

Основна школа „Бора Станковић“ Јелашница

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

ЗА ПЕРИОД ОД ШКОЛСКЕ 2022/2023. ДО 2025/2026 ГОДИНЕ

ПРОГРАМ РАДА СТРУЧНОГ САРАДНИКА-ПЕДАГОГА

ЦИЉ

Применом теоријских, практичних и истраживачких сазнања педагошке науке педагог доприноси остваривању и унапређивању образовно васпитног рада у установи, у складу са циљевима и принципима образовања и васпитања дефинисаних Законом о основама система образовања васпитања, као и посебним законима.

ЗАДАЦИ

- Учешће у стварању оптималних услова за развој деце и ученика и остваривање образовно-васпитног рада.
- Праћење и подстицање целовитог развоја детета и ученика.
- Подршка васпитачима у креирању програма рада са децом, предлагање и организовање различитих видова активности, које доприносе дечјем развоју и напредовању.
- Пружање подршке наставнику на унапређивању и осавремењивању васпитно-образовног рада.
- Пружање подршке родитељима, односно старатељима на јачању њихових васпитних компетенција и развијању сарадње породице и установе по питањима значајним за васпитање и образовање деце и ученика.
- Учествовање у праћењу и вредновању образовно-васпитног рада.
- Рад на професионалној оријентацији ученика
- Сарадња са институцијама, локалном самоуправом, стручним и струковним организацијама од значаја за успешан рад установе.
- Самовредновање, стално стручно усавршавање и праћење развоја педагошке науке и праксе.

Начин остваривања програма

У зависности од врсте установе у којој ради, њених приоритета и специфичности педагог припрема свој годишњи план и програм рада као и месечне планове рада и води дневник рада.

Планови садрже:

- планиране активности по областима рада,
- време реализације,
- динамику рада,
- предвиђене сараднике.

При планирању треба имати у виду усклађивање плана са циљевима и задацима рада педагога и приоритетима у раду односно прилагођавање планова рада актуелним и реалним условима у установи.

Педагог врши одабир облика и метода рада који обезбеђују остваривање планираних активности и ефикасност у раду педагога. Стручни сарадник - педагог самостално процењује начина остваривања планираних активности да у складу са проценом ситуације, својим стручним знањем и кодексом рада педагога.

У савременој школи потреба за учешћем педагога у тимском раду је израженија и свеобухватнија у раду на пројектима ради остваривања различитих задатака или програма (у односу на досадашњи рад педагога у предшколској установи односно школи).

Тимски рад са осталим учесницима предшколског, односно школског живота је једна од основних претпоставки успешног рада педагога. Посебно је важна сарадња са директором установе, стручним сарадницима, са којима тимски у оквиру одређених области рада и послова реализује активности у установи.

У току једне радне, односно школске године педагог учествује највише у раду три тима, а може да координише једним тимом.

О свом раду педагог води евиденцију кроз:

- дневник рада педагога (садржи таксативно побројане све активности у току дана уз основни опис, а ако се активност односи на непосредни рад може да садржи и: име и презиме особе,

- разлог рада, ко је иницирао рад, препоруке за рад и друго),

- инструменте за васпитни рад са децом, односно ученицима, родитељима, васпитачима односно наставницима,

- протоколе за праћење васпитно-образовног рада, односно наставе и осталих васпитно-образовних, односно ваннаставних активности у установи.

Дневник рада педагога је доступан документ који садржи попис дневних активности, а досијеа о индивидуалном раду са децом, односно ученицима спадају у професионалну тајну. Досије детета, односно ученика, протоколи индивидуалних разговора са дететом, односно учеником дају се на увид другом лицу по утврђеној законској процедури.

Самовредновање свог рада педагог спроводи на крају радне, односно школске године и периодично након реализованих планираних активности. Оно обухвата све послове из осамобласти које је педагог остварио односно реализовао. Сопствена процена остварености резултата свог рада значајна је за унапређење рада и планирање наредних активности.

Планиране активности по областима рада	Време реализације и Динамика рада	Сарадници
I. ПЛАНИРАЊЕ И ПРОГРАМИРАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА		
<p>1. Учествовање у изради школског програма, плана самовредновања и развојног плана установе,</p> <p>2. Учествовање у изради годишњег плана рада установе и његових појединих делова (ИОП, организација и облици рада – програма стручних органа и тимова, стручног усавршавања, рада стручних сарадника, сарадње са породицом, сарадње са друштвеном средином, превентивних програма),</p> <p>3. Припремање годишњих и месечних планова рада педагога,</p> <p>4. Спровођење анализа и истраживања у установи у циљу испитивања потреба деце, ученика, родитеља, локалне средине,</p> <p>5. Учествовање у припреми индивидуалног образовног плана за децу, односно ученике,</p> <p>6. Учешће у планирању и организовању појединих облика сарадње са другим институцијама,</p> <p>7. Планирање набавке стручне литературе, периодике и учешће у набавци и изради дидактичког материјала, наставних средстава, играчака, сликовница – уједначавање опреме у</p>	<p>Август – септембар</p> <p>Август – септембар</p> <p>Август</p> <p>Септембар – октобар и током године</p> <p>Август и Септембар</p> <p>Септембар – октобар</p> <p>Септембар и током године</p>	<p>Директор Стручни актив за развој ШП. Актив за ШРП, Тим за самовредновање.</p> <p>Директор Наставници</p> <p>Директор</p> <p>Разредне старешине Савет родитеља</p> <p>Разредне старешине Предметни наставници</p> <p>Директор Разредне старешине</p> <p>Директор Предметни наставници</p>

<p>свим васпитним групама,</p> <p>8. Учествовање у писању пројеката установе и конкурисању ради обезбеђивања њиховог финансирања и примене,</p> <p>9. Иницирање и учешће у иновативним видовима планирања наставе и других облика образовно-васпитног рада,</p> <p>10. Учествовање у избору и конципирању разних ваннаставних и ваншколских активности, односно учешће у планирању излета, екскурзија, боравка деце и ученика у природи,</p> <p>11. Учесће у планирању и реализацији културних манифестација, наступа деце, односно ученика, медијског представљања и слично,</p> <p>12. Пружање помоћи наставницима у изради планова допунског, додатног рада, практичне наставе, плана рада одељењског старешине, секција,</p> <p>13. Учесће у избору и предлозима одељењских старешинстава,</p> <p>14. Формирање одељења, распоређивање новопридошних ученика и ученика који су упућени да понове разред.</p>	<p>Током године</p> <p>Током године</p> <p>Август – септембар</p> <p>Током године</p> <p>Август-септембар</p> <p>Август</p> <p>Август, септембар</p>	<p>Директор</p> <p>Предметни наставници</p> <p>Разредне старешине Директор</p> <p>Директор Разредне старешине</p> <p>Предметни наставници</p> <p>Директор</p> <p>Директор, разредне старешине</p>
<p>II. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА</p>		
<p>1. Систематско праћење и вредновање васпитно – образовног, односно наставног процеса, самовредноване рада школе, развојно планирање, праћење развоја и напредовања</p>	<p>Током године</p>	<p>Директор</p>

<p>деце, односно ученика,</p> <p>2. Праћење реализације васпитно-образовног, односно образовно-васпитног рада,</p> <p>3. Праћење ефеката иновативних активности и пројеката, као и ефикасности нових организационих облика рада,</p> <p>4. Рад на развијању и примени инструмената за вредновање и самовредновање различитих области и активности рада установе,</p> <p>5. Праћење и вредновање примене мера индивидуализације и индивидуалног образовног плана,</p> <p>6. Учествовање у раду комисије за проверу савладаности програма увођења у посао васпитача/наставника, стручног сарадника,</p> <p>7. Иницирање и учествовање у истраживањима васпитно-образовне праксе које реализује установа, научноистраживачка институција или стручно друштво у циљу унапређивања васпитно-образовног рада,</p> <p>8. Учешће у изради годишњег извештаја о раду установе у остваривању свих програма васпитно-образовног рада (програма стручних органа и тимова, стручног усавршавања, превентивних програма, рада педагошко – психолошке службе, сарадње са породицом, сарадње са друштвеном средином, праћење рада стручних актива, тимова),</p> <p>9. Учествовање у праћењу реализације остварености општих и посебних стандарда, постигнућа ученика,</p> <p>10. Праћење анализе успеха и дисциплине</p>	<p>Током године – крајем сваког квартала</p> <p>Током године</p> <p>Током године</p> <p>Током године – крајем сваког квартала</p> <p>По потреби током године</p> <p>По потреби током године</p> <p>Август – септембар (за минулу годину)</p> <p>Након сваког квартала</p>	<p>Директор Стручна већа</p> <p>Директор</p> <p>Тим за самовредновање</p> <p>Директор Наставници-Тим за ИОП</p> <p>Стручне установе</p> <p>Директор</p> <p>Директор Предметни наставници</p> <p>Разредне старешине</p>
--	---	--

<p>ученика на класификационим периодима, као и предлагање мера за њихово побољшање,</p> <p>11. Праћење успеха ученика у ваннаставним активностима, такмичењима, завршним и пријемним испитима за упис у средње школе,</p> <p>12. Учествовање у усклађивању програмских захтева са индивидуалним карактеристикама ученика,</p> <p>13. Праћење узрока школског неуспеха ученика и предлагање решења за побољшање школског успеха,</p> <p>14. Праћење поступака и ефеката оцењивања ученика.</p>	<p>Након сваког квартала</p> <p>Након сваког квартала</p> <p>Током године</p> <p>Током године и након сваког квартала</p> <p>Пред крај сваког квартала</p>	<p>Предметни наставници</p> <p>Разредне старешине Предметни наставници</p> <p>Предметни наставници</p> <p>Предметни наставници</p> <p>Предметни наставници</p>
<p>III. РАД СА НАСТАВНИЦИМА</p>		
<p>1. Пружање помоћи наставницима на конкретизовању и операционализовању циљева и задатака васпитно – образовног, односно образовно-васпитног рада,</p> <p>2. Пружање помоћи наставницима у проналажењу начина за имплементацију општих и посебних стандарда,</p> <p>3. Рад на процесу подизања квалитета нивоа ученичких знања и умења,</p> <p>4. Мотивисање наставника на континуирано стручно усавршавање и израду плана професионалног развоја и напредовања у струци,</p> <p>5. Анализирање реализације праћених часова редовне наставе у школаи и других облика</p>	<p>Септембар Током године</p> <p>Септембар Током године</p> <p>Током године</p> <p>Током године</p> <p>Током године</p>	<p>Предметни наставници Учитељи</p> <p>Предметни наставници Учитељи</p> <p>Предметни наставници Учитељи</p> <p>Предметни наставници Учитељи</p> <p>Предметни наставници Учитељи</p>

<p>васпитно – образовног, односно образовно-васпитног рада којима је присуствовао и давање предлога за њихово унапређење,</p>		Директор
<p>6. Праћење начина вођења педагошке документације наставника,</p>	Током године	Предметни наставници Учитељи
<p>7. Иницирање и пружање стручне помоћи наставницима у коришћењу различитих метода, техника и инструмената оцењивања ученика,</p>	Током године	Предметни наставници Учитељи
<p>8. Пружање помоћи наставницима у осмишљавању рада са децом, односно ученицима којима је потребна додатна подршка (даровитим ученицима, односно деци односно ученицима са тешкоћама у учењу и напредовању),</p>	Септембар Током године	Предметни наставници Учитељи
<p>9. Оснаживање наставника за рад са децом, односно ученицима из осетљивих друштвених група кроз развијање флексибилног става према културним разликама и развијање интеркултуралне осетљивости и предлагање поступака који доприносе њиховом развоју,</p>	Током године	Предметни наставници Учитељи
<p>10. Оснаживање наставника за тимски рад кроз њихово подстицање на реализацију заједничких задатака, кроз координацију активности стручних већа, тимова и комисија,</p>	Током године	Предметни наставници Учитељи Директор
<p>11. Пружање помоћи наставницима у остваривању задатака професионалне оријентације и каријерног вођења и унапређивање тога рада,</p>	Током другог полугодиште	Предметни наставници Разредне старешине
<p>12. Пружање помоћи наставницима у реализацији огледних и угледних активности, односно часова и примера добре праксе, излагања на састанцима већа, актива, радних</p>	Током године	Предметни наставници Учитељи

<p>група, стручним скуповима и родитељским састанцима,</p> <p>13. Пружање помоћи наставницима у изради планова допунског, додатног рада, практичне наставе, плана рада одељењског старешине и секција,</p> <p>14. Упознавање и одељењских старешина и одељењских већа са релевантним карактеристикама нових ученика,</p> <p>15. Пружање помоћи одељењским старешинама у реализацији појединих садржаја часа одељењске заједнице,</p> <p>16. Пружање помоћи наставницима у остваривању свих форми сарадње са породицом,</p> <p>17. Пружање помоћи приправницима у процесу увођења у посао, као и у припреми полагања испита за лиценцу,</p> <p>18. Пружање помоћи наставницима у примени различитих техника и поступака самоевалуације.</p>	<p>Септембар Током године</p> <p>По потреби</p> <p>По потреби</p> <p>Током године</p> <p>По потреби</p> <p>Током године</p>	<p>Предметни наставници Учитељи</p> <p>Одељењске старешине</p> <p>Одељењске старешине</p> <p>Одељењске старешине</p> <p>Приправници Наставници ментори</p> <p>Предметни наставници Учитељи</p>
<p>IV. РАД СА ДЕЦОМ, ОДНОСНО УЧЕНИЦИМА</p>		
<p>1. Испитивање детета уписаног у основну школу,</p> <p>2. Праћење дечјег развоја и напредовања,</p> <p>3. Праћење оптерећености ученика (садржај, време, обим и врста и начин ангажованости детета односно ученика),</p> <p>4. Саветодавни рад са новим ученицима,</p>	<p>Септембар</p> <p>Током године</p> <p>Током године</p> <p>Септембар</p>	<p>Разредни старешина Родитељи</p> <p>Разредне старешине</p> <p>Предметни</p>

<p>ученицима који су поновили разред, рад са ученицима око промене смерова, преласка ученика између школа, промене статуса из редовног у ванредног ученика,</p>	<p>Током године Септембар Током године</p>	<p>наставници и учитељи Разредне старешине</p>
<p>5. Стварање оптималних услова за индивидуални развој детета односно ученика и пружање помоћи и подршке,</p>	<p>Током године</p>	<p>Ученички парламент</p>
<p>6. Пружање подршке и помоћи ученицима у раду ученичког парламента и других ученичких организација,</p>	<p>Током године Септембар</p>	<p>Разредне старешине</p>
<p>7. Идентификовање и рад на отклањању педагошких узрока проблема у учењу и понашању,</p>	<p>Током године</p>	<p>Предметни наставници</p>
<p>8. Рад на професионалној оријентацији ученика и каријерном вођењу,</p>	<p>Током године</p>	<p>Директор</p>
<p>9. Анализирање и предлагање мера за унапређивање ваннаставних активности,</p>	<p>Током године</p>	<p>Разредне старешине Родитељи</p>
<p>10. Пружање помоћи и подршке укључивању ученика у различите пројекте и активности стручних и невладиних организација,</p>	<p>Током године</p>	<p>Разредни старешина Родитељи</p>
<p>11. Пружање помоћи на осмишљавању садржаја и организовању активности за креативно и конструктивно коришћење слободног времена,</p>	<p>Током године</p>	<p>Тим за безбедност Директор Разредне старешине</p>
<p>12. Промовисање, предлагање мера, учешће у активностима у циљу смањивања насиља, а повећања толеранције и конструктивног решавања конфликта, популарисање здравих стилова живота,</p>	<p>Септембар- октобар</p>	<p>Разредне старешине Родитељи Тим за ИОП</p>
<p>13. Учествовање у изради педагошког профила детета, односно ученика за децу односно ученике којима је потребна додатна подршка</p>	<p>Током школске године</p>	<p>Директор Разредне</p>

<p>14. Анализирање предлога и сугестија ученика за унапређивање рада школе и помоћ у њиховој реализацији,</p> <p>15. Учествовање у појачаном васпитном раду за ученика који врше повреду правила понашања у школи или се не придржава одлука директора и органа школе, неоправдано изостане са наставе пет часова, односно који својим понашањем угрожава друге у остваривању њихових права.</p>	<p>Током школске године</p>	<p>старешине</p> <p>Разредне старешине</p> <p>Родитељи</p>
<p>V. РАД СА РОДИТЕЉИМА, ОДНОСНО СТАРАТЕЉИМА</p>		
<p>1. Организовање и учествовање на родитељским састанцима у вези са организацијом и остваривањем васпитно-образовног, односно образовно-васпитног рада,</p> <p>2. Припрема и реализација родитељских састанака, трибина, радионица са стручним темама,</p> <p>3. Укључивање родитеља, старатеља у поједине облике рада установе (васпитно – образовни рад, односно настава, секције, предавања, пројекти...) и партиципација у свим сегментима рада установе,</p> <p>4. Пружање подршке родитељима, старатељима у раду са децом, односно ученицима са тешкоћама у учењу, проблемима у понашању, проблемима у развоју, професионалној оријентацији,</p> <p>5. Упознавање родитеља, старатеља са</p>	<p>Током године</p> <p>Током године</p> <p>Током школске године</p> <p>Током године</p> <p>Током године</p>	<p>Разредне старешине</p> <p>Родитељи</p> <p>Директор</p> <p>Разредне старешине</p> <p>Родитељи</p> <p>Директор</p> <p>Разредне старешине</p> <p>Родитељи</p> <p>Директор</p> <p>Разредне старешине</p> <p>Родитељи</p> <p>Директор</p> <p>Тим за ИОП</p> <p>Разредне</p>

<p>важећим законима, конвенцијама, протоколима о заштити деце, односно ученика од занемаривања и злостављања и другим документима од значаја за правилан развој деце, односно ученика у циљу представљања корака и начина поступања установе,</p> <p>6. Пружање подршке и помоћи родитељима у осмишљавању слободног времена деце, односно ученика,</p> <p>7. Рад са родитељима, односно старатељима у циљу прикупљања података о деци,</p> <p>8. Сарадња са саветом родитеља, по потреби, информисањем родитеља и давање предлога по питањима која се разматрају на савету</p>	<p>Током године</p> <p>Септембар</p> <p>Током године</p>	<p>старешине Родитељи Директор</p> <p>Разредне старешине Родитељи</p> <p>Разредне старешине Родитељи</p> <p>Разредне старешине Родитељи Директор Савет родитеља</p>
<p>VI. РАД СА ДИРЕКТОРОМ, ПЕДАГОШКИМ АСИСТЕНТОМ И ПРАТИОЦЕМ ДЕТЕТА, ОДНОСНО УЧЕНИКА</p>		

1. Сарадња са директором на истраживању постојеће васпитно- образовне праксе и специфичних проблема и потреба установе и предлагање мера за унапређење,	Током године	Директор
2. Сарадња са директором у оквиру рада стручних тимова и комисија и редовна размена информација,	Током године	Директор
3. Сарадња са директором на заједничком планирању активности, изради стратешких докумената установе, анализа и извештаја о раду школе,	Август – септембар	Директор
4. Сарадња са директором на формирању одељења и расподели одељењских старешинстава,	Август – септембар	Директор Разредне старешине
5. Тимски рад на проналажењу најефикаснијих начина унапређивања вођења педагошке документације у установи,	Током године	Директор
6. Сарадња са директором на планирању активности у циљу јачања наставничких и личних компетенција,	Током године	Директор
7. Сарадња са педагошким асистентима и пратиоцима детета, односно ученика на координацији активности у пружању подршке деци/ученицима за које се доноси индивидуални образовни план,	Током године	Педагошки асистент
8. Сарадња са директором по питању приговора и жалби ученика и његових родитеља, односно старатеља на оцену из предмета и владања.	Током године	Разредне старешине Директор
VII. РАД У СТРУЧНИМ ОРГАНИМА И ТИМОВИМА		

<p>1. Учествовање у раду наставничког већа (давањем саопштења, информисањем о резултатима обављених анализа, прегледа, истраживања и других активности од значаја за образовно-васпитни рад и јачање наставничких компетенција),</p> <p>2. Учествовање у раду тимова, већа, актива и комисија на нивоу установе који се образују ради остваривања одређеног задатка, програма или пројекта. Учествовање у раду педагошког колегијума и стручних актива за развојно планирање и развој школског програма</p> <p>3. Предлагање мера за унапређивање рада стручних органа установе.</p>	<p>На крају сваког квартала На крају сваког полугодишта</p> <p>Током године</p> <p>Током године</p>	<p>Директор Наставници</p> <p>Директор Педагошко колегијум</p> <p>Директор</p>
<p>VIII. САРАДЊА СА НАДЛЕЖНИМ УСТАНОВАМА, ОРГАНИЗАЦИЈАМА, УДРУЖЕЊИМА И ЈЕДИНИЦОМ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ</p>		
<p>1. Сарадња са образовним, здравственим, социјалним, научним, културним и другим установама које доприносе остваривању циљева и задатака васпитно-образовног, односно образовно-васпитног рада установе,</p> <p>2. Учествовање у истраживањима научних, просветних и других установа,</p> <p>3. Осмишљавање програмских активности за унапређивање партнерских односа породице, установе и локалне самоуправе у циљу подршке развоја деце и младих,</p> <p>4. Активно учествовање у раду стручних друштава, органа и организација,</p> <p>5. Сарадња са канцеларијом за младе и другим удружењима грађана и организацијама које се</p>	<p>Током године</p> <p>Током године</p> <p>Током године</p> <p>Током године</p> <p>Током године</p>	<p>Директор</p> <p>Директор</p> <p>Директор</p> <p>Директор</p> <p>Директор</p>

<p>баве програмима за младе,</p> <p>6. Учешће у раду и сарадња са комисијама на нивоу локалне самоуправе, које се баве унапређивањем положаја деце и ученика и услова за раст и развој,</p> <p>7. Сарадња са националном службом за запошљавање.</p>	<p>Током године</p> <p>Друго полугодиште</p>	<p>Директор</p> <p>Разредне старешине Директор</p>
<p>IX. ВОЂЕЊЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ, ПРИПРЕМА ЗА РАД И СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ</p>		
<p>1. Вођење евиденције о сопственом раду на дневном, месечном и годишњем нивоу,</p> <p>2. Израда, припрема и чување посебних протокола, чек листа за праћење наставе и васпитних активности на нивоу школе,</p> <p>3. Припрема за послове предвиђене годишњим програмом и оперативним плановима рада педагога,</p> <p>4. Прикупљање података о деци, односно ученицима и чување материјала који садржи личне податке о деци односно ученицима у складу са етичким кодексом педагога,</p> <p>5. Стручни сарадник педагог се стручно се усавршава: праћењем стручне литературе и периодике, праћењем информација од значаја за образовање и васпитање на интернету; учествовањем у активностима струковног удружења (Педагошко друштво Србије) и на Републичкој секцији педагога и психолога Србије, похађањем акредитованих семинара, учешћем на конгресима, конференцијама,</p>	<p>Током године</p> <p>Током године</p> <p>Током године</p> <p>Септембар Током године</p> <p>Током године</p>	<p>Директор</p> <p>Директор</p> <p>Директор</p> <p>Директор Родитељи Разредне старешине</p> <p>Директор</p>

трибинама, осмишљавањем и реализацијом акредитованих семинара, похађањем стручних скупова, разменом искуства и сарадњом са другим педагозима и стручним сарадницима у образовању.		
---	--	--

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Партиципација родитеља у школи, тј. њихова укљученост у различите аспекте школског живота представља важну компоненту образовно-васпитног процеса и у непосредној је вези са квалитетом тог процеса. Партнерство породице и школе представља важан предуслов за адекватно подржавање и подстицање развоја детета, будући да је добробит детета централни интерес, како породице тако и школе.

„Школа подстиче и негује партнерски однос са родитељима, односно старатељима ученика, заснован на принципима међусобног разумевања, поштовања и поверења.

Програмом сарадње са породицом, школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно старатељима деце и ученика, који обухватају детаљно информисање, саветовање, укључивање у наставне, и остале активности школе и консултовање у доношењу одлука око безбедносних, наставних, организационих и финансијских питања, с циљем унапређивања квалитета образовања и васпитања, као и обезбеђивања свеобухватности и трајности васпитно-образовних утицаја.

Програм сарадње са породицом обухвата и организацију отвореног дана школе сваког месеца, када родитељи, односно старатељи могу да присуствују образовно-васпитном раду.

Ради праћења успешности програма сарадње са породицом, школа, на крају сваког полугодишта, организује анкетирање родитеља, односно старатеља, у погледу њиховог задовољства програмом сарадње са породицом и у погледу њихових сугестија за наредно полугодиште.

Мишљење родитеља, односно старатеља, добијено као резултат анкетирања, узима се у обзир у поступку вредновања квалитета рада школе.“

Циљ:

Породица и школа имају заједнички циљ – подржавање и подстицање развоја ученика, те њихови односи морају бити пре свега партнерски.

Програми у области сарадње са породицом усмерени су пре свега на развијање партнерских односа између кључних актера у Школи, као и на јачање родитељске компетенције, посебно у областима процеса васпитања и превенције негативних појава.

Задаци :

- информисање родитеља о њиховим правима и обавезама, и начинима укључивања у рад школе,
- задовољавање потреба породице и њених циљева,
- едуковање родитеља кроз информисање и пружање адекватног модела васпитања и образовања,
- развијање партнерског деловања породице и школе у образовању и васпитању ученика,
- обезбеђивање редовне, трајне и квалитетне сарадње породице и школе,
- остваривање позитивне интеракције наставник- родитељ,
- обезбеђивање информисаности родитеља о променама у образовању које се остварују у школи и код ученика, као и о свим дешавањима у животу школе.

Области и облици сарадње са породицом:

Информисање родитеља и старатеља

Родитељи/старатељи треба да буду детаљно информисани о свим аспектима школског живота и образовног процеса који се посредно или непосредно тичу њихове деце и њих, као и о могућностима на које све начине могу да се укључују у рад школе и да дају свој допринос унапређењу квалитета васпитно-образовног процеса.

Ова област сарадње породице и школе одвија се кроз следеће облике рада:

- креирање странице намење родитељима на сајту школе
- организовање *Отворених врата* – термина када родитељи имају могућност да са наставницима разговарају о раду и напредовању ученика
- месечно организовање *Отвореног дана*, када родитељи, односно старатељи могу да присуствују образовно-васпитном раду.
- уређивање огласне табле за родитеље у просторијама школе
- организовање и реализација родитељских састанака

Индивидуално контактирање одељењског старешине и наставника са родитељима ученика одвијаће се кроз:

- благовремено обавештавање и информисање родитеља о промени код ученика који настају у процесу наставног рада,
- разговор са родитељима са циљем што ближег упознавања о свим условима у којима живе ученици,

- разговор са родитељима чији ученици недовољно прате наставу, ометају рад, недолично се понашају и причињавају штету а све у циљу заједничког утицаја на ученике,
- разговор са родитељима чија деца изостају са наставе;

Укључивање родитеља и старатеља у наставне и остале активности

Да би се избегла декоративна функција родитеља у тој сарадњи, а будући да је већи број родитеља изјавио да би желели да партиципирају у различитим аспектима васпитно образовног процеса, па и у самој настави, родитељи би требало да се подстичу да се укључују у образовни процес на више различитих начина, и то као:

- сарадници и асистенти у реализацији програма секција,
- едукатори деце у областима у којима су професионалци/експерти,
- кроз учешће у различитим образовним пројектима који се одвијају у школи/у које је школа укључена,
- сарадници за обезбеђивање безбедног окружења у школи,
- сарадници у процесу професионалне оријентације,
- сарадници при организацији и реализацији приредби, изложби, спортских и других такмичења и сличних активности у школи,
- сарадници и асистенти у реализацији излета, посета, екскурзија ученика,
- сарадници у организацији и реализацији радионица, хуманитарних акција и сличних активности,
- учешће у стручним тимовима које директор формира по потреби,
- као евалуатори васпитно-образовног рада и квалитета рада установе кроз процес самовредновања квалитета васпитно-образовне праксе,
- родитељи ученика из осетљивих и маргинализованих група (социјална ускраћеност, сметње у развоју, инвалидитет и др.) имају могућност да учествују у изради и реализацији индивидуалног образовног плана, и друго.

Укључивање родитеља и старатеља у процес одлучивања

Овај облик сарадње пружа родитељима информације о организацији живота и рада школе, а својим учешћем они доприносе побољшању услова и рада школе. Поред учешћа у планирању и организацији, родитељи треба да су стално присутни, јер то доприноси учвршћивању односа породице и школе. Законска регулатива је прописала обавезно укључивање родитеља у процес одлучивања и то кроз:

- укључивање родитеља у Савет родитеља школе,
- укључивање родитеља у Школски одбор,
- укључивање родитеља у рад свих тимова на нивоу школе (самовредновање, развојно планирање, сарадња са локалном заједницом и породицом и сл.),

- испитивање потреба и очекивања родитеља анкетирањем на крају сваког полугодишта,

- родитељи ученика из осетљивих и маргинализованих група (социјална ускраћеност, сметње у развоју, инвалидитет и др.) имају могућност да учествују у индивидуалном образовном плану, да по потреби предлажу спољне сараднике у тиму који се бави образовним планом, као и да дају одобрење за спровођење тог индивидуалног образовног плана.

Едукација и саветодавни рад са породицом

Будући да су родитељи у највећој мери упућени на сарадњу са наставницима и са њима имају најчесталије контакте, важан задатак наставника је да креирају такву атмосферу у којој ће родитељи бити подстакнути да се укључују на различите начине и да доприносе животу учионице/школе без страха да ће то бити протумачено као мешање улога, тј. мешање у професионалну улогу наставника. Унапређивање компетенција родитеља за педагошко деловање и пружање подршке ученицима школа организује кроз следеће облике рада:

- едукација кроз организовање мини предавања на родитељским састанцима,
- организовање трибина и радионица за заинтересоване родитеље,
- Дан отворених врата са едукативним предавањима.
- Стручно-педагошка помоћ од стране педагога школе

Начин остваривања програма

Програм сарадње школе и родитеља реализује се током целе школске године кроз многобројне активности одељењских старешина, наставника и осталих запослених у школи. Први облик сарадње подразумева детаљно информисање о породици и породичним односима у којима ученик живи. Све одељењске старешине на почетку школске године обављају прикупљање личних података ученика као и података и социјално – економским условима породице у којој они живе. Одељењским старешинама у овом послу помаже и педагошки асистент који пружа тачне информације о материјалном стању великог броја ромске деце. На овом задатку одвија се први ниво сарадње школе и породице детета у циљу њиховог редовног праћења и пружање помоћи.

На почетку школске године све одељењске старешине праве план и распоред одржавања родитељских састанака за целу школску годину. План укључује најважнија питања и проблеме са којима се најчешће сусрећу деца и родитељи током школовања, а све у циљу превазилажења потешкоћа и пружања помоћи деци и родитељима.

Одељењске старешине на родитељским састанцима и кроз индивидуалне разговоре (за шта постоји тачан распоред слободних термина), информишу родитеље о успеху и владању ученика током целе школске године. На почетку школске године они се

договарају око набавке уџбеника и неопходног школског прибора за рад, школа информисе родитеље о евентуалним могућностима за добијање бесплатних уџбеника посебно деца из сиромашних породица чији родитељи немају могућност да купе све што им је неопходно за наставу и учење. Родитељи добијају конкретне савете везане за бољи и већи напредак њихове деце. Упућени су у добре и лоше стране интернета, инстанграма, тик-тока и фејсбука и информисани о правилном и ефикасном коришћењу слободног времена и о развијању радних навика код своје деце. Решавају се различити проблеми који се могу јавити у разреду. По потреби се организују и ванредни родитељски састанци како би се родитељи обавестили и укључили у решавање текућих проблема.

Одељењске старешине и родитељи заједно приступају решавању проблема са ученицима који се недолично понашају (честе свађе са вршњацима, туче, неизвршавање обавеза, уништавање имовине школе и непосредне околине, изостајање са наставе), са ученицима који не напредују довољно у учењу и имају пуно негативних оцена. У решавању ових проблема укључена је и стручна служба, педагог и педагошки асистент.

Родитељи су редовно информисани и укључени у различите културне манифестације које се организују у школи (обележавање Дечије недеље, приредба поводом обележавања Дана Св. Саве, обележавање Дана школе, Дана Рома). Поводом обележавања значајних датума и празника (Нова година, 8. март, Ускрс), често се организују изложбе ликовних радова и панои литерарних радова ученика у школи које родитељи посећују. На тај начин родитељи су активно укључени у живот и рад школе и пружају подршку деци за даљи напредак и истицање у различитим активностима.

У оквиру програма сарадње са породицом, школа дефинише области, садржај и облике сарадње са родитељима, односно старатељима деце и ученика, који обухватају детаљно информисање, саветовање, укључивање у наставне и остале активности школе.

Програм сарадње са породицом обухвата и организацију Отвореног дана школе сваког месеца, када родитељи, односно старатељи могу да присуствују образовно-васпитном раду.

Дан отворених врата је сваке треће седмице у месецу по један дан (понедељак у септембру, уторак у новембру, среда у децембру, четвртак у фебруару, петак у марту, понедељак у мају).

Тога дана родитељи могу посетити један час.

Најава за посету часа је пет дана унапред.

Родитељ треба писмено да образложи ком часу ће присуствовати и разлоге своје посете, а комисија ће на основу образложења одобрити присуство часу најкасније 48 сати од подношења захтева.

Приликом организације различитих спортских активности (фудбал, одбојка, кошарка, стони тенис, шах), често се организују и утакмице између родитеља, наставника и деце. Својим личним примером родитељи подстичу децу на здрав начин и стил живота и указују на битну улогу спорта у њиховом физичком и менталном развоју.

Поједини школски тимови имају изван број радионица у којима је врло важно учешће родитеља како би крајњи циљ био постигнут. Родитељи су укључени у поједине активности у оквиру разних тимова. Тим за професионалну оријентацију (који подразумева рад са ученицима седмог и осмог разреда), реализује изван број радионица где су поред ученика укључени и родитељи у циљу пружања помоћи ученицима приликом избора будућих занимања и средњих школа. Учешће родитеља у процесу доношења коначне одлуке о свом будућем занимању је од суштинског значаја и посебно охрабрује и мотивише децу којима је по овом питању потребна помоћ и подршка. Тим за безбедност такође настоји да у свом раду ангажује и родитеље како би се побољшала безбедност ученика, спречило насиље у школи или се благовремено реагује у насилним ситуацијама. Породица и школа имају најважнију улогу у креирању школе као безбедног и пријатног места за учење, забаву и неговање пријатељских односа између ученика, наставника и родитеља.

Ради остваривања што боље сарадње и учешћа родитеља у остваривању образовно-васпитних задатака школе у школи се, као саветодавно тело формира Савет родитеља школе.

ПРОГРАМ РАДА ПЕДАГОШКОГ АСИСТЕНТА

Циљ :

- помоћ и подршка ученицима;
- пружање помоћи наставницима и стручним сарадницима;
- сарадња са родитељима;
- сарадња са надлежним институцијама, организацијама, локалном самоуправом.

Задаци :

- пружање додатне подршке и помоћ и деци и ученицима, у складу са њиховим потребама;
- помоћ наставницима, васпитачима и стручним сарадницима у циљу унапређивања њиховог рада са децом и ученицима којима је потребна додатна образовна подршка;
- остваривање сарадње са родитељима/старатељима, кућне посете, повезивање родитеља и школе;
- заједно са директором и стручним сарадницима успостављање сарадње са надлежним институцијама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе у корист деце којима је потребна додатна образовна подршка.

Начин остваривања:

- присуствовање часовима редовне и допунске nastave и пружање непосредне помоћи деци у праћењу и савлађивању градива;
- мотивисање и подстицање деце да уче, помоћ деци у изради домаћих задатака и старање да деца редовно завршавају школске обавезе;
- пружање помоћи и подршке деци у језичком развоју и развоју вештина које су потребне за школу;
- помоћ деци у интеграцији у школи и старање да деца редовно похађају васпитно-образовни процес;
- пружање информације наставницима и стручним сарадницима о ученицима, његовим специфичностима (ако их имају), њиховој породици, социо-економском статусу;
- помоћ наставницима у реализацији и планирању наставних садржаја;
- пружање помоћи у комуникацији између ученика и наставника;
- присуствовање и активно учествовање на састанцима, седницама, укључивање у школске тимове, помоћ у организацији посебних активности поводом обележавања значајних датума;
- помоћ наставницима у изради ИОП-а;
- вршење кућних посета породицама ученика у циљу постизања да деца редовно и успешно похађају васпитно-образовни процес и редовно обавештавање родитеља о понашању и напретку ученика у школи;
- успостављање сарадње између породице ученика и школе, укључивање родитеља у живот школе, пружање информација родитељима о стручним службама које би им помогле да упишу децу у школу и омогућиле им да је редовно похађају,;
- позивање родитеља на индивидуалне састанке у школи;
- остаривање сарадње са локалалном самоуправом преко заједничких пројеката, достављањем спискова ученика, сарадња са невладиним организацијама преко пројеката, набавком уџбеника, школског прибора, бољој припреми ученика за завршни испит, сарадња са Црвеним крстом, Центром за социјални рад и осталим надлежним институцијама.

Предвиђене активности	Време реализације
Помоћ и подршка ученицима	

Помоћ приликом уписа у установу и код прикупљања докумената за осваривање других права и услуга ван образовања, а на основу уписа у установу;	Септембар, по потреби
Подршка у обезбеђивању превоза до установе, уџбеника, других наставних средстава, асистивне технологије и друге опреме неопходне за активно учење у настави и учењу;	Континуирано током школске године
Подршка и помоћ у превазилажењу баријера повезаних са специфичним етничким, културним, језичким и другим специфичним индентитетима у разумевању и афирмисању културне традиције заједница из којих деца и ученици долазе;	Континуирано током школске године
Подршка у процесу социјализације и укључивања у установу, васпитну групу/одељење и подршка у препознавању стереотипа и других облика дискриминације и њиховој превенцији и превазилажењу;	Континуирано током школске године
Подршка ученика у развијању мотивације за учење, односно стицање образовања, као и грађење позитивне слике о себи и својим капацитетима; развоју вештина за успешно школско учењем, пружање непосредне подршке у учењу и изради домаћих задатака; савладавању и усавршавању српског језика; укључивању у ваннаставне активности и извршавању других обавеза у остваривању образовних циљева;	Континуирано током школске године
Помоћ у развоју позитивног става према настави и наставницима и развијању толеранције између ученика; прати и подржава децу и ученике у формирању позитивног односа према школи и наставку школовања; води рачуна о редовном похађању активности/наставе деце и ученика и прат редовност долазака у установу; прати здравствено/хигијенски статус, социјални статус детета/ученика у оквиру васпитне групе/одељења, потребе у вези са наставом, знањем и вештинама, посебна интересовања и склоности.	Континуирано током школске године
Помоћ и подршка за децу и ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом	
Пружање помоћи у изради задатака, односно подршке у	Континуирано током школске

учењу и мотивисању на учење и учешће у ваннаставним активностима, као и подршку у комуникацији у установи;	године
Пружање помоћи у овладавању асистивном технологијом и њеном коришћењу;	Континуирано током школске године
Пружање помоћи и подршке код укључивања у васпитну групу, односно одељење, нарочито у периоду транзиције;	Континуирано током школске године
Помоћ и подршка у развијању позитивног става деце и ученика у односу на децу и ученике којима је потребна додатна подршка;	Континуирано током школске године
Помоћ ради осигуравања безбедности деце и ученика током боравка у установи, трајања наставе у природи или екскурзије.	Континуирано током школске године
Пружање помоћи наставницима, васпитачима и стручним сарадницима	
Помаже у прикупљању информација и достављању докумената о породици, као и информација од породица, органа јединице локалне самоуправе, организација, установама, служби и удружења;	Континуирано током школске године
Помоћ у процесу уписа и укључивања деце и ученика у установу;	По потреби током године
Помоћ при праћењу редовности похађања активности/наставе;	Континуирано током школске године
Помаже у превазиважењу баријера повезаних са специфичним етничким, културним, језичким и другим специфичним индентитетима деце и ученика;	Континуирано током школске године
Помаже у превазиважењу стереотипа и других облика дискриминације и њиховој превенцији;	Континуирано током школске године
Помаже у планирању и реализацији активности на обезбеђивању толеранције и међукултурног дијалога у учионици и школи;	Континуирано током школске године

Помаже код укључивања садржаја из културне традиције деце и ученика у наставу и ваннаставне активности;	Континуирано током школске године
Помаже у припреми/адаптацији, одговарајућих метода и дидактичног материјала за рад;	Континуирано током школске године
Помаже у вођењу педагошке документације.	Континуирано током школске године
Пружање помоћи наставницима, васпитачима и стручним сарадницима за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом	
Подршку у припреми и реализацији васпитно - образовног/ образовно - васпитног процеса уважавајући искуства и претходна знања деце и ученика;	Континуирано током школске године
Помоћ у организацији посебних активности на нивоу васпитне групе, одељења, установе и општине (обележавање Континуирано током школске године значајнијих датума, посете музејима, позориштима,, организација излета, наставе у природи, екскурзија итд...);	Континуирано током школске године
Помоћ у процесу укључивања деце и ученика којима је потребна додатна подршка у васпитну групу или одељење;	Континуирано током школске године
Помаже, односно сарађује у конципирању и реализацији активности за препознавање стереотипа и других облика дискриминације и њиховој превенцији и превазилажењу.	Континуирано током школске године
Сарадња са родитељима/старатељима	
Прибављање документа;	Континуирано током школске године
Давање неопходних информација за остваривање права и обавеза њихове деце у образовању и васпитању (прикупља информације и помаже родитељима при остваривању права на упис у припремни предшколски програм и у први разред, коришћење афирмативне мере идр) и о правима и обавезама и одговорностима	Април, мај, август,септембар

родитеља;	
Пружање подршке праћењем и обавештавањем о редовносрти похађања наставе/активности, као и о напредовању у учењу;	Континуирано током школске године
Подстицањем мотивације родитеља за учење и оврзовање њихоце деце; подстицањем сарадње породице и установе кроз теренски рад и обилазак породица;	Континуирано током школске године
Пружањем помоћи у развоју родитељских вештина за помоћ деци за школско учење, израду домаћих задатака и извршавању других обавеза у остваривању образовних циљева;	Континуирано током школске године
Разумевање и афирмисање њихове културне традиције у установи, у препознавању стереотипа и других облика дискриминације и њиховој превенцији и превазиважењу, као и пружању помоћи родитеља и њиховој деци у социјалном укључивању, као и укључивању родитеља у тимове установе;	Континуирано током школске године
Мотивисање родитеља за укључивање у активности школе (савет родитеља, предавања за родитеље итд...).	Континуирано током школске године
Сарадња са родитељима/старатељима за децу и ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом	
Пружа подршку родитељима у периоду транзиције;	Континуирано током школске године
Даје подршку и саветује родитеља о примени различитих вештина којима се подржава развој детета;	Континуирано током школске године
Информише родитеље о правима у систему образовања и васпитања и доступним мерама подршке.	Континуирано током школске године
Сарадња са надлежним институцијама, организацијама и локаном самоуправом	
Сарадња и размена података са јединицом локалне	

самоуправе, стручним службама, недвладиним организацијама, националним саветом ромске националне мањине...	Континуирано током школске године
Остале активности	
Формирање базе података ученика	Септембар
Формирање и ревидирање списка кретања ученика током школске године	Септембар, по потреби током школске године
Помоћ у организовању и реализацији приредбе поводом Светог Саве и Дана школе	Јануар, март
Обележавање Светског дана Рома	Април
Подела позивница за упис ученика, позивање на разредни испит	Април, јун, август
Помоћ у реализацији школских такмичења из појединих предмета	По потреби

ПРОГРАМ ВАСПИТАЧА У ПРИПРЕМНО ПРЕДШКОЛСКОМ ОДЕЉЕЊУ

Поруке

Предшколско дете има потребу и право да буде оно што јесте, да расте и да се развија.

Дете стиче самопоуздање ако расте у атмосфери прихваћености без услова и резерви.

Говор је социјална категорија која се учи у активној комуникацији и интеракцији са другима.

Пресудну улогу у развоју детета има социјална интеракција која се испољава у сарадњи, кроз заједничке активности, комлементарно деловање, конфликте и партнерство.

Игра је права манифестација способности детета да сопствено искуство претвори у нешто занимљиво и да своју свест употреби на нов, јединствен, стваралачки начин.

На основу члана 56. Закона о основама система образовања и васпитања и Статута О.Ш. Бора Станковић, а у вези са Чланом 85. биће реализован Припремни предшколски програм по моделу „Б“. Предшколско образовање и васпитање – припремни предшколски програм

спроводи се у О.Ш. „Бора Станковић“ у Јелашници. Настава се одвија у једној групи у посебној учионици која је опремљена наставним средствима која су прилагођена узрасту, интересовањима и могућностима ученика. Ученицима је обезбеђена ужина приликом њиховог боравка у групи, као и услови за личну хигијену и санитарни чвор. Детету је омогућено да активно учествује у васпитној групи као заједници деце у условима који су прилагођени њему, његовим могућностима, интересовањима и развојним потребама.

Припремни предшколски програм, који је део обавезног деветогодишњег образовања и васпитања, остварује се у оквиру предшколског образовања и васпитања.

Васпитно-образовни циљеви предшколског образовања су:

- Стицање позитивне слике о себи;
- Развијање поверења у себе и друге;
- Подстицање самосталности и индивидуалности и аутентичности израза и деловања;
- Развој интелектуалних способности у складу са развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- Развој социјалних и моралних вредности у складу са толерантним вредностима уређеног друштва осетљивог на породичне, културолошке и верске различитости;
- Развијање и неговање ненасилне комуникације и толеранције;
- Развој моторних способности и спретности;
- Подстицање креативног изражавања детета;
- Припрема деце за полазак у школу.

Развијање свести о значају заштите и очувања природне и друштвене средине.

Општи циљ предшколског васпитања може се превести у три групе циљева, који истовремено означавају три глобалне сфере развоја и васпитања детета:

• Упознавање себе и овладавање собом

Дете разликује делове тела, упознаје своје потребе, опажања, осећања и мисли; открива, изграђује и овладава различитим начином изражавања: телом, покретном и гестом, вербално и невербално; истражује и прихвата своје моћи и границе деловањем на средину и интеракцију са другима; помоћу медија и кроз игру развија своје креативне потенцијале.

• Развијање односа и сазнања о другим људима

На основу сигурности и поверења у себе, дете гради отвореност и поверење према другима; упознаје и разуме правила понашања и опхођења у групи и средини у којој живи

и изграђује елементе моралне норме; научи да препознаје и уважи потребе и осећања других; развија пријатељске и сарадничке односе са вршњацима и одраслима; учи да саслуша и уважи мишљење других али и да им супротстави своје гледиште; развија способност преговарања и договарања.

- **Изграђивање сазнања о околини и начинима деловања на њу**

Дете открива и упознаје својства и одлике предмета и појава у својој околини на основу сопствене активности (посматрање, поређење, практичне радње...) градећи диференцијалну слику света; развија самосталност кроз самостално изношење идеја; оспособљава се да на конструктиван и креативан начин користи предмета и информације.

Предшколско образовање и васпитање тежи да свој програм прилагоди могућностима детета који се темељи на позитивној мотивацији, програму који уважава узрасне и развојне могућности детета и на евалуацију достигнућа.

Васпитни циљеви се остварују кроз низ сопствених животних ситуација: практичних, говорних, душвених, спортско-рекреативних, уметничких и изражајно-стваралачких, при чему се користе различита:

средства – сопствено тело, усмени и писани језик, ликовно, музика и плес, математика;

материјали – претмети свакодневне употребе, игровни и дидактички материјали;

методе – посматрање, испробавање и истраживање, изражавање, вежбање, стварање.

Предшколско образовање, поред одговарајућег фонда знања и степена развијености способности и навика, подразумева и допринос психолошкој, физичкој, социо-емоционалној и другој спретности детета да прихвати све сложеније обавезе и успешно оствари задатке који му се поставе.

Боравак у установи омогућује детету да дође у додир, комуницира и сарађује са одраслима и вршњацима са којима није у сродству и постане члан једне друштвене установе у којој за све постоје исти услови, начин и правила живљења и понашања.

Остваривање припремног предшколског програма одвија се у складу са општим начелима васпитно-образовног рада, а специфични задаци односе се на важне аспекте припреме за полазак у школу.

Подстицање осамостаљивања – односи се на подршку развоја способности детета да брине о себи, сналази се у сопственом окружењу и изграђује радне навике. Осамостаљивање, такође подразумева развијање способности детета да само истражује, решава проблеме, ствара, доноси одлуке, да развија способности изражања и самоизражавања.

Подршка физичком развоју – односи се на подстицања природног раста и развоја, задовољавања дечје природне потребе за кретањем, моторном активношћу и могућавање развоја моторног потенцијала. Деци се омогућава да упражњавају физичке активности које стимулишу развијање различитих вештина, подстичу сензомоторну координацију,

доприносе развијању контроле покрета (равнотежа, снага, координација), оспособљавају децу за практиковање покрета који укључују крупне мишићне групе, помажу да уче моторичке игре са правилима и структуром.

Јачање социо-емоционалне компетенције – односи се на подршку развоја позитивне дечје слике о себи као основе самопоуздања, социјалних сазнања и вештина. Укључивање детета у групу вршњака је прилика да се изграђује однос према другима, да се учи од других, да се поштују други, да се учествује у заједничком доношењу правила, да се активно граде односи.

Подршка сазнајном развоју – односи се на подршку развоју интелектуалних функција и операција: мишљења, говора, памћења, опажања и маште. Потребно је омогућити детету да истражује, уочава нове везе, проналази податке, да ствара, да тражи начине како да реши одређени проблем или испита неку своју претпоставку.

Неговање радозналости – односи се на уважавање и подстицање природне дечје радозналости, потребе за сазнањем и проширењем искуства. Дете је веома заинтересовано за све оно што се око њега збива и налази. Оно има потребу да буде активно, да истражује и испитује непознато, да трага за новим што је у директној вези са мотивацијом за учење у школском периоду.

Поштовање индивидуалности и подстицање креативности – свако дете је особена личност која има свој темпо развоја, своје потребе, стил учења, себи сопствени начин доживљавања и изражавања. Дете поседује стваралачке потенцијале, користи различите медије за изражавање спонтаних стваралачких способности.

Етапни годишњи план

Васпитно-образовни рад у септембру доприноси адаптацији деце на нову ситуацију, односно средину, где им је омогућено да се боље испоље њихова интересовања, потребе и жеље, да их наставник боље упозна, јер од тога зависи успешно одређивање нивоа васпитне групе које је веома битно за даљи васпитно-образовни рад.

Овај период је испуњен играма такмичарског типа из разних области, остваривањем разних задатака уз коришћење разних ситуација, придржавајући се правила игре и захтева које игра поставља.

Октобар	ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ
ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ	- Здраво, физички добро и складно развијено дете Упознавање сопственог тела, његовог изгледа и шеме - Одржавање нормалног стања, апарата за кретање посебно зглобова,	- Активности о којима се стиче смисао сопственој телесној шеми - Природни облици кретања са елементима атлетике „Труди се бићеш прав и

	<p>веза и мишића, што се одржава у њиховој снази и покретљивости.</p> <p>- Развој здравствене културе ради очувања и јачања телесног и менталног здравља.</p>	<p>здрав“ (ходање, трчање, скакање, пењање, провлачење, котрљање, одржавање равнотеже приликом кретања, шутирање, ударање и вођење лопте).</p> <p>- Телесне активности чије се трајање и интензитет постепено повећавају(јутарња гимнастика)свакодневне</p>
СОЦИО - ЕМОЦИОНАЛНИ	<p>- Оспособљавање деце да се у што већој мери самостално брину о себи, облаче, хране, одржавају телесну хигијену.</p>	<p>Поступци којима се деца осамостаљују у одевању, обувању, неговању личне хигијене, одржавању реда у просторијама у којима бораве и сл.</p>
КОГНИТИВНИ РАЗВОЈ	<p>- Сазнање о човеку као природном бићу, поређење са животињама и биљкама у погледу биолошких функција.</p> <p>- Сазнање о човеку као природном бићу, поређење са животињама и биљкама у погледу биолошких функција.</p> <p>- Знање своје кућне адресе, адресе дечјег вртића и карактеристике саобраћаја на релацији кућа вртић.</p> <p>- Способност сагледавања простора у односу на сопствено тело (десно-лево) и положаја појединих делова тела; једних у односу на друге. Такође, способност уочавања разних положаја тела (Стани тако да ти са леве стране буде столица а испред тебе прозор) и положаја предмета међу собом (Баца лопту у обруч, стави жетон на сто).</p>	<p>- Поређење човека са осталим стварањима и уочавање најбитнијих карактеристика (има разум и душу) што га чини одговорним за збивања у својој околини.</p> <p>Увежбавање способности брзе и тачне оријентације у простору, заустављања, дељење пажње, ходања и трчања у различитом темпу и ритму уз мењање правца.</p> <p>Истраживачке активности у којима деца упознају различите облике кретања и промену положаја предмета при кретању, у односу на неки други предмет, затим различите обоче путање и сл.</p>

РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ И СТВАРАЛАШТВО	<p>- Правилан изговор свих гласова матерњег језика који започиње њиховим исправним уочавањем, затим тачним издвојеним изговарањем, изговарањем у разним положајима у речима (на почетку, на</p>	<p>- Вежбе артикулације и дисања којима се усавршавају уочавање и изговор појединих гласова у речима и речи у реченицама.</p>
------------------------------------	---	---

	<p>крају, у средини речи) у разним структурама речи(у суседству са разним гласовима и у речима са разним бројем гласова) и у реченицама.</p> <p>- Способност за коришћење језиком у дијалогским и амонолошком облику комуницирања, односно за усмено изражавање које представља смисаону целину којом се саопштавају сопствене мисли, осећања и жеља на начин схватљив за друге, као и учење да се саслуша сабеседнички разуме шта говори.</p> <p>- Представа о облику, боји, величини и положају у простору предмета, цртежа и знакова.</p> <p>Спретни и покретљиви рука, прсти, шака</p>	<p>- Комуницирање у различитим ситуацијама(у двоје у мањим и већим групама) са разним саговорницима (познатим, непознатим, различитог узраста, искуства, порекла итд.) прилагођавајући комуникацију контексту (водећи рачуна о неким конвенцијама приликом употребе говора(када се, шта се, како и коме говори) Вежбе материјализације, вежбе за овладавање лакомационим и манипулационим покретима.</p> <p>- Вежбе за разгибавање и опуштање руке и шаке посебно сваког прста и свих прстију.</p>
--	--	--

Новембар	ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ И САДРЖАЈИ
<p>ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ</p>	<p>- Развој психофизичких способности: брзине окретности, гинкности, снаге, издржљивости, прецизности и др.</p> <p>- Стицање богатог чулног искуства захваљујући коришћењу свих чула у додиру са разноврсним дражима као основе за развијену перцептивну способност (опажање, процењивање и интерпедацију у светлу сопственог искуства повезаног са друштвеним искуством уобличеним у талоне).</p>	<p>Елементарна гимнастика</p> <p>Шта моје тело може да уради – са вежбама за развој телесне спретности, бацање-хватање, бацање котрљањем, гурање, вучење и потискивање, вожња бицикла, санкање, елементарни облици спорта, организовано постављање и кретање.</p> <p>Вежбе којима се унапређује функција чулних органа</p> <p>Вида(опажање боја, облика, димензија конфигурација положаја и правца кретања у простору)слуха(опажање јачине звука, правца из ког долази и висине)додира(опажање температуре и</p>

		препознавање особине материје додиром) мириса(обичних мириса, мириса цвећа, односно парфемских мириса) и укуса
СОЦИО- ЕМОЦИОНАЛНИ РАЗВОЈ	Култура говорне комуникације која подразумева пристојна, предусетљива и љубазна обраћања као и навику да се говори умереним гласом да се сабеседник гледа у очи и уопште води рачуна о правилима бонтона у говору, држању тела, тестовима и мимици. - Шире сређеније и зрелије социјално искуство од онога које су деца стекла у породици, које подразумева боље разумевање других људи њихове делатности и основних друштвених односа у ужој и широј друштвеној заједници у којој одрастају.	- Разговори на разне теме, о конкретним ситуацијама и протеклим догађајима, причама које су се деци допале, ТВ емисијама и позоришним комадима играма и др. - Поступци за упознавање нове друштвене средине и друштва у вртићу, васпитача и других запослених као и заједничке акције у којима ће сарађивати и зближити се.

	- Разликовање живог од неживог уочавање основних својства живих бића и животних процеса.Сличности и разлике међу њима у односу на човека.	- Отварање и упознавање живог света путем посматрања , поређења, онога што је уочено о његовим представницима и уоштавања уоченог као и поређења између живог и неживог света по њиховим основним карактеристикама.Упознавање представника најважнијих категорија живог света као општим и посебним карактеристикама (међусобним сличностима и разликама)
КОГНИТИВНИ РАЗВОЈ	- Познавање разноврсности животних облика и способности примене једноставних критеријума за њихову поделу. Познавање назива и карактеристика типичних представника појединих биљака и животиња.	- Класификација биљака и животиња по спољашним и неким битним својствима (спонтане и задате класификације),уочавање и тумачење природних појава и њихов утицај на живи свет, посебно оних које су повезане са годишњим добима и

		<p>климатским појавама(временске прилике шта се догађа са дрвећем, цвећем и другим биљкама, са животињама, птицама, инсектима, као и људима).</p> <p>- Упознавање фаза човековог живота,од зачећа, рађања, детињства до зрелости и старости). Поређење човека са осталим створењима и уочавање најбитнијих карактеристика (има разум и душу)што га чини одговорним за збивања у својој околини. Стављање у положаје и уочавање положаја тела положаја предмета у односу на сопствено тело, леве и десне стране тела положаја (лево од, десно од, испред, иза, изнад, испод, између, унутра, споља).</p>
	<p>- Познавање основних карактеристика изгледа и грађе човековог тела (кожа, удови, мишићи, кости, коса, чула) познавање основних функција унутрашњих органа и њихова физиолошка функција(куцање срца, дисање, исхрана, варење.) Способност сагледавања међусобног односа у разним активностима (унутра, споља, преко, изнад, испод, иза, поред, наоколо, између).</p>	
<p>РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ И СТВАРАЛАШТВА</p>	<p>- Познавање значења речи(посебно-општијих појмова као и назива за боје, одлике, величини просторне и временске односе)уз њихово правилно и активно коришћење у комуникацији</p> <p>- Вербално изражавање према стандардима граматички правилног говора које се заснива</p>	<p>ааа-Проширавање дечјег искуства и појмова чији су називи речи, увећање лексичког фонда и активно коришћење речи у говору.</p> <p>- Богаћење дечјег речника у коме се налазе речи које представљају основни фонд речи матерњег језика, речи које су најпотребније у</p>

	<p>на сразмерно богатом фонду речи и њиховом правилном изговарању.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Способност слушања разумевања и доживљавања и памћења онога што се чита, прича, а затим и препричавања својим речима уз коришћење књижевних израза. - Развој гласовних могућности деце кроз развој осећаја за правилно извођење различитих мелодијско-ритмичких структура 	<p>конкретној средини и речи чији је гласовни састав представљао деци тешкоћу приликом изговора</p> <ul style="list-style-type: none"> - Упознавања са одабраним текстовима из народне и уметничке књижевности за децу(песамa, прича, бајки, басни...) - Певање у оквиру музичких игара или музичких драматизација.
--	---	---

ДЕЦЕМБАР	ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ И САДРЖАЈИ
<p>ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Развој здравствене културе ради очувања и јачања вантелесног и менталног здравља. - Правилан раст и развој организма и повећавање његове отпорности према неповољних утицајима савременог начина живота, променама у климатским условима (топлоти, хладноћи, ветру и влази) и према обољењима. - Развој психофизичких способности: близине, окретности, гipкости, снаге, издржљивости, прецизности. 	<ul style="list-style-type: none"> - Телесне активности чије се трајање и интензитет постепено повећавају (јутарња гимнастика, свакодневно вежбање, разне врсте активног одмора) - Свакодневни боравак и кретање на свежем ваздуху. - Покретне игре и шетање на отвореном ваздуху у природи „авантуристичке активносе активности чије се трајање и интензитет постепено повећавају (јутарња гимнастика, свакодневно вежбање, разне врсте активног одмора) - Свакодневни боравак и кретање на свежем ваздуху. - Покретне игре и шетање на отвореном ваздуху у природи „авантуристичке активности,, (активности оријентације и сналажење у природи) - Елементарна гимнастика „шта моје тело може да уради,, са вежбама за развој

		телесне спретности (бацање, хватање, санкање, вожња бицикла, клизање, елементарни облици спорта, организовано остављање и кретање).
СОЦИО-ЕМОЦИОНАЛНИ РАЗВОЈ	<p>Успостављање блиских односа са људима око себе које карактерише топлина, отворености и узајамно разумевање и поштовање.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Схватање смисла усклађивања својих жеља и потреба са жељама и потребама других људи и спреченост за примање и давање, као и стварања компромиса прихватљивих за обе стране. - Карактеристике појединих годишњих доба (временске прилике, понашање животиња и биљака, шта раде људи посебно сељаци, шта раде деца, карактеристични сезонски спортови). 	<p>Разговори на теме шта деца највише воле у вртићу, чега се плаше, шта их љути, с ким се најрадије играју, ко им је најбољи друг, с ким се враћају кући, око чега се понекад препиру).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Активности које захтевају сарадњу међу децом и међусобно усаглашавање односно подразумевају уједињавање снага ради постизања циљева од заједничког интереса. - Уочавање одређених појава по својој вољи али узимајући у обзир узрочно-последичне везе које настоје и делују у средини у којој деца постоје (нпр. Хладно је барице се леде).
КОГНИТИВНИ РАЗВОЈ	<ul style="list-style-type: none"> - Увиђање повезаности између различитих појава (временске прилике, облачење људи, понашање животиња и биљака) - Метеорологија (ветар, киша, облаци, магла, снег, град, облачно, сунчано и сл.) знаци по којима се може предсказати време. - Способност уочавања правца кретања кроз простор у практичним ситуацијама (приликом сопственог кретања, кретања других, померања играчака, вожња бициклом...) - Освајање простора које се огледа кроз постизање вертикалне поставе фигура стављања фигура у простору, већу обраду детаља у поступку вајања фигура. 	<p>Уочавање узрочно-последичних веза које постоје и делују у средини у којој се деца крећу (нпр. хладно је барице се леде).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Стварање сопствених претпоставки и објашњења, запажања појава уз покушаје да се она примене и провери се њихова исправност преко последица својих поступака. - Кретање ка, иза, преко, кроз, око, поред, изнад, између, упоредо, укрстити се... - Обликовање папира

		разних врста и разних техника Све до „оригано технике,,и израде једноставних играчака у техници „папир-машеа“.
	- Познавање правила употребе језика (кад, шта и коме рећи) и способност да се варира форма и да се преформулише исказ зависно од саговорника (његове личности, улоге, узраста и искуства) и контекста ситуације (број особа, време које стоји на располагању, места ситуације...	- Комуницирање уз помоћ нацртаних порука и симбола, честитки путем писама, (деца диктирају а њихове речи записује васпитач) и телефона, невербална комуникација (уз помоћ утврђених знакова, мимике, поза и гестова)
РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ И СТВАРАЛАШТВА	- Стицање елементарних сазнања о позоришту и драмској уметности уопште (посебно позориштима лутака) сазнања о глумцима као и о ономе што се догађа иза сцене пре представе и после ње, из чга треба да проистекне љубав према позоришту и припремљености за ваљаног гледаоца са однегованим укусом за драмско изражавање. - Правилно писање и држање прибора за цртање, сликање и писање.	- Постављање питања давање на њих уз дискусије у којима се износе образложење и сопствени ставови. - Посматрање и учествовање у разним врстама драмског представљања књижевних дела путем луткарског позоришта. - Правилно држање руке,прстију и положаја тела и руковање прибором за цртање, сликање и писање.

ФЕБРУАР	ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ И САДРЖАЈИ
ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ	- Свестрани развој моторике, односно формирање и учвршћивање способности овладавања простором кроз кретање у њему које је координирано, складно, грациозно, уравнотежено и ритмично.Развој равнотеже у статичким и динамичним положајима тела. - Формиран флексибилан систем представа које и ако једним делом	- Природни облици кретања са елементима атлетике „труди се бићеш здрав и прав,, (ходање, трчање, скакање, пењање, провлачење, котрљање, одржавање равнотеже приликом кретања, шутирање, ударање и вођење лопте ид.)

	<p>везане за оно што пружају чула, садржај могућности за реализацију и трансфер, односно оперисањем менталних слика онога што је опажено.</p> <p>- Празан положај тела приликом седења, стајања, ходања и вршења одређених радњи (нарочито за столом) и предупредивање моторике и телесних деформитета (посебно кичменог стуба и стопала).</p>	<p>- Вежбе којима се унапређује функција чулних органа вида (опажање боја, облика и димензије).</p> <p>- Вежбе за еластичност кичменог стуба, развој свода стопала и учвршћивање коштановезивног апарата.</p>
СОЦИО-ЕМОЦИОНАЛНИ РАЗВОЈ	<p>- Познавање стратегије решавања интерперсоналних проблема односно способност за што самосталније и конструктивније решавање конфликта и спремност за праштање.</p> <p>Оспособљавање за непосредно учествовање у животу и раду одраслих према дечјим могућностима за извршавање конкретних задатака који захтевају одређен степен развијености, вештине и навика.</p> <p>- Појам прилагођавања живих бића, животним условима изграђен на јединственим примерима.</p>	<p>-Упознавање са основним правилима понашања у вртићу, на улици, у продавници, у позоришту, у аутобусу. Тумачење правила елементарног бонтона и увежбавање понашања према овим правилима.</p> <p>- Помагање одраслима у вршењу једноставних послова доступних деци.</p> <p>- Уочавање прилагођености живих бића, животним условима, клими, окружењу, потенцијалним непријатељима и др. Да би опстали.</p>
КОГНИТИВНИ РАЗВОЈ	<p>- Сазнање о кућним љубимцима, детаљније познавање типичних представника животињског царства, познавање начина кретања, бриге о животињама.</p> <p>- Способност уочавања праваца кретања кроз простор, у практичним ситуацијама (приликом сопственог кретања, кретања других, померања...)</p> <p>- Способност кретања предмета или модела у замишљеним ситуацијама у тродимензионалном простору или представљању на цртежу (напред, назад, лево, десно, право, вијугаво)и</p>	<p>- Посматрање животиња у њиховом конкретном амбијенту, посматрање животиња у сеоском домаћинству, у ЗОО врту, како изгледају, ко брине о њима, начин комуницирања, начин кретања.</p> <p>- Кретање ка, иза, преко, кроз, око, поред, испод, између, упоредо, укрштају се, лево, десно.</p> <p>- Посматрање представника</p>

	уз комбиновање праваца - Елементарно познавање карактеристика појединих животних заједница (у ливади, бари, реци, мору, шуми, парку и људском насељу).	живог света у њиховим животним заједницама и откривање начина на који су узајамно повезани, осигуравајући једни другима опстанак нпр., рибе, пужеви, и биљке у акваријуму.
РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ И СТВАРАЛАШТВА	Запажење тема и ритма говора, гласности и висине гласа, боје и емотивног тона говора. Интонациона изражајност говора (јасан, жив, мелодичан и ритмичан говор уз одговарајући нагласак. Култура говорне комуникације која подразумева пристојност предусретљиво и љубазно обраћање, да говори умереним гласом, да гледа сабеседника у очи, води рачуна о правилима бон-тона у говору, држању тела, гестовима, мимици. - Способност приказивања фигура људи, животиња, биљака са више детаља и изражених карактеристика. - Интересовање за музику, способност њеног пажљивог слушања и доживљавања. Ритмичка прецизност координација и култура покрета, њихов склад, лакоћа у изражавању музичког доживљаја уз сналажења у простору и овладавањем њима.	- Неговање интонационе изражајности говора са тежњом да говор буде јасан, жив, мелодичан и ритмичан уз одговарајући нагласак. - Разговори на разне теме у конкретним ситуацијама и протеклим догађајима, причама које су се деци допале, ТВ емисијама, позоришним комадима и др. - Представљање људске фигуре у различитим просторима. Цртање животиња и биљака. - Слушање музике поготову дела компонованих за децу.

МАРТ	ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ И САДРЖАЈИ
ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ	- Јачање дисајне мускулатуре, развој покрета грудног коша, оспособљавање за дубље и ритмичније дисање уз повећање капацитета плућа. - Одржавање нормалног стања апарата за кретање, посебно	- Вежбе за развој појединих мишићних група - Вежбе за развој мишића стопала ногу. - Природни облици кретања, одржавање равнотеже на дасци, пењање уз конопац,

	<p>зглобова, веза и мишића што се одражава у њиховој снази и покретљивости.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Развој равнотеже у статичким и динамичким положајима тела. - Правилан раст и развој организма и повећање отпорности према неповољним утицајима савременом начину живота, променама у климатским условима (топлоти, хладноћи, ветру) и према обољењима. 	<p>вучење, котрљање.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Покретне игре и шетње на отвореном, на ваздуху и у природи.
<p>СОЦИО-ЕМОЦИОНАЛНИ РАЗВОЈ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Разумевање породичних односа и родбинских веза и осећање поноса због тога што је дете члан одређене друштвене заједнице(породице, предшколске установе). Схватање смисла усклађивања својих жеља и потреба са жељама, и потреба других људи и спремност за примање и давање као и стварање компромиса прихватљивих за обе стране. - Сазнање о начинима на које човек утиче на живу средину и њиховим последицама. - Откривање разлика између природних појава (сунца, ветра, облака, водотока и ватре идр.) и живих бића. 	<ul style="list-style-type: none"> - Разговори о породици (њеним члановима, родбинским везама, правила понашања у кући, кућним свечаностима, и лепим догађајима-посебно рођење новог члана). - Поступци који доводе до увиђања сличности и разлика између себе и друге деце као и уважавање различитости активности које захтевају сарадњу међу децом и међусобно усаглашавање односно подразумевају уједињавање снага ради постизања циљева од заједничког интереса.
<p>КОГНИТИВНИ РАЗВОЈ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Увиђање повезаности између различитих појава (временске прилике, облачење људи, понашање биљака и животиња, промене на воденим површинама) карактеристике појединих годишњих доба, како утичу на живи свет. - Разликовање живог од неживог. 	<ul style="list-style-type: none"> - Разматрање начина на које човек изазива промене на својој планети посебно у природи (сеча шума, исушивање мочвара, лов и др.) - Испитивање своје околине у којем су на елементарном нивоу антицепирани

	<p>- Знање своје кућне адресе, адресе дечјег вртића и карактеристике саобраћаја на релацији кућа-вртић, разликовање тротоара, коловоза, друма куда се крећу возила.</p> <p>- Способност уочавања правца кретања кроз простор и у замишљеним ситуацијама.</p>	<p>елементи научног откривања, посматрања, предвиђања.</p> <p>- Уочавање узрочно-последичних везакоје постоје и делују у средини у којој се децакрећу-откривање и упознавање живог света путем посматрања и експериментисања, поређења оног што је уочено као и поређење између живог и неживог света по њиховим основним карактеристикама.</p> <p>- Увежбавање способности брзе и тачне оријентације у простору, заустављања, дељења пажње ходања и трчања у различитом темпу и ритму уз мењање правца.</p> <p>- Увежбавање слушне пажње ради разликовања порекла, удаљености и праваца из којег долази звук, као и процењивање удаљености возила.</p> <p>- Кретања ка, напред, изнад, лево-десно, међусобно и у односу на предмете око себе у простору, међусобне положаје, и кретање кроз простор.</p>
<p>РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ И СТВАРАЛАШТВА</p>	<p>Способност препричавања приче, филма, позоришне представе и др. Не испуштајући из приче битне моменте, поштујући редослед и логику збивања и чинећи то изражајно, без претераног застајкивања, јасно и разумљиво слушаоцима.</p> <p>- Правилна дикција и артикулација</p>	<p>- Поступци активне вербализације (превођење речи у активности и обрнуто) препричавање уз помоћ очигледних средстава и без њих.</p> <p>- Извођење мелодија песама уз пратњу мелодијског инструмента и ритмичке</p>

	<p>текста приликом извођења песме.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Способност анализе облика и текстуре разних објеката како би се они представили са више детаља и изражајним карактеристикама: фигура или група фигура у покрету, њихово постављање уз изражавање емоционалног односа. - Осетљивост за боје њихове нијансе и интензитет. Способност уочавања боја као својства објеката и њиховог именовања. 	<p>структуре уз музичку пратњу.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Обликовање уз помоћ теста у боји, песка, глине, пластелина и др. <p>Обликовање од разних природних материјала гранчица кукуруза, лишћа, маховине...</p> <ul style="list-style-type: none"> - Експериментисање бојама и начинима њиховог коришћења (отискивањем, размазивањем, утрљавањем, прскањем). Бојење мањих и већих површина везано за одређене теме.
--	---	--

АПРИЛ	ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ И САДРЖАЈИ
ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ	<ul style="list-style-type: none"> - Развијеност свих мишићних група (трупа, кичме, стомака, ногу, раменог појаса, руку, шаке, прстију, стопала, врата, очију и лица) посебно мишића опружача. - Познавање и придржавање правила личне чистоће и хигијене. - Навика на правилан сан и одмор, правилну и умерену исхрану и регулисање тежине тела. 	<ul style="list-style-type: none"> - Вежбе за развој појединих мишићних група (за развој раменог појаса, за развој леђних мишића, за развој мишића стопала и ногу и за развој графомоторике). - Нега тела и одржавање личне хигијене посебно лица и руку, ногу и ноктију, одржавање хигијене уста (коришћење четкице за зубе), носа (коришћење марамице) и уредности косе (чешљање), одржавање чистоће одеће, обуће и личних ствари, као и одржавање хигијене непосредне околине. - Правилан сан и одмор, спавање поред отвореног прозора, правилна исхрана, мерење сопствене тежине и праћење промена у погледу тежине, раста и телесне способности.
СОЦИО-	- Познавање и разумевање	- Друштвене игре и

<p>ЕМОЦИОНАЛНИ РАЗВОЈ</p>	<p>друштвених догађаја и друштвеног живота своје средине и сразмерно могућностима активно укључивања у њега путем интеракције са вршњацима и одраслима, уз изграђивање задовољавајућег репертоара улога потребних у разним друштвеним ситуацијама.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Јачање дечијег поверења у сопствене снаге као мотива за даље напоре с обзиром да резултат и производ њиховог рада имају употребну вредност, посебно за друге људе. - Сазнања о начинима загађивања земљишта и ваздуха и поступцима на које се загађење смањује или избегава. 	<p>активности које укључују посматрање ствари и расуђивање, не само из сопствене него и перспективе других људи.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Упознавање са неопходношћу и значајем људског рада, функцијама и вредностима његових продуката, ради буђења поштовања према радним људима и мотива за укључивање у радне процесе. - Разматрање начина на које човек изазива промене на својој планети, посебно у природи (сеча шума, бацање смећа у реци, лов, и др.).
<p>КОГНИТИВНИ РАЗВОЈ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Способност именовања појединих величина (већи, мањи, једнаки), способност упоређивања величина на основу малих разлика и њихова серијација (по величини, бројности, нијанси). - Способност обележавања простора линијама (отворени и затворени простор, праве и криве линије, пресек линија), дељење и трансформисање простора и представљање на макетама. - Откривање и разликовање разних врста материјала и њихових својстава (природни материјали, вода, снег, лед, песак, глина, камење, итд; и вештачки материјали – метал, стакло, хартија, скај, итд.) и препознавање меко, тврдо, глатко, храпаво, итд. - Способност сналажења у времену на основу оријентира из свакодневног живота (оброци, спавање, јутро, викенд, и сл.), ритмови сопственог тела (куцање 	<ul style="list-style-type: none"> - Поређење по димензијама ВЕЛИКО, МАЛО, ВЕЋЕ, МАЊЕ, ВИШЕ, НИЖЕ, ДЕБЉЕ, ТАЊЕ, ШИРЕ, УЖЕ, ДУЖЕ, КРАЋЕ, НАЈДУЖЕ И НАЈКРАЋЕ серијација по димензијама. - Дељење простора линијама, отворени и затворени простори, праве и криве линије, пресек линија. - Стварање сопствених претпоставки и објашњења запажених појава, испитивање своје околине на елементарном нивоу, антиципирани елементи научног откривања, посматрање, постављање хипотезе, предвиђање, доказивање одређених ставова и закључака. - Усмеравање деце на запажање трајања времена

	срца, дисање, клацкање) и објективних оријентира (пешчани сат, истицање воде из конзерве, сагоревање свеће).	у неким природним ситуацијама ради формирања појмова више времена од ..., мање времена од ..., исто толико времена, истовремено а затим њихово повезивање са субјективним и објективним оријентирима у времену.
РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ И СТВАРАЛАШТВА	<ul style="list-style-type: none"> - Способност проналажења оригиналних решења, мноштво идеја и одступања од стандардних образаца у причању, коришћења за то елементарна сопствена искуства, али и маштовитих и неочекиваних обрта инспирисаних савременом књижевношћу за децу. - Формирање речи које означавају множину, деминутива и аугментатива и глагола (у садашњем, прошлом и будућем времену) и њихово повезивање у правилно структуриране и све сложеније реченице. - Маштовитост која се огледа у богатству детаља, на облицима који се цртају, способност да се линијом и облицима изразе пропорције величина и текстура. - Развој музикалности кроз певање. Познавање могућности свог тела као инструмента изражавања покретом, његово правилно држање, грациозност у ходању, изражајни, лепи и складни покрети оплемењени музиком, уз корекцију евентуалних недостатака у том погледу. 	<ul style="list-style-type: none"> - Састављање исказа допуњавањем започете реченице и састављањем приче од три речи, уметање догађаја у познату причу, прича у сликама. - Усвајање назива за предмете, речи које означавају особине, квалитете, карактеристике и односе предмета, као и речи које представљају општије појмове. Диференцирање општих појмова (нпр. Кухињски и собни намештај, ваздушни и водени саобраћај). - Експериментисање са графичким приказивањем (трага се за необичним начинима цртања, црта тачкицама, довршавају се већ започети цртежи, и сл.). - Јавна презентација научених текстова на приредбама.

МАЈ	ЦИЉЕВИ	АКТИВНОСТИ И САДРЖАЈИ
ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ	- Овладавање основним локомоторним манипулационим	- Хајде са мном да играш (примарне покретне игре,

	<p>покретима и усавршавање fine моторике – вољног усмеравања покрета, њихове координације, ритма, снаге, тачности, темпа и размака покрета руке, шаке и прстију, повезано са развојем мишљења и опажања, прецизности, оријентације у простору, концентрације и других способности потребних за стицање графичких и техничких вештина од којих зависи писање.</p> <p>- Развијање перцептивне способности као предуслов успешног савладавања вештине читања и писања, математике, говора и низа других садржаја који ће бити потребни у каснијем школовању и животу.</p> <p>- Најелементарнија сазнања о болестима и повредама као и начинима да се избегну, позавање професија које се старају о здрављу људи.</p>	<p>покретне игролике вежбе, тематске покретне игре, такмичарске покретне игре и елементарне спортске игре).</p> <p>- Вежбе којима се унапређује функција чулних органа: вида (опажање боја, облика, димензија, конфигурација, положаја и правца кретања у простору), слуха (опажање јачине звука, правца из кога долази и висине), додира (опажање температуре и препознавање особине материје), мириса (обичних мириса, мириса цвећа и парфемски мириси), и укуса (основних).</p> <p>Брига о свом здрављу као и особама које брину о њима (доктор, зубар, и сл.).</p>
<p>СОЦИО-ЕМОЦИОНАЛНИ РАЗВОЈ</p>	<p>- Способност запажања и доживљавања звучности, ритмичности и сликовитости песничког говора, као и разумевање поезије, мотивисаност да се памте стихови и изражајно рецитије пред публиком.</p> <p>- Схватање смисла усклађивања својих жеља и потреба са жељама и потребама других људи и спремност за примање и давање, као и стварање компромиса прихватљивог за обе стране.</p> <p>- Руковање техничким уређајима (средствима, апаратима и инструментима) доступним деци, како би се сналазила у средини којом се све више управља на посредан начин (притиском на дугме или тастер, читањем података са индикатора, даљинским управљачем и сл.).</p>	<p>- Разгледање и читање сликовница, књига за децу, дечјих листова уз разговор о прочитаном, слушаном и гледаном. Учење стихова и њихово изражајно рецитоване.</p> <p>- Поступци који доводе до увиђања сличности и разлика између себе и друге деце, као и уважавања различитости (у погледу језика, обичаја, елемената културе, навика, пола, и др.).</p> <p>- Поступци којима се деца оспособљавају за руковање једноставним алатима, приборима, инструментима и апаратима, водећи рачуна о њиховој сигурности.</p>

<p style="text-align: center;">КОГНИТИВНИ РАЗВОЈ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Способност уочавања разликовања геометријских фигуре (ЛОПТЕ, КОЦКЕ, КРУГА, ЧЕТВОРОУГЛА, ТРОУГЛА и ЕЛИПСЕ). - Способност уочавања скупова, формирања скупова и утврђивања припадности појединих елемената у скупу. - Познавање основних карактеристика, изгледа и грађе човековог тела (кожа, удови, мишићи, кости, коса, чула и др.). Познавање основних унутрашњих органа и њихових физиолошких функција (куцање срца, дисање, исхрана, варење, крвоток, вршење нужде и др.). - Познавање значаја појединих саобраћајних знакова (пешачки прелаз, паркинг, болница, телефон, семафор, школа, и др.). 	<ul style="list-style-type: none"> - Уочавање облика (фигура) на стварима, цртање модела геометријских облика. - Способност бројања, уопштавање и класификовање према одређеном критеријуму и одређивање критеријума за формирање скупова. - Упознавање фаза човековог живота од зачећа, рођења и детињства до зрелости и старости. - Упознавање боја, изгледа и значења појединих саобраћајних знакова и безбедност у саобраћају.
<p style="text-align: center;">РАЗВОЈ КОМУНИКАЦИЈЕ И СТВАРАЛАШТВА</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Познавање значења речи (посебно општих појмова, као и назива за боје, одлике, величине и просторне и временске односе) уз њихово правилно и активно коришћење у комуникацији. - Вербално изражавање према стандардима, граматички правилног говора који се заснива на сразмерно богатом фонду речи и њиховом правилном изговарању. - Усавршеност покрета за писање вршених у одговарајућој свесци, као и оспособљеност да се свеска користи на одговарајући начин. - Смисао за обликовање и грађење волумена у простору од различитих материјала који се спајају (нпр. Кромпир и чачкалице) или обликују прстима (нпр. Глина, тесто, пластелин, глинамол и сл.) додавањем или откидањем. - Интересовање за музику, 	<ul style="list-style-type: none"> - Проширивање дечијег искуства и појмова чији су називи речи, увећавање лексичког фонда и адекватно коришћење речи у говору. - Вежбе за усавршавање тачности покрета исте врсте и какве захтева писање. Графомоторичке вежбе у одговарајућој свесци. - Обликовање уз помоћ теста у боји, песка, глине, пластелина, глинамол, и др. - Слушање вокалних и инструменталних дела из познате културне баштине, поготово дела компонованих за децу.

	способност њеног пажљивог слушања и доживљавања уз препуштање атмосфери коју ствара.	
--	--	--

САДРЖАЈИ И АКТИВНОСТИ КОЈИМА СЕ ДЕЦА ПРИПРЕМАЈУ ЗА ШКОЛУ

Садржаји и активности којима се деца припремају за школу сврстани су у области васпитно образовног рада које припремају за савладавање градива појединих наставних предмета у првом разреду основне школе. Област развоја говора повезује се са српским језиком као наставним предметом, развој математичких појмова са математиком, упознавање природне и друштвене средине, са светом око нас, телесно васпитање са физичким васпитањем, ликовно васпитање са ликовном културом, а музичко васпитање са музичком културом.

Области васпитно-образовног рада

Програм припреме деце за школу састоји се од области у које су сврстани васпитно-образовни садржаји путем којих се остварују општа и посебна припрема деце за школу. То су:

Развој говора (неговање говорне културе, богаћење децјег речника и неговање граматички правилног говора, вербално изражавање и комуникација, монологички говор и причање, упознавање са децјом књижевношћу и говорне игре);припрема за почетно читање и писање;

Развој математичких појмова (положаји у простору, кретање кроз простор, поређењеи процењивање, области, линије и тачке, облици, образовање скупова, бројност скупова и временско сазнање);

Упознавање природне и друштвене средине (живи свет-животиње, биљке, човек, материјални свет, заштита животне средине, човек као друштвено биће, рад људи, саобраћајно васпитање);

Физичко васпитање (физички развој, развој опажања. Јачање здравља и одржавање хигијене);

Ликовно васпитање (цртање, сликање, пластично обликовање)

Музичко васпитање (слушање музике, певање, свирање и плесне активности).

РАЗВОЈ ГОВОРА

Неговање говорне културе

Циљеви

Уочавањем, затим тачним издвојеним изговарањем, изговарањем у разним положајима у речима (на почетку, на крају и у средини сваке рече) у разним структурама речи (у суседству са разним гласовима и у речима са разним бројем гласова) и у реченицама.

Умеће да се одреди место, број и редослед гласова речи.

Запажање тема и ритма говора, гласности и висине гласа и емотивног тона говора. Интонациона изражајност говора.

Садржаји и активности којима ће се остваривати циљеви

Вежбе артикулације и дисања којима се усавршава уочавање и изговор појединих гласова у реченицама.

Усавршавање дикције и изговора речи у складу са нормама књижевног језика.

У складу са индивидуалним особинама деце неговање интонационе изражајности говора са тежњом да говор буде јасан, жив, мелодичан, и ритмичан уз одговарајући нагласак.

Богаћење дечјег речника и неговање граматички правилног говора

Циљеви

Познавање значења речи (посебно-опште) , као и назива за боје, облике, величине, просторне и временске односе) уз њихово правилно и активно коришћење у комуникацији).

Вербално изражавање водећи рачуна да то буде граматички исоравно. Езивање у реченице

Формирање речи које означавају множину деминутива, и аугментатива и глагола (у садашњем, прошлом и будућем времену) и њихово **повезивање** у реченице.

Садржаји и активности

Проширивање дечјег искуства и појмова чији су називи речи, увећање лексичког фонда и адекватно коришћење речи у говору.

Богаћење дечјег речника у коме се налазе речи које представљају основни фонд речи српског језика, речи које су најпотребније у конкретној средини и речи чији је гласовни састав представља деци тешкоћу приликом изговора.

Усвајање назива за предмете, речи које означавају особине, квалитете, карактеристике и односе предмета. Диференцирање општих појмова (нпр.кухињски, собни намештај, ваздушни и водени саобраћај и сл.).

Усвајање речи којима се врше поређења у неком својству, неких фолклорних израза, пословица, и брзалица уз разумевање значења речи.

Вербално изражавање и комуникација

Циљеви

Способност за коришћење језиком у дијалошком и монолошком облику комуницирања, односно, за усмено изражавање које представља смисаону целину којом се саопштавају сопствене мисли, осећања и жеље на начин схватљив за друге, као и умење да се саслуша сабеседник и разуме шта говори.

Пристојно, предусретљиво и љубазно обраћање као стварање навике да се говори умереним гласом.

Способност активног учествовања у разговорима на разне теме

Садржаји и активности за остварење наведених циљева

Комуницирање у различитим ситуацијама (у двоје, у мањим и већим групама) са разним саговорницима.

Разговори на разне теме, о конкретним ситуацијама и протеклим догађајима, причама које су се деци допале, ТВ емисијама, играма.

Постављање питања и давање одговора.

Договарање око заједничких акција.

Комуницирање уз помоћ нацртаних порука и симбола, честитки (деца диктирају а њихове речи записује васпитач) и телефона.

Комуникација уз помоћ утврђених знакова, мимика, поза и гестова.

МОНОЛОШКИ ГОВОР И ПРИЧАЊА

Циљеви

Способност препричавања причица, филма обраћају пажњу на битне моменте, поштујући ред и логику збивања.

Способност причања по сећању о својим доживљајима, смишљено повезивање делова приче у целину.

Способност самосталног, садржајног, сликовитог, изражајног, граматички исправног причања.

САДРЖАЈИ И АКТИВНОСТИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ЦИЉЕВА

Поступци активне вербализације

Причање о предметима и појавама и призорима (актуелних који се налазе пред децом и по саћању).

Причање по серији слика

Препричавање приче уз помоћ очигледних средстава и без њих.

Упознавање са дечјом књижевношћу

Упознавање са одабраним текстовима из народне и уметничке књижевности за децу (песама, прича, бајки, басни, загонетки, питалица, брзалица, бројалица, успаванки, пословица и др-).

Упознавање књижевности и њених твораца путем разних медија.

Разгледање и читање сликовница, књига за децу, дечјих листова уз разговоре о прочитаном, слушаном и гледаном.

Учење стихова и њихово изражајно рецитовање.

Упознавање са радом школске библиотеке.

Сусрети са писцима.

Говорне игре

Циљеви

Познавање игара речима, разбрајалица, питалица и др.

Смисао за хумор развијан на примерима смешног говора, необичних израза и веселих збивања у причама.

Способност разматрања најразноврснијих могућности које би произвеле неке значајне промене у стварности (нпр. Шта би се десило људима ако им израсту крила, да увек буде ноћ и сл.).

Садржаји и активности за остварење циљева.

Игре гласовима и речима.

Традиционалне језичке игре загонетања, надмудривања.

Измишљање нових речи, имена и презимена.

Замишљање и причање „шта би било кад би било.“

ПРИПРЕМА ЗА ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ

Почетно читање

Циљеви

Мотивисаност да се препознају графички симболи, поруке и обавештења, као и да се научи да чита.

Припремљеност за учење читања.

Вештина читања развијена до нивоа одређеног могућностима деце и интересовањима сваког појединог детета.

Садржаји и активности

Откривање корисности усвајања писменог говора преко читања лепих књига, комуникација на даљину са личностима из прошлости.

Препознавање натписа, назива и имена без посебног обраћања пажње на слова од којих се састоје.

Гласовна анализа речи.

Почетно читање у складу са дечјим могућностима.

Почетно писање

Циљеви

Представе о облику, боји, величини и положају у простору предмета, цртежа и знакова.

Правилно седење и држање прибора за писање, цртање и сликање.

Усавршеност покрета за писање вршених у одговарајућој свесци, као и оспособљеност да се свеска користи на одговарајући начин.

Садржаји и активности

Вежбе за овладавање локомоционим и манипулационим покретима као и вежбе за опуштање руке и шаке као и правилно држање руке, прстију, положаја тела и руковање прибором за писање.

Вежбе за усавршавање тачности покрета исте врсте какве захтева писање као и графомоторичке вежбе у одговарајућој свесци.

РАЗВОЈ ТЕМАТИЧКИХ ПОЈМОВА

Положаји

Циљеви

Способност сагледавања простора у односу на сопствено тело и положаја појединих делова тела, једних у односу на друге. Такође уочавање разних положаја тела и положаја предмета међу собом.

кразним активностима (унутра, споља, преко, изнад, испод и сл.). Способност уочавања релације међу предметима.

Способност распоређивања објеката према неком правилу. Способност уочавања односа целине и делова.

Садржаји и активности за реализацију циља.

Истраживачке активности у којима деца упознају различите облике кретања и промене положаја предмета при кретању. Стављање у положаје и уочавање положаја тела, положаја предмета у односу на сопствено тело, лева и десна страна тела, положаја (лево од, десно од, испред, иза, изнад, испод,...).

Кретање кроз простор

Циљеви

Способност уочавања правца кретања кроз простор у практичним ситуацијама. Способност предвиђања куда ће пасти бачени предмет. Способност кретања предмета илин модела у замишљеним ситуацијама, у тродимензионалном простору, или представљањем на цртежу (напред, назад, лево, десно, право, вијугаво) и уз комбиновање превца. Елементарна способност превођења на макету стварног изгледа терена и распореда објеката по њему.

САДРЖАЈИ И АКТИВНОСТИ

Кретање ка, иза, преко, кроз, око, поред, испод, изнад, између, упоредо...

ПОРЕЂЕЊЕ И ПРОЦЕЊИВАЊЕ

Циљеви

Способност именована појединих величина праћењем два предмета или коришћењем трећег предмета као условном мером.Способност упоређивања величина на основу малих разлика.Разумевање на најелементарнијем нивоу и у практичној примени, да поред условних мера постоје и конвенционалне мере 8килограм, метар, литар).

Основни појмови о мерењу вредности.

САДРЖАЈИ И АКТИВНОСТИ

Поређење по димензијама(велико, мало, веће, мање, више, ниже, ...). Серијација по димензијама. Мерење условним мерама и сазнање шта се мери килограмом, литром, метром.

ОБЛАСТИ, ЛИНИЈЕ, ТАЧКЕ

Циљеви

Способност обележавања простора линијама. Способност мењања гледишне тачке у посматрању простора из необичних углова и углова других особа. Способност елементарне оријентације у простору.

САДРЖАЈИ И АКТИВНОСТИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ЦИЉЕВА

Дељење простора линијама, отворени и затворени простори, праве и криве линије, пресек линија.

ОБЛИЦИ

Циљеви

Способност уочавања одређених геометријских предмета у околини (лопта, коцка и сл.).

Способност уочавања и разликовања геометријских облика. Способност разликовања и уочавања геометријских фигура.

САДРЖАЈИ И АКТИВНОСТИ

Уочавање облика фигура на стварима. Цртање и моделовање геометријских облика.

ОБРАЗОВАЊЕ СКУПОВА

Циљеви

Способност уочавања скупова, формирање скупова и утврђивање припадности појединих елемената у скупу. Елементарни појмови о пресеку скупа, унији, подскуповима.

САДРЖАЈИ И АКТИВНОСТИ

Уопштавање и класификовање према одређеном критеријуму, одређивање критеријума за формирање скупова. Пресек скупова, унија скупова, подскупови, измештање чланова скупова.

Бројање и скупови

Циљеви

Способност бројања и познавање ознака за једноцифрене бројеве тј. цифре.

Способност бројања елемената скупова и способност поређења величине скупа на основу познавања сваког броја у бројном низу прве десетице. Способност коришћења математичких симбола за једнако и неједнако. Овладавање рачунским операцијама сабирања и одузимања у оквиру прве десетице. Способност решавања једноставних математичких проблема на практички опажајном а затим и вербалном плану.

Садржаји и активности

Бројање унапред, уназад, од задатог броја, до задатог броја. Одређивање бројности скупа пребројавањем. Коришћење симбола за једнако и неједнако. Сабирање и одузимање у оквиру прве десетице.

Временско сазнање

Циљеви

Способност да се уочава брзина протицања времена на основу ритмичких структура. Способност сналажења у времену на основу оријентира из свакодневног живота. Способност уочавања и реконструисања временског следа догађаја (јутро, подне, вече, јуче, данас, сутра) као и дана у седмици и годишњих доба. Објективно сагледавање временских оријентира захваљујући системском бележењу за ведро, кишно, ветровито у календару природе, пратећи временске прилике.

Садржаји и активности

Усмеравање деце на запажање трајања времена у неким природним ситуацијама ради формирања појмова „више времена од“, „мање времена од“, „исто толико времена“, „истовремено“ и сл. Оријентација у времену према видним обележјима и временским интервалима.

УПОЗНАВАЊЕ ПРИРОДНЕ И ДРУШТВЕНЕ СРЕДИНЕ

Живи свет

Циљеви

Разликовање живог од неживог.

Уочавање основних својстава живих бића и животних процеса. Сличности и разлике међу њима у односу на човека.

Познавање разноврсних животних облика и способност примене једноставних критеријума за њихову поделу. Познавање карактеристика типичних представника појединих биљака и животиња. Елементарно познавање карактеристика појединих животних заједница (у ливади, бари, реци, мору).

Садржаји и активности за реализацију циљева

Откривање и упознавање живог света путем посматрања и експериментисања, поређење онога што је уочено о његовим представницима и уопштавање уоченог као и поређења између живог и неживог света по њиховим основним карактеристикама. Класификовање биљака и животиња по спољашњим и неким битним својствима.

Свет животиња

Циљеви

Познавање карактеристичних облика понашања животиња, познавање животних циклуса животиња, познавање животне средине подесне за опстанак појединих животиња, познавање начина кретања, познавање начина комуницирања међу животињама, детаљније познавање типичних представника животињског царства. Разликовање домаћих и дивљих животиња, однос човека према њима, користи од њих. Ближе упознавање домаћих животиња. Сазнања о кућним љубимцима.

Садржаји и активности за реализацију циљева

Посматрање животиња у њиховом амбијенту и посматрање животиња у сеоском домаћинству, зоо врту. Уочавање услова који су потребни појединим животињама за живот. Посматрање како се поједине животиње старају о својим младунцима.

Биљни свет

Циљеви

Познавање изгледа и назива основних делова биљака. Познавање неких услова за раст и развој биљке. Посматрање животног циклуса биљака: од семена до плода. Разликовање неких представника биљака које слободно расту у природи. Елементарно познавање животних заједница у којима расту поједине биљке.

Садржаји и активности за реализацију циљева

Откривање карактеристичних својстава биљака. Посматрање карактеристичних фаза у расту и развоју појединих представника биљног света. Поређење биљака које слободно расту у природи и оне које култивише човек. Уочавање промене на биљкама у разним годишњим добима.

Човек као припадник живог света

Циљеви

Сазнање о човеку као природном бићу, поређење са биљкама и животињама у погледу биолошких функција. Познавање основних карактеристика изгледа и грађе човековог тела. Познавање основних унутрашњих органа и њихових физиолошких функција. Познавање услова за живот човека.

Садржаји и активности

Поређење човека са осталим створењима и уочавање најбитнијих карактеристика што га чини одговорним за збивања у својој околини.

Човек као друштвено биће

Циљеви

Успостављање блиских односа са људима око себе, које карактерише топлина, отвореност и узајамно разумевање и поштовање. Разумевање породичних односа и родбинских веза.

Садржаји и активности

Поступци за упознавање нове друштвене средине, другова, васпитача и других запослених. Поступци који доводе до увиђања сличности и разлике између себе и друге деце, као и уважавање различитости. Разговарати о породици, кућним свечаностима и лепим догађајима.

Рад људи

Циљеви

Оспособљавање деце да се у што већој мери самостално брину о себи, облаче, хране, одржавају личну хигијену. Оспособљеност за непосредно учествовање у животу и раду одраслих према дечијим могућностима. Поседовање основних знања о неговању украсног биља, рада у башти, старању о кућним љубимцима.

Садржаји и активности

Поступци којима се деца осамостаљују у одевању, обувању, неговању личне хигијене, одређивању реда у просторијама у којима бораве и сл. Помагање одраслима у вршењу једноставних послова доступних деци. Прављење најједноставнијих употребних предмета и поправљање оштећених, на ниву доступним деци.

Заштита животне средине

Циљеви

Сазнање о улогама које поједине биљке и животиње имају у човековом животу и старању човека о њима којим се доприноси њиховом опстанку и развоју. Сазнања о начинима на које човек утиче на животну средину и њиховим последицама. Свест о користима које човек има од шума. Развој поштовања и љубави према свему живом. Сазнања о начинима на које се човек ослобађа од отпадака и њиховим последицама по квалитет животне средине.

Садржаји и активности

Уочавање прилагођености живих бића животним условима, клими, окружењу, потенцијалним непријатељима и др. да би опстала као врста. Разговори о значају биљака и животиња за човека и о човековим могућностима да допринесу њиховом опстанку у развоју. Остављање птицама зими хране а лети воде.

Материјални свет

Циљеви

Елементарна сазнања о природним појавама које описују и проучавају поједине науке и научне дисциплине.

Саобраћајно васпитање

Знање своје кућне адресе и адресе школе.

Разликовање тротоара, коловоза, друма, шина.

Познавање разлога зашто је потребно опрезно кретање улицом. Познавање правила у вези са кретањем пешака. Познавање улоге семафора и саобраћајног полицајца.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

- Природни облици кретања са елементима атлетике (ходање, трчање, пењање, провлачење, котрљање, одржавање равнотеже приликом кретања, шутирање, ударање и вођење лопте);
- Елементарна гимнастика са вежбама за развој телесне спретности (вежбе за развој појединих мишићних група, раменог појаса, леђних мишића, трбушних мишића, мишића стопала и ногу и развој графомоторике);
- Игре (такмичарске покретне игре);
- Плесне активности (плесови уз музичку пратњу, наше народне игре);
- Вежбе којима се унапређује функција чулних органа: вида (боја, облик, димензија, положај и правац кретања у простору), слуха (јачина звука и правца из кога долази), додира (опажање температуре и препознавање материје додиром), мириса (обичних мириса, мириса цвећа, парфемских мириса) и укуса.

Средства васпитно-образовног рада

- лопте, чуњеви, разне препреке, предмети итд.

ЛИКОВНО ВАСПИТАЊЕ

- Активности сликања и цртања:
- Активности сликања (игра и активности препознавања и именовања боја, мешања боја и откривање нових, упознавање са различитим подлогама, сликарским техникама и прибором за рад);
- Активности цртања (ликовне игре линијама, разноврсне по дужини, врсти и смеру, интензитету);
- Активност вајања (израда рељефа и разних фигура).

Средства васпитно-образовног рада

- блок, оловка, гумица, бојице, фломастери, темпере, водене боје, бојанке, пластелин, глина, итд

МУЗИЧКА КУЛТУРА

- Слушање музике (различитих музичких жанрова, класична, традиционална, етно музика);
- Слушање омиљених дечијих песама и композиција;
- Певање у оквиру музичких игара или музичких драматизација;
- Извођење мелодија песама уз пратњу музичког инструмента;
- Препознавање и класификација музичких инструмената;
- Плесне активности које се најчешће организују повезано са активностима у оквиру телесног и музичког васпитања посебно ритмике.

Средства васпитно-образовног рада

- CD музика, слике инструмената, текстови песама.

Годишњи план сарадње са породицом и њихово учешће у раду васпитне групе

- родитељски састанци у септембру, децембру, фебруару, априлу, мају и по потреби
- игра са децом
- реализација активности
- помоћ учитељу
- помоћ око ужине
- прављење средстава
- заједничка запажања, сугестије, примедбе
- заједничке приредбе, Дечија недеља, Нова година, Дан свих мама 8. март, Обележавање пролећа, Дан Рома, Приредба ђачког растанка...
- поклони за децу, Деда Мраз, правимо честитке за маме, баке,...
- договор о посетама ромског асистента породицама

ЦИЉ ПОСЕТЕ ПОРОДИЦИ

- упис у припремни предшколски програм
- упознавање са породицом

- увид у услове живота
- размена информација о детету
- болест детета, одсуство, дружење, помоћ породици
- укључивање породице у рад са васпитном групом
- помоћ око упис у први разред у школу

Припрема за полазак у школу рад са родитељима

- информације о захтевима школовања, формирање позитивних ставова према школовању, додатно упућивање родитеља
- конкретне активности око уписа, помоћ око процедуре уписивања деце у школу
- сарадња са школом, одржавање сталног контакта са учитељима и стручном службом у школи како би се омогућило усклађено деловање и подстицање деце и родитеља за школовање
- прихватање обавеза и одговорности за школовање деце
- подизање образовног културног нивоа родитеља, здравствено просвећивање и сл, све врсте помоћи

ГОДИШЊИ ПЛАН РАДА СА ШКОЛОМ

- дружење васпитне групе са првацима и њиховим учитељима
- учешће деце на школским приредбама и свечаностима
- зејдничка славља, Нова година, Дан школе
- заједничка посета биоскопу
- одржавање ликовне изложбе радова васпитне групе у просторијама школе
- сарадња са стручном службом школе
- организовање маскенбала

ГОДИШЊИ ПЛАН САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ

- сарадња са хуманитарном организацијом Црвени крст
- сарадња са центром културе, информације о дечијим представама и филмовима
- сарадња са школом Ј. Ј. Змај, сарадња са Вуком Карацићем и са вртићима Сурдулице

- сарадња са градском библиотеком Сурдулице
- сарадња са здравственим центром Сурдулице

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Активности на заштити животне средине одвијаће се на нивоу одељења, разреда и школе. Програм естетског, еколошког и хигијенског уређења школе полази од садржаја специфичних за узраст ученика.

Циљ је да се код ученика развије;

- смисао за лепо,
- правилан однос према људима и животној средини
- подизање свести о потреби заштите животне средине
- подизање свести о последицама негативног утицаја на животну средину
- подизање свести о рециклажи

Садржаји ће се реализовати кроз наставу „Чувари природе” од првог до шестог разреда као и следеће активности:

- Уређење простора – учионица, школе, дворишта;
- Израда ликовних радова од биљака и плодова;
- Литерарни радови ученика;
- Сакупљање старе хартије и уџбеника;
- Вода – значај и угроженост;
- Правила понашања у природи;
- Садња украсног и лековитог биља;
- Свет без загађења;
- Новогодишња јелка са бусеном.

У реализацији програма са ученицима ће учествовати наставници: чувара природе, биологије, ликовне и музичке културе, српског језика, техничког образовања и други.

Начин остваривања програма животне средине:

- Сакупљање старе хартије и књига у циљу развијање свести о рециклажи и великој вредности хартије, очувати шуме

- Обележавање значајних датума важних за екологију у циљу сазнања о датумима који се у свету обележавају а повезани су са заштитом о животној средини. Учествовање у обележавању тих датума.
- „Светски дан борбе против Сиде“ обележавање у циљу развијања свести о заштити очувању здравља
- Заштита животне средине у циљу побољшања стања животне средине посебно развити свест о очувању животне средине.

Уређење школе и дворишта. Развијање еколошке свести Осећај за лепо и чисто и правилан однос према људима и животној средини.

ПРОГРАМ ЗА ЗАШТИТУ УЧЕНИКА И НАСТАВНИКА ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Република Србија се ратификацијом Конвенције о правима детета Уједињених нација обавезала да обезбеди остваривање свих права детета, а нарочито, на заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања, потпуну информисаност, на правично поступање и заштиту приватности, као и да детету које је било изложено насиљу обезбеди подршку за физички и психички опоравак и његову социјалну реинтеграцију.

Правилником о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање прописују се садржаји и начини спровођења превентивних и интервентних активности, услови и начини за процену ризика, начини заштите од насиља, злостављања и занемаривања, праћење ефеката предузетих мера и активности.

Установа, у смислу овог правилника о протоколу, је предшколска установа, основна и средња школа и дом ученика. Под простором установе подразумева се простор у седишту и ван седишта установе у ком се остварује васпитно-образовни, образовно-васпитни и васпитни рад, као и друге активности установе. У примени Правилника о протоколу установа је дужна да обезбеди услове за сигурно и подстицајно одрастање и развој детета и ученика, заштиту од свих облика насиља, злостављања и занемаривања и социјалну реинтеграцију детета и ученика које је извршило, као и наставника, стручних сарадника и свих запослених, односно било изложено насиљу, злостављању или занемаривању.

Забрана насиља, злостављања и занемаривања у установи односи се на сваког – децу, ученике, запослене, родитеље и трећа лица.

Под насиљем и злостављањем подразумева се сваки облик једанпут учињеног, односно понављаног вербалног или невербалног понашања које има за последицу стварно или потенцијално угрожавање здравља, развоја и достојанства личности детета и ученика или запосленог.

Циљеви програма

- 1) подиже ниво свести и осетљивости детета и ученика, родитеља и свих запослених за препознавање насиља, злостављања и занемаривања;
- 2) негује атмосфера сарадње и толеранције, уважавања и конструктивне комуникације у којој се не толерише насиље, злостављање и занемаривање;
- 3) истичу и унапређују знања, вештине и ставови потребни за конструктивно реаговање на насиље;
- 4) обезбеђује заштита детета и ученика, родитеља и свих запослених од насиља, злостављања и занемаривања .

Задаци програма

Задаци тима за заштиту јесу, нарочито, да:

- 1) припрема програм заштите;
- 2) информисе децу и ученике, запослене и родитеље о планираним активностима и могућности тражења подршке и помоћи од тима за заштиту;
- 3) учествује у обукама и пројектима за развијање компетенција потребних за превенцију насиља, злостављања и занемаривања;
- 4) предлаже мере за превенцију и заштиту, организује консултације и учествује у процени ризика и доношењу одлука о поступцима у случајевима сумње или дешавања насиља, злостављања и занемаривања;
- 5) укључује родитеље у превентивне и интервентне мере и активности;
- 6) прати и процењује ефекте предузетих мера за заштиту деце и ученика и даје одговарајуће предлоге директору;
- 7) сарађује са стручњацима из других надлежних органа, организација, служби и медија ради свеобухватне заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања;
- 8) води и чува документацију;
- 9) извештава стручна тела и органе управљања.

Програм активности

Превенција насиља, злостављања и занемаривања, као један од приоритета у остваривању образовно-васпитног рада планира се развојним планом и саставни је део годишњег плана рада. Установа програмом заштите од насиља, злостављања и занемаривања одређује мере и активности које обезбеђују развијање и неговање позитивне атмосфере и безбедно окружење у установи..

Програм заштите утврђује се на основу анализе стања безбедности, присутности различитих облика и интензитета насиља, злостављања и занемаривања у установи, специфичности установе и резултата самовредновања и вредновања квалитета рада

установе. Програмом заштите дефинишу се превентивне и интервентне активности, одговорна лица и временска динамика остваривања.

Програм заштите садржи:

- 1) начине на који се превентивне мере и активности уграђују у свакодневни живот и рад установе (васпитне, наставне и ваннаставне активности), на свим нивоима (појединац, васпитна група, одељењска заједница, ученички парламент, стручни органи, тела и тимови, родитељски састанци, родитељи – индивидуално и групно, савет родитеља);
- 2) стручно усавршавање запослених ради унапређивања компетенција запослених за превентивни рад, благовремено уочавање, препознавање, реаговање на насиље, злостављање и занемаривање;
- 3) начине информисања о обавезама и одговорностима у области заштите од насиља, злостављања и занемаривања;
- 4) подстицање и оспособљавање ученика за активно учествовање у раду одељењске заједнице, ученичког парламента, школског одбора и стручних органа установе;
- 5) садржаје и начине за појачан васпитни рад ради развијања самоодговорног и друштвено одговорног понашања;
- 6) поступке за рано препознавање ризика од насиља, злостављања и занемаривања;
- 7) начине реаговања на насиље, злостављање и занемаривање, улоге и одговорности и поступање у интервенцији када постоји сумња или се оно догађа;
- 8) облике и садржаје рада са свом децом и ученицима, односно онима који трпе, чине или су сведоци насиља, злостављања и занемаривања;
- 9) начине, облике и садржаје сарадње са породицом, јединицом локалне самоуправе, надлежним органом унутрашњих послова (у даљем тексту: полиција), центром за социјални рад, здравственом службом и др;
- 10) начине праћења, вредновања и извештавања органа установе о остваривању и ефектима програма заштите, а нарочито, у односу на:

- (1) учесталост инцидентних ситуација и број пријава;
- (2) заступљеност различитих облика и нивоа насиља, злостављања и занемаривања;
- (3) број повреда;
- (4) учесталост и број васпитно-дисциплинских поступака против ученика и дисциплинских поступака против запослених;
- (5) остварене обуке у превенцији насиља, злостављања и занемаривања и потребе даљег усавршавања;
- (6) број и ефекте акција које промовишу сарадњу, разумевање и помоћ вршњака;
- (7) степен и квалитет укључености родитеља у живот и рад установе;
- (8) друге параметре.

Права, обавезе и одговорности свих у установи у превенцији насиља, злостављања и занемаривања

Ради превенције насиља, злостављања и занемаривања установа је дужна да упозна све запослене, децу, ученике и родитеље са њиховим правима, обавезама и одговорностима, прописаним законом, Правилником о протоколу и другим подзаконским и општим актима.

Запослени својим квалитетним радом (васпитно-образовним, образовно-васпитним, васпитним, стручним и другим радом) и применом различитих метода, облика рада и активности обезбеђују подстицајну и безбедну средину.

У установи одељењски старешина, васпитач, наставник и стручни сарадник избором одговарајућих садржаја и начина рада доприносе стицању квалитетних знања и вештина и формирању вредносних ставова за узајамно разумевање, уважавање различитости, конструктивно превазилажење сукоба и др.

Одељењски старешина, васпитач, наставник и стручни сарадник је дужан да обезбеди заштиту детета и ученика, као и запосленима у установи, од произвољног или незаконитог мешања у његову приватност, породицу, дом или преписку, као и заштиту од незаконитих напада на његову част и углед.

Запослени не сме својим понашањем да изазове или допринесе насиљу, злостављању и занемаривању (на пример: непоштовање личности и права детета и ученика, недоследност у поступању, необјективно оцењивање и др.).

Ученици, као одговорни учесници у образовању и васпитању, ради превенције насиља, злостављања и занемаривања, обавезни су да: уважавају и поштују личност других – деце, ученика, запослених, родитеља и трећих лица; поштују правила установе и све оне акте којима се уређују њихова права, обавезе и одговорности; активно учествују у раду одељењске заједнице; као чланови ученичког парламента и школског одбора, посебно доприносе и учествују у превентивним активностима; својим понашањем не изазивају, доприносе или учествују у насиљу и злостављању.

Родитељ је дужан да, у најбољем интересу детета и ученика: сарађује са установом; учествује у превентивним мерама и активностима; уважава и поштује личност свог детета, друге деце и ученика, запослених и других родитеља.

Родитељ не сме својим понашањем у установи да изазове или допринесе појави насиља, злостављања и занемаривања.

ЗАШТИТА И БЕЗБЕДНОСТ УЧЕНИКА И НАСТАВНИКА

Заштити од дискриминације, злостављања, занемаривања

Остваривању овог вида заштите и безбедности ученика као и наставника служе поштовање одредаба правила понашања у Школи и активности стручног тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.

У Школи су забрањене активности којима се угрожавају, омаловажавају, дискриминишу или издвајају ученици, запослени и друга лица, односно групе лица, по основу: расне, националне, етничке, језичке, верске или полне припадности, физичких и психичких својстава, сметњи у развоју и инвалидитета, здравственог стања, узраста, социјалног и културног порекла, имовног стања, односно политичког опредељења и подстицање или неспречавање таквих активности, као и по другим основима утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.

Школа је у обавези да поступа у складу са актом којим се утврђују ближи критеријуми за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, ученика или трећег лица у установи, а који заједнички прописују министар просвете и министар надлежан за послове људских права.

Заштита и безбедност ученика Школе остварује се као:

1. физичка заштита и безбедност
2. здравствена заштита и безбедност
3. емоционална и социјална заштита и безбедност.

Приликом спровођењу мера заштите ученика од насиља, злостављања и занемаривања примењује се Протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама.

1. ФИЗИЧКА ЗАШТИТА И БЕЗБЕДНОСТ УЧЕНИКА И НАСТАВНИКА

Школа је дужна да обезбеди физичку заштиту и безбедност ученика и наставника. Спровођење ових мера Школа ће остварити у сарадњи са надлежним органима локалне самоуправе, ОУП-а и другима надлежним органима.

Физичка заштита и безбедност се остварује кроз:

1. контролу безбедности самог објекта Школе
2. контролу дворишта
3. контролу уласка и изласка у школу
4. контролу исправности електро, водоводних и других инсталација и уређаја
5. заштиту у случају пожара, поплаве и других елементарних активности
6. прву помоћ
7. заштиту за време приредби и других јавних окупљања
8. заштиту за време наставе у природи, екскурзија и излета
9. заштиту за време организованих активности ван школе
10. заштиту ученика у саобраћају
11. предузимање других мера у циљу остваривања физичке заштите и безбедности ученика.

1. Контрола самог објекта

Сви запослени дужни су да редовно прате и пријављују, а домар Школе и да одмах отклања недостатке у Школи (како у објекту Школе тако и у дворишту).

У случају да недостатке није у стању сам да отклони, домар је дужан да обавести директора Школе.

Помоћно особље и спремачица је дужно да свакодневно прегледају учионице и остале просторије на којима су распоређени и да о променама односно недостатцима неодложно обавесте домара како би их отклонио . Помоћно особље је дужно да закључавају учионице када ученици бораве ван њих.

Помоћно особље и спремачица су дужне да пријаве сваки облик насилног понашања дежурном наставнику или директору.

2. Контрола дворишта

Домар је у обавези да води рачуна о безбедности оградe и одмах уклања сваки недостатак.

У току зимског периода снег и лед на прилазима школи, као и испред улаза у Школу адекватно уклања домар и друго помоћно техничко особље. Дежурни наставници воде рачуна да у дворишту бораве искључиво ученици Школе. Бивши ученици Школе могу да посете своје наставнике, искључиво за време одмора, уз обавезу јављања дежурном ученику или наставнику и не смеју се задржавати у дворишту школе.

Помоћно-техничко особље је дужно да редовно одржава двориште, уочава и пријављује сваки облик насилног понашања.

Строго је забрањено улазити превозним средствима на четири точка (кола, камион и сл.) у двориште школе, сем у изузетним случајевима за потребе Школе или по одобрењу директора. У школском дворишту забрањено је возити бицикле и мотоцикле. Забрањено је увођење домаћих животиња у школско двориште.

3. Контрола уласка и изласка из Школе

Дежурни наставници, дежурни ученици, техничко особље остварују контролу уласка у школу. У случају било каквих проблема, обавештава се директор , а у његовом одсуству обавештава се дежурна служба ОУП у Сурдулици.

Помоћно особље и спремачица је дужно да обавесте директора уколико се лице које не ради у Школи налази у простору који није предвиђен за пријем или задржавање странака.

Строго је забрањено уносити оружје, оруђе и друге предмете којима се могу нанети озледе, угрозити живот ученика и запослених односно нанети штета школској и личној имовини.

Службена лица (запослени у ОУП-у и др.) могу уносити оружје у складу с правилима њихове службе.

Ученицима је забрањено да за време одмора без дозволе одељењског старешине или дежурног наставника изађу из дворишта школе. Одељењски старешина односно дежурни наставник може дозволити излазак из дворишта школе само у изузетним случајевима (на захтев родитеља и сл.)

Ученик не може, без обзира на разлог, без пратње бити удаљен са часа. Забрањено је слати ученике да обављају приватне послове запосленог (куповина доручка, одлазак у апотеку, копирање и сл.)

Дежурство наставника, помоћно-техничког особља и ученика обавља се у складу са одредбама Правилника о понашању ученика, запослених и родитеља ученика ове школе.

4. Контрола електро, водоводних и других уређаја

Домар је дужан да свакога дана на почетку рада изврши преглед свих просторија и увери се у исправност инсталација и постојању услова за несметан рад. Уколико домар примети неке неправилности дужан је да их отклони, а ако није у могућности да то сам уради, да одмах обавести директора или секретара Школе.

По завршеном часу наставник је дужан да искључи електро-уређаје, уклони запаљиве

течности и други лако запљиви материјал и сл. Помоћно особље и домар су дужни да после завршеног рада обиђу све просторије и у њима отклоне опасности које би могле да проузрокују пожар, експлозију или неку другу несрећу.

У школи треба да се обезбеди оптимална температура. Домар је дужан да проверава грејање у школи и у случају квара на тим инсталацијама да исте што хитније отклони, или обавести надлежну службу.

У школи се мора обезбедити адекватно осветљење. Прозори се морају по потреби (најмање два пута годишње) чистити, а домар је дужан да редовно мења прегореле сијалице.

5. Заштита у случају пожара, поплаве или других елементарних активности

Школа најмање једном годишње организује вежбу евакуације у случају пожара. Учитељи и разредне старешине ће најмање на једном часу одељенске заједнице у току школске године упознати ученике о понашању у случају елементарних непогода.

Домар школе је дужан да се стара о исправности и употребљивости ватрогасне технике којом располаже школа, да се брине да се иста налази увек на одређеним местима. Школа је дужна да сачини План евакуације као и да све запослене упозна са истим. У случају било каквих ванредних околности одмах обезбедити несметану евакуацију у складу са Планом.

6. Прва помоћ

У случају повреде ученика Школа ће одмах обавестити родитеље (старатеље) ученика и по потреби затражити лекарску интервенцију (Служба хитне помоћи).

7. Заштита за време јавних окупљања

Пре одржавања јавних окупљања у Школи, директор Школе је дужан да писмено обавести ОУП о времену и трајању окупљања.

За време окупљања у просторијама Школе, Школа је дужна да обезбеди присуство дежурних наставника, зависно од броја присутних.

8. Заштита за време екскурзија и наставе у природи

Школа организује излете и екскурзије у складу са Правилником о изменама Правилника о наставном плану и програму основног образовања и васпитања („Сл. гласник РС -Просветни гласник бр.1/2009), а наставу у природи према Упутству Министарства просвете од 16.09.2010. године. Школа је дужна да, најмање три дана пре поласка на наставу у природи, излет или екскурзију, обавести надлежну службу ОУП-а, ради прегледа техничке исправности аутобуса и прегледа возача.

За безбедност ученика током наставе у природи и екскурзија одговорни су наставници - пратиоци ученика као и наставник -вођа пута, кога одреди директор школе. Запосленима је забрањено да на екскурзију, односно наставу у природи воде сопствену децу, осим уколико су они ученици одељења за које се наведене активности организују.

Родитељ је дужан да пре поласка на пут упозна наставника - пратиоца са здравственим стањем ученика које може бити од утицаја на безбедност ученика током путовања и боравка на екскурзији или настави у природи (хроничне болести, алергије, специфичности у исхрани и сл).

Одељењски старешина, односно стручни вођа пута, дужни су да у случају болести ученика, повреде или у другим сличним случајевима, након предузимања неопходних мера помоћи, о овоме неодложно обавесте родитеље ученика и директора школе. Забрана свих облика насиља, забрана поседовања, употребе и подстрекавања на употребу алкохола и опојних средстава, забрана пушења, забрана поседовања и коришћења оружја, оруђа и других средстава која могу довести до самоповређивања или повређивања других, као и остала правила понашања и безбедности ученика и запослених примењују се и за време извођења наставе у природи и екскурзије.

У случају да ученик учини тежу повреду Правила понашања, родитељ (старатељ) је у обавези да, по позиву вође пута, ученика одмах, односно пре истека екскурзије или наставе у природи, врати кући.

9. Организоване активности ван школе

Школа ће, по правилу, организовано да превози већи број ученика ради обављања неких од ваншколских активности (одлазак у музеј, позориште, зоолошки врт, спотрска приредба, такмичења и сл.).

У случају мањих група, као и уколико се наведене активности одвијају у близини школе, без коришћења превоза, Школа је дужна да обезбеди потребан број пратиоца ученика из реда наставника, а ако је то потребно и родитеља, како би се осигурала безбедност ученика у одласку и повратку као и током саме активности.

За све ваншколске активности потребна је писана сагласност родитеља ученика.

Најстроже је забрањено самовољно напуштање групе од стране ученика.

10. Заштита ученика у саобраћају

Школа ће, у сарадњи са надлежном службом ОУП-а и другим службама (Министарство просвете, Секретаријат за образовање и сл.) спровести едукацију ученика о безбедности у саобраћају.

11. Предузимање других мера у циљу обезбеђивања физичке заштите и безбедности ученика

Строго је забрањено пушење у школи и у дворишту школе, уношење и конзумирање алкохола, опијата и других средстава са психоактивним дејством, као и уношење оружја, оруђа и других средстава којима се могу нанети озледе, угрозити живот ученика и запослених односно нанети штета школској и личној имовини као што су ватрено оружје, све врсте ножева, петарде и друга пиротехничка средства, шибице и упалјачи, пиштољи-играчке, хемијска средства у течности или спреју којима се могу нанети повреде итд.

Строго је забрањен сваки вид понашања које може довести до самоповређивања или повређивања другог ученика или запосленог: прескакање ограде школског дворишта, пењање на школске клупе и друге делове школског инвентара, пењање на зграду школе, нагињање кроз прозоре, седење или стајање на истим, непримерено коришћење школског инвентара (превртање, бацање, разбијање...), трчање, гурање, саплитање, клизање и сл. у згради школе и школском дворишту и друго.

Запослени, ученици, родитељи ученика и друга лица која посећују школу дужни су да се придржавају кућног реда који је истакнут у улазном холу школе.

2. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И БЕЗБЕДНОСТ УЧЕНИКА И НАСТАВНИКА

Здравствена заштита и безбедност се остварује кроз:

1. одржавање хигијене у школи и школском дворишту
2. хигијену исхране
3. хигијену одевања
4. редовне систематске и санитарне прегледе
5. едукацију ученика и наставника о очувању здравља, препознавању заразних болести и сл.

1. Одржавање хигијене у школи

У циљу обезбеђивања здравствене заштите и безбедности ученика, помоћно особље, домар и спремачица дужни су да:

1. одржавају чистоћу и врше дезинфекцију у просторијама Школе (свакодневно да обришу подове, више пута у току дана очисте тоалете средствима за дезинфекцију, редовно обришу намештај и опрему, редовно празне канте за отпатке) и школском дворишту;

2. пријављују све недостатке и неправилности директору или секретару.
3. два пута у школској години, а по потреби и чешће, детаљно чисте све просторије (перу зидове, рибају подове, перу прозоре, врата и опрему) - генерално чишћење;
4. заједно са домаром чисте снег на прилазима школе,
5. обављају друге послове у складу са систематизацијом послова и по налогу директора школе.

У циљу обезбеђивања здравствене заштите домар школе је дужан да:

1. редовно одржава санитарне чворове у исправном стању (исправност славина, казанчића, бојлера, санитарија и сл.) и редовно снабдева тоалете течним сапуном.
3. редовно одржава објекат са посебном освртом на инсталације и инвентар школе у исправном стању,
4. врши друге послове у складу са систематизацијом послова и по налогу директора школе.

У циљу обезбеђивања здравствене заштите запослени и ученици су дужни да се придржавају основних правила хигијене (прање руку пре додиривања хране, избегавање размењивања прибора за личну хигијену и шминке, коришћење марамице или руке при кашљању и кијању, коришћење ученичких тоалета према њиховој намени и сл.).

У циљу обезбеђивања здравствене заштите у свим санитарним просторијама школе обавезан је течни сапун и средство за дезинфекцију руку.

2. Хигијена исхране

У циљу обезбеђивања здравствене заштите сервирка је дужна да:

1. најмање два пута годишње обави санитарни преглед
2. рукује и складишти намирнице у складу са хигијенским прописима
3. редовно носи чисту униформу и капу на глави
4. редовно одржава чистоћу у кухињи и трпезарији,
5. редовно дезинфикује радне површине и посуђе
6. храну не додирује директно рукама
7. редовно остављају узорке хране (у протекла 72 сата), а ради контроле исправности од стране санитарног инспектора
8. врши друге послове у складу са систематизацијом послова и по налогу директора школе.

3. Хигијена одевања

Ученик и запослени је дужан да у Школу долази прикладно одевен за радне активности.

Под прикладним одевањем за радне активности подразумева се да :

- одећа мора да покрива стомак и рамена и не сме да буде провидна;
- не може се долазити у Школу у шорцевима и сукњама непримерене дужине;

- у Школу не може да се долази у папучама, а девојчицама није дозвољен долазак у обући са непримерено високим штиклама и платформама;
- ученик мора да има одговарајућу опрему за рад у кабинетима где је то неопходно у складу са упутствима наставника.

4. Систематски и санитарни прегледи

У ченици обављају систематске прегледе у сарадњи са надлежном службом Дома здравља.

Систематску стоматолошку заштиту ученика спроводи надлежна служба дечје зубне амбуланте.

О заказаним систематским прегледима Школа благовремено обавештава ученике и родитеље.

Санитарна инспекција је у обавези да контролише продајна места у школи и непосредној близини Школе.

Школа је дужна да по потреби, а најмање два пута годишње позива службу за дератизацију, дезинсекцију и дезинфекцију.

5. Едукација ученика и наставника

Школа ће кроз часове одељенске заједнице спроводити едукацију ученика о заштити здравља, препознавању заразних болести и сл.

По потреби школа може организовати и семинаре на ту тему за све запослене у Школи.

5. Друге активности у циљу обезбеђења здравља ученика

У случају да постоји сумња да је ученик оболео од неке заразне болести која се преноси уобичајеним контактом (богиње, заушци, грип, вашљивост и др.), наставник ће позвати родитеља, како би ученик био удаљен са часова и предизете мере на спречавању заразе.

Ученик који болује од заразне болести овог типа дужан је да остане на боловању до излечења.

Горе наведено односи се и на запослене у Школи.

3. ЕМОЦИОНАЛНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И БЕЗБЕДНОСТ УЧЕНИКА И НАСТАВНИКА

Емоционална и социјална заштита и безбедност ученика и наставника се остварује кроз:

1. уважавање личности ученика и запослених у Школи,
2. развијање хуманих односа у Школи
3. успостављање оптималних односа између наставника и родитеља
4. све друге активности у циљу очувања менталног здравља деце.

1. Уважавање личности ученика и наставника

У Школи су забрањене активности којима се угрожавају или омаловажавају ученици и наставници по основу расне, националне, језичке, верске или полне припадности, физичке или психичке конституције, узраста, социјалног и културног порекла, имовног стања, политичког опредељења као и подстицање таквих активности.

У Школи је забрањено, психичко и социјално насиље, злостављање и занемаривање ученика, и запослених у установи, физичко кажњавање и вређање личности, односно сексуална злоупотреба ученика.

У Школи је забрањена било каква претња ученику, запосленом или Школи, укључујући и претње коришћењем телефона, мобилног телефона, интернета или електронске поште.

Забрањено је без сагласности ученика или запосленог у Школи снимати мобилним телефонима или камерама фотографије или видео материјале на којима су ученици и запослени у Школи.

Забрањено је медијске садржаје без сагласности свих актера медијског садржаја стављати на интернет или размењивати мобилним телефонима.

2. Развијање хуманих односа у Школи

Односи међу ученицима, и запосленима као и између ученика и запослених треба да буду засновани на међусобној сарадњи и помоћи, другарству, пријатељству, уважавању и поштовању личности и пристојном опхођењу.

Међусобне неспоразуме и сукобе ученици решавају у оквиру одељенске заједнице, уз посредовање одељенског старешине, психолошко-педагошке службе и дежурног наставника.

Запослени својим радом и понашањем доприносе развијању позитивне атмосфере у школи.

Међусобне неспоразуме и сукобе ученика и наставника решава директор Школе у сарадњи са педагошко психолошком службом.

Школа ће, у складу са финансијским могућностима, организовати стручно усвршавање свих запослених у циљу стицања знања и развијања вештина за конструктивно реаговање на насиље и благовремено уочавање понашања које указује да се насиље трпи или чини.

У оквиру одељенске заједнице ученици ће се редовно едуковати о хуманим међуљудским односима, умећу комуникације, толеранцији, сектама и другим облицима манипулације и сл.

Развијање оптималних односа између наставника и родитеља

Ради решавања образовно-васпитних питања (успех у школи, психофизички развој, проблеми у школи, екцесна понашања и сл.) организоваће се радионице.

ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ

Заштита деце од насиља као и свих заполених обухвата мере и поступке установљене Протоколом у случају појаве насиља међу децом, насиља од стране одрасле особе запослене у школи и насиља од стране одрасле особе која није запослена у школи и то:

1. мере превенције

- Стварање и неговање климе прихватања, толеранције и уважавања, укључивање свих интересних група у доношење и развијање програма превенције, подизање нивоа свести за препознавање насиља, дефинисање поступака за заштиту од насиља и реаговања у ситуацијама насиља, информисање свих интересних група о поступцима заштите, унапређивање компетенције свих интересних група за уочавање и решавање проблема насиља.

2. мере интервенције

Интервенцију у одговору на насиље, злостављање и занемаривање чине мере и активности којима се оно зауставља, осигурава безбедност учесника (оних који трпе, чине или сведоче), смањује ризик од понављања, ублажавају последице за све учеснике и прате ефекти предузетих мера.

У установи се интервенише на насиље, злостављање и занемаривање, када се оно дешава или се догодило између: деце или ученика (вршњачко насиље); запосленог и детета, односно ученика; родитеља и детета, односно ученика; родитеља и запосленог, као и када насиље, злостављање и занемаривање чини треће лице у односу на дете, запосленог или родитеља.

Установа је дужна да интервенише увек када постоји сумња или сазнање да дете и ученик трпи насиље, злостављање и занемаривање, без обзира на то где се оно догодило, где се догађа или где се припрема.

Разврставање насиља, злостављања и занемаривања по нивоима

Разврставање насиља, злостављања и занемаривања на нивое има за циљ обезбеђивање уједначеног поступања (интервенисања) установа у ситуацијама насиља и злостављања када су актери деца, односно ученици.

Исти облици насиља, злостављања и занемаривања могу да се појаве на више нивоа, али се разликују у интензитету, степену ризика, учесталости, последицама и учесницима.

Први ниво:

Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: ударање чврга, гурање, штипање, гребане, гађање, чупање, уједање, саплитање, шутирање, прљање, уништавање ствари.

Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: омаловажавање, оговарање, вређање, ругање, називање погрдним именима, псовање, етикетирање, имитирање, „прозивање”.

Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: добацивање, подсмевање, искључивање из групе или заједничких активности, фаворизовање на основу различитости, ширење гласина.

Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито, неумесно, са сексуалном поруком: добацивање, псовање, ласцивни коментари, ширење прича, етикетирање, сексуално недвосмислена гестикулација.

Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија и других комуникационих програма су, нарочито: узнемиравајуће позивање, слање узнемиравајућих порука СМС-ом, ММС-ом.

Други ниво:

Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: шамарање, ударање, гажење, цепање одела, „шутке”, затварање, плување, отимање и уништавање имовине, измицање столице, чупање за уши и косу.

Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: уцењивање, претње, неправедно кажњавање, забрана комуницирања, искључивање, манипулисање.

Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: сплеткарење, ускраћивање пажње од стране групе (игнорисање), неукључивање, неприхватање, манипулисање, искоришћавање.

Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито: сексуално додиривање, показивање порнографског материјала, показивање интимних делова тела, свлачење.

Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија су, нарочито: оглашање, снимање и слање видео записа, злоупотреба блогова, форума и четовања, снимање камером појединаца против њихове воље, снимање камером насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика.

Трећи ниво:

Облици физичког насиља и злостављања су, нарочито: туча, дављење, бацање, проузроковање опекотина и других повреда, ускраћивање хране и сна, излагање ниским температурама, напад оружјем.

Облици психичког насиља и злостављања су, нарочито: застрашивање, уцењивање уз озбиљну претњу, изнуђивање новца или ствари.

Ограничавање кретања, навођење на коришћење наркотичких средстава и пихоактивних супстанци, укључивање у деструктивне групе и организације.

Облици социјалног насиља и злостављања су, нарочито: претње, изолација, малтретирање групе према појединцу или групи, организовање затворених група (кланова) које има за последицу повређивање других.

Облици сексуалног насиља и злостављања су, нарочито: завођење од стране одраслих, подвођење, злоупотреба положаја, навођење, изнуђивање и принуда на сексуални чин, силовање, инцест.

Облици насиља и злостављања злоупотребом информационих технологија су, нарочито: снимање насилних сцена, дистрибуирање снимака и слика, дечија порнографија. Ради уједначеног и примереног поступања, установа у превенцији и интервенцији на насиље, злостављање и занемаривање, општим актом утврђује као лакше повреде обавеза ученика:

– понављање насилног понашања са првог нивоа када васпитни рад није делотворан;

– насилно понашање са другог нивоа када појачани васпитни рад није делотворан.

Насилно понашање са трећег нивоа може да буде третирано као тежа повреда обавеза и као повреда забране утврђене Законом, у зависности од околности (последнице, интензитет, учесталост, учесници, време, место, начин и др.), што процењују тим за заштиту и директор.

Интервенција према нивоима насиља, злостављања и занемаривања

Ниво насиља и злостављања условљава и предузимање одређених интервентних мера и активности.

На првом нивоу, по правилу, активности предузима самостално одељењски старешина, наставник, односно васпитач, у сарадњи са родитељем, у смислу појачаног васпитног рада са васпитном групом, одељењском заједницом, групом ученика и индивидуално.

Изузетно, ако се насилно понашање понавља, ако васпитни рад није био делотворан, ако су последнице теже, ако је у питању насиље и злостављање од стране групе према појединцу или ако исто дете и ученик трпи поновљено насиље и злостављање за ситуације првог нивоа, установа интервенише активностима предвиђеним за други, односно трећи ниво.

На другом нивоу, по правилу, активности предузима одељењски старешина, односно васпитач, у сарадњи са педагогом, психологом, тимом за заштиту и директором, уз обавезно учешће родитеља, у смислу појачаног васпитног рада. Уколико појачани васпитни рад није делотворан, директор покреће васпитно-дисциплински поступак и изриче меру, у складу са Законом.

На трећем нивоу, активности предузима директор са тимом за заштиту, уз обавезно ангажовање родитеља и надлежних органа, организација и служби (центар за социјални рад, здравствена служба, полиција и друге организације и службе). Уколико присуство родитеља није у најбољем интересу ученика, тј. може да му штети, угрози његову безбедност или омета поступак у установи, директор обавештава центар за социјални рад, односно полицију.

На овом нивоу обавезни су васпитни рад који је у интензитету примерен потребама ученика, као и покретање васпитно-дисциплинског поступка и изрицање мере, у складу са Законом. Ако је за рад са учеником ангажована и друга организација или служба, установа остварује сарадњу са њом и међусобно усклађују активности.

Информације о насиљу, злостављању и занемаривању од ученика прикупља, по правилу, психолог, педагог, односно друго задужено лице у установи - одељењски старешина, васпитач групе или члан тима за заштиту.

Изјаву о насиљу, злостављању и занемаривању ученик даје директору у присуству психолога или педагога и родитеља, осим ако је родитељ спречен да присуствује.

Изузетно, ако постоји сумња или сазнање на насиље, злостављање и занемаривање детета и ученика у породици, директор обавештава центар за социјални рад и полицију, који обавештавају родитеља, у складу са законом.

Уколико се ради о догађају који захтева предузимање неодложних интервентних мера и активности, директор обавештава родитеља и у процес заштите укључује центар за социјални рад.

Ако постоји сумња да насилни догађај може да има елементе кривичног дела или прекршаја, директор обавештава родитеља и полицију.

Увек када је запослени починилац насиља, злостављања и занемаривања према детету и ученику у установи, директор предузима мере према запосленом, у складу са законом, а према детету и ученику мере за заштиту и подршку (план заштите) на основу Правилника о протоколу.

Када је родитељ починилац насиља и злостављања према запосленом, установа је дужна да одмах обавести полицију.

Када је ученик починилац насиља према запосленом, директор је дужан да обавести родитеља, а у зависности од случаја и полицију, односно центар за социјални рад; да покрене васпитно-дисциплински поступак и да изрекне васпитно-дисциплинску меру, у складу са Законом.

Уколико постоји сумња да је починилац насиља, злостављања и занемаривања треће одрасло лице (укључујући пунолетног ученика) према детету и ученику, директор је обавезан да истовремено обавести родитеља детета које је изложено насиљу, злостављању и занемаривању, надлежни центар за социјални рад и полицију.

Када се насиље и злостављање дешава у установи између одраслих лица (запослени – запослени; запослени – родитељ; запослени, родитељ – треће лице), директор предузима мере, у складу са законом.

У поступку заштите детета и ученика од насиља, злостављања и занемаривања установа је дужна да: поступак води ефикасно и економично; обезбеди заштиту и поверљивост података до којих дође пре и у току поступка; да ученика не излаже поновном и непотребном давању изјава.

Редослед поступања у интервенцији

1) Проверавање сумње или откривање насиља, злостављања и занемаривања обавља се прикупљањем информација – директно или индиректно.

Прикупљање информација има за циљ утврђивање релевантних чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на насиље, злостављање и занемаривање. Током прикупљања информација поштују се принципи утврђени Конвенцијом и правила која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице – дете и ученик.

Установа проверава сваку информацију о могућем насиљу, злостављању и занемаривању. Врши се преглед видео записа уколико установа има електронски надзор над простором. Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са Законом.

У случају неосноване сумње појачава се васпитни рад и прати понашање учесника. Када се потврди сумња, директор и тим за заштиту предузимају мере и активности за извршено насиље, злостављање и занемаривање.

2) Зауоставање насиља и злостављања и смиривање учесника је обавеза свих запослених у установи, а нарочито најближег присутног запосленог и дежурног наставника, односно васпитача да одлучно прекине све активности, раздвоји и смири учеснике у акту насиља. У случају да запослени процени да је сукоб високо ризичан и да не може сам да га заустави, одмах ће тражити помоћ.

3) Обавештавање родитеља и предузимање хитних акција по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад) обавља се одмах након зауоставања насиља и злостављања. Уколико родитељ није доступан или његово обавештавање није у најбољем интересу детета и ученика, установа одмах обавештава центар за социјални рад.

4) Консултације у установи се врше ради: разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа насиља и злостављања, нивоа ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције. У консултације у установи укључују се: одељењски старешина, дежурни наставник, психолог, педагог, тим за заштиту, директор, ученички парламент.

Уколико у току консултација у установи директор и тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво насиља, злостављања и занемаривања, као и да одреде мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: Министарство просвете – школску управу, центар за социјални рад, полицију, здравствену службу и др.

5) Мере и активности предузимају се за све нивое насиља и злостављања. Оперативни план заштите (у даљем тексту: план заштите) сачињава се за конкретну ситуацију другог и трећег нивоа за сву децу и ученике – учеснике насиља и злостављања (оне који трпе, који чине и који су сведоци насиља и злостављања).

План заштите зависи од: врсте и тежине насилног чина, последица насиља по појединца и колектив, броја учесника и сл.

План заштите садржи: активности усмерене на промену понашања - појачан васпитни рад, рад са родитељем, рад са одељењском заједницом, укључивање ученичког парламента и

савета родитеља, а по потреби и органа управљања; носиоце тих активности временску динамику; начине којима ће се обезбедити поновно укључивање свих учесника насиља, злостављања и занемаривања у заједницу. Мере и активности треба да буду предузете уз учешће детета и ученика и да буду у складу са његовим развојним могућностима. Када тим за заштиту процени да постоји потреба да се, осим појачаног васпитног рада или васпитног рада који у интензитету одговара потребама ученика, прилагоди и образовни рад, предложиће тиму за пружање додатне подршке ученицима припрему индивидуалног образовног плана.

План заштите сачињава тим за заштиту заједно са одељењским старешином, односно васпитачем, психологом, педагогом (уколико нису чланови тима за заштиту), директором и родитељем, а по потреби и са другим надлежним организацијама и службама. У припрему плана заштите, када год је могуће, установа ће укључити представнике одељењске заједнице, односно групе, ученичког парламента, као и ученике – учеснике у насиљу и злостављању.

План заштите укључује и информације о мерама и активностима које установа предузима самостално, у сарадњи са другим надлежним организацијама и службама и када друге надлежне организације и службе спроводе активности самостално. Када су у мере и активности укључене друге организације и службе, одређују се задаци, одговорна лица, динамика и начини међусобног извештавања.

За трећи ниво насиља и злостављања директор установе подноси пријаву надлежним органима, организацијама и службама и обавештава Министарство просвете, односно надлежну школску управу, у року од 24 сата. Пре пријаве обавља се разговор са родитељима, осим ако тим за заштиту, полиција или центар за социјални рад процене да тиме може да буде угрожен најбољи интерес детета и ученика.

Уколико је комуникација са медијима неопходна, одговоран је директор, осим ако је директор учесник насиља, злостављања или занемаривања. У том случају комуникацију са медијима остварује председник органа управљања.

6) Ефекте предузетих мера и активности прати установа (одељењски старешина, васпитач, тим за заштиту, психолог и педагог) ради провере успешности, даљег планирања заштите и других активности установе. Установа прати понашање детета и ученика које је трпело и које је извршило насиље и злостављање, али и деце и ученика који су индиректно били укључени (сведоци).

Прати се и укљученост родитеља и других надлежних органа, организација и служби. Ефекте предузетих мера прате и надлежне службе Министарства просвете.

Документација, анализа и извештавање

У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности установа:

- 1) прати остваривање програма заштите установе;
- 2) евидентира случајеве насиља, злостављања и занемаривања другог и трећег нивоа;
- 3) прати остваривање конкретних планова заштите другог и трећег нивоа;

4) анализира стање и извештава.

Одељењски старешина, односно васпитач бележи насиље на првом нивоу; прати и процењује делотворност предузетих мера и активности; подноси извештај тиму за заштиту, у складу са динамиком предвиђеном програмом заштите.

О случајевима који захтевају укључивање тима за заштиту (други и трећи ниво) документацију (службене белешке и сви други облици евидентирања података о лицу, догађају, предузетим радњама и др.) води, чува и анализира за потребе установе психолог или педагог, а изузетно, други члан тима за заштиту кога је одредио директор. Тим подноси извештај директору два пута годишње. Директор извештава орган управљања, савет родитеља и ученички парламент.

Извештај о остваривању програма заштите је саставни део годишњег извештаја о раду установе и доставља се Министарству просвете, односно надлежној школској управи. Извештај садржи, нарочито: анализу ефеката превентивних мера и активности и резултате самовредновања у овој области, број и врсту случајева насиља, злостављања и занемаривања, предузете интервентне мере и активности, као и њихове ефекте.

Директор одлучује о дозволи приступа документацији и подацима у поступку заштите детета и ученика, осим ако је на основу закона, а на захтев суда, односно другог надлежног органа обавезан да их достави. Коришћење документације у јавне сврхе мора бити у складу са законом.

На основу анализа стања, праћења насиља, злостављања и занемаривања, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције, установа дефинише даљу политику заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Интервенција у заштити ученика треба бити планирана и реализована на најбољи могући начин: да се утврди да ли се насиље дешава или постоји сумња, где се дешава, ко су учесници насиља, и какав је облик и интензитет насиља.

Превенција се ради у складу са анализом стања и присутности насиља на следећи начин:

- учесталост насиља и броја пријава насиља
- заступљеност различитих врста насиља

На основу посебног протокола школе је формиран тим за заштиту ученика и наставника од насиља злоостављања и занемаривања са члановима:

- Зоран Петковић – директор
- Сања Спасић – секретар школе
- Јелена Михајловић – педагог школе (замена Марија Милошевић – педагог школе)
- Сања Здравковић – васпитач и координатор тима
- Бора Стојановић – наставник географије

- Милица Стојковић – наставник руског језика
- Слађана Цветковић – наставник физике
- Иванка Митић – наставник хемије
- Миљан Зенуловић – педагошки асистент.

ПРОГРАМ БЕЗБЕДНОСТИ И ЗДРАВЉА НА РАДУ

Програм безбедности и здравља на раду обухвата заједничке активности школе, родитеља и локалне самоуправе, усмерене на развој свести за спровођење и унапређивање безбедности и здравља на раду.

За вођење послова одговорног лица безбедности и здравља на раду школа је ангажовала „СЛС-БЕЗБЕДНОСТ“ Д.О.О. Ниш.

У циљу безбедности и здравља на раду школа има Акт о процени ризика на радном месту у радној околини, број 215 од 29.11.2010. године и допуна акта 49 од 08.03.2012. године. Програм основне обуке из области заштите од пожара, број 306 од 27.12.2012. Правила заштите од пожара, број 306 од 27.12.2012. Програм основне обуке из области заштите од пожара, број 306 од 27.12.2012. План евакуације, број 306 од 27.12.2012.

У циљу безбедности ученика школа је донела и примењује Правилник о мерама, начину и поступку заштите и безбедности деце и ученика за време остваривања обавног васпитног рада и других активности које организује школа. дел. број 45 од 27.02.2014. године. Са одредбама правилника треба упознати ученике, наставнике, родитеље и представнике локалне самоуправе. Целокупан образовно васпитни рад је неопходно организовати са одредбама правилника.

ПРОГРАМ ЗА ДОДАТНУ ПОДРШКУ У ВАСПИТАЊУ И ОБРАЗОВАЊУ (ИОП)

Чланом 77 Закона о основама система образовања и васпитања предвиђена је додатна подршка ученицима услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета и других разлога. Школа је у обавези да обезбеди услове за отклањање физичких и комуникацијских препрека и да донесе индивидуални образовни план за сваког ученика коме је потребна таква помоћ. Циљ индивидуалног образовног плана је постизање оптималног укључивања ученика у редован образовно – васпитни рад и његово осамостаљивање у вршњачком колективу.

Индивидуално образовним планом ће се утврдити прилагођен начин образовања и васпитања и то дефинисањем:

- дневног распореда активности као и распореда рада лица које му пружа помоћ,
- циљева образовно – васпитног рада,
- посебно прилагођених стандарда за појединце из једног или више предмета,
- садржаја по предметима који су прилагођени ученику,
- начина рада учитеља и наставника.

Тим за инклузивно образовање чине чланови у следећем саставу:

1. Зоран Петковић, директор школе
2. Јелена Михајловић мастер педагог (замена Марија Милошевић мастер педагог)
3. Милица Стојковић – професор разредне наставе, координатор;
4. Миљан Зенуловић – педагошки асистент.

Током августа и септембра текуће школске године извршиће се идентификација ученика након чега ће педагошки колегијум донети ИОП на предлог тима за инклузивно образовање.

Општи циљ: унапређивање квалитета живота деце / ученика са потешкоћама, талентоване деце као и деце из социјално маргинализованих група, подстицање развоја све деце уз девизу "школа по мери детета".

Специфични циљеви:

1. Примена, развој и праћење модела добре инклузивне праксе у школи
2. Обезбеђивање и унапређење квалитета наставе у образовању ученика са потешкоћама, талентоване и маргинализоване деце

Задаци тима за инклузивно образовање

1. Доношење плана и програма рада
2. Организовање активности на основу програма
3. Сарадња са интересорном комисијом
4. Анализа актуелне школске ситуације, идентификација деце са потешкоћама, и потреба за додатном подршком
5. Помоћ у изради и примени ИОП планова, праћење реализације ИОП-а, и евалуација
6. Вредновање остварености и квалитета програма рада
7. Вођење евиденције-педагошког досијеа ученика
8. Пружање додатне подршке ученицима са сметњама у развоју
9. Пружање додатне подршке родитељима ученика са сметњама у развоју

10. Пружање додатне подршке наставницима-планирање и реализација стручног усавршавања наставника

АКТИВНОСТ	НОСИОЦИ	ВРЕМЕ
Анализа реализације програма за инклузивно образовање и рада тима за претходну школску годину	Тим за ИО	VII
Сагледавање потреба за израдом и применом ИО у првом и по потреби и осталим разредима. Упућивање захтева интересорној комисији према процени и потреби.	Тим за ИО, Одељењске старешине	VIII, Током године
Израда плана и програма рада тима за наредну школску годину	Тим за ИО	IX
Упознавање Н.В, Савета родитеља и Ђачког парламента са програмом рада за текућу школску годину	Руководилац тима за ИО	IX
Анализа актуелне школске ситуације: на почетку и на крају школске године: -број ученика којима је потребна додатна подршка и врста додатне подршке - броју и профилу кадра стучним за спровођење ИОП-а	Тим за ИО, Тим за самовредновање	IX, VI
Анализа стања : -број ученика који понављају разред, долазе из друге средине, маргинализоване, запуштене, злостављане деце	ППС, Одељењске старешине	IX, Током године
Вођење евиденције: -број ученика који понављају разред, долазе из друге средине, маргинализоване, запуштене, злостављане деце		
Усвајање урађених ИОП-а и сарадња са педагошким колегијумом		
Унапређивање програма-планирање наставе у складу са могућностима ученика	Тим за ШРП, Тим за Самовредновање, Тим за ИО	Током године
Пружање додатне подршке ученицима	Тим за ИО,	Током године

	Наставници	
Праћење напредовања ученика	Наставници, Педагог	Током године
Сарадња са наставницима при конципирању ИОП-а, праћење реализације, евалуација вредновање остварених резултата	Тим за ИО, Наставници	Током године
Израда полугодишњег извештаја о раду тима и оствареним резултатима наставничком већу		
Ученичка акција у вези прихватања различитости, израда панона	ВТ, Парламент, Тим за заштиту	Током године
Организовање и реализација активности о инклузивном образовању	Тим за ИО	Током године
-организовање школских акција: Вршњачки тим, Ученички парламент (нпр. Дечија права, толеранција..) -организовање тематских родитељских састанака	ВТ, ЂП, Одељенске старешине Руководилац	Током године
Едукација ученика из редовне популације о сузбијању предрасуда о корисницима ИОП -кроз обавезне изборне предмете -кроз ваннаставних активности -путем пројектних школских активности -реализацијом радионица -кроз ангажовање Ученичког парламента	Одељенске старешине Ђачки парламент	Током године
Јачање професионалних компетенција наставника путем: предавања, саветодавно, упућивањем на стручну литературу.	Тим за ИО	Током године

Начин остваривања програма

Тим за инклузивно образовање стара се о правовременом реаговању, препознавању потреба и пружању најадекватнијег вида подршке деци са тешкоћама у учењу. Такође, успоставља и унапређује сарадњу са родитељима деце са тешкоћама у учењу, Интерресорном комисијом, локалном самоуправом и широм друштвеном заједницом, предлаже различите облике стручног усавршавања из области инклузивног образовања

запосленима у установи и др., а све у циљу пружања свим ученицима оптималних и равноправних услова за учење и напредовање .

Активности Стручног тима за инклузивно образовање и све делатности које се односе на индивидуализовани приступ у настави, као и рад по Индивидуалном образовном плану или уз пружање неког другог вида додатне подршке усклађене су са законским регулативама.

У наредном периоду планира се даље унапређивање инклузивне праксе у школи кроз идентификовање и евидентирање ученика којима је потребна подршка у образовању, унапређење индивидуализованог приступа, израда ИОП-а за ученике којима је потребан овај вид додатне подршке, евалуација већ постојећих ИОП-а кроз анализу постигнућа ученика који раде по индивидуалним плановима, као и кроз даљу сарадњу са интересорном Комисијом за процену потреба за пружањем додатне образовне, здравствене или социјалне подршке детету и ученику. Све активности биће усклађене са важећим законским одредбама и правилницима којима су регулисана питања инклузивне праксе у образовном систему. Индивидуални образовни планови ученика који се образују по индивидуалном образовном плану чине прилог школског програма

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ УЧЕНИКА

Циљ програма:

- стицање знања;
- формирање знања и понашања у складу са здравим начином живота;
- унапређење здравственог васпитања у школама;
- остваривање активног односа и сарадње школе, породице и заједнице на унапређивању здравља ученика;
- оспособљавање деце у избору правилних облика понашања везаних за здравље;
- мотивисање деце за здрав начин живота и очување животне средине.

Задаци програма:

- правилна исхрана;
- физичка активност и здравље;
- брига о телу;
- здравље и животна средина ;
- развој вештина одолевања социјалном притиску (пушење, алкохол, дрога);
- безбедно понашање ;
- комуникација и односи са другима.

Садржај програма:

- изграђивање самопоштовања (сазнање о себи, правилно вредновање понашања, препознавање осећања);
- здрава храна (утврђивање сопствених потреба за храном и њихов однос са растом и развојем, разноврсна исхрана, формирање навика у вези са правилном исхраном);
- бриге о телу (стицање основних хигијенских навика: прање руку, купање, хигијена уста и зуба, хигијена одевања и хигијена становања);
- физичка активност и здравље (налажење задовољства у физичким активностима, стицање базичних способности покретљивости, игра, значај одмарања);
- бити здрав (утврђивање здравог понашања, потребе за одмором, спавање и релаксација);
- безбедно понашање (научити основна правила о безбедности у кући, школи и заједници, безбедно кретање у саобраћају);
- односи са другима (упознати се са односима у породици и пријатељима, склапати пријатељства са другом децом, сарађивати у породици и школи, савладати конфликтна и туђа нерасположења);
- хумани односи међу половима (оспособити ученике да: перципирају индивидуалне разлике међу половима, сарађују са супротним полом, науче да помажу другима када је то потребно);
- правилно коришћење здравствених служби (упознавање и први контакти са лекаром, стоматологом, медицинском сестром, здравственим установама, болницама, домовима здравља);
- улога за здравље заједнице (знати сачувати здраву околину).

Начин остваривања програма:

Програмом здравствене заштите обухваћени су сви ученици од првог до осмог разреда у циљу овладавања основним знањима, вештинама и ставовима у области здравља. Школе сарађују са здравственим установама у спровођењу здравствене заштите ученика, посебно у обављању лекарских прегледа ученика.

- стицање основних информација о здрављу;
- формирање навика и вештина неопходних за постизање здравог понашања, очувања и промоције здравља;
- примена стечених знања у свакодневном животу опредељујући се за правилан избор здравог живота а у циљу очувања здравља;
- развијање здраве слике о себи – развој самопоуздања и самопоштовања;

- развијање способности добре комуникације са околином – осећај припадности;
- све предвиђене активности и исходи који се постављају за циљ, реализоваће се на:
 - часовима одељењског старешине кроз предвиђене теме и области
 - часовима СВЕТ ОКО НАС у оквиру Наставног плана и програма
 - часовима Биологије – у оквиру тематски планираних наставних јединица
 - часовима Физичког васпитања
 - свим осталим часовима који у оквиру Наставног плана и програма у одређеним наставним јединицама имају као образовни задатак здравствено васпитање. Обезбеђење узајамне сарадње школе, породице, локалне заједнице на развоју, заштити и унапређењу здравља ученика.

Улога просветних радника у спровођењу програма здравствене заштите ученика је:

- обезбеђивање основних информација о здрављу, развој осећања одговорности за очување и унапређење здравља ученика;
- интензивирање напора започетих у породици – правилни облици понашања и навике у односу на здравље;
- развијање способности ученика за решавање личних проблема везаних за функционисање у групи (породици, школи, широј социјалној средини) – усвајање вештина за које је уз школу, неопходна и значајна подршка породице и групе којој ученик припада;
- интензивирање навика започетих у породици у смислу примене правилних облика понашања и навика ученика у односу на здравље;
- усмеравање активности ученика ка здрављу уз сопствени позитивни модел здравственог понашања;
- постепено и контролисано осамостаљивање ученика за примену здравих стилова живота (лична хигијена и хигијена животне средине, физичка активност, правилна исхрана, режим рада и одмора...).

Улога родитеља огледа се у следећим очекивањима:

- помоћ у идентификацији здравствено васпитних потреба деце;
- давање подршке ставовима о здрављу и здравственој пракси која се спроводи у оквиру програма у школи;
- позитивни узор здравственог васпитања.

Сарадња са здравственим установама уз активност родитеља огледа се кроз:

- систематске прегледе;
- проверу вакциналног статуса;
- праћење раста и развоја и рано откривање обољења и поремећаја у расту и развоју;
- вакцинација – снижавање инциденце ТБЦ;
- контрола крвног притиска;

- имунизација – снижавање обољења;
- контролни лекарски прегледи.

Ефикасност програма здравствене заштите ученика биће боља уколико:

- програм здравствене заштите ученика обезбеди одговарајућу важност здрављу за све у школи;
- постоје добри међуљудски односи јер се на тај начин дели одговорност а индивидуалне снаге максимално искористе;
- родитељи буду незаобилазни партнери у едукативном процесу па је важно да буду укључени у све фазе спровођења и евалуације здравствено васпитног програма у школи;
- поруке о здрављу буду интегрисане у целокупан програм, да буду јасне и недвосмислене;
- сарадња са здравственим службама у заједници буде континуиран процес;
- школа у целини представља здраво окружење.

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ

Циљ културне делатности школе јесте повећање ефикасности образовно-васпитног рада у стицању и развијању опште културе ученика, допринос школе унапређења културе живљења и рада у друштвеној средини, као и отвореност школе према свим утицајима који том циљу доприносе. Културне активности организоваће се у школи и ван школе и у установама културе у договору са локалном самоуправом.

Задаци у остваривању културних активности су:

- Развијање свести о култури као истинској потреби човека;
- Подстицање дечјег стваралаштва;
- Успостављање организоване сарадње са породицом и свим чиниоцима друштвене средине, ради јединственог деловања на васпитање ученика;
- Међусобно информисање родитеља и наставника, као и образовање родитеља за успешније остваривање васпитне улоге;
- Афирмација културно – уметничког стваралаштва ученика кроз приредбе, изложбе;

Садржај програма

Садржај рада	Време реализације	Извршиоци

Добродошлица за ђаке прваке, свечани пријем за ученике првог разреда	Септембар	Учитељи и наставник српског језика
Спортске активности	Протежу се током године	Наставник физичког васпитања
Припреме за реализацију програма поводом Дечје недеље у школи и ван ње	Септембар	Учитељи, наставник српског језика, наставник ликовне културе и наставник музичке културе
Обележавање Дечје недеље	Октобар	Наставници српског језика, историје, биологије, музичке и ликовне културе и учитељи
Припреме за израду школског часописа (ове припреме се протежу све до објављивања часописа)	Октобар	Наставници српског језика, историје, биологије, музичке и ликовне културе и учитељи
Припреме за презентацију ликовних и литерарних радова на паноима школе и веб сајту школе	Новембар	Наставници српског језика, историје, биологије, музичке и ликовне културе и учитељи
Новогодишњи програм у школи	Децембар	Учитељи, наставник српског језика, наставник ликовне културе и наставник музичке културе
Свети Сава, школска слава – приредба, ликовна изложба	Јануар	Учитељи, наставник српског језика, наставник ликовне културе и наставник музичке културе
Учествовање на литерарним и ликовним конкурсима са светосавском тематиком	Јануар	Учитељи, наставник српског језика, наставник ликовне културе

Припреме и организација поводом Дана школе	Фебруар	Учитељи, наставник српског језика, наставник ликовне културе и наставник музичке културе
Обележавање 8. марта	Март	Учитељи, наставник српског језика, наставник ликовне културе и наставник музичке културе
Општинско такмичење рецитатора	Март	Учитељи, наставник српског језика
Прослава Дана школе	Март	Учитељи, наставник српског језика, наставник ликовне културе и наставник музичке културе
Презентовање школског часописа „Јела“	Март	Наставник српског језика, учитељи
Обележавање Дана Рома	Април	Наставник српског језика, педагошки асистент
Посета градској библиотеци, разговор са библиотекарем	Мај	Наставник српског језика, учитељи
Прослава матуре	Јун	Одељењски старешина

Начин остваривања програма

Програм културних активности у школи и ван ње остварује се кроз организовање пригодних приредби, ликовних изложби, музичког програма, презентације дејег стваралаштва на паноима и на веб сајту школе, такмичења, смотри и посете установама културе. У оквиру програма, на самом почетку школске године организује се свечани програм за пријем првака у коме учествују и наставници и родитељи. Обележавање Дечје недеље у октобру месецу врши се путем изложбе дечјих радова, литерарних и ликовних, учествовања у програму који организује локална самоуправа. У оквиру светосавске

недеље организују се пригодни програми у школи и ван школе. Школа Савиндан обележава приредбом ученика од првог до осмог разреда. Носиоци приредбе су учитељи, наставник српског језика и вероучитељ. Локална самоуправа и Културни центар организују конкурсе за најбоље ликовне и литерарне радове са светосавском тематиком. Последњег викенда у марту школа обележава своје постојање пригодним програмом. Учешће узимају сви наставници и ученици у школи. Поред приредбе организују се и разне спортске активности. Због великог броја ромске деце сваке године се обележава Дан Рома у оквиру кога се организују предавања и радионице које би помогле ромској деци да увиде значај школовања за укључивање у све друштвене токове. У организовању маскенбала учешће узимају сви заинтересовани ученици од првог до осмог разреда у договору са наставницима и учитељима. Ученицима је дата слобода да буду креативни и самостално одаберу тему маскенбала. Сваке године организује се прослава мале матуре у школским просторијама, коју организују сами ученици осмог разреда у договору са разредним и директором школе.

ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ

Професионална оријентација ученика је организован систем пружања континуиране помоћи појединцу у слободном и самосталном избору занимања.

Циљ професионалне оријентације у основној школи јесте развијање спремности ученика да стиче искуства и знања о себи у свету рада, да доноси реалне одлуке у погледу свог даљег образовања и опредељивања, свестан шта она значе за каснија образовања и професионалн опредељења, као и за успех у раду.

Општи задаци професионалне оријентације :

- упознавање, праћење и подстицање развоја индивидуалних карактеристика личности ученика, значајних за усмеравање њиховог професионалног развоја и њихово подстицање да и сами свесно доприносе сопственом професионалном развоју,
- упознавање ученика са светом рада и занимања, системом средњег васпитања и образовања и њихово оспособљавање за самостално прикупљање информација које се односе на свет рада и систем средњег образовања,
- формирање правилних ставова према раду,
- подстицање ученика на испитивачко, експлоративно понашање према себи и свету рада,
- оспособљавање ученика за планирање свог професионалног развоја и доношење реалних и зрелих одлука у вези са избором занимања и правцима стручног оспособљавања,

- успостављање сарадње са ученичким родитељима и њихово оспособљавање за пружање помоћи деци у подстицању и усмеравању њиховог професионалног развоја,
- успостављање сарадње са установама и институцијама које могу допринети успешнијем професионалном развоју ученика.

Програмски садржаји (теме) професионалне оријентације :

I разред

1. Шта су по занимању моји родитељи
2. Игра занимања
3. Шта бих волео да будем кад порастем
4. Обрада одговарајућих текстова који говоре о раду

II разред

1. Каквих врста занимања има у твом месту-посета фирмама и установама
2. Моје будуће занимање
3. Моје занимање важније и зашто – кад порастем бићу ...
4. Игре занимања
5. Обрада одговарајућих текстова који говоре о раду

III разред

1. Опис радног места маме и тате
2. Занимање које ми се највише свиђа
3. Квиз занимања
4. Како се то занимање зове и како се то ради
5. Пантомима занимања
6. Какав сам ја дечак/девојчица
7. Обрада одговарајућих текстова који говоре о раду

IV разред

1. Чиме се баве људи у вашем завичају а чиме у крају који сте посетили
2. Какав сам ја дечак/девојчица – кад порастем бићу
3. Квиз занимања
4. Задовољство према послу које обављам
5. Пантомима занимања
6. Шта је оно што желим да радим
7. Обрада одговарајућих текстова који говоре о раду

V разред

1. Чиме се баве људи у вашем завичају
2. Шта бих волео да будем, а шта не и зашто
3. Прављење албума занимања
4. Квиз занимања
5. Обрада одговарајућих текстова који говоре о раду
6. Сарадња са родитељима – значај професионалне оријентације и усмеравање деце

VI разред

1. Улога рада у животу у сваког од нас
2. Мој будући позив – жеље и могућности
3. Занимање у филму који сам гледао-ла
4. Мој циљ у будућности
5. Садржај занимања које те интересује
6. Јављање и мењање професионалних жеља

Програм професионалне оријентације, за ученике седмог и осмог разреда је у школској 2013/14 години употпуњен садржајима у оквиру пројекта „Професионална оријентација на прелазу у средњу школу“. Задаци програма ПО се реализују кроз пет корака до одлуке о школи и занимању, а то су: **самоспознаја, информисање о занимањима и путевима каријере, мрежа школа, реални сусрети са школама и светом рада и одлука о школи и занимању.**

План рада професионалне оријентације за 7. и 8. разред

Задаци	Активности	Носиоци активности	Методе и технике Рада	Време	Извори доказа
Формира-ње школског тима за ПО	Верификација за ПО на наставничком већу	Наставни-чко веће	Гласање и одлучивање	Септе-мбар 2022.	Записник са седнице наставничког већа
Оснажива-ње капацитета школе за ПО	Присуство базичној обуци за ПО	Школски тим за ПО	Семинар	20 – 22.09. 2022.	Материјал са семинара, Приручници за ПО Списак учесника
Информи-сање и	Информисање о пројекту:		ППП Израгање,	Од 1.10.202	ППП програма ПО

промоција пројекта ПО и добијање сагласности органа школе	Наставничког већа - Савета родитеља - Школског одбора - Одељењских заједница 7. и 8. разреда - Ученичког парламента	ТИМ за ПО, директор, школски органи	Размена	2 - 27.12. 2022.	Записници са седница Наставничког већа, Школског одбора и Савета родитеља....
	Одлука и сагласност органа школе за учешће у пројекту	ТИМ за ПО Директор, школски органи, ОС 7. и 8. разреда	Одлучивање		Записници са састанка, извештаји
	Анкетирање ученика 7. и 8. разреда и обрада резултата анкете	ТИМ за ПО ОС 7. и 8. разреда			анкете
Планирање рада и имплементације програма ПО	Школски ПО тим бира модел имплементације и креира акциони план имплементације ПО у сарадњи са разредним већем 7. и 8. разреда	Школски тим за ПО	План акције	08.10. 2022.	Акциони план имплементације програма ПО Записник са састанка тима
Информисање и усвајање модела имплементације ПО	Тим за ПО информише наставничко веће о обуци за ПО и договореном плану	Школски тим за ПО Наставничко веће	Презентација Излагање	12.11. 2022.	ППП програма ПО Записник са седнице наставничког већа

	имплементације				
Измене и допуне школских докумената	Допуна Годишњег плана рада школе акционим планом имплементације програма ПО	Школски тим за ПО Директор Педагог	Ревидирање докумената	децембар 2022.	ГПРШ, акциони план имплементације План рада ОС
Обезбеђивање услова за реализацију радионица са ученицима/цама	Креирање распореда реализација радионица са ученицима Наручивање портфолиа Информисање ОЗ 7.и 8. разреда Информисање ОС 7.и 8. разреда Информисање родитеља	Школски тим за ПО ОС 7. и 8. разреда	Радионице Презентација	До 1.2.2023.	Распоред реализације радионица, записника са родитељског састанка
Имплементација програма ПО	Реализација радионица са ученицима/цама 7. и 8. разреда	Школски тим за ПО, Предметни наставници	радионице	Од фебруара до маја 2023.	Списак учесника, продукти са радионица, портфолио ученика/ца
	Реализација радионица са родитељима ученика/ца 7. и 8. разреда	Школски тим за ПО ОС 7. и 8. разреда	радионице	Родитељски састанак у марту, априлу и мају 2023.	Списак учесника, продукти са радионица,

	<p>Организовање акција из области ПО: излагање промо-материјала са сајма образовања у ПО кутку, експерти у школи, ПО на сајту школе, посете средњим школама, индивидуални разговори са ПП службом за ученике којима треба додатна помоћ око избора занимања</p>	<p>Школски тим за ПО ОС 7. и 8. разреда Педагог/Психолог</p>	<p>Посете, Манифестације</p>	<p>Од марта до маја 2023.</p>	<p>Списак учесника, продукти, сценарио, позивнице, плакати, извештај, фотографије</p>
	<p>Реализација реалних сусрета кроз распитивање у предузећу/школи и</p>	<p>Школски тим за ПО ОС 7. и 8. разреда Директор</p>	<p>Контакти са предузећима, посета и распитивање</p>	<p>Април 2023.</p>	<p>Списак учесника, продукти, портфолио, записници са разговора, сценарио, извештај, фотографије</p>
<p>Успостављање мреже школа ПО</p>	<p>Сарадња са другим ОШ у реализацији активности из пројекта и менторским школама</p>	<p>Школски тим за ПО</p>	<p>Комуникација путем састанака и електронским путем</p>	<p>Од фебруара до маја 2023.</p>	<p>Списак учесника, продукти, извештај, фотографије</p>

	Сарадња са Регионалним центром за стручно усавршавање запослених у образовању и Школском управом у реализацији активности из пројекта	Школски тим за ПО	Обука, Презентација а Излагање	Од марта до маја 2023.	Списак учесника, продукти, агенда, записници, сценарио, извештај, фотографије
Подршка у имплементацији пројекта	Сарадња са водитељем/ментором	Школски тим за ПО	Састанак, посета	Од марта до маја 2023.	Записници о посетама и састанцима
	Гирл'с дау – реални сусрети	ГИЗ БОСС канцеларија, ментори, ПО тимови	Манифестација у више градова Србије	Април 2023.	Записници са састанака припреме, спискови, фотографије и снимци са манифестација
Сарадња са стручним органима школе	Подршка програму на седницама стручних органа: наставничко, разредна већа 7. и 8. разреда, стручна већа	Школски тим за ПО и председници стручних и разредних већа, директор	Састанак, Презентација а Излагање, размена	Од марта до маја 2023.	Записници са седница већа
Евиденција	-креирање модела за евиденцију -формирање фолдера евиденције о реализацији пројекта	ТИМ за ПО	Бреинсторминг, Прикупљање е продуката, попуњавање фолдера, ПП	Након сваке реализоване радионице сумарн	Списак, продукти, извештаји, фотографије, видео записи

	-попуњавање фолдера различитим евиденционим материјалима		презентациј а постигнућа учесницима и партнерима	о после модула	
--	--	--	---	-------------------	--

Програм рада професионалне оријентације остварује се кроз :

- редовну наставу
- ваннаставне активности
- рад одељенских заједница

Носиоци активности професионалне оријентације су :

1. Зоран Петковић, директор школе
2. Разредне старешине од I-IV разреда;
3. Сузана Стаменковић – наставник српског језика (замена Дијана Раденковић)
4. Бора Стојановић- наставник географије;
5. Драгана Станковић-наставник историје;

Координатор тима: Јелена Михајловић (замена Марија Милошевић), педагог школе.

Циљеви и задаци професионалне оријентације остварују се у сарадњи са локалном заједницом, Националном службом за запошљавање, и мрежом других основних и средњих школа.

ПРОГРАМ РАДА БИБЛИОТЕКАРА

Циљ

Стручни сарадник – школски библиотекар, својим стручним ангажовањем, доприноси остваривању и унапређивању образовно-васпитног рада у основним и средњим школама, реализујући програм рада прилагођен наставним плановима и програмима. Програм рада школског библиотекара обухвата задатке и послове из области образовања и васпитања, као и библиотечко-информацијске послове из домена културних и уметничких аспеката образовања.

Он подстиче промовисање читања и самосталност ученика у учењу, даје свој пун допринос развоју информационе писмености (медијске и информатичке) за ученике и наставнике, остварује сарадњу и заједничко планирање активности наставника, школског

библиотекара и локалне самоуправе, обезбеђује електронске изворе и приступ ка њима, што омогућава ученицима да овладају вештинама налажења и критичког процењивања датих информација и перманентност учења током читавог живота.

Задаци

Школски библиотекар, реализовањем задатака и послова из области образовања и васпитања, као и библиотечно-информацијских из домена културних активности школске библиотеке, доприноси унапређивању свих облика и подручја рада, тако што учествује у пословима планирања, програмирања, организовања, унапређивања и праћења рада школе, односно целокупног образовног процеса, као члан школских тимова има задатке:

- развијања и неговања навике читања и коришћења библиотеке код ученика и наставника;
- развијања и промовисања правилне употребе свих облика извора информација;
- стварања услова за интердисциплинарни приступ настави и електронском учењу;
- мотивисања за учење и подстицање на оспособљавања за самостално учење и образовање током целог живота;
- сарадње са наставницима, ученицима и њиховим родитељима, праћења и подстицања развоја ученика у индивидуалним способностима и њиховим склоностима ка интелектуалном, емоционално-социјалном и сваком другом професионалном развоју;
- пружања помоћи обдареним ученицима при налажењу и избору одговарајуће литературе, а посебно ученицима који имају тешкоће у учењу и раду, али и оним ученицима који живе у тежим социјалним приликама, сарађујући са њиховим родитељима и релевантним институцијама;
- стварања услова за што непосреднији и једноставнији приступ библиотечком фонду и расположивим изворима информација, и развијање индивидуалне стваралачке способности и креативности код ученика;
- обезбеђивања приступа програмима који раде на развијању информационе писмености, како би се корисници оспособили за проналажење, анализирање, примену и саопштавање информација, уз вешто и ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
- припремања и реализовања библиотечног програма намењеног ученицима са посебним потребама и посебним способностима;
- вођења аутоматизованог библиотечног пословања (инвентарисање и сигнирање, каталогизација, класификација библиотечке грађе и други послови);
- коришћење савремених облика и метода рада са ученицима;
- заштита и чување библиотечно-медијатечке грађе и периодична ревизија фонда.

Остваривање програма

Основе програма рада школског библиотекара усклађене су са законима о основној школи, Законом о основама система образовања и васпитања, плановима и програмима образовно-васпитног рада у свим подручјима рада, функцијама и задацима школске библиотеке у основношколском и средњешколском образовању. Вишегодишњи (перспективни) и годишњи (глобални) програм рада школског библиотекара заснива се на плановима и програмима образовно-васпитног рада одговарајућих подручја рада, програму рада школе и овом програму рада школског библиотекара. Годишњим програмом рада школске библиотеке утврђују се задаци и послови (по делатностима, полугодиштима и месецима), који се даље разрађују и конкретизују у оперативним плановима рада (месечним, недељним и дневним). Оперативним плановима рада утврђују се и методологија и динамика реализације свих предвиђених задатака, као и њихови извршиоци.

Остварујући циљ и задатке основног образовања и васпитања и програмске основе школске библиотеке, библиотекар, сарађује са стручним и другим органима школе и друштвене средине у унапређивању образовно-васпитног процеса, обезбеђивању услова за свестрани развој и афирмацију ученика и јавну делатност школе.

Библиотекар брине о реализацији и унапређивању свих предвиђених облика и садржаја рада школске библиотеке. Остваривању програма рада школски библиотекар редовно обавештава директора, наставничко веће и школски одбор.

Школска документација је онолико добра колико одражава реалне услове, специфичности и начин организације рада у установи. Зато је важно да се у процесу самовредновања објективно анализирају и материјално-технички и људски ресурси, као и све области дефинисане подзаконским актом о стандардима квалитета рада установа. Природом посла, школски библиотекари су веома ангажовани у готово свим посебним програмима образовно-васпитног рада, а нарочито у програму културних активности школе. Будући да су дефинисани и образовни стандарди у обавезном образовању и образовни стандарди општеобразовних предмета у средњим школама, са јасном усмереношћу на развој међупредметних компетенција, школски библиотекар треба да буде упознат и са правно дефинисаним стандардима међупредметних компетенција ученика и да учествује у изради и остваривању програма којима се те компетенције развијају и унапређују.

Самовредновање

Планирање развоја како установе у целости, тако и професионалног развоја запослених, почива на самовредновању квалитета рада установе, према Правилнику о стандардима квалитета рада образовно-васпитних установа, односно процени остварености појединих показатеља из области рада библиотекара дефинисаних

Правилником о сталном стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника.

Дакле, самовредновање подразумева: учешће школског библиотекара, сходно годишњем плану рада тима за самовредновање, у самовредновању свих области прописаних стандардима квалитета рада установа, а то су: Школски програм и годишњи план рада, Настава и учење, Образовна постигнућа ученика, Подршка ученицима, Етос, Руковођење и организација посла, Ресурси, односно учешће у реализацији акционих планова за унапређивање слабости уочених при самовредновању и спољашњем вредновању; самопроцену остварености области рада школског библиотекара у свим показатељима који су за те области прописане, као и планирање професионалног развоја на основу уочених јаких и слабих страна педагошке праксе.

Програма рада библиотекара

Области рада/активности	Време реализације	Сарадници
Планирање и програмирање образовно-васпитног рада		
1. Планирање набавке литературе и периодичних публикација за ученике, наставнике и стручне сараднике;	Август	Директор Наставници
2. Израђивање годишњег, месечних и оперативних планова;	Август	Педагог
3. Планирање и програмирање рада са ученицима у школској библиотеци;	Август	Наставници, Педагог
4. Планирање развоја школске библиотеке и набавка библиотечке грађе потребне за реализацију наставе и образовно-васпитног рада;	Током школске године	Директор Наставници
5. Израда програма рада библиотекачке секције.	Август	Педагог
Праћење и вредновање образовно-васпитног рада		
1. Учешће у изради годишњег плана рада и самовредновања рада установе;	Током школске године	Тим за самовредновање
2. Одабирање и припремање литературе и друге грађе за разне образовно-васпитне активности	Током школске	Директор Педагог

(теоријска и практична настава, допунски и додатни рад, ваннаставне активности ученика и др.);	године	Наставници
3. Коришћење сазнања и достигнућа савремене науке, научно проверене методе и резултата сопственог истраживачког рада;	Током школске године	
4. Побољшање информационе, медијске и информатичке писмености корисника развијањем критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности;	Током школске године	
5. Вођење аутоматизованог библиотечног пословања, са увидом у наставне планове и програме рада школе.	Током школске године	Педагог
Рад са наставницима		
1. Сарадња са наставницима на промоцији читања ради задовољства кроз све облике образовно-васпитног рада;	Током школске године	Наставници
2. Сарадња са наставницима у припремању ученика за самостално коришћење разних извора информација;	Током школске године	Наставници
3. Организовање наставних часова из појединих предмета у школској библиотеци;	Током школске године	Наставници
4. Сарадња са наставницима око утврђивања годишњег плана обраде лектуре, и коришћења наставничко-сарадничког дела школске библиотеке;	Током школске године	Наставници
5. Коришћење ресурса библиотеке у процесу наставе;	Током школске године	Наставници
6. Систематско информисање корисника школске библиотеке о новоиздатим књигама, стручним часописима и другој грађи, о тематским изложбама у вези с појединим издањима, ауторима, акцијама и јубилејима, и усмено или писмено приказивање појединих књига и часописа.	Током школске године	Ученици, запослени
Рад са ученицима		

1. Припрема (обучава) ученика за самостално коришћење различитих извора сазнања и свих врста информација у настави и ван ње;	Током школске године	Ученици, наставници
2. Систематски обучава ученике за употребу информационог библиотечког апарата, у складу са њиховим способностима и интересовањем;	Током школске године	Ученици
3. Пружа помоћ ученицима код учење ван школе и усвајању метода самосталног рада на тексту и другим материјалима;	Током школске године	Ученици, наставници
4. Пружа помоћ ученицима у припреми и обради задате теме;	Током школске године	Ученици, наставници
5. Упознаје ученике са методама и техникама научног истраживања и библиографског цитирања;	Током школске године	Ученици, наставници
6. Ради на развијању позитивног односа према читању и важности разумевања текста и упућивању на истраживачке методе рада (употреба лексикона, енциклопедија, речника и др.) и омогућавању претраживања и употреби свих извора и оспособљавању за самостално коришћење;	Током школске године	Ученици, наставници
7. Стимулише навикавање ученика да пажљиво користе и чувају библиотечку грађу, да развијају навику долажења у школску и јавну библиотеку и да узимају учешћа у њеним културно-просветним активностима у складу са њиховим интересовањима и потребама (часови библиотекарства и упознавање са радом школских секција; читање, беседништво, стваралаштво, такмичења, квизови о прочитаним књигама, развијање комуникације код ученика и сл.);	Током школске године	Ученици, наставници
8. Подстиче побољшање информационе, медијске и информатичке писмености ученика, развијањем истраживачког духа и критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности;	Током школске године	Ученици, наставници

9. Ради са ученицима у читаоници, у радионицама за ученике, и на реализацији школских пројеката (Здрав живот, Екологија, Толеранција, Школа без насиља, Дечија права и друго).	Током школске године	Ученици, наставници
Рад са родитељима, односно старатељима		
1. Учешће на родитељским састанцима ради давања информација о читалачким интересовањима и потребама ученика, ради развијања читалачких и других навика ученика и формирању личних и породичних библиотека;	Током школске године	Ученици, разредне старешине, родитељи
2. Остваривање сарадње са родитељима у вези са развијањем читалачких навика ученика.	Током школске године	Ученици, разредне старешине, родитељи
Рад са директором, стручним сарадницима, педагошким асистентом и пратиоцем ученика		
1. Сарадња са стручним већима наставника, педагогом и директором школе у вези с набавком и коришћењем књижне и некњижне грађе, те целокупном организацијом рада школске библиотеке;	Током школске године	Стручна већа, Директор, педагог
2. Информисање стручних већа, стручних сарадника и директора о набавци нове стручне литературе за предмете, дидактичко-методичке и педагошко-психолошке литературе;	Током школске године	Стручна већа, Директор, педагог
3. Информисање о развоју медијске и информатичке писмености, и упућивање на критички и креативни однос ученика приликом коришћења извора;	Током школске године	Стручна већа, Директор, педагог
4. Припрема заинтересованих за реализацију мултидисциплинарних пројеката, изложби, креативних радионица; за организовање књижевних сусрета и других културних догађаја, као и еколошких пројеката и садржаја у којима се апострофира борба против свих облика зависности;	Током школске године	Стручна већа, Директор, педагог, наставници
5. Сарадња око обезбеђивања књижне и	Током	Стручна већа,

некњижне грађе за школску библиотеку коју користе ученици, наставници и стручни сарадници;	школске године	Директор, педагог
6. Припремање и организовање културних активности школе (књижевне трибине, сусрети, разговори, акције прикупљања књига и завичајне књижне и друге грађе, изложбе, конкурси, обележавање значајних јубилеја везаних за школу и просвету: Месец књиге, Светски дан књиге, Дечија недеља, Дан писмености, Дан матерњег језика, Јубилеј школских библиотека и школских библиотекара и др.);	Током школске године	Наставници, Директор, педагог
7. Учешће у припремању прилога и изради школског гласила и интернет презентације школе.	Током школске године	Тим за сајт школе, Директор, педагог
Рад у стручним органима и тимовима		
1. Рад у школским тимовима на изради годишњег и развојног плана школе и школског програма, на реализацији наставе засноване на истраживању - пројектне наставе;	Током школске године	Тим за ШРП, Тим за самовредновање, Директор, педагог
2. Рад у стручним тимовима у складу са решењем директора;	Током школске године	Тим за ШРП, Тим за самовредновање, Тим за израду школског програма, Тим за заштиту ученика од насиља злостављања и занемаривања, Тим за културне активности, Директор, педагог
3. Рад у стручним тимовима у циљу промовисања школе и прикупљања средстава за обнову књижног фонда.	Током школске године	Тим за ШРП, Тим за самовредновање, Тим за израду школског програма, Тим за заштиту ученика од насиља злостављања и

		занемаривања, Тим за културне активности, Директор, педагог
Сарадња са надлежним установама, организацијама, удружењима и јединицом локалне самоуправе		
1. Сарадња са другим школама, школском, градском и другим библиотекама на територији локалне самоуправе, управног округа и Републике Србије по питању размене и међубиблиотечке позајмице;	Током школске године	Друге основне школе, градска библиотека, Директор
2. Сарадња са локалном самоуправом по питању промоције рада библиотеке и школе;	Током школске године	Локалана самоуправа Директор, педагог
3. Сарадња са просветним, научним, културним и другим установама (новинско-издавачким предузећима, радио-телевизијском центрима и, домовима културе и културно просветним заједницама и организацијама које се баве радом и слободним временом омладине и другим образовним установама);	Током школске године	Просветне, научне, културне образовне установе из локалне средине, директор
4. Учешће у раду Друштва школских библиотекара Србије и других стручних друштава у локалној самоуправи и Републици Србији.	Током школске године	Друштво школских библиотекара
Вођење документације, припрема за рад и стручно усавршавање		
1. Праћење и евиденција коришћења литературе у школској библиотеци;	Током школске године	Разредне старешине
2. Вођење документације о раду школске библиотеке и школског библиотекара - анализа и вредновање рада школске библиотеке у току школске године;	Током школске године	Тим за самовредновање
3. Стручно усавршавање - учешће на семинарима, саветовањима и другим скуповима на којима узимају учешће и школски библиотекари;	Током школске године	
4. Припремање тематских библиографија и	Током	Наставници

израда анотација, пописа и скупљања података у вези с наставним предметима и стручно-методичким образовањем и усавршавањем наставника и сарадника, вођење збирки и посебних фондова.	школске године	
--	-------------------	--

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Сарадња са локалном самоуправом обухвата укључивање школе у дешавања на територији јединице локалне самоуправе и заједно са њеним представницима планира садржај и начин сарадње, нарочито о питањима од којих зависи развитак школе.

У циљу побољшања услова рада у школи и опремања простора, локална самоуправа обезбеђује финансијска средства школи за материјалне трошкове (трошкове стручних усавршавања, трошкове грејања, електричне енергије, телекомуникационих услуга, службена путовања, оджавања хигијене, организације такмичења,...).

Школа учествује при организацији и у обелажавању културних дешавања, манифестација и спортских догађања на нивоу општине.

Локална самоуправа издваја финансијска средства за подстицање и награђивање успешних ученика и наставника (новчане награде поводом Дана Светог Саве и књиге за све одличне ученике на крају школске године)

У оквиру социјалног програма ученицима слабијег материјалног стања обезбеђује се бесплатна ужина, уџбеници и школски прибор.

ПРОГРАМ УЧЕНИЧКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У ШКОЛИ

ШКОЛСКИ ПАРЛАМЕНТ

Циљеви рада:

Циљеви Тачког парламента подразумевају усмеравање ученика ка друштвеним вредностима и развијање свести о равнотежи између права и одговорности.

1. подстицање демократизације односа у школи и развијање демократских процедура;
2. усмеравање ка правим друштвеним и цивилизацијским вредностима;
3. развијање културе дијалога, подстицање толеранције и развијање истинске солидарности;
4. развијање свести о равнотежи између права и одговорности;

5. активно учешће у образовно-васпитним активностима школе;
6. иницирање и реализација сопствених акција у области образовања, културе, спорта, и других делатности од интереса за ученике;
7. успостављање и развијање сарадње са ђачким парламентима и другим сличним организацијама младих у нашем граду, али и шире.

Задаци:

Превасходни задаци: развијање демократских односа, остваривање и заштита права ученика и развијање сарадње са другим сличним организацијама у другим школама у нашем граду а и шире.

Ђачки парламент расправља о свим питањима из живота и рада школе, анализира резултате рада ученика, прати остварене резултате ученика на разним такмичењима, прати сарадњу ученика и наставника и покреће разне акције.

Састав Ђачког парламента и начин избора чланова

1. Чланове ђачког парламента сачињавају представници из сваког одељења VII и VIII разреда
2. Мандат чланова траје једну школску годину
3. Чланове бира одељењска заједница
4. Парламент бира свог председника, подпредседника и записничара;
5. Председник парламента је ученик VIII разреда а подпредседник ученик VII разреда.

Начин рада Ђачког парламента

1. Парламент се састаје једном месечно, а по потреби може и више пута;
2. Радом парламента руководи председник у складу са Програмом рада ;
3. Парламент расправља по одређеним темама;
4. Члан говори када добије реч од председника и има право да даје предлоге о којима ће се даље расправљати и одлучивати;
5. Одлуке парламента се доносе већином гласова;
6. Парламент може да формира групе са циљем да спроведу одлуке парламента.

Активности

Септембар

- Конституисање ученичког парламента.
- Избор руководства парламента.

- Одређивање представника за Школски одбор и Одељенска већа.
- Предлагање чланова Стручног актива за развојно планирање из реда ученика;
- Предлагање чланова Тима за превенцију вршњачког насиља из реда ученика;
- Упознавање чланова парламента са законским оквиром деловања парламента, са правима и дужностима чланова, упознавање са нормативним актима (статут, планом рада школе, школским програмом, шрп-ом), законом о основама система образовања и васпитања, правилником о понашању ученика, пословником о раду парламента.
- Упознавање чланова парламента са планом рада и договор о начинима доношења одлука, преузимању одговорности, тимском раду и планирању акција.

Октобар

- Договор око постављања паноа у ходнику школе и око функционисања кутије поверења
- Кодекс понашања и облачења
- Идеје и предлози за обележавање „Дечије недеље“ прва недеља у октобру.
- Питања и предлози.

Новембар

- Класификациони период – присуство представника парламента на седницама одељенских већа.
- Учешће представника парламента у обележавању Дана примирја у првом светском рату - 11 новембар.
- Идеје и предлози за обележавање Међународног дана Толеранције - 16. новембар
- Идеје и предлози за обележавање „Светског дана деце“- 20 новембар.
- Припрема за обележавање светског дана борбе против сиде- 1. децембар.

Децембар

- Договор око украшавања учионица за Нову Годину.
- Проблеми у школском животу и дискусија на тему побољшања услова школског живота и промоције учтивог понашања.

Јануар

- Изложба ликовних и литерарних радова на тему „Свети Сава“
- Учешће у прослави Светог Саве.

Фебруар

- Подршка и предлози у уређивању сајта школе
- Организовање хуманитарне акције
- Предлози и жеље ученика око предстојеће екскурзије
- Питања и предлози

Март

- Обележавање 8. Марта
- Предлози за обележавање дана школе
- Активно учешће ученика у процесу самовредновања рада школе
- Професионална интересовања ученика;

Април

- Класификациони период- учешће чланова парламента на седницама одељенских већа
- Обележавање светског дана Рома 8. 4.
- Обележавање светског дана здравља- Организација акције “Дан Велике Метле” - сређивање учионица и избор најлепше учионице (улепшавање учионица и школског дворишта)
- Активирање ученика у литерарним и ликовним радовима, а у оквиру обележавања Светског дана књиге: “Књига – мој најбољи друг” – 23. априла.

Мај

- Сумирање свих активности у току школске године и израда акционог плана

- Другарско вече, журка за крај школске године.
- Подношење извештаја о свом раду Школском одбору и Савету родитеља.

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ОСТАЛИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА И ИНСТИТУЦИЈАМА

1. Сарадња са Домом културе и локалном радио станицом (драмске представе, изложба ликовних радова, сусрети са познатим личностима, песницима);
2. Укључивање представника друштвене средине у побољшање друштвено материјалних услова рада школе;
3. Сарадња са друштвеним предузећима у општини (спонзори, остваривање програма ПО, сакупљачке акције, хуманитарне акције);
4. сарадња са предшколском установом, основним и средњим школама у општини (конкурси, такмичења, књижевни сусрети, међусобна дружења, квизови).
5. сарадња са Центром са социјални рад, Домом здравља, СУП-ом, ради помоћи ученицима и родитељима, у циљу заштите и безбедности ученика, превенције малолетничке деликвенције и постицања и очувања психо-физичког здравља ученика.
6. Сарадња са спортским институцијама, кроз учешће у спортским активностима, кросовима, такмичењима....
7. Сарадња са Заводом за унапређење здравља и васпитања, Школском управом и Министарством просвете, науке и технолошког развоја

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Школа својим програмом и активностима прати емоционални, телесни и здравствени развој ученика и сагледава њихове социјалне потребе (приликом уписа и формирања одељења, у оквиру рада ОС, стручних сарадника, сарадње са родитељима, индивидуалног праћење ученика...). Кроз васпитно-образовни процес се планирају активности и мере на пружању подршке у задовољавању социјалних потреба ученика. У оквиру програма социјалне заштите се планира и реализује сарадња са установама за бригу о деци и планирају редовне акције за помоћ ученицима. Систематски се прате социјално - економске прилике сваког ученика и сарађује са њиховим породицама. Пре свега, основна активност је сарађа одељенских старешина и стручних сарадника, који планирају индивидуални рад са ученицима и њиховим родитељима. О томе се води уредна евиденција, а релевантне информације се прослеђују надлежним институцијама, поштујући њихову поверљивост. Све активности се реализују у сарадњи са Центром за социјални рад, Црвеним крстом, Служба за дечију бригу и заштиту, представницима

локалне самоуправе, Невладинм организацијама, локалним институцијама...Сама школа улаже напор да издвоји средства за овај вид подршке.

Циљеви социјалне заштите:

- сарадња Центра за социјални рад и школе у пружању заштите ученика (дописи и личне интервенције);
- пружање помоћи ученицима с поремећајима у понашању, те ученицима с евидентираним прекршајима/казненим делима-обрада, смештај у одгојну установу или неки други облици третмана;
- пружање помоћи васпитно запуштеним или угроженим ученицима, ученицима који долазе из социјално-депривираних средина, или породица са проблематичним односима (ризичне породице)-надзор над родитељским радом, издвајање из примарне породице;
- упознавање и праћење социјалних прилика ученика и рад за децу тешких породичних прилика-упућивање у остваривање социјално-заштитних мера;
- утврђивање социо-економског статуса родитеља;
- упућивање родитеља на начине остварења права;
- упућивање родитеља на извршење родитељских обавеза;
- обилазак и кућне посете ризичним породицама са социјалном радницом у циљу ефикаснијег пружања помоћи и побољшања сарадње између школе и социјалне установе.

Носиоци активности:

- одељенске старешине;
- предметни наставници;
- стручни сарадници;
- директор школе;
- педагошки асистент;
- социјални радник Центра за социјални рад;
- родитељи ученика.

Носиоци активности су стручни сарадници школе који детектују и идентифицирају социјални проблем, те информишу путем дописа или лично социјалне раднике Центра за социјални рад, локалну самоуправу, институције и црвени крст који темељем налаза и мишљења школе, одлазе на терен уз помоћ педагошког асистента, преиспитују породичну ситуацију, те уз помоћ различитих законских мера пружају социјалну заштиту и подршку ученицима и њиховим породицама.

Начин реализације

Начин реализације активности се одвија пре свега у школи где стручни сарадници уз сарадњу учитеља препознају социјални проблем независно о томе да ли је повезан са

понашањем ученика или чланова његове породице. Стручни сарадници и директор школе тада дописом обавештавају Центар за социјални рад, Црвени крст, локалну самоуправу и друге институције на локалу који могу да помогну, те на основу налаза и мишљења школе, преиспитају породичну ситуацију, обављају информативне разговоре са ученицима или члановима његове породице или конкретну врсту помоћи шаљу школи која касније врши поделу на основу списка.

Време реализовања активности

Опсервација и идентификација ученика с одређеним социјалним проблемима се у школи одвија свакодневно. Пре свега стручни сарадници и директор школе покушавају да реше проблем у сарадњи са родитељима (службеним позивима, одласком на терен са педагошким асистентом и информативним разговорима), а уколико нема резултата по потреби током школске године шаљу дописе Центру за социјални рад, Црвеном крсту, лок.самоуправи, невладиним организацијама и другим институцијама на локалу који могу утицати на решавање проблема.

Начин вредновања и начин коришћења резултата вредновања

Начин вредновања се састоји у пружању помоћи социјално угроженим ученицима, праћењу њихових промена и уклањању социјално угрожавајућих и ризичних проблема из социјалне околине ученика (зависно од проблематике). Након сваке реализоване активности којом се пружа сваки вид подршке и помоћи у школи се пишу извештаји, неке активности се медијски пропрате, формирају се записи, фотографије, које се користе за интерну евиденцију школе.

План активности у оквиру програма

- обезбеђивање уџбеника социјално угроженим ученицима (локална самоуправа, невладине организације, школа);
- обезбеђивање бесплатне ужине (локална самоуправа, невладине организације, центар за социјални рад и градске пекарне);
- обезбеђивање гардаробе и обуће (Центар за социјални рад, Црвени крст, невладине организације);
- обезбеђивање школског прибора (Невладине организације, локалне институције, привредна предузећа, школа);
- обезбеђивање бесплатне екскурзије ученицима лошег материјалног стања (Центар за социјални рад, локална самоуправа, невладине организације, школа, туристичка организација);
- укључивање ученика у ваншколске секције и активности (Невладине организације, школа, лок.самоуправа);
- укључивање родитеља у остваривању права на социјалну новчану помоћ (центар за социјални рад и школа);

- награђивање ученика из социјално депривираних средина у циљу подстицања и мотивације за постизање бољег школског успеха (локална самоуправа, невладине организације, школа);

ПРОГРАМ ШКОЛСКОГ СПОРТА, СПОРТСКИХ АКТИВНОСТИ, ТАКМИЧЕЊА И КЛУБОВА

Циљ

Циљ програм школског спорта, спортских активности, такмичења и клубова јесте да разноврсним и систематским моторичким активностима, допринесе интегралном развоју личности ученика, развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Задаци:

- подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела;
- развој и усавршавање моторичких способности;
- стицање моторичких умења која су као садржаји утврђени програмом;
- формирање морално – вољних квалитета личности;
- развијање психо – соматског потенцијала ученика;
- оспособљавање ученика да стечена знања, умења и навике користе у свакодневним условима живота и рада;
- развијање осећаја за фер плеј;
- припремање за школска такмичења;
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштити природе и човекове средине.

Оперативни задаци:

- усмерени развој моторичких способности;
- усмерено стицање и усавршавање моторичких умења и навика;
- примена стечених знања, умења и навика у сложенијим условима (кроз игру и такмичење);
- задовољавање социјалних потреба за потврђивањем, групним поистовећивањем итд...;
- естетско изражавање кретњом и доживљавање естетских вредности;
- усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика.

Начин остваривања програма

Спортске активности у школи јављају се у облику редовне наставе, такмичарских и ваннаставних активности. Овим програмом обухваћене су разне спортске дисциплине: атлетика, одбојка, мали фудбал, стони тенис, кошарка...

Програм се спроводи на школским теренима, а у зимским месецима у одговарајућој учионици, због недостатка физкултурне сале.

Задатак наставника је да што боље упозна ученике са елементима разних спортских дисциплина али далеко већи значај има развијање такмичарског духа код њих. Ученици од наставника увек могу очекивати помоћ, сарадњу и разумевање.

Такмичарске активности се односе на учествовање школских екипа и појединаца на редовним школским спортским такмичењима у Србији, која се одржавају по унапред утврђеном распореду.

У оквиру тога, наставник окупља заинтересоване и талентоване ученике и са њима ради на што квалитетнијој припреми за такмичења. Такмичења се дефинишу као интегрални део процеса физичког васпитања, где ученик има прилику да провери резултате свога рада. Школски спорт промовише пре свега активно учествовање ученика јер је то и основни разлог због чега се ученици опредељују за секцију у школи. Због тога се после редовне наставе организује рад по секцијама где се ученици увежбавају и организују за постизање што бољих резултата на такмичењима. Најбољим ученицима, уколико то желе и уколико им то дозвољавају родитељи, потребно је омогућити да се квалитетним спортом баве у клубовима.

Поред редовних школских такмичења, представници школе организују бројна друга надметања у оквиру разних школских манифестација (обележавање Дечије недеље, школске славе Светог Саве, обележавање Дана школе, Дана Рома, Спортске игре младих). Одржавају се међуодељењска такмичења у малом фудбалу, одбојци, стоном тенису. Веома често се организују утакмице између наставника, ученика и родитеља. Поводом обележавања Дана школе организује се долазак или одлазак школских екипа на такмичењима између школа.

Законом о основном образовању и васпитању је прописано да је основна школа дужна да, у оквиру програма школског спорта, заједно са јединицом локалне самоуправе, организује Недељу школског спорта најмање једном у току полугодишта. За прво полугодиште организује се у новембру месецу, а за друго полугодиште у априлу. Током целе спортске недеље организују се, после редовне наставе, међуодељењска такмичења у стоном тенису, одбојци, малом фудбалу и шаху. За време спортске недеље часови редовне наставе су скраћени по могућству.

Програмом је обухваћен пролећни и јесењи крос ученика, за све разреде, где учешће узимају ученици који нису ослобођени наставе физичког васпитања и који тренутно могу да трче. Крос се одржава у школском дворишту на чуњевима ограниченој и

обележеној стази. Такмичење прате и помажу остале колеге, а родитељи се обавештавају како би присуствовали одржавању кроса.

За најбоље екипе и појединце школа обезбеђује учешће на такмичењима општинског, окружног и републичког нивоа. Ученици се похваљују и по могућству награђују, најчешће књигама и посебним дипломама за истицање из предмета физичког васпитања. Од стране локалне самоуправе резултати се јавно похваљују, а деца и наставници присуствују свечаном чину доделе награда на Светосавском балу.

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈЕ

Екскурзија је облик образовно-васпитног рада којим се доприноси остваривању плана и програма и циљева основног образовања и васпитања. То је факултативна ваннаставна активност која се остварује ван школе.

Циљ екскурзије, као облика образовно-васпитног рада, јесте да допринесе остваривању циљева и задатака образовања и васпитања, циљева и задатака наставних предмета, као и непосредно упознавање са појавама и односима у природној и друштвеној средини, са културним, историјским и духовним наслеђем и са привредним достигнућима.

Екскурзијом се планира остваривање следећих циљева:

- да ученици непосредним запажањем и потпуним доживљајем стварности стекну дубља и трајнија знања и тако ублаже негативне последице вербалистичке наставе;
- упознавање ученика са одређеним објектима, савлађавање наставног градива и појединих наставних предмета;
- да развијају еколошку свест, љубав према природи и околини која нас окружује.

Задаци екскурзије су:

- продубљивање, проширивање и обогаћивање знања и искустава ученика, повезивање и примењивање знања и умења,
- развијање љубави према отаџбини, њеној историји, култури и при-родним лепотама, неговање позитивног односа према свим њеним грађанима и њиховим националним, културним, етичким и естетским вредностима,
- неговање солидарности, хуманизма, другарства и осећаја заједништва, успостављање непосреднијих односа између наставника и ученика и ученика међусобно, проучавање објеката и феномена у природи,
- уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима, упознавање с начином живота и рада људи појединих крајева, развој и практиковање здравих стилова живота,
- развијање свести о значају одрживог развоја и изграђивање еколошких навика и навика заштите животиња,

- развијање способности проналажења, анализирања и саопштавања информација из различитих извора, оснаживање ученика у професионалном развоју,
- подстицање самосталности ученика и њихове одговорности за сопствено понашање, развијање способности оријентације у простору.

Сваке школске године на предлог савета родитеља екскурзија ће се реализовати на одређеној локацији.

Основна школа „Бора Станковић“ Јелашница

**ШКОЛСКИ ПРОГРАМ
ЗА ПЕРИОД ОД ШКОЛСКЕ 2022/2023. ДО 2025/2026 ГОДИНЕ**

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ОД 1. ДО 4. РАЗРЕДА

ПРВИ РАЗРЕД

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ У I РАЗРЕДУ

Ред. Број	Обавезни наставни предмети	Недељни фонд Часова	Годишњи фонд часова
1.	Српски језик	5	180
2.	Енглески језик	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Свет око нас	2	72
5.	Ликовна култура	1	36
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
8.	Дигитални свет	1	36
УКУПНО		20	720

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ У I РАЗРЕДУ

Ред. број	Изборни наставни предмети	Недељни фонд Часова	Годишњи фонд часова
1.	Веронаука	1	36
2.	Грађанско васпитање	1	36
3.			
УКУПНО		2	72

ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Ред. Број	Факултативне активности	Недељни фонд	Годишњи фонд
1.	Ваннаставне активности	1	36
2.	Допунска настава	1	36
3.	Час одељенског старешине	1	36

Грађанско васпитање и Верска настава су предмети који морају да се нађу на листи изборних предмета сваке школе и то је договорено на националном нивоу.

Ученици ће у школској 2022/2023. години користити књиге издавача «ЕДУКА».

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ СРПСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: 180 часова.

Недељни фонд: 5 часова

Циљ

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и другогуметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.

Задаци

- Развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- Основно описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- Поступно и систематично упознавање граматика и српског језика;
- Упознавање језичких појава и појмова, овладавање граматиком и стилским могућностима српског језика;
- Оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- Развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- Развијање смисла и способности за правилно, течно, усмено и писмено изражавање, богаћење речника;
- Увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, истраживачког и усмереног);
- Оспособљавање за самостално читање, разумевање, доживљавање, свестрано тумачење и вредновање књижевно уметничких дела разних жанрова;
- Упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- Поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- Развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања и навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељење, школске и месне), поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- Поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);

- Усвајање основних теоријских појмова из позоришне и филмске уметности;
- Упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- Развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- Навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији;
- Подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- Подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција...);
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- Развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци

- Усвајање правилног изговарања гласова, гласовних скупова речи и реченица;
- Савладавање технике читање и писања на ћириличном писму;
- Навикавање на употребу књижевног језика у говору и писању;
- Формирање навике за читко, уредно и лепо писање;
- Поступно увођење у доживљавање и разумевање књижевних текстова;
- Уочавање врста књижевних дела према захтевима програма;
- Усвајање основних књижевнотеоријских и функционалних појмова према захтевима програма;
- Оспособљавање за усмено и писмено препричавање, причање и описивање према захтевима програма.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разликује изговорени глас и написано слово; изговорене и написане речи и реченице;
- влада основном техником читања и писања ћириличног текста;
- разуме оно што прочита;
- активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита; - препозна песму, причу и драмски текст;
- одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом;
- уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина;

- изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу;
- препозна загонетку и разуме њено значење;
- препозна басну и разуме њено значење;
- разликује слово, реч и реченицу;
- правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају;
- правилно употреби велико слово;
- учтиво учествује у вођеном и слободном разговору;
- обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима;
- усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима;
- усмено описује ствари из непосредног окружења;
- бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору;
- напамет говори краће књижевне текстове;
- учествује у сценском извођењу текста;
- пажљиво и културно слуша саговорнике;
- слуша, разуме и парафразира поруку;
- слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања;
- примењује основна правописна правила;
- пише читко и уредно;
- писмено одговара на постављена питања;
- спаја више реченица у краћу целину;
- пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила;
- гласно чита, правилно и са разумевањем;
- тихо чита (*у себи*) са разумевањем прочитаног;
- пронађе информације експлицитно изнете у тексту.

Корелација

Ликовна култура, Свет око нас, Музичка култура, Математика

ОБЛАСТ/ТЕМА

ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ 90

КЊИЖЕВНОСТ 45

САДРЖАЈИ

Глас и слово; штампана и писана слова ћириличног писма. Речи и реченице као говорне и писане целине. Текстовизасићени словима која се обрађују/текстови предвиђени за глобално читање. Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима.

Језичке игре. Аналитичко-синтетичка вежбања; лексичка и синтаксичка вежбања; моторичке вежбе. Писање (преписивање, самостално писање и диктат). Читање (шчитавање/глобално читање, гласно и тихо читање); питања којима се проверава разумевање прочитаног. Изговор и писање гласова који ученицима причињавају тешкоће (нпр. ђ, ћ; ц, ч; ј, љ).

Глас и слово; штампана и писана слова ћириличног писма. Речи и реченице као говорне и писане целине. Текстови засићени словима која се обрађују/текстови предвиђени за глобално читање. Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима. Језичке игре. Аналитичко-синтетичка вежбања; лексичка и синтаксичка вежбања; моторичке вежбе. Писање (преписивање, самостално писање и диктат). Читање (шчитавање/глобално читање, гласно и тихо читање); питања којима се проверава разумевање прочитаног. Изговор и писање гласова који ученицима причињавају тешкоће (нпр. ђ, ћ; ц, ч; ј, љ).

ШКОЛСКА ЛЕКТИРА

Поезија

Народна песма, *Ја сам чудо видео*

Јован Јовановић Змај, *Зимска песма*

Војислав Илић, *Пролетња зора/Воја Царић, Пролеће/Мира Алечковић, Ветар сејач*

Десанка Максимовић, *Првак; Хвалисави зечеви/У гостима/Ливадско звонце*

Гвидо Тартаља, *Китова беба/Мрави/Постеља за зеку*

Бранко Ћопић, *Јежева кућица* (читање у наставцима)

Душан Радовић, *Јесења песма/Срећна Нова година*

Љубивоје Ршумовић, *Ау што је школа згодна; Дете/Деца су украс света*

Стеван Раичковић, *Цртанка/Бранислав Лазаревић, Сликар*

Перо Зубац, *Добар друг ти вреди више*

Драгомир Ђорђевић, *Није лако бити дете*

Проза

Народна прича, *Свети Сава и ђаци*

Народна прича, *Деда и репа /Голуб и пчела*

Народна басна, *Лисица и гавран*

Доситеј Обрадовић, *Два јарца; Две козе*

Лав Николајевич Толстој, *Два друга*

Драган Лукић, *Јоца вози тролејбус/Игор Коларов, Дум-дум Оливер и његов бубањ*

Ђуро Дамјановић, *Дан кад је јутро било слово/Весна Ћоровић Бутрић, Ноћни ћошак*

Избор из народних и ауторских загонетки (Десанка Максимовић, *Загонетке лаке за прваке* *ђаке, Загонетке* Григора Витеза и Бране Цветковића)

Драмски текстови

Гвидо Тартаља, *Зна он унапред*

Душан Радовић, *Тужабаба*

Александар Поповић, *Неће увек да буде први*

Бора Ољачић, *Први дан у школи*

Популарни и информативни текстови

Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита завичајна личност и др.); Милан Шипка: *Буквар*

ШКОЛСКА ЛЕКТИРА

Поезија

Народна песма, *Ја сам чудо видео*

Јован Јовановић Змај, *Зимска песма*

Војислав Илић, *Пролетња зора*/Воја Царић, *Пролеће*/Мира Алечковић, *Ветар сејач*

Десанка Максимовић, *Првак*; *Хвалисави зечеви*/У гостима/*Ливадско звонце*

Гвидо Тартаља, *Китова беба*/Мрави/*Постеља за зеку*

Бранко Ћопић, *Јежева кућица* (читање у наставцима)

Душан Радовић, *Јесења песма*/Срећна *Нова година*

Љубивоје Ршумовић, *Ау што је школа zgodна*; *Дете*/*Деца су украс света*

Стеван Раичковић, *Цртанка*/Бранислав Лазаревић, *Сликар*

Перо Зубац, *Добар друг ти вреди више*

Драгомир Ђорђевић, *Није лако бити дете*

Проза

Народна прича, *Свети Сава и ђаци*

Народна прича, *Деда и репа* /Голуб и пчела

Народна басна, *Лисица и гавран*

Доситеј Обрадовић, *Два јарца*; *Две козе*

Лав Николајевич Толстој, *Два друга*

Драган Лукић, *Јоца вози тролејбус*/Игор Коларов, *Дум-дум Оливер и његов бубањ*

Ђуро Дамјановић, *Дан кад је јутро било слово*/Весна Ћоровић Бутрић, *Ноћни ћошак*

Избор из народних и ауторских загонетки (Десанка Максимовић, *Загонетке лаке за прваке ђаке*, *Загонетке* Григора Витеза и Бране Цветковића)

Драмски текстови

Гвидо Тартаља, *Зна он унапред*

Душан Радовић, *Тужисаба*

Александар Поповић, *Неће увек да буде први*

Бора Ољачић, *Први дан у школи*

Популарни и информативни текстови

Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита завичајна личност и др.); Милан Шипка: *Буквар*

ДОМАЋА ЛЕКТИРА

Јован Јовановић Змај, *Песме за децу* (избор)

Избор из басни и сликовница за децу

Књижевни појмови:

- песма;
- прича;
- догађај; место и време збивања;
- књижевни лик - изглед, основне особине и поступци;
- драмски текст за децу;
- шаљива песма;
- басна;
- загонетка.

ЈЕЗИК 10

Граматика, правописи ортоепија

Реченица; реч; слово.

Улога гласа/слова у разликовању значења изговорене односно написане речи.

Реченице као обавештење, питање и заповест.

Велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља (једночланих) и назива места и улице у којој ученик живи, као и назив школе коју похађа.

Правилно потписивање (име, па презиме).

Тачка на крају реченице; место и функција упитника и узвичника у реченици.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА 35

Говорење

Вођени и слободни разговор.

Говорни предлошци.

Усмена порука.

Причање, препричавање и описивање.

Казивање књижевног текста.

Драмски, драматизовани текстови, сценска импровизација.

Сценско извођење текста (драмско и луткарско).

Богаћење речника: лексичке и синтаксичке вежбе.

Разговорне, ситуационе и језичке игре.

Слушање

Стварне и симулиране ситуације.

Слушна порука.

Аудио-визуелни записи.
Игре за развијање слушне пажње.

Писање

Питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, о књижевном и некњижевном тексту.

Писана порука.

Краћа текстуална целина: о сопственом искуству, о доживљају, о сликама, поводом књижевног текста.

Реченице/кратак текст погодан за диктирање.

Читање

Књижевни текстови.

Текстови са практичном наменом: позивница, упутство, списак за куповину и др.

Нелинеарни текстови: текст у табели, распоред часова, стрип, улазница и др.

Информативни текстови:

1. уџбенички: Милан Шипка, *Буквар*; текстови о знаменитим личностима српске културе;
2. вануџбенички: о правилима учтивога понашања (бонтон); о месту у којем ученици живе; о животињама итд.

Кључни појмови: почетно читање и писање, књижевност, језик и језичка култура.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм предмета *Српски језик* у првом разреду основне школе чине четири предметне области: Почетно читање и писање, Књижевност, Језик и Језичка култура. Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа: Почетно читање и писање - 90 часова, Књижевност - 45 часова, Језик - 10 часова и Језичка култура - 35 часова. Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.

ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ

Настава почетног читања и писања изводи се у првом полугодишту првог разреда основне школе, али, ако је потребно, наставља се и у другом полугодишту. *Почетно читање и писање* реализује се самостално, али обухвата и садржаје из *Књижевности, Језика и Језичке културе*.

Припремни период

У припремном периоду учитељи треба да испитају способности ученика, и то: причање, препричавање, познавање слова, познавање читања и писања, спретност у

руковању прибором за писање и цртање. У току овог периода испитивање ученика се обавља кроз активности које се међусобно прожимају.

Усмено изражавање се изводи кроз игре и активности где се вежба комуникација (поздрављање у конкретним ситуацијама: *добро јутро, добар дан* и *довиђења*; захваљујуће, извињавање). Ученици могу причати на основу посматрања слика и низа слика. Могу препричавати слушани текст, позоришне или луткарске представе разговетним природним говором и правилним изговором. Учитељи треба да воде рачуна о правилној артикулацији гласова и да са ученицима коментаришу одслушано.

Вежбе у посматрању се односе на уочавање целине и детаља, посматрање предмета, појава и околине. Треба их тематски организовати. Прво се посматра учионица, па се касније та активност проширује на околину. Ученици могу посматрати предмете, људе, животиње, догађаје, слике, слике у низу, фотографије, објекте из околине и сл. Пажњу ученика треба усмерити на целину, затим на најважније појединости и на крају на мање важне појединости. Опажају се: облици, боје, односи, покрети, мимика и гестови, скривени детаљи и сл.

Вежбе у слушању почињу слушањем онога што говоре учитељи, други ученици, глумци и спикери. Слушани говор се коментарише да би се одредиле говорне карактеристике говорника. Слушање треба да буде повезано са мимиком и гестовима који прате оно што се говори. Обавезно инсистирати на подражавању правилног говора. Током слушања одвајати битно од небитног, неговати пажњу и концентрацију. Слушају се и звукови ономатопејског типа, шумови, артикулисани и неартикулисани звукови.

Аналитичка вежбања треба да буду занимљива и подстицајна јер су један од најважнијих предуслова за учење читања и писања. Не изводе се изоловано већ су повезана са вежбама слушања и посматрања. Уочава се позиција гласова у речи која је изговорена и позиција слова у речи која је написана. Када ученици савладају уочавање гласова и њихову позицију у речима, прелази се на растављање речи на гласове. За почетак се препоручују речи од два гласа, а затим од три, четири и више.

Синтетичка вежбања се организују упоредо са аналитичким. Речи које су већ растављене на гласове опет се сливају у целину. Почиње се од најлакших и иде ка све тежим. Ученици се на тај начин припремају за читање и разумевање прочитаног.

Вежбе у отклањању дијалекатских и жаргонских карактеристика говора се изводе полако и систематично. Учитељи посебну пажњу треба да обрате на изговор гласова *ђ, ћ; ц, ч; ј, љ*.

Моторичке вежбе за развијање руке, шаке и прстију се развијају кроз игру. Препоручује се везивање чворова од канапа, везивање пертли, закопчавање дугмића, низање перлица (могу се изводити и на часовима физичког васпитања). Графомоторичке вежбе су веома важне у припреми за писање. Свака графомоторичка вежба треба да се повеже са неким догађајем, вежбом слушања, посматрања, причања и сл. Такве вежбе, односно писање елемената слова, изводе се на различите начине, кроз цртеже, *рамове за слике* у простору предвиђеном за писање. Ученике треба подстицати да употпуне цртеж додајући своје елементе (корелација са ликовном културом). Вежбе писања линија изводити без подизања руке, из једног потеза. Ученике усмеравати на правилно држање оловке (графитне оловке, хемијске оловке, налив пера, фломастера). Употребу гумице треба свести на минимум, јер смањује одговорност ученика у писању. Пазити на правилно држање тела, удаљеност од стола, правилан положај тела у односу на сто и на угао писања. При писању учити ученике да не журе, да рука буде опуштена.

Учење читања и писања

Дидактичко-методичка организација наставе почетног читања и писања зависи од много фактора, а најважнији је онај који се односи на предзнања ученика. Учитељи бирају поступак који ће користити у настави почетног читања и писања - комбинацију монографског и групног поступка, групни или комплексни поступак.

Наставу почетног читања и писања треба изводити на више нивоа уз примену принципа индивидуализације. У сваком одељењу постоје ученици који знају да читају и они који само познају слова или не знају да читају. Садржаји, методе и облици рада треба да се прилагоде могућностима и потребама ученика.

У овом периоду ученици треба да вежбају читање одговарајућих текстова, правилно изговарају све гласове и правилно наглашавају речи и реченице. Треба обратити пажњу на индивидуалне способности ученика. Свако дете чита својим темпом и према својим способностима. Пожељно је често проверавати степен савладаности технике читања и разумевања прочитаног. При учењу читања могу се користити игре словима и речима, језичке игре (ребуси, испуњалке, укрштене речи). Ученици тако упознају нове садржаје, ситуације имају већу мотивисаност, а атмосфера је пријатна и опуштена. Подстицати ученике да свакодневно вежбају читање код куће. Сарађивати са родитељима ученика и пружити им неопходне информације везане за читање (мотивација деце, читање у свакодневним животним ситуацијама, удаљеност текста од очију је 30 центиметара и сл.).

Ученици уче да пишу појединачна штампана и писана слова, речи и реченице; цифре. Размак између штампаних слова у речима мора да буде равномеран. Код учења писаних слова посебну пажњу треба посветити графичком увезивању слова у речима.

Слова треба да буду исте висине и дебљине, а размак између речи уједначен. Писање увежбавати кроз преписивање, допуњавање реченица, састављање реченица на основу слике, састављање реченица на основу низа слика, диктате и самостално писање реченица и краћих текстуалних целина. Поред усвајања облика слова, смера писања самог слова, посебну пажњу треба обратити на просторну оријентацију у свесци. Појединачно писање слова се ограничава на један до два реда у свесци. Дневна оптерећеност писањем не треба да је дужа од 25 минута. Леворука деца пишу левом руком.

Усавршавање читања и писања

У овом периоду ученик треба да влада основном техником читања и писања. Усавршавање читања треба вежбати на текстовима који су кратки, динамични, интересантни и примерени узрасту ученика, као и на текстовима школске и домаће лектире. Посебну пажњу обратити на разумевање прочитаних речи, реченица и текстова. Редовним вежбањем ученици аутоматизују процес читања и писања.

КЊИЖЕВНОСТ

Препоручени садржаји из области *Књижевност* савладавају се током целе школске године, из буквара/почетнице и уз помоћ читанке као основних наставних средстава, тако што учитељ планира њихову реализацију у складу са индивидуалним карактеристикама ученика и укупним могућностима колектива, руководећи се исходима учења.

Приликом оспособљавања ученика да уз помоћ учитеља разумеју текстове из школске лектире, али и популарне, информативне текстове из часописа за децу, енциклопедија и сл. важно је настојати да се уоче догађаји, просторни и временски односи и битне појединости у описима бића и природе. Како се текстови из школске лектире користе за усавршавање читања и писања и увођење ученика у основне појмове о књижевности, тако се ученици подстичу да уоче ликове у књижевном делу, њихове особине и поступке; њихова емоционална стања (радосно, тужно, смешно) и да разликују појмове добра и зла.

У прописаним текстовима из школске лектире понуђен је избор, односно опредељивање учитеља да у неким случајевима изабере између два, односно три дела (нпр. бира се једна народна прича - *Деда и репа* или *Голуб и пчела*, бира се једна од три понуђене песме Гвида Тартаље, а од Љубивоја Ршумовића обавезно је обрадити песму *Ау што је школа zgodна*, а поред ње бира се још једна од две које су понуђене - *Дете* или *Деца су украс света*, итд.).

Први пут се уводи читање текста у наставцима, на примеру *Јежеве кућице* Бранка Ћопића. То подразумева да учитељ, према плану који сам осмисли и одговарајућом

динамиком, чита део по део Ћопићевог текста и разговара са ученицима о прочитаном на неколико планираних часова мотивишући их да дело прочитају и сами.

Пошто су текстови предвиђени програмом једноставни, кратки и засновани на хронолошком низању догађаја, ученик треба да одреди *где се* и *када* дешава радња и да разуме узрочно-последични распоред догађаја, односно шта се у фабулативном тексту десило прво, а шта следеће, шта је претходило неком догађају а шта из њега следи.

Ученик треба да уочи формалну различитост поезије, прозе и драмског текста (разликовање стиха од прозног и драмског текста писаног по улогама) и њихове основне генолошке карактеристике (нпр. одсуство фабуле у лирском делу, ритмичност стихова или низање догађаја у епском и драмском делу), али не на нивоу дефинисања генолошких појмова. Ученик треба да разликује песму (и шаљиву песму - по тону певања) од приче (басне) и драмског текста, али без увођења дефиниција књижевнотеоријских појмова. Детаљније термилошко одређивање уводи се поступно у старијим разредима.

Ученик треба да буде у стању да разуме пренесено значење загонетке без формулисања у њој постојећих стилских поступака; да препознаје жанр басне као приче са пренесеним значењем (без увођења појма алегорије), да буде упознат са постојањем народне и ауторске басне (које могу бити у стиху или у прози), да у баснама ликови могу бити не само животиње, већ и биљке, предмети, антропоморфизована бића (Срећа, Нада) или људи и, коначно, да буде у стању да разуме њено пренесено значење и издвоји њену поуку. Пошто се у овом узрасту интегрални текст басне неретко адаптира, скраћује, у исходима нису наведени структурни жанровски елементи басне (фабула и поука), поготово што поука у народној басни и код неких аутора није издвојена (а наравоученија Доситеја Обрадовића су у неким адаптацијама скраћена или изостављена).

Ученици се оспособљавају да уоче непознате и мање познате речи у тексту и да питају учитеља за њихово објашњење како би што боље разумели значење текста. Вођени питањима (*ко?*, *шта?*, *где?*, *када?*, *зашто?*) о прочитаном садржају, ученици се оспособљавају да као одговоре формулишу: реченице, одељке, краће текстовне целине, зависно од индивидуалних способности. Током обраде књижевних текстова ученици стичу прва литерарно-естетска искуства и формирају своје ставове о делу које слушају или читају. Учитељ подстиче ученике да своје ставове и искажу.

Приликом читања лирских песама ученици поступно уче да препознају и доживе мелодичност песама и да их изражајно читају и рецитују (по избору). Успостављање разлике између дела у стиху и дела у прози не врши се на теоријском нивоу.

Приликом обраде драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (сценски наступ, драмска игра,

луткрска игра, драмски дијалози, гледање дечје позоришне представе, снимање и коментарисање драматизованих одломака). Притом ученици усвајају и правила понашања у позоришту у оквиру васпитног деловања школе. Уз активно слушање, а потом и самостално читање једноставних књижевних и осталих типова текстова ученици се оспособљавају да садржаје доводе у везу са илустрацијама које прате књижевни, популарни и информативни текст.

Од првог разреда садржајима програма се сугерише систематично и поступно усвајање књижевних појмова, а учитељима се препоручује да континуирано уведе нове речи у речнички фонд ученика, како би се он обогатио. Усвајање књижевних појмова не подразумева учење њихових дефиниција, већ њихово именовање и описно образлагање појма, уочавање његове улоге у књижевноуметничком тексту.

СТИЦАЊУ читалачких навика доприноси поновно враћање домаће лектире у школске програме. У првом разреду часови домаће лектире реализују се у другом полугодишту. У намери да се ученици од првог разреда навикавају на читање лектире у обавезном и слободном избору, успоставља се сарадња са школским библиотекарском, а неколико часова се током године може реализовати у школској библиотеци.

Вештина читања и разумевања прочитаног стиче се и у оквиру *Језичке културе* и при обради књижевноуметничких текстова. Ученици се подстичу да читају текстове у сликовницама (на пример, басне, бајке и приче).

ЈЕЗИК

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на језичка правила и граматичке норме већ и на њихову функцију. На пример, реченица се не упознаје само као граматичка јединица (са становишта њене структуре) већ и као комуникативна јединица (са становишта њене функције у комуникацији).

Граматика

Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција.

У оквиру вежби слушања, говорења, читања и писања ученици запажају језичке појаве без њиховог именовања. Тако се поставља основа за проширивање језичких садржаја у старијим разредима.

Потребно је указивати на разликовну функцију гласа у оквиру речи (нпр. *ћак, џак*). Тако се посредно скреће пажња на важност правилног писања слова, односно правилног изговарања гласова.

Елементарне основе из морфологије ученици стичу уочавајући реч као језичку јединицу између гласа и реченице. Речи увек треба уочавати и обрађивати у оквиру реченице. У писању треба скренути пажњу на то да је реч одвојена белинама са обе стране, а у говору учитељ треба да нагласи правилан акценат неке речи (уколико је ученици погрешно изговарају).

Реченице треба уочавати, кад год је то могуће, у оквиру текста. У писању посебно треба скренути пажњу на то да реченице почињу великим словом и завршавају се тачком, знаком питања или знаком узвика (на овај начин се повезују граматика и правопис). Када се реченица изговара, ученицима се скреће пажња на њену интонацију, нарочито ако се ради о питању.

Вежбе за усвајање и утврђивање знања из граматике до нивоа његове практичне примене у новим говорним ситуацијама проистичу из програмских захтева, али су у великој мери условљене конкретном ситуацијом у одељењу - говорним одступањима од књижевног језика, колебањима, грешкама које се јављају у писменом изражавању ученика. Стога се садржај вежбања у настави језика мора одређивати на основу систематског праћења говора и писања ученика.

Правопис

Правописна правила ученици треба да савладају путем систематских вежбања (елементарних и сложених). Ова вежбања треба да буду што разноврснија и треба их организовати што чешће.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Област *Језичка култура* обухвата развијање основне писмености ученика, односно усавршавање говорења, слушања, читања и писања. Ове четири програмске подобласти усмерене су на неговање културе говора, писменог изражавања, богаћење речника и, у ширем смислу, на развијање комуникативних способности ученика. Наставни рад у области *Језичка култура* реализује се у прожимању са другим областима предмета, као и кроз самосталне наставне јединице.

Говорење ученика развија се у разговору у којем их учитељ усмерава да усавршавају своју комуникацију. У вођеном разговору о књижевном тексту или о одређеној теми, ученици одговарају на питања, постављају питања, износе своја мишљења

и ставове. Слободни, односно друштвени разговор, основа је свакодневне комуникације и зато је потребно ученике усмеравати како да учтиво започну разговор, размењују информације и користе основне форме учтивости. У току разговора могу се издвајати ситуациони говорни предлози који се користе у свакодневним комуникативним ситуацијама. Ученици се охрабрују да обликују усмену поруку у којој ће изнети информације на примерима из свакодневног школског живота. У току сваког разговора ученици се подстичу да говоре, односно да износе информације, своја мишљења, именују осећања, уз одабир одговарајућих речи.

Препоручени облици усменог изражавања јесу причање, препричавање и описивање. То су садржаји програма, односно садржаји учења. Ученик се постепено уводи у усмено изражавање и учи како да преприча текст, како да прича или како да описује. Изражавање се реализује кроз говорне вежбе уз помоћ датог или заједничког плана. План помаже ученицима да осмисле садржину говора, али не треба спутавати оне који могу да говоре самостално са индивидуалним планом, па и без њега. Усмено се препричава краћи текст, део позоришне представе или филма. Препоручене врсте причања су: причање о слици или по низу слика (прича у сликама), причање о доживљајима и догађајима. Описују се годишња доба, биљке и животиње, најбољи друг или другарица, чланови породице, кућни љубимци и сл. Ученици се упућују на правилно говорно изражавање.

Учење напамет и говорење одабраних текстова или њихових кратких одломака усмерено је на богаћење речника и правилан говор. Говоре се напамет научене одабране песме, уз увођење ученика у правила рецитовања. Такође, могу се напамет научити и говорити кратки одломци из прича и делови драмског текста (лице). Циљ ове врсте говорења је изражајни говор, а не само меморисање текста. Зато треба пажљиво одабрати шта ће деца учити напамет, а неки од критеријума су уметничка вредност текста и његова прилагођеност узрасту. Сценски се изводе драмски текстови из школске лектире и драматизовани текстови. Сценске игре најбоље је реализовати на основу књижевних дела која су погодна за сценску импровизацију.

Богаћење речника у функцији јасног изражавања реализује се кроз коришћење адекватних речи у говору, усвајање и коришћење нових речи, као и проширивање опсега значења у оквиру једне речи. Нове речи се усвајају из правилног говора и из књижевних и некњижевних текстова. Ученици се упућују да из свог активног речника, уз активирање пасивног, користе речи које што прецизније преносе жељену информацију, али и да речима могу говор учинити лепшим.

Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке игре. Врсте игара потребно је одабрати према интересовањима ученика или у контексту наставног садржаја. То могу бити разговорне игре, на пример, разговор са непослушном лутком, разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне

ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара. Такође, могу се одабрати и преметаљке, ребуси, палиндроми, уланчавање, допуњалке, једноставне укрштене речи.

Слушање је важна активност у комуникацији. Ученици се у разговору упућују да пажљиво и културно слушају саговорнике. У наставном контексту ученици слушају шта други говоре и то потврђују репродуковањем или парафразирањем слушне поруке, као и поступањем по молбама и усменим инструкцијама одраслих и вршњака. Пажљиво слушање практикује се и у симулираним ситуацијама (разговорне и ситуационе игре). Ученици слушају читање учитеља, вршњака, спикера.

Запис по слушању подразумева диктат, којим се вежба и писање. Међутим, први корак у реализацији диктата је слушање и уочавање границе између речи и реченица у зависности од интонације, чиме се развија језичко повезивање изговорене и записане речи.

Игре за развијање слушне пажње изводе се у наставном контексту: пажљиво слушање са задатком, на пример, *Препознај ко говори, Слушај како говорим* (тихо, брзо), *Чујем глас т...*

Писање и читање се увежбавају у настави почетног читања и писања, а затим у областима *Књижевност, Језик и Језичка култура*. У садржајима програма из области *Језичка култура* дати су основни елементи који се односе на писменост ученика, с тим да се они не могу посматрати изоловано, већ у садејству са исходима и препорученим садржајима у свим областима предмета. Дакле, читање и писање се не уче посебно у оквиру наставних области, већ кроз све наставне садржаје.

У првом разреду ученици пишу реченице и краће текстуалне целине. Посебно се води рачуна о индивидуалном приступу ученику, што подразумева подстицање према способностима и могућностима у писању. Ако дете има тешкоћа у писању, потребно је пажљиво и постепено га уводити у писање, док дете које напредује треба подстицати адекватним захтевима. Ученици писмено одговарају на једноставна питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, као и на питања о књижевном и некњижевном тексту. Осим тога, ученици самостално осмишљавају и пишу реченице о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама. Такође, записују наслов слике или наслове слика у низу и реченице на основу слике или низа слика (прича у сликама).

Ученици се оспособљавају да запишу краћу писану поруку којом преносе информације и која има практичну намену. Ове поруке немају класичну форму, већ служе за свакодневне намене, на пример, информације о школским обавезама (информације о ваннаставним активностима, списак школског прибора, потребног материјала за школске предмете).

Учење самосталног писања текста почиње спајањем више реченица у целину. Ученици пишу о свом искуству, о доживљају, о слици или по низу слика (прича у сликама). Према својим способностима ученик ће написати две, три повезане реченице или краћи текст.

У писању се примењују научена правописна правила која се уче у оквиру области *Језик*. Потребно је да се правопис у писању доследно примењује од почетног читања и писања. Ученици се упућују да бирају адекватне речи и да их употребљавају нове док пишу.

Читање се увежбава на делима школске и домаће лектире, и на другим књижевним и некњижевним текстовима. Посебна пажња треба да је усмерена на читање информативних текстова, према интересовањима ученика и у друштвеном контексту, према препорученим садржајима програма. Потребно је практиковати следеће врсте читања: гласно читање (целог текста, штафетно, флексибилно, драмског текста по улогама); тихо читање (*у себи*). Разумевање текста показује се помоћу подстицаја или питања и исказивањем теме/поенте текста (у складу са предзнањем), као и представљањем кључних делова текста сликом (илустрација текста). Информације у тексту проналазе се вођено (одговарањем на репродуктивна питања *ко?, где?, како?, када?*) и самостално, без детаљно датих упутстава.

Уџбеници

Нови Буквар-Љ.Вдовић,Б.Матијевић,Р.Јанаћковић

Нови Буквар – радни уџбеник -Љ.Вдовић,Б.Матијевић,Р.Јанаћковић

Читанка-Моња Јовић,Иван Јовић

Мудрица – збирка задатака из српског језика – Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић

Литература

- Приручник за наставнике наставе српског језика за 1. Разред ОШ
Аутор-Славица Јовановић
- Правопис српског језика-Матица српска и Завод за уџбенике Нови Сад и Београд.
- Методика наставе српскохрватског језика-Зарије Михајловић,Василије Бојовић,Боривоје Трајковић
- Вежбе из наставе српскохрватског језика-Зарије Михајловић,Василије Бојовић,БоривојеТрајковић
- Предшколска и школска лектира-Стана Смиљковић,Славка Стојановић
- Еколошка читанка-Стана Смиљковић,Славка Стојановић
- Књижевност (избор књижевних и књижевнонаучних текстова)-Сунчица Денић

Стандарди

1. Говорна култура

У области говорна култураученик/ученица:

- 1СЈ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике
- 1СЈ.0.1.2. користи формеформе учтивног обраћања
- 1СЈ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. певушења“ или „скандирања“
- 1СЈ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља
- 1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације
- 1СЈ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање
- 1СЈ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју
- 1СЈ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став

2. Вештина читања и разумевање прочитаног

3.Основни ниво:

- СЈ1.2.1.Препознаје слова и игра се речима и сликама.
- СЈ 1.2.2.Користи речи и групу речи за римовање.
- СЈ 1.2.3.Уме да смисли причу.
- СЈ 1.2.4. Уме да подржава звукове из природне средине.
- СЈ 1.2.5. Чита речи и краће реченице.
- СЈ 1.2.6. Разуме прочитану реченицу.

Средњи ниво:

- СЈ 2.2.1. Уме да говори текстове рецитације, игра се асоцијација
- СЈ 2.2.2. Уме да користи информације.
- СЈ 2.2.3. Уме сликовито да дочара описано.
- СЈ 2.2.4. Уме да измисли причу.
- СЈ 2.2.5. Уме да римује речи и групе речи.
- СЈ 2.2.6. Уме да прави речнике.
- СЈ 2.2.7. Чита краће текстове са разумевањем.
- СЈ 2.2.8. Разликује ликове у тексту и њихове особине.

Напредни ниво:

- СЈ 3.2.1. Разликује поезију и прозу,бајку и басну.
- СЈ 3.2.2. Уме да састави план приче.
- СЈ 3.2.3. Издваја позитивне и негативне особине лика.

Писмено изражвање:

Основни ниво:

- CJ 1.3.1. Пише штампаним и писаним словима ћирилице.
- CJ 1.3.2. Уме да се потпише.
- CJ 1.3.3. Почиње реченцу великим словом.
- CJ 1.3.4. Користи скроман фонд речи.

Средњи ниво:

- CJ 2.3.1. Зна и користи штампана и писана слова ћирилице.
- CJ 2.3.2. Пише јасним и потпуним реченицама
- CJ 2.3.3. Користи фонд речи примереном узрасту.
- CJ 2.3.4. Исправља свој текст.

Напредни ниво:

- CJ 3.3.1. Пише јасним потпуним добро обликованим реченицама.
- CJ 3.3.2. Користи богат фонд речи.
- CJ 3.3.3. Издваја пасосе.

Граматика и лексикологија:

Основни ниво:

- CJ 1.4.1. Препознаје реченцу-реч глас и слог.
- CJ 1.4.2. Разликује предмете и бића.
- CJ 1.4.3. Разликује речницу као обавештајна, питања и заповести у тексту.

Средњи ниво:

- CJ 2.4.1. Уочава улоге гласа и разликује значења речи.
- CJ 2.4.2. Разликује реченицу као обавештајну, питања и заповести изговором (интонацијом)

Напредни ниво:

- CJ 3.4.1. Изговара и пише гласове Ћ, Ч, Ђ, Џ, Х, Р
- CJ 3.4.2. Примењује реченице по значењу у састављању краћих тема.

Књижевност:

Основни ниво:

- CJ 1.5.1. Препознаје песму и остала осећања
- CJ 1.5.2. Одређује место и време догађаја у причи.

Средњи ниво:

- CJ 2.5.1. Препознаје стих и риму у песми.
- CJ 2.5.2. Уме да опише лик-изглед, основне етичке особине и поступци.
- CJ 2.5.3. Препознаје драмску радњу у игри.

Напредни ниво:

CJ 3.5.1. Тумачи особине понашање и поступке ликова повезујући се на текст.

Активности наставника

- Формира, учвршћује и повезује знања.
- Сам одабира поступак који ће применити у настави почетног читања и писања.
- Преноси информације, излаже градиво и презентира садржај, води наставни процес.
- Организује наставне активности.
- Има улогу партнера у Педагошкој комуникацији.

Активности ученика

- Игра се словима, речима и сликама
- Римује речи и групе речи
- Осмишљава приче
- Говорним играма осмишљава доживљаје прочитаног/ одслушаног текста/
- Сликвито дочарава погађање описаног
- Говори текстове, рецитије, игра се асоцијације
- Прави речнике
- измишља приче
- Користи и организује информације
- Гласовно се игра (подржава звукове из природе)

Наставне методе

- Монолошко-дијалозна
- Интерактивна метода
- Илустративно –демонстративна
- Учење откривањем
- Кооперативна
- Хеуристичка
- Практичних радова
- Амбијентално учење
- Текст метода
- Метода активног учења

Облици рада

- Индивидуални
- Фронтални
- Индивидуализовани
- Рад у малим групама
- Рад у пару

Наставна средства

Дидактичко радни материјал:Плакати,наставни листићи,текстуална и визуелна средства (интерактивна табла,Power-point презентација) сликовнице, словарице, зидне слике, касетофон, звучна читанка, телевизор, видео... комплет уџбеника за српски језик.(Златна јабука-читанка за први разред,Вежбанка уз читанку,Буквар,Како расту слова-радна свеска уз Буквар).

УПУТСТВО ЗА ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА

Ученик се оцењује законом из обавезних предмета, изборних програма, активности (дигиталног света и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним и овим правилником. Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оценама. Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и напредовање у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезних предмета, изборних програма, активности (дигиталног света и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање. Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење. Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.Оцене добијене сумативним оценама у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане. Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду (у даљем тексту: дневник), а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање

Шта пратимо		Поступак	Инструменти оцењивања	Време
<p>Степен остварености циљева, исхода и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета</p>	<p>Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатак .</p>	<p>-Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности и постигнућа ученика на часу у свеску ученика и евиденције наставника -Комисија ученика и наставница - Усмено одговарање -Редовност доношења домаћег -Ученици воде евиденцију -Прегледање свезака - Писане провере Ученици дају самопроцену оцене - Групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) - Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих</p>	<p>Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +++ Ко не зна одговор – запис датума Учесталост јављања на часу по месецима Свеобухватност одговора Хоризонтално и вертикално повезивање градива Самосталност у одговарању За недоношења домаћег – запис датума у евиденцију За редовно доношење домаћег задатка + Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у</p>	<p>Свакодневно бележење током године Пресек стања по тромесечјима На крају школске године и на крају полугодишта</p>

		ученика)	свескама...) Степен залагања свих чланова групе Процена резултата рада група (пано, табела...)	
Ангажовање ученика у настави	одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу на конкурсима - пружању помоћи другим ученицима у току рада -Израда паноа	-Све што је рађено на часу налази се у свескама -ангажовање и квалитет учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима	Пресек стања по тримесечјима

Допунска настава

(1 час недељно)

Циљ и задаци

- Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе.
- Усвајање наставних садржаја предвиђених планом и програмом на основном нивоу.
- Неговање сарадничких и кооперативних односа у раду
- Увежбавање и понављање стечених знања и вештина и давање упутстава за савладавање потешкоћа у учењу.
- Пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја.
- Оспособљавање ученика у повезивању градива сродних предмета и примени стечених знања
- Омогућити да ученик кроз вежбу овлада, како теоријским, тако и практичним делом градива у оквиру својих могућности.

Циљ

Циљдопунске наставе српског језика је да ученици са тешкоћама у усвајању и разумевању наставног садржаја, на прилагођен начин дођу до знања, да се оспособе да овладају основним законитостима српског књижевног језика, на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати.

Задаци

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада упознају доживе и тумаче одабрана књижевна дела,
- да овладају техником читања и писања штампаним и писаним словима.
- правилно писати и интонирати реченицу,поштовати тачку,упитник и узвичник,правилно употребљавати велико слово на почетку реченице,стицање основних појмова о именицама,глаголима и придевима,овладавање писменим и усменим изражавањем према захтевима програма.
- правилно изговарати гласове,речи и реченице
- правилно интонирати реченицу
- поштовати тачку,упитник и узвичник
- правилно употребљавати велико слово на почетку реченице у писању имена и прези-мена једночланих назива
- савладавање просте реченице
- савладавање реченица по значењу и облику.

Начин остваривања програма

Уочавање ученика који имају тешкоћа у савладавању одређених садржаја из српског језика.Организација допунског рада према индивидуалним потребама,извођење допунске наставе путем демонстративних ,текстуалних и дијалогске методе,праћење и укључивање ученика у даљи рад редовне наставе.

Диференцијација задатака према индивидуалним способностима ученика у виду радних/наставних листића, или делова одређених целина из наставних садржаја.

Активности наставника

- усмерава
- наводи
- ствара ситуацију
- сугерише
- поставља проблем
- дискутује
- анализира
- мотивише
- координира
- наводи на повезивање и примену знања

Активности ученика

- именује и чита слова
- прави речи од слова
- прави од речи реченице
- чита текстове,препознаје слова,речи,реченице
- игра се мењајући гласове у речима
- вежба у изговарању обавештења,питања и заповести
- вежба у изговору и писању гласова ч,ћ,ђ,х ,р
- започиње реченицу великим словом
- пише лична имена и презимена и једночлана имена насеља
- употребљава тачку,упитник и узвичник
- пише по диктату
- слуша и чита текстове
- учествује у причању,рецитовању

Наставне теме

- Књижевност
- Језик
- Граматика и правопис
- Култура изражавања (усмено и писмено)

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА ДОПУНСКА НАСТАВА СРПСКИ ЈЕЗИК

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	Почетно читање и писање	8
2.	Књижевност	5
3.	Језик	3
4.	Језичка култура	2
УКУПНО		18

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Разред: Први
Годишњи фонд 72
Недељни фонд 2

Циљ

Циљ учења страног језика у основном образовању и васпитању је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену и писану комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Задаци

Задатак наставе страног језика јесте стицање позитивног односа према сопственом језику и културном наслеђу, као и према другим језицима и културама, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији.

Оперативни задаци :

Усмено изражавање: Ученик треба да препознаје гласове (посебно оне којих нема у матерњем језику) у говорном ланцу, акценат, ритам и интонацију.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства;
- представи себе и другог;
- разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих;
- разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих;
- даје кратка и једноставна упутства и налоге;
- разуме позив и реагује на њега;
- упути позив на заједничку активност;
- разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих;
- упути кратке и једноставне молбе;
- искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
- разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих;
- упути једноставне честитке;
- препозна и именује жива бића, предмете и места из непосредног окружења;
- разуме једноставне описе живих бића, предмета и места;
- опише жива бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства;
- разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима;
- разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих;
- тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о положају у простору;
- разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих;
- тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
- разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих;
- тражи

мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима.

Садржаји програма

Тематске области у настави страних језика за основну школу

Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда првог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика, тако да свака тема представља одређени ситуацијски комплекс.

-Лични идентитет

-Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)

- Географске особености
- Србија – моја домовина
- Становање – форме, навике
- Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине
- Временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)
- Школа и школски живот
- Млади – живот деце и омладине
- Здравље и хигијена
- Емоције (љубав према породици, друговима)
- Превозна средства
- Временске прилике
- Уметност за децу (нарочито модерна књижевност за децу; пригодне традиционалне и модерне песме)
- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- Слободно време – забава, разонода, хобији
- Исхрана и гастрономске навике
- Путовања
- Мода и облачење
- Спорт
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења

Hello/Hi. Good morning/ afternoon. Good night.

Good bye / Bye, Ms..., See you tomorrow.

Stand up everyone. Sit down, please. Who's absent / missing today?

What do you say when you are late?

Sorry. I'm sorry I'm late.

Let's start now. Has everybody got a book? Take out your work books. Open your books, please. Look at the picture on page... Page... Close your books/notebooks, please.

Go to the board. Come out to the board, please. Stand up! Turn around! Touch your nose! Point to the ... Count the .../ Count to.../ Count from ... to...

Draw a/an... Colour the (apple)... red.

Is everything clear? Are you ready? Ready? Have you finished?

Hands up/down.

Listen carefully. Say it after me. Say that again, please. Watch my lips/my mouth.

Will you repeat it, please.

Close the door/window. Will you open the window, please.

Come here. Go back to your place. Hurry up! Quick!

Right. Good. Very good. Fine. That's better/much better now. That's not bad. Well done.

Let's sing a song! Do you want to sing now? Once again, all together. Let's play a game!

Don't do that! Be quiet, please! Quiet, please. Silence, please! Stop talking! Stop now! You are very noisy today.

Can I have...?

Have you got a/an...?

Get into lines! Get into groups of four. Make groups of four, please.

In pairs, please. Get into pairs. Work in twos. Work with your neighbour/partner.

Have you got a partner? Who's your partner? Your turn now.

Where is...?

Do you like...? Who likes...?

Here you are. Thank you./ Thanks.

Can I go out, please?

What have you learnt? What can you say? What can you do?

That's all for today, thank you. We'll finish this next time. Finish this off at home.

See you on... Have a nice weekend.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика у

друштвеном чину. Уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала. Учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан. Током часа се препоручује динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на налоге наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио- - записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл). Игре примерене узрасту

Корелација са другим предметима

Музичка култура

Ликовна култура

Српски језик

Уџбеници

Family and friends, Енглески језик за први разред основне школе, Susan Iannuzzi, Нови Логос, 2018.

Литература

-Приручник, Teacher's book, Family and friends, Нови Логос.

-How to teach English, Jeremy Harmer

Стандарди

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Посебни стандарди

Разумевање говора

Ученик разуме и реагује на краћи усмени текст у вези са познатим темама.

Усмено изражавање

Ученик усмено изражава садржаје у вези са познатим темама, самостално или уз помоћ наставника.

Интеракција

Ученик остварује комуникацију и са саговорницима размењује кратке информације у вези са познатим темама.

Знања о језику

Препознаје основне принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај личног залагања у процесу учења страног језика.

ПСТ.1.1.2. Разуме значење најфреквентнијих речи, у оквиру једноставних, кратких, јасно контекстуализованих усмених исказа.

ПСТ.1.1.3. Разуме и прати једноставна упутства и обавештења која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно.

ПСТ.1.1.4. Разуме споро и разговетно артикулисана јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење.

ПСТ.1.1.5. Разуме основни смисао најједноставније конверзације, тј. Предмет разговора који прати, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро.

ПСТ.1.1.6. Препознаје лична и друга имена, као и најубичајеније интернационализме, разуме фреквентне речи и изразе

ПСТ.1.1.7. Разуме кратке и једноставне поруке у белешкама, електронским порукама (мејл, СМС).

ПСТ.1.1.8. Разуме најједноставна упутства, уколико укључују и визуелне елементе.

ПСТ.1.1.11. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи најједноставнија језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника.

ПСТ.1.1.12. Саопштава саговорнику основне информације о себи и најближем окружењу (породица, кућни љубимци, место становања, школа, хоби).

ПСТ.1.1.13. Најједноставнијим језичким средствима тражи од саговорника одређени предмет.

ПСТ.1.1.14. Најједноставнијим језичким средствима, уз употребу увежбаних фраза, именује и описује људе и ствари из свог непосредног окружења или везане за лична искуства.

ПСТ.2.1.4. Разуме краћа саопштења и питања која се односе на блиску и познату тематику

ПСТ.2.1.5. Разуме предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, непосредном друштвеном окружењу, природној средини.

ПСТ.2.1.10. Разуме најједноставније савете и упутства који се тичу непосредних потреба (оријентација у простору, употреба апарата, правило игре), праћена визуелним елементима.

ПСТ.2.1.18. На једноставан начин тражи од саговорника предмет, објашњење, услугу

ПСТ.2.1.19. Једноставним средствима описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности.

ПСТ.2.1.20. Поставља једноставнија питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника

ПСТ.2.1.21. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање.

ПСТ.2.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

ПСТ.3.1.1. Разуме саопштења, упутства, молбе итд. који се тичу његових потреба и интересовања

ПСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.3.1.13. Описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, претходне и планиране активности и догађаје.

ПСТ.3.1.14. Поставља неколико повезаних питања у низу, на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање; одговара на лична питања саговорника.

ПСТ.3.1.15. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

ПСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика

ПСТ.3.1.21. На једноставан начин описује догађаје и обављене активности

Активности ученика

Ученик редовно похађа наставу и адекватно реагује на упутства наставника. Пажљиво прати предавања, записује најважније ствари и активно учествује у процесу наставе. Поставља наставнику подпитања како би што боље схватио оно што наставник презентује. Обраћа се наставнику са поштовањем и уважавањем. Развија самокритички став према себи, уважава мишљење других и прихвата критику. Сарађује са наставником и друговима из разреда. Учествоје у раду групе, ради на сопственом усавршавању и јачању самопоуздања. Ученик ради вежбе слушања (према упутствима наставника или са cd-а, углавном физичке активности, устани, седи, ходај, скочи, играј али и активности у вези са радом у учионици, цртај, сечи, боји, отвори, затвори свеску итд.), додаје делове слике, обавља мануелне активности (сецкање, бојење, прављење предмета од папира, глине или сланог теста). Пева у групи, погађа предмете или лица, црта по диктату, учествује у играма које су примерене његовом узрасту, повезује звучни материјал са илустрацијом. Учествоје у изради илустрованих и писаних материјала.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу; бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима. Подстиче ученике, даје савете и пружа помоћ, усмерава, реализује, демонстрира, објашњава, даје упутства; омогућује примену наученог; прати ефекте сопственог рада и рада ученика. Наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја. Третира ученике као одговорне, креативне и активне учеснике у

друштвеном чину. Подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад. Подстиче развијање такмичарског духа код ученика и позитивне атмосфере у разреду. Подстиче ученике на константно усавршавање и ради на јачању њиховог самопоуздања. Заједно са ученицима решава проблеме, пружа им корисне савете. Наставник поседује довољно стрпљења за ученике који слабије напредују, не запоставља их већ их стално укључује у различите активности, подстиче их и увек похваљује њихов труд. Припрема материјал са лакшим задацима за слабије ученике и додатни материјал за ученике који су надарени и брже ураде постављене задатке од осталих. Наставник ангажује ученике приликом израде постера, паноа и другог материјала који ће украсити њихову учионицу и учинити је пријатним местом за учење и дружење.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (слушање и говор), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

ДОПУНСКА НАСТАВА

ПРЕДМЕТ: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: 9

Циљ

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, усменог и писменог изражавања. Један од најважнијих циљева допунске наставе је свакако што веће ангажовање и мотивисње ученика са потешкоћама у учењу.

Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или се уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

Задаци

Задатак наставе страног језика јесте стицање позитивног односа према сопственом језику и културном наслеђу, као и према другим језицима и културама, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији.

Оперативни задаци :

Усмено изражавање

Ученик треба да препознаје гласове (посебно оне којих нема у матерњем језику) у говорном ланцу, акценат, ритам и интонацију.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства;
- представи себе и другог;
- разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих;
- разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих;
- даје кратка и једноставна упутства и налоге;
- разуме позив и реагује на њега;
- упути позив на заједничку активност;
- разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих;
- упути кратке и једноставне молбе;
- искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
- разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих;
- упути једноставне честитке;
- препозна и именује жива бића, предмете и места из непосредног окружења;

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА –ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	My body	1
2.	My family	1
3.	My school	1
4.	Animals	1
5.	The sea	1
6.	Toys	1
7.	Food	1
8.	Summer holiday	1
9.	Holidays	1
УКУПНО		9

НАПОМЕНА: Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Уџбеник за реализацију програма

Family and friends|, Енглески језик за први разред, Susan Iannuzzi, Нови Логос, 2018.

Активности ученика

Ученик редовно похађа часове допунске наставе. Пажљиво прати предавања, записује најважније ствари и активно учествује у процесу наставе. Поставља наставнику подпитања како би што боље схватио оно што наставник презентује. Обраћа се наставнику са поштовањем и уважавањем. Развија самокритички став према себи, уважава мишљење других и прихвата критику

Пажљиво слуша сва објашњења и упутства које наставник пружа. Одговорно обавља своје домаће задатке и тражи савет наставника ако има потешкоћа у раду.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу; бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима. Подстиче ученике, даје савете и пружа помоћ; усмерава,

реализује, демонстрира, објашњава, даје упутства; омогућује примену наученог; прати ефекте сопственог рада и рада ученика.

Наставник објашњава нејасне задатке, исправља грешке и даје ученику савете како да превазиђе одређене потешкоће у учењу. Подстиче ученика да вредно ради и похваљује сваки напредак. Труди се да укаже ученику на велики значај учења страног језика и да га мотивише за даљи рад.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Начин остваривања програма прилагођен је способностима ученика како би се у постигли што бољи резултати у раду. Постоји велики број деце ромске националности који се налазе у тешкој материјалној ситуацији па често немају књиге, свеске и школски прибор зато наставник за њих припрема фотокопирани материјал како би им олакшао процес учења. На часовима допунске наставе примењује се фронтални и индивидуални облик рада како би наставник ученицима дао конкретна објашњења на задатим примерима. Ученици раде вежбе и задатке са основног нивоа које уз помоћ наставника могу успешно завршити.

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова:180 часова

Недељни фонд:5 часова

Циљ

Циљ учења предмета *математика* је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Задаци

- да ученици стичу знања неопходна за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу;

- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад;
- да развија ученикову способност посматрања, опажања и логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;
- да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика, као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних наука и допринесе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности као што су: упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, смисао за рад;
- да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесе формирању правилаог погледа на свет и свестраном развоју личности ученика;
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком, јасноћу и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- да усвоје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавањима;
- да савладају основне операције с природним бројевима, целим, рационалним и реалним бројевима, као и основне законе тих операција;
- да ученици упознају најважније равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;
- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- Препознају, разликују и исправно именују облике предмета површи и линија;
- Посматрањем и цртањем упознају тачку и дуж и стекну умешност у руковању лењиром;
- Да једноставнијим примерима из своје околине уочавају односе између предмета по облику, боји и величини;
- Успешно одређују положај предмета према себи и предмета према предмету;
- Уочавају разне примере скупова, припадање елемента скупу и користе речи: «скуп» и «елемент», усвајајући значење везивањем за примере из окружења детета;
- Науче да броје, читају, записују и упоређују бројеве до 100, као и да исправно употребљавају знакове једнакости и неједнакости;
- Савладају сабирање и одузимање до 100 (без прелаза преко десетице), разумеју поступке на којима се заснивају операције, схвате појам 0 и уочавају њено својство у сабирању и одузимању, упознају термине и знаке сабирања и одузимања; науче да правилно користе изразе «за толико већи» и «за толико мањи»;

- Упознају комутативност и асоцијативност сабирања (без употребе ових назива);
- Одређују непознати број у једнакостима искључиво путем «погађања»;
- Успешно решавају текстуалне задатке у оквиру сабирања и одузимања до 100;
- Упознају метар, динар и пару.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло;
- упореди предмете и бића по величини;
- уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине;
- именује геометријска тела и фигуре;
- групише предмете и бића са заједничким својством;
- сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика;
- разликује: криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију;
- црта праву линију и дуж помоћу лењира;
- броји унапред и уназад и са прескоком;
- прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их на бројевној правој;
- користи редне бројеве;
- разликује парне и непарне бројеве, одреди највећи и најмањи број, претходника и следбеника;
- користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика;
- сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак;
- сабира и одузима до 100 без прелаза преко десетице;
- растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања;
- реши текстуални задатак са једном операцијом;
- разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност;
- уочи правило и одреди следећи члан започетог низа;
- прочита и користи податке са једноставнијег стубичног и сликовног дијаграма или табеле;
- измери дужину задатом, нестандартном јединицом мере;
- преслика тачке и фигуре у квадратној мрежи на основу задатог упутства.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ГЕОМЕТРИЈА 27; (11 + 16)

ПОЛОЖАЈ, ВЕЛИЧИНА И ОБЛИК ПРЕДМЕТА

САДРЖАЈИ

Просторне релације.

Величина предмета и бића.

Геометријска тела: лопта, коцка, квадар, ваљак, пирамида и купа.

Геометријске фигуре: круг, правоугаоник, квадрат и троугао.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ЛИНИЈЕ

САДРЖАЈИ

Права, крива и изломљена линија.

Затворена и отворена линија.

Тачка и линија. Дуж.

БРОЈЕВИ 146; (57+89)

САДРЖАЈИ

Бројање, писање и читање бројева.

Приказивање бројева помоћу тачака на бројевној правој.

Упоредивање бројева.

Редни бројеви.

Сабирање и одузимање бројева у оквиру 20 и приказивање на бројевној правој.

Сабирање и одузимање бројева до 100 без прелаза преко десетице и приказивање на бројевној правој.

Својства сабирања.

Откривање непознатог броја у једнакостима с једном операцијом.

Динар, кованице и новчанице до 100 динара.

МЕРЕЊЕ И МЕРЕ 7; (3 + 4)

САДРЖАЈИ

Мерење дужине нестандартним јединицама мере.

Нацин остваривања програма

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање, увежбавање и систематизацију градива). Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по

типovima часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација градива), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

Геометрија (27)

Бројеви (146)

Мерење и мере (7)

Предложени редослед реализације тема:

1. Геометрија - Положај, величина и облик предмета;
2. Бројеви - Природни бројеви до 10 и нула, сабирање и одузимање до 10;
3. Геометрија - Линије;
4. Бројеви - Природни бројеви до 20, сабирање и одузимање до 20;
5. Мерење и мере;
6. Бројеви - Природни бројеви до 100, сабирање и одузимање до 100 (без преласка десетице).

Предложена подела тема и редослед реализације нису обавезни за наставнике, већ само представљају један од могућих модела. Овакав предлог је дат због тога што је пожељно комбиновати алгебарске и геометријске садржаје.

Основа за писање исхода и избор садржаја је чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности континуираног стицања и повезивања знања.

Садржаји програма предмета математике представљају основу за остваривање исхода, јер је њима обухваћено све оно што ученик треба да изгради на нивоу знања.

Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање образовних стандарда и међупредметних компетенција као што су комуникација, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, да ученици самостално изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче, организује и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

Приликом планирања наставе, треба имати у виду да, у овом узрасту, различите игролике активности у функцији сазнавања и учења могу бити додатна мотивација за усвајање

математичких садржаја. Игра је основна активност и контекст математичког сазнања у предшколском периоду. Поласком у школу код првака не нестаје потреба за игром. Због тога је важно да се у првом циклусу, а посебно у првом разреду, деци омогући да развијају математичко мишљење у контексту игроликних активности. Поред тога, игролике активности значајно доприносе развијању интересовања за математику и позитивног става према математици.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој ефикасности наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и функционалнијом.

ГЕОМЕТРИЈА

Положај, величина и облик предмета

Развој опажања простора подразумева уочавање предмета и бића у окружењу и њихових међусобних односа. Основу сазнања чини посматрање и класификација облика на основу уочених особина. Међусобни односи предмета у простору исказани просторним релацијама изграђују се посматрањем различитих предмета у простору, манипулисањем објектима (практична просторна оријентација), именовањем и мисаоним издвајањем уочених односа.

Положај предмета и бића - Ученици упоређују предмете по положају (испред, иза; испод, изнад; горе, доле; у, на, ван; између, лево, десно; са исте стране, са супротних страна; усправно, водоравно). Просторне релације ученици усвајају у односу на себе, у односу на друга бића и предмете (уз ротације тј. окретање) и у односу на тло. Уочавају се и истичу међусобно супротни односи: испред-иза, испод-изнад, горе-доле, лево-десно, са исте стране - са супротних страна. Игролике активности треба користити у циљу уочавања односа и увежбавања практичне оријентације ученика у простору, на мапи и у табели.

Величина предмета и бића - У делу који се односи на упоређивање предмета према дужини, висини и ширини, циљ је да ученици овладају употребом речи којима се изражавају релацијски односи између предмета, односно бића: краће - дуже, ниже - више и уже - шире. Поређење/процена се врши "одока" или упоређивањем реалних предмета (оловка, лењир и слично). Важно је указати на повезаност одговарајућих релација (нпр. оловка је дужа од гумице, а гумица је краћа од оловке). Поред тога, треба упоређивати и више предмета (нпр. одређивање најширег предмета).

Облик предмета - Почетно геометријско сазнање заснива се на систематском посматрању и описивању предмета у окружењу и на сликовном приказу, истицањем њихових својстава, облика, симетричности, величине и положаја. Уочавање сличности и разлика омогућава класификацију објеката. Ученици пропедевтички упознају геометријска тела и фигуре. На почетку увести облике који су ученицима тог узраста најближи и познати из свакодневног живота: облик лопте и коцке, затим квадрата и ваљка, и на крају пирамиде и

купе. Треба користити очигледна наставна средства: играчке, предмете који се налазе у учионици и слично (нпр. лопта и коцка за игру, гумица, сунђер, креда, фломастер). Уочавањем страна тродимензионалних предмета увести облике квадрата, правоугаоника, круга и троугла. Оваквим приступом, ученици прво упознају облике који су им блиски и познати, који се налазе у њиховом окружењу и постепено се, као делови претходно упознатих облика, уводе нови облици.

Корисне су практична манипулација (моделовање, сецкање, лепљење, преклапање фигура) и активности цртања геометријских фигура коришћењем шаблона (нпр. лењир са геометријским облицима) и слободном руком помоћу квадратне или тачкасте мреже.

Примери активности за остваривање појединих исхода

1. Описивање положаја објекта у односу на више других објеката у сложенијој реалистичној ситуацији на слици или у табели.
2. Описивање редоследа објеката у датом низу посматраном из различитих позиција, нпр. навођење објеката од последњег до првог у низу.
3. Описивање на мапи (у лавиринту) путање од једне до друге тачке, уцртавање путање на мапи (у лавиринту) или прелажење пута од једне до друге позиције према упутству.
4. Прављење модела геометријске фигуре од сламчица или модела геометријског тела помоћу штапића и куглица од пластелина.
5. Састављање одређене фигуре од задатих делова (танграм).
6. Допуњавање фигуре делом који недостаје.
7. Издвајање предмета са одређеним својством из колекције предмета.
8. Прекривање задате фигуре у равни плочицама квадратног, правоугаоног и троугаоног облика (без преклапања и шупљина).
9. Откривање следећег члана низа састављеног од геометријских облика, уз објашњење како се дошло до закључка.

Линије

Праве и криве линије треба увести као линије којима су оивичени уведени геометријски облици, а затим проширити на појмове отворене и затворене криве линије и изломљене линије. Тачку треба увести као пресек две линије, а дуж као део праве линије ограничен са две тачке. За обележавање тачака треба користити слова А, Е, О, Т, М и Ј. Ученике треба научити да разликују и цртају криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију, уоче унутрашњу и спољашњу област ограничену затвореном линијом.

Као модел за праве и криве линије (отворене и затворене) можемо користити канап или конач. Нпр. затезањем канапа добијамо модел праве линије, а спајањем крајева канапа модел затворене криве линије. Кад укрстимо два конца или канапа, добијамо тачку.

Примери активности за остваривање појединих исхода

1. Моделовање положаја тачке у односу на линију помоћу траке и предмета. И обрнуто, цртање слике према реалној ситуацији.

2. Цртање слике или доцртавање започете слике у квадратној или тачкастој мрежи према датом упутству.

БРОЈЕВИ

Развој појма броја и бројевног низа је наставак сазнања о бројевима, које је стечено у предшколском програму. Изграђивање појма броја обухвата: визуелну представу, визуелну кореспонденцију једнакобројних колекција објеката, пребројавање, цифарски запис. Број до кога се долази пребројавањем визуализује се на различите начине (скуповно, дијаграмима, бројевним сликама, на бројевној правој) чиме се продубљује разумевање структуре броја. На почетку је значајна манипулација очигледним средствима (жетонима, штапићима, картицама, прстима). Бројеви се упознају у блоковима: до 5 (укључујући 0), прва десетица, друга десетица, прва стотина.

Формирање појма бројевног низа и место броја у бројевном низу развија се кроз активност пребројавања објеката и бића (конкретних или сликовних представа), бројања унапред и уназад, секвенцијално, у задатим интервалима, визуелизацијом на бројевној правој.

Пребројавање елемената треба искористити и за постепено упознавање ученика са мерењем запремине течности, без увођења стандардних јединица мере. На овом нивоу, ученици треба да пресипањем воде преброје колико мањих посуда воде је садржано у већој и обрнуто. Резултате пребројавања треба да упишу у табелу, како би се упознали са оваквим начином записивања података.

Сабирање и одузимање везују се за примере који се могу моделовати као пар дисјунктних скупова. Када су дати бројеви елемената тих скупова, а тражи се број елемената њихове уније, говоримо о задатку сабирања који прати ту схему. Када је дат број елемената уније и једног од подскупова, а тражи се број елемената другог од њих, кажемо да је то задатак одузимања који прати ту схему. Визуелно представљање сабирања на бројевној правој (добројавање, односно одбројавање), бројевним дијаграмима и бројевним сликама подстиче разумевање појмова сабирања и одузимања након чега се увежбава сабирање и одузимање у блоковима бројева.

Разматрају се и случајеви у којима је један од сабирака непознат број. На основу добро савладане таблице сабирања и одузимања ученици откривају непознати сабирак, умањилац, а затим и примере где је непознат умањеник. Ово је погодан тренутак за решавање задатака са теразијама, у којима је циљ успостављање равнотеже тасова. Разматрају се ситуације у којима су на тасовима: 1) исти предмети; 2) различити предмети. Нпр. на првој слици је на једном тасу куглица, а на другом коцка. На другој слици су на једном тасу две куглице, а на другом ваљак. На трећој слици је на једном тасу ваљак, а на другом треба доцртати одговарајући број коцки. Оваквим задацима се постепено развија логичко мишљење и идеја решавања једначине, а представљају и увод у мерење масе, које се обрађује у наредним разредима.

Правила замене места сабирака и здруживање сабирака уводе се пре обраде бројева друге десетице јер се користе при извођењу сабирања у блоку до 20. За илустрацију правила користе се очигледна средства као и визуелни приказ. При обради сабирања и одузимања

у блоку бројева до 20 упознају се случајеви са и без преласка десетице ($11 + 2$, $8 + 3$, $16 - 4$, $12 - 5$).

Један од важних циљева је спонтано запамћивање таблица сабирања и одузимања до 20, због чега треба предвидети довољно времена и различитих активности за увежбавање и стицање сигурности рачунања.

Сабирање и одузимање до 100 обухвата: сабирање и одузимање десетица, сабирање и одузимање десетица и јединица ($24 + 5$, $29 - 7$), сабирање и одузимање двоцифреног броја и вишеструке десетице ($57 + 30$, $57 - 30$), као и сабирање и одузимање двоцифрених бројева без преласка ($32 + 43$, $23 + 47$, $84 - 31$). Поступци се заснивају на већ упознатим поступцима у блоку бројева до 20.

Почевши од блока бројева до 10, ученици се подстичу да правилно користе математички језик користећи знаке $+$, $-$, $=$, $<$, $>$ и термине: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика, претходник, следбеник, паран, непаран, мањи од и већи од. Појам месне вредности цифре (десетица и јединица) уводи се приликом обраде бројева друге десетице.

Математичке садржаје треба повезивати са садржајима и активностима других предмета као и животним ситуацијама. Нпр. пребројавање објеката или оријентација у простору са предметом *свет око нас*; увежбавање таблице сабирања или коришћење редних бројева може се реализовати и на часовима *физичког и здравственог васпитања* (нпр. урадити $6+5$ чучњева, после трећег чучња скочити 2 пута и слично).

Комбинаторни задаци или задаци одређивања следећег члана низа посебно су подстицајни за развој математичко логичког мишљења. Решавање проблемских задатака веома је важан сегмент наставе, јер омогућава повезивање и примену математичких знања у реалистичним ситуацијама. Моделовање проблема у математички запис, уз коришћење графичког приказа, омогућава ученицима да немеханички приступају задацима.

У оквиру ове теме, ученици треба да упознају и кованице и папирне новчанице (до 100 динара), што представља почетак оспособљавања за коришћење новца у свакодневном животу. Увођење новчаних апоена треба да прати увођење блокова бројева: до 10, до 20 и до 100. Задаци са новцем из свакодневног живота помажу да се, поред исхода који се односе на новац, остваре и исходи који се односе на природне бројеве.

Већина исхода ове теме се остварује спирално, јер се исходи који се остваре у оквиру првог блока бројева, касније само проширују на остале блокове бројева.

Примери активности за остваривање појединих исхода

Почетне активности треба да се односе на пребројавање (бројање унапред, уназад и са прескоком), јер полазимо од формирања појма броја, а затим и формирања бројевног низа.

1. Пребројавање предмета исте врсте и приказивање дијаграмом или табелом (нпр. уписивањем "цртица" у табелу, односно бројева када науче запис бројева).

2. Читање података из једноставнијих стубичних и сликовних дијаграма и табела.

3. Повезивање редних бројева и просторних прилога, нпр. први одозго, трећи одоздо, други слева, први здесна, трећи спреда, други скраја.

4. Упоредивање и размена новца; рачунање са новцем, приказивање датог новчаног износа најмањим могућим бројем кованица/новчаница.

5. Разлагање броја на могуће сабирке у реалистичним ситуацијама (на пример: У кутији се налази 10 плавих и црвених куглица. Колико може бити црвених, а колико плавих куглица у кутији? Решење треба записати у табели.)

6. Одређивање следећег члана у задатом бројевном низу.

МЕРЕЊЕ И МЕРЕ

У оквиру ове теме, кроз практичне активности треба упознати ученике са концептом мерења, без увођења стандардних јединица мере. Ове активности обухватају мерење различитих предмета истом јединицом мере (нпр. сламком, спајалицом, корацама) и мерење једног предмета коришћењем различитих јединица мере. На овом нивоу, ученици треба да: измере задате дужине надовезивањем и пребројавањем јединичних мера, прикажу резултате мерења (табелом или дијаграмом) и упореде дужине.

Када ученици овладају идејом мерења дужине, треба прећи на задатке у којима се повезују различити садржаји. Решавају се задаци пресликавања (померања) тачке или фигуре у квадратној мрежи, на пример: 1) померање тачака или дужи у одређеном смеру (налево, надесно, нагоре, надоле) за дату дужину (нпр. две дужине квадрата); 2) ротирање фигуре на слици из усправног у водоравни положај и обрнуто (без употребе термина ротирање). Оваквим задацима се повезују знања о облицима, дужима и мерењу.

Одређени број часова на крају школске године треба одвојити за систематизацију и повезивање градива. На овим часовима треба задавати текстуалне, проблемске задатке, задатке са геометријским приказом аритметичких задатака, текстуалне задатке у којима су дати и подаци који нису битни за решавање задатка, логички задаци са одричним реченицама. Циљ оваквих часова је да се утврди и повеже градиво, да се код ученика развија способност решавања проблема и логичко-комбинаторно мишљење.

Корелација

Српски језик, Ликовна култура, Свет око нас

Уџбеници

Математика 1а, уџбеник- Б. Матијевић, Љ. Вдовић, Р. Јанаћковић

Математика 1б, уџбеник- Б. Матијевић, Љ. Вдовић, Р. Јанаћковић

Мудрица-Збирка задатака из математике- Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић

Литература

Марјановић Милосав (2002): Игре једначења, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства,

Материјали Архимедеса за предшколску математику,
Материјали Архимедеса за математику у првом разреду,
Иван Ивић, Активно учење.
Основи наставе математике аутор: М.Петровић
Основи наставе математикеаутори:М.Т.Лазић;В.П.Мићић
Основи наставе математике-практикум аутор:М.Т.Лазић
Методика наставе математике-др Тодор Малиновић,Нела Малиновић –Јовановић

Стандарди

Природни бројеви и операције са њима:

Основи ниво:

- МА 1.1.1. Зна низ бројеваод 1 до 100 и место броја 0.
- МА 1.1.2. Зна таблицу сабирања једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве одузимања.
- МА 1.1.3. Уме да уочава разне примерке скупова.
- МА 1.1.4. Зна да прочита и запише дати број,уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на бројевној правој.
- МА 1.1.5. Рачуна вредност бројевног израза са сабирањем и одузимањем у оквиру прве стотине без прелазепреко 10.
- МА 1.1.6. Уме да на основу једноставног текста правилно постави израз са једаом рачунском операцјом.
- МА 1.1.7. Уме да примени својство природних бројева(паран-непаран-највећи-најмањи, предходник,следећи број).

Средњи ниво:

- МА 2.1.1. Уме да одређује збир и разлнку броја до 20.
- МА 2.1.2. Решава најпростије задатке сабирања и одузимања.
- МА 2.1.3. Уме да одреди јединицу и десетницу.
- МА 2.1.4. Сабира и одузима вредност израза са прелазом преко 10.
- МА 2.1.5. Рачуна вредност израза са две операцје у оквиру прве стотине.

Напредни ниво:

- МА 3.1.1. Решава сложеније задатке сабирања и одузимања
- МА 3.1.2. Чита записује,упоређује,сабира и одузима у оквиру броја 100.
- МА 3.1.3. Уме да решава текстуалне задатке.
- МА 3.1.4. Уме да одреди умањеник умањилац,разлику као и збир и сабирке.
- МА 3.1.5. Одређује непознати број у једнакостима у вези са сабирањем и одузимањем(погађањем)

Геометрија:

Основни ниво:

МА 1.2.1. Уме да препозна криву и праву линију затворену и отворену.
МА 1.2.2. Уме да препозна спољашњост и унутрашњост и употреби речи У,НА и ВАН.
МА 1.2.3. Уме да обележи тачке на правој.

Средњи ниво:

МА 2.2.1. Уме да уочава дужи.
МА 2.2.2. Разликује праву линију од дужи.
МА 2.2.3. Зна предмете по облику круг.правоугаоник квадрат).

Напредни ниво:

МА 3.2.1. Црта предмете по облику,упоређује предмете по дужини и боји.
МА 3.2.2. Уочава полагај предмета у непосредној околини.

Мерење и мере:

Основни ниво:

МА 1.3.1. Уме да препозна мерну јединицу и пару .
МА 1.3.2. Уме да изрази одређену суму новца и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама.

Средњи ниво:

МА 2.3.1. Уме да изрази одређену суму новца у сложенијим ситуацијама.
МА 2.3.2. Решава текстуалне задатке где су укључени апоени динар и пара.

Напредни ниво:

МА 3.3.1. Одређује највећу вредност одређених апоена.
МА 3.3.2. Упорјеђује и одређује колико је динара у новчаницу од 50,20,10.

Активности наставника

- Бира садржаје за вежбање који подстичу размишљање.
- Иницира учење које је усмерено на истраживање проблема.
- Стимулише ученике да решавају задатке и на „неки свој начин”.
- Развија интуицију и довитљивост.
- Ствара трајна и активна, употребљива, применљива знања.

Активности ученика

Поред активности ученика које су значајне за више области: посматрање, уочавање, именовање, препознавање, комуницирање, репродукција, повезивање, придруживање, размењивање, разликовање, груписање, класификовање, прегруписавање, писање, читање, цртање слободном руком или помоћу лењира, прављење модела нпр. од пластелина, игровне активности... могу се издвојити и специфичне математичко-логичке активности:

- бројање, сређивање по редоследу (нумерисање), бројање уназад, бројање са прескоцима

- сабирање и одузимање
- рачунање напамет
- упоређивање, процењивање, мерење
- откривање релација и њихово математичко изражавање
- решавање проблема у групи или самостално; комбиновање могућности, узимање и провера претпоставке, примена стечених знања, експериментисање.
- рад са табелама или непотпуним једнакостима, цртање скица као помоћ при решавању задатака, демонстрација решења
- уопштавање, спецификовање, анализа, синтеза.

Наставне методе

- Метода посматрања
- Дијалошка
- Демонстративна
- Истраживачка метода
- Метода експериментисања

Облици рада

- Индивидуални
- Фронтални
- Индивидуализовани
- Рад у малим групама
- Рад у паровима
- Тимски рад

Наставна средства

Дидактичко радни материјал:Плакати,наставни листићи,текстуална и визуелна средства (интерактивна табла,POWER-POINT презентација),комплет уџбеника за први разред(Математика-Уџбеник за први разред,Вежбанка уз уџбеник).

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање

Шта пратимо	Поступак	Инструменти оцењивања	Време	
<p>Степен остварености циљева, исхода и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета</p>	<p>процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака .</p>	<p>- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности и постигнућа ученика на часу у свеску ученика и евиденције наставника -Комисија ученика и наставница - Усмено одговарање -Редовност доношења домаћег -Ученици воде евиденцију -Прегледање свезака - Писане провере Ученици дају самопроцену оцене - Групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) - Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика)</p>	<p>Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +++ Ко не зна одговор – запис датума Учесталост јављања на часу по месецима Свеобухватност одговора Хоризонтално и вертикално повезивање градива Самосталност у одговарању За недоношења домаћег – запис датума у евиденцију За редовно доношење домаћег задатка + Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен залагања свих чланова групе</p>	<p>Свакодневно бележење током године Пресек стања по тромесечјима На крају школске године и на крају полугодишта</p>

			Процена резултата рада група (пано, табела...)	
Ангажовање ученика у настави	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу на конкурсима - пружању помоћи другим ученицима у току рада -Израда панона	-Све што је рађено на часу налази се у свескама -Ангажовање и квалитет учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима	Пресек стања по Тромесечјима

Допунска настава

(1 час недељно)

Наставне теме:

- Предмети у простору и времену и односи међу њима
- Линија и област
- Природни бројеви до 100

Циљ и задаци:

Допунски рад се организује за ученике који, из објективних разлога, у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја, за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад. Такође бира активности, методе које ће најпре довести до напретка.

Циљ допунске наставе математике је да ученици са тешкоћама у учењу и разумевању наставних садржаја на прилагођен начин дођу до сазнања, да усвоје елементарна математичка знања.

Задаци допунске наставе математике треба да допринесу:

- савладавању сабирања и одузимања бројева до 100,
- читати, писати и упоређивати бројеве до 100, савладати основне операције са бројевима до 100, именовати геометријске облике у равни, савладати мерење времена.
- оријентисати се у простору користећи одреднице доле, горе, изнад, испод, лево, десно...
- разликовати и именовати геометријске фигуре
- одређивати положај предмета
- разликовати и именовати тачку, дуж и линију и знати да их нацрта
- овладати руковање геометријским прибором
- упоређивати по облику и дужини
- користити математичке термине: скуп, елемент
- читати, писати и упоређивати бројеве од 0 до 100
- употребљавати знаке једнакости и неједнакости
- савладати сабирање и одузимање до 100
- схватити појам 0

- упознати метар, динар, пару
- мерити дужину: стопом, кораком...
- знати вредност новчаница и поступак плаћања

Начин остваривања програма

Диференцијација задатака према индивидуалним способностима ученика у виду радних/наставних листића, или делова одређених целина из наставних садржаја.

Активности наставника:

- усмерава
- наводи
- ствара ситуацију
- сугерише
- поставља проблем
- подстиче
- дискутује
- анализира
- мотивише
- координира
- наводи на повезивање и примену знања
- подстиче на логично мишљење
- развија кооперативност

Активности ученика

- сабирање и одузимање
- примењивање стечених знања
- запажање
- уочава
- посматра
- именује
- разликује
- групише
- пребројава
- броји
- сређује по редоследу
- упоређује
- мери и процењује

Начин остваривања:

- демонстративна метода
- дијалогска метода
- илустративна метода
- истраживачка метода

Наставне теме:

- Предмети у простору и времену и односи међу њима
- Линија и област
- Природни бројеви до 100

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА ДОПУНСКА НАСТАВА МАТЕМАТИКА

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	ГЕОМЕТРИЈА (Положај, величина и облик предмета, линије)	4
2.	Бројеви	9
3.	Мерење и мере	5
УКУПНО		18

СВЕТ ОКО НАС

Годишњи фонд часова: 72 часа

Недељни фонд: 2 часа

Циљ

Циљ учења предмета *свет око нас* јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Задаци

- развијање основних појмова о непосредном природном и друштвеном окружењу и њихово повезивање
- развијање способности уочавања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности
- развијање основних елемената логичког мишљења
- развијање радозналости, интересовања и способности за активно упознавање природног и друштвеног окружења
- развијање одговорног односа према себи и окружењу и уважавање других
- оспособљавање за самостално учење и проналажење информација
- упознавање основних информационих и комуникационих средстава и њихова употреба
- коришћење различитих социјалних вештина у непосредном друштвеном окружењу

Оперативни задаци

- формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука;
- овладавање почетним техникама сазнајног процеса: посматрање, уочавање, упоређивање, класификовање, именовање;
- подстицање дечијих интересовања, питања, идеја и одговора у вези са појавама, процесима и ситуацијама у окружењу у складу са њиховим когнитивно-развојним способностима;
- подстицање и развијање истраживачких активности деце;
- подстицање уочавања једноставних узрочно-последичних веза, појава и процеса, слободног исказивања својих запажања и предвиђања;
- решавање једноставних проблем-ситуација кроз огледе, самостално и у тиму;
- развијање одговорног односа према себи и окружењу и уважавање других.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- препозна и искаже радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге;
- правремено и примерено ситуацији искаже своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет;
- се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи;
- придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши;
- сарађује са вршњацима у заједничким активностима;
- одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља;
- чува своју, школску и имовину других;
- прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар;
- својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења;
- примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са и без тротоара и преласка улице;
- снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката;
- одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра;
- посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко;
- учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене;
- разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења;
- препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера;
- препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина;
- идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа;
- уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа;
- препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу;
- препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења;
- штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места;
- се понаша тако да не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу;
- повезује резултате учења и рада са уложеним трудом.

ОБЛАСТ/ТЕМА

НЕПОСРЕДНО ОКРУЖЕЊЕ

Ја и други

САДРЖАЈИ

Основна осећања (радост, страх, туга и бес).

Основне животне потребе (дисање, храна, вода, спавање и потреба за тоалетом).

Сличности и разлике по полу, старости, способностима и интересовањима.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Породични дом, школа (препоручена дистрибуција часова је 14)

САДРЖАЈИ

Групе људи: породица, школска заједница, разред, одељење, суседи.

Права и обавезе чланова група.

Правила понашања појединаца и групе.

Празници: породични, школски.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Здравље и безбедност (препоручена дистрибуција часова је 8)

САДРЖАЈИ

Здрав начин живота: становање, одевање, исхрана, лична хигијена, рад, одмор.

Безбедно понашање у саобраћају на путу од куће до школе (кретање улицом са и без тротоара, прелажење преко улице, безбедно место за игру).

Опасне ситуације по живот, здравље и околину, превенција и правилно понашање (у дому и школској средини, саобраћају, током природних непогода).

ОБЛАСТ/ТЕМА

Оријентација у простору и времену (препоручена дистрибуција часова је 10)

САДРЖАЈИ

Кретање и сналажење у простору у односу на просторне одреднице: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичне објекте.

Сналажење у времену у односу на временске одреднице: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.

Човек ствара (препоручена дистрибуција часова је 6)

Човек ради и ствара (материјали и средства за рад, производи људског рада).

Материјали за израду предмета (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и њихова својства (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко).

ОБЛАСТ/ТЕМА

Разноврсност природе (препоручена дистрибуција часова је 30)

САДРЖАЈИ

Сунчева светлост и топлота.

Основна својства ваздуха: провидност, мирис, кретање.

Облици појављивања воде: потоци, реке, баре, језера, киша, снег.

Облици појављивања воде у непосредном окружењу.

Основна својства воде: укус, мирис, провидност, раствара поједине материјале.
Изглед земљишта: равница, брдо, планина.
Изглед земљишта у непосредном окружењу.
Основна својства земљишта: боја, растреситост, влажност;
Карактеристичне биљке и животиње у непосредном окружењу.
Изглед и делови тела биљака.
Изглед и делови тела животиња на примерима сисара, птица, риба, инсеката.
Човеково тело - делови тела (глава, труп, руке и ноге) и чула (вида, слуха, укуса, мириса и додира).
Значај воде, ваздуха, земљишта, сунчеве светлости и топлоте за живот биљака, животиња/човека.
Одговоран однос човека према животној средини (штедња воде, одлагање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама).

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм предмета *Свет око нас* задржао је постојећи оквир, фонд од два часа недељно, односно 72 часа годишње и досадашњи завичајни принцип.

Завичајни принцип (принцип животне близине) одређује просторну и временску блискост природних и друштвених појава и процеса и као такав представља једну од суштинских одлика овог предмета. У првом разреду се креће од просторно и временски најближих феномена за ученика, док се у старијим разредима просторни и временски оквир постепено шири. Конкретно, оквир унутар ког се остварују предметни исходи у првом разреду чине садржаји из најближег и *непосредног окружења ученика* - дома, школе, насеља/дела насеља у коме ученик живи. У II разреду просторни оквир се проширује на *Насеље са околином*, у трећем III разреду на *Завичај*² (природно и друштвено окружење, крај³, односно крајина⁴), а завршиће се у IV разреду државом *Србијом*.

Завичајни принцип овом предмету обезбеђује високу осетљивост на контекст у коме ученици живе, односно отвореност за садржаје из дететовог окружења и флексибилност за уважавање карактеристика и одлика најразличитијих средина у којима деца из Србије живе. У том смислу предмет *свет око нас* подразумева отвореност и за садржаје од значаја за националне мањине у складу са простором проучавања природних и друштвених појава у првом разреду - непосредно окружење. Поред тога, код свих ученика треба развијати осећај богатства у различитостима међу припадницима различитих националности указивањем на постојање људи који славе другачије празнике, имају различите обичаје, културу становања, исхрану, облачење и сл.

Уважавање окружења у којем ученици живе директно је у вези са уважавањем искустава и знања ученика. Ученици у школу долазе са идејама о свету, себи и свему другом што их окружује. Изградили су их личним ангажовањем у свакодневним активностима - играњем, слушањем, посматрањем, размишљањем, разговарањем, неки и читањем итд. Зато је веома важно да полазне тачке у развоју научних идеја о природним и друштвеним појавама и процесима у настави буду управо идеје и искуства са којима ученици долазе у школу. Кроз разноврсне активности којима се уважава средина у којој ученици живе и њихово непосредно свакодневно искуство из конкретне средине, ученицима се омогућава да доживе и разумеју сложеност, разноликост и међусобну повезаност свих чинилаца који делују у њиховом природном и друштвеном окружењу. Истовремено се подстиче њихова радозналост за откривање појава и процеса у природној и друштвеној заједници.

Основна интенција наставе *Света око нас* усмерена је на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера личности ученика, што се одражава у наведеном циљу за крај циклуса и датим предметним исходима.

Предметни исходи *света око нас* показују шта су ученици оспособљени да учине, предузму, изведу и обаве захваљујући знањима, ставовима и вештинама које су развили током године учења овог наставног предмета. Исходи се остварују у спрези садржаја, метода наставе и учења и активности ученика некад унутар једне теме, а најчешће кроз више тема. Зато границе међу темама проучавања треба схватити условно и флексибилно. Неки исходи су по својој природи међупредметни и оствариваће се кроз активности у оквиру више наставних предмета, као на пример исход: *повезује резултате учења и рада са уложеним трудом*. Треба, такође, имати у виду да је редослед програмских тема и груписаних садржаја унутар тема урађен искључиво ради прегледности препоручених програмских садржаја и не препоручује се као редослед приликом креирања годишњих и оперативних планова, већ као помоћ наставнику да их креира. Иста препорука се односи и на уџбенике. Није пожељно да структура садржаја уџбеника буде основ за планирање наставе.

Ученике треба оспособљавати да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ треба да подстакне ученике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула паралелно. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објеката, процеса, појава и њихову интеграцију у комплексну слику света, а уважава различитости у склоностима ученика при упознавању света и процесу учења. Ипак, учење се не завршава на чулним утисцима, већ се наставља уопштавањем ученог кроз описивање, поређење, формулисање закључака итд. У наставном процесу се, дакле, полази од несистематизованих искуствених сазнања и иде се ка општим, научно заснованим, систематизованим знањима из области природе, друштва и културе.

Активности ученика потребно је примерити предметним исходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Постепено треба повећавати ниво захтева и самосталности ученика приликом упознавања природних и друштвених појава.

Стварност (природна и друштвена) која нас окружује и из које произилази садржај овог предмета, заснована је на *повезаности различитих појава и процеса*. Због тога садржаји *Света око нас*, а касније и *Природе и друштва* морају да буду одраз те целovitости и повезаности појава које се изучавају. Ради формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова, при избору и распореду програмске грађе примењен је *спирално-улазни модел*, а у складу са узрастним карактеристикама ученика. То значи да ће се иста тематика из разреда у разред проширивати, продубљивати и посматрати са различитих аспеката. Изградња система у настави, последица је постојања система у стварности. Улога учитеља је управо да код ученика осветли и креира ту целовиту слику, а не да наставне садржаје тумачи само као биолошке, географске, историјске и друге садржаје.

Поред тога, приступ настави и учењу треба да буде *повезан и са логиком и методологијом научне дисциплине* одакле произлази одређени садржај. Тако изучавање биолошких садржаја нужно треба да укључи посматрање и праћење биолошких феномена; изучавање садржаја хемије и физике - закључивање на основу спроведеног експеримента итд. Развијање система појмова подразумева континуиран рад учитеља на успостављању хоризонталне (унутар једног разреда) и вертикалне повезаности (између разреда) садржаја унутар *Света око нас* и, касније, *Природе и друштва*. Важно је да се кадгод је могуће приступи корелацији и интегрисаном приступу садржајима на међупредметном нивоу кроз наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Због природе садржаја предмета и датих исхода пожељно је активности организовати што чешће изван учионице, односно у ближем природном и друштвеном окружењу. За потребе овог предмета посебно су погодни: организоване посете, шетње, излети, настава у природи.

Поред коришћења званично одобрених уџбеничких комплекта, у остваривању програма предмета *Свет око нас* препоручује се коришћење шире литературе и осталих извора информација: штампаних, аудио-визуелних и електронских медија. Посебно се препоручује коришћење аутентичних природних и друштвених извора, као најверодостојнијих показатеља стварности, појава и процеса у конкретном непосредном окружењу, као и дидактичких материјала који одражавају посебности датог окружења/контекста у коме ученици живе.

Учитељ остварује постављени циљ и исходе кроз наставу и остале организационе форме рада у школи, без додатног оптерећења родитеља и њиховог обавезног ангажовања у остваривању програма. Родитељи могу бити добровољно ангажовани као расположиви потенцијал локалне средине, у зависности од њихових знања, могућности и хтења.

Однос циља, исхода, препоручених програмских садржаја, метода наставе и учења и активности ученика

При остваривању циља и предметних исхода *света око нас* мора се имати у виду да су садржаји, методе наставе и учења и активности ученика неодвојиви у наставном процесу. У програму су дефинисани исходи које треба развијати помоћу препоручених садржаја, адекватних метода наставе и учења и активности ученика. Концепт наставе засноване на исходима подразумева наставу чији превасходни циљ није преношење предметних садржаја, већ развој и овладавање знањима као основе на којој се развијају разноврсна умења. У том смислу, програм наставе и учења нуди садржински оквир, а учитељ има слободу да уместо њих изабере и неке друге садржаје уколико сматра да су ти садржаји примеренији средини у којој ученици живе, узрасним и развојним карактеристикама ученика и њиховим интересовањима. Суштина је у томе да садржаји буду у функцији остваривања исхода, а не сами себи циљ. Учитељ има значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика како би водио ученике ка остваривању датог исхода.

Већина предметних исхода постиже се кроз непосредну истраживачку активност деце и ненаметљив подстицај и подршку наставника. Пожељне су активности које омогућују интеракцију са физичком и социјалном средином, јер доприносе спознавању света око нас, тако што се откривају односи и упознају својства и карактеристике предмета, бића, појава и процеса и стичу се социјалне вештине. Најефикасније методе учења јесу оне методе које ученика стављају у адекватну активну позицију у процесу развијања знања. Потребно је стварање ситуација учења у којима ће доћи до изражаја различите активности ученика које омогућују различите начине учења. Значајне активности ученика у оквиру предмета *Свет око нас* су:

- Посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видних карактеристика);
- Описивање - вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања;
- Процењивање - самостално одмеравање;
- Груписање - уочавање сличности и различитости ради класификовања;
- Праћење - континуирано посматрање ради запажања промена;
- Бележење - записивање графичко, симболичко, електронско бележење опажања;
- Практиковање - у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду;
- Експериментисање - намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик;
- Истраживање - испитивање својстава и особина, веза и узрочно-последичних односа;

- Сакупљање - прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења;
- Стварање - креативна продукција;
- Играње - дидактичке, едукативне и спонтане игре;
- Активности у оквиру мини-пројекта - осмишљавање и реализација.

Ради прегледности препоручени садржаји су дати у темама.

У оквиру теме *Ја и други* налазе се садржаји интердисциплинарног карактера који се односе на ученика као *друштвено биће*, његова права и обавезе у окружењу и друштвеним групама којима припада (породица, школа, вршњаци). Без обзира о којим друштвеним групама је реч, неопходно је, на адекватним и ученицима блиским примерима, указивати на дуализам права и обавеза ученика. Када се говори о *основним животним потребама*, ту се првенствено мисли на физиолошке потребе заједничке за све људе, као и на одређена правила понашања која омогућавају задовољавање тих потреба. Размишљање и дискусија не само о својим потребама већ и уважавање потреба и осећања других, такође, представља једну од суштински важних васпитних компоненти предмета. У оквиру ове теме налазе се и садржаји који се односе на *здравље и безбедност*. Овде је акценат на развијању навика здравог живљења и оспособљавање ученика да препознају и адекватно реагују у потенцијално опасним ситуацијама по њихово здравље и живот. Посебну пажњу у овом сегменту потребно је обратити на безбедност ученика у саобраћају, првенствено на оспособљавање ученика за безбедно кретање од куће до школе.

Кретање и сналажење у простору и времену у оквиру теме *Оријентација у простору и времену* од кључног су значаја у првом разреду. Опажање односа у простору и времену (са налажењем референтног ослонаца), овладање одговарајућим појмовима и њихова адекватна употреба у различитим активностима ван школе и у школи представљају основ учења и један од основних ослонаца сазнајном развоју ученика, најочигледније видљив за развој сложенијих појмова у настави географије, историје и физике у старијим разредима. Садржаји у оквиру ове теме, о којима ученици имају непосредно искуство, само су препоручени. Могу се појавити велике индивидуалне разлике међу ученицима у овладавању овим појмовима, па треба пажљиво одредити активности и одабрати садржаје који омогућавају напредак (у зони наредног развитка). Ово су садржаји о којима ученици имају искуства, а задатак наставника је да та несистематизована, искуствена знања буду структурирана и освешћена и да омогуће ученику безбедно кретање и сналажење у непосредном окружењу. Садржаје који се односе на *кретање и сналажење у простору* коришћењем просторних одредница (напред-назад, лево-десно, горе-доле) и карактеристичних објеката пожељно је практично истраживати, како у учионици тако и ван ње. *Сналажење у времену* конципирано је тако да се полази од основних, временски ближих појмова (делови дана; сада, пре, после;

прекјуче, јуче, данас, сутра, прекосутра; дани у недељи) који су потребни ученику за планирање и реализовање свакодневних активности. Важно је код ученика освестити цикличност у смењивању наведених временских одредница - смена: обданице и ноћи, делова дана и дана у седмици. Касније ће се појам цикличности јављати и у различитим природним појавама (животни циклус живих бића, ланац исхране, кружење воде у природи итд.), што је у складу са основним принципима и законима природних наука.

Област под називом *Разноврсност природе* односи се на елементе и узајамно дејство живе и неживе природе. Појмови који се односе на *живи свет* надограђују се постепено, од *препознавања и именовања* биљака и животиња које су карактеристичне за непосредно окружење ученика, преко *класификација* које су базиране на спољашњем изгледу, односно чулно доступним карактеристикама (делови тела у првом разреду), ка *апстрактнијим формама* у другом разреду (животни процеси заједнички за сва жива бића, функција делова биљака и животиња). Новина у програму је јасно увођење човека као дела живе природе, са посебним нагласком на чулима, односно њиховој улози у свакодневном животу и спознавању света који нас окружује.

Слична логика може се препознати и код изучавања *неживе природе*, без обзира да ли се елементима неживе природе приступа из угла географије, физике, хемије, екологије и сл. Тако се елементи неживе природе у првом разреду спознају учачавањем њихових појавних облика у непосредном окружењу и основних (чулима доступних својстава), а затим се иде ка сложенијим и апстрактнијим својствима у старијим разредима. Картографско описмењавање ученика млађих разреда основне школе започиње још у првом разреду, посматрањем околине и именовањем и упоређивањем географских појмова, објеката и појава у непосредном окружењу (брдо, равница, река, језеро...), као и оспособљавањем за сналажење у непосредној околини помоћу карактеристичних објеката.

Приликом изучавања природних феномена нужно је већ од првог разреда постепено уводити ученике у различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Посматрање и учествовање у једноставним огледима представља истраживачке активности примерене ученицима првог разреда.

Концепт *одрживог развоја* и активно учешће ученика у заштити животне средине заједнички су и за *Свет око нас* и за *Природу и друштво*. У првом разреду акценат треба да буде на подстицању ученика да у свакодневним активностима (у школи и ван ње) примењују неке од основних принципа рационалне потрошње - штеде воду, одлажу отпад на предвиђена места, не угрожавају биљке, брину о добробити животиња уз помоћ одраслих. Пуно разумевање концепта *одрживог развоја* могуће је тек на каснијем узрасту ученика, али је потребно да се континуирано развија, и то не само на нивоу знања, већ првенствено на нивоу усвојених вредности, ставова и навика. Ученике треба кроз

активности које се организују у оквиру одељења или школе подстицати на учење кроз искуство. Тако дете развија не само навике брижљивог односа према околини и живом свету у њој, већ и здрављу и култури понашања која је неодвојиви део оваквог начина поступања. На тај начин се интегришу вредности и утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност.

Човек ради и ствара је тема која о човеку говори из другог угла - као свесном бићу. Веза природа-материјал-производ показује целовитост природних и друштвених феномена. Исходи који се односе на *материјале* остварују се на исти начин као и исходи који се односе на живу и неживу природу. У првом разреду акценат је на препознавању, именовању, упоређивању материјала који се користе у свакодневном животу, и основних, непосредно чулно доступних својстава (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво-глатко), док ће се у наредним разредима изучавати сложенија својства. Садржаји о материјалима су такви да омогућавају висок ниво активности ученика приликом њиховог савладавања, односно коришћење различитих чула за њихово упознавање, бележење ученог, извођење огледа, описивање итд. Ученике је неопходно доводити у везу са предметима направљеним од тих материјала, односно повезати својства која се изучавају са употребном вредношћу одређених предмета, као и пажљивом употребом и одлагањем употребљених производа и амбалаже на одговарајућа места.

Корелација

-Српски језик, Математика, Ликовна култура, Физичко васпитање

Уџбеници

Свет око нас – радни уџбеник-Ивана Јухас

Мудрица- збирка задатака из света око нас – Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић

Литература

- Ивић И. (1993) Шта да се ради, Пријатељи деце Србије
- Ршумовић Љ. (1993) Буквар дечијих права, Завод за уџбенике /Пријатељи деце Србије
- Игњатовић, Савић, н (2002) Сазнање о себи и другима, Београд, Министарство просвете и спорта Републике Србије
- Методика наставе Природе и друштва-Бора Станимировић,Слађана

Стандарди

Жива и нежива природа:

Основни ниво:

- СОН 1.1.1. Зна шта чини природу.
- СОН 1.1.2. Разликује делове биљака и животња
- СОН 1.1.3. Зна где живе биљке животиње и људи.
- СОН 1.1.4. Разликује живу од неживе природе.

Средњи ниво:

- СОН 2.1.1. Зна да наброји делове биљака животиња и људи.
- СОН 2.1.2. Зна основне разлике живих бића
- СОН 2.1.3. Разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима

Напредни ниво:

- СОН 3.1.1. Разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима
- СОН 3.1.2. Разуме улогу живих бића и њихову повезаност.

Материјали:

Основни ниво:

- СОН 1.2.1. Зна особине воде ваздуха и земљишта
- СОН 1.2.2. Зна основна својства воде ваздуха и земљишта
- СОН 1.2.3. Зна како топлота утиче на промену воде и ваздуха

Средњи ниво:

- СОН 2.2.1. Зна понашање материјала приликом загревања
- СОН 2.2.2. Зна промене приликом загревања и хлађења материјала
- СОН 2.2.3. Зна улогу сунчеве светлости и топлоте.

Напредни ниво:

- СОН 3.2.1. Разуме како загревање и хлађење воде и ваздуха утиче на појаве у природи.
- СОН 3.2.2. Зна да су вода у природи ваздух у земљишту састављени од више материјала.

Кретање и оријентација у природи:

Основни ниво:

- СОН 1.3.1. Зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, карактеристични објекти.
- СОН 1.3.2. Зна од чега зависи брзина кретања (површина и подлога)
- СОН 1.3.3. Зна јединице за мерење времена - дан недеља

Средњи ниво:

- СОН 2.3.1. Зна да кретање тела зависи од силе које на њега делује врсте подлога и обликатела.
- СОН 2.3.2. Уме да одреди леву и десну страну од датог објекта

Напредни ниво:

- СОН 3.3.1. Уме да одреди стране Света помоћу Сунца
- СОН 3.3.2. Зна помоћу чега се људи оријентишу: адреса, карактеристични објекти.

Друштво:

Основни ниво:

СОН 1.4.1. Зна појам шире у уже породице.

СОН 1.4.2. Зна улогу сваког члана породице.

СОН 1.4.3. Зна како треба да се понаша у школи.

СОН 1.4.4. Зна како да се понаша на путу.

Средњи ниво:

СОН 2.4.1. Зна основна правила понашања у породици школи и насељу.

СОН 2.4.2. Зна права и обавезе у кући.

СОН 2.4.3. Зна како да се креће улицом.

Напредни ниво:

СОН 3.4.1. Зна како да брине о свом здрављу.

СОН 3.4.2. Зна како да избегне опасности у стану.

СОН 3.4.3. Зна које породичне и државне празнике слави.

Активност наставника

- Интерактивна- истраживачка активност
- Потпомагање развоју и способности вештина практиковањем одређених радњи.
- Доприноси ненаметљивој форми ученика .
- Омогућава социјалне активности на заједничким задацима.
- Усмерава

Активност ученика

- Посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видних карактеристика)
- Описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих или унутрашњих запажања
- Процењивање – самостално одмеравање
- Груписање – уочавање сличности и различитости ради класификовања
- Праћење – континуирано посматрање ради запажања промена
- Бележење – записивање графичко, симболичко, електронско бележење запажања
- Практиковање – у свакодневном животу и спонтаној игри и раду
- Експериментисање – намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик
- Истраживање – испитивање својства и особина , веза и односа
- Сакупљање – прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења
- Стварање – креативна продукција

- Играње – спонтане, едукативне и дидактичке игре
- Активности у оквиру минипројекта – осмишљавање и реализација

Методе рада

- Интерактивна
- Истраживачка
- Решавање проблем-ситуација
- Амбијентално учење
- Кооперативна
- Партиципативна.

Облици рада

- Индивидуалн
- фронтални
- Индивидуализовани
- Рад у малим групама
- Рад у паровима

Наставна средства

Дидактичко радни материјал:Плакати,наставни листићи,текстуална и визуелна средства (интерактивна табла, POWER-POINT презентација),Уџбеници(Свет око нас-уџбеник,Размишљањка-радна свеска) зидне слике, дечији часописи,..

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање

Шта пратимо	Поступак	Инструменти оцењивања	Време	
<p>Степен остварености циљева, исхода и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета</p>	<p>процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака .</p>	<p>- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности и постигнућа ученика на часу у свеску ученика и евиденције наставника -Комисија ученика и наставница - Усмено одговарање -Редовност доношења домаћег -Ученици воде евиденцију -Прегледање свезака - Писане провере Ученици дају самопроцену оцене - Групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) - Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих</p>	<p>Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +++ Ко не зна одговор – запис датума Учесталост јављања на часу по месецима Свеобухватност одговора Хоризонтално и вертикално повезивање градива Самосталност у одговарању За недоношења домаћег – запис датума у евиденцију За редовно доношење домаћег задатка + Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен залагања свих чланова групе</p>	<p>Свакодневно бележење током године Пресек стања по тромесечјима На крају школске године и на крају полугодишта</p>

		ученика)	Процена резултата рада група (пано, табела...)	
Ангажовање ученика у настави	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу на конкурсима - пружању помоћи другим ученицима у току рада -Израда паноа	-Све што је рађено на часу налази се у свескама -Ангажовање и квалитет учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима	Пресек стања по тримесечјима

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд 36 часова

Недељни фонд 1 час

Циљ учења предмета *ликовна култура* је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Задаци

- развијање способности ученика за опажање облика, боја, величина, светлина, положаја облика у природи;
- развијање памћења, повезивање опажених информација, што чини основу за увођење у визуелно мишљење;
- стварати услове да ученици на сваком часу у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовно-визуелног изражавања;
- стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава;
- развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности;
- развијати потенцијале ученика у области ликовности и визуелности, те му помагати у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава;
- развијање љубави према вредностима изражених у делима свих облика уметности;
- стварати интересовање и потребу за посећивањем изложби, галерија и чување културних добара.
- да осетљивости за ликовне и визуелне вредности коју стичу у настави примењују у раду и животу;
- развијати сензибилитет за лепо писање;
- развијати моторичке способности ученика;

Оперативни задаци

- Оспособљавање ученика да се служе средствима и техникама визуелног изражавања доступни његовом узрасту;
- Стварање услова за креативно опажање и тумачење предвиђених садржаја у првом разреду;
- Мотивисати ученике за слободно визуелно изражавање, примерено узрасту и индивидуалној способности и да маштовито представља свет око себе.

ИСХОДИ

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор;
- пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења;
- одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни;
- црта на различитим подлогама и форматима папира;
- користи материјал и прибор у складу са инструкцијама;
- обликује једноставне фигуре од меког материјала;
- одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала;
- преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад;
- изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања;
- преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену;
- изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука;
- повеже одабрану установу културе са њеном наменом;
- поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе.

Корелација-Свет око нас, Српски језик, Математика

ОБЛАСТ / ТЕМА

ЛИКОВНА КУЛТУРА И ОКРУЖЕЊЕ (препоручена дистрибуција часова је 5)

САДРЖАЈИ

Простор. Отворени и затворени простор, природа и простор који је човек обликовао. Карактеристичне визуелне одлике по којима се препознаје врста простора. Значај чувања споменика или значајних објеката у најближем окружењу. Значај уређења простора у коме ученик борави.

Уметничка занимања и продукти. Слика - сликар, вајар - скулптура, фотограф - фотографија... Изглед употребних предмета које су дизајнирали уметници.

Установе културе (биоскоп, музеј, галерија, позориште, библиотека...). Правила понашања и облачења у различитим установама културе, договорена правила понашања.

ОБЛАСТ / ТЕМА

ОДНОСИ У ВИДНОМ ПОЉУ (препоручена дистрибуција часова је 12)

САДРЖАЈИ

Облици. Облици из природе, облици које је створио човек, правилни и неправилни облици. Својства облика (цело, део, велико, мало, високо, ниско, краће, дуже, уско, широко, светло, тамно, обојено, безбојно, једнобојно, шарено, меко, тврдо, глатко, храпаво, обло, рогљасто).

Положај облика у простору и у равни (горе, доле, између, испод, у, на, испред, иза, усправно, положено, косо, лево, десно).

Кретање. Покретни и непокретни облици. Кретање бића и машина. Смер кретања облика (налево, надесно, нагоре и надоле). Безбедност у саобраћају - илузија величине покретних и непокретних објеката у односу на удаљеност од посматрача.

Светлост и сенка. Природни и вештачки извори осветљења. Промена осветљености у току дана. Изглед облика и сенке у зависности од осветљења.

ОБЛАСТ /ТЕМА

ОБЛИКОВАЊЕ (препоручена дистрибуција часова је 10)

САДРЖАЈИ

Материјал и прибор. Поступци правилног и безбедног руковања и одржавања материјала, прибора и радне површине, значај одржавања хигијене и безбедног руковања прибором.

Обликовање скулптуре. Обликовање меких материјала поступком додавања. Спајање разноврсних материјала.

Обликовање цртежа. Врсте линија (отворена, затворена, права, крива, светла, тамна, широка, уска, дугачка, кратка, непрекинута, испрекидана, груба, нежна, спирална, таласаста, степенаста...). Изражајна својства линија у односу на материјал и прибор.

Обликовање слике. Боја природних облика и боја облика које је створио човек. Изражајна својства боје у односу на материјал и прибор.

Преобликовање. Предмети и материјал погодни за преобликовање (оштећени предмети, амбалажа, остаци тканина...).

Различите информације као мотивација за стваралачки рад. Природа и непосредно окружење; машта и стварни догађаји; приче, песме и текстови из књига и часописа за децу и учбеника, уметничка дела...

ОБЛАСТ /ТЕМА

СПОРАЗУМЕВАЊЕ (препоручена дистрибуција часова је 9)

САДРЖАЈИ

Читање визуелних информација. Илустрација у дечјим књигама и уџбеницима. Стрип. Цртани и анимирани филм - традиционално урађени (слободоручно обликовани или нацртани ликови) и савремени (урађени у апликативном програму). Прича у цртаном и анимираном филму. Изглед места и ликова.

Знак. Графички знак (ноте, слова и цифре), гестовни и звучни знак. Лепо писање. Украсна слова.

Традиција. Празници и украшавање.

Невербално изражавање. Пантомима, игре, перформанс.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

ОПШТИ ДЕО

Програм предмета *ликовна култура* усмерен је на изградњу компетенција које су ученицима неопходне за живот у савременом свету. Програмска концепција није измењена, већ додатно подржава креативност наставника. Новине су исходи за крај разреда. Достицањем исхода ученик постепено развија компетенције. Улога наставника је да креира свој програм, при чему треба да буде фокусиран на исходе, односно да осмисли активности и одабере методе, технике и поступке који ће на најефикаснији начин омогућити достизање исхода.

Од бројних исхода које ученици достижу до краја године одабрани су они које сви ученици могу да достигну. Природа предмета је таква да ће се поједини исходи понављати и у другим разредима (исто или слично формулисани). Такве исходе наставник тумачи у односу на узраст ученика и препоручене, односно одабране садржаје. Предвиђено је да се већина исхода достиже постепено и континуирано током целе школске године, кроз разноврсне задатке и активности. Изузетак су они исходи који се достижу кроз периодичне активности, као што је одлазак у установу културе.

У трећој колони табеле налазе се препоручени садржаји, нема предлога задатака и активности. Поједини садржаји могу да се дефинишу само глаголом, али се формулација не односи на активност ученика, већ на програмски садржај (најчешће упућује на процесе или поступке које је потребно објаснити). У програму предмета *ликовна култура* садржаје чине кључни појмови и подпојмови, мотивациони садржаји и васпитни садржаји. Кључни појмови су неизоставни садржаји, а остале садржаје одређује наставник, бирајући оне који су најпогоднији за достизање исхода.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Структура програма је оквирна, тематске целине постоје искључиво ради прегледности (наставник планира структуру). Није пожељно да структура уџбеника буде основ за

планирање nastave. Највећа вредност уџбеника је у визуелним садржајима и у објашњењу кључних појмова. Ученици могу и даље користити постојеће уџбенике, али није пожељно да наставник копира структуру уџбеника. Наставне јединице се планирају оквирно, а било би добро да назив упућује на тренутак када се кључни појам први пут уводи. По завршетку наставне јединице не завршава се учење појма. На пример, ако је назив прве наставне јединице *Простор*, то не значи да ученици треба да уче о простору само током трајања те наставне јединице.

Приликом планирања часова, односно активности, треба имати у виду следеће напомене. Једна добро осмишљена активност обухвата више од једног исхода. На основу једног исхода може се осмислити више задатака/активности. Овако дефинисани исходи подржавају различите начине планирања. Важно је само избећи релацију један задатак/активност - један исход, јер се не ради о исходима који се достижу по завршетку једног задатка/активности.

Када се планира интегрисана настава, важно је водити рачуна о циљу и специфичностима предмета како ученици не би били ускраћени, јер сваки наставни предмет има специфичну методiku и само примена свих методика омогућава целокупни развој ученика. У настави *ликовне културе* знања, умења и ставови изграђују се на јединствен начин у интеракцији програмских елемената (креативност- медијуми - садржаји) и активности наставника и ученика, па се од наставника очекује да адекватно подржи развој опажања, стваралачког мишљења и индивидуални потенцијал сваког ученика. У упутству је указано на тачке у интегрисаној настави где се методе битно разликују по предметима.

Програм је пројектован на мањи број часова него што је предвиђено планом nastave и учења како би и наставник и ученици имали времена да реализују сопствене креативне идеје. Када је реч о ученицима националних мањина који похађају наставу на матерњем језику, овај "вишак" часова је предвиђен за упознавање културе и уметничког наслеђа националне мањине, а у складу са програмом предмета *свет око нас*.

ПРЕПОРУКЕ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА

Ликовна култура и окружење

У овој целини су груписани васпитни садржаји који се реализују током целе године. Један од циљева је да ученици постепено уочавају везу уметности и уметника са свакодневним животом. Наставник ће током године, сваки пут када се укаже прилика, упућивати ученике на предмете које користе или виђају у свом окружењу (аутомобили, мобилни телефони, школски прибор, прибор за јело...), а чији изглед (дизајн) су осмислили уметници. Исто се очекује и у наредним разредима, тако да ове садржаје одређује наставник, водећи рачуна да не оптерети ученике информацијама. Оно што је примарно је

да ученици пореде свој и утисак других, да постепено уче да образлажу (својим речима) оно што им се свиђа или не свиђа, да разумеју и поштују чињеницу да свако може имати другачији естетски доживљај (који се, с временом, мења). Када је реч о уметничким занимањима и продуктима, довољно је ученицима понудити неколико једноставних појмова које треба да повежу (на пример, сликар - слика). Уколико постоје могућности, наставник током године води ученике у најмање две установе културе (на пример, у биоскоп и у позориште) и упућује их на правила понашања и облачења, на разлике у правилима понашања и на опажање уређења простора и карактеристичне атмосфере унутар установе. Важно је да се ови садржаји уче ненаметљиво и постепено, тако да развијају радозналост, осећај за естетичке вредности и интересовање за уметност и културу.

Када је реч о истраживању визуелних карактеристика најближег окружења и природе, часови *ликовне културе* могу да се интегришу са часовима предмета *свет око нас*, од којих се разликују по томе што нису стриктно везани за завичајни принцип. Ученици имају слободу да у ликовном раду изразе оно што им је значајно, а што може бити везано и за неки удаљени простор. На пример, свој доживљај током боравка на селу, на мору, на планини... Ученици се међусобно упознају када говоре о свом ликовном раду (зашто су одабрали баш ту тему/мотив, шта им је било значајно да прикажу...), а то може бити прилика да у радовима вршњака уоче визуелне одлике простора који им је непознат. Када се ликовно изражавање повезује са вербалним наставник се ослања на упутство за реализацију програма предмета *српски језик*, односно *матерњи језик*.

Односи у видном пољу

Облик је ликовни елемент који гради композицију, а ради се о појму из теорије обликовања који се у првом разреду учи искуствено. Све активности које се односе на истраживање својства облика (величина, боја, текстура...) и положај облика у простору могу да се реализују на интегрисаним часовима предмета *ликовна култура*, *математика* и *свет око нас*. Часови *ликовне културе* треба да се раздвоје од часова *математике* у тренутку када ученици почну да користе лењир.

Појам *кретање* (киша, облаци, таласи, птице, инсекти, аутомобил, лифт, људи, кућни љубимци...) предложен је као подстицај за активности које ученицима омогућавају да самостално граде мрежу појмова. Наставник уобичајено подстиче ученике на размишљање техником асоцијација. Појмови које ученици самостално повезују са појмом кретања могу да се запишу на табли. На тај начин се долази до већег броја тема/мотива за ликовни рад, а сваки ученик бира тему/мотив који га највише мотивише да ствара. Кретање се може повезати са звуком, па је пожељно осмислити и часове који су интегрисани са часовима *музичке културе* и *физичког и здравственог васпитања*. Једна од могућности је игра у школском дворишту у којој ученици заузимају различите положаје и

опцртавају бачене сенке. Ова игра повезује појмове кретање и сенка и може послужити као увод за разговор о извору светлости, о промени изгледа облика и бачене сенке облика у току дана. Треба имати у виду да акценат није на развијању научног мишљења, већ стваралачког.

Ради безбедности у саобраћају пожељно је ученицима указати на чињеницу да удаљени објекти делују мањи него што јесу. Ако се аутомобил креће ка нама, што је ближи делује све већи. Наставник ове информације илуструје сликом из уџбеника, часописа, као и посматрањем објеката у окружењу. Ако је потребно, ученици могу и да покушају да прикажу ближе и даље објекте и бића у ликовном раду.

Обликовање

Наставник бира ликовне технике које ће се учити у првом разреду. Важно је да буду разноврсне, да ученици могу да их користе самостално или уз минималну помоћ и да су изводљиве у школи. Наставник објашњава технике у форми кратког упутства пре и у току рада. Пошто добију основне (неопходне) информације, ученици самостално истражују изражајне могућности ликовних техника док изражавају своје замисли.

Када је реч о прибору и материјалу, примарне су информације које се односе на безбедност и здравље, па тек онда информације о изражајним својствима (које се већим делом уче искуствено). Пример. 1. Здравље и безбедност. Цртеж урађен фломастером бледи на светлости (може се десити да с временом од њега остане само неколико бледих мрља). Перманентни фломастери не бледе, али могу бити отровни (родитељи треба да прочитају ознаке пре куповине). 2. Изражајна својства. Квалитетни фломастери имају интензивну боју, а у паковању има више тонова. Погодни су за цртање стрипова, али не и за сликање (јер се боје не могу мешати, не могу се добити многи тонови који постоје у природи и у окружењу...).

Када обликују разне врсте глина, ученици спонтано комбинују поступке *додавање* и *одузимање*, што је далеко лакше него обликовање само једним поступком. Обликовање само додавањем је предложено како би се подстакло развој ученика, нарочито развијање пажње. Наставник може прво да зада ученицима да заједно обликују једну скулптуру од глине (резултат није важан). Поступак *спајање* се примењује код обликовања разноврсним материјалом. Од ученика се очекује да размишљају, истражују, да се договарају и размењују идеје и искуства како би смислили како да ефикасно споје два или више материјала када обликују ликовни рад. Наставник води ове активности и, уколико је потребно, може да наведе начине спајања (лепком, везивањем, спајалицама, дечјом хефталицом, чачкалицама...), али ученик треба да одабере начин.

Веома је важно да ученици развијају осећај за линију (да не би продуковали круте, схематске цртеже). Постоје бројни начини да се развија осећај за линију, већином су у форми игре и наставник може пронаћи на интернету описе часова и задатака (у овом упутству је могуће дати само кратку препоруку). Наставник треба да тражи од ученика да цртају комбинујући прибор (на пример, оловку и бојицу). Не очекује се да ће ученици по завршетку разреда бити оспособљени да свесно користе изражајна својства материјала. Сви ученици су достигли исход ако су у току године цртали разноврсним материјалом/прибором.

У првом разреду ученици углавном спонтано цртају и боје. Наставник ће, на основу процене могућности одељења и појединачних ученика, одлучити када и како ће ученике постепено уводити у сликање. Један од поступака је да се ученицима зада да "цртају и боје" само помоћу четке и боје (не користе оловку). У првом разреду то може да буде задатак који раде само једном (или ниједном). Поступак који подстиче размишљање и развија осећај за боје подразумева захтеве који су нешто изнад могућности ученика (а који нису нереални ако се уведу на време и постепено). На пример, задатак у коме се од ученика тражи да користе само три или само две омиљене боје.

Када је реч о рециклажи, потребно је осмислити активности које су припрема за оно што ће се учити у старијим разредима, што не значи да ученици не треба да добију једноставне информације. Важно је да знају да могу да преобликују материјал и предмете које желе да баце. На пример, амбалажу, поломљене или покварене играчке, остатке тканина... На тај начин се штеди, па се и неке књиге и свеске праве од старог (рециклираног) папира. То је довољно информација за овај разред.

Активности као што су цртање, вајање и сликање нису везане само за вежбање ликовних техника, већ много већи значај имају комуникација и креативност. Ученици кроз ликовни рад саопштавају своје идеје, расположења, размишљања, замишљања, емоције... Наставник планира мотивациони разговор који подстиче изражавање. Новина у програму су информације које до сада нису плански коришћене као мотивациони садржај, а препоручене су да би се ефикасније омогућило стицање општих компетенција. Такав садржај су уметничка дела, укључујући и она која ученици овог узраста не разумеју (на пример, дела Умберта Боњонија, Пабла Пикаса, Пола Сезана, Стојана Ћелића, Марка Шагала, Василија Кандинског...). Када се уметничка дела користе као мотивациони садржај, важно је одабрати одговарајућу методу/технику да би се подстакло развој креативности, а избегло имитирање. На пример, наставник не показује ученицима репродукцију уметничког дела, већ само један њен део (остало је прекривено), а на основу видљивог дела се не може наслутити како изгледа целина. Од ученика се тражи да "доврше" дело, свако како жели. По завршетку рада ученици пореде своја решења, као и своје радове са оригиналним делом (наставник показује целу композицију). Важно је пронаћи дело које ученици не могу да виде у уџбенику. Поступак прати и одговарајући

разговор, ученици треба да схвате да циљ задатка није да погађају тачан одговор, већ да креирају оригиналан рад. Ово је само једна од бројних могућности, од наставника се очекује да осмисли и друге. И за ученике националних мањина, који треба да упознају сопствено уметничко наслеђе, веома је важно да не буду оптерећени сувопарним излагањем и захтевом да меморишу податке или анализирају дело. У првом циклусу се сва уметничка дела и споменици културе користе као мотивација за стваралачки рад, а ученици ће лакше упамтити уметнике и њихова дела, ако се са тим делима повежу кроз неку занимљиву активност или задатак.

Споразумевање

У овој целини су предложени садржаји који се односе на читање (разумевање) информација, у првом реду визуелних, односно слике у најширем значењу (рекламе, илустрације у уџбеницима и дечјим часописима, изрази лица...) и различите начине споразумевања. Наставник бира активности и садржаје, водећи рачуна о томе да ће се ученици континуирано оспособљавати за читање визуелних информација, од првог разреда до краја основне школе. У првом разреду ученици треба да стекну свест о томе да се разне (и важне) поруке не преносе само говором и реченицом, већ и звуком (на пример, школско звоно), бојом (семафор), сложеним сликама, музиком, мимиком, гестом... Сложене приче у сликама (стрип, цртани филм) тумаче се на интегрисаним часовима предмета *ликовна култура* и *српски језик*, односно матерњи језик. Када је реч о графичким знацима (слово, цифра, нота) корисно је задати ученицима да украшавају одабрани знак. На тај начин се уводе у калиграфију и појмове које ће ближе упознати у старијим разредима. Активности везане за традицију и украшавање смишља наставник, у зависности од празника/свечаности. Игра Ледена краљица, као и пантомима су погодан увод у перформанс, који ће се радити и у наредним разредима. Није пожељно да се невербално споразумевање замени другим активностима (на пример, обликовањем сценографије за школску приредбу или за луткарско позориште), зато што су ове активности важне за развој, а помажу да се повучени ученици активирају. Невербално изражавање може да се учи на интегрисаним часовима предмета *ликовна култура* и *физичко и здравствено васпитање* (једна од бројних активности је обликовање слова и бројева телом).

Уџбеници

Ликовна култура уџбеник -М.Бузаши Марганић

Литература

Дечји ателје I и II Хаџи Јовановић...

Активности наставника

- Подстиче и унапређује различите видове визуелне уметности.
- Представља идеје, осећања или импулсе који мотивишу креативни процес.
- Бира и користи материјале, технике које ће дати облик идејама

Активности ученика

- Слободно изражавају и експериментишу без сртаха од грешке
- Имају довољно простора за оригиналне замисли и иницијативу
- Негују пре продуктивне него репродуктивне способности

Наставне методе

- Дијалошка
- Интерактивна
- Кооперативна метода
- Метода симулације
- Игра као метода са импровизацијом

Облици рада

- Индивидуални
- Фронтални
- Индивидуализовани
- Рад у малим групама
- Рад у паровима
- Тимски рад

Наставна средства

Дидактичко радни материјал: Прибор за цртање, сликање и вајање, цртежи, слике, репродукција уметничких дела...

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање

Шта пратимо	Поступак	Инструменти оцењивања	Време
<p>Степен остварености циљева, исхода и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета</p>	<p>процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама техника; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака .</p>	<p>- Проверавање постигнућа и праћење напредовања ученика вршиће се полазећи од - ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом процењивања узимаће се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа, могућности и ангажовање ученика у наставном процесу. Наставник редовно прати и бележи успешност рада ученика, а затим на крају</p>	<p>Од ученика се очекује да размишљају, истражују, да се договарају и размењују идеје и искуства како би смислили како да ефикасно споје два или више материјала када обликују ликовни рад Сви ученици су достигли исход ако су у току године цртали ратноврсним материјалом/прибором. Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато...) Степен залагања свих чланова групе Процена резултата рада група (пано, табела...)</p>

		програмске целине бележи успешност рада ученика.		
Ангажовање ученика у настави	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу на конкурсима - пружању помоћи другим ученицима у току рада -Израда панона	-Све што је рађено на часу налази се у свескама -Ангажовање и квалитет учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима	Пресек стања по Тромесечјима

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова 36

Недељни фонд 1 час

Циљ

Циљ учења предмета *музичка култура* је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

Задаци

- неговање способности извођења музике (певање/свирање);
- стицања навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука;
- подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање звука);
- упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа;
- развијање критичког мишљења;
- упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности;

Оперативни задаци

- Певање по слуху;
- Слушање вредних дела уметничке и народне музике;
- Извођење музичких игара;
- Свирање на дечјим музичким инструментима.

ИСХОДИ

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна;
- разликује одабране звукове и тонове, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе;
- препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу;
- повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и боју

инструмента са карактером дела;

- поштује договорена правила понашања при слушању музике;
- користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука;
- изговара у ритму уз покрет бројалице;
- пева по слуху песме различитог садржаја и расположења;
- пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре;
- примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању;
- свира по слуху звучне ономагопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма;
- повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом;
- објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- направи дечје ритмичке инструменте;
- ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на краћи задати текст;
- изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај.

Корелација-Српски језик, Математика, Свет око нас, Ликовна култура

ОБЛАСТ/ТЕМА

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ (препоручена дистрибуција часова је 7)

САДРЖАЈИ

Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук - лик, музика - радња.

Композиције које илуструју различита осећања.

Звук и тон (извори).

Звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...). Звуци из природе и окружења. Звучни знак (школско звоно, аутомобилска сирена...).

Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак - дуг), јачина (гласан - тих), висина (висок - дубок).

Тишина и одсуство звука.

Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената.

Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар).

Различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе,

свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...).

Музичка прича.

Карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност).

Музички бонтон.

Музика и здравље.

Носиоци звука (це-де плејер, ем пе 3 плејер, рачунар...).

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ (препоручена дистрибуција часова је 27)

Изговор бројалице у ритму уз покрет - плескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надлактицу, ударом о клупу.

Звучне ономотопеје и илустрације.

Држање тела и дисање - правилан начин певања.

Правилна дикција - изговарање брзалица и бројалица.

Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера.

Певање песама уз покрет - песме уз игру и народне песме.

Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (до-зелено, ре-браон, ми-жуто, фа-плаво и сол-црвено).

Дечји ритмички инструменти и начина свирања на њима.

Свирање по слуху пратње уз бројалице и песме - пулс, ритам, груписање удара.

Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима - песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације.

Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука.

Свирање графички представљеног ритма.

Музички бонтон.

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО (препоручена дистрибуција часова је 2)

Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала.

Стварање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном импровизацијом.

Креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша.

Стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука.

Бирање инструмената на основу звука и стварање једноставне ритмичке пратње уз бројалице, песме и музичке игре.

Стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства - изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дечјим ритмичким инструментима.

Стварање музичких питања и одговора на дечјим ритмичким инструментима у дијалогу.

Стварање једноставне мелодије на краћи текст.

Бирање познатих музичких садржаја, звучних ономотопеја и илустрација за стварање звучне приче - праћење литерарног текста.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Природа саме музике, па и предмета *музичка култура* указује на стално прожимање и садејство свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област се не може изучавати изоловано од друге и бити сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике. Музику од почетка треба повезивати са што више догађаја у животу детета.

Настава је усмерена на остваривање исхода и даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике и музичко стваралаштво.

Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче фину менталну комбинаторику, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, као и одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Музичке активности су говор у ритму, певање, свирање, покрет уз музику, слушање музике и видови стваралаштва. Препоручени **музички садржаји** (бројалице, песме, ритмички аранжмани, композиције за слушање музике) остављају простор за избор других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Да би постигао очекиване исходе васпитно-образовног процеса, наставник реализује наставу користећи глас, покрет и музичке инструменте. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз рад у групама и у одељењу, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања.

У оквиру саме организације часа преовлађује активност којом треба да се савлада нови музички садржај, али је она увек у комбинацији са другим музичким активностима. Полази се од централне теме (нпр. назива песме која се учи, или композицији која се слуша). Процес учења увек полази од што квалитетнијег избора музичких примера. Специфичност предмета се огледа у томе да се музичке активности одвијају паралелно или једна музичка активност логички води ка другој. На пример, извођење бројалице уз покрет води ка свирању на дечјим ритмичким инструментима. Вежбе правилног држања тела, дисања и говорне артикулације претходе обнављању познатих песама, које су опет

садржајно и/или музички сличне оној коју ће учити. Уз песму или бројалицу може се свирати ритмичка пратња. Слушање музике може се комбиновати са свим другим активностима.

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Настава музичке културе остварује се кроз следеће области:

- Слушање музике,
- Извођење музике,
- Музичко стваралаштво.

СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ

Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај, богат телесни доживљај и мисаону активност. Циљ наставног процеса у области слушања музике је да код ученика развије капацит пажње и способност активног слушања (са задатком) чиме се развија и музичка меморија, те не треба инсистирати на памћењу, а поготово не на провери слушаних дела. Уколико наставник у вези са слушаним делом, обезбеди квалитетно искуство ученику ученик ће се сам вратити на то дело и временом бити у стању да га препозна. Зато је од велике важности припрема наставника за ову активност у оквиру које ученицима треба да се укаже на релевантне изражајне елементе којима је остварен музички израз.

Композиције које се слушају, својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика.

Методички приступ процесу слушања музике треба да буде усмерен на ученичко откривање, тј. препознавање изражајних елемената. Ученици могу препознати изражајне елементе које им је наставник претходно представио и објаснио на начин сличан задатку који ће им потом поставити.

На пример:

Наставник одабере одређену краћу музичку целину (нпр. *Слон* - Сен-Санса), исприча ученицима шта је инспирисало композитора да напише музичко дело и поведе кратак разговор о карактеристикама ове животиње (величина, тежина, начин кретања и сл.). Након што су заједно послушали музички пример, наставник треба да скрене пажњу на композиторов избор одређених музичких изражајних елемената у вези са карактеристикама животиње о којима су претходно причали (веза између темпа

композиције и избора инструмента и слона као животиње; начин на који се мелодија креће и утисак о слону...). Важно је да при сваком обраћању пажње на поједини изражајни елемент, наставник пусти музички пример и укаже на одређене карактеристике у самом музичком току. Такође је потребно у вези са сваким изражајним елементом поставити питање какав би карактер музике био уколико би било који од ових изражајних елемената био другачији. Наставник може ученицима да (на духовити начин) демонстрира и ову ситуацију, а са циљем да увиде колико је битно пажљиво вајање сваког од изражајних елемената за целокупни музички карактер и сам музички доживљај.

Уколико се овакво демонстрационо слушање постави правилно, након неколико месеци, област слушања музике може да буде остваривана само путем аналитичког слушања музике, а да се наставник враћа и на демонстрационо у случајевима када жели да представи неки нови изражајни елемент музике.

У оквиру аналитичког слушања музике наставник пре пуштања композиције, ученицима задаје задатак да прво обрате пажњу на карактер слушаног примера и обавезно им понуди опције одговора, од којих је пар нетачно (омеђивање термина), попут: "борбени", "смирени", "разиграни" карактер. Следећи задатак би био (пре слушања) да им усмери пажњу на везу између темпа и описаног карактера дела (опет уз понуђење опције одговора); у наредном слушању ће размишљати о избору инструмента, па мелодији итд.

Ученик треба да има јасно формулисана упутства на шта да усмери пажњу приликом слушања како би могао да прати музички ток (попут извођачког састава, темпа, начина на који је мелодија извајана, специфичних ритмичких карактеристика, понављање и промена и сл.). Постепено, ови елементи музичког тока постају "константа" у процесу ученичке перцепције/перцепције па наставник може да проширује опажајни капацитет код ученика усмеравајући њихову пажњу пре слушања на релевантне специфичности музичког дела.

Овако постављено слушање музике, које подстиче развој музичке пажње, способност праћења музичког тока са разумевањем и упознавање са изражајним елементима, који су у служби исказивања 'музичке поруке' или комуникације, од суштинске је важности и за музичко извођење и музичко стваралаштво.

ПРЕПОРУЧЕНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА СЛУШАЊЕ

Химне

Светосавска химна

Државна химна

Школска химна

Народне песме

Ерско коло
Васино коло
Копа цура виноград
Синоћ кад је пао мрак
Кад те видим на сокаку - староградска
Ој Бадњаче, Бадњаче
Чаробна фрула - Бора Дугић

Песме за децу

Како се прелази улица - Бранко Милићевић
Седмица - Миња Субота
Ивин воз - Влада и Гиле
Ал је леп овај свет - Стеван Ст. Мокрањац и Александар Кораћ
Учимо да бројимо - Бранко Милићевић
Слон лепотан Дондолан - Драган Лаковић
Бубамара - Никола Вукомановић
Заклео се бумбар - Мирко Шоуц
Страшан лав - С. Барић
Успорите поред школе - хор Чаролија
Пажљивко - хор Чаролија
Другарство - Драган Лаковић
Све је пошло наопачке - Миодраг Илић-Бели
Јануарске звезде - Миодраг Илић-Бели
Успаванка за Аћима - Миодраг Илић-Бели
Успаванка - Бранко Милићевић
Најлепша мама на свету - Александар Кораћ
Пролеће у шуми - дечја песма из Финске
Кад си срећан - дечја песма
Деца су украс света - Миња Субота
Лептирићу шаренићу - дечја песма
Ишли смо у Африку - Миња Субота
Нек свуд љубав сја - дечја песма из Белгије

Домаћи композитори

Медведова женидба - Л. Димитријевић
Смејалица - Дејан Деспић

У Будиму граду - Стеван Ст. Мокрањац
Песма о одјеку - Миодраг Илић-Бели

Страни композитори

Скерцандо - Карл Орф
Радечки марш - Јохан Штраус
Хумореска - Антоњин Дворжак
Бумбаров лет - Николај Римски-Корсаков
Карневал животиња (Слон, Кенгури, Кавез за птице, Кокошке и петлови) - Камиј Сен-Санс
Валцер, оп. 69 бр. 2 - Фредерик Шопен
Успаванка - Јоханес Брамс
Крцко Орашчић (Кинески плес, Игра шећерне виле) - Чајковски
Абецеда - Волфганг А. Моцарт
Пчелица - Франц Шуберт
Менует, Ге-дур - Бах
Док месец сја - Жан Батист Лили
Звончићи - Џејмс Пјерпонт

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тзв. тимски рад, толеранција) и fine моторичке радње. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музику.

Кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче се и развијање личног стила изражавања. Циљ наставног процеса у области извођења музике је подстицање ученика да се музички изражавају и да истражују начине који су њима својствени. Мерило успеха је учешће и мотивисаност ученика.

Певање

Главни критеријум за избор песама је квалитет музичког дела као и примереност узрасту ученика у односу на тематику, ритам, артикулацију мелодијских скокова и сл. При избору песама за певање, наставник увек треба да има у виду и гласовне могућности ученика.

Пре почетка певања потребно је спровести кратке вежбе за распевавање при чему посебно треба обратити пажњу на правилно држање тела, правилно дисање и дикцију.

Рад на песми почиње демонстрацијом. Песма се учи по деловима, а затим спаја у целину. Наставник увек треба да инсистира на изражајном извођењу песме.

Једноставни модели и наменске песме чији се почеци везују за боје служе за стварање звучног фонда и представљају основу за поставку музичке писмености (до-зелено, ре-браон, ми-жуто, фа-плаво и сол-црвено). На овом нивоу моделе треба учити по слуху.

У настави музичке културе пожељно је повезивати покрет и певање кроз извођење народних, музичких и дидактичких игара.

Свирање

Ова активност се реализује на дечјим ритмичким и алтернативним инструментима (тело, предмети из окружења, Орфов инструментаријум...). Наставник треба да укаже на повезаност тонске боје инструмента са музичким садржајем. На пример: "Ево већ нам трамвај стиже - цин, цин, цин" - *триангл*, "Кестен пада, ток, ток, ток..." - *штапићи*...

Примери ритмичке пратње могу бити:

- извођење pulsa (проток основних ритмичких јединица),
- извођење ритма (који се поклапа са говорним ритмом бројалица и песама па се као такав једноставно учи по слуху),
- груписање удара - различитим покретима и различитим изворима звука се на један начин изводи наглашена прва у такту, а лакшим покретом и слабијим извором звука друга, односно остале слабије наглашене у такту. На пример, уз бројалицу "Гусен, гусеница" ударом о клупу изводити прву јединицу а плескањем другу, и/или инструментима - бубњићем прву, а штапићима, на пример, другу у такту.
- ономотопеја звучних илустрација - специфична места у тексту песама могу се звучно илустровати адекватним инструментом или неким другим предметом ("Цин, цин, цин", "ток, ток, ток", "трас", "бум"...).

У извођењу ритмичких аранжмана довољно је одељење поделити у две групе. На овом нивоу не треба залазити у објашњавање појмова.

ПРЕПОРУЧЕНЕ КОМПОЗИЦИЈЕ ЗА ПЕВАЊЕ

Химне

Државна химна

Светосавска химна

Школска химна

Народне песме

На крај села жута кућа
Ми идемо преко поља
Игра коло
Ја посејах лан
Јеж
Ситна је киша падала
Божић, Божић благи дан

Дечје песме

Коњ има чет'ри ноге - Зорислава М. Васиљевић
Петлић - Емил Главник
Зец копа репу - Зорислава М. Васиљевић
Пекарчић - Љ. Шкарица
Јежева успаванка - Никола Вукомановић
Саобраћајац - Надежда Хиба
Рођенданска песма - непознати аутор
Авантуре малог Ју Ју - Петар Бергамо
Ау, што је школа згодна - Миња Субота
Није лако бубамарцу - Арсен Дедић
Брате Иво - непознати аутор
Букварци - Божидар Станчић
Ускршња песма - Светлана Милић
Ивин воз - Александар Кораћ
Звук и тон - Зорислава М. Васиљевић
Телефонијада - Јован Адамов
Деда Мразе, не скрећи са стазе - Александар Кораћ
Први снег - Божидар Станчић
Пада снежак - Станко Коруновић

Музичке игре

Рибар - Владимир Томерлин
Иде маца поред тебе - Зорислава М. Васиљевић
Зец и репа - Зорислава М. Васиљевић
Песма у колу - словачка народна песма
Берем, берем грожђе
Васино коло
Медвед бере јагоде

Коларићу панићу
Плива патка преко Саве
Дуње ранке

Бројалице

Мачка
Ишо меда у дућан
Лептир и цвет
Два се петла побише
Еци пеци пец
Ен тен тини
Ко ко ко ко да
Ластавица
Бумбари
Дечак и птица

Свирање на дечјим инструментима

Иде мали меца - Д. Марковић
Пада Снежак - Станиша Коруновић
Ен тен тини
Боц, боц иглицама
На крај села жута кућа
Плива патка преко Саве
Пишем, пишем петнаест
Магарац и кукавица

Модел

Добро јутро, добар дан - Татјана Дробни
Ресаво, водо ладна
Ми идемо преко поља
Фабрика бомбона - Мирјана Живковић
Сол ми дај

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО

Дечје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се стичу у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује

интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких репродуктивних и стваралачких активности и знања.

Наставник треба да подстиче ученике да импровизују и истражују начине на који могу да изразе кроз музику сопствену инспирацију.

Стваралаштво може бити заступљено кроз:

- импровизацију игре/покрета на одређену музику,
- израду дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала,
- музичке импровизације,
- музичка питања и одговоре,
- компоновање мелодије на задати текст,
- илустрацију доживљаја музике,
- одабир познатог музичког у односу на литерарни садржај.

МУЗИЧКИ БОНТОН

Музички бонтон чине правила прихватљивог понашања у различитим ситуацијама у домену музичке културе. Наставник треба да искористи сваку прилику у току слушања или извођења, да објасни ученицима како треба да се понашају, зашто и шта се од њих очекује. Да би ученици трајније прихватили и савладали ова правила када је у питању слушање музике, препоручљиво је да их наставник одведе на неки концерт (нпр. музичка школа), где ће им у контакту са живом музиком све бити много лакше да разумеју. Нека правила (тишина, аплауз при изласку извођача на бину и при завршетку концерта) ученици могу самостално применити а нека (изостанак аплауза између ставова музичког дела) могу применити уз помоћ наставника. Код извођења музике, правила понашања се могу најлакше објаснити у реализацији групног извођења а нарочито хора (међусобно слушање извођача, музички дијалог, одсуство причања...)

УТИЦАЈ МУЗИКЕ НА ЗДРАВЉЕ

Квалитетна настава музичке културе подразумева и потребу да се у савременим условима и организацији живота (присуство буке и тенденција њеног повећања) ученицима скрене пажња на штетан утицај прегласне музике на здравље, физиолошки и психолошки одговор, односно реакцију организма на такву музику и директну рефлексiju на квалитет музичког дела које се слуша.

ПРОЦЕС ВРЕДНОВАЊА

Наставник треба да мотивише ученика на даљи развој, тако да ученик осети да је кроз процес вредновања виђен и подржан, као и да има оријентацију где се налази у

процесу развоја у оквиру музике и музичког изражавања. Важно је укључити самог ученика у овај процес у смислу дијалога и узајамног разумевања, у вези са тим шта ученик осећа као препреке (вољне и невољне) у свом развоју, као и на које начине се, *из ученикове перспективе*, оне могу пребродити.

У процесу вредновања резултата учења наставник треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитет перцепције/аперцепције и начин размишљања приликом слушања.

Када је у питању вредновање области Музичко извођење и стваралаштво, ученичка постигнућа треба вредновати у смислу изражајног и стваралачког ангажовања ученика, а не према квалитету насталог дела, јер су и најскромније музичке импровизације, креативно размишљање и стварање, педагошки оправдане.

Узимајући у обзир циљ предмета, неопходно је имати на уму да се оквир вредновања процеса и резултата учења одвија највише у ученичком живом контакту са музиком, тј. извођењу и стваралаштву, а такође и слушању музике.

Теоретско знање треба да има своју примену и функцију у ученичком изражавању кроз музику и у контакту са музиком. Како процес учења у оквиру сваког часа треба да обухвати све области, посматрање ученика у живом контакту са музиком је истовремено показатељ квалитета процеса учења, као и идеална сцена за вредновање остварености исхода. Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања. Диктате не треба практиковати, ни задавати.

У смислу активности, постигнућа ученика треба проценити на основу учениковог контакта са музиком и то:

1. допринос ученика за време групног рада,
2. израда креативних задатака на одређену тему,
3. рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе),
4. специфичне вештине.
5. начин размишљања и ставови

Уџбеници

Музичка Сливовница- радни уџбеник -М.Смекар Станковић,С.Цветковић

Литература

Н. Вукомановић, О. Комненић – Музичке игре

Музичке касете „Колибри,,
М. Васиљевић – Музички буквар

Активности наставника

- Користи искуства детета као идеје осећања или импулса који мотивишу креативни процес и стимулише.
- Бира, користи и прилагођава медије, материјале и технике који ће дати облик идејама импулса или осећањима.

Активности ученика

- Певање
- Слушање
- Свирање
- Стварње музике

Наставне методе

- Дијалогска
- Интерактивна
- Кооперативна метода
- Метода симулације
- Игра као метода са импровизацијом
- Хеуристичка

Облици рада

- Индивидуални
- Фронтални
- Индивидуализовани
- Рад у малим групама
- Рад у паровима
- Тимски рад

Наставна средства

Дидактичко радни материјал: Уџбеници, дечији инструменти (са диркама, ударалке...) плоче, касете, касетофон, грамофон, прибор за цртање, сликање и вајање, цртежи, слике ученика, реквизити за драмске радове, костими, маске, лутке, сценографије, драмски текстови.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање

Шта пратимо	Поступак	Инструменти оцењивања	Време	
<p>Степен остварености циљева, исхода и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета</p>	<p>- Праћење и вредновање, оцењивање ученика треба обављати континуирано, уважавајући интересовања и активности ученика у процесу учења, а у складу са индивидуалним развојним способностима. Оцењивање се врши описно. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом процењивања узимаће се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа, могућности и ангажовање ученика у наставном процесу. Наставник редовно прати и бележи успешност рада ученика, а</p>	<p>- Проверавање постигнућа и праћење напредовања ученика вршиће се полазећи од: - ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом процењивања узимаће се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа, могућности и ангажовање ученика у наставном процесу. Наставник редовно прати и бележи успешност рада ученика, а</p>	<p>Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +++ Ко не зна одговор – запис датума Учесталост јављања на часу по месецима Свеобухватност одговора Хоризонтално и вертикално повезивање градива Самосталност у одговарању За недоношења домаћег – запис датума у евиденцију За редовно доношење домаћег задатка + Сарадња у групи (сви чланови су укључени,</p>	<p>Свакодневно бележење током године Пресек стања по тромесечјима На крају школске године и на крају полугодишта</p>

	напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа, могућности и ангажовање ученика у наставном процесу..	затим на крају програмске целине бележи успешност рада ученика	сви имају задато забележено у свескама...) Степен залагања свих чланова групе Процена резултата рада група (пано, табела...)	
Ангажовање ученика у настави	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару - пружању помоћи другим ученицима у току рада	-Све што је рађено на часу налази се у свескама -Ангажовање и квалитет учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима	Пресек стања по тромесечјима

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд часова: 108 часова

Недељни фонд часова: 3 часа

Циљ

Циљ учења предмета *физичко и здравствено васпитање* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Задаци

- подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела;
- стицање моторичких способности;
- развој и усавршавање моторичких способности;
- стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаног циљем овог образовно васпитног подручја;
- формирање морално-вољних квалитета личности;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања, навике и вештине користе у свакодневним условима живота и рада;
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштите природе и човекове средине;

Оперативни задаци

- Задовољавање основних дечјих потреба за игром;
- Развијање координације, гipкости, равнотеже и експлозивне снаге;
- Стицање моторичних умења у свим природним филогенетским облицима кретања у различитим условима: елементарним играма, ритмици, плесном вежбама и вежбама на тлу; упознавање са кретним могућносима и ограничењима свог тела;
- Стварање претпоставки за правилно држање тела, јачање здравља и развијање хигијенских навика;
- Фомирање и овладавање елементарним облицима кретања – "моторичко описмењавање";
- Стварање услова за социјално прилагођавање ученика на колективан живот и рад.

ИСХОДИ

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања);
- правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
- комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу;
- одржава равнотежу у различитим кретањима;
- разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело;
- примењује правилну технику дисања приликом вежбања;
- изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу;
- игра дечји и народни плес;
- користи основну терминологију вежбања;
- поштује правила понашања на просторима за вежбање;
- поштује мере безбедности током вежбања;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање;
- поштује правила игре;
- навија фер и бодри учеснике у игри;
- прихвати сопствену победу и пораз;
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;
- наведе делове свога тела и препозна њихову улогу;
- уочи промену у расту код себе и других;
- уочи разлику између здравог и болесног стања;
- примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања;
- одржава личну хигијену;
- учествује у одржавању простора у коме живи и борави;
- схвати значај коришћења воћа у исхрани;
- правилно се понаша за столом.

Корелација-Математика,Српски језик,Свет око нас

ОБЛАСТ/ТЕМА

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ (препоручена дистрибуција часова је 6)

САДРЖАЈИ

Вежбе за развој снаге.

Вежбе за развој покретљивости.

Вежбе за развој издржљивости.

Вежбе за развој брзине.

Вежбе за развој координације.

ОБЛАСТ/ТЕМА

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ (препоручена дистрибуција часова је 63)

Ходање и трчање

Ходање:

- кратким корацима,
- дугим корацима,
- у различитом ритму,
- ходање са реквизитом,
- ходање са променом, правца и смера.

Техника трчања:

- трчање преко препрека,
- трчање са променом правца и смера,
- брзо трчање 20 м са стартом из различитих почетних положаја,
- игре са коришћењем научених облика ходања и трчања.

Скакања и прескакања

Поскоци у месту.

Поскоци у кретању.

Скакања удаљ.

Скакања увис.

Прескакање дуге вијаче.

Вежбе скакања и прескакања упором рукама.

Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.

Бацања и хватања

Бацање лоптице из места у даљину и у циљ.

Бацање лоптице из кретања.

Бацање лопте увис.

Вођење лопте.

Додавање лопте.

Игре са вођењем, додавањем лопте и гађањем у циљ.

Пузања, вишења, упори и пењања

Пузања на тлу.

Пењања.

Провлачења.

Вис лежећи опружено.
Помицања улево и удесно у вису лежећем и вису слободном.
Упори.

Вежбе на тлу

Основни садржаји

Основни ставови и положаји.
Поваљка на леђима.
Став на лопатицама (свећа).
Колут напред из чучња у чучањ.
Поваљка на стомаку.
Састав од научених елемената.
Игре са усвојеним вежбама.

Проширени садржаји

Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину.
Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.

Вежбе равнотеже

Ходање по линији.
Ходање по шведској клупи.
Лагано трчање на шведској клупи или ниској греди.
Кратак састав на линији обележеној на тлу, шведској клупи и ниској греди.

Вежбе са реквизитима

Вежбе обликовања са реквизитима.
Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита.
Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине.
Елементарне игре са реквизитима.
Игре са ластишом.

Плес и Ритмика

Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динамике уз плесак и уз музичку пратњу.
Галоп напред.
Дечији поскок.
Њихање и кружење вијачом или траком.

Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред.
Народно коло по избору.

Полигони

Комбиновани полигон од
усвојених вештина (вежби).

ОБЛАСТ/ТЕМА

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА (препоручена дистрибуција часова је 39)

Култура вежбања и играња

Основни термини у вежбању.
Вежбам безбедно.
Чувам своје и туђе ствари.
Правила елементарних игара.
Некад изгубим, а некада. победим.
Навијам фер.

Здравствено васпитање

Упознај своје тело.
Растемо.
Видим, чујем, осећам.
Моје здравље.
Ко све брине о мом здрављу.
Лична хигијена.
Хигијена простора у коме живим.
Хигијена простора у коме вежбам.
Животне намирнице и правилна исхрана.
Заједно за столом.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм предмета *физичког и здравственог васпитања* састоји се од три предметне области:

- физичка способност,
- моторичка вештина,

- физичка и здравствена култура.

Програм првог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из предшколског васпитања и образовања.

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИЦИ РАДА

Организациони облици рада који омогућавају остваривање планираних исхода су редовна настава и ваннаставне активности.

План и програм ваннаставних активности предлаже Одељенско веће првог разреда и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма. У оквиру њих постоје следећи облици рада:

- спортско-рекреативне активности,
- недеља школског спорта,
- активности у природи (крос, спортски дан, излети, зимовање, летовање...),
- школска такмичења,
- корективно-педагошки рад.

Часови физичког и здравственог васпитања

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ

Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену основних и проширених програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода.

Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама.

Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се слична али лакша вежбања од предвиђених или предвежбе.

Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду.

Усаваршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.).

У раду са напреднијим ученицима реализују се проширени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности.

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад.

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу.

Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Ова наставна област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игри и др.

Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.

Спортско-рекреативне активности

Реализују се према интересовању ученика. Сачињава се посебан програм при чему се узимају у обзир материјални и просторни услови рада, узрасне карактеристике и способности ученика.

Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- физичке активности прилагођене узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице...);
- ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту и др.).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Одељенско веће првог разреда заједно са Стручним већем предметних наставника који реализују наставу *физичког и здравственог васпитања* у другом циклусу, као и другим Стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици, који су ослобођени практичног дела наставе *физичког и здравственог васпитања*, буду укључени у организацију ових активности.

Активности у природи (излет, крос, зимовање, летовање...)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- излет;
- крос се организује минимум једном у току школске године;
- зимовање - организује се за време зимског распуста (физичке активности на снегу);
- летовање - организује се за време летњег распуста (камповање итд.).

План и програм ових активности сачињава Одељенско веће првог разреда у сарадњи са Стручним већем предметних наставника који реализују наставу *физичког и здравственог васпитања* у другом циклусу.

Школска такмичења

Школа за ученике првог разреда организује и спроводи такмичења из минимум једне елементарне игре или полигона у току школске године, као интегрални део процеса физичког и здравственог васпитања. План такмичења доноси Одељенско веће првог разреда у сарадњи са Стручним већем наставника *физичког и здравственог васпитања*. Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са планом и програмом наставе и учења, као и на такмичењима од интереса за локалну заједницу.

Корективно-педагошки рад

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;

- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења, а спроводи их наставник физичког и здравственог васпитања уз присуство наставника који реализује разредну наставну у одељењу које ученик похађа.

ОСЛОБАЂАЊЕ УЧЕНИКА ОД НАСТАВЕ ФИЗИЧКОГ И ЗДРАВСТВЕНОГ ВАСПИТАЊА

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара. Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- прате игру и усвајају правила игре, на часу или ваннаставним активностима,
- направе едукативни постер или цртеж са спортског догађаја,
- на други начин помажу у настави.

Пример исхода за ученике ослобођене од практичног дела наставе:

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- наведе основна правила елементарне игре која се најчешће примењује у настави;
- примени основна здравствено-хигијенска правила;
- помогне у организацији активности предвиђених програмом.

ПЛАНИРАЊЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

Број часова по наставним темама планира се на основу процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Наставне теме *Вежбе на тлу* и *Вежбе равнотеже* остварују се реализацијом основних и проширених садржаја. Основни садржаји су они које је неопходно спровести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове. Проширени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали основне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

При планирању вежбања у припремној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимализацији интензитета рада.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге:

- без реквизита и са реквизитима,
- на справама и уз помоћ справа.

2. Развој покретљивости:

- без реквизита и са реквизитима,
- уз коришћење справа,

3. Развој издржљивости:

- трчање,
- елементарне игре,
- вежбање уз музику,
- плес.

4. Развој координације:

- извођење координационих вежби у различитом ритму и у променљивим условима.

5. Развој брзине:

- једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.),
- штафетне игре,
- извођење вежби максималном брзином.

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ

Ходање и трчање

Ходање са опружањем колена стајне ноге уз правилно држање тела и са радом руку, кратким и дугим корацима, у различитом ритму, уз правилно постављање стопала (користити обележене линије на спортским теренима); на прстима, уз узручење са истезањем тела.

Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена (користити препреке - палице и вијаче поређане на једном делу сале или спољних терена), са забацивањем потколенице; брзо трчање са поласком из стајања, лежања, упора чучећег и другим начинима поласка.

Игре са различитим облицима ходања и трчања.

Скакања и прескакања

Поскоци у месту: суножним одскоком и суножним доскоком са опружањем тела, лево-десно, напред-назад, у доскок разножно и поново суножно; са вијачом (са међупоскоком и без међупоскока); једноножним одскоком и доскоком на једну ногу, са опружањем тела, лево-десно, напред-назад. Скок суножним одскоком пруженим телом са окретом за 90° и суножним доскоком. Суножни наскок на повишену површину (до висине шведске клупе), на наслане струњаче или горњу површину шведског сандука. Скок удаљ, уз правилан замах рукама, амортизацију и завршни положај.

Поскоци у кретању: после неколико корака, једноножни поскок једном, после неколико корака, једноножни поскок другом ногом и наизменично; после неколико корака једноножни одскок и меки суножни доскок до почучња ("да се не чује"). Поновити исто после неколико трчећих корака. Једноножни наскок на повишену површину чеоним и

бочним залетом (два оквира шведског сандука, ниска греда, коцка) и суножни доскок на меку површину. Скакање преко пореданих вијача једноножним и суножним одскоком. Школица, игра "ластиша".

Скокови удаљ: повезати залет од неколико трчећих корака са једноножним одскоком са обележеног простора (шира површина, или линије) и доскок на меку површину (струњача за скок у вис, песак).

Скокови увис: из залета право једноножним одскоком прескочити вијачу или ластиш, ноге погрчити и меко суножно доскочити (у групи од три до четири ученика); прескочити ластиш (постављен по ширини) са истовременим поласком два до три ученика.

Вежбе (скакања и прескакања) упором рукама: боком поред шведске клупе, упор и суножним одскоком наскок у упор чучећи, исто, прескочити клупу.

Прескакање дуге вијаче која се окреће: појединачно из места, са уласком и изласком према могућностима ученика.

Игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.

Бацања и хватања

Бацање лоптице (левом и десном руком) из места и у даљ и у циљ (оквир од шведског сандука, обележени циљ на зиду, квадрати од вијача на рукометном голу...). Вежбе поновити у ходању и у лаганом трчању.

Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла, хватање обема рукама: уз цео окрет, после плеска рукама, затварања очију, чучња, седа...; закотрљати лоту по тлу и хватањем је подићи обема рукама.

Вођење лопте у месту и у ходању (левом и десном руком).

Додавање лопте у паровима, у месту, са груди и изнад главе.

Игре са вођењем и додавањем лопте и гађањем у циљ.

Вишења, упори и пењања;

Пузања по струњачи на различите начине (лицем према тлу, леђима на тлу...)

Пењање: уз рибстол, уз морнарске лестве, чеоно, наизменичним прехватањем, пењање.

Провлачење кроз окна шведског сандука, клупе и реквизита (обруч) и др.

Пењање и спуштање на и са различитих справа.

Вишења: у вису лежећем опруженим телом, помицање улево и удесно. Помицања у вису слободном. Вис активни на свим справама на којима се вис може извести.

Упор активни на тлу и на свим справама, на којима се упор може извести.

Вежбе на тлу

Реализују се кроз обавезне и препоручене садржаје.

Основни садржаји

Клек, усправ без помоћи руку; клек суножни на струњаче, клек једноножни, усправ; кретање у упору чучећем и упору склоњено, лицем и леђима ка тлу; из чучња, малим одразом доскок прво на руке, а затим на стопала у упор чучећи ("жабљи поскоци"). Клек, узручење, заклон.

Поваљка на леђима. Став на лопатицама ("свећа"), грчењем и обухватом колена поваљка низ косу површину.

Колут напред, из чучња у чучањ, низ косу површину (на рипстолу окачене шведске клупе и прекривене струњачама).

Колут напред, из чучња у чучањ, и из чучња до става усправно и узручења.

Поваљка на стомаку (лежање на трбуху, обухватити рукама скочне зглобове - поваљка).

Комбинација на тлу од следећих вежби: најмање четири такта вежби обликовања, колут напред до става усправно, окрет у успону на обе ноге за 180°, чучањ, став на лопатицама, став усправно и два дечја поскока.

Проширени садржаји

Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину.

Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.

Вежбе равнотеже

Ходање по линији напред са правилним постављањем стопала (гимнастичким кораком), и уназад са опруженом упорном ногом, краћим корацима, корацима у успону и са различитим положајем руку (о бок, одручење, узручење).

Ходање по широком делу шведске клупе: напред - одручење; уназад са опружањем упорне ноге, узручење; у страну: из става спетног, руке о бок, ходање корацима са привлачењем до става спетног и узручења, зибом почучњем, корак у страну - одручити, став спетни, узручити.

Лагано трчање на предњем делу стопала са правилним држањем тела, рукама о бок или у одручењу (шведска клупа и ниска греда).

Научити комбинацију од вежби: из става спетног на почетку шведске клупе, трчање до половине клупе, одручити; став: једна нога иза друге, узручити, одручити; ходање до краја клупе, одручити, став: једна нога иза друге узручити; ходање уназад до половине клупе, једна нога иза друге, руке о бок; окрет за 90° ходање у страну корацима са привлачењем зибом почучњем, одручити; на крају греде став спетни, узручити, саскок, предручити, став спетни, приручити, завршити леђима према клупи. Ако школа нема клупу или греду, комбинацију научити на тлу, на линији.

Вежбе са реквизитима

Вежбе реквизитима користити приликом савладавања следећих садржаја:

Вежбе обликовања са палицом, обручем, вијачом и другим реквизитима

Трчања, поскоци и скокови - вијаче, палице и обручи поређани на краћем и дужем одстојању: прескакање кратке и дуге вијаче; ритмичке вежбе; коцке: пењање и силажење са коцке нагазним кораком и суножним доскоком у чучањ и почучањ; суножни наскок на коцку и доскок у чучањ и почучањ; чуњеви и обручи: вијугаво трчање.

Дизање и ношење: предмета и реквизита (коцка, медицинка...) на различите начине; постављање и скупљање предмета и реквизита.

Елементарне игре са коришћењем палица, вијача, обруча, коцки и чуњева.

Плес и ритмика

Ритмичко ходање и трчање са променом ритма, темпа уз плесак и одговарајућу музичку пратњу. Кретања са променом положаја руку, ногу и трупа. Галоп напред и странце. Дечји поскок. Сачинити састав од научених елемената уз музичку пратњу.

Вијача: њихање и кружење вијачом или траком у бочној и чеоној равни; суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Повезати ова два елемента као обавезни састав.

Плесови: "Ја посејох лан" и "Дуње ранке".

Једно коло по избору.

Полигони

Комбиновани полигон са задацима на тлу уз коришћење справа и ревизита (провлачења, ношења, котрљања...)

Комбиновани полигон са елементима пењања (на шведски сандук, рипстол, шведска клупа..)

Пливање

Наставну тему Пливање, реализују школе које за то имају услове у школи или објектима ван ње.

Програм наставе и учења пливања садржи:

- обуку непливача;
- игре на води.

Наставу пливања реализује наставник физичког и здравственог васпитања у сарадњи са наставником који спроводи разредну наставу том одељењу.

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме *Култура вежбања и играња* и *Здравствено васпитање*.

Култура вежбања и играња

Основни термини у вежбању

У раду са ученицима постепено уводити терминологију вежби и упознати их са утицајем примењених вежби на организам.

Вежбам безбедно

Упознати ученика са правилима понашања која важе у просторима за физичко вежбање како у школи, тако и ван ње. Истицати неопходност поштовања правила понашања током вежбања.

Чувам своје и туђе ствари

Формирање свести о потреби чувања како својих тако и туђих ствари.

Правила елементарних игара

Усвајање основних правила елементарних игара које се на часу реализују. Развијање свести о потреби поштовања правила игара, као и последицама њиховог непоштовања.

Некад изгубим, а некада победим

Неговање такмичарског духа. Прихватање победе и пораза на социјално прихватљив начин (без ругања и ниподаштавања противника...).

Навијам фер

Подстицати ученике да приликом игре или такмичења поштују своју и противничку екипу и награде сваки леп потез и поступак учесника у игри.

Здравствено васпитање

Упознај своје тело

Ученици именују делове тела и схватају њихову улогу. Могућности свог тела ученици показују кроз вежбање. Нагласити значај физичке активности и физичког и здравственог васпитања као предмета.

И ја растем

Проширити ученичка знања о сопственом расту и развоју. Оспособити их да уоче одређене промене током досадашњег развоја.

Видим, чујем, осећам

Упознавање ученика са одређеним чулима и њиховим улогама, која у великој мери утичу на правилно извођење физичких вежби, али и њиховим улогама у свакодневном животу путем којих унапређујемо сопствено здравље.

Моје здравље

Развој свести о потреби да се буде здрав и шта значи здравље за човека. Неопходно је да уоче разлике између здравог и болесног стања организма.

Ко све брине о мом здрављу

Заједнички сагледати ко све и на који начин брине о њиховом здрављу.

Тражим помоћ

На основу претходних искустава ученика утврдити у којим околностима, када и од кога треба тражити помоћ.

Лична хигијена

Формирање свести о значају одржавања личне хигијене.

Стварање навике да се опрема за физичко вежбање уредно одржава и чува.

Хигијена простора простора у коме живим

Подигнути свест о томе да о простору у коме живе треба самостално да брину (одржавају чистим и уредним) јер на тај начин чувају своје здравље.

Хигијена простора простора у коме вежбам

Формирање навике да се хигијена простора у коме ученик вежба уредно одржава и чува (сала, свлачионице, игралишта...)

Животне намирнице и правилна исхрана

Упознавати ученика са основама правилне исхране.

Заједно за столом

Правила понашања за столом током обедовања (постављање стола, правилно држање тела и руку током обедовања, правилно жвакање, понашање - гурање, бацање хране итд.).

Дидактичко-методички елементи

Основни принципи реализације наставе:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;

- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима;
- функционална повезаност делова часа - унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме.

При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада.

Избор дидактичких облика рада треба да буде у функцији ефикасне организације и интензификације часа у циљу достизања постављених исхода.

У настави треба да преовладавају игре и садржаји који захтевају прецизност извођења. Свим вежбањима претходе тачна упутства наставника и приказ вежби. Наставник прати рад ученика, указује и исправља грешке.

ПРАЋЕЊЕ, ВРЕДНОВАЊЕ И ОЦЕЊИВАЊЕ

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- стање физичких способности;
- стање здравља и хигијенских навика;
- достигнути ниво савладаности моторичких вештина;
- однос према раду.

Оцењивање се врши описно, на три нивоа, на основу достигнућности предвиђених исхода.

Први ниво

1. Стање физичких способности

Ученик има висок степен развијености физичких способности на основу оцене:

а) координације:

- у цикличним кретањима и у повезивању једноставних покрета у целину;
- правилно изводи комплекс од осам вежби обликовања без реквизита; четири вежбе на рипстолу; и четири вежбе са палицом;
- на основу брзине учења: вежби на тлу; трчања преко поређаних препрека у једнаком ритму;
- вођење лопте без прекида (неколико пута);
- додавање лопте једном или обема рукама и хватање лопте;

б) гипкости:

- раменог појаса, кичме и у зглобу кука;
- покрете трупа, руку и ногу изводи меко у оптималним амплитудама (заклони, претклон, заножења, предножења и одножења...);

в) одржавања равнотеже:

- на суженим површинама (линијама, шведској клупи, ниској греди или ставовима на једној ноzi) покрете изводе без поремећаја тежишта тела;

г) експлозивне снаге, брзине и репетитивне снаге:

- скокове и прескакања изводи са већом висином и даљином;
- брзо трчи са и без промене правца;

- вежбе обликовања за снагу изводи са више понављања;

д) издржљивост:

- трчи и учествује у игри дуже време без замора.

2. Стање здравља и хигијенске навике

Ученик има висок степен развијености хигијенских навика и добар здравствени статус када:

- нема постуралне поремећаје ни телесне деформитете, има нормално развијен свод стопала, уредног је општег изгледа; не показује видљиве знаке умора приликом вежбања;
- његов телесни развој је у складу са узрастом;
- има уредну опрему за вежбање и у потпуности усвојене хигијенске навике.

3. Достигнути ниво савладаности моторичких вештина

Ученик има висок степен развијености моторичких вештина уколико је успешно савладао кретања и захтеве предвиђене основним и проширеним садржајима.

4. Однос према раду

Ученик има позитиван активан однос према раду уколико је редован и активан на часовима и ако се ангажује у ваннаставним активностима.

Ученик је у потпуности достигао предвиђене исходе за први разред.

Други ниво

Ученик има задовољавајући степен: развијености физичких способности, здравственог стања и хигијенских навика, савладаности моторичких вештина и однос према раду, ако значајно не одступа од критеријума наведених за први ниво.

Ученик на овом нивоу достигао је предвиђене исходе уз одређене потешкоће (навести најбитније), има позитиван однос према раду ако је редован и активан на свим, или на већини часова.

Трећи ниво

Ученик делимично или потпуно одступа од критеријума наведених за први и други ниво.

Не носи редовно и не одржава опрему за вежбање и има недовољно развијене хигијенске навике.

Делимично је достигао, или у потпуности није достигао већину предвиђених исхода (навести најбитније), није заинтересован за вежбање и не показује напредак.

На крају сваке описне оцене, наставник треба да наведе које су могуће препоруке за даљи напредак и укључи родитеље.

Литература

- Н. Вукомановић, О. Комненић – Музичке игре
Музичке касете „Колибри”,
М. Васиљевић – Музички буквар

Активност наставника

- Планира и реализује разноврсне полигоне са унапред дефинисаним кретним задацима.
- Промовише надметање са самим собом и другима.
- Промовише конкретне потребе и интересовања ученика.

Активност ученика

- Вежбање, разговор, дискусија и интерактивни рад
- Трчање
- Скакање
- Пузење и провлачење
- Певање
- Бацање и хватање
- Играње лоптом
- Вишање
- Дизање и ношење
- Плес и пантонима
- Гимнастика
- Друга моторичка искуства (вожња бицикла, санкање, пешачење)

Методe рада

- Интерактивна
- Демонстративна
- Дијалoшка
- Кооперативна
- Игра
- Истраживачка
- Коришћење спортских справа и реквизита.

Облици рада

- Индивидуализовани
- Фронтални
- Рад у малим групама
- Рад у паровима
- Тимски рад

Наставна средства

Дидактичко радни материјал: спортски реквизити и справе, објекти из непосредне околине, спортски полигон, фискултурна сала...

Литература

Н. Вукомановић, О. Комненић – Музичке игре
Музичке касете „Колибри“,
М. Васиљевић – Музички буквар

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање

Шта пратимо	Поступак	Инструменти оцењивања	Време	
<p>Уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; Вежбама безбедно, чувам своје и туђе ствари. – Наведе делове свога тела и препозна њихову улогу; – Уочи промену у расту код себе и других; – Уочи разлику између здравог и болесног стања; – Примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; – Одржава личну хигијену; – Учествује у</p>	<p>Прикупљање информација из различитих извора: свакодневна посматрања, ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању. Он обухвата: – вежбање у адекватној спортској опреми; – активно учествује на часовима физичког и здравственог васпитања; – вежбање и играње у слободно време. -Приказ једног комплекса</p>	<p>- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности и постигнућа ученика на часу у свеску. - Комисија ученика и наставника. -Навијам фер. Растемо. Видим, чујем, осећам. Моје здравље, ко све брине о мом здрављу. Лична хигијена. Хигијена простора у коме живим. Животне намирнице и правилна исхрана. - Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика)</p>	<p>Инструменти процењивања: Подједнако, континуирано прати и вреднује: - стање физичких способности; - стање здравља и хигијенских навика; - достигнути ниво савладаности моторичких вештина; - однос према раду. - Оцењивање се врши описно, на три нивоа, на основу достигнутог предвиђених исхода. -За доношења опреме – запис датума у евиденцију -За редовно доношење опреме + -Сарадња у групи</p>	<p>Свакодневно бележење током године Пресек стања по тромесечјима На крају школске године и на крају полугодишта</p>

<p>одржавању простора у коме живи и борави; – Схвати значај коришћења воћа у исхрани; – Правилно се понаша за столом.</p>	<p>усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита. -Постигнућа у моторичким вештинама. Индивидуални напредак ученика</p>		<p>(сви чланови су укључени) Степен залагања свих чланова групе. Процена резултата рада група у такмичењима</p>	
<p>Ангажовање ученика у настави</p>	<p>Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима</p>	<p>Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу у такмичењима - пружању помоћи другим ученицима у току рада</p>	<p>-Ангажовање и квалитет учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима</p>	<p>Пресек стања по тромесечјима</p>

ВЕРСКА НАСТАВА

Разред: Први

Фонд часова: 36

Циљ

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православно поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност Цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се хришћанско виђење живота и постојања света излаже у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне Цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање

Задаци наставе: Да код ученика:

- развије отвореност и однос према Богу као другој и другачијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза (свест о заједници)
- развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу са природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве
- изграде способности дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва
- помогне у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом (са људима различитих култура, религија и погледа на свет, са друштвом, са природом) и са Богом
- изгради уверење да свет и све што је у њему створено су за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање.

Табеларни приказ оријентационог распореда градива

Ред. бр.	Наставна тема	Број часова				
		обрада	утврђивање	систематизација	остало	укупно
1.	Увод	1				1
2.	Заједница као основ живота	3	1			4
3.	Заједница љубави Бога, човека и природе	6	1			7
4.	Неизмерна љубав Божја – Христос се роди	3	3	1		7
5.	Црква . заједница са Богом	4	1			5
6.	Христова љубав према човеку и свету	3	1	1		5
7.	Наша брига о свету (творевини Божјој)	4	2		1	7
Укупан број часова		24	9	2	1	36

Р.б.	Наставна тема	Опште међупредметне компетенције	Исходи наставе	Начин и поступци остваривања програма	Начин провере оствареност и исхода
1,	Увод	Компетенција за учење •Има	- упознавање ученика и вероучитеља - упознавање ученика са	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело	

		<p>позитиван и одговоран однос према учењу. Комуникација</p> <ul style="list-style-type: none"> •Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност. <p>Сарадња</p> <ul style="list-style-type: none"> •доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе 	<p>садржајима предмета и начином рада - мотивисање ученика за похађање часова верске наставе</p>	<p>катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учење у богослужбеном животу Цркве.</p> <p>На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.</p>	
--	--	--	--	--	--

2,	Заједница као основ живота	<p>Компетенција за учење</p> <ul style="list-style-type: none"> •Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје. <p>Естетичка компетенција</p> <ul style="list-style-type: none"> •Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања. 	<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • опише и објасни значење појма заједнице као и његов однос према њему блиским особама (породици) • препозна да не можемо једни без других • зна да нас љубав повезује са другима • прихвата друге личности и њихове особине • да се правилно осени крсним знаком • зна да је Бог Света Тројица (Заједница) • зна да крштењем постајемо чланови Божје породице (Цркве) <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ученик ће пожелети да чини добро другима (ближњима) у 	<p>Врсте наставе</p> <p>Настава се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава (35часова) • практична настава (1час) <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици; • Практична настава се реализујеу цркви – учешћем у литургијскомсабрању; 	
----	----------------------------	---	---	--	--

		<p>Комуникација</p> <ul style="list-style-type: none"> •Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. Одговоран однос према околини •Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. <p>Решавање</p>	<p>својој заједници</p> <p>ученик ће желети да изражава хришћанску љубав према Богу и ближњима</p>		
--	--	---	--	--	--

		<p>проблема</p> <ul style="list-style-type: none"> •Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством 			
3,	Заједница љубави Бога, човека и природе	<p>Компетенција за учење</p> <ul style="list-style-type: none"> •Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности 	<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ученик сазнаје да заједница са Богом почива на слободи • да зна да је послушност израз љубави • препозна да је даривање плод љубави • да сазна да је молитва разговор са Богом 	<p>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне 	

		<p>ваншколског учења; негује и развија лична интересовања. Одговорно учешће у демократском друштву</p> <ul style="list-style-type: none"> • Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. Одговоран однос према околини • Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне 	<ul style="list-style-type: none"> • да се упозна са молитвом Оче наш • зна да је Бог Отац створио свет из љубави • препозна да је наш живот Божји дар • да зна да Бог жели да живимо у заједници са Њим <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • код ученика ће се развити жеља да љубав показује на конкретан начин • ученик ће бити мотивисан да љубав према Богу изражава молитвом 	<p>почетни увид у токаквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученикена • истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно иформативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постижекада се наставни садржаји реализују у складу сасавременим 	
--	--	--	---	--	--

		<p>средине и природе. Сарадња •активно и конструктивно учествује у раду групе или пара.</p>		<p>педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава. • Имаући у виду захтевенаставног програма и могућности транспонованаставно г садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика. • У остваривању савремененаставе наставе наставник је извор</p>	
--	--	---	--	--	--

				<p>знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. 	
4,	Неизмерна љубав Божја – Христос се роди	<p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <ul style="list-style-type: none"> • Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. <p>Естетичка компетенција Комуникација</p>	<p>библијске приповести о Христовом рођењу</p> <ul style="list-style-type: none"> • препознаје и именује главне личности из библијске приче о Христовом рођењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) • препозна да је 	<p>Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процењивањем реакције ученика или прикупљањем 	

	<p>•Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. Одговоран однос према околини</p> <p>•Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. Решавање</p>	<p>прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави</p> <p>• препозна да је Витлејемска пећина слика Цркве</p> <p>• усвоји текст (садржај) и мелодију песме (Божић, Божић)</p> <p>• препозна да је Свети Сава посветио свој живот Богу због љубави према Њему</p> <p>Афективни аспект:</p> <p>• код ученика ће се развити жеља да активно учествује у прослави Христовог рођења</p> <p>• код ученика ће се развити жеља да према ближњима подражава пример љубави Светога Саве</p>	<p>коментара ученика путем анкетних евалуационих листића;</p> <p>• провером знања које ученици усвајају на часу испитаивањем ставова;</p> <p>Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усменоиспитивање; • писменоиспитивање; • посматрање понашања ученика; <p>Оквирни број часова по темама</p> <p>Увод – 1</p> <p>Заједница као основ живота – 4</p> <p>Заједница љубави Бога, човека и природе – 5</p> <p>Неизмерна љубав Божја-Христос се роди! – 6</p> <p>Црква – заједница са Богом – 8</p> <p>Христова љубав према човеку и</p>	
--	--	---	--	--

		проблема		свету – 4 Наша бригаа о свету – 6 Евалуација – 1+1	
5,	Црква . заједница са Богом	Одговорно учешће у демократском друштву • Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима Одговоран однос према здрављу Рад с подацима и информацијама	Когнитивни аспект: • опише појединости библијске повести о стварању света • разликује оно што је Бог створио од онога што је човек направио на примерима из непосредног окружења • зна зашто за Бога кажемо да је Творац • на елементарном нивоу објасни повезаност људи и природе • уочи да се у Цркви остварује јединство људи и природе са Богом • да зна да у заједници са Богом учествујемо слободно – само ако		

			<p>то желимо (пример Светога Саве и његовог слободног избора)</p> <ul style="list-style-type: none"> • да се упозна са Литургијом као догађајем (заједничком трпезом) на којем се окупља Божја породица <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • код ученика ће се развити жеља да својом послушношћу изражава своју љубав и слободу • ученик ће желети да учествује у Литургији 		
6,	Христова љубав према човеку и свету		<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да упозна Христово учење као „учење“ о љубави и праштању (на примерима из јеванђељских прича) 		

			<ul style="list-style-type: none"> • препозна и разуме да је права љубав када је показујемо делима • усвоји садржај и мелодију песме „Знаш ли ко те љуби силно • опише појединости библијске повести о Христовом Васкрсењу • препознаје и именује главне личности из библијске приче о Христовом Васкрсењу (уз помоћ иконе празника и по кључним симболима) • препозна да је прослава празника догађај целе породице кроз који се остварује заједница љубави • опише прослављање Васкрса у својој породици • зна обичаје у вези са 		
--	--	--	---	--	--

			<p>Васкрсом</p> <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ученици ће развити потребу да делима исказују љубав • код ученика ће се развити жеља да учествује у припремама за прославу овог највећег хришћанског празника 		
7,	Наша брига о свету (творевини Божјој)		<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • преприча одабране приче које говоре о Христовој љубави према свету и човеку • на елементарном нивоу објасни међусобну повезаност свих људи и природе • препознаје и именује поступке људи који су прожети љубављу према природи, људима и Богу • уочи 		

			<p>у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса 1. разреда основне школе</p> <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none">• код ученика ће се развијати жеља да се брине о биљкама и животињама и целокупној природи		
--	--	--	---	--	--

Неки од препоручених начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...),

- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима,

- размена искустава и сарадња са члановима већа и стручним сарадницима у школи,

- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја.

Наставне методе:

Методe активног учења:

- инетрактивно (кооперативно) учење
- амбијентално учење
- радионице
- искуствено учење
- учење кроз размену.

Методe активног учења по својој структури комбинују одређене класичне методe и облике рада.

Класичне методe:

- вербално - текстуалне методe: монолог (усмено излагање, причање, објашњавање, тумачење...); дијалог (разговор, дискусија...)
- текст - методa (рад на тексту, рад са уџбеником...)
- очигледна методa: илустративни и демонстративни радови...

Наставна средства: дидактички материјал, уџбеник, пројектор, иконе

Корелација са другим предметима:

По садржајима верске наставе, међупредметно повезивање се може остварити са садржајима наставних предмета: Српски језик, Свет око нас, Грађанско васпитање, Ликовна култура, Музичка култура.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању

Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Инструменти оцењивања	Време
-------------	--------------------------	----------	-----------------------	-------

	<p>Непосредно опиисно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Усмено испитивање; • Писмено испитивање; • Посматрање понашања ученика; • Редовно доношење домаћег задатка; • Прегледање свеске; • Вођење евиденције од стране наставника о јављању на часовима <p>Оцену истиче се добија ученик који:</p> <ul style="list-style-type: none"> -лако логички повезује чињенице и појмове; -самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; -решав проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; -показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен и ангажовања; -показује одговоран однос према раду/ припремљен је за час. <p>Оцену добар добија ученик који:</p> <ul style="list-style-type: none"> -у великој мери показује способност примене знања 		<ul style="list-style-type: none"> - Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника. - Формативно свакодневно оцењивање усмених одговора ученика. 	<p>Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За више јављања, одговоре, активност/ истиче се Ко не зна одговор</p> <p>веобухватност одговора; Хронолошка и појмовна прецизност; Хоризонтално и вертикално повезивање градива;</p>	
--	--	--	---	--	--

<p>Ангажовање ученика у настави</p>	<p>Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима</p>	<p>– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања (истиче се) – показује делимични степен активности и ангажовања (добар) – показује мањи степен активности и ангажовања (задовољава)</p>			
-------------------------------------	---	--	--	--	--

Пројектна настава

У плану је реализовати час пројектне наставе на тему “прославе празника Васкрса“ у виду организовања радионице на којој би ученици правили корпице за васкршња јаја. Ученици би уз помоћ картона, колаж папира, тракица, картона за јаја, фломастера и бојица правили корпице у које ће ставити прво офарбано јаје, у нашем народну познато под називом чуваркућа. Најкреативнији и најрепрезентативнији радови ученика биће изложени у холу школе.

Начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка

- Просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих задатака...)
- Већа индивидуализација наставе;
- Размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи;
- Коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја;
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним ситуацијама

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ - САЗНАЊЕ О СЕБИ И ДРУГИМА

Годишњи фонд часова 36 часова

Недељни фонд часова 1 час

Циљ

Циљ учења програма *грађанско васпитање* је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

Задаци наставе "Грађанско васпитање – Сазнање о себи и другима су:

- олакшавање процеса адаптације на школску средину и подстицање социјалне интеграције
- успостављање и развијање односа другарства и сарадње са вршњацима и одраслима;
- подстицање развоја о себи, сопственим осећањима и потребањима, свести о личном идентитету и особености, самопоштовања и самопоуздања;
- проширивање знања и умења за решавање индивидуалних проблема, учење техника за превладавање непријатних емоционалних стања; учење видова самопотврђивања без агресивности и уз уважавање других;
- подстицање социјалног сазнања, разумевања и прихватања међусобних разлика;
- подстицање групног рада, споразумевања и сарадње;

- развијање комуникативних способности и конструктивног решавања сукоба са вршњацима и одраслимас;
- развијање креативног изражавања;
- упознавање ученика са дечјим правима;
- подстицање и оспособљавање за активну партиципацију у животу школе при чему је битно да све што ученици раде, раде из унутрашње, позитивне мотивације, а не због принуде и послушности засноване на страху.

ИСХОДИ

По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:

- наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује;
- уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу;
- понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других;
- препозна код себе и других основна осећања;
- препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима;
- преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву;
- тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права;
- разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима;
- комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме;
- слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење;
- сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму;
- договара се и одлучује у доношењу одељенских правила и да се понаша у складу са њима;
- својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници;
- препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати;
- заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу;
- учествује у изради плана једноставне акције;
- са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију;
- доприноси промоцији акције;
- на једноставан начин вреднује изведену акцију.

Корелација-Српски језик ,Свет око нас ,Математика

ОБЛАСТ/ТЕМА

ЉУДСКА ПРАВА (препоручена дистрибуција часова је 17)

Ја и други у одељењу
Радионичарски тип часа
САДРЖАЈИ

Идентитет

Ко сам ја? Наше јаке стране, у чему смо успешни, у чему бисмо волели да напредујемо.
Таленти и интересовања која поседујемо.
Наше сличности и разлике.
Основна осећања (радост, страх, туга, бес) и како се препознају.

Потребе и права

Разлике између жеља и основних животних потреба.

Права детета

Кршење и заштита права

Препознавање кршења права детета.
Коме се обратити у ситуацијама кршења права детета.
Одговорност према себи и другима.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО (препоручена дистрибуција часова је 8)
Одељење/група као заједница

Радионичарски тип часа

Функционисање заједнице

Одељење/група као заједница.
Вредности одељења/групе - равноправност, одговорност, солидарност, поштовање и брига за друге, толерантност, праведност, поштење.
Уважавање различитости.
Правила у одељењу/групи и њихова функција.
Одлучивање у одељењу/групи.
Одговорност деце и одраслих за функционисање заједнице.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ (препоручена дистрибуција часова је 6)
Комуникација и сарадња

Радионичарски тип часа

САДРЖАЈИ

Комуникација

Слушање/неслушање.

Кад разговарамо држимо се теме.

Изношење мишљења.

Уважавање саговорника.

Сарадња

Групни рад, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ (препоручена дистрибуција часова је 5)

Акција одељења/групе

Радионичарски тип часа

САДРЖАЈИ

Планирање и извођење једноставне акције у одељењу/групи

Кораци у планирању и извођењу акције.

Чиме се поносимо и чиме нисмо задовољни у одељењу.

Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити.

Одређивање циља и израда плана акције - подела улога, договор о роковима, начину реализације.

Извођење и документовање акције - видео, фотографије, текстови и сл.

Промоција акције на нивоу школе - приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу.

Вредновање акције - чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм *грађанског васпитања*, у првом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале што значи да су садржаји у сва четири разреда дати у областима *Људска права*, *Демократско друштво*, *Процеси у савременом свету* и *Грађански активизам*. Тематске области се спирално развијају, односно садржаји се из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију која ће се доследно развијати у свим разредима и кроз све садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, препознавање дискриминације и другим исходима који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.

Област *демократско друштво* је конципирана аналогно предмету *свет око нас* где се ученици у процесу сазнавања полако воде од непосредног окружења (породица, одељење) ка широј друштвеној средини (школа, окружење, држава, свет).

У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета. Између исхода, како у оквиру једне, тако и у више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода.

Остваривање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Имајући у виду да ученици првог разреда долазе са искуством из припремног предшколског програма где је доминантно сазнавање кроз игру и овде треба методску окосницу предмета да чине интерактивне радионице, структуриране игровне активности обједињене око главне теме. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове. Зато се може рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи, а не преношење готових знања, туђих увида или готових предлога. Наставник треба да нагласи да нема пожељних, очекиваних или тачних одговора, да је нагласак на процесу откривања и сазнавања о себи и другима кроз размену. Осим тога, важно је да постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава, и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика добро је у току часа комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација за учествовањем. За овај предмет важно је обезбедити такав начин седења ученика који омогућава свим учесницима да виде једни друге, окренути лицем у лице.

Посебну пажњу треба обратити на последњу област програма где се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве, али да имају све кораке. Ученике треба охрабривати када наиђу на тешкоће и јасно указивати да си и неуспеле акције добре јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Бројни су примери тема у оквиру којих се могу осмислити једноставне акције у корист права детета, а на нивоу одељења/групе. На пример, вршњачка подршка је важан

сегмент укупне подршке инклузивног образовања, тако да је укљученост ученика у овај сегмент живота и рада школе веома значајан. Он се огледа управо у заједничком промишљању наставника и ученика на тему како осмислити план подршке, како га најуспешније реализовати, водећи рачуна о потребама сваког ученика обухваћеног инклузивним образовањем.

Грађанско васпитање, као програм, део је ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и етосом школе. Најјача корелација је са *српским језиком* и предметом *свет око нас* где се може користити тематско планирање.

Како је *грађанско васпитање* изборни програм, дешава се да се реализује у целом или у делу одељења, мада се често реализује и у групи састављеној од ученика из више одељења и зато се алтернативно користе оба израза одељење/група. Уколико је рад у групи потребно је уложити додатни напор да се направи групна кохезија. Многи садржаји програма су погодни за јачање добрих односа у групи, а посебно активности на планирању и извођењу заједничких акција.

У овом предмету продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван одељења/групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе.

За реализацију предмета и остваривање дефинисаних исхода врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима, он је тај који даје повратну информацију и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Он подржава ученике када им је тешко да се изразе, помаже им у избору правих речи. Подстицајним питањима може да наведе ученике да сагледају ситуацију из друге перспективе што је озбиљан захтев за ученике првог разреда који су још увек у великој мери фокусирани на сопствене потребе, мисли, осећања. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости уз обавезу поштовања и уважавања других и другачијих погледа и мишљења.

Оцењивање ученика у *грађанском васпитању* је усаглашено са Правилником о оцењивању у основној школи и ученицима блиско јер се описно оцењују из свих предмета.

Литература

Сазнање о себи и другима-Приручник за наставнике

Активности наставника

Оспособљава ученике да разумеју неопходност правила која регулишу живот у заједници и да кроз договарање активно допринесе поштовању или мерењу правила сагласно са потребама. Оспособљава ученике да упознају и уважавају дечија права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању. Развија и негује њихову еколошку свест, морално расуђивање и основне људске вредности; оспособљава их да активно допринесе развоју школе по мери детета. Учи ученике о кућном реду школе, оцењује их описно. Организује: социјално сазнање, самосвест, морално и критичко мишљење. Води радионице и нема пожељних, очекиваних или тачних одговора, већ је нагласак на процесу откривања и сазнавања о себи и другима кроз размену. Организује распоред седења и изводи наставу по редоследу наставних јединица. Помаже ученицима: да формирају позитивну слику о себи, да стекну самопоуздање и осете да кроз процес размене са другима, могу да обогате своју личност и сазнање. Наставник-својим понашањем, начином рада и ставом према деци треба да демонстрира вредности, које жели да његови ученици усвоје.

Активности ученика

Развијају личност, активни су учесници у процесу образовања и васпитања; изграђују: сазнања, умења, способности, вредности неопходних за формирање: аутономне, компетентне, одговорне и креативне личности, одговорне за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге. Договарају се и сарађују са вршњацима и са одраслима; развијају самопоуздање и личну одговорност. Уче да препознају сопствене потребе, на начин који не угрожава друге. Развијају свест о потреби уважавања различитости и особености; уочавају и превазилазе стереотипе "везане за пол, узраст, изглед, понашање, порекло". Оспособљавају се за ненасилно решавање сукоба. Развијају појам пријатељства.

Методе рада

- Вербално текстуелна метода (монологска, дијалогска, метода рада са текстом)
- Илустративна демонстративна
- Експериментално-практичне методе
- Откривачка метода (хеуристичка метода)
- Проблемска метода

Облици рада

- рад у малим групама
- индивидуални
- фронтални

Наставна средства

Дидактичко радни материјал-30 листова папира А 4 , - 2 комада картончића у боји по ученику - фломастери и бојце за сваког ученика - селотејп и маказе...

Литература

Сазнање о себи и другима-Приручник за наставнике

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Начин провере остварености исхода, формативно и сумативно оцењивање

Шта пратимо	Поступак	Инструменти оцењивања	Време	
<p>Степен остварености циљева, исхода и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета</p>	<p>Процењују се вештине : начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како аргументује, евалуира, документује. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења</p>	<p>- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности и постигнућа ученика на часу у свеску ученика и евиденције наставника - Усмено одговарање -Ученици воде евиденцију -Прегледање свезака - Ученици дају самопроцену оцене - Групни рад (посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика) - Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика)</p>	<p>Број јављања: За јављање+ За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања+++ Ко не зна одговор – запис датума Учесталост јављања на часу по месецима Свеобухватност одговора Хоризонтално и вертикално повезивање градива Самосталност у одговарању Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен залагања свих чланова групе</p>	<p>Свакодневно бележење током године Пресек стања по тромесечјима На крају школске године и на крају полугодишта</p>

			Процена резултата рада група (пано, табела...)	
Ангажовање ученика у настави	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару - пружању помоћи другим ученицима у току рада -Израда паноа	-Све што је рађено на часу налази се у свескама -Ангажовање и квалитет учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима	Пресек стања по тромесечјима

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Годишњи фонд часова - 36 часова

Недељни фонд - 1 час

Циљ

Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет је развијање дигиталне компетенције ученика ради њиховог оспособљавања за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развој алгоритамског начина размишљања.

ИСХОДИ

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- препозна дигиталне уређаје из окружења и именује неке од њих;
- наведе неке од животних ситуација у којима дигитални уређаји олакшавају обављање послова;
- упореди начине рада и живота људи пре и после појаве дигиталних уређаја;
- упореди начине креативног изражавања са дигиталним уређајима и без њих;
- користи дигиталне уџбенике за учење (самостално и/или уз помоћ наставника);
- упореди дигитални и папирни уџбеник;
- упореди традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја;
- наведе неке од карактеристика „паметног“ дигиталног уређаја;
- наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине;
- наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље;
- наведе неке од здравствених ризика везаних за прекомерно или неправилно коришћење дигиталних уређаја;
- доведе у везу начин одлагања електронског отпада са загађењем животне средине;
- наброји основне податке о личности;
- објасни зашто саопштавање података о личности представља ризично понашање при комуникацији помоћу дигиталних уређаја;
- именује особе или институције којима се треба обратити за помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин;
- наведе основне препоруке за руковање дигиталним уређајем на одговоран начин (применмера физичке заштите) и објасни зашто је важно примењивати их;
- анализира једноставан познати поступак/активност и предлаже кораке за његово спровођење;
- протумачи симболе познатог/договореног значења и спроведе поступак описан њима;
- уочи и исправи грешку у симболима израженом упутству (алгоритму), провери ваљаност свог решења и по потреби га поправи (самостално или сараднички);

– доведе у везу алгоритам и понашање дигиталног уређаја.

САДРЖАЈИ - ДИГИТАЛНО ДРУШТВО (18)

Различит изглед дигиталних уређаја.

Дигитални уређаји у различитим занимањима.

Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно изражавање са дигиталним уређајима и без њих. Комуникација посредством дигиталних уређаја.

Дигитални уређај и паметни дигитални уређај.

Коришћење дигиталних уређаја за повећање прилика за учење и стицање искуства ученика у области науке, културе и уметности.

– упореди традиционалне видове комуникације са комуникацијом посредством дигиталних уређаја;

– наведе неке од карактеристика „паметног“ дигиталног уређаја;

– наведе на који начин дигитални уређаји могу да допринесу упознавању културне баштине;

– наведе основна правила за коришћење дигиталних уређаја како не би угрозио здравље;

САДРЖАЈ - БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА (8)

Дигитални уређај и наше здравље (вид, положај тела, време пред екраном, дигитални уређај као отпад).

Подаци о личности и њихова заштита при комуникацији помоћу дигиталних уређаја.

Помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин.

Одговорно руковање дигиталним уређајем (мере физичке заштите, коришћење лозинке).

ТЕМА - АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА – САДРЖАЈ (10)

Разлагање проблема на мање целине.

Осмишљавање корака који воде до решења једноставног проблема.

Тумачење постојећих и креирање алгоритама изражених симболима.

Уочавање и исправљање грешака у алгоритму.

Тумачење понашања дигиталног уређаја у односу на приказани алгоритам.

Кључни појмови садржаја: дигитални уређаји, интернет, електронски отпад, подаци о личности, безбедност, решавање проблема, алгоритам.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика првог разреда основне школе. Програм наставе и учења за први разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи

предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме: Дигитално друштво, Безбедно коришћење дигиталних уређаја и Алгоритамски начин размишљања.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи – глобални

план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Наставник је у планирању, припреми и остваривању наставе и учења аутономан. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наведене исходе могуће је остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних

уређаја намењених за коришћење од стране ученика, укључујући и могућност да само наставник располаже дигиталним уређајем. Уколико наставник има на располагању одговарајуће дигиталне уређаје (рачунаре, таблете, мобилне телефоне, роботе и друге физичке дигиталне уређаје...), ученици треба да их користе на начин који директно доприноси остваривања дефинисаних исхода учења. Вероватно је да ученици имају искуства са коришћењем дигиталних уређаја. Од изузетног је значаја да та искуства наставник увиди и уважи. Ученици могу бити вешти корисници технологије, али то не значи да су и компетентни у овој области. У том смислу, наставник има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика.

Током реализације наставе, рад наставника мора бити континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Важно је да наставници помогну ученицима да увиде да технологија није свимаједнако доступна, те да немогућност приступа технологији може да угрози одређене групе или појединце у друштву. Отуда је неопходно да наставник, пре него што планира конкретне активности учења, уочи постојање ученика који би, због ограниченог приступа технологији, могли да буду искључени или у неповољном положају. На пример, ако наставник предвиђа коришћење апликације на таблету или мобилном телефону, он мора да буде сигуран да те активности нису неповољне за ученике који немају приступ таквој технологији код куће. Обавезивање ученика да користе наставне материјала за које им је потребан приступ интернету од куће неправедно је према

онима који га немају. За такве ученике наставник мора да обезбеди алтернативу - могућност приступа школским дигиталним уређајима, пре или после наставе.

Значајно је и да наставник упозна ученике са стереотипом да је бављењем информатиком и програмирањем поље рада резервисано за мушку популацију и да га демантује кроз навођење адекватних примера (Ада Лавлејс и сл.).

Дигитално друштво

Наставник треба да креира образовну ситуацију у којој ученици могу да увиде да су дигитални уређаји свуда око њих – код куће, у школи, дому здравља, продавници, на паркингу, улици. Наставник не сме да инсистира на дефинисању дигиталног уређаја. Он треба да има у виду да рачунари данас имају различите појавне облике. Десктоп, лаптоп или таблет јесу рачунари, али то је и телефон, као и нека савремена играчка, фрижидер, клима уређај, вешмашина. Отуда термин рачунар (енгл. computer) није довољан, те користимо термин дигитални уређај.

Ученике треба подстицати да поделе са вршњацима животне ситуације које су их увериле у корисност дигиталних уређаја, тј. опишу како родитељи: плаћају рачуне од куће (без чекања у реду, у време када им је угодно, чак и ноћу), како проналазе информације које су им потребне (радно време продавнице, временску прогнозу, читају новине и сл.), користе навигацију...

Наставник треба да створи услове за хеуристички разговор постављајући питања: Некада није било рачунара. И тада су лекари лечили људе. Сада лекари користе дигитални уређај. Зашто? (Повезивањем рачунара, систем здравствене заштите обезбеђује да ажурни подаци о здравственом стању пацијента буду доступни не само једном лекару, већ свим лекарима укљученим у његово лечење. Не постоји потреба ни за издавањем папирних рецепата за лекове. Тиме се смањују трошкови и обезбеђује правовремено издавање лекова пацијентима којима су потребни, као и штити животна средина); Како ради касир у продавници? Да ли укуцава цену производа? Како је употребом дигиталног уређаја унапређен његов рад? (Скенирајући баркодове, касир ради брже, производи које су купци купили нису више на стању у продавници, менаџер продавнице зна шта треба набавити, а шта не); Наставници су подучавали децу и пре рачунара. Сада користе дигитални уређај. Зашто? (Некада су наставници уписивали оцене у папирни дневник. Сада користе електронски дневник. Коришћењем електронског дневника наставник омогућава да родитељи лако могу да прате оцене своје деце, да правовремено виде коментаре наставника и васпитно делују.)

Како би створио услове да ученици упореде начине креативног изражавања у ликовној уметности (вајарство) са дигиталним уређајима и без њих, наставник треба да омогући ученицима да, на часу, вајају у пластелину популарни лик из цртаћа. Током часа, наставник треба да прикаже ученицима видео-запис дигиталног вајања истог јунака, у 3D програму и са ученицима извршити поређење вајања и дигиталног вајања.

Обуку ученика за коришћење дигиталних уџбеника наставник треба да спроводи

планирано, у више наврата, у ситуацијама када дигитални уџбеник пружа могућности које премашују традиционални и доприноси разумевању наставног садржаја различитих предмета, те конструкцији и функционализацији знања. На часовима наставник треба да омогући ученицима да искажу своје виђење предности и мана дигиталних уџбеника. Ако ученици користе дигиталне уџбенике различитих издавача, добро би било да наставник подстакне ученике да упореде платформе и укажу на различите добробити сваке од њих. Ученици треба да решавају тестове у уџбеницима и играју образовне игре, а све у контексту конструкције конкретних знања и јачања дигиталне компетенције.

Питања попут: Како људи комуницирају? Како дигитални уређаји доприносе брзини и лакоћи комуникације? Како данас комуницирамо са особама које су физички удаљене, живе у различитим деловима света? Да ли је могуће комуницирати коришћењем сваког дигиталног уређаја? Који су предуслови за комуникацију помоћу дигиталних уређаја? Који дигитални уређаји су „паметни” и има ли, уопште простора да, у овом контексту, говоримо о памети? наставник треба да постави ученицима и омогући им да поделе своја искуства када су у питању видови комуникације са дигиталним уређајима и без њих. У овом контексту, наставник треба да искористи прилику да са ученицима разговара и о интернету, без инсистирања на дефинисању појма. (Комуникација лицем у лице, разговор посредством фиксне телефоније неки су од традиционалних начина комуникације. Мобилни телефон је дигитални уређај помоћу кога можемо увек да комуницирамо (ако имамо домет и платили смо рачун). Да ли је то случај и са таблетом? За комуникацију помоћу таблета неопходан нам је приступ интернету и одговарајући програми. Наставник треба да упозна ученике са могућностима комуникације на релацији човек - дигитални уређај (паметни фриџидер, машина за прање веша, клима-уређај).)

Ако могућности локалне средине дозвољавају, наставник треба да одведе ученике у музеј, у осмишљену туру која им пружа прилику за уметнички доживљај и учење. У учионици, наставник треба да демонстрира ученицима виртуелну посету неком од најзначајнијих светских музеја/галерија и подстакне их на размишљање о условима који су били потребни да би се приказана установа културе посетила. Оно што ученици треба да схвате јесте да дигиталне уређаје можемо и треба да користимо како би повећали (створили нове) прилике за учење и искуства из области науке, културе и уметности. Посебно је значајно да наставник, пре екскурзије или наставе у природи, употреби неку од постојећих веб-презентација (<http://viminacium.org.rs/izlozbe/viminacium-virtual-tour/>) или апликација и, виртуелно, упозна ученике са местима и културним добрима (музејима, манастирима, споменицима) које ће посетити. На тај начин, наставник пружа ученицима прилику да упореде доживљај поднебља и културне баштине посредством дигиталног уређаја и уживо. О доживљају ученика треба продискутовати након повратка у школу. (Дигитални уређаји и интернет омогућавају приступ најзначајнијим достигнућима културе и науке без изласка из учионице. Њиховим коришћењем, повећава се доступност светске културне баштине. Нације производе бројне дигиталне производе да би промовисале сопствену културу и показале своја достигнућа. Да ли и ми треба о томе да мислимо и на

томе да радимо и, да бисмо исто постигли, која знања треба да имамо, завршна су питања за ученике.)

Препоручени број часова је 18.

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

Наставник треба да иницира хеуристички разговор – какав је начин живота савременог човека? Колико се крећемо, каквим се активностима бавимо? Указати на чињеницу да се број занимања у којима је дигитални уређај доминантно средство за рад непрестано увећава и да отуда потиче потреба да негујемо здраве навике када је употреба дигиталних уређаја у питању. Нагласити да проблеми који настају са видом и коштано-мишићним системом не настају од употребе технологије, већ од неправилног положаја тела, претежног седења, дужег гледања без промене фокуса. Своју тврдњу треба да подупре нпр. приказивањем видео-записа <http://bit.ly/KibernetskiPoremecaj>.

Наставник треба да демонстрира и, заједно са ученицима примени начине коришћења дигиталних уређаја на безбедан начин по здравље. Добро би било и да заједно излистају неке од здравствених ризика, разговарају о дужини утрошеног времена испред екрана, направе одговарајући постер и окаче га у учионици.

Правилно одлагање електронског отпада важно је питање за очување здраве животне средине. Наставник може од ученика да тражи да разговарају са родитељима и пронађу електронски отпад који поседују у кући и, уколико постоје услови, организује акцију прикупљања тог отпада. Алтернатива је да наставници разредне наставе исте школе организују заједничку акцију прикупљања електронског отпада и, као госта-експерта, позову стручњака из агенције за уклањање и складиштење ове врсте отпада да одржи адекватно предавање ученицима. (У случају да у локалној средини не постоје услови за организацију оваквог догађаја, наставници би требало да се повежу са школама у којима се такве акције спроводе и, са својим ученицима. Уколико ни то није могуће реализовати, ученицима би требало приказати видеоснимак предавања стручњака.) Указати на чињеницу да нису све особе које користе интернет добронамерне. Постоје људи који могу да угрозе имовину, па и живот других корисника интернета. У том смислу, треба приказати одабране видео-записе који адекватно третирају неке од најчешћих појава из спектра догађаја који настају откривањем података о личности (име и презиме, адреса становања, број телефона, фотографија, идентитет на интернету).

Крађа: <http://bit.ly/Opljackani>

Лажни идентитет: <http://bit.ly/LazniIdentitet>

Од изузетног значаја је да ученици схвате који подаци спадају у податке о личности, као и на које начине их људи најчешће чине доступним на интернету. Више информација о безбедном коришћењу интернета код деце узраста 4-8 година (стручне текстове, цртане филмове за децу, итд.) наставник може да пронађе на: <https://digitalni-vodic.ucpd.rs/zastita-licnih-podataka-iprivatnosti-na-internetu/>.

Посебну пажњу треба посветити чињеници да људи своје личне податке чине доступним добровољно (најчешће из незнања или наивности). Наставник треба да покрене дискусију о непримереној комуникацији (говор мржње, вређање, омаловажавање), као и о ризичној комуникацији (контакт са непознатим особама) у реалном животу. Затим, треба да помогне ученицима да формирају вредносне ставове који се подједнако односе на комуникацију у онлајн и офлајн свету. Такође, наставник треба да подстакне ученике да наведу ситуације у којима су се срели са различитим врстама непримереног садржаја у реалном животу и нагласи да је слична ситуација у онлајн свету. Неопходно је да, током разговора са ученицима, непрестано наглашава да они не треба да се осећају беспомоћно ако се нађу у сличним ситуацијама, већ да постоје особе и институције којима треба правовремено да се обрате и од којих ће добити адекватну заштиту:

1. родитељ/други законски заступник
2. наставник, педагог, психолог, директор
3. <https://pametnoibezbedno.gov.rs/>

Телефон: 19833 Форма: <https://pametnoibezbedno.gov.rs/prijava-nelegalnog-sadrzaja/>

Користан извор:

<https://www.commonsense.org/education/digital-citizenship/lesson/putting-a-stop-to-onlinemeanness>

Дигитални уређаји захтевају пажљиво руковање и одговарајућу заштиту од неовлашћеног приступа. Ученике треба упознати са неколико важних принципа физичке заштите дигиталног уређаја (не доводити уређај у контакт са течностима, посебно слатким пићима, штитити га од прашине, излагања прекомерној топлоти, било због вишесатне употребе или остављања на сунцу или пећи и сл.). Поред физичке заштите, дигитални уређај треба обезбедити од неовлашћеног приступа.

Препоручени број часова је 8.

Алгоритамски начин размишљања

Знања ученика и садржаје осталих обавезних предмета и изборних програма требало би искористити како би се пред њих поставио адекватан задатак – поступак који треба да анализирају и предложе кораке за његово спровођење (колут унапред, писање слова, низ сличица од којих треба сачинити причу, низ сличица међу којима има сувишних...). Наставник треба да уведе термин алгоритам и да га ученицима протумачи као упутство за решавање неког проблема или извођење неког поступка. Свако инсистирање на дефиницијама није прихватљиво.

Ученике треба ставити у ситуацију да добију упутство прво за делимично познате и њима смислене задатке и поступе у складу са њим. Потребно је да наставник осмисли симболе које ученици треба да дешифрију и изврше предвиђени поступак. У другој фази, наставник треба ученицима да обезбеди упутство које им омогућава да изврше потпуно непознати задатак. Након успешне реализације задатка, наставник треба да им укаже да су били у ситуацији у којој се сваки дигитални уређај налази – извршава наредбе (упутства), не знајући са којим циљем, али ипак савршено тачно и на корист својим корисницима.

Тестирање ваљаности алгоритма, исправљање грешака, осмишљавање и тестирање унапређеног решења драгоцени су тренуци учења. (Само ученик који је свестан чињенице да пут до успеха може бити вијугав има добре изгледе да постане успешан.) У том смислу, наставник често треба да поставља ученике у ситуације да разматрају унапред креиране алгоритме (упутства) за решавање одређених задатака, да у више наврата откривају грешке и исправљају их, све док не дођу не само до најбољег, већ и до најефикаснијег решења.

Како би ученици јасно повезали алгоритам са понашањем дигиталног уређаја, наставник треба да им прикаже једноставан алгоритам (на табли), а затим и да им демонстрира како се дигитални уређај понаша у складу са тим алгоритмом. У циљу досезања предвиђеног исхода, најбоље је да наставник користи унапред програмираног робота или други физички дигитални уређај (попут микроконтролера) и демонстрира ученицима његово понашање. Уколико наставник располаже роботима или, за узраст ученика одговарајућим физичким дигиталним уређајима, препоручено је да и ученици искусе управљање њиховим понашањем, у складу са симболима исказаним алгоритмом. Ако су ученицима на располагању рачунари, рад у програму на адреси <https://scratch.mit.edu/projects/19685257/> може да допринесе досезању дефинисаног исхода.

Препоручени број часова је 10.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је примењивати и у настави овог предмета. Ипак, изазови попут чињенице да процена постигнућа заснована само на резултатима практичних задатака које ученици раде није довољан показатељ онога што они знају и умеју, или да је, при сарадничком раду, врло тешко идентификовати допринос сваког појединца, доводи до потребе за издвајањем неколико техника које се посебно препоручују за примену у оквиру предмета Дигитални свет (превасходно зато што у највећој мери корелирају са његовом природом):

– **самопроцена:** програм наставе и учења очекује да ученици објасне нпр. начин функционисања једноставних алгоритама (укључујући и оне које су сами креирали), тестирају их, а затим откривају и исправљају грешке у њима. Његовање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика;

– **вршњачка процена:** ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације. (Ова метода широко је распрострањена у ИТ

индустрији од стране професионалних програмера (програмирање у пару) и лако ју је превести у учионицу.);

– **отворена питања:** знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретног концепта. Питања која почињу са „Зашто” или „Како” посебно су корисна: Зашто није добро да чашу са слатким пићем држиш поред дигиталног уређаја? Како ради твој алгоритам? Зашто је потребно да водиш рачуна о дужини времена које проводиш у раду са дигиталним уређајем? итд.;

– **Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам:** коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да науче и, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа. Примењујући предложене методе процене постигнућа ученика наставник креира и конзистентно гради персонализовано и подстицајно образовно окружење. Он прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног.

Корелација са другим предметима

Српски језик, Математика, Свет око нас, Ликовна култура, Физичко и здравствено васпитање

Уџбеници

Дигитални свет – уџбеник, Катарина Алексић, Катарина Вељковић – ЕДУКА

Активности ученика

- Слушају упутства наставника; одговарају на питања; износе своје мишљење; учествују у разговору; именују дигиталне уређаје.
- Учествују у решавању задатка.
- Поштују правила игре.
- Анализирају своја и решења других ученика, износе запажања; поштују различитост других.
- Сарађују са вршњацима у заједничким активностима.

Активности наставника

- Најављује нови наставни предмет, упућује ученике на изношење свог мишљења.
- Организује едукативне игре.
- Упућује ученике на посматрање илустрација, води разговор постављајући питања.
- Мотивише ученике.

- Помаже ученицима, усмерава на анализу приказаних садржаја.
- Води разговор повезујући ситуације са свакодневним животом ученика.
- Прати рад ученика, проверава тачност.

ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ

Циљ наставе здравственог васпитања јесте да ученици оавладају основним знањима, вештинама, ставовима и вредностима из области здравственог васпитања, кроз учење засновано на искуству.

Учење садржаја здравственог васпитања подразумева превођење онога што знамо о здрављу у жељени начин понашања, уз препознавање првих животних вредности и подстицање оптималног развоја личности.

Задаци

- Развијање психичких и физички здраве личности, одговорне према сопственом здрављу
- Стварање поозитивног односа и мотивације за здрав начин живљења
- Васпитавање ученика за рад и живот у здравој средини
- Стицање знања, умења, стаова и вредности у циљу очувања и унапређивања здравља
- Промовисање позитивних социјалних интеракција у циљу очувања здравља
- Подстицање сазнања о себи, свом телу и сопственим способностима
- Развијање психичких и моторних способности у складу са индивидуалним карактеристикама
- Мотивисање и оспособљавање ученика да буду активни учесници у очувању свог здравља
- Развијање навика код ученика за очување и неговање своје околине
- Развијање истраживачких способности, критичког мишљења и креативности
- Проширивање знања о јединству и свеопштој повезаности процеса у природи
- Развијање одговорног односа према себи и другима
- Укључивање породице на плану промовисања здравља и усвајања здравог начина живота
- Развијање међусобног поштовања, поверења, искрености, уважавања личности, једнакости и отворене комуникације
- Усвајање и прихватање позитивних и сузбијање негативних облика понашања значајних за очување здравља

- Упознавање са најосновнијим елементима здравог начина живота
- Упознавање са протективним факторима за здравље, као што су: физичка активност и боравак у природи

Оперативни задаци

- Усвајање основних информација о здрављу
- Формирање жеље да упозна своје тело
- Усвајање основних знања о улози и значају физичке активности
- Упознавање са потребом усклађивања времена за игр, рад и одмор
- Упознавање са најчешћим ситуацијама у којима дете може да се повреди
- Стицање знања и вештина из области одржавања личне и колективне хигијене
- Упознавање са основним појмовима правилне исхране
- Упознавање са штетним ефектима појединих супстанци, са акцентом на штетне ефекте дувана и алкохола
- Прихватање оних које се од мене разликују
- Стицање основних појмова о начину самозаштите и заштите

Садржај

ОВО САМ ЈА - 8

- Упознај своје тело
- Ја растем
- Видим, чујем, осећам
- Како сам дошао на свет

ШТА ЗНАМ О ЗДРАВЉУ - 8

- Моје здравље
- Ко све брине о мом здрављу
- Шта се ради у дому здравља и болници
- Тражим помоћ

ДНЕВНИ РИТАМ - 4

- Један мој дан
- Организација дана

ХИГИЈЕНА - 10

- Лична хигијена
- Хигијена простора
- Мој кутак

ИСХРАНА И ЊЕН ЗНАЧАЈ ЗА ЗДРАВ ЖИВОТ - 6

Правилна исхрана

Животне намирнице

Заједно за столом

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Предложени програмски садржаји се неће реализовати на посебним часовима здравственог васпитања већ ће бити интегрисани у програме других обавезних предмета:

На часовима српског језика, у оквиру теме књижевности

На часовима свет око нас, у оквиру теме веза живе и неживе природе

На часовима физичког васпитања, у оквиру свих тематских садржаја

Садржаји који нису нашли место у програмским садржајима обавезних предмета обрађивће се на часовима одељењског старешине.

Реализација ће се одвијати перманентно током школске године.

Начин реализације биће разнолик. У настави српског језика водиће се дијалоги о песмама и причама у којима се говори о здрављу, хигијени, понашању.

Биће организована посета локалној амбуланти. За реализацију специфичних садржаја организоваће се сарадња са родитељима у оквиру родитељских састанака и индивидуалних контаката и сарадња са здравственим радницима.

ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Факултативни део школског програма задовољава интересе ученика у складу са могућностима школе, реалним потребама ученика и локалне средине.

У другом разреду ученици, родитељи и наставник определили су се за слободне активности.

Годишњи фонд часова: 36 часа

Недељни фонд: 1 час

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

Циљ

Циљ је подстицања индивидуалних склоности и интересовања, садржајног и квалитетног коришћења слободног времена, ради богаћења друштвеног живота и разоноде, развијања и неговања другарства и пријатељства, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго.

Задаци

- подстицај стваралаштва
- задовољење интелектуалне радозналости

- пружање могућности за заједничку игру, забаву и разоноду
- омогућавање заједничке спортске активности и испуњавање дела слободног времена корисним садржајем
- развијање свести о здравом начину живота
- развијање моторичке спретности и физичких способности
- развијање опште културе
- развијање маште

Исходи

- разуме сарадњу са локалном заједницом
- има свести о здравом начину живота
- поштује разлике и уважава своје и туђе потребе
- покаже креативност, уредност, прецизност,
- има изграђен став према загађењу животне средине
- буде хуман
- поштује разлика и разуме туђе потреба
- развије такмичарски дух
- развије такмичарски дух
- унапреди моторику и спретност
- развије општу културу
- развије стваралачке способности
- унапреди машту и оригиналност
- има смисла за лепо

Садржај - Наставне теме

Друштвене активности:

Активности поводом обележавања: Светски дан чистих руку, Дан људских прва, Дан планете земље, Светски дан детета.

Техничке активности:

- Уређење школског простора
- Израда честитки поводом значајних датума.

Хуманитарне активности:

- Акције поводом Дечје недеље
- Јесењи крос
- Сарадња са Црвеним крстом
- Помоћ болесном другу.

Спортске активности:

- Организовање спортских такмичења
- одељенска
- међуодељенска

- међушколска

Културне активности

Посете:

- позоришту

- музеју

- учествовање у активностима поводом школских празника.

Начин остваривања програма

Предложени програмски садржаји ће се реализовати на часовима слободне активности и то са једним часом недељно. За успешно остваривања садржаја примењивати облике, методе као и средства који ће у потпуности остварити циљеве и задатке. Својим садржајима и слободном изражавању активности, овај предмет значајно доприноси целокупном развоју ученика. Код ученика се развија љубав према креативном изражавању и смисао за лепо и узвишено, потпомаже његов свестрани развој, оплемењује га и улепшава му живот.

Активност наставника

- Припрема потребан материјал

- Планира садржаје

- Поставља циљеве рада

- Пружа повратну информацију

Активност ученика

- израда паноа - посете - изложбе

- израда паноа, зидних новина, посете, изложбе, учешће у акцијама локалне заједнице

- израда честитки, израда модела, уређење простора, израда васкршњих украса

- прикупљање помоћи, учешће у хуманитарним акцијама, помоћ ученицима који

- слабије напредују

- такмичење у спортским вештинама, учешће у кросу, игре без граница

- посете културним установама - јавни наступи - припрема за такмичење рецитатора

ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Циљ

Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорности према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике на хватање у коштац са проблемима, упутити их на важност стварног решавања проблема и скренути пажњу на

мане « гурања проблема под тепих ». Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на које ће одељење доносити одлуке. Учврстити међусобни однос са ученицима. Подстаћи ученике да износе своје бриге и разлоге неповерења. Размењивати са ученицима личне доживљаје проблема и проблема и проналазити различита решења.

Задаци

- стварање позитивне атмосфере у одељењу
- подстицање групног рада, договарање и сарадње са вршњацима и одраслима
- подстицање самосвести, самопоштовања и уважавања других
- оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања и потребе и њихову међусобну повезаност, да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге
- развијање коминикативне способности, невербалне и вербалне комуникације, вештина ненасилне комуникације
- развијање креативног изражавања

Садржај

1. Ово сам ја
2. Моје име
3. Мој знак
4. Наши дланови
5. Ово смо ми
6. Заједничка кућа
7. Домаћи задатак
8. Моја омиљена играћка
9. Моја омиљена игра
10. Бонтон није бадминтон
11. Ђачка торба, а у њој
12. Реци ми реци огледалце
13. Наша соба
14. Наша радна соба
15. Наш радни сто
16. Наша учионица
17. У школи
18. На улици – ја сам пешак
19. У биоскопу, позоришту
20. У продавници
21. За столом
22. Обрадуј маму, баку

23. Више рада, више знања
24. Динар по динар
25. Тужакање
26. Лепа реч гвоздена врата отвара
27. Љубомора
28. Кривица
29. Нећу – хоћу
30. Шта нас вређа
31. Другарство је...
32. Наш цвет другарства
33. Шта ценим код друга
34. Шта ценим код себе
35. Научио сам
36. Желим да се представим

Начин остваривања програма

Начин остваривања програма часа одељењског старешине мора бити добро осмишљен јер се ту прожимају садржаји језгро свих наставних садржаја који нису нашли место у програмским садржајима обавезних изборних предмета. Реализацију осмислити тако да подједнако буду заступљене – прожимају се: активности наставника, активности ученика као и приступ практичности. Наставник бира, припрема, организује, излаже садржаје, представља, упућује, формира, планира, креира. Подстииче и успоставља добру сарадњу са ученицима. Поткрепљује дечју осмишљеност, машту, води процес, закључује, даје задужења...

Ученике упућује да осмисле и сликовито описују. Да слободно изражавају своје мисли, осећања и предлажу. Да посматрају, уочавају, прате, бележе, оцењују и примењују. Да демонстрирају пружање помоћи и своје стваралаштво а самим тим и развијају одговорност, самопоуздање....

ЧАС ОДЕЉЕЊСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Циљ

Подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорности према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике на хватање у коштац са проблемима, упутити их на важност стварног решавања проблема и скренути пажњу на мане « гурања проблема под тепих ». Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на које ће одељење доносити одлуке. Учврстити међусобни однос са ученицима.

Подстаћи ученике да износе своје бриге и разлоге неповерења. Размењивати са ученицима личне доживљаје проблема и проблема и проналазити различита решења.

Задаци

- стварање позитивне атмосфере у одељењу
- подстицање групног рада, договарање и сарадње са вршњацима и одраслима
- подстицање самосвести, самопоштовања и уважавања других
- оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања и потребе и њихову међусобну повезаност, да штите и остварују своје потребе на начин који не
- угрожава друге
- развијање коминикативне способности, невербалне и вербалне комуникације,
- вештина ненасилне комуникације
- развијање креативног изражавања

Садржај

План рада Одељењске заједнице 1. разреда

Тема	Активност	Начин реализације	Време	Број часова
Програм за заштиту од насиља...и превенције других облика	- Реализација програма „Школа без насиља“	Радионице	X, XI	2
	-Реализација програма „Дигитално насиље – превенција и реаговање“	Радионице	III	1
	-Одељењска правила понашања	Разговор, израда плаката са правилима Радионица	IX	1
	-Лепо понашање на прославама и јавном месту		IX	1
	- Правила понашања у саобраћају	Разговор	X	1
	- Избор најбољег друга; Најбољи гест	Разговор, избор	I, V	2
	- Сви смо исти, а различити	Радионица	II	1
Упознавање са школском средином	-Да се представимо	- радионица	IX	1
	-Упознавање са школском средином	- обилазак школе	IX	1
	-У сусрет Дечјој недељи	-пријем првака у дечију организацију	X	1
	-Обележавање Дечје недеље, Посета установама културе	-одлазак у позориште, свечана приредба	X	1
	-Посета библиотеци	-упознавање са начином рада библиотеке кроз разговор са	XI	1

		библиотекаром -прикупљање средстава за лечење		
	-Хуманитарна акција-помоћ болесном другу или другарици		X, XII	2
Наша дружења	-Посета радним организацијама у мом месту	-посматрање рада организације коју посећујемо	X, XII, III, IV	4
	-Помажемо једни другима	-пружање помоћи		1
	-Традиционалне игре	-такмичење, дружење и игра	XI	1
	-Међудодељењско дружење (новогодишњи маскенбал)	-игранка под маскама	XI	2
	-Спортске игре	-разговор, илуструјемо	XII	1
	-Разумевање потреба и осећања других	-гледање представе, филма, изложбе	II	1
	-Одлазак у позориште/биоскоп, музеј		IV	1
			X, XII, III, IV	4

Обележавање датима	значајних	-Моје родно место-моје село	-радионица/ликовно стваралаштво	XI	1
		-СветиСава школска слава	-прослава школске славе, сарадња са родитељима	I	1
		-Обележавање Дана жена	-израда поклона и честитки за маме и баке	III	1
		-Међународни Дан детета-20. новембар	-ликовно стваралаштво – израда панона о другарству	XI	1
		-Обележавање Дана шума-21. март	-изложба радова ученика		
		-У сусрет Ускрсу	Ускршња изложба -спортска такмичења -урежење учионице / садимо биљке	III	1
		-Обележавање Дана школе		IV	1
- Дан заштите животне средине - 5. Јун		V	1		
			VI	1	
Укупно часова : 36					

Начин остваривања

Ученичке одељењске заједнице конституишу се на почетку сваке школске године избором одбора и утврђивањем осталих конкретних задужења. У прва три разреда не бира се стални одбор за целу школску годину него се дужности и улоге смењују месечно, да би сви ученици током првих разреда могли да доживе различите улоге и задужења. Полазећи од ових основа свака одељењска заједница прави свој програм рда који треба да садржи списак активности, акција, манифестација, посета, забава...као на пример посета позоришту, изложби, организовање квизова, такмичења, уређења паноа у учионици, прославе свечаности у одељењу (рођендани), излети и сл.

ДРУГИ РАЗРЕД

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Ред. Број	Обавезни наставни премети	Недељни фонд	Годишњи фонд
1.	Српски језик	5	180
2.	Математика	5	180
3.	Свет око нас	2	72
4.	Ликовна култура	2	72
5.	Музчка култура	1	36
6.	Енглески језик	2	72
7.	Физичко васпитање	3	108
8.	Дигитални свет	1	36
УКУПНО		20	756

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Ред. Број	Изборни наставни предмети	Недељни фонд	Годишњи фонд
1.	Грађанско васпитање	1	36
2.	Веронаука	1	36
УКУПНО		2	72

ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Ред. Број	Факултативне активности	Недељни фонд	Годишњи фонд
1.	Ваннаставне активности	1	36
2.	Допунска настава	1	36
3.	Час одељенског старешине	1	36

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: 180 часова

Недељни фонд часова: 5 часа

Циљ наставе и учења Српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности

Задаци:

Образовни, васпитни и функционални циљеви и задаци:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког);
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу; - поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;

- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности;
- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци:

- овладавање техником читања и писања на оба писма;
- савладавање просте реченице (појам, главни делови);
- стицање основних појмова о именицама, придевима и глаголима;
- постепено увођење у тумачење основне предметности књижевног дела (осећања, догађаји, радње, ликови, поруке, језичко-стилске карактеристике);
- овладавање усменим и писменим изражавањем према захтевима програма (препричавање, причање, описивање, извештавање);
- постепено упознавање методологије израде писменог састава.

Исходи

- разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски текст;
- одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту;
 - одреди редослед догађаја у тексту;
 - уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине;
 - разликује стих и строфу;
 - уочи стихове који се римују; – објасни значење пословице и поуке коју уочава у басни;
 - наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота;
 - чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;
 - изражајно рецитије песму;
 - изводи драмске текстове;
 - износи своје мишљење о тексту; – разликује глас и слог и препозна самогласнике и сугласнике; – разликује врсте речи у типичним случајевима;
 - одређује основне граматичке категорије именица и глагола;
 - разликује реченице по облику и значењу;
 - поштује и примењује основна правописна правила;
 - влада основном техником читања и писања латиничког текста;

- пронађе експлицитно исказане информације у једноставном тексту (линеарном и нелинеарном);
- користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање;
- правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у краћу целину;
- учествује у разговору и пажљиво слуша саговорника;
- разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садржај);
- изражајно чита ћирилички текст.

Књижевност (препоручена дистрибуција часова је 67)

Лектура

Поезија

Народна песма: Да вам певам што истина није/Мишја моба

Народна песма: Мајка Јова у ружи родила/Санак иде низ улицу

Јован Јовановић Змај: Пролећница/Хвала

Војислав Илић: Први снег

Бранко Ћопић: Огласи „Шумских новина“ (одломци), Болесник на три спрата

Душан Радовић: Лепо је све што је мало, Мама

Драган Лукић: Школа, Равнотежа

Мирослав Антић: Тајна

Душко Трифуновић: Два јарца

Григор Витез: Дохвати ми, тата, мјесец

Александар Сергејевич Пушкин: Бајка о рибару и рибици (читање у наставцима)

Проза

Народна прича: Свети Сава, отац и син/Свети Сава и отац и мати са малимдететом

Народна прича: Седам прUTOва

Народна басна: Бик и зец/Коњ и магарац

Доситеј Обрадовић: Пас и његова сенка/Коњ и магаре

Десанка Максимовић: Бајка о лабуду

Гроздана Олујић: Шаренорепа

Градимиr Стојковић: Деда Милоје

Мирјана Стефановић: Златне рибице не праве штету

Ђани Родари: Кад дедица не зна да прича приче

Су Ју Ђин: Свитац тражи пријатеља

Феликс Салтен: Бамби (одломак по избору)

Драмски текстови

Александар Поповић: Два писма

Ана Миловановић: Слатка математика

Гвидо Тартаља: Оцене

Тоде Николетић: Шума живот значи

Популарни и информативни текстови

Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним

личностима српског језика, књижевности и културе (Доситеј Обрадовић (баснописац), Никола Тесла (приче из детињства), знаменита завичајна личност и др.

Домаћа лектура

1. Избор из кратких народних умотворина (загонетке, пословице, брзалице, питалице, разбрајалице)
2. Ханс Кристијан Андерсен: Принцеза на зрну грашка, Царево ново одело, Девојчица са шибицама
3. Десанка Максимовић: Ако је веровати мојој баки, Прстен на морском дну, Бајка о трешњи, Сликарка зима, Како су пужу украли кућу, Три патуљка, Чика-Мраз, Божић-батини цртежи, Траве говоре бакиним гласом, Орашчићи-палчићи, Кћи вилиног коњица (три бајке по избору ученика)
4. Љубивоје Ршумовић, избор из збирке песама Ма шта ми рече (Једног дана, Др, Десет љутих гусара, Ишли смо у Африку, Ако желиш мишице, Уторак вече ма шта ми рече, Има један, Телефонијада, Дете, Вуче вуче бубо лења, Вук и овца)
5. Драгомир Ђорђевић, избор песама (Кад сам био мали, Бабе су намсјајне, Рецепт за деду, Све су мајке, Ја сам био срећно дете, Једном давно ко зна када, Првоаприлска песма, Ми имамо машту, Тајанствена песма, Бити пекар то је сјајно, Успон једног лава, Стонога, Вештице су само трик)
6. Избор из кратких прича за децу: Бранко Стевановић, Прича из ормана, Весна Видојевић Гајевић, Бркљача, Дејан Алексић, Једном је један дечко зевнуо.

Књижевни појмови:

- стих, строфа, рима;
- народна успаванка;
- басна;
- бајка;
- тема, место и време збивања, редослед догађаја;
- главни и споредни лик (изглед, основне особине и поступци);
- лица у драмском тексту за децу

ЈЕЗИК- граматика, правопис и ортоепија (препоручена дистрибуција часова је 42)

Глас и слог; самогласници и сугласници.

Врсте речи: именице (властите и заједничке); род и број именица; глаголи; глаголска времена: прошло, садашње, будуће време; потврдни и одрични глаголски облици; придеви (описни); бројеви (основни и редни).

Реченице: обавештајне, упитне, заповедне и узвичне.

Потврдне и одричне реченице.

Велико слово: писање назива држава, градова и села (једночланих и вишечланих) и једночланих географских назива.

Спојено и одвојено писање речи: писање речце ли и речце не уз глаголе.

Интерпункција: тачка (на крају реченице и иза редног броја); две тачке и запета у набрајању; писање датума арапским и римским цифрама.

Писање скраћеница: (мерне јединице и опште скраћенице ОШ, бр., итд.,

стр. инпр.).

Језичка култура (препоручена дистрибуција часова је 71)

Друго писмо (латиница): штампана и писана слова.

Разумевање прочитаног кроз одговоре на питања.

План за препричавање кратких текстова (лирских, епских, драмских) састављен од уопштених питања.

План описивања на основу непосредног посматрања.

Правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање.

Језичке вежбе: загонетке, ребуси, укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, састављање реченица, проширивање задатих реченица.

Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица, опис бића и предмета.

Сценско приказивање драмског/драматизованог текста.

Кључни појмови садржаја: књижевност, језик, језичка култура, усвајање другог писма (латинице).

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења предмета Српски језик у другом разреду основне школе чине три предметне области:

Књижевност, Језик и Језичка култура (у оквиру које уче и друго писмо – латиницу).

Препоручени број часова по

предметним областима је: Књижевност – 70 часова, Језик – 40 часова и Језичка култура 70 часова. Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

КЊИЖЕВНОСТ

У настави књижевности најважније је код ученика развијати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно, васпитавати укус. Читање тражи време, истрајност и посвећеност, а неговање ових карактеристика представља основ за сва даља учења. Кроз читање књижевноуметничких текстова и у разговору о њима на часу гради се критичко мишљење, јер ученици треба да имају суд о поступцима и особинама ликова, као и о различитим догађајима у тексту.

Посебно је важно што књижевност код деце интензивно развија емпатију, тиме што од читалаца тражи да се ставе на место другог и да разумеју најразличитије особине и поступке ликова. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа.

Школска лектира је разврстана по књижевним родовима – поезија, проза, драмски текстови за децу и обогаћена избором научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део школске лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном

националном корпусу, али је обогашен и делима за децу из светске књижевности. Избор дела примерен је узрасту ученика.

При тумачењу текстова из школске и домаће лектире, али и популарних, информативних текстова из часописа за децу, енциклопедија и сл., треба уочити тему, главне догађаје, просторне и временске односе у прочитаном тексту, поуке и битне појединости у описима бића и природе; уочити главне и споредне ликове у књижевном делу, њихове позитивне и негативне особине и поступке; њихова емоционална стања и разликовати појмове добра и зла.

Ученик треба да уочи формалне разлике између поезије, прозе и драмског текста и њихове основне карактеристике али не на нивоу дефинисања појмова. Ученик треба да разликује књижевне врсте: лирску песму

(успаванку и шаљиву песму – по тону певања) од приче (басне и бајке) и драмског текста, али без увођења дефиниција књижевнотеоријских појмова.

Ученик треба да разуме пренесено значење загонетке, али се не именују постојећи стилски поступци у њој; да препозна жанр басне као приче са пренесеним значењем, да у баснама и бајкама ликови могу бити и животиње, биљке, предмети, антропоморфна бића (Срећа, Нада) или људи, и да разуме пренесено значење басне, открије и објасни поуку. Ученици се уводе у тумачење пословица.

Поезију (успаванку, шаљиву и описну песму) и прозна дела ученици не уче да разликују на теоријском нивоу.

Поређење као стилска фигура се такође не учи на теоријском нивоу, већ се од ученика очекује да је уочи у тексту (на пример у песми Мајка Јова у ружи родила) и наводи једноставне примере поређења из свакодневног живота (на пример: румен као ружа, брз као зец, вредан као пчела итд.).

Приликом обраде драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (сценски наступ – извођење драмског текста, драмска игра, луткарска игра, драмски дијалози, гледање дечје позоришне представе, снимање и коментарисање драматизованих одломака). Притом ученици усвајају и правила примереног понашања у позоришту.

Развијање књижевних појмова код ученика не подразумева учење дефиниција, већ именовање и описно образлагање појма; уочавање улоге одређеног појма у књижевноуметничком тексту.

Књижевна дела која су доживела екранизацију (Бамби, Бајка о рибару и рибици, Царево ново одело, Принцеза на зрну грашка, Девојчица са шибицама) могу послужити за компаративну анализу и уочавање разлике између књижевности и филма, чиме ученици могу доћи до закључка о природи два медија и развијати своју медијску писменост.

ЈЕЗИК

У настави језика, ученици овладавају писаним и усменим стандардним српским језиком. Програм је усмерен на развијање исхода и ученичких компетенција за примену граматичких правила у писаној и говорној комуникацији.

ГРАМАТИКА

Разликовање гласа и слога у изговорном смислу – слог се објашњава само на основу типичних случајева са самогласником на крају слога док се други случајеви обрађују у

вишим разредима. Пожељно је направити корелацију са наставом музичке културе (указати им на то да песме певају тако што деле речи на слоге). Из морфологије се развијају основна знања о именицама, глаголима, придевима и бројевима. За сваку врсту речи најпре се уводи појам, а затим разликовање подврста. Нпр. најпре треба радити на схватању појма именице као врсте речи и то на типичним примерима властитих и заједничких именица. Након тога уводи се разликовање подврста именица: властитих и заједничких. У вези са глаголима, најпре се обрађује глагол као врста речи, а онда се уводи разликовање категорије времена. Бројеве као врсту речи треба повезати са наставом математике. Синтаксичка знања се надовезују на већ научена и проширују разликовањем реченица по облику и значењу.

ПРАВОПИС

Правописна правила ученици усвајају постепено, уз понављање и вежбање већ наученог и уз упознавање са новим садржајима, и то путем различитих вежбања како на нивоу речи тако и на нивоу реченица и текстова. Пожељно је направити корелацију са наставом математике у вези са писањем скраћеница за мерне јединице ћириличким и латиничким писмом. Потребно је да ученици усвоје правилно писање општих скраћеница које свакодневно користе, и то само пет: ОШ, бр., итд., стр. и нпр. Правописне вежбе омогућавају ученицима да посебно обратe пажњу на правописне захтеве и на њихову улогу у тексту. Системска примена одговарајућих правописних вежби омогућава да теоријско правописно знање благовремено пређе у умеће, као и да правописна правила ученици практично и спонтано примењују. Правописне вежбе представљају најбољи начин да се правописна правила науче, провере, као и да се уочени недостаци отклоне. Правописне вежбе је потребно припремити и притом поштовати принцип поступности, систематичности, јединства теорије и праксе. Приликом савлађивања правописних начела погодне могу бити следеће правописне вежбе: преписивање, диктат и самостално писање.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА (УСМЕНО И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ)

Развијање и унапређивање језичке културе ученика представља један од најзначајнијих задатака наставе српског језика. Њен крајњи циљ је да ученици буду оспособљени да квалитетно и сврсисходно усмено и писмено комуницирају. Основни облици усменог и писменог изражавања су препричавање, причање и описивање. **Препричавање** – у другом разреду, настава језичке културе усложњава и повећава захтеве на плану овог облика усменог и писменог изражавања ученика. Потребно је подстицати ученике да уоче шта је битно, а шта може остати непоменуто када препричавају, како се не би догодило да препричани текст буде дужи од оног који препричавају. Потребно је, такође, вредновати препричавање, тј. указати ученицима на мање или више успеле сегменте овог облика изражавања. **Причање** – обухвата причање догађаја и доживљаја, причање на основу маште, на задату тему, причање на основу слике или низа слика. **Описивање** – овој врсти језичког изражавања потребно је приступити посебно одговорно и поштовати принципе наставне условности и поступности приликом постављања захтева: оспособљавати ученике да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, запажају, упоређују,

па тек онда дату предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Будући да се описивање често доводи у блиску везу са читањем и тумачењем текста (посебно књижевноуметничког), потребно је стално усмеравати пажњу ученика на она места у овој врсти текстова која обилују описним елементима.

Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке вежбе. Врсте игара потребно је одабрати према интересовањима ученика. То могу бити разговорне игре, на пример, разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара. Могу се одабрати и ребуси, загонетке, питалице, брзалице, разбрајалице, једноставне укрштене речи, осмосмерке, асоцијације, састављање реченица, проширивање задатих реченица. Лексичко-семантичке вежбе служе да се богати речник ученика и да се укаже на различите могућности приликом избора речи и израза и упути на њихову сврсисходнију употребу. Применом лексичко-семантичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику.

УЧЕЊЕ ДРУГОГ ПИСМА

Усвајање другог писма – латинице планира се најчешће за друго полугодиште јер су ученици у првом разреду овладали ћириличким писмом, али је потреба добро утврдити читање и писање ћириличног писма и радити на што бољој техници читања.

Због свега наведеног, учитељ има могућност да самостално одлучи када ће почети са усвајањем другог писма. Усрединама у којима би писање представљало оптерећење за ученике, писана слова другог писма могу се обрадити у првом полугодишту трећег разреда. Учители посебну пажњу треба да обрате на писање слова ч и ћ, ц и ђ, њ и љ. Код учења писаних слова латинице посебну пажњу треба посветити графичком увезивању слова у речима. Писање се може увежбавати кроз преписивање, допуњавање реченица, састављање реченица на основу слике, састављање реченица на основу низа слика, диктате и самостално писање реченица и краћих текстуалних целина.

Корелација са другим предметима

Ликовна култура, Музичка култура, Свет око нас, Математика

Уџбеници

Вишња Мићић, Владимир Вукомановић Растегорац-Српски језик 2 - Уџбеник за други разред основне школе, Вулкан знање, 2020;

Маја Димитријевић Читанка 2-Српски језик за други разред основне школе, Вулкан знање, 2019;

Владимир Вукомановић Растегорац, Вишња Мићић-Латиница 2- Српски језик за други разред основне школе, Вулкан знање, 2020;

Маја Димитријевић Српски јези 2-Радна свеска уз читанку за други разред основне школе, Вулкан знање, 2020;

Вишња Мићић, Владимир Вукомановић Растегорац-Српски језик 2-Радна свеска уз уџбеник за други разред основне школе, Вулкан знање, 2020.

Литература:

Приручник за наставнике наставе српског језика за 2. раз ОШ, Славица Јовановић
Књижевност, избор књижевних и књижевно научних текстова, Сунчица Денић, Врање,
2007;

Правопис српског језика-Матица српска и Завод за уџбенике Нови Сад и Београд
Милија Николић „Методика наставе српског језика и књижевности“ ЗУНС, Београд, 1992;
Стана Смиљковић, Миомир Милинковоћ „Методика наставе српског језика и
књижевности“ Врање, Учитељски факултет у Врању и Ужице, 2008.

Стандарди

1. тема: Говорна култура

1СЈ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора, учествује у разговору и пажљиво
слуша саговорника

1СЈ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања

1СЈ.0.1.4. уме да преприча изабрани краћи текст

1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на

1СЈ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање

1СЈ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју

1СЈ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или идеју

2. тема: Вештина читања и разумевање прочитаног

1. Основни ниво

1СЈ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличног
и латиничног текста

1СЈ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом,

1СЈ.1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге

1СЈ.1.2.5. препознаје садржину текста

1СЈ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума:
да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност
између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му
познате

2. средњи ниво

1СЈ.2.2.1. чита текст поштујући интонацију реченице

1СЈ.2.2.2. одређује главне ликове (који су носиоци радње) у тексту

1СЈ.2.2.3. одређује време и место радње у књижевном - уметничком
тексту

1СЈ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену

1СЈ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста

1СЈ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му
се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли
се слаже/не слаже са поступцима ликова

1СЈ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни

3. напредни ниво

1СЈ.3.2.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изгледа и поступке

ликова, односе међу ликовима у књижевном- уметничком тексту
1СЈ. 3.2.6. препознаје и упоређује информативне текстове
1СЈ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту

3. тема: Писано изражавање

Основни ниво

- 1СЈ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице
- 1СЈ.1.3.2. уме да се потпише
- 1СЈ.1.3.3. почиње реченицу великим словом
- 1СЈ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена и назива места
- 1СЈ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре
- 1СЈ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме
- 1СЈ.1.3.7. писмено одговара на једноставна питања
- 1СЈ.1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на узраст)
- 1СЈ.1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.)
- 1СЈ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан)

2. Средњи ниво

- 1СЈ.2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу)
- 1СЈ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и правилно пише упитну речцу ЛИ и одричну речцу НЕ
- 1СЈ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...)
- 1СЈ.2.3.6. саставља кратак наративни текст
- 1СЈ.2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст
- 1СЈ.2.3.8. користи фонд речи примерен узрасту; употребљава синонине односно избегава понављање речи
- 1СЈ.2.3.10. уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи (име, презиме, име родитеља, адреса , школа, разред)

3. Напредни ниво

- 1СЈ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама;
- 1СЈ.3.3.2. јасно структурира текст (уводни, средишњи и завршни део текста);
- 1СЈ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст)
- 1СЈ.3.3.6. издваја пасусе
- 1СЈ.2.3.11. пише писмо (приватно) и уме да га адресира

4. тема: Граматика и лексологија

1. Основни ниво

- 1СЈ.1.4.1. препознаје врсте речи (именице и глаголе)
- 1СЈ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица)
- 1СЈ.1.4.3. препознаје врсте реченица по значењу (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне)
(подобласт ЛЕКСИКОЛОГИЈА)

1СЈ.1.4.4. препознаје антонимију (препознаје речи супротног значења истина –лаж)
1СЈ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама(језичке јединице састављене од две речи-кад на врби роди грожђе)

2. средњи ниво

1СЈ.2.4.1. одређује врсте речи (именице, придеве, бројеве и глаголе)
1СЈ.2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице; описне придеве)
1СЈ.2.4.3. препознаје род и број именица
1СЈ.2.4.4. препознаје глаголска времена и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго
1СЈ.2.4.5. препознаје субјекат и предикат
1СЈ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне)
1СЈ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику (подобласт ЛЕКСИКОЛОГИЈА)
1СЈ.2.4.8. препознаје синонимију (различите речи истог значења :жер-куче
1СЈ.2.4.9. познаје значења речи који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире и сл.) и правилно их употребљава

3. напредни ниво

1СЈ.3.4.1. именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; основне и редне бројеве; глаголе)
1СЈ.3.4.2. уме да промени облик променљивих речи према задатом критеријуму: заједничких именица према броју и придева према роду и броју

(подобласт ЛЕКСИКОЛОГИЈА)

1СЈ.3.4.4. одређује значења непознатих речи на основу ситуације и текста/контекста у којем се употребљава

5.тема: Књижевност

Основни ниво

1СЈ.1.5.1. препознаје поезију и драму
1СЈ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну)
1СЈ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевно-уметничком тексту
1СЈ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевно уметничком тексту

средњи ниво

1СЈ.2.5.1. препознаје лирску песму
1СЈ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине - пословице, загонетке, брзалице)
1СЈ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми
1СЈ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; иодносе међу ликовима у књижевноуметничком тексту

1СЈ.2.5.5. уочава везе међу догађајима (нпр. одређује редослед догађаја у књижевно уметничком тексту)

1СЈ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога напредни ниво

1СЈ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст

1СЈ.3.5.3. издваја поруку у књижевно-уметничком тексту

Активности ученика

- игра се словима, речима и сликама
- римује речи и групе речи
- осмишљава приче
- игра се асоцијације
- решава проблемске задатке
- говори текстове, рецитије
- прави речнике
- измишља приче
- користи и организује информације
- гласовно се игра (подржава звукове из природе)

Активност наставника

- Организује наставне активности.
- мотивише
- усмерава
- наводи
- ствара ситуацију
- сугерише
- поставља проблем
- подстиче
- дискутује
- анализира
- објашњава

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се

реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

Континуирано се, током читаве школске године, прати и процењује напредак ученика. Ученици се стално обавештавају о резултатима наставникове процене и подстичу да напредују.

- Свакодневним посматрањем и бележењем запажања у личној евиденцији.
- Проверава се редовност и квалитет израде домаћих задатака.
- Прегледају се свеске ученика, утврђује се који ученици имају проблема да „држе корак“ са одељењем и да бележе на часу примере.
- Испитивање ученика, разговор, дискусија, анализа домаћих задатака.
- Оцењивање интензитета и квалитета активности на часу.
- Постизање одређених нивоа у постигнућима истаћи на одељенском панону.
- Контролни задаци који дају снимак нивоа знања одређених области језика и књижевности.
- Петнаестоминутне вежбе служе утврђивању, систематизацији и провери знања; постигнућа се евидентирају у наставничковој личној евиденцији.
- Годишњи тест даје завршну слику о стеченом знању ученика из језика и књижевности.
- Ученичка самоевалуација и њихова евалуација часа:
- Ученици на крају часа раде самоевалуацију остварених циљева које су поставили себи на почетку часа, шта су ново научили, или колико су савладали научено, у односу на почетак часа, или области, које су вештине стекли и где научено могу применити. Нпр.

„Сада знам да правилно читам јер разумем текст“ или „Сада разумем појмове реч, реченица и умет да их дефинишем“...

– Ученици на крају часа изражавају задовољство часом и разумевање онога што је обрађено, или нејасност градива и потребу додатних објашњења рекапитулацијом градива у завршном делу часа, разговором, спонтано и на захтев.

– Задовољство ученика на часу- спонтано и на захтев, вербализовано (не)задовољство, нпр. „Било је забавно.“, „Уживао сам!“, „Није ми јасно“ и сл.

– Дизањем „смајлића“- насмејан, забринут или равнодушан.

Самооцењивање ученика-анкета: како је задовољан својим радом на часу, својим постигнућима, да процени свој рад и постигнућа у односу на друге.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	Језик	8
2.	Књижевност	5
3.	Језичка култура	5
УКУПНО		18

Допунска настава

Циљ допунске наставе је диференцирани, индивидуални приступ ученицима који почиње на часовима редовне наставе, а наставља се посебним часом за оне ученике који на редовном часу нису савладали програмске садржаје и задатке. Допунска настава ће помоћи ученицима који слабије савладавају градиво, овладавањем српским језиком, подстицање занимање за читање, развијање језичких способности у усменом и писаном изражавању. Увежбавање и примена темељних правоговорних и правописних норми.

Задаци

- усвајање правилног изговарања гласова, гласовних скупова, речи и реченица;
- поштује основна правописна правила
- савладавање технике читања и писања на ћириличком писму;
- савладавање технике читања и писања латиницом

- навикавање на употребу књижевног језика у говору и писању;
- формирање навике за читко, уредно и лепо писање;
- поступно увођење у доживљавање и разумевање књижевних текстова;
- оспособљавање за усмено и писмено препричавање, причање и описивање према захтевима програма
- издваја реченице по значењу
- препознаје врсте речи (именице, глаголи, придеви, бројеви)

Исходи

- правилно изговара гласове, речи и реченице
- поштује тачку, упитник и узвичник
- правилно употребљава велико слово на почетку реченице у писању имена и презимена
- влада основном техником читања и писања латиничког текста;
- користи различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање, описивање;
- правилно састави дужу и потпуну реченицу и споји више реченица у краћу целину;
- разликује основне делове текста (наслов, пасус, име аутора, садржај);
- изражајно чита ћирилички текст
- чита текст поштујући интонацију реченице/стиха; – износи своје мишљење о тексту
- разликује књижевне врсте: песму, причу, басну, бајку, драмски текст;
- одреди главни догађај, време и место дешавања у прочитаном тексту;
- одреди редослед догађаја у тексту ; – уочи главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине;
- наведе једноставне примере поређења из текстова и свакодневног живота;
- разликује реченице по значењу;
- разликује врсте речи у типичним случајевима.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програмски садржаји допунске наставе реализоваће се систематски и у континуитету са по једни часом недељно. Биће обухваћени ученици којима треба додатно објашњење и помоћ око савладавања наставних садржаја. Кроз индивидуализовани рад као и рад у пару лакше и боље ће се схватити обрађено градиво. Игра, демонстрација и разноврсни дидактичка средства допринеће бољем схватању и разумевању наставног садржаја. Читање је појединачно. Свако дете чита својим темпом, према својим способностима. Вежбама у шчитавању и логичком читању децу треба постепено уводити у савладавање технике читања. Писање се учи: преписивањем, диктатом, одговарањем на питања, допуњавањем реченица, састављањем прича на основу слика, заједничким препричавањем и првим облицима самосталног писменог изражавања. Одвојено учење читања и писања пружа могућности да се друго писмо квалитетније савлада. Пожељно је, дакле, да се прво усвајају штампана слова, па потом писана, јер такав методички приступ пружа више могућности за усвајање новог писма.

Активност ученика

- препознаје слова, речи, реченице
- игра се мењајући гласове у речима
- вежба у изговору и писање гласова ч, ћ, њ, х, р
- започиње реченицу великим словом
- пише лична имена и презимена и једночлана имена насеља
- употребљава тачку, упитник и узвичник
- издваја реченице по значењу
- препознаје врсте речи у датим примерима
- слуша, посматра, прича, комуницира,
- манипулише сликама, -ређа слагалице од слова и слика, именује и чита слова, саставља речи од слова, саставља реченице -чита текстове, активно учествује у причању, -користи дечју штампу и непознате текстове, -саставља причу, решава ребусе, аутодиктат
- чита текстове
- увежбава логичко читање

Активности наставника

- Помаже формирање и записивање кратких реченица и објашњава и помаже у примени граматичких и правописних правила
- Припрема, мотивише, чита;
- усмено излаже;
- приказује, показује;
- демонстрира
- усмерава активности ученика
- подстиче ученике на увиђање и повезивање са садржајима;
- води разговор
- Припрема материјал за анализу текста
- Помаже у разумевању текста

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Разред: Други

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ

Циљ наставе страног језика на млађем школском узрасту је да оспособи ученика да на страном језику комуницира на основном нивоу у усменом и писаном (од трећег разреда) облику о темама из његовог непосредног окружења. У исто време, настава страних језика треба да:

- подстакне потребу за учењем страних језика;
- подстакне развијање свести о сопственом напредовању рада јачања мотивације за учење језика;
- олакша разумевање других и различитих култура и традиција;
- стимулише машту, креативност и радозналост;
- подстиче употребу страног језика у личне сврхе и из задовољства.

Задаци

Разумевање говора

Ученик треба да:

- препознаје гласове (посебно оне којих нема у матерњем језику) у говорном ланцу, акценат, ритам и интонацију;
- разуме вербални садржај уз помоћ облика невербалне комуникације;
- разуме говор наставника, кратке дијалоге, приче и песме о познатим темама, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа;
- разуме и реагује на одговарајући начин на кратке усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на игру, заповест, упутство итд.).

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- разговетно изговара гласове, научене речи и изразе, поштује ритам и интонацију;
- даје основне информације о себи и свом окружењу, самостално и уз наставникову помоћ;
- описује кратким и једноставном језичким структурама себе и друге у познатим ситуацијама;
- репродукује, сам или у групи, кратке рецитације и бројалице и пева познате песмице.

Интеракција

Ученик треба да:

- реагује вербално и невербално на упутства и постављена питања;
- поставља једноставна питања;
- изражава допадање и недопадање;
- учествује у комуникацији (у пару, у групи, итд.);
- препознаје кад нешто не разуме, поставља питања и тражи разјашњења.

Знања о језику

- препознаје шта је ново научио;
- схвата значај познавања језика, матерњег и страног у међуљудској комуникацији

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства;

- представи себе и другог;
- разуме јасно постављена једноставна питања личне природе и одговара на њих;
- разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих;
- даје кратка и једноставна упутства и налоге;
- разуме позив и реагује на њега;
- упути позив на заједничку активност;
- разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих;
- упути кратке и једноставне молбе;
- искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
- разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих;
- упути једноставне честитке;
- препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења;
- разуме једноставне описе бића, предмета и места;
- опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства;
- разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази основне потребе, осете и осећања кратким и једноставним језичким средствима;
- разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих;
- тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о положају у простору;
- разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време
- разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих;
- тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
- разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања и реагује на њих;
- тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима;
- разуме једноставне исказе који се односе на изражавање способности;
- тражи информацију о туђим способностима и саопшти шта он/она или неко други може/не може/уме/не уме да уради;
- разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине.

Садржај

Тематске области у настави страних језика за основну школу

Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда првог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика, тако да свака тема представља одређени ситуацијски комплекс.

- Лични идентитет
- Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)
- Географске особености
- Србија – моја домовина
- Становање – форме, навике
- Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине
- Временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)
- Школа и школски живот
- Млади – живот деце и омладине
- Здравље и хигијена
- Емоције (љубав према породици, друговима)
- Превозна средства
- Временске прилике
- Уметност за децу (нарочито модерна књижевност за децу; пригодне традиционалне и модерне песме)
- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- Слободно време – забава, разонода, хобији
- Исхрана и гастрономске навике
- Путовања
- Мода и облачење
- Спорт
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења

Језик комуникације на часу

Hello/Hi. Good morning/ afternoon. Good night.

Good bye / Bye, Ms..., See you tomorrow.

Stand up everyone. Sit down, please. Who's absent / missing today?

What do you say when you are late?

Sorry. I'm sorry I'm late.

Let's start now. Has everybody got a book? Take out your work books. Open your books, please.

Look at the picture on page... Page... Close your books/notebooks, please.

Go to the board. Come out to the board, please. Stand up! Turn around! Touch your nose! Point to the ... Count the .../ Count to.../ Count from ... to...

Draw a/an... Colour the (apple)... red.

Is everything clear? Are you ready? Ready? Have you finished?

Hands up/down.

Listen carefully. Say it after me. Say that again, please. Watch my lips/my mouth.

Will you repeat it, please.

Close the door/window. Will you open the window, please.

Come here. Go back to your place. Hurry up! Quick!

Right. Good. Very good. Fine. That's better/much better now. That's not bad. Well done.

Let's sing a song! Do you want to sing now? Once again, all together. Let's play a game!
Don't do that! Be quiet, please! Quiet, please. Silence, please! Stop talking! Stop now! You are very noisy today.
Can I have...?
Have you got a/an...?
Get into lines! Get into groups of four. Make groups of four, please.
In pairs, please. Get into pairs. Work in twos. Work with your neighbour/partner.
Have you got a partner? Who's your partner? Your turn now.
Where is...?
Do you like...? Who likes...?
Here you are. Thank you./ Thanks.
Can I go out, please?
What have you learnt? What can you say? What can you do?
That's all for today, thank you. We'll finish this next time. Finish this off at home.
See you on... Have a nice weekend.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика у

друштвеном чину. Уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала. Учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан. Током часа се препоручује динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на налоге наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио- - записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл). Игре примерене узрасту.

Корелација

- Српски језик
- Ликовна култура
- Музичка култура

Уџбеници

New English Adventure Starter B, Tessa Lochowski and Cristiana Bruni, Akronolo Longman 2018.

Литература

Приручник, Teacher's book, "New English Adventure Starter B"
How to teach English, Jeremy Harmer

Стандарди

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Посебни стандарди

Разумевање говора

Ученик разуме и реагује на краћи усмени текст у вези са познатим темама.

Усмено изражавање

Ученик усмено изражава садржаје у вези са познатим темама самостално или уз помоћ наставника.

Интеракција

Ученик остварује комуникацију и са саговорницима размењује кратке информације у вези са познатим темама.

Знања о језику

Препознаје основне принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај личног залагања у процесу учења страног језика. Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору.

ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење.

ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства.

ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме.

ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама

(нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно.

ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације,

захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који

се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.).

ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и

свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе.

ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби,

места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства.

ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима

(слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства.

ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе

и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких

структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране,

радно време, навике, празници, разонода)

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове

потребе и интересовања.

ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности,

искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства.

ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним

потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена

прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране,

радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања,

тачност, конвенције и сл.).

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.3.1.1. Разуме дуже низове саопштења, упутстава, молби итд. који се тичу његових потреба

и интересовања.

ПСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације у аутентичном разговору два или више (са)говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

Активности ученика

Ученик редовно похађа наставу и адекватно реагује на упутства наставника. Пажљиво прати предавања, записује најважније ствари и активно учествује у процесу наставе. Поставља наставнику подпитања како би што боље схватио оно што наставник презентује. Обраћа се наставнику са поштовањем и уважавањем. Развија самокритички став према себи, уважава мишљење других и прихвата критику. Сарађује са наставником и друговима из разреда. Учествује у раду групе, ради на сопственом усавршавању и јачању самопоуздања. Ученик ради вежбе слушања (према упутствима наставника или са cd-а углавном физичке активности, устани, седи, ходај, скочи, играј али и активности у вези са радом у учионици, цртај, сеци, боји, отвори, затвори свеску итд.), додаје делове слике, обавља мануелне активности (сецкање, бојење, прављење предмета од глиномола или сланог теста). Пева у групи, погађа предмете или лица, црта по диктату, учествује у играма које су примерене његовом узрасту, повезује звучни материјал са илустрацијом. Учествује у изради илустрованих и писаних материјала.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу; бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима. Подстиче ученике, даје савете и пружа помоћ; усмерава, реализује, демонстрира, објашњава, даје упутства; омогућује примену наученог; прати ефекте сопственог рада и рада ученика. Наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја. Третира ученике као одговорне, креативне и активне учеснике у друштвеном чину. Подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад. Подстиче развијање

такмичарског духа код ученика и позитивне атмосфере у разреду. Подстиче ученике на константно усавршавање и ради на јачању њиховог самопоуздања. Заједно са ученицима решава проблеме, пружа им корисне савете. Наставник поседује довољно стрпљења за ученике који слабије напредују, не запоставља их већ их стално укључује у различите активности, подстиче их и увек похваљује њихов труд. Припрема материјал са лакшим задацима за слабије ученике и додатни материјал за ученике који су надарени и брже ураде постављене задатке од осталих. Наставник подстиче одличне ученике, ангажује ученике приликом израде постера, паноа и другог материјала који ће украсити њихову учионицу и учинити је пријатним местом за учење и дружење.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (слушање и говор), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања

буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова 180 часова

Недељни фонд часова 5 часа

Циљ наставе и учења Математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Образовни, васпитни и функционални циљеви и задаци

- ученици стичу знања неопходна за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу;
 - да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад;
 - да развија ученикову способност посматрања, опажања и логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;
 - да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика, као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
 - да ученици стичу способност изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
 - да ученици усвоје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавањима;
 - да ученици савладају основне операције с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и основне законе тих операција;
 - да ученици упознају најважније равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;
 - да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
 - да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних наука и допринесе радном и политехничком васпитању и образовању;
 - да изграђује позитивне особине ученикове личности, као што су: истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, смисао за самостални рад;
 - да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесе формирању правилног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика;
 - да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.
- Оперативни задаци:
- савладају сабирање и одузимање до 100;
 - схвате множење као сабирање једнаких сабирака, упознају и користе термине и знак множења;

Исходи

Ученик ће моћи да:

- одреди десетице најближе датом броју;
- усмено сабира одузима бројеве до 100;
- користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац;
- примени замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачунања;
- усмено множи и дели у оквиру прве стотине;
- израчуна вредност бројевног израза са највише две операције;
- реши текстуални задатак постављањем израза са највише две рачунске операције и провери тачност решења;
- одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом;
- одреди делове (облика) дате величине;
- изрази одређену суму новца преко различитих апоена;
- прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама;
- прикаже мањи број података у табlici и стубичастим дијаграмом;
- уочи правило и одреди следећи члан започетог низа;
- разликује дуж, полуправу и праву;
- одреди дужину изломљене линије(графички и рачунски);
- одреди обим геометријске фигуре;
- нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи;
- уочи подударне фигуре на датом цртежу;
- уочи симетричне фигуре;
- допуни дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву
- изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине;
- измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине
- чита и запише време сачасовника;
- користи јединице за време у једноставним ситуацијама

Садржај програма

Први део Сабирање и одузимање са преласком. Замена места и здруживање сабирака. Веза сабирања и одузимања. Једначине са једном операцијом (сабирање или одузимање). Римске цифре I, V, X, L, C. Други део Множење и дељење (таблично). Нула и јединица као чиниоци; нула као дељеник. Замена места и здруживање чинилаца. Трећи део:Редослед рачунских операција. Множење и дељење збира и разлике бројем. Веза множења и дељења. Једначине са једном операцијом (множење или дељење). Бројевни изрази. Формирање израза на основу реалистичних ситуација. Разломци облика $1/n$, $1 \leq n \leq 10$, визуелно и симболичко представљање. Први део Дуж, права и полуправа. Тачка и права. Отворена и затворена изломљена линија. Графичко надовезивање дужи. Дужина изломљене линије. Обим геометријских фигура без употребе формула. Други део Цртање правоугаоника, квадрата и троугла на квадратној мрежи, на тачкастој мрежи. Симетричне фигуре. Подударност фигура (интуитивно). Мерење дужине стандардним мерним јединицама (м, дм, цм). Мерење времена (дан, месец, година, час, минут).

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Бројеви (145)

Геометрија (22)

Мерење и мере (13)

Редослед реализације тема:

1. Бројеви – први део;
2. Мерење и мере;
3. Геометрија – први део;
4. Бројеви – други део;
5. Геометрија – други део;
6. Бројеви – трећи део

Остваривањем исхода, ученици граде основне математичке концепте, основним математичким процесима и вештинама оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање образовних стандарда и међупредметних компетенција.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Бројеви

Сабирање и одузимање до 100 обухвата све облике усменог поступка сабирања и одузимања. Потребно је темељно обнављање таблица сабирања и одузимања до 20, јер су оне основ за даље упознавање ових операција у блоку бројева до 100. Правила замене места сабирака и здруживања сабирака обнављају се кроз очигледне примере и описују реторички, без формулског записа. За илустрацију правила користе се манипулативна средства као и визуелни прикази. Ученике кроз примере наводити на логичко разумевање и функционалну примену замене места сабирака и здруживања сабирака. Ученици ће кроз примере увидети сврсисходност замене места сабирака, као и њихово здруживање.

При обради поступака сабирања и одузимања у блоку бројева до 100, поред већ упознатог, упознају се случајеви са преласком десетице ($25 + 7$, $25 + 37$, $45 - 8$, $45 - 38$). Потребно је одвојити довољно времена за активности рачунања без коришћења папира и оловке, уз подстицање разговора о различитим поступцима које су ученици применили. Омогућити ученицима слободу избора поступка рачунања.

Аритметичка операција множења упознаје се као поновљено сабирање. Посматрају се разни примери који представљају мултипликативну схему тј. описују се ситуације (речима, скуповима, визуелно $m \times n$ дијаграмима). До таблице дељења се долази на основу везе множења и дељења. Нпр. $7 \cdot 3 = 21$ па је $21 : 3 = 7$. Након формирања таблице дељења, формира се појам дељивости броја, утврђује се који бројеви су дељиви датим бројем, односно који број је садржалац датих бројева. Непотпуном индукцијом кроз примере и анализом сликовних представа долази се до правила замене места чинилаца,

здруживања чинилаца, множења и дељења збира и разлике бројем као и множења бројевима 1 и 0, дељења нуле и дељења са 1, без симболичког записа правила. На основу наведених правила прелази се на случајеве вантабличног множења (односно дељења) једноцифреним бројем.

Разматрају се случајеви једначина – математичких реченица исказаних помоћу бројева, знака аритметичке операције и релације једнакости у којима је један од елемената непознат број представљен словом. На основу веза сабирања и одузимања, множења и дељења, као и добро савладаних таблица сабирања, одузимања, множења и дељења, ученици одређују непознати сабирак, умањилац, умањеник, чинилац, дељеник и делилац (нпр. $7 = x + 5$, $12 : x = 4$). Користе се примери једначина које се решавају и проверавају искључиво директном применом таблица множења и дељења.

Ученицима треба указати на значај провере тачности резултата и навикавати их да самостално врше проверу решења. Изграђивање појма разломка започиње повезивањем са искуством везаним за реалистичне ситуације деобе целине (јединице) на једнаке делове, почевши од половине, а надовезује се визуелним приказима фигура подељених на

подударне делове. На почетку је корисна манипулација очигледним средствима, нпр. прављење модела разломка пресавијањем папира. Половина датог броја јесте број чија удвостручена вредност даје дати број.

У оквиру ове теме, ученици упознају и други начин записа бројева, односно записивање бројева римским цифрама и принцип читања и писања бројева помоћу њих. Решавање проблемских задатака датих у текстуалној форми веома је важан сегмент наставе, јер омогућава повезивање и примену математичких знања у реалистичним ситуацијама. Задаци са новцем нису издвојени у посебну тему, већ их треба обрађивати у оквиру ове теме. Идеја пресликавања се развија прављењем табела зависности. Нпр. приказивањем како се у зависности од промене вредности променљиве x , мења вредност израза $x + 2$.

Комбинаторни задаци, задаци одређивања следећег члана низа или уочавање правила у делимично попуњеној табели и попуњавање остатка табеле посебно су подстицајни за развој математичко логичког мишљења. Нпр. одреди правило за формирање низа задатог почетним члановима или попуњавање започете табеле и обрнуто, на основу датог

упутства одреди чланове низа или попуни табелу. Важно је размотрити различита решења, уколико их има. При решавању задатака пажњу усмерити на анализу услова задатака и састављање плана његовог решења: операције које треба обавити, бројеви над којима се обављају операције и редослед којим се извршавају те операције. Ученицима треба показати најрационалнији начин решавања задатка, али не треба инсистирати на таквом решавању задатака. Коришћење дијаграма, схема и других средстава приказивања може помоћи при решавању проблемских задатака. Ученици се подстичу да правилно користе математички језик и употребљавају термине: десетица, јединица, сабирак, збир,

умањеник, умањилац, разлика, чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац.

Геометрија

На почетку ове теме обновити градиво првог разреда које је повезано са овом темом: тачка, права, крива и изломљена линија, дуж, отворена и затворена линија. Права се уводи као права линија која нема ни почетак ни крај, а полуправа као део праве који је ограничен са једне стране. Упознаје се појам обима геометријске фигуре прво визуелно, као дужина линије добијене графичким надовезивањем дужи чије су дужине једнаке дужини страница посматране фигуре, а затим рачунски, без употребе формула. Мерењем дужине добијене дужи ученици треба да се увере да је дужина добијене дужи једнака збиру дужина које су добили сабирањем дужина појединачних дужи. На овај начин одређивати и обим троугла, квадрата и правоугаоника, а одговарајуће формуле су предвиђене за следећи разред.

Цртају се правоугаоник и квадрат пратећи линије квадратне мреже односно спајањем тачака на тачкастој мрежи. Цртање ових фигура на квадратној и тачкастој мрежи помоћу лењира је добра вежба за развој fine моторике и развијање прецизности и уредности код ученика. Осим тога, корисни су и задаци у којима дати правоугаоник, квадрат или

троугао треба померити у квадратној мрежи за задати број страница квадратића нагоре, надоле, надесно или налево, како би се овај део градива повезао са градивом претходног разреда. На опажајном нивоу наставља се развијање појма фигуре симетричне у односу на дату линију на квадратној мрежи.

Активностима препознавања симетричних фигура или доцртавања започетог цртежа, показује се разумевање идеје „пресликавања у огледалу” тј. симетричности.

Уводи се идеја подударности фигура на интуитивном нивоу манипулацијом и разматрањем да ли би се две посматране дводимензионе фигуре могле довести до преклапања.

Мерење и мере

У оквиру области мерења уводе се стандардне мерне јединице за дужину метар, дециметар и центиметар (м, дм, цм), на супрот нестандардним јединицама мере које су ученици упознали у првом разреду. Стандардне јединице мере треба користити у практичним активностима које обухватају цртање дужи задате дужине, мерење и процењивање дужине објеката и растојања у непосредној околини. Решавањем задатка израчунавања дужине развијају се способности изражавања дужине у различитим мерним јединицама као и претварања већих мерних јединица у мање и обрнуто. Овде треба ученике упознати са тим да се процењивање често користи у свакодневним ситуацијама. У оквиру мерења времена уводе се мерне јединице за време (дан, месец, година, час, минут). У једноставним свакодневним ситуацијама користе се јединице за мерење времена, чита и записује време са часовника. Ученицима задавати задатке у којима треба да допуне реченице одговарајућим јединицама за време, као и једноставније проблемске задатке са рачунањем времена (без претварања јединица мере), укључујући и задатке „планирања времена”. Информације се у задацима дају на различите начине: текстуално, графички или табеларно.

Корелација

Српски језик, Ликовна култура, Свет око нас, Физичко и здравствено васпитање

Уџбеници

Нела Малиновић-Јовановић, Јелена Малиновић, Математика 2-Уџбеник за други разред основне школе 1.део, Вулкан знање, 2020;

Нела Малиновић-Јовановић, Јелена малиновић Математика 2-Радна свеска за други разред основне школе 2.део, Вулкан знање, 2021:

Нела Малиновић-Јовановић, Јелена Малиновић Математика 2-Радна свеска за други разред основне школе 1.део, Вулкан знање, 2021:

Нела Малиновић-Јовановић, Јелена Малиновић Математика 2-Уџбеник за други разред основне школе 2.део, Вулкан знање, 2020.

Литература

Др Тодор Малиновић, Нела Малиновић-Јовановић, Методика наставе математике, Врање, 2002.

Стандарди

ОСНОВНИ НИВО

1MA.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и прикаже број на датој полуправој

1MA.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве стотине

1MA.1.1.3. множи и дели без остатка у оквиру прве стотине

1MA.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом

1MA.1.1.5. уме да одреди непознат чинилац, дељеник и делилац

1MA.2.1.1. уме да израчуна половину и четвртину неке целине

СРЕДЊИ НИВО

1MA.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, предходни, следећи број) и разуме декадни бројевни систем

1MA.2.1.2. уме да одреди десетицу најближу датом броју

1MA.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза

1MA.2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције

1MA.2.1.5. уме да решава задатке са непознатим чиниоцем, дељеником или делилац

1MA.2.3.1. уме да израчуна половину и четвртину неке целине и обрнуто

НАПРЕДНИ НИВО

1MA.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака

1MA.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени

1MA.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет

1MA.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми

1MA.3.3.1. уме да израчуна половину и четвртину неке целине у сложенијим текстуалним задацима

ОСНОВНИ НИВО

1MA.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник и тачка)

1MA.1.2.2. зна јединице за мерење дужине (m, cm, dm) и њихове односе

1MA.1.2.3. користи поступак мерења дужине линије приказане на слици

СРЕДЊИ НИВО

1MA.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни

1MA.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине (m, cm, dm)

1MA.2.2.6. препознаје мрежу коцке и квадра

НАПРЕДНИ НИВО

1MA.3.2.1. претвара јединице за мерење (m, cm, dm) из већих у мање

1MA.3.2.2. зна да нацрта мрежу коцке и квадра

ОСНОВНИ НИВО

1MA.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко разкичитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама

1MA.1.4.2. зна да решава једноставне задатке са применом m, cm и dm

1MA.1.4.3. уме да чита једноставније графиконе и табеле

СРЕДЊИ НИВО

1MA.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко разкичитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама

1MA.2.4.2 зна јединице за време (, минут и сат) и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама

1MA.2.4.3 уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставнијих задатака

НАПРЕДНИ НИВО

1MA.3.4.1 зна јединице за време (минут и сат) и уме да пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама

Активност ученика

- кроз игру посматра и уочава боје и облике
- именује предмете и одређује положај
- повезује - упоређује, разликује и именује предмете
- уочава - упоређује и класификује
- закључује
- проверава тачност решења и објашњава
- активно приступа излагању новог градива и изради задатака на часу
- практично примењује стечена знања
- активно учествује у раду
- самопроцењује напредак

Активности наставника

- упознаје ученике са циљевима и садржајима теме
- одређује претходно искуство ученика
- прати рад и залагање ученика на часу
- подстиче код ученика развој мишљења и разумевања
- омогућити ученицима да сами изводе закључке
- инсистира на практичној примени стечених знања
- мотивише ученике за учење
- оцењивањем процењује ниво постигнућа ученика
- подстиче ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке
- упознаје ученике са циљевима и садржајима теме

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. А онда и прикупљањем информација из различитих извора: свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови, праћењем постигнућа ученика, усменим испитивањем, бележењем постигнућа ученика оценом. Усмене и писмене провере степена усвојености знања, свеске ученика и њихови практични радови.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	Бројеви	11
2.	Геометрија	3
3.	Мерење и мере	4
УКУПНО		18

Допунска настава

Разред: други

Годишњи фонд: 18

Недељни фонд: 1 час

Природни бројеви до 100
 Геометријска тела и фигуре
 Мерење и мере

Циљ допунске наставе је помоћ ученицима који слабије савладавају градиво. Пробудити интерес код ученика за математичке садржаје и примена усвојеног знања. Овладавање знањем као услов успешности усвајања новог садржаја.

Задаци

- да развија ученикову способност посматрања, опажања и логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;
- да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика.
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавањима;
- да ученици савладају основне операције с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и основне законе тих операција;
- да ученици упознају најважније равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;

- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних наука и допринесе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности, као што су: истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, смисао за самостални рад;

Оперативни задаци:

- савладају сабирање и одузимање до 100;
- схвате множење као сабирање једнаких сабирака, упознају и користе термине и знак множења;
- да научи усмено да множи и дели у оквиру прве стотине;
- израчуна вредност бројевног израза са највише две операције;
- ради текстуалне задатаке
- да схвати како се одређује непознати број
- користи римске цифре
- да научи да разликује, користи и упоређује динар, кованице и новчанице до 100 динара.
- да научи да измери дужину изломљене линије и нацрта дуж
- да уочава подударне и симетричне фигуре
- да научи да чита и запише време са часовнока

Исходи

- сабира и одузима до 100
- користи појмове чинилац, производ, дељеник, делилац, количник, садржалац; – примени замену места и здруживање сабирака и чинилаца ради лакшег рачун–ања;
- да научи усмено множи и дели у оквиру прве стотине;
- израчуна вредност бројевног израза са највише две операције;
- ради текстуалне задатаке
- одреди непознати број у једначини са једном аритметичком операцијом;
- изрази одређену суму новца преко различитих апоена;
- прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама;
- изрази дужину у различитим јединицама за мерење дужине;
- измери дужину дужи и нацрта дуж дате дужине
- чита и запише време са часовника; – користи јединице за време у једноставним ситуацијама разликује дуж, полуправу и праву;
- одреди дужину изломљене линије (графички и рачунски);
- нацрта правоугаоник, квадрат и троугао на квадратној мрежи и тачкастој мрежи;
- уочи подударне фигуре на датом цртежу;

уочи симетричне фигуре; – допуни дати цртеж тако да добијена фигура буде симетрична у односу на дату праву.

Дидактичко-методичко остваривање програма

Програмски садржаји допунске наставе релизоваће се систематски и у континуитету са по једни часом недељно. Биће обухваћени ученици којима треба додатно објашњење и помоћ око савладавања наставних садржаја. Кроз индивидуализовани рад као и рад у пару лакше и боље ће се схватити обрађено градиво. Игра, демонстрација и разноврсни дидактичка средства допринеће бољем схватању и разумевању наставног садржаја примерима.

У II разреду математичке операције се врше усмено, уз записивање одговарајућих израза и једнакости. При изучавању операција треба предвидети довољан број вежбања чијим ће обављањем ученици изграђивати сигурност и спретност усменог рачунања. Међутим, сама та техника није довољна. Тек разумевањем шта која рачунска операција представља у конкретним задацима, односно свесно одлучивање а не нагађање када коју операцију треба применити, претвара ту технику у стварно а не формално знање. Посебну пажњу треба обратити домаћим задацима. Домаћи задаци се планирају навођењем типова задатака, при чему се води рачуна о образовно-васпитним задацима одговарајућег градива (теме) и могућностима ученика. У "припремама" (конспектима) за часове конкретно се наводе сви задаци предвиђени за домаћи рад.

Активности наставник

Активност ученика

- уочава
- посматра
- разликује
- брбројава
- броји
- упоређује
- ради задатке
- примењује стечена знања

Активност наставника

- усмерава
- наводи
- ствара ситуацију
- сугерише
- поставља проблем
- подстиче
- дискутује
- анализира
- мотивише
- координира
- наводи на повезивање и примену знања
- подстиче на логичко мишљење
- развија коперативност

СВЕТ ОКО НАС

Разред: други

Годишњи фонд часова: 72 часа

Недељни фонд часова: 2 часа

Циљ наставе и учења Света око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Задаци наставе:

- развијање технике сазнајног процеса: посматрање, упоређивање, класификовање, именовање.
- подстицање и развијање истраживачких активности деце.

Исходи

- идентификује групе људи којима припада и своју улогу у њима;
- оствари права и изврши обавезе у односу на правила понашања у групама којима припада;
- се понаша тако да уважава различитости других људи;
- прихвати последице када прекрши правила понашања групе;
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима;
- разликује потребе од жеља на једноставним примерима из сопственог живота;
- препозна грб, заставу и химну Републике Србије и примерено се понаша према симболима;
- одреди тип насеља на основу његових карактеристика;
- повеже личну хигијену, боравак у природи, физичку активност и разноврсну исхрану са очувањем здравља;
- одржава личну хигијену – руку, зуба и чулних органа;
- примени правила културног и безбедног понашања у саобраћају и превозним средствима у насељу са околином; – безбедно поступа пре и током временских непогода;
- истезањем, савијањем и сабијањем одреди својства материјала;
- одабере материјале који својим својствима највише одговарају употреби предмета;
- пронађе нову намену коришћеним предметима;
- наводи примере различитих облика кретања у окружењу;
- одабере начин кретања тела, узимајући у обзир облик тела, врсту подлоге и средину у којој се тело креће; – измери растојање које тело пређе током свог кретања;
- пронађе тражени објекат у насељу помоћу адресе/карактеристичних објеката;
- именује занимања људи у свом насељу са околином;
- одреди време помоћу часовника и календара користећи временске одреднице: сат, дан, седмицу, месец, годину; – забележи и прочита податке из личног живота помоћу ленте времена;
- разликује облике рељефа у свом насељу и околини;
- разликује облике и делове површинских вода у свом насељу и околини;

идентификује заједничке особине живих бића на примерима из окружења;

-повеже делове тела живих бића са њиховом улогом/улогама;

-разврста биљке из окружења на основу изгледа листа и стабла;

-разврста животиње из окружења на основу начина живота и начина исхране;

-наведе примере који показују значај биљака и животиња за човека;

-штедљиво троши производе које користи у свакодневним ситуаци- јама;

-разврста отпад на предвиђена места; – негује и својим понашањем не угрожава биљке и животиње у окружењу;

-препозна примере повезаности живих бића са условима за живот;

-повеже промене у природи и активности људи са годишњим добрима;

изведе једноставне огледе пратећи упутства; – повеже резултате рада са уложеним трудом.

Садржај програма

Други и ја (препоручена дистрибуција часова је 6)

Групе људи: родбина, (ван)школска заједница, становници насеља.

Права и обавезе чланова група. Однос потреба и жеља. Правила понашања појединаца и група. Породични, школски и празници насеља.

Култура живљења (препоручена дистрибуција часова је 21)

Симболи Републике Србије: грб, застава и химна.

Типови насеља: село, град.

Здрав начин живота: хигијена тела, разноврсна исхрана, број obroка, боравак у природи и физичка активност. Врсте саобраћаја (копнени, водни и ваздушни и одговарајућа превозна средства).

Безбедно понашање у саобраћају у насељу

(кретање улицом и путем без тротоара, прелажење улице и пута без пешачког прелаза).

Правила понашања у превозним средствима (аутомобил и јавни превоз). Временске непогоде (олуја, град, мећава) и безбедно понашање у затвореном и на отвореном простору.

Човек ствара (препоручена дистрибуција часова је 7)

Материјали (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, ткани- на, глина/пластелин) и производи људског рада.

Еластичност материјала.

Својства материјала одређују њихову употребу.

Нова намена предмета направљених од различитих материјала.

Занимања људи у граду и селу.

Кретање и оријентација у простору и времену (препоручена дистрибуција часова је 9)

Различити облици кретања тела (хода,

скаче, трчи, пада, лети, плива, котрља се, клизи).

Утицај облика тела, подлоге и средине на кретање по равной подлози и пређено растојање тела.

Сналажење у насељу помоћу адресе (улица, кућни број) и карактеристичних објеката.

Сналажење у времену у односу на временске одреднице: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, годишња доба.

Средства за мерење времена: часовник, календар, лента времена.

Разноврсност природе (препоручена дистрибуција часова је 29)

Рељеф и облици рељефа: узвишења, (брдо, планина) удубљења (доли- не, котлине) и равнице.

Рељеф у насељу и околини.

Облици појављивања воде: површинске воде (текуће, стајаће) и њихо- ви делови (извор, ток, корито, обала).

Површинске воде у насељу и околини.

Заједничке особине живих бића (дисање, исхрана, раст, остављање потомства).

Функције (улога) делова тела живих бића.

Разноврсност биљака у окружењу (зељасте и дрвенасте; лишћарске и четинарске).

Разноврсност животиња у околини (домаће и дивље; биљоједи, месоједи и сваштоједи).

Значај биљака и животиња за човека.

Улога човека у очувању природе (штедња производа који се користе у свакодневном животу, разврставање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама).

Сунчева светлост и топлота, вода, ваздух и земљиште – неопходни услови за живот.

Промене у природи и активности људи у зависности од годишњих доба.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм наставе и учења Света око нас задржао је постојећи оквир од два часа недељно, односно 72 часа годишње и досадашњи завичајни принцип.

Ученици у школу долазе са идејама о свету, себи и свему другом што их окружује. Изградили су их личним ангажовањем у свакодневним активностима – играњем, слушањем, посматрањем, размишљањем, разговарањем, неки и читањем итд. Зато је веома важно да полазне тачке у развоју научних идеја о природним и друштвеним појавама и процесима у настави буду управо идеје и искуства са којима ученици долазе у школу. Кроз разноврсне активности којима се уважава средина у којој ученици живе и њихово непосредно свакодневно искуство из конкретне средине, ученицима се омогућава да доживе и разумеју сложеност, разноликост и међусобну повезаност свих чинилаца који делују у њиховом природном и друштвеном окружењу. Истовремено се подстиче њихова радозналост за откривање појава и процеса у природној и друштвеној заједници.

Основна интенција наставе Света око нас усмерена је на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера личности ученика, што се одражава у наведеном циљу за крај циклуса и датим предметним исходима.

Предметни исходи Света око нас показују шта су ученици оспособљени да учине, предузму, изведу и обаве захваљујући знањима, ставовима и вештинама које су развили током године учења овог наставног предмета. Исходи се остварују у спреси садржаја, метода наставе и учења и активности ученика некад унутар једне теме, а најчешће кроз више тема. Зато границе међу темама проучавања треба схватити условно и флексибилно. Неки исходи су по својој природи међупредметни и оствариваће се кроз активности у оквиру више наставних предмета, као на пример исход: По завршетку разреда ученик ће бити у стању да повезује резултате учења и рада са уложеним трудом.

Ученике треба оспособљавати да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ

треба да подстакне ученике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула паралелно. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објеката, процеса, појава и њихову интеграцију у комплексну слику света, а уважава различитости у склоностима ученика при

уознавању света и процесу учења. Активности ученика потребно је прилагодити предметним исходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Постепено треба повећавати ниво захтева и самосталности ученика приликом упознавања природних и друштвених појава.

Стварност (природна и друштвена) која нас окружује и из које произлази садржај овог предмета, заснована је на повезаности различитих појава и процеса. Због тога садржаји Света око нас, а касније и Природе и друштва морају да

буду одраз те целовитости и повезаности појава које се изучавају. Ради формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова, при избору и распореду програмске грађе примењен је спирално-узлазни модел, а у складу са узрасним карактеристикама ученика. То значи да се иста тематика из разреда у разред проширује, продубљује и посматра са различитих аспеката.

Поред тога, приступ настави и учењу треба да буде повезан и са логиком и методологијом научне дисциплине одакле произлази одређени садржај. Тако изучавање биолошких садржаја нужно треба да укључи посматрање и праћење биолошких феномена; изучавање садржаја хемије и физике – закључивање на основу спроведеног огледа или

експеримента, итд. Развијање система појмова подразумева континуиран рад учитеља на успостављању хоризонталне (унутар једног разреда) и вертикалне повезаности (између разреда) садржаја унутар Света око нас и, касније, Природе и друштва. Важно је да се кадгод је могуће приступи корелацији и интегрисаном приступу садржајима на међупредметном нивоу кроз наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Због природе садржаја предмета и датих исхода пожељно је активности организовати што чешће изван учионице, односно у ближем природном и друштвеном окружењу. За потребе овог предмета посебно су погодни: организоване посете, шетње,

излети, настава у природи. Поред коришћења званично одобрених уџбеничких комплекта, у остваривању програма за Свет око нас препоручује се коришћење шире литературе и осталих извора информација: штампаних, аудио-визуелних и електронских медија. Посебно се препоручује коришћење аутентичних природних и друштвених извора, као најверодостојнијих показатеља стварности, појава и процеса у конкретном непосредном окружењу, као и дидактичких материјала који одражавају посебности датог окружења.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

При остваривању циља и предметних исхода Света око нас мора се имати у виду да су садржаји, методе наставе и учења и активности ученика неодвојиви у наставном процесу.

У оквиру теме Други и ја налазе се садржаји интердисциплинарног карактера који се односе на ученика као друштвено биће, његова права и обавезе у окружењу и друштвеним групама којима припада. У односу на први разред, када су у фокусу били права и обавезе у оквиру породице, школе и вршњачких група, сада су то: родбина, (ван)школске заједнице, односно права и обавезе становника насеља. Појам (ван)школске заједнице односи се, како на припадност, улоге и односе унутар школе, тако и на припадност, улоге и односе ученика у различитим групама у које се

ученик укључује у складу са својим интересовањима и склоностима – спортски тимови, позоришне и фолклорне групе, групе за учење страних језика, математички клубови и сл.

Наставак изучавања животних потреба наставља се у правцу разликовања потреба и жеља ученика, на ученицима блиским примерима.

Кроз разматрање таквих примера ученицима се приближава концепт рационалне и штедљиве потрошње, што је повезано и са исходом који се односи на подстицање ученика на дуготрајнију употребу предмета кроз проналажење нове намене за већ коришћене предмете. И даље је потребно подстицати размишљање и дискусију не само о својим потребама већ и уважавање потреба и осећања других, што представља једну од суштински важних васпитних компоненти, не само овог предмета, већ и свих осталих.

И у овом разреду налазе се исходи и садржаји који се односе на здравље и безбедност. И даље је акценат на развијању навика здравог живљења (хигијена тела, разноврсна и редовна исхрана, боравак у природи и физичка активност), али и на оспособљавању ученика да препознају и адекватно реагују у потенцијално опасним ситуацијама по њихово здравље и живот. Посебну пажњу у овом сегменту потребно је обратити на оспособљавање ученика за безбедно учешће у саобраћај и адекватно понашање током временских непогода.

Захваљујући концепцији развоја садржаја по спирално-узлазном моделу, наставља се изучавање човека као друштвеног бића које ради и ствара, бира и користи различите материјале због њихових својства која су важна приликом израде различитих предмета. У том смислу, пожељно је бавити се анализом ученицима блиских предмета и тумачењем разлога због којих су направљени од одређеног/одређених материјала, као и разматрањем других могућих материјала од којих може да буде направљен одређени предмет, а да његова сврха остане иста. У другом разреду уводи се испитивање еластичности као сложенијег својства неких материјала. Садржаји о материјалима су такви да омогућавају висок ниво активности ученика

Кретање и сналажење у простору и времену је тема од великог значаја и у другом разреду. Приликом истраживања кретања као физичког феномена (облици кретања, утицај облика тела на кретање...) пожељно је да се кретање тела по равној подлози изучава кроз практичне активности, Утицај облика тела и подлоге по којој се тело креће разматра се кроз удаљеност коју тела прелазе у различитим ситуацијама, при чему је пожељно укључити не само процену растојања, већ и њено прецизно мерење уз коришћење мерних јединица за дужину које се уводе у математици у другом разреду.

С обзиром на просторни оквир садржаја у другом разреду, истражују се карактеристике насеља у којем ученик живи са становишта базичне типологије насеља (село/град), односно уочавања карактеристика које одређено насељесврставају у сеоско или градско (укључујући и занимања људи у њима). Посебан значај има оспособљавање ученика за сналажење у насељу помоћу адресе, кућног броја и карактеристичних објеката, што је пожељно реализовати кроз практичне активности, како у учионици тако и ван ње. Наставља се и припрема за картографско описмењавање ученика млађих разреда основне школе увођењем појмова рељеф и облици рељефа кроз посматрање насеља и околине и

упоређивањем географских објеката и појава у окружењу.

Сналажење у времену конципирано је тако да се надовезује на основне појмове усвојене у првом разреду (делови дана; сада, пре, после; прекјуче, јуче, данас, сутра, прекосутра; дани у недељи), који се сада проширују временским одредницама: минут, сат, дан, седмица, месец, година, датум, годишња доба. Овакав редослед увођења временских одредница представља пример поштовања дидактичког правила од

познатог ка непознатом и од ближег ка даљем. Један од кључних задатака учитеља у овом сегменту је да оспособи ученике да правилно користе средства за мерење времена: часовник, календар и ленту времена. Лента времена представља средство за разумевање хронологије догађаја и уводи се кроз приказивање различитих временских периода из личног живота ученика

даље је важно указивати на цикличност временских одредница и појава у природи (дан, седмица, година, годишња доба).

Област под називом Разноврсност природе односи се на узајамно дејство живе и неживе природе. Нове класификације биљака и животиња односе се на делове тела биљака (стабло и лист), начин исхране животиња и начин живота животиња. Однос човека и живог света разматра се из различитих углова

– значаја које биљке и животиње имају за опстанак и лакши живот људи, уз препознавање и практиковање понашања које не угрожава биљке и животиње у окружењу. Другу димензију односа у природи представља повезаност живих бића са елементима неживе природе као основним условима за живот.

У другом разреду акценат треба да буде на подстицању ученика да у свакодневним активностима (у школи и ван ње) примењују неке од основних принципа рационалне потрошње – рационално троше производе, односно материјале које користе у свакодневном животу; ако су у прилици, разврставају отпад на предвиђена места; брину се

о биљкама и животињама. Допринос развоју овог концепта представља и раније објашњена разлика између потреба и жеља. Пуно разумевање концепта одрживог развоја могуће је тек на каснијем узрасту ученика, али је потребно да се континуирано развија, и то не само на нивоу знања, већ првенствено на нивоу усвојених вредности, ставова и

навика. На тај начин се интегришу вредности и утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност.

Приликом изучавања природних и друштвених феномена нужно је и даље примењивати истраживачки приступ и оспособљавати ученике за различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Посматрање се проширује праћењем појава које се понављају у одређеним временским периодима (нпр. током годишњих доба). Учествовање у једноставним огледима, које је било наглашено у првом разреду, сада се усложњава реализацијом огледа/експеримента на основу

упутства – индивидуално, у пару или групи.

Корелација

Српски језик, Ликовна култура, Математика, Музичка култура

Уџбеници

Драгана Златић, Марија Вујовић, Свет око нас-Уџбеник за други разред основне школе, Вулкан знање, 2020;

Драгана Златић, Марија Вујовић, Свет око нас 2- Радна свеска за други разред основне школе, Вулкан знање, 2020.

Литература

Бора Станимировић, Слађана Анђелковић, Методика наставе Природе и друштва, Врање, 2003.

Бора Станимировић, Улога учитеља у реализацији садржаја предмета познавање природе, Часопис за аставу и учење, бр 1, Београд, 1998.

Ивић, И. Пешикан, А. Антић, С. Активно учење 2, Београд, 2001.

Сузић, Н и сарадници, Интерактивно учење 1, Удружење наставника, Бањалука 2001.

СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА

1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови

1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу

1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите

1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике

1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова

1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама

1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима заштите

1ПД.1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља

1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике

1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности

1ПД.3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују

1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама

1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти

1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век

1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара

1ПД.2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте

1ПД.2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља

1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена

1ПД. 1.1.1. прави разлику између природе и производа људског рада

1ПД.1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу

1ПД.1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића

1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања

1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића

1ПД. 1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима

1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе

1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе

1ПД. 1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода

1ПД. 1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта

1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима

1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи

1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића

1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса

1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини

1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима

1ПД.3.1.2. разуме функционалну повезаност различитих делова тела живих бића

- 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност
- 1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу
- 1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја а и деловања воде и ваздуха
- 1ПД.1.5.3. зна које људске делатности постоје и њихову улогу
- 1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала
- 1ПД.2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материјали
- 1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности
- 1ПД.3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом окружењу

Активности ученика

- Посматра
- описује
- групише
- испољава
- препознаје
- упоређује
- именује
- процењује
- истражује
- ствара
- игра се
- бележи
- експериментише
- сналази се у простору и времену

Активности наставника

- усмерава
- наводи
- ствара ситуацију
- сугерише
- поставља проблем
- подстиче
- дискутује
- анализира
- мотивише
- координира
- наводи на повезивање и примену знања

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

Прикупљање информација из различитих извора: свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови. Праћењем постигнућа ученика, усменим испитивањем, бележењем постигнућа ученика оценом, усмене и писмене провере степена усвојености знања, свеске ученика и њихови практични радови. Активност ученика, питања ученика, контролни задаци, посматрање, праћење ангажовања ученика, наративне и анегдотске белешке.

Ликовна култура

Разред: други

Годишњи фонд часова: 72 часа

Недељни фонд часова: 2 часа

Циљ наставе и учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Задаци наставе:

Настава ликовне културе има задатак да развија способност ученика за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи;

– да развија памћење, повезивање опажених информација, што чини основу за увођење у визуелно мишљење;

– стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава;

– стварати услове да ученици на сваком часу у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовно-визуелног изражавања;

– развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности;

– развијати ученикове потенцијале у области ликовности и визуелности, те му помагати у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава;

– развијати љубав према вредностима израженим у делима свих облика уметности;

– да ствара интересовање и потребу за посећивањем изложби, галерија, музеја и чување културних добара;

– да осетљивост за ликовне и визуелне вредности коју стичу у настави примењују у раду и животу;

– развијати сензибилитет за лепо писање;

– развијати моторичке способности ученика.

Исходи

- користи материјал и прибор на безбедан и одговоран начин;
- изрази, одабраним материјалом и техникама своје емоције, машту, сећања и замисли;
- користи једноставне информације и одабрана ликовна дела као подстицај за стваралачки рад;
- изражава, светлим или тамним бојама, свој доживљај уметничког дела;
- идентификује истакнути део целине и визуелне супротности у свом окружењу;
- преобликује, самостално или у сарадњи са другима, материјале и предмете за рециклажу;
- тумачи једноставне визуелне информације које опажа у свакодневном животу;
- изражава мимиком и/или телом различита расположења, покрете и кретања;
- упоређује свој и туђ естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела;
- повезује уметничко занимање и одговарајуће продукте;
- пружи основне информације о одабраном музеју;
- разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- схвате ликовно-визуелни рад као израз индивидуалног осећања, доживљаја и стваралачке имагинације;
- опажају, сећају се, објашњавају и реконструишу појаве или ситуације;
- стекну искуства о: оплемењивању животног и радног простора, контрасту облика, карактеру облика, коришћењу материјала за рад, визуелним знаковима, опажањима облика у кретању, компоновању, рекомпоновању, дејству светлости на карактер облика;

Садржај предмета

Облици-Облици (светлост као услов за опажање облика; визуелне карактеристике природних и вештачких облика; дизајн предмета за свакодневну употребу).

Супротности (обојено и безбојно, једноставно и сложено, испупчено и удубљено, ближе и даље...). (26)

Облик и целина (истакнути део целине; везивање и спајање облика).

Споразумевање- Тумачење (невербално и визуелно изражавање; садржај визуелних информација). (14)

Слика и реч (редослед радње у стрипу; знаци; лепо писање; честитке).

Ликовне игре- Боја (светле и тамне боје; боја и облик; боја и звук). (14)

Замишљања (стварност и машта).

Простор- Простор (обликовање простора – школа, учионица, соба; музеј).

Кретање (кретање једног облика у простору; кретање више облика у простору).

Сцена (маске, костими, реквизити). (18)

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

У другом разреду ученици се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке који подстичу радозналост и задовољство у истраживању, експериментисању, размишљању, повезивању, изражавању, стварању, дружењу и сарадњи.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник прво показује ученицима како да истражују, а затим их подстиче да то раде самостално.

Облици

Облици се истражују посматрањем предмета из свих углова и/или са свих страна. Наставник пита ученике по чему препознају облик, на пример, флаше. Затим, тражи да поставе флашу у одговарајући положај тако да се види само дно. Ученици разговарају о томе да ли би препознали предмет да су видели само дно. Истраживање се током године

наставља тако што ученици окрећу предмете за свакодневну употребу или облике из природе све док не пронађу положај када предмет/облик више не може да се препозна. Исто може да се ради са текстуром. Када се увелича фотографија текстуре, да ли се препознаје облик? На пример, када се посматрају увеличане шаре на крилима лептира или

годови на пању? Наставник може да организује игру трагања за познатим облицима. Ученици посматрају мрље на поду, шаре на тлу, испупчења и удубљења на зидовима... и у њима траже познате облике. Ако у најближем окружењу има облутака, могу да цртају и сликају на њима лица или шаре... Могу да истражују облик и боју бачене сенке.

Наставник може да покаже ученицима фотографије неколико дизајнираних предмета исте намене. Симетрија се учи искуствено. Ученици могу да савијају једноставне оригами фигуре. Почине се од најједноставнијих: вртешка, писмо, обележивач страница... Важно је да вежбају прецизно савијање папира пола (по дужини, ширини и дијагонали). Треба да испробају колико пута могу да пресавију папир различитих димензија. Примена материјала и техника у сликању и вајању различитих облика које ученици познају (животиње, предмети, људи...) Анализом свог рада, анализом радова осталих ученика, цртањем употребних предмета. Организовати час у природи - посматрање ближе околине; школског дворишта; објеката, цртањем простора у коме ученици бораве. свакодневно (своје обе, куће, школе). Цртањем употребних предмета и извештавање о њиховој намени. Посета оближњим продавницама, (посматрање производа на рафовима). Одељенским изложбама радова. Уређивањем паноа са радовима (уочавање и постављање радова са светлијим, тамнијим бојама, мањим, већим облицима, положеним или усправним) .

Супротности

Парови очигледних визуелних супротности уче се искуствено. Уочавање, поређење и приказивање супротности су активности везане за принцип компоновања, контраст, који ће се учити у старијим разредима. У другом разреду се не нуди стручни термин. Један од задатака може да буде заједнички цртеж на натрон-папиру постављеном на зид или

цртање на школској табли. Ученици се деле у две групе. Један ученик из прве групе црта неки познати облик. Друга група се договара шта би била очигледна супротност том облику, а затим један ученик из друге групе црта договорени облик поред првог. Игра се наставља све док има места на папиру/табли. Рад се бележи фотографијом. Основна сврха ове игре је самостална изградња мреже појмова путем асоцијација и сарадња. Међутим, ако је ученицима игр азанимљива и желе да је понове, наставник треба да повећа захтеве (квалитет линије и цртежа, организација композиције,

повезивање мотива у причу и сл.). Стварањем сенки уз помоћ руку. Игре светлом и сенком уз промене облика сенке у зависности од светлосног извора. Посматрањем светла и сенке на предметима у учионици у зависности од светлосног извора.

Облик и целина

Принцип компоновања, доминанта, учи се опажањем истакнутог дела (бића, предмета, боје, линије...) неке целине, без дефиниције и усвајања стручног термина. Наставник може да покаже ученицима неки непознати садржај (рекламну фотографију, фреску, илустрацију, кадар стрипа...) на кратко, да уклони садржај и провери шта су ученици упамтили, шта су прво видели. Наставник поново приказује садржај, тражи од ученика да уоче шта све нису одмах запазили, пита их шта мисле да је најважније на слици...

У ликовним задацима ученици спајају различите материјале и предмете комбинованим поступцима који укључују и везивање чвора и/или машинске. Могу да уче како да пакују поклоне, како да ушију дугме, спајају суве гранчице концем у скулптуру коју ће касније осликати темперама...

Споразумевање

Тумачење

Невербално изражавање се реализује на интегрисаним часовима или у корелацији са часовима Физичког и здравственог васпитања (драматизација вежбања). Наставник прича причу коју ученик прати одговарајућим покретима, мимиком и кретањем. На пример, опонаша кретање животиња (зеца, змије, кокошке...); радње (махаче, руковање,

дириговање, чишћење...); кретање услед струјања ваздуха (њихање крошње...) и слично.

Ове активности су важне за целокупни развој, за укључивање интровертних ученика, као припрема за сценски наступ и за касније презентовање радова и пројеката.

Тумачење слике учи се постепено. Користе се стрип и анимирани филм за одређивање редоследа радње, главних јунака, особина и изгледа јунака... Уводи се и разговор о теми, односно садржају ликовног дела, при чему наставник не нуди тумачења, већ дозвољава да ученици слободно исказују мишљење. Ученици треба да обраћају више пажње на знаке у окружењу, почев од важних саобраћајних знакова за пешаке, доознака на зградама поште, ресторана, апотеке... Могу да добију основне информације о томе како се знаци смишљају и ко их смишља.

Слика и реч

Предлог је везан за значај учтивости и добронамерне комуникације. Ученици треба да повезују речи и реченице које изговарају и одговарајућу мимику и гест. Такође, треба да усклађују текст и слику. На крају полугодишта могу да дизајнирају честитке. Додатни захтеви су, као и у првом разреду, украшавање слова (иницијала), које ће нацртати или

насликати и на мањем и на већем формату папира.

Ликовне игре

У овој целини су груписани предлози који се односе на индивидуално изражавање и истраживање изражајних могућности материјала и техника.

Боја

Ученици још увек уче о боји истраживањем, наставник не нуди дефиниције и објашњења шта су основне боје и како да направе изведене боје. Уколико то већ знају, наставник може да тражи да експериментом провере да ли мешањем различитих боја могу да добију основне боје. Тонове које добију треба да нанесу на папир, једне до других (папир

касније могу да употребе за колаж). У току године се планира више задатака везаних за изражавање утиска или расположења светлим или тамним бојама, односно за

повезивање светлих и тамних боја са неким појмом (радост, одмор, туга, смиреност, брзина, бука, детињство...). Боја се повезује и са звуком. Наставник бира композиције без текста и тражи од ученика да насликају светлим или тамним бојама свој доживљај музичког дела. На исти начин могу светлим или тамним бојама да изразе доживљај књижевног, ликовног или филмског дела. Било би добро да се ликовни задаци не реализују само сликањем, већ и отискивањем (импровизованим печатима, згужваном кесом, дном пластичне флаше...).

Замишљања

Сврха задатака који се раде на основу разноврсних и непотпуних информација (фотографија, део текста, музичка вињета...), а које ученици треба да допуне и изразе у ликовном раду је развој маште. Од другог разреда и надаље ученици смишљају називе својих радова, јер се и на тај начин развија креативност.

Простор

У овој целини су предложени пројекти везани за обликовање простора, који могу да се реализују било када у току године.

Простор

О амбијенту се учи тако што се ученицима постављају питања: какав утисак неки простор оставља на њих, како се осећају у том простору, шта им привлачи пажњу, а шта им смета, шта би променили и сл. Не нуде се дефиниције и не наводе елементи који чине амбијент. О амбијенту (утиску о простору) разговара се у свакој прилици која се укаже. Ученике би требало упознати са једним одређеним музејом, не само са изгледом зграде и локацијом, већ са ентеријером и врстом експоната, са сврхом чувања експоната, са активностима, односно шта могу да очекују у музеју (тематске изложбе, едукативни програм...), на шта је потребно обратити пажњу... Пројекти везани за обликовање простора могу да буду обликовање макета и обликовање дела простора у школи. Најједноставније макете обликују се техником клуаж. Ученици обликују куће, зграде и друге делове насеља од разноврсне амбалаже (кутијице од лекова, кутије од кекса...), појединачне елементе лепе на картонску подлогу и премазују белом бојом (еколошка боја за зидове). Касније могу фломастерима да доцртају детаље (прозоре, врата...), али је важно да композиција не буде шарена. Осим насеља које им је познато, могу да обликују и насеља из прошлости, насеља других култура или насеље из маште. Основна сврха овог пројекта је организација композиције у простору и сарадња.

Кретање

Ученици треба да опажају кретање бића и машина. На пример, како лети једна птица, а како јато птица; како се креће један пешак, а како група пешака... Затим, које материјале може да покрене струјање ваздуха у затвореном простору (лишће, папир, картон, камен, пластика...). Обликовање дела простора у школи може да буде израда мобилнескулптуре (и да се веже за кретање услед струјања ваздуха).

Сцена

Обликовање елемената сцене, маски и костима за школску представу реализује се кроз ваннаставне активности (није нужно да представа буде реализована, важно је припремање). Ученици обликују маске, костиме и реквизите према садржају одабраног текста (бајке, песме, драмског текста...).

Напомена: Било би пожељно да ученици посете значајније објекте из најближег окружења, библиотеку, час у природи (посматрање ближе околине; школског дворишта; објеката).

Корелација

Српски језик, Музичка култура, Свет око нас

Уџбеници

Славица Младеновић Ивановић Ликовница 2-додатно наставно средство за ликовну културу у другом разреду основне школе, Вулкан знање, 2021

Литература

Станимировић, Б., Анђелковић, С. (2003). Методика наставе природе и друштва, Врање: Учитељски факултет.

Активност ученика

- посматра
- опипава
- објашњава
- црта
- слика
- изражава
- ствара
- дискутује
- комуницира
- анализира
- закључује
- мисли
- креира

Активност наставника

- усмерава
- наводи
- ствара ситуацију
- сугерише
- подстиче
- дискутује
- анализира
- мотивише
- координира
- развија кооперативност
- планира

- организује
- показује
- изражава мишљење
- посматра

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање (формативно и сумативно оцењивање) постигнућа су:

- Однос према раду (ученик је припремљен за час, одговорно користи материјал, прибор и алатке, одржава прибор и радни простор...);
- Однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...);
- Однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...);
- Разумевање (разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...);
- Повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...);
- Оригиналноост (оригиналан је у односу на туђе радове, оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- Вербално изражавање (учтиво комуницира, кратко и јасно образлаже свој рад, замисао, утисак, опажање, емоције...);
- Употреба техника (примењује одговарајући процес, контролише однос воде и боје, бира подлогу у односу на технику)..

Самопроцена радова је вербална и писана, а захтеви се уводе постепено. Наставник прво тражи од ученика да усмено опише свој рад, а касније и да напише две до три реченице о свом раду.

Музичка култура

Разред: други

Годишњи фонд часова: 36 часова

Недељни фонд часова: 1 час

Циљ наставе и учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

Задаци

- неговање способности извођења музике (певање/свирање);
- стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука;

- подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике);
- упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа;
- развијање критичког мишљења;
- упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- певају песме по слуху;
- слушају вредна дела уметничке и народне музике;
- изводе дечје, народне и уметничке игре;
- свирају на дечјим музичким инструментима;
- усвајају основе музичке писмености

Исходи

- објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело;
- разликује различите инструменте по боји звука и изражајним могућностима;
- издвоји основне музичке изражајне елементе;
- препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу;
- повезује карактер дела са изражајним музичким елементима и инструментима;
- изговара бројалице у ритму, уз покрет;
- пева по слуху песме различитог садржаја и расположења;
- изводи уз покрет музичке и традиционалне игре;
- примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању;
- свира по слуху ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане, свирачке деонице у музичким играма;
- повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама;
- повезује ритам са графичким приказом;
- објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- направи дечје ритмичке инструменте;
- осмисли покрете уз музику;
- осмисли ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу различитих извора звука;
- осмисли одговор на музичко питање;
- осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст;
- према литерарном садржају изабере од понуђених, одговарајући музички садржај;
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;
- користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука.

Садржај програма

Слушање музике (препоручена дистрибуција часова је 7)

Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук-лик, музика-радња. Композиције које илуструју различита осећања.

Звук и тон (извори) – звуци из природе и окружења.

Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратакдуг), јачина (гласан-тих), висина (висок-дубок).

Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената.

Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар).

Различити жанрови везани за ситуације значајне у животу ученика.

Музичка прича.

Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика).

Музички бонтон.

Музика и здравље.

Носиоци звука (цеде плејер, рачунар...).

Извођење музике (препоручена дистрибуција часова је 25)

Изговор бројалице у ритму уз покрет.

Звучне ономагопеје и илустрације

Правилан начин певања – држање тела и дисање.

Правилна дикција – изговарање брзалица и бројалица.

Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера.

Певање песама уз покрет – песме уз игру и народне песме.

Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (а1 бела, ха1 љубичаста боја).

Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху уз бројалице и песме – пулс, ритам, груписање удара.

Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације.

Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука.

Музички бонтон.

Музичко стваралаштво (препоручена дистрибуција часова је 4)

Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала.

Креирање сопствених покрета уз музику.

Стварање једноставне ритмичке пратње коришћењем различитих извора звука.

Музичка питања и одговори и музичка допуњалка.

Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономагопеја и илустрација на краћи литерарни текст.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање преограма

Природа саме музике, па и предмета музичка култура указује на стално прожимање и садејство свих области и програмских садржаја. Ниједна област не може да се изучава

изоливано од друге и да буде сама себи циљ, а да се истовремено не разговара о свим другим аспектима музике. Музику од почетка треба повезивати са што више догађаја из живота ученика.

Остваривање наставе и учења

Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Композиције први пут увек слуша у целини (демонстративно слушање), са унапред постављеним задатком за слушање музике –уочавање извођачког медија: инструментално или вокално (соло, групно) или оркестарско музицирање. Свако следеће слушање (три до четири пута) је фрагментарно у оквиру кога се издвајају упечатљиве целине и анализирају носећи елементи музичког дела – у случају литерарног садржаја (текстуална анализа), понављања, мелодија, темпо, ритам(аналитичко слушање). Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања.

Извођење музике -сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Извођењем музике активира севелики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење и fine моторичке радње. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музички доживљај.

-ПЕВАЊЕ ПЕСАМА

-изражајно читање текста песме и изражајно певање песме, понекад и демонстрирање, (учитељ), ученици са учитељем певају песму по строфама, певање песме у целини, изражајно певање песме без пратње);

-надпевавање по групама;

-ИЗВОЂЕЊЕ БРОЈАЛИЦЕ

учитељ изводи бројалицу у целини, затим по деловима, ученици са учитељом изводе бројалицу по деловима, затим је спајају у целину, могу је пратити штапићима, звечкама, конзервама;

МУЗИЧКА ИГРА

Музичка игра се обрађује као песма по слуху, након чега следи усвајање покрета.

- ученици прате и изводе упутства учитеља;

Свирање

Ова активност се реализује на дечјим и алтернативним инструментима (тело, предмети из окружења, инструменти које деца направе, звечке. Конзерве, штапићи).

У извођењу инструменталних аранжмана ученике делити у две групе.

Музичко стваралаштво-

–импровизацију игре/покрета на одређену музику

– израду дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала

– музичке импровизације

- музичка питања и одговоре
- компоновање мелодије на задати текст
- илустрацију доживљаја музике
- одабир познатог музичког садржаја у односу на литерарни.

Корелација

Српски језик, Физичко и здравствено васпитање, Ликовна култура, Свет око нас

Уџбеници

Маја Обрадовић, Музичка култура 2- Уџбеник за други разред основне школе, Вулкан знање, 2020.

Литература

М. Васиљевић – Музички буквар

Н. Вукомановић, О. Комненић – Музичке игре

Активност ученика

- разговара
- објашњава
- пева по слуху
- свира
- активно учествује у певању,
- слуша музику
- препознаје темпо и различите тонске боје
- изражава се покретом и кретањем
- илуструје

Активности наставника

- припрема,
- мотивише
- чита
- усмено излаже
- показује;
- усмерава активности ученика
- подстиче ученике на активно слушање и певање музике
- води разговор

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Ова активност спроводи се провером савладаности обрађених песама и игара као провером усвојених знања из теорије музике. Ова провера реализује се усменим проверавањем усвојених знања.

- посматрање ангажованости на часу
- препознавање слушане музике
- разговор са учеником
- усмено испитивање
- певање бројалица и песама по слуху
- извођење одговарајуће пратње уз песму (руке, тело)
- свирање по слуху пратње уз бројалице и песме
- певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима
- прикупљање информација из различитих извора:
- уложен труд и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим музичким могућностима

Физичко и здравствено васпитање

Разред: други

Годишњи фонд часова: 108 часова

Недељни фонд часова: 3 часа

Циљ наставе и учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способ-ности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Задаци

- подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела;
- развој и усавршавање моторичких способности;
- стицање моторичких умења која су, као садржаји, утврђени програмом физичког васпитања и стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаног циљем овог васпитно-образовног подручја;
- формирање морално-вољних квалитета личности;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштити природе и човекове средине.

Оперативни задаци:

- задовољавање основних дечјих потреба за кретањем и игром;
- развијање координације, гипкости, равнотеже и експлозивне снаге;
- стицање моторичких умења у свим природним (филогенетским) облицима кретања у различитим условима: елементарним играма, ритмици, плесним вежбама и вежбама на тлу; упознавање са кретним могућностима и ограничењима сопственог тела;
- стварање претпоставки за правилно држање тела, јачање здравља и развијање хигијенских навика;

- формирање и овладавање елементарним облицима кретања - "моторичко описмењавање";
- стварање услова за социјално прилагођавање ученика на колективан живот и рад.

Исходи

- примени једноставне, двоставне опште припремне вежбе (вежбе обликовања);
- правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања;
- комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу;
- одржава равнотежу у различитим кретањима;
- разликује правилно од неправилног држања тела;
- успостави правилно држање тела;
- правилно дише током вежбања;
- изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу;
- изведе дечји и народни плес;
- користи основну терминологију вежбања;
- поштује правила понашања у и на просторима за вежбање;
- поштује мере безбедности током вежбања;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за вежбање;
- поштује правила игре;
- навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа;
- прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења;
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;
- уочава улогу делова тела у вежбању;
- уочи промене у расту код себе и других;
- препозна сопствено болесно стање и не вежба када је болестан;
- примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања;
- одржава личну хигијену;
- учествује у одржавању простора у коме живи и борави;
- наведе врсте намирница у исхрани;
- препознаје везу вежбања и уноса воде;
- повеже ходање и трчање са позитивним утицајем на здравље;
- препозна лепоту покрета у вежбању;
- се придржава правила вежбања;
- вреднује успех у вежбању;

Садржај програма

Физичке способности (препоручена дистрибуција часова је 1)

- Вежбе за развој снаге.
- Вежбе за развој покретљивости.
- Вежбе за развој издржљивости.
- Вежбе за развој брзине.
- Вежбе за развој координације

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ

Ходање и трчање (препоручена дистрибуција часова је 14)

Ходање:

- кратким корацима,
- дугим корацима,
- у различитом ритму,
- ходање опружањем стајне ноге,
- ходање са реквизитом,
- ходање са променом правца и смера,
- ходање комбиновано са различитим покретима,
- ходање преко ниских препрека,
- елементарне игре са ходањем.

Техника трчања:

- трчање преко препрека,
- трчање са променом правца и смера,
- брзо трчање стартом из различитих почетних положаја,
- трчање 30 m

Скакања и прескакања (препоручена дистрибуција часова је 14)

-Прескакање вијача, палица и других реквизита поређаних на тлу једноножним и суножним одскоком.

- комбинације скокова,
- скок удаљ и увис из места и залета.
- скок са повишене површине.
- припремне вежбе за прескок:
- игре уз коришћење различитих облика
- елементарне игре са трчањем.

Бацања и хватања (препоручена дистрибуција часова је 13)

- Ходање и трчање са котрљањем лопте.
- Бацање лоптице из места у даљину и у циљ.
- Бацање лоптице из кретања.
- Бацање лопте увис без и са okreом за 3600.
- Вођење лопте једном и другом руком у месту и кретању.
- Додавање лопте једном и другом руком.
- Вођење лопте у ходању и трчању.
- Гађање лоптом у импровизовани кош, ниски кош и гол.
- Елементарне игре са вођењем, додавањем и гађањем лоптом у циљ.
- Штафетне игре и друге елементарне игре лоптом (вођење, хватање, додавање).

Пузања, вишења, упори и пењања (препоручена дистрибуција часова је 12)

Помицање на дохватном вратилу са погрченим ногама у вису предњем.

Помицање у вису предњем окретањем за 1800, са укрштеним хватом.

Њихање уз помоћ.

Пузања на тлу. Провлачења. Упори

Проширени садржаји

Узмак корацима уз косу површину.

Бочно пењање уз лестве са наизменичним прехватањем и опирањем истовремено обема ногама.

Вежбе на тлу (препоручена дистрибуција часова је 12)

Два повезана колута напред.

Колут напред и скок пруженим телом.

Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину.

Колут назад.

Састав од научених елемената.

Игре усвојених вежби.

Проширени садржаји

Колут напред из упора стојећег опружених ногу.

Колут преко лопте.

Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби.

Вежбе равнотеже (препоручена дистрибуција часова је 10)

Основни садржаји

Мала вага на тлу, клупи и ниској греди.

Ходање привлачењем на целом стопалу и успон.

Ходање опружањем стајне и предножењем замајне ноге.

Ходање уназад на греди.

Састав из првог разреда допунити наученим вежбама.

Проширени садржаји

Наскок кораком на греду.

Чучањ и окрет у чучњу за 900 и 1800.

Састав из првог разреда допунити вежбама ходањем уназад и окретому чучњу за 1800.

Одељенско такмичење.

* **Вежбе са реквизитима** (препоручена дистрибуција часова је 15)

Вежбе обликовања сареквизитима.

Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита.

Прескакање вијаче на различите начине.

Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине.

Елементарне игре са реквизитима.

Игре са ластишом.

Полигон и елементарне игре уз коришћење реквизита

Плес и Ритмика (препоручена дистрибуција часова је 10)

Основни садржаји

Народно коло и дечији плес по избору.

Повезивање елемената из првог разреда у композицију – састав.

Основни ритмички покрети са реквизитима.

Проширени садржаји

Прескакање вијаче уназад.

Комбиновано прескакање вијаче напред-назад.

Ходање и трчање са бацањем и хватањем лопте и обруча.

Вежба са вијачом,

Полигони (препоручена дистрибуција часова је 6)

Комбиновани полигон од усвојених вештина (вежби).

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Култура вежбања и играња

Основни термини у вежбању.

Вежбам безбедно.

Чувам своје и туђе ствари.

Правила елементарних игара.

Некад изгубим, а некада. победим.

Навијам пристојно.

Здравствено васпитање (препоручена дистрибуција часова је 1)

Моје здравље и вежбање.

Мишићи, зглобови и кости мога тела.

Телесни развој.

Лична хигијена.

Хигијена простора за вежбање.

„Шарени-разноврсни оброк” – правилна исхрана.

Значај воде за организам и вежбање. а скакања и прескакања.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Концепција Физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних, ваннаставних и ваншколских организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода овог васпитнообразовног подручја које се састоји из три предметне области:

- физичке способности,
- моторичке вештине,
- физичка и здравствена култура

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

-Програм физичког васпитања остварује се на јединству наставних, ванчасовних и ваншколских организованих облика рада (излет, крос, шетња, настава у природи, такмичење, слободне активности, приредбе, јавни наступу),

-Оперативни задаци се остварују са обзиром на пол и узраст ученика,

-Програм се остварује кроз следеће етапе: утврђивање стања, одређивање радних задатака за појединце и групе ученика, утврђивање средстава и метода за остваривање радних задатака,

-остваривање васпитних задатака, праћење и вредновање ефеката рада, оцењивање,

-Поштовање индивидуалних разлика ученика кроз усмерење на оне програмске садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада који одговарају индивидуалним интересовањима и могућностима,

- Обезбеђење корективно – педагошког рада у сарадњи са здравственом установом за ученике ослабљеног здравља, смањених физичких и функционалних способности, лошег држања тела и телесних деформитета,

-Програмски садржаји односе се на вежбе и моторичке активности које чине основ за стицање трајних навика за вежбање (природни облици кретања, вежбе обликовања,атлетика, вежбе на тлу и са справама, гимнастика, игре),

-Теоријско образовање усклађивати са нивоом интелектуалне зрелости и знања које су ученици стекли у другим наставним предметима

- Развијање физичких способности, стицањем разноврсних знања и умења ученици се оспособљавају за задовољавање индивидуалне потребе и склоности, за коришћење физичког вежбања у свакодневном животу.

Корелација

Српски језик, Ликовна култура, Математика, Свет око нас

Литература

Зоран Момчиловић,Методика наставе физичког васпитањаВрање, 2011.

Г. Крагујевић, " Буквар физичког вежбања и играња",

П. Немец, "Елементарне игре и њихова примена"

Активности ученика:

- ходају и трче на различите начине
- раде вежбе обликовања

- играју се дечијих игара
- скачу у даљ, увис
- прескаче вијачу
- баца и хвата лопту на различите начине
- пењу се на различите начине уз различите предмете
- клечи, чучи, скаче
- изводи колут напред, назад
- одскаче, накаче, прескаче
- диже и носи реквизите самостално и у групи, или пару
- изводи основне гимнастичке елементе
- дружи се
- навија
- процењује
- хода у пару са обилажењем различитих препрека
- хода по греди
- трчи у страну, у назад, у колони...

Активност наставника

- усмерава
- наводи
- ствара ситуацију
- сугерише
- подстиче
- анализира
- мотивише
- координира
- развија кооперативност
- планира
- организује
- посматра
- демонстрира
- похваљује
- разговара

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Наставник подједнако, континуирано прати, вреднује и процењује током читаве школске године напредак ученика, као и ангажовање и однос према раду. Ученици се стално обавештавају о резултатима наставникове процене и подстичу да напредују.

Наставник посматра и бележи запажања у личној евиденцији.

Прати се:

- Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у физичком и здравственом васпитању који обухвата:
- вежбање у адекватној спортској опреми;

- активно учествује на часовима физичког и здравственог васпитања;
- вежбање и играње у слободно време.
- Приказ једног комплекса усвојених опште припремних вежби (вежби обликовања), без реквизита.
- Постигнућа у моторичким вештинама.
- Индивидуални напредак ученика

Дигитални свет

Разред: други

Годишњи фонд часова: 36 часова

Недељни фонд часова: 1 часа

Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.

Исходи

- упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе;
- користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника);
- самостално користи дигиталне уџбенике за учење;
- креира, чува и поново уређује дигиталну слику (самостално и/или уз помоћ наставника) користећи одговарајућу апликацију;
- својим речима објасни појам покретне слике;
- креира елементе покретне слике;
- креира једноставан графички дигитални материјал намењен познатој публици;
- својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет;
- наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја;
- објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја;
- разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету;

- реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин;
- наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу;
- организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност

- предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину;
- својим речима објасни појам алгоритам;
- анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски;
- креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику;
- анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради;
- уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сараднички);
- креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја.

Садржај програма

Дигитално друштво (препоручена дистрибуција часова је 21)

Учење путем школске платформе за онлајн учење.

Учење уз помоћ дигиталних уџбеника.

Креативно графичко изражавање коришћењем дигиталног уређаја.

Умрежавање дигиталних уређаја и прилике за размену материјала, комуникацију и заједнички рад који из умрежавања произилазе.

Безбедно коришћење дигиталних уређаја (препоручена дистрибуција часова је 6)

Добици и ризици који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја.

Понашање на интернету – интернет бонтон.

Остављање личних података при коришћењу дигиталних уређаја.

Примерена реакција у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин.

Организација времена и услова за рад при онлајн учењу.

Коришћење дигиталних уређаја и заштита животне средине.

Алгоритамски начин размишљања (препоручена дистрибуција часова је 9)

Разлагање проблема на мање целине.

Осмишљавање алгоритама линијске и цикличне структуре који води до решења једноставног проблема.

Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику.

Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен.

Управљање понашањем физичког дигиталног уређаја креирањем програма у визуелном програмском језику.

Уочавање и исправљање грешака у програму.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика другог разреда основне школе. Програм наставе и учења за други разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода.

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Током реализације наставе, рад наставника мора бити континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Важно је да наставници помогну ученицима који немају могућност приступа технологији од куће тако што ће их, у кабинету за информатику, повезати са ученицима који су дигитално спретни и радити на поспешивању вршњачког учења. Обавезивање ученика да користе наставне материјала за које им је потребан приступ интернету од куће неправедно је према онима који га немају. За такве ученике наставник мора да обезбеди алтернативу – могућност приступа школским дигиталним уређајима, пре или после наставе.

Дигитално друштво

У циљу достизања исхода ученик треба да упореди начин на који учи у школи са онлајн учењем путем школске платформе и користи школску платформу за онлајн учење (уз помоћ наставника и/или родитеља/законског заступника), наставник иницира разговор са ученицима на тему онлајн учења:

- какав је то вид учења;
- по чему се разликује, а по чему је сличан учењу у школи;
- које су предности, а које слабе стране једног и другог облика учења.

На основу одговора ученика, наставник износи чињенице о онлајн учењу наглашавајући да је оно саставни део традиционалног учења, да представља подршку учењу код куће и омогућава образовни контакт са наставником и ван школског времена.

- Ученицима треба демонстрирати основне могућности школске платформе за онлајн учење.

- Упутити ученике да, код својих кућа, заједно са родитељима приступе школској платформи за учење и проуче материјал везан за предмет Дигитални свет.

- За достизање исхода *самостално користи дигиталне уџбенике за учење*, наставник подстиче ученике да, за дубље разумевање неког наставног садржаја користе дигитални уџбеник аргументујући зашто препоручује да се баш тај садржај проучи коришћењем дигиталног уџбеника.

- У зависности од врсте дигиталних уређаја који су на располагању ученицима, наставник бира одговарајућу једноставну апликацију за цртање и упознаје ученике са радним окружењем.

- Исцртавајући геометријске фигуре креирај слику велике печурке и пет печуркица које изгледају баш као велика. (Наставник представља технике копирања и промене величине селектованог дела слике.) Исте печурке нацртај у свесци. Да ли је на папиру могуће нацртати пет печуркица тако да све буду идентичне величине и изгледају баш као велика? Зашто?

- Помоћу рачунара нацртај два пса који идентично изгледају и који гледају један у другог. (Наставник представља технике копирања и превртања селектованог дела слике.) Уради исто у свесци. Да ли је на папиру могуће нацртати идентичне псе који гледају један у другог? Зашто?

-Наставник унапред припрема датотеке у којима ће ученици радити. Упућује их како да их отворе, ураде задатак и сачувају свој рад, не улазећи у детаље везане за организацију података на дигиталном уређају. Другим речима, када ученици користе дигитални уређај у оквиру извођења наставе или самосталног рада, ученицима треба објаснити, корак по корак, „где да кликну” или обезбедити да одабрана апликација буде покренута пре него што ученици започну рад. У случају да ученици користе дигиталне уређаје са тастатуром и мишем, акценат треба да буде на коришћењу миша уз минимално коришћење тастатуре.

Активностима за достизање исхода *својим речима објасни појам покретне слике и креира елементе покретне слике* треба да претходи приказивање анимираних слика ученицима и демистификовање доживљаја покрета (најбоље отварањем приказане анимиране слике у одабраној апликацији). Ученике треба упутити у начин израде анимиране слике бирајући тему из градива (смена годишњих доба, правила за безбедно понашање у саобраћају и сл.), а затим им задати да осмисле слике које ће чинити анимацију и које ће они нацртати на папиру или помоћу дигиталног уређаја. Након тога, наставник фотографише цртеже ученика или преузима креиране дигиталне слике и читава их у одабрану апликацију за анимацију, демонстрирајући технику. Покреће смењивање статичних слика стварајући доживљај покрета. Уколико наставник не жели да користи неку од специјализованих апликација за израду анимација, он ученицима може да дочара доживљај покрета брзим смењивањем креираних слика у уграђеном програму за приказ слика, који је саставни део оперативног система инсталираног на рачунару који користи. То чини тако што слике које чине једну анимацију именује редним бројевима који осликавају редослед приказа у анимацији, сачува у одговарајућој фасцикли, а затим прикаже прву од њих. Брзим притискањем стрелица на тастатури рачунара слике ће се смењивати и креирати илузију кретања.

За достизање исхода *својим речима објасни због чега дигиталне уређаје повезујемо на мреже, укључујући интернет*, потребно је, без инсистирања на дефиницијама, предочити ученицима да је рачунарска мрежа, као и интернет, сачињена од дигиталних уређаја који су међусобно повезани. Међу тим уређајима налазе се и они дигитални уређаји чији је посао да спроводе податке који нису њима намењени, већ су намењени неким другим дигиталним уређајима

У оквиру активности за достизање исхода *наведе могућности за размену материјала, комуникацију и заједнички рад (учење) које су настале захваљујући умрежавању дигиталних уређаја* подстицати ученике да објасне шта је све могуће размењивати у оквиру школске платформе (текстове, слике, поруке итд.).

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

У активностима за достизање исхода *објасни добитке и ризике који произилазе из комуникације путем дигиталних уређаја, разликује неприхватљиво од прихватљивог понашања при комуникацији на интернету, реагује на одговарајући начин ако дође у додир са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин и наведе неке од начина на које корисници дигиталних уређаја остављају личне податке у дигиталном окружењу* треба нагласити да комуникација путем дигиталних уређаја не може да замени живи контакт са другим људима, али свакако доприноси да се не осећамо искључени из дешавања око нас. Разговарати са ученицима о видовима дигиталне комуникације и, ослањајући се на искуство и запажања ученика, објаснити карактеристике сваког од поменутих видова (друштвене мреже, Вајбер групе, имејл, видео-састанци и сл.). Важно је нагласити да је у правилима коришћења друштвених мрежа наведено колико година требају да имају особе које те мреже користе. Старосне границе нису успостављене без основа и онај ко наведе лажни број својих година ризикује да сноси одређене последице и доведе себе у опасне ситуације. Упознати ученике са правилима писане онлајн комуникације и интернет бонтоном. Објаснити улогу емотикона у писаној комуникацији. Разговарати са ученицима о непримереној комуникацији (говор мржње, вређање, омаловажавање), као и о ризичној комуникацији (контакт са непознатим особама) на начин који не оставља утисак да је боље да интернет не користимо, већ да морамо да будемо одговорни док то чинимо.

Подстицати ученике да наведу неке од података који спадају у личне податке и упознати ученике са чињеницом да коришћењем дигиталних уређаја остављамо личне податке на интернету, а да тога често нисмо ни свесни.

Активностима за достизање исхода *организује сопствено учење у онлајн окружењу на начин који не угрожава здравље и личну безбедност, као и сигурност дигиталног уређаја* треба да претходи разговор са ученицима о њиховим навикама када је учење у питању. Подсетити ученике на проблеме који могу да настану, а везани су за оштећења вида и коштаном-мишићног система и нагласити да они не настају због употребе технологије, већ неодговорног понашања корисника технологије (неправилног положаја тела, претежног седења, дужег гледања без промене фокуса). Такође, треба подсетити ученике да дигитални уређаји захтевају пажљиво руковање (и одговарајућу заштиту од неовлашћеног приступа (креирати јаку лозинку). Посебну пажњу посветити упућивању ученика да дигитални уређај користе само у присуству родитеља/законског заступника.

Очување здраве животне средине императив је савременог друштва. У оквиру активности за достизање исхода *предложи начине одлагања електронског отпада који не угрожавају животну средину* ученици треба да креирају статичке или покретне слике које подижу свест о опасностима неодговорног одлагања електронског отпада и промовишу одговорно понашање према планети.

Алгоритамски начин размишљања

У оквиру активности за достизање исхода *својим речима објасни појам алгоритам и анализира једноставан познати поступак који садржи понављања одређених радњи и представи га алгоритамски*, ученике треба ставити пред проблеме које треба да декомпонују и њихово решење прикажу у форми низа корака, при чему се треба ослањати на образовно искуство из првог разреда.

Користећи одабрано окружење за визуелно програмирање локализовано на српски језик демонстрирати ученицима како се креира рачунарски програм. За достизање

исхода креира одговарајући рачунарски програм у визуелном програмском језику, анализира једноставан програм креиран у визуелном програмском језику и објасни шта и на који начин тај програм ради и уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сараднички) потребно је ученицима дати задатке да креирају једноставне линијске или програме који садрже једноставна понављања, које затим тестирају и, по потреби, коригују све до постизања жељеног резултата.

Наставник ставља пред ученике неколико раније креираних програма, које они треба да анализирају и објасне шта и на који начин раде.

У оквиру активности за достизање исхода креира програм у визуелном програмском језику којим управља понашањем расположивог физичког дигиталног уређаја и уочи и исправи грешку у једноставном програму, провери ваљаност новог решења и по потреби га додатно поправи (самостално или сараднички) ученици креирају програме које, уз помоћ наставника, читавају у физички дигитални уређај.

Корелација са другим предметима

Физичко васпитање, српски језик, ликовна култура, математика, музичка култура.

Уџбеници

Гордана Рацков, Арпад Пастор Дигитални свет 2-Уџбеник за други разред основне школе, Вулкан знање, 2021.

Активности ученика

- активно учествују у реализацији часа
- записују
- анализирају

- Уочава, повезује и описује слике.
- Износи своје мишљење.
- Слуша одговоре других ученика.
- Одговара на питања.
- Слуша одговоре других ученика.
- Чита текст из уџбеника/слуша друге док читају.
- Учествује у дискусији.
- закључују
- примењују
- учествују у тимском и групном раду
- процењују наставу, рад других ученика и сопствени рад

Активност наставника

- организује час
- мотивише
- презентује наставне садржаје
- ангажује ученике

- демонстрира
- користи ИКТ
- подстиче ученике на активно учешће
- повезује садржаје са свакодневним садржајем
- вреднује рад ученика

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је применити и овде. Изазови попут чињенице да процене постигнућа засноване само на резултатима практичних задатака које ученици раде није довољан показатељ онога што они знају и умеју, или да је, при сарадничком раду, врло тешко идентификовати допринос сваког појединца, доводи до потребе за издвајањем неколико техника које се посебно препоручују за примену у оквиру предмета Дигитални свет - Самопроцена: програм наставе и учења очекује да ученици објасне нпр. начин функционисања јеноставних алгоритама(укључујући и оне који су сами креирали), тестирају их, а затим откривају и исправљају грешке у њима. неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика; - Вршњачка процена: ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају конструктивне повратне информације. - Отворена питања: знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретног концепта. Питања која почињу са „Зашто” или „Како” посебно су корисна: Зашто није добро да чашу са слатким пићем држиш поред дигиталног уређаја? Како ради твој алгоритам? Зашто је потребно да водиш рачуна о дужини времена које је потребно у раду са дигиталним уређајем? итд. - Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам: коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да науче и, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа. Наставник прати степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа у току савладавања програма предмета.

Процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим задацима; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака.

Бележењем активности ученика на часу у евиденције наставника: број јављања (тачни одговори), тачно одрађен задатак, јављање више пута, давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања, проналажење других решења за задатак, ко не зна одговор, домаћи задаци. Напомена: водити рачуна о свеобухватности одговора и сналажењу у одговарајућим и наменским програмима и апликацијама - хоризонталном и

вертикалном повезивању градива. Групни рад (посматрање наставника, излагање група), сарадња у групи (сви чланови су укључени), степен знања свих чланова групе, квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (апликација, табела...).

ВЕРСКА НАСТАВА

Разред: други

Фонд часова: 36

Циљ наставе:

Прихватање да је постојање израз заједништва личности, а да личност постоји само у заједници слободе са другом личношћу.

Задаци наставе: Да код ученика:

- развије отвореност и однос према Богу као другој и другачијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другом човеку као икони Божијој, личности, такође, другачијој у односу на нас, те да се између ове две релације оствари узајамно зависна веза (свест о заједници)

- развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, људској слободи, животу у заједници, феномену смрти, односу са природом која нас окружује и друго, као и одговарање на ова питања у светлу православне хришћанске вере и искуства Цркве

изграде способности дубљег разумевања и вредновања културе и цивилизације у којој живе, успона и падова у историји човечанства, као и достигнућа у разним областима стваралаштва

- помогне у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у изналажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остварењу сусрета са светом (са људима различитих култура, религија и погледа на свет, са друштвом, са природом) и са Богом

- изгради уверење да свет и све што је у њему створену су за вечност, да су сви створени да буду причасници вечног живота, те да из те перспективе код ученика развије способност разумевања, преиспитивања и вредновања сопственог односа према другом човеку као непоновљивом бићу и према творевини Божијој и изгради спремност на покајање

Табеларни приказ оријентационог распореда градива

Ред. бр.	Наставна тема	Број часова				
		обрада	утврђивање	систематизација	Остало	укупно
1.	Увод		1			1
2.	Моје место у Цркви	5	1			6
3.	Литургијске службе и њихов смисао	5	1			6
4.	Живот у Цркви – лепота празника	4	2		1	7
5.	Трпеза Господња	3	1	1	1	6
6.	Света Литургија – прослава Васкрсења	2	2	1		5
7.	Икона – прозор у вечност	3	1	1	1	6
Укупан број часова		22	8	3	3	36

Р.б.	Наставна тема	Опште међупредметне компетенције	Исходи наставе	Начин и поступци остваривања програма	Начин провере остварености исхода
1.	Увод		Когнитивни аспект: • стекне основна сазнања о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током другог разреда • уочи какво је његово		

			<p>предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања</p> <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ученик ће желети да активно учествује на часовима верске наставе 		
2.	Моје место у Цркви		<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да зна да се Крштењем постаје члан Цркве • да зна да је Црква заједница потпуно другачија од свих • да зна да је Црква заједница са Богом • разликује значења појмова Црква (заједница) и храм (место на којем се сабирамо) • на 		

			<p>елементарном нивоу опише зашто се подижу храмови</p> <ul style="list-style-type: none"> • да уочи да је Литургија догађај Цркве • да зна да у Литургији учесвује само онај ко је крштен и ко то жели <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • код ученика ће се развити жеља да посети храм и боље упозна основна обележја православних храмова 		
3.	Литургијске службе и њихов смисао		<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • препозна и именује основне службе које постоје на Литургији • зна да свако у Цркви има своју службу • уочи међусобну повезаност служби у Цркви • уочи од коликог 		

			<p>је значаја за неку заједницу окупљање свих њених чланова</p> <ul style="list-style-type: none"> • уочи да је и он сам важан и посебан у животу Цркве • објасни службу Епископа у Цркви • увиди сличност службе Епископа са првосвештеником Христом • да уочи да Епископ предводи молитву Цркве • објасни ко су монаси и шта су манастири <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ученик ће бити подстакнут да размишља о својој служби у цркви 		
4.	Живот у Цркви – лепота празника		<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да уочи разлог нашег великог поштовања према 		

			<p>Богородици</p> <ul style="list-style-type: none"> • да зна да је Богородица много волела Бога и желела да му служи и да много воли нас ☐ уочи да Богородицу сматрамо светијом од свих светих • да зна молитву Богородице <p>Дјево</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Усвоји текст и мелодију песме „Витлејеме славни граде“ • да зна да се приликом Крштења Христовог, Бог открива као Света Тројица • да зна да је Свети Сава наш први Архиепископ • да зна ко је подигао манастир Хиландар 	
--	--	--	--	--

			<p>Афективни аспект:</p> <p>☐ ученик ће пожелети да радо учествује у прослављању празника</p> <p>☐ ученик ће пожелети да стваралачки (кроз песму, молитву, цртеж), искаже своју љубав и поштовање према Богородици</p>		
5.	Трпеза Господња		<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • увиди и каже зашто приносимо дарове природе Богу • уочи да су дарови које приносимо Богу, свет у малом • на елементарном нивоу препозна и именује литургијске предмете • уочи да је 		

			<p>заједничка трпеза израз љубави</p> <ul style="list-style-type: none"> • зна да је Литургија заједничка трпеза око које се окупљају чланови Цркве • уочи разлику између Светог Причешћа и друге хране • уочи сличности елемената Литургије и славе <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • код ученика ће се развити жеља да учествује у Литургији 		
6.	Света Литургија – прослава Васкрсења		<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • препозна значај празновања Васкрса • прошири своја знања о Христовом Васкрсењу • да уочи да је Христово Васкрсење изузетан догађај у који 		

			<p>је укључена читава природа</p> <ul style="list-style-type: none"> • зна да је Христос увек са нама <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ученик ће исказати свој доживљај Христовог Васкрсења кроз самостални креативни израз 		
7.	Икона – прозор у вечност		<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • да зна да наброји основне делове храма • уочи да је унутрашњост храмова уређена за служење Литургије • да зна да објасни ко су светитељи • исприча ко су и шта су све чинили светитељи које славимо • уоче да постоје светитељи и у данашње време 		

			<ul style="list-style-type: none"> • сазна о неким светитељима новијег доба Афективни аспект: ☐ ученик ће бити подстакнут на поштовање и правилан однос према храму и иконама • ученик ће бити подстакнут да воли природу и друге људе • ученик ће бити подстакнут да у свим људима види пријатеље Божје 	
--	--	--	--	--

Неки од препоручених начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...),
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима,
- размена искустава и сарадња са члановима већа и стручним сарадницима у школи,
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја.

Корелација са другим предметима:

По садржајима верске наставе, међупредметно повезивање се може остварити са садржајима наставних предмета: Српски језик, Свет око нас, Грађанско васпитање, Ликовна култура, Музичка култура.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ					
Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању					
Шта пратимо		Критеријуми оцењивања	Поступак	Инструменти оцењивања	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета	Пратимо:	Одличан (5): Врло добар (4): Добар (3): Довољан (2):			

<p>Ангажовање ученика у настави</p>	<p>Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима</p>	<p>Одличан (5) Врло добар (4) Добар (3) Довољан (2)</p>			
-------------------------------------	---	--	--	--	--

Грађанско васпитање

Разред: Други

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

Циљ наставе и учења програма Грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

Задаци

- Подстицање групног рада, договарање и сарадње са вршњацима и одраслима
- Подстицање самосвести, самопоштовања и уважавања других
- Оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања и потребе и њихову међусобну повезаност, да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге
- Развијање комуникативне способности, невербалне и вербалне комуникације, вештина ненасилне комуникације
- Оспособљавање ученика за примену вештина ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком посредовању
- Развијање креативног изражавања
- Оспособљавање ученика да упознају непосредно друштвено окружење и сопствено место у њему и да активно доприносе развоју школе по мери детет
- Оспособљавање ученика да упознају и увежбају дечија права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању
- Развијање и неговање основних људских вредности

Исходи

- разликује понашања појединаца која доприносе или ометају функционисање и напредовање групе;
- успоставља, гради и чува успешне односе са члановима групе којој припада;
- исказе своја осећања и потребе на начин који не угрожава друге;
- препозна и уважи осећања и потребе других;
- наведе и својим речима објасни основна права детета садржана у Конвенцији о дечјим правима;
- прихвата и образлаже на примерима из живота да свако дете има иста права без обзира на различитости;
- препозна ситуације кршења својих и туђих права и показује спремност да тражи помоћ;
- се договара и одлучује у доношењу правила групе и да се понаша у складу са њима; – наводи примере међусобне повезаности права и одговорности;
- разликује ненасилну од насилне комуникације међу члановима групе на примерима из свакодневног живота, из књижевних дела које чита и филмова које гледа;
- саслуша излагање саговорника без упадица и са уважавањем;
- даје и прихвата предлоге водећи рачуна о интересу свих страна у сукобу;

- представи шта садржи и чему служи Правилник о безбедности ученика његове школе;
- се понаша у складу са Правилником о безбедности ученика;
- наводи примере одговорности одраслих и ученика за безбедност у школи;
- препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу мобилног телефона и интернета;
- сарађује и преузима различите улоге на основу договора у групи;
- износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге који могу унапредити безбедност ученика у школи;
- учествује у изради плана једноставне акције;
- са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију;
- доприноси промоцији акције;
- на једноставан начин вреднује изведену акцију.

Садржај програма

Људска права (препоручена дистрибуција часова је 13)

Ја и други у различитим групама

Групни идентитет

Ко смо ми – сличности и разлике?

Групе којима припадамо (породица, одељење, школа, спортски клуб, музичка школа...).

Од чега зависи функционисање и напредак групе: комуникација, сарадња, узајамно подржавање, блискост. Понашања појединаца која ојачавају или ометају односе у групи. Осећања

Изражавање сопствених осећања.

Осећања других, како их препознајемо и уважавамо.

Веза осећања са мислима и понашањима.

Потребе и права Моје потребе и потребе других.

Осећања, потребе, вредности и начин њиховог остваривања. Веза са правима.

Права детета.

Конвенција о дечјим правима.

Различити смо, али су нам права иста.

Људска права важе свуда и за сваког.

Кршење и заштита права

Нисам посматрач, реагујем на ситуације кршења права деце у одељењу и школи.

Знам како и коме да се обратим за помоћ.

ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО (препоручена дистрибуција часова је 11)

Школа као заједница

Вредности школе као заједнице – равноправност, одговорност, солидарност, брига за друге, толерантност, праведност, поштење.

Правила у школи и њихова функција.

Одговорности ученика и одраслих за функционисање школе као заједнице.

Односи у заједници

Како радим сам, а како у групи?

Шта у школи радимо заједно? У чему смо добри? У чему бисмо могли бити бољи?

Како комуницирамо у групи? Насилна и ненасилна комуникација.

Сукоби

Узроци сукоба и шта са њима. Сукоб из угла оног другог. Посредовање у сукобу. Конструктивно решавање сукоба.

ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ (препоручена дистрибуција часова је 3)

Школа као безбедно место

Безбедност ученика у школи.

Ученици имају право на заштиту и безбедност.

Правилник школе о безбедности ученика.

Безбедност ученика у школи и школском дворишту, на путу између куће и школе, ван школе – на излету и на настави у природи. Безбедност ученика је одговорност свих – запослених у школи, ученика, родитеља, институција ван школе.

Безбедно и небезбедно понашање на интернету.

Одговорна употреба мобилног телефона.

ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ (препоручена дистрибуција часова је 9)

Школа као безбедно место за све

Како учинити школу безбедним местом за све – планирање и извођење једноставне акције. Кораци у планирању и извођењу акције.

Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити.

Одређивање циља и израда плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације.

Извођење и документовање акције – видеоснимци фотографије, текстови и сл.

Промоција акције на нивоу школе – приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу.

Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Остваривање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника.

Наставник остварује исходе применом различитих интерактивних облика рада као и одабиром и коришћењем одговарајућих метода и техника: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције, примена искуственог учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи, постављањем ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације, интерактивним радионицама, представљање покретима, цртежом, прављење беца, стрипа, игровне активности, искуствено учење кроз размену у групи, играње улога...

- Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције– подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције – видео, фотографије, текстови и сл.Промоција акције.

Корелација са другим предметима

Свет око нас, Српски језик, Музичка култура, Ликовна култура, Физичко и здравствено васпитање

Уџбеници

Бранка Бубањ, Милеса Влајков, Татјана Пејовић, Ја и други- уџбеник за први и други разред основне школе, Завод за уџбенике, Београд, 2003.

Литература

-Сазнање о себи и другима-Приручник за наставнике
-Буквар дечјих права

Активности ученика

описује
прича
извештава
процењује
групише
прати
истражује
игра
глуми посматра
црта
пише

Активности наставника

припрема,
мотивише
чита
усмено излаже
приказује, показује, демонстрира
усмерава активности ученика
подстиче ученике на увиђање и повезивање са садржајима

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Оцењивање ученика у Грађанском васпитању се остварује у складу са Правилником о оцењивању у основној школи. Оно је описно (истиче се, добар, задовољава) и подразумева да ученици имају увид у своје напредовање које није само у овом изборном програму већ и у развоју неколико међупредметних компетенција. Како је највећи број активности ученика у оквиру часова Грађанског васпитања, организован

кроз групни рад, то значи да наставник треба да има јасне критеријуме праћења напредовања који су и ученицима познати. Могу се пратити следећи показатељи:

-начин на који ученик учествује у активностима, како прикупља податке, како аргументује, евалуира, документује. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретације, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиди последице, дају креативна решења. Наставник, такође, прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. Када су у питању активности ученика у оквиру последње области, ученици не треба да буду оптерећени резултатима јер и из неуспелих акција може се пуно тога научити. Истовремено, наставник пружа подршку ученицима да и сами процењују сопствено напредовање и напредовање групе.

ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Факултативни део школског програма задовољава интересе ученика у складу са могућностима школе, реалним потребама ученика и локалне средине.

У другом разреду ученици, родитељи и наставник определили су се за слободне активности.

Ваннаставне активности

Разред: Други

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

Циљ је подстицања индивидуалних склоности и интересовања, садржајног и квалитетног коришћења слободног времена, ради богаћења друштвеног живота и разоноде, развијања и неговања другарства и пријатељства, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго.

Задаци

- подстицај стваралаштва
- задовољење интелектуалне радозналости
- пружање могућности за заједничку игру, забаву и разоноду
- омогућавање заједничке спортске активности и испуњавање дела слободног времена корисним садржајем
- развијање свести о здравом начину живота
- развијање моторичке спретности и физичких способности
- развијање опште културе

- развијање маште

Исходи

- разуме сарадњу са локалном заједницом
- има свести о здравом начину живота - поштује разлике и уважава своје и туђе потребе
- покаже креативност, уредност, прецизност,
- има изграђен став према загађењу животне средине
- буде хуман
- поштује разлика и разуме туђе потреба
- развије такмичарски дух
- развије такмичарски дух
- унапреди моторику и спретност
- развије општу културу
- развије стваралачке способности
- унапреди машту и оригиналност
- има смисла за лепо

Садржаји

Друштвене активности:

Активности поводом обележавања важних датума

Техничке активности:

- Уређење школског простора
- Израда честитки поводом значајних датума

Хуманитарне активности

- Акције поводом Дечје недеље
- Сарадња са Црвеним крстом
- Помоћ болесном другу

Спортске активности

- Организовање спортских такмичења
- одељенска
- међуодељенска
- међушколска

Културне активности

Посете:

- позоришту
- музеју
- биоскопу
- учествовање у активностима поводом школских празника

Активност ученика

- израда паноа, зидних новина, посете, изложбе, учешће у акцијама локалне заједнице
- израда честитки, израда модела, уређење простора, израда васкршњих украса
- прикупљање помоћи, учешће у хуманитарним акцијама, помоћ ученицима који
- слабије напредују

- такмичење у спортским вештинама, учешће у кросу, игре без граница
- посете , биоскопу, позоришту, музеју

Активност наставника

- усмерава
- наводи
- ствара ситуацију
- сугерише
- поставља проблем
- подстиче
- дискутује
- анализира
- мотивише
- координира

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Код формативног оцењивања током године прате се постигнућа ученика различитим инструментима, сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање.

Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- Однос према раду (ученик је припремљен за час, одговорно користи материјал, прибор и алатке, одржава прибор и радни простор...);
- Однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...);
- Однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...);
- Разумевање (разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...);
- Повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...);

- Оригиналноста (оригиналан је у односу на туђе радове, оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- Вербално изражавање (учтиво комуницира, кратко и јасно образлаже свој рад, замисао, утисак, опажање, емоције...);
- Употреба техника (примењује одговарајући процес, контролише однос воде и боје, бира подлогу у односу на технику)...

Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка. На пример, када се уче временске одреднице ученици могу да обликују сат од картонских тањира, амбалаже за топљени сир, сламчица за сок... Неизоставни елементи за процењивање су разумевање концепта (мерења времена) и однос према раду, а наставник може да процењује и друге елементе, уколико је ученицима поставио јасне захтеве. На пример, да не копирају једни друге (у ликовном раду).

Самопроцена радова је вербална и писана, а захтеви се уводе постепено. Наставник прво тражи од ученика да усмено опише свој рад, а касније и да напише две до три реченице о свом раду. Уколико наставник процени да су ученици спремни, може да користи прилагођену методу 3, 2, 1. У интегрисаној настави ученик на листићу пише: 3 ствари које сам научио/научила на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио/научила и

1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио/поставила. Када се ученик ликовно изражава, може да напише на листићу: 3 ствари о којима сам размишљао током рада; 2 ствари које ми се свиђају на мом раду и 1 ствар коју бих променио или бих урадио другачије. На листићу се уписује име и презиме и назив рада, а листић се лепи на полеђину рада или се чува у блоку. Ученик не треба да наводи више од једне нејасноће или грешке, ни у случају када му ништа није јасно или сматра да је рад упропашћен. Издвајање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученика да идентификује најважнији пропуст и да се фокусира на његово уклањање. Листићи за самопроцену омогућавају наставнику потпунију слику о напредовању ученика.

Час одељењског старешине

Разред: Други

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

Циљ наставе је развој моралних особина и ставова и уверења ученика, својим примером учитељ упознаје ученике са школским животом и односима који уважавају друге. Упућује на естетска осећања, формирање културнохигијенских и здравствених навика и формирање става о заштити животне средине.

Задаци

-стварање позитивне атмосфере у одељењу

-подстицање групног рада, договарање и сарадње са вршњацима и одраслима

-подстицање самосвести, самопоштовања и уважавања других

-оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања и потребе и њихову међусобну повезаност, да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге
-развијање комуникативне способности, невербалне и вербалне комуникације, вештина ненасилне комуникације
-развијање креативног изражавања

Садржаји

Организација и спровођење избора за руководство одељења, стварање атмосфере и услова да се избори реализују;

Консолидација одељења као колектива ради постизања успеха, радне дисциплине и реализације васпитних задатака;

Упознавање ученика са правилима понашања. Подстицање израде и учешће у изради плана рада одељења. Оспособљавање ученика за самостално и одговорно доношење одлука и сопствени развој;

Упознавање одељења са организационом структуром школе, годишњим програмом образовноваспитног рада и подстицање ученика на укључивање у одређене програме, као и шире активности школе;

Упознавање ученика са Протоколом о поступању у заштити ученика од насиља, занемаривања и злостављања;

Развијање ставова код ученика о заједничким циљевима одељењске заједнице и усклађивање личних и колективних интереса, избор и подстицање активности које доприносе формирању здравог језгра одељења;

Реализација васпитних задатака кроз теме на ЧОС-у, обухватајући обавезне области васпитног рада:интелектуално, физичко, здравствено еколошко васпитање, образовање за мир и толеранцију, узајамно разумевање и поштовање различитости;

Реализација културно-забавних и спортских активности, сарадња са другим одељењима;

Планирање и реализација излета, посета, екскурзија;

Брига о похађању наставе других облика образовно-васпитног рада

1. *Упознавање са правилима понашања у складу са тренутном епидемиолошком ситуацијом.*
2. *Како да правилно носимо маску.*
3. *Како да се дружимо, а да поштујемо дистанцу*
4. *Изабран је... – бирамо хигијеничара у одељењу, благајника..*
5. *Оцењивање у школи*
6. *Наш знак одељења – стварамо знак одељења*

7. *Наши дланови – представљање себе*
8. *Мој страх - причамо о страху и како да превазиђемо страх*
9. *Моји снови – о чему често сањамо*
10. *Моје жеље – које су нам жеље*
11. *Лица и осећања – наша осећања*
12. *Кад сам срећан...*
13. *Д као другарство – како да будемо добри другари*
14. *Семафор лепих речи*
15. *Помози старијима – у којим ситуацијама можемо да помогнемо старијима*
16. *Помоћ или нешто друго – шапутање на часу – да ли је помоћ или нешто друго*
17. *Мој портфолио – упознавање са портфолијом ученика*
18. *Дужност редара – које су дужности редара*
19. *Уредимо учионицу – како да уредимо и чувамо и како да се понашамо у учионици и школи. Уређивање паноа*
20. *Дочекујемо Нову годину – припремили смо одељењску приредбу и показујемо родитељима*
21. *Дочекујемо Нову годину – припремили смо одељењску приредбу и показујемо родитељима*
22. *Како смо прославили празнике – представом показујемо како се некад празник славио, а како сад*
23. *Празници некада и сада – представљамо представом како се некад празник славио, а како сада*
24. *Кад порастем бићу ... – шта ће бити кад порасту, шта деца воле*
25. *Кад старији говоре – поштујемо старије када говоре*
26. *Реч је ... - које су нам ружне навике*
27. *Честитка за маму, баку - правимо честитку за маму или баку поводом осмог марта*
28. *Чувајмо здравље - како да сачувамо своје здравље*
29. *Бавимо се спортом – зашто је добро да се бавимо спортом*
30. *У сусрет пролећу – чувајмо природу*
31. *Форе и фазони - први април – Дан шале*
32. *Мобилни телефон – како и када користимо мобилни телефон*
33. *Хало, ко је тамо ? – како користимо телефон*
34. *Како да користимо компјутер – када и како користимо компјутер*
35. *Прости црвени кружић – које емоције треба да гледамо на телевизији*
36. *Шта треба да читам – развијамо љубав према читању*

Упутство за дидактичко-методичко остваривања програма

Начин остваривања програма часа одељењског старешине мора бити добро осмишљен јер се ту прожимају садржаји језгро свих наставних садржаја који нису нашли место у програмским садржајима обавезних изборних предмета. Реализацију осмислити тако да подједнако буду заступљене – прожимају се: активности наставника, активности ученика као и приступ практичности.

Активности ученика

- посматрају
- уочавају
- прате
- бележе
- примењују.
- Да демонстрирају пружање помоћи и своје стваралаштво а самим тим и развијају одговорност, самопоуздање....

Активности наставника

- бира
- припрема
- организује
- излаже садржаје
- представља,
- упућује
- формира
- планира
- креира
- Подстииче и успоставља добру сарадњу са ученицима
- поткрепљује дечју осмишљеност, машту
- води процес
- закључује,
- даје задужења...
- упућује ученике да осмисле и сликовито описују и да слободно изражавају своје мисли, осећања и предлажу

Литература

Водич за час одељењског старешине, Збирка сценарија за ЧОС, Креативни центар

ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ наставе здравственог васпитања јесте да ученици овладају основним знањима, вештинама, ставовима и вредностима из области здравственог васпитања, кроз учење засновано на искуству.

Учење садржаја здравственог васпитања подразумева превођење онога што знамо о здрављу у жељени начин понашања, уз препознавање правих животних вредности и подстицање оптималног развоја личности.

Задаци

- усвајање информација и формирање представе о здрављу и најважнијим факторима који доприносе очувању и унапређивању здравља
- формирање културе обедовања и упознавање са последицама неправилне исхране

- усвојена знања одржавања личне хигијене преточити у практична умења, стално примењива
- формирање ставова о значају физичке активности и боравка у природи
- развијање свести о потреби да има усклађен дневни ритам: одмора, спавања, учења и игре примерене узрасту уз асистенцију одраслих
- уочавање ситуације у којима може да се повреди и избегавање истих
- развијање самопоштовања и самопоуздања у циљу лакшег прилагођавања и сналажења у непознатим ситуацијама
- Формирање жеље и спремности да помогну вршњацима у свакој ситуацији
- Препознавање знакова умора и замора и потреба за њиховим отклањањем
- Превенција употребе психоактивних супстанци: дувана и алкохола

Наставни садржаји

Школа и здравље.

Како препознати умор.

Лети зими.

Дневни ритам.

Лична хигијена.

Како сачувати здравље.

Како сачувати здравље.

Шта може да наруши моје здравље.

Шта може да наруши моје здравље у кући.

Шта може да наруши моје здравље на улици.

Шта може да наруши моје здравље у природи.

Предмети који ме могу повредити.

Ситуације у којима се могу повредити.

Чувам се.

Ја и моје здравље.

Лична хигијена.

Мој кувар.

Здрава храна –животне намирнице.

Израда јеловника.

Неправилна исхрана.

Поремећаји који настају услед лоше исхране.

Исхрана.

Лична хигијена.

Растем и то се види.

Развијам се.

Пут хране.

Пут воде.

И зуби се мењају.

Шта се догађа у мом телу.

Занемаривање и злостављање деце.

Лична хигијена.

Ја моје одељење у борби против пушења.

Ја моје одељење у борби против алкохола

У борби против зла(припрема изложбе).

Изложба ученичких радова.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Предложени програмски садржаји се неће реализовати на посебним часовима здравственог васпитања већ ће бити интегрисани у програме других обавезних предмета:

На часовима српског језика, у оквиру теме књижевности

На часовима свет око нас, у оквиру теме веза живе и неживе природе

На часовима физичког васпитања, у оквиру свих тематских садржаја

Садржаји који нису нашли место у програмским садржајима обавезних предмета обрађиваће се на часовима одељењског старешине.

Остваривањем програма на наведени начин, постићи пуну корелацију предмета, њихово прожимање, зависност, сазнања у њиховој вредности за даље учење.

Програмски садржаји се реализују по редоследу наставних јединица са фондом часова који је флексибилан. Ниво обраде наставних садржаја, у зависности од могућности и интересовања ученика, учитељ може организовати тако да се сваки ученик упозна са основним појмовима о здрављу и поступно уводи у здрав начин живљења. Применом принципа поступности - од лакшег ка тежем, у другом разреду се проширују знања како по обиму, тако и по сложености садржаја. Подстицањем мисаоне активности и применом метода анализе и синтезе, постиже се логичан начин размишљања и виши сазнајни ниво. У реализацији програма пратити развојни пут ученика водећи рачуна о индивидуалним карактеристикама сваког понаособ, као и о социјалном миљеу у ком ученик живи.

За успешну реализацију појединих наставних јединица потребно је ангажовати родитеље јер су они неопходан партнер наставницима и истовремено извор идеја, активности и добре воље, вођени искреном жељом за стварање што хуманијих и здравијих услова за школовање своје деце. Облици сарадње са родитељима могу бити различити: преко деце, индивидуално, родитељски састанци, трибине, непосредно учешће родитеља у реализацији наставних тема.

Учитељи подстичу дискусију питањима имајући у виду индивидуалне карактеристике ученика. Истицање важности сагледавања проблема из различитих углова омогућава и развијање критичког мишљења, једне од основних животних вештина. На крају дискусије, изводи се закључак у коме је пожељно изнети позитивне коментаре које су ученици користили током часа.

Наставне активности потребно је усмерити на животну праксу и тиме знања и умења ставити у функцију применљивости. У раду са ученицима неопходно је подстицати радозналост, самосталност и стваралачке идеје, са уважавањем развојних и индивидуалних карактеристика.

За успешну реализацију програма, поред коришћења одговарајућег уџбеника, приручног материјала и литературе неопходна је обука учитеља на семинарима, које ће држати стручни тимови (лекар, педагог, психолог, учитељ). Успех ученика у првом и другом разреду оцењује се описно. Потребно је да учитељ континуирано, на адекватан начин, прати напредовање ученика имајући у виду његове индивидуалне способности да разуме и прихвати понуђене садржаје. Како ученици, тако и учитељ, поседује сопствену индивидуалност која се огледа у раду са ученицима, при чему има и професионалну обавезу да обезбеди квалитетно образовање за сву децу. Вредновање постигнућа ученика у овој области подразумева заинтересованост, активно учешће у раду, формирање позитивних ставова о здрављу, усвајање и практичну примену стеченог знања током школске године.

ЧАС ОДЕЉЕЊСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ

Циљ Одељењске заједнице је подстаћи код ученика идеју о принципу праведности, одговорности према осталим члановима групе и јачање међусобног уважавања. Подстаћи ученике на хватање у коштац са проблемима, упутити их на важност стварног решавања проблема и скренути пажњу на мане « гурања проблема под тепих ». Помоћи ученицима да се договоре око правила и начина на које ће одељење доносити одлуке. Учврстити међусобни однос са ученицима. Подстаћи ученике да износе своје бриге и разлоге неповерења. Размењивати са ученицима личне доживљаје проблема и проблема и проналазити различита решења.

Задаци

- стварање позитивне атмосфере у одељењу
- подстицање групног рада, договарање и сарадње са вршњацима и одраслима
- подстицање самосвести, самопоштовања и уважавања других
- оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствена осећања и потребе и њихову међусобну повезаност, да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге
- развијање комуникативне способности, невербалне и вербалне комуникације,
- вештина ненасилне комуникације
- развијање креативног изражавања

Садржаји

Програм за заштиту од насиља... и превенције других облика...

- Промоција школских правила
- Реализација програма „Дигитално насиље-превенција и реаговање“
- Понашање на јавном месту
- Укључивање ученика у спортске активности

Програм културних активности школе

- Обележавање међународног Дана писмености
- Добио сам новац ,како да га искористим
- Прослава школских и државних празника
- Дан изузетака
- Нова година
- Св.Сава
- Дечја недеља
- 8.март
- Ускрс
- крај школске године
- дан државности
- Прослава Дана школе
- Промоција успеха ученика у ваншколским и ваннаставним активностима
- Прослава краја школске године

Програм школског спорта и спортских активности

- Турнир у игри „Између две ватре“

Програм здравствене заштите ученика у школи

- Здрави стилови живота (унапређење здравља ученика-сарадња са родитељима)

Програм заштите животне средине

- Здрави стилови живота
- Сарадња са родитељима
- Унапређење здравља ученика
- Дан планете Земље 22.04.
- Рециклажа
- Дан шума 21.03.

Програм социјалне заштите ученика у школи

- Хуманитарна акција „Чеп за хендикеп“
- Хуманитарна акција „Један пакетић, пуно љубави“

Програм сарадње са локалном заједницом

- Саобраћај

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм одељењске заједнице оствариће се кроз следеће активности:

Плакати с правилима, радионице, разговори, такмичења(међуодељењска), размена прочитаних књига, посета школској библиотеци, маскенбал, изложба ликовних и литерарних радова, организација прослава, одељењска прослава, играње игре по правилима, разговор/предавање лекара, информисање, израда паноа на часу, сакупљање чепова, прикупљање играчака и школског прибора, практична примена научених правила понашања у саобраћају.

ТРЕЋИ РАЗРЕД

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Ред. број	Обавезни наставни предмети	Недељни фонд	Годишњи фонд
1.	Српски језик	5	180

2.	Математика	5	180
3.	Природе и друштво	2	72
4.	Музичка култура	1	36
5.	Ликовна култура	2	72
6.	Физичко васпитање	3	108
7.	Дигитални свет	1	36
8.	Енглески језик	2	72
УКУПНО		20	720

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ

Ред. број	Изборни наставни предмети	Недељни фонд	Годишњи фонд
1.	Грађанско васпитање	1	36
2.	Верска настава	1	36
УКУПНО		2	72

ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Ред. број	Факултативне активности	Недељни фонд	Годишњи фонд
1.	Слободне активности	1	36
2.	Допунска настава	1	36
3.	Час одељенског старешине	1	36

Грађанско васпитање и Верска настава су предмети који морају да се нађу на листи изборних предмета сваке школе и то је договорено на националном нивоу.

На стручном већу бираће се издавач које ћемо књиге користити.

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ СРПСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова 180

Недељни фонд часова 5

Циљ

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којим ће усмено и писмено правилном изражавати, да

уознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се негује и унапређује;
- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српско књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевно језика у различитим видовима његове усмене и писмене и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичко и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног логичног и изражајног) и читање у себи (доживљајног, усмереног, истраживачко);
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- поступио, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељенске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности;
- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог национално и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерална, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;

- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира ,културних односа и сарадња међу људима.

Оперативни задаци:

- овладавањем техником читања и писања на оба писма;
- савладавање просте реченице (појам,главни делови);
- стицање основних појмова о именицама,придевима и глаголима;
- постепено увођење у тумачење основне предметности књижевног дела (осећања , догађаји, радње, ликови , поруке, стилске карактеристике);
- овладавање усменим и писменим изражавањем према захтевима програма (препричавање , причање , описивање, извештавање);
- постепено упознавање методологије израде писменог састава.

Исходи

- чита са разумевањем различите текстове;
 - опише свој доживљај прочитаних књижевних дела;
 - изнесе своје мишљење о тексту;
 - разликује књижевне врсте: лирску и епску песму, причу, басну, бајку, роман и драмски текст;
 - одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту;
 - именује главне и споредне ликове и разликује њихове позитивне и негативне особине;
 - уочи основне одлике лирске песме (стих, строфа и рима);
 - разуме пренесено значење пословице и басне и њихову поучност;
 - разуме идеје књижевног дела;
 - уочи основне одлике народне бајке;
 - разликује народну од ауторске бајке;
 - представи главне особине јунака;
 - уочи основне одлике народне епске песме;
 - уочи поређење у књижевном делу и разуме његову улогу;
 - разликује опис од приповедања у књижевном делу;
 - покаже примере дијалога у песми, причи и драмском тексту;
 - уочи хумор у књижевном делу;
-
- разликује врсте (и подврсте) речи у типичним случајевима;
 - одреди основне граматичке категорије именица, придева и глагола;
 - примењује основна правописна правила;
 - јасно и разговетно изговори обавештајну, упитну и заповедну реченицу, поштујући одговарајућу интонацију и логички акценат, паузе, брзину и темпо;
 - чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;
 - изражајно рецитије песму и чита прозни текст;
 - изводи драмске текстове;
 - споји више реченица у краћу и дужу целину;
 - препричава, прича и описује и на сажет, и на опширан начин;

- извештава о догађајима водећи рачуна о прецизности, тачности, објективности и сажетости;
- варира језички израз;
- попуни једноставан образац у који уноси основне личне податке;
- разликује формални од неформалног говора (комуникације);
- учествује у разговору поштујући уобичајена правила комуникације и пажљиво слуша саговорника.

Садржај

КЊИЖЕВНОСТ (препоручена дистрибуција часова је 80)

ШКОЛСКА ЛЕКТИРА

Лирска поезија

1. Душан Костић: Септембар
2. Григор Витез: Какве је боје поток/ Десанка Максимовић: Вожња
3. Душан Васиљев: Зима
4. Мирослав Антић: Шта је највеће/ Ф. Г. Лорка: Луцкаста песма
5. Драган Лукић: Свакога дана/ Шта је отац
6. Бранислав Црнчевић: Љутито мече/ Љубивоје Ршумовић: Аждаја своме чеду тепа
7. Милован Данојлић: Љубавна песма
8. Љубивоје Ршумовић: Домовина себрани лепотом
9. Химна Светоме Сави
10. Бранко Стевановић: Занимање Марка Краљевића Епска поезија
11. Народне песме: Марко Краљевић и бег Костадин, Орање Марка Краљевића

Проза

1. Ла Фонтен: Цврчак и мрав/Езоп: Корњача и зец
2. Народна приповетка: Свети Сава и сељак без среће
3. Народна бајка: Чардак ни на небу ни на земљи
4. Народна приповетка: Свијету се не може угодити
5. Бранко Ћопић: Изокренута прича
6. Оскар Вајлд: Себични цин
7. Светлана Велмар Јанковић: Златно јагње (одломак)
8. Бранко В. Радичевић: Прича о дечаку и Месецу
9. Ијан Макјуен: Реч-две о Питеру (одломак)
10. Јохана Шпири: Хајди (одломак)
11. Народна бајка: Баш-Челик (читање у наставцима)
12. Јасминка Петровић: Од читања се расте (читање у наставцима)

Драмски текстови

1. Душан Радовић: А зашто он вежба
2. Александар Поповић: Лед се топи
3. Јованка Јоргачевић: Никад два добра
4. Лаза Лазић: Суђење Популарни и информативни текстови Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика,

књижевности и културе (Милева Ајнштајн, Михаило Пупин), знаменита завичајна личност и др.

ДОМАЋА ЛЕКТИРА

1. Бранко Ћопић: Доживљаји Мачка Тоше

2. Избор из поезије Душана Радовића (Замислите, Да ли ми верујете, Страшан лав, Кад је био мрак, Тужне ђачке исповести, Здравница, Плави зец и друге песме)

3. Браћа Грим: Бајке (по избору) Књижевни појмови: – лирска песма, – химна, – епска песма, – народна бајка, – роман, – поређење, – персонификација (на нивоу препознавања), – опис, – дијалог, – приповедање, – епски јунак, – драмска радња

ЈЕЗИК (препоручена дистрибуција часова је 60)

Врсте речи: именице (градивне, збирне); придеви (присвојни, градивни); род и број придева; заменице (личне заменице); глаголи; лице и број глагола. Подела речи на крају реда (граница на самогласник). Управни говор (први и други модел). Неуправни говор. Велико слово: писање имена народа, вишечланих географских назива (планина, река, језера, мора и сл.), празника, наслова књига и часописа; Писање присвојних придева изведених од властитих имена (суфикси: -ов, -ев, -ин; -ски, -чки, -шки). Речца не уз именице и придеве. Наводници (у управном говору, насловима дела, називима школа). Сугласник ј (између самогласника и-о и о-и). Скраћенице (мерне јединице за масу, дужину, време и запремину течности).

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА (препоручена дистрибуција часова је 40)

Краћи и дужи текстови – књижевни и некњижевни, као и нелинеарни текстови. Причање о догађајима и доживљајима, стварним и измишљеним (усмено и писано). Описивање људи, животиња и природе (плански приступ) – усмено и писано. Различите комуникативне ситуације (комуникација са одраслима и са вршњацима; у школи, у продавници, телефонски разговор, поздрављања, честитања и сл.). Богаћење речника: речи истог или сличног значења; речи супротног значења; речи које значе нешто умањено и увећано (уз одговарајуће текстове из лектире). Правописне вежбе: вежбе допуњавања и избора правилног облика речи; диктат, аутодиктат. Језичке вежбе: проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице. Лексичко-семантичке вежбе: речи који припадају различитим тематским скуповима; речи супротног значења али исте врсте и истог рода и броја, промена граматичког лица у тексту; основно и пренесено значење речи и друго. Стилске вежбе: састављање прича на основу задатих речи; сажимање или проширивање познате приче (текста), мењање краја приче (текста); настављање приче на основу датог почетка; промена становишта (нпр. увести у текст нове ликове; сместити бајку у далеку будућност...). Говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско прикази драмског и драматизованог текста и слично

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења Српског језика заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз све три предметне области.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање наставе и учења обухвата креирање годишњег и оперативних планова, као и развијање припрема за час/дан/седмицу. Годишњи план садржи број часова по областима распоређених по месецима, а у складу са школским календаром, планирани фондом часова по областима и годишњим фондом часова. Програм наставе и учења предмета Српски језик у трећем разреду основне школе чине три предметне области: Књижевност, Језик и Језичка култура. Препоручени број часова по предметним областима је: Књижевност – 80 часова, Језик – 60 часова и Језичка култура – 40 часова. Све области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима. Приликом креирања годишњег и оперативних планова неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе. Оперативни план садржи рубрику са операционализованим исходима, дефинисаним наставним јединицама, рубрику за планирану међупредметну повезаност и рубрику за евалуацију квалитета испланираног, као и друге елементе према процени наставника. Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, дефинисање исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на циљ и дефинисане исходе, планиране начине провере остварености исхода, избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања. Уз годишњи план, формира се листа распоређених текстова по месецима, као и домаћа лектира. Дистрибуција текстова по месецима, као и до сада, заснована је на груписању и повезивању текстова према различитим критеријумима – природа и улога књижевног дела; врсте текстова; сврха текстова: за читање/разумевање/препричавање/тумачење; брзина напредовања ученика; годишња доба; значајни датуми и празници; посебности ученичког колектива, школе и локалне заједнице; предметна и међупредметна повезаност садржаја и исхода; међупредметне компетенције, итд. Дакле, корелативност је омогућена комбиновањем текстова у сродне тематско-мотивске целине према различитим критеријумима. Могући примери функционалног повезивања текстова по сродности дела могу бити следећи (никако и једини): • свет детињства (Светлана Велмар Јанковић: Златно јагње – Јохана Шпири: Хајди (одломак) – Јасминка Петровић: Од читања се расте (читање у наставцима) – Душан Радовић: А зашто он вежба – Александар Поповић: Лед се топи – Јованка Јоргачевић: Никад два добра – Лаза Лазић: Суђење); • породица (Мирослав Антић: Шта је највеће или Ф. Г. Лорка: Луцкаста песма – Драган Лукић: Свакога дана или Шта је отац – Ијан Макјуен: Реч-две о Питеру); • хумор (Бранислав Црнчевић: Љутито мече или Љубивоје Ршумовић: Аждаја своме чеду тепа – народна приповетка: ту се не може угодити – Бранко Ћопић: Изокренута прича и Доживљаји Мачка Тоше – избор из поезије Душана Радовића (Замислите, Да ли ми верујете, Страшан лав, Кад је био мрак, Тужне ђачке исповести, Здравница, Плави зец и друге песме); • описивање (Душан Костић: Септембар – Григор Витез: Какве је боје поток или Десанка Максимовић: Вожња – Душан Васиљев: Зима); • бајколики свет (Бранко В. Радичевић:

Прича о дечаку и Месецу – народна бајка: Чардак ни на небу ни на земљи – Оскар Вајлд: Себични цин – народна бајка: Баш-Челик (читање у наставцима) – Браћа Грим: Бајке (избор); • знаменити епски јунак (Бранко Стевановић: Занимање Марка Краљевића; Народне песме: Марко Краљевић и бег Костадин, Орање Марка Краљевића); • значајне личности српског језика, књижевности, науке и културе (Свети Сава, Милева Ајнштајн, Михаило Пупин): Химна Светоме Сави – М. Пупин: Са пашњака до научењака. Наведени примери показују како се књижевноуметнички текст може повезивати са другима на различите начине, према различитим мотивима или тону приповедања. Избор лектире за трећи разред је веома битан јер ученици треба даље да улазе у свет књижевности, да воле да читају и да у томе буду мотивисани, што се за почетак првенствено постиже успехом у читању (отуда у списку лектире има доста кратких текстова и дела, али и дужих у односу на други разред, а ученику тематски и стилски врло блиских, да би се даље неговала и истрајност у читању). Са друге стране, на овом узрасту важно је да ученици још више упознају текстове различитих жанрова, као и дела различита по времену настанка. Тако се сада у лектири, и у оквиру књижевнотеоријских појмова, налазе традиционалне врсте (народна бајка и народна јуначка песма). У лектири су две народне бајке Чардак ни на небу ни на земљи и Баш-Челик (за читање у наставцима), како би ученици упоређујући ове две типичне народне бајке лакше упознавали одлике ове књижевне врсте. Нешто слично имамо и код епских песама о Марку Краљевићу. Упоређујући их, ученици могу градити слику епског јунака, односно Марков портрет и његове особине које су на различите начине представљене у ове две песме: у једној типично епској (односно за ученике овог узраста народној јуначкој), Орање Марка Краљевића, у којој имамо борбу за ослобођење и бојеве јунака, и у другој, нетипичној епској песми Марко Краљевић и бег Костадин, у којој се одвија борба речима, а не оружјем, и борба на моралном, а не на бојном пољу. Ту је и песма савременог песника Бранка Стевановића, која на занимљив и духовит начин пева о Марку Краљевићу, како би ученици могли да је пореде са традиционалном врстом и да полако схватају да је народна књижевност жива и данас – по својим универзалним моралним вредностима и као извориште модерног стваралаштва. У трећем, као и у првом и другом разреду, читају се текстови у наставцима, а то подразумева да се на неколико планираних часова, према плану који учитељ/учитељица самостално осмисле и одговарајућом динамиком, читају и анализирају наведена дела. У трећем разреду у питању су два текста: репрезентативна народна бајка Баш-Челик и прича за децу Од читања се расте Јасминке Петровић (чија се радња одвија у осам дана – од понедељка до понедељка, те се текст може лако поделити и у самој настави, тако што би се, на пример, на часу читала два „дана”, односно два дела приче или би се два/три дела задавала ученицима за читање код куће, како би на часу било довољно времена за њихову обраду и повезивање са претходно прочитаним). Током читања у наставцима ученици негују истрајност у читању и у усвајању доминантних естетских и васпитних вредности књижевноуметничких текстова.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА КЊИЖЕВНОСТ У настави књижевности најважније је код ученика развијати способност читања књижевних текстова са разумевањем, подстицати љубав према читању, градити осећај за лепо и вредно,

васпитавати укус и неговати истрајност у читању и доживљавању књижевног дела. Ученике треба навикавати да опишу доживљај прочитаних књижевних дела и изнесу мишљење о њима. Читање захтева време, истрајност и посвећеност, а неговање ових карактеристика представља основ за сва даља учења. Кроз читање књижевноуметничких текстова и у разговору о њима на часу гради се критичко мишљење, јер ученици треба да имају суд о поступцима и особинама ликова, као и о различитим догађајима у тексту. Посебно је важно што књижевност код ученика интензивно развија емпатију, тиме што од читалаца тражи да се ставе на место другог и да разумеју најразличитије особине и поступке ликова. Настава књижевности јача национални и културни идентитет ученика, кроз упознавање своје књижевности и културе, као и књижевности и културе других народа. Школска лектира је разврстана по књижевним родовима – лирска и епска поезија, проза, драмски текстови за децу и обogaћена избором научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део школске лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али и репрезентативна дела за децу из светске књижевности (Оскар Вајлд: Себични цин, Ијан Макјуен: Реч-две о Питеру, Јохана Шпири: Хајди (одломак). Домаћа лектира обухвата значајна поетска и прозна дела дечје књижевности (Браћа Грим: Бајке (три бајке по избору), Бранко Ћопић: Доживљаји Мачка Тоше, избор из поезије Душана Радовића. Избор дела школске и домаће лектире примерен је узрасту ученика. Поједина дела из обавезног корпуса су изборна. Учитељу се пружа могућност да изабере да ли ће на часовима обрађивати: • Ла Фонтену басну Цврчак и мрав или Езопову басну Корњача и зец; • Шта је највеће Мирослава Антића или Луцкасту песму Ф. Г. Лорке; • Свакога дана или Шта је отац Драгана Лукића; • Какве је боје поток Григора Витеза или Вожња Десанке Максимовић; • Љутило мече Бранислава Црнчевића или Аждаја своме чеду тепа Љубивоја Ршумовића. Изборност допушта наставнику већу креативност у достизању исхода. Програмом се подстиче упознавање ученика са значајним личностима српског језика, књижевности, науке и културе (Свети Сава, Милева Ајнштајн, Михајло Пупин). Током обраде књижевних текстова ученици развијају прва литерарно-естетска искуства и формирају своје ставове о делу које слушају или читају. Учитель подстиче ученике да износе своје ставове и аргументују их примерима из текста. Поређење као стилску фигуру ученик овог узраста треба првенствено да уочи, а потом и да разуме његову улогу у тексту. Ученици усвајају основне облике казивања (форме приповедања) тумачећи текстове из школске и домаће лектире. Ученик треба да разликује опис од приповедања у књижевном делу и уочи дијалог у песми, причи и драмском тексту. Приликом обраде лирских, епских и драмских текстова за децу ученици се мотивишу на читав низ стваралачких активности које настају поводом дела (изражајно рецитоване лирске песме, читање прозног текста интерпретативно, сценски наступ – извођење драмског текста, драмска игра, драмски дијалози, гледање дечје позоришне представе, снимање и коментарисање драматизованих одломака). Развијање књижевних појмова код ученика не подразумева учење дефиниција, већ именовање и описно образлагање појма; уочавање улоге одређеног појма у књижевноуметничком тексту. Важно је нагласити да ученици треба да читају оригиналне текстове аутора, а не оне који су из разних разлога и на различите начине

прекрајани и мењани претходних деценија, као што је то био случај са бајком „Себични цин” Оскара Вајлда. Ова бајка завршава се смрћу цина у дубокој старости, уз хришћанске мотиве који су битни за разумевање и самог краја и дела у целини. Књижевна дела која су доживела екранизацију (Хајди, Баш- -Челик и друге народне и ауторске бајке) могу послужити за компаративну анализу и уочавање разлике између књижевности и филма, чиме ученици могу доћи до закључка о природи два медија и развијати своју медијску писменост.

Часови књижевности могу се употпунити коришћењем дигиталних садржаја. Наставницима и ученицима могу бити од велике помоћи аудио записи, на којима се чује како глумци изражајно и интерпретативно казују изабране текстове. Такође, у наставу треба увести разноврсне стваралачке активности којима се врши систематизација обрађених садржаја (игре асоцијација, креативне слагалице, интерактивни задаци и квизови).

ЈЕЗИК У настави језика ученици овладавају писаним и усменим стандардним српским језиком. Програм је усмерен на усвајање основних граматичких правила и њихову адекватну примену у писаној и говорној комуникацији. Граматика У програму су наведени само нови садржаји из граматике, али се подразумева да се градиво повезује са садржајима обрађеним у првом и другом разреду. Основна знања из морфологије проширују се у вези са именицама, придевима и глаголима, а уводи се нова врста речи: заменице (само личне). Две нове именичке подврсте, градивне и збирне именице, треба увести тек пошто се понове властите и заједничке именице. Нову подврсту придева – градивне и присвојне треба увести тек пошто се понове описни придеви. Важно је да ученици повежу градивне именице као основу за извођење градивних придева, а да не мешају ове две врсте речи. Кад су у питању присвојни придеви, градиво из граматике треба што више повезивати са правописом. Да би се одредио род и број придева, треба поновити род и број именица и указати ученицима на слагање придева са именицом у роду и броју, без увођења нових термина. Увођење личних заменица подразумева само основне облике и њихово повезивање са глаголским лицем, односно бројем, што ће представљати основу за уочавање слагања субјекта и предиката у наредном разреду. Врсте речи уочавати најпре на изолованим примерима (у основном облику), а затим увежбавати и у оквиру реченице. Наставу граматике треба повезивати са наставом књижевности тако што књижевни текстови из Читанке могу послужити за граматичку анализу и послужити као пример употребе врста речи у реченици и различитих врста реченица по облику и значењу. Водити рачуна о томе да примери буду једноставни за анализу. Учитељ може и прилагодити текст, тако да примери буду типични. Правопис
Правописна правила ученици треба да усвајају постепено, уз понављање и вежбање већ наученог и уз усвајање нових садржаја, и то путем различитих вежбања како на нивоу речи тако и на нивоу реченице. Писање вишечланих географских назива потребно је повезати са наставом природе и друштва – завичајном географијом. Пожељно је направити корелацију са наставом математике у вези са писањем скраћеница за мерне јединице. Пошто се градиво из математике проширује великим бројем јединица мере, требало би, на овом нивоу, скренути пажњу на њихово писање само латиничким писмом.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА Област Језичка култура обухвата усмено и писмено изражавање. Усмено изражавање ученика треба развијати у разговору у којем их учитељ усмерава да јасно, прецизно и разговетно изговарају реченице, поштујући интонацију и правилно акцентовање у реченицама. У вођеном разговору о књижевном или неуметничком тексту или о одређеној теми, ученици одговарају на питања, постављају питања, износе своја мишљења и ставове. Ученици се охрабрују да обликују усмену поруку у којој ће изнети информације на примерима из свакодневног живота. Учитељ треба да ствара прилике и подстиче ученике да говоре, износе информације, своја мишљења, осећања итд. У трећем разреду требало би подстицати ученике да препричавају, причају и описују и на сажет и на опширан начин како усмено, тако и писмено. Препричавање мора да има свој циљ и да буде плански и усмерено. Потребно је усмеравати ученике како да одаберу чињенице, како да одвоје главно од споредног и мање битног и како да следе хронолошки ток садржаја. Требало би водити рачуна о томе да се препричавају само они садржаји који испуњавају програмске захтеве и који су ученицима претходно протумачени/анализирани, предочени, објашњени. Причање представља стваралачко изражавање без обзира на то да ли је у питању стварност или фантазија, тј. да ли је реч о репродуковању неког доживљаја, догађаја и замишљеног садржаја (из света дечије маште). Најчешће се почиње са причањем доживљаја, па потом догађаја. Потребно је указати ученицима да занимљиво причање треба да буде динамично, као и да могу слободније да износе личне доживљаје, ставове, да буду маштовити и оригинални, да се емоционално и сликовито изражавају. Описивање – треба оспособљавати ученике да пажљиво посматрају, уочавају, откривају, запажају, упоређују, па тек онда дату предметност да мисаоно заокруже и језички уобличе. Ученици би требало да локализују оно што описују (временски, просторно, узрочно), да одаберу битна својства (однос спољашњег и условно унутрашњег) и да изнесу лични став/однос према датој појавности. Будући да се описивање често доводи у блиску везу са читањем и тумачењем текста (посебно књижевноуметничког), потребно је стално усмеравати пажњу ученика на она места у овој врсти текстова која обилују описним елементима (опис предмета, ентеријера, биљака и животиња, књижевних ликова, пејзажа и сл.), јер су то и најбољи обрасци за спонтано усвајање описивања као трајне вештине у језичком испољавању. Циљеве и задатке ове врсте вежбања требало би постепено усложњавати – од једнолинијске дескрипције видљивог до промишљеног, аналитичког изражавања доживљаја стварности у којој ће бити истакнута самосталност и индивидуалност ученика. Извештавањем се на јасан, објективан и сажет начин говори о неком догађају. На овом узрасту је потребно само указати ученицима на основне одлике овог облика изражавања: на тачност преношења података, на аутентично презентовање чињеница, на једноставност, на одсуство личног коментара, субјективног доживљаја и имагинарног. Није потребно задати ученицима да напишу извештај, већ би их требало подстицати да сажето усмено известе о себи (нпр. о обављеном задатку код куће) у виду одговора на питања која ће учитељ поставити. На овај начин ће ученици вежбати да буду економични и прецизни приликом изражавања. Варирање језичког израза односи се на специфичан одабир и комбинацију језичких средстава. Помоћу књижевних и некњижевних текстова ученицима би требало указати на различите могућности употребе речи, синтагми и реченица у формалним/неформалним језичким

ситуацијама, као и на промену њиховог значења у зависности од контекста. Током практичне наставе језичке културе ученицима би требало указати да је неопходно говорити онако како то захтева комуникативна ситуација и са њом ускладити језичке механизме. Током наставе језичке културе требало би оспособити ученике да правилно попуне различите једноставне обрасце; на пример, образац за учлањивање у библиотеку или у спортски клуб, писање позивнице за рођендан и слично. На овом узрасту реализују се различите програмске вежбе (правописне, језичке, лексичко-семантичке и говорне вежбе). Правописне вежбе представљају најбољи начин да се правописна правила науче, провере, као и да се уочени недостаци отклоне. У овом узрасту требало би примењивати просте правописне вежбе које су погодне за савлађивање само једног правописног правила из једне правописне области. Приликом савлађивања правописних нала погодне могу бити следеће правописне вежбе: диктат, аутодиктат, вежбе допуњавања и избора правилног облика речи. Језичка култура ученика негује се и кроз игровне активности, посебно кроз језичке вежбе, на пример, разговор са књижевним ликом, затим ситуационе игре, односно стварне ситуације, на пример, разговор у продавници, разговор код лекара и слично. Могу се одабрати и проширивање и допуњавање реченица различитим врстама речи, промена реда речи у реченици, промена дужине реченице и слично. Применом лексичко-семантичких вежби код ученика се ствара навика да промишљају и траже адекватан језички израз за оно што желе да искажу (у зависности од комуникативне ситуације) и повећава се фонд таквих израза у њиховом речнику. Развијању смисла за прецизно изражавање и разумевање значења речи и израза доприносе различите вежбе, на пример: навести речи који припадају различитим тематским скуповима; речи супротног значења али исте врсте и истог рода и броја; промена граматичког лица у тексту; основно и пренесено значење речи и друго. Говорне вежбе код ученика подстичу машту и креативност због чега би их требало чешће примењивати у настави језичке културе. Говорне вежбе су у функцији изграђивања доброг језичког укуса, елоквентности и флуентности у изражавању. На овом узрасту најпогодније могу бити следеће говорне вежбе: рецитовање, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и слично. Ниједан школски писмени задатак се не израђује у трећем разреду.

Корелација

Ликовна култура, Свет око нас, Музичка култура

Уџбеници

Читанка и Радна свеска – Моња Јовић и Иван Јовић- Издавачка кућа „Едука“, Београд 2020.

Поука о језику- Весна Дрезниг и Ана Икар -Издавачка кућа „Едука“, Београд 2020.

Литература

Славица Јовановић, “Приручник за наставнике српског језика за трећи разред ОШ“,

Матица српска, „Правопис српског језика“.

Стандарди

ГОВОРНА КУЛТУРА

У области ГОВОРНА КУЛТУРА ученик/ученица:

1СЈ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорник

1СЈ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања

1СЈ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. „пеvuшења“ или „скандирања“

1СЈ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља

1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), добро распоређујући основну информацију и додатне информације

1СЈ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање

1СЈ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју

1СЈ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став

2. ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У области ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ ученик/ученица:

1СЈ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличног и латиничког текста

1СЈ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу, или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.

1СЈ.1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде исказана на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту

1СЈ.1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник)

1СЈ.1.2.5. одређује основну тему текста 1СЈ.1.2.6. разуме дословно значење текста

1СЈ.1.2.7. разликује књижевноуметнички од информативног текста 1СЈ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознат

3. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

У области ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ ученик/ученица:

1СЈ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице

1СЈ.1.3.2. уме да се потпише

1СЈ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком

1CJ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе

1CJ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре

1CJ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме

1CJ.1.3.7. препричава кратак једноставан текст (до 400 речи)

1CJ.1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на узраст); правилно их употребљава

1CJ.1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.)

1CJ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије)

4. ГРАМАТИКА И ЛЕКСИКОЛОГИЈА У подобласти ГРАМАТИКА, у типичним школским примерима, ученик/ученица:

1CJ.1.4.1. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе)

1CJ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица) и глаголско време (презент, перфекат и футур)

1CJ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) У подобласти

ЛЕКСИКОЛОГИЈА ученик/ученица

: 1CJ.1.4.4. препознаје антонимију

1CJ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији (у кући, школи и сл.)

5. КЊИЖЕВНОСТ У

области КЊИЖЕВНОСТ ученик/ученица:

1CJ.1.5.1. препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме

1CJ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну)

1CJ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту

1CJ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевноуметничком тексту

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу. 2.

1CJ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова

1CJ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни

1CJ.2.2.10. вреднује примереност илустрација које прате текст; наводи разлоге за избор одређене илустрације

4. ГРАМАТИКА И ЛЕКСИКОЛОГИЈА

У подобласти ГРАМАТИКА, у типичним школским примерима, ученик/ученица:

1CJ.3.4.1. именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве; глаголе)

1CJ.3.4.2. уме да промени облик променљивих речи према задатом критеријуму: заједничких именица према броју, а глагола, придева и заменица према роду и броју

1CJ.3.4.3. препознаје прави објекат (у акузативу) и прилошке одредбе за време, место и начин

У подобласти ЛЕКСИКОЛОГИЈА ученик/ученица:

1СЈ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/контекста у којем су употребљени

1СЈ.3.4.5. употребљава речи у основном и пренесеном/фигуративном значењу 5.

КЊИЖЕВНОСТ У области КЊИЖЕВНОСТ ученик/ученица

: 1СЈ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст

1СЈ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту

1СЈ.3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст

Активности наставника

- Формира, учвршћује и повезује знања
- Сам одабира поступак који ће применити
- Преноси информације, излаже градиво и презентира садржај, води наставни процес
- Подстицање ученика да полазним текстом *доживе и схвате* у целини и појединостима
- Утврђивање и обнављање знања о познатим језичким појавама и појмовима којима *непосредно доприноси* боље мишљење и схватање у новог градива
- Упућивање ученика да у тексту, односно у записаним исказима из говорне праксе, *уочавају примере* језичке појаве која је предмет сазнавања.
- Најављивање и бележење *нове наставне јединице* и подстицање ученика да запажену језичку појаву *истраживачки сагледају*.
- Сазнавање *битних својстава* језичке појаве
- Сагледавање језичких чињеница, њихово упоређивање, описивање и класификовање.
- Илустровање и *графичко представљање* језичких појмова и њихових односа
- *Дефинисање језичког појма*
- Препознавање, објашњавање и примена сазнатог градива у новим околностима и у примерима
- Утврђивање, обнављање и примена стеченог знања и умења
- Организује наставне активности у педагошкој комуникацији

Активности ученика

- Игра се словима, речима и сликама
- Римује речи и групе речи
- Осмишљава приче
- Говорним играма осмишљава доживљаје прочитаног (одслушаног текста)
- Сликвито дочарава погађање описаног
- Говори текстове, рецитије, игра се асоцијације
- Прави речнике
- Измишља приче
- Користи и организује информација

УПУСТВО ЗА ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Оцењивање би требало да буде усмерено на добијање информација о обрасцима мишљења и условима под којим ученик може да примени знање стечено током наставе језичке културе у свакодневној формалној и неформалној комуникацији. Процес праћења и вредновања једног ученика треба започети иницијалном проценом нивоа постигнућа ученика. Акцент би требало да буде на учениковим способностима – на ономе што ученик може или покушава да учини. Током процеса наставе и учења учитељ континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити довољно јасна и информативна, како би била подстицајна за даље напредовање ученика. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

Допунска настава

У трећем разреду изводиће се допунска настава из српског језика и математике у зависности од потребе у разреду са по једним часом седмично.

Циљ

Поштовати тачку, упитник и узвичник, правилно употребљавати велико слово на почетку реченице у писању имена и презимена и имена једночланих назива, савладавање просте реченице, стицање основних појмова о именицама глаголима и придевима, савладавање реченице по значењу и облику, овладавање усменим и писменим изражавањем према захтевима програма

Задаци

- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног логичног и изражајног) и читање у себи (доживљајног, усмереног, истраживачко);
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;

Садржај

- Књижевност – језик граматика и правопис – усмено и писмено изражавање

Активности ученика

Употребљава тачку, упитник и узвичник, пише по диктату, чита текстове учествује у причању, рецитије, активно слуша, саставља реченице, именује и чита слова латинице.

Активности наставника

Усмерава, наводи, ствара ситуацију, сугерише, поставља проблем, подстиче, дискутује, анализира, мотивише, координира, наводи на повезивање и примену знања

Начин остваривања програма

- Оспособљавање за правилну усмену и писмену комуникацију
- Неговање изражајног читања уз стално повећање захтева
- Оспособљавање за слободно препричавање и описивање.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	Језик	8
2.	Књижевност	5
3.	Језичка култура	5
УКУПНО		18

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Разред: Трећи

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ

Учења страног језика у основном образовању и васпитању јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну усмену, а од трећег разреда и писану комуникацију, и да стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Задаци

Разумевање говора

Ученик треба да:

- препознаје гласове (посебно оне којих нема у матерњем језику) у говорном ланцу, акценат, ритам и интонацију;
- разуме вербални садржај уз помоћ облика невербалне комуникације;
- разуме говор наставника, кратке дијалоге, приче и песме о познатим темама, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа;
- разуме и реагује на одговарајући начин на кратке усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на игру, заповест, упутство итд.).

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- разговетно изговара гласове, научене речи и изразе, поштује ритам и интонацију;
- даје основне информације о себи и свом окружењу, самостално и уз наставникову помоћ;
- описује кратким и једноставном језичким структурама себе и друге у познатим ситуацијама;
- репродукује, сам или у групи, кратке рецитације и бројалице и пева познате песмице.

Интеракција

Ученик треба да:

- реагује вербално и невербално на упутства и постављена питања;
- поставља једноставна питања;
- изражава допадање и недопадање;
- учествује у комуникацији (у пару, у групи, итд.);
- препознаје кад нешто не разуме, поставља питања и тражи разјашњења.

Знања о језику

- препознаје шта је ново научио;
- схвата значај познавања језика, матерњег и страног у међуљудској комуникацији ма другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- поздрави и отпоздрави, примењујући једноставна језичка средства;
- представи себе и другог;

- разуме једноставна питања личне природе и одговара на њих;
- разуме једноставна упутства и налоге и реагује на њих;
- саопшти једноставна упутства и налоге;
- разуме позив на заједничку активност и на прикладан начин реагује на њега;
- упуту позив на заједничку активност;
- разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих;
- упуту кратке и једноставне молбе;
- искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
- разуме једноставно исказане честитке и одговори на њих;
- упуту једноставне честитке; разуме и, примењујући једноставна језичка средства, наведе најубичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника;
- препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења;
- разуме једноставне описе бића, предмета и места;
- опише бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства;
- разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази основне потребе, осете и осећања једноставним језичким средствима;
- разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих;
- тражи и пружи једноставна обавештења о положају у простору;
- разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време;
- разуме једноставне исказе којима се изражава припадање / неприпадање, поседовање / непоседовање и реагује на њих;
- тражи и даје једноставне исказе којима се изражава припадање / неприпадање, поседовање / непоседовање;
- разуме једноставне исказе за изражавање допадања / недопадања и реагује на њих;
- тражи мишљење и изражава допадање / недопадање једноставним језичким средствима;
- разуме једноставне текстове у којима се описују радње и способности у садашњости;
- размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
- опише радње и способности користећи једноставна језичка средства;
- разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине

Садржај

Welcome to Happy Street 13

At school 7

At Happy House 7

At the shop 7

At the park 6

Greg's flat 7

In the street 7

In the playground (festivals) 18

Тематске области у настави страних језика за основну школу

Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда првог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика, тако да свака тема представља одређени ситуацијски комплекс.

- Лични идентитет
- Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)
- Географске особености
- Србија – моја домовина
- Становање – форме, навике
- Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине
- Временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)
- Школа и школски живот
- Млади – живот деце и омладине
- Здравље и хигијена
- Емоције (љубав према породици, друговима)
- Превозна средства
- Временске прилике
- Уметност за децу (нарочито модерна књижевност за децу; пригодне традиционалне и модерне песме)
- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- Слободно време – забава, разонода, хобији
- Исхрана и гастрономске навике
- Путовања
- Мода и облачење
- Спорт
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења

-Поздрављање

Hi/Hello, how are you today? I'm fine, thank you, and you? I'm very well, thanks./Not great.

Good morning/afternoon/evening/night.

Goodbye./Bye. See you later/tomorrow/on Monday.

Have a nice day /weekend/holiday! Thanks, same to you!

Личне заменице – *I, you ...*

Глагол *to be* – *the Present Simple Tense*

Императив

(Интер)културни садржаји: Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.

-Представљање себе и других, давање основних информацијао себи; давање и тражење основних информација о другима

Hi, I'm Andrija. Hello, I'm Alex. How old are you? I'm (nine). I'm in Year 3. Where are you from? I'm from Serbia. How do you spell your name? It's A-N-D-R-I-J-A. Have you got any brothers or sisters? Yes, I have/I've got one sister. No, I'm an only child. How many aunts/uncles have you got? This is my cousin/sister Vanja. Nice to meet you. Nice to meet you, too. What's your/his/her/their address? It's 12, Zvezdarskih jelki Street, Belgrade. What's

your/his/her/their phone number? It's oh/zero-six-four-double five/five-five...I'm 10 today. How old is your mum/dad? She/He's 32. Where are your parents today? Are they at work? No, they're at home. Are your friends at school now? Yes, they are. This is my friend Ana. She's/She is in my class. That's Tea's dog. Its name is Spot. This is our teacher, Mr/Miss/Mrs Jones. That is Mr Turner. He's/He is a policeman. Who are those children? They're our neighbours. What are their names? Pavle and Milica. Who's the boy in the picture? It's my Brazilian pen pal, Bruno. Tell me about your family/country. Write soon!

Личне заменице – *I, you...*

Присвојни придеви – *my, your...*

Показне заменице – *this/that, these/those*

Have got/Have за изражавање поседовања

Питања са *Who/What/Where/How (old/many)*

Предлози за изражавање места – *from, in...*

Саксонски генитив са именицама у једнини

Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом

Императив

Основни бројеви (0-100)

Алфавет

(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; конвенције у писању личних заменица; конвенције у саопштавању телефонских бројева и адреса; употреба титула уз презимена (*Mr, Mrs, Miss*); разлике између српске азбуке и енглеског алфавета; конвенције у писању разгледница и писама.

-Разумевање и давање једноставних упутстава и налога

Listen, point and repeat. Listen again. Match the words with the things/people in the picture. Order the lines. Ask and answer questions about the photo on page 38. Spell your name. Ask your friend to spell his/her name. Write/Circle the letters/numbers. Write/Say true or false. Complete the sentences/dialogue. Complete the table with ticks and crosses. Read the story. Read and check. Think of a place/person. Come and help! Wait and see! Watch out! Hurry up! Close/Open the door/a window, please! Smile! It's my/your/Oliver's turn!

Императив

Присвојни придеви – *my, your...*

Алфавет

Бројеви 0-100

(Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости

-Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности

Can we meet on Saturday and play football? I'm sorry, I've got a music class on Saturday, but we can meet on Sunday. Really? Sunday is ok for me too! Great! See you at the park!

It's hot today. Let's go to the beach! Sorry, but I can't swim!

I'm very tired. Let's go home!

Come and meet my friends!

Listen to the music!

Модални глагол *can* за изражавање предлога и способности Императив

(Интер)културни садржаји: прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.

- Исказивање молби, захвалности и извињења

Can you spell that again, please?/ Can you write it on the board, please?

Can /May I read the story? Of course you can.

Can/May I sit here, please? No, it's Nina's seat.

Can/May I borrow your dictionary? Yes, here you are. Thank you/Thanks. You're welcome.

Thanks for your help.

Модални глаголи за изражавање молбе –*can/may*

Саксонски генитив са именицама у једнини

(Интер)културни садржаји:

Правила учтиве комуникације.

-Честитање празника, рођендана и других значајних догађаја

Welcome to my birthday party! Happy birthday to you! Thanks! How many candles are there on your birthday cake? Happy New Year!/Merry Christmas!/Happy Valentine's Day!/Happy Easter! Thanks, same to you! Let's have a party. Let's celebrate! What do you do on New Year's Day? We open our presents and watch films about Santa Claus and his reindeer. At Easter we decorate Easter eggs. Children dress up for Halloween. Look at the fireworks

Императив

The Present Simple Tense за описивање уобичајених радњи (само као опција, рецептивно)

Питања са *What/How many*

(Интер)културни садржаји: Најзначајнији празници и догађаји начини обележавања/прославе

-Описивање бића, предмета, места и појава

Who's this? It's Johnny Depp, my favourite actor. He's American. That's a photo of my family. Look, they're all smiling. How many teeth has your baby brother got? What colour are his eyes? I've/I have got two hands. She's/She has got black hair. He's/He has got big ears. She's/She is tall and slim. My dad's new car is fast and cool. What are these? They're my new felt tip pens. Belgrade is the capital of Serbia. Our city is old, but very nice. There are a lot of beautiful mountains and lakes in my country. What's the capital of England? London buses are red, but its taxis are black. Where are you in this photo? I'm in Sydney, it's a big city in Australia. There are a lot of strange animals and funny birds.

Глаголи *have got, to be* за давање описа

Показне заменице – *this/that, these/those*

Егзистенцијално *There is/are...*

Питања са *Who/What/Where/How many...*

Правилна множина именица: *pen– pens, bus – buses, city – cities...*

Неправилна множина основних именица: *tooth– teeth...*

Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом.

(Интер)културни садржаји:

Познате личности и области спорта,

глуме,

музике...;

престонице земаља енглеског говорног подручја;

препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.

-Исказивање потреба, осета и осећања

She's tired/bored. She wants to go home. Is he hungry/thirsty? Does he want a sandwich/a glass of orange juice? They're not cold, they're hot! Are you OK? Is he happy? No, he's sad. His dog is lost.

The Present Simple Tense (be, want)

(Интер)културни садржаји:

Правила учтиве комуникације.

-Исказивање положаја у простору

They're at the cinema/museum. Where's your brother? He's in bed. Where's my English dictionary? It's here on my desk. Where are my trainers? They are over there, under the bed. Where's the Statue of Liberty? It's in New York. The London Eye is next to the River Th

Прилози и предлози за изражавање положаја и просторних односа: *here, there, in, on, at, next to, under...*

Питања са *Where*

Употреба и изостављање одређеног члана у изразима *at the park/beach/cinema/museum, at home/school/work, in bed...*

(Интер)културни садржаји: препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.

-Исказивање времена

What time is it? It's twelve (o'clock). It's a quarter to/past twelve. It's half past twelve. What day is it today? It's Wednesday. It's a nice, sunny day. Is it snowy? No, but it's rainy and windy today. I've got a basketball game at a quarter to four/on Saturday.

Питања са *What/When*

Предлози за изражавање времена: *at, on, to, past...*

(Интер)културни садржаји: радна недеља и викенд.

-Изражавање припадања / неприпадања и поседовања / непоседовања

It's Alex's guitar. Is that Anna's bag? These are not their jackets. Sophie's mum and dad have got/have a big house. My friend hasn't got/doesn't have any brothers or sisters. Have you got/Do you have a bike?

Присвојни придеви *my, your...*

Показне заменице – *this/that, these/those*

Have got/Have за изражавање припадања/поседовања

Саксонски генитив са именицама у једнини

(Интер)културни садржаји: породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини.

-Изражавање допадања / недопадања

Does he like music? Yes, he loves it./No, he doesn't. Who's your favourite tennis player? What's your favourite hobby? It's an amazing poster! Those computer games are fantas

The Present Simple Tense глагола *be/like/love*

Питања са *Who/What*

(Интер)културни садржаји: интересовања, хобији

-Описивање догађаја и способности у садашњости

My brother can play football, but he can't act. How many languages can your dad speak? Can you play the guitar? I can't ride a bike.

We are late for our school bus.

Look! She's/She is wearing a dress. Is he wearing jeans? Yes, he is. No, he isn't. What are you doing? I'm/I am eating a biscuit. What are they doing? They are not/aren't playing, they're watching TV.

Модални глагол *can* за изражавање способности

The Present Continuous Tense за изражавање тренутних радњи

Питања са *What/Where/When/How many...*

(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи - наставне и ваннаставне активности.

- Изражавање броја и количине

How many children are there in your class? There are 11 boys and 14 girls.

How many classes have we got today? We've got four classes.

Her granny is 65.

Правилна множина именица: *boy-boys, girl-girls, class-classes...*

Неправилна множина основних именица: *child-children...*

Питања са *Howmuch/many*

Основни бројеви 0-100

(Интер)културни садржаји:

Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина. Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се нанастојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике,

у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика у друштвеном чину. Уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала. Учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан. Током часа се препоручује динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на налоге наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио- -записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл). Игре примерене узрасту.

Корелација

- Српски језик
- Ликовна култура
- Музичка култура.

Уџбеници

Happy Street 1- Уџбеник за енглески језик, 3. разред основне школе, Stella Maidment and Lorena Roberts, The English Book, 2020.

Happy Street 1- Радна свеска за енглески језик, 3. разред основне школе, Stella Maidment and Lorena Roberts, The English Book, 2020.

Литература

- Happy Street 1- Teacher's book- Приручник, Stella Maidment and Lorena Roberts, The English Book, 2020.
- How to teach English, Jeremy Harmer

Стандарди

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Посебни стандарди

Разумевање говора

Ученик разуме и реагује на краћи усмени текст у вези са познатим темама.

Разумевање писаног текста

Ученик чита са разумевањем кратке писане и илустроване текстове у вези са познатим темама.

Усмено изражавање

Ученик усмено изражава садржаје у вези са познатим темама самостално или уз помоћ наставника.

Писмено изражавање

Ученик у писаној форми изражава краће поруке према познатом узору, поштујући правила писаног кода.

Интеракција

Ученик остварује комуникацију и са саговорницима размењује кратке информације у вези са познатим темама.

Знања о језику

Препознаје основне принципе граматичке и социolingвистичке компетенције уочавајући значај личног залагања у процесу учења страног језика. Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору.

ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење.

ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства.

ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме.

ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно.

ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.).

ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба,

уколико укључују визуелне елементе.

ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средстава приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.).

ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и

свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе.

ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства.

ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства.

ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.

ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима.

ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита.

ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...).

ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.

ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања.

ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања.

ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно.

ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама.

ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима.

ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама.

ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима.

ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике.

ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.

ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину.

ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности,

искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства.

ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање.

ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење

ПСТ.2.1.17. Размеђује основне информације о плановима и обавезама.

ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве.

ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима.

ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања.

ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу.

ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.

ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.

ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена

прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила.

ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура.

ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима,

географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.

ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.3.1.1. Разуме дуже низове саопштења, упутстава, молби итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

ПСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације у аутентичном разговору два или више (са)говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.3.1.3. Разуме основни смисао и главне информације јасно артикулисаних монолошких излагања, прича, презентација и предавања на узрасно адекватне и блиске теме, уз одговарајућу визуелну подршку.

ПСТ.3.1.4. Разуме основни смисао и може да издвоји главне информације из аутентичних подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим, узрасно адекватним темама (нпр. репортажа, научно-популарних, документарних, играних, анимираних филмова, спотова) које слуша/гледа у смисленим целинама.

ПСТ.3.1.5. Разуме општи смисао и већину фраза и израза сложенијих разговетних текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и може да издвоји већину релевантних информација у порукама, писмима и мејловима о блиским темама.

ПСТ.3.1.7. Разуме упутства која се односе на сналажење на јавним местима (нпр. руковање апаратима и уређајима, упозорења, безбедносне информације и сл.).

ПСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и главне информације различитих врста текстова са интернета или других писаних медија који су у складу са узрастом и интересовањима ученика.

ПСТ.3.1.9. Разуме главне идеје, поруке и специфичне информације адаптираних верзија белетристике за младе.

ПСТ.3.1.10. На основу смисла читавог текста и садржаја појединачних делова открива значења непознатих речи и конструкција.

ПСТ.3.1.11. Разуме експлицитно изражена осећања, жеље и расположења.

ПСТ.3.1.13. Разуме смисао једноставних рекламних порука.

ПСТ.3.1.14. Проналази потребне информације у речницима, енциклопедијама, брошурама и на интернет страницама.

ПСТ.3.1.15. Разуме и може да издвоји потребне информације из табела, графикана, информатора и сл.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.16. Течно и с лакоћом описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, искуства/догађаје из прошлости и планове за будућност.

ПСТ.3.1.17. Учествује у неформалном и формалном разговору (нпр. са наставницима, службеним лицима и сл.), поставља и одговара на неколико питања у низу на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање.

ПСТ.3.1.18. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

ПСТ.3.1.19. Објашњава оно што не разуме, уме да тражи помоћ и да изрази мишљење/потребу расположивим језичким средствима.

ПСТ.3.1.20. На једноставан начин излаже на задату тему и одговара на питања која се односе на њу.

ПСТ.3.1.21. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

ПСТ.3.1.22. Резимира текст који слуша или чита ослањајући се у мањој мери на језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.23. Пише обична и електронска писма у којима са пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

ПСТ.3.1.24. Пише краће текстове од неколико логички повезаних реченица о узрасно релевантним темама (о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота).

ПСТ.3.1.26. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ПСТ.3.1.28. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.3.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто

опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.30. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.32. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила или уз мање неправилности које не угрожавају разумевање поруке коју жели да саопшти.

ПСТ.3.2.2. Записује речи и изразе уз минималне ортографске неправилности које не ремете разумевање датог записа; познаје и примењује фреквентна правописна правила.

ПСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ПСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

ПСТ.3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.

Активности ученика

Ученик редовно похађа наставу и адекватно реагује на упутства наставника. Пажљиво прати предавања, записује најважније ствари и активно учествује у процесу наставе. Поставља наставнику подпитања како би што боље схватио оно што наставник презентује. Обраћа се наставнику са поштовањем и уважавањем. Развија самокритички став према себи, уважава мишљење других и прихвата критику. Сарађује са наставником и друговима из разреда. Учествује у раду групе, ради на сопственом усавршавању и јачању самопоуздања. Ученик ради вежбе слушања (према упутствима наставника или са диска, углавном физичке активности, устани, седи, ходај, скочи, играј али и активности у вези са радом у учионици, цртај, сеци, боји, отвори, затвори свеску итд.), додаје делове слике, обавља мануелне активности (сецкање, бојење, прављење предмета од глине или сланог теста). Пева у групи, погађа предмете или лица, црта по диктату, учествује у играма које су примерене његовом узрасту, повезује звучни материјал са илустрацијом. Учествује у изради илустрованих и писаних материјала. Препознаје везе између слова и гласова, повезује речи и слике, одговара на једноставна питања у вези са текстом, извршава прочитана упутства и наредбе. Повезује гласове и слова, замењује речи цртежом и сликом, проналази речи које недостају, повезује речи и кратке реченице са сликама.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу; бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима. Подстиче ученике, даје савете и пружа помоћ; усмерава, реализује, демонстрира, објашњава, даје упутства; омогућује примену наученог; прати ефекте сопственог рада и рада ученика. Наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја. Третира ученике као одговорне, креативне и активне учеснике у друштвеном чину. Подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад. Подстиче развијање такмичарског духа код ученика и позитивне атмосфере у разреду. Подстиче ученике на константно усавршавање и ради на јачању њиховог самопоуздања. Заједно са ученицима решава проблеме, пружа им корисне савете. Наставник поседује довољно стрпљења за ученике који слабије напредују, не запоставља их већ их стално укључује у различите активности, подстиче их и увек похваљује њихов труд. Припрема материјал са лакшим задацима за слабије ученике и додатни материјал за ученике који су надарени и брже ураде постављене задатке од

осталих. Ангажује ученике приликом израде постера, панoa и другог материјала који ће украсити њихову учионицу и учинити је пријатним местом за учење и дружење.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

Допунска настава

Предмет: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: 9

Циљ

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, усменог и писменог изражавања. Један од најважнијих циљева допунске наставе је свакако што веће ангажовање и мотивисање ученика са потешкоћама у учењу.

Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или се уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

Задаци

Задатак наставе страног језика јесте стицање позитивног односа према сопственом језику и културном наслеђу, као и према другим језицима и културама, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- поздрави и отпоздрави, примењујући једноставна језичка средства;
- представи себе и другог;
- разуме једноставна питања личне природе и одговара на њих;
- разуме једноставна упутства и налоге и реагује на њих;
- саопшти једноставна упутства и налоге;
- разуме позив на заједничку активност и на прикладан начин реагује на
- разуме кратке и једноставне молбе и реагује на њих;
- упути кратке и једноставне молбе;
- исаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
- препозна и именује бића, предмете и места из непосредног окружења
- разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и
- разуме једноставна обавештења о положају у простору и реагује на њих;
- разуме једноставне исказе којима се изражава припадање / неприпадање, поседовање / непоседовање и реагује на њих;
- разуме једноставне исказе за изражававање допадања / недопадања и реагује на њих;
- разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на бројеве и количине.

Глобални план рада-допунска настава

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Welcome to Happy Street	2
2.	At school	1
3.	At Happy House	1
4.	At the shop	1
5.	At the park	1
6.	Greg's flat	1
7.	In the street	1
8.	In the playground (festivals)	1
УКУПНО		9

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Начин остваривања програма прилагођен је способностима ученика како би се у постигли што бољи резултати у раду. Постоји велики број деце ромске националности који се налазе у тешкој материјалној ситуацији па често немају књиге, свеске и школски прибор зато наставник за њих припрема фотокопирани материјал како би им олакшао процес учења. На часовима допунске наставе примењује се фронтални и индивидуални облик рада како би наставник ученицима дао конкретна објашњења на задатим примерима. Ученици раде вежбе и задатке са основног нивоа које уз помоћ наставника могу успешно завршити.

Активности ученика

Ученик редовно похађа часове допунске наставе. Пажљиво прати предавања, записује најважније ствари и активно учествује у процесу наставе. Поставља наставнику подпитања како би што боље схватио оно што наставник презентује.

Обраћа се наставнику са поштовањем и уважавањем. Развија самокритички став према себи, уважава мишљење других и прихвата критику

Пажљиво слуша сва објашњења и упутства које наставник пружа. Одговорно обавља своје домаће задатке и тражи савет наставника ако има потешкоћа у раду.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу; бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима. Подстиче ученике, даје савете и пружа помоћ; усмерава, реализује, демонстрира, објашњава, даје упутства; омогућује примену наученог; прати ефекте сопственог рада и рада ученика.

Наставник објашњава нејасне задатке, исправља грешке и даје ученику савете како да превазиђе одређене потешкоће у учењу. Подстиче ученика да вредно ради и похваљује сваки напредак. Труди се да укаже ученику на велики значај учења страног језика и да га мотивише за даљи рад.

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова 180

Недељни фонд часова 5

Циљ наставе математике у основној школи јесте: да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву, да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање, као и да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

Задаци наставе математике јесу :

- да ученици стичу знања неопходна за разумевању квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи , друштву и свакодневном животу;
- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање),за успешно настављање образовања и укључивања у рад;
- да развија ученикову способност посматрања ,опажања и логичког , критичког , стваралачког и апстрактног мишљења ;
- да развија културне , радне, етичке и естетске навике ученика ,као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања;

- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних наука и допринесе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности, као што су: истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, смисао за самостални рад;
- да интерпретацијом математичких садржаја и упознавање основних математички метода допринесе формирања правилног погледа свет и свестраном развоју ученикове личности;
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком, јасноћу и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима; реалацијама и пресликавањима;
- да ученици савладају основне операције са природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и основне законе тих операција;
- да ученици упознају најважније равне и просторне геометриске фигуре и њихове узајамне односе;
- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометриским конструкцијама.

Исноди

- прочита, запише и упореди бројеве прве хиљаде и прикаже их на бројевној правој;
- прочита број записан римским цифрама и напише дати број римским цифрама (до 1.000);
- изврши четири основне рачунске операције, писмено и усмено (до 1.000);
- подели број бројем прве десетице, са и без остатка, и провери резултат;
- процени вредност израза са једном рачунском операцијом;
- израчуна вредност бројевног израза са највише три рачунске операције;
- одреди десетице и стотине најближе датом броју;
- реши једначину са једном рачунском операцијом;
- одреди и запише скуп решења неједначине са сабирањем и одузимањем;
- реши проблемски задатак користећи бројевни израз или једначину;
- упореди разломке облика са једнаким именицима;
- резултат мерења дужине запише децималним бројем са једном децималом;
- уочи и речима опише правило за настајање бројевног низа;
- чита и користи податке представљене табеларно или графички (стубичасти дијаграм и сликовни дијаграм).
- црта паралелне и нормалне праве, правоугаоник и квадрат;
- конструише троугао и круг;
- именује елементе угла, правоугаоника, квадрата, троугла и круга;
- разликује врсте углова и троуглова;
- одреди обим правоугаоника, квадрата и троугла, применом обрасца;
- опише особине правоугаоника и квадрата;
- преслика геометријску фигуру у квадратној или тачкастој мрежи на основу задатог упутства;
- користи геометријски прибор и софтверске алате за цртање.

- чита, упореди и претвара јединице за мерење дужине, масе, запремине течности и времена;
- упореди величине (дужина, маса, запремина течности и време);
- измери површину геометријске фигуре задатом мером (правоугаоником, квадратом и троуглом);
- примењује концепт мерења у једноставним реалним ситуацијама

Наставни садржај

БРОЈЕВИ (препоручена дистрибуција часова је 136)

Бројеви прве хиљаде.

Сабирање и одузимање (усмени и писмени поступак).

Множење једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељење бројевима прве десетице са и без остатка (усмени и писмени поступак).

Зависност резултата од промене компонената.

Једначине облика: $a + x = b$, $a - x = b$, $x - a = b$, $a \times x = b$. Неједначине облика: $a \pm x < b$, $a \pm x > b$, $x - a < b$, $x - a > b$. Римске цифре D, M. Упоредивање разломака са једнаким именицима. Децимални запис броја са једном децималом.

- Текстуални задаци
- Разломци облика $1/a$ ($a \leq 10$)
- Упоредивање разломака са једнаким именицима.
- Децимални запис броја са једном децималом

ГЕОМЕТРИЈА (препоручена дистрибуција часова је 32)

Узајамни положаји правих (паралелне праве и праве које се секу).

Угао, врсте углова. Троугао, врсте троуглова. Кружница и круг.

Правоугаоник и квадрат. Обим троугла, квадрата и правоугаоника.

Цртање паралелних и нормалних правих помоћу лењира.

Конструкције троугла и кружнице.

Пресликавање геометријских фигура на квадратној мрежи.

МЕРЕЊЕ И МЕРЕ (препоручена дистрибуција часова је 12)

Мерење масе (kg, g, t).

Мерење времена (деценија, век, секунд).

Мерење површине геометријских фигура задатом мером.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање, увежбавање и систематизацију градива). Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација градива), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

Бројеви (136; 53 + 83) Геометрија (32; 12 + 20) Мерење и мере (12; 5 + 7) Предложени редослед реализације тема: 1. Бројеви – први део (бројеви до 1.000, усмени поступци рачунања и римске цифре);

Геометрија – први део (праве и углови);

3. Бројеви – други део (писмени поступци рачунања, једначине и неједначине)

4. Геометрија – други део (геометријске фигуре);

5. Мерење и мере;

6. Бројеви – трећи део (разломци).

Предложена подела тема и редослед реализације нису обавезни за наставнике, већ само представљају један од могућих модела.

Овакав предлог је дат због тога што је пожељно комбиновати алгебарске и геометријске садржаје. Основа за писање исхода и избор садржаја је чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резонување и доношење закључака и одлука

Исходи представљају основ за избор наставних садржаја, доприносе и лакшем избору наставних стратегија, метода и пост пака, чиме се олакшава дидактичко-методичко креирање процеса поучавања и учења.

Достизањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање образовних стандарда и међупредметних компетенција као што су комуникација, дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да ученици достигну исходе и да изабере одговарајуће методе, активности и технике за рад са ученицима

. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот.

Приликом планирања часа, дате исходе треба разложити на мање и на основу њих планирати активности за конкретан час.

Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже достићи, док је за одређене исходе потребно више времена и активности, као и рада на различитим садржајима.

Исходе треба посматрати као циљеве којима се тежи током једне школске године.

Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција и не треба је усмерити само ка достизању појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, да ученици самостално откривају математичке правилности и изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

Приликом планирања наставе, треба имати у виду да, у овом узрасту, различите игралике активности, као и употреба едукативних софтверских алата, у функцији сазнавања и учења могу бити додатна мотивација за усвајање математичких садржаја. Због тога је важно да се ученицима првог циклуса омогући да развијају математичко

мишљење у контексту игроликих активности и употребе едукативних апликација на интернету и других електронских материјала.

Поред тога, игролике активности и употреба едукативних апликација и електронских материјала значајно доприносе развијању интересовања за математику и позитивног става према математици. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика

. II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Бројеви У трећем разреду наставља се развој појма броја, бројевног низа и поступака рачунања у оквиру блока бројева до 1.000. Исходи ове теме се углавном остварују спирално, тако да се исходи који су остварени у оквиру блока бројева до 100 проширују на блок бројева до 1.000. Бројеви се представљају визуелно и разложени на стотине, десетице и јединице. Касније се бројеви представљају као збирови вишеструких декадних јединица ($234 = 200 + 30 + 4$).

Визуелизација бројева и места броја у бројевном низу помаже разумевању декадног бројевног система. Посебно, проблеми уочавања и описивање речима правила за настајање бројевног низа подстичу развијање математичко логичког мишљења.

Упознају се усмени и писмени поступци сабирања и одузимања у блоку бројева до 1.000 као и множења једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељења бројевима прве десетице.

Појам дељивости се сада проширује и уводи се појам остатка при дељењу. Ученици се подстичу да дођу до закључка који су бројеви дељиви са 2, 5 и 10. Усмени поступци рачунања упознати су у претходним разредима те је потребно обновити ове поступке у оквиру блока бројева до 100 пре проширене примене у оквиру блока бројева до 1.000. Усмени поступци рачунања осим у писаној форми, увежбавају се усменим рачунањем (без записивања) у циљу практичне примене одговарајуће методе, активности и технике за рад са ученицима.

Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученику потребна за даље учење и свакодневни живот. Приликом планирања часа, дате исходе треба разложити на мање и на основу њих планирати активности за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже достићи, док је за одређене исходе потребно више времена и активности, као и рада на различитим садржајима.

Исходе треба посматрати као циљеве којима се тежи током једне школске године.

Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција и не треба је усмерити само ка достизању појединачних исхода. При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, да ученици самостално откривају математичке правилности и изводе закључке.

Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Ученике треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака. Приликом планирања наставе, треба имати у виду да, у овом узрасту, различите игролике активности, као и употреба едукативних софтверских алата, у функцији сазнавања и учења могу бити додатна мотивација за усвајање математичких садржаја. Због тога је важно да се ученицима првог циклуса

омогући да развијају математичко мишљење у контексту игроликих активности и употребе едукативних апликација на интернету и других електронских материјала. Поред тога, игролике активности и употреба едукативних апликација и електронских материјала значајно доприносе развијању интересовања за математику и позитивног става према математици. На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Бројеви У трећем разреду наставља се развој појма броја, бројевног низа и поступака рачунања у оквиру блока бројева до 1.000. Исходи ове теме се углавном остварују спирално, тако да се исходи који су остварени у оквиру блока бројева до 100 проширују на блок бројева до 1.000. Бројеви се представљају визуелно и разложени на стотине, десетице и јединице. Касније се бројеви представљају као збирови вишеструких декадних јединица ($234 = 200 + 30 + 4$). Визуелизација бројева и места броја у бројевном низу помаже разумевању декадног бројевног система. Посебно, проблеми уочавања и описивања речима правила за настајање бројевног низа подстичу развијање математичко логичког мишљења. Упознају се усмени и писмени поступци сабирања и одузимања у блоку бројева до 1.000 као и множења једноцифреним бројевима и бројем 10 и дељења бројевима прве десетице. Појам дељивости се сада проширује и уводи се појам остатка при дељењу. Ученици се подстичу да дођу до закључка који су бројеви дељиви са 2, 5 и 10. Усмени поступци рачунања упознати су у претходним разредима те је потребно обновити ове поступке у оквиру блока бројева до 100 пре проширене примене у оквиру блока бројева до 1.000. Усмени поступци рачунања осим у писаној форми, увежбавају се усменим рачунањем (без записивања) у циљу практичне примене у реалним ситуацијама везаним за рачунање са новцем и др. Након усвајања усменог поступка рачунања уводе се писмени поступци рачунања који се изводе: записивањем бројева у форми збира вишеструких декадних јединица, коришћењем таблица месних вредности и скраћено, са потписивањем. Облици писменог рачунања се упознају наведеним редоследом у циљу разумевања поступка писменог рачунања. Потребно је одвојити довољно времена за увежбавање технике рачунања и креирају визуелне представе разломака и упоређују разломке са истим имениоцем. Бољем разумевању појма разломка доприносе практичне активности деобе и спајања, лепљења и сечења погодних дидактичких материјала. Уводи се децимални запис броја у контексту мерења дужине, при чему се бирају искључиво случајеви где је резултат децимални број са једном децималом. Скуп римских цифара се проширује цифрама D и M чиме се омогућава записивање бројева до 1.000 римским цифрама. Пре увођења нових цифара потребно је обновити римске цифре из претходног разреда и концепт записивања и читања бројева записаних римским цифрама. Увођењем ове две цифре, заокружује се целина и ученици ће, када упознају бројеве веће од 1.000, бити у стању да користе римске цифре и за записивање година

Геометрија

У трећем разреду наставља се упознавање геометријских фигура у равни и њихових својстава, развој перцепције простора и просторног резоновања. Бављење

геометријским садржајима у трећем разреду ослања се на до тада већ уведене појмове. Анализирају се и цртежом представљају узајамни положаји правих: паралелне праве и праве које се секу. Паралелне праве ученици цртају помоћу лењира и троугаоника или два троугаоника. Посматрањем модела углова уочава се да угао образују две полуправе са заједничком почетном тачком. Анализирањем већ упознатих геометријских фигура ученици уочавају различите углове. Уводе се термини теме и крак, као и одговарајуће ознаке везане за угао. Увођење појма правоугла започиње анализирањем односа између хоризонталних и вертикалних положаја објеката у окружењу, посматрањем правоугаоника и квадратне мреже. Нормални положај правих уводи се преко појма правоугла. Прав угао, односно нормалне праве ученици цртају помоћу лењира и троугаоника или два троугаоника. Кружница се уводи као затворена крива линија чије су све тачке једнако удаљене од једне тачке – центра кружнице. Круг се описује као равна фигура ограничена кружницом. Уводе се термини центар, полупречник и пречник, као и одговарајуће ознаке за центар и полупречник. Ученици кружницу/круг конструишу шестаром и увиђају да су круг и кружница одређени центром и полупречником. Ученици су у претходним разредима класификовали и цртали геометријске фигуре (троугао, квадрат, правоугаоник). У трећем разреду анализирају се основна својства упознатих геометријских фигура (број страница, дужина страница, подударност и паралелност страница, врсте углова) и групишу у односу на уочена својства. Упознаје се класификација врста троуглова према дужинама страница. Цртају се квадрат и правоугаоник и конструише троугао када су познате дужине свих страница. Ученици се подстичу да откривају формуле. Обим геометријских фигура (троугла, квадрата, правоугаоника) се одређује са и без формула. Пресликавају се једноставне геометријске фигуре на квадратној мрежи или тачкастој мрежи симетрично у односу на дату праву, померањем у одређеном смеру за дату дужину или на основу задатог визуелног упутства. Активности које подстичу развој геометријског мишљења су: посматрање, прављење модела, цртање, склапање и растављање делова фигуре. Ове активности помажу ученицима да уоче својства фигура и просторне односе. Код конструкција и цртања је важно подстицати прецизност.

Мерење и мере

У оквиру ове теме упознају се стандардне мерне јединице за мерење масе (kg, g, t), времена (деценија, век, секунд), дужине (mm, km) и запремине течности (l, dl, cl, ml, hl). За усвајање основних знања о мерама и јединицама мере потребно је користити очигледна средства и давати ученицима да процењују и мере различите предмете из окружења. Важно је да ученици овладају претварањем мерних јединица из већих у мање и обрнуто, као и претварањем вишеименованих у једноименоване и обрнуто. Ученици се упознају са концептом мерења површине геометријских фигура без увођења стандардних једница за мерење површине. Са ученицима се решавају једноставнији проблеми у којима је потребно поплочати одређену површину различитим задатим геометријским фигурама (правоугаоник, квадрат и троугао). Задаци у реалном контексту основа су за бављење овим садржајима. Вишеименовани бројеви као резултат мерења дужине пружају контекст за увођење децималног записа броја, при чему се раде само случајеви записа са једним децималним местом. Полази се од сазнања да је дециметар десети део метра и да се зато може записати да је $1 \text{ dm} = 0,1 \text{ m}$. Опште напомене Приликом увођења нових појмова важан је избор модела. За увођење појма хиљаде пожељно је коришћење модела коцке димензије $10 \times 10 \times 10$. За анализирања својстава геометријских фигура важан је избор погодних модела на којима је лакше уочити својства. На пример, жичани модели геометријских фигура погодни су при обради појма обима фигуре док су за уводна разматрања појма површине

прикладнији модели фигура од картона. Промене у свим сферама живота увелико су условљене употребом информационих технологија. Савремене наставне методе укључују и употребу различитих софтверских апликација. Ученике треба упознати са употребом калкулатора ради провере тачности рачуна. Наставник ученике може упућивати на различите апликативне софтвере и бесплатне едукативне игре на мобилним телефонима, таблетима и рачунарима. Употреба ИКТ-а доприноси развијању општих међупредметних компетенција као што су рад са подацима, дигитална компетенција, решавање проблема и др. На пример, у областима Геометрија и Мерење и мере за развијање основних геометријских концепата и њихову употребу у реалном контексту ученици могу користити Геогебру (цртање троугла, праве кроз две тачке, кружнице), Гугл Мапе (улице које се секу или су паралелне, растојања између објеката, полупречник и пречник кружног тока) и сл. Ученике треба упућивати на апликације које развијају логичко-комбинаторно размишљањ

Геометрија – први део (праве и углови);

3. Бројеви – други део (писмени поступци рачунања, једначине и неједначине);

4. Геометрија – други део (геометријске фигуре);

5. Мерење и мере;

6. Бројеви – трећи део (разломци).

Предложена подела тема и редослед реализације нису обавезни за наставнике, већ само представљају један од могућих модела.

Овакав предлог је дат због тога што је пожељно комбиновати алгебарске и геометријске садржаје. Основа за писање исхода и избор садржаја је чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резонување и доношење закључака и одлука. Исходи представљају основ за избор наставних садржаја, доприносе и лакшем избору наставних стратегија, метода и поступака.

Корелација

Српски језик, Физичко васпитање, Ликовна култура

Уџбеници

Математика-уџбеник и Радна свеска 3 Сивија Зарупски, Бошко Влаховић,

Издавачка кућа Едука, Београд 2020.

Мудрица-Ивана Јухас, Јасмина Игњатовић, Издавачка кућа „Едука“, Београд 2020.

Литература

М. Петровић, „Основи наставе математике“, М. Т. Лазих, „Основи наставе математике“, М. Т. Лазих, „Основи наставе математике – практикум“.

Стандарди

БЛОК БРОЈЕВА ДО 1000

1МА.1.1.1. Зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по

Величини и да прикаже број на дато јбројевној полуправој

- 1MA.1.1.2. Рачуна вредност бројевног израза са највише две операције
Сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде
- 1MA.1.1.3. Множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде
- 1MA.1.1.4. Уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом
- 1MA.1.1. 5. Уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде
- 1MA.2.1. 2. Уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближем датом броју
- 1MA.2.1. 3. Сабира, одузима, рачуна вредност израза
- 1MA.2.1. 4. Рачуна вредност израза са највише две операције
- 1MA.3.1. 2. Зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени
- 1MA.3.1.3. Уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет

ГЕОМЕТРИЈСКИ ОБЛИЦИ

- 1MA.1.2. 1. Уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полу права и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност)
- 1MA.1.2. 2. Зна јединице за мерење дужине и њихове односе
- 1MA.3.2. 2. Уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника

МЕРЕ И МЕРЕЊЕ

- 1MA.1.3. 1. Уме да прочита и формално запише разломак $1/n$ ($n < 10$) препозна његов графички приказ
- 1MA.2.3. 1. Уме да препозна разломак a/b ($b < 10, a < b$) када је графички приказана фигура и подељенојна на делове
- 1MA.3.3. 1. Уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак a/b ($b < 10, a < b$)
- 1MA.1.4. 2. Зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml)
- 1MA.1.4.3. Зна коју јединицу мере треба да употреби за мерење задате масе (g, kg, t)
- 1MA.1.4.4. Уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме
- 1MA.2.4.3. Претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање
- 1MA.2.4.4. Претвара јединице за мерење масе и већих у мање
- 1MA.3.4.2. Претвара јединице за мерење запремине течности
- 1MA.3.4.3. Претвара јединице за мерење масе

Праћење напредовања ученика

Наставник континуирано прати напредовање ученика. Постоји више начина да се утврди и процени у којој мери је ученик савладао садржаје предвиђене школским планом и програмом. Усмена провера ученика један је од начина да наставник процени напредовање ученика, дијалог или дискусија на одређену тему између наставника и ученика, израда домаћег задатка као и различити видови писменог излагања попут тестова, контролних вежби које више одговарају ученицима који се теже усмено изражавају.

Активности наставника

- Бира садржаје за вежбање који подстичу размишљање
- Иницира учење које је усмерено на истраживање проблема
- Стимулише ученике да решава задатке и на „неки свој начин“
- Развија интуицију и довитљивост
- Ствара трајна и активна, употребљива, приманљива знања

Активности ученика

- Сабирање одузимање множење и дељење
- Оријентисање
- Упоредивање, процењивање и мерење
- Откривање релација и њихово математичко записивање и изражавање
- Решавање проблема у групи и самостално комбиновање могућности, узимање и провера претпоставки, примена стечених знања и експериментисање
- Рад на табелама
- Уопштавање, спецификовање, анализа и синтеза

УПУСТВО ЗА ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а важно је ученике оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у учења

Допунска настава

У трећем разреду изводиће се допунска настава из српског језика и математике у зависности од потребе у разреду са по једним часом седмично.

Циљ

- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивања у рад;
- да развија ученикову способност посматрања, опажања и логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;
- да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика, као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;

Задаци

- читати писати и упоређивати бројеве од 0 -1000
- употребљавати знаке једнакости и неједнакости
- савладати сабирање и одузимање до 1000
- савладати множење и дељење у оквиру прве хиљаде

Садржај

- Природни бројеви до 1000
- Геометријски облици
- Разломци
- Мерење и мере

Активност наставника

- смерава, наводи, ствара ситуацију
- сугерише, поставља проблем,
- подстиче, дискутује,
- мотивише,
- кординира,
- наводи на повезивање и примену знања,
- подстиче на логичко мишљење,
- развија кооперативност.

Активност ученика

- сабираи одузима, множи и дели,
- примењује стечена знања,
- запажа, примењује, уочава, посматра, именује, разликује, групише, пребројава, броји,
- сређује по редоследу,
- упоређује, мери и примењује

Начин остваривања програма

Издајати ситуације које даје значење операције и бројевима уз истицање резултата. Поред писменог рачунања треба неговати усмено рачунање јер оно често брже и једноставније доводи до резултата и има предност у практичном животу када се рачуна са мањим бројевима. Програм математике у разредној настави предвиђа да ученици поступно упознају бројеве природног низа и број нулу како би на крају IV разреда у потпуности савладали систем природних бројева и његова својства. Систематски рад на развијању елементарних просторних представа код ученика у разредној настави треба да створи добру основу за шире и дубље изучавање геометријских фигура и њихових својстава у старијим разредима основне школе. Претварање јединица у мање и веће јединице треба показивати и увежбавати на примерима, али у задацима не треба претеривати с великим бројем разних јединица. Благовременим увођењем метарског система мера, отпада потреба да се вишеимени бројеви издавају у посебан одељак, односно рачунске операције са вишеименим бројевима треба изводити упоредо с рачунањем с природним бројевима на тај начин што ће се вишеимени бројеви претварати у једноимене бројеве најнижих јединица.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	Блог бројева до 1000	11
2.	Геометријски објекти и њихови међусобни односи	3
3.	Мерење и мере	4
УКУПНО		18

ПРИРОДА И ДРУШТВО

Годишњи фонд часова **72**

Недељни фонд часова **2**

Циљ

Општи циљ интересантног наставно предмета Природа и друштво јесте упознавање себе, свог природно и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Задаци

- развијање основних научних појмова из природних и друштвених наука;
- развијање основних појмова о ширем природном и друштвеном окружењу-завичају;
- развијање радозналости, интересовања и способности за активно упознавање окружења;
- развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности;
- развијање основних елемената логичког мишљења;
- стицање елементарне научне писмености, њена функционална применљивост и развој процеса учења;
- оспособљавање за сналажење у простору и времену;
- разумевање и уважавање сличности и разлика међу појединцима и групама;
- коришћење различитих социјалних вештина, знања и умења у непосредном окружењу;
- развијање одговорног односа према себи, окружењу и културном наслеђу.

Исходи

Природа, човек друштво

- идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају;
- одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају;
- илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају;
- примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима;
- повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живи;
- повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи;
- примени правила безбедног понашања у саобраћају;
- разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу;
- повеже температурне промене са променама
- идентификује облике рељефа и површинских вода у свом крају;
- одреди положај задатог објекта у односу на истакнуте облике рељефа и површинске воде у свом крају;
- илуструје примерима како рељеф и површинске воде утичу на живот људи у крају;
- примени правила друштвено прихватљивог понашања поштујући права, обавезе и различитости међу људима;
- повеже различита занимања и делатности са потребама људи у крају у коме живи;
- повеже врсте и значај саобраћаја у свом крају са потребама људи;
- примени правила безбедног понашања у саобраћају;
- разликује чврсто, течно и гасовито стање воде у природи и свакодневном животу;
- повеже температурне промене са променама
- запремине и кретања ваздуха;
- очита вредности температуре воде, ваздуха и тела помоћу термометра;
- прикаже везе међу живим бићима у различитим животним заједницама помоћу ланаца исхране;
- илуструје примерима одговоран и неодговоран однос човека према животној средини;
- Оријентација у простору и времену**
- се оријентише у простору помоћу компаса и оријентира из природе/окружења;

– опише пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља;
– идентификује географске објекте у свом крају користећи географску карту Републике Србије; -користи временске одреднице (година, деценија, век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости;римени поступке (мере) заштите од заразних болести;

Прошлост

прикупи и представи податке о прошлости породице и краја;
– представи резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом др);

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

Природа, човек друштво (препоручена дистрибуција часова је 39)

Облици рељефа: узвишења (подножје, стране, обронци, врх), равнице и удубљења. Рељеф у мом крају.

Површинске воде: река и њене притоке (лева и десна обала); бара и језеро. Површинске воде у мом крају. Групе људи: становници и народи краја (права и обавезе; обичаји; суживот).

Производне и непроизводне делатности и њихова међузависност.

Село и град, њихова повезаност, зависност и међуусловљеност. Значај и улога саобраћаја.

Путнички, теретни и информациони саобраћај. Безбедно понашање ученика на саобраћајницама у крају. Опрема за безбедну возњу ролера, тротинета и бицикла. Течно, гасовито и чврсто стање воде. Кружење воде у природи. Промене при загревању и хлађењу ваздуха (промена температуре, запремина и кретање ваздуха). Мерење температуре воде, ваздуха и тела.

Услови за живот, ланац исхране и међусобни утицаји у животним заједницама: • Копнене животне заједнице: шуме, ливаде и пашњаци; • Водене животне заједнице: баре, језера и реке. Култивисане животне заједнице: воћњаци, повртњаци, њиве и паркови. Значај и заштита земљишта и копнених животних заједница. Значај и заштита вода и водених животних заједница. Животне заједнице у мом крају и човеков однос према њима.

Начини преношења и мере заштите од заразних болести (грип, заразна жутица, варичеле) и болести које преносе животиње (крпељи вашке).

Орјентација у времену и простору (препоручена дистрибуција часова је 9)

Главне стране света. Умањено приказивање објеката и приказивање из „птичије” перспективе. План насеља. Географска карта Републике Србије: картографске боје, картографски знаци). Мој крај на географској карти Републике Србије. Временске одреднице (датум, година, деценија и век)

Прошлост (препоручена дистрибуција часова је 6)

Историјски извори (материјални, писани и усмени). Садашњост, прошлост, будућност: догађаји, људи и промене у мом крају. Породична прошлост (преци и потомци) и

знаменити људи краја. Начин живота данас и у прошлости – занимања, одевање, исхрана, дечије игре.

Кретање (препоручена дистрибуција часова је 8)

Кретање тела по путањи (праволинијско и криволинијско). Утицај јачине деловања на пређено растојање тела. Дејство Земљине теже – падање тела. Утицај облика тела на брзину падања. Извори светлости (природни и вештачки). Како настаје сенка – облик и величина сенке. Кретање производи звук: треперење затегнуте жице, гласних жица; различити звуци у природи. Звук као информација. Заштита од буке.

Материјали (препоручена дистрибуција часова је 10)

Промене материјала: повратне (истезање, савијање, ширење/ скупљање; испаравање, кондензовање, топљење/очвршћавање) и неповратне (сагоревање, рђање). Сличности и разлике међу течностима (вода, уље, детерџент за прање судова, мед, млеко, сок од лимуна). Вода и друге течности као растварачи. Зависност брзине растварања од уситњености материјала, температуре течности и мешања. Топлотна проводљивост материјала. Ваздух као топлотни изолатор у природи и свакодневном животу (крзно и перје; слојевито облачење, вунене рукавице, грађевински блокови, термос-боца). Значај рециклаже. Разврставање отпада од пластике, стакла, папира, метала. Рационална потрошња. Међусобни утицај човека и окружења (начин на који човек мења окружење), утицај на здравље и живот кроз правила понашања који доприносе одрживом развоју

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм предмета Природа и друштво задржао је постојећи оквир, план наставе и учења од два часа недељно, односно 72 часа годишње и досадашњи завичајни принцип. Принцип животне близине, тзв. завичајни принцип, одређује просторну и временску блискост природних и друштвених појава и процеса, и као такав представља једну од суштинских одлика овог предмета. У првом разреду се креће од просторно и временски најближих феномена за ученика, док се у старијим разредима просторни и временски оквир постепено шири. Конкретно, оквир унутар ког се остварују предметни исходи у првом разреду чине садржаји из најближег и непосредног окружења ученика – дома, школе, насеља/дела насеља у коме ученик живи, у II разреду просторни оквир се проширује на Насеље са околином, у трећем III разреду на Крај у коме ученици живе², а завршиће се у IV разреду државом Србијом. Принцип животне близине овом програму обезбеђује високу осетљивост на контекст у коме ученици живе, односно отвореност за садржаје из учениковог окружења и флексибилност за уважавање карактеристика и одлика најразличитијих средина у којима деца из Србије живе. У том смислу предмет Природа и друштво подразумева отвореност и за садржаје од значаја за националне мањине у складу са простором проучавања природних и друштвених појава у трећем разреду – крај у коме ученици живе. Поред тога, код свих ученика треба развијати осећај богатства у различитостима међу припадницима различитих националности указивањем на постојање људи који славе другачије празнике, имају различите обичаје, културу становања, исхрану, облачење и сл. Уважавање окружења у којем ученици живе директно је у вези са уважавањем искустава и знања ученика.

Ученици у процес наставе и учења улазе са идејама и представама о свету, себи и свему другом што их окружује. Изградили су их личним ангажовањем у свакодневним активностима, како у школи, тако и ван школе у другим образовним, културним и свакодневним животним активностима – учењем, читањем, писањем, играњем, слушањем, посматрањем, размишљањем, разговарањем, итд. Зато је веома важно да полазне тачке у развоју научних идеја о природним и друштвеним појавама и процесима буду управо идеје и искуства са којима ученици долазе у школу и улазе у процес учења. Кроз разноврсне активности којима се уважава средина у којој ученици живе и њихово свакодневно искуство из конкретне средине, ученицима се омогућава да доживе и разумеју разноликост и међусобну повезаност свих чинилаца који делују у њиховом природном и друштвеном окружењу. Истовремено се подстиче њихова радозналост за откривање појава и процеса у природној и друштвеној заједници. Основна интенција наставе Природа и друштво усмерена је на развој интелектуалних, психофизичких, когнитивно-конативних и социјално-афективних сфера личности ученика, што се одражава у наведеном циљу за крај циклуса и датим предметним исходима. Предметни исходи Природе и друштва показују шта су ученици оспособљени да учине, предузму, изведу и обаве на крају разреда захваљујући знањима, ставовима и вештинама које су развили учењем овог предмета. Исходи се остварују у спрези садржаја, метода наставе и учења и активности ученика некад унутар једне теме, а најчешће кроз више тема. Зато границе међу темама проучавања треба схватити условно и флексибилно. Неки исходи су по својој природи међупредметни и оствариваће се кроз активности у оквиру више наставних предмета, као на пример исход: По завршетку разреда ученик ће бити у стању да презентује другима информације о прикупљеним подацима (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом).

2 Крај, као простор проучавања, је територијална целина која се поклапа са границом општине. Традиционално до сада се за овај територијални ниво користио појам завичај. Проблем употребе појма завичај произилази из непостојања јасних просторних и временских критеријума за његово издвајање. у виду да је редослед програмских тема и груписаних садржаја унутар тема урађен искључиво ради прегледности препоручених програмских садржаја и не препоручује се као редослед приликом креирања годишњих и оперативних планова, већ као помоћ наставнику да их креира. Иста препорука се односи и на уџбенике. Није пожељно да структура садржаја уџбеника буде основ за планирање наставе. Ученике треба оспособљавати да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. У зависности од исхода који се жели остварити, учитељ треба да подстакне ученике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула истовремено. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објеката, процеса, појава и њихову интеграцију у комплексну слику света, а уважава различитости у склоностима ученика при упознавању света и процесу учења. Ипак, учење се не завршава на чулним утисцима, већ се наставља уопштавањем ученог кроз описивање, поређење, формулисање закључака итд. У наставном процесу се, дакле, полази од несистематизованих искуствених сазнања и иде се ка општим, научно заснованим, систематизованим знањима из области природе, друштва и културе. Активности ученика потребно је

прилагодити предметним исходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Постепено треба повећавати ниво захтева и самосталности ученика приликом упознавања природних и друштвених појава. Стварност (природна и друштвена) која нас окружује и из које произилази садржај овог програма, заснована је на повезаности различитих појава и процеса. Због тога садржаји Природе и друштва морају да буду одраз те целovitости и повезаности појава које се изучавају. Ради формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова, при избору и распореду програмске грађе примењен је спирално-узлазни модел, у складу са узрастним карактеристикама ученика. То значи да се иста тематика из разреда у разред проширује, продубљује и посматра са различитих аспеката. Изградња система у настави, последица је постојања система у стварности. Улога учитеља је да ствара прилике за учење, а не да наставне садржаје тумачи само као биолошке, географске, историјске и друге садржаје. Поред тога, приступ настави и учењу треба да буде повезан и са логиком и методологијом научне дисциплине одакле произлази одређени садржај. Тако изучавање биолошких садржаја нужно треба да укључи посматрање и праћење биолошких феномена; изучавање садржаја хемије и физике – закључивање на основу спроведеног огледа или експеримента; изучавање прошлости – анализу историјских извора итд. Развијање система појмова подразумева континуиран рад учитеља на успостављању хоризонталне (унутар једног разреда) и вертикалне повезаности (између разреда) појмова унутар програма Природе и друштва. Важно је да се кад год је могуће приступи корелацији и интегрисаном приступу садржајима на међупредметном нивоу кроз наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. Због природе садржаја предмета и датих исхода пожељно је активности организовати што чешће изван учионице, односно у ближем природном и друштвеном окружењу. За потребе овог предмета посебно су погодни: организоване посете, шетње, излети, настава у природи. Поред коришћења званично одобрених уџбеничких комплекта, у остваривању програма за Природу и друштво препоручује се коришћење шире литературе и осталих извора информација: штампаних, аудио-визуелних и електронских медија. Посебно се препоручује коришћење аутентичних природних и друштвених извора, као најверодостојнијих показатеља стварности, појава и процеса у конкретном непосредном окружењу, као и дидактичких материјала који одражавају посебности датог окружења и краја у коме ученици живе. Учитељ остварује постављени циљ и исходе кроз наставу и остале организационе форме рада у школи, без додатног оптерећења родитеља и њиховог обавезног ангажовања у остваривању програма. Родитељи могу бити добровољно ангажовани као расположиви потенцијал локалне средине, у зависности од њихових знања, могућности и хтења

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Планирање обухвата креирање годишњег и оперативних планова, као и развијање припрема за час/дан/седмицу. Годишњи план креира се у форми гантограма и садржи број часова по темама распоређених по месецима, а у складу са школским календаром, годишњим фондом часова, планираним фондом часова по темама. Полазећи од датих предметних исхода и препоручених садржаја од наставника се очекује да дати програм контекстуализује према потребама конкретног одељења имајући у виду карактеристике

ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже као и друге ресурсе школе и локалне средине. Приликом планирања наставе и учења потребно је руководити се: – индивидуалним разликама међу ученицима у погледу начина, темпа учења и брзине напредовања; – интегрисаним приступом у којем постоји хоризонтална и вертикална повезаност унутар истог предмета и различитих наставних предмета; – партиципативним и кооперативним активностима које омогућавају сарадњу; – превасходно активним и искуственим методама наставе и учења; – уважавањем свакодневног искуства и знања које је ученик изградио ван школе, повезивањем активности и садржаја учења са животним искуствима ученика и подстицањем примене наученог у свакодневном животу; – неговањем радозналости, одржавањем и подстицањем интересовања за учење и континуирано сазнавање; – редовним и осмишљеним прикупљањем релевантних података о напредовању ученика, остваривању предметних исхода и постигнутом степену развоја компетенција ученика. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре, као и до сада, креира свој годишњи (глобални) план рада из кога касније развија своје оперативне планове. Како су исходи дефинисани за крај наставне године, наставник треба да их операционализује прво у оперативним плановима, а потом и на нивоу конкретне наставне јединице.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Однос циља, исхода, препоручених програмских садржаја, метода наставе и учења и активности ученика При остваривању циља и предметних исхода Природе и друштва мора се имати у виду да су садржаји, методе наставе и учења и активности ученика неодвојиви у наставном процесу. Концепт наставе засноване на процесу и исходима учења подразумева наставу чији превасходни циљ није преношење предметних садржаја, већ изградња и развој знања као основе на којој се развијају разноврсна умења. У том смислу, програм наставе и учења нуди садржински оквир, а учитељ има слободу да уместо њих изабере и неке друге садржаје уколико сматра да су ти садржаји примеренији средини у којој ученици живе, узрасним и развојним карактеристикама ученика и њиховим интересовањима. Суштина је у томе да садржаји буду у функцији остваривања исхода, а не сами себи циљ. Учитељ има значајан простор за слободу избора и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика како би водио ученике ка остваривању датог исхода. Већина предметних исхода постиже се кроз непосредну истраживачку активност ученика уз континуирану подршку и подстицај од стране учитеља. Пожељне су активности које омогућавају интеракцију са физичком и социјалном средином, јер доприносе спознавању света који окружује ученике, тако што се откривају односи и упознају својства и карактеристике предмета, бића, појава и процеса и стичу се социјалне вештине. Најефикасније методе учења јесу оне методе које ученика стављају у адекватну активну позицију у процесу развијања знања. Потребно је стварање ситуација учења у којима ће доћи до изражаја различите активности ученика које омогућају различите начине учења. Значајне активности ученика у оквиру предмета Природа и друштво су: – Посматрање са усмереном и концентрисаном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу (уочавање видљивих карактеристика); – Илустровање појава и процеса из свакодневног живота – навођење, показивање, објашњавање примера из природног и друштвеног окружења; – Описивање – вербално или ликовно изражавање спољашњих и унутрашњих запажања; – Процењивање – самостално одмеравање; – Груписање – уочавање сличности и различитости ради класификовања; – Праћење – континуирано посматрање ради запажања промена; – Бележење – записивање графичко, симболичко,

електронско бележење опажања; – Практиковање – у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду; – Експериментисање – намерно модификоване активности, огледи које изводи сам ученик; – Истраживање – испитивање својстава и особина, веза и узрочно-последичних односа; – Сакупљање – прављење колекција, збирки, албума из природног и друштвеног окружења; – Стварање – креативна продукција; – Играње – дидактичке, едукативне и спонтане игре; – Активности у оквиру мини-пројекта – осмишљавање и реализација. Ради прегледности препоручени садржаји су дати у темама. Потребно је приликом тумачења исхода учења и препоручених садржаја у трећем разреду стално имати у виду да се садржаји и одговарајући примери истражују и проналазе у оквиру краја у коме ученици живе. Крај, простор проучавања природних и друштвених појава и процеса, је територијална целина која се поклапа са границом општине. Општински центар је насеље у коме становници свих осталих насеља унутар граница општине остварују своје животне потребе као што су здравство, образовање, трговина, саобраћај, финансије, запослење, забава, итд. Унутар краја постоје природни, друштвени, економски, културни и историјски садржаји који су утицали на успостављање односа и веза између њега и његових житеља. На основу територијалног обухвата краја можемо закључити да је задовољен и принцип упознавања простора од ближег (познатог) ка даљем (мање познатом) простору. Традиционално до сада се за овај територијални ниво користио појам завичај. Проблем употребе појма завичаја произилази из непостојања јасних просторних и временских критеријума за његово издвајање. Најопштије, завичај се одређује као „место са ближом околином где се неко родио и где је одрастао”. Из тога даље произилази да је завичај више субјективна категорија која почива на емоцијама. Тема Природа, човек, друштво бави се узајамним дејством природних и друштвених фактора у окружењу. У том смислу креће се од облика рељефа и површинских вода у крају. Ови појмови су познати ученицима из претходних разреда, али се сада изучавају у ширем простору, уз додавање нових сегмената који се односе на елементе узвишења (подножје, стране, обронци, врх) и одређивање десне и леве обале текућих вода у циљу оријентације у простору. Кроз исходе учења и препоручене садржаје јасно је видљива потреба разматрања утицаја географских фактора на начин живота људи (људи су се насељавали тамо где су имали повољне географске услове, плодно земљиште и воду, правили су утврђења на узвишењима и сл.). Специфичност краја чине и групе људи који у њему живе (становници и народи краја). У том смислу наставља се разматрање дуализма права и обавеза, али сада становника краја, уз упознавање обичаја других народа у крају, а све у циљу хармоничног суживота. Разматрања започета у другом разреду кроз типологију насеља (село, град), сада се настављају разматрањем повезаности села и града, њихове зависности и међуусловљено различите послове којима се баве становници у насељима краја. Ово представља и основу за прво груписање сличних послова (којима се задовољавају животне потребе људи у крају) у делатности (пољопривреда, образовање, здравство и сл.). У контексту поменутих делатности уводи се и појам саобраћаја и његове улоге у превозу путника и терета, односно преносу информација. И даље се ради на оспособљавање ученика за безбедно учешће у саобраћају (на саобраћајницама у крају). Садржаји о својствима воде проширују се на различита агрегатна стања ове течности, као и на упознавање ученика са процесом који обједињује сва три стања воде – кружењем воде у природи. Разматрају се и промене које настају при загревању и хлађењу још једног елемента неживе природе – ваздуха. У том смислу, путем једноставних практичних активности ученици уочавају да се ваздух на топлоти шири, а на хладноћи сабија (промена запремине), што у природи доводи до кретања ваздуха, односно ветра. Услови за живот (сунце, вода, ваздух и земљиште) сада се уводе у новом контексту, као специфични услови за живот у животним заједницама (копненим и

воденим). Уводи се појам ланац исхране као основни однос међу живим бићима у животним заједницама, ослањајући се на сазнања из другог разреда о подели животиња према начину исхране. Посебну пажњу треба дати животним заједницама специфичним за крај у коме ученици живе, као и њиховој заштити. Садржаји о човеку, односно о људском телу сада се односе на уобичајене заразне болести деце (грип, заразна жутица, варичеле) које се лако шире у колективу, као и болести које преносе животиње (крпељи, вашке). Акцент је на упознавању ученика са основним мерама заштите против ових болести и одговорном односу према сопственом здрављу и здрављу људи из окружења (на пример, не треба долазити у школу уколико смо болесни ради сопственог здравља и очувања здравља осталих ученика и запослених у школи). Тема Оријентација у простору и времену односи се на оспособљавање ученика за оријентацију у простору и надовезује са на начине оријентисања из прва два разреда (оријентација у насељу помоћу карактеристичних објеката и адресе). У трећем разреду уводи се оријентација помоћу главних страна света. Акцент је на оспособљавању ученика да одреде стране света помоћу компаса, Сунца и оријентира из природе/окружења (маховине, годиви на пању, цркве и сл.) у складу са оним што је доступно у окружењу у коме ученик живи. Препоручљиво је да ученици спознају простор непосредним посматрањем, шетњом по насељу и околини или кретањем превозним средствима, односно да се ови исходи учења и настави садржаји реализују у ванучионичком окружењу. У трећем разреду започиње процес картографског описмењавања. Оспособљавање ученика да разумеју информације приказане на географској карти засновано је на три изазова које је потребно превазићи: – однос величине простора на карти у односу на величину реалног простора – на географској карти приказ реалног простора је вишеструко умањен; – перспектива из које су приказани објекти на географској карти („птичија перспектива”); – овладавање новим „језиком” кроз разумевање значења боја и симбола помоћу којих су приказани реални географски објекти на карти. Да би лакше разумели како се објекти приказују на карти, препоручљиво је помоћу једноставних активности показати шта је умањено приказивање објеката и приказивање из „птичије” перспективе. Потреба за умањењем површина које се преносе на папир је блиска ученицима, јер на цртежима на којима приказују, на пример, природу у јесен умањују природне величине (бића, предмете...) до величине формата папира. У том смислу, а у складу и са оним што се ради на Математици, учитељ може планирати умањено приказивање предмета правилних облика из непосредног окружења ученика у размери 1:10 (на пример, школска клупа је димензија 120 x 60 cm, када је умањимо 10 пута, ученици у свескама цртају правоугаоник димензија 12 x 6 cm). На сличан начин, али на папиру већег формата може се представити план учионице. Препоручљиво је за ове активности изабрати такве предмете које ученици могу посматрати „одозго” како би стекли увид, на пример, зашто школска клупа на умањеном приказу учионице има изглед правоугаоника, резач у облику ваљка има изглед круга и сл. На сличан начин може се израдити макета насеља а затим је ученици могу посматрати (и фотографисати) из „птичије перспективе” како би уочили како из ваздуха изгледа то насеље, а затим се та фотографија може лако „превести” у скицу плана тог насеља. Уколико постоје техничке могућности, за приказивање познатог окружења из различитих перспектива (реални, фотографски приказ, картографски приказ) може послужити апликација. Прва карта са којом се ученици сусрећу је план насеља у коме они живе. Креће се од оспособљавања ученика да пронађу улицу или објекат на плану насеља, опишу пут којим се може стићи од једне до друге тачке помоћу плана насеља, што ће у будућности довести до крајњег циља – оријентисања помоћу плана насеља тако да се дође од једне до друге локације у насељу. Након плана насеља, ученици су спремни да разумеју

апстрактнији приказ (често потпуно непознатог) простора, односно општегеографску карту. У трећем разреду креће се од посматрања краја у коме ученик живи на географској карти Србије. Дакле, полазиште је простор који је ученицима познат, па они могу да успоставе везу између опаженог окружења и његовог графичког приказа на географској карти. Оспособљавање ученика да разумеју географски карту подразумева сусрет ученика са трећим изазовом – значењем картографских боја (облици рељефа и површинске воде) и картографских знакова. Није потребно оптерећивати ученике учењем напамет изгледа и значења картографских знакова, већ је препоручљиво користити легенду у функцији трагања за њиховим значењем. Методички приступ географској карти треба да се креће у правцу третирања карте као извора информација, а не да карта буде место на коме ученици само показују задате географске појмове. У том смислу се ученику може задати, на пример, да помоћу географске карте одреди положај свога краја у Србији у односу на главни град Републике Србије. Када ученик наводи шта све може да сазна о одређеном простору посматрајући географску карту тог простора и легенду која се на њој налази, треба га подстицати да у том приказу користе и знања о странама света. Увођење временских одредница надовезује се на оне које су већ уведене у прва два разреда и проширује се новим одредницама – деценија и век. Као и у претходним разредима, нове временске јединице уводе се тако да се мањом (већ познатом) мерном јединицом објашњава већа (нова) мерна јединица. Ученике треба стављати у ситуацију да користе наведене временске одреднице (посебно годину, деценију и век) у свакодневним ситуацијама и приликом описивања догађаја из прошлости. Тема Прошлост започиње у трећем разреду увођењем историјских извора као основних извора сазнања о прошлости. У том смислу, увођење поделе историјских извора (материјални, писани и усмени) није само себи циљ, већ указује на различите изворе информација о прошлим временима. Ученици упознају историјске изворе и истражују теме из породичне и прошлости краја за које су заинтересовани. Када је реч о породичној прошлости, продукт истраживања може да буде приказ породичног стабла, уз увођење значења појмова преци и потомци. У том смислу, ученик користећи породично стабло описује ближе чланове породице из „угла” предака и потомака (Мој деда је предак мог тате. Тата је дедин потомак. Ја сам татин, мамин, бабин, дедин потомак). Прошлост краја се истражује у односу на специфичности краја у коме ученици живе, на значајне догађаје за становнике тог краја (о којима често сведоче и споменици), и знамените људе који су рођени или живели у том крају. Истражују се ученицима блиске и релевантне теме из свакодневног живота (на пример, занимања људи у крају, одевање, исхрана, дечије игре) уз стално поређење начина живота у прошлости и садашњости (као ученицима блиске и познате). Није потребно да се истраже сви наведени аспекти свакодневног живота него они за које су ученици највише заинтересовани и за које постоје доступни историјски извори примерени Податке прикупљене малим историјским истраживањима ученик може да представи на неки од начина које одабере (усмено, помоћу ленте времена, породичног стабла, презентације, постера...). Тема Кретање представља сегмент о коме ученици имају богато искуство, а задатак наставника је да та несистематизована, искуствена знања буду структурисана и освешћена и да омогуће ученику боље спознавање света који их окружује. Ученици препознају и наводе примере за различите облике кретања тела према њиховој путањи – праволинијско и криволинијско. Истраживање утицаја јачине деловања на пређено растојање тела природно се реализује кроз практичну активност (експеримент). Утицај јачине деловања разматра се кроз удаљеност коју тела прелазе (као и у другом разреду), при чему је пожељно укључити не само процену растојања, већ и њено прецизно мерење уз коришћење мерних јединица за дужину које су уведене у математици у другом разреду. Уводи се и падање као специфичан начин кретања тела

условљен дејством Земљине теже, чему се приступа феноменолошки, без улажења у детаљнија објашњења. Посебну пажњу потребно је обратити на испитивање утицаја облика тела на брзину падања практичним проверавањем брзине падања два тела који имају све исте карактеристике (материјал, маса), осим облика (на пример, згужван и исправљен папир). Још један аспект кретања представљају садржаји о светлости и звуку. Светлост се изучава из два аспекта: извори светлости (природни и вештачки) и сенка (облик и величина сенке). Ученици треба да разликују природне и вештачке изворе светлости, као и да путем практичне активности уоче повезаност промене величине и положаја сенке са променом положаја извора светлости (природног или вештачког). Такође, ученици се упознају са различитим изворима чијим покретањем (треперењем) настаје звук – треперење затегнуте жице, гласних жица; различити звуци у природи (звук инсеката, фијукање ветра и сл.). Звукови се истражују из два аспекта – информативног (на основу звука знамо од кога/чега потиче и оријентишемо се на основу те информације) и безбедносног (звуци који упозоравају, заштита од буке). Пожељно је организовати практичне активности (огледе) којима се доказује да се јачина звука мења са променом удаљености од извора звука, што је посебно важно из безбедносних разлога. Исходи учења и садржаји који се односе на промене материјала фокусирани су на уочавање повратних (истезање, савијање, ширење/скупљање; испаравање, кондензовање, топлење/очвршћавање) и неповратних (сагоревање, рђање) промена материјала. Наведене промене не треба учити напамет већ подстаћи ученике да их уоче у свакодневном животу и/или помоћу огледа. Разликовање неповратних од повратних промена материјала своди се на настајање или ненастајање материјала који имају другачија својства након механичког или топлотног деловања. У прва два разреда једина течност која је изучавана била је вода. Сада се уводи први општији појам – течност. Приликом практичног истраживања користе се течности које су безбедне за ученика и лако доступне (вода, уље, детерџент за прање судова, мед, млеко, сок од лимуна). У овом смислу, у фокусу је уочавање сличности и разлика између воде и других течности (тече, променљивост облика; провидност, боја, густина). Посебно се истражује својство течности као растварача. Путем експеримента испитује се зависност брзине растварања од уситњености материјала, температуре течности и мешања. Ову активност најлакше је урадити на примеру воде. Топлотна проводљивост материјала представља нови аспект изучавања материјала. На примеру свакодневних активности и претходних искустава, ученици класификују и бирају материјале који по топлотној проводљивости највише одговарају одређеној употреби (металне шерпе за кување, дрвене клупе за седење у парку и сл.). У овом смислу, разматра се и ваздух као топлотни изолатор у природи и свакодневном животу (крзно и перје животиња; слојевито облачење, вунене рукавице, грађевински блокови, термос-боца). Исходи учења и садржаји о материјалима завршавају се упознавањем ученика са значајем рециклаже, као и потребом разврставања отпада од пластике, стакла, папира и метала. У складу са овим, повезана је и проблематика рационалне потрошње материјала и предмета која подразумева подстицање ученика да дају предност употреби: производа који се вишеструко користе у односу на производе за једнократну употребу, као и рециклираних и производа који могу да се рециклирају. Проблематика одрживог развоја приметна је и кроз указивање на међусобне утицаје човека и окружења кад год је то могуће и актуелно у конкретним условима у којима се реализује настава. Пуно разумевање концепта одрживог развоја могуће је тек на каснијем узрасту ученика, али је потребно да се континуирано развија, и то не само на нивоу знања, већ првенствено на нивоу развијања вредности, ставова и навика. На тај начин се утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност. Приликом изучавања природних и друштвених феномена нужно је и даље примењивати истраживачки приступ и оспособљавати

ученике за различите начине прикупљања података о окружењу, њихову анализу, сврставање у групе и категорије по различитим карактеристикама, вођење белешки и закључивање. Учествовање у једноставним огледима/експериментима који се реализују на основу упутства – индивидуално, у пару или групи, усложњава се кроз повезивање резултата огледа/експеримента са објашњењем или закључком. Значајно је радити на оспособљавању ученика да јасно презентује резултате својих истраживања на начин који је примерен проблему који се истражује и интересовању ученика (писано, усмено, помоћу ленте времена, Power Point презентацијом и/или цртежом и др.)

Корелација

Ликовна култура, Српски језик, Музичка култура, Физичко васпитање

Уџбеници

Природа и друштво и Редна свеска 3 Марела Манојловић и Бранкица Ђурић - Издавачка кућа „Едука“, Београд 2020.

Литература

Илић (1993), “Шта да се ради“,

Ршумовић Љ. (1993) „Пријатељи деце Србије“, Завод за уџбенике, „Буквар дечјих права“, Игњатовић, Савић(2002), „Пријатељи деце Србије“, Министарство просвете Републике Србије, „Сазнања о себи и другима“.

Стандарди

1. ЖИВА И НЕЖИВА ПРИРОДА

У области ЖИВА И НЕЖИВА ПРИРОДА ученик/ученица:

1ПД.2.1.1.разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима

1ПД.2.1.2.зна основне разлике између биљака,животиња и људи

1ПД.2.1.5.разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту

1ПД.2.1.6.разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници

2. ЕКОЛОГИЈА

У области ЕКОЛОГИЈА ученик/ученица:

1ПД.2.2.1.разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе

1ПД.2.2.3.зна основне мерезаштите живе и неживе природе као природних ресурса

3. МАТЕРИЈАЛИ

У области МАТЕРИЈАЛИ ученик/ученица

1ПД.2.3.1.зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање

1ПД.2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава

1ПД.2.3.3.разликује материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од

оних који то нису

1ПД.2.3.4.зна да топлотна и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу

1ПД.2.3.5.разликује повратне и неповратне промене материјала

4. КРЕТАЊЕ И ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ

У области КРЕТАЊЕ И ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ ученик/ученица:

1ПД.2.4.1.зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела

1ПД.2.4.2.зна да се светлост креће праволинијски

1ПД.2.4.3.уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља

1ПД.2.4.4.уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода

1ПД.2.4.5.уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена

5. ДРУШТВО

У области ДРУШТВО ученик/ученица:

1ПД.2.5.1.зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова

1ПД.2.5.2.зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама

1ПД.2.5.3.разуме повезаност између зависност различитих људских делатности

6. ДРЖАВА СРБИЈА И ЊЕНА ПРОШЛОСТ

У области ДРЖАВА СРБИЈА И ЊЕНА ПРОШЛОСТ ученик/ученица:

1ПД.2.6.1.препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини

1ПД.2.6.2.зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији

1ПД.2.6.3.разуме повезаност природно-географских фактора –рељефа, вода, климе и делатности људи

1ПД.2.6.5.уочава сличност и разлике између начина живота некад и сад

1ПД.2.6.6.препознаје основна културна и друштвена обележја различитих историјских периода.

Активности наставника

- Интерактивна - истраживачка активност
- Потпомагање развоју и способности вештина практиковањем одређених радњи
- Доприноси ненаметљивој форми ученика

- Омогућава социјалне активности на заједничким задацима

Активности ученика

- Посматрају са усмереном пажњом, ради јасног запажања и уочавања света у окружењу; описују и групишу (уочавају сличности и разлике ради класификовања).
- Процењују- самостално одмеравају, прате (континуирано посматрају, ради запажања промена).
- Бележе- записују графички, симболички и практикују- у настави, свакодневном животу и спонтаној игри и раду.
- Експериментишу, изводе огледе, истражују својства, особине и везе.
- Сакупљају, стварају, играју се: дидактичких, едукативних и спонтаних игара.
- Активни су у оквиру мини- пројекта- осмишљавају, реализују и презентују. Истраживачка је активност ученика.

УПУСТВО ЗА ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА

Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика само је део праћења и вредновања образовно-васпитне праксе. Резултате целокупног праћења и вредновања наставник узима као основу за планирање наредних корака у раду са ученицима и развијању своје образовно-васпитне праксе. Праћење напредовања и оцењивање постигнућа ученика је формативно и сумативно и реализује се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Потребно је да наставник континуирано и на примерен начин указује ученику на квалитет његовог постигнућа тако што ће повратна информација бити прилагођена, довољно јасна и информативна како би имала улогу подстицајне повратне информације. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова – 72

Недељни фонд часова – 2

Циљ

Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Задаци

Настава ликовне културе има задатак да развија способност ученика за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи;

- да развија памћење, повезивање опажајних информација, што чини основу за увођење у визуално мишљење;

- стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава;
- стварати услове да ученици на сваком часу у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовно- визуалног изражавања;
- развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности;
- развијати ученикове потенцијале у области ликовности и визуелности, те му помагати у самосталном изражавању коришћење примерних техника и средства;
- развијати љубав према вредностима изражени у делима свих облика уметности; да ствара интересовања и потребу за посећивање изложби, галерија, музеја и чување културних добара;
- да осетљивост за ликовне и визуалне вредности које стичу у настави, ученици примењују у раду и животу;
- развијати сензибилитет за лепо писање; - развијати моторичке способности ученика.

ИСХОДИ

- поштује инструкције за припремање, коришћење, одржавање и одлагање материјала и прибора;
- повеже уметничко занимање и уметнички занат са одговарајућим продуктом;
- преобликује, самостално или у сарадњи са другима, амбалажу и предмете за рециклажу мењајући им употребну функцију;
- изрази своје доживљаје, емоције, имагинацију и запажања одабраним материјалом, прибором и техникама;
- користи одабране податке и информације као подстицај за стваралачки рад;
- протумачи једноставне визуелне информације и поруке из свакодневног живота; – укаже на сличности и разлике које опажа у уметничким делима и традицији различитих народа;
- изрази одабране садржаје изразом лица, положајем тела, покретима или кретањем;
- распореди облике, боје, линије и/или текстуре креирајући оригиналне композиције;
- разговара са вршњацима о доживљају простора, дизајна, уметничких и ученичких радова, уважавајући различитости;
- учествује у обликовању и уређењу простора у школи, код куће или у окружењу;
- разматра, у групи, шта и како је учио/ла и где та знања може применити.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

Материјали (препоручена дистрибуција часова је 29)

Својства материјала. Својства материјала за ликовно обликовање – тврдоћа, еластичност, растворљивост или постојаност (промене у току сушења, у контакту са светлошћу, у контакту са различитим супстанцама и подлогама...), материјали који могу да се користе као алатке (пера, крзно, длака, лишће, дрвца...). Изглед материјала – основне и изведене боје, природне и створене текстуре. Технике. Однос материјала, ликовне технике и идеје. Производи уметничких заната (накит,

уметничке лутке, шешири, таписерије, ћилими, осликани текстил, собне светиљке и сенила, грнчарија, дуборез, гравуре...). Значај рециклирања, уметничка рециклажа.

Споразумевање (препоручена дистрибуција часова је 19)

овор тела. Поглед, израз лица, држање тела, гест и кретање, однос вербалне и невербалне комуникације. Тумачење визуелних информација. Визуелне карактеристике биљака и животиња, знаци, симболи, униформе, заставе, ношње... Пејзаж, портрет, аутопортрет. Слика, текст, звук. Кратки анимирани филмови, рекламе, билборди... Лепо писање – плакат, позивнице, честитке...

Композиција (препоручена дистрибуција часова је 12)

омпозиција. Дводимензионалне и тродимензионалне композиције, организација композиције, равнотежа. Орнамент. Традиционална и савремена употреба орнамената, симетрија.

Простор (препоручена дистрибуција часова је 12)

Облици у простору. Непокретни објекти у отвореном и затвореном простору (споменици, уметничка дела, експонати...). Композиција у простору – поставка изложбе, уређење просторије, уређење школе, уређење околине у локалној заједници... Оптичке илузије на дводимензионалној подлози, специјални ефекти на сцени, у филмовима, игрицама... Кретање. Покрет и кретање у природи, окружењу и уметничким делима.

Кључни појмови садржаја: простор, облик, линија, боја, текстура

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Ученици се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке који подстичу радозналост и задовољство у истраживању, експериментисању, размишљању, повезивању, изражавању, стварању, дружењу и сарадњи. Кључни појмови су међусобно чврсто повезани и чине конструкцију, основу за развијање програма. Централни појам је простор, јер се све што видимо и доживљавамо налази у простору. Из овог појма су изведени остали кључни појмови.

У првом разреду их има три: простор – облик, линија;

у другом разреду четири: простор – облик, линија, боја;

у трећем пет: простор – облик, линија, боја, текстура и од четвртог шест: простор – облик, линија, боја, текстура, светлина. Централни појам, простор, указује на то да програм није усмерен на ускостручне садржаје, већ на свет у коме ученик живи и одраста и који треба свесно да опажа, доживљава и истражује из различитих углова. Сви садржаји везани за визуелну уметност (укључујући и уметничка остварења из ближе и даље прошлости) у блиској су вези са савременим светом и ученици треба постепено да истражују и откривају те везе.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У првој колони табеле дати су исходи који се достижу до краја школске године. Исходи воде ка постепеном развијању компетенција. Достижни су за сваког ученика, у мањој или већој мери. Наставник у току године прати, процењује и подстиче

развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. У другој колони табеле предложени су називи целина, а у трећој појмови, подпојмови и теме за разговор и истраживање. Нови модел наставе и учења није фокусиран на садржаје. Наставник има слободу да осмисли називе, број и редослед наставних тема и наставних јединица, а у складу са дидактичким принципима и условима у школи. Настава се не планира према структури уџбеника, јер ученици не уче лекције по реду, већ истражују уџбеник како би развијали међупредметне компетенције – у зависности од задатка/теме траже одговарајуће визуелне и/или текстуалне податке и информације, повезују их, пореде, стављају у нови контекст, користе их као подстицај за стварање... У настави треба да доминирају проблемски задаци који циљају више исхода и међупредметних компетенција. Задаци и активности треба да буду разноврсни и да омогуће сваком ученику да се развија у складу са својим интересовањима, искуством, потребама и потенцијалима. Осим стваралачког рада значајан је и разговор. Наставник планира питања која подстичу ученике на размишљање и на развијање креативних идеја (модел подстицајних питања се може видети у програму за други разред).

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА МАТЕРИЈАЛИ

Материјали, прибор, технике и савремена технологија су средства која се користе у процесу визуелног описмењавања. Наставник кратко објашњава и показује како се припремају, користе, чисте, одлажу или преносе и пружа друге неопходне информације. Одабрани садржаји ове целине интегришу се са садржајима других целина. Својства материјала Ученици треба да добију само кључне информације о својствима материјала које користе. Ако користе употребљену амбалажу, материјале или објекте које су пронашли у природи потребно је да их, уз помоћ укућана, припреме пре доношења на час (прање, термичка обрада, дезинфиковање асепсолем, алкохолем... у зависности од материјала). У току године самостално припремају лепак или масу за обликовање од материјала који се користе у домаћинству (кукурузно брашно, кукурузни штирак, сода бикарбона, сирће, млеко, со, шећер...). Водене боје могу да направе од истрошених фломастера. Рецепт се могу пронаћи на интернету, наставник бира оне који одговарају узрасту ученика. Важно је и да сви ученици до краја првог циклуса развију навику да заједно распремају и чисте простор по завршетку рада. Имајући у виду да се технологија материјала развија великом брзином, наставник може да информише ученике о неким иновативним материјалима које користе дизајнери одеће, амбалаже, намештаја... На пример, материјал који се прави од папира и пластике (Partic), материјал који се прави од рециклиране штампање и паметни материјали могу да се помену у следећем разреду. Подела боја на основне (примарне) и изведене (секундарне) односи се на пигментне боје за сликање. Ученици треба да знају да мешањем две основне боје у односу 1:1 неће увек добити тон који су очекивали, јер се материјал различитих произвођача разликује. Било би добро да истражују мешање боја тако што ће размењивати прибор/материјал. Није потребно да меморишу називе боја, јер школске боје или немају називе или се називи разликују од једног до другог произвођача. Међутим, када почну да користе белу боју наставник треба да их мотивише да експериментишу. На пример, може да пита: „Како бисте описали ове две боје?“, показујући цинобер и кармин црвену. Затим, да тражи да помешају обе боје са белом и упореде тонове које су добили. Даље ученици сами истражују. Боје трећег реда (терцијерне) се објашњавају у четвртном разреду. Примарне и секундарне боје се повезују са природним и вештачким облицима, емоцијама, утисцима, простором... Наставник објашњава текстуру на најједноставнији начин (изглед површине материјала), иако објашњење неће бити потпуно. Важније је да се ученици не збуне и да искусно истражују текстуру. Истражује се стварна (физичка) текстура материјала,

која има изражене тактилне квалитете, а наставник планира више разноврсних задатака. На пример, ученици могу да компоњују лепећи на картон лишће, комадиће чипке, текстил, канап, рафију..., да обложе рад алуминијумском фолијом за домаћинство, пажљиво трљајући тупим врхом оловке или прстима. Уколико немају фолију, могу да премажу рад белом бојом како би се фокусирали само на текстуру. Када вајају у меком материјалу треба да креирају текстуре плански (глачањем, урезивањем, утискивањем...). Наставник указује на то да понекад физичка текстура највише утиче на утисак о делу, нарочито када је реч о скулптури и дизајну ентеријера (показати примере). Визуелна текстура се још увек не објашњава, али се истражује искуствено – ученици могу да цртају текстуре разноврсним линијама, да осликају папир (разливањем боје, прскањем, дувањем кроз сламчицу...), да користе технике колаж, фротаж, гратаж, суминагаши или ебру. Технике На основу сопствене процене наставник у трећем или четвртном разреду објашњава да су акварел боја и папир материјали за ликовно обликовање, а акварел техника начин на који се тај материјал обликује. Ученици могу да испробају сликање акварел бојом на сувом папиру и сликање на влажном папиру. Уобичајено уче гваш технике (влажни нанос, полусуви нанос, испирање, гребање...) пре него што почну да користе темпере, али то није правило. У штампање графика се уводе прављењем импровизованих матрица. Најједноставнија се припрема на употребљеној стиропор (полистирен) тацни за паковање хране. На полеђини тацне цртеж се лако урезује фломастерима, а боја се наноси широком четком или комадићем чврстог картона. Осим оловкама и четкицама било би добро да цртају и импровизованим прибором (згужваним папиром/кесом/фолијом, гранчицама, боровим иглицама...), јер то помаже да „ослободе руку” и да боље организују композицију. Скулптуре могу да обликују од папира, картона, лако савитљиве жице, тканине, комбиновањем разноврсних материјала... Затим, од меких материјала: глинамола, школске глине, полимерне глине која се не пече или масе коју су сами направили. Треба имати у виду следеће. Неке масе се споро суше, па је тешко пренети рад од школе до куће без општења. Боље је да не користе пластелин, јер има врста које се уопште не суше, као и миришљавих које садрже алергене. Неке масе не прљају руке и радну површину. Скулптуре се обликују белом масом или масом у боји природних материјала, а која може и да се „патинира” бојом. Наставник може да покаже и корисне технике које нису кључне за достизање исхода. На пример, може да демонстрира како се од мараме или комада платна обликује торба/завезљај савијањем и везивањем („фурошки” техника), како се од омота за бомбоне обликују торбе, футроле..., како се плете прстима, како се обликују корпе од папира, како се савијају оригами фигуре, како се пакују поклони, како се савијају украсне машине, како се праве лампиони, како се праве/декоришу сенила... Ученици могу да вежбају те технике и код куће, али је важно да на часу осмисле или договоре намену тих радова (украс за собу, украс за учионицу/ школу, лични предмет, поклон за некога, радови за школски продајни сајам...). Ученици упознају неколико уметничких заната које наставник бира у складу са темама и задацима које је планирао, локалном традицијом или интересовањима ученика. Одабрани садржаји се интегришу са одговарајућим садржајима овог и других програма. Учење може да се реализује у одабраном етнографском музеју. Уколико наставник планира радионицу или пројекат који укључује прављење уметничких рукотворина у школи препорука је да се користи материјал за рециклажу. Уметничка рециклажа је важна тема. Наставник може да покаже примере уметничких пројеката у нашој земљи, као што су: „Убаци лименку доврши скулптуру”, скулптура „Ћубровиште и примере уметничких дела направљених од предмета за рециклажу (на пример, унети у претраживач називе уметничких група: Школе које имају средстава и планирају набавку дигиталне технологије треба да имају у виду и ону која одговара настави

Ликовне културе. језика, компоновање, лоцирање уметничких дела...). У школама које имају савремену опрему и средства, ученици треба да уче о заштити здравља и правилној употреби уређаја, као и о значају сарадње са школама које немају такве услове. У школама које не могу да набаве одговарајућу опрему и средства, ученици могу да користе помагала која се једноставно праве. На пример, када се настава одржава у учионцама опште намене које немају одговарајуће столове ученици могу да направе од картона стони „штафелај” Све одабране садржаје је потребно повезати са причом о томе како се развијају креативне идеје, односно шта све може подстаћи (мотивисати) визуелне уметнике (и ученике) да стварају. Како би се освестио процес развијања идеја, наставник може да зада уче ницима једноставну вежбу – да три пута преобликују исти троугао тако да креирају три различита сложена облика из маште. Вежба може да се понови са другим обликом, мрљом или шаром. Ученици треба да знају и то да савремена технологија утиче на начин изражавања визуелних уметника.

СПОРАЗУМЕВАЊЕ

Циљ учења предложених садржаја је оспособљавање ученика за правилну, учтиву, добронамерну, ефектну и ефикасну комуникацију. Говор тела Предложене вежбе су фокусиране на невербално изражавање мимиком и телом. Наставник објашњава да се и без говора, лицем и телом, може пренети порука, испричати прича или насликати слика. Као пример може да послужи инсерт наступа мађарске трупе „Attraction” (унети у претраживач: Уколико ученици до трећег разреда нису вежбали пантомиму треба да почну од читања израза лица и изражавања емоција. Затим, да тумаче и изражавају поруке које шаљемо неким општепознатим (у нашој култури) гестом или држањем тела (стани, крени, приђи, слажем се, нећу, извини и сл.) и неке једноставне радње (чисти метлом, свира...). Ученици који су то већ радили вежбају невербално исказивање неке ситуације (на пример, сусрет два пријатеља, пробирљиви купац и сл.). Важно је да сви ученици буду укључени да би се ослободили треме и несметано развијали креативност, заједништво и међусобно уважавање. Ако је потребно, ученици могу да погледају и неки Наставник повезује одабране вежбе са одговарајућим садржајима овог и других програма (имајући у виду да се програмски циљеви и методика разликују). На пример, може да формира тимове и подели задужења – док неки чланови тима глуме или рецитују, други их прате покретима, мимиком или „специјалним ефектима” (осветљавају глумце, померају делове сценографије, формирају облик рукама или телима, производе звучне ефекте...). Тумачење визуелних информација Тумачење визуелних информација је континуирана активност која се не планира као посебан час, већ као део задатака. Предложени садржаји се односе на тумачење слика независно од додатних информација као што су звук, текст и др. Сваки пут када ученицима покаже неку слику, наставник поставља питање: „Шта ово значи?”, како би се навикли да размишљају о садржају. Наставник прво указује на то да неки облици, боје, шаре и текстура у природи саопштавају неку поруку (показати примере). На пример, тамно сиви облаци најављују кишу, тамнија и храпавија кора дрвета указује на север, рогови јелена супарнику указују на његову снагу, када се осећа угрожено једна врста гусенице (*Нemeroplanes triptolemus*) заузима положај у коме личи на отровну змију. Нека бића комуницирају само визуелно. На пример, карипска гребенска лигња (*Sepioteuthis sepioidea*) „разговара” тако што мења боје и шаре. Визуелни знаци у природи омогућавају живим бићима да преживе. Визуелни језик који користе људи је најсложенији – слике користимо и да бисмо нешто продали, забавили друге, изазвали одређене емоције, помогли угроженима, навели друге да размишљају о важним темама... Наставник показује познате знаке које ученици виђају у окружењу, а затим и оне који се често виђају на амбалажама и производима и разговара са ученицима о томе

зашто је важно да разумеју те слике. Затим се разговора о сложенијим знацима и симболима (заставе, грбови, амблеми). Садржаји из хералдике се усклађују са узрастом ученика. На пример, наставник може да покаже заставе из целог света и да тражи од ученика да процене (без пребројавања) која боја се највише користи на заставама, затим, која комбинација боја се најчешће користи, које заставе су сличне, које заставе су сличне нашој, које заставе се битно разликују од осталих... Потребно је да размишљају и о томе како се споразумевамо одећом. Ко и зашто носи униформу, ко дизајнира униформе? Затим, шта је народна ношња, у којим приликама се некада носила, да ли се још увек носи и када, како изгледају ношње њиховог краја... Наставник одређује количину информација о ношњама у зависности од броја етничких група у општини (део може да се планира за следећи разред). Уметничка дела се и даље користе као мотивација за стваралачки рад, али су појачани захтеви који се односе на доживљај и тумачење садржаја. На пример, наставник може да покаже репродукцију слике „Шетња. Дама са сунцобраном” Клода Монеа, да пита ученике шта је приказано, шта мисле да се дешавало пре тренутка који је приказан, а шта после, ученици могу да напишу или да насликају причу према овом делу (или неком другом). Наставник показује неколико значајних дела српске уметности, бирајући она чији садржај је усклађен са сазнајним способностима и предзнањима ученика. наћи на адреси: Слика, текст, звук Предложени садржаји омогућавају медијско описмењавање. Препорука је да се почне од мултимедијалних садржаја, који су сложенији, али су ближи искуству ученика. Наставник може да укаже на то да рекламе на телевизији и на интернету, билборди, брендирана аутобуска стајалишта, кратки анимирани филмови... најчешће нису намењени деци или нису увек добронамерни. Међутим, превише разговора о негативним странама савремене медијске културе може бити контрапродуктивно или без икаквог ефекта, па је боље да се фокус помери на позитивне аспекте. Затим, да тражи од ученика да се распитају коме је најпотребнија помоћ у њиховој општини, у каквој акцији би могли да учествују да би помогли... Већина квалитетних кратких анимираних филмова не одговара узрасту ученика, али поједини могу послужити као увод у васпитне теме (на пример, Када је реч о маркетингу, као пример могу да послуже рекламе „Савремени билборди и рекламни панои могу да буду и корисни свим грађанима. У нашој земљи је развијен систем паметних клупа и аутобуских стајалишта која се напајају соларном енергијом и имају више функција а тим научника из Перуа развија билборде који пречишћавају ваздух у градовима. Ученици треба да разговарају о порукама, оригиналности и доживљају приказаних примера. Наставник указује на то да визуелни уметници креирају мултимедијалне садржаје тимски. Није предвиђено да ученици уче о фазама продукције у првом циклусу, важније је да развијају креативност тако што ће се трудити да дизајнирају карактере (осмисле изглед и особине јунака). Најлакше је да нацртају јунака у боји (јунак може да буде фантастично биће, човек, животиња, биљка, предмет...). Наставник може да помогне питањима: Како се зове? Како се креће? Шта је на твом јунаку посебно, по чему се истиче? Да ли је добар или лош? Шта воли да једе? (ученици записују најважније особине на маргини поред цртежа). Јунак се затим смешта у неку причу или рекламу. Плакат је мање сложена форма оглашавања и ученици могу да га раде више пута у току године, уколико постоји потреба. Основна карактеристика плаката је да садржи саопштење за јавност на већем формату папира, а школски плакати могу да садрже само интерна обавештења (на пример, обавештење о школској забави), образовне садржаје (на пример, азбуку/абecedу) или васпитне (на пример, правила понашања). Наставник и ученици се договарају шта ће саопштити, да ли ће плакат садржати само текст или текст и слику, да ли ће се реализовати као одељенски рад (један плакат) или рад више тимова (више плаката), која техника/технике ће се користити и на ком формату (уобичајени формат за

школу је 100 x 70 cm, али то није правило). Ученицима не треба постављати превише захтева везаних за ликовно-графичко обликовање плаката (захтеви ће се постепено повећавати у старијим разредима). Лепо писање се примењује на часу када се раде плакати, честитке, позивнице... Сви ученици могу да дизајнирају слова свог имена, било којом техником. Заинтересовани ученици могу да вежбају код куће калиграфско писање једног или неколико слова договореног словолика (фонта), на формату А4, А5 или А6, користећи фломастере широког равног врха.

КОМПОЗИЦИЈА

У овој целини су груписани садржаји везани за организацију композиције. Композиција Ученици треба да знају да је ликовна композиција целина коју је створио уметник и да се делови композиције називају ликовни елементи (ученици су упознати са обликом, линијом, бојом и текстуром). Уколико сами затраже додатна објашњења, наставник пружа најједноставнија. На пример, текстура листа није ликовни елемент, јер лист није створио уметник, већ природа. Али, ако осушени лист залепимо на ликовни рад, његова текстура ће постати део композиције (ликовни елемент). Наставник не објашњава врсте композиција и принципе компоновања, али разговара са ученицима о уметничким делима и ученичким радовима (који елементи су слични, а који потпуно различити, шта се највише истиче, шта се понавља...). Током године прати како ученик напредује, да ли увек распоређује елементе на исти начин, да ли црта мање фигуре и оставља превише празног простора на папиру, да ли су фигуре у предњем и задњем плану истих димензија... Наставник не исправља ученике и не објашњава однос простора и композиције, перспективу, скраћења, димензије и планове, већ прилагођава задатке и активности како би подстакao напредовање свих ученика. На пример, може да зада ученицима да заједно или у тимовима цртају на већем формату папира или кредама у боји у школском дворишту. Сликање аутопортрета, градског и сеоског пејзажа, цртање четком и бојом (без употребе оловке) на различитим форматима папира, компоновање само бојом, распоређивање разноврсних облика колаж техником... помаже да ученици боље организују елементе. Равнотежа се објашњава као баланс, на примерима из свакодневног живота (клацкалица, стајање на једној нози...), а ученици проналазе тежиште тела искуствено, док обликују или конструишу тродимензионалне радове. Организација композиције се примењује у свим задацима и повезује се са осталим садржајима овог програма. Орнамент У току године наставник планира најмање два задатка. Један задатак је везан за наслеђе – ученици на мањем формату папира прецизно цртају орнамент за вез, чипку, филигран, ћилим, чарапе, прекривач... Могу да користе милиметарски папир или папир на квадратиће, лењир, шестар, паус папир, јер треба да воде рачуна о томе да шара буде симетрична. Пре него што осмисле орнамент, потребно је да одреде за који предмет/објекат је намењен. Орнаменте могу да раде и када обликују празничне украсе. Овај задатак/задачи се интегришу са садржајима других програма. Други задатак је дизајн орнамента за било који предмет који користе (патике, мајица, обележивач за књиге, шнала за косу, шоља...), а на који могу да пренесу нацрт одговарајућим перманентним маркерима (уз помоћ старијих). Или, могу да дизајнирају предмет/објекат који је украшен орнаментом (орман, столица, камион, воз, капут, торба, саксија...) било којом техником коју сами одаберу. Као подстицај наставник може да покаже фотографије, на пример, аутомобила украшених орнаментима Други задатак се везује за развијање креативних идеја.

ПРОСТОР

Предложени садржаји су везани за истраживање и обликовање простора. Облици у простору Ученици треба да разговарају о отвореном и затвореном простору у којем су изложена уметничка дела, колико је значајно да прилаз уметничком делу буде уређен,

да дело буде осветљено на одговарајући начин, да буде постављено на одговарајуће место, да буде заштићено ако је потребно... Било би добро да наставник припреми фотографије различитих простора (плажа, њива, воћњак, шума, депонија, градски трг, улица, парк, пијаца, учионица...) и слику познатог споменика (изрезану по контурној линији), да тражи од ученика да „поставе” споменик у сваки од тих простора и процене како се мења утисак о споменику у зависности од окружења. Исто може да се уради са уметничким сликама и музејским експонатима. Наставник подстиче ученике да на креативан и ефектан начин изложе своје радове. Може да покаже један пример (качење штапаљкама или излагање на спојеним картонским кутијама у виду „тотема” или формирање „фриза”...), ученици се надовезују предлозима. Наставник бира примере, задатке и активности везане за оптичке илузије (планирајући део и за следећи разред). На пример, добри примери симетрије су Ешерови радови (унети у претраживачу вежбе опажања добри примери су (одабрани) радови на равној подлози ствара илузије кретања и илузије испупчених и удубљених објеката. Наставник указује и на то да у свету, а и у нашој земљи постоје музеји илузија. Ученици могу да раде једноставне оптичке илузије (на пример, оп-арт вртешке) или да раде сложени школски пројекат: да обликују сценски простор користећи ЛЕД траке, фолије, огледала, декор изрезан од лепенке... Идеје за сценски дизајн се могу пронаћи на интернету (на пример, унети у претраживачу: Кретање Приказивање покрета и кретања је садржај који се реализује током целе године у оквиру различитих задатака и активности. Аналитичко посматрање покрета и кретања се у најмањој мери вежба на примерима уметничких дела и то само на очигледним и једноставним. На пример, наставник може да покаже неколико пејзажа Саве Шумановића, а да ученици уоче да ли неке од приказаних облика покреће ветар, затим, дело „Под јабуком” (Гружанка са дететом), Ђорђа Крстића, на којој треба да уоче и протумаче покрете мајке и детета... Вежбе опажања су делотворније када ученици свесно обраћају пажњу на покрете и начин кретања у простору у коме се налазе. Наставник их упућује да и ван наставе посматрају кретање (како се њишу гране, како ветар покреће суво лишће на тлу, како пада киша...). У првом циклусу ученици углавном компоњују на основу памћења покрета и кретања, али напредни ученици могу да раде и по природи (моделу). Ученици могу да креирају кинетичке скулптуре (уколико то нису радили у претходном разреду). Када раде перформанс, могу да користе провидну фолију или старе чаршаве и ЛЕД батеријске лампе (одабрати најнижу цену) стварајући композиције светла и сенке (наставник снима перформанс).

Корелација

Свет око нас, Српски језик, Математика

Уџбеници

Ликовна култура-Марија Бузаши Морганић, Злата Бузаши- Издавачка кућа „Едука“, Београд 2020.

Литература

Хаци Јовановић, „Дечји атеље

Праћење и напредовање ученика: кроз визуелно споразумевање, визуелне поруке, помоћу развијање маште као и способности распознавање и коришћења разних материјала.

Активност наставника

- Развија способност ученика за опажање облика, светлина, боја, положаја облика у природи; ствара услове за разумевање природних законитости и друштвених појава.
- Развија: способности ученика за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности; љубав према вредностима израженим у делима свих облика уметности. ствара интересовање и потребу за посећивањем изложби, галерија, музеја и чување културних добара.
- Развија моторичке способности ученика.
- Оцењује радове ученика; води разговор са ученицима, планира рад.
- Утврђује ниво захтева за ученике, мотивише их за рад.

Активност ученика

- Негују репродуктивне него репродуктивне способности
- Имају довољно простора за оригиналне замисли и иницијативу
- Слободно изражавају и експериментишу без страха од грешке

УПУСТВО ЗА ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ

На почетку сваког задатка/активности наставник кратко информише ученике шта ће учити и зашто то уче.

То је нарочито важно зато што се учење одвија кроз игролике, забавне задатке и активности, па се може десити да ученици не обрате пажњу на процес учења и стварања.

По завршетку рада излажу се сви радови како би ученици могли да пореде решења и уче једни од других.

Самопроцена радова је вербална или писана. Наставник тражи од ученика да усмено опишу свој рад или да напишу нешто о свом – однос према себи (поставља питања, труди се, учи на грешкама, самосталан је у индивидуалном раду, истрајан је...);

– однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава туђе радове, начин размишљања, доживљавања, опажања...);

– разумевање (разуме задатак, разуме појмове, разуме процес, разуме визуелне информације...)

– повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, идеје, дела...);

– оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове, оригиналан је у односу на своје претходне радове...)

– вербално изражавање (учтиво комуницира, кратко и јасно образлаже свој рад, замисао, утисак, опажање, емоције...);

– употреба техника (примењује одговарајући процес, контролише однос воде и боје, бира подлогу у односу на технику, бира материјал и технику у односу на идеју). Елементи могу и другачије да се формулишу.

Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова -36

Недељни фонд часова -1

Циљ

Циљ учења Музичке културе је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.

Задаци

- неговање способности извођења музике (певање, свирање);
- стицања навике слушање музике, подстицаја доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука;
- подстицаје стваралачког ангажмана у свим музичким активностима (извођење , слушање , истраживање и стварање музике);
- упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа;
- развијање критичког мишљења;
- упознавање основа музике писминости и изражајних средства музичке уметности.
-

ИСХОДИ

- опише своја осећања у вези са слушањем музике
- примењује правилан начин држања тела и дисања при певању;
- изговара бројалице у ритму, уз покрет;
- пева по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења;
- наведе особине тона и основне музичке изражајне елементе;
- разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима;
- повезује карактер дела са избором инструмента и музичким изражајним елементима;
- препозна музичку тему или карактеристични мотив који се понавља у слушаном делу;
- повезује почетне тонове песама
- модела и једноставних наменских песама са тонском висином;
- комуницира са другима кроз извођење традиционалних и музичких игара уз покрет;
- свира по слуху и из нотног текста ритмичку и мелодијску пра

- осмисли музички одговор на музичко питање; – осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст;
- изабере одговарајући музички садржај(од понуђених) према литерарном садржају;
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музик
- коментарише своје и туђе извођење музике;
- самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације;
- учествује у школским приредбама и манифестацијама

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

Слушање музике (препоручена дистрибуција часова је 7)

Композиције различитог карактера и елементи музичке изражајности (мелодијска линија, темпо, ритам, динамика). Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање, јачина, тонске висине. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар). Различити жанрови везани за уобичајене ситуације у животу. Музичка

Извођење музике (препоручена дистрибуција часова је 27)

Дидактичке музичке игре. Правилан начин певања – држање тела и дисање. Правилна дикција. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера Певање песама уз покрет. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова у тонском опсегу од ха до це2. Певање и свирање песама из нотног текста. Дечји и алтернативни инструменти и начини свирања на њима. Инструментална пратња по слуху. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима – песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Музички бонтон. Особине тона: боја (различити гласови и инструменти), трајање (нотна трајања), јачина (динамичке ознаке – пиано, форте, крешендо и декрешендо), тонске висине (од ce1 до ge1). Елементи музичког писма: линијски систем, виолински кључ, трајање тонова (половина, четвртина, осмина ноте и одговарајуће паузе) у такту 2/4. Јединица бројања.

Тактирање у 2/4 такту

Музичко стваралаштво (препоручена дистрибуција часова је 2)

Стварање једноставне ритмичке и мелодијске (једноставне) пратње. Музичка питања и одговори и музичка допуњалка. Стварање звучне приче од познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација на краћи литерарни текст (учење у контексту).

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Природа сваке музике , па и предмета Музичке културе је на стално прожимање свих области и програмских садржаја. Нагласак у свакој од области је на развоју

способности код ученика да комуницирају са другима кроз слушање, извођење и стварање музике као и способности да изражавају своје мисли и осећања кроз музику. Инсистирање на развоју критичко-аналитичког мишљења има за циљ да помогне ученицима да превазиђу површно расуђивање и да развију лично гледиште (засновано на адекватним информацијама) као и да науче како да артикулишу своје креативне и уметничке изборе. Ученицима треба дати могућност да буду инвентивни и маштовити у свом размишљању, а не само да пронађу тачан одговор. Учење о музичкој уметности не може се посматрати само као учење музичке писмености и извођење музичких композиција. Учење, поред нужне концентracије на развијању знања и вештина код ученика сходно њиховом узрасту и годинама проведеним у учењу музике, треба да развије његову комплетну личност негујући принципе вршњачког учења, одговорности и лидерства, великодушности и посвећености другима и појединачног доприноса у остваривању циљева у заједничким активностима. Поред тога, музичке активности имају функцију социјалне кохезије и спасавања од друштвене маргинализације. Програм наставе и учења усмерен је на остваривање исхода при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике и музичко стваралаштво. Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Музичке активности су говор у ритму, певање, свирање, покрет уз музику, слушање музике и видови стваралаштва. Препоручени музички садржаји (песме, музичке игре, ритмички и мелодијски аранжмани, композиције за слушање музике) остављају простор за избор других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу наставника. Да би достигао програмске исходе, наставник реализује наставу користећи слушање, глас, покрет и музичке инструменте. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз рад у групама и у одељењу, као и комуникацијске вештине у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Наставни програм омогућава да се, поред наведених композиција за слушање и извођење, могу користити и композиције које нису наведене, односно, наставник има могућност да максимално до 30%, по слободном избору, одабере композиције за слушање и извођење водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим могућностима и интересовањима, естетским захтевима, исходима и локалитету на коме се налази школска установа. Однос између понуђених композиција и примера из друге литературе треба да буде најмање 70% у корист понуђених. Из поменутог разлога, у програму наставе и учења се налази већи избор наставног материјала (за слушање и извођење) у односу на годишњи фонд часова предмета Музичка култура. Музика у функцији здравља и музички бонтон На сваком часу ученике треба упућивати да правилно седе, а вежбе дисања организовати кроз интересантну причу и игру. Вежбе за сугласнике (Ш – шуштање лишћа, Ф – фијук ветра, Р – зујање мотора, З – зујање пчеле,

П – хлађ разговетности текста. Вежбе за правилну дикцију најпримереније је остварити изговором брзалица. Извођењем брзалица, поред јасног изговора, развија се пажња и концентрација – пожељни пратиоци сваког музичког извођења. Брзалицу избрати према гласовима који их очекују у песми коју ће потом учити. Поред пажљивог избора што квалитетнијих музичких садржаја, ученике треба стално упућивати на неопходност неговања гласовног и слушног апарата. Упозорења да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма, треба да се спроводе у континуитету. Обратити пажњу и на позитиван ефекат музике, у смислу опуштања, подизања пажње, емоционалних и физичких одговора, когнитивне стимулације и развијања меморије. Од велике важности је да се ученици упознају са правилима понашања (музичким бонтоном) при слушању и извођењу музике. Важно је обезбедити тишину и пажњу у току слушања музике и упутити их када треба извођаче да поздраве аплаузом. Овај модел понашања ученици треба да примењују на концертима и различитим музичким приредбама, било да се налазе у активној (као извођачи) или пасивној (као слушаоци) улоз

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова по областима/темама, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца, дефинисање наставних јединица и осталих важних елемената. Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, конкретизацију исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на исходе, начин провере остварености исхода и избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о предзнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити да савладају знања и вештине предвиђене дефинисаним исходима). На часу треба да преовлађује активност којом се савладава нови музички садржај и она је увек повезана са другим музичким активностима. Специфичност предмета се огледа у томе да се музичке активности одвијају паралелно или једна музичка активност логично води ка другој. У планирању активности, наставници треба да, имају у виду да су области уско повезане, а да су знања и вештине описане у исходима у свакој области међусобно зависна и комплементарна. У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА Процес учења базира се на избору најупечатљивијих музичких примера (за слушање или извођење музике), који имају задатак да активирају свесну активност, фокусирају пажњу ученика, иницирају процес мишљења и креирају одговарајући емоционални доживљај. **СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ** Током слушања филмске музике посебно треба обратити пажњу на однос звук–лик и музика–радња уочавањем изражајних музичких средстава који су коришћени у тумачењу драмске радње и карактерних особина главних актера. Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају опажајним могућностима ученика. Композиција се први пут увек слуша у

целини (демонстративно слушање), са унапред постављеним задатком за слушање музике – уочавање извођачког медија: инструментално или вокално (соло, групно) или оркестарско музице нечег врућег, С – опонашање оглашавања змије). Лепота певања зависи од јасноће и цирање. Свако следеће слушање (три до четири пута) је фрагментарно у оквиру кога се издвајају упечатљиве целине и анализирају носећи елементи музичког дела – у случају литерарног садржаја (текстуална анализа), понављања, мелодија, темпо, ритам (аналитичко слушање). Повезујући постепено елементе музичког дела са карактером самог дела, ученик се развија у смеру активног слушања музике, а квалитетном комуникацијом између наставника и ученика долази до постепеног утицаја на развој естетске осетљивости, музичког укуса и интересовања и припремају се услови за развијање естетског процењивања. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања слушаног дела

. ИЗБОР КОМПОЗИЦИЈА ЗА СЛУШАЊ

Химне 1. Државна химна 2. Светосавска химна 3. Школска химна Народне песме и традиционалне дечје игре Народно коло, Нишки вез Зелени се, јагодо Девојчица платно бели (игра) Еј, дуку, дуку Ми смо браћа терзије Поскакуша Немања Радуловић, Нишка бања Бора Дугић, Чаробна фрула (избор) Песме за децу Станојло Рајичић, Бумбари и пчеле Немачка дечја песма, Клепеће млин Традиционална песма из Финске, Пролећна песма Зоран Христић, Бус Драгана Михајловић Бокан, Гурманска песма Сунцокрети, Текла вода Хор Колибри, Писмо Деда Мразу Леонтина Вукомановић, Све што деца расту више Драган Лаковић, Нема земље Дембелије Хор Колибри, Најлепша мама на свету Влада и Гиле, Јуца и куца Бранко Милићевић, Жеж Бранко Милићевић, Успаванка Драган Лаковић, Бака Хор Колибри, Репа Миро Унгар, Тата ти ме волиш Мића и Аћим, Песма о одјеку Бранко Милићевић, Слатки геније Бранко Милићевић, Бранкови гусари Домаћи композитори Александар Обрадовић, Свита кроз свемир Стеван Ст. Мокрањец, II руковет Златан Вауда, Жежева кућа (дечја опера) Страни композитори Николај Римски Корсаков, Бумбаров лет Габријел Форе, Лептир Петар Илич Чајковски, Игра малих лабудова Роберт Шуман, На дрвеном коњу, Роберт Шуман, Дивљи јахач Петар Илич Чајковски, Валцер цвећа Камиј Сен-Санс, Карневал животиња (Лабуд, Антилопе, Фосили, Корњаче) Лудвиг ван Бетовен, За Елизу, Антонио Вивалди, Пролеће, први став Антонио Вивалди, Зима, трећи став Филмска музика Disney medley by Voca people <https://www.youtube.com/watch?v=VwnMFgy3oz0> Мапет шоу: Манамана, https://www.youtube.com/watch?v=8N_tupPBtWQ Cinderella, Sing sweet nightingale https://www.youtube.com/watch?v=XgHYCuTPl_o Disney's Sleeping Beauty, Once Upon A Dream <https://www.youtube.com/watch?v=15Z21XqNdpY> Minions, Banana song, <https://www.youtube.com/watch?v=sFukyIIM1XI> Madagascar, I like To Move It, <https://www.youtube.com/watch?v=hdcTmrvDOOI> Камиј Сен-Санс, Карневал животиња – Фосили, <https://www.youtube.com/watch?v=Hlec1tmddHI> Вивалди, Пролеће, https://www.youtube.com/watch?v=NnURkV1Ou_w Wolfgang Amadeus Mozart, Wiegenlied (Lullaby), K.350 https://www.youtube.com/watch?v=vXRzq_8bJ3c Моцарт група, Турски марш <https://www.youtube.com/watch?v=UzYGyCWeEGo> Едвард Григ, In the hall of the mountain king (пример за нотна трајања и такт) <https://www.youtube.com/watch?v=Wk43IDUQmTk> Мапет шоу, Ода радости, <https://www.youtube.com/watch?v=VnT7pT6zCcA> Мапет шоу, На лепом плавом Дунаву,

<https://www.youtube.com/watch?v=jd8nfEdo59I> ИЗВОЂЕЊЕ Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење и fine моторичке радње. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музички доживљај. Бројалице су драгоцен музички садржај у настави музичке културе за развијање ритмичких способности ученика. Слогови бројалице изговарају се у ритму, прецизно и увек праћени одговарајућим покретом. Покрет који прати бројалицу представља извођење пулса, ритма или груписање удара. Учењем и извођењем бројалица развијају се ритмичке способности и припрема свирање на дечјим инструментима, због чега је извођење бројалице добра уводна активност пре учења песме или свирања на дечјим инструментима. Певане бројалице подразумевају мелодију малог обима од неколико тонова, па су погодне за почетак наставе и као уводна активност пре певања песама, уколико је садржај бројалице повезан са садржајем текста нове песме. Правилан исход учења бројалице видљив је добијањем ритмички уједначеног покрета целе групе. Певање Избор песме треба да буде примерен узрасту ученика и њиховим интересовањима (тематика, ритмичка конструкција, форма, артикулација мелодијских скокова, садржај, мелодија и ритам). Вежбе правилног држања тела, дисања и говорне артикулације треба да претходе обнављању познатих песама, које су опет садржајно и/или музички сличне оној коју ће учити. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова у тонском опсегу од ха до це2). Песме модели уче се и певају по слуху. Следећи задатак је слушно идентификовање почетног слога/тона. Тонска висина се пева, записује и свира. Пожељно је свирање песама модела. Учитељ обрађује песме по слуху у тонском опсегу од ха до це2 . Приликом обраде песме из нотног текста обрађују се песме у тонском опсегу од це1 до ге1 . Обрада песме из нотног текста – методски кораци Рад на песни увек почиње обрадом литерарног текста (мотивациони разговор) у оквиру чега ученици анализирају нотни текст и уочавају ознаке за такт, темпо, нотне вредности, динамику и друго Обрада ритма: ритам се најпре изводи на неутрални слог та, уз обавезно тактирање (по деловима), након чега следи обрада ритма парлато (ритмичко читање). Након ритмичког читања следи обрада тонских висина (солмизацијом). Последњи корак чини певање песме са текстом где посебну пажњу треба обратити на правилну дикцију и инсистирати на изражајном певању. Сви наведени елементи савладавају се по деловима (двотакт, фраза), а затим спајају у логичну целину. Традиционалне и песме других народа и жанр овапевају се по слуху или нотном тексту у опсегу предвиђеном у делу Певање. Извођење ових песама упознаје нас са културом других народа и народности. Музичке игре У настави музичке културе пожељно је што чешће повезивати покрет и певање извођењем различитих врста музичких игара. Поред музичких игара са певањем, музичких игара са певањем уз инструменталну пратњу, инструменталних музичких игара, традиционалних музичких игара са певањем и без певања (само уз инструменталну пратњу), дидактичких музичких игара, музичку игру може да представља и било која песма чији литерарни садржај може да буде исказан покретом. Музичка игра се обрађује као песма по слуху, након чега следи усвајање покрета. Циљ извођења сваке игре је постизање уједначеног покрета целе групе. Група се формира слободним избором, водећи рачуна о броју ученика који чине групу. Сви

ученици учествују у извођењу музичке игре, међусобним смењивањем група, све док игру не изведе цело одељење. Свирање Ова активност се реализује на дечјим и алтернативним инструментима (тело, предмети из окружења, ручни звончићи, бумвекери). Тонску боју инструмената треба повезивати са музичким садржајем. Примери ритмичке и мелодијске пратње могу бити: – извођење пулса (основне ритмичке јединице), – извођење ритма (који се поклапа са говорним ритмом бројалица и песама па се као такав једноставно учи по слуху), – груписање удара – различитим покретима и различитим изворима звука се на један начин изводи наглашена прва у такту, а лакшим покретом и слабијим извором звука друга, односно остале слабије наглашене у такту, – свирање једноставне мелодијске пратње, – ономатопеја звучних илустрација – специфична места у тексту песама могу се звучно илустровати адекватним инструментом или неким другим предметом. Једноставне композиције и модели за певање могу се и свирати. У извођењу инструменталних аранжмана ученике делити у две или више група.

ИЗБОР КОМПОЗИЦИЈА ЗА ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ

Химна Државна химна Светосавска химна Школска химна

Народне песме и традиционалне дечје игре

Народно коло

, Нишки вез Зелени се, јаго

Девојчица платно бели (игра)

Еј, дуку, дуку

Ми смо браћа терзиј

Поскакуша Немања Радуловић,

Нишка бања Бора Дугић, Чаробна фрула (избор)

Песме за децу

Станојло Рајичић,

Бумбари и пчеле

Немачка дечја песма

Клепеће млин Традиционална песма из Финск

Пролећна песма Зоран Христић,

Бус Драгана Михајловић Бокан,

Гурманска песма Сунцокрети,

Текла вода Хор Колибри,

Писмо Деда Мразу Леонтина Вукомановић

Све што деца расту више Драган Лаковић

Нема земље Дембелије Хор Колибри,

Најлепша мама на свет Влада и Гиле,

Јуца и куца Бранко Милићевић,

Јеж Бранко Милићевић,

Успаванка Драган Лаковић,

Бака Хор Колибри,

Репа Миро Унгар,

Тата ти ме волиш Мића и Аћим,
 Слатки геније Бранко Милићевић
 Бранкови гусари
 Домаћи комбозитори
 Александар Обрадовић, Свита кроз свемир
 Стеван Ст. Мокрањац, II руковет
 Златан Вауда, Жежева кућа (дечја опера)
 Страни комбизитори
 Николај Римски Корсаков, Бумбаров лет
 Габријел Форе, Лептир
 Петар Илич Чајковски, Игра малих лабудов
 Роберт Шуман, На дрвеном коњу
 Роберт Шуман, Дивљи јахач
 Петар Илич Чајковски, Валцер цве
 Камид Сен-Санс,
 Карневал животиња (Лабуд, Антилопе, Фосили, Корњаче)
 Лудвиг ван Бетовен, За Елизу, Антонио Вивалди, Пролеће, први став
 Антонио Вивалди, Зима, трећи став
 Дечје песме
 Никола Херцигоња,
 Шапутање Бора Мајданац,
 Имитатори Хор Колибри,
 Лептирићу, шаренићу Божидар Станчић,
 Вејавица Александар Кораћ,
 Питала деца медведа Брунда Константин Бабић,
 Гаца Александар Обрадовић,
 Хвалисави зечићи Симеон Мишев,
 Дино Саурис Никола Петин
 Бере медвед јагоде Мирко Шоуц,
 Деда Мраз Мирко Шоуц,
 Сањалица маца Хор Колибри,
 Сервис за прање зуба Миња Субота
 Ишли смо у Африку Миодраг Илић Бели,
 Здраво војско Вера Миланковић,
 Ми, до и река Вера Миланковић,
 Сирене Миња Субота,
 Поврђијада,
 Поздрав из Србије Јован Адамов,
 Сила ником није мила Бранко Милићевић,
 Чисте руке Бранко Милићевић,
 Лет, лет бубамаро
 Музичке игре
 Девојчица платно бели/Овако се коло игра Владимир Томерлин
 Кукавица Станко Коруновић,

Бака Мара Дечја песма из Енглеске,
 Шта радимо ујутру Габријела Грујић Жаба и жир Надежда Вукомановић,
 Буји паји Народна игра,
 Ми смо браћа терзије Владимир Томерлин,
 Брзојав Драган Лаковић,
 Песма о млеку Седморица младих,
 Јуца и куца Свирање на дечјим инструментима
 Народно коло,
 Ерско коло
 Црногорска народна песма Под оном Џејмс Пјерпон
 Звончићи Народна песма
 Жута кућа Станко Коруновић,
 Иду, иду мрави Божидар Станчић,
 Школско звоно
 Модели
 Синоћ је куца лајала
 До, до, шта је то
 Ресаво, водо 'ладна
 Ми идемо преко поља
 Фабрика бомбона/Фалила ми се
 Сол ми дај Лазара мајка учила/грдила
 Синоћ мајка оженила Марка Мирјана Живковић
 : Сиђимацо Ричард Роџерс,
 Солмизација Дорина Радичева, Дорица, Рената, Милица
СТВАРАЛАШТВО Дечје музичко стваралаштво подстиче музичку машту, утиче на
 развој стваралачког мишљења, продубљује интересовања и тако доприноси
 квалитетнијем остваривању позитивних исхода наставе. Стваралаштво може бити
 заступљено кроз:

- импровизацију игре/покрета на одређену музику;
- израду дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала
- стварање једноставне ритмичке и мелодијске пратње
- музичке импровизације;
- музичка питања и одговоре.
- музичка допуњалка
- компоновање мелодије на задати текст; – илустрацију доживљаја музике;
- одабир познатог музичког садржаја у односу на литерарни. Сви видови музичког стваралаштва реализују се искључиво по слуху, без записивања.

Корелација

Српски језик , Ликовна култура, Математика

Уџбеници

Музичка култура-Мирјана Смекар Станковић, Соња Цветковић- Издавачка кућа „Едука“, Београд 2020.

Литература

А. Вукмановић О. Комненић , "Музичко", Музичке игре ,касете Колибри

Активност наставника

- Користи искуства детета као идеје осећања или импулса који мотивишу креативни процес истину више
- Бира, користи и прилагођава медије, материјали и технике који ће дати облик идејама импулса или осећањима
- Развија осетљивост и креативност код ученика; оспособљава их за разумевање могућности музичког изражавања; развија осетљивост за музичке вредности упознавањем музичке традиције и културе свога и других народа. Негује музичке способности извођења музике (певање, свирање); стиче навике слушања музике код ученика, подстиче доживљаје и оспособљава их за разумевање музичких порука. Подстиче стваралачко ангажовање у свим мужичким активностима

Активност ученика

- Певају песме по слуху,
- Слушају вредна дела уметничке и народне музике;
- Изводе дечје, народне и уметничке игре.
- Свирају на дечјим музичким инструментима; усвајају основне музичке писмености.
- Уче песме са нотног текста, различитог садржаја и расположења, традиционалне и уметничке музике, које су примерене гласовним могућностима и узрасту ученика.
- Певају и изводе музичке игре (игре уз покрет, дидактичке игре); свирају пратње за бројалице, песме, игре на ритмичким дечјим инструментима Орфовог инструментарија.
- На основу искуства, препознају и свирају делове песама. Слушају народне песме и игре и препознају различите тонске боје (гласове и инструменте), различита темпа и динамичке разлике.
- Креирају једноставне пратње за: бројалице, песме, приче, стихове, музичке игре.

Упуство за формативно и сумативно оцењивање

На часовима музичке културе најбитније је развијање музичких способности и вештина. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка тумачењу. Из тих разлога не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд 108 часова
Недељни фонд 3 часа

Циљ

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Задаци наставе физичко васпитања јесу:

- подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела;
- стицање моторичких способности;
- развој и усавршавање моторичких способности;
- стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање ради разумевања значаја и суштине физичко васпитања дефинисаног циљем овог васпитно-образовног подручја;
- формирање морално-вољних квалитета личности;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштити природе и човекове средине.

Исходи

- примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања);
- правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена кретања
- комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу;
- одржава равнотежу у различитим кретањима
- коригује сопствено држање тела на основу савета наставника; – правилно држи тело;
- правилно подиже, носи и спушта терет;
- изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- изведе дечји и народни плес;
- користи терминологију вежбања;
- поштује правила понашања на вежбалиштима;
- поштује мере безбедности током вежбања;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- примени правила игре;
- навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа
- прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења;
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања и у другим ситуацијама
- правилно изводи и контролише покрете у различитим кретањима;
- прати промене у тежини и висини код себе и других;

- препозна здравствено стање када не треба да вежба
- примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања и другим животним ситуацијама;
- уредно одржава простор у коме живи и борави;
- користи здраве намирнице у исхрани;
- повезује различита вежбања са њиховим утицајем на здравље;
- препозна лепоту покрета у вежбању;
- се придржава правила вежбања;
- вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању

Садржај програма

Физичке способности (23)

Вежбе за развој снаге са и без реквизита.

Вежбе за развој покретљивости са и без реквизита

Вежбе за развој аеробне издржљивости.

Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге.

Вежбе за развој координације.

Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности..

Моторичке вештине спорт и спортске дисциплине (74)

Атлетика

Техника трчања. Истрајно трчање. Скок удаљ згрчном техником. Бацање лоптице из залета. Скок увис прекорачном техником.

Спортска гимнастика

Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. Прескоци и скокови. Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе и вежбе променама висова и упора. Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди.

Основе тимских, спортских и елементарних игара Између четири ватре Мини-рукомет. Футсал – „мали фудбал”.

Плес и ритмика

Вежбе са вијачом. Вежбе са лоптом. Народно коло „Савила се бела лоза винова”. Народно коло из краја у којем се школа налази.

Физичка и здравствена култура (11)

Култура вежбања и играња

Основна правила: Између четири ватре, Мини-рукомета и Футсала. Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе). Чување и одржавање материјалних добара. Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање. „Ферплеј” (навијање, победа, пораз). Породица и вежбање. Вежбање као део дневних активности.

Здравствено васпитање

Моје срце – пулс. Дисање и вежбање. Хигијена простора за вежбање. Значај воћа и поврћа у исхрани. Значај воде за организам и вежбање. Поступање у случају повреде.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Концепција Физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних, ваннаставних и ваншколских организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода овог васпитно-образовног подручја које се састоји из три предметне области:

- физичке способности,
- моторичке вештине, и
- физичке и здравствене културе.

Већина исхода у програму је развојног карактера и протежу се кроз цео први циклус основног образовања и васпитања, узимајући у обзир узраст ученика и сензитивне периоде развоја физичких способности. Програм трећег разреда базиран је на континуираном развијању знања, вештина, ставова и вредности.

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИЦИ РАДА

. Часови Физичког и здравственог васпитања. Б. Слободне активности. В. Недеља школског спорта. Г. Активности у природи (крос, спортски дан, излети, зимовање, летовање ...). Д. Школска такмичења. Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава. А. Часови физичког и здравственог васпитања Наставне области:

1. ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

На свим часовима као и у другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на: – развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад; – подстицање ученика на самостално вежбање; – правилно држања тела. Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника. Праћење, вредновање и евидентирање физичких способности ученика спроводи се на основу Приручника за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања,

2. МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ

Учење моторичких вештина остварује се кроз различите активности применом основних дидактичко-методичких принципа и метода рада неопходних за достизање постављених исхода. Моторичке вештине треба да омогуће ученицима сналажење у свакодневним и специфичним животним ситуацијама у којима се очекује њихова примена. Ученицима који имају потешкоће са одређеним моторичким вештинама задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе. Ученицима који имају потешкоће да достигну предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду. У раду са напреднијим ученицима могу се користити додатни садржаји у складу са његовим способностима. Кроз процес остваривања програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности. Усавршавање моторичких вештина је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.). Пре учења нових моторичких вештина у трећем, неопходно је поновити развијене моторичке вештине из првог и другог разреда.

3. ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практичан рад. Достицањем исхода ове наставне области, ученици развијају знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу. Ова наставна област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних – неприхватљивих облика понашања у игри и др. Поред наведеног у овој области потребно је радити и на: неговању патриотских вредности (народне традиције и интеркултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефинисани исходи су важан део и незаобилазан елемент процеса планирања наставе и учења. Дефинисани исходи представљају резултат учења на крају сваког разреда, па је при планирању рада потребно одредити временску динамику у односу на остваривање одређених исхода током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током године. Предмет се реализује кроз 108 часова практичне наставе. Број часова датих наставних тема планира се на основу процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

При планирању вежбања у припремној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући метод), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима треба примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимализацији интензитета рада. Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге: – без и са реквизитима, – на справама и уз помоћ справа.
2. Развој покретљивости: – без и са реквизитима, – уз коришћење справа.
3. Развој издржљивости: – трчање, – елементарне игре, – вежбање уз музику, – плес.
4. Развој координације: – извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима.
5. Развој брзине: – вежбе изводити максималном брзином из различитих почетних положаја на одређени знак – старт из различитих положаја; – трчање са убрзањем; –

штафетне игре. За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање

1. Атлетика

Поновити различите варијанте ходања и трчања из претходних разреда. Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку, са подизањем колена, трчање преко препрека, трчање са променом ритма, трчање са променом правца и смера, брзо трчање 40 m са стартом из различитих почетних положаја, елементарне игре са трчањем. Спринтерско трчање: вежбе технике трчања, (ниски скип, високи скип, бацаивање потколенице, итд.), ниски старт и фазе трчања. Истрајно трчање: вежбе технике кроз континуирано трчање. Скок удаљ основни елементи згрчне технике. Бацање лоптице у даљ: усвајање вежбе у целини. Скок увис прекорачном техником; Обучавање технике врши се у целини а по потреби рашчлањивањем на фазе.

2. Спортска гимнастика

1. Вежбе на тлу: Основни садржаји – колут напред из упора стојећег опружених ногу, – колут напред преко препреке, – два повезана колута назад, – став на лопатицама „свећа” – опружање и издржај, – мост из лежања на леђима уз помоћ, – припремне вежбе за вагу претклоном и заножењем, – припремне вежбе за став на шакама. Проширени садржаји: – комбинације две и више савладаних вежби. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом вежби. 2. Прескок — специфичне припремне вежбе: Основни садржаји – суножни одскок и доскок на повишену површину, – на одскочној дасци (држећи се за руке помагача) узастопни суножни скокови, – са неколико корака залета једноножни одскок испред даске, доскок суножно на даску, одскок, фаза лета и доскок, – упором о козлић неколико узастопних одскока са подизањем кукова (суножно и са разножењем, доскок на даску суножно (уз помоћ испред и иза справе). Проширени програм: – мали козлић, разношка. Одељењско такмичење: суножни одскок и доскок на повишену површину.

3. Вежбе у вису и упору и променама висова и упора (одређене вежбе се могу реализовати и на другим погодним справама, уколико су безбедне) Основни садржаји – вратило или двовисински разбој – прилагодити висину: наскок у вис предњи, померања улево и удесно; њих у вису предњем, – наскок у упор предњи на различитим справама; померања у упору, – дочелно вратило или нижа притка разбоја: узмак корацима уз косу површину до упора предњег активног, – паралелни разбој: упор, њих, предњихом упор разножно пред рукама, – дохватни кругови: суножним одривом вис узнето (кроз згиб – уз помоћ), спуст напред до суножног става (кроз згиб, уз помоћ). Проширени садржаји: – одривом једне ноге узмак до упора предњег и сп. зањихом саскок.

4. Вежбе равнотеже: шведска лупа и ниска греда Основни садржаји – лицем према клупи – греди бочно: залети одразом једне ноге наскок у став на другој нози, слободном заножити, – различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем, различити начини ходања уназад, – скок суножним одскоком, суножни доскок на место одскока, – издржаји на једној нози са различитим положајима слободне ноге, – окрети на греди усправно, у чучњу за 900 и 1800 , – саскок згрчено. Проширени садржаји: – са шведског сандука кораком на високу греду, ходање корацима у складу са способностима ученика; саскок пруженим телом на високо наслагане струњаче (све уз надзор и помоћ наставника).

3. Основе тимских и спортских игара

3.1. Између четири ватре Предвежбе – Гађање лоптом у циљ (део зида, медицинка, шведски сандук, клупа итд.) једном руком; Рука је у висини рамена или главе. – Хватање лопте обема рукама у наручје, на груди. Игра уз примену правила Основи тактике: – Кретање играча у пољу. – Пребацивање лопте (највише два пребацивања). – Гађање (у ноге, избор играча који се гађа, правац гађања у односу на положај саиграча и играча који се гађа...).

3.2. Мини-рукомет – Додавање лопте једном руком у месту и кретању. – Хватање лопте обема рукама у висини груди у месту и кретању. – Вођење лопте левом и десном руком (у месту и кретању). – Шутирање из места и кретања – бочни и чеони шут. – Тактика – игра „човек на човека”.

3.3. Футсал – „мали фудбал” – Додавање лопте у месту унутрашњим делом стопала. – Примање лопте унутрашњим делом стопала. – Додавање и примање лопте у кретању унутрашњим делом стопала (дупли пас). – Шут унутрашњим делом стопала. – Игра на два гола.

4. Плес и ритмика – Вежбе са вијачом: њихање вијаче у бочној равни (једном и другом руком, обема рукама) напред–назад, кружење, отворити вијачу у предручењу, два суножна поскока са међупоскоком, два суножна поскока без међупоскока са окретањем вијаче напред. Зауставити вијачу у предручењу и наставити четири поскока са ноге на ногу. Поновити вежбе са окретањем вијаче уназад. – Вежбе са лоптом Кружење са лоптом у чеоној и бочној равни са обе и једном руком; из одручења зибом почучњем, прехват лопте у предручењу и зибом почучњем до одручења (лопта у другој руци). Бацање и хватање: у задатом ритму у месту и кретању, са почучњем, са окретом за 1800 . – Народно коло „Савила се бела лоза винова”. – Народно коло из краја у коме се школа налази.

6. Полигони Полигони се примењују након неколико обрађених тематских целина (наставних тема или области) и састављају се од усвојених вежби у складу са условима за извођење наставе.

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме Култура вежбања и играња и Здравствено васпитање. Култура вежбања и играња У раду са ученицима постепено уводити терминологију вежбања и упознати их са утицајем примењених вежби на организам. Упознати ученике са основним правилима Мини-рукомета, Футсала, игре Између четири ватре. Подсетити ученике на правила понашања која важе у просторима за физичко вежбање како у школи, тако и ван ње. Истицати неопходност поштовања правила понашања током игре и вежбања. Развијање свести о потреби чувања својих и туђих ствари, справа и реквизита које користе. Упућивати ученике да информишу родитеље о вежбању на наставним и ваннаставним активностима. Указивати на значај вежбања и подстицати ученике на вежбање у слободно време. Навикавати ученике да приликом игре или такмичења уважавају све учеснике у игри, њихова постигнућа и међусобне разлике. Здравствено васпитање Моје срце – пулс На начин прилагођен ученику објаснити повезаност интензитета вежбања и вредности пулса. Мерење пулса на вратној артерији. Дисање и вежбање Објаснити ученицима значај правилног дисања

током вежбања (пешачења, трчања, вежби снаге...). Мерење фреквенције дисања (мери се удах и издах током једног минута) приликом вежбања различитог интензитета. Значај воћа и поврћа у исхрани Указивати ученицима на значај редовног конзумирања воћа и поврћа ради нормалног функционисања организма и обезбеђивања неопходних хранљивих материја за вежбање (витамини и минерали, угљени хидрати...). Значај воде за организам и вежбање Истицање значаја воде у структури и функционисању организма. Упознати ученике са важношћу уношења воде пре, током и након вежбања. Поступање у случају повреде Препознавање основних врста повреда (посекотина, одеротина, ударац...) и указивање на важност правовременог обавештавања наставника, родитеља и других одраслих у случају повреде. Дидактичко-методички елементи Основне карактеристике реализације наставе: – јасноћа наставног процеса; – оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита; – избор рационалних облика и метода рада; – избор вежби усклађен са програмским садржајима и исходима; – функционална повезаност делова часа – унутар једног и више узастопних часова одређене наставне теме. При избору облика рада узимају се у обзир просторни услови, број ученика на часу, опремљеност справама и реквизитима и планирана динамика рада. Избор дидактичких облика рада треба да буде у функцији ефикасне организације и повећања радне ефикасности на часу у циљу достизања постављених исхода. У настави треба да преовладавају игре и садржаји који захтевају прецизност извођења. Свим вежбањима претходе тачна упутства наставника и приказ вежби. Наставник прати рад ученика, указује и исправља грешке

Активности наставника

- Промовише конкретне потребе и интересовање ученика
- Промовише надметање са самим собом и другима
- Планира и реализује разноврсне полигоне са унапред дефинисаним кретним задацима

Активност ученика

- Правилно држе тело, стичу моторичке способности; развијају и усавшавају моторичке способности.
- Стичу теоријска знања неопходна за њихово усвајање; формирају вољене квалитете личности и моралне.
- Стичу: умења, знања, навике које могу користити у свакодневним условима живота и рада.
- Развијају свест о потреби здравља, чувању здравља и заштити природе и човекове средине.
- Задовољавају основну дечију потребу за кретањем и игром; развијају координацију, гипкост, равнотежу и експлозивну снагу.
- Стичу моторичка умења у свим природним облицима кретања у различитим условима: елементарним играма, ритмици, плесним вежбама на тлу.

- Јачају здравље, развијају хигијенске навике; трче, скачу, бацају лоптице у циљ; прескачу вијачу, раде окрете, бацају и котрљају лопту.
- Играју: рукомет, кошарку, одбојку; раде вежбе на справама и тлу.

Корелација

Српски језик, Свет око нас, Математика

Литература

Г.Бала „Спортска школица“ Г.Крагујевић „Буквар физичког вежбања и играња“ П. Немец „Елементарне игре и њихове промене“

Упуство за формативно и сумативно оцењивање.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- Ниво ангажованости (активност) и однос ученика према обавезама у Физичком и здравственом васпитању који обухвата: – вежбање у адекватној спортској опреми; – активно учествовање на часовима Физичког и здравственог васпитања; – вежбање и играње у слободно време

- Приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), без реквизита.

- Постигнућа у моторичким вештинама

- Индивидуални напредак ученика. Индивидуални напредак сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом вредновања (оцењивања) узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе прати се и вреднује:

- познавање основних правила елементарних и спортских игара, основних здравствено-хигијенских правила вежбања и здраве исхране;

- учешће у ваннаставним активностима. Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, врши се на основу посебног ангажовања у настави. Праћење, вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

- ђачке радионице (о здрављу, физичком вежбању, спорту и др...)

План и програм

Недеље школског спорта сачињава Одељенско веће трећег разреда заједно са Стручним већем предметних наставника који реализују наставу Физичког и здравственог васпитања у другом циклусу, као и другим Стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе Физичког и

здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности. Г. Активности у природи (излет, крос, зимовање, летовање...) Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа може да организује активности у природи: – излет; – крос се организује минимум једном у току школске године; – зимовање – организује се за време зимског распуста (физичке активности на снегу); – летовање – организује се за време летњег распуста (камповање итд.). План и програм ових активности сачињава Одељенско веће трећег разреда у сарадњи са Стручним већем предметних наставника који реализују наставу Физичког и здравственог васпитања у другом циклусу. Д. Школска такмичења Школа за ученике трећег разреда организује и спроводи такмичења из минимум једне елементарне или спортске игре (у складу са програмом), полигона у току школске године, као интегрални део процеса физичког и здравственог васпитања. План такмичења доноси Одељенско веће трећег разреда у сарадњи са Стручним већем наставника Физичког и здравственог васпитања. Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са планом и програмом наставе и учења, као и на такмичењима од интереса за локалну заједницу. Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава . Ове активности организују се са ученицима који имају: – потешкоће у остваривању исхода; – смањене физичке способности; – лоше држање тела; – здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе. За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности; Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева: – уочавање постуралних поремећаја код ученика; – саветовање ученика и родитеља; – организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно; – организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом. Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења, а спроводи их наставник Физичког и здравственог васпитања у сарадњи са наставником који реализује разредну наставу у одељењу које ученик похађа. Ослобађање ученика од наставе Физичког и здравственог васпитања . Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара. Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са тим ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацијом са садржајима других предмета. Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да: – прате игру и усвајају правила игара, – направе едукативни цртеж са спортског догађаја, – на други начин помажу у настави. Пример исхода за ученике ослобођене од практичног дела наставе: По завршетку теме ученик ће бити у стању да: – наведе основна правила елементарне игре која се најчешће примењује у настави; – примени основна здравствено-хигијенска правила; – помогне у организацији активности предвиђених програмом. Педагошка документација Свеска за резултатима ученика постигнутим на тестирању – лични картон ученика

ВАННАСТАВНЕ И ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ

План и програм ових активности предлаже Одељенско веће трећег разреда и саставни је део Годишњег плана рада школе и школског програма.

Б. Слободне активности Реализују се према интересовању ученика. Сачињава се посебан програм при чему се узимају у обзир материјални и просторни услови рада, узрадне карактеристике и способности ученика

. В. Недеља школског спорта Ради развоја и практиковања здравог начина живота, схватања важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта. Недеља школског спорта обухвата: – физичке активности прилагођене узрасту и могућностима ученика; – културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице

ВЕРСКА НАСТАВА

Разред: трећи

Фонд часова: 36

Циљ наставе:

- да се ученицима пружи целовит религијски поглед на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање верског и културног идентитета
- ученици треба да упознају веру и духовне вредности сопствене, историјски дате сркве или верске заједнице у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и филозофских погледа, као и научна сазнања и свих позитивних искустава и достигнућа човечанства.

Задаци наставе:

Да код ученика:

- развије отвореност и однос према Богу као другој и другачијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам
- развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, о људској слободи, животу у заједници, о феномену смрти, о односу са

природом која нас окружује, као и о сопственој одговорности за друге, за свет као творевину Божју и за себе

- развија тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене Цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналажењу равнотеже између заједнице и властите личности и ка остваривању сусрета са светом, са природом, и пре и после свега, са Богом
- изграде способности за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима
- изгради свест и уверење да свет и живот имају вјечни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи

Табеларни приказ оријентационог распореда градива

Ред. бр.	Наставна тема	Број часова				
		обрада	утврђивање	систематизација	остало	укупно
1.	Увод		1			1
2.	Бог ствара свет и човека	5	2			7
3.	Бог нас воли	5	2			7
4.	Заједница Бога и света кроз човека	4	2		1	7
5.	Литургија – преображени свет	4	2	1		7
6.	Човек и природа	3	2	1	1	7
Укупан број часова		21	11	2	2	36

Р.б.	Наставна тема	Опште међупредметне компетенције	Исходи наставе	Начин и поступци остваривања програма	Начин провере остварености исхода
1.	Увод	Компетенција за учење •Има	Когнитивни аспект: • моћи да сагледа садржаје	Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело	

		<p>позитиван и одговоран однос према учењу. Комуникација</p> <ul style="list-style-type: none"> •Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност. Сарадња •доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе 	<p>којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 3. разреда основне школе;</p> <ul style="list-style-type: none"> • моћи да учи какво је његово предзнање из градива Православног катихизиса обрађеног у претходном разреду школовања. <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ученик ће бити мотивисан да активно учествује на часовима верске наставе 	<p>катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.</p> <p>На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.</p>	
2.	Бог ствара свет и човека	<p>Компетенција за учење</p> <ul style="list-style-type: none"> •Мотивисан је 	<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • препознати неке елементе библијске 	<p>Врсте наставе</p> <p>Настава се реализује кроз следеће облике наставе:</p> <ul style="list-style-type: none"> • теоријска настава 	

		<p>и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.</p> <p>Естетичка компетенција</p> <ul style="list-style-type: none"> •Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања. <p>Комуникација</p> <ul style="list-style-type: none"> •Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, 	<p>повести о стварању света;</p> <ul style="list-style-type: none"> • моћи да препозна и именује иконе на којима су представљени дани стварања света, на основу библијске повести; • моћи да увиди да је свет скуп конкретних врста живих бића која су уједињена, једна другима потребна и да она чине велику заједницу љубави – Цркву; • моћи да објасни да је свет створен љубављу Божјом; • моћи да 	<p>(35часова)</p> <ul style="list-style-type: none"> • практична настава (1час) <p>Место реализације наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теоријска настава се реализује у учионици; • Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању; 	
--	--	--	--	--	--

		<p>конструктиван и аргументован начин. Одговоран однос према околина</p> <ul style="list-style-type: none"> •Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. <p>Решавање проблема</p> <ul style="list-style-type: none"> •Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем 	<p>разуме да се права слобода изражава као љубав према другим људима, природи и Богу;</p> <ul style="list-style-type: none"> • уочити да је човек сличан Богу. <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • бити подстакнут да развија љубав према ближњима, природи и Богу; • развијати жељу и свест о важности бриге према ближњима и природи. 		
--	--	---	--	--	--

		различитих предмета и ваншколским искуством			
3.	Бог нас воли	<p>Компетенција за учење</p> <ul style="list-style-type: none"> •Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања. <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <ul style="list-style-type: none"> •Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. <p>Одговоран однос према околини</p>	<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • знати да је Бог створио свет из љубави и да објасни како зна да Бог воли свет; • препознати да Бог брине о свету и да наведе примере Божјег старања о свету; • увидети кроз своје креативне способности да је човек сличан Богу; • увидети да Бог жели да свет постоји вечно; • увидети да су Бог, људи и природа различити, али да нису потпуно раздвојени; • увидети различитост која постоји између Бога и створеног света; 	<p>Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе</p> <ul style="list-style-type: none"> • Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у токаквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже. • Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученика • истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току 	

		<p>•Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. Сарадња</p> <p>•активно и конструктивно учествује у раду групе или пара.</p>	<p>• знати да је Бог из бриге према свету и човеку послао свога Сина у свет;</p> <p>• упознати улогу анђела као сарадника Божјих у старању о свету;</p> <p>• уочити да је свет смртан ван заједнице са Богом;</p> <p>• упознати сдржај молитве Анђелу чувару;</p> <p>• усвојити текст и мелодију песме „Анђели певају“.</p> <p>Афективни аспект:</p> <p>• бити подстакнут да развија свест о томе да је важан зато што га воли Бог и његови ближњи ;</p> <p>• бити подстакнут да се труди да воли све људе (чак и оне од којих је веома различит).</p>	<p>реализације стављати нагласак више на доживљајно информативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постижекада се наставни садржаји реализују у складу сасавременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.</p> <p>• Имаући у виду захтевенаставног програма и могућности транспонованаставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.</p> <p>• У остваривању савремененаставе</p>	
--	--	--	--	---	--

				<p>наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота. 	
4.	Заједница Бога и света кроз човека	<p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <ul style="list-style-type: none"> • Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. <p>Естетичка компетенција</p> <p>Комуникација</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изражава своје ставове, мишљења, 	<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • уочити да је човек посредник између Бога и природе и да Бог са природом разговара преко човека; • проширити своје знање о служењу Светога Саве Богу и нашем народу; • уочити да нема љубави без служења ближњима; • упознати библијску 	<p>Евалуација наставе</p> <p>Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:</p> <ul style="list-style-type: none"> • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици 	

		<p>осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. Одговоран однос према околини</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. Решавање проблема 	<p>повест о Христовом служењу Апостолима.</p> <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • бити подстакнут да љубав препознаје као служење; • знати да кроз чињење дела љубави према ближњима, постаје сличан Христу и светитељима Божјим. 	<p>усвајају на часу и испитаивањем ставова;</p> <p>Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • усмено испитивање; • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; <p>Оквирни број часова по темама</p> <p>Увод – 1</p> <p>Заједница као основ живота – 4</p> <p>Заједница љубави Бога, човека и природе – 5</p> <p>Неизмерна љубав Божја-Христос се роди! – 6</p> <p>Црква – заједница са Богом – 8</p> <p>Христова љубав према човеку и свету – 4</p> <p>Наша брига о свету – 6</p> <p>Евалуација – 1+1</p>	
5.	Литургија – преображени свет	<p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <ul style="list-style-type: none"> • Промовише позитивне 	<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • препознати да је Литургија захвалност Богу; • уочити да се захвалност Богу 		

		<p>вредности друштва у различитим активностима</p> <p>Одговоран однос према здрављу</p> <p>Рад с подацима и информацијама</p>	<p>показује кроз наше дарове;</p> <ul style="list-style-type: none"> • уочити да наши дарови хлеб и вино представљају свет у малом; • увидити везу Литургије и спасења човека и света; • проширити своја знања о празнику Васкрсења; • увидити шта за створену природу значи Христово Васкрсење; • усвојити текст и мелодију песме „Људи ликујте“ <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ бити подстакнут да учествује на Литургији како би показао Богу да жели да буде у заједници са Њим; • бити подстакнут да у себи развија осећај захвалности према Богу и својим ближњима. 		
6.	Човек и природа	1.Српски	Когнитивни аспект:		

		<p>језик и књижевност</p> <p>2.Свет око нас</p> <p>3.Ликовна култура</p> <p>4.Музичка култура</p> <p>5.Народна традиција</p>	<ul style="list-style-type: none"> • препознати личну одговорност за творевину; • увидити да се загађењем наше околине, загађује цео свет; • увидити да се на православним иконама стварања света и човека, приказује зависност природе од човека; • препознати представе које приказују догађаје везане за стварање света; • уочити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса трећег разреда основне школе. <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • бити подстакнут на очување природе и своје животне средине; • бити подстакнут да гледа на природу као 		
--	--	--	---	--	--

			на Божју творевину; ☐ Ученици ће бити подстакнути да уреде школски простор изабраним радовима везаним за стварање и очување света		

Неки од препоручених начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...),

- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима,

- размена искустава и сарадња са члановима већа и стручним сарадницима у школи,

- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја.

Кључни појмови садржаја:

Бог, човек, природа, Литургија, заједница, љубав.

МЕЂУПРЕДМЕТНО ПОВЕЗИВАЊЕ

1. Српски језик и књижевност

2. Свет око нас

3. Ликовна култура

4. Музичка култура

5. Народна традиција

6. Грађанско васпитање

МЕТОДЕ И ОБЛИЦИ УЧЕЊА/НАСТАВЕ

Методе: демонстративна, дијалогска, монолошка, текстуална.

Облици учења: фронтални, индивидуални, групни рад, рад у пару.

НАСТАВНА СРЕДСТВА

Штампана: Радна свеска за веронауку, Светосавско звонце, наставни листићи.

Техничка: Лаптоп, видео-бим, паметна табла, ЦД.

Очигледна: Иконе, фотографије, предмети из природе.

Манипулациона: Филмови, ТВ емисије.

АКТИВНОСТИ У РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРОГРАМА

Активности ученика: Изазови савременог образовања захтевају другачији приступ и у настави веронауке. Сам концепт изборног предмета описног оцењивања, намеће потребу за активним наставним методама.

Кроз рад у школи сваки вероучитељ има неколико задатака:

- да мотивише ученике за основна питања живота,
- да сам ток наставног часа буде динамичан,
- да што више ученика буде укључено у рад, и
- да на неконвенционална начин изврши вредновање стеченог знања.

Православне дидактичке игре, игракази, питалице, асоцијације имају за циљ да помогну у остваривању тих циљева.

У овом смислу игре нису у функцији забаве на часу. Оне су наставно средство.

Користе се или у склопу излагања наставне теме (као једна од активности за остваривање циља часа) или на крају часа (у функцији провере усвојеног знања на часу).

С обзиром да се 10% знања памти читањем, 50% слушањем и гледањем, 70% разговором и писањем, а 90% обављањем активности, ове активности у настави су прави начин за усвајање градива веронауке.

Такође, што ученици више причају, што су слободнији, што су активнији, то их вероучитељ боље упознаје, и сви имају више мотива и љубави за час веронауке.

Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

Активности наставника: Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.

- Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.
- Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонувања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.

У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ				
Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању				
Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Инструменти оцењивања	Време

	<p>Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Усмено испитивање; • Писмено испитивање; • Посматрање понашања ученика; • Редовно доношење домаћег задатка; • Прегледање свеске; • Вођење евиденције од стране наставника о јављању на часовима <p>Оцену истиче се добија ученик који:</p> <ul style="list-style-type: none"> -лако логички повезује чињенице и појмове; -самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; -решав проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; -показује изузетну самосталност уз изузетно висок 		<p>483</p> <p>Свакодневно бележење</p>	<p>Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За више јављања, одговоре</p>	
--	--	--	--	---	--

Ангажовање ученика у настави	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања (истиче се) – показује делимични степен активности и ангажовања (добар) – показује мањи степен активности и ангажовања (задовољава)			
------------------------------	--	---	--	--	--

Пројектна настава

У плану је реализовати час пројектне наставе на тему“прославе празника Васкрса“ у виду организовања радионице на којој би ученици правили корпице за васкршња јаја. Ученици би уз помоћ картона, колаж папира, тракица, картона за јаја, фломастера и бојица правили корпице у које ће ставити прво офарбано јаје, у нашем народну познато под називом чуваркућа. Најкреативнији и најрепрезентативнији радови ученика биће изложени у холу школе.

Начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка

- Просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих задатака...)

- Већа индивидуализација наставе;
- Размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи;
- Коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја;
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним ситуацијама

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд часова 36

Недељни фонд часова- 1

Циљ наставе и учења Грађанског васпитања је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске и локалне заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.

Задаци:

У образовно-васпитном раду на реализацији овог предмета разликујемо неколико основних задатака:

- подстицање групног рада, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима;
- подстицања развоја самопоуздања и личне одговорности;
- оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствене потребе и потребе других, и да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге;
- развијање свести о потреби уважавања различитости и особености; уочавање и превазилажење стереотипа везаних за пол, узраст, изглед, понашање, порекло;
- оспособљавање ученика за ненасилно решавање сукоба;
- развијање појма пријатељства;
- оспособљавање ученика да разумеју неопходност правила која регулишу живот у заједници и да кроз договарање активно доприносе поштовању или мењању правила сагласно са потребама;
- оспособљавање ученика да упознају и уважавају дечија права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању;
- развијање и неговање еколошке свести;
- развијање моралног расуђивања и неговање основних људских вредности;
- оспособљавање ученика да активно доприносе развоју школе по мери детета.

Исходи

- својим понашањем показује да прихвата различитост других
- препознаје у свом окружењу примере неједнаког поступања према некој особи или групи на основу неког њиховог личног својства;

- се понаша на начин који уважава сопствене и туђе потребе, права и осећања у свакодневним ситуацијама;
- препознаје примере солидарности у свом окружењу, причама, филмовима
- укаже вршњацима на особе или групе у свом окружењу којима је потребна помоћ и подршка;
- објасни разлику између саосећања, солидарности и сажалења на датом примеру;
- укаже на упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога на приказаним примерима;
- наведе неколико институција у свом окружењу које брину о потребама и правима грађана, посебно деце;
- наведе шта би волео да има у својој локалној заједници што сада недостаје
- тражи помоћ у ситуацијама кршења својих или туђих права;
- наведе једно удружење грађана у свом окружењу и опише чиме се бави;
- опише на које све начине деца његових/њених година могу да брину о својој локалној заједници;
- пажљиво слуша саговорника, слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење;
- испољава заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду
- заједно са осталим ученицима учествује у проналажењу особа којима је потребна помоћ, у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновање.

Садржај програма

ЉУДСКА ПРАВА Сви различити, а сви равноправни (8)

Различитост

Живот у заједници у којој би сви људи били исти (по полу, узрасту, вери, националности, образовању, интересовању). Различитост као богатство једне друштвене заједнице. Отвореност и затвореност за различитости. Различитости у нашој локалној заједници

Равноправност мушкараца и жена

Уважавање разлика уз једнака права, одговорности и могућности. Дечаци и девојчице – сличности и разлике, иста права и могућности

. Осетљиве друштвене групе

Групе којима је услед специфичних разлика потребна додатна подршка како би имале исте шансе и могле равноправно да се укључе у живот заједнице и остваре своје потребе и права.

Стереотипи и предрасуде

Упрошћено, поједностављено, генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога (сви дечаци су, све девојчице су, сви Роми су). Негативно мишљење појединаца о

некоме ко се не познаје довољно. Стереотипи и предрасуде као основ за дискриминацију.

Дискриминација

Неједнако поступање према особи или некој групи на основу неког њиховог личног својства (пол, узраст, вера, националност, образовање, инвалидитет), што за последицу има нарушавање њихових права и достојанства. Једнако поступање према неједнакима као вид дискриминације. Етикетирање, ружни надимци као вид дискриминације

ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО (13)

Ји други у демократско друштво

Локална заједница

Место где грађани задовољавају највећи број својих потреба и остварују највећи број својих права. Потребне и права које деца задовољавају у локалној заједници – за образовањем, здравственом заштитом, одмором, игром, учествовањем у спортским, кулурним и уметничким активностима.

Комуналне услуге

Услуге од општег интереса за све грађане локалне заједнице – вода, превоз, путеви, паркинг, отпад, осветљење, паркови, пијаце, димничари.

Институције и организације Локалне заједнице у области образовања, културе, здравља, спорта и рекреације, очувања околине, безбедности, верске организације. Активности и допринос удружења грађана у локалној заједници.

Наша локална заједница

Брига наше локалне заједнице о потребама и правима својих грађана. Брига наше локалне заједнице о деци различитих својстава (пол, узраст, сиромаштво, здравље). Доступност садржаја у нашем окружењу слепим или глувим особама, родитељима са дечијим колицима или особама у инвалидским колицима (пешачки прелази, школа, дом здравља, продавница, превоз). Брига деце о својој локалној заједници – о отпаду, биљкама и животињама, споменицима културе, уметничким делима, потрошњи воде, пружање помоћи онима којима је то потребно. Удружење грађана у нашем окружењу некад и сад.

ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ (8)

Снага узајамне помоћи

Солидарност

Потреба узајамне бриге и одговорности међу људима. Лажна солидарност. Разлика између саосећања, сажаљења и солидарности. Примери акција солидарности у нашој локалној заједници (мобе, добровољно давање крви и хуманитарне акције за лечење болесних, СМС акције прикупљања новца). Ситуације у којима свакоме може бити потребна помоћ (болест, сиромаштво, ратови, поплаве, земљотреси, пожари, миграције). Медији као подршка солидарности.

Волонтирање

Добровољно ангажовање појединаца и група у пружању помоћи људима, животињама, биљкама. Мотиви волонтера – веровање у снагу узајамне помоћи, човекољубље и хуманост. Волонтерске акције ученика/ученица школе у локалној заједници (чишћење

јавних површина, сађење биљака, помоћ старим људима, удомљавање напуштених кућних љубимаца). Активности волонтера Црвеног крста у нашој локалној заједници.

ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ (7)

Акција солидарности у локалној заједници

Планирање и извођење акције солидарности у локалној заједници Утврђивање коме је у заједници потребна помоћ. Одређивање циља акције. Припрема плана акције – подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције – видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе – приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције – чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Изборни програм Грађанско васпитање за трећи разред организован је, као и програми за претходна два разреда, по моделу спирале што значи да су садржаји дати у исте четири области (Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам) али се они проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза. Програми Грађанског васпитања у првом циклусу, по свом циљу и концепцији, најближи су програмима обавезног предмета Свет око нас, односно Природа и друштво. Како ученици расту, повећавају се и њихове когнитивне, емотивне и социјалне способности да упознају појаве у свету који их окружује. Зато се у првом разреду проучавају појаве из најближег окружења (породица, одељење), затим у другом то је школа, а у трећем разреду програми оба предмета предвиђају проучавање појава из ширег окружења, односно локалне заједнице како се она назива у овом изборном програму. Сам појам локалне заједнице, у овом програму, се посматра као простор у коме грађани у највећој мери задовољавају своје потребе и остварују своја права, а не као дефинисана територијална површина у оквиру организације државне управе. У трећем разреду ученици проширују свој радијус кретања и сваким даном све боље упознају своју локалну заједницу. Знају где је пошта или где су спортски терени, где се иде код лекара или у куповину. Међутим, недовољно познају ко је обезбедио воду, направио пут или организовао превоз људи, одношење ђубрета, сређивање парка или чишћење снега на улицама. Садржај овог програма треба да омогући ученицима да се упознају и са тим аспектом комуналног живота грађана у некој локалној заједници, а које се међусобно могу врло разликовати (сеоска, приградска, градска) о чему ће наставник свакако водити рачуна и прилагођавати садржај и активности. Од ученика се очекује не само да упознају локалну заједницу већ и да имају критички однос према њој, у смислу да промишљају шта све недостаје или није довољно развијено како би она у што већој мери задовољавала потребе свих грађана који ту живе .У тим активностима ученике треба подстицати да мисле и о потребама других, а не само о сопственим, и да јачају свест и осетљивост за специфичне разлике међу људима у заједници по полу, узрасту, здравственом стању, образовању, националности, вери. Да

та осетљивост постоји показују њихови одговори у којима се залажу да у њиховој локалној заједници буде амбуланта, звучни семафори црква или библиотека. Програм предвиђа да ученици боље упознају и различита удружења грађана којих има велики број чак и у сасвим малим срединама. Нека од њих су настала недавно (нпр. удружење љубитеља видео игара), нека имају трајање и више од једног века (нпр. удружење пчелара), нека су за забаву и задовољење неких интересовања (нпр. хор), а нека су основана из хуманих разлога (нпр. удружење Живимо заједно за помоћ особама са сметњама у развоју). Прича о удружењима грађана има за циљ подстицање осећаја припадности заједници и спремности за удруживање са другима како би боље функционисали и боље се осећали у својој заједници. Упознавање ученика са солидарношћу и волонтирањем треба да обезбеди јачање вредности заједништва, хуманости, личне одговорности и поштовања различитости у оквиру локалне заједнице којој природно припадамо. Ученицима ће посебно бити интересантно уколико буду у прилици да се упознају са особама које су својим понашањем то и показале. На пример, може се организовати разговор са особом која је велики број пута дала добровољно крв и са особом која је примила туђу крв што јој је спасло живот. Такође, ученицима би био интересантан и сусрет са особом/особама које су на свом поседу изградиле азил за незбринуте животиње и о њима брину док их не удоме. Програм пружа велике могућности да се ученици током целе школске године укључују у различита дешавања у локалној заједници (традиционални вашари, посела, изложбе, дружења, смотре, фестивали, такмичења, сусрети...) и јачају везе са другим грађанима (старијим, болесним, друге вере, друге нације...). Кроз различите активности и примере потребно је ојачати ученике да разликују саосећање, сажалење и солидарност. Као илустрацију наводимо пример односа према слепим особама где ученицима треба да буде јасно да је саосећање кад осећамо колико им је тешко да се самостално крећу улицама уз помоћ белог штапа, да је солидарност када осмишљавамо како помоћи тим лицима да се лакше крећу самостално, а да је сажалење вид дискриминације у коме се слепе особе доживљавају као мање способне, другачије, мање вредне или јадне. Многи су примери где се дискриминација по различитом основу може довести у везу са предрасудама и стереотипима али је на овом узрасту најпогодније о томе говорити на примеру дечака и девојчица, мушких и женских послова, односа према Ромима, деци која похађају школу по индивидуалном образовном плану или имају било коју сметњу у развоју. Није неопходно да ученици у свом речнику имају речи дискриминација, етикетирање, предрасуде и стереотипи али је потребно да достигну исходе наведене у програму као што су препознаје у свом окружењу примере неједнаког поступања према особи или некој групи на основу неког њиховог личног својства или на примеру препознаје упрошћено, поједностављено генерализовано и најчешће нетачно приказивање некога или нечега. Ови исходи су врло важни јер подржавају развој осетљивости ученика за различите видове неуважавања и непоштовања што је основ за постизање исхода програма у следећим разредима, а који имају за циљ даље неговање друштвене свести и одговорности. Из тог разлога програм за трећи разред предвиђа акцију солидарности у локалној заједници која захтева да ученици „изађу” из школе, пронађу особе или групе којима је потребан неки вид помоћи и осмисле на који начин ће исказати своју солидарност с њима. То не морају бити велике акције, довољно је организовати да

ученици наизменично посећују неку старију особу о којој нема ко да брине и доносе јој неопходне намирнице, проводе време у разговору са њом, обележе рођендан и празнике или помогну око кућних послова, одласка лекару... Своју активност треба да прате и да је документују. Смисао оваквих акција је не само да ученици боље препознају потребе других који често живе, више или мање, невидљиво ту око нас, већ и да осете ефекте заједничког рада и задовољство у пружању помоћи. Као погодан мотив оваквих акција може се користити позната мисао Душка Радовића: „Наше мало може бити много онима који немају ни мало”. Осим тога, са ученицима треба тако радити да постану свесни да свако од нас може доћи у ситуацију да му буде потребна нечија помоћ и солидарност. Зато као идеју наводимо и могућност да уместо спровођења акције ученици обаве истраживање о некој раније спроведеној акцији солидарности у локалној заједници (у ситуацији болести, сиромаштва, земљотреса, поплаве, бомбардовања, доласка већег броја миграната, класичне мобе и др.). То могу урадити тако што ће питати своје родитеље, баке и деке шта се тада дешавало, ко се све укључио у акцију, како се завршила.... Истраживање може бити окончано припремом изложбе која би садржала фотографије и текстове из новина, књига о том догађају. У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба достићи. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика и да су мерљиви, проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, лако да утврди да ли их они остварују и у којој мери. Најчешће су на нивоу примене што значи да се знање и разумевање подразумевају јер без тога нема примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија конативну, вољну компоненту која долази до изражаја у понашању. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља програма и развоја међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима за више разреда. У процесу планирања наставе и учења наставник се руководи, превасходно, исходима које ученици треба да достигну. Приликом избора активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да свака од њих се може вишеструко искористити. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос остваривању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, сарадњу, поштовање правила, доношење одлука. То значи, да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено, спонтано и то не само кроз избор садржаја већ и кроз избор одговарајућих начина рада. Достижање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета (моралну дилему или сукоб потреба и/или вредности) као повод за дискусију у пару или у мањој групи, а

завршава разменом у целој групи. Циљ је да се пружи могућност сваком ученику да преиспита своје мишљење и деловање због појаве конфликта између његове тачке гледишта и тачке гледишта која је различита од његове. Зато се може рећи да активности на часу треба тако да теку да обезбеде искуствено учење, тј. уобличавање и поимање личних, аутентичних доживљаја и ставова ученика кроз размену у групи, а не преношење готових знања, туђих увида или готових предлога. Добро је да постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава, и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика добро је у току часа комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација за учествовањем. Грађанско васпитање је део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и етосом школе. Овај програм корелира са предметима Српски језик, Природа и друштво, Ликовна и Музичка култура а и зато је сваки вид тематског планирања добродошао.

Корелација

Српски језик, Ликовна и Музичка култура, Природа и друштво

Уџбеници

Грађанско васпитање, Бранко Бубањ; Милеса Влајков; Татјана Пејовић; Завод 2004.

Литература

„Сазнање о себи и другима“ - Приручник за учитеље

Праћење и напредовање ученика

Наставник реализује преко усмених провера, анализирањем домаћих задатака, контролних вежби и тестова на крају области и годишњег теста. Када се резултати сумирају, наставник их износи ученицима, анализира са њима, даје упутства посебно сваком ученику за даљи рад и начин рада. Резултати се евидентирају у дневник.

Активности наставника

- Оспособљава ученике да разумеју неопходност правила која регулишу живот у заједници и да кроз договарање активно допринесе поштовању или мерењу правила сагласно са потребама.
- Оспособљава ученике да упознају и уважавају дечија права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању.
- Развија и негује њихову еколошку свест, морално расуђивање и основне људске вредности; оспособљава их да активно допринесе развоју школе по мери детета. Учи ученике о кућном реду школе, оцењује их описно.
- Организује: социјално сазнање, самосвест, морално и критичко мишљење.

- Води радионице и нема пожељних, очекиваних или тачних одговора, већ је нагласак на процесу откривања и сазнавања о себи и другима кроз размену.
- Организује распоред седења и изводи наставу по редоследу наставних јединица.
- Помаже ученицима: да формирају позитивну слику о себи, да стекну самопоуздање и осете да кроз процес размене са другима, могу да обогате своју личност и сазнање.
- Наставник-својим понашањем, начином рада и ставом према деци треба да демонстрира бредности, које жели да његови ученици усвоје, треба да је спреман да подржи ученике, када им је тешко.

Активности ученика

- Развијају личност, активни су учесници у процесу образовања и васпитања;
- изграђују: сазнања, умења, способности, вредности неопходних за формирање: аутономне, компетентне, одговорне и креативне личности, одговорне за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге.
- Договарају се и сарађују са вршњацима и са одраслима; развијају самопоуздање и личну одговорност.
- Уче да препознају сопствене потребе, на начин који не угрожава друге.
- Развијају свест о потреби уважавања различитости и особености; уочавају и превазилазе стереотипе "везане за пол, узраст, изглед, понашање, порекло".
- Оспособљавају се за ненасилно решавање сукоба. Развијају појам пријатељства.

Упуство за формативно и сумативно оцењивање

- Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа
- савладавања програма предмета
- Ангажовање ученика у настави Одговоран однос према раду
- постављеним задацима, и исказано интересовање и
- мотивацију за учење и напредовање. Активно
- учествовање у настави, сарадњу са другима

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

Циљ наставе и учења предмета Дигитални свет јесте развијање дигиталне компетенције ученика неопходне за безбедну и правилну употребу дигиталних уређаја за учење, комуникацију, сарадњу и развијање основа алгоритамског начина размишљања.

ИСХОДИ

- селекује и измени (обрише, дода) текст;
- именује, сачува и поново отвори текстуалну датотеку;

- допише текст на слику коришћењем едитора за текст у програму за обраду слике;
 - именује, сачува и поново отвори графичку датотеку;
 - објасни својим речима сврху коришћења прегледача и претраживача за приступ садржајима светске мреже;
 - осмисли кључне речи на основу којих ће на интернету тражити потребне дигиталне садржаје;
 - објасни својим речима на који начин се формирају резултати претраге интернета;
 - објасни својим речима због чега треба критички прићи садржајима који се налазе на интернету;
 - објасни својим речима због чега је неопходно да дигиталне садржаје пронађене на интернету користимо на етички начин;
 - наведе примере дигитализације у свакодневном животу током којих се стиче утисак да се дигитални уређај понаша интелигентно;
 - објасни шта је дигитални углед и како се он изграђује;
 - одабира дигиталне садржаје на основу PEGI ознаке у складу са својим узрастом;
 - препозна дигитално насиље и реагује на одговарајући начин;
 - направи лични план коришћења дигиталних уређаја уз помоћ наставника;
 - означи начин комуникације путем интернета који највише одговара контексту у коме се комуникација дешава;
 - решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева понављање (програмски циклус);
 - утврди шта је резултат извршавања датог једноставног алгоритма/програма који садржи понављање;
 - уочи и исправи грешку у једноставном алгоритму/програму који садржи понављање;
 - решава алгоритамски једноставан проблем у визуелном програмском језику чије решавање може да захтева гранање;
 - наведе неке од оператора поређења (мање, веће и једнако) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања (тачно, нетачно);
 - наведе аритметичке операторе (+, -, * и /) и у конкретном примеру предвиди резултат њиховог извршавања;
 - примени блокове оператора поређења при креирању програма у визуелном програмском језику, који садрже гранање;
 - објасни потребу употребе гранања и понављања у програмима својим речима.
- о завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

САДРЖАЈИ

ДИГИТАЛНО ДРУШТВО (20)

Унос краћег текста помоћу физичке и виртуелне тастатуре (функције Shift, Enter, Space bar, Caps Lock, Delete, Backspace тастера).

Селектовање и основно едитовање текста (брисање, додавање).

Чување текстуалног документа, именовање и поновно отварање.

Додавање текстуалног објашњења на слику, чување, именовање и поновно отварање.

Претраживање интернета (прегледачи, претраживачи, кључне речи, информисаност о томе како су резултати претраге одабрани и ранжирани; критички однос према резултатима претраге).

Етичко коришћење туђих дигиталних материјала.

Коришћење технологије ван школе-примери дигитализације у свакодневном животу у чијој је основи вештачка интелигенција.

БЕЗБЕДНО КОРИШЋЕЊЕ ДИГИТАЛНИХ УРЕЂАЈА (5)

Дигитални углед.

Усклађеност дигиталних садржаја са узрастом корисника.

Дигитално насиље.

Примерена комуникација у дигиталном окружењу.

Израда личног плана коришћења дигиталних уређаја.

АЛГОРИТАМСКИ НАЧИН РАЗМИШЉАЊА (11)

Осмишљавање алгоритама са гранањем који води до решења једноставног проблема.

Оператори поређења и аритметички оператори.

Креирање рачунарског програма у визуелном програмском језику.

Анализа постојећег програма креираног у визуелном програмском језику и тумачење функције блокова од којих је сачињен.

Уочавање и исправљање грешака у програму.

Начин остваривања програма

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика трећег разреда основне школе. Програм наставе и учења за трећи разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме: *Дигитално друштво*, *Безбедно коришћење дигиталних уређаја* и *Алгоритамски начин размишљања*.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи – глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују,

да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности.

Наставник је у планирању, припреми и остваривању наставе и учења аутономан. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наведене исходе потребно је остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика. Наставник треба да реализује наставу у кабинету за Информатику и рачунарство и омогући ученицима да користе рачунаре на начин који директно доприноси остваривању дефинисаних исхода учења. Препорука је да два ученика користе један рачунар како би се развило вршњачко учење, делила одговорност и развијао тимски рад. Вероватно је да ученици имају искуства са коришћењем дигиталних уређаја. Од изузетног је значаја да та искуства наставник увиди и уважи. Ученици могу бити вешти корисници технологије, али то не значи да су и компетентни у овој области. У том смислу, наставник има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика.

Током реализације наставе, рад наставника мора бити континуирано усмерен ка смањивању дигиталног јаза. Важно је да наставници помогну ученицима који немају могућност приступа технологији од куће тако што ће их, у кабинету за Информатику и рачунарство, повезати са ученицима који су дигитално спретни и радити на поспешивању вршњачког учења. Обавезивање ученика да користе наставне материјале за које им је потребан приступ интернету од куће неправедно је према онима који га немају. За такве ученике наставник мора да обезбеди алтернативу – могућност приступа школским дигиталним уређајима, пре или после наставе.

Дигитално друштво

У циљу достизања наведених исхода, покренути одабрани програм за унос и обраду текста и, не улазећи у детаље радног окружења, показати ученицима простор (виртуелни лист папира) у оквиру којег ће се приказати слова и знакови откуцани помоћу физичке или виртуелне тастатуре. Увести појам *курсор* указујући ученицима да је то мала усправна линија која пулсира како би нам показала на ком месту ће се појавити текст када га будемо откуцали. Задатак за ученике је да помоћу тастатуре откуцају једноставан текст (сачињен од кратких реченица). Објаснити како се куца велико слово (Shift + слово), размак између речи (Space bar), сва слова велика (Caps Lock), прелази у нови ред (Enter).

Након уноса текста, указати на могућности измене текста. Показати основно едитовање текста (брисање (Delete, Backspace) и додавање знакова), селектовање текста и његово брисање. Скренути пажњу на могућност провере исправности унетог текста и демонстрирати начин коришћења опције за проверу правописа (Правопис и граматика). Демонстрирати поступак именовања и чувања текстуалне датотеке, а на следећем часу поступак отварања претходно сачуване датотеке, у којој ће ученици наставити да уносе и едитују текст.

На часовима утврђивања ученици треба да вежбају уносећи сложеније текстове. Текстови треба да буду релевантни за ученике и повезани са активностима за које наставник процењује да су од значаја за њих (нпр. занимљивости о темама које уче из наставних предмета, које су обележје локалне заједнице и сл). На крају сваког часа

потребно је издвојити 10 минута како би ученици пажљиво прочитали откуцани текст и кориговали грешке.

Добро би било да квалитетни радови ученика или колажни радови сачињени од више радова ученика из једног одељења буду промовисани на школском сајту.

Напомена: Најбоље би било да часови буду одржани у кабинету за Информатику и рачунарство, а рад ученика организован тако за једним рачунаром седе по два ученика. Ученици треба да уносе текст сараднички (док један куца, други ученик тихо диктира и смењују се након сваке откуцане реченице).

Препоручени број часова: 6 (2 обрада, 4 утврђивање)

У трећем разреду ученици се поново сусрећу са коришћењем програма за цртање и обраду слика. Показати унос текста на слику наглашавајући да се акције примењиване у програму за обраду текста на исти начин спроводе у програму за цртање. Ученицима дати задатке који подразумевају додавање текста на слике ради додатног појашњавања онога што је на сликама приказано. Добро би било да слике имају директну везу са наставним садржајима које ученици изучавају у оквиру других наставних предмета. Демонстрирати поступак именовања и чувања графичке датотеке, а на следећем часу поступак отварања претходно сачуване датотеке, у којој ће ученици да наставити да уносе и едитују текст.

Препоручени број часова: 4 (1 обрада, 3 утврђивање)

Обраду наставних садржаја који се односе на претраживање интернета треба започети демонстрацијом начина на који приступамо садржајима светске мреже. Правећи разлику између програма прегледача и програма претраживача, објаснити да нам је прегледач потребан да видимо садржаје светске мреже, док нам претраживач обезбеђује да на интернету пронађемо оно што нам је потребно. Разрадити начин претраживања интернета помоћу *кључних речи* и показати примере коректно дефинисаних кључних речи и оних које садрже непотребне везнике или се недовољно прецизно односе на конкретан предмет претраге. Напоменути да не постоји јединствен „рецепт” за дефинисање кључних речи, већ да се ова способност изграђује кроз праксу и промишљање.

Следећа важна тема јесу сами резултати претраге. Резултате добијене претрагом интернета никада не треба узимати здраво за готово. Наставник треба да предочи да садржајима са интернета морамо да приђемо критички. Објаснити да *критичко мишљење* није исто што и *критика*, већ да оно представља такав приступ информацијама који подразумева преиспитивање њихове тачности, порекла и сл. Указати и на то да су резултати претраге означени ознаком *Оглас* плаћене рекламе и да такви резултати нису нужно поуздани у погледу тачности или квалитета садржаја. У основи потребе да критички прилазимо информацијама доступним на интернету стоји отвореност интернета – свако може да постави на светску мрежу што год да пожели. Овакав приступ носи извесне ризике, али доноси бројне предности које их далеко превазилазе – могућности за дељење знања, информација, приказе иновација и сл.

На крају теме се треба осврнути на етичко понашање када су садржаји светске мреже у питању. Садржаји на интернету имају своје власнике. У том смислу, није дозвољено присвајати их. Уколико, за потребе наставе и учења, користимо материјале пронађене на интернету, у обавези смо да наведемо одакле смо их преузели. Такође, није дозвољено да остварујемо материјалну корист од туђих материјала преузетих са интернета осим уколико то није јасно назначено.

Наведене садржаје ученицима треба представити кроз хеуристички разговор, подстичући их да формирају одговарајуће вредносне судове и етичке ставове.

Примењујући вештине рада у програмима за обраду текста и слике, ученици треба да направе пригодан постер или напишу одговарајући текст са темом „Упутство за употребу интернета” и сл.

Препоручени број часова: 8 (5 обрада, 3 утврђивање).

У оквиру активности за достизање исхода наведе примере дигитализације у свакодневном животу током којих се стиче утисак да се дигитални уређај понаша интелигентно подстицати ученике да наведу примере када њихов уређај памти и препознаје радње које ученик понавља у одређеном временском периоду. Постављати питања ученицима која воде ка спознаји да дигитални уређај памти веб-места која смо посетили на интернету, након чега нам сам дигитални уређај предлаже нова веб-места са сличним садржајем. Ученике треба упознати са примерима као што је дигитални маркетинг персонализован за корисника: на основу историје претраживања на интернету уређај препознаје интересовања, старосну доб, пол итд. корисника и на основу тога приказује рекламни материјал (пример: ученик претражује интернет у потрази за подацима потребним за домаћи задатак који се бави темом „Језера у Републици Србији”, након чега дигитални уређај приказује огласе за смештај на Палићком језеру). Наставник може да разговара са ученицима и о употреби рачунара у пољопривреди – за аутоматско сортирање поврћа, препознавање присуства штеточина или о употреби рачунара за управљање аутомобилима који немају возаче (захваљујући сензорима аутомобил неће ударити пешака, проћи кроз црвено светло на семафору или прекорачити дозвољену брзину кретања).

Примењујући вештине рада у програмима за обраду текста и слике, ученици треба да направе пригодан постер или напишу одговарајући текст са темом „Дигитални уређај није паметан, али јесте користан” (или одговарајућом сличном темом).

Препоручени број часова: 2 (1 обрада, 1 утврђивање).

Безбедно коришћење дигиталних уређаја

Приликом обраде ове наставне теме, кренути од свакодневног, „извандигиталног” искуства ученика. Ученици треба да издвоје једну особу из свог окружења која има углед (нпр. позитиван или негативан) и да објасне шта је то углед и на основу чега су формирали позитивну или негативну слику о тој особи. Кроз дискусију са ученицима, извести закључак да се углед гради кроз односе са другима, комуникацију и да слика коју други имају о нама највећим делом зависи од нас самих, од тога како се понашамо и које информације о себи откривамо другима. Затим поставити ученицима питање на основу чега други креирају слику о нама у дигиталном окружењу и навести примере блиске искуству ученика.

Указати на чињеницу да сваки корисник интернета има свој дигитални углед. Дигитални углед се гради на основу: садржаја наших порука (нпр. у Вајбер групи) и начина на који су написане, на основу фотографија и видео-записа које делимо, онога што „лајкујемо”, видео-игрица које играмо, група у које смо укључени, веб-сајтова које посећујемо итд.

Дељењем информација на интернету, остављамо *дигиталне трагове* који се тешко могу обрисати. Оно што поделимо на интернету доступно је великом броју особа (познатих и непознатих) и једном када нешто поделимо губимо контролу над тим (неко може да то сачува и касније злоупотреби). Пре него што било шта (о себи или другима)

поделимо или објавимо на интернету, веома је важно да застанемо и размислимо шта објављујемо, због чега, ко ће то моћи да види (вршњаци, родитељи, наставница), шта ће други мислити о нама, да ли тиме што објављујемо или шаљемо можемо некога да повредимо, како ће се осећати особе на које се то односи итд. О свом дигиталном угледу водимо рачуна тако што не објављујемо ништа у тренуцима када смо љути, бесни или тужни. Приликом коришћења интернета, веома је важно да водимо рачуна о свом дигиталном угледу, али и о дигиталном угледу других особа. Ученици треба да наведу примере особа са интернета које су њима блиске (нпр. јутјубере) и које имају позитиван/негативан дигитални углед. Наставник може да покаже ученицима кратак видео *Лепо понашање на интернету*: <https://digitalni-vodic.ucpd.rs/crtani-filmovi/>, а такође може у оквиру неког другог предмета (нпр. Ликовног васпитања) да зада ученицима да креирају постер о лепом понашању на интернету.

Препоручени број часова: 1

Поставити ученицима питање која је њихова омиљена видео-игра и зашто им је баш та игра омиљена. Такође их питати шта мисле, да ли је игра намењена деци њиховог узраста и зашто јесте или није. Пронаћи игру, односно њен опис на интернету и ПЕГИ ознаку (енгл. Pan-European Game Information) и уколико има могућности поделити је са ученицима (помоћу пројектора или паметне табле). Више информација о ПЕГИ систему може се пронаћи на званичној ПЕГИ веб-страници (<https://pegi.info/>), у публикацији Деца у дигиталном добу (<http://ucpd.rs/dokumenti/vodic--deca-u-digitalnom-dobu.pdf>) или у Дигиталном водичу (<https://digitalni-vodic.ucpd.rs/igranje-video-igara-gejming/>). Скренути пажњу ученицима на ПЕГИ ознаку и њено значење (повлачи паралелу са узрасним ознакама којима се обележава телевизијски програм, које су вероватно ближе деци). Ова ознака нам говори ком је узрасту видео-игра намењена, односно указује на њен садржај. У оквиру ПЕГИ система постоји више ознака: ПЕГИ 3, ПЕГИ 7, ПЕГИ 12, ПЕГИ 16, ПЕГИ 18. Садржаји са ознаком ПЕГИ 3 намењени су свим узрастима. Видео-игра са овом ознаком не би требало да садржи било какве звукове или слике које могу уплашити млађу децу, као ни ружне речи. Прихватљиво је веома благо насиље у комичном контексту. Ипак, важно је указати на чињеницу да се и међу видео-играма које имају ознаку ПЕГИ 3, нажалост, могу пронаћи и оне које због свог садржаја, нису примерене деци. Чак и када је видео-игра узрасно примерена детету по питању садржаја, то не значи да оно не може бити изложено неким ризицима током играња. Велики број игара, чак и са ознаком ПЕГИ 3 садржи огласе и могућност трошења новца унутар игре (нпр. прелазак на виши ниво, додатне могућности). Уколико ученици сретну такве игре потребно је да обавесте одрасле у породици и да знају да имају могућност да то пријаве (нпр. ако је игра преузета из Гугл продавнице, на следећој веб-страници: https://support.google.com/googleplay/contact/rp_family). Видео-игре са ПЕГИ ознаком 12, 16 и 18 нису примерене ученицима 3. разреда основне школе, зато што могу да садрже разне штетне садржаје: ружне речи, насиље, узнемирујуће звуке, злоупотребу штетних супстанци (дуван, алкохол итд.). Уколико има могућности, пожељно је заједно са ученицима потражити образовне видео-игре које су примерене њиховом узрасту (са одговарајућом ПЕГИ ознаком), нпр. за подстицање развоја алгоритамског мишљења или решавања проблема, вежбање математике итд.

Препоручени број часова: 1

На почетку ученици треба да наведу примере када је неко од њихових вршњака (или они сами) био насилан према другоме (нпр. у школском дворишту, учионици, на излету). Кроз дискусију са ученицима издвојити кључну карактеристику насилног понашања: постоји **намера** да се друга особа повреди, понизи, наљути, растужи.

Дигитални уређаји (рачунари, мобилни телефони итд.) пружају нам бројне могућности (неке од њих ученици су већ искусили), међутим, понекад деца и одрасли користе ове уређаје како би вређали и узнемиравали друге. Некада се то ради непромишљено, из забаве, а некада постоји намера да се други повреде. О дигиталном насиљу говоримо када неко намерно шаље ружне, претеће и узнемирујуће поруке, објављује нетачне информације о другима, срамоти друге у групи, исмева, „искључује” некога из групе или га игнорише, „блокира”, негативно коментарише (нпр. туђе фотографије или видеоснимке) и/или подстиче друге да то раде, подстиче друге да ураде нешто што је за њих лоше, уцењује, креира и објављује туђе фотографије на интернету без дозволе особе која је на фотографији, крије се иза лажних имена/надимака, односно претвара се да је неко други итд. Питати ученике да ли су чули за неки пример дигиталног насиља или насиља на интернету. По чему се разликују насиље уживо и дигитално насиље? Веома је важно да ученици разумеју зашто последице дигиталног насиља могу бити чак и озбиљније од последица насиља које се дешава уживо, у интеракцији лицем-у-лице. Требало би им указати на неколико специфичности дигиталног насиља које произилазе из самих карактеристика дигиталне технологије: да се може вршити у било које време и са било ког места, да не можемо увек утврдити ко је особа која нас узнемирава, у дигитално насиље укључен је велики број особа и информације се тешко бришу, а лако шире. Пожељно је да се ученицима прикаже краћи филм у коме се демонстрира дигитално насиље (уколико то није могуће, може само да опише неки пример дигиталног насиља) и да се заједно са њима продискутује и размотре начини реаговања у оваквим ситуацијама. Уколико су они сами или неко од њихових вршњака искусили нешто од горе наведеног, неопходно је да о томе обавесте одрасле особе у које имају поверења (родитеље и наставнике, школског психолога или педагога). Узнемирујуће поруке не би требало брисати или прикривати од блиских особа. Указати им да на ружне поруке никада не треба одговарати, као и да на насиље не треба узвраћати насиљем.

Препоручени број часова: 1.

У оквиру теме **Безбедно коришћење дигиталних уређаја** потребно је посебну пажњу посветити времену током кога ученици користе дигиталне уређаје којима имају приступ. Како многа истраживања показују да деца овог узраста проводе превише времена на интернету и уз мобилне телефоне, уколико су им доступни, указати на значај креирања личног плана коришћења доступних дигиталних уређаја. У сврху остваривања исхода *направи лични план коришћења дигиталних уређаја уз помоћ наставника*, покренути разговор питањима: Колико времена проводимо у школи? Колико времена спавамо? Колико дуго се током дана играмо? Колико нам времена треба да урадимо домаће задатке? Колико времена проводимо у коришћењу рачунара/телефона/таблета? (Уколико има ученика у разреду који немају приступ интернету и/или мобилним телефонима код куће, преформулисати питање или дати податак о времену које деца проводе на интернету из неког релевантног истраживања, нпр. Уницефовог.) Шта све можемо да урадимо за 24 сата? Активност прављења личног плана најбоље је организовати као рад у мањим групама. Ученицима дати нацртану временску линију која представља један дан од 24 сата и задатак да распореде своје обавезе током тог дана. За ову активност предвидети око 15 минута. Анализирати са ученицима планове које су направили, коментарисати и посебно истицати превиђено време за коришћење дигиталних уређаја. Након тога ученици, свако за себе, креирају план пожељног коришћења дигиталних уређаја на недељном нивоу, укључујући и викенде. Овај распоред може бити приказан табелом. Задатак који ученици добијају је да прате и бележе да ли се придржавају плана током недељу дана и да уписују запажања, а затим организовати кратку дискусију на наредном часу. Уколико у разреду

има ученика којима нису доступни дигитални уређаји у кућним условима, задржати се само на изради пожељног личног плана коришћења дигиталних уређаја.

Препоручени број часова: 1

Активности за достизање исхода *означи начин комуникације путем интернета који највише одговара контексту у коме се комуникација дешава* усмерити на препознавање кључних разлика у онлајн комуникацији са наставником, родитељима и вршњацима. Комуникација са наставником је формална, поруке су јасно повезане са темом, реченице су јасне и потпуне, без *емотикона* и скраћеница. Слике и прилози увек садрже објашњења. Тако да је за овакав вид дигиталне комуникације најприкладнија електронска пошта (ученици тада користе имејл налоге својих родитеља). За размену мишљења везану за оно што се у школи учи, за групне школске задатке користи се школска платформа за онлајн учење. За неформалну комуникацију са вршњацима и родитељима прикладније је користити платформе за размену порука попут Вајбера и сличних платформи у оквиру којих је мало вероватно да ће дете ступити у контакт са непознатим особама. За овакву комуникацију специфичне су краће поруке без знакова интерпункције, поруке које су извучене из контекста и често могу бити неразумљиве трећем лицу. Ове поруке могу садржати слику или *емотикон* без додатног текста, а да буду потпуно разумљиве саговорнику. Наставник треба да промовише писање порука у складу са правописним правилима и језичким нормама без обзира на платформу у оквиру које се комуникација реализује. Јер, особа која је писмена никада неће пристати да у писаној комуникацији делује неписмено. Такође, наставник треба да упозори ученике да не користе друштвене мреже попут Фејсбука или Инстаграма зато што оне нису безбедна средина за особе млађе од 15 година.

Препоручени број часова: 1

Алгоритамски начин размишљања

У оквиру овог дела теме, ученици у специфичним окружењима за блоковско програмирање локализованих на српски језик (попут `code.org`) решавају једноставне проблеме чије решавање захтева понављање (програмске циклусе). Наставник треба да представи узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање (нпр. маца мења боју, исцртава се непрекидана линија, срце пулсира) и постави ученицима питање: „Ако бисмо сложили блокове на овакав начин, шта би се њиховим извршавањем добило?“. Ученици треба да аргументују своје одговоре и дебатују о тачности изнетих одговора. Након тога, наставник треба да прикаже узрасту примерен алгоритам/програм који садржи понављање, али садржи грешку. Након саопштавања сврхе програма, наставник треба да постави питање: „Да ли блокови сложени на овакав начин доводе до описаног решења? Да ли је могуће поправити програм?“. Ученици тада треба да предложе решења и по потреби дебатују о њима.

Препоручени број часова: 3

Појам гранања у програмима наставник не треба да уведе експлицитно, већ кроз проблемски оријентисан приступ. Најбоље је да се ученици сусретну са овим принципом кроз рад у неком од специфичних окружења за блоковско програмирање локализованих на српски језик (попут `code.org`), у оквиру којих ће се бавити једноставним проблемима чије решавање захтева гранање. Кроз наведене активности наставник треба да укаже на програмске блокове који омогућавају гранање, као и на постојање дефинисаног *услова* на основу кога се гранање реализује.

У склопу одабраног језика за визуелно програмирање који је локализован на српски језик наставник треба да прикаже ученицима неколико примера програма који садрже блокове који омогућавају гранање (блок *Ако је-Онда* и/или блок *Ако је-Онда-У*

супротном). Приликом дефинисања услова у овим програмима наставник треба да користи томе намењене блокове (на пример, *Ако си на рубу, Ако је тастер притиснут, Ако се објекти додирују*), као и операторе поређења (мање, веће и једнако), које том приликом и представља ученицима. Наставник треба да нагласи да је резултат извршавања тако дефинисаних блокова *Тачно* или *Нетачно*. Кроз анализу представљених задатака ученици треба да предвиде резултат извршавања блокова у њима (нпр. уколико се притисне тастер размакница на екрану ће се појављује сунце, уколико балон додирне кактус зачуће се звук „пуцања” и балон ће нестати, уколико маца ходајући стигне до ивице позорнице она ће се окренути и наставити да хода у супротном смеру).

Наставник иницира разговор са ученицима о основним аритметичким операцијама (сабирању, одузимању, множењу и дељењу) и облицима њиховог записа у математици. Затим представља блокове у визуелном програмском језику који представљају аритметичке операторе (+, -, * и /) и приказује како се помоћу њих граде аритметички изрази. Приказује ученицима блокове који садрже аритметичке операторе и подстиче их да размисле и предвиде резултат њиховог извршавања. Подстиче ученике да примене блокове аритметичких оператора при креирању програма у визуелном програмском језику који садрже гранање (нпр. ученици формирају два аритметичка израза чије вредности пореде у програму и на основу резултата поређења дефинишу наредну акцију). Главни акценат током ових активности треба да буде на формирању израза на основу текстуалне формулације задатка тј. на моделовању проблема, док рачунар у потпуности преузима задатак израчунавања вредности израза (који је у нижем математичком образовању изразито важан).

Препоручени број часова: 7

Иницирати хеуристички разговор о питањима употребе гранања и понављања у програмима – шта се тиме постиже, на који начин се програм унапређује и сл. Подстицати ученике да ове концепте примене при програмирању физичких уређаја, у блоковском окружењу за програмирање локализовано на српски језик, ћирилично писмо.

Препоручени број часова: 1

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је примењивати и у настави овог предмета. Ипак, изазови попут чињенице да процена постигнућа заснована само на резултатима практичних задатака које ученици раде није довољан показатељ онога што они знају и умеју, или да је, при сарадничком раду, врло тешко идентификовати допринос сваког појединца, доводи до потребе за издвајањем неколико техника које се посебно препоручују за примену у оквиру предмета Дигитални свет (превасходно зато што у највећој мери корелирају са његовом природом):

– **самопроцена:** неговање праксе исказивања рефлексивних коментара током представљања онога што су урадили прилика је за развој самоувида и саморегулације у учењу и основа за процену властитог постигнућа ученика;

– **вршњачка процена:** ова врста процене постигнућа ученика природно се надовезује на процес самопроцене – ученици раде у пару или групи на истом задатку и имају могућност да, делећи одговорност, стварају и исправљају решења, те пружају

конструктивне повратне информације. (Ова метода широко је распрострањена у ИТ индустрији од стране професионалних програмера (програмирање у пару) и лако ју је превести у учионицу.);

– **отворена питања**: знање ученика о концептима који су обухваћени програмом неће увек бити лако уочљиво. Постављање отворених питања један је од начина на који наставник може да процени постигнућа својих ученика, али и да допринесе продубљивању њиховог разумевања конкретног концепта.

– **Већ знам – Желим да научим – Научио/ла сам**: коришћење рубрика за идентификацију онога што већ знају, шта желе да науче и, накнадно, онога што су научили, корисна је техника коју ученици могу да користе за подршку самосталном учењу, а наставник за процену њихових постигнућа.

Примењујући предложене методе процене постигнућа ученика наставник креира и конзистентно гради персонализовано и подстицајно образовно окружење. Он прати постигнућа ученика из улоге активног посматрача и ментора. Избегнута је формална ситуација процењивања (наставник не прозива и не пропитује ученике), чиме је ниво стреса ученика битно смањен (потенцијално и елиминисан). Јачање самопоуздања ученика и саморегулације у учењу посебна је добробит која произилази из наведеног.

ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ

Општи циљ здравственог васпитања јесте да ученици овладају основним знањима, вештинама, ставовима и вредностима из области здравственог васпитања, кроз учење засновано на искуству. Учење садржаја здравственог васпитања подразумева превођење онога што знамо о здрављу у жељени начин понашања, уз препознавање правих животних вредности и подстицање оптималног развоја личности.

Задаци

- стицање знања, формирање ставова и понашања ученика у вези са здрављем и здравим начином живота и развојем хуманизације међу људима,
- унапређивање хигијенских и радних услова у школи и елиминисање утицаја који штетно делују на здравље,
- остваривање активног односа и узајамне сарадње школе, породице и заједнице на развоју, заштити и унапређивању здравља,
- подстицање родитеља на активности за унапређење здравља деце,
- развијање мотивације ученика у односу на здравље и здраве стилове живота,
- подстицање ваннаставних активности осмишљеним акцијама за унапређивање здравља на нивоу локалне заједнице,
- стицање нових сазнања о рађању, репродукцији и полним разликама,

- мотивисање ученика за акционо деловање у правцу развоја понашања које чува здравље,
- пораст нивоа свести о ризичном понашању као "узрочнику" низа здравствених проблема.
-

Корелација

Српски језик, Физичко васпитање, Свет око нас, Час разредног старешине

Садржаји програма

Пубертет

Значење развоја, сазревања личности у односу на физички раст са освртом на богатство различитости. Квалитативне промене у току биолошког сазревања.

Психоемотивни чиниоци - развојне карактеристике у пубертету. Улога родитеља у стварању атмосфере одрастања и функционисања. Ментална хигијена и односи са особама из непосредне околине.

Сексуално васпитање - циљеви сексуалног васпитања. Примарне и секундарне сексуалне карактеристике. Сазнање о полности - сексуални идентитет. Односи међу половима. Како сам дошао на свет. Традиција и здравље. Изграђивање хуманих односа међу половима.

Хигијена и здравље - хигијена је здравље. "Мој здравствени профил". Одређивање сопственог понашања у области здравља и стила живота. Шта за тебе значи бити здрав? Лична хигијена, хигијена простора и околине. Путеви преношења болести - капљичне инфекције, болести прљавих руку, храна, инсекти. Болести које настају због лошег одржавања хигијене.

Исхрана- Знање и ставови у вези са исхраном. Твоје навике у исхрани. Болести неправилне исхране - гојазност и мршавост, анорексија. Узимање хране у школи и око школе. Недеља здраве исхране.

Болести зависности - Од радозналости до зависности. Основни појмови о дрогама. Фактори ризика за настанак болести зависности. Понашања у ситуацији изложености ризику. Последице злоупотребе дрога: здравствене, правне, социјалне и финансијске. Превенција злоупотребе. Буди одлучан и сигуран у себе. Шта је ХИВ-инфекција? Деца, ХИВ и права. Све што знам о штетности никотина и алкохола.

Повреде и стања у којима је могуће указати прву помоћ. Стрес у функцији заштите менталног здравља. Управљање љутњом. Живот без страха и панике. Стрес и психолошка прва помоћ. Моја душевна задовољства. Реализација ове наставне теме врши се кроз часове физичког васпитања, српског језика и природе и друштва, као и часовма одељенског старешине.

Начин остваривања програма

Садржаји из Здравственог васпитања реализују се у оквиру обавезних предмета и на часовима одељенског старешине.

Здравствено васпитање је процес који се плански и континуирано одвија. Наставник разредне наставе реализује предложене теме из области здравственог васпитања сходно узрасном и образовном нивоу ученика и интегрисаним тематским планирањем кроз обавезне и изборне предмете. Научна истраживања су показала да 52% свих могућих утицаја на здравље се односе на свакодневно понашање појединца. Велики број патолошких стања могао би се избећи правилним односом према здрављу и животу. Здрав начин живота се учи у породици, школи и широј друштвеној заједници, те школа треба код ученика да покрене: позитивне емоције, формирање правилних ставова, спроводи позитивну акцију за здравље, угради знања у облику навика у карактер ученика и трасира пут ка вештинама здравог живљења. За здрав развој личности ученицима је неопходно помоћи да сигурност траже у сопственој моћи поимања света, интелектуално, емоционално и естетски. Здрав понашање је непосредно повезано са здрављем и представља сваку активност предузету у циљу очувања, унапређивања и одржавања здравља. Супротно овом, "ризично понашање" је дефинисано као специфичан облик понашања који повећава осетљивост за специфичне поремећаје здравља. Саме информације нису довољне да ученици прихвате здраво понашање. То је само почетна фаза, односно азбука васпитног процеса која се мора допунити савременим здравствено-васпитним стратегијама, са добро планираним и контролисаним интервенцијама које утичу на постепено добровољно прихватање понашања које води здрављу. Приликом доношења школског програма, школа на нивоу актива и наставничког већа, а у складу са потребама локалне заједнице, усаглашава, планира и реализује тематска подручја која се реализују из области здравственог васпитања.

Праћење и напредовање ученика

Праћење и напредовање ученика врши се кроз активности у предмету физичког васпитања, часа одељењског старешине и кроз друге предмете.

ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Факултативни део школског програма задовољава интересе ученика у складу са могућностима школе, реалним потребама ученика и локалне средине. У трећем разреду определили смо се за слободну активност

Слободне активности

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
--------------------------	--------------------	---------------------

1.	Језичке игре	12
2.	Усвету тајни чуда	6
3.	Више од игре	8
УКУПНО		36

Наставни садржаји

1. Планирање и програмирање рада
2. Слободне активности (Слободно време)
3. Рецитовање, слушање и илустровање одабраних песама.
4. Драматизација текста
5. Буквар дечијих права“
6. Спортске активности по избору ученик
7. Кутак јесени
8. Стваралачко мишљење
9. Казивање пословица, загонетки, бројалица
10. Казивање пословица, загонетки, бројалица
11. Другарство-састави, приче, анегдоте
12. Бајке по избору
13. Фолклор Србије
14. Заплешимо и запевајмо сви
15. Припрема новогодишњег маскембала
16. Припрема маске, костима и музике
17. Зимске слике
18. Лик и дело Светог Саве
19. Свети Сава у причи и песми
20. Преко брда, преко брега
21. Филмови за децу
22. Поздрављамо Снешка Белића
23. Зима у песми, причи...
24. Честитка за празник
25. Песма и и игра-приредба за маме, баке
26. Драге личности
27. Наше омиљене игре и играчке
28. Квиз знања.
29. Уређујемо свој школски простор
30. 8. Април Дан Рома
31. Волим да мој град (село) буде...
32. Шарени Ускрс
33. Ђурђевдан
34. Цвеће-украш света

35. Певамо у славу приредбе
36. Певамо и играмо за крај школске године

Начин остваривања

Сарадња са локалном заједницом. Развијање свести о здравом начину живота, поштовање разлика и уважавање својих и туђих потреба. Изграђивање личних критичких ставова, развијање креативности, стваралачког рада, уредности, прецизности и изграђивање личних критичких ставова. Развијање хуманости поштовања разлика и туђих потреба, развијање такмичарског духа. Развијање моторичке спретности и физичке способности. Развијање опште културе, развијање и подстицање стваралачке активности, развијање маште оригиналности и смисла за лепо. Оспособљавање ученика за испуњење слободног времена садржајима из области културне технике и уметности.

ОДЕЉЕЊСКА ЗАЈЕДНИЦА

У трећем разреду сваког месеца формира се тело које чини председника, заменика хигијеничара и благајника. Бирају се различити ученици тако да у току године буду бирани сви.

Одељенска заједница предвиђена је са једним часом недељно

Садржај

1. Доношење плана рада одељенске заједнице
2. Упознавање са правилима понашања у школи
3. Дисциплинска одговорност
4. Избор председника, заменика, благајника и хигијеничара
5. Одговорност председника
6. Одговорност заменика
7. Одговорност благајника
8. Одговорност хигијеничара
9. Одељенска правила понашања
10. Упознавање ученика са школским манифестацијама и акцијама
11. Израда панорама
12. Неговање зеленила
13. Одељенско такмичење
14. Када порастем бићу
15. Утицај понашања твојих вршњака
16. Видео игре - добре стране
17. Видео игре - лоше стране
18. Насиље у школи
19. Насиље у породици
20. Прикупљање средства у хуманитарне сврхе

21. Друштвене игре плес
22. Друштвене игре – народно коло
23. Конфликти – деца истог пола
24. Конфликти-деца различитог пола
25. Решавање конфликта
26. Припрема за Дан школе
27. Учешће у приредби
28. Анализа прославе
29. Сусрет одељења – програм по избору
30. Препознавање и разумевање потребе других
31. Час у природи
32. Љубав и пријатељство
33. Тајне поруке
34. Квиз припрема
35. Квиз
36. Анализа квиза

ЧАС ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ

Предвиђен је једном недељно. Одељењског старешине неопходно је обрадити наставне садржаје који нису нашли своје место у програмским садржајима обавезних, изборних предмета и осталих организационих форми рада на нивоу школе. Стручни активи наставника планирају програмске садржаје који се реализују у настави. Рад на реализацији програма одвија се у оквиру:

- редовне наставе, тј. интеграције здравствено-васпитних садржаја у програме других предмета,
- ваннаставних активности - спортских секција клубова здравља, акција за унапређивање школског простора, као и простора око школе, акција посвећених здравој исхрани и свим осталим активностима планираних календаром здравља,
- ваншколских активности на уређивању зелених површина, сарадње са заједницом, на организовању културних активности и других садржаја за креативно и рекреативно коришћење слободног времена.

За одређене теме неопходно је ангажовати здравствене раднике који се баве том проблематиком (болести зависности, ХИВ-инфекције, злостављање и занемаривање деце, исхрана, орална хигијена, родитеље, друштвено-хуманитарне, спортске, рекреативне, културне и друге организације и удружења).

Предложени програмски садржаји представљају полазну основу за континуиран рад и реализацију задатих циљева. Унутрашњу структуру планираних садржаја флексибилно прилагодити постављеним циљевима образовања и условима рада у школи. Ефикасним и подстицајним методама рада са ученицима доћи до начина који омогућава усвајање генеративних, трансферних и функционалних основних знања и вештина, која представљају основу за усвајање појмова и знања у наредним фазама школовања.

Ниво обраде наставних садржаја, у зависности од могућности и интересовања ученика, учитељ може организовати тако да се сваки ученик упозна са основним појмовима о здрављу и поступно уводи у здрав начин живљења. Применом принципа поступности - од лакшег к тежем, у другом и трећем разреду се проширују знања, како по обиму, тако и по сложености садржаја. Подстицањем мисаоне активности и применом метода анализе и синтезе постиже се логичан начин размишљања и виши сазнајни ниво. У реализацији програма пратити развојни пут ученика водећи рачуна о индивидуиндивидуалним карактеристикама сваког понаособ, као и о социјалном миљеу у ком ученик живи.

Подршка учитеља, као и целог одељења, током рада битан је предуслов успешне реализације програма. Потребно је применити низ методичких радњи током сваког часа обраде садржаја. Поред теоријских информација и њихове практичне примене, истих у циљу сагледавања целовитости материје, потребно је дијалогском методом што више подстицајно активирати ученике у раду користећи при том животно искуство, односно ситуације у којима су се они некада нашли. За успешну реализацију појединих наставних јединица потребно је ангажовати родитеље јер су они неопходан партнер наставницима и истовремено извор идеја активности и добре воље, војени искреном жељом за стварање што хуманијих и здравијих услова за школовање своје деце. Облици сарадње са родитељима могу бити различити: преко деце, индивидуално, родитељски састанци, трибине, непосредно учешће родитеља у реализацији наставних тема.

1. Поново ушколи – повратак у школу
2. Мој портфолио – презентовање портфолија
3. Ово сам ја – представљање себе, колико се познајемо међу собом
4. Оцењивање у школи
5. Како да откријем своје способности – ученици износе своја интересовања
6. Мој портфолио
7. Кад порастем желим да будем...
8. Дечија недеља
9. Како да учимо – уче како да уче и стекну навике у учењу
10. Искористимо корисно слободно време и радни дан
11. Знаком представљамо наш датум рођења
12. Десет топлих речи – бирамо најлепше речи да се обратимо
13. Хајде да се договоримо
14. Хајде да се дружимо
15. Кад настане збрка
16. Толеранција према разлици
17. Да ли смо испунили досадашњи циљ
18. Наша радна соба – како уредити радну собу
19. Украшавање јелке и прављење новогодишњих честитки
20. Божић
21. Прослава Божића
22. Св. Сава – правимо пано поводом Св. Саве
23. Правила понашања на празницима, поштовање правила
24. Сређивање школског паноа

25. Еколошке заповести- стичемо основна знања из екологије
26. Рециклирај, на фолирај
27. Честитка за маму , баку...
28. Мој први хербаријум
29. Скупљамо и правимо хербаријум биљкама из нашег краја
30. Прослава Дана школе
31. Добродошлица ластавицама
32. Први април
33. Припрема штанда за Ускрс
34. Да ли смо безбедни у саобраћају
35. Шта треба да читам
36. Научили смо

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Ред. број	Обавезни наставни предмети	Недељни фонд	Годишњи фонд
1.	Српски језик	5	180
2.	Математика	5	180
3.	Природа и друштво	2	72
4.	Ликовна култура	2	72
5.	Музичка култура	1	36
6.	Физичко васпитање	3	108
7.	Енглески језик	2	72
УКУПНО		18	720

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Ред. број	Изборни наставни предмети	Недељни фонд	Годишњи фонд
1.	Грађанско васпитање	1	36
2.	Веронаука	1	36
3.	Чувари природе	1	36
УКУПНО		2	72

ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Ред. Број	Факултативне активности	Недељни фонд	Годишњи фонд
1.	Драмско-рецитаторска	1	36

2.	Додатна настава	1	36
3.	Допунска настава	1	36
4.	Час одељенског старешине	1	36

Грађанско васпитање и Верска настава су предмети који морају да се нађу на листи изборних предмета сваке школе и то је договорено на националном нивоу. Школа је на листи изборних предмета понудила 4 предмета: Чувари природе, Народна традиција, Руке у тесту и Од играчке до рачунара. Ученици и родитељи су се определили за чуваре природе.

Ученици ће у школској 2022-2023. години користити књиге издавачке куће „Едука,,,

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: 180

Недељни фонд часова: 5

Циљ

Циљ наставе српског језика јесте да учесници овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришне, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци

- Развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- Основно описмењивање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- Поступно и систематско упознавање граматике и правописа српског језика;
- Упознавање језичких појава и појмова, овладавање номативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- Оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- Развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- Развијање смисла и способности за правилно, течно, економично, уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- Увежбавање и усавршавање гласног читања и читање у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког);
- Оспособљавање за самостално читање, доживљавање разумевање свестрано тумачење и вредновање књижевно уметничких дела разних жанрова;
- Упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;

- Поступно, систематично и доследно оспособљавању ученика за логичка схватања и критичко процењивање прочитаног текста
- Развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања, навикавање на самостално коришћење библиотека (одељенске, школска, месна); поступно овладавање начина вођења дневника о прочитаним књигама;
- Поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште и филм);
- Усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности;
- Упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- Развијање поштовање према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- Навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији;
- Подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- Подстицање, неговање и вредновање ученичких ван наставних активности (литерарно, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција у др.);
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- Развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци

- Проширивање знања о простој реченици и њеним деловима;
- Савладавање основних појмова променљивим и непроменљивим речима;
- Оспособљавање за изражајно читање и казивање;
- Поступно оспособљавање ученика за самостално тумачења предметности књижевног текста и сценских дела (осећања, фабула, радња, ликови, поруке, стилогеност сценског израза);
- Навикавање на сажето и јасно усмено и писмено изражавање према захтевима програма;
- Савладавање основа методологије израде писмених задатака

Исход

- По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:
 - чита са разумевањем различите врсте текстова;
 - укратко образложи свој утисак и мишљење поштујући и другачије ставове;
 - разликује књижевне врсте: шаљиву народну песму, басну и причу о животињама, приповетку, роман за децу и драмски текст;
 - одреди тему, редослед догађаја, време и место дешавања у прочитаном тексту;
 - именује позитивне и негативне особине ликова;
 - уочи и издвоји основне елементе лирске песме (стих, строфа,

- рима и ритам);
- тумачи идеје књижевног дела;
 - препозна ситуације кршења/остваривања права детета и стереотипе у књижевним делима;
 - уочи персонификацију и разуме њену улогу у књижевном делу;
 - разликује описивање, приповедање (у 1. и 3. лицу) и дијалог у књижевном делу;
 - преприча текст из различитих улога/перспектива;
 - уочи основни тон књижевног текста (ведар, тужан, шаљив);
 - уочи супротстављеност лица у драмском тексту;
 - чита текст поштујући интонацију реченице/стиха;
 - изражајно рецитије песму и чита прозни текст;
 - изводи драмске текстове;
 - усвоји позитивне људске вредности на основу прочитаних књижевних дела;
 - повеже граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима;
 - разликује речи које мењају облик (именице, заменице, придеви, бројеви, глаголи) и уочи оне које су увек у истом облику;
 - одреди основне реченичне чланове;
 - разликује врсту речи од службе речи у реченици;
 - поштује и примени основна правописна правила;
 - правилно пише сва три модела управног говора;
 - употреби основне облике усменог и писменог изражавања: препричавање, причање и описивање;
 - употреби речи истог облика, а различитог значења, као и речи истог значења, а различитог облика;
 - препозна значење речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији;
 - напише разгледницу, честитку, приватно писмо;
 - прилагоди језички израз комуникативној ситуацији – формалној и неформалној;
 - повеже информације исказане у линеарном и нелинеарном тексту и на основу њих изводи закључак;
 - правилно структурира текст;
 - учествује у предлагању садржаја и начина рада.

Садржаји програма

Књижевност (препоручена дистрибуција часова је 80)

ШКОЛСКА ЛЕКТИРА

Поезија

1. Шаљива народна песма *Женидба врапца Подунавца*
2. Војислав Илић: *Јесен*/Владислав Петковић Дис: *Зима*
3. Момчило Мошо Одаловић: *Молитва за маму*
4. Мирослав Антић: *Космонаутска песма*
5. Бранко Миљковић: *Песма о цвету*
6. Добрица Ерић: *Завичај*/Отаџбина је наша очевина/Момчило Мошо Одаловић: *Птице косовчице*

7. Мирослав Антић: *Прва љубав/Најљубавнија песма/Алексије Марјановић: Љубав*
8. Бранко Ћопић: *Месећ и његова бака/Десанка Максимовић: Пауково дело*
9. Бранислав Црнчевић: *Кад би мени дали један дан*
10. Владимир Андрић: *Дај ми крила један круг*
11. Народна песма *Милош у Латинима*
12. Народна песма *Јетрвица адамско колено*

Проза

1. Народна прича о животињама: *Међед, свиња и лисица*
2. Народна приповетка: *Најбоље задужбине*
3. Народна приповетка: *Ветар и сунце*
4. Народна бајка: *Пепељуга*
5. Бранислав Нушић: *Прва љубав* (одломак из *Аутобиографије*)
6. Бранислав Црнчевић: *Босоноги и небо*
7. Гроздана Олујић: *Стакларева љубав*
8. Светлана Велмар Јанковић: *Стефаново дрво*
9. Лав Николајевич Толстој: *Врабац и ласте/Два мрза*
10. Драган Алексић: *Позориште на небу*
11. Весна Алексић: *Детективско срце*
12. Ханс Кристијан Андерсен: *Ружно Паче – читање _____у наставцима*

Драмски текстови

1. Гвидо Тартаља: *Подела улога*
2. Љиљана Крстић: *Кад пролеће дође*
3. Дејан Алексић: *Слава*

Научнопопуларни и информативни текстови

(из књига, енциклопедија и часописа за децу)

- о нашим знаменитим књижевницама, сликаркама и научницама;
- о природним лепотама и културним знаменитостима Србије;
- о занимљивим пределима, народима, обичајима у свету
- бонтон.

ДОМАЋА ЛЕКТИРА

1. Милован Данојлић: *Избор из поезије за децу*
2. Драган Лукић: *Избор из поезије за децу*
3. Јасминка Петровић: *О дугмету и срећи*
4. Рене Гијо: *Бела Грива*
5. Ерик Најт: *Леси се враћа кући*
6. Александар Поповић: *Пепељуга*

ДОПУНСКИ ИЗБОР

(са наведеног списка или по сопственом избору бирају се три дела)

1. Избор драмских текстова за децу
2. Бранко В. Радичевић: *Песме о мајци*
3. Светлана Велмар Јанковић: *Књига за Марка/Очаране наочаре*
4. Горан Петровић: *Разлике*
5. Едмондо де Амичис: *Срце*
6. Јохана Шпири: *Хајди*
7. Михаел Енде: *Бескрајна прича* (одломак)
8. Астрид Линдгрен: *Пипи Дуга Чарапа*
9. Златко Васић: *Чаробно путовање*

10. Урош Петровић: *Мартинина велика загонетна авантура*¹¹. Гордана Тимо
тијевић: *сличице/Владимир из чудне приче*

12. Угљеша Шајтинац: *Чарна и Несвет*

13. Момо Капор: *Сања*

14. Весна Алексић: *Брљиво срце*

Књижевни појмови:

- шаљива народна песма,
- прича о животињама,
- особине народне епске песме,
- приповетка,
- роман за децу,
- персонификација,
- опис природе и ликова,
- приповедање у 1. и 3. лицу,
- сукоб драмских лица.

ЈЕЗИК (препоручена дистрибуција часова је 57)

- Речи које у писању и говору мењају облик; речи које не мењају облик (без именовања врста непроменљивих речи).
- Реченица и реченични чланови (субјекат, предикат, објекат, прилошке одредбе).
- Појам субјекта; различите врсте речи (именице и личне заменице) у функцији субјекта; изостављени субјекат.
- Појам предиката (глаголски предикат).
- Појам објекта (именице у функцији објекта).
- Прилошке одредбе за време, место и начин.
- Речи и групе речи у функцији субјекта, објекта и прилошких одредаба; придев уз именицу у служби атрибута у оквиру групе речи која има службу субјекта или објекта.
- Управни говор (трећи модел).
- Велико слово:
- имена становника држава и насеља; називи улица и тргова;
- имена из уметничких дела – примери из обрађених дела (нпр. *Ружно Паче...*);
- устаљена и посебно наденута имена животиња;
- називи институција, предузећа и установа, манифестација;
- устаљена имена историјских догађаја и личности (усклађено са предметом Природа и друштво).
- Речца *ли*; скраћени упитни облик *је ли (је л')* према узрочном везнику *јер*.
- Предлог *са* уз заменице (нпр. *са мном, с њом* и сл.).
- Писање вишечланих бројева.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА (препоручена дистрибуција часова је 43)

- Основни облици усменог и писменог изражавања: препричавање текста у целини и по деловима (по датом плану); причање у дијалогској форми (уношење дијалога, управног говора у структуру казивања); описивање односа међу предметима, бићима и појавама; описивање природе, личности, књижевних ликова и сл.
- Речи истог облика, а различитог значења; речи истог значења, а различитог облика (на примерима књижевних текстова); устаљени

- језички изрази.
- Разгледница, честитка, писмо.
- Књижевни и други текстови (линеарни и нелинеарни) у функцији унапређивања језичке културе.
- Говорне вежбе: рецитоване, изражајно читање, сценско приказивање драмског/драматизованог текста и сл.
- Правописне вежбе: диктат; управни говор (сва три модела); наводници; велико слово; заменица *Ви* из поштовања; спојено и одвојено писање речи (речца *ли*, предлог *са*, вишечлани бројеви).
- Језичке вежбе: допуњавање реченица предикатом у садашњем, прошлом и будућем времену; проширивање реченица; укрштене речи; асоцијације.
- Лексичко-семантичке вежбе: одређивање значења устаљених израза; састављање речи на основу датог почетног и последњег слова; допуњавање низа речима које су повезане са датом речју.
- Два школска писмена задатка – један у првом и један у другом полугодишту.
- Кључни појмови: књижевност, језик, језичка култура.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Језик

Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано ван контекста у којем се остварује њена функција.

Правопис се савлађује путем систематских вежбања које се организују често, разноврсно и различитим облицима писмених вежби. Садржај вежбања у настави језика мора се одређивати на основу систематског праћења говора и писања ученика.

Књижевност

У одељењу треба обезбедити одговарајуће услове за изражајно читање и казивање ученицима у улози читача и говорника, ваља обезбедити место испред одељенског колектива, у одељењу створити добру слушачку публику, заинтересовану и способну да критички и објективно процењује квалитет читања и казивања. Читање у себи је најпродуктивнији облик стицања знања. Оно је увек усмерено и истраживачко; помоћу њега се ученици оспособљавају за свакодневно стицање информација и за учење.

Изражајно казивање напамет научених текстова и одломака у прози и стиху значајан је облик рада у развијању говорне културе ученика. Успех изражајног казивања знатно зависи од начина учења и логичког усвајања текста.

Књижевност се у школи не предаје и не учи, већ чита, усваја, у њој се ужива и о њој расправља. Модерна је савремена организација наставе матерњег језика и књижевности подразумева активну улогу ученика у наставном процесу.

Језичка култура

Правилна артикулација свих гласова и графички узорна употреба писма, напуштање локалног говора и навикавање на стандардни књижевни језик у говору, читању и писању, оспособљавање за слободно препричавање, причање и описивање, и уз функционалну примену усвојених и правописних правила, разноврсна усмена и писмена вежбања која имају за циљ богаћење ученичког речника, сигурно овладавање реченицом, као основном говорном категоријом, указивање на стилске вредности

употребе језика у говору и писању-основни су наставни задаци у остварењу програмских садржаја из језичке културе.

Корелација: Природа и друштво, Ликовна култура, Музичка култура, Математика

- **Уџбеници**
- Читанка-Моња Јовић, Нада Тодоров
- Поуке о језику-Ивана Јухас Јасмина Игњатовић
- Радна свеска-Нада Тодоров, Стеванија Кеча Ивана Јухас Јасмина Игњатовић

Литература

- Методика наставе српског језика .
- Правопис српског језика –Митар Пешикан
- Приручник за српски језик
- Приручник за наставнике српског језика за четврти разред ОШ аутор Славица Јовановић, Правопис српског језика-Матица српска и Завод за уџбенике Нови Сад Београд.
- Интернет извори

Стандарди

Граматика и лексикологија

Основни ниво

- 1CJ.1.4.1. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе)
- 1CJ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица) и глаголско време (презент, перфекат и футур)
- 1CJ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне)
- 1CJ.1.1.4. препознаје антонимију
- 1CJ.1.1.5. познаје значења речи који се употребљавају у свакодневној комуникацији (у кући, школи, и сл.)

Средњи ниво

- 1CJ.2.4.1. одређује врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе)
- 1CJ.2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне придеве и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве)
- 1CJ.2.4.3. препознаје лице, род и број личних заменица у номинативу
- 1CJ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола (лице, број и род) и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго
- 1CJ.2.4.5. препознаје субјекат и глаголски предикат
- 1CJ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне, упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне)
- 1CJ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику
- 1CJ.2.4.8. препознаје синонимију
- 1CJ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире и сл.) и правилно их употребљава

Напредни ниво

- 1CJ.3.4.1. именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве; глаголе)
- 1CJ.3.4.2. уме да промени облик променљивих речи према задатом критеријуму: заједничких именица према броју, а глагола, придева и заменица према роду и броју
- 1CJ.3.4.3. препознаје прави објекат (у акузативу) и прилошке одредбе за време, место и начин
- 1CJ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/ контекста у којем су употребљени
- 1CJ.3.4.5. употребљава речи у основном и пренесеном/ фигуративном значењу

Писано изражавање (правопис)

Основни ниво

- 1CJ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице
- 1CJ.1.3.2. уме да се потпише
- 1CJ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је

одговарајућим интерпункцијским знаком

- 1CJ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе
- 1CJ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре

Средњи ниво

- 1CJ.2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу)
- 1CJ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/ -ев/ -ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, њ, ц; правилно пише сугласник Ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу **ли** и речцу **не**; употребљава запету при набрајању
- 1CJ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...)

Напредни ниво

- 1CJ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене
- 1CJ.3.2.2. јасно структурира текст(уводни, средишњи и завршни део текста);добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса-
- 1CJ.3.3.3. прилагођава језичко-стилски израз типу текста
- 1CJ.3.3.4. саставља кратак експозиторни текст
- 1CJ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст)
- 1CJ.3.3.6. издаја пасусе

Вештина читања и разумевање прочитаног

Основни ниво

- 1CJ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличног и латиничног текста
- 1CJ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.)
- 1CJ. 1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде исказана на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту

1CJ. 1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник)

1CJ. 1.2.5. одређује основну тему текста

1CJ. 1.2.6. разуме дословно значење текста

1CJ. 1.2.7. разликује књижевноуметнички од информативног текста

1CJ. 1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате

Средњи ниво

1CJ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије

1CJ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле)

1CJ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту

1CJ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту (нпр. Проналази део/детал који је приказан на илустрацији, утабели, или дијаграму)

1CJ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену

1CJ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту

1CJ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста (предвиђа даљи ток радње, објашњава расплет, уочава међусобну повезаност догађаја, на основу поступака јунака/актера закључује о њиховим особинама, осећањима, намерама и сл.)

1CJ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже са поступцима ликова

1CJ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни

1CJ.2.2.10. вреднује примереност информација које прате текст; наводи разлоге за избор одређене илустрације

Напредни ниво

1CJ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста

1CJ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима (нпр. Текст, табела, графички приказ)

1CJ.3.2.3. разликује различита гледишта заступљена у информативном тексту (нпр. Мишљење аутора текста vs. Мишљења учесника у догађају)

1CJ.3.2.4. изводи сложеније закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују; резимира наративни текст

1CJ.3.2.5. представља текст у одговарајућој нелинеарној форми (уноси податке из текста у дату табелу или дијаграм)

1CJ.3.2.6. процењује сврху информативног текста у односу на предвиђену намену (нпр. Који од два текста боље описује дату слику, да ли је упутство за познату игру потпуно и сл.)

1CJ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. Објашњава зашто је лик поступио на одређен начин, или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о догађајима из текста)

Књижевност

Основни ниво

1CJ.1.5.1. Препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме

1CJ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну)

1CJ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту

1CJ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевно уметничком тексту

Средњи ниво

1CJ.2.5.1. разликује лирску од епске песме

1CJ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине- пословице, загонетке, брзалице)

1CJ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми

1CJ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту

1CJ.2.5.5. уочава везе међу догађајима (нпр. Одређује редослед догађаја у књижевноуметничком тексту)

1CJ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога

1CJ.2.5.7. разуме фигуративну употребу језика у књижевноуметничком тексту

Напредни ниво

1CJ. 3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст

1CJ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту

1CJ.3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст

Говорна култура

1.CJ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике

1CJ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања

1CJ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. «пеvuшења» или «скандирања»

1CJ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља

1CJ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања),

1CJ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање

1CJ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју

1CJ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став.

Активност наставника

- формира, учвршћује и повезује знања
- сам одабира поступак који ће применити
- преноси информације, излаже градиво и презентира садржај, води наставни процес
- организује наставне активности у педагошкој комуникацији
- има улогу партнера у наставном процесу
- организује наставни процес, навод
- ствара ситуацију
- сугерише
- поставља проблем

- подстиче
- дискутује
- анализира
- мотивише
- координира
- наводи на повезивање и примену знања

Активност ученика

- Изражајно чита, казује и чита у себи
- Римује речи и групе речи
- Осмишљава приче
- Говорним играма осмишљава доживљаје прочитаног (одслушаног текста)
- Сливовито дочарава погађање описаног
- Говори текстове, рецитује, игра се асоцијације
- Прави речнике
- Измишља приче
- Користи и организује информације

Наставне методе

- демонстративна, разговор, учење откривањем, интерактивна, симулација, игра улога, скеч, кооперативна, текст, илустративна, монологска, дијалогска, писани рад
- Уџбеници

-Уџбеници, Сlike и цртежи, Аудио-визуелна средства, материјали, разгледнице, сувенири, свеске, радни листови, вежбанке, лектира...

Допунска настава

Допунски рад се организује током целе наставне године са једним часом недељно, из српског језика и математике тј. чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програма и садржаја. Наставник формира одговарајуће групе ученика са недовољним знањем из одређених садржаја ако нису савладали неки од предвиђених елемената наставног садржаја.

Садржаји

-Књижевност, језик, граматика и правопис, култура изражавања-усмено и писмено

Циљ

Допунска настава је диференцирани, индивидуални приступ ученицима који почиње на часовима редовне наставе, а наставља се посебним часом за оне ученике који на редовном часу нису савладали програмске садржаје и задатке. Допунска настава ће помоћи ученицима који слабије савладавају градиво, овладавањем српским језиком,

подстицање занимање за читање,развијање језичких способности у усменом и писаном изражавању.Увежбавање и примена темељних правоговорних и правописних норми.

Задаци

- правилно употребљавати велико слово на почетку реченице,у писању имена и презимена и имена једночланих назива
- савладавање простих реченица
- стицање основних појмова о именицама глаголима ,бројевима ,личним заменицама и придевима
- савладавање реченица по значењу и облику
- овладавање усменим и писменим изражавањем према захтевима програма

Активност наставника

- усмерава
- наводи
- ствара ситуацију
- сугерише
- поставља проблем
- подстиче
- дискутује
- анализира
- мотивише
- координира
- наводи на повезивање и примену знања

Активност ученика

- започиње реченицу великим словом
- пише лична имена и презимена и једночлана имена насеља
- употребљава тачку,упитник и узвичник
- пише по диктату
- читање текстова
- учествовање у причању
- рецитовање
- састављање реченица

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	Језик	8
2.	Књижевност	5

3.	Култура изражавања	5
УКУПНО		18

Додатна настава

Додатна настава у четвртном разреду организује се из српског језика и математике за ученике који желе да стекну и додатна знања из ових предмета. Ученици се самостално опредељују за похађање ове наставе и биће укључени у овај рад колико буду желели. Посебно треба водити рачуна да се ученици не оптерећују изнад стварних њихових могућности и жеља. Настава се одвија са једним часом недељно.

Циљеви и задаци

- Разликује различита гледишта заступљена у информативном тексту:
- мишљење аутора текста
- мишљење учесника у догађају
- пише јасним ,потпуним добро обликованим реченицама;користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложе
- јасно структурира текст (уводни,средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса
- пишу песме римујући стихове
- пишу бајке, басне ,приче (поштујући захтеве ових текстова)
- изражајно казивање песама
- извођење драмског текста (изражајно читање драмског текста ,покрети тела ,израз лица)

Активност наставника

- усмерава
- наводи
- сугерише
- поставља проблем
- дискутује
- анализира
- мотивише
- координира
- наводи на повезивање и примену знања

Активност ученика

- читање и анализирање текстова
- изражајно рецитованье
- писање лирских песми
- писање бајки, басна и прича
- читање драмског текста(поштујући задате захтеве)

Методе рада

- демонстративна
- текстуална
- дијалогска
- монологска
- игра улога
- скетска
- писани рад
- кооперативна

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Разред: Четврти

Годишњи фонд :72

недељни фонд: 2

Циљ

Циљ наставе страног језика на млађем школском узрасту је да оспособи ученика да на страном језику комуницира на основном нивоу у усменом и писаном облику о темама из његовог окружења. У исто време, настава страних језика треба да:

- подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика;
- олакша разумевање других и различитих култура и традиција;
- стимулише машту, креативност и радозналост;
- подстиче задовољство коришћења страног језика.

Задаци

Разумевање говора

Ученик треба да:

- разуме општи садржај кратких и прилагођених текстова после неколико слушања;
- разуме краће дијалоге (до 5 реплика / питања и одговора), прилагођене приче и песме у оквиру тема предвиђених програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа и адекватно реагује на појединачне делове усмених порука издвајајући битне информације (датум, време, место, особе, количину...);
- разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на игру, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости и планови за будућност итд.).

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- разуме краћи текст (до 50 речи), написане речи и реченице састављене углавном од познатих језичких елемената (речи и језичке структуре предвиђене програмом);
- разуме основна значења кратких писаних и илустрованих текстова о познатим темама;
- разуме и реагује на одговарајући начин на писане поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на игру, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости и планови за будућност итд.).

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- разговетно изговара гласове, акцентује речи, поштује ритам и интонацију;
- самостално даје информације о себи и окружењу;
- описује у неколико реченица познату радњу или ситуацију, препричава општи садржај прочитаног или саслушаног текста, користећи усвојене језичке елементе и структуре.

Интеракција

Ученик треба да:

- у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези са контекстом учионице, активностима у учионици, свакодневним активностима и договорима (у садашњости и будућности), као и догађајима из непосредне прошлости;
- размењује информације о хронолошком и метеоролошком времену;
- учествује у комуникацији (у пару, у групи итд.) поштујући социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге...);
- препознаје кад нешто не разуме, поставља питања и тражи разјашњења.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- допуњава и пише реченице и краће текстове (до 5 реченица, односно 20 речи), чију кохерентност и кохезију постиже користећи језичке елементе предвиђене програмом и у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем, користећи познате тематске и језичке елементе;
- препричава текст, пише честитку или разгледницу, поруку, позивницу и др.;
- попуњава формулар или пријаву (име, презиме, улица и број, место и поштански број, датум рођења).

Знања о језику

Ученик треба да:

- препознаје и користи предвиђене граматичке садржаје (глаголска времена: садашње, прошло и будуће време у јасно контекстуализованим структурама, односно без теоријског објашњавања и инсистирања на апсолутној граматичкој тачности);
- поштује ред речи у реченици;
- користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости);
- разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- поздрави и отпоздрави, примењујући једноставнија језичка средства;
- представи себе и другог; – разуме једноставнија питања личне природе и одговара на њих;
- поставља једноставнија питања личне природе;
- у неколико једноставнијих везаних исказа саопшти информације личне природе о себи и другима водећи рачуна о приватности и поверљивости;
- разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на права детета;
- разуме једноставнија упутства, налоге и упозорења и реагује на њих;
- саопшти једноставнија упутства, налоге и упозорења уз одговарајуће образложење;
- разуме позив на заједничку активност и реагује на одговарајући начин;
- упути позив на заједничку активност;
- разуме кратке и једноставније молбе и реагује на њих уз одговарајуће образложење;
- упути кратке и једноставније молбе;
- искаже и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
- разуме једноставније исказане честитке и одговори на њих;
- упути једноставније честитке; – разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, наведе најубичајеније активности које се односе на прославе рођендана и празника;
- именује бића, предмете и места из непосредног окружења;
- разуме једноставније описе бића, предмета и места;
- опише бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа;
- разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија обавештења о положају у простору и реагује на њих;
- тражи и пружи једноставнија обавештења о положају у простору;
- разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на хронолошко и метеоролошко време;

- разуме једноставније исказе којима се изражава припадање/ неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих;
- тражи и даје једноставнија обавештења која се односе на припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
- разуме једноставније исказе за изражавање интересовања, допадања/недопадања и реагује на њих;
- изражава допадање/недопадање уз најједноставније образложење; – тражи најједноставније образложење допадања/недопадања;
- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и способности у садашњости;
- размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
- опише радње и способности у садашњости користећи једноставнија језичка средства
- разуме и саопшти једноставније исказе који се односе на бројеве, количине и цене;
- учествује у предлагању садржаја и начина рада.

Садржаји

1. My family/ Physical appearance 10
2. My house/ Everyday activities 7
3. Weather/ Seasons of the year 7
4. Feelings 8
5. Animals 7
6. Insects / Food 7
7. Time/ My day 8
8. Sports 8
9. Holidays 6
10. Sights 5

Тематске области у настави страних језика за основну школу

Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда првог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика, тако да свака тема представља одређени ситуацијски комплекс.

- Лични идентитет
- Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)
- Географске особености
- Србија – моја домовина
- Становање – форме, навике
- Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине
- Временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)
- Школа и школски живот
- Млади – живот деце и омладине
- Здравље и хигијена
- Емоције (љубав према породици, друговима)
- Превозна средства
- Временске прилике
- Уметност за децу (нарочито модерна књижевност за децу; пригодне традиционалне и модерне песме)

- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- Слободно време – забава, разонода, хобији
- Исхрана и гастрономске навике
- Путовања
- Мода и облачење
- Спорт
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења

-Поздрављање

Hi/Hello (everyone/guys)! Nice to see you again! Nice to see you too! How are you today? I'm fine, thank you, and you? I'm very well, thanks./Not great./I'm OK. Good morning/afternoon/evening/night. Goodbye./Bye. See you (all) in 5 minutes/soon/later/tomorrow/on Monday/next week/in September/next year! Have a nice day/weekend/trip/holiday! Thanks, same to you! Welcome to our school/town/city! Личне заменице: I, you... Глагол to be – the Present Simple Tense.

Императив. Предлози са прилошким одредбама за време: on, in...

(Интер)културни садржаји: Формално и неформално поздрављање; устаљена правила учтивости.

-Представљање себе и других; давање основних информација о себи: давање и тражење основних информација о другима

Which/What school do you go to? I go to (school's name) Primary School. What's the name of your school? What year/grade are you in? I'm in year 4/the fourth grade. Which class are you in? I'm in class 41 /4a, and you? Who are they? What are their names? She's Dunja and he's Mateja. They are not in year four/the fourth grade. They're in year three/the third grade. This is our head teacher, Mrs Parsons. Who's that? It's Miss Herbert, she's a P.E. teacher. Who's your class teacher? Who's the class monitor? Who's absent? Everybody's present. Meet my new friend Dorian. He's from Greece. His father's Greek, but his mum's Serbian. He lives on an island. Where does your friend live? She's Montenegrin. She lives in the mountains. Do you live in a flat or a house? Peter's family are from the USA. His mum works in a restaurant. Where does his dad work? These are my aunt Slađana and her husband Zoran. They've got twin daughters. Those are my uncle Miodrag and his wife Ana. How many children have they got? They've got three sons. What are your cousins' names? How old are they? It's Marija's eleventh birthday today./She's 11 today. When's your birthday? It's in May/on 5th May/May 5th. Who's the winner of the competition? Who's the world skateboarding champion? Who are the characters in the story? Who are they? The boys'/girls'/children's names are... Tell me about your family/friends. Личне заменице: I, you... Присвојни придеви: my, your... Показне заменице: this/that, these/those. Have got за изражавање поседовања. The Present Simple Tense.

Питања са Who/What/Which/Where/When/How (old/many). Правилна множина именица: daughter-daughters, son-sons... Неправилна множина основних именица: child – children... Предлози са прилошким одредбама за место: from, in, on... Предлози са прилошким одредбама за време: in, on... Саксонски генитив са именицама у једнини/множини.

Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Императив. Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. (Интер)културни садржаји: Устаљена правила учтивости; употреба титула уз презимена (Mr, Mrs, Miss); конвенције у писању/изговору датума; разлике између британске и америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису. -Разумевање, тражење и давање једноставнијих упутстава, налога и упозорења

Hurry up! We're late for school! Stand up! Sit down! Sit up straight! Take out your books/notebooks! Put them down/away! Get quiet, everyone! Which page? Turn to page 20./Page 20, everyone! Whose turn is it? It's Stefan and Filip's turn! Listen to the question! Listen and tick or cross. Put up your hand when you finish! Complete the sentence/dialogue/description. Describe your room/house. Make a project about your town. Let's take some photos of the new lab for our school website. E-mail the photos to the ICT teacher. Put the forks on the left side and knives and spoons on the right side of the plate. How many forks/knives/spoons? Place the teaspoon on the saucer. Put the candle inside the pupkin! What's next? Look at my school report card! It's all 5s/As! Look at the shooting star! Make a wish! Don't sit down! Don't talk in class! Don't open the window – it's cold in here! Don't touch that – it's hot! Watch out! The floor is wet. Take off your shoes! Put on your trainers! Be quick! Let's practise! Just a second/moment/minute, please! Ready, steady, go! Time to eat, everyone! Ask the dinner/cleaning ladies. Come in! Come back! No way! Go away! Stop it! Leave me alone! Move over! Make way! Stop! We can't cross the road here! The traffic light is red! Say hello/goodbye! Say "Cheese"! Wave goodbye! Anyone else? Is that all? That's all for today!

Императив. Питања са What/Which/Whose/How many/much... Правилна множина именица: book-books, notebook-notebooks... Множина именица које се заврша вају на -y, -o, f/fe: photo-photos, knife-knives... Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. Употреба чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом. Бројеви 0–100. (Интер)културни садржаји: Поштовање основних правила учтивости.

-Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности

Look! There's a game on the playing field/in the playground! Come on, let's go and watch! Sorry, I can't, I don't have/haven't got time. Let's play hide and seek! I hate hide and seek, let's go swimming! How about rollerblading/riding bikes? Let's do eeny-meeny-miny-moe to decide! OK then! Are you coming to the swimming pool with us? No, I'm not, I've got a cold. Can you join our team and play with us? Great! I love handball! Welcome to the team! Come with us!/Sorry, I can't play handball. I don't know the rules. Let's buy a present for Luka. What/How about a CD? That's a good/great idea! Let's make/write birthday/Mother's Day/New Year/Christmas cards! Императив Модални глагол can за изражавање предлога и способности. Have got. The Present Simple Tense. The Present Continuous Tense. What/How about.

-Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са називима игара/хобија/спорта. (Интер)културни садржаји: Прикладно позивање и прихватање/одбијање позива; прослава рођендана, игре, забава и разонода.

-Исказивање молбе, захвалности и извињења

Can/May I have a whiteboard marker/pen, please? Yes, here you are/here it is. Thank you/Thanks. You're welcome. Can I sharpen my pencil? Of course you can. Excuse me, teacher, can you repeat the last sentence, please? Can you spell that for me, please? Can/May I insert the disc? Can/May we sit down here? No, they are Nikola's and Ema's seats. Can I have my ball back? Sorry, it's those boys' ball. Can I touch the animals? No, you can't, it's dangerous. Can you pass the salt, please? Can I have a slice of bread? Thanks a lot. Thank you for your help/everything. I'm sorry I'm late. Can you help me with these boxes, please? Oh sorry, I'm in a hurry. I'm late for my piano class.

- Модални глаголи за изражавање молбе: can/may. Саксонски генитив са именицама у једнини/множини.

(Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације.

-Честитање празника и других значајних догађаја

Best wishes for the New Year. I wish you a merry Christmas and many gifts from Santa Claus. Dear Family, I love you so much and that's why I'm sending this card. Happy Easter to you and your family. Hope you have a wonderful day! Happy Mother's Day! Happy Women's Day! Happy Saint Sava's Day! Happy teachers' Day! Happy April Fools' Day! Happy Halloween! Happy Holiday! We wish you a great school year! We wish you good teachers and new friends! Правилна множина именица: teacher-teachers... Неправилна множина основних именица: woman-women... Саксонски генитив са именицама у јединици/множини. (Интер)културни садржаји: Најзначајнији празници и догађаји и начини обележавања/прославе.

-Описивање бића, предмета, места и појава

I'm small but strong! My friends are brave and clever. Maša's polite. She's an intelligent girl. That boy isn't nice. Our teacher is kind but strict. This homework is easy. Those exercises are hard. Easy peasy! It's a piece of cake! It's a lie! It's true! That's fair/unfair! Which is your bag, Sam? The blue bag, Sir/Mr Wilson. Which girl is Sophie? She's wearing large earrings and sunglasses. What's the weather like? It's hot and sunny/cold and windy today. It's raining cats and dogs! On my birthday I usually have a party with my friends from school. How do you celebrate your birthday? On Women's Day we usually give flowers or small presents to our mums, aunts and grannies. We celebrate Saint Sava's Day in our school. It's on 27th January. I'm in the school play this year! April Fools' Day is a special day for jokes and tricks. In fact, it's only half a day because April Fools' Day finishes at midday. No more jokes after lunchtime, please! Every year at New Year we have a party. On Easter Sunday we always have a basket of eggs on the table and we eat special food. Do you eat special food on Easter Sunday in your country? On Halloween children in Britain and America often dress up as witches or ghosts and play 'trick or treat'. Halloween games are fun. What a great pumpkin lantern! Weekdays aren't fun! My home is a typical Serbian house. There's a living room, a kitchen, two bedrooms, a bathroom, an attic, and a small garden in front of the house. It's got lots of windows, so it's very light! The attic is spooky. There aren't any windows, so it's very dark. What's your home like? James Bond is a famous British spy. He's clever and good-looking. Prince Marko is a Serbian national hero. There are a lot of poems about him. The colours of the Serbian flag are red, blue and white. What are the colours of your country's flag? How many stars are there on the American flag? There are 50 stars. London stands/lies on the Thames River. Belgrade stands/lies on the Sava and the Danube Rivers. Tell me about your town/country. Глаголи have got, to be за давање описа. Показне заменице: this/that, these/those. Егзистенцијално There is/are. Питања са Who/What/Which/Where/How many... Правилна множина именица и неправилна множина основних именица.

Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, као и са основним географским појмовима, са редним бројевима и са називима празника. Редни бројеви 1–30. (Интер)културни садржаји: Познате личности из области спорта, глуме, музике, књижевности, националне историје; престонице и препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.

-Исказивање потреба, осета и осећања

What's the matter? Are you OK/alright? Is everything OK/alright...? I'm feeling/I feel bad. Here, have a glass of water/an orange! I'm feeling/I feel crazy. Don't be silly! I'm angry with you. I'm sorry about that! I'm so happy/glad for you! Bravo! Well done! Thanks. Oh, I love you so much! I'm sorry for your loss. Do you need a hug? Nina's unhappy. She misses her cat. I'm sorry for her cat. We're worried. We're having an English test today. Good luck! Aleksa's upset. He doesn't know the answer. Bad luck! Don't worry! We are always excited on holidays. I don't care! It doesn't matter! The Present Simple Tense. The Present

Continuous Tense. Императив. (Интер)културни садржаји: Правила учтиве комуникације.

-Исказивање положаја у простору

Our school is opposite the park. Where's your classroom? It's on the ground/first/second floor. It's between the language lab and the music room. The school canteen is downstairs, next to the gym. It's the third door on the left/right. The library is upstairs. There's a garden in front of/behind my house. Where are my new CDs? They are on the bookshelves/on the top/bottom shelf. The cat's hiding under the bed. Where's Zoja? She's at Una and Tea's house. Excuse me, I'm looking for the cinema./Where's the cinema? Go straight on/past the shops. Turn left/right at the cafe. It's on the left/right. Where are the famous monuments in your city/town? Madame Tussauds is a famous wax museum in London. Where are the famous museums in your country? Предлози, прилози и прилошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: in, on, at, next to, under, in front of, behind, between, opposite, here, there, downstairs, upstairs, (on the) left/right, straight on/past... Питања са Where. Употреба/изостављање чланова приликом првог спомињања неког појма и са појмовима који су одређени контекстом, са редним бројевима, као и са основним географским појмовима. Редни бројеви 1–30.

(Интер)културни садржаји: Препознатљива обележја земаља енглеског говорног подручја.

-Исказивање времена

What's the date today? It's 3rd March. When's your School Day? It's on 15th November. What time is it now? It's 10.05. It's time for my Maths class. When does the fifth class start/finish? It starts/finishes at half past 12. What time does the ice rink open? What time does it close? On school days I get up at 6.50. We have breakfast between 7 and 7.30. My school day starts at 8 o'clock in the morning and finishes at half past 1. There is a break between 9.30 and 10. What time does your school start/finish? What time do you have breaks? In the afternoon I go to my volleyball practice. I train for an hour. I meet my friends at the weekend. We go on holiday in summer. There are two terms in the school year in my country. The first term starts in September and finishes in January. The second term starts in February and finishes in June. When does spring/summer/autumn/winter start? It's usually warm and rainy in spring. Winters in Canada are very cold and snowy. On 31st October people around the world celebrate Halloween. When are your favourite celebrations/festivals? In Australia Easter isn't in spring – it's in autumn! Питања са What/When/What time. Предлози за изражавање времена: at, on, to, past, between... Употреба/изостављање чланова у изразима in the. morning/afternoon/evening, at the weekend/at weekends, have breakfast/lunch/dinner, by bus/car/bike, go on holiday и сл., као и са редним бројевима, месецима, годишњим добима и називима празника. Редни бројеви 1–30.

(Интер)културни садржаји: Конвенције у писању/изговору датума; конвенције у саопштавању времена; радна недеља и викенд.

-Изражававање припадања/неприпадања и поседовања/непоседовања

I haven't got/don't have my homework today. Has anyone got/Does anyone have wet wipes? Who's got a paper tissue? What have you got for lunch? Whose are these jackets? They are Adrijan's and Petar's/my friends' jackets. Присвојни придеви: my, your... Показне заменице: this/that, these/those. Have got за изражававање припадања/поседовања. The Present Simple Tense глагола be/have. Саксонски генитив са именицама у једнини/множини. (Интер)културни садржаји: Породица, пријатељи, однос према својој и туђој имовини.

-Изражававање интересовања и допадања/недопадања

What's your favourite book? It's "Charlie and the Chocolate Factory" by Roald Dahl, British writer. Why do you like it? It's fun and interesting. Dodgeball is my favourite P.E. game.

Why? Because it's exciting. What's your favourite P.E. activity? My brother's crazy about water sports! He thinks/says they're cool. What about you? Do you like dancing? Yes, I love it./No, I hate it. What do you like doing at the weekend? How do you like the new game? It's boring/fantastic. I love doughnuts. They are yummy! This pizza's delicious/disgusting. Chips are my favourite food! I don't like Halloween. Tricks are scary. I love national celebrations.

They are fun! The Present Simple Tense глагола be/like/love/hate. Питања са Who/What/Which/How. Употреба/изостављање чланова са називима игара/хобија/спортава/ празника. (Интер)културни садржаји: Конвенције у писању знакова навода; разлике између британске и америчке варијанте енглеског језика у изговору, лексичком фонду и правопису; интересовања, хобији.

-Описивање догађаја и способности у садашњости

What are your friends doing now/at the moment? Lazar's helping Magdalena with her homework. Maksim's talking on his mobile phone. Teodora's looking for her eraser. What are you looking for/at? Why's Vanja crying? I don't know. Why are they smiling? You're joking! I'm having fun with my friends! I can do a lot of things. I can talk about my family. I can write, but I can't spell! I can say hello and goodbye in German. Who/What can you see? Can you hear something? I don't walk to school, I go by bus. My friend Anastasija goes by car. I listen to music on the bus. We usually have soup, salad, potatoes and some meat for lunch. What does your family have for breakfast/lunch/dinner? In the UK children start school at the age of 5, but in my country they start school at the age of 7. The Queen of England lives in Buckingham Palace. Where does the American President live? He lives in the White House. The Present Continuous Tense за изражавање тренутних радњи. The Present Simple Tense за описивање уобичајених радњи. Модални глагол can за изражавање способности.

Питања са What/Where/When/How many... Употреба/изостављање чланова и у изразима at the moment, at the weekend/at weekends, go/walk to school, start/finish school, have fun, by bus/car/bike и сл. (Интер)културни садржаји: Породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; обичаји и начин живљења људи у земљама енглеског говорног подручја.

-Изражавање броја, количине и цена

This is our first day at school. Tuesday is the second day of the week. November is the eleventh month of the year. We live in the twenty-first century. Z is the twenty-sixth letter of the English alphabet. How many subjects have you got at school? We've got nine subjects. What about you? How many teeth have you got? I've got 24 teeth, and you? How tall are you? I'm 1 metre 50 cm tall. How old is your little brother? He's 2 and a half years old. Can I have 2 kilos of strawberries/a litre of yoghurt, please? Excuse me, how much are these bread rolls? They are 50 pence/cents/dinars each. How much is this dictionary? It's 15 pounds/euros. Правилна множина именица: subject-subjects, dinar-dinars... Неправилна множина основних именица: tooth-teeth... Множина основних именица које се заврша вају на -y, -o, f/fe: strawberry-strawberries, kilo-kilos, tomato-tomatoes... Питања са How much/many/old/tall... Основни бројеви 0–100. Редни бројеви 1–30. Употреба одређеног члана са редним бројевима. (Интер)културни садржаји: Конвенције у писању двоцифрених бројева. Новчане валуте у земљама енглеског говорног подручја и њихове ознаке.

Упутство за дидактичко- методичко остваривање програма

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне

средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина. Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се нанастојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика у друштвеном чину. Уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала. Учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан. Током часа се препоручује динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на налоге наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио- записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл). Игре примерене узрасту.

Корелација

Српски језик

Природа и друштво

Уџбеници

„АКРОНОЛО“ Discover English 1, енглески језик за четврти разред основне школе, уџбеник и радна свеска. Аутори уџбеника: Izabella Hearn, Jayne Wildman. Аутор радне свеске: Kate Wakeman. Akronolo Longman, 2021.

Литература

Приручник, Teacher's book, "Discover English 1", Akronolo Longman, 2021.

How to teach English, Jeremy Harmer

Стандарди

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама.

Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницама других језика.

Посебни стандарди

Разумевање говора

Ученик разуме и реагује на краћи усмени текст у вези са познатим темама.

Разумевање писаног текста

Ученик чита са разумевањем кратке писане и илустроване текстове у вези са познатим темама.

Усмено изражавање

Ученик самостално усмено изражава садржаје у вези са познатим темама.

Писмено изражавање

Ученик у писаној форми изражава краће садржаје у вези са познатим темама, поштујући правила писаног кода.

Интеракција

Ученик остварује комуникацију и са саговорницима размењује информације у вези са познатим темама поштујући социокултурне норме комуникације.

Знања о језику

Препознаје основне принципе граматичке и социолингвистичке компетенције уочавајући значај личног залагања у процесу учења страног језика.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору.

ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење.

ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства.

ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате/блиске теме.

ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим/блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно.

ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.).

ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе.

ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.).

ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе.

ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства.

ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства.

ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.

ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима.

ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита.

ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...).

ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру научног репертоара језичких средстава.

ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.

ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања.

ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних

монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу

визуелну подршку, паузе и понављања.

ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно.

ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама.

ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћених визуелним елементима.

ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама.

ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима.

ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике.

ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.

ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину.

ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности,

искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства.

ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање.

ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење

ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама.

ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве.

ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима.

ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања.

ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу.

ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.

ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.

ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена

прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила.

ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања који су непримерени/неприкладни у контексту циљних култура.

ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости

циљних култура.

ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.3.1.1. Разуме дуже низове саопштења, упутстава, молби итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

ПСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације у аутентичном разговору два или више (са)говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.3.1.3. Разуме основни смисао и главне информације јасно артикулисаних монолошких излагања, прича, презентација и предавања на узрасно адекватне и блиске теме, уз одговарајућу визуелну подршку.

ПСТ.3.1.4. Разуме основни смисао и може да издвоји главне информације из аутентичних подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим, узрасно адекватним темама (нпр. репортажа, научно-популарних, документарних, играних, анимираних филмова, спотова) које слуша/гледа у смисленим целинама.

ПСТ.3.1.5. Разуме општи смисао и већину фраза и израза сложенијих разговетних текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и може да издвоји већину релевантних информација у порукама, писмима и мејловима о блиским темама.

ПСТ.3.1.7. Разуме упутства која се односе на сналажење на јавним местима (нпр. руковање апаратима и уређајима, упозорења, безбедносне информације и сл.).

ПСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и главне информације различитих врста текстова са интернета или других писаних медија који су у складу са узрастом и интересовањима ученика.

ПСТ.3.1.9. Разуме главне идеје, поруке и специфичне информације адаптираних верзија белетристике за младе.

ПСТ.3.1.10. На основу смисла читавог текста и садржаја појединачних делова открива значења непознатих речи и конструкција.

ПСТ.3.1.11. Разуме експлицитно изражена осећања, жеље и расположења.

ПСТ.3.1.13. Разуме смисао једноставних рекламних порука.

ПСТ.3.1.14. Проналази потребне информације у речницима, енциклопедијама, брошурама и на интернет страницама.

ПСТ.3.1.15. Разуме и може да издвоји потребне информације из табела, графикона, информатора и сл.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.16. Течно и с лакоћом описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, искуства/догађаје из прошлости и планове за будућност.

ПСТ.3.1.17. Учествује у неформалном и формалном разговору (нпр. са наставницима, службеним лицима и сл.), поставља и одговара на неколико питања у низу на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање.

ПСТ.3.1.18. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

ПСТ.3.1.19. Објашњава оно што не разуме, уме да тражи помоћ и да изрази мишљење/потребу расположивим језичким средствима.

ПСТ.3.1.20. На једноставан начин излаже на задату тему и одговара на питања која се односе на њу.

ПСТ.3.1.21. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

ПСТ.3.1.22. Резимира текст који слуша или чита ослањајући се у мањој мери на језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.23. Пише обична и електронска писма у којима са пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

ПСТ.3.1.24. Пише краће текстове од неколико логички повезаних реченица о узрасно релевантним темама (о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота).

ПСТ.3.1.26. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ПСТ.3.1.28. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.3.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.30. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.32. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим

комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила или уз мање неправилности које не угрожавају разумевање поруке коју жели да саопшти.

ПСТ.3.2.2. Записује речи и изразе уз минималне ортографске неправилности које не ремете разумевање датог записа; познаје и примењује фреквентна правописна правила.

ПСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ПСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

ПСТ.3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.

Активности ученика

Ученик редовно похађа наставу и адекватно реагује на упутства наставника.

Пажљиво прати предавања, записује најважније ствари и активно учествује у процесу наставе. Поставља наставнику подпитања како би што боље схватио оно што наставник презентује. Обраћа се наставнику са поштовањем и уважавањем. Развија самокритички став према себи, уважава мишљење других и прихвата критику. Сарађује са наставником и друговима из разреда. Учествује у раду групе, ради на сопственом јачању самопоуздања. Ученик ради вежбе слушања (према упутствима наставника или са траке, углавном физичке активности, устани, седи, ходај, скочи, играј али и активности у вези са радом у уционици, цртај, сеци, боји, отвори, затвори свеску итд.), додаје делове слике, обавља мануелне активности (сецкање, бојење, прављење предмета од глине или сланог теста). Пева у групи, погађа предмете или лица, црта по диктату, учествује у играма које су примерене његовом узрасту, повезује звучни материјал са илустрацијом. Учествује у изради илустрованих и писаних материјала. Препознаје везе између слова и гласова, повезује речи и слике, одговара на једноставна питања у вези са текстом, извршава прочитана упутства и наредбе. Повезује гласове и слова, замењује речи цртежом и сликом, проналази речи које недостају, повезује речи и кратке реченице са сликама.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу; бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима. Подстиче ученике, даје савете и пружа помоћ; усмерава, реализује, демонстрира, објашњава, даје упутства; омогућује примену наученог; прати ефекте сопственог рада и рада ученика. Наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја. Третира ученике као одговорне, креативне и активне учеснике у друштвеном цину. Подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад. Подстиче развијање такмичарског духа код ученика и позитивне атмосфере у разреду. Подстиче ученике на константно усавршавање и ради на јачању њиховог самопоуздања. Заједно са ученицима решава проблеме, пружа им корисне савете. Наставник поседује довољно стрпљења за ученике који слабије напредују, не запоставља их већ их стално укључује у различите активности, подстиче их и увек похваљује њихов труд. Припрема материјал са лакшим задацима за слабије ученике и додатни материјал за ученике који су надарени и брже ураде постављене задатке од осталих. Ангажује ученике приликом израде постера, паноа и другог материјала који ће украсити њихову учионицу и учинити је пријатним местом за учење и дружење.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик

ДОПУНСКА НАСТАВА

ПРЕДМЕТ: ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова: 9

Циљ

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, усменог и писменог изражавања. Један од најважнијих циљева допунске наставе је свакако што веће ангажовање и мотивисање ученика са потешкоћама у учењу. Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или се уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

Задаци

Задатак наставе страног језика јесте стицање позитивног односа према сопственом језику и културном наслеђу, као и према другим језицима и културама, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- поздрави и отпоздрави, примењујући једноставнија језичка средства;
- представи себе и другог;
- разуме једноставнија питања личне природе и одговара на њих;
- поставља једноставнија питања личне природе;
- разуме и саопшти једноставне исказе који се односе на права детета;
- разуме једноставнија упутства, налоге и упозорења и реагује на њих;
- саопшти једноставнија упутства, налоге и упозорења уз одговарајуће образложење;
- разуме позив на заједничку активност и реагује на одговарајући начин;
- упути позив на заједничку активност;
- разуме кратке и једноставније молбе и реагује на њих уз одговарајуће образложење;
- упути кратке и једноставније молбе;
- исказе и прихвати захвалност и извињење на једноставан начин;
- разуме једноставније исказане честитке и одговори на њих;
- упути једноставније честитке;
- именује бића, предмете и места из непосредног окружења;
- разуме једноставније описе бића, предмета и места;
- опише бића, предмете и места у неколико везаних једноставнијих исказа;
- разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА –ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	My family/ Physical appearance	1
2.	My house/ Everyday activities	1
3.	Weather/ Seasons of the year	1
4.	Feelings	1
5.	Animals	1
6.	Insects / Food	1
7.	Time / My day	1
8.	Sports	1

9.	Holidays	1
	Укупно	9

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Уџбеник за реализацију програма:

Discover English 1, Izabella Hearn and Jayne Wildman, Akronolo Longman, 2021.

Активности ученика

Ученик редовно похађа часове допунске наставе. Пажљиво прати предавања, записује најважније ствари и активно учествује у процесу наставе. Поставља наставнику подпитања како би што боље схватио оно што наставник презентује. Обраћа се наставнику са поштовањем и уважавањем. Развија самокритички став према себи, уважава мишљење других и прихвата критику

Пажљиво слуша сва објашњења и упутства које наставник пружа. Одговорно обавља своје домаће задатке и тражи савет наставника ако има потешкоћа у раду.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу; бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима. Подстиче ученике, даје савете и пружа помоћ; усмерава, реализује, демонстрира, објашњава, даје упутства; омогућује примену наученог; прати ефекте сопственог рада и рада ученика.

Наставник објашњава нејасне задатке, исправља грешке и даје ученику савете како да превазиђе одређене потешкоће у учењу. Подстиче ученика да вредно ради и похваљује сваки напредак. Труди се да укаже ученику на велики значај учења страног језика и да га мотивише за даљи рад.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Начин остваривања програма прилагођен је способностима ученика како би се у постигли што бољи резултати у раду. Постоји велики број деце ромске националности који се налазе у тешкој материјалној ситуацији па често немају књиге, свеске и школски прибор зато наставник за њих припрема фотокопирани материјал како би им олакшао процес учења. На часовима допунске наставе примењује се фронтални и индивидуални облик рада како би наставник ученицима дао конкретна објашњења на задатим примерима. Ученици раде вежбе и задатке са основног нивоа које уз помоћ наставника могу успешно завршити.

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова – 180

Недељни фонд часова -- 5

Циљ

У основној школи јесте: да ученици у своје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе; као и да допринесе развијању менталних способности и свестраном развоју личности ученика

Задаци

- да ученици стичу знања неопходна за разумевање квантитативних и просторних однос и законитости у разним појавама у природи друштву и свакодневном наставом. У разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу.
- Да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у разним подручјима човекове делатности
- Да развија ученикову способности посматрања, опажања, стваралачког и апстрактног мишљења.
- Да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.
- Да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних наука и допринесе радном и политехничком васпитању.
- Да ученици стичу способности изражавања математичким језиком, јасноћом и прецизношћу изражавања у писменом и усменом облику;
- Да ученици у своје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавању;
- Да ученици савладају основне операције с природним, с целим, а рационалним, реалним бројевима као основне законе тих операција.
- Да ученици упознају најважније равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;
- Да оспособе ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- успешно савладају читање и писање природних бројева у декадном бројевном систему;
- упознају скуп природних бројева
- науче да природне бројеве приказују тачкама бројевне полуправе
- умеју да читају и записују помоћу слова основна својства рачунских операција;
- знају да читају, састављају и израчунавају вредност израза са више операција
- знају да решавају једноставне једначине и неједначине у скупу природних бројева
- успешно решавају задатке дате у текстуалној форми
- упознају разломке, њихово читање, писање и значење;
- знају да цртају мреже и праве коцке и квадрата
- упознају јединице за површину и примењују их при израчунавању површине квадрата, правоугаоника, квадрата и коцке.

Исходи

- По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:
- прочита, запише и упореди природне бројеве и прикаже их на бројевној правој;
- одреди месну вредност цифре;
- изврши четири основне рачунске операције у скупу \mathbb{N}_0 ;
- састави израз, израчуна вредност бројевног изрази и примени својства рачунских операција;
- реши једначине и неједначине и провери тачност решења;
- реши проблемски задатак користећи бројевни израз, једначину или неједначину;
- процени вредност изрази са једном рачунском операцијом;
- одреди вишеструке декадне јединице најближе датом броју;
- прочита и запише разломке облика $(m, n \leq 10)$;
- упореди разломке облика са једнаким бројиоцима или имениоцима;
- сабере и одузме разломке са једнаким имениоцима;
- запише резултат мерења дужине децималним бројем са највише две децимале;
- сабере и одузме децималне бројеве са највише две децимале;
- чита, користи и представља податке у табелама или графичким дијаграмима;
- формира низ на основу упутства;
- реши задатак применом различитих начина представљања проблема;
- именује елементе и опише особине квадрата и коцке;
- црта мреже и прави моделе квадрата и коцке;
- препозна сликовну представу изгледа тела посматраног са различитих страна;
- прочита, упореди и претвори јединице за мерење површине и запремине;
- израчуна површину квадрата и правоугаоника;
- израчуна површину и запремину квадрата и коцке;
- реши проблемске задатке у контексту мерења. ___

Садржаји

Бројеви (препоручена дистрибуција часова је 140)

Скуп природних бројева са нулом.

Декадни систем записивања бројева.

Месна вредност цифре.

Својства скупа природних бројева.

Сабирање и одузимање (писмени поступак).

Множење и дељење (писмени поступак).

Својства рачунских операција (изражена формулама).

Изрази са више операција (бројевни изрази и изрази са променљивом).

Једначине и неједначине у скупу \mathbb{N}_0 .

Разломци облика $(m, n \leq 10)$.

Упоредивање разломака са једнаким бројиоцима.

Једнакост разломака.

Сабирање и одузимање разломака са једнаким имениоцима.

Децимални запис броја са две децимале.

Сабирање и одузимање децималних бројева.

Геометрија (препоручена дистрибуција часова је 12)

Квадар и коцка

Мерење и мере (препоручена дистрибуција часова је 28)

Мерење површине ($m^2, dm^2, cm^2, mm^2, km^2, ha, a$).

Површина квадрата и правоугаоника.

Површина квадра и коцке.

Мерење запремине (m^3, dm^3, cm^3, mm^3).

Запремина квадра и коцке.

Кључни појмови садржаја: природни бројеви, декадни систем, својства операција, израз, једначине и неједначине, разломци, децимални запис броја, коцка, квадар, површина и запремина.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Скупови

Издавањем групе објеката, који се посматрају као самосталне целине, плански се систематизује дидактички материјал. При издавању скупа води се рачуна о томе да је, на неки детету доступан начин, јасан кључ по којем је извршено издавање и тиме у његовој свести потпуно одређена реализација припадности. Графичко представљање разних стварних ситуација помоћу Венових дијаграма има изванредне сазнајну улогу: истицање битног и занемаривање небитног, развијање дидактичке писмености, оспособљавање детета за сврсисходно мишљење. Истовремено тиме се остварују разне кореспонденције, што активно зачиње и подстиче развој идеја о функцији. Зато се често предвиђа коришћење дијаграмских слика и рад на њима-спајање, преслагање елемената и сл. На погодан визуелан начин или кроз пригодан начин треба истицати својства релације.

Бројеви

Програм предвиђа прво упознавање својства операција, а затим објашњавање начин рачунања. Усвајања сваког својства операције пролази кроз неколико етапа: припремна вежбања, одговарајуће операција на изабраним примерима, формулисање својства, примена својства, запис својства помоћу слова. Потребно је предвидети довољан број вежбања чијим ће обављањем ученици изграђивати сигурност и спретност усменог и писменог рачунања.

Бројевне изразе треба обрађивати упоредо са увежбавањем рачунских операција. Треба инсистирати на томе да ученици текстуелне задатке приказују бројевним изразима и да речима исказују бројевне изразе, односно да их читају. Оваквим начином обрађивања бројевних израза ученици се сигурно сналазе у редоследу рачунских операција и лако схватају значај заграда у задацима.

Разматрају се једноставни задаци који се односе на откривање узајамних веза између директних и обратних операција. Сложене задатке треба решавати најпре са две па затим са три и више операција. Потребно је саставити план његовог решења. Састављање израза представља добру припрему за састављање најпростијих једначина према услову задатка. Провери треба посећивати велику пажњу.

Геометријски садржаји

У области геометрије инсистира се на геометрије облика и на геометрије мерења површи. Изучавање геометријског градива повезује се са другим садржајима математике. Користе се геометријске фигуре у процесу формирања појма броја и операција са бројевима и обрнуто, користе се бројеви за изучавања својства геометријских фигура.

Системски рад на развијању елементарних просторних представа код ученика треба да створи добру основу за шире и дубље изучавање геометријских фигура и њихових својстава у старијим разредима основне школе.

Мерење и мере

За упознавање метарског система мера треба користити очигледна средства и давати ученицима да мере предмете из околине (у учионици, школском дворишту, код куће и др), да ученици процењују раздаљину од ока. Приликом обраде мера за површину треба користити моделе у величини квадратног метра, квадратног дециметра, квадратног центиметра. Претварање јединице у мање и веће јединице треба показивати и увежбавати на примерима, али у задацима не треба претеривати с великим бројем разних јединица.

Корелација: Српски језик, Природа и друштво, Ликовна култура, Музичка култура

Уџбеници

- Математика-уџбеник и радна свеска 3а и 3б, Совија Зарупски
- Издавачка кућа Едука, Београд 2021

Литература

- Методика наставе математике
- Орјентациони распоред
- Интернет извори
- Основи наставе математике аутор М. Петровић, Основи наставе математике – аутор М. Т. Лазивић, Основи наставе математике – практикум аутор М. Т. Лазивић.

Стандарди

Природни бројеви и операције са њима

Основни ниво

1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и прикаже број на датој полуправој

1MA.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде

1MA.1.1.3. множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде

1MA.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом

1MA.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде

Средњи ниво

1MA.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, предходни, следећи број) и разуме декадни бројевни систем

1MA.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју

1MA.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза

1MA.2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције

1MA.2.1.5. уме да решава једначине

Напредни ниво

1MA.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака

1MA.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени

1MA.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет

1MA.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми

1MA.3.1.5. уме да одреди решења неједначине са једном операцијом

Разломци

Основни ниво

1MA.1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак $\frac{1}{n}$ ($n < 10$) и препозна његов

графички приказ

1MA.1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине

Средњи ниво

1MA.2.3.1. уме да препозна разломак $\frac{a}{b}$ ($b \leq 10$, $a < b$) када је графички приказан на

фигури подељеној на b делова

1MA.2.3.2. уме да израчуна n -ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика

$\frac{1}{n}$ ($n < 10$)

Напредни ниво

1MA.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак $\frac{a}{b}$ ($b \leq 10$, $a < b$)

1MA.3.3.2. зна да израчуна део $\frac{a}{b}$ ($b \leq 10$, $a < b$) неке целине и користи то у задаци

Мерење и мере

Основни ниво

1MA.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко разкичитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама

1MA.1.4.2. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml)

1MA. 1.4.3. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате масе (g, kg, t)

1MA. 1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме

Средњи ниво

1MA.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко разкичитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама

1MA.2.4.2. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама

1MA.2.4.3. претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање

1MA.2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање

1MA.2.4.5. уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставнијих задатака и уме графички да представи дате податке

Напредни ниво

1MA.3.4.1. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама

1MA.3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности

1MA.3.4.3. претвара јединице за мерење масе

Геометрија

Основни ниво

1MA.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа, и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност)

1MA.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе

1MA.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица

1MA.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица

Средњи ниво

1MA.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни

1MA.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине

1MA.2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе

1MA.2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама

1MA.2.2.5. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама

1MA.2.2.6. препознаје мрежу коцке и квадрата и уме да израчуна њихову површину када су подаци дати у истим мерним јединицама

Напредни ниво

1MA.3.2.1. претвара јединице за мерење површине из већих у мање

1MA.3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника

1MA.3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника

1MA.3.2.4. уме да израчуна обим и површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама

1MA.3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама

Активности наставника

- Бира садржаје за вежбање који подстичу размишљање
- Иницира учење које је усмерено на истраживање проблема
- Стимулише ученике да решава задатке и на „неки свој начин“
- Развија интуицију и довитљивост
- Ствара трајна и активна, употребљива, применљива знања усмерава
- Наводи
- Ствара ситуацију
- Сугеруше
- Поставља проблем
- Подстиче
- Дискутује
- Анализира
- Координира
- Наводи на повезивање и примену знања
- Подстиче на логичко мишљење
- Развија кооперативност.
-

Активност ученика

- Сабирање одузимање множење и дељење
- Оријентисање
- Упоредивање, процењивање и мерење
- Откривање релација и њихово математичко записивање и изражавање
- Решавање проблема угрупи и самостално комбиновање могућности, узимање и провера претпоставки, примена стечених знања и експериментисање
- Рад на табелама
- Уопштавање, спецификовање, анализа и синтеза.

Наставне методе

Метода посматрање

- Метода демонстрације
- Дијалошка
- Истраживачка метода
- Метода експериментиса
- Хеуристичка
- Проблемска
- Монолошка

Облици рада

- Индивидуални, групни, рад у паровима, фронтални, индивидуализовани

Наставна средства

- Уџбеници, јединице мере, геометријска тела, школски прибор, ЦД- тестови , апликације , радни листови , вежбанке , припремљени задаци

- ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Блог бројева до 1000	11
2.	Геометријски објекти и њихови међусобни односи	3
3.	Мерење и мере	4
УКУПНО		18

Допунска настава

Садржаји

- Мерење и мере
- Писање и читање вишецифрених бројева
- Сабирање и одузимање у скупу природних бројева
- Множење и дељење у скупу природних бројева
- Геометријски објекти и њихови мешусобни односи

Активности наставника

- Бира садржаје за вежбање који подстичу размишљање
- Иницира учење које је усмерено на истраживање проблема
- Стимулише ученике да решава задатке и на „неки свој начин”
- Развија интуицију и довитљивост
- Ствара трајна и активна, употребљива, применљива знања усмерава

Активности ученика

- мери процењује
- уочава
- посматра и именује
- сабирање и одузимање
- множење и дељење
- примењивање стечених знања
- запажање
- сређује по редоследу

-упоређује.

Методе рада

- демонстративна
- дијалогска
- илустративна
- истраживачка

Циљ

Помоћ ученицима који слабије савладавају градиво. Пробудити интерес код ученика за математичке садржаје и примена усвојеног знања. Овладавање знањем као услов успешности усвајања новог садржаја

Задаци

- упознати метар, динар, пару
- знати вредност новчанице и поступак плаћања
- читати писати и упоређивати вишецифрене бројеве
- савладати сабирање и одизимање вишецифрених бројева
- савладати множење и дељење вишецифрених бројева
- знају да читају и састављају израчунавају вредност израза са једном и више операција
- знају да решавају једноставније једначине и неједначине у скупу природних бројева

- упознају разломке, њихово читање, писање и значење
- да упознају и науче формуле за израчунавање површине правоугаоника, квадрата, коцке и квадра
- формирају представу о правој и полуправој
- уочавају и цртају углове
- цртају правоугаоник, квадрат, троугао и кружницу

Додатна настава

Додатна настава у четвртном разреду организује се из српског језика и математике за ученике који желе да стекну и додатна знања из ових предмета. Ученици се самостално опредељују за похађање ове наставе и биће укључени у овај рад колико буду желели. Посебно треба водити рачуна да се ученици не оптерећују изнад стварних њихових могућности и жеља. Настава се одвија са једним часом недељно.

Садржаји

- Скуп природних бројева
- Мерење и мере
- Површина

Циљеви и задаци

- да савладају читање и писање природних бројева у декадном бројевном систему
- упознају скуп природних бројева и исте приказују тачкама бројевне полуправе

- знају да читају, састављају, израчунавају вредност израза са више операција
- знају да решавају сложеније једначине и неједначине у скупу природних бројева
- упознају разломке, њихово читање писање и значење
- да упознају јединице за површину
- претварају јединице у мање и веће јединице мере
- да упознају и науче формуле за израчунавање површине правоугаоника, квадрата, коцке и квадра

Активност ученика

- сабирање и одузимање
- множење и дељење
- примењивање стечених знања
- запажање
- уочавање
- упоређивање
- мерење
- прављење модела
- примена стечених знања.
-

Активност наставника

- усмерава
- наводи
- ствара ситуацију
- сугерише
- поставља проблем
- подстиче
- дискутује
- анализира
- мотивише
- координира
- наводи на повезивање и примену знања
- подстиче на логичко мишљење
- развија кооперативност
- .

Методе рада

- демонстративна
- интерактивна
- илустративна
- игра
- експериментална.

ПРИРОДА И ДРУШТВО

Годишњи фонд часова – 72

Недељни фонд часова -- 2

Основна сврха изучавање интегрисаног наставног предмета *природа и друштво* јесте да усвајањем знања и мења и вештина деца развијају своје сазнајне, физичке и креативне способности, а истовремено спознају и граде ставове и вредности средине у којем одрастају. Наставни предмет природу и друштво развија код деце сазнајне способности формира основне појмове. истовремено, стичу се знања у мења и вештине које им омогућавају даље вештине. Најбољи резултати се постижу се уколико деца самостално истражују и долазе до сазнања-спознају свет око себе као природно и друштвено окружење. Преко интер активних социјалних активности они упознају себе испољавају своју индивидуалност, уше се како треба живети заједно. Усвајање примене наученог постиже се развој детета., доприноси стварању одговорног односа ученика према себи и свет у који га окружује и омогућују му успешну интеграцију у савремене токова живота.

Циљ

Циљ- интегрисаног наставног предмета природа и друштво јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијања способности за одговоран живот у њему.

- Развијање основних појмова о природном друштвеном окружењу;
- Развијање способности запажања основних својства објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности развијање основних елемената логичког мишљења;

Задаци - овог наставног предмета су:

- Оспособљавање за самостално учење и проналажење информација
- Стицања елемената научне писаности и стварања основа за даље учење;
- Развијање еколошке свести и навика здравог живљења
- развијање основних научних појмова из природних и друштвених наука;
- развијање основних појмова о ширем природном и друштвеном окружењу-завичају и домовини;
- развијање радозналости, интересовања и способности за активно упознавање окружења.
- Развијање елемената логичког мишљења
- Оспособљавање за сналажење у простору и времену;
- Развијање одговорног односа према себи, другима, окружењу и културну наслеђу.
- Очување националног идентитета и уграђивање у светску баштину.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- одреди положај и границу Србије, положај главног града и већих насеља на географској карти Србије;
- одреди положај и именује природне и друштвене објекте на географској карти Србије;
- повеже различите природно-географске карактеристике Србије са размештајем становништва, изгледом насеља и делатностима људи;

- уважава националну и културну разноликост као основу за суживот свих грађана Републике Србије;
- представи знамените личности, културна добра и природне лепоте по којима је Србија препознатљива у свету;
- у дискусији даје предност коришћењу локалних производа, производа направљених од рециклираних материјала, као и коришћењу обновљивих природних ресурса;
- повеже промене у изгледу свог тела и понашања са одрастањем;
- планира своје дневне активности и време проведено уз ИКТ уређаје;
- затражи помоћ уколико се суочи са непримерним садржајима у дигиталном окружењу;
- идентификује и самостално раздваја смеше просејавањем, одливањем, цеђењем и испаривањем;
- испита електричну проводљивост материјала помоћу једноставног струјног кола;
- наведе примере штедљивог коришћења електричне енергије;
- наведе примере употребе магнета у свакодневном животу;
- наведе примере превенције и заштите од пожара;
- прикаже хронолошки на ленти времена значајне историјске догађаје и личности;
- опише начин живота људи кроз време користећи различите изворе информација;
- представи ток и резултате истраживања (писано, усмено, помоћу ленте времена, презентацијом и/или цртежом и др.);
- пронађе и одабере потребне информације из различитих извора (писаних, сликовних, дигиталних);
- повеже резултате рада са уложеним трудом;
- сарађује са другима у групи на заједничким активностима;
- учествује у друштвено-корисним акцијама уз подршку одраслих.

Садржаји

Природне и друштвене

одлике Србије (препоручена дистрибуција часова је 16)

Положај, територија, граница и симболи Србије (грб, застава и химна) и национална валута.

Природне карактеристике Србије – рељеф, воде, шуме.

Типичне, ретке и угрожене врсте биљака и животиња – значај и заштита.

Национални паркови Србије.

Друштвене карактеристике Србије (становништво, насеља и делатности). Грађани Србије (права и обавезе, демократски односи и интеркултуралност).

Привредне карактеристике Србије (природни ресурси и делатности у различитим крајевима).

Одржива употреба природних ресурса (извори енергије, чиста вода, чист ваздух, плодно земљиште, руде, разноврсност биљног и животињског света).

Човек природно и друштвено биће (препоручена дистрибуција часова је 8)

Човек – природно, друштвено и свесно биће.

Физичке промене у пубертету.

Дигитална безбедност и последице прекомерног коришћења информационо-комуникационих технологија; непримерени садржаји.

Прошлост Србије препоручена дистрибуција часова је 34)

Живот у далекој прошлости (долазак Словена на Балканско полуострво, области које су Срби населили; начин живота). Српска држава за време владарске породице Немањића – успон и слабљење (владари – Стефан Немања, цар Душан, цар Урош; култура, начин живота).

Живот под турском влашћу (начин живота, облици пружања отпора).

Настанак и развој модерне српске државе (Први и Други српски устанак – узрок и ток; вође устанка; култура, начин живота).

Србија у савремено доба (Први светски рат, настанак југословенске државе, Други светски рат, промена облика владавине, распад југословенске државе и осамостаљење Србије; култура, начин живота).

Материјали (препоручена дистрибуција часова је 14)

Смеше (течности, храна, земљиште, ваздух).

Раздвајање састојака смеше (просејавање, одливање, цеђење, испаравање).

Наелектрисавање предмета од различитих материјала.

Електрична проводљивост – проводници и изолатори.

Рационална потрошња електричне енергије и правилно руковање електричним апаратима у домаћинству.

Магнетна својства материјала (природни магнети, могућност намагнетисавања тела и својства које тада испољавају).

Запаљиви материјали (ознаке за запаљиве материјале).

Ваздух – кисеоник као чинилац сагоревања.

Опасност и заштита од пожара.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Циљеви програма су постављени тако да експлиците и имплиците утичу на развој ученика, изграђујући њихове интелектуалне способности практичне вештине, ставове и вредности.

Моја домовина део света

Усвајањем садржаја ове теме ученик треба да добије одговор на питање: "Зашто је Србија моја домовина?" Важно је уочити узајамна права и обавезе државе и грађана и умети и препознати у правилима која регулишу односе у држави. Оспособити ученике за свакодневну примену Конвенцијом декларисаних права и тиме им омогућити да сазнају шта их чини децом једног света.

Сусрет са природом

Упознавање флоре и фауне наше земље али и сагледавање значајне улоге човека у заштити живог света надограђују се појмови из претходних разреда. Запажање и праћење неких природних појмова погодно је хронолошки пратити. Потребно је комплексно сагледавање човека као живог и свесног друштвеног бића.

Истражујемо природне појаве

Истраживањем у уочавањем узрочно-последичних веза, увиђањем њихових међусобних односа и закључивањем долази се до систематизовања претходних сазнања. Потребно је вршити корелацију са свакодневним сазнањима и садржајима других тема.

Рад, енергија, производња и потрошња

Кроз реализацију садржаја ове теме неопходно је уочити разлику између рада човека и "рада животиња." Важно је усмеравати пажњу ученика ка сагледавању недовољно искоришћених и еколошких енергетских извора у свом окружењу. Потребно је знати од чега зависи делатност људи у различитим крајевима Србије.

Осврт уназад-прошлост

Лоцирањем догађаја сагледава се време догађања радње. У оквиру ове теме потребно је упознати се са значајним догађајима из националне прошлости. Преко временске ленте може се пратити развој државе Србије од лозе Немањића до данас. Учитељ има могућност да комбинује садржаје унутар предмета, као и оне на нивоу разреда, да на основу њих примењује мултидисциплинарни приступ при изграђивању појмова.

Корелација: Српски језик, Ликовна култура, Музичка култура, Математика

Уџбеници

Природа и друштво 4

Радна свеска за 4 разред-Љиљана Вдовић, Бранка Матијевић - Едука

Литература

- Методика НППД
- Енциклопедија света
- Илић из (1993) Шта да се ради, Пријатељи деце Србије, Ршумовић Љ. (1993)
- Буквар дечјих права, Завод за уџбенике, Пријатељи деце Србије-Игњатовић, Савић (2002)
- Сазнања о себи и другима Београд Министарство просвете Републике Србије.
- Интернет извори

Стандарди

Основни ниво

Држава Србија и њена прошлост

1ПД.1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода

1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике

1ПД.1.6.3. зна географски положај и основне одреднице државе Србије: територија, границе, главни град, симболи, становништво

Средњи ниво

1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини

1ПД.2.6.2. зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији

1ПД.2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора- рељефа, вода, климе- и делатности људи .

Напредни ниво

1ПД.3.6.1.зна шта је предходило, а шта је уследило након важних историјских догађаја и појава

Друштво

Основни ниво

1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови

1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу

Средњи ниво

1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова

1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама

Напредни ниво

1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима

1ПД.3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују

Жива и нежива природа

Основни

1ПД.1.1.1. прави разлику између живе и неживе природе

1ПД.1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу

1ПД.1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића

1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања

1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића

1ПД.1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима

Средњи ниво

1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима

1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи

1ПД.2.1.3. примењује вишеструке критеријуме класификације живих бића

1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића

1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту

1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници

Напредни ниво

1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима

1ПД.3.1.2. разуме функционалну повезаност различитих делова тела живих бића

Материјали

Основни ниво

1ПД.1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта

1ПД.1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљиште састављени од више материјала

1ПД.1.3.3. зна да различите животне намирнице садрже

различите састојке

1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност

1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу

1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха

Средњи ниво

1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање

1ПД.2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава

1ПД.2.3.3. разликује материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису

1ПД.2.3.4. зна да топлотна и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу

1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала

1ПД.2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материја

Напредни ниво

1ПД.3.3.1. разуме како загревање и хлађење воде и ваздуха утичу на 1ПД.2.4.1. појаве у природи

1ПД.3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом окружењу

Кретање и оријентација у простору

Основни ниво

1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама

1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи оријентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти

1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца

1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век

1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара

Средњи ниво

1ПД.2.4.1. зна да кретање тла зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела

1ПД.2.4.2. зна да се светлост креће праволинијски

1ПД.2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља

1ПД.2.4.4. уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода

1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена

Напредни ниво

1ПД.3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знакова

Екологија

Основни ниво

1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе

1ПД.1.2.2. зна употребну вредност природних ресурса

- 1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе
Средњи ниво
- 1ПД.2.2.1. разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе
- 1ПД.2.2.2. разуме еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса
- 1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса
- 1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити

Држава Србија и њена прошлост

Основни ниво

- 1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости
- 1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости
- 1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их

Средњи ниво

- 1ПД.2.6.4. зна редослед којим су се јављали важни историјски догађаји, појаве и личности
- 1ПД.2.6.5. уочава сличности и разлике између начина живота некад и сад
- 1ПД.2.6.6. познаје основна културна и друштвена обележја различитих историјских периода
- 1ПД.2.6.7. препознаје на основу карактеристичних историјских извора о ком историјском периоду или личности је реч

Напредни ниво

- 1ПД.3.6.1. зна шта је претходило, а шта је уследило након важних историјских догађаја и појава

Праћење и напредовање ученика

Наставник континуирано прати напредовање ученика. Постоји више начина да се утврди и процени у којој мери је ученик савладао садржаје предвиђене школским планом и програмом. Усмено излагање ученика један је од начина да наставник процени напредовање ученика, дијалог или дискусија на одређену тему између наставника и ученика. Презентација одређених садржаја по упутству наставника, израда домаћег задатка као и различити видови писменог излагања попут диктата, тестова, контролних вежби које више одговарају ученицима који се теже усмено изражавају.

Активност наставника

Интерактивна - истраживачка активност
 Потпомагање развоју и способности вештина практиковањем одређених радњи
 Доприноси ненаметљивој форми ученика
 Омогућава социјалне активности на заједничким задацима
 Парћење, вредновање и оцењивање

Активност ученика

- Посматрање
- Описивање
- Процењивање
- Груписање

- Праћење
- Бележење
- Практиковање
- Експериментисање
- Истраживање
- Сакупљање
- Стварање

Наставне методе

- Решавање проблема
- Интерактивна
- Кооперативна
- Амбијентално учење
- Парципативна метода
- Разговор
- Експериментална метода
- Метода симулације
- Игре као метода
- Демонстративна

Облици рада

- Индивидуални, фронтални, групни, рад у паровима ,рад у малим групама, индивидуализован

Наставне методе

- Уџбеници, слике, цртежи, геометријске фигуре, прибор за цртање, окружења и природа као учионица, карте ,микроскоп ,апликације ,енциклопедије ,радни листови ,намирнице ,материјали ,прибор за огледе ,грб ,застава ,временска лента

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова 72.

Недељни фонд часова 2

Циљ

Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Задаци

- настава ликовне културе има задатак да развија способност ученика

- за опажање облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи;
- да развија памћење, повезивање опажених информација, што чини основу за увођење у визуелно мишљење;
- стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава;
- стварати услове да ученици на сваком часу у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовно-визуелног изражавања;
- развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности;
- развијати ученикове потенцијале у области ликовности и визуелности те му помагати у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава;
- развијати љубав према вредностима израженим у делима свих облика уметности;
- да ствара интересовање и потребу за посећивање изложби, галерија, музеја и чување културних добара;
- да осетљивост за ликовне и визуелне вредности коју стичу у настави ученици примењују у раду и животу;
- развијати сензибилитет за лепо писање;
- развијати моторичке способности ученика.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- разликују и повезују дводимензионалне и тродимензионалне облике;
- граде искуства и критеријуме према захтевима програма, ликовних уметности и ликовних појава у животу;
- усвоје знања о боји, ликовним техникама и креативно практично раде са односима боја;
- ускладе ликовни рад са другим медијима (звук, покретом, литерарним изразом и сценским амбијентима) - препознају ликовне технике.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- поштује инструкције за припремање, одржавање и одлагање материјала и прибора;
- изражава замисли, интересовања, сећања, емоције и машту традиционалним ликовним техникама;
- користи амбалажу и предмете за једнократну употребу у стваралачком раду;
- примени, у стваралачком раду, основна знања о композицији;
- користи одабрана уметничка дела и визуелне информације као подстицај за стваралачки рад;
- тумачи једноставне знаке, симболе и садржаје уметничких дела;
- разговара о значају одабраног уметника, уметничког дела, споменика и музеја;
- учествује у планирању и реализацији ликовног пројекта или радионице;

– разматра, у групи, шта и како је учио/учила и где та знања може применити.

САДРЖАЈИ

КОМПОЗИЦИЈА (препоручена дистрибуција часова је 30)

Елементи композиције – облик, боја, линија, текстура, светлина (валер).

Положај елемената у композицији – хоризонтални, вертикални, дијагонални.

Материјали и технике – графитна оловка, туш и четка, туш и перо, акварел, гваш (препоручена дистрибуција часова је 26)

СПОРАЗУМЕВАЊЕ (препоручена дистрибуција часова је 6)

Хералдика – застава, грб, печат.

Пиктограми.

Споразумевање сликом.

НАСЛЕЂЕ (препоручена дистрибуција часова је 2)

Споменици природе и споменици културе у Србији. Археолошки локалитети, замкови и утврђења, манастири, музеји.

Познати уметници и најзначајнија дела.

СЦЕНА (препоручена дистрибуција часова је 6)

Сценографија за позориште, филм и телевизију.

Елементи сценографије.

Кључни појмови: простор, облик, линија, боја, текстура, светлина.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Колаж, фротаж, деколаж и асамблаж

Ова целина је најпримеренија за увођење ученика у нова искуства. Почиње се од површинског колажа. Да би ученици сачинили фротаж, могу се користити природни и вештачки облици као подлога преко које ће ученици стављати тањи папир и потом са оловкама превлачити преко папира да би се одштампали највиши делови. Кад се ради о асамблажу, мисли се на повезивање тродимензионалних облика у нове за ученике смисаоне целине.

Разумевање тродимензионалних облика и рад на њима

На самом почетку реализације ове целине ученици могу да цртају оловкама са ознаком Б а потом могу да користе и сликарске технике, али најпримереније је тродимензионални рад, глином или делови дечјих играчака.

Сликарски материјали и технике

Од посебне важности да ученици науче које су карактеристике акварела, темпере или гваша. Овим знањем ученик касније може успешно да прати наставу ликовне културе.

Основне и изведене боје

У овој целини ученици би требало да добију елементарна знања о основним и изведеним бојама да би могли да ураде неке вежбе по перцепцији или аперцепцији користећи основне и изведене боје.

Линија, површина, волумен, боја, простор

Ученици раде по перцепцији, посматрајући природне облике и боје. Најпримереније је да свако дете има свој модел који ће посматрати.

Амбијент-сценски простор

Сваки амбијент је карактеристичан по нечему. Ученици могу да раде сцену, маске, костим, да се одреде за музику али је најважније да се цео процес одвија кроз игру.

Корелација: Српски језик, Природа и друштво, Музичка култура, Математика

- **Уџбеници**
- Ликовна култура 4 – Јелена Коштица, Горан Ратковић

Литература

.Методика наставе ликовног васпитања

-Дечји ателје-Хаџи Јовановић

-Интернет извори

Праћење и напредовање ученика

Ова активност спроводи се провером савладаности обрађених техника цртања и сликања као провером усвојених знања из теорије. Ова провера реализује се усменим проверавањем усвојених знања, контролних вежби.

Активност наставника

- Бира и користи материјал, технике које ће дати облик идејама
- Представља идеје, осећања или импULSE који мотивишу креативни процес
- Подстиче и унапређује различите видове визуелне уметности

Активност ученика

- Негују репродуктивне него репродуктивне способности
- Имају довољно простора за оригиналне замисли и иницијативу
- Слободно изражавају и експериментишу без страха од грешке

Наставне методе

- Дијалoшка
- Интерактивна
- Кооперативна метода
- Метода симулације
- Игра као метода са импровизацијом
- демонстративна
- практичан рад

Облици рада

- Индивидуални, рад у паровима, фронтални, рад у малим групама, индивидуализован

Наставна средства

- Одабрани текстови, материјали за прављење костима и сценографије
- Разни материјали за обликовање (пластелин, колаж папир, тканина, глина...), четкице, маказе, папир, картон, лепак, лепљива трака, туш и перо, стиропор, гранчице, канап
- Боје (водене и темпере)

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова 36.

Недељни фонд часова 1.

Циљ

- развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности;
- оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања;
- развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем музичке традиције и културе свог и других народа.

Задаци

- неговање способности извођења музике (певање/свирање);
- стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и
- оспособљавање за разумевање музичких порука;
- подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, исраживање и стварање музике);
- упознавање традиционалне и уметничке музике свог и других народа
- развијање критичког мишљења;
 - упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- певају песме по слуху;
- певају песме солмизацијом;
- обраде просте и сложене тактове;
- усвајају основне музичке писмености;
- свирају на дечијим музичким инструментима;
- изводе дечје, народне и уметничке игре;
- импровизују мелодије на задани текст;
- упознају звуке разних инструмената;
- слушају вредна дела уметничке и народне музике.

Исходи

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

- опише своја осећања у вези са слушањем музике;
 - препознаје народну и уметничку музику;
 - опише улогу музике у медијима;
 - разликује инструменте по боји звука и изражајним могућностима;
 - повеже карактер дела са избором инструмента и елементима музичке изражајности;
 - уочи контраст и понављање у музичком делу;
 - пева и свира по слуху и са нотног текста песме различитог садржаја и расположења;
 - примени изражајне музичке елементе;
 - осмисли и изведе једноставну ритмичку и мелодијску пратњу;
 - осмисли музички одговор на музичко питање;
 - осмисли једноставну мелодију на краћи задати текст;
 - изабере одговарајући музички садржај (од понуђених) према литерарном садржају;
- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;
- коментарише своје и туђе извођење музике;
 - самостално или уз помоћ одраслих користи предности дигитализације;
 - учествује у школским приредбама и манифестацијама.

Садржаји

СЛУШАЊЕ

МУЗИКЕ (препоручена дистрибуција часова је 8)

Композиције различитог карактера.

Елементи музичке изражајности (инструмент, глас, мелодијска линија, темпо, ритам, динамика).

Вокална и инструментална музика (композиције домаћих и страних композитора).

Дела фолклорне традиције српског и других народа.

Музичка прича.

Музика у служби других медија.

Музички бонтон.

Музика и здравље.

ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ (препоручена дистрибуција часова је 26)

Музичке игре (дидактичке).

Певање песама

различитог садржаја и карактера по слуху.

Певање и свирање песама из нотног текста.

Свирање песама по слуху на дечјим инструментима и/или на

другим инструментима.
Народни инструменти нашег и других народа.
Музичке драматизације.
Свирање инструменталних аранжмана на дечјим инструментима и на алтернативним изворима звука.
Динамика (крешендо, декрешендо).
Темпо (*Andante. Moderato. Allegro*).
Боја (различити гласови и инструменти).
Трајање (цела нота и пауза. нота четвртине са тачком).
Савладавање тонске висине и солмизације у обиму *це1-це2*.
Тактирање у 3/4 и 4/4 такту.
Це-дур лествица.
Репетиција, прима и секунда волта.

МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО (препоручена дистрибуција часова је 2)

Једноставна ритмичка и мелодијска пратња.
Музичка питања и одговори и музичка допуњалка.
Звучна прича на основу познатих музичких садржаја, звучне ономотопеје и илустрације на краћи литерарни текст (учење у контексту).
Креирање покрета уз музику коју ученици изводе.
Креирање мелодије на одабрани текст.
Кључне речи: певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон, лествица, темпо, репетиција.
Кључне речи: певање, свирање, слушање, музичке игре, музички бонтон, лествица, темпо, репетиција.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

У склопу осталих предмета основне школе музичка култура је једна од најважнијих дисциплина које утичу на свестрани развој личности савременог друштва. Настава музичког васпитања тежи ка свесном усвајању знања и вештина тако да музичка уметност постане потреба сваке личности. Свесно музичко описмењивање почиње крајем трећег разреда, односно у четвртом разреду. Савладавањем музичке писмености и развијањем укуса ученици се оспособљавају да активно учествују у музичком животу своје околине

Настава музичке културе остварује се међусобним прожимањем следећих музичких активности:

певање и свирање, уз поступно упознавање и усвајање ритмичких структура, музичког писма и интонације; -23-часова. Певање песама по слуху и са нотног текста, игре са певањем, описмењивање ученика. ----- дечје песме. Свирање и певање модела наменских песама као звучна припрема за поставку музичке писмености, извођење песама на мелодијским инструментима.

слушање музике и усвајање основних појмова из опште музичке културе; -7-часова. Стицање искустава у слушаном разликовању звучних боја (људски гласови, музички инструменти). Навикавање ученика на пажљиво слушање музике, подстицање изражавања ученика о слушаном делу, упознавање музичког дела уметничког и народног стваралаштва.

активности у музичком стваралштву..6-часова . Стално подстицање ученика на што изражајније певање научених песама.Импровизација дечје мелодије на властити стих или на стих који је предложи учитељ,осмишљавање покрета уз музику,слободно музичко изражавње.

У четвртом разреду певање и свирање остварује се по слуху и са нотног текста опонашањем демонстрације учитеља или уз помоћ различитих звучних помагала.И даље се ради на упознавању музичких писма, што траје до краја основног школовања.Усвајањем вештине читањем нота омогућава се ученицима лакше и тачније певање мелодија, као и активно стицање информација о свирању на појединим инструментима.

Корелација:Српски језик ,Природа и друштво ,Математика

Уџбеници

Музичка слагалица 3-Мирјана Смеркар –Станковић,Соња Цветковић-Едука

Литература

- Методика наставе музичке културе
- Интернет извори
- Музичко А. Вукмановић О. Комненић , Музичке игре ,касете Колибри.

Праћење напредовања ученика

Ова активност спроводи се провером савладаности обрађених песама и игара као провером усвојених знања из теорије музике. Ова провера реализује се усменим проверавањем усвојених знања,контролних вежби. Савладаност песама и игара проверава се певањем појединачно или у пару.

Активност наставника

- Користи искуства детета као идеје осећања или импулса који мотивишу креативни процес истину више
- Бира, користи и прилагођава медије, материјали и технике који ће дати облик идејама импулса или осећањима
- Пева
- Сира
- Тактира

Активност ученика

- Певање
- Слушање
- Свирање
- Стварање музике

Наставне методе

- Дијалошка, интерактивна, кооперативна метода, метода симулације, игра као метода са импровизацијом, , игра улога, демонстративна , показивања ,

Облици рада

- Индивидуални, групни, рад у паровима, фронтални , индивидуализован

Наставна средства

- Аудио и визуелна средства, дејџи музички инструменти, ритмички инструменти, касете , уџбеник , диск , штапићи , нотни запис

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд часова 108.

Недељни фонд часова 3.

Циљ

Циљ физичког васпитања јесте да разноврсним и систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теориских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Задаци

- подстицања раста, развоја и утицање на правилно држање тела;
- развој и усавршавање моторичких способности;
- стицање моторичких умења која су као садржаји утврђени програмом физичког васпитања и стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаног циљем овог васпитно-образованог на подручја;
- формирање морално-вољних квалитета личности;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштити природе и човекове средине.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- примени општеприпремне вежбе (вежбе обликовања);
- правилно изводи вежбе, разноврсна природна и изведена

кретања;

- комбинује усвојене моторичке вештине у игри и свакодневном животу;
- одржава равнотежу у различитим кретањима;
- правилно држи тело;
- самостално коригује неправилно држање;
- правилно подиже, носи и спушта терет;
- изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- изведе дечји и народни плес;
- користи терминологију вежбања;
- поштује правила понашања на вежбалиштима;
- поштује мере безбедности током вежбања;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- поштује и примени правила игре;
- навија и бодри учеснике у игри на начин којим никога не вређа;
- прихвати победу и пораз као саставни део игре и такмичења;
- уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања;
- прати промене у сопственој тежини и висини;
- сагледа резултате физичких способности;
- препозна здравствено стање када не треба да вежба;
- примењује хигијенске мере пре, у току и након вежбања, као и у другим ситуацијама;
- уредно одржава простор у коме живи и борави;
- увиди значај правилне исхране за вежбање;
- повеже различита вежбања са њиховим утицајем на здравље;
- препозна лепоту покрета и кретања;
- користи научена вежбања у рекреацији породице;
- правилно реагује у случају повреде у школи;
- вреднује сопствена и туђа постигнућа у вежбању;
- учествује у предлагању садржаја и начина рада. __

Садржаји

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ

Вежбе за развој снаге са реквизитима и без реквизита.

Вежбе за развој покретљивости са реквизитима и без реквизита.

Вежбе за развој аеробне издржљивости.

Вежбе за развој брзине и експлозивне снаге.

Вежбе за развој координације.

Национална батерија тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.

Моторичке вештине и игре у развоју моторичких способности

МОТОРИЧКЕ

ВЕШТИНЕ

СПОРТ И

СПОРТСКЕ

ДИСЦИПЛИНЕ

-Атлетика (препоручена дистрибуција часова је 26)

Технике трчања.
Истрајно трчање.
Скок удаљ згрчном техником.
Бацање лоптице из залета.
Скок увис прекорачном техником.
Тробој.

- Спортска

Гимнастика

Вежбе на тлу: вежбе и комбинације. (препоручена дистрибуција часова је 31)

Прескоци и скокови (прескок разношка).

Вежбе у вису, вежбе у упору и вежбе са променама висова и упора.

Вежбе равнотеже на шведској клупи и ниској греди.

Проширени садржаји

Вежбе на тлу:

– летећи колут из места.

– састав.

- Основе

тимских,

спортских и

елементарних

игара (препоручена дистрибуција часова је 41)

Мини–рукомет.

Футсал – „мали фудбал”.

Основни елементи кошарке и мини-кошарка.

Основни елементи одбојке.

Јацент.

- Плес и

ритимика (препоручена дистрибуција часова је 10)

ежбе са вијачом.

Вежбе са лоптом.

Вежбе са обручем.

Народно коло „Моравац”.

Народно коло из краја у којем се школа налази.

ливање

Основна обука пливања.

Скок на ноге.

Полигони

Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.

ФИЗИЧКА И

ЗДРАВСТВЕНА

КУЛТУРА

- Култура

вежбања и

играња

Основна правила вежбања.

Основна правила мини-

– рукомета, футсала, кошарке, мини-кошарке и одбојке.

Понашање према осталим учесницима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе).

Чување и одржавање материјалних добара.

Постављање, склањање и чување справа и реквизита неопходних за вежбање.

„Ферплеј” (навијање, победа, пораз, толеранција).

Значај вежбања у породици.

Вежбање у слободно време.

-Здравствено

васпитање

Правилно држање тела и здравље.

Значај вежбања за правилан рад срца и плућа.

Мишићи и зглобови тела.

Хигијена простора за вежбање.

Исхрана и др.) вежбање.

Значај лекарских прегледа за вежбање.

Поступање у случају повреде (обавестити наставника и

Кључни појмови садржаја: физичке способности, моторичке вештине, здравље, плес и игра.

Оперативни задаци

- усмерени развој основних моторичких способности, првенствено брзине и координације;
- усмерено стицање и усавршавање моторичких умења и навика предвиђених програмом физичког васпитања;
- примена стечених знања, умења и навика у сложенијим условима (кроз игру, такмичење и сл.);
- задовољавање социјалних потреба за потврђивањем, групним поистовећавањем и сл.;
- естетско изражавање кретњом и доживљавање естетичких вредности;
- усвајање естетичких вредности и подстицање вољних особина ученика.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програмска концепција физичког васпитања у основној школи заснива се на јединству, наставних, ванчасовних и ваншколских организационих облика рада. Ученици се оспособљавају за задовољавање индивидуалних потреба и склоности, за коришћење физичког вежбања у свакодневном животу. Програмски задаци остварују се, осим на редовним часовима, и кроз ванчасовне и ваншколске организационе облике рада, као што су; излет, кроз, слободне активности, такмичење, дани спорта, приредбе и јавни наступи.

Корелација Математика, Српски језик, Природа и друштво, Музичка култура

Литература

- Методика наставе физичког васпитања –Зоран Момчиловић
- Интернет извори

- Г.Бала „Спортска школица“ Г.Крагујевић „Буквар физичког вежбања и играња“П. Немец „Елементарне игре и њихове промене“.

Праћење и напредовање ученика

Ова активност спроводи се провером савладаности обрађених техника цртања и сликања као провером усвојених знања из теорије . Ова провера реализује се усменим проверавањем усвојених знања, контролних вежби.

Активност наставника

- Промовише конкретне потребе и интересовање ученика
- Промовише надметање са самим собом и другима
- Планира и реализује разноврсне полигоне са унапред дефинисаним кретним задацима

Активност ученика

- Трчање
- Скакање
- Вежбање, разговор, дискусија и интерактивни рад
- Пузење и провлачење
- Пењање
- Бацање и хватање
- Играње лоптом
- Дизање и ношење
- Плес и пантонима

Наставне методе

- Практична активност (вежбање)
- Демонстрација
- Разговор
- Самостални и интерактивни рад (парови, тројке, групни, тим и др.)

Облици рада

- Групни рад
- Рад у паровима
- Тимски рад
- Фронтални
- Индивидуални
- Рад у пару
- Индивидуализован

Дидактичко радни материјал

- Реквизити (лопте, вијаче, палице, чуњеви, ластиш, конопац, траке, сталци, лоптице, обруч справе по избору ученика струњача ЦД, цак штоперица завој, маказе..)
- Игралиште
- Травњаци
- Ближа околина (природа)
- Разни предмети, објекти околине...

Литература

- Методика наставе физичког васпитања –Зоран Момчиловић
- Интернет извори
- Г.Бала „Спортска школица“ Г.Крагујевић „Буквар физичког вежбања и играња“ П. Немец „Елементарне игре и њихове промене“.

ВЕРСКА НАСТАВА

Разред: четврти

Фонд часова: 36

Циљ наставе: Циљеви верске наставе јесу да се њоме посведоче садржај вере и духовно искуство традиционалних цркава и религијских заједница које живе и делују на нашем животном простору, да се ученицима пружи целовит религијски поглед на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности Цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање сопственог верског и културног идентитета. Упознавање ученика са вером и духовним искуствима сопствене, историјски дате Цркве или верске заједнице треба да се остварује у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и филозофских погледа, као и научних сазнања и свих позитивних искустава и достигнућа човечанства.

Задаци наставе: Да код ученика:

- развије отвореност и однос према Богу као другој и другачијој личности у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам
- развије способност за постављање питања о целини и најдубљем смислу постојања човека и света, о људској слободи, животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и о сопственој одговорности за друге, за свет као творевину Божју и за себе
- развија тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене Цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналажењу равнотеже

између заједнице и властите личности и ка остваривању сусрета са светом, са природом, и пре и после свега, са Богом

- изграде способности за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима
- изгради свест и уверење да свет и живот имају вњчни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

Оперативни задаци: да ученик:

- изгради свест о томе да ли Бог општи са светом кроз човека Христа
- уочи да је Христос корпоративна личност
- запази да у Цркви нико не може да постоји сам за себе, без заједнице са свима
- стекне појам о бићу као заједници
- схвати да је извор сваког греха егоизам, индивидуализам

Табеларни приказ оријентационог распореда градива

Ред. бр.	Наставна тема	Број часова				
		обрада	утврђивање	систематизација	остало	укупно
1.	Увод		1			1
2.	Црква је наш избор	5	2			7
3.	Христос нас све зове	6		1		7
4.	Диван је Богу у светима својима	5	2		1	8
5.	Значај врлинског живота	4	3			7
6.	Са нама је Бог	3		1	2	6
Укупан број часова		23	8	2	3	36

Р.б.	Наставна тема	Опште међупредметне компетенције	Исходи наставе	Начин и поступци остваривања програма	Начин провере остварености исхода
1.	Увод	<p>Компетенција за учење</p> <ul style="list-style-type: none"> • Има позитиван и одговоран однос према учењу. Комуникација • Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност. <p>Сарадња</p> <ul style="list-style-type: none"> • доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе 	<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • стећи основне информације о темама које ће се обрађивати у настави Православног катихизиса током четвртог разреда • уочити какво је његово предзнање из градива обрађеног у претходном разреду школовања <p>Афективни аспект: •</p>	<p>Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне</p>	

			желети да активно учествује на часовима верске наставе	теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.	
2.	Црква је наш избор	Компетенција за учење •Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје. Естетичка компетенција •Препознаје и развија сопствене стваралачке	Когнитивни аспект: • уочити важност постојања заједнице • уочити разлику између Цркве и сваке друге заједнице; • уочити да је Црква слободна заједница у којој учествују само они који то желе; • знати да се они	Током реализације програма наставе и учења примењиваће се следећи поступци, начини и облици рада: -Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да наставник стекне почетни увид у токаквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група	

		<p>способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.</p> <p>Комуникација</p> <ul style="list-style-type: none"> •Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. <p>Одговоран однос према околини</p> <ul style="list-style-type: none"> •Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине 	<p>који су у заједници са Христом називају хришћани и да је Црква њихова заједница;</p> <ul style="list-style-type: none"> • знати да се заједница Бога, људи и природе зове Црква; • уочити да изван Цркве свет не може постојати вечно. <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • бити подстакнут да активно учествује у животу Цркве • бити подстакнут да препознаје живот као дар Божји; 	<p>располаже.</p> <p>-Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.</p> <p>-Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.</p>	
--	--	---	--	---	--

		и природе. Решавање проблема •Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством	• бити подстакнут да препознаје Живот Вечни као Божји дар.		
3.	Христос нас све зове	Компетенција за учење •Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и	Когнитивни аспект: • уочити да нас Христос позива у лични однос - заједницу љубави; • увидети да су апостоли људи који су слични нама;	Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја,	

		<p>развија лична интересовања.</p> <p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <p>•Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.</p> <p>Одговоран однос према околини</p> <p>•Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.</p> <p>Сарадња</p> <p>•активно и конструктивно учествује у раду</p>	<ul style="list-style-type: none"> • уочити да је вера основ заједнице са Богом; • увидети да су Апостоли позивали људе у заједницу љубави са Христом; • разумети значај Христовог оваплоћења (рађања); ☐ Усвојити текст и мелодију песме „Звезда се засја“ <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • бити подстакнут да доживети Христа као Личност која нам иде у сусрет. 	<p>интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.</p> <p>- У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.</p> <p>-Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.</p>	
--	--	--	---	---	--

		групе или пара.			
4.	Диван је Богу у светима својима	<p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <ul style="list-style-type: none"> • Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву. <p>Естетичка компетенција Комуникација</p> <ul style="list-style-type: none"> • Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин. <p>Одговоран однос према околини</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице 	<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поступно изграђивати свест о томе ко су светитељи; • увидети да су сви позвани да буду светиетљи; • уочити важност светитеља као наших узора за остваривање личног јединства са Богом; • знати какву важност Савине речи и дела имају за нас данас; • уочити да је за остваривање јединства са Богом потребна 	<ul style="list-style-type: none"> -Вредновање самосталног рада ученика; -Праћење рада на часу; -Комбиновање више врста дидактичког материјала; -Илустрација, шеме, мапа ума; -ППТ презентације; -Коришћење веб алата 	

		<p>и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе. Решавање проблема</p>	<p>искрена жеља;</p> <ul style="list-style-type: none"> • знати да је Литургија начин на који сви остварујемо заједницу са Богом; • препознати да у нашу заједницу са Богом уводимо све оне (и све оно) што волимо. <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • бити подстакнут да следује светитељима Божјим и да буде добар човек; • бити подстакнут да препознаје љубав као највећу врлину. 		
--	--	---	--	--	--

5.	<p align="center">Значај врлинског живота</p>	<p>Одговорно учешће у демократском друштву</p> <ul style="list-style-type: none"> Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима <p>Одговоран однос према здрављу Рад с подацима и информацијама</p>	<p>Когнитивни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> увидети да се грех јавља као последица одсуства истинске љубави; уочити да је грех наш погрешан избор; увидети шта је самољубље и по чему се оно разликује од љубави; увидети да без врлина нема љубави; уочити да је само врлинама могуће остварити однос љубави са Богом и људима; узнати 	<p>У раду са ученицима користиће се разноврсни облици рада прилагођени садржајима који се обрађују:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Фронтални; -Индивидуални; -Дијалогски; -Тимски; -Групни; -Илустративни; -Практични. 	
----	--	--	--	--	--

			<p>најважније хришћанске врлине;</p> <ul style="list-style-type: none"> • увидети да врлине нису човеку дате, већ да се за њих треба трудити; • увидети да се и врлине усавршавају. <p>Афективни аспект:</p> <ul style="list-style-type: none"> • бити подстакнут да следује светитељима Божјим; • бити подстакнут да се труди да у себи развија хришћанске врлине. 		
6.	Са нама је Бог	1.Српски језик	Когнитивни	Евалуација Евалуацију	наставе наставе

		и књижевност 2.Свет око нас 3.Ликовна култура 4.Музичка култура 5.Народна традиција	аспект: <ul style="list-style-type: none"> • уочити да служењем Литургије постајемо учесници Царства Божијег и сједињујемо се са Богом; ☐ упознати садржај молитве «Царе небески»; • увидети да сам изглед православног храма изображава јединство Неба и земље. Афективни аспект: <ul style="list-style-type: none"> • код ученика ће се развијати жеља за очувањем природе; 	(процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина: <ul style="list-style-type: none"> • процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; • провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова. Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити крозмено испитивање; <ul style="list-style-type: none"> • писмено испитивање; • посматрање понашања ученика; 	
--	--	--	---	--	--

			☐ бити подстакнут да уреди школски простор најуспешнијим радовима; <ul style="list-style-type: none"> • бити подстакнут да и наредне године похађа часове Православног катихизиса; • учити у којој мери је напредовао и савладао градиво Православног катихизиса четвртог разреда основне школе. 		

Неки од препоручених начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...),

- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима,

- размена искустава и сарадња са члановима већа и стручним сарадницима у школи,

- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја.

МЕТОДЕ И ОБЛИЦИ УЧЕЊА/НАСТАВЕ

Методе: демонстративна, дијалогска, монолошка, текстуална.

Облици учења: фронтални, индивидуални, групни рад, рад у пару.

НАСТАВНА СРЕДСТВА

Штампана: Радна свеска за веронауку, Светосавско звонце, наставни листићи.

Техничка: Лаптоп, видео-бим, паметна табла, ЦД.

Очигледна: Иконе, фотографије, предмети из природе.

Манипулациона: Филмови, ТВ емисије

Активности ученика: Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

Активности наставника: Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.

- Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.

- Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, наставник би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.

У остваривању савремене наставе наставник је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Катихизација као литургијска делатност - заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика.

Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.

На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада.

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању

Шта пратимо	Критерију ми оцењивања	Поступак	Инструменти оцењивања	Време
-------------	---------------------------	----------	--------------------------	-------

	<p>Непосредно опиисно оцењивање ученика може се вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Усмено испитивање; • Писмено испитивање; • Посматрање понашања ученика; • Редовно доношење домаћег задатка; • Прегледање свеске; • Вођење евиденције од стране наставника о јављању на часовима <p>Оцену истиче се добија ученик који:</p> <ul style="list-style-type: none"> -лако логички повезује чињенице и појмове; -самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; -решав проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; -показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен и ангажовања; -показује одговоран однос према раду/ припремљен је за час. 		<p>- Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника.</p>	<p>Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За више јављања, одговоре, активност/ истиче се Ко не зна одговор</p> <p>веобухватност одговора; Хронолошка и појмовна</p>	
--	---	--	--	--	--

<p>Ангажовање ученика у настави</p>	<p>Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима</p>	<p>– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања (истиче се) – показује делимични степен активности и ангажовања (добар) – показује мањи степен активности и ангажовања (задовољава)</p>	<p>591</p>		
-------------------------------------	---	--	------------	--	--

Пројектна настава

У плану је реализовати час пројектне наставе на тему“прославе празника Васкрса“ у виду оргнизовања радионице на којој би ученици правили корпице за васкршња јаја. Ученици би уз помоћ картона, колаж папира, тракица, картона за јаја, фломастера и бојица правили корпице у које ће ставити прво офарбано јаје, у нашем народну познато под називом чуваркућа. Најкреативнији и најрепрезентативнији радови ученика биће изложени у холу школе.

Начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка

- Просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих задатака...)
- Већа индивидуализација наставе;
- Размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи;
- Коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја;
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним ситуацијама

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ - САЗНАЊЕ О СЕБИ И ДРУГИМА

Годишњи фонд часова:36

Недељни фонд часова:1

Циљ

Циљ је подстицање развоја личности и социјалног сазнања код ученика IV разреда основне школе. Овај предмет треба да пружи ученицима могућност да постану активни учесници у процесу образовања и васпитања, и да изграде сазнања, умења, способности и вредности неопходне за формирање аутономне, компетентне, одговорне и креативне личности, отворене за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге.

Задаци

У образовано-васпитном раду на реализацији овог предмета разликујемо неколико основних група задатака:

Задаци који се односе на разумевање, усвајање следећих најважнијих појмова:

- дечја и људска права и слободе-познавање својих права, препознавање најважнијих категорија дечјих и људских права, упознавање Конвенције о дечјим и људским правима, разумевање односа између људских права, демократије, мира и развоја;

- индетитет-разумевање појма индетитет, препознавање својих потреба и жеља, схватање себе у друштвеном контексту, схватање разлике између појединачног и групног, мањинског и грађанског индетитета;

- друштвена одговорност-разумевање појма одговорности, схватање разлике између одговорности према себи, другим људима, заједници;

- различита култура-познавање најважнијих обележја своје култура на лично понашање,разумевање узрока културних разлика и подстицање схватања да је различитост култура темељ богатства,разумевање односа између културних разлика,људских правдемократије,препознававањи превазилажење стереотипа и предрасуда;

- једнакост-познавање појма једнакости у контексту расних, културних, националних, верских и других разлика;

- право и правда-разумевање значења појмова права и правде, схватања односа између права и правде,схватање односа између права и правде; познавање; улоге права и правде; познавање улоге права у осигурању појединачне и друштвене сигурности, познавање основних последица непоштовања правних норми;

- мир, сигурност и стабилност-разумевање значења појмова мир, схватање улоге коју сарадња и мирно решавање сукоба има за лични, национални и глобални развој, познавање неких основних поступака мирног решавања сукоба ;

- демократија-познавање основних обележја демократског процеса и разумевањаодноса између демократије и дечјих и људских права .

Задаци се односе на на вештину и способности:

- примена појмова-примерена употреба појмова у комуникацији:

- критичко мишљење-преиспитивање утемељености информација, поставки и ставова;

- јасно и разговетно исказивање личних ставова;

- самостално доношење одлука и извођење закључака-одговорност у просуђивању и тумачењу;

- саосећајна комуникација –изношење својих осећања, потреба, мишљења и слушања, и разумевање и уважавање туђих;

- истраживање-избор,прикупљање,критичка анализа и провера података из више избора као начин решавања проблема;

- тимски рад-прилагођавање свога мишљења групи ради изналажења заједничког решења;

- ненасилно решавање сукоба-дијалог,преговарање,аргументувано излагање, који су усмерени према заједничким циљевима;

- руковање-одговорно управљање групом према критеријуму опште добробити;

- учешће-укључивање у процес укључивања од заједничког интереса .

Задаци који се односе на ставове и вредности:

- приврженост демократским начелима и поступцима-дечја и људска права, једнакост, правда, друштвена одговорност, плурализам, солидарност, приватност;

- приврженост мирољубивом,партиципативном и конструктивном решавању:

- спремност на заступање и заштиту својих и туђих права;

- спремност на заступање и заштиту својих и туђих права;

- спремност на преузимање јавне одговорности за своје поступке;

- заинтересованост за свет око себе и отвореност према разликама ;

- спремност на саосећање са другима и помоћ онима који су у невољи

-спремност на супротсављање предрасуда, дискриминација и неправди на

свим нивоима.

Исходи

По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:

- разликује примере одговорног и неодговорног понашања људи према животној средини;
- се понаша у свакодневним ситуацијама на начин који уважава животну средину и рационалну потрошњу ресурса;
- образложи важност информисања о стању животне средине и начинима њене заштите;
- аргументује добити од заједничког живота људи припадника различитих култура;
- наведе елементе традиције и културе свог народа и покаже интересовање и поштовање за друге културе и традиције;
- образложи значај подршке избеглицама и мигрантима да у новој средини сачувају свој језик, традицију, културу;
- наведе примере из свакодневног живота којима се илуструје сусретање различитих култура;
- дискутује о томе како непознавање других култура утиче на настанак стереотипа, предрасуда и дискриминације;
- препознаје примере прекомерне потрошње;
- препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих;
- критички разматра појаву бацања хране и расипања воде;
- процењује важне чињенице о производима које купује читајући декларацију и води рачуна о односу цене и квалитета;
- испољи заинтересованост за сарадњу и учешће у групном раду;
- учествује у изради плана и реализацији акције, њеној промоцији и вредновању.

Садржаји

ЉУДСКА ПРАВА (препоручена дистрибуција часова је 16)

Ја и други на планети Земљи

Планета Земља припада свима који на њој живе

Узајамни утицај природе и човека.

Потребе појединца и опште добро – задовољавање људских потреба без угрожавања будућих генерација.

Одговоран однос према свету у коме живимо – *Мисли глобално делуј локално.*

Право на здраву животну средину

Трећа генерација људских права. Вредности на којима почива – право на живот у здравој животној средини; право на одржив економски развој; право на рационално коришћење природних и енергетских ресурса; право на спречавање свих облика загађивања животне средине; право на доступност информација о стању животне средине.

ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО (препоручена дистрибуција часова је 15)

Култура и традиција

Култура и традиција

Материјално и нематеријално наслеђе једне заједнице настало под утицајем свих народа који су ту живели и сада живе.

Културни идентитет

Неговање традиције и културе сопственог народа и поштовање традиције и културе других.

Мултикултуралност и интеркултуралност

Живот поред људи других култура или заједнички живот са њима.

Избеглице и мигранти

Невољно кретање људи из једне у другу културну заједницу. Непознавање других култура као основ за развој стереотипа, предрасуда и дискриминације. Уклопити се у нову средину, а сачувати свој културни идентитет.

Сусретање култура

Сусретање и прожимање различитих култура без губљења културног идентитета.

ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ

Прекомерна потрошња

Потрошачко друштво

Стварне потребе и прекомерна потрошња.

Неравнотежа – гладни и жедни у свету у којем се храна баца а вода расипа.

Амбалажа важнија од садржаја – гомилање отпада.

Притисак произвођача – нови модели новог модела.

Деца – омиљена циљна група произвођача.

Медији и потрошачка култура

Поруке медија у подстицању потрошње. Деца у рекламама.

Права потрошача

Информације од значаја за потрошаче.

Однос цене и квалитета производа.

Права и одговорност потрошача.

Заштита потрошачких права.

ГРАЂАНСКИ

АКТИВИЗАМ

Ек. Планирање и извођење еколошке акције (препоручена дистрибуција часова је 3)

Одређивање циља и израда плана акције.

Извођење и документовање акције.

Промоција акције на нивоу школе.

Вредновање акције еколошка **акција** (препоручена дистрибуција часова је 2)

Кључни појмови: право на здраву животну средину, култура, интеркултуралност, права потрошача.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Како је у предмету грађанско васпитање-сазнање о себи и другима важно да ученици стичу знања, усвајају вредности и развијају примерене вештине учећи са другима и уз њихову помоћ програмом су предвиђени следећи облици образовно-васпитног рада:

- рад у пару,

- рад у групи,
- размена у великој групи-одељењу,
- рад целог разреда,
- индивидуални рад.

Важни чиниоци за реализацију васпитно-образовног рада су:

- важно је да ученици увиде да слушањем туђих гледишта и ставова имају прилику да сагледају своје полазиште у новом светлу, да га дограде и обогате;
- распоред седења који омогућује свим ученицима размене да виде једни друге;
- след активности који је тако конципиран да подстиче и одржава интересовање и сазнајну мотивацију ученика.

Корелација, Српски језик, Природа и друштво, Математика, Музичка култура

Уџбеници

Грађанско васпитање, Бранко Бубањ; Милеса Влајков; Татјана Пејовић; Завод 2004.

Литература

- Сазнање о себи и другима-Приручник за учитеље.
- Интернет извори

Активности ученика

Развијају личност, активни су учесници у процесу образовања и васпитања; изграђују: сазнања, умења, способности, вредности неопходних за формирање: аутономне, компетентне, одговорне и креативне личности, одговорне за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге. Договарају се и сарађују са вршњацима и са одраслима; развијају самопоуздање и личну одговорност. Уче да препознају сопствене потребе, на начин који не угрожава друге. Развијају свест о потреби уважавања различитости и особености; уочавају и превазилазе стереотипе "везане за пол, узраст, изглед, понашање, порекло". Оспособљавају се за ненасилно решавање сукоба. Развијају појам пријатељства.

Активности наставника

Оспособљава ученике да разумеју неопходност правила која регулишу живот у заједници и да кроз договарање активно допринесе поштовању или мерењу правила сагласно са потребама. Оспособљава ученике да упознају и уважавају дечија права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању. Развија и негује њихову еколошку свест, морално расуђивање и основне људске вредности; оспособљава их да активно допринесе развоју школе по мери детета. Учи ученике о кућном реду школе, оцењује их описно. Организује: социјално сазнање, самосвест, морално и критичко мишљење. Води радионице и нема пожељних, очекиваних или тачних одговора, већ је нагласак на процесу откривања и сазнавања о себи и другима кроз размену. Организује распоред седења и изводи наставу по редоследу наставних јединица. Помаже ученицима: да формирају позитивну слику о себи, да стекну самопоуздање и осете да кроз процес размене са другима, могу да обогате своју личност и сазнање. Наставник- својим понашањем, начином рада и ставом према деци

треба да демонстрира вредности, које жели да његови ученици усвоје. треба да је спреман да подржи ученике, када им је тешко.

1. Упутство за реализацију пројектне наставе

2. Планом наставе и учења у првом циклусу основног образовања и васпитања дефинисана је Пројектна настава као облик образовно-васпитног рада којим се развијају опште међупредметне компетенције уз употребу информационо-комуникационих технологија. Усмерена је на достизање исхода који се првенствено односе на логичко и критичко мишљење као и припрему ученика за лако сналажење у свету технике, технологије и рачунарства, како у свакодневном животу, тако и у процесу учења. У складу је са општим исходима образовања и васпитања и у функцији је когнитивног, афективног и социјалног развоја ученика.

Пројектна настава почива на савременим схватањима детета, наставе, учења, функције образовања и сазнавања као социјалне конструкције подржане кроз сарадничко деловање, коришћењем различитих извора информација и активности. Применом пројектне наставе долази до повезивања познатог и непознатог, учења помоћу примера, учења примењивањем, развоја процедуралних знања, коришћења информационо-комуникационих технологија као и комбиновања конвергентног (логичког) и дивергентног (стваралачког) мишљења. Пројектна настава има елементе проблемске и истраживачке наставе али се овом врстом наставе поред централног захтева, који се односи на тражење решења за неки проблем, потенцирају још и процедуре, планирање, евалуирање, презентовање резултата, коришћење савремених технологија на правилан начин и наравно, тимски рад, односно процес сарадње, који је изнад самог резултата у решавању проблема.

Пројектна настава је део целокупног образовно-васпитног рада и прати наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета трећем разреду. Ослонци планирања и организације пројектне наставе су: уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости; коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика; укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости; повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија. Зато ова врста наставе омогућава да наставни предмети буду смислено међусобно повезани као и доведени у везу са свакодневним животом ученика. На тај начин се обезбеђује разумевање сврхе онога што се учи, функционално повезивање знања, вештина и искустава и мотивација ученика.

Пројектна настава је драгоцен начин рада јер од ученика захтева бројне активности, међу којима су:самостално проналажење информација;способност решавања проблема;самостално учење;рад у групи, сарадњу;критички однос према властитом и туђем раду;доношење одлука;аргументовање;усвајање другачијих, нових начина рада;планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности.

С обзиром на узраст ученика трећег разреда и чињеницу да су се са оваквим начином рада сусрели у првом разреду, примерено је да се реализују пројектни задаци где је наставник и даље главни организатор активности уз све више прилика у којима ће се самосталност ученикаиспољавати где год је то могуће.Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта. Као и у првом разреду и другом

разреду, и у трећем је важно наставити са култивисањем сарадње и начина на који се комуницира у групи што су важни циљеви пројектне наставе, јер доприносе јачању одељењске кохезије.

Пројектну наставу треба планирати и организовати на начин да садржи све потребне кораке:

- дефинисање циља и исхода који се пројектом желе постићи;
- планирање активности које одговарају теми пројекта, односно циљу пројекта, подела активности, избор материјала и метода рада, дефинисање места и динамике рада;
- реализацију планираних активности;
- приказ добијених резултата и продуката пројекта;
- вредновање пројекта (процена остварености дефинисаних циљева и исхода, указивање на успехе и тешкоће у току реализације пројекта).

При планирању наставник треба да дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе. За трећи разред, као и за први и други, најприменији је и даље полуструктурирани тип пројекта с том разликом да наставник сада више укључује ученике и давање предлога и избор тема. Он и даље, у великој мери, дефинише методологију рада, али се очекује да више укључи ученике у проналажење материјала тако што ће се са њима договарати о томе које материјале би ко, где и како могао да пронађе и обезбеди. Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе ученика на млађем школском узрасту.

Кроз пројектну наставу треба започети са развијањем основа дигиталне писмености. На овом узрасту, употреба ИКТ-а треба да буде сведена на употребу најједноставнијих алата и упознавање са коришћењем интернета. На крају трећег разреда ученик би требало да буде у стању да:

- правилно седи при раду за рачунаром;
- зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја;
- правилно укључи рачунар, покрене програм за цртање, користи одговарајуће алатке овог програма, сачува свој цртеж и искључи рачунар;
- покрене програм за рад са текстом, унесе краћи текст и сачува документ на рачунару;
- користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ наставника;
- предложи редослед активности у односу на постављени пројектни задатак.

Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представе, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за родитеље...), а њихов квалитет није приоритет.

Ученике треба стављати у ситуације да одређују редослед активности у решавању одређених пројектних задатака, што, осим развијања самосталности, представља увод у алгоритамски начин размишљања. На пример: редослед активности чији ће продукт бити плакат са знаменитим личностима краја; редослед активности у прављењу кућице за птице; у изради школског часописа итд.

Пројектна настава јесте захтевнији облик рада који подразумева добру припрему наставника. Планом је предвиђено да се реализује са једним часом недељно али сам наставник ће проценити каква динамика рада највише одговара могућностима ученика и фази у којој је пројекат. То значи да, уколико је потребно, Пројектна настава се може организовати и на другачији начин (на пример као двочас сваке друге недеље).

Родитељи треба да буду упознати са сврхом пројектне наставе и њеним најважнијим исходима. Они треба да подрже самосталне активности своје деце, или њихов заједнички рад са другом децом, као и да разумеју зашто је важно да не преузимају њихове задатке у жељи да имају боље продукте.

ИСХОДИ:

На крају четртог разреда ученик би требало да буде у стању да:

- правилно рукује ИКТ уређајима;
- предложи редослед активности у односу на постављени пројектни задатак и могућности употребе ИКТ-а;
- користи одговарајуће алатке програма за цртање и сачува свој цртеж;
- уреди краћи текст и сачува га на рачунару;
- направи једноставну презентацију користећи мултимедијалне садржаје;
- користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ одраслог;
- критички бира садржаје са интернета и затражи помоћ уколико се суочи са непримерним садржајима;
- зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја;
- безбедно користи интернет и по потреби пријави и/или затражи помоћ одраслог.
- оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима

Пројектна настава се може организовати и на другачији начин (на пример као двочас сваке друге недеље).

Родитељи треба да буду упознати са сврхом пројектне наставе и њеним најважнијим исходима. Они треба да подрже самосталне активности своје деце, или њихов заједнички рад са другом децом, као и да разумеју зашто је важно да не преузимају њихове задатке у жељи да имају боље продукте.

-

ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Циљ

- здравственог васпитања јесте да ученици овладају основним знањима, вештинама, ставовима и вредностима из области здравственог васпитања, кроз учење засновано на искуству.

Учење садржаја здравственог васпитања подразумева превођење онога што знамо о здрављу у жељени начин понашања, уз препознавање правих животних вредности и подстицање оптималног развоја личности.

Задаци

- стицање основних медицинских знања и њихово повезивање ради развијања психички и физички здраве личности, одговорне према сопственом здрављу,
- стварање позитивног односа и мотивације за здрав начин живљења,
- васпитавање ученика за рад и живот у здравој средини,
- стицање знања, умења, ставова и вредности ради очувања и унапређења здравља,
- промовисање позитивних социјалних интеракција ради очувања здравља,
- подстицање сазнања о себи, свом телу и сопственим способностима,
- мотивисање и оспособљавање ученика да буду активни учесници у очувању свог здравља,
- развијање навика код ученика за очување и неговање своје околине,
- развијање одговорног односа према себи и другима,
- укључивање породице на плану промовисања здравља и усвајања здравог начина живота,
- развијање међусобног поштовања, поверења, искрености, уважавања личности, једнакости и отворене комуникације,
- усвајање и прихватање позитивних и сузбијање негативних облика понашања значајних за очување здравља,
- упознавање најосновнијих елемената здравог начина живота,
- упознавање протективних фактора за здравље, као што су: физичка активност и боравак у природи,
- стицање нових сазнања о рађању, репродукцији и полним разликама.

Садржаји програма

I Тема - Исхрана - врсте хранљивих материја

Подела, особине, улога масти, беланчевина, витамина, угљених хидрата, минерала, воде. Болести које се преносе путем хране. Опасности од неконтролисане примене дијета.

II Тема - Значај рекреације и спорта

Зашто се бавимо спортом? Врсте и значај рекреације и појединих спортова. Правилна рекреација - надзор, исхрана, хидратација.

III Тема - Пубертет

Осврт на усвојено градиво у трећем разреду. Допунити знања новим садржајима. Анатоомске и физиолошке промене у пубертету. Акне у пубертету. Односи међу половима, са освртом на значај продужетка врсте и здравог потомства. Болести ендокриног система.

IV Тема - Болести дечјег доба

Извор инфекције, путеви ширења и улазно место инфекције. Зоонозе - хигијена и нега у дому са кућним љубимцима. Однос деце у сеоским срединама према домаћим животињама - угроженост од болести које се преносе са животиња на људе.

Болести респираторног тракта - прехлада, грип, бронхитис.

Болести дигестивног тракта - орална хигијена, болести зуба, алиментарне инфекције, паразити, значај редовног узимања хране.

Болести локомоторног система - деформитети кичменог стуба, спуштена стопала.

Дечје заразне болести. Замке и опасности од тетоваже и пирсинга.

V Тема - Прва помоћ

Прва помоћ код крварења, сунчанице, колапса.

Прва помоћ код тровања, алкохолизма, повраћања.

Стрес - последице стреса и превенција у циљу подизања психичке кондиције и спречавања настанка болести.

VI Тема - Болести зависности

Пушење, алкохолизам, наркоманија - знања усвојена у трећем разреду основног образовања допунити и проширити у складу са могућностима ученика четвртог разреда. У реализацији програмских садржаја свих предмета наћи могућности да ученици схвате штетно дејство алкохола, никотина и психоактивних супстанци.

Начин остваривања програма

Рад на реализацији програма одвија се у оквиру:

- предмета Грађанско васпитање, Природа и друштво, физичког васпитања и часове одељенског старешине.
- ваннаставних активности - спортских секција клубова здравља, акција за унапређење школског простора, као и простора око школе, акција посвећених здравој исхрани и др,
- ваншколских активности на уређивању зелених површина, на организовању културних активности и садржаја за креативно и рекреативно коришћење слободног времена.

ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Факултативни део школског програма задовољава интересе ученика у складу са могућностима школе, реалним потребама ученика и локалне средине. У четвртом разреду определили смо се за драмско-рецитаторску секцију.

Драмско рецитаторска секција

Циљ и задаци

Циљ рада драмске –рецитаторске секције је развијање вештина правилног говора, драмског изражавања и самопоуздања у јавним наступима код деце. Драмска секција је намењена свим заинтересованим ученицима од првог до четвртог разреда. Ученици су активно укључени у све фазе стварања и извођења драмског дела, од писања сценарија до крајњег извођења. Школска драмска секција учествује на такмичењима у децјем драмском стваралаштву, у програмима свих школских приредби, као и на ваншколском манифестацијама. Рад рецитаторске секције има за циљ подстицање и развијање вештина изражајног рецитовања ученика код ученика млађих разреда. Чланови секције биће у могућности да учествују такмичењима и школским пригодама.

Наставне теме

- I Играјмо се речима
- II Песник и писац сам ја
- III Учим да глумим
- IV Ја на позорници

Начин остваривања програма

Учитељ бира адекватне речи којима ће се ученици «играти на часу», вршу корелацију са осталим наставним предметима за избор тема у оквиру секције, прати ученичке способности и утиче на даљи развој стваралаштва код ученика. Током вежбања стварамо услове да казивање тече «очи у очи», да говорник прати посматра лице

слушалаца и да с публиком успоставља емоционални контакт. Максимална пажња се посвећује свим вредностима и изражајним могућностима говорног језика, посебно-природном говорниковом ставу, поузданом преношењу информацијаи сугестивном казивању.

Садржајима драмско-литерарне секције реализује се једна од тема здравственог васпитања Значај рекреације и спорта.

Активност наставника

Планира, креира и организује наставу, врши избор приказа примера, анимира ученике да изразе реалне и "као да" ситуације, подучава, охрабрује, подржава, подстиче ученике у изражавању покретом и гласом, креира и помаже ученицима у осмишљавању стихова и прича, бира садржаје, методе и облике учења, обезбеђује ресурсе, омогућује примену научног, партнер у учењу, успоставља добру сарадњу међу ученицима.

Активност ученика

Смишља нове речи, сналази се у организовању реда речи, игра се речима, смишља и саставља песме, учествује у улогама и слободно се изражава, ослобађа се страха од наступа, сагледава реалност из других углова, интерпретира и импровизује, изражава и представља своје идеје, мисли и осећања. Користећи досадашња искуства о сарадњи са многим часописима ученици ће учествовати на литерарним конкурсима-Црвени крст, Витезово пролеће, Дечја недеља и др. Ученици ове секције дају допринос приредбама у част Дана школе, Нове године , прославе Светог Саве, многим одељенским приредбама, маскенбалима.

ОДЕЉЕНСКА ЗАЈЕДНИЦА

У четвртном разреду на почетку године формира се тело које чини председника ,заменика хигијеничара.и благајника .

Одељенска заједница предвиђена је са једним часом недељно

Садржај

Доношење плана рада одељенске заједнице

37. Упознавање са правилима понашања у школи
38. Дисциплинска одговорност
39. Избор председника, заменика, благајника и хигијеничара
40. Одговорност председника
41. Одговорност заменика
42. Одговорност благајника
43. Одговорност хигијеничар
44. Одељенска правила понашања
45. Упознавање ученика са школским манифестацијама и акцијама
46. Израда панона
47. Неговање зеленила
48. Одељенско такмичење

49. Када порастем бићу
50. Утицај понашања твојих вршњака
51. Видео игре- добре стране
52. Видео игре – лоше стране
53. Насиље у школи
54. Насиље у породици
55. Прикупљање средства ухуманитарне сврхе
56. Друштвене игре плес
57. Друштвене игре – народно коло
58. Конфликти – деца истог пола
59. Конфликти-деца различитог пола
60. Решавање конфликта
61. Припрема за Дан школе
62. Учешће у приредби
63. Анализа прославе
64. Сусрет одељења – програм по избору
65. Препознавање и разумевање потребе других
66. Час у природи
67. Љубав и пријатељство
68. Тајне поруке
69. Квиз припрема
70. Квиз
71. Анализа квиза

ЧАС ОДЕЉЕНСКОГ СТАРЕШИНЕ

Предвиђен је једном недељно. Одељенског старешине неопходно је обрадити наставне садржаје који нису нашли своје место у програмским садржајима обавезних, изборних предмета и осталих организационих форми рада на нивоу школе. Стручни активни наставника планирају програмске садржаје који се реализују у настави. Рад на реализацији програма одвија се у оквиру:

- редовне наставе, тј. интеграције здравствено-васпитних садржаја у програме других предмета,
- ваннаставних активности - спортских секција клубова здравља, акција за унапређивање школског простора, као и простора око школе, акција посвећених здравој исхрани и свим осталим активностима планираних календаром здравља,
- ваншколских активности на уређивању зелених површина, сарадње са заједницом, на организовању културних активности и других садржаја за креативно и рекреативно коришћење слободног времена.

За одређене теме неопходно је ангажовати здравствене раднике који се баве том проблематиком (болести зависности, ХИВ-инфекције, злостављање и занемаривање деце, исхрана, орална хигијена, родитеље, друштвено-хуманитарне, спортске, рекреативне, културне и друге организације и удружења).

Предложени програмски садржаји представљају полазну основу за континуиран рад и реализацију задатих циљева. Унутрашњу структуру планираних садржаја флексибилно прилагодити постављеним циљевима образовања и условима рада у школи. Ефикасним и подстицајним методама рада са ученицима доћи до начина који омогућава усвајање генеративних, трансферних и функционалних основних знања и вештина, која представљају основу за усвајање појмова и знања у наредним фазама школовања.

Ниво обраде наставних садржаја, у зависности од могућности и интересовања ученика, учитељ може организовати тако да се сваки ученик упозна са основним појмовима о здрављу и поступно уводи у здрав начин живљења. Применом принципа поступности - од лакшег к тежем, у другом и трећем разреду се проширују знања, како по обиму, тако и по сложености садржаја. Подстицањем мисаоне активности и применом метода анализе и синтезе постиже се логичан начин размишљања и виши сазнајни ниво. У реализацији програма пратити развојни пут ученика водећи рачуна о индивидуалним карактеристикама сваког понаособ, као и о социјалном миљеу у ком ученик живи.

Подршка учитеља, као и целог одељења, током рада битан је предуслов успешне реализације програма. Потребно је применити низ методичких радњи током сваког часа обраде садржаја. Поред теоријских информација и њихове практичне примене, истих у циљу сагледавања целовитости материје, потребно је дијалошким методом што више подстицајно активирати ученике у раду користећи при том животно искуство, односно ситуације у којима су се они некада нашли. За успешну реализацију појединих наставних јединица потребно је ангажовати родитеље јер су они неопходан партнер наставницима и истовремено извор идеја активности и добре воље, вођени искреном жељом за стварање што хуманијих и здравијих услова за школовање своје деце. Облици сарадње са родитељима могу бити различити: преко деце, индивидуално, родитељски састанци, трибине, непосредно учешће родитеља у реализацији наставних тема.

1. Упознавање са правилима понашања у складу са тренутном епидемиолошком ситуацијом
2. Како да правилно носимо маске
3. Како да се дружимо, а да одржавамо дистанцу
4. Оцењивање у школи, и моје обавезе
5. Мој портфолио - презентовање портфолија
6. Ми смо тим
7. Како да откријем своје способности
8. Кад порастем бићу.....
9. Наши рођендани
10. Како да учимо
11. Мој рад је мој успех

12. Моје слободно време
13. Бонтон у учионици
14. Поштујемо правила
15. Учимо о пријатељству
16. Како неговати пријатељство
17. Кутија врлина
18. Толеранција према разликама
19. Да ли смо испунили досадашњи циљ
20. Новогодишњи маскембал
21. Божић
22. Св. Сава
23. Здрава храна
24. Здравље на уста улази
25. Здрава храна – квиз
26. Пушење или здравље
27. Недеља здравих уста и зуба
28. Честитке за маму, баку...
29. Моја осећања
30. Дан позоришта
31. Игре без граница
32. Игре без граница
33. Дан школе
34. Ускршњи вашар
35. Шта треба да читамо
36. Моје четворогодишње путовање

СРПСКИ ЈЕЗИК

Разред: Пети

Годишњи фонд часова: 180

Недељни фонд часова: 5

Циљеви наставе и учења српског језика и књижевности јесу да се ученици оспособе да правилно користе српски језик у различитим комуникативним ситуацијама тако што ће овладати основним законитостима српског књижевног језика на којим ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине. Да негују љубав према српском језику и књижевности, да стичу и развијају најшира хуманистичка знања и да науче како функционално да повезују садржаје предметних области.

Задаци наставе српског језика:

- Развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује; описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- Поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- Упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- Оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- Уочавање разлике између месног говора и књижевног језика;
- Развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- Развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво – усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- Увежбавање и усавршавање гласног читања и читања у себи (доживљајног – изражајног, интерпретативног, истраживачког; читање с разумевањем, логичко читање) у складу са врстом текста (књижевним и осталим текстовима);
- Оспособљавање за читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- Упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- Поступно и систематично оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- Развијање потребе за књигом, способности да се њоме ученици самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне);

- Поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама; поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- Усвајање основних функционалних појмова и теоријских појмова из књижевности, позоришне и филмске уметности; упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- Развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- Навикавање на редовно праћење и критичко процењивање часописа за децу и емисија за децу на радију и телевизији;
- Подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- Подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности; развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци:

- Проверавање и систематизовање знања стечених у претходним разредима;
- Овладавање простом реченицом и њеним деловима; појам сложене реченице;
- Увођење ученика у појам променљивости и непроменљивости врста речи;
- Стицање основних знања о именицама, значењима и функцијама падежа; стицање основних знања о именичким заменицама и бројевима;
- Оспособљавање ученика за уочавање разлике у квантитету акцената;
- Савладавање елемената изражајног читања и казивања текстова, одређених програмом;
- Увођење ученика у тумачење мотива, песничких слика и изражајних средстава у лирској песми;
- Увођење ученика у структуру епског дела, с тежиштем на књижевном лику и облицима приповедања;
- Увођење ученика у тумачење драмског дела, са тежиштем на драмској радњи и лицима;
- Оспособљавање ученика за самостално, планско и економично препричавање, причање, описивање, извештавање, те за обједињавање разних облика казивања (према захтевима програма).

Исходи – по завршеној теми ученици ће бити у стању да оквиру теме разликују следеће:

Књижевност:

- Разликује књижевни и некњижевни текст; упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности;
 - чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела;
 - чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова;
 - одреди род књижевног дела и књижевну врсту;
 - разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности;
 - разликује књижевни и некњижевни текст; упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности;
 - чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела;
 - чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова;
 - одреди род књижевног дела и књижевну врсту;
 - разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности;
 - разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији;
 - анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле - поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена, појава);
 - разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца;
 - разликује облике казивања;
 - увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике;
 - одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно-уметничком тексту;
 - процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.);
 - развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела;
 - одреди тему и главне и споредне мотива;
 - анализира узрочно-последично низање мотива;
 - илуструје особине ликова примерима из текста;
 - вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове;
 - илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима;
 - уважава националне вредности и негује српску културноисторијску баштину;
 - наведе примере личне добити од читања;
 - напредује у стицању читалачких компетенција;
 - упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст;
- Језик – граматика, правопис, ортоепија**

- Разликује променљиве речи од непроменљивих;
- разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деклинацију;
- разликује основне функције и значења падежа;
- употребљава падежне облике у складу са нормом;
- употребљава глаголске облике у складу са нормом;

- разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима);
- доследно примењује правописну норму у употреби великог слова; састављеног и растављеног писања речи; интерпункцијских знакова;
- користи Правопис (школско издање) правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице;

Језичка култура

- Говори јасно поштујући књижевнојезичку норму;
- течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове;
- користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог;
- издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста);
- саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште;
- проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту;
- напамет говори одабране књижевне текстове или одломке.

Садржај програма

Језик

Граматика (препоручена дистрибуција часова је 70)

- Обновљање, проверавање и систематизовање знања која се проширују и продубљују у складу са књижевно-језичком нормом и правописом;
- Проста реченица; именски предикат; зависни реченични чланови;
- Систематизација знања о члановима реченице: главни и зависни;
- Уочавање и препознавање прилога у реченици;
- Сложена реченица: појам и препознавање;
- Уочавање везника у сложеној реченици;
- Појам променљивости и непроменљивости речи: променљиве и непроменљиве речи;
- Промена именица: граматичка основа, наставак за облик, појам падежа;
- Основне функције и значења падежа;
- Уочавање и препознавање предлога и њихове функције;
- Придеви: обновљање и систематизација;
- Именичке заменице: личне;
- Глаголи: глаголски вид и глаголски род;
- Грађење и основна функција глаголских облика, презент, перфекат, футур

- Бројеви: појам, употреба и значење бројева;
- Уочавање разлике у квантитету акцента на тексту.

Правопис

- Проверавање, понављање и увежбавање садржаја из претходних разреда: управни говор, вишечлана географска имена, основни и редни бројеви, присвојни придеви;
- Писање придева изведених од именица и чијој основи се налази Ј;
- Писање придева у обраћању: ВИ;
- Одрична речца НЕ уз именице, придеве и глаголе, речца НАЈ у суперлативу;
- Тачка и запета, запета уз вокатив и апозицију, цртица;
- Навикавање ученика на коришћење правописа.

Ортоепија

- Правилни изговор гласова: е, р, с, з;
- Вежбе у изговарању дугих и кратких акцената;
- Уочавање разлике у интонацији дугих и кратких акцената;
- Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове: запету, тачку и запету и три тачке.

Књижевност (препоручена дистрибуција часова је 70)

Лирика

- Народна песма: *Вила зида град*;
- Народна песма: *Женидба сјајнога мјесеца*;
- Обредне народне календарске песме (избор);
- Бранко Радичевић: *Певам дању, певам ноћу*;
- Јован Јовановић Змај: *Песмо моја*;
- Милица Стојадиновић Српскиња: *Певам песму*;
- Војислав Илић: *Зимско јутро*;
- Пеђа Трајковић: *Кад књиге буду у моди*;
- Душан Васиљев: *Домовина*;
- Мирослав Антић: *Шашава песма*;
- Влада стојиљковић: *Далеко је још до јуна*;
- Александар Вучо: *Мој отац трамвај вози*;
- Десанка Максимовић: *Сребрне плесачице*;
- Владимир Андрић: *Кокошка*;
- Драгомир Ђорђевић: *Ново*.

Епика

- Народна песма: *Свети Саво*;
- Народна песма: *Женидба Душанова*;
- Епске народне песме старијих времена (о Немањићима и Мрњавчевићима) (избор);
- Народне питалице, загонетке и пословице (избор);
- Народна приповетка: *Еро с онога свијета*;
- Народна приповетка: *Дјевојка цара надмудрила*;
- Народне бајке, новеле, шаљиве народне приче и приче о животињама (избор);
- Вук Ст. Караџић: *Моба и прело* (одломак);
- Милован Глишић: *Прва бразда*;
- Стеван Сремац: *Чича Јордан* (одломак);
- Бранислав Нушић: *Хајдуци*;
- Иван Цанкар: *Десетица*;
- Бранко Ћопић: *Баишта сљезове боје* (избор приче из циклуса *Јутра плавог сљеза*);
- Иво Андрић: *Мостови*;
- Гроздана Олујић: *Плава мачка – Тесла*;
- Стеван Раичковић: *Мале бајке или Велико двориште* (избор);
- Данило Киш: *Дечак и пас*;
- Данијел Дефо: *Робинзон Крусо*;
- Марк Твен: *Доживљаји Тома Сојера*;
- Љубивоје Ршумовић: *Ујдурме и зврчке из античке Грчке* (одломци);
- Корнелија Функе: *Господар лопова* (одломак);
- Игор Коларов: *Аги и Ема* (одломак);
- Ивана Нешић: *Зеленбабини дарови* (одломак);
- Џон Р.Р. Толкин: *Хобит* (одломак);
- Едмон Ростан: *Сирано де Бержерак* (одломак);
- Дејан Алексић: *Кога се тиче како живе приче* (одломак);
- Доситеј Обрадовић: *О љубави према науци* (одломак).

Драма

- Бранислав Нушић: *Кирија*;
- Душан Радовић: *Капетан Џон Пиплфокс*;
- Љубиша Ђокић: *Биберче*.

Допунски избор

- Душан Радовић: *Антологија српске поезије за децу*;
- Горан Петровић: *Све што знам о времену* (одломак);
- Вида Огњеновић: *Путовање у путопис* – одломак;
- А. П. Чехов: *Шала*.

Научно популарни и информативни текстови

- Никола Тесла: *Моји изуми*
- Милутин Миланковић: *Успомене, доживљаји, сазнања* (избор)
- Веселин Чајкановић: *Студије из српске религије и фолклора* (Сунце, Месец, ружа, босиљак...)
- Грчки митови (избор)
- Избор из књига, енциклопедија и часописа за децу
 - Тумачење текста
 - Анализа лирских, епских и драмских дела
 - Мотиви и песничке слике у лирској песми
 - Тумачење ликова са више становишта
 - Уочавање и тумачење форми приповедања
 - Откривање композиције епског и драмског дела
 - Откривање језичко-стилских средстава
 - Читање и критичко процењивање одломака из бележака о прочитаној лектури
 - Усвајање образовних и васпитних вредности научно-популарног текста
 - Књижевно-теоријски појмови
 - Функционални појмови
 - Читање: увежбавање читања у себи, читање с разумевањем, читање с оловком у руци
 - Увежбавање изражајног читања
 - Учење напамет и изражајно казивање одломака из епске поезије и прозе, рецитовање лирских песама

Језичка култура (препоручена дистрибуција часова је 40)

Усмено изражавање

Писмено изражавање

- Препричавање кратких текстова
- Препричавање динамичне сцене из епског дела, филма и телевизијске емисије
- Описивање спољашњег и унутрашњег простора
- Портретирање личности
- Извештавање
- Писмо
- Причање о догађајима (хронолошки ток радње), описивање доживљаја по самостално сачињеном плану, причање о измишљеном догађају на основу дате теме

- Усмена и писмена вежбања
- Комбиновање говорних и правописних вежби
- Ортоепске вежбе
- Лексичке и семантичке вежбе
- Синтаксичке и стилске вежбе
- Вежбе за богаћење речника
- Уочавање и отклањање сувишних речи, нејасности и туђица у тексту и говору
- Увежбавање технике у изради писменог састава
- Домаћи писмени задаци и њихова анализа на часу
- Четири школска писмена задатка

Допунска настава

Годишњи фонд часова: 10

Циљ допунске наставе из српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског стандардног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати.

Исходи допунске наставе из српског језика:

- Разликује књижевни и некњижевни текст; упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности;
- Чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела;
- Чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова;
- Одреди род књижевног дела и књижевну врсту;
- Разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности;
- Разликује књижевни и некњижевни текст; упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности;
- Чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела;
- Разликује променљиве речи од непроменљивих;
- Разликује основне функције и значење падежа;
- Говори јасно поштујући књижевнојезичку норму;
- Течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове.

Начин остваривања програма

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, књижевне анализе, облика усменог и писменог изражавања.

Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Када савлада одређену тешкоћу или уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА – Српски језик

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	ГраMATика (правопис, ортоепија)	5
2.	Књижевност	3
3.	Језичка култура	2
УКУПНО		10

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Додатна настава

Годишњи фонд часова: 18

Циљ додатне наставе из српског језика јесте да се ученицима пружи могућност да напредују и богате своја знања о матерњем језику, да упознају, доживе и тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Исходи:

- Одреди род књижевног дела и књижевну врсту;
- Разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности;

- Разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији;
- Анализира елементе композиције лирске песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле – поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена, појава);
- Разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца;
- Разликује облике казивања;
- Увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике;
- Одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно-уметничком тексту;
- Процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.);
- Развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела;
- Одреди тему и главне и споредне мотиве;
- Анализира узрочно-последично низање мотива;
- Илуструје особине ликова примерима из текста;
- Вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове;
- Илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима;
- Уважава националне вредности и негује српску културноисторијску баштину;
- Наведе примере личне добити од читања;
- Напредује у стицању читалачких компетенција;
- Упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст;
- Разликује променљиве речи од непроменљивих;
- Разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деклинацију;
- Разликује основне функције и значења падежа;
- Употребљава падежне облике у складу са нормом;
- Употребљава глаголске облике у складу са нормом;
- Разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима);
- Доследно примењује правописну норму у употреби великог слова; састављеног и растављеног писања речи, интерпункцијских знакова;
- Користи Правопис (школско издање) правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице;
- Користи различите облике казивања: дескрипцију (потрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог;
- Издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста);
- Саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и натеме из свакодневног живота и света маште;
- Проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту.

Начин остваривања програма

Додатна настава се организује за ученике изнад просечних слобности и посебних интересовања за наставу српског језика, односно за продубљивање знања из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе (књижевност, језик, култура изражавања, филмска и сценска уметност). Додатна настава се може реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада).

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА – ДОДАТНА НАСТАВА – СРПСКИ ЈЕЗИК

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Граматика (правопис, ортоепија)	6
2.	Књижевност	6
3.	Језичка култура	6
УКУПНО		18

Драмско-рецитаторска секција

Циљ и задаци

Циљ драмско-рецитаторске секције је јесте да ученицима пружи могућност да реализују своје глумачке способности, да им се приближи позоришна уметност и развије љубав према позоришној уметности.

Исходи секције:

- Поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- Подстицање ученика за самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- Развијање патриотизма и васпитање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Начин остваривања програма

Драмско-рецитаторска секција се организује годишњим програмом рада у складу са потребама и могућностима ученика и друштвеном средином.

Драмско-рецитаторску секцију у нашој школи организујемо поводом Дана Светог Саве и Дана школе.

Организује се истраживачким, индивидуалним и групним радом ученика.

Постижу се: веће знање, умење, вештине, самообразовање, развија се машта, стваралачки рад и креативност.

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА ЗА 5. РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36

	Назив наставне теме	Бр. час. по теми	Број часова	
			За обраду новог гр.	За друге тип. час.
	Песнице народа мог	10	0	10
	Даске које живот значе	26	0	26
	Укупно:	36	0	36

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију. Њима се језик представља и тумачи као систем без изолованог изучавања језичких појава. То се може постићи користећи у раду поступност, запажање, уочавање, усвајање, систематизацију појмова као и селективност која се остварује избором најосновнијих језичких законитости и информација о њима. Правопис се савлађује помоћу систематских вежбања (различити облици писмених и говорних вежби). Основни циљ је развијање језичког мишљења и језичких свести уочавањем језичких законитости, али и њихово нормирање и дефинисање кроз лексичке, морфолошке, семантичке и синтаксичке вежбе. Код ученика треба развијати способност лепог читања (изражајно и у себи) на различитим текстовима из читанке и шире литературе, казивање напамет научених стихова и одломака у прози истиху, али и способност самосталног тумачења текста, са обрадом књижевнотеоријских и функционалних појмова.

У настави граматике треба примењивати следеће поступке који су се у пракси потврдили својом функционалношћу:

- подстицање свесне активности и мисаоног осамостаљивања ученика;
- сузбијање мисаоне инерције и ученикових имитаторских склоности;

- заснивање тежишта наставе на суштинским вредностима, односно на битним својствима и стилским функцијама језичких појава;
- уважавање ситуационе условљености језичких појава;
- повезивање наставе језика са доживљавањем уметничког текста;
- откривање стилске функције, односно изражајности језичких појава;
- коришћење уметничких доживљаја као подстицаја за учење матерњег језика;
- систематска и осмишљена вежбања у говору и писању;
- што ефикасније превазилажење нивоа препознавања језичких појава;
- неговање примењеног знања и умења;
- континуирано повезивање знања о језику са непосредном говорном праксом;
- остваривање континуитета у систему правописних и стилских вежбања;
- побуђивање учениковог језичког израза животним ситуацијама;
- указивање на граматичку сачињеност стилских изражајних средстава;
- коришћење прикладних илустрација одређених језичких појава

Настава српског језика у шестом разреду биће у функцији оспособљавања ученика за правилно комуницирање савременим књижевним језиком.

Корелација са другим предметима

Страни језик

Историја

Верска настава

Грађанско васпитање

Музичка култура

Ликовна култура

Уџбеници

- Зона Мркаљ, Зорица Несторовић: *Расковник* – Читанка за пети разред основне школе, Клет, Београд 2018.
- Весна Ломпар: Граматика за пети разред основне школе, Клет, Београд 2018.
- Весна Ломпар, Зона Мркаљ, Зорица Несторовић: Радна свеска за пети разред основне школе, Клет, Београд 2018.

Литература

- М. Николић: *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1988.
- П. Илић: *Методика наставе српског језика и књижевности*, Прометеј, Нови Сад, 1991.

- С. Маринковић: *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Креативни центар, Београд, 2003.
- М. Андрић: *Наставно проучавање народног песништва*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.
- Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: *Граматика српског језика*, Завод за уџбенике, Београд, 2008.
- М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурица: *Правопис српскога језика*, Матица српска, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.
- И. Тартаља: *Теорија књижевности*, Завод за уџбенике, Београд, 2008.
- Р. Пешић, Н. Милошевић-Ђорђевић: *Народна књижевност*, Требник, Београд, 1997.
- *Речник књижевних термина*, уредник Д. Живковић, Нолит, Београд, 1992.
- В. Јанковић: *Митови и легенде*, СКЗ, Београд 2006.
- П. Булат, В. Чајкановић: *Митолошки речник*, СКЗ, Београд 2007.
- М. Николић: *Стилске вежбе*, Просветни преглед, Београд, 2000.

Образовни стандарди за српски језик за пети разред

Области:

- 1) Вештина читања и разумевања прочитаног**
- 1) Писано изражавање**
- 2) Граматика, лексика, народни и књижевни језик**
- 3) Књижевност**

1. Вештина читања и разумевања прочитаног

Основни ниво:

- 1.1.1. чита ћирилични и латинични текст
- 1.1.2. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима
- 1.1.3. уочава пасусе у тексту као уже тематске целине
- 1.1.4. служи се садржајима да би пронашао одређени текст

Средњи ниво:

- 2.1.1. чита ћирилични и латинични текст и разуме га
- 2.1.2. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста према датим критеријумима
- 2.1.3. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног
- 2.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, поднаслов, поглавље, пасус, садржај, предговор, поговор)

Напредни ниво:

- 3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста према датим критеријумима
- 3.1.2. изражајно чита текстове различите садржине и облика

- 3.1.3. тумачи текст на основу читања, доживљавања и разумевања
- 3.1.4. издваја кључне речи и резимира текст

2. Писано изражавање

Основни ниво:

- 1.2.1. уме да преприча кратак текст
- 1.2.2. саставља реченице према постављеним предметима на слици и заданим речима
- 1.2.3. уме да опише доживљај према сачињеном плану
- 1.2.4. према датом плану описује природу и личности из ближе околине

Средњи ниво:

- 2.2.1. пише резиме краћег или једноставнијег текста
- 2.2.2. уочава разлику између говорног и писаног језика
- 2.2.3. саставља једноставан текст и уме да га организује у смисаоне целине
- 2.2.4. саставља писмо и зна општа правила о њему као саставу и облику Општења

Напредни ниво:

- 3.2.1. зна и примењује правописну норму
- 3.2.2. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу)
- 3.2.3. уочава и отклања безначајне појединости и сувишне речи у тексту и говору
- 3.2.4. зна хронолошки ток радње у причању, описивању, портретисању, препричавању

3. Граматика, лексика, народни и књижевни језик

Основни ниво:

- 1.3.1. зна да састави просту реченицу и у њој одреди главне реченичне чланове (субјекат и предикат)
- 1.3.2. зна да наброји променљиве и непроменљиве врсте речи
- 1.3.3. разликује просту од сложене реченице
- 1.3.4. зна називе падежа
- 1.3.5. зна називе глаголских облика
- 1.3.6. разликује писање присвојних придева на –ов, -ев, -ин; -ски, -шки, -чки
- 1.3.7. разликује интерпункцијске знакове: запету, тачку, тачку и запету, три тачке, цртицу, црту...
- 1.3.8. проналази непознате речи и изразе у једноставнијим случајевима
- 1.3.9. разликује појмове књижевног и народног језика

Средњи ниво:

- 2.3.1. разликује главне и зависне реченичне чланове
- 2.3.2. дели сложене реченице на просте и одређује њихов број
- 2.3.3. разликује променљиве од непроменљивих речи
- 2.3.4. зна падеже и њихова основна значења

- 2.3.5. зна глаголске облике и њихова значења
- 2.3.6. зна значење придева, врсте придева и компарацију придева
- 2.3.7. зна значење заменица и врсте именичких заменица
- 2.3.8. уочава разлике у интонацији упитних реченица
- 2.3.9. служи се Правописом (школско издање)
- 2.3.10. уочава разлику између антонима и синонима

Напредни ниво:

- 3.3.1. проналази и одређује главне и зависне реченичне делове у реченици
- 3.3.2. познаје и одређује именски и глаголски предикат
- 3.3.3. разликује глаголске облике, зна њихово грађење и промену по лицима
- 3.3.4. зна промену именица по падежима
- 3.3.5. одређује глаголе по глаголском виду и глаголском роду
- 3.3.6. разликује и одређује променљиве и непроменљиве речи у сложенијим случајевима
- 3.3.7. уочава разлике у квантитету акцента
- 3.3.8. уочава и интонацију и паузе везане за интерпункцијске знакове
- 3.3.9. одређује значење непознатих речи и израза у контексту коме су употребљени

4. Књижевност

Основни ниво:

- 1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела предвиђених програмом са именима аутора
- 1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)
- 1.4.3. разликује основне књижевне родове (лирику, епику и драму)
- 1.4.4. уочава неке битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, лик...

Средњи ниво:

- 2.4.1. уочава разлике између препричавања и анализе дела
- 2.4.2. препознаје и разликује тражене стилске фигуре у тексту
- 2.4.3. повезује наслов дела из обавезне лектире, род, врсту и лик из дела на основу одломака
- 2.4.4. увиђа и усваја одређене књижевно теоријске појмове радом на тексту и путем читалачког искуства

Напредни ниво:

- 3.4.1. наводи наслове дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова, тема и мотива
- 3.4.2. проналази и именују стилске фигуре
- 3.4.3. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже

- 3.4.4. разликује облике приповедања: нарација, дескрипција, дијалог...
- 3.4.5. зна основне појмове о драми и позоришту (драмски писац, глумац, редитељ, лектор, сценограф, костимограф, гледалац...)
- 3.4.6. препознаје и одређује врсту строфе и риме
- 3.4.7. разликује врсте ауторске и лирске песме: описна, митолошка, обредна...
- 3.4.8. тумачи лик из текста са више становишта: изглед, осећања, поступци...

Активности ученика:

- Припремање, рад на часу, рад после часа,
- истраживање,
- ангажовање,
- уочавање,
- процењивање,
- закључивање,
- вежбање,
- извођење и
- анализирање.

Активности наставника:

- проналази и примењује најбоље облике и методе рада
- активира ученике
- креира
- стручно помаже рад група и појединаца
- упућује, усмерава помаже, прати, евидентира, анализира

Наставник континуирано прати напредовање ученика. Постоји више начина да се утврди и процени у којој мери је ученик савладао садржаје предвиђене школским планом и програмом. Усмено излагање ученика један је од начина да наставник процени напредовање ученика, дијалог или дискусија на одређену тему између наставника и ученика. Презентација одређених садржаја по упутству наставника, израда домаћег задатка као и различити видови писменог излагања попут диктата, тестова, контролних вежби које више одговарају ученицима који се теже усмено изражавају.

Наставник је у обавези да прати остваривање плана и програма током године. Уколико наиђе на потешкоће у његовом реализовању услед неразумевања ученика појединих садржаја наставник се мора прилагодити датој ситуацији. Пажљива израда наставног плана и редовно припремање наставника за рад обухвата и предвиђање извесних проблема који се могу јавити током наставе као и начин њиховог решавања.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду (у даљем тексту: дневник), а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Разред: Пети

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ

Циљ наставе и учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног јез

Задаци

Оперативни задаци по језичким вештинама

Оперативни задаци по језичким вештинама се постепено проширују и усложњавају. Истовремено се континуирано примењују и оперативни задаци из претходних разреда.

Разумевање говора

Ученик треба да:

- разуме дијалоге (до 10 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама, садржајима и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа;

- разуме општи садржај и издвоји кључне информације из прилагођених текстова после 2-3 слушања;

- разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на групну активност, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости, планови за блиску будућност, свакодневне активности, жеље и избори, итд.).

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- разуме текстове (до 150 речи), који садрже претежно познате језичке елементе, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика;

- разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипови, ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред вожње, специјализовани часописи, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом; - проналази и издваја предвидљиве информације у текстовима из свакодневног окружења (писма, краћи новински чланци, упутства о употреби) и из краћих књижевних форми (приповетке, поезија, драмски текстови) примерених узрасту и интересовању ученика;

- може да изведе закључак о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста са темом из свакодневног живота.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;

- поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о лицима, догађајима и активностима у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре);

- препричава, упоређује и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме, садржаје и комуникативне функције предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре);

- у неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове у складу са предвиђеним комуникативним функцијама, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре).

Интеракција

Ученик треба да:

- у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом (укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама, користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику);

- учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд).

- да одговори на директна питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- пише реченице и краће текстове (до 70 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем;

- издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао;

- користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања (шаље личне поруке, честитке, користи електронску пошту, и сл.).

Медијација

У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумеју, ученик треба да:

- усмено преноси суштину поруке са матерњег на циљни језик и са циљног на матерњи;

- писмено преноси једноставне поруке и објашњења.

Доживљај и разумевање књижевног текста

- Може да изрази утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту (песма, скраћена верзија приче, музичка песма), користећи вербална и невербална средства изражавања (илустрације и израда наменских реквизита, глума).

Знања о језику и стратегије учења

Под знањем о језику подразумева се функционално знање, односно способност ученика да језичке структуре правилно употреби у датој комуникативној ситуацији.

Ученик треба да:

- препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом;

- поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине;

- користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. Форме учтивости);

- разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима;

- уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика и страног језика који учи;

- разуме значај употребе интернационализама;

- примењује компензационе стратегије и то тако што:

1. усмерава пажњу, пре свега, на оно што разуме;

2. покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна (друга, наставника, итд);

3. обраћа пажњу на речи / изразе који се више пута понављају, као и на наслове и поднасловe у писаним текстовима;

4. обраћа пажњу на разне невербалне елементе (гестови, мимика, итд. У усменим текстовима; илустрације и други визуелни елементи у писменим текстовима);

5. размишља да ли одређена реч коју не разуме личи на неку која постоји у матерњем језику;

6. тражи значење у речнику;

7. покушава да употреби познату реч приближног значења уместо непознате (нпр. Аутомобил уместо возило);

8. покушава да замени или допуни исказ или део исказа адекватним гестом / мимиком;

9. уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција и позитивни трансфер).

Исходика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Исходи

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:

- разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства;
- постави и одговори на једноставнија питања личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места;
- упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства
- разуме једноставније предлоге и одговори на њих;
- упути једноставан предлог;
- пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;
- разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути једноставне молбе и захтеве;
- затражи и пружи кратко обавештење;

- захвали и извине се на једноставан начин;
- саопшти кратку поруку (телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње;
- да једноставна упутства (нпр. Може да опише како се нешто користи/прави, напише рецепт и сл.);
- разуме честитку и одговри на њу;
- упути пригодну честитку;
- разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;
- разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности;
- размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
- опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје/активности и способности користећи неколико везаних исказа;
- разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости;
- размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
- разуме жеље планове и намере и реагује на њих;
- размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама;
- саопшти шта он/она или неко други жели, планира, намерава;
- разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима;
- изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија питања и одговори на њих;
- разуме обавештења о простору и величинама;
- опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;
- разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту;
- опише дневни/недељни распоред активности;
- опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;
- разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе;
- размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе;
- представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;
- разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност;
- пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто;

- разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавање допадања и недопадања;
- опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
- разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање

Садржаји

Теме

Towns and cities

Growing up

Days

Going away

Wild life

Learning world

Food and health

Sport

Тематске области у настави страних језика за основну школу – други циклус

Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика.

-Лични идентитет

-Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)

-Географске особености

-Србија – моја домовина

-Становање – форме, навике

-Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест

-Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)

-Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање

-Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање

-Млади – деца и омладина Животни циклуси

-Здравље, хигијена, превентива болести, лечење

-Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи

-Транспорт и превозна средства

-Клима и временске прилике

-Наука и истраживања

-Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика, визуелне и драмске уметности)

-Етички принципи; ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме

- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- Слободно време – забава, разонода, хобији
- Исхрана и гастрономске навике
- Путовања
- Мода и облачење
- Спорт
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
- Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
- Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

;Комуникативне функције

Поздрављање и представљање себе и других и тражење/давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту.

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање краћих, једноставнијих текстова који се односе на дате комуникативне ситуације (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (СМС, имејл, формулари, чланске карте, опис фотографије и сл.).

Hello. Hi. I'm Maria. What's your name? I'm/My name is... Tony is 11. How old are you? I live in (town, city, village). Where do you live? I live at number 46 Black Street. My best friend lives next door. What's your address? What's your phone number? Have you got/Do you have an email address? These are my parents. Their names are ... I can't play tennis, but I can do karate. Can you play the guitar? My birthday is on the 21st of May. When is your birthday? This is Miss May. She's my teacher. This is Mr Crisp. He's my tennis coach
 The Present Simple Tense за изражавање сталних радњи.

Have got/Have за изражавање поседовања. Личне заменице у функцији субјекта I, you ...

Присвојни придеви – my, your... Показне заменице – this/these, that/those

Питања са Who/What/Where/When/How(old)...

Основни бројеви (1-1000).

Предлози за изражавање места – in, at...

Предлози за изражавање времена – in, on, at...

Употреба неодређеног члана са именицама у једнини.

Изостављање члана испред назива спортова.

Употреба одређеног члана уз називе музичких инструмената.

(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; титуле уз презимена особа (*Mr, Miss, Mrs, Ms, Sir*); имена и надимци; начин писања адресе

-Описивање карактеристика живих бића, предмета, појава и места

Слушање и читање једноставнијих описа живих бића, предмета, појава и места и њиховог поређења; усмено и писано описивање/поређење живих бића, предмета, појава и места; изrada и презентација пројеката (постера, стрипова, ППТ-а, кратких аудио/видео записа, радио емисија и слично).

Садржаји

Who's the boy with short fair hair and a black jacket? What's Maria wearing? She's wearing a nice white T-shirt and dark blue jeans. My brother is clever, but lazy. My best friend is kind and fiendly. There is/isn't a cinema/hospital in my town. There are two big bookshops in my town. What's this/that over there? It's a sports centre. How far is it? Zebras are white wild animals with black and white stripes. A cheetah is a fast, dangerous animal. How deep is the Adriatic Sea/the Pacific Ocean? How long is the Danube/the Thames River? Layla is prettier than Susan. Who's the best student in your class? This car is more expensive than that one. London is larger than Belgrade. About eight million people live there. Belgrade is much smaller, but...

The Present Simple Tense i The Present Continuous Tense за изражавање радњи и стања у садашњости

Глаголи *have got, to be* за давање описа

Питања са *Who/What/Where/When/Which/How (old, far, deep, long...)*

Егзистенцијално *There is/are...*

Употреба одређеног члана са именицама које означавају лица и предмете који су познати саговорнику, као и уз имена река, мора и океана.

Употреба/изостављање одређеног члана уз имена градова и држава.

Поређење придева (правилно и неправилно поређење).

(Интер)културни садржаји: географске карактеристике Велике Британије; биљни и животињски свет.

Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/журку или имејла/СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора.

Садржаји

I think we can go out this afternoon. Why not? Let's do it. Sorry, I can't. I must do my homework. Sorry, I think that's boring. Let's do something else. How about going to the cinema? Great. What time? See you then. Let's make pancakes. That's a good idea. What shall we do? Let's play Monopoly. Why don't we meet at the sports centre? What time? Half past two. Fine. I'll see you at the sports centre at half past two. Would you like to come to my birthday party on Sunday? I'm sorry, but I can't make it. I'd love to, thanks.

Императив

How about + глаголска именица

Why don't we + инфинитивна основа глагола

Would you like + инфинитив глагола

Модални глаголи за изражавање предлога – *can/could/shall*

Глагол *will* за изражавање одлука

(Интер)културни садржаји: прикладно позивање и прихватање/одбијање позив

Комуникативне функције

Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, и захвалности

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих исказа којима се тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава жеља, извињење, захвалност; усмено и писано тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање жеља, извињења и захвалности.

Садржаји

I help you? It's OK, I can do it. May I ask a question? Sure. What do you want? Do you want an orange? Yes, please. No, thank you. Can you pass me an orange, please? Of course, here you are. Thank you very much/so much. I want an apple. Can I have this one? Anything else? Can I borrow your pen? Sorry, you can't. I want to go home. Can we buy lemonade there? No, we can't. Oh no. I'm sorry. When does the movie start? It starts at 8.

Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – *can/could/may*

(Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације

Комуникативне функције

Разумевање и давање упутства

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. За компјутерску или обичну игру, употребу апарата, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава.

Садржаји

Drag (the word) and drop it in the correct place. Throw the dice. Move your token... Press the button and wait. Insert the coin in the slot. Peel the onions and chop them. Put the saucepan on the stove.

Императив

Личне заменице у функцији објекта – *me, her, him...*

(Интер)културни садржаји: традиционалне/омиљене врсте јела.

Комуникативне функције

Описивање и честитање празника, рођендана и значајних догађаја, честитање на успеху и изражавање жаљењ

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују и честитају празници, рођендани и значајни догађаји; описивање празника, рођендана и значајних догађаја; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање пригодних честитки у усменом и писаном облику; израда и презентација пројеката у вези са прославом празника, рођендана и значајних догађаја.

Садржаји

Children in Britain usually have their birthday parties at home. Everybody sings Happy Birthday! In Britain, people open their presents on Christmas Day. On Easter Sunday children often hunt for eggs. Happy Valentine's Day! Same to you! Roses are red, violets are blue, my heart is full of love for you. In my country we celebrate a lot of different festivals, but my favourite is... Good luck! Congratulations! Well done! Lucky you! I'm so happy for you! I'm sorry to hear that/about that! It's a pity!

The Present Simple Tense за изражавање уобичајених радњи.

Изостављање члана испред назива празника.

Изостављање члана испред именица употребљених у општем смислу.

(Интер)културни садржаји: значајни празници и догађаји и начин обележавања/прославе; честитања

Комуникативне функције

Описивање догађаја и способности у садашњости

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја/активности и способности (разговор уживо или путем телефона, разгледница, СМС порука, имејл и сл.).

Садржаји

I live in a flat on the first floor. What do you usually do on Sundays? Do you live in a house or in a flat? My sister doesn't go to school. What time do you go to bed/does she get up? He never tidies his room. I can clean my dad's car. When do Americans celebrate Halloween? When does winter start? Where do penguins live? What are you doing at the moment? I'm feeding my cat. We're going on a school trip today. They're having dinner now. I normally go to school by bus, but today I'm going on foot. I'm doing my homework. I always do it after dinner. I can speak three languages, but now I'm speaking English. I am good at maths.

The Present Simple Tense за изражавање уобичајених и сталних радњи.

The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи

Модални глагол *can* за изражавање способности

Прилози за учесталост – usually, often...

Предлози за изражавање правца кретања – *to, from...* Предлози за описивање начина кретања – *by (car), on (foot)*...

(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.

Комуникативне функције

Описивање догађаја и способности у прошлости

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са догађајима/активностима и способностима у прошлости;

усмено и писано описивање догађаја/активности и способности у прошлости; израда и презентација

пројеката о историјским догађајима, личностима и сл.

Садржаји

Where were you at eight o'clock last Saturday? I was at home. What was on TV last night? What time was it on? I watched/didn't watch TV last night. I played volleyball on Monday. What did you do? We went to Paris in July. We travelled by plane. Where did you spend your summer holiday? How did you travel? I lost my passport yesterday. Did you have a good time on holiday? Yes, we did./No, we didn't. I could swim when I was five. I couldn't ski last year.

The Past Simple Tense правилних и најчешћих неправилних глагола. Модални глагол could за изражавање способности у прошлости.

(Интер)културни садржаји: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости (историјска личност,

Комуникативне функције

Исказивање жеља, планова и намера

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање краћих текстова у вези са жељама, плановима и намерама; усмено и писано договарање о жељама, плановима и намерама (телефонски разговор, разговор уживо, СМС, имејл и сл.).

Садржаји

I would like/want to be a doctor when I grow up. He would like a new mobile phone/to go out with his friends. I'm going to do my homework in the afternoon. What are you going to do this afternoon? My parents are going to visit their friends this evening, so I'm going to play all my favourite computer games. Oh! Are you?

The Present Simple Tense (want)Would like + именица/инфинитив глагола. Going to за изражавање будућих планова.

Употреба неодређеног члана уз називе занимања.

(Интер)културни садржаји: свакодневни живот и разонода; породични односи.

Комуникативне функције

Исказивање потреба, осета и осећања

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање, својих осећања и реаговање на туђа.

Садржаји

I'm hot/cold/hungry/thirsty... Take off/Put on your coat. Why don't you take a sandwich/a glass of water? Do you want some juice/biscuits too? Yes, please. Would you like some fruit? I'm tired. What shall we do? Why don't we stop and take some rest? How about going home? I'm happy to see you. I'm glad/sorry to hear that. Oh dear! It's a pity!

The Present Simple Tense (be, want)

Императив *Why don't we/you* + инфинитивна основа глагола

How about + глаголска именица

Would like + именица/инфинитив глагола

(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; употреба емотикона

Комуникативне функције

Исказивање просторних односа и величина

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање краћих текстова у вези са специфичнијим просторним односима и величинама; усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина.

Садржаји

Which room is it in? Where's the library? It's on the left/right. Is the sofa by the door? What's next to/near the table? Where are the (books)? They're on the top/bottom shelf. It's in front of/behind the wardrobe. Where do you do your homework? Where is she? She's at the supermarket/in/at the park... The bakery is between the school and the supermarket. How wide/long/deep is the river? It's 45 metres wide/2 kilometres long. An elephant is bigger than a hippo. The Blue whale is the biggest animal in the world. What is the largest room in your house/flat? The room above/below. My town is in the north-east of Serbia.

Предлози за изражавање положаја и просторних односа – *in front of, behind, between, opposite...*

Питања са *What/Where/Which/How (far, deep, long...)*

Поређење придева (правилно и неправилно поређење).

Употреба одређеног члана са суперлативом придева.

(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед школског и стамбеног простора; локалне мерне јединице (инч, стопа...); природа.

Комуникативне функције

Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима; усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима у ширем комуникативном контексту; израда и презентација пројеката (нпр. О часовним зонама, упоређивање климатских услова у својој земљи са климатским условима једне од земаља циљне културе и сл.).

Садржаји

What time is it? It's five o'clock. It is half past six. It's (a) quarter to/past seven. It's ten past/to eleven. When do your lessons start? At (a) quarter to nine. When do you have your dance classes? On Monday and Wednesday. I was born in January/on the first of January/January the first.. ...on Christmas/Easter Day... Columbus discovered America in 1492/in the 15th century. What is the weather like? It's cold/sunny... The wind is blowing. What was the weather like yesterday? It was foggy/cloudy/windy... It didn't rain, it snowed. It

is usually warm in spring/hot in summer/freezing in winter. It's wetter in the west than in the east. It is much drier in Australia than in Serbia.

The Present Simple Tense за изражавање утврђених програма, планова и распореда (ред возње, ТВ/биоскопски програм и сл.) и уобичајених радњи.

The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи

The Past Simple Tense Предлози за изражавање времена – *in, on, at, to, past, after...*

Питања са *When, What (time/day)...*

Редни бројеви до 100.

(Интер)културни садржаји: климатски услови у Великој Британији; разлика у часовној зони (Београд-Лондон).

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Изражавање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама; постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза (нпр. Креирање постера са правилима понашања, списка обавеза и сл.).

Садржаји

Remember to bring your membership card. You can't sit here, the seat isn't free. Can you use your phone in class? No, we can't. You mustn't use your phone in class. You must write in ink. Do you have to wear uniforms at school? They have to/don't have to wear uniforms at school. I must study today. I have to feed our dog every morning. I must/have to go now.

Модални глаголи за изражавање дозволе, забране, правила понашања и обавезе – *can/can't, must/mustn't(Not) Have to* за изражавање обавезе и одсуства обавезе
(Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Изражававање припадања и поседовања

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са датом комуникативном ситуацијом и одговарање на њих.

Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house. They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car. This is my blanket. This blanket is mine. This isn't your card. It's hers. I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got/doesn't have an umbrella.

Садржаји

Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – *my friend's/friends'/children's books*

Присвојни придеви *my, your...*

Присвојне заменице *mine, yours...Have got/Have* *изражавање поседовања*

Питања са *Whose*

(Интер)културни садржаји: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.

Комуникативне функције

Изражавање интересовања, допадања и недопадања

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са нечијим интересовањима, хобијима и стварима које воли/не воли, које му/јој се свиђају/не свиђају;

размена информација о својим и туђим интересовањима, хобијима, допадању и недопадању (телефонски разговор, интервју, обичан разговор са пријатељима у школи и сл.);

усмено и писано описивање интересовања, допадања и недопадања (писање имејла о личним интересовањима, хобијима, допадању и недопадању, листе ствари које му/јој се свиђају/не свиђају и сл.); истраживачке пројектне активности (нпр. Колики број ученика у одељењу воли/не воли пливање, скијање, тенис и сл.) графичко приказивање и тумачење резултата.

Садржаји

I'm interested in (swimming). What (sports) are you interested in? My hobby is (collecting bagdes). What's your hobby? I love swimming because I'm good at it. I don't like skiing. I'm bad at it. What do you like doing? Peter dosen't like football. Sally is crazy about dancing. My favourite sport is tennis. What's your favourite sport? What are your hobbies and interests? Fifteen out of thirty people like tennis – eight boys and seven girls.

Придевско-предлошке фразе – *interested in, good/bad at, crazy about...* Глаголи *like/love/hate* + глаголска именица

Питања са *What, Who, Why ...*

(Интер)културни садржаји: интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).

Комуникативне функције

Изражавање мишљења (слагања и неслагања)

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања; усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања.

Садржаји

What do you think of/about...? How do you like it? Please tell me about... Do you agree with (me)? I think/feel it's OK/Okay. You're right/wrong! That's true. Exactly. Tht's not true. I'm not sure. I like/don't like it because it's boring.

The Present Simple Tense (think, like, agree...) Питања са *What, Why, How ...* (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.

Комуникативне функције

Изражавање количине, бројева и цена

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено и писано; слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи...); писање списка за куповину; записивање и рачунање цена.

Садржаји

How many people are there in the park? There are two men/women and three children in the park. How much milk does he need? Is there any butter in the fridge? No, there isn't any butter, but there's some margarine. I haven't got any food for you. I've got some lemonade/strawberries. There isn't much fruit in the bowl. There aren't many biscuits left in the cupboard. There are a lot of spoons and forks and some/six knives on the table. I need a hundred grams of sugar (100 g)/a bottle of (fizzy) water/2 kilos of potatoes. Can I have a sandwich and a glass of juice please? That's £7.80. Shopping list: a packet of butter, two loaves of bread, three pots of yoghurt, a bunch of bananas...

Основни бројеви до 1000.

Правилна множина именица.

Множина именица које се завршавају на – у, -f/fe: *strawberries, shelves, knives...*

Множина именица које се завршавају на – о: *kilos, potatoes...* Синкретизам једине и множине: *sheep, fish...*

Најчешћи облици неправилне множине (*men, women, children, people, feet, teeth, mice...*)

Бројиве и небројиве именице – *rounds, money...* Детерминатори – *some, any, no.*

Квантификатори – *much, many, a lot of.*

Питања са *How much/many.*

(Интер)културни садржаји: друштвено окружење; локална мерна јединица за тежину (фунта); валута, намирнице и производи специфични за циљну културу.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за

крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика у друштвеном чину. Уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала. Учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан. Током часа се препоручује динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на налоге наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд). Мануелне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера и сл). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио- -записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл). Игре примерене узрасту

Корелација

- Српски језик
- Географија
- Биологија

Уџбеник за реализацију програма

English Plus 1, уџбеник за 5. Разред, Ben Wetz, Janet Hardy Gould, Нови Логос, 2018.

English Plus 1, радна свеска за 5. Разред, Ben Wetz, Janet Hardy Gould, Нови Логос, 2018.

Литература за реализацију програма

- Тестирање у настави страних језика, Наум Димитријевић
- Граматика енглеског језика, Љубица Поповић, Вера Мирић

Стандарди

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору.

ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење.

ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате / блиске теме.

ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим / блиским темама (нпр. Личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. Писма, мејлови итд.)

ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе.

ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства.

ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.

ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима.

ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...)

ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. Начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

2. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања.

ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама.

ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. Оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћена визуелним елементима.

ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама.

ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве.

ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу.

ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила.

ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. Начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/неприкладно у контексту циљних култура.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

3. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.3.1.1. Разуме дуге низове саопштења, упутстава, молби итд. Који се тичу његових потреба и интересовања.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.3.1.10. На основу смисла читавог текста и садржаја појединачних делова открива значења непознатих речи и конструкција.

ПСТ.3.1.11. Разуме експлицитно изражена осећања, жеље и расположења.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.20. На једноставан начин излаже на задату тему и одговара на питања која се односе на њу.

ПСТ.3.1.22. Резимира текст који слуша или чита ослањајући се у мањој мери на језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.26. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ПСТ.3.1.24. Пише краће текстове од неколико логички повезаних реченица о узрасно релевантним темама (о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота).

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.3.1.31. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.2.3. Познаје и користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ПСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ПСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. Начин обраћања и поздрављања).

Активности ученика

Ученик редовно похађа наставу и адекватно реагује на упутства наставника. Пажљиво прати предавања, записује најважније ствари и активно учествује у процесу наставе. Поставља наставнику подпитања како би што боље схватио оно што наставник презентује. Обраћа се наставнику са поштовањем и уважавањем. Развија самокритички став према себи, уважава мишљење других и прихвата критику. Сарађује са наставником и друговима из разреда. Учествује у раду групе, ради на сопственом усавршавању и јачању самопоуздања. Присуствује часовима допунске наставе уколико има потешкоћа у учењу и отворено разговара са наставником о извесним проблемима у учењу. Присуствује часовима додатне наставе уколико има интересовања за страни језик, припрема се уз помоћ наставника за учешће на такмичењима.

Ученик ради вежбе слушања (према упутствима наставника или са траке), повезује појмове у вежбанки, додаје делове слике, допуњује информације, селекује тачне и нетачне исказе и сл. Учествује у играма које су примерене његовом узрасту, пева у групи, пише по диктату, израђује сликовни речник. Преводи гест у исказ

и исказ у гест. Повезује звучни материјал са илустрацијом и текстом, повезује наслове са текстом. Учествује у изради илустрованих и писаних материјала. Разуме писани језик, уочава дистинктивна обележја која указују на граматичке специфичности. Одговара на једноставна питања у вези са текстом. Проналази речи које недостају, повезује краћи текст и реченице са сликама и илустрацијама. Попуњава формулар, пише честитке и разгледнице и краће текстове.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу; бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима. Подстиче ученике, даје савете и пружа помоћ; усмерава, реализује, демонстрира, објашњава, даје упутства; омогућује примену наученог; прати ефекте сопственог рада и рада ученика. Наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја. Третира ученике као одговорне, креативне и активне учеснике у друштвеном чину. Подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад. Подстиче развијање такмичарског духа код ученика и позитивне атмосфере у разреду. Подстиче ученике на константно усавршавање и ради на јачању њиховог самопоуздања. Заједно са ученицима решава проблеме, пружа им корисне савете.

Наставник поседује довољно стрпљења за ученике који слабије напредују, не запоставља их већ их стално укључује у различите активности, подстиче их и увек похваљује њихов труд. Припрема материјал са лакшим задацима за слабије ученике и додатни материјал за ученике који су надарени и брже ураде постављене задатке од осталих. Наставник организује часове допунске наставе за ученике који имају потешкоћа у учењу као и часове додатне наставе за одличне и надарене ученике. Наставник подстиче одличне ученике и припрема их за учешће на такмичењима. Ангажује ученике приликом израде постера, паноа и другог материјала који ће украсити њихову учионицу и учинити је пријатним местом за учење и дружење.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса

мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Енглески језик Додатна настава

Годишњи фонд часова: 9

Циљеви

Циљ додатне настава је проширивање знања код ученика изнад просечних способности и посебних интересовања за наставу енглеског језика, из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе (језик, култура изражавања). Часови се одржавају једном недељно по распореду који наставник прави на почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику и усавршавање осталих језичких вештина је један од главних циљева додатне наставе.

Исходи

- разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега;
- пита и каже колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства;
- на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/каже/израчуна колико нешто кошта;

- састави списак за куповину – намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.);
- изрази количину у мерама – 100 гр шећера, 300 гр брашна
- разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Додатна настава се може реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада). Наставник у великој мери користи циљни језик како би ученици усвојили што већи број најчесталијих фраза и израза. За сваки час наставник припрема одговарајући материјал са различитим вежбама и задацима који су примерени знању ученика. Наставник један део часа посвећује комуникацији на страном језику како би ученици применили стечено знање и оспособили се за усмено излагање на страном језику које уједно представља најтежи сегмент савладавања страног језика

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА-Енглески језик

Редни број наставне	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	School	2
2.	Family	2
3.	Health, food, and clothes	3
4.	Travel and holiday	2
УКУПНО		9

Уџбеник за реализацију програма

-English Plus 1, Енглески језик за 5. Разред основне школе, Ben Wetz, Janet Hardy Gould Нови Логос, 2018.

Енглески језик Допунска настава

Годишњи фонд часова: 9

Циљ

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, усменог и писменог изражавања. Један од најважнијих циљева допунске наставе је свакако што веће ангажовање и мотивисње ученика са потешкоћама у учењу.

Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или се уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

Исходи

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:

- разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства;
- постави и одговори на једноставнија питања личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места;
- упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Начин остваривања програма прилагођен је способностима ученика како би се у постигли што бољи резултати у раду. Постоји велики број деце ромске националности који се налазе у тешкој материјалној ситуацији па често немају књиге, свеске и школски прибор зато наставник за њих припрема фотокопирани материјал како би им олакшао процес учења. На часовима допунске наставе примењује се фронтални и индивидуални облик рада како би наставник ученицима дао конкретна објашњења на задатим примерима. Ученици раде вежбе и задатке са основног нивоа које уз помоћ наставника могу успешно завршити.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА- Енглески језик

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	School	2
2.	Family	2
3.	Health, food, and clothes	3
4	Travel and holiday	2
УКУПНО		9

Уџбеник за реализацију програма:

-English Plus 1, Енглески језик за 5. Разред основне школе, Ben Wetz, Janet Hardy Gould, Нови Логос, 2018.

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

ПРЕДМЕТ: РУСКИ ЈЕЗИК

Пети разред

Годишњи фонд часова: 72

Недељни фонд: 2

Циљ учења руског језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу

Исходи

На крају V разреда ученик треба да:

- разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење / давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства;

- постави и одговори на једноставнија питања личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места;
- упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге и одговори на њих;
- упути једноставан предлог;
- пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;
- разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути једноставне молбе и захтеве;
- затражи и пружи кратко обавештење;
- захвали и извине се на једноставан начин;
- саопшти кратку поруку (телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње;
- да једноставна упутства (нпр. Може да опише како се нешто користи / прави, напише рецепт и сл.);
- разуме честитку и одговри на њу;
- упути пригодну честитку;
- разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;
- разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности;
- размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
- опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности и способности користећи неколико везаних исказа;
- разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости;
- размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
- разуме жеље планове и намере и реагује на њих;
- размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама;
- саопшти шта он/ она или неко други жели, планира, намерава;
- разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима;
- изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија питања и одговори на њих;
- разуме обавештења о простору и величинама;

- опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;
- разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту;
- опише дневни / недељни распоред активности;
- опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;
- разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе;
- размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе;
- представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;
- разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност;
- пита и каже шта неко има / нема и чије је нешто;
- разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавање допадања и недопадања;
- опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
- разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;
- разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега;
- пита и каже колико нечега има/ нема, користећи једноставија језичка средства;
- на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/ каже/ израчуна колико нешто кошта;
- састави списак за куповину – намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.)
- изрази количину у мерама – 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл.

Садржај програма

- Знакомство (2)
- Гости в школе (2)
- Гости в доме (2)
- Концерт и проводы (2)
- Звуки и буквы (5)
- В Москве (3)
- Суббота (4)
- Чья это семья (4)
- Перед Новым годом (4)
- С Новым годом (4)

Зимние забавы (4)
О вкусах не спорят (4)
Мы считаем, вычитаем (4)
Как всё успеть (4)
Занимайтесь спортом (4)
Наступила весна (4)
О России (4)
Занятия в школе (4)
Обедаем по-русски (4)
Скоро каникулы (4)

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ У НАСТАВИ СТРАНИХ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ – ДРУГИ ЦИКЛУС

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језик.

- 1) Лични идентитет
- 2) Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)
- 3) Географске особености
- 4) Србија – моја домовина
- 5) Становање – форме, навике
- 6) Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
- 7) Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)
- 8) Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање
- 9) Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање
- 10) Млади – деца и омладина
- 11) Животни циклус
- 12) Здравље, хигијена, превентива болести, лечење
- 13) Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи
- 14) Транспорт и превозна средства
- 15) Клима и временске прилике
- 16) Наука и истраживања
- 17) Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика, визуелне и драмске уметности итд.)

- 18) Етички принципи); ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме
- 19) Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- 20) Слободно време – забава, разонода, хобији
- 21) Исхрана и гастрономске навике
- 22) Путовања
- 23) Мода и облачење
- 24) Спорт
- 25) Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
- 26) Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
- 27) Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

Садржаји

Привет! Меня зовут Мария. Как тебя зовут? Я – Ирина. Можно просто Ира. Мне 12 лет. Здравствуй, Иван Владимирович. Добрый день, ребята! Как дела? Сколько тебе лет? Я из России, из Москвы. Ты откуда? Я живу в Воронеже. Я живу в городе Ниш. На какой улице ты живёшь? Я живу на улице Гагарина, дом 12, квартира 14. Это на каком этаже? На втором. Дай мне, пожалуйста, свой номер телефона. У тебя есть имейл (адрес электронной почты)? Это мои родители. Мою маму зовут Вера, папу – Николай. Я родился/родилась 15 мая. Когда у тебя день рождения? Я занимаюсь спортом, тренируюсь три раза в неделю.

Презент повратних глагола: заниматься, тренироваться. Презент глагола жить.

Конструкције за изражавање посесивности: у+ ген. Личних заменица и именица (у меня, у тебя, у неё, у него у нас, у вас, у них; у Ивана, у Ирины). (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтиво-сти; имена, патроними, презимена и надимци; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; нумерисање спратова.

Кто мальчик в чёрных джинсах и белой рубашке? Что надела Маша? Она надела зелёную юбку и зелёную футболку. Она высокая и стройная. У неё голубые глаза и длинные светлые волосы. Какие у тебя глаза? Какой у тебя рост? Какого цвета у тебя футболка? Посмотрите, я надел сегодня новые джинсы! Мой брат умный, но не очень трудолюбивый. На улице Князя Михаила есть книжные магазины. В центре нашего города большой торговый центр недалеко от книжного магазина. Москва – столица России. Санкт-Петербург – северная столица России. Москва больше Санкт-Петербурга. Белград меньше Москвы. У меня есть кошка. Её зовут Мурка. Она маленькая, белая.

Придеви. Род, број и слагање с именицама.

Конструкције за изражавање посесивности: у+ ген. Личних заменица и именица (у меня, у тебя, у неё, у него у нас, у вас, у них; у Ивана, у Ирины).

Присвојне заменице: мой, твой, наш, ваш, их. Слагање с именицама. Прошло време фреквентних глагола.

Прост компаратив больше, меньше, лучше. (Интер)културни садржаји: Русија и Србија: градови; биљни и животињски свет.

Давай играть в футбол/баскетбол! Поиграем вместе? Пусть Витя играет в футбол. Приглашаю тебя ко мне на день рождения/вечеринку. Приходи ко мне на вечеринку! Ты сможешь прийти ко мне на день рождения завтра в семь? Вечеринка у меня дома/ кафе. Спасибо за приглашение, я обязательно приду. К сожалению, я не смогу прийти, я должен присмотреть за братом. Извини, но я не смогу прийти.

Вечеринка /день рождения, к сожалению, без меня. Давай пойдём в кино завтра? Где встречаемся? Около метро. Во сколько? В пять. Заповедни начин; треће лице једине/множине: Пусть Саша играет!; прво лице множине (с речцом давай и без ње): Поиграем вместе!

Давай поиграем вместе! Давай играть вместе!

Предлошко-падежне конструкције (у, около, без + ген; к + дат; в, на + ак; с, за + инстр, в,на + лок).

Интонација упитних исказа без упитне речи. Садашње време у значењу будућег.

Модалне конструкције (личне и безличне): Мне надо; я должен/должна.

(Интер)културни садржаји: прикладно позивање и прихватање/одбијање позива.

Тебе помочь? Нет, спасибо. Да, пожалуйста. Что тебе нужно? Тебе нужна ручка? Ты хочешь апельсин?

Передай, пожалуйста, соль. Конечно, вот она. Спасибо огромное. Не за что. Ничего. Дай мне, пожалуйста, ручку. Можно? Конечно, пожалуйста, вот она. К сожалению, ручка мне нужна. Извини(те), можно вопрос?

Заповедни начин.

Садашње време глагола хотеть. Предикатив можно.

Интонација упитних исказа без упитне речи..

(Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације

Закрой глаза. Угадай, кто говорит. Пропусти один ход. Иди два хода вперед/назад.

Возьми яблоко, нарежь его на ломтики. Налей воду в кастрюлю. Свари пельмени.

Заповедни начин.

(Интер)културни садржаји: традиционалне / омиљене врсте јела (пельмени, блины, борщ...).

Поздравляю тебя с днём рождения! Желаю всего самого лучшего! С Новым годом! С Рождеством С Днём Учителя! С Восьмым марта! Счастливо! Желаю тебе/вам всего хорошего: здоровья, счастья, успеха. Тебе/вам тоже всего хорошего. Поздравляю с успехом!С приездом! Добро пожаловать! С Днём ангела! Хочу пожелать тебе всего самого-самого лучшего!

Садашње и прошло време.

Глаголи хотеть, желать/пожелать кому что, поздравить (кого с чем).

(Интер)културни садржаји: значајни празници и догађаји и начин обележавања / прославе; честитање.

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима / активностима и способности- ма; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја / активности и способности (разговор уживо или путем телефона, разгледница, СМС порука, имејл и сл.).

Садржаји

Я живу на втором этаже. Ты живёшь в одноэтажном или многоэтажном доме. У меня брат и сестра. Они не ходят в школу.

Что ты делаешь по воскресеньям? Во сколько ты ложишься спать вечером? У него в комнате беспорядок. Они сейчас завтракают. Что ты обычно ешь на завтрак?

Обычно я в школу я езжу на автобусе. Каждый день я хожу на тренировки по баскетболу. После школы я гуляю с собакой. Я хорошо знаю математику. Папа стоит в пробке. Я хорошо плаваю. Моя маленькая сестрёнка ещё не ходит. Мы едем на экскурсию! Не могу дождаться! Я леплю снеговика!

Глаголи кретања (садашње време): иди/ходить, ехать/ездить, лететь/летать, плыть/плавать.

Прилози за време: утром, днём, вечером, весной, осенью. Садашње време глагола есть и пить.

(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са догађајима / активностима и способностима у прошлости; усмено и писано описивање догађаја / активности и способности у прошлости; израда и презентација пројеката о историјским догађајима, личностима и сл.

Где ты был в прошлую среду в пять часов? Я был дома. Ты смотрела вчера фильм? Во сколько начался фильм? Я не смотрел телевизор вчера. Как ты провёл свои летние каникулы? Ты ездил к бабушке?

По телевизору показывали мой любимый сериал. В пять лет я умел плавать.

Прошло време фреквентних повратних и неповратних глагола. Прилози за време: вчера, сегодня, утром, вечером, ночью...

Глаголи кретања (прошло време): иди/ходить, ехать/ездить, лететь/летать, плыть/плавать. Интонација упитних исказа без упитне речи.

(Интер)културни садржаји: историсјки догађаји и открића; важније личности из прошлости (историјске личности, писци, књижевнице, научници/е, уметници/е, и сл).

Кем ты станешь? Я стану лётчиком. А ты кем хочешь стать? Я хочу стать учительницей. Мой брат хочет быть программистом. Сегодня вечером мои родители идут в гости. После обеда я делаю домашнее задание. Завтра мы идём к бабушке в гости.

Будуће време глагола быть и стать. Конструкције стать, быть + инстр.

Садашње време у значењу будућег. (Интер)културни садржаји: свакодневни живот и разонода; породични односи.

Мне холодно. Мне жарко. Мне хочется есть/пить. Надень куртку! Сними капюшон! У меня болит зуб. Налей мне воды, пожалуйста! С- делай мне бутерброд, пожалуйста, так есть хочется!

Безличне реченице. Глагол хотеть.

Глагол хотеться (безлична употреба: мне хочется). Заповедни начин глагола есть и пить.

Интонација упитних исказа без упитне речи.

(Интер)културни садржаји: мимика и гестикација; употреба емотикона.

Где книжны магазин? Рядом с нашей школой. Где окно? На стене. Где рюкзак? Под столом. Где картина? Над доской. Слева от шкафа

– доска. Мой дом двухэтажный. Моя квартира трехкомнатная. Моя комната небольшая. Слева от двери, у окна, стоит письменный стол. Посередине комнаты маленький диван со столиком. В углу стоит моя кровать. Под моим окном растёт большая липа. У моего дедушки в деревне красивая изба. Его изба больше избы его брата.

Генитив, инструментал, локатив с предлозима. Компаративи больше, меньше.

Слагање придева с именицама. (Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед школског и стамбеног простора; руска сеоска кућа; природа.

Который час? Сколько времени? Когда начинается первый урок? В полдевятого. Когда у тебя тренировки по плаванию? По понедельникам и четвергам. Во сколько? В котором часу? В пять часов. Я родилась шестого февраля. Какая погода? Холодно. Снег идёт. Жарко и душно на улице. Какое сегодня число? Первое апреля. Какое числа начинается чемпионат по футболу? Двадцатого апреля.

Основни бројеви до 1000.

Облици час, часа, часов уз основне бројеве. Редни бројеви до 100.

Слагање редног броја с именицом у роду, броју и падежу (двадцатое апреля, двадцатого апреля).

Безличне реченице с предикативима (мне жарко, на улице холодно). Интонација упитних исказа без упитне речи.

Упитне заменице и прилози.

(Интер)културни садржаји: климатски услови; разлика у часовној зони.

На уроке нельзя разговаривать. На уроке можно задавать вопросы. Сегодня я должен/должна заниматься. Мне нужно прочитать книгу до четверга. Собаку надо кормить каждый день. Извините, можно войти? Да, можно. Нет, нельзя. Курить запрещено! Запрещено кормить животных!

Безличне реченице с предикативима: надо, нельзя, нужно, можно. Датив личних заменица и именица.

Интонација упитних исказа без упитне речи.

(Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.

У меня есть собака. Мою собаку зовут Бобик. У меня нет мобильного. У кого есть сестра/брат? Это твоя собака? Нет, не моя. Это собака моего друга. Да, моя. У них в голове только компьютеры. Это дом бабушки.

Конструкције за изражавање посесивности: у+ ген. Личних заменица и именица (у меня, у мамы); именица + именица у генитиву (дом папы). Општа негација (нет и не).

Посебна негација (Не моя собака). Присвојне заменице.

Интонација упитних исказа без упитне речи.

(Интер)културни садржаји: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.

У тебя есть хобби? Какое у тебя хобби? Я интересуюсь моделированием. Делаю макеты ракет и космических кораблей. Я расту кактусы. Я интересуюсь плаванием. Умею плавать брассом и на спине. Мне не нравятся зимние виды спорта. Люблю кататься на санках. Не люблю кататься на лыжах. Мой любимый спорт – теннис. Мне интересно

смотреть теннис. Чем ты интересуешься? Дети, сколько вас любит играть в футбол? Сколько в баскетбол?

Глаголи заниматься, интересоваться чем. Безлична употреба глагола нравиться.

Интонација упитних исказа без упитне речи.

(Интер)културни садржаји: интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).

Что ты думаешь на эту тему? Пожалуйста, расскажи мне об этой книге! Она интересная? Да, мне книга очень понравилась. Нет, не интересная. Довольно скучная. Да, я согласен/согласна. Нет, не согласен/согласна.

Интонација упитних исказа без упитне речи.

Кратки облици придева согласен/согласна/согласны. (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.

Сколько мальчиков, сколько девочек в классе? В классе 12 мальчиков и 15 девочек.

Сколько тебе лет? Мне 15 лет. Который час? Пять часове две минуты У нас в школе есть гардероб. У Виктора нет со-баки. Есть молоко в холодильнике? Нет, молока нет, но кефир есть. Сколько стоит клубника? 150 рублей за килограмм. Список покупок продуктов: килограмм муки, два килограмма сахара, 300 грамм ветчины, 200 грамм сыра, 2 пакета молока. Мне, пожалуйста, борщ и котлету. А мне суп и макароны с сыром. Пожалуйста, я хочу заказать кофе и апельсиновый сок. А мне, пожалуйста, компот. Сколько с нас? С вас 300 рублей.

Упитне заменице и прилози. Основни бројеви до 1000.

Интонација упитних исказа без упитне речи. Императив фреквентних глагола.

(Интер)културни садржаји: друштвено окружење; локалне мерне јединице, намирнице и јела специфични за циљну культуру.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

4. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функција-ма, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (ин-тернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:
- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;

–уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;

–учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;

–рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;

–за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике / активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном је- зику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и ак- тивности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-

- записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годи- шњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и ми- ни-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

–уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);

–препознавање везе између група слова и гласова;

–одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/ нетачно, вишеструки избор;

–извршавање прочитаних упутстава и наредби. Писмено изражавање:

–повезивање гласова и групе слова;

–замењивање речи цртежом или сликом;

–проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);

–повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;

–попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. За пртљаг);

–писање честитки и разгледница;

–писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд. Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем)

за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни.

Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредсреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

Нављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);

–текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);

–лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);

–степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

–јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);

–излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)

–Ове активности се могу реализовати на различите начине и то.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. Визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

–читање ради усмеравања;

–читање ради информисаности;

–читање ради праћења упутстава;

–читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

–глобалну информацију;

–посебну информацију,

–потпуну информацију;

–скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне

обrade, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично по-

– читањем писаног текста пред публиком;

– спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.

– реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

– размену информација,

– спонтану конверзацију,

– неформалну или формалну дискусију, дебату,

– интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Граматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њи-ховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Граматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Корелација са другим предметима

- Српски језик
- Енглески језик
- Историја
- Географија
- Музичка култура

- Физичко васпитање
- Верска настава
- Рачунарство и информатика
- Биологија

Уџбеник

Орбита 1, руски језик за 5.разред основне школе, Завод за уџбенике, Београд, 2007, П. Пипер, М. Петковић, С. Мирковић.

Литература

Николић, В. Методика наставе руског језика. Београд: ЗУНС, 1996
 Тошовић, Б. Руска граматика. Сарајево: ЗУНС, 1988
 Девић, В. По-руски в класе. Београд: ЗУНС, 1992
 Маројевић, Р. Руска граматика. Београд: ЗУНС, 2009
 Мароевич, Р. Русская грамматика. Москва-Белград, 2001.

Стандарди

ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА
 ЗА КРАЈ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ЗА СТРАНИ ЈЕЗИК

Општа предметна компетенција

Општа предметна компетенција или језичка комуникативна компетенција обухвата поседовање свести о језику као комуникационом средству, располагање основном језичком писменошћу и схватање повезаности између језика и културних идентитета. Она омогућава ученику да се користи једноставним језичким средствима у циљу обављања елементарне писмене и усмене комуникације, остваривања интеракције и преношења информативних и других садржаја из полазног језика ка циљном и обрнуто, у приватном, јавном и образовном контексту.

Основни ниво

Ученик разуме главне информације у најједноставнијим писаним и усменим исказима. У усменом и писаном општењу користи најједноставнија језичка средства за исказивање информација о себи и својим непосредним потребама. Познаје основне граматичке и лексичке елементе. Разуме основне појаве и процесе циљне културе.

Средњи ниво

Ученик разуме препознатљиве и предвидиве информације у фреквентнијим и једноставнијим врстама писаних текстова и формама усменог општења, а које се односе на њему блиске ситуације и појаве.

Користи типске фразе, готове изразе, конструкције и просте реченице за формулисање конкретних исказа везаних за сопствену личност и свакодневне активности или послове. Познаје одређени број правилних граматичких елемената и структура и

основну лексику из домена сопствене свакодневице и непосредног интересовања. Поседује свест о суштинским сличностима и разликама између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик разуме већи број речи и израза у свакодневној усменој и писаној комуникацији, везаних за сопствену личност, окружење, интересовања, школски контекст. Поседује елементарни репертоар језичких средстава за савладавање типичних и уобичајених свакодневних комуникативних ситуација.

Ученик познаје већину једноставнијих и одређени број сложенијих граматичких правила и фреквентне лексике. Ученик прихвата постојање разлика између сопствене и циљне културе и прилагођава своје понашање основним општеприхваћеним друштвеним конвенцијама.

Специфичне предметне компетенције

5. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Функционално-прагматичка компетенција представља комуникативну компетенцију у ужем смислу и обухвата умеће рецепције (разумевања говора и разумевања писаног текста), умеће продукције (писано и усмено изражавање), умеће интеракције и умеће језичког посредовања (медијације).

Основни ниво

Ученик разуме најфреквентније речи и изразе из свакодневног спорог и разговорног говора, као и најједноставније писане текстуалне форме. Уме да обави основне комуникативне активности (поздрављање, представљање, добродошлица, опраштање, захваљивање, пружање информација о себи, распитивање о суштинским информацијама које се тичу саговорника).

Средњи ниво

Ученик разуме уобичајене речи, изразе, фразе и кратке везане усмене исказе и записе који се тичу његових непосредних искуствених доживљаја и сфера интересовања. Сналази се у кратким и увежбаним комуникационим секвенцама и улогама, уз употребу научених и уобичајених фраза и формула (постављање питања и давање одговара).

Напредни ниво

Ученик разуме фреквентне и уобичајене писане и усмене исказе, као и кратке, једноставне текстове и усмене прилоге везане за познате теме, појаве и догађаје. Обавља основне језичке функције (давање и тражење, тј. Размена информација о искуствено блиским датостима и појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења), у писаном и усменом општењу, уз успостављање базичног, али ефикасног друштвеног контакта.

2) ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Лингвистичка компетенција се односи на познавање и разумевање принципа функционисања и употребе језика и обухвата фонолошко-фонетска, правописна, лексичка, семантичка, граматичка (морфосинтаксичка) знања.

Основни ниво

Ученик познаје изговор фреквентних, понављаних и меморисаних гласова, као и неких најчешћих гласовних група. Повезује гласове и начин(е) њиховог записивања у увежбаним речима. Познаје ограничени број регуларних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру научног контингента језичких средстава. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за савладавање основних комуникативних активности.

Средњи ниво

Ученик познаје исправан изговор већине гласова и гласовних група, уз ограничења акценатско-интонацијске природе. Ученик исправно записује гласове и гласовне комбинације и познаје одређен број основних правописних правила. Ученик познаје једноставне граматичке елементе и конструкције. Ученик познаје ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

Напредни ниво

Ученик углавном правилно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим и неувежбаним комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу и познаје фреквентна правописна правила. Познаје одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе именица, глагола, придева, прилога. Ученик познаје фреквентне лексичке елементе који се односе на искуствено блиске теме и ситуације.

3) ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Основни ниво

Ученик познаје основне појаве и процесе који одликују свакодневни живот циљне културе / циљних култура, познаје основне просторне и временске оквири развоја циљне културе / циљних култура, као и најзначајније личности и дела из историје и савременог доба. Ученик показује интересовање за одређене појаве и личности циљне културе.

Средњи ниво

Ученик поседује основна знања о разликама у свакодневном животу и разуме да су разлике последица сложености културе. Ученик познаје и разуме основне природне и друштвене специфичности циљне културе. Ученик поседује свест о основним сличностима и разликама између своје и циљне културе и препознаје/избегава најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Негује позитиван и отворен став према разликама које препознаје између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик поседује општа знања о свакодневном животу, друштву и култури страног/страних језика. Разуме утицај природних и друштвених појава на процесе у властитој и циљној култури; разуме положај земаља циљне културе у свету и њихову везу са властитом културом. Прихвата разлике које постоје између властите и циљне културе и уме да прилагоди понашање основним конвенцијама. Негује став отворености и радозналости према циљној култури / циљним културама и поседује основне вештине за критичко истраживање и разумевање појава циљне и властите културе.

Други страни језик

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

6. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ДСТ.1.1.1. Разуме најједноставније речи, имена, бројеве (нпр. Цене, датуме, изразе за количину и меру) и успева да их запише, уколико му се саопштавају или диктирају полако и разговетно и уколико су јасно контекстуализовани.

ДСТ.1.1.2. Разуме значење најфреквентнијих речи, фраза и других основних лексичких елемената у оквиру једноставних, кратких, јасно контекстуализованих усмених исказа.

ДСТ.1.1.3. Разуме и прати једноставна упутства и обавештења која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно.

ДСТ.1.1.4. Разуме споро и разговетно артикулисана јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење. ДСТ.1.1.5. Разуме основни смисао најједноставније конверзације, тј.

Предмет разговора који прати, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро. **РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА**

ДСТ.1.1.6. Препознаје лична и друга имена, као и најуобичајеније интернационализме, разуме фреквентне речи и изразе.

ДСТ.1.1.7. Разуме кратке и једноставне поруке у белешкама, електронским порукама (мејл, СМС).

ДСТ.1.1.8. Разуме најједноставнија упутства, уколико укључују и визуелне елементе.

ДСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и главне информације у најједноставнијим врстама текстова (натписи, огласи, вести, кратки извештаји, сервисне информације, временске прогнозе, брошуре, проспекти, рекламе, стрипови), уколико су праћени илустративним елементима и препознатљивим начином графичког обликовања. **УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ**

ДСТ.1.1.10. Чита наглас (изражајно) кратке и једноставне текстове (показујући да прати њихов општи смисао).

ДСТ.1.1.11. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи најједноставнија језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника.

ДСТ.1.1.12. Саопштава саговорнику основне информације о себи и најближем окружењу (породица, кућни љубимци, место становања, школа, хоби).

ДСТ.1.1.13. Најједноставнијим језичким средствима тражи од саговорника одређени предмет.

ДСТ.1.1.14. Најједноставнијим језичким средствима, уз употребу увежбаних фраза, именује и описује људе и ствари из свог непосредног окружења или везане за лична искуства.

ДСТ.1.1.15. Поставља најједноставнија питања личне природе (о блиским темама, потребама, интересовањима, предметима у нечијем поседу) и одговара на слична питања саговорника. 25

ДСТ.1.1.16. Најједноставнијим језичким средствима саопштава шта воли, а шта не и поставља иста/таква питања саговорнику.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.1.1.17. Пише најједноставније податке о себи и лицима из свог блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

ДСТ.1.1.18. Пише најкраће и најсажетије белешке о информацијама од непосредног личног интереса (нпр. Списак за куповину).

ДСТ.1.1.19. Писаним путем доставља информације о себи или тражи информације о другима.

ДСТ.1.1.20. Пише кратке и једноставне поздраве и поруке (као СМС, путем електронске поште или социјалне мреже).

ДСТ.1.1.21. Повезује неколико кратких исказа у везани текст о блиским темама.
МЕДИЈАЦИЈА

ДСТ.1.1.22. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...).

ДСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ДСТ.1.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ДСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ДСТ.1.2.3. Познаје и/или користи ограничени број правилних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

ДСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. Начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ДСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

ДСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.

ДСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

ДСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

26 Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

7. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ДСТ.2.1.1. Разуме фреквентне речи и изразе као главне носиоце значења у кратким саопштењима на блиске теме.

ДСТ.2.1.2. Разуме једноставније поруке личне природе.

ДСТ.2.1.3. Разуме једноставнија упутства и поступа у складу с њима.

ДСТ.2.1.4. Разуме краћа саопштења и питања која се односе на блиску и познату тематику.

ДСТ.2.1.5. Разуме предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, непосредном друштвеном окружењу, природној средини.

ДСТ.2.1.6. Разуме спорији, јасно артикулисани монолошки исказ од неколико реченица, уз одговарајуће паузе и понављања.

ДСТ.2.1.7. Разуме основни смисао кратких телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о познатим темама, с предвидљивим информацијама, уколико се говори споро и разговетно.

ДСТ.2.1.8. Разуме појединачне речи, једноставне фразе и предвидљиве конструкције у модерној музици.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ДСТ.2.1.9. Разуме краће поруке личне природе са неколико суштинских информација (писма, мејлови итд.)

ДСТ.2.1.10. Разуме најједноставније савете и упутства који се тичу непосредних потреба (оријентација у простору, употреба апарата, правило игре), праћена визуелним елементима.

ДСТ.2.1.11. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставнијим информативним текстовима (новинске вести, брошуре, проспекти, кратке репортаже, кратки прилози на друштвеним мрежама) с блиском тематиком и предвидљивим порукама.

ДСТ.2.1.12. Разуме општи садржај различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.2.1.13. Разуме најопштији смисао једноставних прозних и поетских текстова прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.2.1.14. Разуме општи смисао једноставнијих текстова модерне музике.

ДСТ.2.1.15. Разуме садржај једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.2.1.16. Успева да накратко поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.

ДСТ.2.1.17. У оквиру размене информација са саговорником о темама од непосредног личног интереса повезује неколико реченица у смислену целину.

ДСТ.2.1.18. На једноставан начин тражи од саговорника предмет, објашњење, услугу.
27 ДСТ.2.1.19. Једноставним средствима описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности.

ДСТ.2.1.20. Поставља једноставнија питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ДСТ.2.1.21. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање.

ДСТ.2.1.22. Размеђује основне информације о плановима и обавезама.

ДСТ.2.1.23. Формулише љубазне молбе и извињења.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.2.1.24. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.

ДСТ.2.1.25. Писменим путем тражи или преноси детаљнија обавештења и податке личне природе.

ДСТ.2.1.26. Пише једноставне поруке (у личном обраћању) и објаве (на социјалним мрежама), као и кратка писма пријатељима и познаницима да би изразио захвалност, извињење и слично.

ДСТ.2.1.27. Пише кратке текстове на блиске теме у којима описује себе, своју породицу и окружење, користећи фреквентне кохезивне елементе.

МЕДИЈАЦИЈА

ДСТ.2.1.28. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.

ДСТ.2.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

ДСТ.2.1.30. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.

ДСТ.2.1.31. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

ДСТ.2.2.2. Исправно записује фреквентне и увежбане краће речи, познаје и примењује одређен број основних правописних правила.

ДСТ.2.2.3. Познаје и/или користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

ДСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. Начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ДСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

28 ДСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/неприкладно у контексту циљних култура.

ДСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.
ДСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

ДСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

ДСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.

ДСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

8. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ДСТ.3.1.1. Разуме саопштења, упутства, молбе итд. Који се тичу његових потреба и интересовања.

ДСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ДСТ.3.1.3. Разуме кратко и једноставно монолошко излагање на узрасно адекватне и блиске теме, као и презентације праћене визуелним елементима.

ДСТ.3.1.4. Разуме основни смисао и главне информације радио и телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о блиским темама, као и тему и основну поруку кратких телевизијских репортажа и документарних филмова помажући се визуелним информацијама.

ДСТ.3.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова модерне музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ДСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и релевантне информације на блиске теме у порукама, писмима, мејловима.

ДСТ.3.1.7. Разуме једноставнија упутства у вези с личним потребама и са сналажењем на јавним местима.

ДСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и појединачне информације у узрасно примереним информативним текстовима различитих врста и разноврсне тематике, примерене узрасту.

ДСТ.3.1.9. Разуме општи садржај и главне информације различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.10. Разуме информације, главне идеје и поруке фикционалних прича и других форми из области књижевности за младе.

ДСТ.3.1.11. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима модерне музике.

ДСТ.3.1.12. Разуме смисао једноставнијих рекламних порука.

29 УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ДСТ.3.1.13. Описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, претходне и планиране активности и догађаје.

ДСТ.3.1.14. Поставља неколико повезаних питања у низу, на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање; одговара на слична питања саговорника.

ДСТ.3.1.15. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

ДСТ.3.1.16. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ (вербалним и невербалним средствима).

ДСТ.3.1.17. Једноставним средствима пореди људе, ствари и појаве.

ДСТ.3.1.18. На једноставан начин и укратко излаже на задату тему или резимира краћи текст (прочитан или одслушан), делимично користећи и језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.3.1.19. Пише обична и електронска писма у којима с пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

ДСТ.3.1.20. Саставља краће текстове од неколико повезаних реченица о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота.

ДСТ.3.1.21. На једноставан начин описује догађаје и обављене активности.

ДСТ.3.1.22. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ДСТ.3.1.23. На једноставан начин резимира или препричава краћи (прочитан или одслушан) текст, у извесној мери користећи и језичка средства која се у њему појављују. МЕДИЈАЦИЈА

ДСТ.3.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.25. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.26. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.

ДСТ.3.1.27. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. Добијене од трећег лица.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у понеким тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила, а евентуалне неправилности не угрожавају комуникацију.

ДСТ.3.2.2. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу (тако да не долази до неспоразума) и познаје и примењује фреквентна правописна правила. 30

ДСТ.3.2.3. Познаје и/или користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ДСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ДСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. Начин обраћања и поздрављања).

ДСТ.3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/неприкладног понашања у контексту циљних култура.

ДСТ.3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појава и негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању.

ДСТ.3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.

ДСТ.3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас.

ДСТ.3.3.7. Познаје најтипичније представнике појединих екосистема света где се користи страни језик и доводи их у везу са одликама екосистема.

ДСТ.3.3.8. Препознаје повезаност најважнијих појава из историје циљних култура и опште историје.

ДСТ.3.3.9. Препознаје утицај неколико најзначајнијих личности и дела из друштвене и уметничке историје циљних култура у свету, које доводи у везу са друштвеним и уметничким појавама из наше историје и обрнуто.

Активности ученика

Ученик усваја и развија појам гласа, речи и реченице, учи технику читања и писања на ћириличном писму, усавршава технику читања и писања, ради вежбе у посматрању и слушању и друге, тумачи текстове, препричава, прича и описује.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу, бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима, подстиче их, даје савете и пружа помоћ. Он усмерава наставу, реализује је, демонстрира, објашњава, даје упутства, омогућује примену научног, прати ефекте сопственог рада и рада ученика, ради на сопственом усавршавању и, у случају потребе, тражи помоћ стручног лица.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.),

сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

Допунска настава

Годишњи фонд часова: 5

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Чим савлада одређену потешкоћу ученик престаје са допунским радом.

Начин остваривања: Допунски рад се организује током целе наставне године односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Организује се услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, немогућности елементарне књижевне анализе и потешкоћа у усменом и писаном изражавању.

Исходи

Ученик може да:

- поздрави и отпоздрави, примењујући најједноставнија језичка средства;
- представи себе и другог;
- разуме једноставна и пажљиво исказана правила понашања (сугестије, препоруке, забране) и реагује на њих, уз визуелну подршку (знакови, симболи и слично) и без ње;
- разуме позив и реагује на њега;
- упути позив на заједничку активност;
- разуме кратке и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути кратке и једноставне молбе и захтеве;
- искаже и прихвати захвалност на једноставан начин;
- разуме једноставно исказане честитке и одговара на њих;
- упути једноставне честитке;
- разуме једноставан опис живих бића, предмета, места и појава;
- опише и планира уобичајене и тренутне активности кратким једноставним језичким средствима;
- опише шта уме/не уме да (у)ради;
- разуме једноставна обавештења о простору и оријентацији у простору и реагује на њих;
- тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о оријентацији у простору;
- опише непосредни простор у којем се креће;
- разуме једноставна обавештења о хронолошком/метеоролошком времену и реагује на њих;
- тражи и даје кратка и једноставна обавештења о хронолошком / метеоролошком времену;
- разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих;
- тражи и да једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
- разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања, слагања/неслагања и реагује на њих;
- тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима
- разуме једноставне изразе који се односе на количину (број особа, животиња и предмета количина приликом куповине и сл.) и реагује на њих;
- тражи и пружи основне информације у вези са количинама и бројевима;
- изрази присуство и одсуство некога или нечега;

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по
1.	ЗНАКОМСТВО	1
5.	ЗВУКИ И БУКВЫ	1
12.	О ВКУСАХ НЕ СПОРЯТ	1
13.	МЫ СЧИТАЕМ, ВЫЧИТАЕМ	1
15.	ЗАНИМАЙТЕСЬ СПОРТОМ!	1
УКУПНО		5

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Уџбеник:

Орбита 1, руски језик за 5.разред основне школе, Завод за уџбенике, Београд, 2019, П. Пипер, М. Петковић, С. Мирковић.

Додатна настава

Годишњи фонд часова: 4

Циљ: Додатна настава се организује за ученике који у редовној настави постижу резултате изнад задовољавајућих и показују интересовање за додатне информације о језику и култури руског народа и сличностима са њиховим језиком и културом.

Начин остваривања додатне наставе: Додатни рад се организује током целе наставне године тј. Док влада додатно интересовање ученика за одређену област. Ученицима се презентује садржај за који су у већем степену заинтересовани и у складу са жељама и потребама ученика врши се његова анализа и детаљније упознавање.

Исходи

Ученик може да:

- разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење / давање информација личне природе;

- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства;
- постави и одговори на једноставнија питања личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места;
- упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге и одговори на њих;
- упути једноставан предлог;
- пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;
- разуме и једноставне молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути једноставне молбе и захтеве;
- затражи и пружи кратко обавештење;
- захвали и извине се на једноставан начин;
- саопшти кратку поруку (телефонски разговор, дијалог уживо, СМС, писмо, имејл) којом се захваљује;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње;
- да једноставна упутства (нпр. Може да опише како се нешто користи / прави, напише рецепт и сл.);
- разуме честитку и одговри на њу;
- упути пригодну честитку;
- разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја;
- разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности;
- размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;
- опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности и способности користећи неколико везаних исказа;
- разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости;
- размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
- разуме жеље планове и намере и реагује на њих;
- размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама;
- саопшти шта он/ она или неко други жели, планира, намерава;
- разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима;
- изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;

- разуме једноставнија питања и одговори на њих;
- разуме обавештења о простору и величинама;
- опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;
- разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту;
- опише дневни / недељни распоред активности;
- опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;
- разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе;
- размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе;
- представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;
- разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност;
- пита и каже шта неко има / нема и чије је нешто;
- разуме и реагује на једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавања допадања и недопадања;
- опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
- разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;
- разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега;
- пита и каже колико нечега има/ нема, користећи једноставнија језичка средства;
- на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/ каже/ израчуна колико нешто кошта;
- састави списак за куповину – намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.)
- изрази количину у мерама – 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл.– разуме једноставна обавештења о простору и оријентацији у простору и реагује на њих;
- тражи и пружи кратка и једноставна обавештења о оријентацији у простору;
- опише непосредни простор у којем се креће;
- разуме једноставна обавештења о хронолошком/метеоролошком времену и реагује на њих;
- тражи и даје кратка и једноставна обавештења о хронолошком / метеоролошком времену;
- разуме једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање и реагује на њих;

- тражи и да једноставне исказе којима се изражава припадање/неприпадање, поседовање/непоседовање;
- разуме једноставне исказе за изражавање допадања/недопадања, слагања/неслагања и реагује на њих;
- тражи мишљење и изражава допадање/недопадање једноставним језичким средствима
- разуме једноставне изразе који се односе на количину (број особа, животиња и предмета количина приликом куповине и сл.) и реагује на њих;
- тражи и пружи основне информације у вези са количинама и бројевима;
- изрази присуство и одсуство некога или нечега;

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
11.	ЗИМНИЕ ЗАБАВЫ	1
12.	О ВКУСАХ НЕ СПОРЯТ	1
15.	ЗАНИМАЙТЕСЬ СПОРТОМ!	1
18.	ЗАНЯТИЯ В ШКОЛЕ	1
УКУПНО		4

Уџбеник:

Орбита 1, руски језик за 5.разред основне школе, Завод за уџбенике, Београд, 2019, П. Пипер, М. Петковић, С. Мирковић

Секција за руски језик

Годишњи фонд часова: 18

Циљ секције за руски језик:

Циљ секције за руски језик је проширивање знања код ученика посебних интересовања за наставу руског језика, из свих или само појединих тематских подручја редовне наставе. Часови се одржавају једном у две недеље по распореду који наставник прави на почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику и усавршавање осталих језичких вештина је један од главних циљева секције за руски језик. Поред тога ученици се упознају са културом народа, чији језик уче.

Исходи секције за руски језик:

- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве
- на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
- саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;

Начин остваривања

Часови секције за руски језик се реализују заједно са ученицима од петог до осмог разреда. За сваки час наставник припрема одговарајући материјал са различитим вежбама који су примерени знању и способности ученика. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику како би ученици применили стечено знање и оспособили се за усмено излагање на страном језику које уједно представља најтежи сегмент савладавања страног језика. Ученици кроз различите активности, радионице, презентације, глуму и игру усвајају и у великој мери користе страни језик. Обележавају се празници, који се славе у Русији.

Глобални план рада

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Праздники	8
2.	Русская история	2
3.	Русские фильмы	2

4.	Семља	1
5.	Русскаја кухња	1
6.	Известније спортсмени Русије	1
7.	Велике руске поете и писатели	1
8.	Руске песне	2
УКУПНО		18

ИСТОРИЈА

V разред

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд часова: 1

обрада-19

остали типови часова-17

Циљ:

изучавања наставног предмета историја је културни напредак и хуманистички развој ученика. Циљ наставе историје је и да допринесе разумевању историјског простора и времена, историјских процеса и токова, као и развијању националног, европског и светског идентитета и духа толеранције код ученика.

Задаци:

усвајање знања о праисторији, Старом Истоку, историји Старе Грчке, Хеленистичком периоду, историји Старог Рима и периоду Велике сеобе народа

Исходи:

По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:

ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА

ПРОШЛОСТИ (препоручена дистрибуција часова је 5)

- разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру);
- лоцира одређену временску одредницу на временској ленти;
- разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости;
- именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје;
- разврста историјске изворе према њиховој основној подели;
- повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека);

ПРАИСТОРИЈА (препоручена дистрибуција часова је 3)

- наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији;
- разликује основне одлике каменог и металног доба;

СТАРИ ИСТОК (препоручена дистрибуција часова је 5)

- лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока;
- користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока;
- одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице;
- пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку;
- наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока;
- идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока;
- разликује врсте писама цивилизација Старог истока;
- илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет;
- користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век;
- изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом;
- прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему;
- визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом;

АНТИЧКА ГРЧКА (препоручена дистрибуција часова је 11)

- опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке;
- лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке;
- приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине;
- пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој;
- идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата;
- истражи основна обележја и значај религије старих Грка;
- разликује легенде и митове од историјских чињеница;
- наведе значај и последице освајања Александра Великог;
- илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет;
- користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију;
- израчуна временску удаљеност између појединих догађаја;
- користи основне историјске појмове;

АНТИЧКИ РИМ (препоручена дистрибуција часова је 12)

- лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе;
- наведе основне разлике између античке римске републике и царства;
- разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима;
- истражи основна обележја и значај религије античког Рима;

- илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет;
- пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму;
- наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства;
- лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије;
- користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.

Наставне теме

Увод

Праисторија

Стари век (Стари исток, Стара Грчка, Стари Рим)

Садржај програма

2. УВОД

- Прошлост (појам прошлости, историјски извори)
- Време (хронологија – рачунање времена)
- Историја, наука о прошлости (историја као наука и као наставни предмет, подела прошлости, хронолошки и географски оквири старог века)

3. ПРАИСТОРИЈА

- Основне одлике праисторије (постанак човека, живот и занимања, проналасци, праисторијска налазишта на централном Балкану).

4. СТАРИ ВЕК

- Основна обележја Старог Истока (географски појам Старог истока, најзначајније државе и структура друштва).
- Култура народа Старог истока (религија, писмо, наука, свакодневни живот).
- Најстарији период грчке историје (Критско, Микенско и Хомерско доба, колонизација, митови о Минотауру, Ахилу, Одисеју...).
- Грчки полиси – Спарта и Атина(појам полиса структура друштва и државно уређење).
- Грчко – персијски ратови и Пелопонески рат (узроци ратова, битка на Маратону и у Термопилима, поход на Сицилију, карактер и последице ратова).
- Грчка култура (религија, олимпијске игре, митологија).
- Грчка култура (уметност, наука, свакодневни живот).
- Хеленистичко доба и његова култура (појам хеленизма и његови хронолошки оквири, Александар Велики, култура).
- Постанак Рима (оснивање Рима – легенда о Ромулу и Гему, структура друштва хронолошки оквири и уређење римске републике).
- Рим – светска сила старог века (војска, освајања и провинције).
- Рим у доба царства (принципа, Трајанови ратови на Дунаву, домина, централни Балкан у антици – антички остаци на простору централног Балкана)

- Римска култура (религија, уметност, наука, свакодневни живот).
- Хришћанство (појава хришћанства, прогони хришћана, цар Константин и Милански едикт).
- Пад Западног римског царства (почетак Велике сеобе народа, подела царства и пад Западног римског царства)

Упутство за остваривање програма

Програм је конципиран тако да су за сваку од пет тематских целина (Основи проучавања прошлости, Праисторија, Стари исток, Античка Грчка и Антички Рим), дати исходи, основни и проширени садржаји.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи историју. Они омогућавају да се циљ наставе историје достигне у складу са предметним и међупредметним компетенцијама и стандардима постигнућа.

Тако дефинисани исходи помажу наставнику у планирању и реализовању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја. Основне и проширене садржаје чине најважнији догађаји, појаве и процеси, као и знамените личности које су обележиле најстарији период историје. Обим проширених садржаја прилагођава се могућностима и интересовањима ученика. Програм се може допунити и садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржаји су у функцији остваривања исхода предвиђених програмом.

Главна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода је та да је фокусирана на учење у школи, што значи да ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из историје и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;
- кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

Корелација:

Српски језик, математика, ликовна култура, музичко, географија, биологија, грађанско васпитање, верска настава

Уџбеници:

Душко Лопандић, Ивана Петровић, Уџбеник са одабраним историјски изворима за пети разред основне школе, Нови Логос, Београд 2018.

Компијутер
Пројектор

Литература

Стара Грчка, Лисичар
Стари Рим, Машкин

Стандарди

Увод у проучавање прошлости Српски језик, математика, ликовна култура, музичко, географија, биологија, грађанско васпитање

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице](#)

[ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода](#)

[ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости](#)

[ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости](#)

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

[ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости](#)

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике](#)

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје](#)

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора](#)

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије \(уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и](#)

историјски феномен)

1. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора

Праисторија

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода

ИС.1.1.3. зна поделу на праисторију и историју

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле

ИС.1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми графикана

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ИСТОРИЈА – ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА

[ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора](#)

2. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора](#)

Стари Исток

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости](#)

[ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације](#)

[ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје](#)

[ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје](#)

[ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости](#)

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора \(текстуалних, сликовних, материјалних\) о којој историјској појави, догађају и личности је реч](#)

[ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама](#)

[ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике](#)

[ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда](#)

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје](#)

[ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости](#)

[ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје](#)

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора](#)

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије \(уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен\)](#)

[ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту](#)

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

Стара Грчка

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице](#)

[ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости](#)

[ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације](#)

[ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје](#)

[ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје](#)

[ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости](#)

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора \(текстуалних, сликовних, материјалних\) о којој историјској појави, догађају и личности је реч](#)

[ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама](#)

[ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике](#)

[ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда](#)

[ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле](#)

[ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче](#)

ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора

ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту

ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

4. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора](#)

[ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора](#)

[ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву](#)

Хеленизам

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице](#)

[ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје](#)

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора \(текстуалних, сликовних, материјалних\) о којој историјској појави, догађају и личности је реч](#)

[ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда](#)

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје](#)

[ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје](#)

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости](#)

Стари Рим

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице](#)

[ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости](#)

[ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације](#)

[ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје](#)

[ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из](#)

националне и опште историје

ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије \(уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен\)](#)

[ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту](#)

[ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје](#)

[ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје](#)

[ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања](#)

5. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора](#)

[ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора](#)

Тло Србије у Античко доба

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице](#)

[ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје](#)

[ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости](#)

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда](#)

[ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче](#)

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје](#)

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора

Активности ученика

Укључивање у наставни план и програм и реализацији наставних садржаја. Схватање историје као науке прошлости, схватање развоја човека, живота и занимања, веровање развоја културе уметности, науке у најстаријем периоду људске цивилизације. Сагледавају специфичност историјских проблема и појава у праисторији и старом веку.

Активности наставника

Организује наставни процес (усклађује циљеве и задатке, планира садржаје, средства, методе рада и друго што ће увести у наставни процес у одређеном сегменту времена); реализује наставни процес у свим његовим сегментима ствара прилике за учење, презентира садржаје, води циљни разговор, омогућује примену стечених вештина, даје повратне информације...); партнер у педагошкој комуникацији (одговара на питања ученика, поставља питања, помаже ученику да организује своја размишљања и да прецизира своје исказе...); партнер у афективној комуникацији са децом (помаже им да упознају и прихвате своје и емоције других, разговара са децом када им је потребна помоћ, сарађује са родитељима, психологом и другим релевантним особама када је то у интересу дебата...); мотивише ученике и подржава и развија њихова интересовања; прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће; учествује у регулисању социјалних односа у разреду; прати ефекте сопственог рада, истражује нове могућности унапређивања сопственог рада...

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

У складу са Правилником оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних исхода и стандарда постигнућа ученика, а за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом прилагођених циљева, садржаја и исхода у савладавању индивидуалног образовног плана. Оцењивање је континуирана педагошка активност која позитивно утврђује однос према учењу и знању и подстиче мотивацију за учење.

Оцењивањем се ученик оспособљава за објективну процену сопствених постигнућа и постигнућа других ученика, за постављање личних циљева током процеса учења, развија се систем вредности и обезбеђује се поштовање општих принципа система образовања и васпитања утврђених законом којим се уређују основе система образовања и васпитања.

Принципи оцењивања, у смислу овог правилника, јесу:

- 1) објективност у оцењивању према утврђеним критеријумима;
- 2) релевантност оцењивања;
- 3) коришћење разноврсних техника и метода оцењивања;
- 4) правичност у оцењивању;
- 5) редовност и благовременост у оцењивању;
- 6) оцењивање без дискриминације и издвајања по било ком основу;
- 7) уважавање индивидуалних разлика, потреба, узраста, претходних постигнућа ученика и тренутних услова у којима се оцењивање одвија.

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду, а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

Оцена представља објективну и поуздану меру напредовања и развоја ученика, као и ангажовања ученика и његове самосталности у раду и она је је описна и бројчана.

Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцене садржи препоруку које активности ученик треба да предузме у даљем раду.

Када је у питању оцењивање из обавезног предмета, изборних програма и активности у првом разреду основног образовања и васпитања, у току школске године, ученик се оцењује описном оценом из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе).

У оквиру предмета, у првом разреду, у току школске године, описном оценом изражава се напредовање у остваривању прописаних исхода.

Од другог до осмог разреда, у току школске године, ученик се оцењује описно и бројчано из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) и владања.

Бројчана оцена из обавезног предмета и изборног програма други страни језик је: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1). Оцена недовољан (1) је непрелазна.

Успех ученика из изборних програма и то: верска настава и грађанско васпитање, матерњи језик/говор са елементима националне културе и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) оцењује се описно и то: истиче се, добар, задовољава.

Ученик се оцењује најмање четири пута у полугодишту, а ако је недељни фонд часова обавезног предмета, изборног програма и активности један час најмање два пута у полугодишту.

Ученику који није оцењен најмање четири пута из обавезног предмета и изборног програма други страни језик у току полугодишта, односно најмање два пута у току полугодишта уколико је недељни фонд обавезног предмета, изборног програма и активности један час, не може да се утврди закључна оцена.

Ученика који редовно похађа наставу и извршава школске обавезе, а нема прописани број оцена у полугодишту, наставник је дужан да оцени на посебно организованом часу у току трајања полугодишта уз присуство одељењског старешине, педагога или психолога.

Одељењски старешина је у обавези да редовно прати оцењивање ученика и указује предметним наставницима на број прописаних оцена које ученик треба да има у полугодишту ради утврђивања закључне оцене.

Оцењивање из обавезног предмета: музичка култура, ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, обавља се полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Ученик се оцењује бројчано из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у складу са законом и овим правилником.

Бројчана оцена из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у току школске године, утврђује се на основу следећих критеријума: оствареност исхода, самосталност и ангажовање ученика.

Закључна оцена из обавезног предмета, изборног програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) утврђује се на крају првог и другог полугодишта, на основу свих појединачних оцена које су унете у дневник од почетка школске године, а у складу са законом.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика првог разреда је описна и исказује се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика од другог до осмог разреда је бројчана.

Закључна оцена из изборних програма и активности (слободне наставне активности и пројектна настава) је описна и то: истиче се, добар и задовољава и не утиче на општи успех ученика, осим из изборног програма други страни језик који се оцењује бројчано и закључна оцена утиче на општи успех ученика.

Ученика од петог до осмог разреда оцењује предметни наставник у току образовно-васпитног рада, а оцену на крају полугодишта утврђује одељењско веће на предлог предметног наставника.

Када предмет садржи модуле, закључна оцена се изводи на основу позитивних оцена свих модула у оквиру предмета.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик не може да буде већа од највеће појединачне оцене уписане у дневник, добијене било којом техником провере знања.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик, не може да буде мања од:

- 1) одличан (5), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена најмање 4,50;
- 2) врло добар (4), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 3,50 до 4,49;
- 3) добар (3), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 2,50 до 3,49;
- 4) довољан (2), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 1,50 до 2,49.

Закључна оцена на полугодишту не узима се у обзир приликом утврђивања аритметичке средине, на крају другог полугодишта.

Ако одељењско веће не прихвати образложени предлог закључне оцене предметног наставника, нову оцену утврђује одељењско веће гласањем. Тако утврђена оцена евидентира се у напомени, а у записнику одељењског већа шире се образлаже.

Закључна оцена утврђена на одељењском већу уписује се у дневник у предвиђену рубрику.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Новим Правилником прописан је и распоред писмених задатака и писмених вежби.

Наиме, распоред писмених задатака и писмених провера дужих од 15 минута уписује се у дневник и објављује се за свако одељење на огласној табли школе и на званичној интернет страни школе најкасније до краја треће наставне недеље у сваком полугодишту.

Распоредом може да се планира највише једна провера у дану, а две у наставној недељи.

Распоред утврђује директор на предлог одељењског већа.

Распоред може да се мења на предлог наставника, уз сагласност одељењског већа. Промену распореда утврђује директор. Измењени распоред објављује се на исти начин као и распоред.

Одељењски старешина дужан је да прати да се писмени задаци и писмене провере, дуже од 15 минута, остварују у складу са распоредом и да благовремено указује директору и наставницима на обавезу поштовања распореда и прописани број провера. Наставник је дужан да обавести ученике о садржајима програма наставе и учења који ће се писмено проверавати према распореду најкасније пет дана пре провере.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Када је у питању оцена на испиту, она се у складу са Правилником утврђује већином гласова укупног броја чланова комисије, у складу са законом. Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор на оцену на испиту, у складу са Законом.

Обавештавање родитеља о оцењивању ученика Правилник регулише тако што прописује да на почетку школске године ученици, родитељи, односно други законски заступници обавештавају се о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени из свих обавезних предмета, изборних програма и активности.

Одељењски старешина је обавезан да благовремено, а најмање четири пута у току школске године, на примерен начин обавештава родитеље о постигнућима ученика, напредовању, мотивацији за учење и напредовање, владању и другим питањима од значаја за образовање и васпитање.

Ако родитељ, односно други законски заступник не долази на родитељске и индивидуалне састанке, одељењски старешина је дужан да га благовремено, званично, у писменој форми обавести о успеху и оценама, евентуалним тешкоћама и изостанцима ученика и последицама изостајања ученика.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Додатна настава

Циљеви:

Додатни рад предвиђен је за ученике који показују посебна интересовања за историју.

Додатни рад треба да продуби и прошири знања ученика формирање првих држава, њихове културе и религије посебно Грчке и Римске да мотивише ученике за самостални рад и оспособи ученике за самообразовање уз помоћ литературе

Конкретни циљеви, задаци и начин остваривања програма зависе од ученика

Задаци:

Проширивање знања на основу свих одобрених уџбеника и шире ако је потребно.

Конкретни циљеви, задаци и начин остваривања програма зависе од ученика

Начин остваривања програма:

Број часова додатне наставе се одређује сваке године у складу са структуром одељења и интересовањима ученика. Знања се проширују из свих одобрених уџбеника за тај разред.

-Конкретни циљеви, задаци и начин остваривања програма зависе од ученика

ПРЕДМЕТ: Историја

Годишњи фонд часова:4

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА-Историја

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по
1.	Увод у проучавање прошлости	1
2.	Праисторија	1
3.	Стари век	2
УКУПНО		4

Допунска настава

Годишњи фонд часова: 5

Циљеви:

Допунску настава похађају ученици који заостају у савлађивању програма, па је циљ да ти ученици стекну основна знања, са акцентом на рачунању времена и развоју старовековне цивилизације.

Задаци:

Да ученици стекну основна знања о периоду праисторије и о старом веку

Начин остваривања програма:

Број часова допунске наставе се одређује сваке године у складу са структуром одељења и узроцима недовољног напретка ученика.

-Конкретни циљеви, задаци и начин остваривања програма зависе од ученика.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА – Историја

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Увод у проучавање прошлости	1
2.	Праисторија	1
3.	Стари век	3
УКУПНО		5

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

ГЕОГРАФИЈА

Пети разред

Годишњи фонд часова 36

Недељни фонд 1

Циљ наставе и учења географије је да ученик изучавањем географских објеката, појава и процеса у природном и друштвеном окружењу и међусобној повезаности са њима развије одговоран однос према себи, природи и будућности планете Земље.

Исходи

- повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком;
- повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно-техничким прогресом;
- на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека;
- разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи;
- разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља;
- објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему;

- разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике;
- одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене;
- помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику;
- помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана;
- примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач;
- разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице;
- повеже смер ротације са сменом дана и ноћи;
- повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље;
- повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева;
- разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље);
- разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље;
- наведе спољашње силе (ветар, вода) Земље;
- помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање);
- разликује хипоцентар и епицентар и наведе турсне зоне у свету и у Србији;
- наведе поступке које ће предузети за време земљотреса ;
- опише процес вулканске ерупције и њене последице;
- помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење;
- помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину;
- разликује ерозивне и акумулативне процесе;
- наведе примере деловања човека на промене у рељефу (броне, насипи, копови);
- опише структуру атмосфере;
- наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха...);
- разликује појам времена од појма клима;
- наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе;
- графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ;
- користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима;
- наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања;
- наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја);
- уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе;
- наведе и опише својства морске воде;
- помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива;
- наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току);
- разликује типове језерских басена према начину постанка;
- наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства;
- наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње;
- наведе примере утицаја човека на загађивање вода и предвиђа последице таквог понашања;
- помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи;
- помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима;

- опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста;
- наведе примере за заштиту живог света на Земљи.

Садржај програма

ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА (препоручена дистрибуција часова је 2)

Ширење географских хоризоната и велика географска открића.
Одговорност човека према планети Земљи.

ВАСИОНА (препоручена дистрибуција часова је 4)

Васиона, галаксија, Млечни пут, звезде, сазвежђа.
Сунчев систем: Сунце, планете, сателити, Месец, месечеве мене, астероиди, комете, метеори.

ПЛАНЕТА ЗЕМЉА (препоручена дистрибуција часова је 30)

Облик и димензије Земље, распоред копна и воде на Земљи
Сила Земљине теже, глобус, екватор, полови.
Ротација Земље и последица ротације: смена обданице и ноћи, привидно кретање Сунца, локално време.
Револуција Земље и последице револуције: неједнака дужина обданице и ноћи током године, смена годишњих доба, календар, топлотни појасеви.

Постанак и унутрашња грађа Земље, литосферне плоче: кретање плоча, промена положаја континената.

Вулканизам и земљотреси: елементи, настанак, зоне појава у свету и Србији, последице и шта радити у случају земљотреса.

Стене: магматске, седиментне, метаморфне.

Постанак рељефа процесима набирања и раседања, планине, низије, надморска и релативна висина.

Обликовање рељефа дејством воде (радом река, таласа, леда, растварање стена) и ветра.
Човек и рељеф (позитивни и негативни утицаји).

Време и клима: климатски елементи и појаве (температура, притисак, влажност ваздуха, падавине, облачност, ветар).

Човек и клима (атмосферске непогоде, утицај човека на климу).

Воде на Земљи

Светско море и његова хоризонтална подела, својства морске воде (сланост, температура, боја, провидност), кретање морске воде (таласи, цунами, плима и осека, морске струје).

Воде на копну: подземне воде и извори, реке, језера и ледници.

Човек и вода – поплаве и бујице, заштита вода од загађења.

Распростирање биљног и животињског света на Земљи.

Угроженост и заштита живог света.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Акцент наставе географије у петом разреду је да ученик увиди значај изучавања географије за њега лично и да изучавањем предвиђених наставних области развије знања, вештине, ставове и вредности за одговоран однос према себи, природи и будућности планете Земље. Програм се ослања на савремена достигнућа и перспективе развоја географске науке, корелативан је и примерен интересовањима и развојним способностима ученика. Он уважава дефинисане стандарде постигнућа за овај предмет за крај основног образовања и васпитања, као и међупредметне компетенције.

Програмску структуру чине три области:

1. Човек и географија
2. Васиона
3. Планета Земља

На првом наставном часу наставник уводи ученике у наставни предмет, односно, упознаје ученике са значајем географије, не улазећи у терминологију географских дисциплина. На овом часу је потребно помоћи ученицима да повежу постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком. Заједно са ученицима навести примере и разлоге зашто се изучава географија. Такође је потребно упознати ученике са садржајем наставног програма и дати им јасна упутства за рад.

Програмску област *Васиона* чине најосновнија математичко-географска и астрономска знања о васиони, Сунчевом систему, облику и величини Земље, њеном положају у васиони и о небеским телима Сунчевог система. Кроз ову наставну област потребно је информисати ученике о основним карактеристикама осталих небеских тела, без фактографских података о планетама: величина, удаљеност до Земље и слично. Препоручује се наставнику, ако има могућности, да са ученицима посети Планетаријум и Народну опсерваторију у Београду и да за време ведрих ноћи у локалној средини покаже ученицима видљива сазвежђа и оријентацију помоћу звезде Северњаче.

Трећу програмску област Планета Земља чине садржаји физичке географије и разврстани су у шест тема.

Посебан значај имају исходи који се односе на облик и величину Земље и распоред континената и океана. За достизање исхода предвиђених овом темом најбоље је користити демонстративно-илустративне методе и методе експеримента уз употребу модела Земље глобуса и географске карте. Имајући у виду оријентацију програма предмета и његов фокус на развијање функционалних знања ученика, географска карта и њено коришћење током просеца учења и подучавања је обавезна. Упознавање ученика са картом и са основним појмовима картографске писмености према наставном програму започиње у првом циклусу основног образовања и васпитања и представља основу развијања функционалних знања. Зато треба радити на даљем унапређивању сналажења ученика на карти током петог разреда, што представља основу за касније изучавање картографског градива у шестом разреду.

За ученике овог узраста посебно може бити тешко разумевање Земљине ротације, револуције и последица ових кретања. Због тога је потребно посебну пажњу посветити обради и утврђивању ових садржаја. Наставнику се препоручује примена очигледних наставних средстава (глобус, батеријска лампа, телуријум, видео записи, анимације...) и демонстративно-илустративне методе и методе експеримента како би се могао постићи висок степен разумевања и достизања предвиђених исхода. То ће бити предуслов за

касније усвајање низа других појмова који су у вези са сменом обданице и ноћи, сменом годишњих доба, формирањем климатских појасева, односно свих појмова који су у вези са временом и климом и уопште, појавама и процесима у атмосфери, као и у хидросфери и биосфери.

При обради наставних садржаја Револуција Земље и Топлотни појасеви треба објаснити термине, као што су екватор, Гринич, северни и јужни повратник и северни и јужни поларник. Не треба улазити у терминологију географске ширине, дужине и часовних зона, јер ће то бити предмет изучавања у шестом разреду.

Наставна област *Планета Земља* има посебан значај јер у оквиру ње ученици упознају објекте, појаве и процесе, гранске и међугранске везе, као и посебне физичко-географске законитости. Акцент треба ставити на достизање исхода који се односе на функционално знање ученика (како се понашати у случају земљотреса, екстремних температура, атмосферских непогода, бујица и поплава...) и треба навести примере позитивног и негативног деловања човека на природу.

Природна средина је у суштини сплет тесно повезаних и међусобно условљених компонената које представљају јединствену целину. Имајући у виду нарушавање равнотеже у природној средини, потребно је указивати на превенцију и на заштиту природе.

Потребно је код ученика развијати одговорност о очувању биљних и животињских врста и рационалном коришћењу природних ресурса као услову опстанка на Земљи. Један од значајних исхода петог разреда је да се од ученика очекује да опише одговорност коју човек има према планети Земљи, планети коју настањујемо. Препорука је да се приликом планираног излета ученици упознају са објектима геонаслеђа и развију правилне ставове о његовом значају и очувању.

Поједини препоручени садржаји могу бити тешки и апстрактни ученицима, па се зато препоручује задржавање на основним појмовима, појавама и процесима уз обилато коришћење дидактичког материјала и разноврсних метода рада. Једна од основних вештина која се препоручује је правилно географско посматрање и уочавање природних објеката, појава и процеса у локалној средини чиме се подстиче природна радозналост деце, самостално истраживање и њихова правилна интерпретација. Садржаји физичке географије дају могућност стицања знања, вештина и навика коришћењем статистичког материјала који је систематизован у табелама, као и руковањем различитим мерним инструментима, регистровањем и обрадом података које они показују. Предлаже се, уколико за то има могућности да за обраду података ученици користе ИКТ. На овај начин повезују се и интерпретирају квантитативни показатељи и утврђују узрочно-последичне везе и односи. У оквиру ове теме сви физичко-географски објекти, појаве и процеси не могу се потпуно обрадити, што и није циљ овог наставног програма.

Корелација са другим предметима

Биологија

Историја

Математика

Информатика и рачунарство

Физичко и здравствено васпитање
Ликовна култура

Уџбеници

Географија за пети разред „Креативни центар“ Драган Милошевић.

Литература

- Географија и радна свеска за пети разред основне школе.
- Група аутора: Школски географски атлас, за ученике од петог до осмог разреда основне школе, Београд, завод за уџбенике и наставна средства, .
- Група аутора: Астрономски атлас, Београд, завод за уџбенике и наставна средства.

Стандарди

1. ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА

6. Основни ниво

ГЕ. 1.1.1. Зна да географија проучава и природу и људско друштво

ГЕ. 1.1.2. Зна да именује Земљине сфере и препознаје њихове основне одлике

7. Средњи ниво

ГЕ. 2.1.1. Зна да разликује појмове литосфера, атмосфера, хидросфера и биосфера

ГЕ. 2.1.2. Зна да разликовати и именовати географске дисциплине

8. Напредни ниво

ГЕ. 3.1.1. Зна да разликује и објашњава географске чињенице – објекте, појаве, процесе и односе у Земљиним сферама

ГЕ. 3.1.2. Може да уочи повезаност географије и географских дисциплина са другим наукама

2. ВАСИОНА

1. Основни ниво

ГЕ. 1.2.1. Зна да именује васионска тела

ГЕ. 1.2.2. Може да препозна и именује месечеве мене

9. Средњи ниво

ГЕ. 2.2.1. Зна да разликује појмове: васиона, галаксија, Сунчев систем, светлосна година

ГЕ. 1.2.2. Биће способен да на немој карти света испише називе континената и океана

10. Напредни ниво

ГЕ. 3.2.1. Зна да упореди васионска тела по величини

ГЕ. 3.2.2. Уме да прати појаве које се периодично јављају на Земљи и то повезати са Земљиним кретањима

3. ПЛАНЕТА ЗЕМЉА

1. Основни ниво

ГЕ. 1.3.1. знати унутрашњу грађу Земље

ГЕ. 1.3.2. именовати стене које улазе у састав Земљине коре

ГЕ. 1.3.3. именовати слојеве атмосфере

ГЕ. 1.3.4. моћи да наведе састав атмосфере и загађиваче атмосфере

ГЕ. 1.3.5. моћи да именује спољашње силе

ГЕ. 1.3.6. моћи да разликује време и климу

ГЕ. 1.3.7. моћи да именује основне типове климе

ГЕ. 1.3.8. знаће однос копнених и водених површина на Земљи

ГЕ. 1.3.9. моћи ће да препозна и именује океане и већа мора на Земљи

ГЕ. 1.3.10. знаће природне зоне на Земљи

11. Средњи ниво

ГЕ. 2.3.1. разликовати веначне и громадне планине и моћи да наведе њихове одлике

ГЕ. 2.3.2. знати да је Земља изфрађена од више литосферних плоча које се стално крећу

ГЕ. 2.3.3. моћи да именује временске елементе

ГЕ. 2.3.4. знати да су вулканизам и земљотреси последице рада унутрашњих сила

ГЕ. 2.3.5. моћи да препозна и именује основне облике рељефа

ГЕ. 2.3.6. моћи да именује основне типове климе и описати њихове одлике

ГЕ. 2.3.7. моћи ће да опише облике разуђености обала и да препозна на географској карти најразуђеније обале континента и регије

ГЕ. 2.3.8. моћи ће да наведе и опише својства морске воде и њена кретања

12. Напредни ниво

ГЕ. 3.3.1. моћи да разликује и опише ерозивне и акумулативне облике рељефа

ГЕ. 3.3.2. знати чиме се мере и како се изражавају вредности метеоролошких елемената

ГЕ. 3.3.3. моћи да именује и објасни унутрашње силе Земље

ГЕ. 3.3.4. разуме значај атмосфере за опстанак живог света на Земљи

ГЕ. 3.3.5. умеће на некој карти да означи, океане, већа мора, заливе, мореузе, реке и језера света

ГЕ. 3.3.6. моћи ће да схвати узроке и последице негативног деловања људи на биљни и животињски свет

Активности ученика

Посматра (уочава видне карактеристике основних објеката, појава и процеса у простору); описује (вербално или ликовно изражава спољашња и унутрашња запажања); процењује (самостално одмерава); групише (уочава сличности и различитости ради класификовања); прати (континуирано посматра); бележи (графички, симболички и електронски бележи опажања); практикује (у настави, свакодневном животу, игри и раду; експериментише); истражује (испитује својства и особине, везе...); сакупља (прави колекције, збирке, албуме.); ствара (креативна продукција; учествује у активностима у оквиру мини пројекта – осмишљава, реализује и презентује...

Активности наставника

Организује наставни процес (усклађује циљеве и задатке, планира садржаје, средства, методе рада и друго што ће увести у наставни процес у одређеном сегменту времена); реализује наставни процес у свим његовим сегментима ствара прилике за учење, презентира садржаје, води циљни разговор, омогућује примену стечених вештина, даје повратне информације...); партнер у педагошкој комуникацији (одговара на питања ученика, поставља питања, помаже ученику да организује своја размишљања и да прецизира своје исказе...); партнер у афективној комуникацији са децом (помаже им да упознају и прихвате своје и емоције других, разговара са децом када им је потребна помоћ, сарађује са родитељима, психологом и другим релевантним особама када је то у интересу дебата...); мотивише ученике и подржава и развија њихова интересовања; прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће; учествује у регулисању социјалних односа у разреду; прати ефекте сопственог рада, истражује нове могућности унапређивања сопственог рада...

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Опис постигнућа садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих

У опису ангажовања ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.

Препорука за даље напредовање садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљ

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, усменог и писменог изражавања. Један од најважнијих циљева допунске наставе је свакако што веће ангажовање и мотивисње ученика са потешкоћама у учењу.

Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или се уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

Исходи

- стекну најосновнија знања о васиони и васионским телима и њиховим основним својствима;
- стекну основна знања о Земљи планети њеном постанку, облику и величини;
- схвате унутрашњу грађу Земље и да разумеју данашњи распоред копна и мора и изглед рељефа;
- стекну основна знања о структури и саставу атмосфере;

Допунска настава

Годишњи фонд часова: 9

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА-ГЕОГРАФИЈА

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	Човек и географија	1
2.	Васиона и Земља	1
3.	Планета Земља	7
УКУПНО		9

БИОЛОГИЈА

Разред: Пети

Годишњи фонд часова 72 часа

Недељни фонд 2

Циљ

Циљ наставе и учења биологије је да ученик изучавањем живих бића у интеракцији са животном средином и биолошких процеса развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

Задаци наставе биологије су:

- развијање љубави према природи и осећања дужности да је очувају за себе и будуће генерације;
- развијање основне научне писмености, логичког расуђивања, објективности и критичког мишљења;
- уознавање спољашње средине и основне унутрашње грађе
- развијање одговорног односа према животињама;
- разумевање еволутивног развоја живог света;
- уознавање еколошких појмова
- образовање за животну средину
- развијање потреба и могућности личног ангажовања у заштити животне средине
- усвајање и примена принципа одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину
- развијање хигијенских навика и здравствене културе.

Исходи

По завршеној теми ученик ће бити у стању да:

- истражује особине живих бића према упутствима наставника и води рачуна о безбедности током рада;
- групише жива бића према њиховим заједничким особинама;
- одабира макро-морфолошки видљиве особине важне за класификацију живих бића;
- идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове животне средине, укључујући и основне односе исхране и распрострањење;
- једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље
- прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке;
- разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, на моделима из свакодневног живота;
- поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследне особине живих бића и критички сагледава резултате;
- користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и прикупљању резултата
- доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи;

- направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу;
- предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу,
- илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава
- идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме да процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања.

Садржај теме

Порекло и разноврсност живота 34

Жива бића, нежива природа и биологија.

Особине живих бића: ћелијска грађа, исхрана, дисање, излучивање, надражљивост, покретљивост, размножавање, раст и развиће. Једноћелијски и вишећелијски организми. Основе класификације: главни (морфолошки) карактери и особине важне за класификацију. Формирање скупова карактера који се уклапају једни у друге (груписање живих бића).

Исхрана. Храна као извор енергије и градивних супстанци потребних за обављање свих животних процеса.

Дисање као размена гасова у различитим срединама.

Излучивање. Надражљивост.

Покретљивост– кретање.

Размножавање: бесполно и полно.

Раст и развиће. Дужина живота.

Промене које човек пролази током развића; пубертет и полна зрелост.

Јединство грађе и функције као основа живота 11

Живот у воденој и копненој средини

– изглед, прилагођености на начин живота.

Живот у води – изглед, прилагођености на начин живота.

Живот на копну – изглед, прилагођености на начин живота.

Живот под земљом – изглед, прилагођености на начин живота.

Наслеђивање и еволуција 7

Преношење особина са родитеља на потомке.

Разлике родитеља и потомака.

Разлике полног и бесполног размножавања у настанку варијабилности.

Јединке унутар једне врсте се међусобно разликују (варијабилност)

– узроци варијабилности:

Наслеђивање и утицај средине на развиће сваке јединке.

Варијабилност организама унутар врсте је предуслов за еволуцију.

Живот у екосистему 12

Жива бића из непосредног окружења.

Позитиван и негативан утицај људи на жива бића и животну средину.

Заштита живих бића и животне средине.

Пројекат очувања природе у мом крају.

Дивље животиње као кућни љубимци

Значај врста за човека (самоникло јестиво, лековито, отровно биље; животиње као храна и могући преносиоци болести, отровне животиње)

Човек и здравље 8

Здрава исхрана и унос воде.

Енергетски напаци.

Штетност дуванског дима и психоактивних супстанци.

Физичка активност и здравље.

Промене у пубертету и последице прераног ступања у сексуалне односе.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења Биологије за пети разред је део спиралног програма Биологије за основну школу и оријентисан је на остваривање исхода.

Спирални програм подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација, до којих долази самостално уз подршку наставника. У сваком наредном разреду количина информација – знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходном разреду, уз постепено појачавање захтева, у смислу логичких и методолошких операција. На тај начин се знање постепено проширује и продубљује, односно гради.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију. Представају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у пет области предмета: порекло и разноврсност живота, јединство грађе и функције као основа живота, наслеђивање и еволуција, живот у екосистему и човек и здравље. (Исходи за шесту област посма- трање, мерење и експеримент у биологију су распоређени у претходних пет, сходно планираним активностима.) Исходи омогућавају да се циљ наставе биологије достигне у складу са предметним и међупредметним компетенцијама и ревидираним стандардима. Они не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа. За израду исхода коришћена је ревидирана Блумова таксономија. Исходи су формулисани на нивоу примене.

Главна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода Биологије је настава усмерена на учење у школи, што значи да ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из биологије и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;
- кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргу менте саговорника.

Учећи на овај начин, ученик стиче нове вредности јер наставник поставља другачије захтеве.

Корелација

Географија, ликовна култура, историја, математика, физичко и здравствено васпитање, техника и технологија

Уџбеник :

Бошковић, Д. *Биологија – уџбеник за 5. Разред основне школе*. Београд: БИГЗ школство;

Образовни стандарди

БИ.1.6.1., БИ.1.6.3., БИ.1.1.1., БИ.1.2.1., БИ.1.2.2., БИ.1.2.3., БИ.1.6.2., БИ.1.5.1., БИ.1.3.3.,
БИ.1.1.3.,
БИ.2.6.1., БИ.2.6.2., БИ.2.6.3., БИ.2.2.3, БИ.2.2.4., БИ.2.1.3,
БИ.3.6.1., БИ.3.6.2., БИ.3.1.2., БИ.3.1.3.
БИ.1.6.1., БИ.1.6.2., БИ.1.6.3.,
БИ.2.1.2., БИ.2.3.3.,
БИ.3. БИ.1.3.1., БИ.1.6.1., БИ.1.6.3., БИ.1.3.2.,
БИ.2.6.1., БИ.2.6.3.6.2., БИ. 3.1.1
БИ.1.4.2., БИ.1.1.3., БИ.1.4.4., БИ.1.6.1., БИ.1.4.3.,
БИ.2.1.3., БИ.2.4.4, БИ.2.6.1.,
БИ.3.4.2.
БИ.1.5.3.,
БИ.2.5.3., БИ.2.5.4.,
БИ.3.5.5.

Активности наставника

Обухватају различите активности наставника у току часа (као предавач, демонстратор, активни учесник у дебати, координатор ученичких активности, ауторитет у образовном и васпитном смислу итд.).

Активности ученика

Обухватају различите ученичке активности у току часа: посматрање, бележење, закључивање, експериментални рад, анализирање, класификовање, упоређивање и сл.

Формативно и сумативно оцењивање

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са правилником, и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовноваспитном раду (у даљем тексту: дневник), а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са правилником.

УПУТСТВО ЗА ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења. Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое циљева учења и начине оцењивања.

У вредновању наученог, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања. На интернету, коришћењем кључних речи outcome assessment (testing, forms, descriptiv/numerical), могу се наћи различити инструменти за оцењивање и праћење.

У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Када је у питању нпр. Практичан рад (тимски рад, пројектна настава, теренска настава и слично) може се применити табела у којој су приказани нивои постигнућа ученика са показатељима испуњености. Наставник треба да означи показатељ који одговара понашању ученика.

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. Вршњачко оцењивање).

У процесу оцењивања добро је користити портфолио (збирка докумената и евиденција о процесу и производима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења портфолија су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, подстиче развој ученика, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика. Употребу портфолија отежавају недостатак критеријума за одабир производа учења, материјално-физички проблеми, време, финансијска средства и велики број ученика. Већи број ометајућих фактора је решив успостављањем сарадње наставника са стручним сарадником у прикупљању прилога и успостављању критеријума оцењивања, уз коришћење Блумове таксономије.

Како ни један од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Једино тако наставник може да сагледа слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад. Све што се покаже добрим и корисним наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а све што се покаже као недовољно ефикасним и ефективним требало би унапредити.

МАТЕМАТИКА

Разред: пети

Годишњи фонд часова: 144

Недељни фонд часова: 4

Циљ: Циљ наставе и учења математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Задаци наставе математике јесу:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе математике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе математике буду у пуној мери реализовани
- стицање знања неопходних за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу
- стицање основне математичке културе потребне за сагледавање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад
- развијање ученикових способности посматрања, опажања и логичког, критичког, аналитичког и апстрактног мишљења
- развијање културних, радних, етичких и естетских навика ученика, као и побуђивање математичке радозналости
- стицање способности изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику
- усвајање основних чињеница о скуповима, релацијама и пресликавањима
- савлађивање основних операција с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција
- упознавање најважнијих геометријских објеката: линија, фигура и тела, и разумевање њихових узајамних односа
- оспособљавање ученика за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама
- припрема ученика за разумевање одговарајућих садржаја природних и техничких наука
- изграђивање позитивних особина ученикове личности, као што су: систематичност, упорност, тачност, уредност, објективност, самоконтрола и смисао за самостални рад
- стицање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања.

Исходи

По завршеној области-теми ученик ће бити у стању да:

Природни бројеви и дељивост

- израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева);
- реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева);
- примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама; - разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце;
- одреди и примени НЗС и НЗД; - изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке;

- правилно користи речи и, или, не, сваки у математичкологичком смислу

Основни појмови геометрије

- анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом;
- опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг;
- нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор;
- упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски;
- преслика дати геометријски објекат централном симетријом и трансляцијом;
- правилно користи геометријски прибор;

Угао

- идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе;
- нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор;
- измери дати угао и нацрта угао задате мере;
- упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно;
- реши једноставан задатак применом основних својства паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова);

Разломци

- прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке и децималне бројеве и преводи их из једног записа у други;
- одреди месну вредност цифре у запису децималног броја,
- заокругли број и процени грешку заокругљивања;
- израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину;
- реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину
- одреди проценат дате величине; - примени размеру у једноставним реалним ситуацијама;
- примени аритметичку средину датих бројева;
- сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер

Осна симетрија

- идентификује осносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије;
- симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру користећи геометријски прибор;
- конструише симетралу дужи, симетралу угла и примењује њихова својства;
- конструише праву која је нормална на дату праву или паралелна датој правој.

Садржаји програма

Природни бројеви и дељивост:

Први део

Својства операција сабирања, множења, одузимања и дељења у скупу \mathbb{N}_0 . Дељење са остатком у скупу \mathbb{N}_0 (једнакост $a=bq+r$, $0 \leq r < b$). Својства дељивости; чиниоци и садржаоци природног броја. Дељивост са 2, 5 и декадним јединицама. Дељивост са 4 и 25. Дељивост са 3 и 9. Скупови и скуповне операције: унија, пресек и разлика.

Други део

Прости и сложени бројеви. Ератостеново сито. Растављање природних бројева на просте бројева на просте чиниоце. Заједнички делилац и највећи заједнички делилац. Еуклидов алгоритам за налажење НЗД. Заједнички садржалац и најмањи заједнички садржалац. Веза између НЗД и НЗС

Основни појмови геометрије :

Тачке и праве; односи припадања и распореда. Однос правих у равни; паралелност. Мерење дужине и једнакост дужи. Кружница и круг. Кружница и права. Преношење и надовезивање дужи. Централна симетрија. Вектор и транслација.

Угао:

Угао, централни угао; једнакост углова. Надовезивање углова (суседни углови, конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова). Упоредни углови; врсте углова. Мерење углова, сабирање и одузимање мере углова. Угао између две праве; нормалне праве; унакрсни углови. Углови на трансверзали. Транслагација и углови

Разломци:

Први део

Појам разломка облика a/b ($a, b \in \mathbb{N}$). Придруживање тачака бројевне полуправе разломцима. Проширивање, скраћивање и упоређивање разломака. Децимални запис броја и превођење у запис облика a/b ($b \neq 0$). Упоредивање бројева у децималном запису. Заокруљивање бројева.

Други део

Основне рачунске операције с разломцима (у оба записа) и њихова својства. Изрази. Једначине и неједначине у скупу разломака.

Трећи део

Примене разломака (проценти, аритметичка средина, размера). Основна неједнакост $p < (p+q)/2 < q$.

Осна симетрија:

Осна симетрија у равни и њене особине. Оса симетрије фигуре. Симетрала дужи и конструкција нормале. Симетрала угла.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:

Природни бројеви и дељивост

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: панои, постери, видео записи, презентације, програми за Ератостеново сито и Еуклидов алгоритам, међупредметно повезивање: информатика и рачунарство, биологија, географија

Основни појмови геометрије

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: геометријски прибор, модели, постери, видео записи, презентације, Геогедра аплети. Ученици самостално анализирају односе датих геометријских облика и записују их математичким писмом.

Међупредметно повезивање: техника и технологија, информатика и рачунарство

Угао

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: геометријски прибор, модели, постери, видео записи, презентације, Геогедра аплети. Ученици користећи геометријски прибор умеју да нацртају праву нормалну на дату праву, да измере дати угао и нацртају угао задате мере. Међупредметно повезивање: техника и технологија, информатика и рачунарство

Разломци

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: геометријски прибор, модели, постери, видео записи, презентације, Геогедра аплети, квизови, игрице. Ученици решавају једноставне проблеме из свакодневног живота користећи бројевне изразе, једначине и неједначине, као и да примени размеру и проценте у једноставним реалним

ситуацијама. Сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер. Међупредметно повезивање: Информатика и рачунарство, географија, српски језик, страни језици, техника и технологија

Осна симетрија

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: геометријски прибор, модели, постери, видео записи, презентације, Геогebra аплети, игрице Ученик идентификује оносиметричне фигуре и одређује осу симетрије. Конструира симетралу угла и симетралу дужи и примењује њихова својства.

Начин остваривања

Због лакшег планирања наставе даје се оријентациони педлог броја часова по темама помоделу(укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива+ број часова за утврђивање и систематизацију градива). Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација знања), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

Природни бројеви и дељивост (34;16+18)

Основни појмови геометрије (17;7+10)

Угао (17;7+10)

Разломци (55;23+32)

Осна симетрија (13;5+8)

Напомена: За обнављање градива, иницијални тест и анализу резултата иницијалног теста планирана су 4 часа. Поред програмом предвиђених 8 часова за израду и исправку писмених задатака, издвојена су још 4 часа за припреме за писмене задатке. Ови часови су издвојени јер по правилу не припадају једној од наставних области, на њима се систематизује знање из више наставних области.

Кључни појмови:

Природни бројеви и дељивост – својства дељивости, чиниоци, садржаоци, скупови и скуповне операције, прости и сложени бројеви, растављање на простечиниоце, најмањи заједнички садржалац, највећи заједнички делилац

Основни појмови геометрије – однос припадања и распореда, однос правих у равни, паралелност, кружница, круг, преношење и надовезивање дужи, централна симетрија, вектори, translација

Угао – централни угао, једнакост углова, надовезивање углова, упоредни углови, комплементни и суплементни углови, мера угла, нормалне праве, унакрсни углови, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима

Разломци – појам разломка, проширивање, скраћивање и упоређивање разломака, децимални запис, мешовити број, заокруљивање, реципрочна вредност, проценти, аритметичка средина, размера.

Осна симетрија – осасиметрије, оносиметричне фигуре, симетрала дужи, симетрала угла.

Начин и поступци остваривања програма:

Природни бројеви и дељивост

- Ова тема представља природну везу са градивом првог циклуса и у оквиру ње треба проширити и продубити знања која су ученици раније стекли. Обновити својства

скупова N и N_0 (претходник или следбеник) и подсетити се придруживања бројева тачкама бројевне праве.

Кроз разноврсне задатке са изразима, једначинама и неједначинама из свакодневног живота, наставити саизграђивањем појмова бројевни израз, променљива, израз с променљивом и придруживање, користећи при томе и термине израз, формула, исказ. Код једначина и

неједначина задржати се на једноставнијим облицима, у циљу усвајања концепта решавања датог проблема.

Уочавати примере једноставнијих (функцијских) зависности у разним областима (придруживање по датом правилу бројева – бројевима, бројева – дужима, бројева – површинама и др.). При томе је важно коришћење дијаграма и табела (дијаграм тока алгорита, табела резултата неког пребројавања или мерења и др). У овом делу треба користити и примере са геометријским облицима, у којима се појављује зависност међу величинама.

У делу који се односи на дељивост, подсетити ученике да дељење у скупу природних бројева без остатка није увек могуће.

Увести дељење са остатком, једнакост $a = bq + r$, $0 \leq r < b$ и скуп могућих остатака. Истаћи својства дељивости и анализирати дељивост збира, разлике и производа.

Правила дељивости декадним јединицама и бројевима 2, 5, 4 и 25 увести тако да ученици сами откривају законитости и активно се укључују у процес истраживања и учења, док за правила дељивости са 3 и 9 треба ученике добро изабраним примерима водити до правила. Такође, ученици треба да уоче и везе између ових правила (нпр. Ако је број дељив са 10, дељив је и са 2 и са 5). На овом узрасту, нагласак треба да буде на примени, а не на формалном начину излагања.

На конкретним примерима подскупова N_0 , увести различите начине записивања скупова уз увођење појма празног скупа и бесконачног скупа. Увести основне појмове о скуповима и математичком изражавању: скуп, елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп, са

одговарајућим знацима; скуповне операције: унија, пресек, разлика и одговарајуће ознаке. Коришћењем примера из текућих садржаја, посебно аритметичких и касније геометријских, даље осмишљавати појам скупа, изграђивати математички језик и уносити прецизност у изражавању. На подесним примерима илустровати математичко-логичку употребу речи: сваки, неки, или, и, не, следи (ако...онда). Скуповне операције над два скупа треба илустровати разноврсним примерима са природним бројевима, уз коришћење Венових дијаграма и без њих. Поред тога, ученици треба да решавају задатке у којима се скуповне операције примењују на скупове делилаца, односно садржалаца бројева, што представља добар увод за увођење појмова највећи заједнички делилац и најмањи заједнички садржалац.

Увести појмове простог и сложеног броја, објаснити поступак Ератостеновог сита и поступак растављања природних бројева на просте чиниоце и одређивања највећег заједничког делиоца и најмањег заједничког садржаоца, Еуклидов алгоритам (на конкретним примерима) и везу између НЗД и НЗС, и оспособити ученике за њихови примену у проблемским задацима.

Основни појмови геометрије

- Главни циљ теме јесте да успостави природни прелаз на више нивое разумевања геометрије, са нивоа визуелизације (на коме су базирани садржаји геометрије у првом циклусу), на ниво анализирања и апстракције (одн. Неформалне дедукције). Нови ниво подразумева описивање и репрезентације геометријских објеката на природном и формалном језику, анализирање односа међу објектима. Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање,

правилно коришћење везника и, или, а нарочито ако...онда). Садржаје треба да прате задаци у којима се истиче правилно изражавање, договорено означавање, коректно цртање, и којима се подстиче логичко-комбинаторно размишљање. Полазећи од појмова тачке и праве и односа припадања и распореда увести појам дужи и појам полуправе и начине њиховог обележавања. Неформално истаћи очигледне истине које се односе на наведене појмове и односе. Разматрати однос две праве у равни; формулисати као очигледну истину да за сваку праву и тачку ван ње постоји јединствена права која пролази кроз дату тачку и паралелна је датој правој; заједно са овом чињеницом показати цртање (обичним и троугаоним лењиром) праве паралелне датој правој кроз тачку која јој не припада. Кроз задатке истаћи симетричност и транзитивност паралелности (без увођења тих појмова), као и области на које је подељена равна задатим правима. Као посебно важне области (заједно са границом) истаћи троуглове и паралелограме и начине њиховог означавања. Објаснити практичан значај стандарних јединица мере и потребу за деловима јединице мере. Изражавати дужине вишеименованим бројевима и истаћи претварање у једноимене најнижих јединица. Једнакост дужи увести као једнакост њихових дужина (уз истицање да се једнакост не односи на једнакост дужи као скупова тачака). Увести појмове: кружница, круг, центар, полупречник, пречник, лук, тетива и тангента. Однос две кружнице, односно два круга разматрати на конкретним примерима и задацима. Користити шестар као геометријски инструмент за цртање кружница, упоређивање дужи и операције над њима. Конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање дужи повезати са мерењем. У задацима користити изломљене линије (отворене и затворене) без експлицитне дефиниције и увести појам обима затворене изломљене линије. Централном симетријом пресликавати тачке, дужи, кружнице, троуглове, квадрате и правоугаонике. Истаћи основне особине централне симетрије и повезати их са особинама паралелограма. Увести појмове усмерених дужи и вектора (интензитет, правац, смер). Транслацијом („паралелним преношењем“) пресликавати тачке, дужи, кружнице, троуглове, квадрате и правоугаонике и остале једноставне фигуре, користећи при томе геометријски прибор. Истаћи основне особине транслације и повезати их са особинама паралелограма.

Угао

- Угаону линију увести као унију две полуправе са заједничким почетком. Ако угаона линија није опружена, истаћи разлику између конвексне и неконвексне области у зависности од тога да ли та област садржи или не садржи дуж чији су крајеви на крацима. Угао увести као унију угаоне линије и једне од поменутих области, али даља разматрања ограничити само на конвексне углове. Увести и означавање углова малим словима грчког алфабета. Користећи се механичким моделима (кретање клатна, лепеза и сл.) мотивисати придруживање кружних лукова (и одговарајућих тетива) угловима. Једнаке углове увести као углове чије су одговарајуће тетиве у круговима једнаких полупречника једнаке. На ово објашњење надовезати конструктивно преношење углова помоћу шестара и лењира, а затим и конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова. Развити код ученика вештину мерења и цртања угла помоћу угломера. Повезати једнакост углова са једнакошћу њихових мера. Увести делове степена (минуте и секунде) и поступке сабирања и одузимања мера углова. Објаснити једнакост унакрсних углова и увести нормалност правих. Ученике треба оспособити да цртају нормалу на праву из дате тачке употребом троугаоног лењира, а након истицања нормалности тангенте и одговарајућег полупречника, и за цртање тангенте на кружницу у задатој тачки кружнице. Објаснити шта се подразумева под растојањем тачке од праве. Под углом између правих које нису међусобно нормалне подразумевати

одговарајући оштар угао. Истаћи углове које образује трансверзала две паралелне праве. Када трансверзала није нормална на паралелним правима, добијене углове поделити на оштре и тупе и истаћи да су сви углови исте врсте међусобно једнаки. Обновити једнакост наспрамних страница паралелограма, и извести једнакост наспрамних углова паралелограма. Објаснити шта се подразумева под растојањем између две паралелне праве. Истаћи односе углова са паралелним крацима.

Разломци

- Појам разломка, као дела целине, ученици су упознали у првом циклусу. На почетку увести појмове правога односно неправог разломка, као и мешовитог броја. Претварање мешовитог броја у неправи разломак и обрнуто, повезати са поступком дељења са остатком. Геометријску интерпретацију ненегативних рационалних бројева уводимо помоћу бројевне полуправе. Примери за то треба да буду разноврсни, имениоци разломака не треба да буду већи од 10, а ученици треба да схвате важност избора јединичне дужи за прецизно приказивање датих разломака. Бројевна полуправа се може користити и за упоређивање разломака. Проширивање и скраћивање разломака уводити на основу особине количника да се он не мења када се и дељеник и делилац помноже, односно поделе истим бројем различитим од нуле. Скраћивање разломка до несводљивог повезати са познатим поступком налажења највећег заједничког делиоца бројиоца и имениоца. На примерима показати да се скраћивање може извести и поступно, али да је претходни поступак ефикаснији. Упознати ученике са различитим начинима упоређивања разломака. Примере који се користе треба илустровати помоћу кружних исечака или фигура у квадратној мрежи и на тај начин повезати овај део теме са темама из геометрије (нпр. Угао и мерење угла). Увођење децималног записа разломка и њихово приказивање на бројевној полуправој повезати са мерењем дужине, масе и запремине течности, коришћењем примера из свакодневног живота. Превођење разломака у децимални запис започети са разломцима који се могу свести на децималне разломке, а након тога увести и појам периодичног децималног записа. Сабирање и одузимање разломака увести свођењем на заједнички именилац, с тим што на почетку не треба инсистирати на најмањем заједничком садржаоцу. Множење разломака најлакше је илустровати у квадратној мрежи нпр. Преко површине правоугаоника. Пре дељења разломака упознати ученике са појмом реципрочне вредности разломка и природног броја. Само дељење увести помоћу једноставних примера дељења разломка природним бројем и на крају уопштити да је дељење разломком исто што и множење његовом реципрчном вредношћу. Код сабирања, одузимања и множења децималних бројева користити аналогију са извођењем истих операција са природним бројевима. Код дељења увести прво дељење децималног броја природним, а након тога, кроз добро одабране примере, показати како се дељење децималних бројева своди на претходни случај. Упознати ученике са чињеницом да особине рачунских операција које су важиле у скупу природних бројева, важе и у скупу разломака. Код израза се треба задржати на примерима који нису сувише сложени, јер је циљ увежбавање извођења рачунских операција и примена њихових особина. Приликом обраде једначина и неједначина треба се задржати на једноставнијим примерима и користити аналогију са решавањем једначина и неједначина у скупу природних бројева. Треба имати у виду да су исходи који се односе на изразе, једначине и неједначине развојног типа, односно исходи који се развијају и током наредних разреда. Веома важан део ове теме су проблемски – текстуални задаци у којима се користе разломци и децимални запис разломака, помоћу којих се подстиче развој логичког начина мишљења. Могу се обратити и разни проблеми из свакодневног живота, нпр. Планирање кућног буџета којим се, поред увежбавања операција са децималним записом бројева, ствара и основа за развој финансијске писмености, а има и своју васпитну улогу. У делу који се односи

на примену, потребно је ученикеоспособити да процентни запис разломка, аритметичку средину и размеру повежу са проблемима из свакодневног живота (попусти, поскупљења, подела новца у одређеној размери, израчунавање просечне оцене, висине или примена аритметичке средине у спорту). Увођење процентног записа разломка пожељно је обрадити кроз визуелне представе на дијаграмима (најпре квадрата подељеног на стотине, а затим произвољног правоугаоника, правилног многоугла или круга) и кроз ситуације у којима се проценат појављује, као што су израчунавања снижења или поскупљења неког производа, најпре за 25%, 50% и 75%, а након разумевања појма и концепта, и за било коју другу вредност. Кроз ове примере уједно се може увежбавати и превођење разломка у децимални и процентни запис, кроз примере који изискују овакву врсту записа броја. Аритметичку средину је пожељно обрадити и вежбати на конкретним примерима (оцене у дневнику, спорт, кроз истраживачке задатке и сл.). Важно је правилно формирање и разумевање појма размере. Оспособити ученике за њено коришћење у пракси: при цртању и читању разних планова и графикона; при одређивању растојања; при решавању проблема поделе у датој размери и при повећавању и смањивању слика. Обраду овог градива подредити практичном циљу, уз повезивање с већ упознатим садржајима математике и других предмета. Ова област је погодна за развијање разних других компетенција, кроз задатке који би од ученика изискивали различите врсте истраживања. Резултате истраживања ученици треба да представљају графички и на тај начин стекну осећај за упоређивање разломака у различитим записима. За исход који се односи на прикупљање података и приказивање података у табели и кружном дијаграму не постоји одговарајући садржај, јер је предвиђено да се на остваривању овог исхода ради током реализације целе теме.

Осна симетрија

- Код увођења појма осне симетрије од велике важности су: примери који се ученицима дају на непосредно посматрање и експериментисање и питања која ученицима постављамо како би дошли до њихових основних представа о најважнијим карактеристикама осне симетрије. Примере са осном симетријом започети на квадратној мрежи са осам симетрије које су идентичне са линијама мреже, са циљем да ученици самостално дођу до основних особина осне симетрије, а затим прећи на примере без квадратне мреже. Осном симетријом пресликавати тачку, дуж, круг, троугао, квадрат и правоугаоник, а приликом цртања користити геометријски прибор. Појам осносиметричне фигуре се такође усваја интуитивно, што значи да се низом примера указује да постоје фигуре које имају једну или више оса симетрија и фигуре које немају ту особину. Ученике научити да користећи геометријски прибор, конструишу симетралу дужи, симетралу угла, нормалу из тачке на праву и примене њихове особине у проблемским задацима.

Корелација са другим предметима:

Физика

Хемија

Информатика и рачуноводство

Техника и технологија

Биологија

Српски језик

Уџбеници

- Небојша Икодиновић, Слађана Димитријевић, *математика за пети разред основне школе*, Klett, Београд

- Бранислав Поповић, Марија Станић, Сања Милојевић, Ненад Вуловић, *Збирка задатака из математике за пети разред основне школе*, Klett, Београд

Литература

- В. Мићић, В. Јоцковић, Ђ. Дугошија, В. Андрић, *Збирка задатака из математике 5 за оне који желе и могу више*, завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Н. Икотиновић, С. Димитријевић, С. Милојевић, Н. Вуловић, *Приручник за наставнике математике у петом разреду основне школе*, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010.
- М. Вајукић, Р. Павлићевић, *Знам за више – Математика 5*, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010.
- Б. Маринковић, *Мала збирка занимљивих математичких задатака за “изоштравање ума”*, Архимедес, Београд.
- В. Андрић, *Математика 5*, збирка за додатну наставу и такмичења, Архимедес, Београд.
- Станоје Петровић, Јован Мартић, Милан Петковић, *Дидактичко методички приручник (За наставу математике од V – VIII разред основне школе)*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- Одабрани задаци (задаци за математичка такмичења за ученике VII и VIII разреда) за младе математичаре, Друштво математичара Србије, Београд 1991.
- Дидактичко методско упутство за реализацију наставног програма Математике за основну школу, Архимедес, Београд.
- Љубо Вушовић, *развијање интереса и стваралачког рада у настави математике*, Школска књига, Београд.

Стандарди

Природни бројеви и дељивост :

МА.1.1.1- чита и записује природне бројеве

МА.1.1.3- упоређује по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно

МА.1.1.5- дели са остатком једноцифреним бројем и зна када је један број дељив другим

МА.1.2.4- одређује вредност функције дате таблицом или формулом

МА.2.1.3.- примењује основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама

МА.2.1.4.- користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама

МА.2.1.2.- израчунава вредност једноставнијег израза са више рачунских операција р. Приоритета

МА.2.2.1.- решава једноставне линеарне једначине

МА.3.1.3- оперише појмом дељивости у проблемским ситуацијама

МА.3.1.3- користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама

МА.3.1.1.- одређује вредност сложенијег бројевног израза

МА.3.2.1- саставља и решава линеарне једначине

Основни појмови геометрије

МА.1.3.1.- влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван и угао

- уочава њихове моделе у реалним ситуацијама

- уме да их нацрта користећи прибор

- разликује неке врсте углова

- разликује паралелне и нормалне праве

МА.1.3.3- влада појмовима круг и кружна линија

- уочава њихове моделе у реалним ситуацијама

- уме да их нацрта користећи прибор – издваја њихове основне елементе

МА.1.4.1- користи одговарајуће јединице за мерење дужине и углова

МА.1.4.2.- претвара веће јединице дужине у мање

МА.1.4.4.- при мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу

МА.2.4.1.- пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину

МА. 3.4.1.- по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима

Угао

МА.1.4.1- користи одговарајуће јединице за мерење дужине и углова

МА.1.4.2.- претвара веће јединице дужине у мање

МА.1.4.4.- при мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу

МА.2.3.1.- одређује суплементне и коплементне углове, упоредне и унакрсне углове – рачуна са угловима ако су изражени у целим степенима

МА.2.4.1.- пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину

МА.3.3.1.- рачуна са угловима укључујући и претварање угаоних мера

МА.3.3.1- закључује користећи особине паралелних и нормалних правих, укључујући углове на трансверзали

МА. 3.4.1.- по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима

Разломци

МА.1.1.1.- чита и записује прир. Бр. И разломке

МА.1.1.2.-преводи децималан запис броја у разломак и обратно

МА.1.1.3- упоређује по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно

МА.1.1.5- дели са остатком једноцифреним бр. И зна када је један број дељив другим

МА.1.1.4.- уме да сабира и одузима разломке са истим имениоцем – рачуна $1/k$ од n , n – природан број

МА.1.2.1.- решава линеарне једнач. У којима се непозната јавља само у једном члану

МА.1.2.4- одређује вредност функције дате формулом

МА.2.1.1.- упоређује по величини бројеве записане у различитим облицима

МА.2.1.2.- одређује реципрочну вредност

МА.2.1.2.- израчунава вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа

МА.2.2.5.- користи једначине у једноставним текстуалним задацима

МА.3.1.3- користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама

МА.3.1.1.- одређује вредност сложенијег бројевног израза

МА.3.2.1- саставља и решава линеарне једначине и неједначине

МА.3.2.5.- користи једначине и неједначине решавајући сложеније текстуалне задатке

Осна симетрија

МА.1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до преклапања);

МА.2.3.6.- уочава осносиметричне фигуре и одређује осу симетрије – конструише симетралу дужи и симетралу угла

МА.2.4.1.- пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину

- објашњава појам симетрале дужи и угла, и њихове особине

МА. 3.4.1.- по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима

Опште предметне компетенције:

Ученик је на крају обавезног образовања кроз наставу математике усвојио основне математичке концепте (нумеричке, алгебарске, геометријске, статистичке), овладао је основним математичким процесима (расуђивањем, комуникацијом, повезивањем, применом, моделовањем) и вештинама (рачунањем, алгебарским поступцима, мерењем, просторном визуелизацијом, радом са подацима, проценом, коришћењем калкулатора и информационо-комуникационим технологијама) потребним за даље школовање и живот. Оспособљен је да анализира и тумачи природне и друштвене појаве, решава проблеме и доноси одлуке у свакодневном контексту. Комуницира користећи математички језик, користи информационо-комуникационе технологије и друга средства.

Основни ниво

Решава проблеме и доноси одлуке у једноставним ситуацијама када је захтев јасно формулисан и сви релевантни подаци непосредно дати. Користећи основне елементе математичког језика, једноставне математичке поступке и информационо-комуникационе технологијесаопштава решење проблема или донету одлуку.

Средњи ниво

Решава проблеме и доноси одлуке у познатом контексту, при томе прикупља, селекује податке и примењује одговарајуће математичке поступке. Образлаже решење проблема или донету одлуку. Тумачи природне и друштвене појаве користећи математичке концепте, процесе и вештине.

Напредни ниво

Решава проблеме, доноси одлуке и процењује могућности у реалним ситуацијама и при чему бира и вреднује пут и начине решавања. Критички анализира природне и друштвене појаве користећи математичке концепте, процесе и вештине. Аргументује своје ставове и дискутује користећи математички језик.

Специфичне предметне компетенције

Специфичне предметне компетенције су: математичко знање и резонување, примена математичких знања и вештина на решавање проблема и математичка комуникација.

Основни ниво

Примењује једноставне математичке поступке када су сви подаци непосредно дати. Примењује основна математичка знања на решавање једноставних ситуација из свакодневног живота. Решава проблеме у једноставном контексту који се своде на једноставан рачун, решавање једначина, мерење, цртање и рад са подацима. Разуме основе писане и усмене математичке комуникације.

Средњи ниво

Примењује математичке концепте, процесе и вештине у различитим ситуацијама. Бира оптималне начине решавања проблема користећи нумеричке, алгебарске и геометријске методе. Анализира податке користећи основне статистичке методе. Уме да користи одговарајуће средство ИКТ за организацију и обраду података. Разуме захтеве сложенијих математичких задатака и решава их. Одговарајућим математичким појмовима и симболима саопштава своје ставове.

Напредни ниво

Бира математичке поступке за решавање проблема и доноси закључке. Истражује различите начине решавања проблема. Уме да примени математичка знања у анализи сложених природних и друштвених појава. Приликом решавања проблема уме да

одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин. Разуме и користи формални математички језик. Уме да критички дискутује о добијеним резултатима и анализира их.

Праћење и напредовање ученика

Наставник континуирано прати напредовање ученика. Постоји више начина да се утврди и процени у којој мери је ученик савладао садржаје предвиђене школским планом и програмом. Усмено излагање ученика један је од начина да наставник процени напредовање ученика, дијалог или дискусија на одређену тему између наставника и ученика. Презентација одређених садржаја по упутству наставника, израда домаћег задатка као и различити видови писменог излагања попут тестова, контролних вежби, писмених задатака који више одговарају ученицима који се теже усмено изражавају.

Активности ученика:

- Да путем стицања одређених знања упознају суштину вежбаоног процеса из одређених области,
- Да савладају програмски садржај, сходно индивидуалним способностима,
- Да учествују на обавезним унутаршколским такмичењима (међуодељенска и међуразредна),
- Самостално вежбање ученика, код куће, како би стекли трајну навику за вежбањем,
- Ученици могу да учествују и на такмичењима која су у систему школских математичких такмичења Србије,
- На почетку школске године ученици се опредељују за једну од активности за које школа има услове да их реализује,
- Однос ученика према раду прати се током целе школске године и то: уредност опреме за вежбање, редовно присуствовање на часовима, доследно извршавање радних задатака, ангажовање у животу школе и своје средине и др.

Активности наставника:

- Да утврди ниво заинтересованости ученика за праћење наставе математике,
- Одреди радне задатке за појединце и групе ученика,
- Утврди средства и методе за остваривање радних задатака,
- Оствари васпитне задатке кроз одговарајуће форме и методе рада,
- Прати и вреднује рад ученика,
- Да сваког ученика усмери на оне програмске садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада који одговарају његовим способностима и интересовањима,
- Да слободно и креативно изналази ефикасна решења и бира вежбе помоћу који ће ток вежбања да прилагођава специфичностима ученичких могућности и просторним и материјалним условима рада,
- Припрема ученика за такмичење.

Наставник треба да изради:

- општи глобални план рада,
- општи глобални план по разредима,

- план рада по циклусима.

Упуство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности)

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење. Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања. Оцене добијене сумативним оцењивањем су по правилу бројчане.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере постигнућа и практичног рада, а у складу са програмом обавезног предмета, изборног програма и активности. У току полугодишта најмање једна оцена треба да буде на основу усмене провере постигнућа ученика. Ученик се оцењује и на основу активности и његових резултата рада, а нарочито: излагања и представљања (изложба радова, резултати истраживања, модели, цртежи, постери, дизајнерска решења и др.), учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различитим облицима групног рада, рада на пројектима, збирке одабраних ученикових продуката рада – портфолија, у складу са програмом наставе и учења, односно школским програмом.

Провера остварености стандарда ученичких постигнућа (остварености исхода)

Међупредметно повезивање: Информатика и рачунарство (алгоритам за НЗД, природни бројеви), Географија (размера на карти...), Техника и технологија (техничко цртање помоћу прибора за геометрију...), Биологија (уочавање симетричних облика у живом свету...), Ликовна култура (коришћење геометријских фигура у сликарству...)

Неки од препоручених начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. Размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...),
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима,
- размена искустава и сарадња са члановима већа и стручним сарадницима у школи,
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја.

Начин провере остварености исхода

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода.

Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак и других ученика (различите анкете, скале процене, табеле и сл.)

Процена остварености стандарда

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухвата читаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним приказом процене остварености стандарда по нивоима. У тестовима ће преовладавати задаци отвореног типа.

Шта пратимо:

Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета;

процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова;; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака.

Критеријуми оцењивања

ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5); ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар (4); ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3); ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и, добија оцену довољан (2); ученик који не остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и ни уз помоћ наставника не испуњавања захтеве који су утврђени на основном нивоу постигнућа, добија оцену недовољан (1).

Поступак

- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника

- Ученици и наставник

- Усмено одговарање

- Редовност доношења домаћег, прибора, свески збирки

- Ученици и наставник воде евиденцију

Прегледање свески

- Писмене провере

Инструменти оцењивања

Број решених задатака на табли: Задатак са основног нивоа: + Задатак са средњег нивоа :++ Задатак са напредног нивоа :+++15 плусева-оцена2 25 плусева-оцена3 35 плусева-оцена4 45 плусева-оцена5. Свеобухватност одговора Прецизност и поступност Хоризонтално и вертикално повезивање градива. За три направљена минуса-1 у свеску, а након опомене и у дневник. Уредност. Све забележено са часова

Бодовање: I

0-34% -1

35-49% -2

50-69% -3

70-89% -4

90-100% -5

Време

Свакодневно бележење током године, Пресек стања на полугодишту или пре у зависности одкупљених плусева. По потреби, бар једном у полугодишту. Свакодневно током године праћење/ пресек стања за тромесечје (16 часова). На крају наставне године. Након сваке теме.

Додатна настава

Годишњи фонд часова 36

Недељни фонд часова 1

Циљ

Циљеви математичког образовања ученика путем додатне наставе су:

- Проширивање и продубљивање стечених знања са редовне наставе
- Развијање наклоности према математици као науци и доприносу који она у модерном друштву има
- Развијање правог разумевања математичког израза, концепата процеса и доказа на примерима који се не раде на редовној настави
- Развијање способности логичког мишљења, резоновања, анализирања, доказивања и прецизног изражавања
- Развијање геометријског начина размишљања, доказивања геометријских тврђења и вештине цртања
- Развијање следећих способности код ученика:
 - o Посматрања
 - o Асоцијације
 - o Рачунања
 - o Апстрактног мишљења
 - o Логичког резоновања
 - o Прецизног записивања и изражавања

Задаци

- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивања у рад;

- да развија ученикову способност посматрања ,опажања и логичког , критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;
- да развија културне ,радне , етичке и естетске навике ученика као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком , јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима ,релацијама и пресликавањима,
- да ученици савладају основне операције са природним,целим, рационалним и реалним бројевима као и основне законе тих операција;
- да ученици упознају равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;
- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних навика и доприносе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности као што су: истинољубивост,упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, и смисао за самосталан рад;
- да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесу формирању правилног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.

Теме

1. Скупови.
 2. Геометријске фигуре као скупови тачака. Односи геометријских објеката
 3. Релације; графови. Логички задаци
 4. Дељивост бројева
 5. Разломци (својства и рационални поступци рачунања) – одабрани задаци
 6. Дијаграми и њихова примена у решавању разноврсних математичких проблема (Венови дијаграми, метод дужи и сл.)
 7. Угао, врсте угла – одабрани задаци 1
 8. Осна симетрија, конструкције пресавијањем папира, примена одабрани конструктивни задаци
 9. Права и кружница – конструктивни задаци 3
 10. Задаци логичко комбинаторне природе
 11. Развој нумерације
 12. Анализа задатака са такмичења
- Анализа и решавање задатака са такмичења се могу радити у свакој области.

Дидактичко-методички начин остваривања програма

Рад тежих задатака по избору ученика
 Објашњавање начина решавања задатака
 Проблемска настава
 Продубљавање знања помоћу литературе
 Упућивање ученика на самостални рад

Задавање и помоћ у изради задатака за вежбање логичког мишљења и памћења
Припрема ученика за такмичење
Решавање тестова са такмичења

Избор ученика за додатну наставу се врши по следећим критеријумима:

- Општи успех
- Успех из математике
- Интересовање ученика
- Посебне способности
- Мотивација
- Досадашњи постигнути резултати

Облици рада

- Рад у паровима
- Индивидуални рад
- Фронтални рад

Методе рада

- Вербално-текстуална
- Илустративно-демонстративна
- Решавање проблема

Вредновање се врши кроз анализу:

- Успешно савладан програм
- Реферати
- Освојена места на такмичењу

Допунска настава

Годишњи фонд часова 36

Недељни фонд часова 1

Допунска настава се организује за оне ученике који у току редовне наставе имају потешкоћа у учењу и не могу да усвоје минималне програмске садржаје. То су углавном ученици са слабом или никаквом мотивацијом и интересовањем за учење математике.

Циљ

- Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе.
- Усвајање наставних садржаја предвиђених планом и програмом на основном нивоу
- Увежбавање и понављање стечених знања и вештина и давање упутстава за савладавање потешкоћа у учењу.
- Пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја.
- Омогућити да ученик кроз вежбу овлада, како теоријским, тако и практичним делом градива у оквиру својих могућности.

Задачи

- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивања у рад;
- да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.
- да изграђује позитивне особине ученикове личности као што су: истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, и смисао за самосталан рад;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних навика и доприносе радном и политехничком васпитању и образовању;

Начин остваривања

Програмски садржаји допунске наставе релизоваће се систематски и у континуитету са по једни часом недељно. Биће обухваћени ученици којима треба додатно објашњење и помоћ око савладавања наставних садржаја. Кроз индивидуализовани рад као и рад у пару лакше и боље ће се схватити обрађено градиво.

Рад лакших задатака

Објашњавање начина решавања задатака

Проблемска настава

Упућивање ученика на самостални рад

Задавање и помоћ у изради задатака за вежбање логичког мишљења и памћења

Облици рада

- индивидуални,
- индивидуализовани,
- рад помоћу наставних листића

Проверавамо напредовање и констатујемо који су ученици употпунили знање (које треба ослободити), а који да наставе и зашто.

Вредновање се врши на основу:

- Успешно савладаног градиво
- Способност праћења и учествовања у даљем раду
- Напредовање у односу на предходно стање

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Разред: Пети

Годишњи фонд часова: 36 часова
Недељни фонд часова: 1

Циљ наставе и учења предмета:

Циљ наставе и учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Програм наставног предмета Информатика и рачунарство, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи говоре о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи овај предмет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три тематске целине: ИКТ, Дигитална писменост и Рачунарство.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу
- правилно користи ИКТ уређаје
- именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја
- прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса
- прилагоди радно окружење кроз основна подешавања
- креира дигиталну слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички)
- креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички)
- примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа
- креира мултимедијалну презентацију и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сараднички)
- сачува и организује податке разликује основне типове датотека
- реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја
- доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине
- разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на Интернету
- реагује исправно када дођу у контакт са непримереним садржајем или са непознатим особама путем Интернета
- приступа Интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај
- информацијама на интернету приступи критички
- спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на Интернету
- објасни појам ауторских права и разликује основне лиценце за дељење садржаја
- препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са својим здрављем
- схвати математичко-логички смисао речи «и», «или», «не», «сваки», «неки», израза «ако...онда»
- зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски

- наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема
- креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу
- користи математичке операторе за израчунавања
- анализира и дискутује програм
- проналази и отклања грешке у програму
- сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака
- одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта
- наведе кораке и опише поступак решавања пројектног задатка
- вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен
- поставља резултат свог рада на Интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника

Садржај програма

ИКТ (9)

- Предмет изучавања информатике и рачунарства.
- ИКТ уређаји, јединство хардвера и софтвера.
- Подешавање радног окружења.
- Организација података.
- Рад са сликама.
- Рад са текстом.
- Рад са мултимедијом.
- Рад са презентацијама.

ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (5)

- Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин.
- Правила безбедног рада на Интернету.
- Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја.
- Заштита приватности личних података.
- Заштита здравља, ризик зависности од технологије и управљање временом.

РАЧУНАРСТВО (16)

- Увод у алгоритме аритметике: сабирање, множење, дељење с остатком, Еуклидов алгоритам.
- Увод у тему програмирања.
- Радно окружење изабраног софтвера за визуелно програмирање.
- Програм категорије, блокови, наредбе, инструкције.
- Програмске структуре (линијска, циклична, разграната).

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА (6)

- Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења.
- Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима.
- Представљање резултата пројектног задатка.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о ИКТ проширити користећи различите изворе знања навођењем примера примене ИКТ-а. Ученике информативно упознати са предметом изучавања информатике и рачунарства познатим примерима.

Увести појмове хардвер и софтвер. Скренути пажњу на правилно руковање ИКТ уређајима.

Појам оперативни систем увести кроз повезивање претходног искуства. Нагласити који оперативни систем користе рачунари на којима ће радити у школи.

Кроз демонстрацију и личну активност ученика, скренути пажњу на правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом.

Кроз конкретне примере објаснити појам датотеке и неопходност организације датотека у рачунару: чување и проналажење, премештање или брисање (поменути «Корпу за отпатке»).

Креирање и уређивање дигиталне слике / цртеже коришћењем расположивих алата изабраног програма.

При раду са текстом применити основне алатке за уређивање и обликовање текста. Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма и инсистирати на примени правописа.

Снимање звука и видео-записа, сходно могућностима, (камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, итд).

При изради мултимедијалних презентација применити основне алатке за уређивање и обликовање садржаја. У програму за израду мултимедијалних презентација користити раније креиране звучне и видео записе.

При реализацији тематске целине Дигитална писменост појаснити ученицима шта значи коришћење ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, и нагласити да то није обавеза само ИТ стручњака већ свих корисника.

Демонстрирати функције антивирусног програма и заштитног зида.

Анализирати са ученицима од каквог су материјала направљени ИКТ уређаји, да ли се такви материјали могу рециклирати и на које све начине се могу одлагати дигитални уређаји који нису у употреби, у циљу заштите животне средине.

Проверити са ученицима њихова досадашња искуства у коришћењу веб-прегледача (читача, браузера). Разговарати о сајтовима претраживачима и начинима претраге, увести појмове аутор и ауторска права и навести основне лиценце.

На унапред припремљеном скупу веб страна кроз дискусију о процени информација пронађених на интернету (публика којој је сајт намењен, аутор, тачност / прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења ученика. Упознати ученике са правилима понашања на интернету (енг. Netiquette). За утврђивање и појашњавање ове теме, организовати квизове и радионице (на теме безбедно – небезбедно, пожељно – непожељно понашање на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у датим ситуацијама (кроз играње улога и сл.).

Посебну пажњу посветити развоју свести код ученика о времену у току дана, проведеним поред рачунара.

Реализација теме Рачунарство може се започети приказивањем мотивационих филмова о програмирању. Увести појмове: програм и програмирање. Демонстрирати готове анимације и рачунарске игре ради развијања свести и побуђивања мотивације да ученици сами могу да креирају своје игрице. Одабрати пример игрице за анализу (на пример са портала www.code.org), као и друге мотивационе материјале из сличних образовних извора) са циљем упознавања ученика са корацима у решавању једноставних проблемских задатака. Увести појам алгоритма при решавању најједноставнијег проблема. У међупредметној координацији са предметом математика, увести математичко-логичке појмове које леже у основи информатике и рачунарства: скуп, елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп (са одговарајућим знацима);

На подесним примерима илустровати математичко логичку употребу речи: сваки, неки, или, и, не, следи (ако ... онда). Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање, правилно коришћење везника «и», «или», а нарочито «ако ... Визуелно програмирање (Scratch, Stencil, AppInventor, Alice ,... које треба да омогући алгоритамско решавање проблема и основе програмирања.

У зависности од изабраног програмског окружења прилагодити сва следећа објашњења специфичностима тог алата.

Демонстрирати поступке: избор објеката (нагласак на библиотеке), слагање блокова по принципу «превуци-и-пусти» и покретање програма.

Демонстрирати на сваком примеру следеће технике: креирање пројекта.

Демонстрирати и указивати на разноврсне функционалности доступне у палетама блокова. Кроз активну наставу и укљученост у процес креирања програма од првих часова, ученици ће постепено усвојити потребне појмове, знања и вештине.

Анализирати са ученицима карактеристике појединих структура и оправданост примене у појединим ситуацијама.

Ради развијања међупредметних компетенција и остваривања корелације са другим предметима, реализовати са ученицима најмање два пројектна задатка, један из области ИКТ и Дигитална писменост и други из области Рачунарство (договорити се са ученицима и наставницима других предмета, који покривају област изабране теме).

При реализацији првог пројектног задатка ставити нагласак на разради пројектног задатка – од израде плана до представљања решења.

Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложености теме, расположивим ресурсима

Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота.

Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања достигнућа.

Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета.

Добар пример сумирања научених поступака је израда пратеће документације у виду фајлова различитог типа, као што су: текстуални фајлови, слике, видео материјали и сл. Идеја за пројектни задатак може бити и израда квиза и теста за проверу знања, понављање, утврђивање, систематизацију градива из целог предмета.

Ученици пре прикупљања материјала израђују сценарио (причу или алгоритам за конкретан задатак), разрађују кораке и описују поступак решавања пројектног задатка.

Део задатка је и чување материјала употребљеног за решавање пројектног задатка. Очекивани продукт пројектног задатка је мултимедијални садржај у форми: стрипа, анимације, игрице.

Напреднији ученици могу израдити алгоритам и програм за решавање конкретног проблемског задатка.

Корелација са другим предметима

Математика, енглески језик, физика. Битно је напоменути да постоји корелација са свим наставним предметима коју је најлакше остварити при изради пројекта. Са којим предметима ће бити остварена корелација превасходно зависи од теме и свеобухватности пројекта.

Литература

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Шта пратимо?

1) **Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа** у току савладавања програма предмета (процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама тестова; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака) и

2) **ангажовање ученика у настави** (процењују се: одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање, активно учествовање у настави, сарадњу са другима)

Критеријуми оцењивања

13. према степену остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа:

- ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5);
- ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњава захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар (4);
- ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3);
- ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и, добија оцену довољан (2);

2) према степену ангажовања ученика у настави:

- веома висок степен ангажовања ученика (5)
- висок степен ангажовања ученика (4)
- уз ангажовање ученика (3)
- ангажовање ученика (2)

Поступак оцењивања

- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника

- Усмено одговарање, свеска евиденције наставника
- Редовност онлајн домаћег, свеска евиденције
- Писане онлајн провере, свеска евиденције
- Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције
- Рад у пару
- Сналажење у апликацијама програмима
- Вођење евиденције од стране наставника о: броју јављања на часовима
броју успешности у групном раду, раду у пару, учешћу на такмичењима,
несебичном пружању помоћи другим ученицима...

Инструменти оцењивања

- Број јављања:
- За јављање +
- За јављање више пута ++
- За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5
- Ко не зна одговор –
- Свеобухватност одговора
- Сналажење у одговарајућим и намеским програмима и апликацијама
- Хоризонтално и вертикално повезивање градива
- За три неуражена онлајн домаћа задатка -1
- Бодовање:
- 35-49%-2
- 50-74%-3
- 75-89%-4
- 90-100%-5
- Прва три пара која ураде добијају +5
- Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

V разред

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ

Циљ: циљ наставе и учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- описује улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање
- разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-

технолошком подручју

- наводи занимања у области технике и технологије
- процењује сопствена интересовања у области технике и технологије
- организује радно окружење у кабинету
- правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу процени како би изгледао живот без саобраћаја
- класификују врсте саобраћаја и средстава преми намени
- наводи професије у подручју рада саобраћај
- направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија
- разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечјих возила
- правилно се понаша као пешак, возач бицикла
- користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечјим возилима
- аргументује неопходност коришћења сигурносних појасева и увек их користи као путник- повеже место седења са узрастом ученика
- одговоно се понаша као путник у возилу
- показује поштивање према другим учесницима
- анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и идентификује ризично понашање пешака и возача бицикла
- самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет
- правилно чита технички цртеж
- преноси податке између ИКТ уређаја
- примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару
- користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима
- користи Интернет сервисе за претрагу и приступање онлине ресурсима
- преузима одговорност за рад
- представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информациону-комуникациону технологију и софтвер- повезује својства природних и вештачких материјала са применом
- објасни технологије прераде и обраде дрвета, коже, текстила, папира и производњу истих
- сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета- правилно и безбедно коирсти алате и прибор за ручну механичку обраду
- направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом
- самостално израђује модел-производ
- самостално проналази инфомације потребне за израду предмета-модела користећи ИКТ и Интернет сервисе
- одабира материјале и алате за израду
- мери и обележава предмет-модел
- ручно израђује једноставан предмет-модел користећи папир и или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате
- користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења
- самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење-производ
- показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизање успеха- планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова- активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима- пружа помоћ у раду другим ученицима- процењује остварен резултат и развија предлог унапређења.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

ОБЛАСТ/ТЕМА

1. ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	6 часова
2. САОБРАЋАЈ	14 часова
3. ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	14 часова
4. РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	22 часова
5. КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	16 часова

САДРЖАЈИ

1. ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ

Појам, улога и значај технике и технологије на развој друштва и животног окружења.

Подручја човековог рада и производње, занимања и послови у области технике технологије.

Правила понашања и рада у кабинету.
Организација радног места у кабинету и примена мера заштите на раду.
Коришћење техничких апарата и ИКТ уређаја у животном и радном окружењу

2. САОБРАЋАЈ

Улога, значај и историјски развој саобраћаја

Врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени
Професије у подручју рада саобраћај

Употреба информационих технологија у савременом саобраћају

Саобраћајна сигнализација-изглед и правила поступања

Правила и прописи кретања пешака, возача бицикла и дечјих возила (ролери, скејт) –
рачунарска симулација и саобраћајни полигон

Обавезе и одговорност деце као учеснике у саобраћају

Заштитна опрема потребна за безбедно управљање бициклом и дечјим возилима

3. ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ

Прибор за техничко цртање . Формати папира-цртежа. Размера

Типови и дебљине линија (пуна дебела, пуна танка, линија извучена слободном руком, испрекидана, дебела црта- тачка-црта...)

Геометријско цртање (паралелне праве, цртање нормале на дату праву, цртање углова помоћу лењира и тругаоника)

Елементи котирања (помоћна и котна линија, показна линија, котни завршетак, котни број)

Цртање техничког цртежа са елементима

Пренос података између ИКТ уређаја
Апликације за дигиталну обраду слике

Креирање документа у програму за обраду текста
Формирање текста, уметање слике и графике

Интернет претрага и приступ онлине ресурсима

4.РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА

Природни ресурси на Земљи, енергија и материјали
Управљање отпадом (рециклажа, заштита животне средине)
Врсте, својства и примена природних и вештачких материјала
Технологија прераде и обраде дрвета, коже
Текстилна технологија
Технологија производње папира
Поступци ручне обраде и спајања папира, текстила, кође и дрвета-сечење, резање, лепљење и заштита-бојење, лакирање

Коришћење алата и прибора за ручну обраду и спајање (маказе, моделарска тестера, стега...)

14. КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ

Израда предмета-модела ручном обрадом и спајањем папира и или дрвета, текстила, коже коришћењем одговарајућих техника, поступака и алата

Приказивање идеја, поступка израде и решења-производа

Тимски рад и подела задужења у тиму

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Животно и радно окружење

У области *Животно и радно окружење* обрађују се садржаји првенствено везани за појам, улогу и значај технике и технологије. Уз помоћ различитих медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати развој ових грана технике као и њихову међусобну повезаност. Путем примера навести ученике да анализирају утицај развоја наведених области на савремен начин живота. Указати на доприносе српских научника у развоју техничких наука. Објаснити разреде енергетске ефикасности техничких уређаја на основу којих ученик може извршити поређење електричних уређаја према ефикасности. Навести значај примене енергетски ефикасних уређаја са аспекта екологије и економије. За избор наставка школовања и будућег занимања потребно је навести ученицима значај занимања из области електротехнике са примерима из свог животног окружења.

Саобраћај

Основне полазна знања пренети о улози, значају и историјском развоју саобраћаја. Преглед карактеристика класичних саобраћајних средстава треба заокружити електронским подсистемима, као и конструкцијама и функцијама средстава на електрични погон и хибридних возила. Препоручује се да ученици самостално, путем

доступних извора знања, истраже предности и недостатке возила на електрични и хибридни погон и упореде их са конвенционалним возилима. У ову сврху могуће је користити различите наставне методе (методу пројектне наставе, проблемску, истраживачки рад). Обрађују се и садржаји везани за регулисање и безбедност друмског саобраћаја са посебним освртом на пешаке и бициклисте и обавезама и одговорностима свих учесника у саобраћају.

Техничка и дигитална писменост

Упознати ученике са основним прибором за техничко цртање које се користе у техници и оспособити их за њихово коришћење. Приликом реализације ове активности користити алгоритам „од идеје до реализације. Оспособити ученике да на основу скице израде одговарајући технички цртеж и његово читање односно разумевање. Оспособити ученике да правилно читају и тумаче карактеристике компоненти ИКТ уређаја.

Осмислити активности у којима ученици самостално или групно учествују са циљем истраживања карактеристика нпр. Рачунарских компоненти потребних за реализацију одређеног захтева/посла (играње одређене игре, рад са одређеним софтвером и сл.). У оквиру ове активности предвидети коришћење интернета и креирање/обликовање спецификације опреме од стране ученика поштујући основе пословне комуникације и е-кореспонденције.

Ресурси и производња

На почетку изучавања ове области упознати ученике, на информативном нивоу, са природним ресурсима на Земљи. Шта је енергија, које су потребе за облацима енергије, а који потенцијали за производњу којима располажемо.

Са ученицима анализирати значај и предности производње и коришћења обновљивих извора електричне енергије са аспекта заштите животне средине.

Уз помоћ узорака материјала, као очигледног наставног средства, или цртежа и мултимедије, објаснити ученицима својства и примену материјала Тражити од ученика да у свесци класификују материјале и начине обраде са потребним алатима и машинама.

У оквиру електронике, кроз примере практичне примене, упознати ученике са.

На крају ове области упознати ученике са могућношћу и значајем рециклаже материјала са еколошког и економског аспекта.

Конструкторско моделовање

Ова област је сложенија јер се у њој на основу техничких цртежа реализује практичан рад. У овом делу програма ученици кроз практичан рад примењују претходно стечена знања и вештине кроз моделовање предмета и уређаја. То је неопходно пошто се та знања и вештине појављују и у реализацији делова пројекта.

У овом разреду треба заокружити целину о обновљивим изворима енергије. С Са интрфејсом ученици су се упознали на нивоу „црне кутије“ (black box). Практично приказати како функционише интерфејс да би, у каснијој фази, могли применити стечена знања на неком пројекту. Ученике треба упознати са основним деловима интрфејса: напајање, улази и излази. На исти начин упознати основне делове робота и саставити једноставан школски робот.

С обзиром да је програм модуларног типа оставља се могућност да ученици изразе своје личне афинитете, способности, интересовања како би се определили за неке од понуђених могућности: израда модела предмета и уређаја, , робота, и модела

који користе обновљиве изворе енергије. Садржаје треба реализовати кроз ученичке пројекте, од графичког представљања замисли, преко планирања, извршавања радних операција, маркетинга до процене и вредновања. Наставити са алгоритамским приступом у конструкторском моделовању посебно у приступу развоја техничког стваралаштва – од идеје до реализације. Потребно је да ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације производа/модела користећи ИКТ, израђују производ/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. У пројект се може укључити и више ученика (тимски рад) уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче.

Када је пројекат реализован, ученици представљају резултате до којих су дошли. При томе треба омогућити да се самопроценом сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума развије размена ставова и мишљења. Исто тако треба реализовати активности које се односе на одређивање оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела приликом представљања производа/модела.

Корелација са другим предметима

Информатика и рачунарство
Математика
Физика
Биологија
Ликовна култура
Географија

Уџбеник

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

за 5. Разред основне школе,

Издавачка кућа „**Klett**„ Београд 2019. Аутори Ненад Стаменовић и Алекса Вучићевић

Литература

Правилник о наставном плану и програму за други циклус основног образовања и васпитања и наставном програму за пети разред основног образовања и васпитања („Сл. Гласник РС – Просветни гласник“, бр. 6/2007, 2/2010, 7/2010 – др. Правилник, 3/2011 – др. Правилник, 1/2013, 4/2013, 11/2016, 6/2017, 8/2017 и 9/2017)

-Ивић И., Пешикан А., Антић С.:Активно учење, Београд,Министарство просвете и спорта РС, 2001

-Ненад Стаменић, Алекса Вучићевић Техничко и информатичко образовање за пети разред основне школе, Клетт 2012.

-Шира литература (приручници ,часописи и листови за децу, енциклопедије...)

-Интернет

Активности ученика: прати наставу и пажљиво слуша излагања и упуства наставника, у току рада на часовима активно учествује и по потреби поставља питања у вези технике и технологије, упознаје се са појмом саобраћај, врстама и значају, учи правила и прописе учешћа у њему и безбедно понашање уз уважавање свих учесника у саобраћају, на основу идеја користи скице и израђује једноставне техничке цртеже, правилно користи прибор за цртање, укључује рачунар и покреће одговарајуће програме уз коришћење и других ИКТ уређаја, разликује природне и вештачке материјале, упознаје битна својства материјала ради механичке обраде истих, ради план радних операција-алгоритама, самостално израђује једноставне предмете од лако обрадивих ручном обрадом механичком материјала, упознаје се са појмом и значајем енергије, енергијом Сунца, ветра и воде, ствара предмет

Активности наставника: организује наставни процес (реализује циљеве и омогућава исходе), планира садржаје и начине остваривања програма, планира средства, методе рада и облике, реализује наставни процес у свим сегментима (ствара услове за учење, презентира садржаје, води циљани дијалог, омогућаје примену стечених знања и вештина, даје повратне информације..), понаша се као партнер у педагошкој комуникацији (одговара на питања, поставља, помаже ученику да усмери своја размишљања и да прецизира своје исказе...), учествује у афективној комуникацији са децом (помаже да упознају своје емоције и других и да их прихвате, разговара са децом кад им је потребна помоћ, сарађује са родитељима, педагогом и другим релеватним особама), мотивише ученике, подрђава и развија њихова интересовања, прати напредовање сваког ученика. Исходе и оцењује њихова постигнућа, учествује у регулисању социјалних односа у разреду, прати ефекте сопственог рада, истражује нове ради унапређивања сопственог рада.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Опис постигнућа садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих. **У опису ангажовања** ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство. **Препорука за даље напредовање** садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.

ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова: 72

Недељни фонд часова: 2

Циљеви наставе и учења ликовне културе је да се ученик развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.

Задаци

- Развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената: линија, облика, боја;
- Стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- Развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности које се стичу у настави, а примењују у раду и животу;
- Развијање методичких способности ученика и навике за лепо писање;
- Подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- Стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- Омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности;
- Развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности.

Исходи – по завршеној теми ученици ће бити у стању да у оквиру теме разликују следеће:

Увод у ликовну културу:

- да се упозна са основама ликовног језика

Линија:

- опише линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима;
- пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија;
- гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/материјала;
- користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа;
- црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог;
- разматра, у групи, како је учио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примен-јују;
- искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности;

Облик:

- пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима;
- гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад;
- наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон;
- обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком;
- преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност;
- комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену;
- објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе;
- разматра, у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује;
- искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно;

Ритам:

- опише ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима;
- пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма;
- гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером;
- користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма;
- разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може применити;
- направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала;
- искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност;

Визуелно споразумевање:

- пореди различите начине комуницирања од праисторије до данас;
- обликује убедљиву поруку примењујући знања о ритму, линији, облику и материјалу;
- изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом;
- тумачи једноставне визуелне информације;
- објасни зашто је наслеђе културе важно.

Садржај програма:

I УВОД У ЛИКОВНУ КУЛТУРУ (1+2+1)

- Основни појмови ликовне културе (1+2+1)

II ЛИНИЈА (5+10+1)

- Линије у природи и свету око нас (1+3)
- Карактер линија (1+1)
- Врсте линија (1+3)
- Положај и кретање линија (1+1)

- Врсте цртежа (1+2+1)

III ОБЛИК (9+22+1)

- Природни и вештачки облици (1+1)
- Врсте и својства облика (1+3)
- Дводимензионални и тродимензионални облици (1+3)
- Груписање облика у равни или простору (2+4)
- Однос величина облика (1+1)
- Симетрија (1+3)
- Луминообјекти (1+3)
- Обликовање и преобликовање употребних предмета(1+4+1)

IV РИТАМ (5+8+1)

- Ритам у природи и урбаном окружењу (1+1)
- Врсте ритма у ликовној уметности (2+2)
- Ритмичко компоновање орнамената (1+3)
- Слободно ритмичко компоновање (1+2+1)

V ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊЕ (2+3+1)

- Симбол, знак, порука (1+1)
- Илустровање приче, бајке, књиге (1+2+1)

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм није организован по предметним областима, јер није пожељно, а често ни могуће, одвојено изучавати садржаје различитих предметних области (ни стандарди постигнућа за крај школовања нису организовани по предметним областима). Из тог разлога је на овом месту само дат опис предмета (без стриктне поделе на предметне области или области учења).

Развој ученика

Настава ликовне културе је индивидуализована и усмерена на целокупан развој ученика, а пре свега на развијање опажања и памћења, креативности, стваралачког мишљења, еманципације, емпатије, свести о општем и личном добру, толеранције, способности сарадње и разумевања различитости, естетичких критеријума, моторике и индивидуалних способности. Повезаност циља и садржаја наставе ликовне културе огледа се у повезаности опажања креативног изражавања и вредновања. Све почиње опажањем: креативно изражавање, посматрање уметничког дела и вредновање. Посматрање, истраживање и стварање изрази су надахнућа, али и примене знања о ликовним еле-ментима, њиховим односима, како би се могле задовољити одговарајуће потребе ученика и развијати ликовни говор. Нужно је развијати и побуде као што су: знатижеља; мотивисаност; отвореност за стицање нових искустава; осетљивост за проблеме; преузимање ризика; толеранција према нејас-ноћама и самопоуздање, а од спознајних функција: флексибилност; оригиналност; спознају и памћење.

Креативност

Креативност се не везује само за уметност и даровите ученике. Сваки ученик има потенцијал који може да развије уколико му се пружи прилика. У складу са тим,

све се чешће истиче потреба за учењем креативности и у настави се већ примењују неке технике за развој креативности (на пример, олуја идеја). Настава предмета ликовна култура има огроман потенцијал за развијање креативности сваког ученика (не само ученика који су даровити за уметност). Због тога је важно да ученици постепено стичу свест о томе на који начин су долазили до идеја за рад, шта их је мотивисало, као и да та искуства могу применити и у другим ситуацијама.

Основни услов за развој креативности су мотивациони садржаји који подстичу интересовање, одушевљење, имагинацију и позитивну емотивну реакцију, као и настава која ученику (али и нас-тавнику) обезбеђује задовољство у раду. Уобичајени поступак је мотивациони разговор који омогућава да сваки ученик осмисли своју идеју (тему) за рад. Наставник може да испроба у пракси и следеће технике и поступке: постављање ликовног проблема (на пример, кретање облика) и нуђење више тема за рад од којих ученик треба да одабере ону која по његовом мишљењу одговара постављеном проблему (неке од тема треба да буду везане за појмове који нису у вези са кретањем, а може се десити да ученик пронађе неочекивану везу, односно оригинално решење); извлачење цедуља (2-3) на којима су исписани наизглед неспојиви појмови које треба повезати у смислену ликовну целину/ликовну причу; симулација ситуације у којој су ученици „дизајнери“, а нас-тавник је „купац“ који наручује продукт и поставља услове (на пример, тражи комбинацију три боје или једну боју која доминира...); асоцијације (од ученика се тражи оригиналан рад мотивисан једним појмом или сликом, звуком, појавом, поруком, текстом...).

Опажање

Опажање се темељи на знању и осећајима ученика. Наглашава се ликовно-естетска пер-цепција, дакле ликовни и тактилни опажаји, спознаја и осећаји у којима ученици проналазе смисао у комуникацији с околином и уметничким ликовним делима. Задаци сваке наставне јединице развијају способност посматрања и уочавања карактеристика ликовних елемената. Треба увек осигурати пуно ликовних примера и подстицати ученике да изразе оно што су истраживали, подједнако речима као и ликовно-техничким средствима.

Ликовне технике и материјал

Ликовне технике и материјал обрађују се кроз кратко упутство и савете током рада, у оној мери која је неопходна, јер се учење заснива на самосталном (и у сарадњи са другима) истраживању изражајних могућности техника, прибора и материјала. Наставник указује ученицима и на основне карактеристике неког материјала или прибора. На пример, уколико ученик црта и боји фло-мастерима његов рад ће с временом бледети и нестати, а уколико користи перманентне маркере треба да их користи према инструкцијама, јер су поједини маркери токсични. Ученици могу да буду демотивисани уколико покушају да добију секундарне боје или жељени тон мешајући водене боје које садрже мању количину (неквалитетног) пигмента. Једно од решења је да заједно експери-ментишу позајмљујући једни другима материјал. Употребљена амбалажа, уколико није припремљена (опрана, термички обрађена и сл.) садржи штетне микроорганизме.

Теорија обликовања

Договорена теорија не постоји, већ се у литератури срећу различите поделе и тумачења. Од наставника се очекује да буде упознат са различитим тумачењима и да их критички процени и ода-бере. У програму је предвиђено тумачење простора и тумачење композиције (врсте композиција, ликовни елементи и принципи компоновања), међутим, свесно је избегнуто истицање једног од могућих тумачења. Теорија обликовања се може посматрати као отворени дијалог када је реч о уметничкој школи или факултету. Имајући у виду да би овакав приступ само збунио ученике

основне школе најбоље је задржати се на једноставним, основним информацијама. Појмови из теорије об-ликовања објашњавају се на примерима уметничких дела и на примерима из природе и урбаног окружења. Знања из теорије обликовања нису примењива само у ликовном раду и настави других предмета, већ и у свакодневном животу ученика. На пример, распоред ствари према одређеном ритму у соби ученика може да омета или да подстиче концентрацију, одређене боје подстичу агресивност... Теорија обликовања се од петог до осмог разреда постепено учи и примењује, а предвиђено је да ученици буду упознати са могућом применом стечених знања у свакодневном животу, наставку школовања и у различитим занимањима.

Медијска писменост и комуникација

Као и до сада, садржаји који омогућавају стицање медијске писмености планирају се у ко-релацији са садржајима предмета српски језик и односе се на читање (разумевање) садржаја слике, текста и мултимедијалних садржаја. Имајући у виду да су ученици све раније изложени различитим садржајима на интернету, као и штетним (негативним) порукама које се провлаче кроз рекламе, игрице, музичке спотове, мимове и др. Потребно је успоставити и корелацију са садржајима предмета информатика и рачунарство, техника и технологија, грађанско васпитање или веронаука, као и са осталим предметима који предвиђају медијско описмењавање.

Медијска писменост подразумева и способност визуелног споразумевања, односно комуници-рање медијумима ликовних уметности. Осим слободног и спонтаног изражавања, које је заступљено у највећем проценту, ученици се оспособљавају и да изражавају своје идеје, замисли, поруке, ставове, емоције... различитим медијумима ликовних уметности.

Уметничко наслеђе

- значај праисторијског наслеђа на простору Србије и у свету,
- значај наслеђа првих цивилизација,
- наслеђе етно културе,
- значајни римски споменици на тлу Србије,
- значај наслеђа за туризам и за познавање сопственог порекла.

Приликом обраде ових садржаја фокус није на меморисању података, већ на развијању сензибилитета за доживљавање и разумевање дела, као и на сагледавању развоја уметности кроз историју и међусобног утицаја уметности и друштва. Неизоставни садржаји су најзначајнија дела из светске културне баштине, а посебна пажња се посвећује баштини на тлу Србије. Ови садржаји се пла-нирају у корелацији са садржајима предмета историја и музичка култура, а могу да се обраде кроз интегрисану наставу, пројектне задатке, играње улога, инситу...

Корелација са другим предметима

Сви предмети

Уџбеници

- ЛИКОВНА КУЛТУРА за 5. Разред основне школе; Аутор: Сања Филиповић, Издавачка кућа Клетт 2018.

Литература

- Енциклопедије ликовних уметности

Образовни стандарди за ликовну културу за пети разред

1. Основни ниво:

15. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности

ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове

ЛК.1.1.3. описује свој рад и радове других (нпр. Исказује утисак)

16. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.1.2.3. описује свој рад и радове других (нпр. Исказује утисак)

17. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода

ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. Костимограф, дизајнер, архитекта...)

ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. Музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)

ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу

*Стандарди ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2.

Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

2. Средњи ниво:

18. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности

ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. Наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

1.2. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт

ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. Наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

1.3. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст

*Стандарди ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2.

Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

3. Напредни ниво:

19. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности

ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

1.2. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат

ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. Текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других

ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других

1.3. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)

ЛК.3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности

ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. Библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности

ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота

*Стандарди ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

Активности ученика:

- Да стичу знања из области ликовне културе и савладају технолошке поступке ликовног рада у оквиру одређених средстава;
- Да упознају законитости и елементе ликовног језика;
- Да се изражавају у оквиру ликовних активности и остварују резултате;
- Да путем основних садржаја и методичких облика обогате естетско искуство;
- Формирање позитивних навика и јачање ликовних способности.

Активности наставника:

- Да се утврде задаци на сваком часу који би најпотпуније развијали све ликовне способности ученика;
- Да се развија способност за стварање;
- Оспособљеност примања;
- Способност поступања;
- Оспособљеност за одређени ниво разумевања.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Оцењивање се врши према Правилнику о оцењивању.

Процењивање напредовања ученика и оствареност исхода врши се такозваном алтернативном (или аутентичном) методом, која се и до сада користила у пракси. Напредак ученика се прати да би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика. Наставник може и да састави чек-листе за процену и самопроцену напретка. Међутим, ако се има у виду однос фонда часова и неопходног времена за неспутани развој ученика, као и искуство из света, пожељно је да се чек-листе не користе често. Уколико их наставник користи, препорука је да се користе на тромесечју и да садрже мањи број индикатора, кратко и јасно формулисаних (детаљнија објашњења могу се наћи у стручној литератури и на интернету). Треба имати у виду да су се до сада као најефикаснији вид подршке напредовању ученика показали савети које наставник даје у току практичног рада, као и питања која наводе ученике на промишљање и развијање идеја. Други вид ефикасне подршке је одељенска изложба (по завршетку задатка) на којој су заступљени сви радови ученика. Поређењем свих решења истог ликовног проблема ученици ефикасно уче на разликама и умеју да процене сопствени напредак. Коначно, ученички портфолио (мапа радова) омогућава ученику да и ван наставе самостално процењује сопствени напредак.

Напредак и оствареност исхода процењују се на три нивоа (основни, средњи и напредни). Када обавештава ученике о њиховом напретку, наставник може да формулише исказе на подстицајнији начин (на пример, добро је, одлично, изузетно). Програм подржава индивидуални развој ученика. По завршетку нпр. Теме – Ритам, не завршава се учење о ритму. У наредним темама и разредима ученици ће примењивати стечено искуство и знања о ритму у различитим контекстима, прошириваће и продубљивати знања и искуства на различите начине. То значи да ће многи ученици по завршетку прве теме достићи исходе теме на основном нивоу, а да ће до краја године напредовати и исте исходе остварити на средњем или напредном нивоу. Због тога је за закључну процену најважније сагледати целокупни напредак и крајњи резултат, односно доказ о томе да је ученик напредовао.

ЛИКОВНА СЕКЦИЈА

Глобални план рада ликовне секције

Редни број теме	Назив наставне теме	Број часова по теми	
I	Дечја недеља	3	Укупно 18
II	Новогодишњи цртежи	2	
III	Свети Сава	4	
IV	8. март	2	
V	Дан школе	2	
VI	Ускршња изложба	2	
VII	Ликовно-калиграфски конкурс „VII Дани Николе Тесле“	4	

Оперативни план рада ликовне секције (сви разреди)

Редни број наставне теме	Месеца рада	Редни број часа	Наставна јединица	Тип часа	Облици рада	Наставне методе
I Дечја недеља	I X	1.	Формирање ликовне секције	Радио ница	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербална
I Дечја недеља	I X	2.	Припреме за реализацију Програма поводом Дечје недеље	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
I Дечја недеља	X	3.	Поставка цртежа у Холу школе поводом Дечје недеље	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
II Новогодишњи цртежи	X II	4.	Израда новогодишњих цртежа	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
II Новогодишњи цртежи	X II	5.	Поставка новогодишњих цртежа у Холу школе	Вежбање Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

III Свети Сава	X II	6.	Припрема за ликовни конкурс у организацији Градске Библиотеке	Обрада Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	I	7.	Израда ликовних радова на тему Свети Сава	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	I	8.	Одабир ликовних радова на тему Свети Сава	Практичан рад Утврђивање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	I	9.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом школске славе Свети Сава	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
IV 8. март	II	10.	Израда ликовних радова поводом 8. Марта	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
IV 8. март	II I	11.	Поставка дечјих радова у Холу школе поводом 8. Марта	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

V Дан школе	II I	12.	Одабир радова за изложбу поводом Дана школе	Практичан рад Радио ница	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
V Дан школе	II I	13.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом обележавања 133. Година постојања школе	Утврђивање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VI Ускршња изложба	I V	14.	Припрема за Ускршњу изложбу	Обрада Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VI Ускршња изложба	I V	15.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом Ускрса	Практичан рад Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VII Ликовно-калиграфски конкурс „Дани Николе Тесле“	V	16.	Упознавање са ликовно-калиграфским конкурсом „Дани Николе Тесле“	Обрада	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

VI	V	17.	Разрада подтема за ликовни конкурс „Дани Николе Тесле“	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VI Ликовно-калиграфски конкурс „Дани Николе Тесле“	V	18.	Естетска анализа и одабир радова за ликовни конкурс „Дани Николе Тесле“	Утврђивање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА

Разред : 5 (пети)

Годишњи фонд: 72 часова

Недељни фонд: 2 часа

Циљ: Циљ наставе музичке културе јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну уметничку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да

- упознају музичке културе путем обраде тема повезаних са музиком различитих епоха;
- развију музикалност и креативност;
- негују смисао за заједничко и индивидуално музицирање у свим облицима васпитно-образовног рада са ученицима.

Задаци: Задаци наставе музичке културе су следећи:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе музичке културе сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе музичке културе буду у пуној мери реализовани;
- стицање знања о музици различитих епоха;
- развијање способности извођења музике (певање/свирање);
- развијање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музике;
- подстицање креативности у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике);
- даље упознавање изражајних средстава музичке уметности;
- оформити и неговати рад школског ансамбла.

Оперативни задаци

Ученик уме да:

- препозна основне елементе музичке писмености – опише основне карактеристике:
- музичких инструмената;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;

- народног стваралаштва.

Ученик уме да анализира повезаност:

- музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком;
- изражајности (нпр. Брз темпо са живахним карактером);
- структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. Оперски финале са догађајима у драми);
- облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Ученик:

- зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;
- разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;
- критички и аргументовано образлаже свој суд;
- уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

Ученици умеју да:

- препознају теме из познатих композиција домаћих и страних аутора;
- упознају музику различитих жанрова;
- буду ангажовани у свим музичким активностима и сами стварају музику;
- активно учествују у припремању програма за такмичења и јавне наступе;
- стечена стваралачка искуства и искуства у слушању музике користе за процену својих и других музичких дела.

Исходи: У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да:

- дефинише шта је музика;
- препозна и разликује дела која припадају музичкој уметности од музике која се користи као средство комуникације;
- уочава у којим је све приликама музика уобичајени део живота сваког човека.
- препозна и отпева државну химну Србије и друге химне;
- пева и свира самостално и у групи;
- ритмички чита и тактира нотни текст;
- изговара бројалице према ритмичким захтевима, самостално и у групи;
- примењује правилну технику певања;
- кроз свирање и покрет развија координацију и моторику;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- вербализује свој доживљај музике;

- наведе начине и средства музичког изражавања у преисторији;
- објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања;
- искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека преисторије.
- класификује инструменте по начину настанка звука;
- опише основне карактеристике Орфовог инструментаријума;
- опише основне карактеристике удараљки са одређеном и удараљки са неодређеном висином тона;
- се изражава покретима за време слушања музике;
- вербализује свој доживљај музике;
- идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности утичу на тело и осећања;
- уочава домћу фолклорну традицију и њену стилизацију;
- анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте;
- користи могућности ИКТ-а у примени знања о музичким инструментима.
- користи могућности ИКТ-а у извођењу и слушању музике.

Садржај програма:

Човек и музика (4) – поглавље у којем ученици могу да сазнају шта је то што ствара буку и како да се заштите од ње. Такође, научиће да брину о свом гласу уколико желе да се посвете певању. Научиће да препознају певачке гласове, шта је то вишегласје, да препознају различите певачке технике у зависности од музичког жанра. Истраживаће како су се некада штампале ноте, а како сада.

Певањем и свирањем упознајемо музику (40) – у овом поглављу ученици ће изводити бројне народне, староградске и уметничке песме путем певања и свирања. Научиће да стварају музику, креирају ритмичку или мелодијску пратњу песама, покрет уз плес или чак да анализирају слушана дела, а касније да изразе свој став. Бонтон је саставни део музике и као такав је пронашао своје место у овом поглављу.

Човек преисторије у антике (6) – поглавље које је подељено у две подобласти. Где се развијала музика праисторији и антици и које су им особености. Који музички облици су се развили у тим периодима? Ко су били главни представници музике у тим периодима?

Музички инструменти (1) – поглавље открива које све врсте инструмената постоје и како се добија звук на њима. Како препознати звук ових инструмената? Како су настали инструменти, њихови претходници? Како се инструменти користе у савременом животу?

Слушањем упознајемо нова дела и композиторе (21) – поглавље у којем ће се ученици

бавити изучавањем музичких жанрова, њихових особености и композитора који су се бавили овом музиком. Такође, ово поглавље садржи информације о развоју различитих игара и њиховом утицају на музику различитих епоха и народној традицији.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:

Музичка култура у основној школи је предмет који пре свега има важну улогу у формирању младе личности, а поред развијања интересовања за музичку уметност и формирање осећаја за лепо, развија критичко мишљење и социјализује младо биће и уводи га у стваралаштво у разним гранама уметности.

Садржаји наставе *музичке културе* ученицима пружају знања и информације из области музичке уметности, које су неопходне за даље разумевање, доживљавање, праћење и процењивање основних музичких вредности. Они код ученика треба да развију естетски доживљај, машту, вештине, навике и стваралачки импулс. У основној школи *музичка култура* је у спрези са осталим основнообразовним предметима, утиче на свестрани развој личности детета и представља једну од незаобилазних дисциплина. Настава *музичке културе* развија позитиван однос младе особе према музици као уметности и њеном значају у свакодневном животу.

Предмет *Музичка култура* указује на стално прожимање свих области и тематских јединица предвиђених програмом наставе и учења. Музику треба повезивати са догађајима из свакодневног живота ученика јер ће је на тај начин брже заволети и усвојити нова сазнања. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче мисаону активност. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче мисаону активност, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, представља одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Садржаји предмета *Музичка култура* остварују се кроз следеће области:

- Човек и музика,
- Певањем и свирањем упознајемо музику,
- Човек преисторије у антике,
- Музички инструменти,
- Слушањем упознајемо нова дела и композиторе.

Настава усмерена на остваривање исхода даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање (певање и свирање) ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. Основни методски приступ се темељи на звучном утиску, по принципу *од звука ка нотној слици и тумачењу*.

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Упућивање ученика да приступају и користе информације (интернет, књиге...), да међусобно сарађују кроз свирање или аналитичку комуникацију требало да буде основни принцип у остваривању наставе, док би сам час требало да буде доживљај за ученике. У настави важан део заузима хигијена певања, као и негативан утицај гласне музике на здравље, тако да са ученицима треба разговарати, и учити их да сами

препознају, а потом и спроводе ове наводе у континуитету. Упозорења да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма, треба да се спроводе у континуитету. Важно је стално указивати на позитиван ефекат музике, у смислу опуштања, подизања пажње, емоционалних и физичких одговора, когнитивне стимулације и развијања меморије.

Још један сегмент је важан за активан процес рада на часу, а то је упућивање ученика на правила понашања при слушању и извођењу музике. Наставник ствара атмосферу часа и упућује ученика на музичку културу понашања, а касније такав модел понашања ученик спроводи и на концертима и различитим музичким приликама.

Програм наставе и учења омогућава да се, поред наведених композиција за слушање и извођење, могу користити и композиције које нису наведене, односно, наставник има могућност да максимално до 30%, по слободном избору, одабере композиције за слушање и извођење водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим могућностима и интересовањима, естетским захтевима, исходима и локалитету на коме се налази школа. Однос између понуђених композиција и примера из друге литературе треба да буде најмање 70% у корист понуђених. Из поменутог разлога, у програму наставе и учења се налази већи избор наставног материјала (за слушање и извођење) у односу на годишњи фонд часова предмета Музичка култура.

ДИДАКТИЧКИ ПРИНЦИПИ И ЊИХОВА ПРИМЕНА У НАСТАВИ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Обзиром да наставници имају могућност бирања садржаја помоћу којих ће стићи до исхода у настави *музичке културе*, потребно је да се приликом одабира руководе дефинисаним дидактичким принципима како би успешно остварили постављене циљеве.

1. Принцип очигледности и апстрактности

Овај принцип подразумева усвајање чињеница перцепцијом неког звучног феномена помоћу чула слуха, вида и осећаја за ритам. Пажња ученика је интензивнија, развија се интересовање, дубљи емоционални доживљај и трајније памћење демонстрираних појава.

2. Принцип примерености узрасту ученика

Овај принцип се у настави остварује прилагођавањем и одабиром наставних садржаја који ће одговарати узрасту као и психо физичком развоју ученика. Сви садржаји се прилагођавају не само узрасту него и сваком ученику понаособ, јер се музичке способности развијају индивидуално.

3. Принцип свесне активности ученика

Ученици треба да буду активни у процесу усвајања знања. Активирају се кроз разне облике ангажованости: активно слушање, певање и мисаоно укључивање. Оно што желимо да ученици усвоје потребно је понављати и вежбати, због чега наставни поступци морају бити усмерени на максималну активност ученика.

4. Принцип систематичности и поступности

Одвија се на основу познатих дидактичких правила:

- од ближег ка даљем,
- од једноставнијег ка сложенијем,
- од лакшег ка тежем,
- од познатог ка непознатом.

5. Принцип доживљаја

Доживљаји могу бити спонтани или изазвани и представљају емоционално активирање

ученика. Да бисмо ученике емоционално активирали потребно је да прво слушају (перцепција), затим мисле (интелект) и на крају певају (репродукција).

Корелација са другим предметима:

Физика, Историја, Физичко васпитање, Српски језик, Техника и технологија, Ликовна култура, Биологија, Традиција, Верска настава, Географија.

Литература:

Уџбеници: Литература за предмет музичка култура је веома разнолика. Њу чине стручне књиге, стручни часописи и остали стручни материјали. Литературу можемо поделити на стручну литературу за наставнике и литературу за ученике.

У својој пракси ученици треба да користе уџбеник и свеску, приложене CD-ове издавачке куће “Нови Логос”. Уџбеник је осмишљен тако да кроз креативан процес учења, ученици на лак начин долазе до сазнања о свету око себе, уче да опажају, критички размишљају и закључују, те стичу трајна и употребљива знања. Текст уџбеника је писан на ученицима разумљив и једноставан начин, примерен узрасту коме је намењен.

Уџбеник прате два ЦД-а са музичким примерима за све наставне јединице. Њихова улога је да звучно допуне стечено знање и да наставницима олакшају рад на часу музичке културе наснимљеним инструменталима песама. Примери су пажљиво изабрани како би се пређена методска јединица лако препознала у звуку. ЦД-ови садрже музичке примере који до сада нису били уобичајени део музичке наставе, што ову колекцију чини јединственом и посебно занимљивом.

Од остале литературе за наставнике навешћемо стручне књиге, као и књиге о музици и музичарима, инструментима музичким играма и бројним другим разноврсним темама везаним за музику које се могу наћи по књижарама или библиотекама, а чији разноврсни садржаји могу помоћи наставницима и ученицима да продубе знања из овог предмета.

ЛИТЕРАТУРА:

Alberti, Lučano: *Muzika kroz vekove*, Vuk Karadžić, Beograd, 1972.

Andreis, Josip: *Historija muzike*, Školska knjiga, Zagreb, 1966.

Бингулац, Петар: *Наниси о музици*, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1988.

Васиљевић, Зорислава: *Методика музичке писмености*, Завод за уџбенике, Београд, 2006.

Грба, Недељко: *Бисери оперске ризнице*, Београдска књига, 2002.

Деспић Дејан: *Теорија музике*, ЗУНС Београд, 1997.

Erman, Adolf: *Life in Ancient Egypt*, Macmillan and Co., London, 1994.

Играј, играј, играј, Зборник радова Четрнаестог педагошког форума сценских уметности, Факултет музичке уметности, 2012.

Историја српске музике, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Ивановић, Нада: *Методика општег музичког образовања за основну школу*, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Massey, Reginald; Massey, Jamila: *The Music Of India*, D. K. Fine Art Press Pvt. Ltd, London, 1993.

Музика, илустрована енциклопедија, ЈПЗ Земун, Београд, 2006.

Muzička enciklopedija, I–III, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1971.

Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 7*, уџбеник

музичке културе за 7. Разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2009.
 Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 6*, уџбеник музичке културе за 6. Разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2010.
 Rogue, David; Speck, Scott: *Klasična muzika za neupućene*, Mikro knjiga, Beograd, 2000.
 Радовић, Бранка: *Мала историја музике*, Савез друштва музичких и балетских педагога Србије, 1992.
 Roger Kamien: *Music An Appreciation*, Mc Graw-Hill, New York, 1976.
 Savage, Roger: *Incidental music*, *Grove Music Online*, Oxford Music Online, London, 2012.
 Тајчевић Марко: *Основна теорија музике*, Просвета, Београд, 1981.
 Colles, Henry Cope (1978): *The Growth of Music: A Study in Musical History*, 4th ed., Oxford University Press London; New York, 1913.
700 година класичне музике, Младинска књига, Београд, 2011.
www.allmusic.com
www.bbc.co.uk/a-z/
www.namejet.com/Pages/Auctions/BackorderDetails.aspx?domainname=music-web.org
www.naxos.com/education/glossary.asp

Стандарди:

20. ЧОВЕК И МУЗИКА – Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике:

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да анализира повезаност:

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером);

М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми);

М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Напредни ниво

У области Знање и разумевање ученик:

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;

М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;

М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд;

М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

2. МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ – Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике;

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером).

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела.

3. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ – Слушање музике

Основни ниво

У области Слушање музике ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе;

М.К. 1.2.2. извођачки састав;

М. К. 1.2.3. музичке жанрове;

М.К. 1.2.4. српски музички. Фолклор.

Средњи ниво

У области Слушање музике ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених

музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре);

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области Слушање музике ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера;

М.К. 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера;

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

4. ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ – Музичко извођење

Основни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције;

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

МК.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености.

Активности ученика: обухватају списак ученичких активности у току часа (ученици активно учествују у настави, посматрају, бележе, изводе закључке, музицирају, слушају звучне примере, врше самопроцењивање и сл.).

Активности наставника: обухватају списак наставникових активности (подстичу ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују...)

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:

Проверавање за предмет музичка култура је усмено и практично. Усмени облик проверавања везан је за области *Човек и музика, Романтизам, импресионизам савремено доба, Дувачки инструменти и Музичко-сценски жанрови*, а практични се односи на савладавање нових песама, код којих се захтева интерпретирање научених примера. Без обзира на то који метод користимо, у ситуацији смо да формулацијом

захтева код ученика развијамо различите типове мишљења и различите стратегије при решавању задатака.

Нивое усвојености садржаја проверавамо различитим захтевима које постављамо пред ученике, водећи рачуна о томе који ниво желимо да проверимо.

Уколико желимо да проверавамо репродуктивна знања, захтеве можемо формулисти тако да ученик својим одговором може да опише, наведе и препозна оно што се од њега тражи.

У сваком нивоу образовни стандарди су дефинисани за следеће области у настави музичке културе:

- Знање и разумевање
- Слушање музике
- Музичко извођење
- Музичко стваралаштво

Основни ниво

- У области знања и разумевања ученици треба да:
 - Препознају основне елементе музичке писмености
 - Опишу основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва
- У области слушање музике ученици на основу слушања музичких примера требају да именују:
 - Музичке изражајне елементе
 - Извођачки састав
 - Музичке жанрове
 - Српски музички фолклор
- У области музичког извођења ученици треба да умеју да:
 - Певају једноставне дечје, народне или популарне композиције
 - Изводе једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту
- У области музичког стваралаштва ученици треба да умеју да:
 - Направе музичке инструменте користећи предмете из окружења
 - Осмисле мање музичке целине на основу понуђених модела
 - Изводе пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима
 - Учествују у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст

Средњи ниво

- У области знања и разумевања ученици треба да умеју да анализирају повезаност:
 - Музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. Брз темпо са живахним карактером)
 - Структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. Оперски финале са догађајима у драми)
 - Облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота
- У области слушање музике ученици треба да знају да:
 - Опишу и анализирају карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. Узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)
 - Препознају структуру одређеног музичког жанра

Напредни ниво

- У области знања и разумевања ученици:
 - Знају функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела
 - Разумеју историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора
 - Критички и аргументовано образлажу свој суд
 - Знају да креативно комбинују изражајне музичке елементе у естетском контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом)
- У области слушање музике ученици би требало да умеју да анализирају слушни пример и открију везу опажених карактеристика са:
 - Структуралном и драматуршком димензијом звучног примера
 - Жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера
 - Контекстом мастанка и применом различитих облика музичког фолклора
- У области музичког извођења ученици треба да умеју да:
 - Изводе разноврсан репертоар певањем и свирањем као солиста и у неким школским ансамблима
- У области музичко стваралаштво ученици треба да умеју да:
 - Осмишљају пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте
 - Импровизују и/или компоњују мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова
 - Осмишљају музику за школску представу, приредбу, перформанс.

ХОР И ОРКЕСТАР

Разред : 5,6,7,8 (пети, шести, седми и осми)

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

Циљ: Општи циљ наставе изборног предмета Хор и оркестар је развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа.

Задаци: Задаци наставе хора су следећи:

- неговање развоја музичких и креативних способности ученика;
- утврђивање основа музичке писмености и упознавање изражајних средстава музичке уметности;
- подстицање креативности ученика;
- припремање програма за културну и јавну делатност школе.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- певају/свирају песме наших и других народа (народне, уметничке, дечје, староградске);

- упознају музичке дела уз основне информације о делу и композитору;
- развијају стваралачке способности и импровизују их на доступним инструментима.

Исходи: У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да:

- изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи;
- примењује правилну технику певања;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.
- развије координацију и моторику кроз свирање и покрет;
- изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);
- развија естетска мерила слушањем вредних дела европске музичке баштине;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
- развија естетска мерила слушањем вредних дела европске музичке баштине;
- класификује инструменте по начину настанка звука;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва тога доба;
- разликује музичке форме;
- опише основне карактеристике српских народних музичких инструмената;
- опише основне карактеристике орфовог инструментарија;

Садржај програма:

Знања музичке писмености, стечена у претходним разредима, проширивати и примењивати на примерима за певање/свирање. Изабране композиције, великим делом, ослањају се на дела српске културне баштине, тако да су, осим дела духовне музике, у програмима заступљене народне мелодије, али и дела савремених српских композитора.

У оквиру изборног предмета, потребно је да ученици стекну основна знања о изгледу и начину свирања на Орфовим инструментима, осамостале се да свирају из нотног текста, као и да импровизују ритмичке и мелодијске мотиве, развијају и негују способност ученика у свирању на инструментима. Садржаји изборног предмета пружају ученицима знања и информације из области музичке уметности, неопходне за даље разумевање, доживљавање, праћење, разликовање и квалитетну процену музичких вредности.

За успешну реализацију наставе неопходно је остварити основни дидактички предуслов: кабинет са наставним и очигледним средствима. Наставна средства су: клавир, комплет Орфовог инструментарија за све ученике, табла са линијским

системима, квалитетни уређај за слушање музике, а пожељни су и компјутер, уређај за емитовање ДВД са пратећом опремом. Очигледна средства укључују: слике појединачних инструмената, гудачког и симфонијског оркестра, слике страних и домаћих композитора и извођача, визуелно представљање угледника из области музичке уметности, квалитетне снимке примера.

Садржаји изборног предмета треба да пружају ученицима довољно знања и обавештености и умешности које ће им помоћи да разликују стварне вредности и квалитете у свету музике која их окружује у свакодневном животу од оних садржаја који не доприносе развоју њиховог музичког укуса и не доприносе њиховом естетском васпитању.

Усвајање знања ученика зависи од организације часа, која мора бити добро планирана, осмишљена и занимљива. У настави је неопходно ученике мотивисати за активно учешће у раду. Ученик треба да буде активан на часу, а час изборног предмета Хор и оркестар треба да код ученика подстиче уметнички доживљај. Различитим облицима и методама рада, техникама и очигледним наставним средствима ученике мотивисати за актуелизовање наставног рада. Наставник је у настави равноправни учесник у свим активностима.

Певањем/свирањем ученици улажу своје индивидуалне способности у циљу решавања колективних задатака. Уметност певања обухвата поезију и музику и због тога је потребно синтетизовати ове чиниоце и посматрати их као интегрисане садржаје. Обратити пажњу колико на речи толико и на музику. У том смислу, потребно је да пробу хора започети вежбама за распевавање, јер оне развијају глас, дисање, учвршћују ритам, дикцију и интонацију. Пожељно је да час почне припремама за техничке вежбе и вокализе тако што ће се радити вежбе на једном тону, и то на мењању сугласника М-Н. Овим вежбама учврстиће се мишићи ларинкса, што касније олакшава рад на импостацији. Вежбе је потребно изводити тихо, лагано и без напрезања. За развијање и стицање интонативне сигурности изводити двогласне варијанте, при чему треба посебно настојати да свака деоница слуша другу деоницу.

Савремена настава музичке културе претпоставља коришћење и примену музичких инструмената који захваљујући својој једноставности омогућују ученицима могућност активног учествовања у свирању и усвајање основних елемената музике. Основни циљ свирања јесте да ученици свирају на свим расположивим инструментима из састава овог оркестра, а не да се „усавшавају“ само на једном инструменту. На првом часу неопходно је спровести проверу способности, а затим распоредити инструменте за

свирање ученицима и регистровати при том који ученик може да буде солиста. Наставник у даљем раду може да даје мелодијске фразе које ће, принципом поступности, најпре да понављају: сви ученици који свирају на једној врсти инструмента, по два извођача и појединачно, ученици са различитом комбинацијом инструмената итд.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:

Иако на почетку школске године увек имамо измене у саставу оркестра или ансамбла и појаву нових ученика у њему, то може да нас спута, али и да нам пружи нови изазов и могућност за креативност, а никако да нас обесхрабри у раду.

Пре почетка школске године немогуће је испланирати реализацију садржаја рада изборног предмета, јер је непознат састав ученика, нису проверени њихови афинитети, предзнања и способности. У зависности од резултата приликом провере музичких способности, наставник ће ученицима поделити штимове, пустити снимак, или ће сам одсвирати клавијирски извод композиције који је спремио за обраду.

Сам поступак рада на часу састоји се из неколико етапа.

Прва етапа – обнављање раније научених композиција на часовима музичке културе у претходним разредима.

Друга етапа – савладавање свирања појединих деоница (сваку деоницу савладавају сви ученици плескањем рукама, ударањем оловке о клупу и читањем нотног текста парлато). Теже деонице, за које процени да је потребно, наставник ће показати ученицима, док ће неке деонице ученици самостално савладати. Увежбавање свирања појединих деоница може бити уз певање целе групе, или уз певање самог наставника. На тај начин ученици се оспособљавају да истовремено свирају своју деоницу и певају песму. Правило је да теже деонице треба поверити способнијим ученицима и обрнуто.

Трећа етапа – извођење целог аранжмана, уз свирање и певање, контролише наставник и евентуално исправља грешке. При том посебно водити рачуна да свака група инструмената тачно изводи своју деоницу, динамички је нијансира и изводи у правом темпу.

Од броја пријављених ученика зависиће и организација самог часа. На пример, када се ученици поделе у групе и свако добије свој инструмент, приступа се прво обради ритма за сваки инструмент поступно. Док једна група тихо вежба, наставник показује другима њихове деонице. Приликом свирања на металофону, у току вежбања, скренути пажњу ученицима да своје штапиће окрену наопако и тихо просвиравају своју деоницу како на

би сметали другима.

У раду не треба реализовати нове садржаје уколико се уочи проблем и исти не отклони, било да је мелодијски, било ритмички.

Несигурности и проблеме у раду превазилазити методом понављања, систематичности и доследности, односно упорним понављањем сви ученици савладавају технику и науче свирање своје деонице.

Један од могућих проблема може бити певање уз свирање. У таквим ситуацијама добро је правити комбинације у којима ће се поред слабих извођача наћи неко спретнији у извођењу који ће им бити сигуран ослонац и у певању и у свирању.

Када је композиција технички обрађена, приступа се њеном дотеривању за коректно, тачно, лепо и изражајно извођење у одговарајућем темпу и динамици. Ако се композиција и пева, свирање треба утишати када наступа хор.

Добро је да сви ученици знају да свирају на свим инструментима Орфовог инструментарија, па је зато потребно да се мењају ученици или групе ученика мењају изабране инструменте.

После научене композиције требало би је снимити, а затим је анализирати и радити на доради и усавршавању.

Најлепше мелодије које су ученици научили за време часова изборног предмета могу се снимити и повремено емитовати пре или после редовног часа музичке културе. Тиме се врши представљање ученичког рада, а и остали ученици упознају рад изборног предмета и додатно подстичу своја интересовања за музичку уметност. Оваквим радом ученици ће кроз музицирање упознати већи број музичких дела.

Корелација са другим предметима:

Енглески језик, Историја, Физичко васпитање, Српски језик, Ликовна култура, Биологија, Традиција, Верска настава, Географија.

Литература:

Уџбеници: Литература за предмет музичка култура је веома разнолика. Њу чине стручне књиге, стручни часописи и остали стручни материјали. Литературу можемо поделити на стручну литературу за наставнике и литературу за ученике.

У својој пракси ученици треба да користе уџбеник и свеску, приложене CD-ове издавачке куће “Нови Логос”. Од остале литературе за наставнике навешћемо стручне књиге, као и књиге о музици и музичарима, инструментима музичким играма и бројним другим разноврсним темама везаним за музику које се могу наћи по књижарама или библиотекама, а чији разноврсни садржаји могу помоћи наставницима и ученицима да продубе знања из овог предмета.

ЛИТЕРАТУРА:

- Alberti, Lučano: *Muzika kroz vekove*, Vuk Karadžić, Beograd, 1972.
- Andreis, Josip: *Historija muzike*, Školska knjiga, Zagreb, 1966.
- Бингулац, Петар: *Наниси о музици*, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1988.
- Васиљевић, Зорислава: *Методика музичке писмености*, Завод за уџбенике, Београд, 2006.
- Грба, Недељко: *Бисери оперске ризнице*, Београдска књига, 2002.
- Деспих Дејан: *Теорија музике*, ЗУНС Београд, 1997.
- Erman, Adolf: *Life in Ancient Egypt*, Macmillan and Co., London, 1994.
- Играј, играј, играј*, Зборник радова Четрнаестог педагошког форума сценских уметности, Факултет музичке уметности, 2012.
- Историја српске музике, Завод за уџбенике, Београд, 2007.
- Ивановић, Нада: *Методика општег музичког образовања за основну школу*, Завод за уџбенике, Београд, 2007.
- Massey, Reginald; Massey, Jamila: *The Music Of India*, D. K. Fine Art Press Pvt. Ltd, London, 1993.
- Музика*, илустрована енциклопедија, ЈПЗ Земун, Београд, 2006.
- Muzička enciklopedija*, I–III, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1971.
- Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 7*, уџбеник музичке културе за 7. Разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2009.
- Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 6*, уџбеник музичке културе за 6. Разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2010.
- Rogue, David; Speck, Scott: *Klasična muzika za neupućene*, Mikro knjiga, Beograd, 2000.
- Радовић, Бранка: *Мала историја музике*, Савез друштава музичких и балетских педагога Србије, 1992.
- Roger Kamien: *Music An Appreciation*, Mc Graw-Hill, New York, 1976.
- Savage, Roger: *Incidental music*, *Grove Music Online*, Oxford Music Online, London, 2012.
- Тајчевић Марко: *Основна теорија музике*, Просвета, Београд, 1981.
- Colles, Henry Cope (1978): *The Growth of Music: A Study in Musical History*, 4th ed., Oxford University Press London; New York, 1913.
- 700 година класичне музике*, Младинска књига, Београд, 2011.
- www.allmusic.com
- www.bbc.co.uk/a-z/
- www.namejet.com/Pages/Auctions/BackorderDetails.aspx?domainname=music-web.org
- www.naxos.com/education/glossary.asp

Стандарди:

21. ЧОВЕК И МУЗИКА – Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике:

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да анализира повезаност:

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером);

М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми);

М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Напредни ниво

У области Знање и разумевање ученик:

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;

М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;

М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд;

М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

2. МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ – Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике;

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером).

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела.

3. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ – Слушање музике

Основни ниво

У области Слушање музике ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе;

М.К. 1.2.2. извођачки састав;

М. К. 1.2.3. музичке жанрове;

М.К. 1.2.4. српски музички. Фолклор.

Средњи ниво

У области Слушање музике ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених

музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре);

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области Слушање музике ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера;

М.К: 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера;

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

4. ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ – Музичко извођење

Основни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције;

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

МК.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености.

Активности ученика: обухватају списак ученичких активности у току часа (ученици активно учествују у настави, посматрају, бележе, изводе закључке, музицирају, слушају звучне примере, врше самопроцењивање и сл.).

Активности наставника: обухватају списак наставникових активности (подстичу ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују...)

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:

Да би се остварио процес праћења напредовања и степена постигнућа ученика у настави музичке културе, неопходно је да наставник претходно упозна и идентификује музичке способности сваког ученика.

Оцењивање ученика у настави мора се спроводити организовано. Оно треба да обухвати и прати посебан развој сваког ученика, његов рад, залагање, интересовање, став, умешност, креативност и слично. Наставник треба да прати развој личности у целини и да објективно процењује колико је ученик савладао програмске захтеве.

Смисао оцењивања у настави хора не треба да буде искључиво везан за оцену музичких способности, мада њих треба истаћи, већ и у функцији награде за залагање, интересовање, љубав према музици. Оцену треба користити као средство мотивације: она треба да ученике мотивише на музичке активности и на бављење музиком у складу с њиховим стварним способностима и потребама.

Домаћи писмени задаци или писани текстови, контролни задаци и слично не задају се за овај предмет ни у једном разреду. Целокупно наставно градиво остварује се само у школи.

У сваком нивоу образовни стандарди су дефинисани за следеће области у настави музичке културе:

- Знање и разумевање
- Слушање музике
- Музичко извођење
- Музичко стваралаштво

Основни ниво

- У области знања и разумевања ученици треба да:
 - Препознају основне елементе музичке писмености
 - Опишу основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва
- У области слушања музике ученици на основу слушања музичких примера требају да именују:
 - Музичке изражајне елементе
 - Извођачки састав
 - Музичке жанрове
 - Српски музички фолклор
- У области музичког извођења ученици треба да умеју да:
 - Певају једноставне дечје, народне или популарне композиције
 - Изводе једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту
- У области музичког стваралаштва ученици треба да умеју да:

- Направе музичке инструменте користећи предмете из окружења
- Осмисле мање музичке целине на основу понуђених модела
- Изводе пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима
- Учествују у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст

Средњи ниво

- У области знања и разумевања ученици треба да умеју да анализирају повезаност:
 - Музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. Брз темпо са живахним карактером)
 - Структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. Оперски финале са догађајима у драми)
 - Облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота
- У области слушање музике ученици треба да знају да:
 - Опишу и анализирају карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. Узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)
 - Препознају структуру одређеног музичког жанра

Напредни ниво

- У области знања и разумевања ученици:
 - Знају функцију елемената музичке писмености и извођачких састаав у оквиру музичког дела
 - Разумеју историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора
 - Критички и аргументовано образлажу свој суд
 - Знају да креативно комбинују изражајне музичке елементе у естетском контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом)
- У области слушање музике ученици би требало да умеју да анализирају слушни пример и открију везу опажених карактеристика са:
 - Структуралном и драматуршком димензијом звучног примера
 - Жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера
 - Контекстом мастанка и применом различитих облика музичког фолклора
- У области музичког извођења ученици треба да умеју да:
 - Изводе разноврсан репертоар певањем и свирањем као солиста и у неким школским ансамблима
- У области музичко стваралаштво ученици треба да умеју да:
 - Осмишљају пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте
 - Импровизују и/или компоњују мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова
 - Осмишљају музику за школску представу, приредбу, перформанс.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Пети разред

Годишњи фонд часова 72 часа физичког и здравственог васпитања и 54 часа (обавезних физичких активности ученика).

Недељни фонд часова 2 + 1,5

Циљ и задаци

Циљ физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Општи оперативни задаци:

- подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела;
- развој и усавршавање моторичких способности;
- стицање моторичких умења које су као садржаји утврђени програмом физичког васпитања и стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаног циљем овог васпитно – образовног подручја;
- формирање морално – вољних квалитета личности;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;

Посебни оперативни задаци:

- умерени развој основних моторичких способности, првенствено гipкости, брзине и координације;
- умерено стицање и усавршавање моторичких умења и навика предвиђених програмом физичког васпитања;
- примина стечених знања, умења и навика у сложенијим условима (кроз игру, такмичење и сл.);
- задовољавање социјалних потреба за потврђивањем, групним поистовећивањем и сл.;
- естетско изражавање кретањом и доживљавање естетских вредности;
- усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика.

Исходи

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- примени једноставне просте и општеприпремне вежбе,
- изведе вежбе (разноврсна природна и изведена кретања) и користи их у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама,
- упореди резултате тестирања са вредностма за свој узраст и сагледа сопствени моторички напредак,
- комбинује и користи достигнути ниво усвојене технике кретања у спорту и свакодневном животу – доводи у везу развој физичких способности са атлетским дисциплинама,

- одржава стабилну динамичку равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела,
- користи елементе гимнастике у свакодневним животним ситуацијама и игри,
- процени сопствене могућности за вежбање у гимнастици,
- користи елементе технике у игри,
- примењује основна правила рукомета у игри,
- учествује на унутраодељењским такмичењима,
- изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу,
- игра народно коло,
- изведе кретања у различитом ритму,
- изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура,
- контролише и одржава тело у води,
- преплива 25 м слободном техником,
- скочи у воду на ноге,
- поштује правила понашања у и око водене средине,
- објасни својим речима сврху и значај вежбања,
- користи основну терминологију вежбања,
- поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама,
- примени мере безбедности током вежбања,
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у простору за вежбање,
- примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама,
- навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин,
- користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичко и спортско- рекреативних активности,
- прихвата сопствену победу и пораз у складу са ферплејом,
- примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама,
- препозна лепоту кретања и покрета у физичком вежбању и спорту,
- направи план дневних активности,
- наведе примере утицаја физичког вежбања на здравље,
- разликује здраве и нездраве начине исхране,
- направи недељни јеловник уравнотежене исхране уз помоћ наставника,
- примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања,
- препозна врсту повреде,
- правилно реагује у случају повреде,
- чува животну средину током вежбања.

Садржаји програма

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ: Обавезни садржаји

Вежбе за развој снаге.

Вежбе за развој покретљивости,

Вежбе за развој аеробне издржљивости,
Вежбе за развој брзине,
Вежбе за развој координације,

Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ

АТЛЕТИКА: Обавезни садржаји

Техника истрајног трчања
Истрајно трчање припрема за крос
Техника спринтерског трчања
Техника високог и ниског старта
Скок у вис (прекорачна техника)
Бацање лоптице до (200 гр)

Препоручени садржаји

Техника штафетног трчања
Скок у даљ
Бацање кугле 2 кг
Бацање „вортекс – а“
Тробој

СПОРТСКА ГИМНАСТИКА: Обавезни садржаји

Вежбе на тлу, прескоци и скокови, вежбе у упору, вежбе у вису, ниска греда, гимнастички полигон.

Препоручени садржаји

Вежбе на тлу (напредне варијанте), висока греда, трамболина, прескок, коњ са хватаљкама, вежбе у упору, вежбе у вису (сложенији састав).

ОСНОВЕ ТИМСКИХ И СПОРТСКИХ ИГАРА:

Обавезни садржај рукомет/мини рукомет

Основни елементи технике и правила:

Вођење лопте, хватање и додавање лопте, шутирање на гол, финтирање, принципи индивидуалне одбране, спортски полигон.

Препоручени садржаји

Напредни елементи технике, тактике и правила игре:

Хватање котрљајућих лопти, дриблинг, шутирање на гол, финтирање, основни принципи колективне одбране.

ПЛЕС И РИТМИКА

Обавезни садржаји

Покрети уз ритам и уз музичку пратњу, ритмичке вежбе без реквизита, скокови кроз вијачу, народно коло „Моравац“, народно коло из краја у којем се школа налази, основни кораци друштвених плесова.

Препоручени садржаји

Вежбе са обручем, вежбе са лоптом и сложенији скокови кроз вијачу.

ПЛИВАЊЕ

Обавезни садржаји
Предвежбе у обучавању пливања
Игре у води
Самопомоћ у води
Препоручени садржаји
Плива једном техником
Рођење у дужину

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА (реализује се кроз све наставне области и теме уз практичан рад)

ФИЗИЧКО ВЕЖБАЊЕ И СПОРТ

- објасни својим речима сврху и значај вежбања,
- користи основну терминологију вежбања,
- поштује правила понашања у и на просторима за вежбање у школи и ван ње, као и на спортским манифестацијама,
- примени мере безбедности током вежбања,
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у простору за вежбање,
- примени и поштује правила тимске и спортске игре у складу са етичким нормама,
- навија и бодри учеснике на такмичењима и решава конфликте на социјално прихватљив начин,
- користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичко и спортско- рекреативних активности,
- прихвата сопствену победу и пораз у складу са ферплејом,
- примењује научено у физичком и здравственом васпитању у ванредним ситуацијама,
- препозна лепоту кретања и покрета у физичком вежбању и спорту,
- направи план дневних активности.

ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

- Физичка активност, вежбање и здравље,
- Основни принципи вежбања и врсте физичке активности,
- Одржавање личне опреме за вежбање и поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања,
- Лична и колективна хигијена пре и после вежбања,
- Утицај правилне исхране на здравље и развој људи,
- Исхрана пре и после вежбања,
- Прва помоћ:
 - значај прве помоћи,
 - врсте повреда.
- Вежбање и играње на чистом ваздуху – чување околине приликом вежбања.

Упутство за дидактичко – методичко остваривање програма

Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству часовних, ванчасовних и ваншколских организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.

Главна промена у савременој концепцији и пракси образовања и васпитања, па тако и у програму предмета физичко и здравствено васпитање, је померање тежишта са наставних садржаја на јасно дефинисане исходе, односно са наставних садржаја на процес учења и његове резултате.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли у предмету физичко и здравствено васпитање, и учешћем у обавезним физичким активностима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три предметне области:

- физичке способности,
- моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине и
- физичка и здравствена култура.

Они омогућавају да се циљ овог предмета достигне у складу са предметним и међупредметним компетенцијама и стандардима постигнућа. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа.

Циљ и исходи предмета се остварују кроз наставу физичког и здравственог васпитања (у трајању од 2 школска часа недељно) и обавезне физичке активности сваког ученика (у трајању од 1,5 школски час недељно). Програм петог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из првог циклуса основног образовања и васпитања.

Настава физичког и здравственог васпитања усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада.

Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу.

Обавезни организациони облици рада:

- А. Часови физичког и здравственог васпитања;
- А1. Обавезне физичке активности ученика;
- Б. Слободне активности – секције,
- В. Недеља школског спорта,
- Г. Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање – камповање...),
- Д. Школска и ваншколска такмичења
- Ђ. Корективно-педагошки рад.

ОБАВЕЗНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИЦИ РАДА

А. Часови физичког и здравственог васпитања

Наставне области:

И. Физичке способности 72 часа

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у уводном и припремном делу часа путем вежби обликовања. Део главне фазе часа може се користи

за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облике рада наставник бира у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;

- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника.

Праћење, вредновање и евидентирање физичких способности ученика спроводи се на основу Приручника за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања, (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016).

ИИ. Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине 72 часа

Усвајање моторичких знања, умења и навика, остварује се кроз примену обавезних и препоручених програмских садржаја атлетике, гимнастике, спортских игара, плеса, ритмичке гимнастике, пливања, примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода и биће реализоване кроз следеће наставне теме и са следећим бројем часова:

Атлетика 15 часова;

Гимнастика 13 часа;

Основе тимских и спортских игара: Рукомет – минирукомет 30 часова;

Ритмика и плес 8 часова;

Тестирање и мерење 6 часова.

Усвојена знања, умења и навике треба да омогуће ученицима њихову примену у спорту, рекреацији и специфичним животним ситуацијама.

СТИЦАЊЕ ЗНАЊА, УМЕЊА И НАВИКА ЈЕ КОНТИНУИРАНИ ПРОЦЕС ИНДИВИДУАЛНОГ НАПРЕДОВАЊА УЧЕНИКА У СКЛАДУ СА ЊЕГОВИМ ПСИХО-ФИЗИЧКИМ СПОСОБНОСТИМА.

Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе.

Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду.

Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.).

У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

ИИИ. Физичка и здравствена култура 72+54 часа

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу.

Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у физичком и здравственом васпитању и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика.

Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

A1. Обавезне физичке активности ученика 54 часа

Физичке активности ученика доприносе остваривању постављеног циља и исхода физичког и здравственог васпитања. Ове активности организују се у оквиру редовног распореда или према посебном распореду у складу са просторним могућностима школе и потребама ученика у трајању од 1,5 час недељно.

План рада ових активности је саставни је део планирања у физичком и здравственом васпитању.

Школа се може одредити за један од понуђених начина организације ових активности на предлог Стручног већа. Начин организације ових активности је саставни део Школског програма и Годишњег плана рада школе.

Начини организације рада обавезних физичких активности ученика:

- реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. У школама које имају одговарајуће материјално-техничке и просторне услове, фонд од 1/2 школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, може се реализовати тако што ће ученици сваке друге недеље имати још један час ових активности, или на други начин који предложи Стручно веће физичког и здравственог васпитања. Ради ефикаснијег рада и обухваћености свих ученика дозвољено је спајање два одељења истог разреда. Два наставника раде истовремено са два одељења.

- реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. Фонд од 1/2 школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, реализује се кумулативно, једном у тромесечју, у укупном трајању од 6 школских часова, односно 4,5 сати.

Стручно веће може предложити неки други начин организације ових активности, посебно уколико се школа одреди да ове активности реализује изван школе (пливање, скијање, клизање, оријентиринг итд.).

Програмски садржаји обавезних физичких активности

Обавезни програмски садржаји ових активности су:

- Кондиционо вежбање ученика у трајању од најмање 20 минута;
- Мали фудбал (31 час):

1. Вођење и контрола лопте,
2. Примање лопте и додавање лопте различитим деловима стопала,
3. Шутирање на гол и основе игре у нападу (откривање),
4. Одузимање лопте и основе игре у одбрани (покривање),
5. Вежбе са два и три играча,
6. Игра са применом основних правила за мали фудбал.

Препоручени програмски садржаји ових активности:

- Обучавање и усавршавање елемената предвиђених препорученим наставним садржајима:

1. Атлетике (4 часа);
 2. Гимнастике (2 часа);
 3. Пlesa и ритмике (2 часа);
 4. Других активности предвиђених програмом школских такмичења.
- Мали фудбал:

1. колективна игра у одбрани и нападу,
 2. техника игре голмана,
 3. игра уз примену правила
- Пливање;
 - Скијање;
 - Клизање;
 - Бадминтон;
 - Стони тенис (15 часова);
 - Оријентиринг;
 - Друге активности по избору Стручног већа школе.

ВАНЧАСОВНЕ И ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Б. Слободне активности – секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

В. Недеља школског спорта

Реализоваће се у октобру и априлу у виду такмичења у одбојци, малом фудбалу, кошарци и стоном тенису. По потреби и на предлог других Стручних већа биће реализоване и друге манифестације.

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке деликвенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет...);
- Ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, „ферплеју“, последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће физичког и здравственог васпитања у сарадњи са другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности.

Г. Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);

- зимовање – организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логоровање, камповање итд.).

Д. Школска и ваншколска такмичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:

- спортској гимнастици (у зимском периоду);
- атлетици (у пролећном периоду),
- најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.).

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом.

Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности;

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и у корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу,
 - направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја,
 - прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији, часовних, ванчасовних и ваншколских активности.
- Исходи за ученике ослобођене од практичног дела наставе
- По завршетку теме ученик ће бити у стању да:
- Наведе основна правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања;
 - Дефинише основна здравствено-хигијенска правила вежбања;
 - Презентује и анализира информације о физичком вежбању, спорту, здрављу, историји спорта, актуелним спортским подацима итд.);
 - Учествује у организацији Недеље школског спорта и школских такмичења.

Планирање васпитно-образовног рада

Дефинисани исходи су важан део и незаобилазан елемент процеса планирања наставе и учења. Дефинисани као резултати учења на крају сваког разреда, током планирања рада потребно је одредити временску динамику у односу на бављење појединим исходима током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током године.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријска настава (до 4 часа);
- практична настава (68-72 часа).

Теоријска настава

Посебни теоријски часови могу се организовати само у оним ситуацијама када не постоје услови за реализацију наставе у просторима за вежбање или алтернативним објектима, и као први час у полугодишту. На тим часовима детаљније се обрађују садржаји предвиђени темама Физичко вежбање и спорт и Здравствено васпитање уз могући практичан рад у складу са условима.

Максималан број часова без практичног рада не би требало да буде већи од четири (4) у току школске године.

При планирању теоријских садржаја неопходно је узети у обзир: садржај програма, претходна искуства ученика, садржаје других предмета (корелацију – међупредметне компетенције).

Практична настава

Број часова по темама планира се на основу, процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Оквирни број часова по темама у односу на школски програм је следећи :

1. Атлетика 15 часова;
2. Гимнастика 13 часа;
3. Основе тимских и спортских игара: Рукомет – минирукомет 30 часа;
4. Ритмика и плес 8 часова;

5. Тестирање и мерење 6 часова.

6. Пливање (12 часа). Наставна тема Пливање, реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе или обавезних физичких активности ученика. Напомена: настава ће бити реализована на затвореном базену кроз програмске садржаје обавезних физичких активности.

Школе које се одреде за реализацију програмских садржаја пливања на објектима изван школе.

Уколико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама предвиђених програмом.

Програм физичког и здравственог васпитања остварује се реализацијом обавезних и препоручених садржаја.

Обавезни садржаји су они које је неопходно спровести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове.

Препоручени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали обавезне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

Физичке способности (72+54 часа)

При планирању кондиционог вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући и интервални метод, кружни тренинг, и др.), пилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимализацији интензитета рада. Акцент се ставља на оне моторичке активности којима се најуспешније супротставља последицама хипокинезије.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге

- без и са реквизитима,
- на справама и уз помоћ справа.

2. Развој покретљивости

- без и са реквизитима,
- уз коришћење справа,
- у помоћ сувежбача.

3. Развој аеробне издржљивости

- истрајно и интервално трчање,
- вежбање уз музику – аеробик,
- тимске и спортске игре,
- други модели вежбања.

4. Развој координације

- извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима (кретање екстремитетима у две равни).

5. Развој брзине и експлозивне снаге

- једноставне и сложене структуре кретања изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.),
- штафетне игре,
- извођење вежби различитом максималном брзином (бацања, скокови, акробатика, шутирања, ударци кроз атлетику, гимнастику, тимске и спортске игре).

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање.

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине

1. Атлетика 15 часова

Садржаји атлетике се реализују у јесењем и пролећном периоду.

Обавезни садржаји

Истрајно трчање: вежбе технике; континуирано и интервално трчање;

Спринтерско трчање: вежбе технике трчања, (ниски скип, високи скип, бацавање потколенице, гребајући корак, итд), ниски старт и фазе трчања;

Скок увис прекорачном техником; техника скока увис кроз фазе (залет, отскок, прелазак летвице и доскок). Обучавање технике врши се у целини а по потреби рашчлањивањем на фазе.

Бацање лоптице у даљ: обучавање кроз фазе (залет и избачај) и усвајање вежбе у целини. Корелација са вежбама из рукомета (доножни корак, замах и техника избачаја дугим замахом).

Препоручени садржаји:

Ови садржаји се примењују у раду са ученицима који су савладали обавезне садржаје применом одговарајуће методике рада.

- Техника штафетног трчања (штафетне игре, начини измене палице и др.);
- Скок удаљ основни елементи згрчне технике – реализовати кроз фазе;
- Бацања кугле 2 кг – из места и бочна техника;
- Бацање „вортекс-а“ у даљ;
- Тробој – кроз одељенско такмичење применити три дисциплине које су ученици савладали (трчање, бацања и скокови).

22. Спортска гимнастика 13 часа

Садржаји се реализују у зимском периоду.

Обавезни садржаји

Ученике је неопходно поделити по полу и према способностима. Поставити више радних места. На сваком часу увести нови задатак уз понављање претходних. Док једна група обрађује нови садржај, остале групе понављају обрађене садржаје. Промена радних места врши се након одређеног броја понављања. Нпр. Група које није прошла неки задатак на часу исти ће реализовати на следећем часу. Ученику који не може да изведе задату вежбу даје се олакшани задатак. Након неколико обрађених наставних јединица ове наставне теме, планом предвидети садржаје других наставних тема (спортска или тимска игра и др.) у циљу интензификације наставе. Гимнастички полигон осмислити према степену усвојености обрађених садржаја и претходних знања.

- Вежбе на тлу: колут напред, колут назад, став о плећима – „свећа“, мост из лежања на леђима; вага претклоном и заножењем; став на шакама уз помоћ; прамет упором странце „звезда“.

- Прескок: разношка (до 110 цм);

- Вежбе у упору

паралелни разбој – наскок у упор, издржај, њих у упору, предњихом сед разножно пред рукама, приножити једном до седа ван, саскок;

- Вежбе у вису (доскочно вратило, кругови – њих и саскок у зањиху; љуљање и саскоци);

- Пењања (шипка, канап, морнарске лестве – до 4 м висине);

- Ниска греда:

боком поред греде;

суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);

различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем;

скок суножним одскоком, суножни доскок на место одскока;

вага претклоном и заножењем; саскок згрчено.

- гимнастички полигон састављен од обрађених програмских садржаја.

Препоручени садржаји

Могу се реализовати кроз часове на којима се реализују обавезни садржаји, диференцирани облик рада са напредним ученицима који нпр. Прескачу козлић по дужини уместо по ширини, раде летећи колут након колута напред. Овакве моделе могуће је применити на све садржаје спортске гимнастике.

- Вежбе на тлу: колут напред и назад – варијанте (нпр: из става раскорачног колут напред до става раскорачног, из става раскорачног колут назад до става раскорачног); Колут летећи; Мост заклоном;

- Висока греда:

наскок у упор предњи, упор одножно десном (левом) окретом за 90 степени удесно и прехватом бочно (палчеви су окренути један према другом), упор клечећи на десној са заножењем леве (мала вага);

- основна кретања из претходних разреда на ниској греди извести на средњој или високој греди;

- Трамболина или одскачна даска: скокови – предњи пружени и згрчени;

- Прескок „разношка“ – козлић постављен по дужини (110 цм);

- Коњ са хваталкама – упори и издржаји;

- Вежбе у упору

паралелни разбој – наскок у упор, њих и предњихом сед разножно пред рукама, саседом сножити, њих и предњихом саскок предношка;

- Коњ са хваталкама – упори и издржаји;

- Вежбе у вису:

дохватно вратило – вис завесом о потколело, наупор јашући и саскок одношка.

23. Основе тимских и спортских игара 30 часова

Садржаји рукомета реализују се на часовима физичког и здравственог васпитања, а малог фудбала на обавезним физичким активностима ученика.

24. Рукомет – минирукомет

Обавезни садржаји

- Обучавање елемената технике и тактике са лоптом:
држање лопте: једном и обема рукама, плитки и дубоки хват;
вођење лопте: у месту са променом висине вођења, променом руке, променом положаја; вођење лопте бочним и дубинским кретањем; праволинијски, са променом брзине и руке којом се води; променом правца кретања; вођење у кретању са заустављањем у два корака; дриблинг над пасивним и активним противником (игра „1 на 1“);
додавање лопте: једном руком „кратким замахом“ (смер напред, укосом, у страну); „дугим замахом“ уз примену неког од залета (бочни-доножни, бочни-заножни);
хватање лопте: у висини груди и главе; хватање непрецизно бачених лопти (бочних, изнад висине главе, у висини колена); хватање котрљајућих лопти; хватање и додавање лопте у кретању;
шутирање: чеони шут и скок шут у даљ и вис;
финтирање: (једнострука финта у јачу страну).
 - Обучавање индивидуалних елемената технике и тактике без лопте:
у фази напада – позиционирање играча, утрчавање у празне просторе, промена смера кретања, откривање за пријем лопте;
у фази одбране – одбрамбени став и кретање у ставу; заустављање нападача, одузимање лопте од противничког нападача, пресецање путање лопте код додавања, блок;
елементи технике голмана – (основни став, кретање на голу, одбрана високих и ниских лопти, одбрана шутева са позиције крила, одбрана седмерца).
 - Обучавање групних и колективних елемената тактике игре:
Игра уз индивидуалну одбрану „човек на човека“ (пресинг); позиционирање играча у нападу и одбрани 6:0; игра на два гола (3 на 3, 4 на 4); игра уз примену основних правила уважавајући усвојени ниво претходно обучаваних елемената.
- Препоручени садржаји
- Обучавање елемената технике и тактике играча са лоптом:
вођење лопте: вежбе вођења са радом ногу (кроз ноге, поред и испред тела);
вођење две лопте;
додавање лопте: додавање „дугим замахом“ – чеони залет; додавање лопте изведеним начинима; додавања са изменом места
хватање лопте: хватање једном руком
шутирање: бочни шут са отклоном, шутирање пивотмена, шут са крилне позиције
финтирање: једнострука финта у „слабију страну“.
 - Обучавање групних и колективних елемената тактике игре:
извођење слободног ударца;
укрштања играча у фази напада, игра 5:1 и 5+1

25. Плес и ритмика 8 часова

Обавезни садржаји

Планирати вежбе које је неопходно поновити из програма млађих разреда (докорак, галоп, дечији поскоци, полкин корак...). Дати могућност ученику или групи ученика да изабере музику и осмисли ритмичку вежбу на основу усвојених елемената. Са вијачом применити „скокове кроз вијачу“, прескакање вијаче галопом и суножним поскоцима. Обрадити прве две варијанте народног кола „Моравац“

Препоручени садржаји

Вежбе са вијачом усложити наизменичним прескоцима на левој и десној нози и у кретању. Планирати вежбе са обручем у које садрже окретња око разних делова тела,

котрљања по тлу и провлачења. Вежбе са лоптом превасходно треба да обухвате манипулацију са њом, бацања. Основне варијанте народног кола из краја у коме се школа налази;

26. Пливање 12 часа

Наставна тема Пливање, реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе или обавезних физичких активности ученика.

Школе које се одределе за реализацију програмских садржаја пливања на објектима изван школе, ове часове организују у оквиру обавезних физичких активности ученика.

Уколико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама предвиђених програмом.

Приликом реализације садржаја Пливања формирати групе пливача и непливача

Обавезни садржаји

Вежбе дисања, рад ногу, пловак, одржавање у месту, завеслаји (краул и леђни краул), скок на ноге и изрон, самопомоћ у води (окретањем на леђа).

Препоручени садржаји

Пливање техником краула или леђног краула;

Роњење по дужини.

27. Тестирање и мерење 6 часова

Праћење физичког развоја и моторичких способности спроводи се на почетку и крају школске године, из простора кардиореспираторне издржљивости (процена аеробног капацитета), телесног састава (посебно телесне масноће), мишићне снаге, издржљивости у мишићној снази, гipкости и агилности. Модел континуираног праћења физичког развоја и моторичких способности у настави физичког и здравственог васпитања, батерија тестова, критеријумске референтне вредности и начин њиховог тумачења, организација и протокол тестирања као педагошке импликације детаљно су објашњени у наведеном приручнику.

Тестирање ученика могуће је спровести на часовима обавезних физичких активности.

Оквирни број часова по темама обавезних физичких активности

28. Основе тимских и спортских игара:

- Мали фудбал (31 час);
- Атлетика (4 часа);
- Гимнастика (2 часа);
- Пlesa и ритмике (2 часа);
- Стони тенис (15 часова).

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног садржаја;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;

- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа – унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Уколико на часу истовремено вежбају два одељења, настава се спроводи одвојено за ученике и ученице.

Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка.

Избор дидактичких облика рада треба да буде функцији рационалне организације и интензификације часа, као и достизања постављених исхода.

Корелација са другим предметима

Биологија, географија, музичка култура, ликовна култура, информатика, математика и српски језик.

Уџбеници:

Настава физичког васпитања од 5. До 8. Разреда основне школе: приручник за студенте, наставнике и професоре / Драгољуб Вишњић. – 2.изд. – Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 2006 (Бачки Петровац : Култура).

Активности ученика:

- Да путем стицања одређених знања упознају суштину вежбаоног процеса и законитости развоја младог организма, као и стицање хигијенских навика како би схватили крајњи циљ који физичким васпитањем треба да се оствари,
- Да савладају програмски садржај, сходно индивидуалним способностима,
- Да ученици који имају лоше држање тела или одређени телесни деформитет раде по програму којег сачињавају лекар физијатар и наставник физичког васпитања (изузев код тежих случајева који се третирају у специјализованим здравственим установама),
- Да учествују на обавезним унутрашколским такмичењима (међуодељенска и међуразредна) у гимнастици, атлетици и најмање једној спортској игри,
- Активно и свесно учешће ученика у наставним и другим облицима рада,
- Самостално вежбање ученика, код куће, како би стекли трајну навику за вежбањем,
- Ученици могу да учествују и на такмичењима која су у систему школских спортских такмичења Србије,
- Сваки ученик треба да за време основне школе бар једном оде на зимовање,
- На почетку школске године ученици се опредељују за једну од активности за које школа има услове да их реализује,
- Однос ученика према раду прати се тком целе школске године и то: уредност опреме за вежбање, редовно присуствовање на часовима, доследно извршавање радних задатака, ангажовање у спортском животу школе и своје средине и др.

Активности наставника:

- Да утврди иницијални психо – соматски статус ученика,
- Одреди радне задатке за појединце и групе ученика,
- Утврди средства и методе за остваривање радних задатака,
- Оствари васпитне задатке кроз одговарајуће форме и методе рада,
- Прати, вреднује и изврши евалуацију ефеката рада,
- Да сваког ученика усмери на оне програмске садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада који одговарају његовим способностима и интересовањима,
- Сачињавање програма за развијање физичких способности (кроз вежбе обликовања),
- Исправљање грешака, које се јављају код ученика, приликом извођења одређених моторичких задатака,
- Да за сваког ученика сачини радни картон, са програмом вежби и индивидуалним оптерећењем за сваку вежбу,
- Да слободно и креативно изнаходи ефикасна решења и бира вежбе помоћу који ће ток физичког вежбања да прилагођава специфичностима ученичких могућности и просторним и материјалним условима рада,
- Да упућује ученике да у слободно време самостално вежбају. У том смислу, током часова физичког васпитања, наставник треба да прикаже и објасни вежбе које ће ученици реализовати као домаћи задатак. Наставник ће контролисати шта је ученик остварио,
- Да сачињава и спроводи спортску активност од значаја за друштвену средину, за ученике од трећег до осмог разреда,
- Да са лекаром специјалистом сачини програм који је примерен здравственом стању ученика, а у циљу отклањања одређених телесних деформитета,
- Припреми ученике за кросеве,
- Да према плану рада организује најмање једном недељно слободне активности,

Да прати и вреднује:

- стање моторичких способности;
- достигнут ниво савладаности моторних знања, умења и навика;
- однос ученика према раду;
- Правилна демонстрација моторичких задатака.

Наставник треба да изради:

- општи глобални план рада,
- општи глобални план по разредима,
- план рада по циклусима.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- Активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:
- вежбање у адекватној спортој опреми;
- редовно присуствовање на часовима физичког и здравственог васпитања и обавезним физичким активностима;
- учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др.
- Приказ једног од усвојених комплекса општеприпремних вежби (вежби обликовања),
- Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике):

Атлетика:

Приказ технике спринтерског и истрајног трчања; приказ технике, скока увис прекорачна техника (маказе);

Спринтерско трчање 30-50 м на време, бацање лоптице до 200 гр у даљ. Истрајно трчање у трајању од 6 минута.

Трчање школског кроса.

Споратска гимнастика:

Вежбе на тлу: колут у напред, колут у назад, став о шакама уз помоћ, мост из лежања, став на плећима „свећа“;

Прескок: разношка уз помоћ;

Вежбе у упору:

- паралелни разбој: наскок у упор са повишења (шведска клупа, сандук, столица...), предњихом сед разножно, приножити једном и саскок,

- ниско вратило: упор одскоком, издржај, саскок у почетни положај;

Вежбе у вису (вратило/крugови): њих и саскок предњихом.

Пењања: приказ технике пењања уз шипку и конопац.

Рукомет:

Контрола лопте у месту и кретању (вођење);

Вођење лопте праволинијски са променом правца кретања (левом и десном руком);
Хвата и додаје лопту у висини главе и рамена;
Шутира једном техником;

Мали фудбал:

Додавање унутрашњом страном стопала и примање лопте ђоном и унутрашњом страном стопала;
Вођење и шут на гол једном техником;
Додавање, примање лопте у и шут на гол у кретању.

Плес и ритмика:

Замаси, кружења, трчања, поскоци и скокови без реквизита. Поскоци и скокови кроз вијачу.
Народно „Моравац“ коло уз музику (прва и друга варијанта).

Пливање:

Контролише и одржава тело у води.
Самопомоћ у води.

Индивидуални напредак моторичких способности сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуални напредак његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник прати и вреднује:

- ниво остварености исхода из области Физичка и здравствена култура;
- учешће у организацији ваннаставних активности.

Педагошка документација

- Дневник рада за физичко и здравствено васпитање;
 - Планови рада физичког и здравственог васпитања и обавезних физичких активности ученика: план рада стручног већа, годишњи план (по темама са бројем часова), месечни оперативни план, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације.
 - Писане припреме: форму и изглед припреме сачињава сам наставник уважавајући: временску артикулацију остваривања, циљ часа, исходе који се реализују, конзистентну дидактичку структуру часова, запажања након часа;
 - Радни картон: наставник води за сваког ученика. Радни картон садржи: податке о стању физичких способности са тестирања, оспособљености у вештинама напомене о специфичностима ученика и остале податке неопходне наставнику.
- Педагошку документацију наставник сачињава у писаној, а по могућности и електронској форми.

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Разред: пети

Годишњи фонд: 36 часа

Недељни фонд: 1 час

Циљ учења и наставе Грађанског васпитања је да ученик изучавањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

Задаци:

- обучавање техникама групног рада;
- разумевање концепта универзалности права детета;
- разумеју однос између грађанских права појединца и општег добра
- да буду подстицани да се ангажују у различитим иницијативама и акцијама;
- разумеју значај иницијативе за постизање промена у друштвеној заједници;
- подстицање развоја критичког односа према појавама злоупотребе права детета;
- упознавање са неопходним условима за остваривање најбољег интереса детета;
- разумевање улоге и значаја медија у савременом друштву;
- подстицање и оспособљавање за активно учешће у животу школе развијањем вештина за унапређивање услова школског живота кроз праксу;
- стицање знања о узроцима различитог степена остварености права детета у савременом свету;
- развијање комуникацијских вештина неопходних за сарадничко понашање, аргументовање ставова и изражавање мишљења;
- развијање способности критичког просуђивања и одговорног одлучивања и деловања;
- разумевање места, улоге и одговорности државе, друштва, породице и детета у унапређивању положаја деце у једном друштву;
- унапређивање вештина критичког разматрања информација добијених преко различитих медија;
- идентификовање особина, знања и вештина код деце које су значајне за њихову активну улогу у унапређивању положаја деце у друштву;
- упознавање школских правила и процедура.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права;
- препозна своје потребе, као и потребе других и да их уважава;
- штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права;
- учествује у доношењу правила рада групе и поштује их;
- наводи примере и показатеље остварености и кршења дечијих права;
- наводи чиниоце који утичу на остварење дечијих права;
- поштује права и потребе ученика који су у инклузији у његовом одељењу/школи;
- препозна ситуације кршења својих права и права других;
- идентификује кршење људских права на примеру неког историјског догађаја;
- поштује правила одељенске заједнице и правила на нивоу школе;
- поступа у складу са моралним вредностима грађанског друштва;
- исказе свој став о значају правила у функционисању заједнице;
- понаша се у складу са правилима и дужностима у школи;
- наводи начине демократског одлучивања;

- препозна одговорност одраслих у заштити права деце;
 - објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права;
 - реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ;
 - препозна и анализира сличности и разлике између ученика у групи;
 - прихвата друге ученике и уважава њихову различитост;
 - проналази примере моралних поступака у књижевним делима које чита, у медијима и у свакодневном животу;
 - наводи примере из свакодневног живота предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама;
 - проналази примере нетолеранције и дискриминације у књижевним делима која чита;
 - у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира;
 - препозна и објасни врсте насиља;
 - прави разлику између безбедног и небезбедног понашања на друштвеним мрежама;
 - заштити од дигиталног насиља;
 - анализира сукоб из различитих углова (препознаје потребе учесника сукоба) и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу;
 - аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба;
- препознаје примере грађанског активизма у својој школи и исказује позитиван став према томе;
- идентификује проблеме у својој школи;
 - прикупља податке о проблему користећи различите изворе и технике;
 - осмишљава акције, процењује њихову изводљивост и предвиђа могуће ефекте;
 - активно учествује у тиму, поштујући правила тимског рада (у групној дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин).

Садржај програма

1. ЉУДСКА ПРАВА – Права детета: 9

- Потребе и жеље.
- Потребе и права.
- Права и правила у учионици.
- Правила рада у учионици, доношење групних правила.
- Права детета у документима о заштити права:
- Посебност права детета и људска права.
- Конвенција о правима детета.
- Врсте права.
- Показатељи остварености и кршења дечијих права.
- Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу.

2. ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО- Школа као заједница: 8

- Права и функционисање заједнице:
- Моје заједнице.
- Школа као заједница.
- Одлучивање у учионици и у школи.
- Гласање и консензус као демократски начини одлучивања.
- Одговорности и обавезе у заједници:
- Одговорност деце.
- Одговорности одраслих (родитеља, наставника).

- Кршење и заштита права:
- Шта могу и коме да се обратим у ситуацијама насиља.

3. ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ - Сукоби и насиље: 9

- Наши идентитети:
- Наше сличности и разлике (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет).
- Стереотипи и предрасуде.
- Дискриминација.
- Толеранција.
- Сукоби и насиље:
- Сукоби и начини решавања сукоба.
- Предности конструктивног решавања сукоба.
- Врсте насиља: физичко, активно и пасивно, емоционално, социјално, сексуално, дигитално.
- Реаговање на насиље.
- Начини заштите од насиља.

4. ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ: 10

- Планирање и извођење акција у школи у корист права детета:
- Учешће ученика у школи.
- Избор проблема.
- Тражење решења проблема.
- Израда плана акције.
- Анализа могућих ефеката акције.
- Планирање и извођење акције.
- Завршна анализа акције и вредновање ефеката.
- Приказ и анализа групних радова.

Кључни појмови садржаја: права и одговорности, демократско друштво, партиципација, толеранција, дискриминација, сукоби, насиље, ставови.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм наставног предмета грађанско васпитање, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу онога што су стекли учећи овај предмет. Они представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у четири области (Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам) које се налазе у свим програмима другог циклуса. Теме по областима се спирално развијају што значи да се постојећи садржаји из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, унапређују. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију. Активно слушање и конструктивно реаговање су исходи који се постепено унапређују кроз бројне активности и садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, препознавање дискриминације и многе друге исходе који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Све четири области су једнако важне, а наставник

их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.

У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета. Између исхода, како у оквиру једне, тако и више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода. Посебност грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и уопште етосом школе.

По врсти, исходи могу бити:

- а) сазнајни (нпр. објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права);
- б) емоционални (нпр. препозна своје потребе, као и потребе других);
- в) вољни (нпр. учествује у извођењу акције);
- г) комбиновани (нпр. препознаје примере грађанског активизма у својој школи и исказује позитиван став према томе јер ставови садрже сазнајну, емоционалну и вољну компоненту).

Сазнајни исходи се најлакше остварују, али тек кад су исходи све три врсте остварени општи циљ предмета је достигнут у потпуности. Зато није довољно познавати принципе конструктивне комуникације већ и комуницирати на такав начин. У овом програму постоје многи исходи који су вољни и манифестују се у понашању ученика али треба имати у виду да је за њихово остварење потребно више времена и више прилика да се научено непосредно практикује. Образовање за демократију није исто што и образовање о демократији. Зато овај програм тежиште не ставља на знања, већ на вештине применљиве у свакодневном животу у демократској заједници, на демократске ставове и вредности о универзалности права, једнакости, слободи и одговорности, социјалној осетљивости и припадности заједници, уз спремност да се активно делује за сопствену добит као и добит других.

Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, покретање акција као и да сами осмисле неке друге активности. За ученике петог разреда неке од ових метода рада су новина те их треба постепено навикавати на начин рада где су и они активни креатори наставе.

Садржај грађанског васпитања има природну везу са другим наставним предметима. То се види у исходима који се односе на препознавање добрих примера и кршење људских права у садржајима који се обрађују у историји или у књижевним делима која се читају у оквиру српског језика и књижевности, односно матерњег језика. Из тог разлога, међупредметно планирање је велика подршка остварењу циља овог предмета.

Посебну пажњу треба обратити на последњу област програма где се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве али да имају све неопходне кораке. Ученике треба охрабривати када наиђу

на тешкоће и јасно указивати да су и неуспеле акције такође добре, јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Бројни су примери тема у оквиру којих се могу осмислити акције у школи у корист права детета. На пример, вршњачка подршка је важан сегмент укупне подршке инклузивног образовања, тако да је укљученост младих људи у овај сегмент живота и рада школе веома значајан. Он се огледа управо у заједничком промишљању наставника и ученика на тему како осмислити план подршке, како га најуспешније реализовати, водећи рачуна о потребама сваког ученика обухваћеног инклузивним образовањем.

У предмету грађанско васпитање продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у раду ученичког парламента, у локалној заједници или локалним медијима.

За реализацију наставе овог предмета и остваривање дефинисаних исхода, врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем даје пример и доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје повратне информације и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Битно је да наставник обезбеди равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост како у стилевима учења тако и у типу личности). Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексима на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају и исходима. Они се могу наћи у различитим изворима информација. За реализацију појединих тема могу се користити филмови јер активирају когнитивну и афективну страну личности и подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни интернет и различите социјалне мреже јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, другим облицима кршења права, као и дигиталном насиљу. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења. Наставник треба да подстиче код ученика способност да разумеју сопствену одговорност у ситуацијама дискриминације и насиља, као и да бирају конструктивне начине реаговања на њих.

Због специфичног статуса предмета (изборност у сваком разреду) сасвим је извесно да ће група у петом разреду бити хетерогена по искуству у области грађанског васпитања (најчешће промене изборног предмета дешавају се на преласку у други циклус). Зато је важно на почетку школске године пажљиво и уз поштовање процедура донети правила рада (јер група без реда и основних правила не може бити демократска). Битно је и да сви ученици учествују у доношењу правила како би свима била разумљива њихова функција.

А да би се поштовала важно је да се договоре и прихвате начини њихове контроле (ученици одлучују о мерама за њихово непоштовање). Неколико првих часова су прилика да се ученици подсети шта су научили, да размене сопствена знања, ставове,

вредности и вештине као и да се уведу у садржаје којима ће се бавити. Посебну пажњу треба обратити на ученике који се по први пут у петом разреду сусрећу са овим предметом. На основу утврђених потреба ученика, наставник ће планирати реализацију наставе за сваку конкретну групу. Таква ситуација неуједначеног предзнања је прилика за вршњачко учење јер током часа грађанског васпитања ученици уче једни од других и доприносе настави својим искуствима, знањима и способностима.

Значај предмета налази се и у чињеници да исходи грађанског васпитања у великој мери доприносе развоју неколико међупредметних компетенција и да се његови садржаји врло добро уклапају у различите ваннаставне активности. Посебно је значајан допринос развоју међупредметне компетенције комуникација јер се при раду на свим садржајима инсистира на исказивању сопственог мишљења, осећања, ставова и то на начин који не угрожава друге, као међупредметне компетенције решавање проблема јер је приступ предмету да се у свакој тематској целини ученици оснажују да препознају проблеме али и активно траже решења.

Чињеница да се предмет описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Грађанско васпитање пружа изузетну могућност за неговање саморефлексије (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстицање саморегулације процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања и планирања како да се остваре.

Корелација са другим предметима

- Српски језик и књижевност
- Историја
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Информатика и рачунарство

Уџбеници

Из предмета грађанског васпитања уџбеник не постоји.

Литература

Приручник за наставнике грађанског васпитања у другом циклусу, Завод за унапређивање образовања и васпитања, 2020.

Активности ученика

Ученици имају слободу изражава мишљења и ставова о отвореним питањима и проблемима које су сами идентификовали као значајне; разумевање и разматрање различитих мера које се у школи / локалној заједници предузимају у циљу решавања проблема; унапређење вештина комуникације у различитим социјалним ситуацијама (у школи, на нивоу вршњачке групе и са наставницима, као и ван школе, са представницима јавних институција, организација и другим чланицама у животу локалне заједнице); развијање способности критичког мишљења, аргументовања и

залагања за сопствене ставове; повезивање властитог искуства са потребама школске/ локалне заједнице и активно ангажовање.

Активности наставника

Наставник мотивише ученике за рад, тако што развија и одржава њихова интересовања за живот и рад у школи, локалној заједници и давати лични пример позитивне заинтересованости за сва питања која су важна за унапређење квалитета живота. Организује наставу тако што постава циљеве рада планира садржаје, средства и опрему, наставне облике и методе рада, као и време потребно за реализацију. Развија и одржава партнерску комуникацију са ученицима, тако што поставља питања, захтеве, даје своје мишљење, подстиче ученике да они износе своја гледишта, подстицати интеракцију, пружати повратну информацију. Уважава и реагује на потребе групе и појединаца, дели одговорност, демократски управља разрадом.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Формативно оцењивање: недељно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника и личну евиденцију.

Грађанско васпитање се оцењује описно, а оцене су: истиче се, добар и задовољава.

Оцену истиче се добија ученик који:

- у потпуности показује способност трансформације знања и примене у новим ситуацијама;
- лако логички повезује чињенице и појмове;
- самостално изводи закључке који се заснивају на подацима;
- решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује.

Оцену добар добија ученик који:

- у довољној мери показује способност употребе информација у новим ситуацијама;
- у довољној мери логички повезује чињенице и појмове;
- већим делом самостално изводи закључке који се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме;
- у довољној мери критички расуђује;

Оцену задовољава добија ученик који:

- знања која је остварио су на нивоу репродукције, уз минималну примену;
- у минималној мери логички повезује чињенице и појмове и искључиво уз подршку наставника изводи закључке који се заснивају на подацима;
- ретко је самосталан у решавању проблема и у недовољној мери критички расуђује.

Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором и технологијама и извођење радних задатака.

Критеријуми за оцењивање су: редовност у похађању наставе, заинтересованост и активно укључивање у процес наставе.

ВЕРСКА НАСТАВА- ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Разред: Пети

Фонд часова: 36

Циљ наставе: Упознати ученике са основним елементима религије и културе старог века. Упознати ученике са појмовима Светог Предања и Светог Писма. Објаснити ученицима узрок и начин настанка Библије. Пружити ученицима знање да Бог из љубави ствара свет да би му дао вечно постојање. Упознати ученике са старозаветним личностима и догађајима. Развијање свести ученика о старању Божјем за свет кроз библијску историју. Пружити ученицима основно знање о томе да се кроз заповести Божје остварује заједница између Бога и људи. Указати ученицима на улогу старозаветних царева и пророка. Објаснити ученицима појам Месије. Предочити ученицима специфичности библијског текста и омогућити им да доживе његову сликовитост.

Задаци наставе: Припремити ученике за сусрет са Откровењем Истинитог Бога, Развити код ученика свест о Богу као личности која се открива човеку, Пробудити у ученицима осећај одговорности за свет који их окружује.

Табеларни приказ оријентационог распореда градива

Ред. бр.	Наставна тема	Број часова			
		обрада	обнављање	утврђивање	систематизација
1.	Увод				
2.	Религија и култура старог света	2			1
3.	Откривење- свет Библије	2	1		1
4.	Стварање света и човека	4	1	2	1
5.	Старозаветна историја спасења	5	1		1
6.	Закон Божији	4	1		
7.	Месијанска нада	6			2
Укупан број часова		22	4	2	6

Р.б	Наставна тема	Опште међупредметне компетенције	Исходи наставе (По завршетку теме ученик ће:)	Начин и поступци остваривања програма
1.	Увод	Компетенција за учење; Комуникација; Сарадња	моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити и моћи да уочи какво је његово предзнање.	Упознавање деце садржајима програма начином рада.
2.	Религија и култура старог света	Компетенција за учење; Естетичка компетенција; Комуникација; Сарадња	моћи да именује неке политеистичке религије и наведе њихове карактеристике.	Читање митолошких прича старих народа коришћење историјских карти.
3.	Откривење- свет Библије	Компетенција за учење; Комуникација; Сарадња	моћи да уочи да се Бог откривао изабраним људима, разликује Стари и Нови Завет, те наведе неке библијске књиге.	Преглед различитих издања Библије зар што бољег ипознавања са садржајем садржином књиге
4.	Стварање света и човека	Компетенција за учење; Естетичка компетенција; Одговоран однос према околини; Комуникација; Сарадња	моћи да преприча библијску причу о постању, стварању човека, првородном греху и потопу; бити подстакнут на развијање осећаја личне одговорности према природи.	Читање библијских прича и светоотачких тумачења. Размисли мишљења. Приказивање икона и фотографија.

5.	Старозаветна историја спасења	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Комуникација; Сарадња	моћи да наведе неке од најважнијих старозаветних личности и догађаја; моћи да извуче моралну поуку из библијских приповести; моћи да уочи везу старозаветних праотаца и патријараха са Христом.	Читање библијске прича и светоотачких тумачења. Размена мишљења. Приказивање икона фотографија.
6.	Закон Божији	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Решавање проблема; Комуникација; Сарадња	моћи да преприча библијски опис давања Десет Божијих заповести Мојсију; моћи да наведе и протумачи на основном нивоу Десет Божјих заповести; бити подстакнут да примени вредности Декалога у свом свакодневном животу.	Читање библијске прича и светоотачких тумачења. Размена мишљења. Приказивање икона фотографија.
7.	Месијанска нада	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Комуникација; Сарадња	моћи да именује најважније личности јеврејског народа у Обећаној земљи; моћи да наведе неке од старозаветних пророка; моћи да уочи да су старозаветни пророци најављивали долазак Месије.	Читање библијских прича и светоотачких тумачења. Размена мишљења. Приказивање икона фотографија.

Наставне методе: Монолошка и дијалогска наставна метода; метода рада на тексту; метода демонстрације.

Наставна средства: Текстуална и визуелна наставна средства;

Корелација са другим предметима: Историја, географија, српски језик, биологија

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ			
Шта пратимо		Поступак оцењивања	Иструенти оцењују
К а : Р а Д	Непосредно општно оцењивање ученика	- Свакодневно	Број јављања:

	<p>можесе вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Усмено испитивање; • Писмено испитивање; • Посматрање понашања ученика; • Редовно доношење домаћег задатка; • Прегледање свеске; • Вођење евиденције од стране наставника о јављању на часовима <p><u>Оцену истиче се добија ученик који:</u></p> <p>-лако логички повезује чињенице и појмове;</p> <p>-самостално изводи закључке који се заснивају на подацима;</p> <p>-решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује;</p> <p>-показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен и ангажовања;</p> <p>-показује одговоран однос према раду/припремљен је за час.</p>	<p>бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника.</p> <p>- Формативно свакодневно оцењивање усмених одговора ученика.</p>	<p>За јављање + За јављање више п За више јављања, одговоре, активно истиче се Ко не зна одговор</p>
		<p>-Комисија ученика и наставника.</p>	<p>Активност на часу (учесталост и квалитет јављања на часу по месецима); Учесталост по месецима</p>
		<p>-Усмено одговарање.</p>	<p>Свеобухватност одговора Хронолошка и појмовна прецизност; Хоризонтално и вертикално повезивање градива Самосталност у одговарању.</p>

	<p><u>Оцену добар добија ученик који:</u></p> <p>- у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове;</p> <p>-самостално изводи закључке који се заснивају на подацима;</p> <p>-решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује;</p> <p>-показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања.</p>		
		<p>-Описно оцењивање</p>	<p>На основу целокупног рада ученика током полугођа.</p>
		<p>- Редовност доношења домаћег.</p>	<p>За три недоношења домаћег минус у свесци а након опомене и дневника као активност</p>
		<p>- Прегледање свески.</p>	<p>Уредност; Све забележено са свеске</p>

		<p>истраживање о датој личности-догађају.</p> <p>- Провера знања које ученици усвајају на часу и испитивање ставова.</p> <p>- Формативно оцењивање.</p>	<p>Хоризонтално и вертикално повезивање градива</p> <p>- Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација..)</p>
	<p><u>Оцену задовољава добија ученик који:</u></p> <p>-у довољној мери покаује способност употребе информација;</p> <p>-у знатној мери логички повезује чињенице и појмове;</p> <p>-већим делом самостално изводи закључке које се заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме;</p> <p>-у довољној мери критички расуђује;</p> <p>-показује делимични степен активности и ангажовања.</p>	<p>- Писане провере (једном у полугођу), свеска евиденције.</p> <p>- Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције.</p> <p>- Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика).</p> <p>- Вредновање самосталног рада ученика: ППТ,</p>	<p>На основу целокупног рада ученика током полугодишта.</p> <p>Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено усвескама...)</p> <p>Степен знања свих чланова групе</p> <p>Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада, продуката група (пано, табела...)</p>

<p>Ангажовање ученика у настави: Процењује се: одговоран однос према раду, постављеним задацима и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање; активно учествовање у настави и сарадњу са другима.</p>	<p>– показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања (истичесе)</p> <p>– показује делимични степен активности и ангажовања (добар)</p> <p>– показује мањи степен активности и ангажовања (задовољава)</p>	<p>Вођење евиденције од стране наставника:</p> <p>-Јављању на часовима (учесталост и активност);</p> <p>- Успешности у групном раду, раду у пару (ангажовање, продукти);</p> <p>-Посета културно-историјским институцијама и догађајима;</p> <p>-Израда паноа, ПП презентација, различитих врста излагања.</p>	<p>-Све што је рађено часуналази се у свескама и уредно написано;</p> <p>-Учесталост јављања и активност по месецима;</p> <p>-Учествује, помаже другима, израђује самостално или у сарадњи са другима производе рада;</p> <p>-Број и квалитет добровољног учешћа у различитим наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...);</p> <p>-Иницијатива и квалитет производа</p>
--	--	--	--

СРПСКИ ЈЕЗИК

Разред: Шести

Годишњи фонд часова: 144

Недељни фонд часова: 4

Циљ учења Српског језика и књижевности је:

- да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању;
- да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање;

- подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање;
- да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерењо приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења;
- да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености;
- да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Задаци наставе Српског језика и књижевности:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког);
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности - упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и

културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;

- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци:

- увођење ученика у грађење речи;
- упознавање поделе гласова, гласовних промена, уочавање у грађењу и промени речи;
- уочавање неличних именичких заменица;
- проширивање знања о глаголским облицима;
- развијање способности за уочавање и тумачење емоција, мотива и песничких слика у лирском тексту;
- постепено уочавање структуре основних облика писменог изражавања.

Исходи:

Књижевност

- повеже књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима са новим делима која чита;
- чита са разумевањем; парафразира прочитано и описује свој доживљај различитих врста књижевних дела и научно-популарних текстова;
- одреди род књижевног дела и књижевну врсту;
- прави разлику између дела лирског, епског и драмског карактера;
- разликује ауторску приповетку од романа;
- анализира структуру лирске песме (строфа, стих, рима);
- уочава основне елементе структуре књижевноуметничког дела: тема, мотив, радња, време и место радње;
- разликује заплет и расплет као етапе драмске радње;
- разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца;
- разликује облике казивања;

- увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике;
- одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевноуметничком тексту;
- анализира узрочно - последичне односе у тексту и вреднује истакнуте идеје које текст нуди;
- анализира поступке ликова у књижевноуметничком делу, служећи се аргументима из текста;
- уочава хумор у књижевном делу;
- разликује хумористички и дитирамбски тон од елегичног тона;
- илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима;
- разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи;
- употребљава различите облике усменог и писменог изражавања: препричавање различитих типова текстова, без сажимања и са сажимањем, причање (о догађајима и доживљајима) и описивање;
- разликује и гради аугментативе и деминутиве;

Граматика

- повезује граматичке појмове обрађене у претходним разредима са новим наставним садржајима;
- препозна делове речи у вези са њиховим грађењем;
- разликује гласове српског језика по звучности и месту изговора;
- разликује врсте гласовних промена у једноставним примерима и примењује књижевнојезичку норму;
- одреди врсте и подврсте заменица, као и њихов облик;
- препознаје глаголска времена и употребљава их у складу са нормом;
- разликује реченице по функцији - правилно изговара речи водећи рачуна о дужини;
- разликује дуги и кратки акценат у изговореној речи;

Правопис

- доследно примењује правописну норму у писању имена васионских тела, именичких придевских одричних заменица са предлогом;
- користи правопис (школско издање);

Ортоепија

- говори јасно, поштујући стандарднојезичку норму; изражајно чита обрађене књижевне текстове.

Језичка култура

- саставља обавештење, вест и кратак извештај;
- разуме основна значења књижевног и неуметничког текста;

- проналази, повезује и тумачи експлицитно и имплицитно садржане информације у краћем, једноставнијем књижевном и неуметничком тексту;
- драматизује одломак одабраног књижевноуметничког текста;
- уважава националне вредности и негује културноисторијску баштину;
- препоручи књижевно дело уз кратко образложење;
- упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст;

Садржај програма

КЊИЖЕВНОСТ (препоручена дистрибуција часова је 54)

ЛЕКТИРА

Лирика

1. Обредне лирске народне песме (избор);
2. Ђура Јакшић, *Вече*;
3. Јован Дучић, *Село*;
4. Мирослав Антић, *Плава звезда*;
5. Вељко Петровић, *Ратар* / Алекса Шантић, *О, класје моје*;
6. Десанка Максимовић, *Грачаница* / Војислав Илић, *Свети Сава*;
7. Стеван Раичковић, *Хвала сунцу, земљи, трави*;
8. Милован Данојлић, *Овај дечак зове се Пено Крста*;
9. Сергеј Јесењин, *Песма о керуши*;

Књижевни термини и појмови;

Врста строфе према броју стихова у лирској песми: дистих; терцет; врста стиха по броју слогова (лирски и епски десетерац).

Одлике лирске поезије: нагласак речи и ритам; рима – парна, укрштена, обгрљена; улога риме у обликовању стиха.

Стилске фигуре: контраст, хипербола.

Врсте ауторске и народне лирске песме: социјалне песме, дитирамб, елегија; обредне песме (коледарске, краљичке, додолске, божићне).

ЕПИКА

Лектира

12. Народна песма, *Смрт Мајке Југовића*;
13. Народна песма, *Марко Краљевић укида свадбарину*;
14. Петар Кочић, *Јаблан*;
15. Исидора Секулић, *Буре* (одломак)/Бранко Ћопић, *Чудесна справа*;
16. Иво Андрић, *Аска и вук*;
17. Антон Павлович Чехов, *Вањка*/Италио Калвино, *Шума на ауто-путу* (из збирке прича Марковалдо или годишња доба у граду);
18. Светлана Велмар Јанковић, *Сирото ждребе* (из Књиге за Марка);

Књижевни термини и појмови

Основна тема и кључни мотиви.

Облици казивања: нарација (хронолошко приповедање), описивање, дијалог, монолог. Фабула/радња, редослед догађаја.

Врсте епских дела: приповетка, роман.

Културно-историјско предање (нпр. Смрт Марка Краљевића).

ДРАМА

Лектира

6. Коста Трифковић, *Избирачица* (одломак);

7. Миодраг Станисављевић, *И ми трку за коња имамо* (одломак);

8. Бранислав Нушић: *Аналфабета* (одломак);

Књижевни термини и појмови

Драмске врсте: комедија – основне одлике.

Монолог и дијалог у драми.

Дидаскалије, реплика.

Етапе драмске радње (заплет и расплет).

НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ (бирати 2 дела)

1. Вук Караџић, *Живот и обичаји народа српскога: Божих* (одломак); *Ђурђевдан* (одломак); *Додоле, прпоруше и чарошце* (одломци);

2. Владимир Хулпах, *Легенде о европским градовима* (избор);

3. Никола Тесла, *Моји изуми* (поглавље по избору);

4. Жан-Бернар Пиј, Серж Блок, Ан Бланшар, *Енциклопедија лоших ђака, бунтовника и осталих генијалаца* (избор);

5. Гроздана Олујић, *Били су деца као и ти* (избор);

ДОМАЋА ЛЕКТИРА

1. Епске народне песме о Косовском боју (избор);

2. Епске народне песме о Марку Краљевићу (избор);

3. Бранислав Нушић, *Аутобиографија*;

4. Анђела Нанети, *Мој дека је био трешња*;

5. Весна Алексић, *Каљави коњ* (Прича о богињи Лади – Звездана вода; Прича о богу Сварогу – Небески ковач и Прича о богу Стрибору – Сеченско светло)

6. Бранко Ћопић, *Орлови рано лете*;

7. Ференц Молнар, *Дечаџи Павлове улице*;

Допунски избор лектире (бирати 3 дела)

1. Добрица Ерић, *Месечеви миљеници* (песме о свицима)(избор);

2. Бранислав Петровић, избор из антологија песама за децу (*Морава, Влашићи, Дунав, Говор дрвећа, Грађење куће, Па шта, па шта и друге*);

3. Владимир Стојиљковић, *Писмописац* (*Писмо Бранку Ћопићу*);

4. Владимир Андрић, *Пустолов*;

5. Тиодор Росић, *Приче старог чаробњака* (једна прича по избору);

6. Борислав Пекић, *Сентиментална повест Британског царства* („Велика повеља слободе у земљи без устава” – одломци);

7. Вилијем Саројан, *Зовем се Арам*;
8. Хенрик Сјенкијевич, *Кроз пустињу и прашуму*;
9. Џејмс Крис, *Тим Талир* или *Продати смех*;
10. Џек Лондон, *Зов дивљине/Бели очњак*;
11. Реј Бредбери, *Маслачково вино* (избор);
12. Ивана Брлић Мажуранић, *Приче из давнина* (избор);
13. Владислава Војновић, *Приче из главе* (прича *Позориште – одломци*);
14. Јасминка Петровић, *Ово је најстрашнији дан у мом животу*;
15. Александар Поповић, *Снежана и седам патуљака*, драмска бајка.

ЈЕЗИК (препоручена дистрибуција часова је 52)

Граматика

Подела речи по постанку; просте речи и творенице, породица речи, уочавање корена речи.

Саставни делови твореница (творбене основе,суфикси и префикси).

Граматичка основа и граматички наставци у поређењу са творбеном основом и суфиксима.

Настанак гласова и говорни органи,подела гласова,самогласници и сугласници (прави сугласници и сонанти).

Подела сугласника по месту изговора и звучности.

Подела речи на слоге, слоготворно „р“.

Гласовне промене – уочавање у грађењу и промени речи; непостојано „а“, једначење сугласника по звучности и месту изговора, промена л у о, палатализација, сибиларизација, јотовање, губљење сугласника.

Заменице: неличне именичке (односоупитне,неодређене,опште,одричне), придевске заменице присвојне (с нагласком на употребу заменице свој,показне,односно-упитне, неодређене, опште,одричне). Граматичке категорије заменица: род,број, падеж и лице. Грађење и основна значења глаголских времена: аорист, имперфекат (само на нивоу препознавања; имперфекат глагола бити), плусквамперфекат. Независне предикатске реченице – појам комуникативне функције, подела на обавештајне, упитне, заповедне, жељне и узвичне реченице.

Правопис

Писање имена васионских тела.

Растављање речи на крају реда (основна правила).

Правописна решења у вези са глаголским променама. Писање именичких придевских одричних заменица са предлозима.

Писање заменице Ваш великим почетним словом.

Правописна решења у вези са писањем обрађених глаголских облика.

Ортоенија

Правилан изговор гласова ч,ћ,џ,р Дуги и кратки акценти

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА (препоручена дистрибуција часова је 38)

Текстови у функцији унапређивања језичке културе.

Анализирање снимљених казивања и читања (звучна читанка).

Говорне вежбе на унапред одређену тему.

Учтиве форме обраћања.

Лексикологија: аугментативи (са пејоративима), деминутиви (са хипокористицима).

Правописне вежбе: диктат; допуњавање текста; уочавање и објашњавање научених правописних правила у тексту.

Богаћење речника: лексичко-семантичке вежбе (нпр. избегавање сувишних речи и туђица; фигуративна значења речи; проналажење изостављених реченичних делова); стилске вежбе: (нпр. текст као подстицај за сликовито казивање; ситуациони предложак за тражење погодног израза).

Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу.

Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту (један час за израду задатка и два за анализу и писање унапређене верзије састава).

ДОПУНСКА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: 10

Циљ

Циљ допунске наставе из српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског стандардног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати.

Задаци допунске наставе из српског језика:

- Развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује
- Оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- Увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајно, усмереног, истраживачког);
- Упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- Оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела различитих жанрова.
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;

Начин остваривања програма

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, књижевне анализе, облика усменог и писменог изражавања.

Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Када савлада одређену тешкоћу или уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА – Српски језик

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Грамматика (правопис, ортоепија)	4
2.	Књижевност	3
3.	Језичка култура	3
УКУПНО		10

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Драмско-рецитаторска секција

Циљ драмско-рецитаторске секције јесте да ученицима пружи могућност да реализују своје глумачке способности, да им се приближи позоришна уметност и развије љубав према позоришној уметности.

Задаци секције:

- Поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- Подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;

- Развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Начин остваривања програма

Драмско-рецитаторска секција се организује годишњим програмом рада у складу са потребама и могућностима ученика и друштвеном средином.

Драмско-рецитаторску секцију у нашој школи организујемо поводом Дана Светог Саве и Дана школе.

Организује се истраживачким, индивидуалним и групним радом ученика.

Постижу се: веће знање, умење, вештине, самообразовање, развија се машта.

Стваралачки рад и креативност.

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА ЗА 6. РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36

Ред. бр. наст. теме	Назив наставне теме	Бр. час. по теми	Број часова	
			За обраду новог гр.	За друге тип. час.
	Песнице народа мог	10	0	10
	Даске које живот значе	26	0	26
	Укупно:	36	0	36

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

КЊИЖЕВНОСТ

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала:

- Изражајним читањем ученици утичу на говорну културу.
- Читањем самостално доносе закључке о стваралаштву појединих писаца.
- Уочавањем стилских средстава ученици вреднују литерарни поступак.
- На примеру песме стичу и примењују знања о строфи, стиху и рими.
- Читањем различитих приповедних врста ученици развијају позитиван став о прозном стваралаштву.

- Познавањем стваралачког опуса неког писца ученици самостално закључују о вредностима тих дела.
- Читајући уче да препознају оно што ће их лично највише заинтересовати и подстаћи да се тиме додатно баве.
- На основу анализе дела стичу знања о приповедним поступцима, перспективи приповедача.
- Упоредују народно и уметничко прозно стваралаштво и уочавају сличности и разлике.

ЈЕЗИК

Граматика

- Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, табела, панео.
- Увођење ученика у главне појмове граматике, српског језика прво теоријски, а потом и практично, применом на примерима.
- Самоевалуација и евалуација.

Правопис

- Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: текстова, табела.
- Самоевалуација и евалуација.
- Кроз практичне примере ученици показују могућност да самостално користе правописне знаке.
- Дата правописна правила ученици примењују у говорној култури.

Ортоепија

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала:

- Јавним излагањем ученици развијају реторичке способности.
- Изражајним казивањем стихова потврђују лепоту народног стваралаштва.
- Самосталним изражавањем ученици богате речник и побољшавају свакодневну комуникацију.
- Самоевалуација и евалуација.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала:

- Ученици развијају своју писменост.
- Ученици подстичу своју стваралачку моћ и развијају кретивност.
- Одговарањем на различите теме ученици негују врлине и позитивне вредносне системе.
- Многобројним примерима ученици евалуирају своје знање.
- Ученици практично примењују усвојена теоријска знања о речима, реченици и падежима.

- Самостално примењују правописна правила.
- Самоевалуација и евалуација.

Корелација са другим предметима

Између предмета:

Историја – друштвено-историјска локализација књижевних текстова и ликова који се у њима појављују, историјски оквири језичког развоја.

Географија – географско-демографске одлике средине за које се везују радње књижевних текстова, легенде.

Ликовна култура – илустрације књижевних текстова.

Музичка култура – мотивски.

Страни језици – тумачење непознатих речи, порекло речи у нашем језику, поређење граматичких особина.

Математика – математички модели у служби сликовитости, рад са табелама.

Посете Градској галерији, Народном музеју, Сајму књига, праћење позоришних представа, биоскопских пројекција, књижевних вечери и свих других културних дешавања у локалној средини.

Уџбеници

- Зона Мркаљ, Зорица Несторовић, *Извор – Читанка за шести разред основне школе*, Клет, Београд, 2019.
- Весна Ломпар, *Граматика за шести разред основне школе*, Клет, Београд, 2019.
- Весна Ломпар, Зона Мркаљ, Зорица Несторовић, *Радна свеска за шести разред основне школе*, Клет, Београд, 2019.

Литература

- М. Николић: *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1988.
- П. Илић: *Методика наставе српског језика и књижевности*, Прометеј, Нови Сад, 1991.
- С. Маринковић: *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Креативни центар, Београд, 2003.
- М. Андрић: *Наставно проучавање народног песништва*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.
- Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: *Граматика српског језика*, Завод за уџбенике, Београд, 2008.
- М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурица: *Правопис српског језика*, Матица српска, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.
- И. Тартаља: *Теорија књижевности*, Завод за уџбенике, Београд, 2008.

- Р. Пешић, Н. Милошевић-Ђорђевић: *Народна књижевност*, Требник, Београд, 1997.
- *Речник књижевних термина*, уредник Д. Живковић, Нолит, Београд, 1992.
- В. Јанковић: *Митови и легенде*, СКЗ, Београд 2006.
- П. Булат, В. Чајкановић: *Митолошки речник*, СКЗ, Београд 2007.
- М. Николић: *Стилске вежбе*, Просветни преглед, Београд, 2000.

Стандарди

1. ЧИТАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

Основни ниво

СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи.

СЈ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), наратија (приповедање), аргументација, пропаганда.

СЈ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима.

СЈ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста.

СЈ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима.

СЈ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног.

Средњи ниво

СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених и информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради и вршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање рад и уживања.

СЈ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама).

СЈ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове).

Напредни ниво

СЈ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима).

СЈ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст.

СЈ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту.

2. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

Основни ниво

СЈ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу).

СЈ.1.2.2. саставља разумљиву граматички исправну реченицу.

CJ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста).

CJ.1.2.4. уме да преприча текст.

CJ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања (говору, односно писању), теми, прилици и сл; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални).

Средњи ниво

CJ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је целовит и кохерентан.

CJ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста.

CJ.2.2.4. зна основне особине говорног и писаног језика.

Напредни ниво

CJ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслов деловима текста.

CJ.3.2.2. саставља аргументативни текст.

3. ГРАМАТИКА И ЈЕЗИК

Основни ниво

CJ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слоге у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама.

CJ.1.3.2. уочава разлику између књижевне и некњижевне акценације.

CJ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима.

CJ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези са облицима речи.

CJ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела.

Средњи ниво

CJ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме.

CJ.2.3.2. препознаје гласовне промене.

CJ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи.

CJ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање).

CJ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица).

Напредни ниво

CJ.3.3.1. дели реч на слоге у сложенијим случајевима.

CJ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује).

CJ.3.3.3. зна и у свом говору примењује акценатску норму.

CJ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама.

CJ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица).

CJ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења.

4. КЊИЖЕВНОСТ

Основни ниво

CJ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од 5. до 8. разреда) са именима аутора тих дела.

CJ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност).

CJ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму.

CJ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац).

CJ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: наратија, дескрипција, дијалог и монолог.

Средњи ниво

CJ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања.

CJ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација.

CJ.2.4.3. разликује лирско-епске врсте (баладу, поему).

CJ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове.

CJ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту.

Напредни ниво

CJ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова, карактеристичних тема и мотива.

CJ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту.

CJ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу.

CJ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре.

Активности ученика

Дефинише, идентификује именује, репродукује, бира, утврђује, представља, издваја, организује, пише, понавља, прилагођава, тумачи, илуструје, демонстрира, показује, објашњава, препознаје, анализира, формулише, планира, повезује, класификује, процењује, описује, вреднује, бира, поставља питања, игра се....

Активности наставника

Припремање, организовање, читање, објашњавање, разговор, слушање, посматрање, праћење, показивање, подстицање, предвиђање, проверавање, анализирање, закључивање, вредновање, саопштавање, иницирање, вођење, процењивање, одлучивање.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду (у даљем тексту: дневник), а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Шести разред

Годишњи фонд: 72,

Недељни фонд: 2

Циљ

Циљ наставе и учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Задаци

Оперативни задаци по језичким вештинама

Оперативни задаци по језичким вештинама се постепено проширују и усложњавају. Истовремено се континуирано примењују и оперативни задаци из претходних разреда.

Разумевање говора

Ученик треба да:

- разуме дијалоге (до 10 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама, садржајима и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа;

- разуме општи садржај и издвоји кључне информације из прилагођених текстова после 2-3 слушања;

- разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на групну активност, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости, планови за блиску будућност, свакодневне активности, жеље и избори, итд.).

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- разуме текстове (до 150 речи), који садрже претежно познате језичке елементе, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика;

- разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипови, ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред вожње, специјализовани часописи, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом; - проналази и издваја предвидљиве информације у текстовима из свакодневног окружења (писма, краћи новински чланци, упутства о употреби) и из краћих

књижевних форми (приповетке, поезија, драмски текстови) примерених узрасту и интересовању ученика;

- може да изведе закључак о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста са темом из свакодневног живота.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;

- поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о лицима, догађајима и активностима у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре);

- препричава, упоређује и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме, садржаје и комуникативне функције предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре);

- у неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове у складу са предвиђеним комуникативним функцијама, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре).

Интеракција

Ученик треба да:

- у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом (укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама, користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику);

- учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд).

- да одговори на директна питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- пише реченице и краће текстове (до 70 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем;
- издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао;
- користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања (шаље личне поруке, честитке, користи електронску пошту, и сл.).

Медијација

У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумеју, ученик треба да:

- усмено преноси суштину поруке са матерњег на циљни језик и са циљног на матерњи;
- писмено преноси једноставне поруке и објашњења.

Доживљај и разумевање књижевног текста

- Може да изрази утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту (песма, скраћена верзија приче, музичка песма), користећи вербална и невербална средства изражавања (илустрације и израда наменских реквизита, глума).

Знања о језику и стратегије учења

Под знањем о језику подразумева се функционално знање, односно способност ученика да језичке структуре правилно употреби у датој комуникативној ситуацији.

Ученик треба да:

- препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом;
- поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине;

- користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости);

- разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима;

- уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика и страног језика који учи;

- разуме значај употребе интернационализама;

- примењује компензационе стратегије и то тако што:

1. усмерава пажњу, пре свега, на оно што разуме;

2. покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна (друга, наставника, итд);

3. обраћа пажњу на речи / изразе који се више пута понављају, као и на наслове и поднасловe у писаним текстовима;

4. обраћа пажњу на разне невербалне елементе (гестови, мимика, итд. у усменим текстовима; илустрације и други визуелни елементи у писменим текстовима);

5. размишља да ли одређена реч коју не разуме личи на неку која постоји у матерњем језику;

6. тражи значење у речнику;

7. покушава да употреби познату реч приближног значења уместо непознате (нпр. аутомобил уместо возило);

8. покушава да замени или допуни исказ или део исказа адекватним гестом / мимиком;

9. уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција и позитивни трансфер).

Исходи

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:

- разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства;
- размени једноставније информације личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места;
- упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге и одговори на њих;
- упути једноставан предлог;
- пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе; - затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути уобичајене молбе и захтеве;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота (правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком без ње;
- да једноставна упутства (нпр. може да опише како се нешто користи/прави, напише рецепт и сл.);
- разуме честитку и одговри на њу;
- упути пригодну честитку;
- разуме и, примењујући једноставнија језичка средства, опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја
- разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности;
- размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију;

- опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје/активности и способности користећи неколико везаних исказа;
- разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости;
- размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
- разуме жеље планове и намере и реагује на њих;
- размени једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама;
- саопшти шта он/она или неко други жели, планира, намерава;
- разуме и реагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима;
- изрази, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија питања и одговори на њих;
- разуме обавештења о простору и величинама;
- опише специфичније просторне односе и величине једноставним, везаним исказима;
- разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту;
- опише дневни/недељни распоред активности;
- опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима;
- разуме, тражи и даје једноставнија обавештења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту;
- опише дневни/недељни распоред активности;
- опише метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима
- ; - разуме и реагује на једноставније забране, своје и туђе обавезе;

- размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту (у превозном средству, спортском центру, биоскопу, зоолошком врту и сл.) као и на своје и туђе обавезе;
- представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства; - разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност;
- пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто;
- разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
- изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
- разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
- изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;
- разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену;
- пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства;
- пита/каже/израчуна колико нешто кошта.

Садржаји

Теме

Jobs, countries and nationalities 15

School, interesting places 16

Food, volunteering 15

Clothes, shops, obligations 15

Holiday resorts, hotels and rooms 11

Тематске области у настави страних језика за основну школу – други циклус

Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика.

-Лични идентитет

-Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)

-Географске особености

- Србија – моја домовина
- Становање – форме, навике
- Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
- Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)
- Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање
- Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање
- Млади – деца и омладина Животни циклуси
- Здравље, хигијена, превентива болести, лечење
- Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи
- Транспорт и превозна средства
- Клима и временске прилике
- Наука и истраживања
- Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика, визуелне и драмске уметности)
- Етички принципи; ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме
- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- Слободно време – забава, разонода, хобији
- Исхрана и гастрономске навике
- Путовања
- Мода и облачење
- Спорт
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
- Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
- Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

Комуникативне функције

Поздрављање и представљање себе и других и тражење/давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту.

САДРЖАЈИ

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање краћих, једноставнијих текстова који се односе на дате комуникативне ситуације (дијалози, наративни текстови, формулари и сл.); реаговање на усмени или писани импулс саговорника (наставника, вршњака и сл.) и иницирање комуникације; усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (СМС, имејл, формулари, чланске карте, опис фотографије и сл.).

Hello. Hi. I'm Maria. What's your name? I'm/My name is... Tony is 11. How old are you? I live in (town, city, village). Where do you live? I live at number 46 Black Street. My best friend lives next door. What's your address? What's your phone number? Have you got/Do you have an email address? These are my parents. Their names are ... I can't play tennis, but I can

do karate. Can you play the guitar? My birthday is on the 21st of May. When is your birthday? This is Miss May. She's my teacher. This is Mr Crisp. He's my tennis coach

The Present Simple Tense за изражавање сталних радњи.

Have got/Have за изражавање поседовања. Личне заменице у функцији субјекта I, you ...

Присвојни придеви - my, your... Показне заменице - this/these, that/those

Питања са Who/What/Where/When/How(old)...

Основни бројеви (1-1000).

Предлози за изражавање места - in, at...

Предлози за изражавање времена - in, on, at...

Употреба неодређеног члана са именицама у једнини.

Изостављање члана испред назива спортова.

Употреба одређеног члана уз називе музичких инструмената.

(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; титуле уз презимена особа (*Mr, Miss, Mrs, Ms, Sir*); имена и надимци; начин писања адресе.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Описивање карактеристика живих бића, предмета, појава и места

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих описа живих бића, предмета, појава и места и њиховог поређења; усмено и писано описивање/поређење живих бића, предмета, појава и места; израда и презентација пројеката (постера, стрипова, ППТ-а, кратких аудио/видео записа, радио емисија и слично).

Садржаји

Who's the boy with short fair hair and a black jacket? What's Maria wearing? She's wearing a nice white T-shirt and dark blue jeans. My brother is clever, but lazy. My best friend is kind and fiendly. There is/isn't a cinema/hospital in my town. There are two big bookshops in my town. What's this/that over there? It's a sports centre. How far is it? Zebras are white wild animals with black and white stripes. A cheetah is a fast, dangerous animal. How deep is the Adriatic Sea/the Pacific Ocean? How long is the Danube/the Thames River? Layla is prettier than Susan. Who's the best student in your class? This car is more expensive than that one. London is larger than Belgrade. About eight million people live there. Belgrade is much smaller, but...

The Present Simple Tense i The Present Continuous Tense за изражавање радњи и стања у садашњости

Глаголи *have got, to be* за давање описа

Питања са *Who/What/Where/When/Which/How (old, far, deep, long...)*

Егзистенцијално *There is/are...*

Употреба одређеног члана са именицама које означавају лица и предмете који су познати саговорнику, као и уз имена река, мора и океана.

Употреба/изостављање одређеног члана уз имена градова и држава.

Поређење придева (правилно и неправилно поређење).

(Интер)културни садржаји: географске карактеристике Велике Британије; биљни и животињски свет.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге; усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу/журку или имејла/СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање/одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора.

Садржаји

I think we can go out this afternoon. Why not? Let's do it. Sorry. I can't. I must do my homework. Sorry, I think that's boring. Let's do something else. How about going to the cinema? Great. What time? See you then. Let's make pancakes. That's a good idea. What shall we do? Let's play Monopoly. Why don't we meet at the sports centre? What time? Half past two. Fine. I'll see you at the sports centre at half past two. Would you like to come to my birthday party on Sunday? I'm sorry, but I can't make it. I'd love to, thanks.

Императив

How about + глаголска именица

Why don't we + инфинитивна основа глагола

Would you like + инфинитив глагола

Модални глаголи за изражавање предлога - *can/could/shall*

Глагол *will* за изражавање одлука

(Интер)културни садржаји: прикладно позивање и прихватање/одбијање позива.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, и захвалности

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих исказа којима се тражи/нуди помоћ, услуга, обавештење или се изражава жеља, извињење, захвалност; усмено и писано тражење и давање обавештења, упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу, изражавање жеља, извињења и захвалности.

Садржаји

I help you? It's OK, I can do it. May I ask a question? Sure. What do you want? Do you want an orange? Yes, please. No, thank you. Can you pass me an orange, please? Of course, here you are. Thank you very much/so much. I want an apple. Can I have this one? Anything else? Can I borrow your pen? Sorry, you can't. I want to go home. Can we buy lemonade there? No, we can't. Oh no. I'm sorry. When does the movie start? It starts at 8.

Модални глаголи за изражавање молбе и захтева - *can/could/may*

(Интер)културни садржаји: правила учтивне комуникације.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Разумевање и давање упутства

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (нпр. за компјутерску или обичну игру, употребу апарата, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње; усмено и писано давање упутстава.

Садржаји

Drag (the word) and drop it in the correct place. Throw the dice. Move your token... Press the button and wait. Insert the coin in the slot. Peel the onions and chop them. Put the saucepan on the stove.

Императив

Личне заменице у функцији објекта - *me, her, him...*

(Интер)културни садржаји: традиционалне/омиљене врсте јела.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Описивање и честитање празника, рођендана и значајних догађаја, честитање на успеху и изражавање жаљења

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују и честитају празници, рођендани и значајни догађаји; описивање празника, рођендана и значајних догађаја; реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику; упућивање пригодних честитки у усменом и писаном облику; израда и презентација пројеката у вези са прославом празника, рођендана и значајних догађаја.

Садржаји

Children in Britain usually have their birthday parties at home. Everybody sings Happy Birthday! In Britain, people open their presents on Christmas Day. On Easter Sunday children often hunt for eggs. Happy Valentine's Day! Same to you! Roses are red, violets are blue, my heart is full of love for you. In my country we celebrate a lot of different festivals, but my favourite is... Good luck! Congratulations! Well done! Lucky you! I'm so happy for you! I'm sorry to hear that/about that! It's a pity!

The Present Simple Tense за изражавање уобичајених радњи.

Изостављање члана испред назива празника.

Изостављање члана испред именица употребљених у општем смислу.

(Интер)културни садржаји: значајни празници и догађаји и начин обележавања/прославе; честитање.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Описивање догађаја и способности у садашњости

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање описа и размењивање исказа у вези са сталним, уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима; усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја/активности и способности (разговор уживо или путем телефона, разгледница, СМС порука, имејл и сл.).

Садржаји

I live in a flat on the first floor. What do you usually do on Sundays? Do you live in a house or in a flat? My sister doesn't go to school. What time do you go to bed/does she get up? He never tidies his room. I can clean my dad's car. When do Americans celebrate Halloween? When does winter start? Where do penguins live? What are you doing at the moment? I'm feeding my cat. We're going on a school trip today. They're having dinner now. I normally go to school by bus, but today I'm going on foot. I'm doing my homework. I always do it after dinner. I can speak three languages, but now I'm speaking English. I am good at maths.

The Present Simple Tense за изражавање уобичајених и сталних радњи.

The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи

Модални глагол *can* за изражавање способности

Прилози за учесталост -- usually, often...

Предлози за изражавање правца кретања - *to, from*...Предлози за описивање начина кретања - *by (car), on (foot)*...

(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи - наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Описивање догађаја и способности у прошлости

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са догађајима/активностима и способностима у прошлости;
усмено и писано описивање догађаја/активности и способности у прошлости; израда и презентација
пројеката о историјским догађајима, личностима и сл.

Садржаји

Where were you at eight o'clock last Saturday? I was at home. What was on TV last night? What time was it on? I watched/didn't watch TV last night. I played volleyball on Monday. What did you do? We went to Paris in July. We travelled by plane. Where did you spend your summer holiday? How did you travel? I lost my passport yesterday. Did you have a good time on holiday? Yes, we did./No, we didn't. I could swim when I was five. I couldn't ski last year.

The Past Simple Tense правилних и најчешћих неправилних глагола. Модални глагол could за изражавање способности у прошлости.

(Интер)културни садржаји: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости (историјска личност, писац)

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Исказивање жеља, планова и намера

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање краћих текстова у вези са жељама, плановима и намерама; усмено и писано договарање о жељама, плановима и намерама (телефонски разговор, разговор уживо, СМС, имејл и сл.).

Садржаји

I would like/want to be a doctor when I grow up. He would like a new mobile phone/to go out with his friends. I'm going to do my homework in the afternoon. What are you going to do this afternoon? My parents are going to visit their friends this evening, so I'm going to play all my favourite computer games. Oh! Are you?

The Present Simple Tense (want)Would like + именица/инфинитив глагола. Going to за изражавање будућих планова.

Употреба неодређеног члана уз називе занимања.

(Интер)културни садржаји: свакодневни живот и разонода; породични односи.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Исказивање потреба, осета и осећања

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање исказа у вези са потребама, осетима и осећањима; усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба; предлагање решења у вези са осетима и потребама; усмено и писано исказивање, својих осећања и реаговање на туђа.

Садржаји

I'm hot/cold/hungry/thirsty... Take off/Put on your coat. Why don't you take a sandwich/a glass of water? Do you want some juice/biscuits too? Yes, please. Would you like some fruit? I'm tired. What shall we do? Why don't we stop and take some rest? How about going home? I'm happy to see you. I'm glad/sorry to hear that. Oh dear! It's a pity!

The Present Simple Tense (be, want)

Императив *Why don't we/you* + инфинитивна основа глагола

How about + глаголска именица

Would like + именица/инфинитив глагола

(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; употреба емотикона

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Исказивање просторних односа и величина

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање краћих текстова у вези са специфичнијим просторним односима и величинама; усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама; усмено и писано описивање просторних односа и величина.

Садржаји

Which room is it in? Where's the library? It's on the left/right. Is the sofa by the door? What's next to/near the table? Where are the (books)? They're on the top/bottom shelf. It's in front of/behind the wardrobe. Where do you do your homework? Where is she? She's at the supermarket/in/at the park... The bakery is between the school and the supermarket. How wide/long/deep is the river? It's 45 metres wide/2 kilometres long. An elephant is bigger than a hippo. The Blue whale is the biggest animal in the world. What is the largest room in your house/flat? The room above/below. My town is in the north-east of Serbia.

Предлози за изражавање положаја и просторних односа - *in front of, behind, between, opposite...*

Питања са *What/Where/Which/How (far, deep, long...)*

Поређење придева (правилно и неправилно поређење).

Употреба одређеног члана са суперлативом придева.

(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед школског и стамбеног простора; локалне мерне јединице (инч, стопа...); природа.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са хронолошким временом, метеоролошким приликама и климатским условима; усмено и писано тражење и давање информација о времену дешавања неке активности, метеоролошким приликама и климатским условима у ширем комуникативном контексту; израда и презентација пројеката (нпр. о часовним зонама, упоређивање климатских услова у својој земљи са климатским условима једне од земаља циљне културе и сл.).

Садржаји

What time is it? It's five o'clock. It is half past six. It's (a) quarter to/past seven. It's ten past/to eleven. When do your lessons start? At (a) quarter to nine. When do you have your dance classes? On Monday and Wednesday. I was born in January/on the first of January/January the first.. ...on Christmas/Easter Day... Columbus discovered America in 1492/in the 15th century. What is the weather like? It's cold/sunny... The wind is blowing. What was the weather like yesterday? It was foggy/cloudy/windy... It didn't rain, it snowed. It is usually warm in spring/hot in summer/freezing in winter. It's wetter in the west than in the east. It is much drier in Australia than in Serbia.

The Present Simple Tense за изражавање утврђених програма, планова и распореда (ред вожње, ТВ/биоскопски програм и сл.) и уобичајених радњи.

The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи

The Past Simple Tense Предлози за изражавање времена - *in, on, at, to, past, after...*

Питања са *When, What (time/day)...*

Редни бројеви до 100.

(Интер)културни садржаји: климатски услови у Великој Британији; разлика у часовној зони (Београд-Лондон).

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање исказа у вези са забранама, правилима понашања и обавезама; постављање питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза (нпр. креирање постера са правилима понашања, списка обавеза и сл.).

Садржаји

Remember to bring your membership card. You can't sit here, the seat isn't free. Can you use your phone in class? No, we can't. You mustn't use your phone in class. You must write in ink. Do you have to wear uniforms at school? They have to/don't have to wear uniforms at school. I must study today. I have to feed our dog every morning. I must/have to go now.

Модални глаголи за изражавање дозволе, забране, правила понашања и обавезе – can/can't, must/mustn't(Not) Have to за изражавање обавезе и одсуства обавезе (Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Изражавање припадања и поседовања

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова с исказима у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто; постављање питања у вези са датом комуникативном ситуацијом и одговарање на њих.

Is this your dog? No, it's Steve's dog. Whose house is this? It's Jane and Sally's house. They're Jane's and Sally's bags. These are the children's toys. That's my parents' car. This is my blanket. This blanket is mine. This isn't your card. It's hers. I've got/I have a ruler. Have you got/Do you have a pen? Sally hasn't got/doesn't have an umbrella.

Садржаји

Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – *my friend's/friends'/children's books*

Присвојни придеви *my, your...*

Присвојне заменице *mine, yours...Have got/Haveza изражавање поседовања*

Питања са *Whose*

(Интер)културни садржаји: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Изражавање интересовања, допадања и недопадања

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са нечијим интересовањима, хобијима и стварима које воли/не воли, које му/јој се свиђају/не свиђају;

размена информација о својим и туђим интересовањима, хобијима, допадању и недопадању (телефонски разговор, интервју, обичан разговор са пријатељима у школи и сл.);

усмено и писано описивање интересовања, допадања и недопадања (писање имејла о личним интересовањима, хобијима, допадању и недопадању, листе ствари које му/јој се

свиђају/не свиђају и сл.); истраживачке пројектне активности (нпр. колики број ученика у одељењу воли/не воли пливање, скијање, тенис и сл.) графичко приказивање и тумачење резултата.

Садржаји

I'm interested in (swimming). What (sports) are you interested in? My hobby is (collecting bagdes). What's your hobby? I love swimming because I'm good at it. I don't like skiing. I'm bad at it. What do you like doing? Peter dosen't like football. Sally is crazy about dancing. My favourite sport is tennis. What's your favourite sport? What are your hobbies and interests? Fifteen out of thirty people like tennis - eight boys and seven girls.

Придевско-предлошке фразе - *interested in, good/bad at, crazy about...* Глаголи *like/love/hate* + глаголска именица

Питања са *What, Who, Why ...*

(Интер)културни садржаји: интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм).

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Изражавање мишљења (слагања и неслагања)

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања; усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања.

Садржаји

What do you think of/about...? How do you like it? Please tell me about... Do you agree with (me)? I think/feel it's OK/Okay. You're right/wrong! That's true. Exactly. Tht's not true. I'm not sure. I like/don't like it because it's boring.

The Present Simple Tense (think, like, agree...) Питања са *What, Why, How ...*

(Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.

ОБЛАСТ/ТЕМА

Комуникативне функције

Изражавање количине, бројева и цена

Језичке активности у комуникативним ситуацијама

Слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини нечега; постављање питања у вези с количином и одговарање на њих, усмено и писано; слушање и читање текстова на теме поруцбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи...); писање списка за куповину; записивање и рачунање цена.

Садржаји

How many people are there in the park? There are two men/women and three children in the park. How much milk does he need? Is there any butter in the fridge? No, there isn't any butter, but there's some margarine. I haven't got any food for you. I've got some lemonade/strawberries. There isn't much fruit in the bowl. There aren't many biscuits left in the cupboard. There are a lot of spoons and forks and some/six knives on the table. I need a hundred grams of sugar (100 g)/a bottle of (fizzy) water/2 kilos of potatoes. Can I have a sandwich and a glass of juice please? That's £7.80. Shopping list: a packet of butter, two loaves of bread, three pots of yoghurt, a bunch of bananas...

Основни бројеви до 1000.

Правилна множина именица.

Множина именица које се завршавају на - у, -f/fe: *strawberries, shelves, knives...*

Множина именица које се завршавају на - о: *kilos, potatoes...* Синкретизам једине и множине: *sheep, fish...*

Најчешћи облици неправилне множине (*men, women, children, people, feet, teeth, mice...*)

Бројиве и небројиве именице - *pounds, money...* Детерминатори - *some, any, no.*

Квантификатори - *much, many, a lot of.*

Питања са *How much/many.*

(Интер)културни садржаји: друштвено окружење; локална мерна јединица за тежину (фунта); валута, намирнице и производи специфични за циљну културу.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика у друштвеном чину. Уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала. Учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан. Током часа се препоручује динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на налоге наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио- - записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл). Игре примерене узрасту

Корелација

Српски језик
Биологија
Географија

Уџбеник

-Project 3, уџбеник, Tom Hutchinson, Rod Fricker, The English Book, 2018.
-Project 3, радна свеска, Tom Hutchinson, Rod Fricker, The English Book, 2018.

Литература

-Тестирање у настави страних језика, Наум Димитријевић
-Грамматика енглеског језика, Љубица Поповић, Вера Мирић

Стандарди

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору.

ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење.

ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате / блиске теме.

ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим / блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.)

ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе.

ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства.

ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.

ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима.

ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...)

ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру научног репертоара језичких средстава.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања.

ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама.

ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћена визуелним елементима.

ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама.

ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве.

ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу.

ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила.

ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/неприкладно у контексту циљних култура.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.3.1.1. Разуме дуже низове саопштења, упутстава, молби итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.3.1.10. На основу смисла читавог текста и садржаја појединачних делова открива значења непознатих речи и конструкција.

ПСТ.3.1.11. Разуме експлицитно изражена осећања, жеље и расположења.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.20. На једноставан начин излаже на задату тему и одговара на питања која се односе на њу.

ПСТ.3.1.22. Резимира текст који слуша или чита ослањајући се у мањој мери на језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.26. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ПСТ.3.1.24. Пише краће текстове од неколико логички повезаних реченица о узрасно релевантним темама (о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота).

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.3.1.31. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.2.3. Познаје и користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ПСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ПСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

Активности ученика

Ученик редовно похађа наставу и адекватно реагује на упутства наставника. Пажљиво прати предавања, записује најважније ствари и активно учествује у процесу наставе. Поставља наставнику подпитања како би што боље схватио оно што наставник презентује. Обраћа се наставнику са поштовањем и уважавањем. Развија самокритички став према себи, уважава мишљење других и прихвата критику. Сарађује са наставником и друговима из разреда. Учествује у раду групе, ради на сопственом усавршавању и јачању самопоуздања. Присуствује часовима допунске наставе уколико има потешкоћа у учењу и отворено разговара са наставником о извесним проблемима у учењу. Присуствује часовима додатне наставе уколико има интересовања за страни језик, припрема се уз помоћ наставника за учешће на такмичењима.

Ученик ради вежбе слушања (према упутствима наставника или са траке), повезује појмове у вежбанки, додаје делове слике, допуњује информације, селекује тачне и нетачне

исказе и сл. Учествује у играма које су примерене његовом узрасту, пева у групи, пише по диктату, израђује сликовни речник. Преводи гест у исказ и исказ у гест. Повезује звучни материјал са илустрацијом и текстом, повезује наслове са текстом. Учествује у изради илустрованих и писаних материјала. Разуме писани језик, уочава дистинктивна обележја која указују на граматичке специфичности. Одговара на једноставна питања у вези са текстом. Проналази речи које недостају, повезује краћи текст и реченице са сликама и илустрацијама. Попуњава формулар, пише честитке и разгледнице и краће текстове.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу; бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима. Подстиче ученике, даје савете и пружа помоћ; усмерава, реализује, демонстрира, објашњава, даје упутства; омогућује примену наученог; прати ефекте сопственог рада и рада ученика. Наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја. Третира ученике као одговорне, креативне и активне учеснике у друштвеном чину. Подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад. Подстиче развијање такмичарског духа код ученика и позитивне атмосфере у разреду. Подстиче ученике на константно усавршавање и ради на јачању њиховог самопоуздања. Заједно са ученицима решава проблеме, пружа им корисне савете.

Наставник поседује довољно стрпљења за ученике који слабије напредују, не запоставља их већ их стално укључује у различите активности, подстиче их и увек похваљује њихов труд. Припрема материјал са лакшим задацима за слабије ученике и додатни материјал за ученике који су надарени и брже ураде постављене задатке од осталих. Наставник организује часове допунске наставе за ученике који имају потешкоћа у учењу као и часове додатне наставе за одличне и надарене ученике. Наставник подстиче одличне ученике и припрема их за учешће на такмичењима. Ангажује ученике приликом израде постера, паноа и другог материјала који ће украсити њихову учионицу и учинити је пријатним местом за учење и дружење.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички

тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Додатна настава

ПРЕДМЕТ: Енглески језик

Годишњи фонд часова: 9

Циљ

Циљ додатне настава је проширивање знања код ученика изнад просечних способности и посебних интересовања за наставу енглеског језика, из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе (језик, култура изражавања). Часови се одржавају једном недељно по распореду који наставник прави на почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику и усавршавање осталих језичких вештина је један од главних циљева додатне наставе.

Исходи

- разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега;
- пита и каже колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства;
- на једноставан начин затражи артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/каже/израчуна колико нешто кошта;
- састави списак за куповину - намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.);
- изрази количину у мерама - 100 гр шећера, 300 гр брашна
- разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење, изражава слагање/неслагање;

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Додатна настава се може реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада). Наставник у великој мери користи циљни језик како би ученици усвојили што већи број најчесталијих фраза и израза. За сваки час наставник припрема одговарајући материјал са различитим вежбама и задацима који су примерени знању ученика. Наставник један део часа посвећује комуникацији на страном језику како би ученици применили стечено знање и оспособили се за усмено излагање на страном језику које уједно представља најтежи сегмент савладавања страног језика

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА-Енглески језик

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	Jobs, countries and nationalities	2
2.	School and interesting places	2
3.	Food and volunteering	2
4.	Clothes, shops and obligations	2
5.	Holiday resorts, hotels and rooms	1

Уџбеник за реализацију програма

-Project 3, уџбеник, Tom Hutchinson, Rod Fricker, The English Book, 2018.

-Project 3, радна свеска, Tom Hutchinson, Rod Fricker, The English Book, 2018.

Допунска настава

ПРЕДМЕТ: Енглески језик

Годишњи фонд часова: 9

Циљ

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, усменог и писменог изражавања. Један од најважнијих циљева допунске наставе је свакако што веће ангажовање и мотивисање ученика са потешкоћама у учењу.

Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или се уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

Исходи

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:

- разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставна језичка средства;
- постави и одговори на једноставнија питања личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да у усменој и писаној комуникацији:

- разуме једноставнији опис особа, биљака, животиња, предмета, појава или места;
- упореди и опише карактеристике живих бића, предмета, појава и места, користећи једноставнија језичка средства

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Начин остваривања програма прилагођен је способностима ученика како би се у постигли што бољи резултати у раду. Постоји велики број деце ромске националности који се налазе у тешкој материјалној ситуацији па често немају књиге, свеске и школски прибор зато наставник за њих припрема фотокопирани материјал како би им олакшао процес учења. На часовима допунске наставе примењује се фронтални и индивидуални облик рада како би наставник ученицима дао конкретна објашњења на задатим примерима. Ученици раде вежбе и задатке са основног нивоа које уз помоћ наставника могу успешно завршити.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	Jobs, countries and nationalities	2
2.	School and interesting places	2
3.	Food and volunteering	2
4.	Clothes, shops and obligations	2
5.	Holiday resorts, hotels and rooms	1
УКУПНО		9

Уџбеник за реализацију програма

-Project 3, уџбеник, Tom Hutchinson, Rod Fricker, The English Book, 2018.

-Project 3, радна свеска, Tom Hutchinson, Rod Fricker, The English Book, 2018.

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

РУСКИ ЈЕЗИК

Шести разред

Годишњи фонд часова: 72

Недељни фонд: 2

Циљ учења руског језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу

Исходи

На крају VI разреда ученик треба да:

- разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање,
- представљање и тражење/давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једно- ставнија језичка средства;
- размени једноставније информације личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке актив- ности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, савети- ма и позивима на заједничке активности;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути уобичајене молбе и захтеве;
- честита, захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
- разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;

- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
- разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.
- разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
- размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
- саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставним језичким средствима;
- разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих;
- затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета и бића у простору и правцу кретања;
- опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима;
- разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих;
- размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе;
- саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;
- разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност;

- формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;
- пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто;
- разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
- изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
- разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
- изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;
- разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену;
- пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства;
- пита/каже/израчуна колико нешто кошта.

Садржај програма

- Урок 1: Ура, каникулы! (11)
- Урок 2: В Санкт-Петербурге (17)
- Урок 3: Конкурс Мой родной (13)
- Урок 4: Вечеринка у Лены (13)
- Урок 5: Где мы учимся (18)

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ У НАСТАВИ СТРАНИХ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ – ДРУГИ ЦИКЛУС

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језик.

- 1) Лични идентитет
- 2) Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)
- 3) Географске особености
- 4) Србија – моја домовина
- 5) Становање – форме, навике
- 6) Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
- 7) Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)
- 8) Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање
- 9) Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање
- 10) Млади – деца и омладина
- 11) Животни циклус
- 12) Здравље, хигијена, превентива болести, лечење
- 13) Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи
- 14) Транспорт и превозна средства

- 15) Клима и временске прилике
- 16) Наука и истраживања
- 17) Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика, визуелне и драмске уметности итд.)
- 18) Етички принципи); ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме
- 19) Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- 20) Слободно време – забава, разонода, хобији
- 21) Исхрана и гастрономске навике
- 22) Путовања
- 23) Мода и облачење
- 24) Спорт
- 25) Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
- 26) Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
- 27) Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

Садржаји

Как вас/тебя зовут? Как ваша/ твоя фамилия? Меня зовут Виктор Петрович Иванов. Это Саша. Привет, Саша! Добро пожаловать! Мы будем вместе учиться.

Очень приятно. Рад/рада с тобой познакомиться.

Где ты живёшь? На улице Гагарина, дом 5, квартира 10. Второй этаж.

Кем твой папа / твоя мама работает? Папа – учитель. Моя мама – медсестра. У тебя есть братья/сёстры? Да, у меня есть брат. Нет, у меня нет сестры. Ты интересуешься музыкой? Нет, не очень, я люблю спорт.

У моего папы есть сестра, её зовут Марина. Марина – моя тётя. Её муж, дядя Стефан – немец. У них есть сын, мой двоюрод- ный брат Иван. Ему три года. Он родился в Германии, но сейчас живёт в России, в Москве.

Как дела? Нормально.

Питања с упитним речима (кто, где, куда, как...).

Конструкције за изражавање посесивности (потврдне и одричне): у+ ген. личних заменица и именица (у меня есть, у меня нет). Присвојне заменице (мой, твой, его, её, их).

Глагол интересоваться (чем) с инструменталом. Кратак облик придева рад/рада.

Именице на -ия (Сербия, Россия, Германия).

(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; имена, патроними, презимена и надимци; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; нумерисање спратова, називи већих градова и познатијих држава и њихових становника, родно место.

Какой Миша? Как Миша выглядит? Я в первый раз с ним встречаюсь, опиши его. Миша невысокий, стройный. Какая Маша? Маша высокая, полная.

Какой у него рост?

Какие у неё глаза? Глаза – карие, волосы – каштановые. В чём она? На ней блузка в полоску.

Миша хорошо знает математику и помогает Маше. Маша очень хорошо плавает. Идёт дождь, дует ветер, холодно очень. Завтра будет солнечная погода, без дождя. Мы очень плохо себя чувствуем сегодня.

Мы жили в спортивном лагере прошлым летом. Он спал в большой палатке.
Это – памятник Петру Первому. Какой большой и красивый! Тебе нравится больше памятник Пушкину или Петру Первому? Слева от моего дома находится супермаркет.

Придеви. Промена придева. Слагање с именицама у роду, броју и падежу. Прилози за начин, место, време.

Фреквентне временске конструкције (прошлым летом, в прошлую среду, на следующей неделе, в прошлом году) Садашње време фреквентних глагола.

Прошло време фреквентных глагола. Будуће време (просто и сложено).

Неконгруентни атрибут у акузативу с предлогом в (блузка в полоску). Прости облици компаратива придева/прилога больше, меньше, лучше.

(Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)

Я иду в бассейн. Петя, пойдёшь со мной? Я обожаю плавать. Чем тебя угостить? Ты будешь чай? Нет, спасибо.

Что ты будешь делать на следующей неделе?

Придѐшь ко мне на вечеринку? У меня день рождения. Во сколько? В семь часов в субботу.

Будем в воскресенье играть в футбол? Когда? В пять. Нет, к сожалению, я еду с родителями к бабушке. Пойдѐм в кино вечером? Давай! Где встречаемся? У входа в метро. Маша, давай пойдѐм к Лене вечером, она болеет вторую неделю. Вечером мне надо на тренировку, не смогу. Может, пойдѐм завтра вечером? Хорошо. завтра пойдѐм.

Мне нужно сейчас присмотреть за братом, только вечером буду свободен.

Заповедни начин (позив на заједничку активност) .

Безличне модалне конструкције с предикативима (мне нужно, мне надо, мне необходимо). Упитни искази без упитне речи. Интонација.

Садашње време у значењу будућег. Просто и сложено будуће време.

(Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.

Вы не могли бы помочь мне, пожалуйста?

Вам помочь? Да, спасибо, возьмите эту сумку, пожалуйста. Спасибо. Благодарю вас. Не за что. Ничего. Дай мне, пожалуйста, тетрадь. Минуточку. Вот она.

Можно я подойду? Можно. Извините, можно вопрос? Можно.

Вы не скажете, как пройти до Красной площади? Конечно, скажу. Простите за беспокойство. Извините за опоздание.

Заповедни начин.

Садашње време глагола.

Предикатив можно.

Упитни искази без упитне речи. Интонација. Глагол мочь у прошлом времену.

(Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.

Прочитай внимательно вопросы к тексту и обведи кружком букву правильного ответа. Отметь правильный ответ.
Сделай проект-плакат (проект-альбом), презентацию на тему „Мой любимый город”.
Нарежь картошку кубиками, положи в салатницу.
Обрати внимание! Составь предложения! Старайтесь угадать!
Закрой глаза!

Заповедни начин.

(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.

Мой дедушка живёт в деревне. Я живу в Белграде. В школу я езжу на автобусе. В свободное время я играю в футбол, люблю играть в компьютерные игры.

Ты играешь на пианино? Нет, не играю, я пою в хоре. Когда ты обычно просыпаешься?

Что ты делаешь? Пишу задание.

Она учится на филологическом факультете. Она интересуется иностранными языками. Он занимается баскетболом.

В каком классе учишься?

Обычно я получаю хорошие отметки по математике.

Глаголи кретања: иди/ходить, ехать/ездить, лететь/летать, плыть/плавать.

Прилози за време, начин

Садашње време глагола есть и пить. Употреба глагола играть (во что, на чём). Садашње време глагола петь и танцевать.

Употреба глагола интересоваться, заниматься (чем). Садашње и прошло време глагола са суфиксима -ова-/-ева-.

Неконгруентни атрибут у дативу с предлогом по: контрольная по математике.

(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања.

Где он родился?

На прошлой неделе мы посмотрели хороший фильм. Что ты делал/делала вчера вечером?

Мама нашла свой мобильник.

Он помог мне выучить урок.

Мы в прошлом году ездили на машине на море.

Прошло време фреквентних глагола. Прошло време повратних глагола.

Прошло време глагола с суфиксима -чь (мочь), -ти (идти). Употреба глагола кретања у прошлом времену.

Прилози и прилошке одредбе за време.

(Интер)културни садржаји: историсјки догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.

Когда вырасту я стану врачом. Кем ты будешь, когда вырастешь? Он напишет тебе эсэмэску, когда приедет.

Я пойду погулять с собакой.

Ты не прочитал книгу, а завтра у тебя будет контрольная? Я буду весь день завтра читать. У меня на следующей неделе день рождения. У меня будет вечеринка, придут мои друзья.

Употреба глагола стать и быть (кем). Просто и сложено будуће време.

Прилози и прилошке одредбе за време.

(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.

Мне холодно/жарко. Надень куртку!

Мне хочется есть/пить. Налей мне воды, пожалуйста! Сделай мне бутерброд, пожалуйста, так есть хочется! У меня голова болит. Возьми лекарство!

Я не хочу больше играть! Скучно! Мне плохо! Мне нужно выйти!

Я должен писать домашнее задание. Можно я выйду, мне плохо?

Как ты себя чувствуешь? Всё в порядке?

Безличне реченице.

Глагол хотеть.

Глагол хотеться (безлична употреба: мне хочется). Глагол чувствовать себя.

Модалне конструкције (личне и безличне) с нужно и должен

Заповедни начин.

Упитни искази без упитне речи. Интонација.

(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација, интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.

Извините, как дойти до книжного магазина? Идите прямо, потом поверните налево. С правой стороны – книжный магазин. Простите, где находится библиотека? Идите прямо до театра, напротив находится библиотека.

За углом мой дом.

Заповедни начин.

Промена именица прве и друге деклинације. Прилози за место и правац.

Префиксални глаголи кретања.

(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места.

По газонам ходить нельзя!

Можно сесть рядом с вами? Можно, конечно. Нет, нельзя, к сожалению. Можно воспользоваться твоим мобильником, пожалуйста?

Вы должны отключить свои мобильники на уроке. Мы должны носить школьную форму.

Он не может прийти, потому что у него много работы. В обуви не входить!

Осторожно! Двери закрываются!

Заповедни начин.

Безличне модалне реченице с предикативима можно, нельзя, надо, нужно. Модална конструкција должен/должна/должны.

(Интер)културни садржаји: понашање на јавним местима; значење знакова и симбола

Это твоя собака? Нет, не моя.

Чья это собака? Моего друга Саши.

У тебя есть красная ручка? Да, у меня есть. Нет, у меня нет книги.

У тебя есть фотография Красной площади? У меня нет, но у Иры есть. У неё нет чемодана, потеряла. Это твой пенал? Нет, не мой.

Питања с присвојном упитном заменицом Чей.

Конструкције за изражавање посесивности. Општа и посебна негација.

Присвојне заменице.

Упитни искази без упитне речи. Интонација.

(Интер)културни садржаји: породица и пријатељи; однос према својој и туђој имовини.

У тебя есть хобби? Какое у тебя хобби? Я собираю куклы. Я ращу кактусы.

Я интересуюсь плаванием. Мне нравятся зимние виды спорта. Люблю кататься на санках.

Не люблю кататься на лыжах. Мой любимый спорт – теннис. Мне интересно смотреть теннис.

Чем ты интересуешься? Тебе нравится играть в волейбол? Ты любишь смотреть фильмы?

Обожаю читать! Вчера я читал „Столичную штучку” Галины Гордиенко. Отличная книга!

Глаголи заниматься, интересоваться (чем). Безлична употреба глагола нравиться.

(Интер)културни садржаји: интересовања, хобији, забава, разонода, спорт и рекреација; уметност (књижевност за младе, стрип, музика, филм). (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм.

Что ты думаешь на эту тему?

Пожалуйста, расскажи мне об этой книге! Она интересная? Как тебе кажется, он завтра придет? Мне кажется, что не придет.

Да, я согласен/согласна. Нет, мы не согласны.

Кратки облици придева согласен.

Безлична употреба глагола казаться. Мне кажется.

(Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.

Сколько людей видишь на этой картинке? Сколько мальчиков? Сколько девочек?

На полке мало книг. Сколько стоит эта книга? Она очень дорогая, 2350 рублей (две тысячи триста пятьдесят). Пожалуйста, я хочу заказать спагетти и пиво. Мне, пожалуйста, блины с икрой. Сколько с нас? С вас 1326 рублей.

Основни бројеви преко 1000.

Употреба прилога за количину много, мало, несколько уз генитив множине именица. Питања са Сколько.

(Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи

од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функција-ма, усмеравају наставника да рационализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

- циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
- говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
- наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
- битно је значење језичке поруке;
- знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
- са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (ин-тернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
- наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
- сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

- усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
- поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
- наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
- ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
- уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
- учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;

- рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
- за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике / активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном је- зику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и ак- тивности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-

-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годи- шњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и ми- ни-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);

- препознавање везе између група слова и гласова;

- одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/ нетачно, вишеструки избор;

- извршавање прочитаних упутстава и наредби. Писмено изражавање:

- повезивање гласова и групе слова;

- замењивање речи цртежом или сликом;

- проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);

- повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;

- попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);
- писање честитки и разгледница;
- писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоноване у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд. Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем) за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:
 - присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредреди на друге појединости);
 - дужина усменог текста;
 - брзина говора;
 - јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
 - познавање теме;
 - могућност/немогућност поновног слушања и друго.

нављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

–теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);

–текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);

–лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);

–степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

–јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);

–излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)

–Ове активности се могу реализовати на различите начине и то.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

–читање ради усмеравања;

–читање ради информисаности;

–читање ради праћења упутстава;

–читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

–глобалну информацију;

–посебну информацију,

–потпуну информацију;

–скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично по-

–читањем писаног текста пред публиком;

–спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.

– реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, уса- глашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

–размену информација,

–спонтану конверзацију,

–неформалну или формалну дискусију, дебату,

–интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и

резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

ГраMATичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

ГраMATичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Корелација са другим предметима

- Српски језик
- Енглески језик
- Историја
- Географија
- Музичка култура
- Физичко васпитање
- Верска настава
- Рачунарство и информатика
- Биологија

Уџбеник

Конечно 2,

руски језик за шести разред основне школе, друга година учења;
уџбенички комплет (уџбеник и радна свеска), „КЛЕТТ”, Београд, 2019, Кристине
Амштајм Баман, Улф Боргварт, Моника Брош, Данута Генч.

Литература

Николић, В. Методика наставе руског језика. Београд: ЗУНС, 1996

Тошовић, Б. Руска граматика. Сарајево: ЗУНС, 1988

Девић, В. По-руски в класе. Београд: ЗУНС, 1992

Маројевић, Р. Руска граматика. Београд: ЗУНС, 2009

Мароевич, Р. Русская грамматика. Москва-Белград, 2001.

Стандарди

ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА
ЗА КРАЈ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ЗА СТРАНИ ЈЕЗИК

Општа предметна компетенција

Општа предметна компетенција или језичка комуникативна компетенција обухвата поседовање свести о језику као комуникационом средству, располагање основном језичком писменошћу и схватање повезаности између језика и културних идентитета. Она омогућава ученику да се користи једноставним језичким средствима у циљу обављања елементарне писмене и усмене комуникације, остваривања интеракције и преношења информативних и других садржаја из полазног језика ка циљном и обрнуто, у приватном, јавном и образовном контексту.

Основни ниво

Ученик разуме главне информације у најједноставнијим писаним и усменим исказима. У усменом и писаном општењу користи најједноставнија језичка средства за исказивање информација о себи и својим непосредним потребама. Познаје основне граматичке и лексичке елементе. Разуме основне појаве и процесе циљне културе.

Средњи ниво

Ученик разуме препознатљиве и предвидиве информације у фреквентнијим и једноставнијим врстама писаних текстова и формама усменог општења, а које се односе на њему блиске ситуације и појаве.

Користи типске фразе, готове изразе, конструкције и просте реченице за формулисање конкретних исказа везаних за сопствену личност и свакодневне активности или послове. Познаје одређени број правилних граматичких елемената и структура и основну лексику из домена сопствене свакодневице и непосредног интересовања. Поседује свест о суштинским сличностима и разликама између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик разуме већи број речи и израза у свакодневној усменој и писаној комуникацији, везаних за сопствену личност, окружење, интересовања, школски контекст. Поседује елементарни репертоар језичких средстава за савладавање типичних и уобичајених свакодневних комуникативних ситуација.

Ученик познаје већину једноставнијих и одређени број сложенијих граматичких правила и фреквентне лексике. Ученик прихвата постојање разлика између сопствене и циљне културе и прилагођава своје понашање основним општеприхваћеним друштвеним конвенцијама.

Специфичне предметне компетенције

1) ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Функционално-прагматичка компетенција представља комуникативну компетенцију у ужем смислу и обухвата умеће рецепције (разумевања говора и разумевања писаног текста), умеће продукције (писано и усмено изражавање), умеће интеракције и умеће језичког посредовања (медијације).

Основни ниво

Ученик разуме најфреквентније речи и изразе из свакодневног спорог и разговетног говора, као и најједноставније писане текстуалне форме. Уме да обави основне комуникативне активности (поздрављање, представљање, добродошлица, опраштање, захваљивање, пружање информација о себи, распитивање о суштинским информацијама које се тичу саговорника).

Средњи ниво

Ученик разуме уобичајене речи, изразе, фразе и кратке везане усмене исказе и записе који се тичу његових непосредних искуствених доживљаја и сфера интересовања. Сналази се у кратким и увежбаним комуникационим секвенцама и улогама, уз употребу научених и уобичајених фраза и формула (постављање питања и давање одговара).

Напредни ниво

Ученик разуме фреквентне и уобичајене писане и усмене исказе, као и кратке, једноставне текстове и усмене прилоге везане за познате теме, појаве и догађаје. Обавља основне језичке функције (давање и тражење, тј. размена информација о искуствено блиским датостима и појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења), у писаном и усменом општењу, уз успостављање базичног, али ефикасног друштвеног контакта.

2) ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Лингвистичка компетенција се односи на познавање и разумевање принципа функционисања и употребе језика и обухвата фонолошко-фонетска, правописна, лексичка, семантичка, граматичка (морфосинтаксичка) знања.

Основни ниво

Ученик познаје изговор фреквентних, понављаних и меморисаних гласова, као и неких најчешћих гласовних група. Повезује гласове и начин(е) њиховог записивања у увежбаним речима. Познаје ограничени број регуларних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог континента језичких средстава. Користи

елементарне и најфреквентније речи и изразе за савладавање основних комуникативних активности.

Средњи ниво

Ученик познаје исправан изговор већине гласова и гласовних група, уз ограничења акценатско-интонацијске природе. Ученик исправно записује гласове и гласовне комбинације и познаје одређен број основних правописних правила. Ученик познаје једноставне граматичке елементе и конструкције. Ученик познаје ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

Напредни ниво

Ученик углавном правилно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим и неувежбаним комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу и познаје фреквентна правописна правила. Познаје одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе именица, глагола, придева, прилога. Ученик познаје фреквентне лексичке елементе који се односе на искуствено блиске теме и ситуације.

3) ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Основни ниво

Ученик познаје основне појаве и процесе који одликују свакодневни живот циљне културе / циљних култура, познаје основне просторне и временске оквире развоја циљне културе / циљних култура, као и најзначајније личности и дела из историје и савременог доба. Ученик показује интересовање за одређене појаве и личности циљне културе.

Средњи ниво

Ученик поседује основна знања о разликама у свакодневном животу и разуме да су разлике последица сложености културе. Ученик познаје и разуме основне природне и друштвене специфичности циљне културе. Ученик поседује свест о основним сличностима и разликама између своје и циљне културе и препознаје/избегава најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Негује позитиван и отворен став према разликама које препознаје између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик поседује општа знања о свакодневном животу, друштву и култури страног/страних језика. Разуме утицај природних и друштвених појава на процесе у властитој и циљној култури; разуме положај земаља циљне културе у свету и њихову везу са властитом културом. Прихвата разлике које постоје између властите и циљне културе и уме да прилагоди понашање основним конвенцијама. Негује став отворености и

радозналости према циљној култури / циљним културама и поседује основне вештине за критичко истраживање и разумевање појава циљне и властите културе.

Други страни језик

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ДСТ.1.1.1. Разуме најједноставније речи, имена, бројеве (нпр. цене, датуме, изразе за количину и меру) и успева да их запише, уколико му се саопштавају или диктирају полако и разговетно и уколико су јасно контекстуализовани.

ДСТ.1.1.2. Разуме значење најфреквентнијих речи, фраза и других основних лексичких елемената у оквиру једноставних, кратких, јасно контекстуализованих усмених исказа.

ДСТ.1.1.3. Разуме и прати једноставна упутства и обавештења која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно.

ДСТ.1.1.4. Разуме споро и разговетно артикулисана јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење.

ДСТ.1.1.5. Разуме основни смисао најједноставније конверзације, тј. предмет разговора који прати, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро. **РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА**

ДСТ.1.1.6. Препознаје лична и друга имена, као и најуобичајеније интернационализме, разуме фреквентне речи и изразе.

ДСТ.1.1.7. Разуме кратке и једноставне поруке у белешкама, електронским порукама (мејл, СМС).

ДСТ.1.1.8. Разуме најједноставнија упутства, уколико укључују и визуелне елементе.

ДСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и главне информације у најједноставнијим врстама текстова (натписи, огласи, вести, кратки извештаји, сервисне информације, временске прогнозе, брошуре, проспекти, рекламе, стрипови), уколико су праћени илустративним елементима и препознатљивим начином графичког обликовања. **УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ**

ДСТ.1.1.10. Чита наглас (изражајно) кратке и једноставне текстове (показујући да прати њихов општи смисао).

ДСТ.1.1.11. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи најједноставнија језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника.

ДСТ.1.1.12. Саопштава саговорнику основне информације о себи и најближем окружењу (породица, кућни љубимци, место становања, школа, хоби).

ДСТ.1.1.13. Најједноставнијим језичким средствима тражи од саговорника одређени предмет.

ДСТ.1.1.14. Најједноставнијим језичким средствима, уз употребу увежбаних фраза, именује и описује људе и ствари из свог непосредног окружења или везане за лична искуства.

ДСТ.1.1.15. Поставља најједноставнија питања личне природе (о блиским темама, потребама, интересовањима, предметима у нечијем поседу) и одговара на слична питања саговорника. 25

ДСТ.1.1.16. Најједноставнијим језичким средствима саопштава шта воли, а шта не и поставља иста/таква питања саговорнику.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.1.1.17. Пише најједноставније податке о себи и лицима из свог блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

ДСТ.1.1.18. Пише најкраће и најсажетије белешке о информацијама од непосредног личног интереса (нпр. списак за куповину).

ДСТ.1.1.19. Писаним путем доставља информације о себи или тражи информације о другима.

ДСТ.1.1.20. Пише кратке и једноставне поздраве и поруке (као СМС, путем електронске поште или социјалне мреже).

ДСТ.1.1.21. Повезује неколико кратких исказа у везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА
ДСТ.1.1.22. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...).

ДСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ДСТ.1.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА
ДСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ДСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ДСТ.1.2.3. Познаје и/или користи ограничени број правилних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

ДСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА
ДСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ДСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

ДСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.

ДСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

ДСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

26 Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА
ДСТ.2.1.1. Разуме фреквентне речи и изразе као главне носиоце значења у кратким саопштењима на блиске теме.

ДСТ.2.1.2. Разуме једноставније поруке личне природе.

ДСТ.2.1.3. Разуме једноставнија упутства и поступа у складу с њима.

ДСТ.2.1.4. Разуме краћа саопштења и питања која се односе на блиску и познату тематику.

ДСТ.2.1.5. Разуме предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, непосредном друштвеном окружењу, природној средини.

ДСТ.2.1.6. Разуме спорији, јасно артикулисани монолошки исказ од неколико реченица, уз одговарајуће паузе и понављања.

ДСТ.2.1.7. Разуме основни смисао кратких телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о познатим темама, с предвидљивим информацијама, уколико се говори споро и разговетно.

ДСТ.2.1.8. Разуме појединачне речи, једноставне фразе и предвидљиве конструкције у модерној музици.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ДСТ.2.1.9. Разуме краће поруке личне природе са неколико суштинских информација (писма, мејлови итд.)

ДСТ.2.1.10. Разуме најједноставније савете и упутства који се тичу непосредних потреба (оријентација у простору, употреба апарата, правило игре), праћена визуелним елементима.

ДСТ.2.1.11. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставнијим информативним текстовима (новинске вести, брошуре, проспекти, кратке репортаже, кратки прилози на друштвеним мрежама) с блиском тематиком и предвидљивим порукама.

ДСТ.2.1.12. Разуме општи садржај различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.2.1.13. Разуме најопштији смисао једноставних прозних и поетских текстова прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.2.1.14. Разуме општи смисао једноставнијих текстова модерне музике.

ДСТ.2.1.15. Разуме садржај једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење

. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.2.1.16. Успева да накратко поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.

ДСТ.2.1.17. У оквиру размене информација са саговорником о темама од непосредног личног интереса повезује неколико реченица у смислену целину.

ДСТ.2.1.18. На једноставан начин тражи од саговорника предмет, објашњење, услугу. 27

ДСТ.2.1.19. Једноставним средствима описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности.

ДСТ.2.1.20. Поставља једноставнија питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ДСТ.2.1.21. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање.

ДСТ.2.1.22. Размењује основне информације о плановима и обавезама.

ДСТ.2.1.23. Формулише љубазне молбе и извињења.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.2.1.24. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.

ДСТ.2.1.25. Писменим путем тражи или преноси детаљнија обавештења и податке личне природе.

ДСТ.2.1.26. Пише једноставне поруке (у личном обраћању) и објаве (на социјалним мрежама), као и кратка писма пријатељима и познаницима да би изразио захвалност, извињење и слично.

ДСТ.2.1.27. Пише кратке текстове на блиске теме у којима описује себе, своју породицу и окружење, користећи фреквентне кохезивне елементе.

МЕДИЈАЦИЈА

ДСТ.2.1.28. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.

ДСТ.2.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

ДСТ.2.1.30. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.

ДСТ.2.1.31. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

ДСТ.2.2.2. Исправно записује фреквентне и увежбане краће речи, познаје и примењује одређен број основних правописних правила.

ДСТ.2.2.3. Познаје и/или користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

ДСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ДСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

28 ДСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/неприкладно у контексту циљних култура.

ДСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

ДСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

ДСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

ДСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.

ДСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ДСТ.3.1.1. Разуме саопштења, упутства, молбе итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

ДСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ДСТ.3.1.3. Разуме кратко и једноставно монолошко излагање на узрасно адекватне и блиске теме, као и презентације праћене визуелним елементима.

ДСТ.3.1.4. Разуме основни смисао и главне информације радио и телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о блиским темама, као и тему и основну поруку кратких телевизијских репортажа и документарних филмова помажући се визуелним информацијама.

ДСТ.3.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова модерне музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ДСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и релевантне информације на блиске теме у порукама, писмима, мејловима.

ДСТ.3.1.7. Разуме једноставнија упутства у вези с личним потребама и са сналажењем на јавним местима.

ДСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и појединачне информације у узрасно примереним информативним текстовима различитих врста и разноврсне тематике, примерене узрасту.

ДСТ.3.1.9. Разуме општи садржај и главне информације различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.10. Разуме информације, главне идеје и поруке фикционалних прича и других форми из области књижевности за младе.

ДСТ.3.1.11. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима модерне музике.

ДСТ.3.1.12. Разуме смисао једноставнијих рекламних порука.

29 УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ДСТ.3.1.13. Описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, претходне и планиране активности и догађаје.

ДСТ.3.1.14. Поставља неколико повезаних питања у низу, на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање; одговара на слична питања саговорника.

ДСТ.3.1.15. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

ДСТ.3.1.16. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ (вербалним и невербалним средствима).

ДСТ.3.1.17. Једноставним средствима пореди људе, ствари и појаве.

ДСТ.3.1.18. На једноставан начин и укратко излаже на задату тему или резимира краћи текст (прочитан или одслушан), делимично користећи и језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.3.1.19. Пише обична и електронска писма у којима с пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

ДСТ.3.1.20. Саставља краће текстове од неколико повезаних реченица о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота.

ДСТ.3.1.21. На једноставан начин описује догађаје и обављене активности.

ДСТ.3.1.22. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ДСТ.3.1.23. На једноставан начин резимира или препричава краћи (прочитан или одслушан) текст, у извесној мери користећи и језичка средства која се у њему појављују.

МЕДИЈАЦИЈА

ДСТ.3.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.25. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.26. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.

ДСТ.3.1.27. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у понеким тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила, а евентуалне неправилности не угрожавају комуникацију.

ДСТ.3.2.2. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу (тако да не долази до неспоразума) и познаје и примењује фреквентна правописна правила. 30

ДСТ.3.2.3. Познаје и/или користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ДСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ДСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

ДСТ.3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/неприкладног понашања у контексту циљних култура.

ДСТ.3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појава и негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању.

ДСТ.3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.

ДСТ.3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас.

ДСТ.3.3.7. Познаје најтипичније представнике појединих екосистема света где се користи страни језик и доводи их у везу са одликама екосистема.

ДСТ.3.3.8. Препознаје повезаност најважнијих појава из историје циљних култура и опште историје.

ДСТ.3.3.9. Препознаје утицај неколико најзначајнијих личности и дела из друштвене и уметничке историје циљних култура у свету, које доводи у везу са друштвеним и уметничким појавама из наше историје и обрнуто.

Активности ученика

Ученик усваја и развија појам гласа, речи и реченице, учи технику читања и писања на ћириличном писму, усавршава технику читања и писања, ради вежбе у посматрању и слушању и друге, тумачи текстове, препричава, прича и описује.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу, бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима, подстиче их, даје савете и пружа помоћ. Он усмерава наставу, реализује је, демонстрира, објашњава, даје упутства, омогућује примену наученог, прати ефекте сопственог рада и рада ученика, ради на сопственом усавршавању и, у случају потребе, тражи помоћ стручног лица.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

Допунска настава

Годишњи фонд часова: 5

Циљ: Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Чим савлада одређену потешкоћу ученик престаје са допунским радом.

Начин остваривања: Допунски рад се организује током целе наставне године односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Организује се услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, немогућности елементарне књижевне анализе и потешкоћа у усменом и писаном изражавању.

Исходи

Ученик може да:

- разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање,
- представљање и тражење/давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једно-ставнија језичка средства;
- размени једноставније информације личне природе;
- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- упуту уобичајене молбе и захтеве;
- честита, захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
- разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;

- разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих;
- опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима;
- разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих;
- размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе;
- разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност;
- формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;
- пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто;
- разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
- изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
- разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
- разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену;
- пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства;
- пита/каже/израчуна колико нешто кошта.

Глобални план рада- Допунска настава

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Ура, каникулы!	1
2.	В Санкт-Петербурге.	1
3.	Конкурс „Мой родной город”.	1
4.	Вечеринка у Лены.	1
6.	Где мы учимся.	1
УКУПНО		5

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Уџбеник

Конечно 2,

руски језик за шести разред основне школе, друга година учења; уџбенички комплет (уџбеник и радна свеска), „КЛЕТТ”, Београд, 2019, Кристине Амштајм Баман, Улф Боргварт, Моника Брош, Данута Генч.

Додатна настава

Годишњи фонд часова: 4

Циљ: Додатна настава се организује за ученике који у редовној настави постижу резултате изнад задовољавајућих и показују интересовање за додатне информације о језику и култури руског народа и сличностима са њиховим језиком и културом.

Начин остваривања додатне наставе: Додатни рад се организује током целе наставне године тј. док влада додатно интересовање ученика за одређену област. Ученицима се презентује садржај за који су у већем степену заинтересовани и у складу са жељама и потребама ученика врши се његова анализа и детаљније упознавање.

Исходи

Ученик може да:

- разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање,
- представљање и тражење/давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једно- ставнија језичка средства;
- размени једноставније информације личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке актив- ности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, савети- ма и позивима на заједничке активности;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути уобичајене молбе и захтеве;
- честита, захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;

- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
- разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
- разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.
- разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
- размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
- саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставним језичким средствима;
- разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих;
- затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета и бића у простору и правцу кретања;
- опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима;
- разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих;
- размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе;
- саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства;
- разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност;
- формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;
- пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто;
- разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
- изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
- разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
- изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;
- разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену;
- пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства;
- пита/каже/израчуна колико нешто кошта.

Глобални план рада – додатна настава

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Ура, каникулы!	/
2.	В Санкт-Петербурге.	1
3.	Конкурс „Мой родной город”.	1
4.	Вечеринка у Лены.	1
6.	Где мы учимся.	1
УКУПНО		4

Уџбеник

Конечно 2,
 руски језик за шести разред основне школе, друга година учења;
 уџбенички комплет (уџбеник и радна свеска), „KLETT”, Београд, 2019, Кристине
 Амштајм Баман, Улф Боргварт, Моника Брош, Данута Генч.

Секција за руски језик

Годишњи фонд часова: 18

Циљ секције за руски језик:

Циљ секције за руски језик је проширивање знања код ученика посебних интересовања за наставу руског језика, из свих или само појединих тематских подручја редовне наставе. Часови се одржавају једном у две недеље по распореду који наставник прави на почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику и усавршавање осталих језичких вештина је један од главних циљева секције за руски језик. Поред тога ученици се упознају са културом народа, чији језик уче.

Исходи секције за руски језик:

- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;

- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве
- на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
- саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;

Начин остваривања

Часови секције за руски језик се реализују заједно са ученицима од петог до осмог разреда. За сваки час наставник припрема одговарајући материјал са различитим вежбама који су примерени знању и способности ученика. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику како би ученици применили стечено знање и оспособили се за усмено излагање на страном језику које уједно представља најтежи сегмент савладавања страног језика. Ученици кроз различите активности, радионице, презентације, глуму и игру усвајају и у великој мери користе страни језик. Обележавају се празници, који се славе у Русији.

Глобални план рада

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Праздници	8
2.	Русская история	2
3.	Русские фильмы	2
4.	Семья	1
5.	Русская кухня	1

6.	Известные спортсмены России	1
7.	Великие русские поэты и писатели	1
8.	Русские песни	2
УКУПНО		18

ИСТОРИЈА

Разред: шести

Годишњи фонд часова: 72

Недељни фонд часова :2

Циљ:

Учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне основна знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

Задаци:

Усвајање знања о изворима за средњи и рани нови век. Усвајање знања о националној и општој историја средњег века и раног новог века

Исходи:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- образложи узроке и последице историјских догађаја на конкретним примерима
- пореди историјске појаве
- наведе најзначајније последице настанка и развоја држава у Европи и Седоземљу у средњем и раном новом веку
- на основу датих примера, изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава)
- сагледа улогу и значај истакнутих историјских личности у датом историјском контексту
- приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена
- на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у седњем и раном новом веку
- идентификује разлике између типова државног уређења у периоду средњег и раног новог века
- изводи закључак о значају српске средњевијековне државности и издваја најистакнутије владарске породице
- пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем и раном новом веку

- разликује основна обележја и идентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем ираном новом веку
- на понуђеним примерима, разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности
- образлаже најважније последице научно-технолошких открића у периоду средњег и раног новог века
- идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку
- илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација
- разликује споменике различитих епоха, са посебним освртом на оне у локалној средини
- илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, научних и културних тековина средњег и раног новог века у савременом друштву
- користећи ИКТ, самостално или у гупи, презентује резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе
- повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом(хронолошки, политички, друштвени, културни)
- учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.

Наставне теме и садржаји програма

1.ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ (5)

- Основне одлике периода средњег и новог века (појмови средњи век, нови век, преиндустријско доба, хронолошки и просторни оквири).
- Основни историјски извори за историју средњег века и раног новог века и њихова сазнајна вредност(писани и материјални)

2.ЕВРОПА И СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ (18)

- Велика сеоба народа и стварање нових држава у Европи (германска и словенска племена, Бугари, Мађари, Викинзи)
- Најзначајније државе раног средњег века (Франачка држава, Византијско царство, Арабљани)
- Религија у раном средњем веку
- Феудално друштво(структура, друштвене категорије, вазални односи)
- Српске земље и Балканско полуострво (досељавање Срба и Хрвата. Односи са староседеоцима и суседима, формирање српских земаља, христјанизација, ширење писмености)
- Истакнуте личности: Јустинијан , Карло Велики, кнез Властимир, цар Симеон, Јован Владимир, Василији II, краљ Михаило, Ђирило и Методије

3.ЕВРОПА , СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕУ ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ (33)

- Државно уређење (типови европских монархија, република)
- Сусрети и прожимање цивилизација и народа (хришћанство, ислам, јудаизам, Крсташки ратови, најзначајнији путописци и њихово путовање: Марко Поло, Иби Батута и други)
- Српске земље и суседи (краљевина и царство, деспотовина, аутокефална црква, односи са Визнтијом, Угарском, Бугарском, Венецијом, османска освајања југоисточне Европе)
- Свакодневни живот у Европи и српским земљама(двор и дворски живот, живот на селу и граду- занимања, родни односи, правоверје и јерес, куга)
- Опште одлике средњовековне културе(верски карактер културе, витешка култура, културне области, школе и универзитети, проналасци, писана и визуелна култура код Срба, легенде- косовска, о краљу Артуру...)
- Истакнуте личности: Фридрих Барбароса, Ричард Лавље Срце, Саладин, Стефан Немања, Стефан Првовенчани, Сава Немањић, краљ Милутин, Стефан Душан, кнез Лазар и кнегиња Милица, Твртко I Котроманић, Стефан Лазаревић, деспот Ђурађ, султанија Мара, Ђурађ Кастриот Скендербег, Балшићи, Црнојевићи, Мехмед II Освајач.

4. ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ НОВОМ ВЕКУ (преиндустријско доба) (17)

- Преиндустријско доба (хронолошки оквири, научна и техничка открића, штампа, промене у начину производње, банкарство, успон градова- примери Фиренце, Венеције, Антверпена...)
- велика географска открића и колонизација(истакнути морепловци и њихова путовања, сусрет са ваневропским цивилизацијама- Северна и Јужна Америка, Индија, Африка, Кина, Јапан, Аустралија, последице)
- опште одлике културе раног новог века (основна обележја хуманизма и ренесансе: књижевност, политичка мисао, промене у свакодневном животу, обичаји и веровања, - прогони „вештица“...)
- реформација и противреформација (узроци, протестантизам, католичка реакција,- улога језуита, верски сукоби и ратови)
- појава апсолутистичких монархија (промене у државном уређењу, централизација државе, положај владара)
- врхунац моћи Османског царства(освајања, држава и друштво)
- живот Срба под османском, хабзбуршком и млетачком влашћу(обнова Пећке патријаршије, мењање верског и културног идентитета – исламизација, покатоличавање, унијаћење, учешће у ратовима, отпори и сеобе, положај и привилегије, Војна крајина)
- Истакнуте личности: Јохан Гутенберг, Изабела Кастиљска, Кристифор Колумбо, Фернандо Магелан, Леонардо да Винчи, Микеланђело Буонароти, Николо Макијавели, Никола Коперник, Исак Њутн, Мартин Лутер, Карло V, Филип II

Хабзбуршки, Елизабета I, Вилијам Шекспир, Луј XIV, Сулејман Веичанствени, Мехмед Соколовић, Арсеније III Црнојевић, Арсеније IV Јовановић.

Кључни појмови садржаја: феудализам, преиндустријско доба, монархија, градска комуна, Црква, религија, хуманизам и ренесанса, географска открића, научна открића и технички проналасци, сеобе, прожимање цивилизација, индивидуални и колективни идентитет.

Упутство за дидактичко- методичко остваривања програма

Програм је конципиран тако да су уз дефинисане исходе за крај разреда и кључне појмове, за сваку од четири тематске целине, дати и садржаји.

Приступ настави заснован на процесу и исходима учења подразумева да ученици развијају не само основна знања, већ да их искористе у развоју вештина историјског мишљења и изградњи ставова и вредности. Програм, у том смислу, нуди садржински оквир, а наставник има могућност да изабере и неке додатне садржаје уколико сматра да су примерени средини у којој ученици живе, или да одговарају њиховим интересовањима (програм се, на пример, може допунити садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика подстиче јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају- археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржаји су дефинисани тако да буду у функцији остваривања исхода предвиђених програмом. Наставник има значајан простор за избор и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика.

Важна карактеристика наставе и учења усмерених ка остваривању исхода је та да су фокусирани на учење у школи. Ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи из Историје и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем података и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења, смишљањем нових примера, повезивањем садежаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података, смишљањем аргумената;
- кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима, кроз дискусију и размену мишљења, уважавајући аргументе саговорника.

Корелација

Српски језик, Ликовна култура, Географија, Грађанско васпитање

Уџбеник:

Историја, уџбеник са одабраним историјским изворима за шести разред основне школе, Марко Шуица, Радивој Радић, Перо Јелић, Фреска, Београд 2019.

Компијутер

Пројектор

Литература

- Г. Острогорски, историја Византије
- Историја Средњег века 1 део
- Историја српског народа

Стандарди

Увод

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице](#)

[ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода](#)

[ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости](#)

[ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације](#)

[ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје](#)

[ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје](#)

[ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости](#)

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора \(текстуалних, сликовних, материјалних\) о којој историјској појави, догађају и личности је реч](#)

[ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама](#)

[ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике](#)

[ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда](#)

[ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима](#)

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом](#)

[ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје](#)

[ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје](#)

[ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје](#)

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања](#)

Европа и средоземље у раном средњем веку

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице](#)

[ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода](#)

[ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости](#)

[ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације](#)

[ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје](#)

[ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје](#)

[ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје](#)

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора \(текстуалних, сликовних, материјалних\) о којој историјској појави, догађају и личности је реч](#)

[ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике](#)

[ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда](#)

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости

ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

3. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора

Срби и њихово окружење у раном средњем веку

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје](#)

[ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје](#)

[ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје](#)

[ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости](#)

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора \(текстуалних, сликовних, материјалних\) о којој историјској појави, догађају и личности је реч](#)

[ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике](#)

[ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда](#)

[ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче](#)

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом](#)

[ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје](#)

[ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости](#)

[ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји](#)

[ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје](#)

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора](#)

[ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора](#)

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у](#)

одговарајућем историјском контексту

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

3. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора

Европа у позном средњем веку

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице

ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле

ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

[ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје](#)

[ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје](#)

[ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости](#)

[ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје](#)

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора](#)

[ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора](#)

[ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву \(победника или побеђеног\) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену](#)

[ИС.2.2.5. препознаје да постоји пристрасност у појединим тумачењима историјских личности, догађаја, феномена](#)

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије \(уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен\)](#)

[ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту](#)

[ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје](#)

[ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања](#)

3. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора](#)

[ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву](#)

Српски народ и његови суседи у позном средњем веку¹. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје](#)

[ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје](#)

[ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости](#)

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора \(текстуалних, сликовних, материјалних\) о којој историјској појави, догађају и личности је реч](#)

[ИС.1.2.3.препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике](#)

[ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда](#)

[ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче](#)

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје](#)

[ИС.2.1.3.препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје](#)

[ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји](#)

[ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје](#)

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора](#)

[ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву \(победника или побеђеног\) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену](#)

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије \(уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен\)](#)

[ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје](#)

3. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора](#)

[ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора](#)

Српске земље и њихово окружење у доба османлијских освајања1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода](#)

[ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације](#)

[ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје](#)

[ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје](#)

[ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје](#)

[ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости](#)

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора \(текстуалних, сликовних, материјалних\) о којој историјској појави, догађају и личности је реч](#)

[ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике](#)

[ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда](#)

[ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче](#)

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом](#)

[ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје](#)

[ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости](#)

[ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји](#)

[ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје](#)

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора](#)

[ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора](#)

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту](#)

[ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје](#)

[ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања](#)

3. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.3.2.1. уме да изврши селекцију историјских извора](#)

[ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора](#)

Европа од краја 15. века до краја 18. века

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице](#)

[ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода](#)

[ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости](#)

[ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости](#)

[ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације](#)

[ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје](#)

[ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје](#)

[ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости](#)

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

3. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора

Српски народ под страном влашћу од 16. до 18. века

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје

ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости

ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

[ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора](#)

[ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора](#)

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

[ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије \(уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен\)](#)

[ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту](#)

[ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје](#)

[ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје](#)

[ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања](#)

Активности ученика

Укључивање у план наставе, учења и реализације наставних садржаја. Уочавајући узрочно-последичне везе, разумеју историјске процесе и токове, улогу истакнутих личности које су одредиле развој људског друштва и да познају националну и општу историју (политичку, економску, друштвену, културну), као и историју суседних народа и држава у периоду Средњег века.

Активности наставника

Организује наставни процес (усклађује циљеве и задатке, планира садржаје, средства, методе рада и друго што ће увести у наставни процес у одређеном сегменту времена); реализује наставни процес у свим његовим сегментима ствара прилике за учење, презентира садржаје, води циљни разговор, омогућује примену стечених вештина, даје повратне информације...); партнер у педагошкој комуникацији (одговара на питања ученика, поставља питања, помаже ученику да организује своја размишљања и да прецизира своје исказе...); партнер у афективној комуникацији са децом (помаже им да упознају и прихвате своје и емоције других, разговара са децом када им је потребна помоћ, сарађује са родитељима, психологом и другим релевантним особама када је то у интересу дебата...); мотивише ученике и подржава и развија њихова интересовања; прати

напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће; учествује у регулисању социјалних односа у разреду; прати ефекте сопственог рада, истражује нове могућности унапређивања сопственог рада...

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

У складу са Правилником оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних исхода и стандарда постигнућа ученика, а за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом прилагођених циљева, садржаја и исхода у савладавању индивидуалног образовног плана. Оцењивање је континуирана педагошка активност која позитивно утврђује однос према учењу и знању и подстиче мотивацију за учење.

Оцењивањем се ученик оспособљава за објективну процену сопствених постигнућа и постигнућа других ученика, за постављање личних циљева током процеса учења, развија се систем вредности и обезбеђује се поштовање општих принципа система образовања и васпитања утврђених законом којим се уређују основе система образовања и васпитања.

Принципи оцењивања, у смислу овог правилника, јесу:

- 1) објективност у оцењивању према утврђеним критеријумима;
- 2) релевантност оцењивања;
- 3) коришћење разноврсних техника и метода оцењивања;
- 4) правичност у оцењивању;
- 5) редовност и благовременост у оцењивању;
- 6) оцењивање без дискриминације и издвајања по било ком основу;
- 7) уважавање индивидуалних разлика, потреба, узраста, претходних постигнућа ученика и тренутних услова у којима се оцењивање одвија.

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у

оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду, а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

Оцена представља објективну и поуздану меру напредовања и развоја ученика, као и ангажовања ученика и његове самосталности у раду и она је описна и бројчана.

Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцене садржи препоруку које активности ученик треба да предузме у даљем раду.

Када је у питању оцењивање из обавезног предмета, изборних програма и активности у првом разреду основног образовања и васпитања, у току школске године, ученик се оцењује описном оценом из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе).

У оквиру предмета, у првом разреду, у току школске године, описном оценом изражава се напредовање у остваривању прописаних исхода.

Од другог до осмог разреда, у току школске године, ученик се оцењује описно и бројчано из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) и владања.

Бројчана оцена из обавезног предмета и изборног програма други страни језик је: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1). Оцена недовољан (1) је непрелазна.

Успех ученика из изборних програма и то: верска настава и грађанско васпитање, матерњи језик/говор са елементима националне културе и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) оцењује се описно и то: истиче се, добар, задовољава.

Ученик се оцењује најмање четири пута у полугодишту, а ако је недељни фонд часова обавезног предмета, изборног програма и активности један час најмање два пута у полугодишту.

Ученику који није оцењен најмање четири пута из обавезног предмета и изборног програма други страни језик у току полугодишта, односно најмање два пута у току полугодишта уколико је недељни фонд обавезног предмета, изборног програма и активности један час, не може да се утврди закључна оцена.

Ученика који редовно похађа наставу и извршава школске обавезе, а нема прописани број оцена у полугодишту, наставник је дужан да оцени на посебно организованом часу у току трајања полугодишта уз присуство одељењског старешине, педагога или психолога.

Одељењски старешина је у обавези да редовно прати оцењивање ученика и указује предметним наставницима на број прописаних оцена које ученик треба да има у полугодишту ради утврђивања закључне оцене.

Оцењивање из обавезног предмета: музичка култура, ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, обавља се полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Ученик се оцењује бројчано из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у складу са законом и овим правилником.

Бројчана оцена из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у току школске године, утврђује се на основу следећих критеријума: оствареност исхода, самосталност и ангажовање ученика.

Закључна оцена из обавезног предмета, изборног програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) утврђује се на крају првог и другог полугодишта, на основу свих појединачних оцена које су унете у дневник од почетка школске године, а у складу са законом.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика првог разреда је описна и исказује се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика од другог до осмог разреда је бројчана.

Закључна оцена из изборних програма и активности (слободне наставне активности и пројектна настава) је описна и то: истиче се, добар и задовољава и не утиче на општи успех ученика, осим из изборног програма други страни језик који се оцењује бројчано и закључна оцена утиче на општи успех ученика.

Ученика од петог до осмог разреда оцењује предметни наставник у току образовно-васпитног рада, а оцену на крају полугодишта утврђује одељењско веће на предлог предметног наставника.

Када предмет садржи модуле, закључна оцена се изводи на основу позитивних оцена свих модула у оквиру предмета.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик не може да буде већа од највеће појединачне оцене уписане у дневник, добијене било којом техником провере знања.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик, не може да буде мања од:

- 1) одличан (5), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена најмање 4,50;
- 2) врло добар (4), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 3,50 до 4,49;
- 3) добар (3), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 2,50 до 3,49;
- 4) довољан (2), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 1,50 до 2,49.

Закључна оцена на полугодишту не узима се у обзир приликом утврђивања аритметичке средине, на крају другог полугодишта.

Ако одељењско веће не прихвати образложени предлог закључне оцене предметног наставника, нову оцену утврђује одељењско веће гласањем. Тако утврђена оцена евидентира се у напомени, а у записнику одељењског већа шире се образлаже.

Закључна оцена утврђена на одељењском већу уписује се у дневник у предвиђену рубрику.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Новим Правилником прописан је и распоред писмених задатака и писмених вежби.

Наиме, распоред писмених задатака и писмених провера дужих од 15 минута уписује се у дневник и објављује се за свако одељење на огласној табли школе и на званичној интернет страни школе најкасније до краја треће наставне недеље у сваком полугодишту.

Распоредом може да се планира највише једна провера у дану, а две у наставној недељи.

Распоред утврђује директор на предлог одељењског већа.

Распоред може да се мења на предлог наставника, уз сагласност одељењског већа. Промену распореда утврђује директор. Измењени распоред објављује се на исти начин као и распоред.

Одељењски старешина дужан је да прати да се писмени задаци и писмене провере, дуже од 15 минута, остварују у складу са распоредом и да благовремено указује директору и наставницима на обавезу поштовања распореда и прописани број провера.

Наставник је дужан да обавести ученике о садржајима програма наставе и учења који ће се писмено проверавати према распореду најкасније пет дана пре провере.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Када је у питању оцена на испиту, она се у складу са Правилником утврђује већином гласова укупног броја чланова комисије, у складу са законом. Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор на оцену на испиту, у складу са Законом.

Обавештавање родитеља о оцењивању ученика Правилник регулише тако што прописује да на почетку школске године ученици, родитељи, односно други законски заступници обавештавају се о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени из свих обавезних предмета, изборних програма и активности.

Одељењски старешина је обавезан да благовремено, а најмање четири пута у току школске године, на примерен начин обавештава родитеље о постигнућима ученика, напредовању, мотивацији за учење и напредовање, владању и другим питањима од значаја за образовање и васпитање.

Ако родитељ, односно други законски заступник не долази на родитељске и индивидуалне састанке, одељењски старешина је дужан да га благовремено, званично, у писменој форми обавести о успеху и оценама, евентуалним тешкоћама и изостанцима ученика и последицама изостајања ученика.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Додатна настава

Додатна

Циљеви:

Додатни рад предвиђен је за ученике који показују посебна интересовања за историју.

Додатни рад треба да продуби и прошири знања ученика о средњовековној Европи и о Средњовековној српској држави, да мотивише ученике за самостални рад и оспособи ученике за самообразовање уз помоћ литературе.

Задаци:

Проширивање знања на основу свих одобрених уџбеника и шире ако је потребно.

Начин остваривања програма:

Број часова допунске наставе се одређује сваке године у складу са структуром одељења и интересовањима ученика. Знања се проширују из свих одобрених уџбеника за тај разред.

-Конкретни циљеви, задаци и начин остваривања програма зависе од ученика

Историја

Годишњи фонд часова:4

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА-Историја

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	1
2.	ЕВРОПА И СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	1
3.	ЕВРОПА , СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕУ ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	1
4.	ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ НОВОМ ВЕКУ	1
УКУПНО		4

Допунска настава

Циљеви:

Допунску настава похађају ученици који заостају у савлађивању програма, па је циљ да ти ученици стекну основна знања, са акцентом на најбитнија дешавања у средњем веку и на основне карактеристике тог периода.

Задаци:

Да ученици стекну основна знања о периоду средњег века

Начин остваривања програма:

Број часова допунске наставе се одређује сваке године у складу са структуром одељења и узроцима недовољног напретка ученика.

-Конкретни циљеви, задаци и начин остваривања програма зависе од ученик.

Годишњи фонд часова: 5

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА - Историја

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
--------------------------	--------------------	---------------------

1.	ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	1
2.	ЕВРОПА И СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	1
3.	ЕВРОПА, СРЕДОЗЕМЉЕ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ	2
4.	ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКЕ ЗЕМЉЕ У РАНОМ НОВОМ ВЕКУ	1
УКУПНО		5

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

ГЕОГРАФИЈА

Разред: шести разред

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма

Исходи

- успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса;
- одређује математичко географски положај на Земљи;
- анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте;
- оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе;
- анализира компоненте популационе динамике и њихов утицај на формирање укупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света;
- анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група;
- анализира географски положај насеља;
- објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету;

- доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима;
- уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности;
- доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине;
- вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету;
- објасни политичко географску структуру државе;
- представи процесе који су довели до формирања савремене политичко-географске карте света;
- објасни како се издвајају географске регије;
- илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.
- објасни како се издвајају географске регије;
- илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.

САДРЖАЈИ

ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА (препоручена дистрибуција часова је 3)

Друштвена географија, предмет проучавања и подела.

ГЕОГРАФСКА КАРТА (препоручена дистрибуција часова је 11)

Географска/картографска мрежа.

Географска ширина и географска дужина, часовне зоне.

Појам карте и њен развој кроз историју.

Елементи карте (математички, географски и допунски). Картографски знаци и методе за представљање рељефа на карти.

Подела карата према садржају и величини размера.

Оријентација у простору и оријентација карте, мерење на карти, сателитски навигациони системи.

СТАНОВНИШТВО (препоручена дистрибуција часова је 8)

Основни појмови о становништву: демографски развитак и извори података о становништву.

Број и распоред становништва на Земљи.

Природно кретање становништва.

Миграције становништва.

Структуре становништва: биолошке и друштвено-економске.

Савремени демографски процеси у Србији, Европи и свету.

НАСЕЉА (препоручена дистрибуција часова је 8)

Појам и настанак првих насеља.

Положај и географски размештај насеља.

Величина и функције насеља.

Типови насеља.

Урбанизација.

Град - унутрашња структура и односи са околним простором. Село и рурални процеси

ПРИВРЕДА (препоручена дистрибуција часова је 11)

Привреда, привредне делатности и сектори привреде.

Пољопривреда и географски простор.

Индустрија и географски простор.

Саобраћај, туризам и географски простор.

Ванпривредне делатности.

Развијени и неразвијени региони и државе и савремени геоекономски односи у свету.

Концепт одрживог развоја.

ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ (препоручена дистрибуција часова је 13)

Појам и настанак првих држава.

Географски положај државе.

Величина и компактност територије државе.

Појам и функција државних граница.

Главни град.

Облик владавине.

Политичко-географска карта Европе после Другог светског рата. Политичко географска карта света после Другог светског рата. Територијални интегритет и спорови.

Интеграциони процеси.

ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ (препоручена дистрибуција часова је 18)

Географске регије и регионална географија. Положај и границе Европе.

Природне карактеристике Европе. Становништво Европе.

Насеља Европе.

Привреда Европе.

Географске регије Европе.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Тема **Друпитво и географија**, ученици треба да се упознају са општим предметом проучавања ове, веома широке обласи географије. Друштвена географија представља систем географских дисциплина, које се, свака из свог угла, баве односом човека (друштва) и географског простора (географске средине) у најширем смислу. С тим у вези, треба да се упознају са друштвено-географским дисциплинама и њиховим предметима проучавања (нпр. географија становништва, географија насеља у оквиру ње урбана и рурална географија, економска, политичка географија итд.), као и са њиховим везама са другим географским дисциплинама и другим наукама. На реализацији првог исхода, који се односи на успостављање веза између физичко-географских и друштвено географских објеката, појава и процеса, ради се током читаве године, а исход се остварује на крају шестог разреда.

Тема **Географска карта** чини скуп знања и вештина којима ученици треба да овладају у настави географије, а односе се на познавање географске карте, њено практично коришћење и начине оријентисања у простору.

На првим часовима потребно је објаснити и усвојити појмове меридијани (подневци), паралеле (упоредници), екватор и гринич. При обради садржаја о картографској/географској мрежи неопходно је користити глобус, индукциони глобус и карту света. Након усвајања ових појмова и демонстрације на глобусу и географској карти света акценат се ставља на одређивање географске ширине и географске дужине, односно угаоно растојање неке тачке на Земљиној површини у односу на екватор и гринички меридијан. Од изузетног је значаја оспособити ученике да самостално одређују географску ширину и дужину задатих тачака на глобусу, географској карти света и Србије. При обради ових садржаја логична је корелација са математиком, посебно када одређујемо угаоно растојање тачке на Земљиној површини у односу на почетни меридијан и почетну паралелу.

На наредним часовима потребно је да ученици усвоје и разумеју појам географске карте, а затим истаћи да свака географска карта мора да садржи математичке, географске и допунске елементе. Када је реч о математичким елементима карте посебно је важно објаснити како се помоћу размера карте и размерника одређује однос растојања на карти и стварних растојања у природи, како се врше различита мерења на карти и како се деле карте према величини размера. Треба истаћи да се у обради ових садржаја успоставља корелација са математиком.

При обради препоручених садржаја о географским елементима карте неопходно је објаснити да се они на географској карти представљају картографским знацима (линијским, контурним и ванразмерним) и да се њихово објашњење налази у легенди карте. Треба оспособити ученике да тумаче различите картографске знаке.

Нарочито је битао објаснити како се представља рељеф на географским картама, применом различитих метода (изохипси, боја, сенчења и шрафирања). Потребно је научити шта су изохипсе, како се нагиб терена доводи у везу са растојањем међу изохипсама, шта су изобате, који облици рељефа се представљају различитим нијансама зелене, браон и плаве боје, чему служи висинско дубинска скала у легенди карте. Комбинацијом различитих метода за представљање рељефа ученици стичу представу о његовој конфигурацији, а истиче се трећа димензија у простору.

Од изузетаог је значаја оспособити ученике да читају, тумаче и анализирају општегеографске и тематске карте. На тај начин долази до изражаја самосталност у раду ученика и усавршава се вештина практичне примене географске карте.

При обради садржаја везаних за оријентацију у простору неопходно је повезаш већ постојеће знање о начинима оријентације помоћу Сунца, звезде Северњаче, маховине на дрвету, година итд., и усвојити нова знања о оријентацији помоћу компаса, географске карте и компаса.

Тема **Становништво** чине садржаји који трешрају основне појаве и процесе у развоју становништва и њихове просторне карактеристике. Ученике треба упознати са одликама и факторима демографског развоја, распоредом становништва на Земљи, као и његовим структурним обележјима.

На уводном часу посвећеном овој теми препоручује се да нагласак буде на обради основних појмова о становништву, значају његовог проучавања, као и основним изворима података. У наставној јединици која обрађује број становника на Земљи неопходно је указаш на основне карактеристике популационе динамике у прошлости и данас, уз издвајање карактеристичних простора са популационим порастом и падом. Приликом обраде теме која се односи на распоред становништва на Земљи ученике је потребно упознаш са појмовима екумена и анекумена, као и са појмом густина насељености, уз издвајање обласи велике и мале густине насељености у свету, Европи и Србији. Како је распоред становништва условљен различитим физичко-географским карактеристикама средине, код ученика треба развијаш свест о значају улоге човека у простору у којем живи, али и обратао.

Када је реч о садржајима који се односе на компоненте популационе динамике (природно и миграционо кретање) препоручује се да се поред основних термина и процеса, ученици упознају и са одређеним показатељима. Наиме, неопходно им је представиш начине израчунавања стопа наталитета, морталитета и природног прираштаја, али на један једноставан, њима прихватљив и разумљив начин, кроз примере из света и Србије. Обрадом садржаја о миграцијама становништва препоручује се да се нагласак стави на појам, врсте, узроке и последице ових кретања, као и на значај ових процеса за савремени демографски развој.

На наредним часовима ученике треба упознаш са поделом становништва према одређеним карактеристикама, односно основним структурним обележјима. Препоручује се да се ова обимна целина о структурама становништва подели на две подцелине ради лакше обраде

и разумевања и то на биолошке и на друштвено економске структуре. Приликом обраде садржаја који се односи на биолошке структуре, неопходно је објаснити старосно полну (бројчани однос мушкараца и жена у свету, старост становништва, као и њен графички приказ старосно полну пирамиду) и расну структуру становништва (основне и мешовите типове раса и њихово географско распрострањење). Приликом обраде садржаја који се односи на друштвено економске структуре неопходно је ученике упознати са економском структуром, зашм образов- ном структуром (писменост, завршени степен формалног образовања), етничком структуром (најбројнији народи света и њихово географско распрострањење), верском структуром (највеће светске религије, њихова основна обележја и географско распрострањење религија), језичком структуром (најзаступљенији језици света, географско распрострањење језика у свету). Кроз обраду садржаја структурама становништва ученицима се указује на различитости социјалних, етничких и културних група што је важан корак у подстицању толеранције и солидарности.

Тема **Насеља** у оквиру ове теме предвиђено је да се ученици упознају са основним појавама и процесима (законитостима) у развоју насе- ља у Србији, Европи и свету. У првим наставним јединицама потребно је *дефинисати појам насеља*, а зашм и направити *преглед најстаријих насељана* свету, али и на тлу Србије. У обради ових садржаја логична је корелација са историјом, посебно када се помињу најстарија насеља у свету (нпр. градови у долинама река, у Палестини, Месопотамији, Египту и сл.), али и на територији Ср- бије (нпр. Лепенски вир, Винча и винчанска култура). Проблематика *географског положаја насељане* одвојива је од њиховог *постанка*, јер на положај и генезу насеља утичу пре свега природни услови и фактори (вода, земљиште и сл.), али и историјске околности, као и функције.

У наставним јединицама које се баве *величинам насељанај*- важније је скренуш пажњу на популационе величине. Такође је смислено број становника повезати са површинама које различита насеља заузимају, са густином насељености, те направити разлике (нпр. разбијена села наспрам милионских градова). Иако ученике не треба оптерећиваш фактографским подацима, потребно је да они стекну представе о основним квантитативним показатељима, као што је популациона величина градова. Тако нпр. Дивчибаре (141 становник), Куршумлијска бања (106) и Алексиначки рудник (1.300) су градска насеља у Србији (око 9 мил. ст.), а градско насе- ље је и Град Мексико (око 9 мил. ст.), чије шире градско подручје има преко 20 милиона становника.

Када је реч о *функцијама насеља* потребно је разликоваш пољопривредну, индустријску, административну, културну, тури- стичку итд. Ове разлике могу се представити и као један од критеријума за разликовање *типова насеља*. У обради типова насеља важно је објаснити најосновнију поделу на села и градове. Кроз ову поделу акценат треба да буде на критеријумима разликова- ња села и градова: популациона величина, густина насељености, структуре становништва, старосна, образовна, социоекономска, изграђеност и физички изглед насеља, веза са природном средином, начин живота, административни значај, доминантне функције насеља. Подједнако је важно и указаш им на то да постоје и прелазне форме насеља која су између ове две осневне категорије (приградска насеља или општински центри или насеља са специ- фичним функцијама, нпр. туристичком и сл.).

Акцентат треба ставиш на *процесе у развоју насеља* (урбанизација уз паралелне процесе депопулације и деаграризације села). Препоручује се упознавање ученика са појмовима *урбанизације* и *денотлацнје*, док се појам деаграризације може обрадити само као *напуштање пољопривреде*. Кроз читаву тему важно је нагласити да се сва насеља мењају временом развијају се, нестају (гасе се) или мењају своје функције.

Процес *урбанизације* потребно је сагледаш кроз његове елементе - демографске, функционалне и сл., а посебно доведи у везу са миграцијама из руралних насеља и напуштањем пољопривреде у њима. У склопу процеса урбанизације треба поменути и *мегаполисе и конурбације*.

У вези са овим процесима јесу и *унутирградске просторне и социо економске разлике*, које су последица урбанизације. Ове разлике односе се на издвајање *централне пословне зоне* (*центра града, урбаног језгра*) и слабије урбанизоване *периферије*, која личи на село. У великим градовима посебно на западу постоје сламови сиротињске четврти, наспрам богатих делова града, који су често у непосредном суседству. Ово је последица *стихијског развоја*.

Под појмом *односа града са околним простором* мисли се на утицај града на окружење. Он опслужује окружење разним функцијама (нпр. административна, здравствена, културна итд.), али истовремено и привлачи елементе окружења, радну снагу, сталне или дневне миграције, сировине, шири изграђене просторе...). Мањи градови утичу на мањи околни простор. За разлику од њих, светски (глобални) градови утичу на регије, континенте, свет (нпр. Њујорк и Лондон у којима су светске берзе на којима се одређују цене пољопривредних производа у читавом свету).

Важно је нагласиш да су *процеси урбанизације* вези са *руралним процесима*. Под руралним процесима мисли се на процесе *натпитања* (депопулације) *руралних насеља*, *натпитања пољопривреде у њима* (деаграризације), као и на *преображај руралних насеља* у близини градова, тако да све више добијају одике града.

За ученике шестог разреда може биш тешко разумевање појмова „критеријума за поделу насеља” и „функција” насеља, али им се они могу приближити различитим примерима у традиционалном српском селу већина становника се бавила земљорадњом и сточарством, а данас више не, већ се становници руралних насеља или пресељавају у град, где раде друге послове (најчешће услужне делатности), или свакодневно путују на посао из села у суседни град. Пример могу биш и индустријски градови, где велики део становника ради у доминантној производњи (нпр. у аутомобилској индустрији у Крагујевцу), док су Београд и Нови Сад градови услуга (терцијарног и кварталног сектора). У том смислу, могу се поменути и туристички градови или рударски и слично.

Акцентат ове наставне теме треба да буде на *законитостима процеса који мењају насеља*. Овим процесима требало би да се обједине сви елементи ове наставне теме. Такође, корелације са претходном темом становништво, као и са осталим темама које следе (Привреда, Држава и интеграциони процеси, Географија Европе) су незаобилазне. Након што усвоје основне појмове и законитости, од ученика се очекује да препознају и описују

појаве и процесе у развоју насеља кроз примере из локалне средине, Србије, Европе и света.

Тема **Привреда** чине садржаји из обласи економске географије у оквиру којих ученици треба да се упознају са основним појмовима о привреди, факторима развоја привреде и појединих привредних делатности, утицајем привреде на географски простор, концептом одрживог развоја и да се уведу у регионалне разлике у развоју светске привреде.

На уводном часу посвећеном овој теми препоручује се обрада појмова привреде, привредних делатности и сектора привреде као и појмова природна и географска средина. На наредним часовима ученици ће се упознати са структуром привредних сектора, природним и друштвеним факторима њиховог развоја и утицајима на географски простор (животну средину) најважнијих привредних грана у склопу сваког сектора (пољопривреде у склопу примарног сектора, индустрије у склопу секундарног, саобраћаја и туризма у склопу терцијарног сектора). У обради непривредних делатности (квартарни сектор) ученицима треба истаћи да услед развоја информационо-комуникационих технологија и аутоматизације индустријских процеса све већи број људи у свету прелази да ради у овом сектору и да је број запослених у њему показатељ економске развијености државе.

У обради економско-географских садржаја, осим разјашњења природних и друштвених фактора развоја привреде, важно је да ученици разумеју да су велике разлике у степену економске развијености држава и појединих регија у оквиру једне државе узроци просторне покретљивости (миграција) становништва.

Настава географије треба да допринесе да ученици правилно разумеју односе привреде и географског простора. У том смислу треба избећи погрешно разумевање привреде као фактора нужне деградације природе. Где год постоје могућности, треба искористити поучне примере у локалној средини (нпр. испуштање у реке загађујућих материја из фабричких постројења, пречишћавање воде, површински копови угља, рекултивација, ветропаркови, дивље депоније, адекватно збрињавање комуналног отпада - постројења за сепарацију, рециклажу, итд.). У светлу концепције одрживог развоја треба показати да се правилним односом према географској средини постиже и економска развијеност уз истовремено побољшање стања квалитета живота средине и смањење социјалних разлика у друштву и тај став илустровати примерима из развијених европских земаља.

У обради привредно развијених и неразвијених региона и држава у свету ученицима треба разјаснити услове природне средине (географски положај, постојање привредних ресурса, итд.) и друштвено-историјске и савремене узроке ових (политичких и економских) односа.

Тема **Државни интеграциони процеси** треба ученика да упозна са политичко-географским карактеристикама државе, дефинише појам државе, њене елементе и укаже на време и место настанка првих држава у свету. Приликом проучавања државне границе, као линије која раздваја суверене државе, треба указати на ефекте које оне остварују у простору у зависности од функције (баријерна, филтрирајућа, контактна, интеграциона). Анализа територије државе треба да се заснива на посматрању њене површине и компактности као и ефектима који произилазе из тих карактеристика. Према површини

територи- је треба извршиш класификацију држава од оних највећих (гигантских), до најмањих (микро државе). Битна напомена је да не постоји опште прихваћена класификација, тако да је на наставнику да сам изабере. У случају компактносш треба да се узме у обзир да ли су у питању државе које имају компактну или фрагменшрану (издељену) територију. У оквиру садржаја који говори о државама са фрагменшраном територијом треба дефинисаш појмове *енклаеаи ексклаваи* навести примере. Свака држава има своју престоницу (главни град). За ученика је важно да се упозна са појмом и функцијама главног града, разлосима зашто се премештају као и типовима престоница (европски и амерички). Када се говори о географском положају државе, важно је да се дефинише појам географског положаја, наведу његове компоненте (математичко-географски положај, физичко-географски положај, економско-географски положај, саобраћајно географски положај, друштвено-географски положај). Важна карактеристика државе, са којом би требало упознати ученика, је и начин на који она бира свог председника као и који облици владавине постоје (монархије, републике). Посредством географских карата ученик би требало да се упозна са настанком нових самосталних држава након Другог светског рата као и процесима који су довели до тога. На нивоу од неколико примера упознаш ученика са примерима нарушавања територијалног интегритета државе где треба поред изабраних примера из света (Тајван, Арапско-израелски спор, Кашмир, итд.) навесш и пример Косова и Метохије. Интеграциони процеси издвојени су као посебан појам с обзиром на њихов значај који имају за државу. У склопу ове јединице, важно је ставиш акценат на мотиве (интересе) интеграционих процеса - економске, политичке, војно стратегијске итд. Указаш на значајне међународне организације које су пример интеграционих процеса (ЕУ, УН, НАТО пакта и сл.).

Тема **Географија Европе** након обраде друштвено-географских појава и процеса, ученици се уводе у садржаје регионале географије као трећег субсистема географских наука. На првом часу у склопу ове наставне теме ученици уче шта је предмет проучавања регионалне географије и које је њено место у систему географских наука. Ученици треба да увиде да знања која су стицали из опште (физичке и друштвене) географије сада налазе примену у регионалној географији будући да су географске регије јединствене (непоновљиве), континуиране (непрекинуте) и ограничене просторне целине које су одређене (детерминисане) склопом природних и друштвених објеката, појава и процеса.

У програму наставе и учења за шесш разред основне школе планирано је да се направи увод у регионалну географију Европе. Наставна тема *Географија Европе* обухвата основне појмове о континешу: географски положај, границе и величину, природне одлике и друштвене одлике и то према шеми како су проучаване друштвено-географске теме: Становништво, Насеља, Привреда и Географске регије Европе. Географске регије Европе појединачно, карактеристичне државе Европе и Европска Унија обрађиваће се токомседмог разреда који је цео посвећен регионалној географији света.

Корелација са другим предметима

Биологија

Историја

Математика

Информатика и рачунарство

Физичко и здравствено васпитање
Ликовна култура

Уџбеници

Географија за шести разред „Креативни центар“ Драган Милошевић, Јована Тодорић, Мирослав Маркићевић.

Литература

- Географија и радна свеска за шести разред основне школе.
- Група аутора: Школски географски атлас, за ученике од петог до осмог разреда основне школе, Београд, завод за уџбенике и наставна средства.
- Група аутора: Астрономски атлас, Београд, завод за уџбенике и наставна средства.

Стандарди

ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА

1. Основни ниво

ГЕ. 1.1.1. зна да географија проучава и природу и људско друштво

2. Средњи ниво

ГЕ. 2.1.1. зна да разликује и именовати географске дисциплине

3. Напредни ниво

ГЕ. 3.1.1. може да уочи повезаност географије и географских дисциплина са другим наукама

ГЕОГРАФСКА КАРТА

Основни ниво

ГЕ. 1.2.1. анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте;

Средњи ниво

ГЕ. 1.2.2. оријентише се у простору користећи компас, географску карту и сателитске навигационе системе;

Напредни ниво

ГЕ. 1.2.3. одређује математичкогеографски положај на Земљи;

СТАНОВНИШТВО

Основни ниво

ГЕ. 1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред

ГЕ. 1.3.2. зна појмове наталитета, морталитета и природног прираштаја

ГЕ. 1.3.3. зна да наведе основне структуре становништва (полна, старосна, расна, национална, верска, образовна, професионална)

Средњи ниво

ГЕ. 2.3.1. разликује и објашњава кретање становништва (природно и механичко) и структуре становништва

ГЕ. 2.3.2. на општегеографској и тематској карти моћи ће да покаже области на Земљи у којима су услови за живот становништва најповољнији, а у којима су неповољн

ГЕ. 2.3.3. моћи ће да наведе континенте, регије и државе у којима је висок и низак природни прираштај

Напредни ниво

ГЕ. 3.3.1. разуме појам миграције и наводи узроке и последице миграција у свету и Републици Србији

ГЕ. 3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља

ГЕ. 3.3.3. уме да одреди густину насељености континената и држава света

НАСЕЉА

Основни ниво

ГЕ. 1.4.1. зна појам екумене и њене границе

Средњи ниво

ГЕ. 2.4.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља

ГЕ. 2.4.2. може да наведе природне и друштвене факторе који утичу на густину насељености

ГЕ. 2.4.3. моћи ће да наведе континенте, регије и државе у којима је висок и низак природни прирашта

Напредни ниво

ГЕ. 3.4.1. разуме узроке и последице урбанизације и повезивања насеља у урбане системе (конурбације, мегалополиси)

ПРИВРЕДА

Основни ниво

ГЕ. 1.5.1. дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и привредне гране

ГЕ. 1.5.2. разликоваће обновљиве и необновљиве природне ресурсе

ГЕ. 1.5.3. знаће да су ваздух, вода и земљиште основни природни ресурси неопходни за живот на Земљи

Средњи ниво

ГЕ. 2.5.1. може да објасни појам производње и привреде

ГЕ. 2.5.2. разликоваће привредне делатности и привредне гране

Напредни ниво

ГЕ 3.5.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привреде и привредних делатности

ГЕ. 3.5.2. разуме да је индустријализација узрок загађивања ваздуха, површинских и подземних вода и земљишта

ГЕ. 3.5.3. умеће на карти света и Европе да покаже привредно развијене и неразвијене регије и државе

ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ

Основни ниво

ГЕ. 1.6.1. зна да именује међународне организације у свету

Средњи ниво

ГЕ. 2.6.1. зна да објасни појам глобализација, колонизација, неоконолизам, Европа без границе

Напредни ниво

ГЕ. 3.6.1. разумеће значај политичког и економског повезивања држава Европе (ЕУ) и света

ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ

Основни ниво

ГЕ. 1.7.1. знаће порекло назива Европе, величину Европе и њено простирање

ГЕ.1.7.2. умеће на географској карти Европе да одреди водене и копнене границе европског континента

ГЕ. 1.7.3. моћи да наведе веће реке, планине и градове у Европи

ГЕ. 1.7.4. препознаје основне појмове о становништву

Средњи ниво

ГЕ. 2.7.1. моћи на географској карти Европе да уочи облике разуђености обала, рељефа и именује их

ГЕ. 2.7.2. препознавање на географској карти Европе основне облике рељефа

ГЕ. 2.7.3. знаће основне одлике и разликоваће национални и верски састав становништва Европе

Напредни ниво

ГЕ 3.7.1. разумеће саобраћајни значај Дунава за државе кроз које протиче

ГЕ. 3.7.2. разумеће значај мора за живот људи и њихове делатности

ГЕ. 3.7.3. зна географски распоред биљних и животињских врста европског континента, њихову хоризонталну и вертикалну распрострањеност (арктичку пустињу, тундру, степу, четинарску и листопадну шуму) и њихов значај.

Активности ученика

Посматра (уочава видне карактеристике основних објеката, појава и процеса у простору); описује (вербално или ликовно изражава спољашња и унутрашња запажања); процењује (самостално одмерава); групише (уочава сличности и различитости ради класификовања); прати (континуирано посматра); бележи (графички, симболички и електронски бележи опажања); практикује (у настави, свакодневном животу, игри и раду; експериментише); истражује (испитује својства и особине, везе...); сакупља (прави колекције, збирке, албуме...); ствара (креативна продукција; учествује у активностима у оквиру мини пројекта – осмишљава, реализује и презентује...

Активности наставника

Организује наставни процес (усклађује циљеве и задатке, планира садржаје, средства, методе рада и друго што ће увести у наставни процес у одређеном сегменту времена); реализује наставни процес у свим његовим сегментима ствара прилике за учење, презентира садржаје, води циљни разговор, омогућује примену стечених вештина, даје повратне информације...); партнер у педагошкој комуникацији (одговара на питања ученика, поставља питања, помаже ученику да организује своја размишљања и да прецизира своје исказе...); партнер у афективној комуникацији са децом (помаже им да упознају и прихвате своје и емоције других, разговара са децом када им је потребна помоћ, сарађује са родитељима, психологом и другим релевантним особама када је то у интересу дебата...); мотивише ученике и подржава и развија њихова интересовања; прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће; учествује у регулисању социјалних односа у разреду; прати ефекте сопственог рада, истражује нове могућности унапређивања сопственог рада...

Упутство за формативно и сумативно оцењивање

Опис постигнућа садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих

У опису ангажовања ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.

Препорука за даље напредовање садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљ

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, усменог и писменог изражавања. Један од најважнијих циљева допунске наставе је свакако што веће ангажовање и мотивисање ученика са потешкоћама у учењу.

Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или се уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

Исходи

- успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса;
- доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима;
- илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе.

Допунска настава

ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА

Годишњи фонд часова:9

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА-ГЕОГРАФИЈА

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Географска карта	2
2.	Становништво	2
3.	Насеља	2
4.	Привреда	1
5.	Држава и интеграциони процеси	1
6.	Географија Европе	1
УКУПНО		9

Биологија

Разред: шести

Годишњи фонд часова 72 часа

Недељни фонд 2

Циљ

Циљ наставе и учења биологије је да ученик изучавањем живих бића у интеракцији са животном средином и биолошких процеса развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

Задаци наставе биологије су:

- развијање љубави према природи и осећања дужности да је очувају за себе и будуће генерације;
- развијање основне научне писмености,логичког расуђивања,објективности и критичког мишљења;
- упознавање спољашње средине и основне унутрашње грађе
- развијање одговорног односа према животињама;
- разумевање еволутивног развоја живог света;
- упознавање еколошких појмова
- образовање за животну средину

- развијање потреба и могућности личног ангажовања у заштити животне средине
- усвајање и примена принципа одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину
- развијање хигијенских навика и здравствене културе.

Исходи

По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:

ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА

- упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелије и нивоу организма;
- повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма;
- одреди положај органа човека и њихову улогу;
- цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама;
- користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање готових и самостално израђених препарата;
- хумано поступа према организмима које истражује;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како учи и где та знања може да примени.

ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ

- направи разлику између животне средине, станишта, популације, екосистема и еколошке нише;
- размотри односе међу члановима једне популације, односе између различитих популација, као и односе између различитих популација на конкретним примерима;
- илуструје примерима међусобни утицај живих бића и узајамни однос са животном средином;
- повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по њу и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине;
- хумано поступа према организмима које истражује;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како учи и где та знања може да примени.

НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА

- истражи утицај средине на испољавање особина, поштујући принципе научног метода;
- идентификује примере природне и вештачке селекције у окружењу и у задатом тексту/илустрацији;
- повеже еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцијом;
- хумано поступа према организмима које истражује;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како учи и где та знања може да примени.

ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА

- групише организме према особинама које указују на заједничко порекло живота на Земљи;
- одреди положај непознате врсте на „дрвету живота“, на основу познавања општих карактеристика једноћелијских и вишећелијских организама;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;

- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како учи и где та знања може да примени.
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ
- прикупи податке о радовима научника који су допринели изучавању људског здравља и изнесе свој став о значају њиховог истраживања;
- одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција;
- доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци;
- збрине површинске озледе коже, укаже прву помоћ у случају убода инсеката, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како учи и где та знања може да примени.

САДРЖАЈИ

ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА 36

Грађа живих бића – спољашња и унутрашња

Грађа људског тела: хијерархијски низ од организма до ћелије.

Једноћелијски организми – бактерија, амеба, ћелија квасца. Удруживање ћелија у колоније.

Вишећелијски организми – одабрани примери гљива, биљака и животиња.

Основне животне функције на нивоу организма: исхрана, дисање, транспорт и елиминација штетних супстанци, размножавање.

Разлике у грађи биљака, гљива и животиња и начину функционисања, као и сличности и разлике у обављању основних животних процеса. Откриће ћелије и микроскопа.

Основна грађа ћелије (мембрана, цитоплазма, једро, митохондрије, хлоропласти).

Разлика између бактеријске, и биљне и животињске ћелије. ћелијско дисање, стварање енергије, основне чињенице о фотосинтези.

ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ 16

Популација, станиште, екосистем, еколошке нише, адаптације, животне форме, трофички односи – ланци исхране.

Абиотички и биотички фактори. Значај абиотичких и биотичких фактора. Антропогени фактор и облици загађења.

Угрожавање живих бића и њихова заштита.

НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА 6

Наследни материјал (ДНК, гени). Телесне и полне ћелије. Пренос наследног материјала.

Наследне особине (веза између гена и особина, утицај спољашње средине).

Индивидуална варијабилност.

Природна селекција на одабраним примерима. Вештачка селекција. Значај гајених биљака и припитомљених животиња за човека.

ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА 6

Постанак живота на Земаи (прве ћелије без једра, постанак ћелија са једром и појава вишећелијности).

„Дрво живота” (заједничко порекло и основни принципи филогеније, сродност и сличност).

Организми без једра. Организми са једром.

Положај основних група једноћелијских и вишећелијских организама на „дрвету живота”.

ЧОВЕК И ЗДРАЉЕ 8

Обољења која изазивају, односно преносе бактерије и животиње. Бактерије и антибиотици.

Путеви преношења заразних болести.

Повреде и прва помоћ: повреде коже, убоди инсеката и других бескичмењака, тровање храном, сунчаница, топлотни удар. Превенција и понашање у складу са климатским параметрима.

Последице болести зависности – алкохолизам.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм Биологије за шести разред је део спиралног програма Биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода.

Спирални програм подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација, до којих долази самостално уз подршку наставника. У сваком наредном разреду количина информација – знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходном разреду, уз постепено појачавање захтева. На тај начин се знање постепено проширује и продубљује, одмосмо гради.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи Биологију и друге предмете. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у пет области предмета: Јединство грађе и функције као основа живота, живот у екосистему, Наслђивање и еволуција, Порекло и разноврсност живота и човек и здравље. (Исходи за шесту област Посматрање, мерење и експеримент у биологију су распоређени у претходних пет, сходно планираним активностима.)

Достизање исхода води развоју предметних, свих каучених, општих међупредметних компетенција и остваривању образовних стандарда. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа. За израду исхода коришћена је ревидирана Блумова таксономија. Исходи су формулисани на нивоу примене као минимуму.

Важна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода је да је настава усмерена на учење у школи. Ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из биологије и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;
- кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

Учећи на овај начин, ученик стиче нове вредности јер наставник поставља другачије захтеве.

Корелација

– биологија 5, хемија, ликовна култура, информатика и рачунарство, географија, математика, српски језик, физичко и здравствено васпитање.

Уџбеник

Бошковић, Д., *Биологија – уџбеник за 6. разред основне школе*. Београд: БИГЗ школство;

Стандарди

БИ.1.1.1, БИ.1.6.2, БИ.1.6.3, БИ.2.6.1, БИ.2.6.3, БИ.3.6.1, БИ.3.6.2.

БИ.1.4.1, БИ.2.4.1, БИ.1.4.2, БИ.3.4.2, БИ.1.4.3, БИ.1.4.4, БИ.2.4.4, БИ.3.4.4, БИ.3.4.5.

БИ.1.3.1, БИ.3.3.1, БИ.1.3.2, БИ.2.3.2, БИ.2.3.3, БИ.3.3.3, БИ.2.3.4, БИ.1.3.5.

БИ.1.1.4, БИ.2.1.4, БИ.2.1.4, БИ.3.1.2, БИ.3.1.3, БИ.3.6.2.

БИ.1.2.4, БИ.1.5.4, БИ.2.5.4, БИ.3.5.5,

БИ.1.6.1, БИ.1.6.3, БИ.2.6.3, БИ.3.6.1.

Активности наставника

Обухватају различите активности наставника у току часа (као предавач, демонстратор, активни учесник у дебати, координатор ученичких активности, ауторитет у образовном и васпитном смислу итд.).

Активности ученика

Обухватају различите ученичке активности у току часа: посматрање, бележење, закључивање, експериментални рад, анализирање, класификовање, упоређивање и сл.

Формативно и сумативно оцењивање

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са правилником, и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовноваспитном раду (у даљем тексту: дневник), а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са правилником.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења. Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое циљева учења и начине оцењивања.

У вредновању наученог, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања. На интернету, коришћењем кључних речи outcome assessment (testing, forms, descriptive/numerical), могу се наћи различити инструменти за оцењивање и праћење.

У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Када је у питању нпр. практичан рад (тимски рад, пројектна настава, теренска настава и слично) може се применити табела у којој су приказани нивои постигнућа ученика са показатељима испуњености. Наставник треба да означи показатељ који одговара понашању ученика.

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

У процесу оцењивања добро је користити портфолио (збирка докумената и евиденција о процесу и производима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења портфолија су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, подстиче развој ученика, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика. Употребу портфолија отежавају недостатак критеријума за одабир производа учења, материјално-физички проблеми, време, финансијска средства и велики број ученика. Већи број ометајућих фактора је решив успостављањем сарадње наставника са стручним сарадником у прикупљању прилога и успостављању критеријума оцењивања, уз коришћење Блумове таксономије.

Како ни један од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Једино тако наставник може да сагледа слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад. Све што се покаже добрим и корисним наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а све што се покаже као недовољно ефикасним и ефективним требало би унапредити.

МАТЕМАТИКА

Разред: шести

Годишњи фонд часова 144

Недељни фонд часова 4

Циљ

Циљ наставе математике у основној школи јесте :да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање;као и да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

Задаци наставе математике јесу:

- да ученици стичу знања неопходна за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу;
- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивања у рад;
- да развија ученикову способност посматрања ,опажања и логичког , критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;
- да развија културне ,радне , етичке и естетске навике ученика као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком , јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима ,релацијама и пресликавањима,
- да ученици савладају основне операције са природним,целим, рационалним и реалним бројевима као и основне законе тих операција;
- да ученици упознају равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;
- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних навика и допринесе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности као што су: истинољубивост,упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, и смисао за самосталан рад;
- да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесу формирању правилног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.

Оперативни задаци:

Ученике треба оспособити да:

- схвате потребу увођења негативних бројева, структуру скупова целих и рационалних бројева
као појмове супротног броја, рационалног броја и апсолутне вредности броја;
- усвоје основне рачунске операције у скуповима Z и Q и довољно увежбају извођење тих операција уз коришћење њихових својстава;
- могу да читају, састављају разне једноставније изразе са рационалним бројевима и израчунају њихову вредност;
- упознају и умеју да решавају једноставније једначине и неједначине у скупу рационалних бројева;
- разумеју процентни начин изражавања и могу да примене у практичним задацима;
- познају класификацију троуглова и четвороуглова и знају њихова основна својства;
- схвате релацију подударности и њена својства и умеју да је примењују у извођењу основних конструкција троугла и четвороугла;
- схвате једнакост површи геометријских фигура и правила о израчунавању површине троуглова, паралелограма и других четвороуглова;
- примењују правила за израчунавање површине троугла и четвороугла у разним практичним задацима ;
- усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисаних исказа; правилно коришћење речи « ако ...тада » и « ако и само ако»; увиђају потребу за доказивањем и умеју да изводе неке једноставније доказе.

Исходи

По завршеној области-теми ученик ће бити у стању да:

Цели бројеви

- прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој целе бројеве;
- одреди супротан број и апсолутну вредност целог броја;
- израчуна вредности једноставнијих бројевних израза;
- реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз.

Троугао

- класификује троуглове на основу њихових својстава;
- конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других углова;
- уочи одговарајуће елементе подударних троуглова;
- утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности;
- конструише троугао на основу задатих елемената (странице и углови);
- примени својства троуглова у једноставнијим задацима;
- одреди центар описане и уписане кружнице троугла;
- примењује особине осне симетрије, централне симетрије и транслације у једноставнијим задацима;
- правилно користи геометријски прибор

Рационални бројеви

- прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој рационалне бројеве у облику разломка и у децималном запису;
- одреди супротан број и апсолутну вредност рационалног броја;
- израчуна вредности једноставнијих бројевних израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева;
- реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева;
- примени пропорцију и проценат у реалним ситуацијама;
- прикаже податке у зависности између две величине у координатном систему (стубичасти, тачкасти и линијски дијаграм);
- тумачи податке приказане табелом и графички

Четвороугао

- класификује четвороуглове на основу њихових својстава; конструише паралелограм и трапез на основу задатих елемената (странице, углови и дијагонала четвороугла);
- примени својства четвороуглова у једноставнијим задацима;
- сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама;
- примењује особине осне симетрије, централне симетрије и транслације у једноставнијим задацима.

Површина троугла и четвороугла

- израчуна површину троугла и четвороугла користећи обрасце или расположиву једнакост.

Садржаји програма

Цели бројеви

Појам негативног броја. Скуп целих бројева (Z) цели бројеви на бројевној правој. Супротан број. Апсолутна вредност целог броја. Упоредивање целих бројева.

Основне рачунске операције с целим бројевима и њихова својства.

Рационални бројеви

Скуп рационалних бројева (Q). Приказивање рационалних бројева на бројевној правој. Уређеност скупа Q . Рачунске операције у скупу Q и њихова својства.изрази са рационалним бројевима.

Једначине и неједначине у познатих облика – решавање и примена. Процент и примена.

Троугао

Троугао; однос страница, врсте троуглова према страницама. Углови троугла, збир углова, врсте троуглова према угловима. Однос између страница и углова троугла. Конструкција неких углова (60° , 120° , 30° , 45° , 75° , 135°) подударност троуглова (интерпретација) основна правила о подударности троуглова; закључивање о једнакости аналогних елемената. Основне конструкције троуглова.

Описана кружна линија око троугла и уписана у њега, висина и тежишна дуж. Четиризначајне

тачке у троуглу и њихова конструкција.

Четвороугао

Четвороугао; врсте четвороуглова (квадрат, праугаоник, паралелограм, ромб, трапез, делтоид); углови четвороугла. Паралелограм, својства; појам централне симетрије. Врсте паралелограма; правоугли паралелограми. Конструкције паралелограма.

Трапез, својства, средња линија; врсте трапеза, једнакократи трапез. Основне конструкције трапеза.

Површина четвороугла и троугла

Појам површине фигуре – површина праугаоника.

Једнакост површина фигура. Површина паралелограма, троугла, трапеза. Површина четвороугла са нормалним дијагоналама.

У току наставне године планирана су обавезна четири једночасовна школска писмена задатка (са исправкама укупно осам часова).

Напомена: Обавезна су четири једночасовна школска писмена задатка годишње (с исправкама 8 часова).

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Ради лакшег планирања наставе даје сеоријентациони предлог броја часова по темама по моделу (укупан број часова за тему; број часова заобраду, број часова за понављање и увежбавање)

Цели бројеви (24; 9 + 15)

Рационални бројеви (45; 17 + 28)

Троугао (30; 13 + 17)

Четвороугао (20; 8 + 12)

Површина четвороугла и троугла (17; 7 + 10)

Цели бројеви. Проширивањем система N_0 , природних бројева са нулом, настаје систем целих бројева Z , као скуп који је проширен негативним целим бројевима и на који се, са N_0 , такође проширује значење операција и релација. Дидактичка мотивација да се крене са овим проширењем као првим, а не да се одмах иде на проширење до скупа Q рационалних бројева, састоји се у томе што је то проширење једноставније и што су интерпретације на бројевној правој јасније. С друге стране, прстен Z целих бројева је значајна математичка структура сама по себи, па и ту његову аутономност треба имати у виду.

Први корак у овом проширењу чини додавање негативних целих бројева скупу N_0 , а природни бројеви у том ширем скупу слове као позитивни цели бројеви. Уз то треба истаћи значење тих бројева које они имају на разним скалама (термометарској, табли

лифта, итд.). Кад је n ознака за природне бројеве, $-n$ биће ознака за негативне бројеве и при том:

n и $-n$ чине *пар супротних бројева*,

$|n|$ је *апсолутна вредност* за оба броја: n и $-n$.

Поређење целих бројева ослања се интуитивно на њиховом представљању тачкама на бројевној правој и прати представу о распореду тих тачака. Уз ту представу иде и онао усмереној дужи као "ходу" од тачке нула до тачке која представља тај број. Термин "усмерена дуж" не треба користити у актуелној настави јер то представљање остаје на нивоу графичких техника.

Сабирање у скупу Z интерпретира се као настављање "ходава" тј. настављање усмерених дужи. После рада са конкретним примерима (који би били систематски груписани и записивани, као на пример, $(-7) + 4$, $(-3) + (-5)$ итд. прелази се на дефинисање збира:

1. $m > n$: $m + (-n) = m - n$, $(-n) + m = m - n$, $(-m) + (-n) = -(m + n)$ $(-n) + (-m) = -(m + n)$,
2. $m < n$: $m + (-n) = -(n - m)$, $(-n) + m = -(n - m)$, $(-m) + (-n) = -(n + m)$ $(-n) + (-m) = -(n + m)$.

Ово рашчлањивање је издвајање типичних случајева у којима поступак сабирања увек има нешто специфично и како, уствари, изводимо сабирање конкретних бројева.

Изгорње дефиниције непосредно следи закон комутативности. Асоцијативност сабирања је одмах прихватљива кад се види као слагање "ходава", али се може и доказати у једном броју случајева (а усвим осталим доказивање дати као вежбања сврстана међу задатке). Одузимање у систему Z дефинише се као сабирање са супротним бројем, па је потребно истаћи да је сад, у овом систему, та операција увек изводљива.

После изградње система $(Z, +)$ - адитивне групе целих бројева, прелазисе на увођење множења и изградњу система $(Z, +, \cdot)$ - прстена целих бројева. Прво се дефинише множење са позитивним бројем (које се схвата као поновљено сабирање):

$$n \cdot (-m) = -n \cdot m$$

(Знак остаје исти, али се апсолутна вредност повећава n пута). Затим се осмишљава множење са -1 , као преусмеравање дужи (тј. као симетрија у односу на тачку 0). По дефиницији је:

$$(-1) \cdot a = -a.$$

Множење са $-n$ узима се као преусмеравање и повећање апсолутне вредности инпута:

$$(-n) \cdot m = -n \cdot m, \quad (-n) \cdot (-m) = n \cdot m$$

(Позитивне бројеве не треба писати као: $+n$, нити на трпавати заграде сем где се мења смисао или где би два знака стајали један уз други).

Својства комутативности и асоцијативности множења изводе се на основу ове дефиниције (опет у случају пар примера, а остали случајеви се уврсте међу задатке). Свуда прво

долазе конкретни примери множења, па се после њих дају горе наведене опште формулације. На сличан начин треба извести дистрибутивни закон.

Уврстимо и ову важну **напомену**: наративно изражавање дефиниција и својстава је дидактички врло оправдано, али оно мора да следи и за математички прецизних формулација, а не да им претходи. На крају ове теме треба да ти преглед основних својстава (која истичу структуру уређеног прстена) користећи a , b , c , итд. као ознаке за променљиве (а не оне којима се истиче знак целог броја).

Рационални бројеви. Проширење скупа Q_+ позитивних рационалних бројева тече на потпуно аналоган начин као и проширење скупа N_0 , приче му се треба позивати на одговарајуће поступке примењене услучају конструкције система Z и тиме скраћивати излагање. Кад је $r \in Q_+$, негативне рационалне бројеве треба означавати пишући $-r$ и такође избегавати непотребно натрпавање заграда. Дељење у систему рационалних бројева Q осмишљава се као множење реципрочним бројем, па треба истаћи да је сад та операција увек изводљива (сем дељења са 0, кад треба рећи да такво дељење нема смисла). На крају, систематизују се основна својства карактеристична за систем Q као за структуру која је уређено поље.

Тему **решавање једначина и неједначина** обрађивати после проширења бројевних система до скупа Q рационалних бројева. Тек са овим скупом то решавање је изводљиво без познатих ограничења (а узпроширење Z , довољно је навести решивост једначина облика $x + b = \text{сумом скуп}$). Једначина $ax + b = \text{срешава се удва корака: } ax = b - c$ (веза сабирања и одузимања), $x = (b - c) : a$ (веза множења и дељења). Пошто се лако доказује да израз ax расте са x , ако је $a > 0$, а опада ако је $a < 0$ (из $x_1 > x_2$ следи да је разлика $ax_1 - ax_2 = a(x_1 - x_2)$ позитивна за $a > 0$, а негативна за $a < 0$), решавање неједначине $ax + b > \text{сизводисе тако што се прво реши једначина } ax + b = \text{синађе њено решење } x_0$, па је тада решење ове неједначине $x > x_0$ за $a > 0$, а $x < x_0$ за $a < 0$. Дакле, примењује се иста метода коју су ученици упознали у претходна два разреда. Слично се решава и неједначина $ax + b < c$. С једне стране, овакав поступак је инструктивнији јер се истиче једно важно својство које касније следи као монотоност линеарне функције, а с друге стране решење се "лови", а не поступа се формалније истицањем еквивалентних услова. Кад се бирају нешто сложенији примери једначина и неједначина, променљива x треба да само један пут фигурише (нпр. $3 \cdot (7x - 4) = 25$ исл.). Решавајући текстуалне проблеме састављањем и решавањем одговарајућих једначина и неједначина, користи се ова врста математике услучају практичних задатака и тако сагледава њена примена.

Појму **процента** треба посветити и посебну пажњу као начину исказивања количинских односа који се јављају у свакодневној употреби. Међутим, не треба од тог стварати "процентни рачун", изводећи и памтећи посебна правила и обрасце. Једноставно, проценте треба схватити као разломке са имениоцем 100, а ученици треба да науче значење израза као што су "чини 60%", "снижено за 7%", "производња је повећана за 12,5%" итд.

Геометрија. У овом периоду наставе математике дају се дефиниције геометријских фигура: троугла, квадрата, правоугаоника, ромба, паралелограма, трапеца и четвороугла исказане истицањем њихових карактеристичних својстава (и у терминима страница и

углова). Треба истицати и логичку класификацију класа ових фигура (квадрат је правоугаоник, правоугаоник је паралелограм). У класи троуглова, осмислити релацију подударности изражавајући је преко једнакости елемената - страна и углова троугла. Извести једноставна тврђења о збиру углова у троуглу и спољашњем углу троугла, о висини као симетрали једнакокраког троугла, о односу страна и углова троугла.

Запазити да се четвороугао разлаже на троуглове, па однос подударности користи и за извођење неких лакших својстава појединих врста четвороуглова: једнакост дијагонала правоугаоника, нормалност дијагонала код ромба, узајамно половљење дијагонала паралелограма исл. Пошто ће ово бити први пример и дедуктивног закључивања, доказе треба изводити по јасном плану и са јасно истакнутим претпоставкама и процедурама доказивања. Не треба користити појам подударности примењујући га на произвољне фигуре (сем, могуће, у случају паралелограма и трапеца, кад може имати смисао разложиве подударности).

Треба се ослањати на карактеристична (и изведена) својства при извођењу једноставнијих конструкција поменутих геометријских фигура и конструкције са њима повезаним елементима (значајним тачкама, дужима, угловима). Конструкције у геометрији имају велики образовно-развојни значај јер се тиме, на овом нивоу наставе, доказује егзистенција геометријских објеката чијису елементизадати.

Једначење површина геометријских фигура осмишљава се на класични начин, ослањајући се на појмове разложиве и допунске једнакости. Сама површина фигуре схвата се као магнитуда (величина) тј. Постоји самим постојањем дате фигуре и не изражава се као однос према датој јединичној магнитуди, сем кад је тако то посебно формулисано (дајући дужине у сантиметрима и сл.). Притом се узима да су површине подударних троуглова једнаке, а за правоугаоник чије су дужине страница изражене са a и b , узима се да је његова површина $a \cdot b$. Кад су странице a и b изражене мерним бројевима, релативно дата дужинска јединица, израз $a \cdot b$ схвата се као производ бројева којим се површина изражава преко одговарајуће јединице за површину. Полазећи од површине правоугаоника, допуњавањем и разлагањем, изводе се формуле за површину паралелограма, троугла и трапеца.

Свакако треба укључити практичне примене рачунања површина реалних објеката на што, уосталом, асоцира сами назив "геометрија".

Додајмо као општу напомену да је инструктивно да се уз све садржаје наводе историјски подаци, указујући на време, прилике и значајне ствараоце у тим далеким временима, али додајући и коментаре којима се указује на предност савременог излагања математике.

Корелација са другим предметима

Физика

Хемија

Информатика и рачуноводство

Уџбеници

- В. Мићић, В. Јоцковић, Ђ. Дугошија, В. Андрић, *Математика за шести разред основне школе*, завод за уџбенике и наставна средства, Београд
- В. Мићић, В. Јоцковић, Ђ. Дугошија, В. Андрић, *Збирка задатака из математике 6*, завод за уџбенике и наставна средства, Београд
- Интерактивна табла,
- Прибор за геометрију,
- Фломастери,
- Креде у боји.

Литература

- В. Мићић, В. Јоцковић, Ђ. Дугошија, В. Андрић, *Збирка задатака из математике 6 за оне који желе и могу више*, завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2011.
- Н. Икодиновић, С. Димитријевић, С. Милојевић, Н. Вуловић, *Приручник за наставнике математике у шестом разреду основне школе*, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010.
- М. Вајукић, Р. Павлићевић, *Знам за више – Математика 6*, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010.
- Б. Маринковић, *Мала збирка занимљивих математичких задатака за “изоштравање ума”*, Архимедес, Београд.
- В. Андрић, *Математика 6*, збирка за додатну наставу и такмичења, Архимедес, Београд.
- Станоје Петровић, Јован Мартић, Милан Петковић, *Дидактичко методички приручник (За наставу математике од V – VIII разред основне школе)*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- *Одабрани задаци (задаци за математичка такмичења за ученике V и VI разреда) за младе математичаре*, Друштво математичара Србије, Београд 1991.
- *Дидактичко методско упутство за реализацију наставног програма Математике за основну школу*, Архимедес, Београд.
- Љубо Вушовић, *развијање интереса и стваралачког рада у настави математике*, Школска књига, Београд.

Стандарди

Рационални бројеви

Основни ниво

- МА.1.1.1. прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне)
МА.1.1.2. преведе децимални запис броја у разломак и обратно

МА.1.1.3. упореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно

МА.1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример $1/5$ од n , где је n дати природан број

МА.1.1.5. дели са остатком једноцифреним бројем и зна када је један број дељив другим

МА.1.5.4. одреди задати проценат неке величине

МА.1.2.1. реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану

Средњи ниво

МА.2.1.1. упореди по величини бројеве записане у различитим облицима

МА.2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа

МА.2.1.3. примени основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама

МА.2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама

МА.2.5.4. примени процентни рачун у једноставним реалним ситуацијама (на пример, промена цене неког производа за дати проценат)

Напредни ниво

МА 3.1.1. Одреди вредност сложенијег бројевног израза

МА 3.1.3. Користи бројеве и бројевне изразе у различитим ситуацијама

МА 3.2.1. Саставља и решава линеарне једначине и неједначине

МА 3.2.2. Користи особине степена и квадратног корена

МА 3.5.4. Примени процентни рачун у сложенијим ситуацијама

Троугао

Основни ниво

МА.1.3.1. влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван и угао (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве)

МА.1.3.2. влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку; уме да израчуна непознату страну правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему)

МА.1.3.3. влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; уме да израчуна обим и површину круга датог полупречника)

МА.1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања)

МА.1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа

МА.1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине, масе, времена и углова

МА.1.4.2 претвори веће јединице дужине, масе и времена у мање

Средњи ниво

МА.2.3.1. одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима

МА.2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу и да решава задатке користећи Питагорину теорему

МА.2.3.6. уочи осносиметричне фигуре и да одреди осу симетрије; користи подударност и везује је са карактеристичним својствима фигура (нпр. паралелност и једнакост страница паралелограма)

Напредни ниво

МА.3.1.1. одреди вредност сложенијег бројевног израза

МА.3.3.1. рачуна са угловима укључујући и претварање угаоних мера; закључује користећи особине паралелних и нормалних правих, укључујући углове на трансверзали

МА.3.3.2. користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеза, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише

МА.3.3.6. примени подударност и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката

Четвороугао

Основни ниво

МА.1.3.1. влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван и угао (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве)

МА.1.3.2. влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку; уме да израчуна непознату страну правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему)

МА.1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања)

МА.1.2.1. реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану

МА.1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине, масе, времена и углова

МА.1.4.2 претвори веће јединице дужине, масе и времена у мање

Средњи ниво

МА.2.2.1. реши линеарне једначине и системе линеарних једначина са две непознате

МА.2.3.1. одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима

МА.2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу и да решава задатке користећи Питагорину теорему

МА.2.3.6. уочи осносиметричне фигуре и да одреди осу симетрије; користи подударност и везује је са карактеристичним својствима фигура (нпр. паралелност и једнакост страница паралелограма)

Напредни ниво

МА.3.3.2. користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеца, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише

МА.3.3.6. примени подударност и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката

Површина четвороугла и троугла

Основни ниво

МА.1.2.1. реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану

МА.1.3.2. влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку; уме да израчуна непознату страну правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему)

МА.1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања)

МА.1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине, масе, времена и углова

МА.1.4.2 претвори веће јединице дужине, масе и времена у мање

Средњи ниво

МА.2.3.6. Користи подударност и везује са карактеристичним својствима фигура

МА.2.2.1. реши линеарне једначине и системе линеарних једначина са две непознате

МА.2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу и да решава задатке користећи Питагорину теорему

Напредни ниво

МА.3.4.1. по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима

МА.3.3.2. користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеца, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише

МА.3.3.6. примени подударност и сличност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката

Праћење и напредовање ученика

Наставник континуирано прати напредовање ученика. Постоји више начина да се утврди и процени у којој мери је ученик савладао садржаје предвиђене школским планом и програмом. Усмено излагање ученика један је од начина да наставник процени напредовање ученика, дијалог или дискусија на одређену тему између наставника и ученика. Презентација одређених садржаја по упутству наставника, израда домаћег задатка као и различити видови писменог излагања попут тестова, контролних вежби, писмених задатака који више одговарају ученицима који се теже усмено изражавају.

Активности ученика

- Да путем стицања одређених знања упознају суштину вежбаоног процеса из одређених области,
- Да савладају програмски садржај, сходно индивидуалним способностима,
- Да учествују на обавезним унутаршколским такмичењима (међуодељенска и међуразредна),
- Самостално вежбање ученика, код куће, како би стекли трајну навику за вежбањем,
- Ученици могу да учествују и на такмичењима која су у систему школских математичких такмичења Србије,
- На почетку школске године ученици се опредељују за једну од активности за које школа има услове да их реализује,
- Однос ученика према раду прати се током целе школске године и то: уредност опреме за вежбање, редовно присуствовање на часовима, доследно извршавање радних задатака, ангажовање у животу школе и своје средине и др.

Активности наставника

- Да утврди ниво заинтересованости ученика за праћење наставе математике,
- Одреди радне задатке за појединце и групе ученика,
- Утврди средства и методе за остваривање радних задатака,
- Оствари васпитне задатке кроз одговарајуће форме и методе рада,
- Прати и вреднује рад ученика,
- Да сваког ученика усмери на оне програмске садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада који одговарају његовим способностима и интересовањима,
- Да слободно и креативно изналази ефикасна решења и бира вежбе помоћу који ће ток вежбања да прилагођава специфичностима ученичких могућности и просторним и материјалним условима рада,
- Припрема ученика за такмичење.

Наставник треба да изради:

- општи глобални план рада,
- општи глобални план по разредима,
- план рада по циклусима.

Наставне методе

- Илустрација
- Демонстрација,
- Разговор,
- Метод живе речи,
- Аналитичка.
- Проблемска

Облици рада

- Фронтални,
- Индивидуални,
- Индивидуализовани,
- Групни,
- Паралелни,
- Рад у паровима,
- Рад у малим групама,
- Комбиновани.

Упуство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности)

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење. Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања. Оцене добијене сумативним оцењивањем су по правилу бројчане.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере постигнућа и практичног рада, а у складу са програмом обавезног предмета, изборног програма и активности. У току полугодишта најмање једна оцена треба да буде на основу усмене провере постигнућа ученика. Ученик се оцењује и на основу активности и његових резултата рада, а нарочито: излагања и представљања (изложба радова, резултати истраживања, модели, цртежи, постери, дизајнерска решења и др.), учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различитим облицима групног рада, рада на пројектима, збирке одабраних ученикових продуката рада – портфолија, у складу са програмом наставе и учења, односно школским програмом.

Провера остварености стандарда ученичких постигнућа (остварености исхода)

Међупредметно повезивање: Информатика и рачунарство (алгоритам за НЗД, природни бројеви), Географија (размера на карти...), Техника и технологија (техничко цртање помоћу прибора за геометрију...), Биологија (уочавање симетричних облика у живом свету...), Ликовна култура (коришћење геометријских фигура у сликарству...)

Неки од препоручених начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...),

- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима,
- размена искустава и сарадња са члановима већа и стручним сарадницима у школи,
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја.

Начин провере остварености исхода

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак и других ученика (различите анкете, скале процене, табеле и сл.)

Процена остварености стандарда

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухвата читаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним приказом процене остварености стандарда по нивоима. У тестовима ће преовлађавати задаци отвореног типа.

Шта пратимо:

Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета;

процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; вештине, руковањем прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака.

Критеријуми оцењивања

ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5); ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар (4); ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3); ученик који остварује минималан напредак у савладавању

програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и, добија оцену довољан (2); ученик који не остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и ни уз помоћ наставника не испуњавања захтеве који су утврђени на основном нивоу постигнућа, добија оцену недовољан (1).

Поступак

- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника

- Ученици и наставник

- Усмено одговарање

- Редовност доношења домаћег, прибора, свески збирки

- Ученици и наставник воде евиденцију

Прегледање свески

- Писмене провере

Инструменти оцењивања

Број решених задатака на табли: Задатак са основног нивоа: + Задатак са средњег нивоа :++ Задатак са напредног нивоа :+++15 плусева-оцена2 25 плусева-оцена3 35 плусева-оцена4 45 плусева-оцена5. Свеобухватност одговора Прецизност и поступност Хоризонтално и вертикално повезивање градива. За три направљена минуса-1 у свеску, а након опомене и у дневник. Уредност. Све забележено са часова

Бодовање: I

0-34% -1

35-49%-2

50-69%-3

70-89%-4

90-100%-5

Време

Свакодневно бележење током године, Пресек стања на полугодишту или пре у зависности одкупљених плусева. По потреби, бар једном у полугодишту. Свакодневно током године праћење/ пресек стања за тромесечје (16 часова). На крају наставне године. Након сваке теме

Додатна настава

Годишњи фонд часова 36

Недељни фонд часова 1

Циљ

Циљеви математичког образовања ученика путем додатне наставе су:

- Проширивање и продубљивање стечених знања са редовне наставе

- Развијање наклоности према математици као науци и доприносу који она у модерном друштву има

- Развијање правог разумевања математичког израза, концепата процеса и доказа на примерима који се не раде на редовној настави
- Развијање способности логичког мишљења, резоновања, анализирања, доказивања и прецизног изражавања
- Развијање геометријског начина размишљања, доказивања геометријских тврђења и вештине цртања
- Развијање следећих способности код ученика:
 - o Посматрања
 - o Асоцијације
 - o Рачунања
 - o Апстрактног мишљења
 - o Логичког резоновања
 - o Прецизног записивања и изражавања

Задаци

- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивања у рад;
- да развија ученикову способност посматрања, опажања и логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;
- да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавањима,
- да ученици савладају основне операције са природним, целим, рационалним и реалним бројевима као и основне законе тих операција;
- да ученици упознају равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;
- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних навика и доприносе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности као што су: истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, и смисао за самосталан рад;
- да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесу формирању правилног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.

Теме

1. Делљивост. Прости бројеви.
2. Осна симетрија

3. Цели бројеви, сабирање и одузимање – одабрани задаци
4. Троугао, врсте и углови троугла – одабрани задаци
5. Цели бројеви, множење и дељење – одабрани задаци
6. Дирихлеов принцип
7. Одабрани конструктивни задаци о троуглу
8. Рационални бројеви, сабирање и одузимање – одабрани задаци
9. Конструкције при ограничењима(само шестаром, само лењиром, недостижни тачке), доказни задаци
10. Једнакост многоуглова (разложива и допунска), резање и састављање равних фигура
11. Математика на квадратној мрежи (конструкције, површине фигура, аритметика и алгебра)
12. Проенти - примене
13. Задаци логичко комбинаторне природе (нестандардни задаци који се свде на Дирихлеов принцип) Анализа и решавање задатака са такмичења се могу радити у свакој области.

Начин остваривања програма

Рад тежих задатака по избору ученика
 Објашњавање начина решавања задатака
 Проблемска настава
 Продубљавање знања помоћу литературе
 Упућивање ученика на самостални рад
 Задавање и помоћ у изради задатака за вежбање логичког мишљења и памћења
 Припрема ученика за такмичење
 Решавање тестова са такмичења

Избор ученика за додатну наставу се врши по следећим критеријумима:

- Општи успех
- Успех из математике
- Интересовање ученика
- Посебне способности
- Мотивација
- Досадашњи постигнути резултати

Облици рада

- Рад у паровима
- Индивидуални рад
- Фронтални рад

Методе рада

- Вербално-текстуална
- Илустративно-демонстративна
- Решавање проблема

Вредновање се врши се кроз анализу:

- Успешно савладан програм
- Реферати
- Освојена места на такмичењу

Допунска настава

Годишњи фонд часова 36

Недељни фонд часова 1

Допунска настава се организује за оне ученике који у току редовне наставе имају потешкоћа у учењу и не могу да усвоје минималне програмске садржаје. То су углавном ученици са слабом или никаквом мотивацијом и интересовањем за учење математике.

Циљ

- Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе.
- Усвајање наставних садржаја предвиђених планом и програмом на основном нивоу
- Увежбавање и понављање стечених знања и вештина и давање упутстава за савладавање потешкоћа у учењу.
- Пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја.
- Омогућити да ученик кроз вежбу овлада, како теоријским, тако и практичним делом градива у оквиру својих могућности.

Задаци

- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивања у рад;
- да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.
- да изграђује позитивне особине ученикове личности као што су: истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, и смисао за самосталан рад;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних навика и доприносе радном и политехничком васпитању и образовању;

Начин остваривања

Програмски садржаји допунске наставе релизоваће се систематски и у континуитету са по једни часом недељно. Биће обухваћени ученици којима треба додатно објашњење и помоћ око савладавања наставних садржаја. Кроз индивидуализовани рад као и рад у пару лакше и боље ће се схватити обрађено градиво.

Рад лакших задатака

Објашњавање начина решавања задатака

Проблемска настава

Упућивање ученика на самостални рад

Задавање и помоћ у изради задатака за вежбање логичког мишљења и памћења

Облици рада

- индивидуални,
- индивидуализовани,
- рад помоћу наставних листића

Проверавамо напредовање и констатујемо који су ученици употпунили знање (које треба ослободити), а који да наставе и зашто.

Вредновање се врши на основу:

- Успешно савладаног градиво
- Способност праћења и учествовања у даљем раду
- Напредовање у односу на предходно стање

ФИЗИКА

Разред: шести

Годишњи фонд часова (72)

Недељни фонд часова (2)

Циљ

Циљ учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основа научног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

Исходи

- По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: разликује врсте кретања према облику путање и према промени брзине и одређује средњу брзину;
- објашњава узајамно деловање тела у непосредном додиру (промена брзине, правца и смера кретања, деформација тела) и узајамно деловање тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично и магнетно деловање);
- разликује деловање силе Земљине теже од тежине тела;

- повезује масу и инерцију, разликује масу и тежину тела, препознаје их у свакодневном животу и решава различите проблемске задатке (проблем ситуације);
- демонстрира утицај трења и отпора средине на кретање тела и при- мењује добре и лоше стране ових појава у свакодневном животу;
- демонстрира појаву инерције тела, деформације тела под дејством силе, узајамно деловање наелектрисаних тела и узајамно деловање магнета, притисак чврстих тела и течности;
- разликује преношење силе притиска кроз чврста тела и течности и наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице аутомобила, ходање по снегу...);
- познаје примену хидростатичког притисака (принцип рада водовода, фонтане);
- изражава физичке величине у одговарајућим мерним јединицама међународног система (SI) и разликује основне и изведене физичке величине, претвара веће јединице у мање и обрнуто (користи префиксе микро, мили, кило, мега);
- процењује вредност најмањег подеока код мерних инструмената (односно, тачност мерења);
- мери тежину, дужину, време, запремину и масу и на основу мерених вредности одређује густину и притисак;
- одређује средњу вредност мерене величине и грешку мерења; решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (брзина, тежина, густина, притисак чврстих тела и течности...).

Садржај програма

УВОД (4)

Физика као природна наука. Физика и математика. Физика и техника. Физика и медицина. Методе истраживања у физици (посматрање, мерење, оглед...). Огледи који илуструју различите физичке појаве (из свакодневног живота).

Демонстрациони огледи:

Како савити млаз воде?

Мехури од сапунице имају облик сфере, зашто?

Када настаје електрично пражњење?

Направи дугу.

Опишимо лик предмета у равном и сферном огледалу.

Улога мерења у физици и у свакодневном животу (мерење времена, дужине, површине и запремине...).

КРЕТАЊЕ (14)

Кретање у свакодневном животу. Релативност кретања.

Појмови и величине којима се описује кретање (путања, пут, време, брзина, правац и смер кретања). Векторски карактер брзине.

Подела кретања према облику путање и брзини тела. Зависност пређеног пута и брзине од времена код равномерног праволинијског кретања.

Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина.

Демонстрациони огледи.

Кретање куглице по Галилејевом жљебу.

Кретање мехура ваздуха (или куглице) кроз вертикално постављену дугу провидну цев са течношћу.

Лабораторијске вежбе: Одређивање средње брзине променљивог кретања тела и сталне брзине равномерног кретања помоћу стаклене цеви са мехуром.

СИЛА (14)

Узајамно деловање два тела у непосредном додиру и последице таквог деловања: покретање, заустављање и промена брзине тела, деформација тела (истезање, сабијање, савијање), трење при кретању тела по хоризонталној подлози и отпор при кретању тела кроз воду и ваздух.

Узајамно деловање два тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично, магнетно). Сила као мера узајамног деловања два тела, правац и смер деловања. Векторски карактер силе. Слагање силе истог правца.

Процена интензитета силе демонстрационим динамометром.

Сила Земљине теже. Тежина тела као последица деловања силе Земљине теже.

Демонстрациони огледи. Истежање и сабијање еластичне опруге.

Трење при клизању и котрљању.

Слободно падање.

Привлачење и одбијање наелектрисаних тела.

Привлачење и одбијање магнета.

МЕРЕЊЕ (13)

Основне и изведене физичке величине и њихове јединице (префикси микро, мили, кило, мега). Међународни систем мера.

Мерила и мерни инструменти (опсег и тачност). Директно и индиректно мерење.

Појам средње вредности мерене величине и грешке при мерењу.

Демонстрациони огледи.

Мерење дужине (метарска трака, лењир), запремине (мензура) и времена (часовник, хронометар).

Приказивање неких мерних инструмената (вага, термометри, електрични инструменти).

Лабораторијске вежбе

1. Мерење димензија тела лењиром са милиметарском поделом.
2. Мерење запремине чврстих тела неправилног облика помоћу мензуре.
3. Мерење еластичне силе при истежању и сабијању опруге.
4. Мерење силе трења при клизању или котрљању тела по равној подлози.

МАСА И ГУСТИНА (15)

Инертност тела. Закон инерције (Први Њутнов закон механике).

Маса тела на основу појма о инертности и о узајамном деловању тела.

Маса и тежина као различити појмови.

Мерење масе тела вагом.

Густина тела. Средња густина тела.

Одређивање густине чврстих тела.

Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине.

Демонстрациони огледи.

Илустровање инертности тела.

Судар двеју кугли (а) исте величине, од истог материјала, (б) различите величине, од истог материјала, (в) исте величине, од различитог материјала.

Мерење масе вагом.

Течности различитих густина у истом суду - "течни сендвич".

Суво грожђе у газираној води.

Мандарина са кором и без коре у води.

Лабораторијске вежбе

1. Одређивање густине чврстих тела правилног и неправилног облика.
2. Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине.
3. Калибрисање еластичне опруге и мерење тежине тела динамометром.

ПРИТИСАК (12)

Притисак чврстих тела.

Притисак у мирној течности. Хидростатички притисак. Спојени судови.

Атмосферски притисак. Торичелијев оглед. Зависност атмосферског притиска од надморске висине. Барометри.

Преношење спољњег притиска кроз течности и гасове у затвореним судовима. Паскалов закон и његова примена.

Демонстрациони огледи.

Зависност притиска чврстих тела од величине додирне површине и од тежине тела.

Стаклена цев са покретним дном за демонстрацију хидростатичког притиска.

Преношење притиска кроз течност (стаклена цев с мембраном, Херонова боца, спојени судови).

Хидраулична преса. (нпр:два медицинска инјекциона шприца различитих попречних пресека спојена силиконским цревом)

Огледи који илуструју разлику притисака ваздуха (како се ваздух може "видети", како свећа може да гори под водом ...)

Огледи који илуструју деловање атмосферског притиска.

Лабораторијска

вежба

1. Одређивање зависности хидростатичког притиска од дубине воде

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

I ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

При планирању наставног процеса наставник, на основу дефинисаног циља предмета и исхода, самостално планира број и редослед часова обраде и осталих типова часова, као и методе и облике рада са ученицима. Наставник може у одређеној мери (водећи рачуна да се не наруши логичан след учења Физике) прераподелити садржаје према својој процени.

Улога наставника је да при планирању наставе води рачуна о саставу одељења и резултатима иницијалног теста, степену опремљености кабинета за Физику, степену опремљености школе (ИТ опрема, библиотека,...), уџбенику и другим наставним материјалима које ће користити.

Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој годишњи/глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олашавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. Од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе

специфичне за дату наставну јединицу. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већи- ну исхода потребно више времена и више различитих активности. Од метода логичког закључивања, које се користе у физици као научној дисциплини (индуктивни, дедуктивни, закључивање по анало- гији, итд.), ученицима шестог разреда најприступачнији је индуктивни метод (од појединачног ка општем) при проналажењу и формулисању основних закона физике. Зато програм предвиђа да се при проучавању макрофизичких појава претежно користи индуктивни метод. Увођење једноставних експеримената за демонстрирање фи- зичких појава има за циљ развијање радозналости и интересовања за физику и истраживачки приступ у природним наукама. Једно- ставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота.

II ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Препоручени садржаји наставе оријентисане на исходе за шести разред доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе Физике:

Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознава- њу нових појмова и формулисању закона. Док ученици врше мерења, наставник активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава им и пома- же. При уношењу резултата мерења у ђачку свеску, процену гре- шке треба вршити само за директно мерене величине (дужину, време,...), а не и за величине које се посредно одређују (нпр. при- тисак чврстог тела). Процену грешке посредно одређене величине наставник може да изводи у оквиру додатне наставе.

– *Оцигледност* при излагању наставних садржаја (уз сваку те- матску целину наведено је више демонстрационих огледа, а у не- достатку наставних средстава могуће је користити и симулације).

– *Повезаност наставних садржаја* са појавама у свакоднев- ном животу.

Програмски садржаји на основу исхода се могу реализовати:

1. излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;
2. решавањем квалитативних и квантитативних проблема као и проблем-ситуација; 1
3. лабораторијским вежбама;
4. коришћењем других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, пројекти, допунска на- става, додатни рад...);
5. систематским праћењем рада сваког ученика.

Да би се циљеви и задаци наставе Физике остварили у цели- ни, неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса. Имајући у виду да сваки од наведених облика наставе има своје специфичности у процесу остваривања, то су и методска упутства прилагођена овим специфичностима.

Методска упутства за предавања

Како уз сваку тематску целину иду демонстрациони огледи, ученици ће спонтано пратити ток посматране појаве, а на настав- нику је да наведе ученика да својим речима, на основу сопственог расуђивања, опише појаву коју посматра. После тога, наставник, користећи прецизни језик физике, дефинише нове појмове (вели- чине) и речима формулише закон појаве. Када се прође кроз све етапе у излагању садржаја теме (оглед, учеников опис појаве, де- финисање појмова и формулисање закона), прелази се, ако је могу- ће, на презентовање закона у математичкој форми.

Методска упутства за решавање рачунских задатака

При решавању квантитативних (рачунских) задатака из физике, у задатку прво треба на прави начин сагледати физичке садржаје, па тек после тога прећи на математичко формулисање и израчунавање. Наиме, решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатка, математичко израчунавање и дискусија резултата. У првој етапи уочавају се физичке појаве на које се односи задатак, а затим се набрајају и речима исказују закони по којима се појаве одвијају. У другој етапи се, на основу математичке форме закона, израчунава вредност тражене величине. У трећој етапи тражи се физичко тумачење добијеног резултата. У циљу развијања природно-научне писмености наставник треба да инсистира на систематском коришћењу јединица мере физичких величина SI (међународни систем јединица).

Методска упутства за извођење лабораторијских вежби

Лабораторијске вежбе чине саставни део редовне наставе и организују се на следећи начин: ученици сваког одељења деле се у две групе, тако да свака група има свој термин за лабораторијску вежбу. Опрема за сваку лабораторијску вежбу умножена је у више комплета, што омогућава да на једној вежби (радном месту) раде два до три ученика. Вежбе се раде фронтално.

Час експерименталних вежби састоји се из уводног дела, мерења и записивања резултата мерења.

У уводном делу часа наставник:

- обнавља делове градива који су обрађени на часовима предавања а односе се на дату вежбу (дефиниција величине која се одређује и метод који се користи да би се величина одредила)
- обраћа пажњу на чињеницу да свако мерење прати одговарајућа грешка и указује на њене могуће изворе
- упознаје ученике с мерним инструментима и обучава их да пажљиво рукују лабораторијским инвентаром
- указује ученицима на мере предострожности којих се морају придржавати ради сопствене сигурности, при руковању апаратима, електричним изворима, разним уређајима и сл.

Док ученици врше мерења, наставник активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава и помаже.

При уношењу резултата мерења у ђачку свеску, процену грешке треба вршити само за директно мерене величине (дужину, време,...), а не и за величине које се посредно одређују (притисак чврстих тела). Процену грешке посредно одређене величине наставник може да изводи у оквиру додатне наставе.

Ако наставник добро организује рад у лабораторији, ученици ће се овом облику наставе највише радовати.

III ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања (Правилник о оцењивању у основној школи из 2013. године).

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних, квалитативних и графичких задатака, лабораторијских вежби, пројеката...

У сваком разреду треба континуирано пратити и вредновати знања, вештине и ставове ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује

На почетку школске године, потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања и потенцијала ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика.

Корелација са другим предметима

- математика,
- информатика и рачунарство,
- географија, хемија,
- техничко и технологија,
- биологија

Уџбеници

1. Физика за шести разред - КЛЕТ – Београд

Аутори: Марина Радојевић

2. Збирка задатака са лабораторијским вежбама - КЛЕТ – Београд, Аутори: Марина Радојевић

Литература

Закон о основама система васпитања и образовања

Просветни гласник - Правилник о наставном плану за 6. разред

Методика наставе физике

Закон о основном образовању

Стандарди

КРЕТАЊЕ

ОСНОВНИ НИВО

ФИ.1.2.1. - Уме да препозна врсту кретања према облику путање

ФИ.1.2.2. - Уме да препозна равномерно кретање

ФИ.1.1.1. – Уме да препозна гравитациону силу и силу трења које делују на тело које мирује

или се равномерно креће

ФИ.1.1.2. - Уме да препозна смер деловања магнетне и електростатичке силе

СРЕДЊИ НИВО

ФИ.2.1.1. - Уме да препозна еластичну силу потиска и особине инерције

ФИ.2.1.2. – Зна основне особине гравитационе еластичне силе

ФИ.1.2.3. –Уме да израчуна средњу брзину,пређени пут или протекло време ако су познате друге две величине

ФИ.1.4.4. - Уме да препозна јединице за брзину

СРЕДЊИ НИВО

ФИ.2.2.2. –Зна шта је механичко кретање и које га физичке величине описују

НАПРЕДНИ НИВО

ФИ.3.2.1. –Уме да примени односе између физичких величина које описују равномерно праволинијско кретање

СИЛА

ОСНОВНИ НИВО

МЕРЕЊЕ

ОСНОВНИ НИВО

ФИ.1.4.1. – Уме да чита мерну скалу и зна да одреди вредност најмањег подеока

ФИ.1.4.2. – Уме да препозна мерила и инструменте за мерење дужине,масе,запремине,температуре и време

ФИ.1.4.3. –Зна да користи основне јединице за дужину,масу,запремину,температуру и време

ФИ.1.7.1. –Поседује мануелне способности потребне за рад у лабораторији

СРЕДЊИ НИВО

ФИ.2.7.1. –Уме тасбеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења

НАПРЕДНИ НИВО

ФИ.3.4.1. - Уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице SI систем

ФИ.3.4.3. –Зна шта је грешка мерења

ФИ.3.7.1. –Уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења

МАСА И ГУСТИНА

ОСНОВНИ НИВО

ФИ.1.4.5. – Зна основна правила мерења,нпр. нула ваге

ФИ.1.4.6. – Да зна да мери масу и запремину

СРЕДЊИ НИВО

ФИ.2.1.5. – Разуме и примењује концепт густине

ФИ.2.4.1. – Уме да користи изведене јединице SI система и зна њихове ознаке

ФИ.2.6.1. – Разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици

ФИ.2.7.3. – Уме да реализује експеримент по упутству

НАПРЕДНИ НИВО

ФИ.3.7.1. – Уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења

*ПРИТИСАК
ОСНОВНИ НИВО*

ФИ.1.1.3. – Разуме принцип спојених судова

ФИ.1.7.2. – Да се придржава основних правила понашања у лабораторији
СРЕДЊИ НИВО

ФИ.2.1.6. – Зна да хидростатички притисак зависи од висине стуба флуида
НАПРЕДНИ НИВО

ФИ.3.1.3. – Зна шта је притисак чврстих тела и од чега зависи

Активности ученика

- Уочава физичке појаве
- Прати ток посматране појаве и описује појаву коју посматра.
- Дефинише нове појмове (величине) и речима формулише закон.
- Набраја и речима исказују законе по којима се појаве одвијају
- На основу математичке формуле закона, израчунава вредност тражене величине.
- Тражи физичко тумачење добијеног резултата.
- Препознаје мерне инструменте, и пажљиво рукује лабораторијским инвентаром
- Редовно ради домаће задатке.

Активности наставника

- Организује наставни процес (усклађује циљеве и задатке, планира садржаје, средства, методе рада и друго што ће увести у наставни процес у одређеном сегменту времена)
- Реализује наставни процес у свим његовим сегментима (ствара прилике за учење, презентира садржаје, води циљни разговор, омогућује примену стечених вештина, доје повратне информације...).
- Партнер је у педагошкој комуникацији (одговара на питања ученика, поставља питања, помаже ученику да организује своја размишљања и да прецизира своје исказе...).
- Партнер је у афективној комуникацији са децом (помаже им да упознају и прихвате своје и емоције других, разговара са децом кад им је потребна помоћ, сарађује са родитељима, психологом и другим релевантним особама када је то у интересу детата...).
- Мотивише ученике, подржава и развија њихова интересовања.
- Прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће.
- Прати ефекте сопственог рада, истражује нове могућности унапређивања сопственог рада...

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења како сумативно тако и формативно. Да би

вредновање било објективно, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања (Правилник о оцењивању у основној школи из 2021. године).

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних, квалитативних и графичких задатака, лабораторијских вежби, пројеката...

У сваком разреду треба континуирано пратити и вредновати знања, вештине и ставове ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује на почетку школске године, потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања и потенцијала ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика.

ДОДАТНИ РАД

На часовима додатне наставе се окупљају ученици који показују више интересовања за ову науку и њене садржаје. За ученике који хоће да знају више планирају се нови садржаји који се наслањају на садржаје из редовне наставе.

Циљ додатне наставе је: идентификовати даровите ученике, подстицати и проширивати интересовање за физику, развијати њихове склоности и способности ка истраживачком раду као и даље проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе. Кроз додатну наставу оспособљавати ученике да изводе сами једноставне огледе користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота.

Редни бр.	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	БРОЈ ЧАСА
1.	Увод	1
2.	Мерење	1
3.	Кретање	1
4.	Сила	1
5.	Маса и густина	1
6.	Притисак	1

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и теме за које ученици покажу посебно интересовање.

ДОПУНСКИ РАД

Допунски рад се организује за ученике који нису успешни у редовној настави.

Циљ допунске наставе је да ученику уз додатну помоћ наставника стекне минимум основних знања из садржаја који предвиђа програм физике у основној школи.

(Оријентациони садржаји програма)

Редни бр.	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	БРОЈ ЧАСА
1.	Увод	/
2.	Мерење	2
3.	Кретање	1
4.	Сила	1
5.	Маса и густина	1
6.	Притисак	1

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и садржаји за које ученици покажу низак степен знања.

Информатика и рачунарство

Разред: Шести

Годишњи фонд часова: 36 часова

Недељни фонд часова: 1

Циљ наставе и учења предмета:

Циљ наставе и учења Информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Програм наставног предмета Информатика и рачунарство, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи говоре о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи овај предмет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три тематске целине: ИКТ, Дигитална писменост и Рачунарство.

Исходи:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- правилно користи ИКТ уређаје;
- креира, уређује и структурира дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама;
- креира и обрађује дигиталну слику
- самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа;
- уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје;
- чува и организује податке локално и у облаку;
- одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу;

- разликује основне интернет сервисе;
- примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи;
- приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права;
- објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом СС лиценцом;
- објасни поступак прикупљања података
- путем онлајн упитника;
- креира једноставан програм у текстуалном програмском језику;
- користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима;
- објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље);
- користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности;
- разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме);
- сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака;
- користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње;
- креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате;
- вреднује процес и резултате пројектних активности.

Садржај програма

1. ИКТ (10)

- Дигитални уређаји и кориснички програми.
- Управљање дигиталним документима.
- Рад са сликама.
- Рад са текстом.
- Рад са мултимедијалним презентацијама које садрже видео и аудио садржаје.

2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (4)

- Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин у мрежном окружењу.
- Интернет сервиси.
- Правила безбедног рада на Интернету.
- Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја
- Заштита приватности личних података и ауторских права.

3. РАЧУНАРСТВО (15)

Основе изабраног програмског језика.

- Основне аритметичке операције.
- Уграђене функције.
- Ниске (стрингови).
- Структуре података.
- Гранање.
- Понављање.
- Основни алгоритми.

4. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК (7)

- Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења.
- Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима.
- Вредновање резултата пројектног задатка.
-

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Поновити и дискутовати са ученицима: врсте дигиталних уређаја. Ученици би требало да знају да наведу и препознају из којих се компоненти састоји стони и/или преносни рачунар и укратко опишу основну улогу сваке од њих.

Оспособити ученике за рад у програму за управљање документима на рачунару.

Представити функције стандардних дијалога за читавање, снимање и проналажење датотека.

При раду са текстом фокусирати се на креирање и формирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста.

Најпре обновити рад са основним алатима за уређивање и обликовање текста (унос текста, додавање, брисање, копирање, селектовање, поравнање, промена фонта, боје, величине слова, уметање слика, ...). Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма одабиром тастатурног распореда за наше говорно подручје (ћирилица, латиница...) и инсистирати на примени језичког и дигиталног правописа.

Усвојене вештине је неопходно увежбавати са ученицима, да би што ефикасније вршили основне операције са текстом коришћењем само тастатуре

Активности ученика усмерити на могућности одабраног текст процесора, подешавање радног окружења, врсте приказа које су погодније у зависности од тога да ли се уноси текст, исправљају грешке у тексту или врши преглед документа пре штампања и сл. Оспособити ученике да подешавају радно окружење изабраног текст-процесора, подешавају димензије и маргине странице, уносе текст ћириличким и латиничким писмом, сачувају унети текст, отварају постојећи текстуални документ, затварају активни документ, врше основно формирање текста (својства пасуса, карактера итд.).

Навести елементе који се могу уметнути у текстуални документ (слике, графички облици, табеле, симболи...). Указати на сврху уметања таквих елемената наводећи једноставне примере и повезати технику уметања ових елемената са уметањем слика које су вршили у петом разреду.

Посебну пажњу посветити табелама. Изабрати једноставне примере (распоред часова, календар и сл.) помоћу којих се уводе елементи табеле: ћелија, ред и колона. Представити алате за рад са табелама који су доступни у програму за обраду текста. Вежбати њихово додавање, брисање, селекцију, применити шаблоне за дизајн и сл. Оспособити ученике да уметну табелу у текстуални документ, уносе и уређују садржаје табела, формирају табелу. Објаснити појам логичке структуре документа и приказати како се у документу могу експлицитно означити наслови, поднаслови и пасуси коришћењем уграђених стилова Наслов 1, Наслов 2 и Текст.

Оспособити ученике да прегледају текстуални документ пре штампања, подесе параметре за штампу и, ако постоје услови, одштампају документ.

У оквиру уређивања дигиталне слике/цртежа оспособити ученике да поред основних алата изабраног програма (селектовање, копирање, лепљење, промену величине слике, додавање и брисање облика, одсецање дела слике, чување у жељеној величини и квалитету слике, затварање, проналажење и сл.) користе и напредне алате за припрему слике за уметање у текстуални документ и мултимедијалну презентацију (нпр. алати за

зумирање, унос текста, употребу четкице, гумице, додавање сенке, додавање тродимензионалних ефеката).

Снимање звука и видео-записа сходно могућностима започети демонстрацијом употребе уређаја: камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, односно других расположивих уређаја који обављају предвиђене функције. Поред основних техника у процесу снимања (покрени, заустави, сачувај, обриши) и репродукције (покрени, паузирај, заустави, пусти од почетка, подеси јачину звука) обучити ученике да одговарајућим алатом модификују видео запис (скраћивање). У вежби чувања аудио/видео записа скренути пажњу на различите типове датотека у конкретном програму (нпр. mp3, mp4, avi...).

Пре обраде теме израде слајд-презентација подсетити ученике на основна правила визуелизације и презентовања, а при реализацији наставе стално указивати на најчешће грешке (сувише текста, велики број слајдова, различити фонтови и сл.).

При изради мултимедијалних презентација демонстрирати примену основних алата за уређивање и обликовање садржаја у изабраном програму. Поред алата за уређивање и обликовање текста и слика, представити алате за рад са уметнутим елементима проширујући примену на рад са табелама, графичким објектима, видео и аудио записима (користити претходно креиране звучне и видео записе, прилагодити тип датотеке изабраном програму – представити ученицима неки од расположивих програма за конверзију формата датотека).

Оспособити ученике да подесе радно окружење, бирају одговарајући поглед на презентацију, креирају слајдове, уносе текст и друге објекте (слике, табеле, графиконе) и доследно их форматирају (користећи мастер слајд). Теме треба да буду смислене и релевантне за ученике, најбоље је да се користе презентације у којима се обрађују теме из наставе, како информатике и рачунарства, тако и других предмета.

Ученици неке презентације могу да креирају и у склопу домаћих задатака, а на часу је могуће анализирати презентације направљене код куће. Кроз разговор са ученицима дефинисати појам добре презентације и демонстрирати начине представљања. Нагласити да презентације треба да буду једино у функцији садржаја, избегавати анимације „по сваку цену” које оптерећују презентацију.

Представити појам и врсте рачунарских мрежа и увести основне појмове и терминологију из ове области (сервер, клијент, локалне мреже, мреже широког распона, глобална мрежа – Интернет). Подсетити ученике на правила коришћења ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, сада у мрежном окружењу.

Представити ученицима основне интернет сервисе: сервис електронске поште, www као јавни информациони сервис, дискусионе групе и сервисе за претраживање интернета. Објаснити чему ти сервиси служе, упознати их са планом коришћења ових сервиса.

Представити веб као најпознатији интернет сервис. Објаснити да веб функционише тако што су корисницима потребне услуге и њима их пружају уређаји специјализовани за то (сервери). У свакој комуникацији морају да постоје правила, односно протоколи (HTTP и HTTPS) као и правилно навођење и коришћење адреса (домена и URL са једне и IP и MAC адреса са друге стране).

Објаснити структуру URL адресе и значење појединих домена edu.rs, gov.rs, com... Упутити ученике на веб сајт (нпр. <http://www.mojaipsdresa.info>) путем кога могу да пронађу информације о ИП-адреси сајта, као и уређаја који је употребљен за претрагу.

Нагласити значај дигиталног трага који посетилац оставља приликом посете неком сајту. Напредне технике претраге у изабраном претраживачу представити на унапред припремљеном скупу веб-страница (претрага према веб адреси сајта), кроз дискусију и

практичан рад на вредновању интернет извора (публика којој је сајт намењен, аутор, тачност/прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења ученика.

Код преузимања било ког садржаја са интернета важно је подсетити ученике на поступке преузимања и чувања на жељеној локацији, као и на етичка и правна питања приступа садржајима (лиценце), заштите од нежељених програма, као и на правила понашања на интернету (енг. *netiquette*).

Подсетити ученике на значај поштовања ауторских права и сврху СС (Creative Commons) лиценци. Представити начин лиценцирања сопственог ауторског дела комбинацијом расположивих симбола, на адреси <https://creativecommons.org/share-your-work/>.

Нагласити да се приликом посете сајтовима, као и приликом преузимања садржаја, дигитални уређај који користимо је изложен процедурама којима се прикупљају подаци за које корисник не зна у коју ће сврху бити употребљени (ИП адреса, локација), а уређај може бити изложен дејству нежељених програма (вируси, шпијунски програми). У ту сврху је потребно применити расположиве мере заштите.

Посебну пажњу посветити питањима дигиталног насиља (приликом обраде или кроз пројектни задатак пожељно је спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, применом онлајн упитника, радионица или квиза, какви се могу наћи, на пример, на адреси <http://www.mpn.gov.rs/grupa-zaprevenciju-nasilja/>, у приручнику Дигитално насиље – превенција и реаговање). Набројати и описати најчешће видове дигиталног насиља (како се дигитални уређаји и сервиси користе као оруђа дигиталног насиља: социјалне мреже, СМС и телефонски позиви, сликовне поруке и видео материјали и др.), како препознати облике дигиталног насиља, посебно вршњачког насиља. Дискутовати ситуације када се неко насиље врши у стварном свету и преноси у дигитални свет, који су најчешћи примери, како исправно реаговати у конкретним ситуацијама, коме се обратити, које поступке је могуће примењивати и која правила понашања установити за безбедно представљање на мрежи. Упознати ученике са неким од начина за препознавање и пријаву дигиталног насиља: СОС телефон и онлајн форма за пријаву насиља, као и сајтови који су посвећени пројектима владе у борби против дигиталног насиља.

Представити предности употребе веб сервиса на примеру алата за креирање онлајн упитника, који не би садржао више од три питања различитог типа. Нагласити значај онлајн упитника као корисног алата за прикупљање података у истраживањима, анкетама, квизовима или тестовима. Наставник креира онлајн упитник на свом налогу на диску, објављује га на школском сајту и ученицима поставља као задатак да на својим радним јединицама попуне упитник. Показати ученицима како изгледа табела са свим њиховим одговорима. Преузети табелу и без удубљивања у њену структуру показати како за свако питање изгледа колона са њиховим одговорима. Урадити попуну упитника два пута, први пут допустити ученицима да се представе са својим измишљеним именима и други пут, нагласити ученицима да попуне своја права имена. Упоредити, заједно са ученицима, одговоре за иста питања у једном и другом случају. За утврђивање и појашњавање ове теме организовати квизове или радионице (на теме безбедно-небезбедно, пожељнонепожељно понашање на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у датим ситуацијама (кроз играње улога и сл.). Једна од активности за ученике, ради повезивања знања, може бити израда текстуалних докумената или мултимедијалних презентација на тему: Моја правила понашања на интернету, Пет најважнијих правила за безбедан интернет, Како да

интернет постане сигурнији за децу, и сл. Кроз креирање ових докумената увежбавати сараднички рад и коришћење бесплатних онлајн платформи.

Представити концепт текстуалних програмских језика, укратко, потом изабраног програмског језика, као и неке основне сличности и разлике у односу на визуелни програмски језик који су ученици користили у петом разреду. Укратко представити едитор изабраног текстуалног програмског језика и значај поштовања основних правила приликом писања наредби. Направити везу између наредби које записујемо текстом и очекиваног дејства те наредбе, на једноставном примеру, као и везу између корака алгорита и одговарајуће наредбе.

Реализацију теме започети приказом израде задатака израчунавањем, применом операција: сабирања, одузимања, множења и (реалног) дељења. Пожељно је бирати задатке који имају реалну примену у стварном животу из области блиских ученицима (спорт, мода), било у другим наставним предметима (математика, физика, биологија, историја, географија и слично). Увести појам израза у програмском језику и његових саставних елемената (бројевних константи, променљивих и аритметичких оператора, уз пратећи појам типа).

Увести променљиве као појам за именовање улазних података и међурекултата израчунавања као и механизам за читавање вредности улазних података и испис резултата. Променљиве у почетку третирају на исти начин као у математици и не мењати вредности једном додељеним променљивима (императивна додела, попут $i=i+1$, је нов концепт на који је потребно поново се вратити током обраде итеративних поступака). Ако је приликом уноса података неопходна конверзија читаног текста у број укратко је описати, а детаљно појашњење дати када се буде обрађивала тема рада са текстом.

Обратити пажњу на то да се задаци који су у математици обично рађени над конкретним вредностима улазних података сада решавају над симболичким вредностима (у општим бројевима) и дати довољно времена ученицима да савладају ту промену.

Увести посебно операције одређивања целобројног количника и остатка и показати могуће примене: конверзије метричких јединица (нпр. конверзија центиметара уметре и центиметре, конверзија времена из минута у сате и минуте, конверзија углова из секунди у степене, минуте и секунде, одређивање цифара двоцифреног броја и слично). Обратити пажњу на то да се на часовима математике не уводе функције за одређивање количника и остатка тако да од ученика не треба очекивати предзнање у овом домену.

Вежбање контроле тока програма може се веома лепо постићи цртањем уз помоћ покретања објекта који током кретања оставља траг на екрану и робота који у лавиринту има задатак да дође на одређено место, заобилазећи при том препреке и премештајући предмете. Ова два приступа су често део уводних курсева програмирања заснованих на блоковском програмирању (нпр. на code.org), а за њих постоји и директна подршка у неким програмским језицима и окружењима. Ученицима искорак у рачунарску графику обично бива занимљивији од писања програма који раде у чистом текстуалном режиму и стога има смисла током обраде теме контроле тока програма користити овакве библиотеке.

У склопу обраде гранања потребно је приказати релацијске операторе (једнако, различито, мање, веће, мање-једнако, већеједнако) и писање релацијских израза који се јављају као услови у наредби гранања. Показати непотпуни (тзв. *if-then*) и потпуни (тзв. *if-then-else*) облик наредбе гранања. Приказати и логичке операторе (*и*, *или*, *не*) који се користе за изражавање сложенијих услова. На основном нивоу сасвим је довољно да ученици савладају гранање на основу елементарног услова (нпр. да у зависности од унете

спољне температуре одреде да ли је довољно топло за купање) и евентуално да повежу два услова на одговарајући начин (нпр. да одреде да ли број припада неком интервалу поређењем са доњом и горњом границом интервала). Понављање започети најједноставнијим обликом у којем се тражи да се неки блок наредби понови одређени број пута (нпр. помери робота десет корака напред, десет пута испиши неки текст, четири пута помери корњачу напред и окрени је за 90 степени). Иако визуелни програмски језици често имају посебну наредбу за ово, у текстуалним програмским језицима се она обично реализује општијим наредбама (класичном петљом фор). Кроз низ задатака ученицима скренути пажњу на измену вредности бројачке променљиве током трајања петље. Претходно, веома пажљиво, скренути пажњу ученицима на то да се вредности променљивих током трајања програма могу мењати (нпр. цена пре и после поскупљења се може чувати у једној променљивој), за разлику од математичког контекста на који су ученици навикли у којем су променљиве само имена вредности и не постоји могућност измене вредности једном уведене променљиве. Описати намену и начин употребе коментара као поруке приликом задавања улазних и излазних вредности за променљиве.

Поред рада са бројевима у реалним програмима најчешћи је рад са текстуалним подацима. У већини савремених језика постоји посебан тип података за то (ниске тј. стрингови), опремљен великим бројем корисних библиотечких функција. Ученицима приказати како се формирају променљиве текстуалног типа, како се одређује дужина текста, како се врши конверзија између текста (који садржи низ цифара) и бројева, како се врши провера да ли текст садржи карактер, како се издваја део текста на датим позицијама и слично. Ако је директно подржан програмским језиком, илустровати и поредак између ниски (лексикографски, као у речнику).

Представити концепт декомпоновања сложенијих проблема на једноставније потпроблеме у домену израчунавања кроз дефинисање и употребу помоћних функција. Одабрати пригодне, једноставне задатке, којима се илуструје употреба неких елементарних библиотечких функција (нпр. растојање између два броја се може увести као апсолутна вредност њихове разлике, минимум и максимум више задатих вредности или других пригодних које се могу пронаћи у библиотечким функцијама). Ученицима приказати и могућност дефинисања помоћних функција, али инсистирати само на изразито једноставним примерима (нпр. функција која израчунава обим правоугаоника). Од ученика, на овом нивоу, није могуће очекивати креирање сложенијих програма, па сходно томе, задатке прилагодити тако да горња граница дужине текста програма буде десетак линија. У првој фази ученици треба да разумеју како раде готови програми које наставник пише (да могу да предвиде резултат њиховог рада без извршавања програма), затим у наредној фази могу да допуњавају програме чији је основни костур дат и тек онда да самостално пишу програме од почетка до краја. Метода откривања и отклањања грешака у готовим програмима може се користити у свим поменутих фазама (на основном нивоу, то су једноставне синтаксичке грешке, а на напредном су озбиљнији семантички пропусти).

У склопу додатне наставе и рада са заинтересованим ученицима препоручује се израда задатака донекле комплексније алгоритамске структуре и упознавање ученика са мало ширим фрагментом библиотеке одабраног програмског језика. Кроз задатке могуће је упознати ученике са сложенијим и угњежденим гранањем (на пример, одређивање агрегатног стања воде на основу температуре или оцене ученика на основу броја поена, упоређивање два датума на основу поређења година, затим месеца и на крају дана и слично). У склопу обраде петљи могуће је обрадити имплементације неколико основних

алгоритма: одређивање збира, производа, броја елемената, минимума и максимума серије елемената, пресликавање и филтрирање серије (на пример, штампање таблице квадрата и корена, издвајање свих дана у којима је дневна температура била испод нуле), линеарна претрага серије елемената (провера да ли серија садржи елемент који задовољава одређено својство) и њихове комбинације. Да би ученици боље разумели ове алгоритме, могуће их је прво имплементирати на кратким серијама, без коришћења петље (на пример, имплементирати прво одређивање максимума пет бројева, па тек онда прећи на максимум n бројева). Ученицима је могуће приказати и алгоритме одређивања цифара у позиционом запису броја и формирања броја на основу датих цифара. У циљу једноставнијег решавања задатака, ученицима је могуће приказати напредније структуре података које савремени програмски језици подржавају: уређене парови и n -торке (на пример, пар географских координата), мапе тј. речнике (на пример, пресликавање имена ученика у број освојених поена, пресликавање имена града у пар његових географских координата) и слично. Такође, могуће је проширити скуп библиотечких функција које ученици могу да користе. Све појмове увести искључиво кроз примере употребе у смисленим задацима и избегавати приступ у коме се нови појмови уводе без јасне мотивације.

При реализацији тематске целине Пројектни задатак нагласак је на разради пројектног задатка – од израде плана до представљања решења. Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложености теме, расположивим ресурсима (знања, вештине и ставови које су ученици усвојили након тематских целина ИКТ и Дигитална писменост, техничке опремљености школе и других релевантних фактора). Ученици заједно са наставником пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник наглашава сваки корак, објашњава, иницира дискусију и предлаже решења.

При представљању фаза пројекта може послужити следећи пример: Фаза 1: представљање тема, формирање група и одабир теме; Фаза 2: Одабир материјала и средстава, разматрање додатне подршке предметног наставника у зависности од теме; Фаза 3: Планирање времена и избор стратегије за решавање задатка у складу са роком за предају рада; Фаза 4:

Прикупљање и проучавање материјала, израда задатка и припрема за излагање; Фаза 5: Представљање резултата пројектног задатка, дискусија и процена/самопроцена урађеног (наставник модерира, обезбеђује услове за што успешније излагање, усмерава дискусију и врши евалуацију урађеног са јасном повратном информацијом).

Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота. За предвиђени број часова ове тематске целине и са добро испланираним активностима може се очекивати да ученици успешно израде и представе решење пројектног задатка. Акцент је на подстицању иницијативе и креативности, успостављању сарадничких и вредносних ставова код ученика. Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања постигнућа.

Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета, која се може остварити на оваквим и сличним примерима: израда упутства или туторијала са табеларним представљањем података, израда упитника на тему дигиталног насиља.

Спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, а резултате спроведеног истраживања користити приликом представљања пројектног задатка (пожељно је да наставник користи онлајн упитник приликом прикупљања података, за

које би ученици приредили питања). Ученици се могу поделити у групе сходно фази истраживања: група која осмишљава питања, група која анализира прикупљене податке, представља резултате истраживања и група која израђује упутства заштите од дигиталног насиља.

Додатна мотивација за ученике може бити избор најбољих радова за: школски часопис, сајт школе, огласну таблу (одељење гласа – вредновање, самовредновање) а да остале радове постављају на пано у кабинету информатике и рачунарства...

Добар пример сумирања научених поступака је израда пратеће документације у виду фајлова различитог типа, као што су текстуални фајлови, слике, видео материјали и сл.

Могуће теме наставног пројекта:

како да убедимо тинејџере да се здраво хране? (израда програма који нпр. нуди намирнице различитих група и, на основу одабраних, рачуна калоријску вредност...); како би могао да изгледа најјефикаснији бицикл на свету? (израда програма који прорачунава перформансе бицикла на основу нпр. различите величине точкова...); шта можемо да учинимо са школским отпадом? (израда програма који прорачунава нпр. зараду од продаје секундарних сировина...); како би могли да редизајнирамо учионицу па да услови за учење буду бољи? (израда програма који прорачунава нпр. цене кречења различитим врстама материјала или цене различитог школског мобилијара...); како да производимо здраву ужину за дефинисани буџет? (израда програма који прорачунава нпр. укупну цену успостављања пластеника са различитим биљним културама). Сви елементи пројектног задатка морају бити реални. Ученици треба да потраже цене одређених производа и/или услуга, дизајнирају једно или више решења и предвиде трошкове за свако од њих.

На првом часу, заједно са ученицима, формирати листу критеријума на основу којих ће се процењивати квалитет решења проблемских задатака. На овај начин, ученицима ће бити потпуно јасно шта квалитетно решење подразумева. Листа мора бити свеобухватна – не сме да се односи само на квалитет креираних програма, већ и на квалитет представљања и образлагања предложених решења (коришћењем научених техника рада у програмима за обраду текста, звучних и видео записа, програмима за израду презентација).

Корелација са другим предметима

Математика, енглески језик, физика. Битно је напоменути да постоји корелација са свим наставним предметима коју је најлакше остварити при изради пројекта. Са којим предметима ће бити остварена корелација преваходно зависи од теме и свеобухватности пројекта.

Литература

Информатика и рачунарство, уџбеник за 6. разред основне школе, Светлана Мандић, Клет, 2019.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Шта пратимо?

1) **Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа** у току савладавања програма предмета (процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама тестова; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака) и

2) **ангажовање ученика у настави** (процењују се: одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање, активно учествовање у настави, сарадњу са другима)

Критеријуми оцењивања

1) **према степену остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа:**

- ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5);
- ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар (4);
- ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3);
- ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и, добија оцену довољан (2);

2) **према степену ангажовања ученика у настави:**

- веома висок степен ангажовања ученика (5)
- висок степен ангажовања ученика (4)
- уз ангажовање ученика (3)
- ангажовање ученика (2)

Поступак оцењивања

- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника
 - Усмено одговарање, свеска евиденције наставника
 - Редовност онлајн домаћег, свеска евиденције
 - Писане онлајн провере, свеска евиденције
 - Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције

- Рад у пару
- Сналажење у апликацијама програмима
- Вођење евиденције од стране наставника о: броју јављања на часовима
броју успешности у групном раду, раду у пару, учешћу на такмичењима,
несебичном пружању помоћи другим ученицима...

Инструменти оцењивања

- Број јављања:
- За јављање +
- За јављање више пута ++
- За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5
- Ко не зна одговор –
- Свеобухватност одговора
- Сналажење у одговарајућим и намеским програмима и апликацијама
- Хоризонтално и вертикално повезивање градива
- За три неурађена онлајн домаћа задатка -1
- Бодовање:
- 35-49%-2
- 50-74%-3
- 75-89%-4
- 90-100%-5
- Прва три пара која ураде добијају +5
- Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Разред: шести

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ

Циљ учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- повеже развој грађевинарства и значај урбанизма у побољшању услова живљења;
- анализира карактеристике савремене културе становања;
- класификује кућне инсталације на основу њихове намене;
- класификује врсте саобраћајних објеката према намени;
- повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају;
- повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе;
- демонстрира правилно и безбедно понашање и кретање пешака и возача бицикла на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације;
- скицира просторни изглед грађевинског објекта;
- чита и црта грађевински технички цртеж уважавајући фазе изградње грађевинског објекта уз примену одговарајућих правила и симбола;
- користи рачунарске апликације за техничко цртање, 3Д приказ грађевинског објекта и унутрашње уређење стана уважавајући потребе савремене културе становања;
- самостално креира дигиталну презентацију и представља је;
- класификује грађевинске материјале према врсти и својствима и процењује могућности њихове примене;
- повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину;
- повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова;
- реализује активност која указује на важност рециклаже;
- образложи на примеру коришћење обновљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије;
- правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора;
- повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије;
- повезује гране пољопривреде са одређеном врстом производње хране;
- описује занимања у области грађевинарства, пољопривреде, производње и прераде хране;
- изради модел грађевинске машине или пољопривредне машине уз примену мера заштите на раду;
- самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта и образлажи избор;

Садржај програма

ОБЛАСТ/ТЕМА

6. ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	6 часова
7. САОБРАЋАЈ	8 часова
8. ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	18 часова

9. РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	20 часова
10. КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	20 часова

Садржаји

3. ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ

Значај и развој грађевинарства.

Просторно и урбанистичко планирање.

Култура становања у: урбаним и руралним срединама, објектима за индивидуално и колективно становање, распоред просторија, уређење стамбеног простора.

Кућне инсталације

4. САОБРАЋАЈ

Саобраћајни системи.

Саобраћајни објекти.

Управљање саобраћајном сигнализацијом.

Правила безбедног кретања пешака и возача бицикла у јавном саобраћају

5. ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ

Приказ грађевинских објеката и техничко цртање у грађевинарству.

Техничко цртање помоћу рачунара.

Представљање идеја и решења уз коришћење дигиталних презентација

6. РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА

Подела, врсте и карактеристике грађевинских материјала.

Техничка средства у грађевинарству и пољопривреди.

Организација рада у грађевинарству и пољопривреди.

Обновљиви извора енергије и мере за рационално и безбедно коришћење топлотне енергије.

Рециклажа материјала у грађевинарству и пољопривреди и заштита животне средине

Моделовање машина и уређаја у грађевинарству, пољопривреди или модела који користи обновљиве изворе енергије

5. КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ

Израда техничке документације.

Израда макете/модела у грађевинарству, пољопривреди или модела који користи обновљиве изворе енергије.

Представљање идеје, поступка израде и решења производа.

Одређивање тржишне вредности производа укључујући и оквирну процену трошкова.

Представљање производа и креирање дигиталне презентације.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Животно и радно окружење

У области *Животно и радно окружење* обрађују се садржаји првенствено везани за грађевинарство, просторно планирање, архитектуру пољопривреду. Уз помоћ различитих медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати развој ових грана технике као и њихову међусобну повезаност. Путем примера навести ученике да анализирају утицај развоја наведених области на савремен начин живота. У оквиру културе становања упознати ученике о ентеријеру и екстеријеру, правилну употребу електричних апарата и уређаја у домаћинству треба представити ученицима што је могуће више на практичним примерима користећи доступна наставна средства и мултимедије, са посебним акцентом на уштеду енергије. Објаснити врсте кућних инсталација на основу којих ученик може извршити увид у здрав, рационалан и бољи живот. Навести значај примене енергетски ефикасних уређаја са аспекта екологије и економије. Посебно анализирати могуће опасности које се могу десити приликом коришћења електричних апарата и уређаја и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за њихово коришћење. За избор наставка школовања и будућег занимања потребно је навести ученицима значај занимања из области грађевинарства, пољопривреде са примерима из свог животног окружења.

Саобраћај

Преглед карактеристика класичних саобраћајних средстава треба заокружити и ифраструктуром са потребним објектима. Препоручује се да ученици самостално, путем доступних извора знања, истраже управљање саобраћајном сигнализацијом. У ову сврху могуће је користити различите наставне методе (методу пројектне наставе, проблемску, истраживачки рад).

Путем мултимедија приказати управљачки систем код саобраћајних средстава (путничка возила, мопеди) и код објеката. Осврнути се и на потребу исправности ових уређаја за безбедно учествовање у саобраћају.

Преношење података на даљину чини посебан сегмент саобраћаја. Потребно је ученицима приближити телекомуникациону технологију и указати на убрзани развој телекомуникационих система и њихов утицај на живот. У овом сегменту обрадити пренос информација путем аудиовизуелних средстава (радио и телевизија), мобилне телефоније, GPS система, рачунарских и бежичних мрежа. А посебно ставити акценат на безбедно кретање пешака и бициклиста.

Техничка и дигитална писменост

Упознати ученике са основним симболима и ознакама које се користе у грађевинарству и оспособити их за њихово цртање. Приликом реализације ове активности користити једноставне техничке цртеже. Упознати ученике са фазама у изградњи

грађевинских објеката. Креирати вежбу у оквиру које ученици цртају и користе рачунарску технику за приказ грађевинских објеката.

Осмислити вежбе у којима ће ученици саставити и користити дигиталних презентација. Сложеност објекта прилагодити условима и опреми са којом школа располаже. Комбиновати знања и вештине из програмирања која ученици поседују са појашњењем функција и изгледа појединих елемената објекта. Уколико ученици раде са различитим моделима-макетама предвидети време за представљање појединачних решења у одељењу.

Осмислити активности у којима ученици самостално или групно учествују са циљем истраживања карактеристика објеката. У оквиру ове активности предвидети коришћење интернета и креирање/обликовање спецификације опреме од стране ученика поштујући основе пословне комуникације и е-кореспонденције.

Ресурси и производња

На почетку изучавања ове области упознати ученике, на информативном нивоу, са материјалима, које су потребе за њима, а који су потенцијали за производњу којима располажемо.

Када је у питању производња грађевинских материјала, део садржаја посветити начину добијања вештачких материјала. Ове садржаје реализовати уз помоћ одговарајуће мултимедије. Са ученицима анализирати значај и предности производње и коришћења обновљивих извора електричне енергија са аспекта заштите животне средине.

Уз помоћ узорак материјала, као очигледног наставног средства, или цртежа и мултимедије, објаснити ученицима својства и примену материјала . Упознавање материјала и прибора најефикасније се може остварити применом у различитим конструкцијама. У овом делу области може се са ученицима урадити симулација струјних кола уз помоћ бесплатних рачунарских програма намењених за ту сврху.

У најкраћим цртама упознати ученике са грађевинским и пољопривредним машинама, врстама и главним деловима. Излагање поткрепити моделима.

На крају ове области упознати ученике са могућношћу и значајем рециклаже електронских компоненти са еколошког и економског аспекта.

Ову област реализовати у тесној корелацији са наставним садржајима физике, посебно са аспекта закона на којима су засновани разни процеси и особине материјала.

Конструкторско моделовање

Ова област је сложенија јер се у њој по вертикали повезују садржаји претходног разреда тако. У овом делу програма ученици кроз практичан рад примењују претходно стечена знања и вештине кроз моделовање грађевинских и пољопривредних машина и уређаја. То је неопходно пошто се та знања и вештине појављују и у реализацији делова пројекта.

У овом разреду треба заокружити целину о обновљивим изворима енергије. С обзиром да је у претходним разредима било речи о механичким и топлотним претварањима енергије тежиште је на електричној енергији. Моделе који користе обновљиве изворе енергије ученици могу моделовати на различите начине. У оквиру пројекта могуће је израдити модел ветрењаче.

С обзиром да је програм модуларног типа оставља се могућност да ученици изразе своје личне афинитете, способности, интересовања како би се определили за неке од

понуђених могућности: израда модела машина и уређаја, који користе обновљиве изворе енергије. Садржаје треба реализовати кроз ученичке пројекте, од графичког представљања замисли, преко планирања, извршавања радних операција, маркетинга до процене и вредновања. Наставити са алгоритамским приступом у конструкторском моделовању посебно у приступу развоја техничког стваралаштва – од идеје до реализације. Потребно је да ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације производа/модела користећи ИКТ, израђују производ/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. У пројект се може укључити и више ученика (тимски рад) уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче.

Када је пројекат реализован, ученици представљају резултате до којих су дошли. При томе треба омогућити да се самопроценом сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума развије размена ставова и мишљења.. Исто тако треба реализовати активности које се односе на одређивање оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела приликом представљања производа/модела.

Корелација са другим предметима

- Информатика и рачунарство
- Математика
- Биологија
- Географија
- Ликовна култура

Уџбеник

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

за 6. разред основне школе,

Издавачка кућа „ **Klett**„ 2020. Београд аутори Алекса Вучићевић и Ненад Стаменић

Литература

- Правилник о наставном плану и програму за шести разред основног образовања и васпитања - Просветни гласник, 2019.
- Ивић И., Пешикан А., Антић С.:Активно учење, Београд,Министарство просвете и спорта РС, 2001
- Слободан Попов, Данило Гачић: Техничко образовање за пети разред основне школе, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства, 2007.
- Ненад Стаменић, Алекса Вучићевић Техничко и информатичко образовање за пети разред основне школе, Клетт 2017.

- Шира литература (приручници, часописи и листови за децу, енциклопедије...)

Активности наставника

- увођење ученика у свет технике и савремене технологије на занимљив и атрактиван начин, чиме се подстиче њихово интересовање за техничко стваралаштво
- омогућавање ученицима да исказују властите креативне способности, да траже и налазе сопствена техничка решења и да се доказују у раду
- обезбеђење ученицима да на најефикаснији начин стичу трајна и применљива научно - технолошка знања и да се навикавају на правилну примену техничких средстава и технолошких поступака
- не инсистирање на учењу и запамћивању података, мање значајних чињеница и сличних теоријских садржаја
- ради што успешније корелације одговарајућих наставних садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика стална сарадња са наставницима физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе и др.
- приликом конкретизације појединих садржаја програма, нарочито упознавања нових и савремених технологија, усклађивање са специфичностима средине и усклађивање са њеним потребама.
- наставни садржаје реализује као модуле активности, реализацијом пројекта кога израђује сваки ученик према личном опредељењу и избору. Пројекат треба да садржи идеју (намену, изглед), материјал (избор), скицу, технички цртеж, план редоследа и поступака обраде и потребног алата и прибора.
- организује и омогућује реализацију пројекта где се могу укључити и више ученика уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче..
- планира посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба приказује наставне филмове односно видео секвенце, као и мултимедијалне програме у којима је заступљена ова проблематика.
- ученицима не задаје домаће задатке, већ све садржаје програма - знање, умења и вештине омогућава да усвоје на часовима редовне наставе и коришћењем одобреног уџбеника и дидактичког материјала.

Активности ученика

Прати наставу и пажљиво слуша излагања и упуства наставника, у току рада на часовима активно учествује и по потреби поставља питања у вези технике и технологије, упознаје се са појмом саобраћај, врстама и значају, учи правила и прописе учешћа у њему и безбедно понашање уз уважавање свих учесника у саобраћају, на основу идеја користи скице и израђује једноставне техничке цртеже, правилно користи прибор за цртање, укључује рачунар и покреће одговарајуће програме уз коришћење и других ИКТ уређаја, разликује природне и вештачке материјале, упознаје битна својства материјала ради механичке обраде истих, ради план радних операција-алгоритам, самостално израђује једноставне предмете од лако обрадивих ручном обрадом механичком материјала, упознаје се са појмом и значајем енергије, енергијом Сунца, ветра и воде, ствара предмете- моделе, учествује у пројектима у раду група и тимова, вреднује и критикује свој рад.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Опис постигнућа садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих

У опису ангажовања ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.

Препорука за даље напредовање садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Разред: шести

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд: 1

Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке кри- теријуме, кроз практични рад оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа

Задаци

- развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената;
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развијање способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу;
- развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;
- подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности;
- развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности.

Исходи – по завршеној теми ученици ће бити у стању да:

- користи одабране информације као подстицај за стваралачки рад;
- прави разноврсне текстуре на подлогама, облицима или у апликативном програму;
- користи изражајна својства боја у ликовном раду и свакодневном животу;
- обликује, самостално, или у сарадњи са другима, употребне предмете од материјала за рециклажу;
- изрази своје замисли и позитивне поруке одабраном ликовном техником;
- опише свој рад, естетски доживљај простора, дизајна и уметничких дела;
- идентификује теме у одабраним уметничким делима и циљеве једноставних визуелних порука;
- повезује карактеристичан експонат и одговарајући музеј;
- разматра са другима шта и како је учио и где та знања може применити.

Садржај програма

БОЈА (10+3+2)

- Пигментне боје (хроматске и ахроматске боје; основне и изведене боје).
- Дејство боја (утисак који боја оставља на посматрача; топле и хладне боје; комплементарне боје).
- Светлост и боја (светлост као услов за опажање боје, разлике у опажању боја; валер; градација и контраст).
- Примена боја (технике и средства: акварел, темпера, мозаик, витраж, апликативни програми...; изражајна својства бојау керамици, скулптури, графици, таписерији, дизајну одеће и обуће, индустријском дизајну...; применау свакодневном животу ученика).
- Уметничко наслеђе (музеји и експонати).

КОМУНИКАЦИЈА (4+1)

- Комуникативна улога уметности (теме, мотиви и поруке у визуелним уметностима; улога уметности у свакодневном животу).
- Уметничко наслеђе (уметност некад и сад).

ТЕКСТУРЕ (4+2+1)

- Текстура (врсте текстура - тактилна и визуелна; текстуре у природи и уметничким делима, материјали и текстура, облик и текстура, линија и текстура, ритам и текстура).
- Уметничко наслеђе (грађевине, скулптуре и паркови).

УОБРАЗИЉА (3+1)

- Стваралачка уобразиља (стварност и машта, значај маште; разноврсне информације као подстицај за стварање - снови, бајке, митови, легенде...).
- Уметничко наслеђе (необична уметничка остварења).

ПРОСТОР (3+1+1)

- Амбијент (елементи који чине амбијент - дизајн ентеријера, атмосфера, корисници; утицај амбијента на расположење, активност и учење; обликовање школског простора; поставка изложбе).

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

БОЈА

У овој целини предложени су појмови, подпојмови и теме за разговор, а које су везане за изражајне могућности материјала и техника које ученик користи. Наставник нуди само основне информације и корисне савете. Ученици треба да знају да понекад не

могу да добију жељени тон зато што сликарске боје које се производе као школски прибор садрже мање пигмента. Ако ученици не могу да набаве квалитетан школски прибор, решење може да буде додавање течних тонера за фасадне боје, који се набављају у фарбари. Тонери и паковање беле еколошке боје за зидове довољни су за одељење. Цртеже и слике које сматрају неуспелим могу да искористе за колаж. У шестом разреду раде и једноставне пројекте. Наставник може да понуди две или више техника, а да ученици гласају коју ће учити или да се поделе на групе према одабраној техници. Скице се раде и бирају у школи, а пројекти могу да се доврше код куће. Уколико ученици желе да раде чворовану таписерију не морају да користе вуну, могу да исеку траке од пластичних кеса. Витраж могу да праве од папира и фолија у боји, а могу и да сликају на пластичним флашама. Најједноставније је да код куће, уз помоћ одраслих, одесеку дно и део флаше тако да добију посуду за оловке. Пластика се лако осликава акварел бојама. Ако желе да имитирају витраж могу да користе и црни перманентни маркер. За мозаик могу да користе пластичне чепове...

Наставник може да подстакне ученике на размишљање и истраживање питањима и одабраним информацијама. На пример, причом о томе шта значе боје у неким културама, да ли животиње умеју да сликају, да ли постоји веза између тонова у музици и тонова у визуелној уметности, које две боје би употребили да изразе одређену емоцију, како су боје добиле своје називе...

Није пожељно оптерећивати ученике проширеним информацијама (о валерским кључевима, адитивном мешању боја...); боље је да се о томе разговара у следећим разредима, када буду имали више предзнања и када буду више користили савремену технологију. Ученици треба да добију само елементарне информације о утицају светлости на опажање боја. Важније је да знају да је нормално да постоје разлике у опажању тонова - постоје незнатне разлике у грађи ока, на опажање утичу и околне боје, на различитим мониторима иста слика има другачије тонове (остало ће учити касније). Ако желе да одштапају на мајици слику коју су урадили у апликативном програму потребно је да слику из RGB система (црвена, зелена, плава) пребаце у CMYK систем (цијан, магента, жута и кључ, односно катран/црна), који се користи у штампи (остале информације могу да добију од наставника Информатике).

У оквиру целине, предложена је и додатна тема за разговор, „Музеји и експонати”, везана за музеје и карактеристичне експонате који се у њима чувају. Пожељно је да се ученици прво упознају са музејима у Србији, а ученици који наставу слушају на матерњем језику треба да добију основне информације о најзначајнијим музејима у матичној држави. Разговор прате одговарајући визуелни садржаји, а заинтересовани ученици могу да раде и истраживачке задатке.

КОМУНИКАЦИЈА

У овој целини су предложене теме за разговор о садржају уметничких дела и рекламних (визуелних и аудиовизуелних) порука. Наставник не нуди анализу дела коју ученици записују и меморишу без разумевања. Смисао учења је да ученици доживе уметничко дело, да размишљају о њему и слободно изражавају своје мишљење. Наставник их само подстиче питањима. Ученици треба да разговарају и о томе колико су рекламе на телевизији и интернету ефикасне, колико могу да их заинтересују, а на који начин их одбијају... Наставник може да подстакне ученике да самостално истражују тако што ће

поставити одговарајуће питање. На пример: да ли има скривених порука у уметничким делима? У ликовном раду ученици бирају материјал и технику којом ће најефикасније изрази неки садржај (идеју, поруку, став...).

У оквиру целине, предложена је и додатна тема за разговор, „Уметност некад и сад”, односно поређење неке теме (садржаја ликовног дела) кроз епохе.

ТЕКСТУРЕ

У овој целини су груписани предлози везани за истраживање изражајних могућности традиционалних цртачких, вајарских и сликарских техника. Уколико ученици желе да цртају или сликају текстуру у апликативном програму, то могу да раде као пројекат.

У додатај теми за разговор, „Грађевине, скулптуре и паркови”, фокус није на текстури, већ на значајним грађевинама, скулптурама у пленеру и парковима у нашој земљи. Наставник може да прикаже презентацију и да упореди наше наслеђе са светским, нарочито значај за културни туризам и идетитет краја или земље.

УОБРАЗИЉА

У овој целини су груписани предлози везани за разговор о значају маште (уобразиље, имагинације) у уметности, науци и свакодневним ситуацијама када је потребно пронаћи решење за неки проблем. И у шестом разреду ученици уче о томе како да пронађу подстицај за развијање креативних идеја. Наставник прво показује репрезентативна остварења светских и домаћих уметника заснована на сновима, бајкама, митовима и легендама. Ученици треба самостално да одаберу податке (снове, бајке, митове или легенде) који их подстичу на рад.

Додатиу тему „Необична уметничка остварења”, потребно је везаш за самостално истраживање и формирање дигиталне збирке „необичних” савремених остварења. Збирка може да буде индивидуална или одељенска. Наставник може да подстакне ученике приказивањем неколико визуелних примера (хидропонична лампа дизајнера Марка Вучковића, радови Сесилије Вебер из серије Natural Humans, уличне слике Џулијана Бивера, подводни музеј у Канкуну, хотел од леда у Шведској...). Ученици бирају врсту уметничких радова које ће истраживати (куће за становање, ципеле, одећа, накит, скулптуре, аутомобили...).

ПРОСТОР

У овој целини су груписани предлози везани за пројектну наставу и обликовање простора у школи. Уколико школа има могућност, ученици могу да обликују башту у школском дворишту. Идеје се могу пронаћи на интернету ако се у претраживач унесе: „bottle tower gardening”, „plastic bottles art”, „school garden projects”, „recycled garden ornaments” или „garden ornaments for schoolyard”. Уколико школа нема таквих могућности, могу да обликују део учионице или хола. Сврха ових активности је да ученици науче како

да од доступних материјала направе нешто што ће им корисити у свакодневном животу. На пример, од пластичних флаша се могу направити фотеле, клупе, сточићи, полице, жардињере, вазе, лампе, лустери... Употребни предмети које ученици праве самостално или у заједничком раду не треба да имају само употребну, већ и естетичку вредност. Други предлог је симулација музејске поставке или изложбе. Ученици треба да осмисле поставку, да сами распоређују експонате, дизајнирају позивнице за родитеље... Сврха ових активности је да се оспособљавају за презентовање радова.

Корелација са другим предметима

Сви предмети

Уџбеници

- Ликовна култура за 6. разред основне школе
Аутор: Сања Филиповић
Издавачка кућа Клетт 2019.

Литература

- Енциклопедије ликовних уметности

Образовни стандарди за ликовну културу за шести разред

1. Основни ниво:

1.1. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности

ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове

ЛК.1.1.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.2. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.1.2.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.3. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода

ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)

ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)

ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу

*Стандарди ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

5. Средњи ниво:

1.1. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности

ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

1.2. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт

ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

1.3. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст

*Стандарди ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

3.Напредни ниво:

1.1. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности

ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

1.2. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат

ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других

ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других

1.3. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)

ЛК.3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности

ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности

ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота

*Стандарди ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

Активности ученика:

- Да стичу знања из области ликовне културе и савладају технолошке поступке ликовног рада у оквиру одређених средстава;
- Да упознају законитости и елементе ликовног језика;
- Да се изражавају у оквиру ликовних активности и остварују резултате;
- Да путем основних садржаја и методичких облика обогате естетско искуство;
- Формирање позитивних навика и јачање ликовних способности.
- у складу са индивидуалним способностима буде слободан у избору дидактичке припреме.

Активности наставника:

- Да се утврде задаци на сваком часу који би најпотпуније развијали све ликовне способности ученика;

- Да се развија способност за стварање;
- Оспособљеност примања;
- Способност поступања;
- Оспособљеност за одређени ниво разумевања.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Садржаји наставе ликовне културе у основном васпитању и образовању могу да се подведу под следећу шему информативне структуре:

1. опазити
2. примити
3. разумети
4. поступити.

Ниво прве димензије (опажања) подразумева три основна фактора:

1. квалитет опажања у садржајном погледу;
2. брзину и тачност перцепције;
3. тачност опажања појединачних елемената у одређеној ситуацији.

Ниво друге димензије обухвата елементе разумевања опажених и примљених ликовновизуелних квалитета.

Ниво треће димензије је разумевање опажене и примљене информације, тј. неопходно је вођење разговора о структурирању одређене информације.

Ниво четврте димензије подразумева примену (поступање) у практичном и теоријском раду.

Ова структура је оријентација наставницима за вредновање нивоа знања, а односи се на све методске целине у програму од четвртог до осмог разреда. Током реализације задатака у свим методским целинама по разредима, где се наставник појављује у улози преносиоца знања и аниматора дечјег стваралаштва, могуће је проверавати и пратити ниво и квалитет процеса и рада ученика по наведеним стандардима. Затим треба имати у виду чињеницу да се сваки од наведених нивоа (почев од опажања преко примања, разумевања па до поступања) може оцењивати оценом од два до пет. Из тога произилази напомена о комплексности оцене и сугестија за следећи приступ: довољан (2) - усвојеност садржаја на нивоу опажања; добар (3) - усвојеност садржаја на нивоу опажања и примања; врло добар (4) - усвојеност садржаја на нивоу опажања, примања и разумевања; одличан (5) усвојеност садржаја на нивоу опажања, примања, разумевања и поступања.

Приликом оцењивања треба имати у виду да нису сви ученици на истом нивоу опажања, примања, разумевања и поступања. То су чињенице које наставника упућују на будност и реалност полазећи од захтева програма и психофизичких могућности ученика и треба да буду заступљени сви нивои оцењивања са различитим степенима.

Ликовна секција
Глобални план рада ликовне секције

Редни број теме	Назив наставне теме	Број часова по теми	
I	Дечја недеља	3	Укупно 18
II	Новогодишњи цртежи	2	
III	Свети Сава	4	
IV	8. март	2	
V	Дан школе	2	
VI	Ускршња изложба	2	
VII	Ликовно-калиграфски конкурс „VII Дани Николе Тесле“	4	

Оперативни план рада ликовне секције (сви разреди)

Редни број наставне теме	М е с е ц р а д а	Редни број часа	Наставна јединица	Тип часа	Облици рада	Наставне методе
I Дечја недеља	I X	1.	Формирање ликовне секције	Радионица	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербална
I Дечја недеља	I X	2.	Припреме за реализацију Програма поводом Дечје недеље	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
I Дечја недеља	X	3.	Поставка цртежа у Холу школе поводом Дечје недеље	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
II Новогодишњи цртежи	X I I	4.	Израда новогодишњих цртежа	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
II Новогодишњи цртежи	X I I	5.	Поставка новогодишњих цртежа у Холу школе	Вежбање Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	X I	6.	Припрема за ликовни конкурс у организацији Градске	Обрада Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

	I		Библиотеке			
III Свети Сава	I	7.	Израда ликовних радова на тему Свети Сава	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	I	8.	Одабир ликовних радова на тему Свети Сава	Практичан рад Утврђивање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	I	9.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом школске славе Свети Сава	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
IV 8. март	I I	10.	Израда ликовних радова поводом 8. марта	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
IV 8. март	I I I	11.	Поставка дечјих радова у Холу школе поводом 8. марта	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
V Дан школе	I I I	12.	Одабир радова за изложбу поводом Дана школе	Практичан рад Радионица	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
V Дан школе	I I I	13.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом обележавања 133. година постојања школе	Утврђивање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

VI Ускршња изложба	I V	14.	Припрема за Ускршњу изложбу	Обрада Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VI Ускршња изложба	I V	15.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом Ускрса	Практичан рад Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VII Ликовно - калиграфски конкурс „Дани Николе Тесле“	V	16.	Упознавање са ликовно-калиграфским конкурсом „Дани Николе Тесле“	Обрада	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VII	V	17.	Разрада подтема за ликовни конкурс „Дани Николе Тесле“	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VII Ликовно - калиграфски конкурс „Дани Николе Тесле“	V	18.	Естетска анализа и одабир радова за ликовни конкурс „Дани Николе Тесле“	Утврђивање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

Музичка култура

Разред : шести

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

Циљ

Циљ наставе музичке културе јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну уметничку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да

- упознају музичке културе путем обраде тема повезаних са музиком различитих епоха;
- развију музикалност и креативност;
- негују смисао за заједничко и индивидуално музицирање у свим облицима васпитно-образовног рада са ученицима.

Задаци

Задаци наставе музичке културе су следећи:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе музичке културе сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе музичке културе буду у пуној мери реализовани;
- стицање знања о музици различитих епоха;
- стицање знања о музици различитих епоха;
- развијање способности извођења музике (певање/свирање);
- развијање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музике;
- подстицање креативности у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике);
- даље упознавање изражајних средстава музичке уметности;
- оформити и неговати рад школског ансамбла.

Оперативни задаци

Ученик уме да:

- препозна основне елементе музичке писмености - опише основне карактеристике:
- музичких инструмената;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Ученик уме да анализира повезаност:

- музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком;
- изражајности (нпр. брз темпо са живахним карактером);
- структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми);
- облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Ученик:

- зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;
- разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;
- критички и аргументовано образлаже свој суд;
- уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

Ученици умеју да:

- препознају теме из познатих композиција домаћих и страних аутора;
- упознају музику различитих жанрова;
- буду ангажовани у свим музичким активностима и сами стварају музику;
- активно учествују у припремању програма за такмичења и јавне наступе;
- стечена стваралачка искуства и искуства у слушању музике користе за процену својих и других музичких дела.

Исходи:

- препозна музику старих епоха као инспирацију у савременој музици;
- препозна и отпева химне;
- користи могућности ИКТ-а у извођењу и слушању музике;
- издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима;
- објасни како је музика повезана с другим уметностима и областима ван уметности (религија, технологија записивања и штампања нота, извођачке и техничке могућности инструмената);
- изводи музичке примере користећи глас, самостално и у групи;
- изводи музичке примере користећи глас, покрет, традиционалне или ритмичке инструменте, самостално и у групи;
- примењује правилну технику певања;
- примењује различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције;
- развија координацију и моторику кроз свирање и покрет;
- изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;
- комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;
- идентификује репрезентативне музичке примере;
- коментарише слушано дело –извођачки састав и инструменте;
- повеже различите видове музичког изражавања с друштвено-историјским амбијентом у коме су настали;
- издвоји начине коришћења изражајних средстава у одабраним музичким примерима;
- објасни како је музика повезана с другим уметностима и областима ван

- уметности (религија);
 - коментарише слушано дело – динамичке елементе;
 - коментарише слушано дело –темпо;
 - критички просуђује, анализира и аргументовано доноси мишљење о музичком делу;
 - препозна инструмент или групу према врсти композиције у оквиру датог музичког стила;
 - критички сагледава лош утицај прегласне музике на здравље;
 - понаша се у складу с правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;
 - учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
 - учествује у школским приредбама и манифестацијама;
 - наведе изражајна средства музичке уметности карактеристична за период средњег века;
 - – наведе начине и средства музичког изражавања у средњем веку у Европи и Србији;
 - разликује вокално-инструменталне и инструменталне облике музике средњег века;
 - уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у средњем веку;
 - идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника средњег века;
 - – објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања;
 - – исказе своје мишљење о значају и улози музике у средњем веку у Европи и Србији;
 - – наведе начине и средства музичког изражавања у ренесанси;
 - – објасни како је друштвени развој утицао на начине и облике музичког изражавања у ренесанси;
 - – исказе своје мишљење о значају и улози музике у ренесанси. – класификује инструменте по начину настанка звука;
 - опише основне карактеристике инструмената с диркама;
 - опише основне карактеристике клавира и чембала;
- користи могућности ИКТ-а у примени знања о музичким инструментима (коришћење доступних апликација)..

Садржај програма:

Човек и музика (1) – поглавље у којем ученици могу да сазнају шта је то што ствара буку и како да се заштите од ње. Такође, научиће да брину о свом гласу уколико желе да се посвете певању. Научиће да препознају певачке гласове, шта је то вишегласје, да препознају различите певачке технике у зависности од музичког жанра. Истраживаће како су се некада штампале ноте, а како сада.

Певањем и свирањем упознајемо музику (29) – у овом поглављу ученици ће изводити бројне народне, староградске и уметничке песме путем певања и свирања. Научиће да стварају музику, креирају ритмичку или мелодијску пратњу песмама, покрет уз плес или чак да анализирају слушана дела, а касније да изразе свој став. Бонтон је саставни део музике и као такав је пронашао своје место у овом поглављу.

Музика средњег века и ренесансе (4) – поглавље које је подељено у две подобласти. Где се развијала музика у средњем веку и ренесанси и које су им особености. Који музички облици су се развили у тим периодима? Ко су били главни представници музике у тим периодима?

Музички инструменти (2) – поглавље открива које све врсте инструмената са диркама постоје и како се добија звук на њима. Како препознати звук ових инструмената? Који су инструменти њихови претходници? Како се инструменти са диркама користе у савременом животу?

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:

Музичка култура у основној школи је предмет који пре свега има важну улогу у формирању младе личности, а поред развијања интересовања за музичку уметност и формирање осећаја за лепо, развија критичко мишљење и социјализује младо биће и уводи га у стваралаштво у разним гранама уметности.

Садржаји наставе *музичке културе* ученицима пружају знања и информације из области музичке уметности, које су неопходне за даље разумевање, доживљавање, праћење и процењивање основних музичких вредности. Они код ученика треба да развију естетски доживљај, машту, вештине, навике и стваралачки импулс. У основној школи *музичка култура* је у спрези са осталим основнообразовним предметима, утиче на свестрани развој личности детета и представља једну од незаобилазних дисциплина. Настава *музичке културе* развија позитиван однос младе особе према музици као уметности и њеном значају у свакодневном животу.

Предмет *Музичка култура* указује на стално прожимање свих области и тематских јединица предвиђених програмом наставе и учења. Музику треба повезивати са догађајима из свакодневног живота ученика јер ће је на тај начин брже заволети и усвојити нова сазнања. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче мисаону активност. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче мисаону активност, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, представља одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Садржаји предмета *Музичка култура* остварују се кроз следеће области:

- Човек и музика,
- Певањем и свирањем упознајемо музику
- Музика средњег века и ренесансе
- Музички инструменти,

Настава усмерена на остваривање исхода даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање (певање и свирање) ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као

средства за партиципацију у музици. Основни методски приступ се темељи на звучном утиску, по принципу *од звука ка нотној слици и тумачењу*.

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Упућивање ученика да приступају и користе информације (интернет, књиге...), да међусобно сарађују кроз свирање или аналитичку комуникацију требало да буде основни принцип у остваривању наставе, док би сам час требало да буде доживљај за ученике. У настави важан део заузима хигијена певања, као и негативан утицај гласне музике на здравље, тако да са ученицима треба разговарати, и учити их да сами препознају, а потом и спроводе ове наводе у континуитету. Упозорења да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма, треба да се спроводе у континуитету. Важно је стално указивати на позитиван ефекат музике, у смислу опуштања, подизања пажње, емоционалних и физичких одговора, когнитивне стимулације и развијања меморије.

Још један сегмент је важан за активан процес рада на часу, а то је упућивање ученика на правила понашања при слушању и извођењу музике. Наставник ствара атмосферу часа и упућује ученика на музичку културу понашања, а касније такав модел понашања ученик спроводи и на концертима и различитим музичким приликама.

Програм наставе и учења омогућава да се, поред наведених композиција за слушање и извођење, могу користити и композиције које нису наведене, односно, наставник има могућност да максимално до 30%, по слободном избору, одабере композиције за слушање и извођење водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим могућностима и интересовањима, естетским захтевима, исходима и локалитету на коме се налази школа. Однос између понуђених композиција и примера из друге литературе треба да буде најмање 70% у корист понуђених. Из поменутог разлога, у програму наставе и учења се налази већи избор наставног материјала (за слушање и извођење) у односу на годишњи фонд часова предмета Музичка култура.

ДИДАКТИЧКИ ПРИНЦИПИ И ЊИХОВА ПРИМЕНА У НАСТАВИ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Обзиром да наставници имају могућност бирања садржаја помоћу којих ће стићи до исхода у настави *музичке културе*, потребно је да се приликом одабира руководе дефинисаним дидактичким принципима како би успешно остварили постављене циљеве.

6. Принцип очигледности и апстрактности

Овај принцип подразумева усвајање чињеница перцепцијом неког звучног феномена помоћу чула слуха, вида и осећаја за ритам. Пажња ученика је интензивнија, развија се интересовање, дубљи емоционални доживљај и трајније памћење демонстрираних појава.

7. Принцип примерености узрасту ученика

Овај принцип се у настави остварује прилагођавањем и одабиром наставних садржаја који ће одговарати узрасту као и психо физичком развоју ученика. Сви садржаји се прилагођавају не само узрасту него и сваком ученику понаособ, јер се музичке способности развијају индивидуално.

8. Принцип свесне активности ученика

Ученици треба да буду активни у процесу усвајања знања. Активирају се кроз разне облике ангажованости: активно слушање, певање и мисаоно укључивање. Оно што желимо да ученици усвоје потребно је понављати и вежбати, због чега наставни поступци морају бити усмерени на максималну активност ученика.

9. Принцип систематичности и поступности

Одвија се на основу познатих дидактичких правила:

- од ближег ка даљем,
- од једноставнијег ка сложенијем,
- од лакшег ка тежем,
- од познатог ка непознатом.

10. Принцип доживљаја

Доживљаји могу бити спонтани или изазвани и представљају емоционално активирање ученика. Да бисмо ученике емоционално активирали потребно је да прво слушају (перцепција), затим мисле (интелект) и на крају певају (репродукција).

Корелација са другим предметима

Физика, Историја, Физичко васпитање, Српски језик, Техника и технологија, Ликовна култура, Биологија, Традиција, Верска настава, Географија.

Литература:

Уџбеници: Литература за предмет музичка култура је веома разнолика. Њу чине стручне књиге, стручни часописи и остали стручни материјали. Литературу можемо поделити на стручну литературу за наставнике и литературу за ученике.

У својој пракси ученици треба да користе уџбеник и свеску, приложене CD-ове издавачке куће “Нови Логос”. Уџбеник је осмишљен тако да кроз креативан процес учења, ученици на лак начин долазе до сазнања о свету око себе, уче да опажају, критички размишљају и закључују, те стичу трајна и употребљива знања. Текст уџбеника је писан на ученицима разумљив и једноставан начин, примерен узрасту коме је намењен.

Уџбеник прате два ЦД-а са музичким примерима за све наставне јединице. Њихова улога је да звучно допуне стечено знање и да наставницима олакшају рад на часу музичке културе наснимљеним инструменталима песама. Примери су пажљиво изабрани како би се пређена методска јединица лако препознала у звуку. ЦД-ови садрже музичке примере који до сада нису били уобичајени део музичке наставе, што ову колекцију чини јединственом и посебно занимљивом.

Од остале литературе за наставнике навешћемо стручне књиге, као и књиге о музици и музичарима, инструментима музичким играма и бројним другим разноврсним темама везаним за музику које се могу наћи по књижарама или библиотекама, а чији разноврсни садржаји могу помоћи наставницима и ученицима да продубе знања из овог предмета.

Литература

Alberti, Lučano: *Muzika kroz vekove*, Vuk Karadžić, Beograd, 1972.

Andreis, Josip: *Historija muzike*, Školska knjiga, Zagreb, 1966.

Бингулац, Петар: *Наниси о музици*, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1988.

Васиљевић, Зорислава: *Методика музичке писмености*, Завод за уџбенике, Београд, 2006.

Грба, Недељко: *Бисери оперске ризнице*, Београдска књига, 2002.

Деспић Дејан: *Теорија музике*, ЗУНС Београд, 1997.

Erman, Adolf: *Life in Ancient Egypt*, Macmillan and Co., London, 1994.

Играј, играј, играј, Зборник радова Четрнаестог педагошког форума сценских уметности, Факултет музичке уметности, 2012.

Историја српске музике, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Ивановић, Нада: *Методика општег музичког образовања за основну школу*, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Massey, Reginald; Massey, Jamila: *The Music Of India*, D. K. Fine Art Press Pvt. Ltd, London, 1993.

Музика, илустрована енциклопедија, ЈПЗ Земун, Београд, 2006.

Muzička enciklopedija, I–III, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1971.

Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 7*, уџбеник музичке културе за 7. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2009.

Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 6*, уџбеник музичке културе за 6. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2010.

Rogue, David; Speck, Scott: *Klasična muzika za neupućene*, Mikro knjiga, Beograd, 2000.

Радовић, Бранка: *Мала историја музике*, Савез друштва музичких и балетских педагога Србије, 1992.

Roger Kamien: *Music An Appreciation*, Mc Graw-Hill, New York, 1976.

Savage, Roger: *Incidental music*, *Grove Music Online*, Oxford Music Online, London, 2012.

Тајчевић Марко: *Основна теорија музике*, Просвета, Београд, 1981.

Colles, Henry Cope (1978): *The Growth of Music: A Study in Musical History*, 4th ed., Oxford University Press London; New York, 1913.

700 година класичне музике, Младинска књига, Београд, 2011.

www.allmusic.com

www.bbc.co.uk/a-z/

www.namejet.com/Pages/Auctions/BackorderDetails.aspx?domainname=music-web.org

www.naxos.com/education/glossary.asp

Стандарди:

1. ЧОВЕК И МУЗИКА - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике:

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да анализира повезаност:

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером);

М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми);

М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Напредни ниво

У области Знање и разумевање ученик:

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;

М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;

М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд;

М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

2. МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике;

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером).

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела.

3. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ - Слушање музике

Основни ниво

У области Слушање музике ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе;

М.К. 1.2.2. извођачки састав;

М. К. 1.2.3. музичке жанрове;

М.К. 1.2.4. српски музички. фолклор.

Средњи ниво

У области Слушање музике ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре);

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области Слушање музике ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера;

М.К: 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера;

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

4. ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ - Музичко извођење

Основни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције;

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености.

Активности ученика

Обухватају списак ученичких активности у току часа (ученици активно учествују у настави, посматрају, бележе, изводе закључке, музицирају, слушају звучне примере, врше самопроцењивање и сл.).

Активности наставника

Обухватају списак наставникових активности (подстичу ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују...)

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:

Проверавање за предмет музичка култура је усмено и практично. Усмени облик проверавања везан је за области *Човек и музика, Романтизам, импресионизам савремено доба, Дувачки инструменти и Музичко-сценски жанрови*, а практични се односи на савладавање нових песама, код којих се захтева интерпретирање научених примера. Без обзира на то који метод користимо, у ситуацији смо да формулацијом захтева код ученика развијамо различите типове мишљења и различите стратегије при решавању задатака.

Нивое усвојености садржаја проверавамо различитим захтевима које постављамо пред ученике, водећи рачуна о томе који ниво желимо да проверимо.

Уколико желимо да проверавамо репродуктивна знања, захтеве можемо формулирати тако да ученик својим одговором може да опише, наведе и препозна оно што се од њега тражи.

У сваком нивоу образовни стандарди су дефинисани за следеће области у настави музичке културе:

- **Знање и разумевање**
- **Слушање музике**
- **Музичко извођење**
- **Музичко стваралаштво**

Основни ниво

- У области **знања и разумевања** ученици треба да:
 - Препознају основне елементе музичке писмености
 - Опишу основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва
- У области **слушање музике** ученици на основу слушања музичких примера требају да именују:
 - Музичке изражајне елементе
 - Извођачки састав
 - Музичке жанрове
 - Српски музички фолклор
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Певају једноставне дечје, народне или популарне композиције
 - Изводе једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:
 - Направе музичке инструменте користећи предмете из окружења
 - Осмисле мање музичке целине на основу понуђених модела
 - Изводе пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима
 - Учествују у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст

Средњи ниво

- У области **знања и разумевања** ученици треба да умеју да анализирају повезаност:
 - Музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером)
 - Структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми)
 - Облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота
- У области **слушање музике** ученици треба да знају да:
 - Опишу и анализирају карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)
 - Препознају структуру одређеног музичког жанра

Напредни ниво

- У области **знања и разумевања** ученици:
 - Знају функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела
 - Разумеју историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора
 - Критички и аргументовано образлажу свој суд

- Знају да креативно комбинују изражајне музичке елементе у естетском контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом)
- У области **слушање музике** ученици би требало да умеју да анализирају слушни пример и открију везу опажајних карактеристика са:
 - Структуралном и драматуршком димензијом звучног примера
 - Жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера
 - Контекстом мастанка и применом различитих облика музичког фолклора
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Изводе разноврсан репертоар певањем и свирањем као солиста и у неким школским ансамблима
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:
 - Осмишљају пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте
 - Импровизују и/или компонују мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова
 - Осмишљају музику за школску представу, приредбу, перформанс.

Хор и оркестар

Разред : 5,6,7,8 (пети, шести, седми и осми) – предмет старијих разреда

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

Циљ: Општи циљ наставе изборног предмета Хор и оркестар је развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа.

Задаци: Задаци наставе хора су следећи:

- неговање развоја музичких и креативних способности ученика;
- утврђивање основа музичке писмености и упознавање изражајних средстава музичке уметности;
- подстицање креативности ученика;
- припремање програма за културну и јавну делатност школе.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- певају/свирају песме наших и других народа (народне, уметничке, дечје, староградске);
- упознају музичке дела уз основне информације о делу и композитору;
- развијају стваралачке способности и импровизују их на доступним инструментима.

Исходи: У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да:

- изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи;
- примењује правилну технику певања;

- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.
- развије координацију и моторику кроз свирање и покрет;
- изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);
- развија естетска мерила слушањем вредних дела европске музичке баштине;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
- развија естетска мерила слушањем вредних дела европске музичке баштине;
- класификује инструменте по начину настанка звука;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва тога доба;
- разликује музичке форме;
- опише основне карактеристике српских народних музичких инструмената;
- опише основне карактеристике орфовог инструментарија;

Садржај програма:

Знања музичке писмености, стечена у претходним разредима, проширивати и примењивати на примерима за певање/свирање. Изабране композиције, великим делом, ослањају се на дела српске културне баштине, тако да су, осим дела духовне музике, у програмима заступљене народне мелодије, али и дела савремених српских композитора.

У оквиру изборног предмета, потребно је да ученици стекну основна знања о изгледу и начину свирања на Орфовим инструментима, осамостале се да свирају из нотног текста, као и да импровизују ритмичке и мелодијске мотиве, развијају и негују способност ученика у свирању на инструментима. Садржаји изборног предмета пружају ученицима знања и информације из области музичке уметности, неопходне за даље разумевање, доживљавање, праћење, разликовање и квалитетну процену музичких вредности.

За успешну реализацију наставе неопходно је остварити основни дидактички предуслов: кабинет са наставним и очигледним средствима. Наставна средства су: клавир, комплет Орфовог инструментарија за све ученике, табла са линијским системима, квалитетни уређај за слушање музике, а пожељни су и компјутер, уређај за емитовање ДВД са пратећом опремом. Очигледна средства укључују: слике појединачних инструмената, гудачког и симфонијског оркестра, слике страних и домаћих композитора и извођача, визуелно представљање угледника из области музичке уметности, квалитетне снимке примера.

Садржаји изборног предмета треба да пружају ученицима довољно знања и

обавештености и умешности које ће им помоћи да разликују стварне вредности и квалитете у свету музике која их окружује у свакодневном животу од оних садржаја који не доприносе развоју њиховог музичког укуса и не доприносе њиховом естетском васпитању.

Усвајање знања ученика зависи од организације часа, која мора бити добро планирана, осмишљена и занимљива. У настави је неопходно ученике мотивисати за активно учешће у раду. Ученик треба да буде активан на часу, а час изборног предмета Хор и оркестар треба да код ученика подстиче уметнички доживљај. Различитим облицима и методама рада, техникама и очигледним наставним средствима ученике мотивисати за актуелизовање наставног рада. Наставник је у настави равноправни учесник у свим активностима.

Певањем/свирањем ученици улажу своје индивидуалне способности у циљу решавања колективних задатака. Уметност певања обухвата поезију и музику и због тога је потребно синтетизовати ове чиниоце и посматрати их као интегрисане садржаје. Обратити пажњу колико на речи толико и на музику. У том смислу, потребно је да пробу хора започети вежбама за распевавање, јер оне развијају глас, дисање, учвршћују ритам, дикцију и интонацију. Пожељно је да час почне припремама за техничке вежбе и вокализе тако што ће се радити вежбе на једном тону, и то на мењању сугласника М-Н. Овим вежбама учврстиће се мишићи ларинкса, што касније олакшава рад на импостацији. Вежбе је потребно изводити тихо, лагано и без напрезања. За развијање и стицање интонативне сигурности изводити двогласне варијанте, при чему треба посебно настојати да свака деоница слуша другу деоницу.

Савремена настава музичке културе претпоставља коришћење и примену музичких инструмената који захваљујући својој једноставности омогућују ученицима могућност активног учествовања у свирању и усвајање основних елемената музике. Основни циљ свирања јесте да ученици свирају на свим расположивим инструментима из састава овог оркестра, а не да се "усавршавају" само на једном инструменту. На првом часу неопходно је спровести проверу способности, а затим распоредити инструменте за свирање ученицима и регистровати при том који ученик може да буде солиста. Наставник у даљем раду може да даје мелодијске фразе које ће, принципом поступности, најпре да понављају: сви ученици који свирају на једној врсти инструмента, по два извођача и појединачно,

ученици са различитом комбинацијом инструмената итд.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:

Иако на почетку школске године увек имамо измене у саставу оркестра или ансамбла и појаву нових ученика у њему, то може да нас спута, али и да нам пружи нови изазов и могућност за креативност, а никако да нас обесхрабри у раду.

Пре почетка школске године немогуће је испланирати реализацију садржаја рада изборног предмета, јер је непознат састав ученика, нису проверени њихови афинитети, предзнања и способности. У зависности од резултата приликом провере музичких способности, наставник ће ученицима поделити штимове, пустити снимак, или ће сам одсвирати клавирски извод композиције који је спремио за обраду.

Сам поступак рада на часу састоји се из неколико етапа.

Прва етапа - обнављање раније научених композиција на часовима музичке културе у претходним разредима.

Друга етапа - савладавање свирања појединих деоница (сваку деоницу савладавају сви ученици пљескањем рукама, ударањем оловке о клупу и читањем нотног текста парлато).

Теже деонице, за које процени да је потребно, наставник ће показати ученицима, док ће неке деонице ученици самостално савладати. Увежбавање свирања појединих деоница може бити уз певање целе групе, или уз певање самог наставника. На тај начин ученици се оспособљавају да истовремено свирају своју деоницу и певају песму. Правило је да теже деонице треба поверити способнијим ученицима и обрнуто.

Трећа етапа - извођење целог аранжмана, уз свирање и певање, контролише наставник и евентуално исправља грешке. При том посебно водити рачуна да свака група инструмената тачно изводи своју деоницу, динамички је нијансира и изводи у правом темпу.

Од броја пријављених ученика зависиће и организација самог часа. На пример, када се ученици поделе у групе и свако добије свој инструмент, приступа се прво обради ритма за сваки инструмент поступно. Док једна група тихо вежба, наставник показује другима њихове деонице. Приликом свирања на металофону, у току вежбања, скренути пажњу ученицима да своје штапиће окрену наопако и тихо просвиравају своју деоницу како на би сметали другима.

У раду не треба реализовати нове садржаје уколико се уочи проблем и исти не отклони,

било да је мелодијски, било ритмички.

Несигурности и проблеме у раду превазилазити методом понављања, систематичности и доследности, односно упорним понављањем сви ученици савладавају технику и науче свирање своје деонице.

Један од могућих проблема може бити певање уз свирање. У таквим ситуацијама добро је правити комбинације у којима ће се поред слабих извођача наћи неко спретнији у извођењу који ће им бити сигуран ослонац и у певању и у свирању.

Када је композиција технички обрађена, приступа се њеном дотеривању за коректно, тачно, лепо и изражајно извођење у одговарајућем темпу и динамици. Ако се композиција и пева, свирање треба утишати када наступа хор.

Добро је да сви ученици знају да свирају на свим инструментима Орфовог инструментарија, па је зато потребно да се мењају ученици или групе ученика мењају изабране инструменте.

После научене композиције требало би је снимити, а затим је анализирати и радити на доради и усавршавању.

Најлепше мелодије које су ученици научили за време часова изборног предмета могу се снимити и повремено емитовати пре или после редовног часа музичке културе. Тиме се врши представљање ученичког рада, а и остали ученици упознају рад изборног предмета и додатно подстичу своја интересовања за музичку уметност. Оваквим радом ученици ће кроз музицирање упознати већи број музичких дела.

Корелација са другим предметима:

Енглески језик, Историја, Физичко васпитање, Српски језик, Ликовна култура, Биологија, Традиција, Верска настава, Географија.

Литература: Уџбеници: Литература за предмет музичка култура је веома разнолика. Њу чине стручне књиге, стручни часописи и остали стручни материјали. Литературу можемо поделити на стручну литературу за наставнике и литературу за ученике.

У својој пракси ученици треба да користе уџбеник и свеску, приложене CD-ове издавачке куће “Нови Логос”. Од остале литературе за наставнике навешћемо стручне књиге, као и књиге о музици и музичарима, инструментима музичким играма и бројним другим разноврсним темама везаним за музику које се могу наћи по књижарама или библиотекама, а чији разноврсни садржаји могу помоћи наставницима и ученицима да продубе знања из овог предмета.

ЛИТЕРАТУРА:

Alberti, Lučano: *Muzika kroz vekove*, Vuk Karadžić, Beograd, 1972.

Andreis, Josip: *Historija muzike*, Školska knjiga, Zagreb, 1966.

Бингулац, Петар: *Начиси о музици*, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1988.
 Васиљевић, Зорислава: *Методика музичке писмености*, Завод за уџбенике, Београд, 2006.
 Грба, Недељко: *Бисери оперске ризнице*, Београдска књига, 2002.
 Деспић Дејан: *Теорија музике*, ЗУНС Београд, 1997.
 Erman, Adolf: *Life in Ancient Egypt*, Macmillan and Co., London, 1994.
Играј, играј, играј, Зборник радова Четрнаестог педагошког форума сценских уметности, Факултет музичке уметности, 2012.
 Историја српске музике, Завод за уџбенике, Београд, 2007.
 Ивановић, Нада: *Методика општег музичког образовања за основну школу*, Завод за уџбенике, Београд, 2007.
 Massey, Reginald; Massey, Jamila: *The Music Of India*, D. K. Fine Art Press Pvt. Ltd, London, 1993.
Музика, илустрована енциклопедија, ЈПЗ Земун, Београд, 2006.
Muzička enciklopedija, I–III, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1971.
 Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 7*, уџбеник музичке културе за 7. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2009.
 Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 6*, уџбеник музичке културе за 6. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2010.
 Pogue, David; Speck, Scott: *Klasična muzika za neupućene*, Mikro knjiga, Beograd, 2000.
 Радовић, Бранка: *Мала историја музике*, Савез друштва музичких и балетских педагога Србије, 1992.
 Roger Kamien: *Music An Appreciation*, Mc Graw-Hill, New York, 1976.
 Savage, Roger: *Incidental music*, *Grove Music Online*, Oxford Music Online, London, 2012.
 Тајчевић Марко: *Основна теорија музике*, Просвета, Београд, 1981.
 Colles, Henry Cope (1978): *The Growth of Music: A Study in Musical History*, 4th ed., Oxford University Press London; New York, 1913.
700 година класичне музике, Младинска књига, Београд, 2011.
www.allmusic.com
www.bbc.co.uk/a-z/
www.namejet.com/Pages/Auctions/BackorderDetails.aspx?domainname=music-web.org
www.naxos.com/education/glossary.asp

Стандарди:

1. ЧОВЕК И МУЗИКА - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике:

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да анализира повезаност:

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером);

М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми);

М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Напредни ниво

У области Знање и разумевање ученик:

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;

М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;

М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд;

М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

2. МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике;

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером).

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела.

3. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ - Слушање музике

Основни ниво

У области Слушање музике ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе;

М.К. 1.2.2. извођачки састав;

М.К. 1.2.3. музичке жанрове;

М.К. 1.2.4. српски музички. фолклор.

Средњи ниво

У области Слушање музике ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре);

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области Слушање музике ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера;

М.К: 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера;

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

4. ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ - Музичко извођење

Основни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције;

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

МК.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености.

Активности ученика

Обухватају списак ученичких активности у току часа (ученици активно учествују у настави, посматрају, бележе, изводе закључке, музицирају, слушају звучне примере, врше самопроцењивање и сл.).

Активности наставника

Обухватају списак наставникових активности (подстичу ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују...

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Да би се остварио процес праћења напредовања и степена постигнућа ученика у настави музичке културе, неопходно је да наставник претходно упозна и идентификује музичке способности сваког ученика.

Оцењивање ученика у настави мора се спроводити организовано. Оно треба да обухвати и прати посебан развој сваког ученика, његов рад, залагање, интересовање, став, умешност, креативност и слично. Наставник треба да прати развој личности у целини и да објективно процењује колико је ученик савладао програмске захтеве.

Смисао оцењивања у настави хора не треба да буде искључиво везан за оцену музичких способности, мада њих треба истаћи, већ и у функцији награде за залагање, интересовање, љубав према музици. Оцену треба користити као средство мотивације: она треба да ученике мотивише на музичке активности и на бављење музиком у складу с њиховим стварним способностима и потребама.

Домаћи писмени задаци или писани текстови, контролни задаци и слично не задају се за овај предмет ни у једном разреду. Целокупно наставно градиво остварује се само у школи.

У сваком нивоу образовни стандарди су дефинисани за следеће области у настави музичке културе:

- **Знање и разумевање**
- **Слушање музике**
- **Музичко извођење**
- **Музичко стваралаштво**

Основни ниво

- У области **знања и разумевања** ученици треба да:
 - Препознају основне елементе музичке писмености
 - Опишу основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва
- У области **слушање музике** ученици на основу слушања музичких примера требају да именују:
 - Музичке изражајне елементе
 - Извођачки састав
 - Музичке жанрове
 - Српски музички фолклор
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Певају једноставне дечје, народне или популарне композиције
 - Изводе једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:
 - Направе музичке инструменте користећи предмете из окружења
 - Осмисле мање музичке целине на основу понуђених модела
 - Изводе пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима
 - Учествују у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст

Средњи ниво

- У области **знања и разумевања** ученици треба да умеју да анализирају повезаност:
 - Музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером)
 - Структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми)
 - Облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота
- У области **слушање музике** ученици треба да знају да:
 - Опишу и анализирају карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)
 - Препознају структуру одређеног музичког жанра

Напредни ниво

- У области **знања и разумевања** ученици:
 - Знају функцију елемената музичке писмености и извођачких састаав у оквиру музичког дела

- Разумеју историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора
- Критички и аргументовано образлажу свој суд
- Знају да креативно комбинују изражајне музичке елементе у естетском контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом)
- У области **слушање музике** ученици би требало да умеју да анализирају слушни пример и открију везу опажајних карактеристика са:
 - Структуралном и драматуршком димензијом звучног примера
 - Жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера
 - Контекстом мастанка и применом различитих облика музичког фолклора
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Изводе разноврсан репертоар певањем и свирањем као солиста и у неким школским ансамблима
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:
 - Осмишљају пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте
 - Импровизују и/или компонују мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова
 - Осмишљају музику за школску представу, приредбу, перформанс.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ ЗА 6. РАЗРЕД

Годишњи фонд часова 72 часа + 54 часа обавезних физичких активности.

Недељни фонд часова: 2 + 1,5

Циљ

Циљ физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Општи оперативни задаци:

- подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела;
- развој и усавршавање моторичких способности;
- стицање моторичких умења које су као садржаји утврђени програмом физичког васпитања и стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаног циљем овог васпитно – образовног подручја;
- формирање морално – вољних квалитета личности;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштити природе и човекове средине.

Посебни оперативни задаци:

- умерени развој основних моторичких способности, првенствено гipкости, брзине и кординације;
- умерено стицање и усавршавање моторичких умења и навика предвиђених програмом физичког васпитања;
- примина стечених знања, умења и навика у сложенијим условима (кроз игру, такмичење и сл.);
- задовољавање социјалних потреба за потврђивањем, групним поистовећивањем и сл.;
- естетско изражавање кретњом и доживљавање естетских вредности;
- усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- примени комплексе простих и општеприпремних вежби у већем обиму и интензитету у самосталном вежбању;
- користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама;
- упоређује резултате тестирања са вредностима свој узраст;
- примени досегнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу;
- разликује атлетске дисциплине;
- развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике;
- одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
- схвати вредност спортске гимнастике за сопствени развој;
- изведе елементе кошаркашке технике;
- примени основна правила кошарке;
- користи елементе кошарке у игри;
- примени основне елементе тактике у одбрани и нападу;
- учествује на унутар одељенским такмичењима;
- изведе кретања у различитом ритму;
- игра народно коло;
- изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура;
- изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- контролише покрете и одржава тело у води;
- преплива 25 м техником краула и леђног краула;
- процени своје способности и вештине у води;
- скочи у воду на главу;
- поштује правила понашања у води, и око водене средине;
- објасни својим речима значај примењених вежби; процени ниво сопствене дневне физичке активности;

- препозна начине за побољшање својих физичких способности;
- препозна могуће последице недовољне физичке активности;
- правилно се понаша на вежбаљима као и на спортским манифестацијама;
- примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама;
- примерено се понаша као посматрач на такмичењима;
- решава конфликти на друштвено прихватљив начин;
- пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности;
- прихвати победу и пораз;
- вреднује спортове без обзира на лично интересовање;
- примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;
- процени лепоту покрета у физичком вежбању и спорту;
- подстиче породицу на потребу примене редовне физичке активности;
- повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље;
- примени препоручени дневни ритам рада, исхране и одмора;
- користи здраве намирнице у исхрани;
- користи само препоручене додатке у исхрани.

ОБЛАСТ/ТЕМА

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ САДРЖАЈИ

Основни садржаји:

Вежбе за развој снаге.

Вежбе за развој покретљивости.

Вежбе за развој аеробне издржљивости.

Вежбе за развој брзине.

Вежбе за развој координације.

Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ

Атлетика

Обавезни садржаји:

Техника штафетног

трчања.

Скок удаљ.

Бацања кугле 2 кг.

Истрајно трчање -

припрема за крос.

Скок увис (опкорачна техника).

Бацање "вортекс-а".

Проширени садржаји

Тробој

Спортска гимнастика

Основни садржаји:

Вежбе на тлу.

Прескоци и скокови.

Вежбе у упору.

Вежбе у вису.

Греда.

Гимнастички полигон.

Проширени садржаји

Вежбе на тлу (напредне варијанте).

Висока греда.

Трамболина.

Прескок.

Коњ са хватаљкама.

Вежбе у упору (сложенији састав).

Вежбе у вису (сложенији састав).

Основе тимских и спортских игара - Кошарка

Основи садржаји:

Кошарка:

Основни елементи технике и правила:

- кретање у основном ставу у одбрани,
- контрола лопте у месту и кретању,
- вођење лопте,
- дриблинг,
- хватања и додавања лопте,
- шутирања,
- принципи индивидуалне одбране,
- откривање и покривање (сарадња играча),
- основна правила кошарке.

Проширени садржаји

- Напредни елементи технике, тактике и правила игре:

- дриблинг (сложеније варијанте),
- финтирање,
- основни принципи колективне одбране и напада.

Плес и ритмика

- Основни садржаји
- Вежбе са вијачом.
- Народно коло
- "Моравац".
- Народно коло из краја у којем се школа налази.

- Проширени садржаји
- Састав са обручем.
- Састав са лоптом.
- Кратки састав са
- вијачом.
- Енглески валцер.

Пливање

Основни садржаји

- Предвежбе у обучавању технике пливања.
- Техника краула.
- Техника пливања леђног краула.
- Одржавање на води ради самопомоћи.
- Проширени садржаји
- Роњење у дужину 5-10 метара.

Полигони

- Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.

ОБЛАСТ / ТЕМА: ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Физичко вежбање и спорт

Основни садржаји

- Основна правила вежбања. Основна правила Кошарке и правила Рукомета.
- Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе).
- Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању.
- Уредно постављање и склањање справа и реквизита неопходних за вежбање.
- Облици насиља у физичком васпитању испорту.

- "Ферплеј" (навијање, победа, пораз решавање конфликтних ситуација).
- Писани и електронски извори информација из области физичког васпитања и спорта. Развој физичких способности у функцији сналажења уванредним ситуацијама (земљотрес, поплава, пожар...).
- Повезаност физичког вежбања и естетике.
- Значај вежбања у породици.
- Планирање вежбања у оквиру дневних активности.

Здравствено васпитање

Основни садржаји

- Значај физичке активности за здравље.
 - Поштовање здравствено-хигијенских мера пре и после вежбања.
 - Последице неодржавања хигијене- хигијена пре и после вежбања.
 - Значај употребе воћа и поврћа у исхрани.
 - Последице неправилне исхране и прекомерног уношења енергетских напитака.
 - Поступци ученика након повреда (тражење помоћи).
 - Вежбање и играње у различитим временским условима (упутства за игру и вежбање на отвореном простору).
 - Чување околине на отвореним просторима изабраним за вежбање.
 - Последице конзумирања дувана.
- Кључни појмови садржаја: физичко вежбање, плес, кошарка, здравље, васпитање.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству часовних, ванчасовних и ваншколских организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.

Циљ и исходи предмета се остварују кроз наставу физичког и здравственог васпитања (у трајању од 2 школска часа недељно) и обавезне физичке активности сваког ученика (у трајању од 1,5 школски час недељно), уместо досадашња 2 часа физичког васпитања и 1 часа изабраног спорта недељно. Програм шестог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из петог разреда.

Настава физичког и здравственог васпитања усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада.

Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу.

Обавезни организациони облици рада

- А. часови физичког и здравственог васпитања;
- А1. обавезне физичке активности ученика;
- Остали облици
- Б. слободне активности - секције,
- В. недеља школског спорта,
- Г. активности у природи (кросеви, зимовање, летовање - камповање...),
- Д. школска и ваншколска такмичења
- Ђ. корективно-педагошки рад.

ОБАВЕЗНИ ОРГАНИЗАЦИОНИ ОБЛИЦИ РАДА

А. Часови физичког и здравственог васпитања

Наставне области:

И. Физичке способности (72 часа)

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у уводном и припремном делу часа путем вежби обликовања. Део главне фазе часа може се користити за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облике рада наставник бира у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника.

Праћење, вредновање и евидентирање физичких способности ученика спроводи се на основу Приручника за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања, (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016).

ИИ. Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине (72 часа)

Усвајање моторичких знања, умења и навика, остварује се кроз примену обавезних и препоручених програмских садржаја атлетике, гимнастике, спортских игара, плеса, ритмичке гимнастике, пливања, примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојена знања, умења и навике треба да омогуће ученицима њихову примену у спорту, рекреацији, свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Стицање знања, умења и навика је континуирани процес индивидуалног напредовања ученика у складу са његовим психо-физичким способностима. Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе.

Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.)

Биће реализоване кроз следеће наставне теме и са следећим бројем часова:

Атлетика 15 часова;

Спортска гимнастика 15 часова;

Основе тимских и спортских игара: Кошарка 28 часова;

Ритмика и плес 8 часова;

Тестирање и мерење 6 часова.

У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

ИИИ. Физичка и здравствена култура

Биће заступљена на сваком часу (72+54 часа).

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу.

Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у физичком и здравственом васпитању и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика.

Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

A1. Обавезне физичке активности ученика 54 часа

Физичке активности ученика доприносе остваривању постављеног циља и исхода физичког и здравственог васпитања. Ове активности организују се у оквиру редовног

распореда или према посебном распореду у складу са просторним могућностима школе и потребама ученика у трајању од 1,5 час недељно реализацијом обавезних и препоручених садржаја.

План рада ових активности је саставни део планирања у физичком и здравственом васпитању.

Школа се може одредити за један од понуђених начина организације ових активности на предлог Стручног већа. Начин организације ових активности је саставни део Школског програма и Годишњег плана рада школе.

Начини организације рада обавезних физичких активности ученика:

- реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. У школама које имају одговарајуће материјално-техничке и просторне услове, фонд од 1/2 школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, може се реализовати тако што ће ученици сваке друге недеље имати још један час ових активности, или на други начин који предложи Стручно веће физичког и здравственог васпитања. Ради ефикаснијег рада и обухваћености свих ученика дозвољено је спајање два одељења истог разреда. Два наставника раде истовремено са два одељења.
- реализују се у трајању од 45 минута, једном у току недеље. Фонд од 1/2 школског часа односно 22,5 минута, на недељном нивоу, реализује се кумулативно, једном у тромесечју, у укупном трајању од 6 школских часова, односно 4,5 сати.

Стручно веће може предложити неки други начин организације ових активности, посебно уколико се школа определи да ове активности реализује изван школе (пливање, скијање, клизање, оријентиринг итд.).

Програмски садржаји обавезних физичких активности

Обавезни програмски садржаји ових активности су:

- Кондиционо вежбање ученика у трајању од најмање 20 минута;
- **Рукомет/минирукомет (18 часова):**

Напредни елементи технике, тактике и правила игре:

- хватања котрљајућих лопти;
- дриблинг - вежбе вођења са радом ногу (кроз ноге, поред и испред тела); вођење две лопте;
- додавање лопте: додавање "дугим замахом" - чеони залет; додавање лопте изведеним начинима; додавања са изменом места;
- шутирања на гол, бочни шут са отклоном, шутирање пивотмена, шут са крилне позиције;
- финтирање: једнострука финта у "слабију страну";
- хватање лопте: хватање једном руком;
- вежбе са два и три играча у нападу;
- основни принципи колективне одбране;
- техника игре голмана;
- игра са применом правила.

Препоручени програмски садржаји ових активности:

Обучавање и усавршавање елемената предвиђених препорученим наставним садржајима:

- Атлетике;
- Гимнастике;
- Пlesa и ритмике;
- Других активности предвиђених програмом:
- **Мали фудбал (22 часа):** колективна игра у одбрани и нападу, техника игре голмана, игра уз примену правила.
- Пливање (12 часова), ако буде организован одлазак на затворени базен у Лесковцу;
- Скијање;
- Клизање;
- Бадминтон;
- **Стони тенис (14 часова);**
- Оријентиринг;
- Друге активности по избору Стручног већа школе.

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Б. Слободне активности - секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

В. Недеља школског спорта је новина у односу на школски програм. Реализоваће се у октобру и априлу у виду такмичења у одбојци, малом фудбалу, кошарци и стоном тенису. По потреби и на предлог других Стручних већа биће реализоване и друге манифестације у складу са правилником.

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке деликвенције, школа у оквиру школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет...);
- ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, "ферплеју", последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће физичког и здравственог васпитања у сарадњи са другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности.

Г. Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);
- зимовање - организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање - организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логоровање, камповање итд.).

Д. Школска и ваншколска такмичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:

- спортској гимнастици (у зимском периоду);
- атлетици (у пролећном периоду),
- најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.).

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са наставним планом и програмом. Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту и једној дисциплини из гимнастике или атлетике током школске године.

Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање

оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности;

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и у корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу,
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја,
- прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији, часовних, ванчасовних и ваншколских активности.

Исходи за ученике ослобођене од практичног дела наставе

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- Наведе основна правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања;
- Дефинише основна здравствено-хигијенска правила вежбања;
- Презентује и анализира информације о физичком вежбању, спорту, здрављу, историји спорта, актуелним спортским подацима итд.);
- Учествоје у организацији Недеље школског спорта и школских такмичења.
- Ученицима са инвалидитетом настава се прилагођава у складу са њиховим могућностима и врстом инвалидитета.

Планирање васпитно-образовног рада

Дефинисани исходи су важан део и незаобилазан елемент процеса планирања наставе и учења. Дефинисани као резултати учења на крају сваког разреда, током планирања рада потребно је одредити временску динамику у односу на бављење појединим исходима

током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током године.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријска настава (до 4 часа);
- практична настава (68-72 часа).

Теоријска настава

Посебни теоријски часови могу се организовати само у оним ситуацијама када не постоје услови за реализацију наставе у просторима за вежбање или алтернативним објектима, и као први час у полугодишту. На тим часовима детаљније се обрађују садржаји предвиђени темама Физичко вежбање и спорт и Здравствено васпитање уз могући практичан рад у складу са условима.

При планирању теоријских садржаја неопходно је узети у обзир: садржај програма, претходна искуства ученика, садржаје других предмета (корелацију - међупредметне компетенције).

Практична настава

Број часова по темама планира се на основу, процене наставника, материјално-техничких и просторних услова. Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Оквирни број часова по темама:

1. Атлетика 15 часова;
2. Гимнастика 15 часова;
3. Основе тимских и спортских игара: Кошарка 28 часова;
4. Ритмика и плес 8 часова;
5. Пливање (12 часа). Наставна тема Пливање, реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе или обавезних физичких активности ученика. Напомена: уколико школа обезбеди материјално – техничке услове, настава ће бити реализована кроз програмске садржаје обавезних физичких активности.

Школе које се одреде за реализацију програмских садржаја пливања на објектима изван школе.

Уколико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама предвиђених програмом.

6. Тестирање и мерење 6 часова.

Програм физичког и здравственог васпитања остварује се реализацијом обавезних и препоручених садржаја.

Обавезни садржаји су они које је неопходно спровести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове.

Препоручени садржаји су они које наставник бира и реализује у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали обавезне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

Физичке способности (72+54 часа)

При планирању кондиционог вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући и интервални метод, кружни тренинг, и др.), пилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и оптимализацији интензитета рада. Акцент се ставља на оне моторичке активности којима се најуспешније супротставља последицама хипокинезије.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге

- без и са реквизитима,
- на справама и уз помоћ справа.

2. Развој покретљивости

- без и са реквизитима,
- уз коришћење справа,
- у помоћ сувежбача.

3. Развој аеробне издржљивости

- истрајно и интервално трчање,
- вежбање уз музику - аеробик,
- тимске и спортске игре,
- други модели вежбања.

4. Развој координације

- извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима (кретање екстремитетима у две равни).

5. Развој брзине и експлозивне снаге

- једноставне и сложене структуре кретања изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.),
- штафетне игре,
- извођење вежби различитом максималном брзином (бацања, скокови, акробатика, шутирања, ударци кроз атлетику, гимнастику, тимске и спортске игре).

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање, а за оне са којима се програм реализује по индивидуалном образовном програму неопходно је обезбедити одговарајуће услове, узимајући у обзир њихове могућности.

Моторичке вештине, спортови и спортске дисциплине

1. Атлетика 15 часова

Садржаји атлетике се реализују у јесењем и пролећном периоду у складу са условима.

Основни садржаји

Техника штафетног трчања (начини измене палице и др.);
 Скок удаљ, основни елементи технике "увинуће" - реализовати кроз фазе (предвежбе);
 Скок увис опкорачном техником, техника скока увис кроз фазе (залет, отскок, прелазак летвице и доскок). Обучавање технике врши се у целини а по потреби рашчлањивањем на фазе;
 Бацања кугле 2 кг - бочна техника;
 Бацање "вортекс-а" у даљ;

Препоручени садржаји:

- Тробој - кроз одељенско такмичење применити три дисциплине које су ученици савладали (трчање, бацања и скокови).

2. Спортска гимнастика 15 часова

Препорука је да се садржаји реализују у оба полугодишта са одређеним бројем часова.

Основни садржаји

Ученике је неопходно поделити у радне групе према полу и према нивоу усвојености елемената из претходних разреда и способностима. Са ученицима који нису савладали поједине вежбе из програма до шестог разреда потребне су предвежбе и вежбе којима се то надокнађује. Усвојени елементи из петог разреда надограђују се новим вежбовним садржајима предвиђеним овим програмом. Поставити више радних места.

На сваком часу увести нови задатак уз понављање претходних. Док једна група обрађује нови садржај, остале групе понављају усвојене садржаје где је могуће чувањеи помагање од стране ученика. Промена радних места врши се након одређеног броја понављања. Нпр. група које није прошла неки задатак на часу исти ће реализовати на следећем часу. Ученику који не може да изведе задату вежбу даје се лакши задатак. Након

неколико обрађених наставних јединица наставне теме, планом предвидети садржаје других наставних тема (спортска или тимска игра и др.) у циљу интензификације наставе. Гимнастички полигон осмислити према степену усвојености обрађених садржаја и претходних знања.

- Вежбе на тлу (ученице и ученици): повезана два колута напред, колут назад, став о плећима - "свећа", колут напред летећи, став на глави уз помоћ, став на шакама уз помоћ, предмет упором странце "звезда". Састав на тлу комбинован од елемената из петог и шестог разреда.

- Прескок(ученице и ученици): разношка и згрчка (до 120 цм);

- Вежбе у упору

- дохватно вратило (ученици) или двовисински разбој - нижа притка (ученице) - вис завесом о потколелу, наупор јашући и саскок одношка;

- паралелни разбој (ученици) - наскок у упор; њихање и предњихом сед разножно пред рукама; сасед и њихање; њихање и зањихом саскок. Састав од научених елемената. Вежбе реализовати уз помоћ наставника;

- двовисински разбој (ученице);

- наскок из места или залета у упор предњи, премах једном ногом у сед јашући, премах другом ногом у упор стражњи и саскок уз помоћ.

- Вежбе у вису:

- доскочно вратило (ученици) њихање са повећаном амплитудом и саскок у зањиху;

- кругови (ученици и ученице) љуљање на круговима мањом амплитудом и саскоци уз помоћ наставника;

- двовисински разбој или нека друга справа за вежбе у вису (ученице)

- климом успоставити њих, њихање са већом амплитудом и спојено саскок у зањиху.

- Пењања (шипка, канап, морнарске лестве - до 5 м висине);

- Трамболина или одскочна даска: скокови - предњи пружени и згрчени

- Ниска греда:

- боком поред греде;

- суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);

- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем; окрет у успону на средини греде;

- суножни одскок из става предножног са променом ноге и доскок; вага претклоном и заножењем; саскок згрчено.

Проширени садржаји

Могу се реализовати кроз часове на којима се реализују обавезни садржаји, диференцирани облик рада са напредним ученицима који нпр. прескачу козлић по дужини уместо по ширини, раде летећи колут након колута напред. Овакве моделе могуће је применити на све садржаје спортске гимнастике.

- Вежбе на тлу: колут напред и назад - сложеније варијанте (нпр: из става раскорачног колут напред до става раскорачног, из става раскорачног колут назад до става раскорачног); Колут летећи преко препреке; Мост заклоном; Повезани премети странце "звезда" у једну или у обе стране;

- Висока греда:

наскок у упор предњи, упор одножно десном (левом) окретом за 90 степени удесно и прехватом бочно (палчеви су окренути један према другом), вага претклоном и заножее уз помоћ;

- основна кретања из претходних разреда на ниској греди извести на средњој или високој греди;

- Прескок "разношка" - козлић постављен по дужини или са продуженом фазом првог лета (120 цм);

- Коњ са хватаљкама - упори и издржаји;

- Вежбе у упору

- двовисински разбој (ученици);

- саскок предњихом.

3. Основе тимских и спортских игара - Кошарка 28 часова

Садржаји кошарке реализују се на часовима физичког и здравственог васпитања, а садржаји рукомета/минирукомет на обавезним физичким активностима ученика заједно са другим наставним садржајима.

3.1. Кошарка

Према просторним и материјалним условима школе користити могућност реализације наставе у оба полугодишта. Усвојене елементе технике треба применити у игри на часу. Континуитет у усвајању садржаја могуће је постићи тако што се претходно усвојени садржаји користе као уводни или специфично припремни у наредном часу.

Основни садржаји

- држање лопте, основни ставови у нападу са лоптом, заустављање у став;

- хватање и додавање лопте у месту и кретању;

- пивотирање;

- дриблинг у месту и кретању;

- двокораком шут на кош;

- шут из места и скок шут;

- основни став у одбрани, кретање у одбрани, чување нападача са лоптом;

- ситуациона игра 1:1;

- сарадња два и три играча у позиционој игри и контранападу (обука кроз игру);

- игра 3:3; 4:4 (игра на један кош);

- игра 5:5 уз примену правила прилагођених нивоу усвојености елемената игре.

Проширени садржаји

- демаркирање;

- повезивање елемената технике у акционе целине (хватање лопте, дриблинг, шутирање и др.);

- финте (продор, шут);

- игра "2:2- пицк анд ролл";

- игра "2:2" по на принципу "додај и утрчи - бацк доор";
- позициона игра 3:3 и 5:5.

4. Плес и ритмика 8 часова

Основни садржаји

- Њихања и кружења са вијачом у фронталној и сагиталној равни у месту и кретању (вежбе по избору наставника).
- Поновити прве две варијанте народног кола Моравац и обрадити трећу и четврту варијанту.
- Проширени садржај
- Састав са вијачом од елемената предвиђених програмом петог и шестог разреда.
- Састав са обручем састављен од елемената обрађених у петом разреду.
- Састав са лоптом састављен од елемената обрађених у петом разреду.
- Усавршити коло из краја у коме се школа налази усвојено у претходном разреду.
- Енглески валцер.

5. Пливање 12 часова

Наставна тема Пливање, реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе или обавезних физичких активности ученика.

Школе које се одреде за реализацију програмских садржаја пливања на објектима изван школе, ове часове организују у оквиру обавезних физичких активности ученика.

Уколико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама предвиђених програмом.

Приликом реализације садржаја Пливања формирати групе пливача и непливача.

Основни садржаји

- Вежбе дисања, рад ногу, пловак, одржавање у месту, завеслаји (краул и леђни краул),
- скок на главу и изрон.
- Пливање техником краула или леђног краула.
- Проширени садржаји
- Пливање 25 м на време слободном техником.
- Рођење по дужини у складу са способностима ученика.

6. Полигони

Наставник након једне или више обрађених наставних тема може реализовати полигон у складу са усвојеним моторичким садржајима и могућностима ученика.

7. Тестирање и мерење 6 часова

Праћење физичког развоја и моторичких способности спроводи се на почетку и крају школске године, из простора кардиореспираторне издржљивости (процена аеробног

капацитета), телесног састава (посебно телесне масноће), мишићне снаге, издржљивости у мишићној снази, гipкости и агилности. Модел континуираног праћења физичког развоја и моторичких способности у настави физичког и здравственог васпитања, батерија тестова, критеријумске референтне вредности и начин њиховог тумачења, организација и протокол тестирања као педагошке импликације детаљно су објашњени у наведеном приручнику.

Оквирни број часова по темама обавезних физичких активности

1. Основе тимских и спортских игара:

Рукомет/минирукомет (18 часова);

2. Друге активности предвиђене програмом стручног већа (36).

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа - унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Уколико на часу истовремено вежбају два одељења, настава се спроводи одвојено за ученике и ученице.

Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка.

Избор дидактичких облика рада треба да буде функцији рационалне организације и интензификације часа, као и достизања постављених исхода.

Корелација са другим предметима

Биологија, географија, музичка култура, ликовна култура, информатика, математика и српски језик.

Уџбеници

Настава физичког васпитања од 5. до 8. разреда основне школе: приручник за студенте, наставнике и професоре / Драгољуб Вишњић. – 2.изд. – Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 2006 (Бачки Петровац : Култура).

Активности ученика:

- Да путем стицања одређених знања упознају суштину вежбаоног процеса и законитости развоја младог организма, као и стицање хигијенских навика како би схватили крајњи циљ који физичким васпитањем треба да се оствари,
- Да савладају програмски садржај, сходно индивидуалним способностима,
- Да ученици који имају лоше држање тела или одређени телесни деформитет раде по програму којег сачињавају лекар физијатар и наставник физичког васпитања (изузев код тежих случајева који се третирају у специјализованим здравственим установама),
- Да учествују на обавезним унутрашколским такмичењима (међудодељенска и међуразредна) у гимнастици, атлетици и најмање једној спортској игри,
- Активно и свесно учешће ученика у наставним и другим облицима рада,
- Самостално вежбање ученика, код куће, како би стекли трајну навику за вежбањем,
- Ученици могу да учествују и на такмичењима која су у систему школских спортских такмичења Србије,
- Сваки ученик треба да за време основне школе бар једном оде на зимовање,
- На почетку школске године ученици се опредељују за једну од активности за које школа има услове да их реализује,
- Однос ученика према раду прати се тком целе школске године и то: уредност опреме за вежбање, редовно присуствовање на часовима, доследно извршавање радних задатака, ангажовање у спортском животу школе и своје средине и др.

Активности наставника:

- Да утврди иницијални психо – соматски статус ученика,
- Одреди радне задатке за појединце и групе ученика,
- Утврди средства и методе за остваривање радних задатака,
- Оствари васпитне задатке кроз одговарајуће форме и методе рада,
- Прати, вреднује и изврши евалуацију ефеката рада,
- Да сваког ученика усмери на оне програмске садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада који одговарају његовим способностима и интересовањима,
- Сачињавање програма за развијање физичких способности (кроз вежбе обликовања),
- Исправљање грешака, које се јављају код ученика, приликом извођења одређених моторичких задатака,
- Да за сваког ученика сачини радни картон, са програмом вежби и индивидуалним оптерећењем за сваку вежбу,
- Да слободно и креативно изналази ефикасна решења и бира вежбе помоћу који ће ток физичког вежбања да прилагођава специфичностима ученичких могућности и просторним и материјалним условима рада,
- Да упућује ученике да у слободно време *самостално вежбају*. У том смислу, током часова физичког васпитања, наставник треба да прикаже и објасни вежбе које ће ученици реализовати као домаћи задатак. Наставник ће контролисати шта је ученик остварио,
- Да сачињава и спроводи спортску активност од значаја за друштвену средину, за ученике од трећег до осмог разреда,

- Да са лекаром специјалистом сачини програм који је примерен здравственом стању ученика, а у циљу отклањања одређених телесних деформитета,
- Припреми ученике за кросеве,
- Да према плану рада организује најмање једном недељно слободне активности,
- Да прати и вреднује:
 - стање моторичких способности;
 - достигнут ниво савладаности моторних знања, умења и навика;
 - однос ученика према раду;
- Правилна демонстрација моторичких задатака.

Наставник треба да изради:

- општи глобални план рада,
- општи глобални план по разредима,
- план рада по циклусима.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

- активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:
- вежбање у адекватној спортској опреми;
- редовно присуствовање на часовима физичког и здравственог васпитања и обавезним физичким активностима;
- учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др.
- Приказ два комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), са и без реквизита;
- Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике):

Атлетика:

Приказ технике штафтног трчања - техника измене штафете, приказ технике, скока увис опкорачна техника;

Спринтерско трчање 50 м на време, бацање вортекса. Истрајно трчање у трајању од 7 минута.

Трчање школског кроса.

Спортска гимнастика:

Вежбе на тлу: колут у напред, колут у назад, летећи колут, став о шакама уз помоћ, мост из лежања, став на плећима "свећа", прамет странце "звезда".

Прескок: згрчка уз помоћ.

Вежбе у упору:

- дохватно вратило (ученици) или двовисински разбој - нижа притка (ученице) - вис завесом о потколелу, наупор јашући и саскок одношка.
- паралелни разбој (ученици) - наскок у упор; њихање и предњихом сед разножно пред рукама; сасед и њихање; њихање и зањихом саскок. Састав од научних елемената.

Вежбе реализовати уз помоћ наставника

- двовисински разбој (ученице)
- наскок из места или залета у упор предњи, премах једном ногом у сед јашући, премах другом ногом у упор стражни и саскок уз помоћ;

Вежбе у вису:

- доскочно вратило (ученици) њихање са повећаном амплитудом и саскок у зањиху;
 - кругови (ученици и ученице) љуљање на круговима мањом амплитудом и саскоци уз помоћ наставника;
 - двовисински разбој или нека друга справа за вежбе у вису (ученице)
 - климом успоставити њих, њихање са већом амплитудом и спојено саскок у зањиху;
- Приказ технике пењања (шипка, канап, морнарске лестве - до 4 м висине);
Трамболина или одскачна даска: скокови - предњи пружени и згрчени;

Ниска греда:

- боком поред греде;
- суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге);
- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем; окрет у успону на средини греде;
- суножни одскок из става предножног са променом ноге и доскок; вага претклоном и заножењем; саскок згрчено;
- Гимнастички полигон састављен од обрађених програмских садржаја.

Кошарка:

- Контрола лопте у месту и кретању (вођење);
- Вођење лопте са променом правца кретања (левом и десном руком);
- Хвата и додаје лопту у висини груди, кука изнад главе;
- Двокорак у "јачу" страну;

- Шут на кош;

Рукомет и други садржаји Обавезних физичких активности ученика:

Пратити и вредновати обрађене садржаје рукомета/минирукомета и друге садржаје реализоване у складу са програмом.

Плес и ритмика:

Замаси, кружења, трчања, поскоци и скокови са вијачом. Поскоци и скокови кроз вијачу.

Народно Моравац коло уз музику (трећа и четврта варијанта).

Пливање:

Техника краула.

Индивидуални напредак моторичких способности сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе наставник прати и вреднује:

- познавање основних правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања и основних здравствено-хигијенских правила вежбања;

Праћење вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

Педагошка документација

- Дневник рада за физичко и здравствено васпитање;
- Планови рада физичког и здравственог васпитања и обавезних физичких активности ученика: план рада стручног већа, годишњи план (по темама са бројем часова), месечни оперативни план, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације.
Писане припреме: форму и изглед припреме сачињава сам наставник уважавајући: временску артикулацију остваривања, циљ часа, исходе који се реализују, конзистентну дидактичку структуру часова, запажања након часа;
- Радни картон: наставник води за сваког ученика. Радни картон садржи: податке о стању физичких способности са тестирања, оспособљености у вештинама напомене о специфичностима ученика и остале податке неопходне наставнику.
- Педагошку документацију наставник сачињава у електронској или писаној форми.

ИЗБОРНИ ПРОГРАМ

Назив предмета: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Разред: 6

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд: 1

Циљ:

Циљ учења грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности.

Задаци:

Усвајање знања о људским правима, демократском друштву, процесима у савременом свету и грађанском активизму

Исходи:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- образложи везу права и вредности на примеру
- наведе примере за групу права слобда да и заштита од
- аргументује значај инклузивног образовања, права и потребе за образовањем свих ученика
- штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права
- идентификује показатеље кршења права детета у свакодневном животу, примерима из прошлости, литературе
- сврсисходно користи кључне појмове савременог демократског друштва: демократија, грађанин, власт
- образлаже улогу грађанина у друштвеном систему и систему власти на примеру
- разликује стварну партиципацију ученика у одељењу и школи од симболичне и декоративне
- позитивно користи мобилни телефон и интернет за учење, дружење, информисање, покретање акција
- образложи могући утицај друштвених мрежа и деловање појединца
- примени 7 правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука
- препознаје ситуације дигиталног насиља и зна како да реагује и коме да се обрати за помоћ
- учествује у избору теме, узрока и инструмента истраживања
- учествује у спровођењу истраживања, прикупљању и обради добијених података и извођењу закључака
- презентује спроведено истраживање и добијене резултате
- процењује ефекте спроведеног истраживања и идентификује пропусте и грешке
- у дискусији показује вештину активног слушања. Износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин
- учествује у доношењу правила рада групе и поштује их
- проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора

Наставне теме и садржаји програма

Људска права:

- моја и твоја права- наша су права
- права и одговорности
- посебна група права: слобода да и припадајуће одговорности
- посебна група права: заштита од и припадајуће одговорности
- право на очување личног, породичног, националног, културног и верског идентитета и припадајуће одговорности
- право на квалитетно образовање и једнаке могућности за све и припадајуће одговорности
- инклузивно образовање- квалитетно образовање за све

Демократско друштво

- демократско друштво- појам, карактеристике
- грађанин
- дете као грађанин
- процедуре којима се регулише живот у заједници: ко је овлашћен да доноси колективне одлуке и на основу којих процедура
- власт
- нивои и гране власти
- лествица партиципације ученика у школи:манипулација, декоративна употреба, симболичка употреба, стварна партиципација
- партиципација ученика на нивоу одељења и школе

Процеси у савременом свету:

- позитивно коришћење интернета и мобилних телефона
- шта је дозвољено, а шта није на интернету
- утицај друштвених мрежа на мишљење и деловање појединца
- опасности у коришћењу интернета и мобилних телефона
- дигитално насиље и веза са Конвенцијом о правима детета. Карактеристике и последице дигиталног насиља. Седам правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука
- реаговање у ситуацијама дигиталног насиља. Одговорности ученика и школе

Грађански активизам:

- шта су ставови, на чему се заснивају и каква је њихова веза са понашањем
- Избор теме, узрока и инструмента истраживања
- спровођење истраживања
- обрада података
- тумачење резултата
- припрема и презентација резултата
- евалуација истраживања

Кључни појмови садржаја: права и одговорности, демократско друштво, партиципација, дигитално насиље, ставови

Упутство за дуидактичко- методичко остваривање програма

Изборни програм Грађанско васпитање за шести разред основног образовања и васпитања организован је, као и програм за претходни разред, по моделу спирале, што значи да су садржаји дати у четири области (Људска права, Демократско друштво, Процеси у

савременом свету, грађански активизам), али се они проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима интегрише, јер између њих постоји прородна веза.

У програму су наведени садржају које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада, али увек имајући у виду исходе које треба остварити, они су тако дати да одговарају узрасту учееника, мерљиви су, проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, да лако утврди да ли их остварују и у којој мери. Најчешће су исходи дати на нивоу примене, што значи да се знање и разумевање подразумевају као предуслов примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија вољну компоненту која долази до изражаја на нивоу понашања. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер сви они доприносе постизању општег циља овог програма и развоју међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада током дужег временског периода, што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима и за пети и за шести разред.

Посебност Грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и, уопште, етосом школе.

У процесу планирања наставе и учења, наставник се руководи, првенствено, исходима које ученици треба да остваре. Приликом осмишљавања активности, како наставника, тако и ученика, треба имати у виду да сваки од њих може да се вишеструко искористи. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос остваривању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатичност и др. Тозначи да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови, Њихово остваривање одвија се постепено и спонтано са тенденцијом да ученици аутентично развијају пожељне облике понашања.

У оквиру прве области ученици проширују своја знања у вези са правима али је фокус на одговорности. Постепено се из разреда у разред, додају нова права како би ученици имали целовиту слику. У овом програму посебно је важно право на квалитетно образовање за све инклузивни приступ образовању који се базира на поштовању људских права. Ученике треба тако водити да разликују инклузију од ексклузије, поштовање и прихватање насрам стигматизације и сепарације и да у свом понашању према ученицима који похађају школу по индивидуалном образовном плану исказују разумевање, толеранцију и спремност да пруже помоћ и подршку.

Друга област има за циљ да уведе ученике у основне појмове демократског друштва са фокусом на партиципацији. То никако не би требало претворити у сувопарна предавања и теорију која се учи. Из исхода се види ниво захтева у овој области, а то је, у шестом разреду, само сврсисходна употреба кључних појмова као основ за активности у следећем разреду. Од ученика се очекује да својим речима и на примерима могу објаснити кључне појмове демократије. О партиципацији ученика у одељењу или школи треба говорити и у контексту ученичког парламента који ће бити актуелан у следећем разреду. У програму се налази озбиљан захтев да ученици разликују стварну партиципацију ученика у школи од оне која је декоративна, што захтева од наставника да осмишљавају

активности које подстичу критичко мишљење. До таквих исхода може се доћи само коришћењем бројних примера и подстицањем дискусије где ће ученици морати да аргументују своје мишљење.

Треће област односи се на употребу и злоупотребу мобилних телефона и интернета. Сва истраживања показују да дванаестогодишњаци имају велико интересовање за те видове комуникације, али и да нису свесни великих могућности које оне пружају и, још више нису свесни ризика који постоје. Савремене технологије су неопходне за приватни и професионални живот изато ученике треба охрабривати да их користе на позитиван начин (за едукацију, информисање, дружење, пружање помоћи и подршке, покретање акција и др.). У оквиру свих наставних предмета предвиђени су исходи који се односе на овај циљ, а у оквиру Грађанског васпитања фокус је на злоупотреби интернета и мобилних телефона када они постају средство насиља (директног или преко посредника), чиме се крше права детета. Ученици треба да знају шта је на интернету дозвољено, а шта није, шта се све подразумева под дигиталним насиљем и како се заштитити. Када се говори о заштити, ученицима треба да буде јасно које су њихове одговорности (7 златних правила за сигурно четовање и СМС поруке и како се понашати у ситуацији дигиталног насиља), као и коме се обратити за помоћ у школи. За активности у овој области може се користити материјал који је припремљен у оквиру пројекта Школа без насиља коју подржава УНИЦЕФ, јер одговара садржају овог програма и узрсту ученика шестог разреда.

У оквиру четврте области програма ученици треба да припреме и спроведу мање истраживање ставова и /или понашања ученика, а које је у вези са садржајима треће области. Овај захтев уводи ученике у процедуре истраживања као што су: избор конкретне теме истраживања у оквиру задате области, дефинисање узрока истраживања, одабир инструмената који ће се користити и извођење закључака на основу добијених резултата. Циљ ових активности је да ученици изграде правилан однос према грађанском активизму, где акције, кад год је то могуће, треба заснивати на чињеницама добијеним на основу конкретних истраживања. Да би ученици били успешни у овом захтеву, неопходне су извесне преактивности у којима наставник појашњава шта су ставови, указује на њихову сазнајну, емоционалну и когнитивну (вољну, делатну) компоненту, што их чини „одговорним“ за понашање појединаца, јер се људи понашају у складу са својим ставовима. Ученицима треба указати на везу ставова са знањима и повезати са појмовима предрасуде и стереотипи који се односе на неосноване ставове јер се не базирају на тачним и провереним чињеницама, о чему су учили у оквиру програма Грађанског васпитања у петом разреду. Подсетите ученике да предрасуде и стереотипи показују велику отпорност на промену и зато је важно учинити све да се не формирају. У ту сврху треб користити што више различитих примера који су ученицима блиски и који показују везу између ставова и понашања. Нпр., ако особа има став да су газирана пића јако штетна, да су препуна шећера и вештачких боја, велика је вероватноћа да ће таква пића ретко пити. Осим тога потребно је представити неколико једноставних истраживања ставова и /или понашања људи како бу ученици имали јасну слику о значају инструмената којим се оно спроводи и на основу ког се изводе закључци. Ученицима треба дати слободу да сами осмисле све кључне елементе истраживања (тему, узрок, инструмент), уз свесрдну помоћ и подршку наставника, која ће им у шестом разреду свакако бити потребна. Подразумева се да истраживање треба да буде што једноставније, на мањем узорку, са инструментом (најчешће упитником) који може бити преузет из неког

спроведеног истраживања или које ће ученици сами направити. Ученицима се може предочити могућност да се поделе у мање групе које ће спровести истраживање на различитим узорцима(нпр. Ученици 4, 6. и 8.разреда), што ће им обезбедити да изводе сложеније закључке, односно да констатују промене у ставовима и понашању у односу на узрест ученика.Изабрана тема истраживања може бити у вези са злоупотребом интернета и мобилних телефона, али и позитивних примера као што су покретање хуманитарних акција, учење, информисање, дружење и сл., у којима се могу истраживати мотиви таквих активности, ставови ученика, њихова осећања. У сваком случају, независно од изабране теме, за свако истраживање треба предвидети и довољно времена како оно не би остало незавршено и то је одговорност наставника. Изузетно је важно да ученици обраде добијене податке, да изведу закључке, припреме њихову презентацију и направе критички осврт на урађено. Све тешкоће и грешке које се десе у току истраживања, добра су прилика да ученици унапреде своје компетенције за рад са подацима , закључивање, предвиђање, као и непосредну комуникацију и сарадњу. Највећи домет у овој области био би да ученици, уз помоћ наставника, успеју да осмисле акцију (само на нивоу разрађене идеје), као одговор на добијене резултате истраживања.

Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Наставници су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, пројекте, истраживања, промоције, покретање акција као и да сами осмисле неке друге активности.

Садржај грађанског васпитања има природну везу са другим наставним предметима. То се види у исходима који се односе на препознавање добрих примера и кршење људских права у садржајима који се обрађују у историји или у књижевним делима која се читају у оквиру српског језика и књижевности, односно матерњег језика. Из тог разлога, међупредметно планирање је велика подршка остварењу циља овог предмета.

Акције треба да буду мале и изводљиве али да имају све неопходне кораке. Ученике треба охрабривати када наиђу на тешкоће и јасно указивати да су и неуспеле акције такође добре, јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Бројни су примери тема у оквиру којих се могу осмислити акције у школи у корист права детета. На пример, вршњачка подршка је важан сегмент укупне подршке инклузивног образовања, тако да је укљученост младих људи у овај сегмент живота и рада школе веома значајан. Он се огледа управо у заједничком промишљању наставника и ученика на тему како осмислити план подршке, како га најуспешније реализовати, водећи рачуна о потребама сваког ученика обухваћеног инклузивним образовањем.

У предмету грађанско васпитање продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у раду ученичког парламента, у локалној заједници или локалним медијима.

За реализацију наставе овог предмета и остваривање дефинисаних исхода, врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем даје пример и доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргумендовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје повратне информације и подстиче ученике

на разумевање односа у групи. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Битно је да наставник обезбеди равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост како у стиловима учења тако и у типу личности). Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексјама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају и исходима. Они се могу наћи у различитим изворима информација. За реализацију појединих тема могу се користити филмови јер активирају когнитивну и афективну страну личности и подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни интернет и различите социјалне мреже јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, другим облицима кршења права, као и дигиталном насиљу. Подразумева се да наставник има потпуни увид у материјале који се користе у раду са ученицима (филмови, видео-клипови, текстови из новина и сл.) како би се заштитили од неодговарајућих садржаја.

Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења. Наставник треба да подстиче код ученика способност да разумеју сопствену одговорност у ситуацијама дискриминације и насиља, као и да бирају конструктивне начине реаговања на њих.

Значај предмета налази се и у чињеници да исходи грађанског васпитања у великој мери доприносе развоју неколико међупредметних компетенција и да се његови садржаји врло добро уклапају у различите ваннаставне активности. Посебно је значајан допринос развоју међупредметне компетенције комуникација јер се при раду на свим садржајима инсистира на исказивању сопственог мишљења, осећања, ставова и то на начин који не угрожава друге, као међупредметне компетенције решавање проблема јер је приступ предмету да се у свакој тематској целини ученици оснажују да препознају проблеме али и активно траже решења.

Чињеница да се предмет описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Грађанско васпитање пружа изузетну могућност за неговање саморефлексије (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстицање саморегулације процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања и планирања како да се остваре. Кључни показатељи напредовања у овом изборном програму, из разреда у разред, јесу све правилнија употреба термина који се односе на демократске појаве и процесе, исказивање ставова аргументацијом, ненасилна комуникација, прихватање различитости, исказивање емпатије, све чешће испољавање иницијативе, већи степен сарадљивости.

Корелација:

Српски језик и књижевност

Матерњи језик
Историја
Ликовна култура
Музичка култура
Информатика и рачунарство

Дидактичко радни материјал:

Приручник за наставнике

Наставна средства:

Приручник за наставнике, фломастери, бојице, селотејп, лепак, маказе, листови А4 формата бели и у боји, едукативни документарни филмови.

Активности ученика:

Слобода изражава мишљења и ставова о отвореним питањима и проблемима које су сами идентификовали као значајне; разумевање и разматрање различитих мера које се у школи / локалној заједници предузимају у циљу решавања проблема; унапређење вештина комуникације у различитим социјалним ситуацијама(у школи, на нивоу вршњачке групе и са наставницима , као и ван школе , са представницима јавних институција, организација и другим чесницима у животу локалне заједнице); развијање способности критичког мишљења, аргументовања и залагања за сопствене ставове; повезивање властитог искуства са потребама школске/ локалне заједнице и активно ангажовање

Активности наставника:

Мотивише ученике за рад, тако што ће развијати и одржавати њихова интересовања за живот и рад у школи , локалној заједници и давати лични пример позитивне заинтересованости за сва питања која су важна за унапређење квалитета живота;

Организује наставу тако што ће поставити циљеве рада планирати садржаје, средства и опрему , наставне облике и методе рада , као и време потребно за реализацију;

Развија и одржава партнерску комуникацију са ученицима, тако што ће постављати питања, захтеве, давати своје мишљење , подстицати ученике да они износе своја гледишта , подстицати интеракцију , пружати повратну информацију;

Уважава и реагује на потребе групе и појединаца , дели одговорност , демократски управља разрадом.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

У складу са Правилником оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних исхода и стандарда постигнућа ученика, а за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом прилагођених циљева, садржаја и исхода у савладавању индивидуалног образовног плана. Оцењивање је

континуирана педагошка активност која позитивно утврђује однос према учењу и знању и подстиче мотивацију за учење.

Оцењивањем се ученик оспособљава за објективну процену сопствених постигнућа и постигнућа других ученика, за постављање личних циљева током процеса учења, развија се систем вредности и обезбеђује се поштовање општих принципа система образовања и васпитања утврђених законом којим се уређују основе система образовања и васпитања.

Принципи оцењивања, у смислу овог правилника, јесу:

- 1) објективност у оцењивању према утврђеним критеријумима;
- 2) релевантност оцењивања;
- 3) коришћење разноврсних техника и метода оцењивања;
- 4) правичност у оцењивању;
- 5) редовност и благовременост у оцењивању;
- 6) оцењивање без дискриминације и издвајања по било ком основу;
- 7) уважавање индивидуалних разлика, потреба, узраста, претходних постигнућа ученика и тренутних услова у којима се оцењивање одвија.

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду, а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

Оцена представља објективну и поуздану меру напредовања и развоја ученика, као и ангажовања ученика и његове самосталности у раду и она је је описна и бројчана.

Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцене садржи препоруку које активности ученик треба да предузме у даљем раду.

Када је у питању оцењивање из обавезног предмета, изборних програма и активности у првом разреду основног образовања и васпитања, у току школске године, ученик се оцењује описном оценом из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе).

У оквиру предмета, у првом разреду, у току школске године, описном оценом изражава се напредовање у остваривању прописаних исхода.

Од другог до осмог разреда, у току школске године, ученик се оцењује описно и бројчано из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) и владања.

Бројчана оцена из обавезног предмета и изборног програма други страни језик је: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1). Оцена недовољан (1) је непрелазна.

Успех ученика из изборних програма и то: верска настава и грађанско васпитање, матерњи језик/говор са елементима националне културе и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) оцењује се описно и то: истиче се, добар, задовољава.

Ученик се оцењује најмање четири пута у полугодишту, а ако је недељни фонд часова обавезног предмета, изборног програма и активности један час најмање два пута у полугодишту.

Ученику који није оцењен најмање четири пута из обавезног предмета и изборног програма други страни језик у току полугодишта, односно најмање два пута у току полугодишта уколико је недељни фонд обавезног предмета, изборног програма и активности један час, не може да се утврди закључна оцена.

Ученика који редовно похађа наставу и извршава школске обавезе, а нема прописани број оцена у полугодишту, наставник је дужан да оцени на посебно организованом часу у току трајања полугодишта уз присуство одељењског старешине, педагога или психолога.

Одељењски старешина је у обавези да редовно прати оцењивање ученика и указује предметним наставницима на број прописаних оцена које ученик треба да има у полугодишту ради утврђивања закључне оцене.

Оцењивање из обавезног предмета: музичка култура, ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, обавља се полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Ученик се оцењује бројчано из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у складу са законом и овим правилником.

Бројчана оцена из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у току школске године, утврђује се на основу следећих критеријума: оствареност исхода, самосталност и ангажовање ученика.

Закључна оцена из обавезног предмета, изборног програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) утврђује се на крају првог и другог

полугодишта, на основу свих појединачних оцена које су унете у дневник од почетка школске године, а у складу са законом.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика првог разреда је описна и исказује се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика од другог до осмог разреда је бројчана.

Закључна оцена из изборних програма и активности (слободне наставне активности и пројектна настава) је описна и то: истиче се, добар и задовољава и не утиче на општи успех ученика, осим из изборног програма други страни језик који се оцењује бројчано и закључна оцена утиче на општи успех ученика.

Ученика од петог до осмог разреда оцењује предметни наставник у току образовно-васпитног рада, а оцену на крају полугодишта утврђује одељењско веће на предлог предметног наставника.

Када предмет садржи модуле, закључна оцена се изводи на основу позитивних оцена свих модула у оквиру предмета.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик не може да буде већа од највеће појединачне оцене уписане у дневник, добијене било којом техником провере знања.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик, не може да буде мања од:

- 1) одличан (5), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена најмање 4,50;
- 2) врло добар (4), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 3,50 до 4,49;
- 3) добар (3), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 2,50 до 3,49;
- 4) довољан (2), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 1,50 до 2,49.

Закључна оцена на полугодишту не узима се у обзир приликом утврђивања аритметичке средине, на крају другог полугодишта.

Ако одељењско веће не прихвати образложени предлог закључне оцене предметног наставника, нову оцену утврђује одељењско веће гласањем. Тако утврђена оцена евидентира се у напомени, а у записнику одељењског већа шире се образлаже.

Закључна оцена утврђена на одељењском већу уписује се у дневник у предвиђену рубрику.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Новим Правилником прописан је и распоред писмених задатака и писмених вежби.

Наиме, распоред писмених задатака и писмених провера дужих од 15 минута уписује се у дневник и објављује се за свако одељење на огласној табли школе и на званичној интернет страни школе најкасније до краја треће наставне недеље у сваком полугодишту.

Распоредом може да се планира највише једна провера у дану, а две у наставној недељи.

Распоред утврђује директор на предлог одељењског већа.

Распоред може да се мења на предлог наставника, уз сагласност одељењског већа. Промену распореда утврђује директор. Измењени распоред објављује се на исти начин као и распоред.

Одељењски старешина дужан је да прати да се писмени задаци и писмене провере, дуже од 15 минута, остварују у складу са распоредом и да благовремено указује директору и наставницима на обавезу поштовања распореда и прописани број провера.

Наставник је дужан да обавести ученике о садржајима програма наставе и учења који ће се писмено проверавати према распореду најкасније пет дана пре провере.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Када је у питању оцена на испиту, она се у складу са Правилником утврђује већином гласова укупног броја чланова комисије, у складу са Законом. Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор на оцену на испиту, у складу са Законом.

Обавештавање родитеља о оцењивању ученика Правилник регулише тако што прописује да на почетку школске године ученици, родитељи, односно други законски заступници обавештавају се о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени из свих обавезних предмета, изборних програма и активности.

Одељењски старешина је обавезан да благовремено, а најмање четири пута у току школске године, на примерен начин обавештава родитеље о постигнућима ученика, напредовању, мотивацији за учење и напредовање, владању и другим питањима од значаја за образовање и васпитање.

Ако родитељ, односно други законски заступник не долази на родитељске и индивидуалне састанке, одељењски старешина је дужан да га благовремено, званично, у писменој форми обавести о успеху и оценама, евентуалним тешкоћама и изостанцима ученика и последицама изостајања ученика.

СРПСКИ ЈЕЗИК

Разред: Седми

Годишњи фонд часова: 144

Недељни фонд часова: 4

Циљеви учења Српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Задаци наставе Српског језика и књижевности:

- Развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- Основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- Поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- Упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- Оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);

- Развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- Развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- Увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког);
- Оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- Упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- Поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- Развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- Поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- Усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности – упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- Развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- Навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији;
- Подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- Подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- Развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци:

- Увођење ученика у појам синтагме (атрибут у оквиру синтагме);
- Упознавање напоредних односа међу реченичним члановима и конгруенције;
- Уочавање комуникативне и предикатске реченице, независне и зависне предикатске реченице;

Проширивање знања о глаголским облицима;

- Развијање способности за уочавање и тумачење емоција, мотива и песничких слика у лирском тексту;
- Постепено уочавање структуре основних облика писменог изражавања.

Исходи

По завршеној теми ученици ће бити у стању да у оквиру теме разликују следеће:

Књижевност:

- Користи књижевне термине и појмове обрађиване у претходним разредима и повезује их са новим делима која чита;
- Истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи;
- Чита са разумевањем различите врсте текстова и коментарише их, у складу са узрастом;
- Разликује народну од ауторске књижевности и одлике књижевних родова и основних књижевних врста;
- Разликује основне одлике стиха и строфе –укрштену, обгрљену и парну риму; слободни и везани стих; рефрен;
- Тумачи мотиве (према њиховом садејству или контрастивности) и песничке слике у одабраном лирском тексту;
- Локализује књижевна дела из обавезног школског програма;
- Разликује етапе драмске радње;
- Разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта;
- Разликује облике казивања (форме приповедања);
- Идентификује језичко-стилска изражајна средства и разуме њихову функцију;
- Анализира идејни слој књижевног дела служећи се аргументима из текста;
- Уочи разлике у карактеризацији ликова према особинама: физичким, говорним, психолошким, друштвеним и етичким;
- Разликује хумористички од ироничног и сатиричног тона књижевног дела;
- Критички промишља о смислу књижевног текста и аргументовано образложи свој став;
- Доведе у везу значење пословица и изрека са идејним слојем текста;
- Препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину;
- Размотри аспекте родне равноправности у вези са ликовима књижевно-уметничких текстова;
- Препоручи књижевно дело уз кратко образложење;
- Упореди књижевно и филмско дело настало по истом предлошку, позоришну представу и драмски текст.

Језик – граматика, правопис, ортоепија

- Разликује глаголске начине и неличне глаголске облике и употреби их у складу са нормом;
- Одреди врсте непроменљивих речи у типичним случајевима;
- Уочи делове именичке синтагме;
- Разликује граматички и логички субјекат;
- Разликује сложени глаголски предикат од зависне реченице са везником да;
- Препозна врсте напоредних односа међу реченичним члановима и независним реченицама;
- Идентификује врсте зависних реченица;
- Искаже реченични члан речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом;
- Примени основна правила конгруенције у реченици;
- Доследно примени правописну норму;
- Разликује дугосилазни и дугоузлазни акценат.

Језичка култура

- Говори на задату тему поштујући књижевнојезичку норму;
- Разликује књижевноуметнички од публицистичког функционалног стила;
- Састави кохерентан писани текст у складу са задатом темом наративног и дескриптивног типа;
- Напише једноставнији аргументативни текст позивајући се на чињенице;
- Користи технички и сугестивни опис у изражавању;
- Препозна цитат и фусноте и разуме њихову улогу;
- Пронађе потребне информације у нелинеарном тексту;
- Напише електронску (и-мејл, СМС) поруку поштујући нормативна правила;
- Примени различите стратегије читања (информативно, доживљајно, истраживачко и др.);
- Састави текст репортажног типа (искуствени или фикционални);
- Правилно употреби фразеологизме и устаљене изразе који се јављају у литерарним и медијским текстовима намењеним младима.

Садржај програма

Књижевност (лектира: лирика, епика, драма, допунски избор и научнопопуларни и информативни текстови) (препоручена дистрибуција часова је 54)

Лирика

- Јован Дучић: *Подне*;
- Милан Ракић: *Божур*;
- Владислав Петковић Дис: *Међу својима*;
- Милутин Бојић: *Плава гробница*;
- Десанка Максимовић: *Крвава бајка*;
- Стеван Раичковић: *После кише*;
- Јован Јовановић Змај: *Јутутунска јухахаха*;
- Рабиндранат Тагоре: *Папирни бродови*;
- Вислава Шимборска: *Облаци*;

Епика

- Народна бајка (једна по избору): *Међедовић / Чудотворни прстен / Златоруни ован*;
- Стефан Митров Љубиша: *Кањош Мацедоновић* (одломак);
- Радоје Домановић: *Вођа* (одломак);
- Петар Кочић: *Кроз мећаву*;
- Иво Андрић: *Јелена, жена које нема* (одломак);
- Данило Киш: *Прича о печуркама / Еолска харфа*;
- Алфонс Доде: *Последњи час / Владимир Набоков: Лош дан*;
- *Дневник Ане Франк* (одломак);
- Ефраим Кишон: *Код куће је најгоре* (једна прича по избору);
- Афоризми (Душан Радовић и други).

Драма

- Бранислав Нушић: *Власт* (одломак);
- Вида Огњеновић: *Кањош Мацедоновић* (одломак о сусрету Кањоша и Фурлана).

Научно популарни и информативни текстови

Обавезна дела

- Михајло Пупин: *Са паињака до научењака* (одломак);

- Јелена Димитријевић:

Седам мора и три океана (одломак) / Милош Црњански: *Наша небеса* („Крф, плава гробница“ – одломак).

Једно дело по избору

- Јован Цвијић: *Охридско језеро* (одломак) / Пеђа Милосављевић: *Потера за пејзажима*;
- Светлана Велмар Јанковић: *Српски Београд деспота Стефана (Капија Балкана)*;
- Уметнички и научнопопуларни текстови о природним лепотама и културноисторијским споменицима завичаја;
- Избор из енциклопедија и часописа за децу;

Домаћа лектира

- Епске народне песме покосовског тематског круга (*Смрт војводе Пријезде, Диоба Јакшића* и песма по избору);
- Епске народне песме о хајдучима и ускоцима (*Мали Радојица, Стари Вујадин, Старина Новак и кнез Богосав; Иво Сенковић и ага од Рибника, Ропство Јанковић Стојана*);
- *Свети Сава у књижевности*:

одломак из *Житија Светог Симеона* (о опроштају оца од сина);

избор из народних прича и предања (на пример *Свети Сава и ђаво*, легенде о Светом Сави);

избор из ауторске поезије о Св. Сави (на пример Матија Бећковић: *Прича о Светом Сави*);

- Мирослав Антић: *Плави чуперак и Шашава књига* (избор);
- Антоан де Сент Егзипери: *Мали Принц*;
- Момо Капор: *Мали Принц*;
- Јован Стерија Поповић: *Покондирена тиква*;
- Душан Ковачевић: *Свемирски змај*;
- Дејан Алексић: *Ципела на крају света* / Игор Коларов: *Дванаесто море*

Допунски избор лектире

- Милорад Павић: *Руски хрт* (одломак);
- Тургењев: *Шума и степа*;
- Антон Павлович Чехов: *Чиновникова смрт*;
- Јанко Веселиновић: *Хајдук Станко* (одломак из првог дела романа);
- Гордана Малетић: *Катарке Београда* (прича *Зебња* и друге);
- Урош Петровић: *Загонетне приче*;
- Александар Манић: *У свитање света*;

- Јасминка Петровић: *Лето кад сам научила да летим*;
- Градимир Стојковић: *Хајдук у Београду*;
- Корнелија Функе: *Срце од мастила*;
- Душица Лукић: *Земља је у квару* (избор);
- Гордана Брајовић: из збирке песама *Индија, Индија (Пролази слон пун мириса, Пролази слон пун Хималаја)*;
- Душан Поп Ђурђев: *Лет лионског Икара*.

Књижевни термини и појмови

- Опкорачење. Рефрен. Цезура.
- Везани и слободни стих.
- Ауторске лирске песме: рефлексивна и сатирична песма
- Лезичко-стилска изражајна средства: метафора, алегорија, градација, словенска антитеза, фигуре понављања (асонанца и алитерација).
- Функција мотива у композицији лирске песме.
- Песма у прози.
- Фабула и сиже.
- Статички и динамички мотиви.
- Композиција. Епизода.
- Идејни слој књижевног текста. Хумор, иронија и сатира.
- Врсте карактеризације књижевног лика.
- Унутрашњи монолог. Хронолошко и ретроспективно приповедање.
- Дневник. Путопис. Аутобиографија. Легендарна прича. Предања о постанку бића, места и ствари.
- Афоризам.
- Пословице, изреке; питалице; загонетке.
- Драмска радња; етапе драмске радње: увод, заплет, врхунац, перипетија, расплет.
- Драмска ситуација.
- Драма у ужем смислу.

Језик (препоручена дистрибуција часова је 52)

Граматика

- Грађење и основна значења глаголских облика: футур II, императив, потенцијал; трпни гл. придев, гл. прилог садашњи и гл. прилог прошли. Подела глаголских облика на просте и сложене и на личне (времена и начини) и неличне.
- Непроменљиве врсте речи: везници, речце, узвици.
- Појам синтагме (главни члан и зависни чланови); врсте синтагми: именичке, придевске, прилошке и глаголске. Атрибут у оквиру синтагме.

- Логички субјекат. Сложени глаголски предикат.
- Напоредни односи међу реченичним члановима – саставни, раставни и супротни.
- Појам комуникативне и предикатске реченице.
- Независне предикатске реченице – напоредни односи међу независним реченицама (саставни, раставни, супротни).
- Зависне предикатске реченице (изричне, односне, месне, временске, узрочне, условне, допусне, намерне, последичне и поредбене).
- Реченични чланови исказани речју, предлошко-падежном конструкцијом, синтагмом и реченицом.
- Конгруенција – основни појмови.

Правопис

- Правописна решења у вези са обрађеним глаголским облицима.
- Интерпункција у вези са зависним реченицама (запета, тачка и запета).
- Писање скраћеница, правописних знакова.

Ортоепија

- Дугоузлазни и дугосилазни акценат.

Језичка култура (препоручена дистрибуција часова је 38)

Усмено и писмено изражавање

- Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе.
- Књижевноуметнички и публицистички текстови.
- Усмени и писмени састави према унапред задатим смерницама (ограничен број речи; задата лексика; одређени граматички модели и сл.).
- Текст заснован на аргументима.
- Технички и сугестивни опис.
- Репортажа.
- Цитати и фусноте из различитих књижевних и неуметничких текстова.
- Нелинеарни текстови: табеле, легенде, графикони, мапе ума и друго.
- Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); вежба аргументовања (дебатни разговор).
- Правописне вежбе: диктат, исправљање правописних грешака у тексту; запета у зависносложеним реченицама; глаголски облици; електронске поруке.
- Језичке вежбе: допуњавање текста различитим облицима променљивих речи; допуњавање текста непроменљивим речима; обележавање комуникативне реченице у тексту; исказивање реченичног члана на више начина (реч, синтагма, предлошко-падежна конструкција, реченица); фразеологизми (разумевање и употреба) и друге.
- Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу.

- Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: 8

Циљ допунске наставе из српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског стандардног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати.

Задаци допунске наставе из српског језика:

- Развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- Оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- Увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајно, усмереног, истраживачког);
- Упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- Оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела различитих жанрова;
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности.

Начин остваривања програма

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, књижевне анализе, облика усменог и писменог изражавања.

Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Када савлада одређену тешкоћу или уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА–ДОПУНСКА НАСТАВА – Српски језик

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Граматика (правопис, ортоепија)	3
2.	Књижевност	3
3.	Језичка култура	2
УКУПНО:		8

Напомена: Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

ДОДАТНА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: 18

Циљ додатне наставе из српског језика јесте да се ученицима пружи могућност да напредују и богате своја знања о матерњем језику, да упознају, доживе и тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци додатне наставе из српског језика:

- Развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- Развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- Развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељенске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- Упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- Развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;

Начин остваривања програма

Додатна настава се организује за ученике изнад просечних способности и посебних интересовања за наставу српског језика, односно за продубљивање знања из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе (књижевност,

језик, култура изражавања, филмска и сценска уметност). Додатна настава се може реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада).

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА-СРПСКИ ЈЕЗИК

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Граматика (правопис, ортоепија)	6
2.	Књижевност	6
3.	Језичка култура	6
УКУПНО		18

Драмско-рецитаторска секција

Циљ драмско-рецитаторске секције јесте да ученицима пружи могућност да реализују своје глумачке способности, да им се приближи позоришна уметност и развије љубав према позоришној уметности.

Задаци секције:

- Поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- Подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- Развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Начин остваривања програма

Драмско-рецитаторска секција се организује годишњим програмом рада у складу са потребама и могућностима ученика и друштвеном средином.

Драмско-рецитаторску секцију у нашој школи организујемо поводом Дана Светог Саве и Дана школе.

Организује се истраживачким, индивидуалним и групним радом ученика.

Постижу се: веће знање, умење, вештине, самообразовање, развија се машта.

Стваралачки рад и креативност.

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ УЧЕНИКА ЗА 6. РАЗРЕД

Годишњи фонд часова: 36

Ред. бр. наст. теме	Назив наставне теме	Бр. час. по теми	Број часова	
			За обраду новог гр.	За друге тип. час.
	Песниче народа мог	10	0	10
	Даске које живот значе	26	0	36
	Укупно:	36	0	36

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма КЊИЖЕВНОСТ

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала:

- Изражајним читањем ученици утичу на говорну културу;
- Читањем самостално доносе закључке о стваралаштву појединих писаца;
- Уочавањем стилских средстава ученици вреднују литерарни поступак;
- На примеру песме стичу и примењују знања о строфи, стиху и рими;
- Читањем различитих приповедних врста ученици развијају позитиван став о прозном стваралаштву;
- Познавањем стваралачког опуса неког писца ученици самостално закључују о вредностима тих дела;
- Читајући уче да препознају оно што ће их лично највише заинтересовати и подстаћи да се тиме додатно баве;

На основу анализе дела стичу знања о приповедним поступцима, перспективи приповедача;

- Упоредују народно и уметничко прозно стваралаштво и уочавају сличности и разлике.

ЈЕЗИК

Граматика

- Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, табела, панона;
- Увођење ученика у главне појмове граматике, српског језика прво теоријски, а потом и практично, применом на примерима;
- Самоевалуација и евалуација

Правопис

- Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: текстова, табела;
- Самоевалуација и евалуација;
- Кроз практичне примере ученици показују могућност да самостално користе правописне знаке;
- Дата правописна правила ученици примењују у говорној култури.

Ортоепија

- Комбиновање различитих врста дидактичког материјала:
- Јавним излагањем ученици развијају реторичке способности;
- Изражајним казивањем стихова потврђују лепоту народног стваралаштва;
- Самосталним изражавањем ученици богате речник и побољшавају свакодневну комуникацију;
- Самоевалуација и евалуација.

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

- Комбиновање различитих врста дидактичког материјала:
- Ученици развијају своју писменост;
- Ученици подстичу своју стваралачку моћ и развијају кретивност;
- Одговарањем на различите теме ученици негују врлине и позитивне вредносне системе;
- Многобројним примерима ученици евалуирају своје знање;
- Ученици практично примењују усвојена теоријска знања о речима, реченици и падежима;
- Самостално примењују правописна правила;
- Самоевалуација и евалуација.

Корелација са другим предметима

Између предмета:

Историја – друштвено-историјска локализација књижевних текстова и ликова који се у њима појављују, историјски оквири језичког развоја.

Географија – географско-демографске одлике средине за које се везују радње књижевних текстова, легенде.

Ликовна култура – илустрације књижевних текстова.

Музичка култура – мотивски.

Страни језици – тумачење непознатих речи, порекло речи у нашем језику, поређење граматичких особина.

Математика – математички модели у служби сликовитости, рад са табелама.

Посете Градској галерији, Народном музеју, Сајму књига, праћење позоришних представа, биоскопских пројекција, књижевних вечери и свих других културних дешавања у локалној средини.

Уџбеници

- Читанка за седми разред основне школе – Александар Јерков, Анђелка Петровић, Катарина Колаковић, Вулкан знање, Београд 2020.
- Граматика за седми разред основне школе – Данијела Милићевић, Сунчица Ракоњац Николов, Вулкан знање, Београд 2020.
- Радна свеска за седми разред основне школе – Анђелка Петровић, Катарина Колаковић, Данијела Милићевић, Сунчица Ракоњац Николов, Вулкан знање, Београд 2020.

Литература

- М. Николић: *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1988.
- П. Илић: *Методика наставе српског језика и књижевности*, Прометеј, Нови Сад, 1991.
- С. Маринковић: *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Креативни центар, Београд, 2003.
- М. Андрић: *Наставно проучавање народног песништва*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.
- Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: *Граматика српског језика*, Завод за уџбенике, Београд, 2008.
- М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурица: *Правопис српскога језика*, Матица српска, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.
- И. Тартаља: *Теорија књижевности*, Завод за уџбенике, Београд, 2008.
- Р. Пешић, Н. Милошевић-Ђорђевић: *Народна књижевност*, Требник, Београд, 1997.
- *Речник књижевних термина*, уредник Д. Живковић, Нолит, Београд, 1992.
- В. Јанковић: *Митови и легенде*, СКЗ, Београд 2006.
- П. Булат, В. Чајкановић: *Митолошки речник*, СКЗ, Београд 2007.
- М. Николић: *Стилске вежбе*, Просветни преглед, Београд, 2000.

Образовни стандарди за српски језик и књижевност за седми разред

Области:

- 1) **Вештина читања и разумевања прочитаног**
- 2) **Писано изражавање**
- 3) **Граматика, лексика, народни и књижевни језик**

4) Књижевност

1. Вештина читања и разумевања прочитаног

Основни ниво:

- 1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи
- 1.1.2. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима
- 1.1.3. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе

Средњи ниво:

- 2.1.1. чита и казује по улогама
- 2.1.2. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“, читање „с оловком у руци“
- 2.1.3. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима)
- 2.1.4. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове

Напредни ниво:

- 3.1.1. изражајно чита обрађени и необрађени уметнички текст (ритам, темпо, јачина гласа, логичке и психолошке паузе, реченични акценат)
- 3.1.2. изводи закључке засноване на сложенијем тексту
- 3.1.3. издваја кључне речи и резимира текст
- 3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе

2. Писано изражавање

Основни ниво:

- 1.2.1. правилно изговара гласове
- 1.2.2. поштује књижевнојезичку норму у говору и писању
- 1.2.3. препричава сажето текст уз замењивање граматичког лица (у првом и трећем лицу)
- 1.2.4. прича о стварном или измишљеном догађају уз коришћење приповедања, описивања и дијалога
- 1.2.5. попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу

Средњи ниво:

- 2.2.1. зна правописну норму и примењује је у већини случајева
- 2.2.2. уме да учествује у расправи
- 2.2.3. уме усмено да обавести некога о нечему и опише нешто
- 2.2.4. зна писање честитке, позивнице, захвалнице, и-мејл порука
- 2.2.5. саставља наративни и дескриптивни текст који је целовит и кохерентан

Напредни ниво:

- 3.2.1. уме да формулише своје мишљење и да га јавно искаже
- 3.2.2. има изграђену културу комуникације
- 3.2.3. пише резиме дужег и сложенијег текста
- 3.2.4. организује текст у логичке и правилно распоређене пасусе, одређује прикладан наслов тексту и поднаслов деловима текста
- 3.2.5. пише приказ филма, позоришне представе

3. Граматика, лексика, народни и књижевни језик

Основни ниво:

- 1.3.1. препознаје синтаксичке јединице (глас, реч, синтагму, реченицу)
- 1.3.2. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне)
- 1.3.3. набраја врсте речи (променљиве и непроменљиве)
- 1.3.4. зна главне и зависне реченичне чланове
- 1.3.5. разликује основне знакове интерпункције

Средњи ниво:

- 2.3.1. познаје врсте речи и препознаје подврсте речи
- 2.3.2. препознаје гласовне промене
- 2.3.3. препознаје врсте синтагми
- 2.3.4. препознаје главна значења падежа у реченици
- 2.3.5. препознаје главна значења глаголских облика
- 2.3.6. разликује напоредни однос међу независним реченицама

Напредни ниво:

- 3.3.1. познаје гласовне промене, уме да их препозна и објасни
- 3.3.2. одређује врсте и подврсте речи
- 3.3.3. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика и уме да их објасни
- 3.3.4. одређује врсте синтагми
- 3.3.5. разликује апозицију и апозитив
- 3.3.6. зна пајам актива и пасива
- 3.3.7. разликује комуникативну и предикатску реченицу
- 3.3.8. зна основне појмове везане за конгруенцију
- 3.3.9. препознаје напоредне односе међу независним реченицама
- 3.3.10. зна основне податке о стварању старословенског језика

4. Књижевност

Основни ниво:

- 1.4.1. повезује наслове књижевних дела обрађених у седмом разреду са именима аутора тих дела
- 1.4.2. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму
- 1.4.3. зна основна језичкостилска изражајна средства (епитет, поређење, хипербола, метафора)
- 1.4.4. зна битне одлике драмских дела (дијалог, монолог, ликови, драмска радња, дидаскалије)
- 1.4.5. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: тему, фабулу, време и место радње, лик...

Средњи ниво:

- 2.4.1. повезује наслов дела из обавезне лектире, род, врсту и лик из дела на основу одломака
- 2.4.2. разликује лирско-епске врсте
- 2.4.3. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник...
- 2.4.4. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог, унутрашњи монолог, дијалог

2.4.5. одређује мотиве, идеју, композицију, карактеристике лика и њихову међусобну повезаност

Напредни ниво:

3.4.1. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту

3.4.2. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу

3.4.3. одређује и именује врсту стиха и строфе

3.4.4. зна основне књижевнотеоријске и функционалне појмове

3.4.5. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже

Активности ученика

Дефинише, идентификује именује, репродукује, бира, утврђује, представља, издваја, организује, пише, понавља, прилагођава, тумачи, илуструје, демонстрира, показује, објашњава, препознаје, анализира, формулише, планира, повезује, класификује, процењује, описује, вредмује, бира, поставља питања, игра се....

Активности наставника

Припремање, организовање, читање, објашњавање, разговор, слушање, посматрање, праћење, показивање, подстицање, предвиђање, проверавање, анализирање, закључивање, вредновање, саопштавање, иницирање, вођење, процењивање, одлучивање.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду (у даљем тексту: дневник), а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Разред: Седми
Годишњи фонд часова 72,
Недељни фонд часова 2

Циљ

Циљ учења страног језика јесте да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писану и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Задаци

Оперативни задаци по језичким вештинама

Оперативни задаци по језичким вештинама се постепено проширују и усложњавају. Истовремено се континуирано примењују и оперативни задаци из претходних разреда.

Разумевање говора

Ученик треба да:

- разуме дијалоге (до 10 реплика / питања и одговора), приче, друге врсте текстова и песме о темама, садржајима и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, које чује уживо, или са аудио-визуелних записа;
- разуме општи садржај и издвоји кључне информације из прилагођених текстова после 2-3 слушања;
- разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са личним искуством и са активностима на часу (позив на групну активност, заповест, упутство, догађај из непосредне прошлости, планови за блиску будућност, свакодневне активности, жеље и избори, итд.).

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- разуме текстове (до 150 речи), који садрже претежно познате језичке елементе, а чији садржај је у складу са развојним и сазнајним карактеристикама, искуством и интересовањима ученика;
- разуме и адекватно интерпретира садржај илустрованих текстова (стрипови, ТВ програм, распоред часова, биоскопски програм, ред возње, специјализовани часописи, информације на јавним местима итд.) користећи језичке елементе предвиђене наставним програмом;
- проналази и издваја предвидљиве информације у текстовима из свакодневног окружења (писма, краћи новински чланци, упутства о употреби) и из краћих књижевних форми (приповетке, поезија, драмски текстови) примерених узрасту и интересовању ученика;

- може да изведе закључак о могућем значењу непознатих речи ослањајући се на општи смисао текста са темом из свакодневног живота.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- усклађује интонацију, ритам и висину гласа са сопственом комуникативном намером и са степеном формалности говорне ситуације;
- поред информација о себи и свом окружењу описује или извештава у неколико реченица о лицима, догађајима и активностима у садашњости, прошлости и будућности, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре);
- препричава, упоређује и интерпретира у неколико реченица садржај писаних, илустрованих и усмених текстова на теме, садржаје и комуникативне функције предвиђене наставним програмом, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре);
- у неколико реченица даје своје мишљење и изражава ставове у складу са предвиђеним комуникативним функцијама, користећи познате језичке елементе (лексику и морфосинтаксичке структуре).

Интеракција

Ученик треба да:

- у стварним и симулираним говорним ситуацијама са саговорницима размењује исказе у вези с контекстом учионице, као и о свим осталим темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом (укључујући и размену мишљења и ставова према стварима, појавама, користећи познате морфосинтаксичке структуре и лексику);
- учествује у комуникацији и поштује социокултурне норме комуникације (тражи реч, не прекида саговорника, пажљиво слуша друге, итд).
- да одговори на директна питања која се надовезују уз могућност да му се понове и пружи помоћ при формулисању одговора.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- пише реченице и краће текстове (до 70 речи) чију кохерентност и кохезију постиже користећи познате језичке елементе у вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем;
- издваја кључне информације и препричава оно што је видео, доживео, чуо или прочитао;
- користи писани код за изражавање сопствених потреба и интересовања (шаље личне поруке, честитке, користи електронску пошту, и сл.).

Медијација

У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумеју, ученик треба да:

- усмено преноси суштину поруке са матерњег на циљни језик и са циљног на матерњи;
- писмено преноси једноставне поруке и објашњења.

Доживљај и разумевање књижевног текста

- Може да изрази утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту (песма, скраћена верзија приче, музичка песма), користећи вербална и невербална средства изражавања (илустрације и израда наменских реквизита, глума).

Знања о језику и стратегије учења

Под знањем о језику подразумева се функционално знање, односно способност ученика да језичке структуре правилно употреби у датој комуникативној ситуацији.

Ученик треба да:

- препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом;
- поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине;
- користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости);
- разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима;
- уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика и страног језика који учи;
- разуме значај употребе интернационализама;
- примењује компензационе стратегије и то тако што:
 1. усмерава пажњу, пре свега, на оно што разуме;
 2. покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна (друга, наставника, итд);
 3. обраћа пажњу на речи / изразе који се више пута понављају, као и на наслове и поднасловe у писаним текстовима;
 4. обраћа пажњу на разне невербалне елементе (гестови, мимика, итд. у усменим текстовима; илустрације и други визуелни елементи у писменим текстовима);
 5. размишља да ли одређена реч коју не разуме личи на неку која постоји у матерњем језику;
 6. тражи значење у речнику;
 7. покушава да употреби познату реч приближног значења уместо непознате (нпр. аутомобил уместо возило);
 8. покушава да замени или допуни исказ или део исказа адекватним гестом / мимиком;
 9. уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција и позитивни трансфер).

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;
- размени једноставније информације личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве
- на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути уобичајене молбе и захтеве;

- честита, zahvali и извини се користећи мање сложена језичка средства;
 - разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
 - пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
 - разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
 - разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
 - размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
 - опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
 - разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;
 - размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
 - опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
 - опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
 - разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
 - размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
 - саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
 - разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;
 - изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
 - разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих;
 - затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања;
 - опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима;
 - разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
 - размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту;
 - разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;
 - формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;
 - разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
 - изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење;
 - разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
 - изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;
 - разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене;
- размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.

Садржај

Past and present 10
Fame and fortune 13
Health and safety 13
Heroes 12
Our environment 16
Relationships 8

Тематске области у настави страних језика за основну школу – други циклус

Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика.

- Лични идентитет
- Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)
- Географске особености
- Србија – моја домовина
- Становање – форме, навике
- Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
- Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)
- Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање
- Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање
- Млади – деца и омладина Животни циклуси
- Здравље, хигијена, превентива болести, лечење
- Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи
- Транспорт и превозна средства
- Клима и временске прилике
- Наука и истраживања
- Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика, визуелне и драмске уметности)
- Етички принципи; ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме
- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- Слободно време – забава, разонода, хобији
- Исхрана и гастрономске навике
- Путовања
- Мода и облачење
- Спорт
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
- Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
- Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

-Поздрављање и представљање себе и других и тражење/ давање основних информација о себи и другима

Hi Sophie, how are you/ have you been? Fine!/Pretty good!/Great!/ Never been better!/Not bad!/As usual./A little busy actually!/I've been busy studying,how about you?/Thanks for asking, and you?

It was nice meeting you. It was nice/a pleasure meeting you as well/too./You as well/too./I hope to see you again./I look forward to meeting/seeing you again. Say hello/hi to your family.

Is Dorian your first name? No, it's my middle name. My first name is David. What's your first/middle/last name/family name/surname?

I was named after my great-grandfather, who was Russian. Who were you named after? My godparents chose this name for me.

I grew up/was raised in Serbia, but my parents moved to Australia when I was ten. My paternal grandparents are still alive, but my maternal grandparents died when I was a child.

These are my classmates, Vasilije and Neda; we've been friends for years. We belong to the the Drama Club, and we meet once a week/every Thursday afternoon. Which school club do you belong to?

Who's that girl on the right/left - the one in the leather jacket and plain T-shirt? The picture was taken a few years ago, but it must be Elena, a girl from my class. She plays the guitar in the school orchestra. What instrument do you play?

Luka and I go to the same school, but we aren't in the same class. We get on/along very well, although we don't always agree about everything. He doesn't live in my street; however, he lives very close to me, just round the corner. Who do you get on/along (well) in your class/school/family?

Phillip's quite brainy, and he's really good with computers, but he's been really bad-tempered since his parents got divorced. Who has he lived with since then?

The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи

The Past Simple Tense глагола *to be* и осталих глагола (правилних и неправилних)

The Past Continuous Tense

The Present Perfect Tense учесталијих глагола (правилних и неправилних)

Питања са *Who/What/Which/Where/When/Why...*

Питања са препозиционим глаголима

Употреба и изостављање чланова при ближем одређивању лица, у фиксним изразима (*go to school/by car/on foot...*), са основним географским појмовима (називима улица, градова, држава...)

Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may...*)

Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Past Simple, Future Simple*)

(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе. Већи градови у земљама циљне културе.

-Описивање бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања

What's he/she like? He's smart and confident, but he's slightly irresponsible at times. What does he/she look like? She's of medium height/build and she's got medium length straight/wavy/curly hair. She usually wears sporty clothes – she must love sports!

My sister's too young to take the driving test. My brother isn't tall enough to play basketball.

Fast food is unhealthy, isn't it? These potatoes are too salty, aren't they?

Our results look great compared to theirs. We can't be worse than them.
The lamp is broken! The news is fascinating/unbelievable.
What an enormous fish! What a lovely drawing! What lovely weather! How interesting/boring!
You can see/There's a church in the middle/in the background/in front of the picture.
I didn't enjoy the amusement park – it was too scary!
It was -10 degrees on the mountain - it was freezing cold and snowy.
It rained/ snowed more heavily than last night.
What's the title of the book/film? It's a novel/film entitled...
Serbia is situated at the crossroads of Central and Southeast Europe. Belgrade is located at the confluence of the Danube and Sava Rivers.
The United Kingdom consists of four countries: England, Wales, Scotland and Northern Ireland.
The UK national anthem is called "God Save the Queen", while the US national anthem is called "The Star Spangled Banner". What's Serbian national anthem called? It's "God of Justice".
What is/are the most endangered animal species in the world?
What is/are the most popular teen TV series in your country?
In Serbian tradition godparents are usually given the responsibility for naming a newborn child.

The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости, The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости

Поређење прилога

Придеви са наставцима *-ed* и *-ing*

Too (adjective) to... / (not) enough (adjective) to...

Творба и употреба прилога за начин (*beautifully, quickly, happily, well, badly, fast, hard...*)

Употреба одређеног члана код поређења придева/прилога

Употреба/изостављање одређеног члана са основним географским појмовима (називима градова, држава, река...)

Релативне заменице *who, which, that, whose, where...* Неодређене заменице (*somebody, something, anybody, anything, nobody, no one, nothing, everything...*).

Питања са *What...like, How, Why...*

Негативни префикси *un-, im-, ir-...*

Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may...*)

Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Past Simple, Future Simple*)

What (a/an) + adjective + noun

Question tags

(Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)

- Изношење предлога и савета, упућивање позива за учешће у заједничкој активности и реаговање на њих

Have a slice of bread!

Help yourself/yourselves to the sandwiches!

Less/More, please!

He should cut down on sweets, shouldn't he?

If you experience any form of bullying, you should immediately report it to the teachers.

What should/shall I do if my Facebook account gets hacked?

Are we meeting Pavle and Dorotea in front of the cinema?
Let's go sightseeing, shall we?
We'll play in the garden if the weather gets better, won't we?
I'm on the team, aren't I?
I'll keep my fingers crossed for you!
Why don't we download some music from the Internet?
Let me show you!
It's lesson/break/quiz time!
The game is over!
They asked me to join their team.
The doctor told me to stay in bed and drink plenty of fluids.
She advised us to take a bus downtown/not to drink the water.
 Should за давање савета
 Изрази: *Howabout...? What about...? Whydon't we...? Would you like...? Do you want...? Shall we...? Let's...*
 Модални глаголи за изражавање предлога - *can/could/may/might*
 Заповедни начин
The Present ContinuousTense за унапред договорене радње
Questiontags
 Индиректни предлози и савети
 Први кондиционал
 Повратне заменице
(Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.
-Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, честитања и захвалности
Can I have my magazine back?
Can/Could we have some advice/information about the trip?
Could you speak a bit more slowly/speak up, please?
Mother told the children to stop arguing/fighting.
The flight attendant told the passangers to fasten their seat belts.
The librarian asked us not to make noise in the library.
Will you leave me alone, please? He asked me to leave him alone.
She promised/refused to let me use her laptop/dictionary.
I'm sorry for your loss!/I'm sorry to hear that! Thank you for your sympathy/kindness!
He thanked me for my help/support.
Sorry for being late. Thanks for coming. Thank you in advance!
I'll put it down so that I don't make the same mistake again!
 Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – *can/could/may/will*
 Индиректне наредбе и молбе
Gerund/Infinitive
(Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.
-Разумевање и давање упутстава
If you want to help the charity, email... or call...
If you want to recycle, sort out/separate different materials and put them in recycling containers.
You can set up your account in just a few steps.

*Once you have finished, you can save your work and share the link.
Make sure you check your essay for spelling mistakes before you hand it in!
Make/ Do a class survey on their reading habits/ media preferences. Compare/ Present the results.*

The form must be completed in ink.

Write your name and address in block capitals.

Fill in the blanks.

Don't let go of the handlebar on that bike!

Keep your dog on a leash!

Hold on! Hold the line!

When a challenge is given don't step back. Step up!

Први кондиционал

Заповедни начин

Пасивни облик модалних глагола

(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.

- Описивање радњи у садашњости

How long does it take you to get to school? It takes me half an hour if I go by bus, but this week Dad's driving me to school, so it's taking me only half the time.

Who's the teacher telling off?

What are the police looking for?

She's getting dressed for the party, isn't she? The children are dressed up for the celebration, aren't they?

My parents have been married since 2002.

Can you do a handstand/ a cartwheel/ a forward/backward roll/ a split/ a bridge?

We've been able to use the application for over a year now.

Teenagers don't watch TV as often as they used to.

My neighbours have got a very big house with a swimming pool - they must be rich!

Pavle can't be on holiday - I've just seen him!

In Serbian tradition, if you hiccup, someone is talking about you.

Plants die if they don't get enough water.

The novel/film is based on an oral folk story/a historic fact.

The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи *The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних и привремених радњи.

Разлике у употреби глаголских облика *The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense*

The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају

Нулти кондиционал

Питања са препозиционим глаголима

Can за изражавање способности у садашњости

Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may...*)

Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple*)

Question tags

(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји

-Описивање радњи у прошлости

It was very nice/kind of Nadja to help me with my homework.

Nicholas did very well in his test – better than in the previous one!

Lara was born in Canada, but her family moved to the USA two years ago. Which US state did they move to?

Have you ever read this book? No, but I'd like to.

Has Marco finished his exams yet?

She has already had supper, hasn't she?

It's been ages since we last met, hasn't it?

Everybody enjoyed themselves, didn't they?

We've won! They've lost!

Have the police been able to find the criminals who robbed the bank?

When we looked up we could see the stars.

I broke my glasses so I couldn't see the board at school.

It was raining when I left home this morning.

While we were watching TV, I fell asleep.

Who were you talking to when I saw you at the party?

What was Isaac Newton doing when he discovered the law of gravity? He was sitting in his garden when an apple fell on his head.

I didn't use to like animals, but I do now.

What kind of TV programmes did you use to watch when you were a child?

Robin Hood used to take from the rich and give to the poor.

The Indians didn't use to hunt with guns, they used to hunt with bows and arrows.

The plane was late so we had to wait for ages.

It was very warm so we didn't have to wear jumpers.

Did you have to study hard for your maths test?

I was given a lot of useful advice/information about the project. How many people were killed in the hurricane/flood/earthquake?

How many homes were destroyed by the hurricane/flood/earthquake?

What was the deadliest hurricane/flood/earthquake?

America was discovered in 1492. When was George Washington elected the first president of the United States?

Peter I reigned as the last King of Serbia and as the first King of the Serbs, Croats and Slovenes. When was he proclaimed King of Serbia?

Queen Elizabeth II has ruled Britain since 1952, when her father, King George VI, died. When was she crowned?

"The Bridge on the Drina" was written by Ivo Andrić. Who was "Oliver Twist" written by?

The Past Simple Tense правилних и неправилних глагола, све употребе

The Past Continuous Tense, све употребе

Контрастирање употребе и значења глаголских облика *The Past Simple Tense* и *The Past Continuous Tense*

The Present Perfect Simple Tense за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са *ever, never, just, already, yet...*

Контрастирање употребе и значења глаголских облика *The Past Simple Tense* и *The Present Perfect Simple Tense*

Used to

Could и *was/were able to* за изражавање способности у прошлости

Питања са *Who/What/Which/Where/When/Why...*

Питања са препозиционим глаголима

Пасивни облик глагола у простим временима (*PastSimple*)

Question tags

(Интер)културни садржаји: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости

- Описивање будућих радњи (планова, намера, предвиђања)

I'm going to the dentist's/doctor's tomorrow morning.

Anja is spending the weekend at her grandparents'.

My auntie Sara is getting married next month.

My mum's flying to Rome this afternoon. What time does her plane leave?

The project will/could/may/might be finished by the end of the month.

Will you be able to hand in your project in time?

I hope the rain will stop soon!

Look at the bright sky – it's going to be a lovely day today!

The car's going to hit the child! We're going to miss the train!

Mina's going to take the final exam at the end of term - I'm sure she'll pass it.

I'll let you know as soon as I get the results!

Let's cross that bridge when we come to it!

The teacher will get angry if we don't finish our homework, won't he?

If Nenad doesn't do any revision for his exam, he will get bad marks and fail it.

I haven't heard from my cousins for ages - I'll text them to check if they're OK.

What will happen if we don't stop polluting our planet?

In Serbian tradition, if your left palm is itching, you will get money, but if it's the right one then you will give money.

The Present Continuous Tense за изражавање унапред договорених/испланираних радњи

The Present Simple Tense за изражавање будућих радњи које су део утврђених распореда/програма

The Future Simple Tense за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања

Модални глаголи за изражавање вероватноће: *could/may/might*

Going to за изражавање планова, намера и предвиђања на основу чулних опажања

Временске зависне реченице за изражавање будућности и одговарајући везници (*when, after, before, as soon as...*)

Stative verbs (promise, believe, think, hope...)

Пасивни облик глагола у простим временима (*Future Simple*)

Question tags

Will be able to за изражавање способности у будућности

(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.

- Исказивање жеља, интересовања, потреба, осета и осећања

What's wrong/the matter with you? My knee/ankle hurts! / I've got a sore throat and a runny nose. That must be the flu. You need some medicine. Get well/better soon!

What do you want to talk about?

She's been very lonely since her best friend moved house last year.

Why's Sara angry with me? She might be jealous of you!

He's disappointed with his test results.

I'm (very) happy for you/about visiting my aunt in Dublin.

My heart sank/ I was over the moon when I heard the news.

My parents were very proud of me when I won the first prize.

The cake smells/tastes delicious. Can I taste your pie?

Teenagers aren't interested in reading the news.

The children are not hungry enough to eat a whole pizza.

I'm too tired to go out tonight.

Stative verbs (be, want, need, have, hurt, feel, smell, taste...)

Whydon'twe/you+ инфинитивна основа глагола.

Wouldlike+ именица/инфинитив глагола.

Употреба придевско-предлошких израза tired of / sick of / fed up with / bored with / disappointed with/by / happy for/about / angry with / proud of / interested in...

The Present Simple / Past Simple / Present Perfect Simple Tense

Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can't, may...)

Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple)

Заповедни начин

Gerund/Infinitive

too (adjective) to/(not) enough (adjective) to

(Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.

-Исказивање просторних односа и упутстава за оријентацију у простору

Could you tell me the way to a nearby/the nearest station?

The city hall is closer to/nearer the city centre than the cathedral.

The Modern Art Museum is the farthest from the centre.

They built their home in a forest on a mountain, among pine trees.

We put up our tent on a campsite by the lake, and we slept under the stars.

They went sledging down the steep hills.

We often go for long walks along the river bank.

You mustn't go across this road here.

The children were running past/through/around the park. The plane was flying high above the clouds.

I placed the speakers right against the wall.

Can you wait outside/inside?

The cat jumped onto/off the roof/over the wall and into the garden.

Yuri Gagarin was the first human being to travel into space.

How can I find these places on the map?

Canada is north of, and Mexico is south of the United States.

The UK is bordered to the south by the English Channel, which separates it from continental Europe, to the east by the North Sea

and to the west by the Irish Sea and the Atlantic Ocean.

Tara Mountain is located in western Serbia, while the Djerdap Gorge is situated in eastern Serbia.

It's on the tip of my tongue!

I wrote off the top of my head.

Предлози за изражавање положаја и просторних односа: *in front of, behind, between, opposite, along, above, against...*

Предлози са глаголима кретања: *onto, into...*

Предлошки изрази са именицама за означавање страна света: *north of, south of, to the south, to the west...*

Придеви изведени од именица за означавање страна света: *western, eastern...*

Компаратив и суперлатив придева

Заповедни начин

Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple*)

Употреба/изостављање одређеног члана са основним географским појмовима (називима градова, држава, река, планина, мора, океана...)

(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика; идиоматска/метафоричка употреба предлошких израза.

- Изрицање дозвола, забрана, упозорења, правила понашања и обавеза

The head teacher ordered us not to use our mobile phones in class.

They must be put away before the beginning of class. What are the rules about using cell phones in your school?

The local council warned the people not to pollute the river.

My parents told me not to leave the house without their permission.

The animals mustn't be disturbed. Don't let the children feed them!

The teams cannot have more than 11 players on the field during a match.

The new Spiderman film is rated 12. This means we're allowed to watch it.

We're not allowed to talk during the performance. Don't go near Ljubica. She's got chicken pox.

Look out! There's a car coming!

Watch out! The floor/staircase/pavement is slippery.

Be careful. You could burn yourself.

Take care in the sun. You may/might get sunburnt.

Keep off the grass!

No entry!

We should say good-bye now!

Заповедни начин

Модални глаголи и глаголски облици за изражавање дозволе, забране, правила понашања и присуство/одсуство обавезе: *can/can't, must/mustn't, should/shouldn't, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, (not to) be allowed to*

Модални глаголи за изражавање вероватноће: *could/may/might*

Let/Make + инфинитивна основа глагола

Индиректне наредбе и молбе

Пасивни облик глагола у комбинацији са модалним глаголима

(Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.

-Изражавање припадања и поседовања

That's your parents' car, isn't it?

These are my sunglasses, aren't they?

Is that Lazar's phone? I'm not sure, it could be Sanja's.

This can't be my book, it must be yours; I left mine at home.

Саксонски генитив са именицом у једнини и множини (правилна и неправилна множина) – *my friend's/friends' / children's books*

Присвојне заменице *mine, yours...*

Питања са *Whose*

Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may...*)

Question tags

(Интер)културни садржаји: однос према својој и туђој имовини.

- Изражавање допадања и недопадања

My most/least favourite outdoor/indoor activity is...

Masha enjoys outdoor swimming, doesn't she?

She can't be keen on skiing, she doesn't like winter sports.

My sister prefers vanilla to chocolate ice-cream / traditional shopping to online shopping / downloading music to buying CDs.

Which one do you prefer?

It's not my cup of tea!

Придевско-предлошке фразе – *interested in, good/bad at, crazy about, keen on...*

Глаголи *like/love/hate/enjoy/prefer/can't stand* + глаголска именица

Питања са *What, Who, Why, Which...*

Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may...*)

Question tags

(Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт.

-Изражавање мишљења

I don't think that mobile phones should be banned in schools. / In my opinion, students should be allowed to use cell phones in school for safety reasons. What do you think? What's your opinion?

Who do you think will win/lose the match?

What do you mean by that?

They must/can't be rich/poor/famous...

I agree/disagree with you on that!

Stative verbs (think, like, agree, believe, mean...)

Питања са *What, Why, How...*

Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (*must, can't, may...*)

Пасивни облик глагола у простим временима (*Present Simple, Past Simple, Future Simple*)

Пасивни облик модалних глагола

(Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.

- Изражавање количине, димензија и цена

What's the population of Belgrade? It's nearly 1.7 million people. It lies 116.75 metres above sea level.

The Dead Sea is the world's lowest point of land at 423 metres below sea level.

What's the height of the world's tallest building? It's a skyscraper in Dubai that reaches 829.8 m.

My mum works on the 15th floor of a 29-storey building.

What's the length of the world's longest river? It's the Nile in Africa, and it's 6,853 km (4,258 miles) long.

What's the weight of the world's heaviest animal? It's the blue whale, and it weighs about 200 tonnes.

What are the length, width and depth of the pool? It's 6 metres long, 4 metres wide and 2 metres deep. What's its size? Its area is 24 square metres.

What's the size of the image? It's 29.6 KB.

How much do these apples weigh? They're almost two and a half kilos/five and a half pounds.

We need only 2 loaves of bread for the party.

That's a bargain!

This costs a lot!

They gave us a lot of useful advice/information.

I heard some amazing news this morning.

How much homework did you have last night?

We've got fewer subjects/ less homework this year.

Neda got full marks in her test – ten out of ten!

Основни бројеви преко 1000

Небројиве именице: *information, advice, news, homework...*

Грађење именица за изражавање димензија: *high-height, long-length, deep-depth, wide-width...*

(Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура; правописне конвенције при раздвајању хиљада, као и целих од децималних бројева; конвенције у изговору децималних бројева; метрички и неметрички систем мерних јединица.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се нанастојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика у друштвеном чину. Уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени

употребом додатних аутентичних материјала. Учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан. Током часа се препоручује динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на налоге наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд). Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио- - записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл). Игре примерене узрасту.

Корелација

Српски језик
Биологија
Географија

Уџбеници

- Project 4, Serbian edition, Енглески језик за 7. разред, Tom Hutchinson, The English Book, 2019.
- Project 4, Serbian edition, Радна свеска за енглески језик, Tom Hutchinson, The English Book, 2019.

Литература

- Тестирање у настави страних језика, Наум Димитријевић
- Грамматика енглеског језика, Љубица Поповић, Вера Мирић

Стандарди

Разумевање говора

Ученик разуме и реагује на усмени текст у вези са темама,¹ ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом.

¹ Теме предвиђене наставним програмом обухватају и оне теме које су обрађене током претходних година учења страног језика.

Разумевање писаног текста

Ученик чита са разумевањем писане и илустроване текстове у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом.

Усмено изражавање

Ученик самостално усмено изражава ситуације и комуникативне функције у вези са темама предвиђеним наставним програмом.

Писано изражавање

Ученик се у писаној форми изражава у вези са темама и ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући правила писаног кода.

Интеракција

Ученик остварује комуникацију и са саговорником размењује информације у вези са темама, ситуацијама и комуникативним функцијама предвиђеним наставним програмом, поштујући социокултурне норме интеракције.

Медијација

У комуникативним контекстима, који укључују говорнике учениковог првог језика (Л1) и циљног језика (Л2), преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.

Знања о језику²

Ученик препознаје принципе граматичке и социолингвистичке компетенције учачајући значај развијања личних стратегија учења страног језика.

Под знањем о језику подразумева се функционално знање, односно способност ученика да језичке структуре правилно употреби у датој комуникативној ситуацији.

Општи стандарди постигнућа за крај основног образовања за страни језик

Општа предметна компетенција

Општа предметна компетенција или језичка комуникативна компетенција обухвата поседовање свести о језику као комуникационом средству, располагање основном језичком писменошћу и схватање повезаности између језика и културних идентитета. Она омогућава ученику да се користи једноставним језичким средствима у циљу обављања елементарне писмене и усмене комуникације, остваривања интеракције и преношења информативних и других садржаја из полазног језика ка циљном и обрнуто, у приватном, јавном и образовном контексту.

Основни ниво

Ученик разуме главне информације у најједноставнијим писаним и усменим исказима. У усменом и писаном општењу користи најједноставнија језичка средства за исказивање информација о себи и својим непосредним потребама. Познаје основне граматичке и лексичке елементе. Разуме основне појаве и процесе циљне културе.

Средњи ниво

Ученик разуме препознатљиве и предвидиве информације у фреквентнијим и једноставнијим врстама писаних текстова и формама усменог општења, а које се односе на њему блиске ситуације и појаве.

Користи типске фразе, готове изразе, конструкције и просте реченице за формулисање конкретних исказа везаних за сопствену личност и свакодневне активности или послове. Познаје одређени број правилних граматичких елемената и структура и основну лексику из домена сопствене свакодневице и непосредног интересовања. Поседује свест о суштинским сличностима и разликама између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик разуме већи број речи и израза у свакодневној усменој и писаној комуникацији, везаних за сопствену личност, окружење, интересовања, школски контекст. Поседује елементарни репертоар језичких средстава за савладавање типичних и уобичајених свакодневних комуникативних ситуација.

Ученик познаје већину једноставнијих и одређени број сложенијих граматичких правила и фреквентне лексике. Ученик прихвата постојање разлика између сопствене и циљне културе и прилагођава своје понашање основним општеприхваћеним друштвеним конвенцијама.

Специфичне предметне компетенције

1) Функционално-прагматичка компетенција

Функционално-прагматичка компетенција представља комуникативну компетенцију у ужем смислу и обухвата умеће рецепције (разумевања говора и разумевања писаног текста), умеће продукције (писано и усмено изражавање), умеће интеракције и умеће језичког посредовања (медијације).

Основни ниво

Ученик разуме најфреквентније речи и изразе из свакодневног спорог и развојног говора, као и најједноставније писане текстуалне форме. Уме да обави основне комуникативне активности (поздрављање, представљање, добродошлица, опраштање, захваљување, пружање информација о себи, распитивање о суштинским информацијама које се тичу саговорника).

Средњи ниво

Ученик разуме уобичајене речи, изразе, фразе и кратке везане усмене исказе и записе који се тичу његових непосредних искуствених доживљаја и сфера интересовања. Сналази се у кратким и увежбаним комуникационим секвенцама и улогама, уз употребу научених и уобичајених фраза и формула (постављање питања и давање одговара).

Напредни ниво

Ученик разуме фреквентне и уобичајене писане и усмене исказе, као и кратке, једноставне текстове и усмене прилоге везане за познате теме, појаве и догађаје. Обавља основне језичке функције (давање и тражење, тј. размена информација о искуствено блиским датостима и појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења), у писаном и усменом општењу, уз успостављање базичног, али ефикасног друштвеног контакта.

2) Лингвистичка компетенција

Лингвистичка компетенција се односи на познавање и разумевање принципа функционисања и употребе језика и обухвата фонолошко-фонетска, правописна, лексичка, семантичка, граматичка (морфосинтаксичка) знања.

Основни ниво

Ученик познаје изговор фреквентних, понављаних и меморисаних гласова, као и неких најчешћих гласовних група. Повезује гласове и начин(е) њиховог записивања у увежбаним речима. Познаје ограничени број регуларних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог континента језичких средстава. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за савладавање основних комуникативних активности.

Средњи ниво

Ученик познаје исправан изговор већине гласова и гласовних група, уз ограничења акценатско-интонацијске природе. Ученик исправно записује гласове и гласовне комбинације и познаје одређен број основних правописних правила. Ученик познаје

једноставне граматичке елементе и конструкције. Ученик познаје ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

Напредни ниво

Ученик углавном правилно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим и неумељаним комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу и познаје фреквентна правописна правила. Познаје одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе именица, глагола, придева, прилога. Ученик познаје фреквентне лексичке елементе који се односе на искуствено блиске теме и ситуације.

3) Интеркултурна компетенција

Основни ниво

Ученик познаје основне појаве и процесе који одликују свакодневни живот циљне културе / циљних култура, познаје основне просторне и временске оквири развоја циљне културе / циљних култура, као и најзначајније личности и дела из историје и савременог доба. Ученик показује интересовање за одређене појаве и личности циљне културе.

Средњи ниво

Ученик поседује основна знања о разликама у свакодневном животу и разуме да су разлике последица сложености културе. Ученик познаје и разуме основне природне и друштвене специфичности циљне културе. Ученик поседује свест о основним сличностима и разликама између своје и циљне културе и препознаје/избегава најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Негује позитиван и отворен став према разликама које препознаје између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик поседује општа знања о свакодневном животу, друштву и култури страног/страних језика. Разуме утицај природних и друштвених појава на процесе у властитој и циљној култури; разуме положај земаља циљне културе у свету и њихову везу са властитом културом. Прихвата разлике које постоје између властите и циљне културе и уме да прилагоди понашање основним конвенцијама. Негује став отворености и радозналости према циљној култури / циљним културама и поседује основне вештине за критичко истраживање и разумевање појава циљне и властите културе.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору.

ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење.

ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства.

ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате / блиске теме.

ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим / блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно.

ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.)

ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе.

ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе.

ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства.

ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.

ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима.

ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита.

ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...)

ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру научног репертоара језичких средстава.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања.

ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно.

ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама.

ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћена визуелним елементима.

ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама.

ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.

ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину

ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама.

ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве.

ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу.

ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила.

ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/неприкладно у контексту циљних култура.

ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.3.1.1. Разуме дуже низове саопштења, упутстава, молби итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

ПСТ.3.1.5. Разуме општи смисао и већину фраза и израза сложенијих разговетних текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и главне информације различитих врста текстова са интернета или других писаних медија који су у складу са узрастом и интересовањима ученика.

ПСТ.3.1.9. Разуме главне идеје, поруке и специфичне информације адаптираних верзија белетристике за младе.

ПСТ.3.1.10. На основу смисла читавог текста и садржаја појединачних делова открива значења непознатих речи и конструкција.

ПСТ.3.1.11. Разуме експлицитно изражена осећања, жеље и расположења.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.19. Објашњава оно што не разуме, уме да тражи помоћ и да изрази мишљење/потребу расположивим језичким средствима.

ПСТ.3.1.20. На једноставан начин излаже на задату тему и одговара на питања која се односе на њу.

ПСТ.3.1.21. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

ПСТ.3.1.22. Резимира текст који слуша или чита ослањајући се у мањој мери на језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.23. Пише обична и електронска писма у којима са пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

ПСТ.3.1.24. Пише краће текстове од неколико логички повезаних реченица о узрасно релевантним темама (о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота).

ПСТ.3.1.25. Прецизно описује искуства, активности и догађаје из садашњости и прошлости у виду дескриптивних и наративних текстова користећи познате сложеније језичке структуре и адекватну лексику.

ПСТ.3.1.26. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ПСТ.3.1.28. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.3.1.31. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.

ПСТ.3.1.32. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.2.2. Записује речи и изразе уз минималне ортографске неправилности које не ремете разумевање датог записа; познаје и примењује фреквентна правописна правила.

ПСТ.3.2.3. Познаје и користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ПСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ПСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

ПСТ.3.3.8. Препознаје повезаност најважнијих појава из историје циљних култура и опште историје.

ПСТ.3.3.9. Препознаје утицај неколико најзначајнијих личности и дела из друштвене и уметничке историје циљних култура у свету, које доводи у везу са друштвеним и уметничким појавама из наше историје и обрнуто.

Активности ученика

Ученик редовно похађа наставу и адекватно реагује на упутства наставника. Пажљиво прати предавања, записује најважније ствари и активно учествује у процесу наставе. Поставља наставнику подпитања како би што боље схватио оно што наставник презентује. Обрађа се наставнику са поштовањем и уважавањем. Развија самокритички став према себи, уважава мишљење других и прихвата критику. Сарађује са наставником и друговима из разреда. Учествује у раду групе, ради на сопственом усавршавању и јачању самопоуздања. Присуствује часовима допунске наставе уколико има потешкоћа у учењу и отворено разговара са наставником о извесним проблемима у учењу. Присуствује часовима додатне наставе уколико има интересовања за страни језик, припрема се уз помоћ наставника за учешће на такмичењима. Ученик ради вежбе слушања (према упутствима наставника или са траке), повезује појмове у вежбанки, додаје делове слике, допуњује информације, селекује тачне и нетачне исказе и сл. Учествује у играма које су примерене његовом узрасту, пева у групи, црта по диктату, израђује сликовни речник. Преводи гест у исказ и исказ у гест. Повезује звучни материјал са илустрацијом и текстом, повезује наслове са текстом. Учествује у изради илустрованих и писаних материјала. Разуме писани језик, уочава дистинктивна обележја која указују на граматичке специфичности. Одговара на једноставна питања у вези са текстом. Проналази речи које недостају, повезује краћи текст и реченице са сликама и илустрацијама. Попуњава формулар, пише честитке и разгледнице и краће текстове.

1. Слушање и реаговање на команде наставника или са траке
2. Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.)
3. Мануалне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера за учионицу или родитеље и сл.)
4. Вежбе слушања и повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или именовање наслова (према упутствима наставника или са траке повезати појмове у вежбанки, додати делове слике, допунити информације, селекувати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.)
5. Игре примерене узрасту
6. Певање у групи
7. Разумевање писаног језика:

- уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...)
- уочавање кључних речи и информација у тексту
- одговарање на питања у вези са текстом, тачно / нетачно, вишеструки избор
- повезивање исказа сличних значења
- давање и одабир наслова краћим текстовима

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу; бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима. Подстиче ученике, даје савете и пружа помоћ; усмерава, реализује, демонстрира, објашњава, даје упутства; омогућује примену наученог; прати ефекте сопственог рада и рада ученика. Наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја. Третира ученике као одговорне, креативне и активне учеснике у друштвеном чину. Подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад. Подстиче развијање такмичарског духа код ученика и позитивне атмосфере у разреду. Подстиче ученике на константно усавршавање и ради на јачању њиховог самопоуздања. Заједно са ученицима решава проблеме, пружа им корисне савете. Наставник поседује довољно стрпљења за ученике који слабије напредују, не запоставља их већ их стално укључује у различите активности, подстиче их и увек похваљује њихов труд. Припрема материјал са лакшим задацима за слабије ученике и додатни материјал за ученике који су надарени и брже ураде постављене задатке од осталих. Наставник организује часове допунске наставе за ученике који имају потешкоћа у учењу као и часове додатне наставе за одличне и надарене ученике. Наставник подстиче одличне ученике и припрема их за учешће на такмичењима. Ангажује ученике приликом израде постера, панона и другог материјала који ће украсити њихову учионицу и учинити је пријатним местом за учење и дружење.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним

оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

Програм допунске и додатне наставе

Додатна настава

Годишњи фонд часова: 9

Циљ

Циљ додатне наставе је проширивање знања код ученика изнад просечних способности и посебних интересовања за наставу енглеског језика, из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе (језик, култура изражавања). Часови се одржавају једном недељно по распореду који наставник прави на почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику и усавршавање осталих језичких вештина је један од главних циљева додатне наставе.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;
- размени једноставније информације личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;

- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути уобичајене молбе и захтеве;
- честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
- разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
- разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
- разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
- размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
- саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;
- изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих;
- затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања;
- опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима;
- разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
- размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту;

- разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;
- формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;
- разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
- изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење;
- разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
- изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;
- разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене;
- размени информације у вези са количином, димензијама и ценама

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Додатна настава се може реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада). Наставник у великој мери користи циљни језик како би ученици усвојили што већи број најучесталијих фраза и израза. За сваки час наставник припрема одговарајући материјал са различитим вежбама и задацима који су примерени знању ученика. Наставник један део часа посвећује комуникацији на страном језику како би ученици применили стечено знање и оспособили се за усмено излагање на страном језику које уједно представља најтежи сегмент савладавања страног језика.

Глобални план рада - додатна настава

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Past and present	1
2.	Fame and fortune	1
3.	Health and safety	1
4	Heroes	2
5	Our environment	2
6	Relationships	2
УКУПНО		9

Уџбеници

- Project 4, Serbian edition, Енглески језик за 7. разред, Tom Hutchinson, The English Book, 2019.

-Project 4, Serbian edition, Радна свеска за енглески језик, Tom Hutchinson, The English Book, 2019.

Енглески језик-допунска настава

Годишњи фонд часова: 9

Циљ

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, усменог и писменог изражавања. Један од најважнијих циљева допунске наставе је свакако што веће ангажовање и мотивисање ученика са потешкоћама у учењу. Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;
- размени једноставније информације личне природе
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути уобичајене молбе и захтеве;
- честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота
- разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
- размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;
- изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих;
- разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
- размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту;
- разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;

- разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
- изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење;
- разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
- разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене;
- размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Начин остваривања програма прилагођен је способностима ученика како би се у постигли што бољи резултати у раду. Постоји велики број деце ромске националности који се налазе у тешкој материјалној ситуацији па често немају књиге, свеске и школски прибор зато наставник за њих припрема фотокопирани материјал како би им олакшао процес учења. На часовима допунске наставе примењује се фронтални и индивидуални облик рада како би наставник ученицима дао конкретна објашњења на задатим примерима. Ученици раде вежбе и задатке са основног нивоа које уз помоћ наставника могу успешно завршити.

Глобални план рада-допунска настава

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Past and present	1
2.	Fame and fortune	1
3.	Health and safety	1
4	Heroes	2
5	Our environment	2
6	Relationships	2
УКУПНО		9

Уџбеници

- Project 4, Serbian edition, Енглески језик за 7. разред, Tom Hutchinson, The English Book, 2019.
- Project 4, Serbian edition, Радна свеска за енглески језик, Tom Hutchinson, The English Book, 2019.

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Енглеска секција

Годишњи фонд часова: 36

Глобални план рада- енглеска секција

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Music	6
2.	Fame and fortune	6
3.	Health	6
4	Heroes	6
5	Sport	6
6	Relationships	6
УКУПНО		36

Циљ

Циљ енглеске секције је проширивање знања код ученика изнад просечних способности и посебних интересовања за наставу енглеског језика, из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе (језик, култура изражавања). Часови се одржавају једном недељно по распореду који наставник прави на почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику и усавршавање осталих језичких вештина је један од главних циљева енглеске секције.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;

- размени једноставније информације личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве
- на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути уобичајене молбе и захтеве;
- честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
- разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
- разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
- разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
- размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
- саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;
- изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих;
- затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања;
- опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима;

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Часови енглеске секције се реализују се заједно са ученицима од петог до осмог разреда. Наставник у великој мери користи циљни језик како би ученици усвојили што већи број најучесталијих фраза и израза. За сваки час наставник припрема одговарајући материјал са различитим вежбама који су примерени знању и способности ученика. Наставник један део часа посвећује кому настава је проширивање знања код ученика изнад просечних способности и посебних интересовања за наставу енглеског језика, из свих или само појединих програмско-тематских подручја. Часови се одржавају једном недељно по распореду који наставник прави на почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику како би ученици применили стечено знање и оспособили се за усмено излагање на страном језику које уједно представља најтежи сегмент савладавања страног језика. Ученици кроз различите активности, радионице, презентације, глуму и игру усвајају и у великој мери користе страни језик.

РУСКИ ЈЕЗИК

Разред: Седми

Годишњи фонд часова: 72

Недељни фонд: 2

Циљ учења руског језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу

Исходи

На крају VII разреда ученик треба да:

- разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе;
- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;
- размени једноставније информације личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;

- разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- упуту уобичајене молбе и захтеве;
- честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
- разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
- разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
- разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
- размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
- саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;
- изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета, бића и места у простору и правац кретања и одговори на њих;
- затражи и разуме обавештења о оријентацији/положају предмета, бића и места у простору и правцу кретања;
- опише правац кретања и просторне односе једноставнијим, везаним исказима;
- разуме једноставније исказе који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
- размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у

- школи и на јавном месту;
- разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;
 - формулише питања и једноставније исказе који се односе на поседовање и припадање;
 - разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
 - изрази допадање и недопадање уз једноставније образложење;
 - разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
 - изражава мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење;
 - разуме једноставније исказе који се односе на количину, димензије и цене;
 - размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.

Садржај програма

- Кумиры молодёжи (15)
- Счастливого пути (16)
- Летняя школа в России (13)
- Мы умеем веселиться (16)
- В Сибири (12)

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ У НАСТАВИ СТРАНИХ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ – ДРУГИ ЦИКЛУС

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језик.

- 1) Лични идентитет
- 2) Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)
- 3) Географске особености
- 4) Србија – моја домовина
- 5) Становање – форме, навике
- 6) Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
- 7) Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)
- 8) Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање
- 9) Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање
- 10) Млади – деца и омладина
- 11) Животни циклус
- 12) Здравље, хигијена, превентива болести, лечење
- 13) Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи

- 14) Транспорт и превозна средства
- 15) Клима и временске прилике
- 16) Наука и истраживања
- 17) Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика, визуелне и драмске уметности итд.)
- 18) Етички принципи); ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме
- 19) Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- 20) Слободно време – забава, разонода, хобији
- 21) Исхрана и гастрономске навике
- 22) Путовања
- 23) Мода и облачење
- 24) Спорт
- 25) Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
- 26) Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
- 27) Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

Садржаји

Ученици треба да разумеју и користе:

Как вас/тебя зовут? Как ваша/ твоя фамилия? Меня зовут Виктор Петрович Иванов.

Разрешите/ позвольте вам представить...Это мой друг Саша. Привет, Саша! Добро пожаловать! Мы будем вместе учиться. Очень приятно. Рад/рада с тобой познакомиться.

А кто это? Это моя родственница Света. Она занимается музыкой. Мне кажется, что она хочет стать известной пианисткой.

Где ты живёшь? На улице Гагарина, дом 5, квартира 10. На втором этаже, а ты? Я живу на улице Ленина, в доме номер 13, в квартире 17, на четвёртом этаже.

Ты знаешь мою соседку Лену? Мне кажется, что вы вместе учились в восьмилетней школе имени Бранислава Нушича.

Это его родители. Его папа работает инженером, а его мама медсестрой.

У тебя есть братья/сёстры? Да, у меня есть брат. Он моложе меня. Ему 7 лет. Нет, у меня нет сестры.

Ты интересуешься музыкой? Нет, не очень, я люблю спорт.

У моего папы есть сестра, её зовут Марина. Марина – моя тётя. Её муж, дядя Стефан – немец. У них есть сын, мой двоюродный брат Иван. Ему три года. Он родился в Германии, но сейчас живёт в России, в Москве.

Это мой дядя Иван. Он очень интересный человек, художник. Он живёт и работает в деревне Иваново.

Как дела? Нормально. Всё в порядке.

Спасибо за имейл (электронное письмо). Большое вам спасибо. Не за что.

Номинатив множине именица мушког рода са наставком -á/ -я́ (дом –домá, город – городá, учитель – учителя)

Упитне реченице с упитним заменицама и прилозима (кто, где, как...).

Изражавање посесивности (потврдне и одричне конструкције): у+ ген. личних заменица и именица (у меня есть, у меня нет).

Личне заменице за 3. лице са и без предлога (к ней, ей)

Присвојне заменице (мой, твой, его, её, их...)

Глаголи заниматься, интересоваться, стать + инструментал.

Кратак облик придева рад/рада; рады.

Одричне заменице (никто, ничто)

(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; имена, патроними, презимена и надимци; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; нумерисање спратова, називи већих градова, познатијих држава и њихових становника, родно место.

Какой Миша? Как Миша выглядит? Я в первый раз с ним встречаюсь, опиши его. Миша невысокий, стройный.

Какая Маша? Маша высокая, полная.

Какой у него рост?

Какие у неё глаза? Глаза – карие, волосы – каштановые.

В чём она? На ней блузка в полоску.

Миша хорошо знает математику и помогает Маше. Маша очень хорошо плавает. Она живёт в центре Екатеринбурга в многоэтажном доме. Её квартира небольшая. Её комната маленькая.

У меня в комнате большая удобная кровать.

Какой это город/ деревня? Это мой родной город.

В центре Белграда – памятник Князю Михаилу. Рядом улица Князя Михаила, пешеходная улица.

Это – памятник Петру Первому. Какой большой и красивый! Тебе нравится больше памятник Пушкину или Петру Первому? Этот памятник мне известен.

Мы жили в спортивном лагере прошлым летом. Он спал в большой палатке.

Идёт дождь, дует ветер, холодно очень. Завтра будет солнечная погода, без дождя. Ночью поднялся сильный ветер и пошел дождь.

Я очень плохо себя чувствую. Болит голова и глотать больно. У меня температура. У него сильно болит живот. У неё грипп/ангина.

Именице треће дефлекције.

Придеви. Слагање с именицама у роду, броју и падежу.

Кратки придеви у предикативној функцији Башња видна издали. Я рад, что вы приехали.

Прилози за начин, место, време.

Фреквентне временске конструкције (прошлым летом, в прошлую среду, на следующей неделе, в прошлом году)

Садашње време..

Прошло време.

Будуће време (просто и сложено).

Прости облици компаратива придева/прилога.

Повратна заменица себя.

Неодређеноличне реченице без субјекта са предикатом у неодређеноличном глаголском облику (треће лице множине). Здесь продают билеты. Говорят, что это было давно.

Безличне реченице Меня тошнит.

(Интер)културни садржаји: карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)

Уберите вещи!

А давайте посмотрим с вами, что там лежит.

Разложим книги по местам. Помогите мне пожалуйста, давайте все вместе!

Я иду в бассейн. Петя, пойдёшь со мной? Я обожаю плавать. Сегодня мы с вами сделали очень много. Какие молодцы!

Чем тебя угостить? Ты будешь чай? Нет, спасибо.

Что ты будешь делать на следующей неделе?

Придёшь ко мне на вечеринку? У меня день рождения. Во сколько? В семь часов в субботу. Внимание! Срочно отправляемся на прогулку!

Будем в воскресенье играть в футбол? Когда? В пять. Нет, к сожалению, я еду с родителями к бабушке.

Пойдём в кино вечером? Давай! Где встречаемся? У входа в метро.

Нажмите здесь и зарегистрируйтесь! Не переживай! В следующий раз получится лучше! Давайте решать вместе! Дорогие ученики! Приглашаем вас принять участие в творческом проекте «Как хорошо любить читать». Мне понравилось, как вы справились с заданием. Наша работа сегодня была очень полезной.

Промена именица женског рода треће дефлексије чија се основа завршава на –чь, -щъ ; -жь, -шь.

Заповедни начин (позив на заједничку активност) .

Безличне модалне конструкције с предикативима (мне нужно, мне надо, мне необходимо).

Упитни искази без упитне речи. Интонација.

Садашње време у значењу будућег.

Будуће време.

Прилози за време утрмом, вчера, завтра, сейчас, опять ...

Прилози за количину (меру) очень, совсем, слишком ...

(Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве.

Давайте споём эту песню. Пусть они читают. Скажите, как вы справились с текстом и вопросами?

Не забудьте, что у каждого ученика своя роль.

Не ешьте гамбургеры на завтрак. Составьте здоровое меню на день рождения с друзьями.

Занимайтесь спортом каждый день.

Вам помочь? Да, спасибо, возьмите эту сумку, пожалуйста. Спасибо. Благодарю вас. Не за что. Ничего.

Дай мне, пожалуйста, тетрадь. Минуточку. Вот она.

Можно я подойду? Можно. Мне кажется, что ... Это для меня (не)важно. По-моему ... Я считаю, что ... Я хотела бы танцевать с тобой..

Извините, можно вопрос? Можно.

Приезжайте к нам в Сочи!

Вы не скажете, как дойти до Красной площади? Конечно, скажу.

Простите за беспокойство. Извините за опоздание.

С днём рождения!

Скачай, пожалуйста, из интернета этот ролик.

Заповедни начин (позив на заједничку активност) Давай/те петь; Давай/те споём.

Конјугација глагола есть, дать; хотеть, бежать;

Предикативи можно, нужно, надо.

Упитни искази без упитне речи. Интонација.

Безличне реченице Мне кажется...

Прошло время глагола са суфиксом -чь (мочь, лечь, печь)

Кондиционал за изражавање предлога, жеља (у простој реченици): Я хотел/хотела бы.
(Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања.

Обрати внимание! Составьте предложения! Вы всё поняли?
Постарайтесь угадать! Закрой/те глаза! Правильно или нет?
Помните, вам надо прочитать текст всего лишь раз. Вставьте слово в нужном месте.
Ответьте на те вопросы, которые кажутся вам наиболее лёгкими. Не обязательно придерживаться того порядка, в котором приведены вопросы.
Из чего состоит он-лайн тестирование?
Прочитай внимательно вопросы к тексту и обведи кружком букву правильного ответа.
Открой рот и скажи «А-а-а». Это лекарство тебе надо принимать три раза в день. Надо лежать в постели пять дней.
Отметь правильный ответ. Проверьте свои ответы.
Сделайте проект-плакат/ презентацию на тему „Мой любимый город”. Найдите ошибки в тексте! Встаньте!
Нарежь картошку кубиками, положи в салатницу.
Один раз топни ногой, подойди к двери и похлопай в ладоши!
Заповедни начин фреквентних глагола на нулти суфикс: встань/те, составь/те, не забудь/те, проверь/те....
(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.
Моя семья любит по праздникам собираться с близкими родственниками. В выходные мы ходим в кино или ездим на дачу.
Я живу в Москве. Моя бабушка живёт в деревне Азово, недалеко от города Омска.
Летом мы ходим купаться на пруд.
В Новгороде есть кремль.
Я учусь в седьмом классе. В школу я езжу на автобусе. Каждый день я встречаюсь с друзьями. Мы играем в футбол или в волейбол на школьной спортплощадке. В свободное время я играю в компьютерные игры. Я ищу МП4-плеер.
Ты играешь на пианино? Нет, не играю, я пою в хоре.
Какие книги ты любишь? А я как раз сейчас читаю Андрича. Если хочешь, можешь взять почитать.
Я каждый день примерно пять часов сижу в интернете.
Обычно я встаю в шесть часов. Сначала я включаю ноутбук и читаю электронную почту.
Вечером мама и папа смотрят телевизор. После школы я делаю уроки.
Зимой мы катаемся на лыжах.
Пётр часто ездит на озеро ловить рыбу.
Самолёт летит в Белград.
Глаголски вид, разлике у употреби глаголског вида у руском и српском језику (обещать, завтракать...)
Садашње време.
Повратни глаголи, разлике у употреби повратних глагола у руском и српском језику (играть, отдыхать, загорать, учиться....)
Глаголи кретања: идти/ ходить, ехать/ ездить, лететь/ летать, плыть/ плавать, бежать/ бегать, нести/ носить.
Употреба глагола играть (во что, на чём).

Употреба глагола есть.
Прилози за време, начин.
Упитне заменице: какой, который
(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем друштвеном окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји.
Где он родиося? В каком городе он жил?
На прошлой неделе мы смотрели хороший фильм.
Что ты делал/делала вчера вечером?
Мама нашла свой мобильник.
Он помог мне выучить урок.
Сегодня мама пришла с работы в семь часов.
Саша ушёл в свою комнату. Когда твоя семья переехала на новую квартиру?
Мы прилетели вчера вечером. Когда вылетает твой самолёт?
Мы в прошлом году ездили на машине на море. Я нашла в Интернете информацию о Максиме Горьком. Александр Сергеевич Пушкин родился 6 июня 1799 года в Москве. Название «Сибирь» появилось на карте в 14в. Белград был основан кельтами в IV–III вв. до н.э, поселение называлось Сингидунум. В 1521 году город захватили турки.
Открытия Николы Теслы навсегда изменили мир.
Бранислав Нушич умер 19 января 1938 г.
Прошло време повратних глагола.
Глаголи кретања с префиксима.
Употреба глагола кретања у прошлом времену.
Прошло време глагола с суфиксима -чь (мочь), -ти (идти).
Употреба речи тысяча
Временске конструкције с именицом год: в 1978 году; в сентябре 1978-го года).
Редни бројеви преко 10.
Фреквентне временске конструкције (прошлым летом, в прошлую среду, в прошлом году)
Садашње време.
Прилози и прилошке одредбе за време.
(Интер)културни садржаји: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости
Завтра утром я пойду к врачу.
Майя проведёт летние каникулы у бабушки в деревне.
На следующей неделе моя старшая сестра выходит замуж.
Мой брат улетает в Рим сегодня вечером. Во сколько его самолёт вылетает?
Мы закончим проект до конца недели.
Я надеюсь, что завтра будет хорошая погода.
Сегодня солнце светит, будет прекрасная погода!
Завтра моя сестра сдаёт экзамен по русскому языку на факультете.
Если мы не сделаем домашнее задание, наш учитель рассердится.
Что будет в будущем, если человек продолжит загрязнять планету?
Глаголски вид.
Просто и сложено будуће време.
Прилози и прилошке одредбе за време.
Фреквентне временске конструкције (на следующей неделе, в следующую среду)

(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.

Что с тобой? Как ты себя чувствуешь? У меня сильный насморк и голова очень болит. И температура повышена. У тебя, наверное, грипп. Тебе нужно лекарство. Выздоровливай быстро!

Почему Володя сердится на меня?

Желаю тебе счастья и успехов! Удачи тебе!

Ой, я очень волнуюсь! Я так переживаю за тебя!

Моя тётя приезжает завтра в Москву. Я так радуюсь!

Это пирожное так вкусно пахнет. Можно я попробую?

Так есть хочется! Я проголодался/ проголодалась. Хочу пить! Дайте мне, пожалуйста, стакан воды.

Я так устал/а! Так спать хочется!

Я очень интересуюсь историей. А я увлекаюсь пением.

Безличне реченице.

Глагол хотеть.

Глагол хотеться (безлична употреба: мне хочется).

Глагол чувствовать себя.

Модалне конструкције (лично и безличне) с нужно и должен

Заповедни начин.

Упитни искази без упитне речи. Интонација.

Глаголи интересоваться, увлекаться чем.

(Интер)културни садржаји: мимика и гестикација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.

Простите, вы не скажете, где находится ближайшая остановка автобуса? Да, конечно.

Идите прямо до конца улицы. За углом – остановка.

Извините, остановка одиннадцатого автобуса напротив?

Мы гуляли весь день по набережной.

У моих родителей дача в горах.

Национальный музей находится в центре города.

Дети весь день бегали по парку.

Подожди, пожалуйста, за дверью.

Первым человеком в космосе был Юрий Гагарин.

Сибирь находится в центральных и восточных районах России.

Гора Златар находится на западе Сербии. Ущелье Джердап находится в восточной Сербии.

На юге Россия граничит с Китаем и Монголией.

Предлошко-падежне конструкције за изражавање места и правца (за дверью, в космосе, на юге, в центре...).

Прилози за место и правац.

Глаголи кретања.

Префиксални глаголи кретања.

(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика; идиоматска/метафоричка употреба предлошких израза.

По газонам ходить нельзя!

Можно сесть рядом с вами? Можно, конечно. Нет, нельзя, к сожалению. Можно воспользоваться твоим мобильником, пожалуйста?
 Вы должны отключить свои мобильники на уроке.
 Мы должны носить школьную форму.
 Он не может прийти, потому что у него много работы.
 Осторожно! Двери закрываются!
 Животных кормить запрещено!
 Курить запрещено!
 Заповедни начин.
 Безличне модалне реченице с предикативима можно, нельзя, надо, нужно.
 Модална конструкција с речима должен/должна/должны.
 Управни и неуправни говор.
 (Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.
 Это родители моего друга Саши.
 Чьи это очки? Мои или его?
 У неё нет чемодана, потеряла.
 Это твой пенал? Нет, не мой.
 Питања с присвојном упитном заменицом Чей.
 Конструкције за изражавање посесивности.
 Општа и посебна негација.
 Присвојне заменице.
 Упитни искази без упитне речи. Интонација.
 (Интер)културни садржаји: однос према својој и туђој имовини.
 Когда у меня есть свободное время, я хожу/ езжу...
 Мне нравится смотреть в интернете фильмы, слушать музыку. Вчера я скачал/ скачала из интернета новую песню ДДТ.
 Мне нравятся зимние виды спорта. Люблю кататься на санках. Не люблю кататься на лыжах.
 Мой любимый спорт – теннис. Мне интересно смотреть теннис.
 Мне не очень нравится новый сериал.
 Я занимаюсь баскетболом. У меня тренировки каждый день.
 Глаголи заниматься, интересоваться (чем).
 Безлична употреба глагола нравиться.
 (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт.
 Я думаю, что в школах нужны мобильники. На уроке их можно использовать. Что ты думаешь на эту тему?
 Пожалуйста, расскажи мне об этой книге. Тебе нравится книга?
 Как тебе кажется, кто выиграет? Что ты думаешь по этому поводу?
 Да, я согласен/согласна. Нет, мы не согласны.
 Кратки облици придева согласен.
 Безлична употреба глагола казаться. Мне кажется.
 (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.
 Сколько жителей в Белграде? Почти два миллиона.
 Самое высокое здание в «Москва-Сити» – Башня Восток. Её высота – 348 метров.

Моя мама работает на 16-ом этаже Башни Восток в «Москва-Сити».
Самая длинная река в России – Лена (4.400 километров).
Сколько весит яблоко? 200 грамм.
Сколько весят эти яблоки? Три с половиной килограмма.
У тебя было много домашнего задания?
Это дорого!
У нас больше/ меньше предметов в этом году.
Я получил пятёрку по биологии.
Основные бројеви преко 1000.
Употреба бројних именица тысяча, миллион, половина.
Употреба прилога за количину много, мало, несколько уз генитив множине именица.
Редни бројеви преко 10.
Питања са Сколько.
(Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура; метрички и неметрички систем мерних јединица

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функција- ма, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену.

Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

– циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;

– говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;

– наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;

– битно је значење језичке поруке;

– знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;

– са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (ин- тернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;

– наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;

– сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

– усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;

– поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;

– наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;

– ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;

– ученици представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;

– учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;

– рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;

– за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике / активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном је- зику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и ак- тивности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-

-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и мини-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

–уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);

–препознавање везе између група слова и гласова;

–одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/ нетачно, вишеструки избор;

–извршавање прочитаних упутстава и наредби. Писмено изражавање:

–повезивање гласова и групе слова;

–замењивање речи цртежом или сликом;

–проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);

–повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;

–попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);

–писање честитки и разгледница;

–писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да

разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

–дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),

–референцијалну (о темама о којима је реч) и

–социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
 - од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
 - од особина онога ко говори,
 - од намера с којима говори,
 - од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
 - од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд. Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем)
- за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:
- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредреди на друге појединости);
 - дужина усменог текста;
 - брзина говора;
 - јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
 - познавање теме;
 - могућност/немогућност поновног слушања и друго.

нављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домен);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)
- Ове активности се могу реализовати на различите начине и то.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично по-

- читањем писаног текста пред публиком;
- спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.
- реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, уса- глашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

- размену информација,
- спонтану конверзацију,
- неформалну или формалну дискусију, дебату,
- интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле,

представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

ГраMATичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

ГраMATичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према

комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Корелација са другим предметима

- Српски језик
- Енглески језик
- Историја
- Географија
- Музичка култура
- Физичко васпитање
- Верска настава
- Рачунарство и информатика
- Биологија

Уџбеник

Конечно! 3,

руски језик за седми разред основне школе, трећа година учења;

уџбенички комплет (уџбеник, компакт диск и радна свеска), Клет, 2020, Кристине Амштајм Баман,

Улф Боргварт, Моника Брош, Данута Генч, Наталија Осипова Јос, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Ценкер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Аутори радне свеске:

Кристине Амштајм Баман, Моника Брош, Данута Генч, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Ценкер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Литература

Николић, В. Методика наставе руског језика. Београд: ЗУНС, 1996

Тошовић, Б. Руска граматика. Сарајево: ЗУНС, 1988

Девећ, В. По-руски в класе. Београд: ЗУНС, 1992

Маројевић, Р. Руска граматика. Београд: ЗУНС, 2009

Мароевич, Р. Русская грамматика. Москва-Белград, 2001.

Стандарди

ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА
ЗА КРАЈ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ЗА СТРАНИ ЈЕЗИК

Општа предметна компетенција

Општа предметна компетенција или језичка комуникативна компетенција обухвата поседовање свести о језику као комуникационом средству, располагање основном језичком писменошћу и схватање повезаности између језика и културних идентитета. Она омогућава ученику да се користи једноставним језичким средствима у циљу обављања елементарне писмене и усмене комуникације, остваривања интеракције и преношења информативних и других садржаја из полазног језика ка циљном и обрнуто, у приватном, јавном и образовном контексту.

Основни ниво

Ученик разуме главне информације у најједноставнијим писаним и усменим исказима. У усменом и писаном општењу користи најједноставнија језичка средства за исказивање информација о себи и својим непосредним потребама. Познаје основне граматичке и лексичке елементе. Разуме основне појаве и процесе циљне културе.

Средњи ниво

Ученик разуме препознатљиве и предвидиве информације у фреквентнијим и једноставнијим врстама писаних текстова и формама усменог општења, а које се односе на њему блиске ситуације и појаве.

Користи типске фразе, готове изразе, конструкције и просте реченице за формулисање конкретних исказа везаних за сопствену личност и свакодневне активности или послове. Познаје одређени број правилних граматичких елемената и структура и основну лексику из домена сопствене свакодневице и непосредног интересовања. Поседује свест о суштинским сличностима и разликама између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик разуме већи број речи и израза у свакодневној усменој и писаној комуникацији, везаних за сопствену личност, окружење, интересовања, школски контекст. Поседује елементарни репертоар језичких средстава за савладавање типичних и уобичајених свакодневних комуникативних ситуација.

Ученик познаје већину једноставнијих и одређени број сложенијих граматичких правила и фреквентне лексике. Ученик прихвата постојање разлика између сопствене и циљне културе и прилагођава своје понашање основним општеприхваћеним друштвеним конвенцијама.

Специфичне предметне компетенције

1) ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Функционално-прагматичка компетенција представља комуникативну компетенцију у ужем смислу и обухвата умеће рецепције (разумевања говора и разумевања писаног текста), умеће продукције (писано и усмено изражавање), умеће интеракције и умеће језичког посредовања (медијације).

Основни ниво

Ученик разуме најфреквентније речи и изразе из свакодневног спорог и разговетног говора, као и најједноставније писане текстуалне форме. Уме да обави основне комуникативне активности (поздрављање, представљање, добродошлица, опраштање, захваљивање, пружање информација о себи, распитивање о суштинским информацијама које се тичу саговорника).

Средњи ниво

Ученик разуме уобичајене речи, изразе, фразе и кратке везане усмене исказе и записе који се тичу његових непосредних искуствених доживљаја и сфера интересовања. Сналази се у кратким и увежбаним комуникационим секвенцама и улогама, уз употребу научених и уобичајених фраза и формула (постављање питања и давање одговара).

Напредни ниво

Ученик разуме фреквентне и уобичајене писане и усмене исказе, као и кратке, једноставне текстове и усмене прилоге везане за познате теме, појаве и догађаје. Обавља основне језичке функције (давање и тражење, тј. размена информација о искуствено блиским датостима и појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења), у писаном и усменом општењу, уз успостављање базичног, али ефикасног друштвеног контакта.

2) ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Лингвистичка компетенција се односи на познавање и разумевање принципа функционисања и употребе језика и обухвата фонолошко-фонетска, правописна, лексичка, семантичка, граматичка (морфосинтаксичка) знања.

Основни ниво

Ученик познаје изговор фреквентних, понављаних и меморисаних гласова, као и неких најчешћих гласовних група. Повезује гласове и начин(е) њиховог записивања у увежбаним речима. Познаје ограничени број регуларних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог контингента језичких средстава. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за савладавање основних комуникативних активности.

Средњи ниво

Ученик познаје исправан изговор већине гласова и гласовних група, уз ограничења акценатско-интонацијске природе. Ученик исправно записује гласове и гласовне комбинације и познаје одређен број основних правописних правила. Ученик познаје једноставне граматичке елементе и конструкције. Ученик познаје ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

Напредни ниво

Ученик углавном правилно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим и неувежбаним комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу и познаје фреквентна правописна правила. Познаје одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе именица, глагола, придева,

прилога. Ученик познаје фреквентне лексичке елементе који се односе на искуствено блиске теме и ситуације.

3) ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Основни ниво

Ученик познаје основне појаве и процесе који одликују свакодневни живот циљне културе / циљних култура, познаје основне просторне и временске оквири развоја циљне културе / циљних култура, као и најзначајније личности и дела из историје и савременог доба. Ученик показује интересовање за одређене појаве и личности циљне културе.

Средњи ниво

Ученик поседује основна знања о разликама у свакодневном животу и разуме да су разлике последица сложености културе. Ученик познаје и разуме основне природне и друштвене специфичности циљне културе. Ученик поседује свест о основним сличностима и разликама између своје и циљне културе и препознаје/избегава најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Негује позитиван и отворен став према разликама које препознаје између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик поседује општа знања о свакодневном животу, друштву и култури страног/страних језика. Разуме утицај природних и друштвених појава на процесе у властитој и циљној култури; разуме положај земаља циљне културе у свету и њихову везу са властитом културом. Прихвата разлике које постоје између властите и циљне културе и уме да прилагоди понашање основним конвенцијама. Негује став отворености и радозналости према циљној култури / циљним културама и поседује основне вештине за критичко истраживање и разумевање појава циљне и властите културе.

Други страни језик

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. **ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА**
ДСТ.1.1.1. Разуме најједноставније речи, имена, бројеве (нпр. цене, датуме, изразе за количину и меру) и успева да их запише, уколико му се саопштавају или диктирају полако и разговетно и уколико су јасно контекстуализовани.

ДСТ.1.1.2. Разуме значење најфреквентнијих речи, фраза и других основних лексичких елемената у оквиру једноставних, кратких, јасно контекстуализованих усмених исказа.

ДСТ.1.1.3. Разуме и прати једноставна упутства и обавештења која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно.

ДСТ.1.1.4. Разуме споро и разговетно артикулисана јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење.

ДСТ.1.1.5. Разуме основни смисао најједноставније конверзације, тј. предмет разговора који прати, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро. **РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА**

ДСТ.1.1.6. Препознаје лична и друга имена, као и најубичајеније интернационализме, разуме фреквентне речи и изразе.

ДСТ.1.1.7. Разуме кратке и једноставне поруке у белешкама, електронским порукама (мејл, СМС).

ДСТ.1.1.8. Разуме најједноставнија упутства, уколико укључују и визуелне елементе.

ДСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и главне информације у најједноставнијим врстама текстова (натписи, огласи, вести, кратки извештаји, сервисне информације, временске прогнозе, брошуре, проспекти, рекламе, стрипови), уколико су праћени илустративним елементима и препознатљивим начином графичког обликовања. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.1.1.10. Чита наглас (изражајно) кратке и једноставне текстове (показујући да прати њихов општи смисао).

ДСТ.1.1.11. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи најједноставнија језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника.

ДСТ.1.1.12. Саопштава саговорнику основне информације о себи и најближем окружењу (породица, кућни љубимци, место становања, школа, хоби).

ДСТ.1.1.13. Најједноставнијим језичким средствима тражи од саговорника одређени предмет.

ДСТ.1.1.14. Најједноставнијим језичким средствима, уз употребу увежбаних фраза, именује и описује људе и ствари из свог непосредног окружења или везане за лична искуства.

ДСТ.1.1.15. Поставља најједноставнија питања личне природе (о блиским темама, потребама, интересовањима, предметима у нечијем поседу) и одговара на слична питања саговорника. 25

ДСТ.1.1.16. Најједноставнијим језичким средствима саопштава шта воли, а шта не и поставља иста/таква питања саговорнику.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.1.1.17. Пише најједноставније податке о себи и лицима из свог блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

ДСТ.1.1.18. Пише најкраће и најсажетије белешке о информацијама од непосредног личног интереса (нпр. списак за куповину).

ДСТ.1.1.19. Писаним путем доставља информације о себи или тражи информације о другима.

ДСТ.1.1.20. Пише кратке и једноставне поздраве и поруке (као СМС, путем електронске поште или социјалне мреже).

ДСТ.1.1.21. Повезује неколико кратких исказа у везани текст о блиским темама. МЕДИЈАЦИЈА

ДСТ.1.1.22. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...).

ДСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ДСТ.1.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ДСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ДСТ.1.2.3. Познаје и/или користи ограничени број правилних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру научног репертоара језичких средстава.

ДСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ДСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

ДСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.

ДСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

ДСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

26 Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ДСТ.2.1.1. Разуме фреквентне речи и изразе као главне носиоце значења у кратким саопштењима на блиске теме.

ДСТ.2.1.2. Разуме једноставније поруке личне природе.

ДСТ.2.1.3. Разуме једноставнија упутства и поступа у складу с њима.

ДСТ.2.1.4. Разуме краћа саопштења и питања која се односе на блиску и познату тематику.

ДСТ.2.1.5. Разуме предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, непосредном друштвеном окружењу, природној средини.

ДСТ.2.1.6. Разуме спорији, јасно артикулисани монолошки исказ од неколико реченица, уз одговарајуће паузе и понављања.

ДСТ.2.1.7. Разуме основни смисао кратких телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о познатим темама, с предвидљивим информацијама, уколико се говори споро и разговетно.

ДСТ.2.1.8. Разуме појединачне речи, једноставне фразе и предвидљиве конструкције у модерној музици.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ДСТ.2.1.9. Разуме краће поруке личне природе са неколико суштинских информација (писма, мејлови итд.)

ДСТ.2.1.10. Разуме најједноставније савете и упутства који се тичу непосредних потреба (оријентација у простору, употреба апарата, правило игре), праћена визуелним елементима.

ДСТ.2.1.11. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставнијим информативним текстовима (новинске вести, брошуре, проспекти, кратке репортаже, кратки прилози на друштвеним мрежама) с блиском тематиком и предвидљивим порукама.

ДСТ.2.1.12. Разуме општи садржај различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.2.1.13. Разуме најопштији смисао једноставних прозних и поетских текстова прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.2.1.14. Разуме општи смисао једноставнијих текстова модерне музике.

ДСТ.2.1.15. Разуме садржај једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење

. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.2.1.16. Успева да накратко поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.

ДСТ.2.1.17. У оквиру размене информација са саговорником о темама од непосредног личног интереса повезује неколико реченица у смислену целину.

ДСТ.2.1.18. На једноставан начин тражи од саговорника предмет, објашњење, услугу. 27

ДСТ.2.1.19. Једноставним средствима описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности.

ДСТ.2.1.20. Поставља једноставнија питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ДСТ.2.1.21. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање.

ДСТ.2.1.22. Размењује основне информације о плановима и обавезама.

ДСТ.2.1.23. Формулише љубазне молбе и извињења.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.2.1.24. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.

ДСТ.2.1.25. Писменим путем тражи или преноси детаљнија обавештења и податке личне природе.

ДСТ.2.1.26. Пише једноставне поруке (у личном обраћању) и објаве (на социјалним мрежама), као и кратка писма пријатељима и познаницима да би изразио захвалност, извињење и слично.

ДСТ.2.1.27. Пише кратке текстове на блиске теме у којима описује себе, своју породицу и окружење, користећи фреквентне кохезивне елементе.

МЕДИЈАЦИЈА

ДСТ.2.1.28. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.

ДСТ.2.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

ДСТ.2.1.30. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.

ДСТ.2.1.31. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

ДСТ.2.2.2. Исправно записује фреквентне и увежбане краће речи, познаје и примењује одређен број основних правописних правила.

ДСТ.2.2.3. Познаје и/или користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

ДСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ДСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

28 ДСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/неприкладно у контексту циљних култура.

ДСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

ДСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

ДСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

ДСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.

ДСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ДСТ.3.1.1. Разуме саопштења, упутства, молбе итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

ДСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ДСТ.3.1.3. Разуме кратко и једноставно монолошко излагање на узрасно адекватне и блиске теме, као и презентације праћене визуелним елементима.

ДСТ.3.1.4. Разуме основни смисао и главне информације радио и телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о блиским темама, као и тему и основну поруку кратких телевизијских репортажа и документарних филмова помажући се визуелним информацијама.

ДСТ.3.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова модерне музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ДСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и релевантне информације на блиске теме у порукама, писмима, мејловима.

ДСТ.3.1.7. Разуме једноставнија упутства у вези с личним потребама и са сналажењем на јавним местима.

ДСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и појединачне информације у узрасно примереним информативним текстовима различитих врста и разноврсне тематике, примерене узрасту.

ДСТ.3.1.9. Разуме општи садржај и главне информације различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.10. Разуме информације, главне идеје и поруке фикционалних прича и других форми из области књижевности за младе.

ДСТ.3.1.11. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима модерне музике.

ДСТ.3.1.12. Разуме смисао једноставнијих рекламних порука.

29 УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ДСТ.3.1.13. Описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, претходне и планиране активности и догађаје.

ДСТ.3.1.14. Поставља неколико повезаних питања у низу, на познате теме у вези са

личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање; одговара на слична питања саговорника.

ДСТ.3.1.15. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

ДСТ.3.1.16. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ (вербалним и невербалним средствима).

ДСТ.3.1.17. Једноставним средствима пореди људе, ствари и појаве.

ДСТ.3.1.18. На једноставан начин и укратко излаже на задату тему или резимира краћи текст (прочитан или одслушан), делимично користећи и језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.3.1.19. Пише обична и електронска писма у којима с пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

ДСТ.3.1.20. Саставља краће текстове од неколико повезаних реченица о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота.

ДСТ.3.1.21. На једноставан начин описује догађаје и обављене активности.

ДСТ.3.1.22. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ДСТ.3.1.23. На једноставан начин резимира или препричава краћи (прочитан или одслушан) текст, у извесној мери користећи и језичка средства која се у њему појављују.

МЕДИЈАЦИЈА

ДСТ.3.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.25. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.26. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.

ДСТ.3.1.27. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у понеким тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила, а евентуалне неправилности не угрожавају комуникацију.

ДСТ.3.2.2. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу (тако да не долази до неспоразума) и познаје и примењује фреквентна правописна правила. 30

ДСТ.3.2.3. Познаје и/или користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ДСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ДСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

ДСТ.3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/неприкладног понашања у контексту циљних култура.

ДСТ.3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појава и негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању.

ДСТ.3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.

ДСТ.3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас.

ДСТ.3.3.7. Познаје најтипичније представнике појединих екосистема света где се користи страни језик и доводи их у везу са одликама екосистема.

ДСТ.3.3.8. Препознаје повезаност најважнијих појава из историје циљних култура и опште историје.

ДСТ.3.3.9. Препознаје утицај неколико најзначајнијих личности и дела из друштвене и уметничке историје циљних култура у свету, које доводи у везу са друштвеним и уметничким појавама из наше историје и обрнуто.

Активности ученика

Ученик усваја и развија појам гласа, речи и реченице, учи технику читања и писања на ћириличном писму, усавшава технику читања и писања, ради вежбе у посматрању и слушању и друге, тумачи текстове, препричава, прича и описује.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу, бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима, подстиче их, даје савете и пружа помоћ. Он усмерава наставу, реализује је, демонстрира, објашњава, даје упутства, омогућује примену наученог, прати ефекте сопственог рада и рада ученика, ради на сопственом усавршавању и, у случају потребе, тражи помоћ стручног лица.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес.

Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење

ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

Допунска настава

Годишњи фонд часова: 4

Циљ:

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Чим савлада одређену потешкоћу ученик престаје са допунским радом.

Начин остваривања:

Допунски рад се организује током целе наставне године односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Организује се услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, немогућности елементарне књижевне анализе и потешкоћа у усменом и писаном изражавању.

Исходи

Ученик може да:

- разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе;
- поздравити и отпоздравити, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;
- размени једноставније информације личне природе;
- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;

- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- честита, захвали и извини се користећи једноставнија језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
- разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
- разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
- размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
- изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих;
- разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих;
- размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту;
- разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;
- формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;
- разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
- изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
- разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
- изражава мишљење, слагање/ неслагање и даје кратко образложење;
- разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену;

Глобални план рада - допунска настава

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Кумиры молодёжи	1

2.	Счастливого пути	1
3.	Летняя школа в России	1
4	Мы умеем веселиться	1
5		
УКУПНО		4

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Уџбеник

Конечно! 3,

руски језик за седми разред основне школе, трећа година учења;

уџбенички комплет (уџбеник, компакт диск и радна свеска), Клет, 2020, Кристине Амштајм Баман,

Улф Боргварт, Моника Брош, Данута Генч, Наталија Осипова Јос, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Ценкер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Аутори радне свеске:

Кристине Амштајм Баман, Моника Брош, Данута Генч, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Ценкер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Додатна настава

Годишњи фонд часова: 5

Циљ:

Додатна настава се организује за ученике који у редовној настави постижу резултате изнад задовољавајућих и показују интересовање за додатне информације о језику и култури руског народа и сличностима са њиховим језиком и културом.

Начин остваривања додатне наставе:

Додатни рад се организује током целе наставне године тј. док влада додатно интересовање ученика за одређену област. Ученицима се презентује садржај за који су у већем степену заинтересовани и у складу са жељама и потребама ученика врши се његова анализа и детаљније упознавање.

Исходи

Ученик може да:

- разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/ давање информација личне природе;

- поздрави и отпоздрави, представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства;
- размени једноставније информације личне природе;
- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих;
- упути уобичајене молбе и захтеве;
- честита, захвали и извини се користећи једноставнија језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- пружи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости;
- разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
- разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности у прошлости;
- размени појединачне информације и/или неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
- опише у неколико краћих, везаних исказа искуства, догађај из прошлости;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.
- разуме једноставније исказе који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих;
- размени једноставније исказе у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима;
- саопшти шта он/ она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагује на њих;
- изрази жеље, интересовања, потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима;
- разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/ положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих;

- затражи и разуме обавештења о оријентацији/ положају предмета и бића у простору и правцу кретања;
- опише правац кретања и просторне односе једноставним, везаним исказима;
- разуме једноставније забране, правила понашања, своје и туђе обавезе и реагује на њих;
- размени једноставније информације које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе код куће, у школи и на јавном месту;
- разуме једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;
- формулише једноставније исказе који се односе на поседовање и припадност;
- пита и каже шта неко има/ нема и чије је нешто;
- разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих;
- изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење;
- разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих;
- изражава мишљење, слагање/ неслагање и даје кратко образложење;
- разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену;
- пита и саопшти колико нечега има/ нема, користећи једноставнија језичка средства; пита/ каже/ израчуна колико нешто кошта.

Глобални план рада - додатна настава

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Кумиры молодёжи	1
2.	Счастливого пути	1
3.	Летняя школа в России	1
4	Мы умеем веселиться	1
5	В Сибири	1
УКУПНО		5

Уџбеник

Конечно! 3,
 руски језик за седми разред основне школе, трећа година учења;
 уџбенички комплет (уџбеник, компакт диск и радна свеска), Клет, 2020, Кристине Амштајм Баман,

Улф Боргварт, Моника Брош, Данута Генч, Наталија Осипова Јос, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Ценкер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Аутори радне свеске:

Кристине Амштајм Баман, Моника Брош, Данута Генч, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Ценкер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Секција за руски језик

Годишњи фонд часова: 18

Циљ секције за руски језик:

Циљ секције за руски језик је проширивање знања код ученика посебних интересовања за наставу руског језика, из свих или само појединих тематских подручја редовне наставе. Часови се одржавају једном у две недеље по распореду који наставник прави на почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику и усавршавање осталих језичких вештина је један од главних циљева секције за руски језик. Поред тога ученици се упознају са културом народа, чији језик уче.

Исходи секције за руски језик:

- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве
- на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
- саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;

Начин остваривања

Часови секције за руски језик се реализују заједно са ученицима од петог до осмог разреда. За сваки час наставник припрема одговарајући материјал са различитим вежбама који су примерени знању и способности ученика. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику како би ученици применили стечено знање и оспособили се за усмено излагање на страном језику које уједно представља најтежи сегмент савладавања страног језика. Ученици кроз различите активности, радионице,

презентације, глуму и игру усвајају и у великој мери користе страни језик. Обележавају се празници, који се славе у Русији.

Глобални план рада

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Праздники	8
2.	Русская история	2
3.	Русские фильмы	2
4.	Семья	1
5.	Русская кухня	1
6.	Известные спортсмены России	1
7.	Великие русские поэты и писатели	1
8.	Русские песни	2
УКУПНО		18

ИСТОРИЈА

Разред: Седми

Годишњи фонд часова: 72

Недељни фонд часова: 2

Циљ

Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

Задаци: усвајање знања о општој и националној историји у позном Новом веку и почетку савременог доба

Исходи:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима;
- изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском, на основу датих примера
- уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе;
- сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту;
- наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група насталих у новом веку;
 1. -препознаје основне карактеристике различитих идеологија;
 2. -анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике;
 3. -очава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на формирање националног идентитета у прошлости;
- уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на прилике у савременом друштву;
- препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност);
- анализирајући дате примере, уочава утицај научно-технолошког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу;
- пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба;
- приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку;
- уочава историјске промене, поређењем политичке карте савременог света са историјским картама других епоха;
- пореди информације приказане на историјској карти са информацијама датим у другим симболичким модалитетима;
- повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни);
- пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности;
- анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја;
- уочава специфичности у тумачењу одређених историјских догађаја и појава на основу поређења извора различитог порекла;
- уочи пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историјских извора;
- употреби податке из графикона и табела у елементарном истраживању;
- презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ;
- упоређује, анализира и уочава разлике између својих и ставова других;
- раздваја битно од небитног у историјској нарацији;
- препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне личности и догађаје из историје државе и друштва;
- идентификује историјске споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања.

Наставне теме и садржаји програма

1. ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ (5)

- Основне одлике, хронолошки и просторни оквири периода од Индустијске револуције до завршетка Првог светског рата.
- Историјски извори за изучавање периода од Индустијске револуције до завршетка Првог светског рата и њихова сазнајна вредност (материјални, писани, аудио и визуелни).

2. ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА (до средине XIX века) (21)

- Индустијска револуција (парна машина и њена примена; промене у друштву – јачање грађанске и појава радничке класе).
- Политичке револуције (узроци, последице и обележја, европске монархије уочи револуција, просветитељске идеје, примери америчке и француске револуције; појмови уставности и поделе власти, Декларација о правима човека и грађанина, укидање феудализма).
- Наполеоново доба (Наполеонова владавина, ратови, тековине, Бечки конгрес).
- Свакодневни живот и култура (промене у начину живота).
- Источно питање и балкански народи (политика великих сила,, борба балканских народа за ослобођење).
- Живот Срба под османском и хабзбуршком влашћу.
- Српска револуција 1804–1835 (основна обележја, ток Првог и Другог српског устанка, последице и значај).
- Развој модерне српске државе (аутономија Кнежевине Србије, успостава државе, оснивање образовних и културних установа).
- Црна Гора у доба владичанства (основна обележја државног и друштвеног уређења).
- Истакнуте личности: Џејмс Ват, Волтер, Катарина II, Марија Терезија, Робеспјер, Наполеон Бонапарта, вожд Карађорђе, кнез Милош, кнегиња Љубица, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић, прота Матеја Ненадовић, Петар I и Петар II Петровић Његош, Сава Текелија, митрополит Стефан Стратимировић.

3. ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА (33)

- Рађање модерних држава, међународни односи и кризе (револуције 1848/49 – „пролеће народа”, политичке идеје, настанак модерне Италије и Немачке, успон САД и грађански рат, борба за колоније у Африци и Азији, Персија, Индија, Кина, опадање Османског царства).
- Промене у привреди, друштву и култури (Друга индустријска револуција, људска права и слободе – право гласа, укидање робовласништва, положај деце и жена; култура, наука, образовање, свакодневни живот).
- Кнежевина и Краљевина Србија и њено окружење (развој државних установа и политичког живота, унутрашња и спољна политика, међународно признање).
- Берлински конгрес; културна и просветна политика, свакодневни живот; положај Срба под хабзбуршком и османском влашћу).

,Истакнуте личности: Ђузепе Гарибалди, Ото фон Бизмарк, Наполеон III, краљица Викторија, Абрахам Линколн, Карл Маркс, браћа Лимијер, Алфред Нобел, кнез Александар Карађорђевић, кнез Михаило, краљ Милан, краљица Наталија и краљ Александар Обреновић, књаз Никола Петровић, Илија Гарашанин, Јован Ристић, Никола Пашић, Стојан Новаковић, патријарх Јосиф Рајачић, Катарина Ивановић, Светозар Милетић, Бењамин Калај, Алекса Шантић.

4. ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ХХ ВЕКА (13)

-Међународни односи и кризе (формирање савеза, сукоби око колонија, Руско-јапански рат, Мароканска криза, Анексиона криза, Либијски рат, балкански ратови).

-Култура, наука и свакодневни живот (Светска изложба у Паризу, примена научних достигнућа, положај жена).

Краљевина Србија и њено окружење (Мајски преврат, политички живот, унутрашња и спољна политика; појава југословенства, наука, култура, свакодневни живот, положај Срба под аустроугарском и османском влашћу, Црна Гора – доношење устава, проглашење краљевине; учешће Србије и Црне Горе у балканским ратовима).

-Велики рат (узроци и повод, савезништва и фронтови, Србија и Црна Гора у рату; преломнице, ток и последице рата; аспекти рата – технологија рата, пропаганда, губици и жртве, глад и епидемије; човек у рату – живот у позадини и на фронту; живот под окупацијом и у избеглиштву; Велики рат у сећању).

-Истакнуте личности: Алберт Ајнштајн, Пјер и Марија Кири, Сигмунд Фројд, Михајло Пупин, Никола Тесла, Хенри Форд, Вилхелм II, Николај II Романов, Вудро Вилсон, краљ Петар и престолонаследник Александар Карађорђевић, Јован Цвијић, Надежда Петровић, Арчибалд Рајс, Милунка Савић, Флора Сендс, Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић, Петар Бојовић, Јанко Вукотић, Драгутин Димитријевић Апис.

Кључни појмови садржаја: револуција, индустријско доба, Источно питање, људска права, уставност, Сретењски устав, уставна и парламентарна монархија, република, Кнежевина Србија, Краљевина Србија, Велики рат, либерализам, национализам, социјализам, империјализам, колонијализам, расизам.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм је конципиран тако да су уз дефинисане исходе за крај разреда и кључне појмове, за сваку од четири тематске целине (ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ; ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА – до средине XIX века; ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ХХ ВЕКА), дати и садржаји.

-Приступ настави заснован на процесу и исходима учења подразумева да ученици развијају не само основна знања, већ да их искористе у развоју вештина историјског мишљења и изградњи ставова и вредности. Програм наставе и учења, у том смислу, нуди садржински оквир, а наставник има могућност да изабере и неке додатне садржајеуколико сматра да су примерени средини у којој ученици живе, или да одговарају њиховим интересовањима (програм се, на пример, може допунити и садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају – археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржаји су

дефинисани тако да буду у функцији остваривања исхода предвиђених програмом. Наставник има значајан простор за избор и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика. Важна карактеристика наставе и учења усмерених на остваривање исхода је та да су фокусирани на учење у школи. Ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из Историје и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;
- кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по темама олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. Од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, дефинише пирамиду исхода на три нивоа: оне које би сви ученици требало да достигну, оне које би већина ученика требало да достигне и оне које би требало само неки ученици да достигну. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Наставник за сваки час планира и припрема средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Препорука је да планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима. У планирању и припремању наставе, наставник планира не само своје, већ и активности ученика на часу. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.

Корелација са другим предметима

Српски језик, Ликовна култура, Географија, Грађанско васпитање, Веронаука, Музичко

Уџбеник:

Историја 7 разред. Фреска, Уџбеник са одабраним историским изворима за седми разред основне школе, С.Рајић, Д.Леовац.

Литература:

-Историја српског народа, група аутора

-Чедомир Попов, Грађанска Европа, Матица Српска, 1989.Нови Сад.

Стандарди:

Поглавље 1

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице

ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода

ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости

ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

2. СРЕДЊИ НИВО

2.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

3. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.3.2.2. уме да анализира и процени релевантност историјског извора

Поглавље 2

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје

ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости

ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне, регионалне, опште историје

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

Поглавље 3

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице

ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје

ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

2. СРЕДЊИ НИВО

2.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости

ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

Погалвље 4

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје

ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику, који говоре о истим историјским појавама

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости

ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања.

Активности ученика

Укључивање у план наставе, учења и реализације наставних садржаја. Уочавајући узрочно-последичне везе, разумеју историјске процесе и токове, улогу истакнутих личности које су одредиле развој људског друштва и да познају националну и општу историју (политичку, економску, друштвену, културну), као и историју суседних народа и држава у периоду Новог века.

Активности наставника

Организује наставни процес (усклађује циљеве и задатке, планира садржаје, средства, методе рада и друго што ће увести у наставни процес у одређеном сегменту времена); реализује наставни процес у свим његовим сегментима ствара прилике за учење, презентира садржаје, води циљни разговор, омогућује примену стечених вештина, даје повратне информације...) ; партнер у педагошкој комуникацији (одговара на питања

ученика, поставља питања, помаже ученику да организује своја размишљања и да прецизира своје исказе...); партнер у афективној комуникацији са децом (помаже им да упознају и прихвате своје и емоције других, разговара са децом када им је потребна помоћ, сарађује са родитељима, психологом и другим релевантним особама када је то у интересу дебата...); мотивише ученике и подржава и развија њихова интересовања; прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће; учествује у регулисању социјалних односа у разреду; прати ефекте сопственог рада, истражује нове могућности унапређивања сопственог рада...

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

У складу са Правилником оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних исхода и стандарда постигнућа ученика, а за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом прилагођених циљева, садржаја и исхода у савладавању индивидуалног образовног плана. Оцењивање је континуирана педагошка активност која позитивно утврђује однос према учењу и знању и подстиче мотивацију за учење.

Оцењивањем се ученик оспособљава за објективну процену сопствених постигнућа и постигнућа других ученика, за постављање личних циљева током процеса учења, развија се систем вредности и обезбеђује се поштовање општих принципа система образовања и васпитања утврђених законом којим се уређују основе система образовања и васпитања.

Принципи оцењивања, у смислу овог правилника, јесу:

- 1) објективност у оцењивању према утврђеним критеријумима;
- 2) релевантност оцењивања;
- 3) коришћење разноврсних техника и метода оцењивања;
- 4) правичност у оцењивању;
- 5) редовност и благовременост у оцењивању;
- 6) оцењивање без дискриминације и издвајања по било ком основу;
- 7) уважавање индивидуалних разлика, потреба, узраста, претходних постигнућа ученика и тренутних услова у којима се оцењивање одвија.

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и

слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду, а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

Оцена представља објективну и поуздану меру напредовања и развоја ученика, као и ангажовања ученика и његове самосталности у раду и она је је описна и бројчана.

Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцене садржи препоруку које активности ученик треба да предузме у даљем раду.

Када је у питању оцењивање из обавезног предмета, изборних програма и активности у првом разреду основног образовања и васпитања, у току школске године, ученик се оцењује описном оценом из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе).

У оквиру предмета, у првом разреду, у току школске године, описном оценом изражава се напредовање у остваривању прописаних исхода.

Од другог до осмог разреда, у току школске године, ученик се оцењује описно и бројчано из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) и владања.

Бројчана оцена из обавезног предмета и изборног програма други страни језик је: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1). Оцена недовољан (1) је непрелазна.

Успех ученика из изборних програма и то: верска настава и грађанско васпитање, матерњи језик/говор са елементима националне културе и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) оцењује се описно и то: истиче се, добар, задовољава.

Ученик се оцењује најмање четири пута у полугодишту, а ако је недељни фонд часова обавезног предмета, изборног програма и активности један час најмање два пута у полугодишту.

Ученику који није оцењен најмање четири пута из обавезног предмета и изборног програма други страни језик у току полугодишта, односно најмање два пута у току полугодишта уколико је недељни фонд обавезног предмета, изборног програма и активности један час, не може да се утврди закључна оцена.

Ученика који редовно похађа наставу и извршава школске обавезе, а нема прописани број оцена у полугодишту, наставник је дужан да оцени на посебно организованом часу у току трајања полугодишта уз присуство одељењског старешине, педагога или психолога.

Одељењски старешина је у обавези да редовно прати оцењивање ученика и указује предметним наставницима на број прописаних оцена које ученик треба да има у полугодишту ради утврђивања закључне оцене.

Оцењивање из обавезног предмета: музичка култура, ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, обавља се полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Ученик се оцењује бројчано из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у складу са законом и овим правилником.

Бројчана оцена из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у току школске године, утврђује се на основу следећих критеријума: оствареност исхода, самосталност и ангажовање ученика.

Закључна оцена из обавезног предмета, изборног програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) утврђује се на крају првог и другог полугодишта, на основу свих појединачних оцена које су унете у дневник од почетка школске године, а у складу са законом.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика првог разреда је описна и исказује се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика од другог до осмог разреда је бројчана.

Закључна оцена из изборних програма и активности (слободне наставне активности и пројектна настава) је описна и то: истиче се, добар и задовољава и не утиче на општи успех ученика, осим из изборног програма други страни језик који се оцењује бројчано и закључна оцена утиче на општи успех ученика.

Ученика од петог до осмог разреда оцењује предметни наставник у току образовно-васпитног рада, а оцену на крају полугодишта утврђује одељењско веће на предлог предметног наставника.

Када предмет садржи модуле, закључна оцена се изводи на основу позитивних оцена свих модула у оквиру предмета.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик не може да буде већа од највеће појединачне оцене уписане у дневник, добијене било којом техником провере знања.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик, не може да буде мања од:

- 1) одличан (5), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена најмање 4,50;
- 2) врло добар (4), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 3,50 до 4,49;
- 3) добар (3), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 2,50 до 3,49;
- 4) довољан (2), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 1,50 до 2,49.

Закључна оцена на полугодишту не узима се у обзир приликом утврђивања аритметичке средине, на крају другог полугодишта.

Ако одељењско веће не прихвати образложени предлог закључне оцене предметног наставника, нову оцену утврђује одељењско веће гласањем. Тако утврђена оцена евидентира се у напмени, а у записнику одељењског већа шире се образлаже.

Закључна оцена утврђена на одељењском већу уписује се у дневник у предвиђену рубрику.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Новим Правилником прописан је и распоред писмених задатака и писмених вежби.

Наиме, распоред писмених задатака и писмених провера дужих од 15 минута уписује се у дневник и објављује се за свако одељење на огласној табли школе и на званичној интернет страни школе најкасније до краја треће наставне недеље у сваком полугодишту.

Распоредом може да се планира највише једна провера у дану, а две у наставној недељи.

Распоред утврђује директор на предлог одељењског већа.

Распоред може да се мења на предлог наставника, уз сагласност одељењског већа. Промену распореда утврђује директор. Измењени распоред објављује се на исти начин као и распоред.

Одељењски старешина дужан је да прати да се писмени задаци и писмене провере, дуже од 15 минута, остварују у складу са распоредом и да благовремено указује директору и наставницима на обавезу поштовања распореда и прописани број провера.

Наставник је дужан да обавести ученике о садржајима програма наставе и учења који ће се писмено проверавати према распореду најкасније пет дана пре провере.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Када је у питању оцена на испиту, она се у складу са Правилником утврђује већином гласова укупног броја чланова комисије, у складу са законом. Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор на оцену на испиту, у складу са Законом.

Обавештавање родитеља о оцењивању ученика Правилник регулише тако што прописује да на почетку школске године ученици, родитељи, односно други законски заступници обавештавају се о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени из свих обавезних предмета, изборних програма и активности.

Одељењски старешина је обавезан да благовремено, а најмање четири пута у току школске године, на примерен начин обавештава родитеље о постигнућима ученика, напредовању, мотивацији за учење и напредовање, владању и другим питањима од значаја за образовање и васпитање.

Ако родитељ, односно други законски заступник не долази на родитељске и индивидуалне састанке, одељењски старешина је дужан да га благовремено, званично, у писменој форми

обавести о успеху и оценама, евентуалним тешкоћама и изостанцима ученика и последицама изостајања ученика.

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Додатна настава

Циљеви:

Додатни рад предвиђен је за ученике који показују посебна интересовања за историју.

Додатни рад треба да продуби и прошири знања ученика о средњевековној Европи и о Средњевековној српској држави, да мотивише ученике за самостални рад и оспособи ученике за самообразовање уз помоћ литературе.

Задаци:

Проширивање знања на основу свих одобрених уџбеника и шире ако је потребно.

Начин остваривања програма:

Број часова допунске наставе се одређује сваке године у складу са структуром одељења и интересовањима ученика. Знања се проширују из свих одобрених уџбеника за тај разред.

-Конкретни циљеви, задаци и начин остваривања програма зависе од ученика

Годишњи фонд часова:5

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА-Историја

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по
1.	ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	1
2.	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА – до средине XIX века	1
3.	ЕВРОПА СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА	2
4.	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА	1
УКУПНО		5

Допунска настава

Циљеви:

Допунску наставу похађају ученици који заостају у савлађивању програма, па је циљ да ти ученици стекну основна знања, са акцентом на најбитнија дешавања у средњем веку и на основне карактеристике тог периода.

Задаци:

Да ученици стекну основна знања о периоду средњег века

Начин остваривања програма:

Број часова допунске наставе се одређује сваке године у складу са структуром одељења и узроцима недовољног напретка ученика.

-Конкретни циљеви, задаци и начин остваривања програма зависе од ученик.

Годишњи фонд часова: 4

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА - Историја

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по
1.	ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	1
2.	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА – до средине XIX века	1
3.	ЕВРОПА СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА	1
4.	ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА	1
УКУПНО		4

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

ГЕОГРАФИЈА

Разред: Седми

Годишњи фонд 72

Недељни фонд 2

Циљ:

Циљ учења Географије је да ученик појмовно и структурно овлада природно-географским, демографским, насеобинским, политичко-географским, економско-географским, интеграционим и глобалним појавама и процесима у Србији и свету уз неговање вредности мултикултуралности и патриотизма.

Исходи

- дефинише предмет проучавања, циљеве и задатке регионалне географије у седмом разреду;
- дефинише појам регије и наведе критеријуме за регионализацију;
- разликује хомогену и функционалну регију; наводи пример регије из свог окружења.
- на географској карти света одреди географски положај Европе према другим континентима и великим воденим површинама;

- успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса;
- објасни како се издвајају географске регије Европе;
- примењује општа географска (физичка и друштвена) знања у оквиру регија Европе;
- одређује и анализира географски положај одређених регија Европе и појединачних држава;
- наведе основне природно-географске и друштвено-економске одлике сваке појединачне регије европског континента и појединачних држава;
- илуструје помоћу карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору сваке појединачне регије Европе и у оквиру држава на простору датих регија;
- користи више доступних извора информација као што су: географска карта, уџбеник, интернет.
- зна порекло назива Азије, површину Азије и њено простирање;
- на географској карти света одреди географски положај Азије, њене математичко-географске координате и положај према другим континентима и великим воденим површинама;
- опише облике разуђености обала Азије и да их именује (већа острва, полуострва, заливи, мореузи, мора, ртови) и уочи на карти;
- уочава на географској карти Азије најкрупније облике рељефа и именује планине, висоравни, низије, пустиње, депресије, платформе;
- повезује кретање литосферних плоча са настанком рељефних целина, са појавама вулкана и земљотреса у Ватреном појасу Пацифика;
- анализира климатске дијаграме, одреди типове климе и њихов просторни распоред у Азији;
- препозна климатске чиниоце који утичу на климу Азије;
- уочи на географској карти веће реке и повеже их са сливовима којима припадају;
- разликује режим река према природно-географским одликама регија кроз које теку и објасни њихов значај за живот и привреду људи који живе на њиховим обалама;
- препозна већа језера Азије и објасни њихов значај за живот и привреду људи који живе на њиховим обалама;
- препозна већа језера Азије и објасни њихов постанак и значај;
- објасни и упореди међузависност климе, биљног света и типова тла у Азији;
- издвоји специфичне вегетацијске зоне и заштићене биљне и животињске врсте за азијски континент;
- покаже на карти просторни распоред становништва и објасни утицај природних услова на различиту густину насељености;
- одреди главне смерове миграција становништва Азије кроз различите временске периоде;
- опише биолошку, националну, верску и језичку структуру становништва Азије и њених регија;
- разуме позитивне и негативне последице урбанизације;
- именује главна природна богатства и енергетске изворе као предуслове за привредни развој регија и држава Азије;

- наброји типичне пољопривредне културе и упореди одлике пољопривредне производње у регијама и појединим државама Азије;
- процени важност нафте и природног гаса за привреду земаља које врше експлоатацију;
- повеже узроке честих ратова, међународних санкција и политичке нестабилности, као и загађеност воде, земљишта и ваздуха са експлоатацијом нафте;
- издвоји поједине азијске регије и државе код којих постоји велика разлика у привредној развијености;
- именује главне регионалне целине азијског континента и њихов просторни размештај;
- наведе основне природно-географске и друштвено-економске одлике сваке појединачне регије Азије и држава у оквиру тих регија.
- зна порекло назива Африке, површину и њено простирање;
- уме на географској карти света да одреди географски положај Африке према другим континентима и великим воденим површинама;
- именује облике разуђености афричког континента и уочи их на географској карти;
- уочи на географској карти Африке најкрупније облике рељефа и именује планине, висоравни, низије, котлине, ровове, пустиње;
- именује зонални распоред климатских типова и чиниоце који их условљавају;
- препозна велике разлике у количини падавина које примају поједини делови Африке и последице тих разлика;
- уочи на географској карти Африке већа језера, реке и сливове река;
- разликује хидрографске режиме афричких река у односу на природно-географске одлике регија кроз које теку;
- именује и објасни појмове (вади, катаракте, оазе, шотови...) и да их покаже на географској карти Африке;
- уочи одређене природне зоне и симетрични распоред биљних и животињских врста афричког континента, као и њихову хоризонталну распрострањеност и значај;
- користи више доступних извора у прикупљању информација о просторном распореду становништва Африке и о природним и друштвеним условима који их одређују;
- опише биолошку, верску, националну и језичку структуру становништва Африке;
- објасни појам „демографска експлозија“ и разлоге дешавања
- наведе фазе демографске транзиције и стопе природног прираштаја у Африци;
- објасни колонијализам и последице које је оставио на поједине регије и државе Африке;
- издвоји европске колонијалне поседе и независне државе на политичкој карти Африке;
- именује природно богатство, енергетске изворе и подручја богата рудама на афричком континенту, као и услове за привредни развој;
- разликује пољопривредне културе у Африци намењене исхрани локалног становништва (батат, кафа, какаовац...) намењене извозу;
- именује главне регионалне целине афричког континента и њихов просторни размештај;
- наведе основне природно-географске и друштвено-економске одлике сваке појединачне регије афричког континента као и специфичних држава унутар тих регија.
- зна порекло назива Америка, површину простирање и поделу Америке на Северну, Средњу и Јужну Америку;

- на географској карти света одреди положај Северне Америке према другим континентима и великим воденим површинама;
- препозна главне смерове миграција и правце насељавања америчког континента кроз историју, као и њихов значај;
- зна основне географске податке о Северној Америци и облицима разуђености њене обале, да именује: острва, полуострва, заливе, мореузе, мора;
- именује најкрупније облике рељефа и пронађе на карти планине, висоравни, низије, котлине;
- анализира клима-дијаграме и објасни основне климатске типове на америчком континенту као и чиниоце који их одређују;
- разликује вегетациону зоналност северноамеричког континента и карактеристичне биљне и животињске врсте на њему;
- уочи на географској карти Северне Америке језера и веће реке и разврста их према сливовима;
- објасни просторни размештај становништва Северне Америке и његову структуру;
- покаже веће градове на тлу Северне Америке и именује три мегалополиса: Босваш, Чипитс, Сан-Сан;
- зна како је извршена политичка подела Северне Америке и како су и када настале САД и Канада;
- објасни како је Северна Америка данас привредно економски водећа регија света;
- именује главна природна богатства (руде, енергетске изворе) као предуслов за привредни развој;
- зна да издвоји и на карти покаже специјализоване просторе за гајење одређених пољопривредних култура (појасеви: кукурузни, пшенични, памучни и пиринчани);
- објасни претпоставке привредне развијености САД и Канаде и њихов привредни и политички значај у свету.
- да на географској карти света одреди географски положај Средње Америке и поделу на мање регионалне целине;
- објасни процес настанка континенталног и острвског дела Средње Америке и њену припадност Ватреном појасу Пацифика;
- именује острва у Карипском мору и издвоји острвске групе – Велики и Мали Антили и Бахамска острва;
- анализира хоризонталну и вертикалну климатску и вегетациону зоналност Средње Америке и факторе који утичу на њих;
- повезује облике рељефа са развијеношћу речне мреже у Средњој Америци;
- разуме измешаност становништва Средње Америке као последицу колонијалне прошлости и њихово порекло;
- зна да објасни како висока стопа природног прираштаја изазива велики демографски проблем, што доводи до пренасељености држава Средње Америке;
- објашњава како слаба економска развијеност и пренасељеност подстичу миграције (најчешћи правац миграната ка развијеним државама Средње Америке и САД);
- уочава на географској карти највеће државе на континенталном и острвском делу;
- одређује размештај рудног и енергетског богатства Средње Америке као и степен привредне развијености;

- зна да је главна пољопривредна грана земљорадња која је екстензивна, а да је интензивна само плантажна производња кафе, банана и шећерне трске;
- зна да објасни привредну повезаност Мексика и осталих земаља Средње Америке са САД;
- наводи туризам као значајан извор прихода за Мексико и за острвске земље Средње Америке.
- зна основне географске податке о Јужној Америци и одликама географског положаја према другим континентима и великим воденим површинама;
- уочи на географској карти Јужне Америке облике рељефа и именује планине, висоравни, низије, вулкане;
- објашњава основне климатске и вегетацијске зоне на јужноамеричком континенту као и чиниоце који их одређују;
- повезује утицај количине падавина на формирање и густину речне мреже;
- именује веће реке, њихове притоке, језера и водопаде на географској карти;
- препознаје просторни размештај становништва, његово порекло и структуру;
- именује државе Јужне Америке и уочава на географској карти највећу државу и њен просторни размештај;
- зна да наведе главна природна богатства – руде, енергетске изворе и одреди степен искоришћености;
- разуме значај плантажне производње култура кафе, банана, шећерне трске и дувана, који су у власништву, за домаћу радну снагу.
- одреди на географској карти света положај Аустралије и Океаније према другим континентима и океанским басенима;
- анализира облике разуђености обала и именује три острвске групе у оквиру Океаније;
- именује веће рељефне целине и највеће пустиње Аустралије;
- објасни климатске и хидролошке карактеристике Аустралије и чиниоце који их одређују;
- препознаје специфичности биљног и животињског света Аустралије;
- објасни како је текло откривање и насељавање Аустралије и Океаније, као и структуру и просторни размештај становништва;
- именује главна природна богатства и гране привреде као и степен привредне развијености Аустралије и Океаније.
- уочава поларне области и упоређује их у односу на географски положај, климу, биљни и животињски свет.

Садржај програма

РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ (препоручена дистрибуција часова је 25)

Јужна Европа – културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, туризам, политичка подела.

Државе Јужне Европе: државе бивше СФРЈ, Италија, Шпанија и Грчка – основне географске карактеристике.

Средња Европа – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, ур-банизација, политичка подела.

Немачка – основне географске карактеристике.

Западна Европа – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, природни ресурси и економски развој, ур-банизација, политичка подела.

Француска и Уједињено Краљевство – основне географске карактеристике.

Северна Европа – природни ресурси и економски развој, народи, политичка подела.

Норвешка – основне географске карактеристике.

Источна Европа – културно-цивилизацијске тековине, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, политичка подела.

Руска Федерација – основне географске карактеристике.

Европска унија – пример интеграционих процеса.

АЗИЈА (препоручена дистрибуција часова је 15)

Географски положај, границе и величина Азије. Природне одлике Азије.

Становништво Азије. Насеља Азије.

Привреда Азије.

Политичка и регионална подела.

Југозападна Азија – природни ресурси и економски развој, културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, урбанизација, политичка подела.

Јужна Азија – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, урбанизација, политичка подела.

Југоисточна Азија – природни ресурси и економски развој, политичка подела.

Источна Азија – културно-цивилизацијске тековине, савремени демографски процеси, етничка хетерогеност, природни ресурси и економски развој, урбанизација, политичка подела.

Централна Азија – природни ресурси, политичка подела, насеља и становништво.

АФРИКА (препоручена дистрибуција часова је 9)

Географски положај, границе и величина Африке. Природне одлике Африке.

Становништво Африке. Насеља Африке.

Привреда Африке.

Политичка и регионална подела.

Афрички Медитеран и Сахарска Африка. Подсахарска Африка.

СЕВЕРНА И ЈУЖНА АМЕРИКА (препоручена дистрибуција часова је 16)

Географски положај, границе, величина и регионална подела Северне Америке.

Природне одлике Северне Америке. Становништво Северне Америке. Насеља Северне Америке.

Привреда Северне Америке.

Политичка подела.

Географски положај, границе и величина Јужне Америке.

Природне одлике Јужне Америке.

Становништво Јужне Америке.

Насеља Јужне Америке.

Привреда Јужне Америке.

Политичка подела.

АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА (препоручена дистрибуција часова је 4)

Географски положај, границе и величина Аустралије и Океаније.

Природне одлике Аустралије и Океаније.

Становништво Аустралије и Океаније.

Насеља Аустралије и Океаније.

Привреда Аустралије и Океаније.

Политичка подела.

ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ (препоручена дистрибуција часова је 3)

Основне географске одлике Антарктика – откриће, назив, географски положај, природне одлике, природни ресурси и научна истраживања.

Основне географске одлике Арктика – откриће, назив, географски положај, природне одлике, природни ресурси и савремена научна истраживања.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Дати садржаји су препоручени и распоређени у осам тематских целина: Регионална географија, Географске регије Европе, Азија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Аустралија и Океанија, Поларне области.

У раду са ученицима препоручује се наставнику да на почетку школске године упути ученике на самостални рад тако што ће ученици приликом обраде нове тематске целине добити задатке да обраде по једну или више репрезентативних држава. Ученици ће уз помоћ наставника, расположивих статистичких извора, картографских и средстава информационо комуникационих технологија обрађивати појединачне државе света (географски положај, границе, величину, основне природно-географске и друштвено-економске одлике). До краја школске године, сви ученици ће имати регионално-географске приказе одабраних држава. На овај начин ученици ће бити у могућности да сагледају синтетски карактер регионалне географије у односу на појединачне дисциплине опште (физичке и друштвене) географије које карактерише примена аналитичких научних метода.

Регионална географија

На првим часовима наставник ће упознати ученике са предметом и задацима проучавања, као и поделом регионалне географије, ослањајући се на њихова већ стечена географска знања из 6. разреда о појму географске регије, а са циљем разумевања комплексних односа и веза између географских објеката, појава и процеса у географској средини. У обради садржаја о регионалној географији, требало би указати на то да светско копно није једноличан или хомоген географски простор, већ да га одликује заступљеност различитих физичко-географских и друштвено-географских елемената, које га чине хетерогеним. Објаснити да се регионална географија изучава са циљем да би ученици сазнали какви су односи и везе између природе и људи, као и да би постали свесни да опстанак живота на Земљи зависи од њиховог међусобног односа. Објаснити ученицима да су принципи регионализације (физичко-географски и друштвено-географски) правила на основу којих се врши подела хетерогене Земљине површине на хомогене географске регије, као нпр. геоморфолошке, климатске, хидрографске, педолошке, биогеографске, економске (рударске, аграрне, индустријске, туристичке), урбане, културне, историјске, политичке и друге регије. На крају обраде наставне теме Регионална географија, указати на то да одређене регије карактерише сличан географски изглед (физиономске регије), а да друге поседују једну или неколико функција (функционалне регије).

Обраду наставних јединица о континентима вршити по Керовом систему, који подразумева следећи редослед излагања: географски положај, границе и величина, рељеф, клима, воде, живи свет, становништво, насеља, привреда, политичка и регионална подела континента. Истим редоследом анализирати и одабране државе.

Географске регије Европе

Реализацијом исхода друге теме Географске регије Европе ученици ће стећи знања о географским целинама Европе - Јужна, Средња, Западна, Северна и Источна Европа, као и њиховим географским специфичностима и развојним карактеристикама које их издвајају у односу на суседне географске регије, политичком поделом и одабраним државама. Избежавати понављање географских садржаја из теме Географија Европе, који су анализирани у шестом разреду.

У оквиру Јужне Европе препоручује се обрада држава бивше СФР Југославије, Италија, Шпанија и Грчка. У оквиру Средње препоручује се обрада Савезне Републике Немачке у оквиру регије. Западну Европу обрадити кроз културно-цивилизацијске тековине регије (велика колонијална царства, индустријске револуције...), демографске процесе, природне ресурсе и привредни развој (најразвијенија европска регија), урбанизацију (индустријски градови, конурбације нпр. Ранштад, Велики Лондон, Париз, Фламмански дијамант...), политичку поделу, као и географска обележја Републике Француске и Уједињеног Краљевства Велике Британије и Северне Ирске. У оквиру Северне Европе посебно анализирати везу природних ресурса (енергенти, руде, минералне сировине) са привредним развојем (специјализована индустрија, висок животни стандард становништва) и анализирати етничка обележја, политичку поделу и основне географске карактеристике Норвешке. При обради Источне Европе истаћи културно-цивилизацијске тековине, етничку хетерогеност (Руси, Татари, Украјинци, Белоруси, Казаси, Јермени,..), природне услове и ресурсе, привредне карактеристике и политичку поделу. Обрадити Руску Федерацију, трансконтиненталну државу, која чини највећи део Источне Европе и Северне Азије. На крају наставне теме Географске регије Европе објаснити значај Европске уније у свету, као пример интеграционих процеса.

Кроз читаву тему важно је нагласити да се временом географске регије Европе развијају и мењају функције. Важно је искористити велике могућности које географија као наставни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Географске регије Европе би требало да буду представљене као географска прича, богата информацијама и занимљивостима, како би географске појаве и процеси били предочени јасно, детаљно и динамично.

У циљу подстицања толеранције и солидарности код ученика, указати на постајање различитих социјалних, етничких и културних група у Европи.

Азија

На почетку наставне теме Азија обрађују општегеографске одлике овог континента, и то: географски положај, границе и величина, природне одлике,

становништво, насеља, привреда и политичка и регионална подела, након чега се прелази на регионалне целине: југозападну, јужну, југоисточну, источну и централну Азију.

Приликом обраде положаја, границе и величине Азије, кључно је да се истакне да је Азија саставни део јединствене копнене целине Евроазија, да се овај континент разграничи од Европе и од Африке, да ученици увиде да се Азија простире и на северној и на јужној, као и на источној и западној Земљиној полулопти. Даље, важно је да се ученицима објасни шта значи да је Азија део Старог света и да ова знања повежу са знањима која стичу на часовима историје (Велика географска открића). Код приказивања величине Азије важно је да ученици стекну представу о односима површине и броја становника у поређењу са осталим континентима, а посебно са Европом.

Разумевање природних одлика Азије кључно је за касније схватање просторне дистрибуције становништва, размештаја природних ресурса, развоја и размештаја појединих привредних грана (пољопривреде, индустрије, саобраћаја и туризма) на континенту. Као посебно значајне садржаје у овој области истичемо: настанак набраних планина и острвских архипелага, тумачење појава вулканизма и трусова у светлу теорија литосферних плоча, различите узроке постанка пустиња у југозападној, јужној и централној Азији, климатску и мозаичност живог света Азије, и др.

Приликом обраде становништва Азије пажњу би требало усмерити на разумевање просторне дистрибуције становништва, поларизованог демографског развоја, савремених миграција (нарочито из ратовима угрожених држава према Европи) и структуре становништва (групе народа, најмногљуднији народи). Адекватно коришћење статистичких извора овде је јако важно. Ученици не треба да памте податке из области демографске статистике, они треба да разумеју односе величина, без фактографског памћења података. У школама које су технички опремљене (постојање интернет прикључка, рачунара, таблет уређаја, паметних телефона), ученици треба на часовима да користе релевантне статистичке изворе, да их тумаче и сами или уз помоћ наставника представљају графиконима и тематским картама.

Насеља Азије представљају прави мозаик људских насебина што је условљено факторима природне средине, специфичностима привреде и културно-цивилизацијског развоја. Ученицима овде треба приказати контрасте руралних насеља (нпр. у пустињама Југозападне Азије, у Индији, на Тибету, рибарска насеља у Југоисточној Азији, итд.) и вишемилионских градова, центара глобалних политичких и економских процеса (нпр. Сингапур, Токио, Шангај...). Пажњи наставника и ученика препоручујемо и специфичности процеса урбанизације (сјај Токија са једне и псеудоурбанизација у Индији, сампани у Кини, итд. са друге стране).

Привредне одлике Азије могу се обработити на различите начине: кроз приказ територијалног размештаја привредних грана, сагледавање утицаја природних и друштвених фактора на развој привреде или кроз истицање регионалних специфичности развоја и размештаја привреде.

Африка

Приликом обраде положаја, границе и величине Африке важно је истаћи да се она пружа меридијански што за последицу има јасну диференцираност континента на природне зоне од екватора према југу и северу. Указати на границу Африке према Азији као и на припадајућа острва овом континенту.

Знања која ученици стичу изучавањем климе, хидрографије и рељефа Африке важна су за разумевање просторне дистрибуције становништва, положаја насеља, размештаја природних ресурса, развоја и размештаја пољопривреде, рударства и туризма на континенту. Значајно је истаћи хидрографске карактеристике Нила, Нигера и реке Конго и језера Викторија, Њаса и Тангањика, као места значајне концентрације становништва, насеља и пољопривреде. Приликом обраде флористичких и зоогеографских карактеристика континента указати и на географске факторе ендемизма фауне Мадагаскара.

Приликом обраде наставних садржаја о становништву Африке битно је разумевање просторне дистрибуције становништва (пренасељени, густо, ретко и ненасељени простори), природног прираштаја, савремених миграција (нарочито из ратовима угрожених држава према Европи) и структуре становништва.

У оквиру политичко-географских одлика Африке посебно се треба осврнути на процесе колонизације и деколонизације као и на ефекте ових процеса у савременим економско-политичким односима афричких држава (неоколонијализам). Регионалну поделу Африке иницијално би требало посматрати кроз физичко-географску и културно-цивилизацијску поларизацију континента на Афрички Медитеран и Сахарску Африку на северу и Подсахарску Африку на југу. Поред климе као главног физичко-географског фактора други значајан фактор поларизације је Арапско-исламска цивилизација на северу и Негро-афричка цивилизација на југу. Као последица етничке и демографске хетерогености Подсахарске Африке, треба указати на одређене друштвено-политичке разлике унутар ње. Приликом обраде ове теме треба се осврнути на савремене географске проблеме Африке као што су дезертификација, екстремно високи природни прираштај, несташица хране, интензивне миграције ка Европи, прекомерну експлоатацију природних ресурса, итд. Обрада ових садржаја би требало да допринесе формирању ставова код ученика, према овим актуелним географским темама.

Северна и Јужна Америка

За достизање исхода у оквиру ове теме важно је указати на положај овог континента између Атлантског и Тихог океана као и на повезаност/раздвојеност са суседним континентима. Ово је посебно значајно у контексту саобраћајно-географског положаја, економске повезаности са обалама других континената. У реализацији исхода који се односе на издвајање регија, потребно је нагласити постојање две културне целине на територији Северне Америке: Англоамерике (САД и Канада) и Латинске Америке (Средња Америка) и кроз корелацију са садржајима историје објаснити значај насељавања Америка.

При обради природних одлика Северне Америке битно је указати на генезу рељефа континента и издвојити карактеристичне рељефне целине. Овде треба објаснити настанак Канадског штита, Кордиљера, Апалача, Средишњих низија и других особених целина. Познавање рељефа овог континента веома је значајно и за разумевање његове климе и распореда природних зона. У том смислу потребно је нагласити меридијанску циркулацију ваздуха и морске струје. У регионализацији простора овог континента важно је применити и физичко-географски принцип регионализације.

При обради наставне јединице становништва Северне Америке потребно је указати на етапе насељавања континента (присуство староседелца, утицај европских досељеника, тзв. претапање у једну нацију и сл.). У реализацији исхода који се односе на објашњења демографских процеса значајно је сагледати разлике у популационом развоју средњеамеричких и англоамеричких народа, последичне миграције према САД и Канади, разлике у структурама становништва и слично.

За достизање исхода који се односи на разумевање процеса урбанизације препоручује се указивање на разлике у друштвено-економском развоју и културном наслеђу Англоамерике и Латинске Америке, степену урбанизације, физиономији села и градова, разликама између планског и стихијског развоја, миграцијама из села у градове, начину живота и слично.

Исходи који се односе на разумевања и објашњења економских процеса такође могу да се реализују кроз анализу диспаратности развоја између Англо и Латинске Америке. Они се могу обрадити анализом природних и друштвених фактора привредног развоја, анализом привредних сектора, посматрањем просторног размештаја делатности и сл. Исходи који се односе на регионалну поделу овог простора могу да се реализују применом различитих начина издвајања карактеристичних регија (физичко-географске или друштвено-економске регије). У погледу политичке поделе, такође је могуће препознати разлике између политичко-географске уситњености средњеамеричког простора с једне стране и постојање две популационо и територијално велике, а истовремено високоразвијене државе Англоамерике.

За достизање исхода који се односе на дефинисање географског положаја потребно је нагласити у којим топлотним појасевима се простире Јужна Америка, затим повољност положаја између Тихог и Атлантског океана, као и велику удаљеност од осталих континената. У погледу друштвено-географске компоненте положаја важно је истаћи колонизацију, латиноамеричко наслеђе, поделу на интересне сфере између Шпаније и Португалије и сл.

Природне одлике Јужне Америке могу се систематично обрадити почев од генетских типова рељефа и редоследа постанка појединих целина. Препоручује се да се климатске одлике континента анализирају кроз утицај климатских фактора, чиме се уједно објашњавају и типови климе. На тај начин се реализују исходи о утицају климатских фактора на климу и распоред природних зона. Исход који се односи на препознавање негативних утицаја човека на животну средину може да се реализује анализом значаја и неконтролисане сече амазонских селваса.

При обради садржаја Становништво Јужне Америке потребно је истаћи културно-цивилизацијске узроке велике етничке и расне разноликости. У остваривању исхода који се односе на развој насеља Јужне Америке препорука је да се акценат стави на узроке стихијских процеса урбанизације и на последично велики јаз који постоји између развоја милионских градова с једне стране и бројних сеоских насеља у Андима, Амазонији и слично. Важно је нагласити везу између рурално-урбаних миграција и великих контраста који постоје у простору јужноамеричких градова.

Препоручује се да се привреда Јужне Америке сагледа кроз анализу утицаја природних и друштвених фактора привредног развоја. У привредној структури потребно је указати на значај делатности примарног и секундарног сектора. У објашњењу политичке поделе простора Јужне Америке битно је указати на културно-цивилизацијске узроке поделе. Достижање исхода је могуће кроз практичне активности у оквиру самосталних или групних задатака, тако да ученици сами проуче и представе одлике одабраних регионалних целина или држава.

Аустралија и Океанија

За достизање исхода, наставник у оквиру географског положаја ученицима треба да укаже на димензије континента као и на просторни обухват Океаније (припадајућа острва Меланезији, Микронезији и Полинезији). Важно је указати на факторе географске изолованости Аустралијског континента у односу на остале континенте као и последице које се огледају у специфичним биогеографским и антропогеографским одликама. Физичко-географски садржаји треба да укажу на геотектонску еволуцију Аустралије (Пангеа, Гондвана), постанак планина као и на постанак острва Океаније (вулканска острва, атоли). Истаћи факторе који су довели до формирања пустиња, великог коралног гребена као и аутентичне аустралијске флористичке и зоогеографске области. Приликом обраде становништва Аустралије и Океаније указати на домицилно становништво (Аборицини, Маори) и придошло европско и азијско становништво. Извршити периодизацију етно-демографског развоја Аустралије и Океаније на предколонијални и колонијални период. Указати на савремене демографске процесе (природни прираштај, миграције) и насељеност континента (насељени и ненасељени простори). У политичко-географској анализи указати на процесе колонизације, деколонизације и формирања независних држава. Истаћи значај саобраћајно-географског и политичко-географског положаја острва Океаније у контексту савремених економских, политичких и војних процеса. Приликом обраде насеља Аустралије указати на природне факторе формирања савремене мреже насеља.

Поларне области

За достизање исхода у оквиру наставне теме Поларне области препоручени садржај чине карактеристичне одлике ових простора. У том смислу, пажњу треба посветити специфичностима оријентације на половима (нпр. помоћу звезда, компаса, Сунца), дужини обданице и ноћи, висини Сунца над хоризонтом, односима копна и мора, историјату истраживања, садашњим истраживањима, као и међународној подели ових простора.

Корелација са другим предметима

Биологија

Историја

Математика

Информатика и рачунарство

Физичко и здравствено васпитање

Ликовна култура

Уџбеници

Географија за седми разред „Klett“ Тања Плазинић

Литература

- Географија и радна свеска за седми разред основне школе.
- Група аутора: Школски географски атлас, за ученике од петог до осмог разреда основне школе, Београд, завод за уџбенике и наставна средства, 2007.
- Јован Чворо и Петар Голубовић. Ванруска Азија, Природно-математички факултет Ниш 2000.
- Шабановић Р. Регионална економска географија света Африка и Аустралија, Економски факултет Београд 2001.
- Вујадиновић С. и Шабић Д. Регионална географија Јужне Америке, Српско географско друштво, Београд. 2011.
- Вујадиновић С. и Шабић Д. Регионална географија Аустралије, Српско географско друштво, Београд. 2011.
- Статистички подаци о становништву.

Стандарди

РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ

1. Основни ниво

ГЕ. 1.1.1. знаће порекло назива Европе, величину Европе и њено простирање

ГЕ. 1.1.2. умеће на географској карти Европе да одреди водене и копнене границе европског континента

ГЕ. 1.1.3. знаће да покаже границе држава у Европи по регијама и њихове главне градове

ГЕ. 1.1.4. моћи да наведе веће реке у државама Европи

2. Средњи ниво

ГЕ. 2.1.1. моћи ће на географској карти Европе да уочи облике разуђености обала, рељефа и именује их

ГЕ. 2.1.2. препознаваће на географској карти у државама Европе основне облике рељефа

ГЕ. 2.1.3. знаће основне одлике и разликоваће национални и верски састав становништва Европе

ГЕ. 2.1.4. разликоваће типове насеља и моћи да наведе најважнија природна богатства државе Европе

3. Напредни ниво

ГЕ. 3.1.1. разумеће значај политичког и економског повезивања држава Европе (ЕУ)

ГЕ. 3.1.2. разумеће значај Средоземног мора за живот људи и њихове делатности (туризам риболов, поморски саобраћај)

ГЕ. 3.1.3. разумеће саобраћајни значај Дунава за државе кроз које протиче

ГЕ. 3.1.4. разумеће значај Атланског океана и Северног мора за природу и привреду држава западне Европе

ГЕ. 3.1.5. разумеће значај мора за живот људи и њихове делатности (риболов, експлоатација нафте, поморски саобраћај)

ГЕ. 3.1.6. разликоваће географске појмове, као што су чернозем, степа, тајга, тундра и моћи ће да их објасни

АЗИЈА

1. Основни ниво

ГЕ. 1.2.1. Зна порекло имена Азија

ГЕ. 1.2.2. Уме да на географској карти света одреди водене и копнене границе Азије

ГЕ. 1.2.3. Зна да именује највеће државе по регијама

ГЕ. 1.2.4. Може да наведе веће реке, острва и полуострва

1. Средњи ниво

ГЕ. 2.2.1. Може на географској карти препознати основне облике рељефа по регијама (планине, низије, висоравни)

ГЕ. 2.2.2. Може именовати и на географској карти препознати велике реке и њихове сливове

ГЕ. 2.2.3. Зна основне одлике и разликује национални и верски састав становништва

3.Напредни ниво

ГЕ. 3.2.1. Може да наведе типове климе, њихове основне одлике и утицај на размештај становништва на Земљи

ГЕ. 3.2.2. Може да наведе најважнија природна богатства и објасни њихов значај за привредни развој појединих држава

ГЕ. 3.2.3. Може да објасни географске појмове пустиња, степа, савана, џунгла и покаже на географској карти њихову распрострањеност

АФРИКА

1. Основни ниво

ГЕ. 1.3.1. Зна порекло имена Африке

ГЕ. 1.3.2. Уме да на географској карти света одреди водене и копнене границе Африке

ГЕ. 1.3.3. Зна да именује највеће државе по регијама

ГЕ. 1.3.4. Може да наведе веће реке, острва и полуострва

2. Средњи ниво

ГЕ. 2.3.1. Може на географској карти препознати основне облике рељефа по регијама (планине, низије, висоравни)

ГЕ. 2.3.2. Може именовати и на географској карти препознати велике реке и њихове сливове

ГЕ. 2.3.3. Зна основне одлике и разликује национални и верски састав становништва

3. Напредни ниво

ГЕ. 3.3.1. Може да наведе типове климе, њихове основне одлике и утицај на размештај становништва на Земљи

ГЕ. 3.3.2. Може да наведе најважнија природна богатства и објасни њихов значај за привредни развој појединих држава

ГЕ. 3.3.3. Може да објасни географске појмове пустиња, степа, савана, џунгла и покаже на географској карти њихову распросрањеност

СЕВЕРНА И ЈУЖНА АМЕРИКА

1. Основни ниво

ГЕ. 1.4.1. Зна порекло имена Северне Америке

ГЕ. 1.4.2. Уме да на географској карти света одреди водене и копнене границе Америке

ГЕ. 1.4.3. Зна да именује највеће државе по регијама

ГЕ. 1.4.4. Може да наведе веће реке, острва и полуострва

2. Средњи ниво

ГЕ. 2.4.1. Може на географској карти препознати основне облике рељефа по регијама (планине, низије, висоравни)

ГЕ. 2.4.2. Може именовати и на географској карти препознати велике реке и њихове сливове

ГЕ. 2.4.3. Зна основне одлике и и разликује национални и верски састав становништва

3. Напредни ниво

ГЕ. 3.4.1. Може да наведе типове климе, њихове основне одлике и утицај на размештај становништва на Земљи

ГЕ. 3.4.2. Може да наведе најважнија природна богатства и објасни њихов значај за привредни развој појединих држава

ГЕ. 3.4.3. Може да објасни географске појмове пустиња, степа, савана, џунгла и покаже на географској карти њихову распросрањеност

АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА

1. Основни ниво

ГЕ. 1.7.1. Зна порекло имена Аустралије и Океаније

ГЕ. 1.7.2. Уме да на географској карти света одреди водене и копнене границе Аустралије и Океаније

ГЕ. 1.7.3. Зна да именује највеће државе по регијама

ГЕ. 1.7.4. Може да наведе веће реке, острва и полуострва

2. Средњи ниво

ГЕ. 2.7.1. Може на географској карти препознати основне облике рељефа по регијама (планине, низије, висоравни)

ГЕ. 2.7.2. Може именовати и на географској карти препознати велике реке и њихове сливове

ГЕ. 2.7.3. Зна основне одлике и и разликује национални и верски састав становништва

3. Напредни ниво

ГЕ. 3.7.1. Може да наведе типове климе, њихове основне одлике и утицај на размештај становништва на Земљи

ГЕ. 3.7.2. Може да наведе најважнија природна богатства и објасни њихов значај за привредни развој појединих држава

ГЕ. 3.7.3. Може да објасни географске појмове пустиња, степа, савана, џунгла и покаже на географској карти њихову распрострањеност

ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ

1. Основни ниво

ГЕ. 1.8.1. Зна порекло имена Арктик и Антарктик

ГЕ. 1.8.2. Зна ко су први стигли на северни и јужни пол

ГЕ. 1.8.3. Зна карактеристичне биљне и животињске врсте

2. Средњи ниво

ГЕ. 2.8.1. Уме да на географској карти света одреди границе Арктика и Антарктика

ГЕ. 2.8.2. Зна да на Антарктику постоје високе планине и дубоке депресије

ГЕ. 2.8.3. Разуме да се на Антарктиди налазе велике резерве питке воде

3. Напредни ниво

ГЕ. 3.8.1. Зна да именује и на географској карти препозна већа острва, полуострва

ГЕ. 3.8.2. моћи да наведе најважнија природна богатства и објасни њихов значај

ГЕ. 3.8.3. Разуме проблеме становништва.

Активности ученика

Посматра (уочава видне карактеристике основних објеката, појава и процеса у простору); описује (вербално или ликовно изражава спољашња и унутрашња запажања); процењује (самостално одмерава); групише (уочава сличности и различитости ради класификовања); прати (континуирано посматра); бележи (графички, симболички и електронски бележи опажања); практикује (у настави, свакодневном животу, игри и раду; експериментише); истражује (испитује својства и особине, везе...); сакупља (прави колекције, збирке, албуме...); ствара (креативна продукција; учествује у активностима у оквиру мини пројекта – осмишљава, реализује и презентује...

Активности наставника

Организује наставни процес (усклађује циљеве и задатке, планира садржаје, средства, методе рада и друго што ће увести у наставни процес у одређеном сегменту времена); реализује наставни процес у свим његовим сегментима ствара прилике за учење, презентира садржаје, води циљни разговор, омогућује примену стечених вештина, даје повратне информације...) партнер у педагошкој комуникацији (одговара на питања ученика, поставља питања, помаже ученику да организује своја размишљања и да прецизира своје исказе...); партнер у афективној комуникацији са децом (помаже им да упознају и прихвате своје и емоције других, разговара са децом када им је потребна помоћ, сарађује са родитељима, психологом и другим релевантним особама када је то у интересу дебата...); мотивише ученике и подржава и развија њихова интересовања; прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће; учествује у регулисању социјалних односа у разреду; прати ефекте сопственог рада, истражује нове могућности унапређивања сопственог рада...

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Опис постигнућа садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа. Тај опис треба да буде јасан,

прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих

У опису ангажовања ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.

Препорука за даље напредовање садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.

Додатна настава

Годишњи фонд часова:9

Циљ додатне настава је проширивање знања код ученика изнад просечних способности и посебних интересовања за наставу географије из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе (природне и друштвене одлике). Часови се одржавају једном недељно по распореду који наставник прави на почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију и усавршавање осталих вештина је један од главних циљева додатне наставе.

Исходи

- оспособљавање за самостално и тимско учење и истраживање
- разумеће значај политичког и економског повезивања држава
- Може да објасни географске појмове пустиња, степа, савана, џунгла и покаже на географској карти њихову распросрањеност
- Зна да именује и на географској карти препозна објекте

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА-ГЕОГРАФИЈА

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по
1.	Географске регије Европе	2
2.	Азија	1

3.	Африка	1
4.	Северна и Јужна Америка	4
5.	Средња Америка	1
6.	Јужна Америка	1
7.	Аустралија и Океанија	1
УКУПНО		9

Биологија

Разред: Седми

Годишњи фонд часова:72 часа

Недељни фонд: 2

Циљ

Циљ учења градива из предмета биологија јесте да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, разуме значај биолошке разноврсности и потребу за одрживим развојем, као и да развије одговоран однос према себи и према природи..

Задаци наставе биологије су:

- развијање љубави према природи и осећања дужности да је очувају за себе и будуће генерације;
- развијање основне научне писмености,логичког расуђивања,објективности и критичког мишљења;
- упознавање спољашње средине и основне унутрашње грађе
- развијање одговорног односа према животињама;
- разумевање еволутивног развоја живог света;
- упознавање еколошких појмова
- образовање за животну средину
- развијање потреба и могућности личног ангажовања у заштити животне средине
- усвајање и примена принципа одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину
- развијање хигијенских навика и здравствене културе.

Исходи

НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА

- прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења;
- упореди бесполно и полно размножавање;
- идентификује разлике између митозе и мејозе на основну промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији;
- одреди однос између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији;

- шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према првом Менделовом правилу;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;ž
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како је учио и где та знања може да примени.

ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ

- одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених и анализираних информација о његовој грађи;
- упореди организме на различитим позицијама на „дрвету живота“ према начину на који обављају животне процесе;
- користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива;
- упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и нивоу организма;
- повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и нивоу организма;
- одреди положај човекових органа и њихову улогу;
- цртежом или моделом прикаже основне елементе грађе ћелије једноћелијских и вишећелијских организама;
- користи лабораторијски прибор и школски микроскоп за израду и посматрање препарата;
- хумано поступа према организмима које истражује.

ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА

- одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених и анализираних информација о његовој грађи;
- упореди организме на различитим позицијама на „дрвету живота“ према начину на који обављају животне процесе;
- користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива;
- разврста организме према задатим критеријумима применом дихотомих кључева;
- повеже принципе систематике са филогенијом и еволуцијом на основу данашњих и изумрлих врста – фосила;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како је учио и где та знања може да примени.

ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ

- идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима;
- илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције;
- упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима;
- повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области – биому са животним формама које га насељавају;
- анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције;
- идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране;
- предложи акције заштите биодиверзитета и учествује у њима;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке;
- разматра, у групи, шта и како је учио и где та знања може да примени.

ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ

- анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране;

- идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија);
- планира време за рад, одмор и рекреацију;
- доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци;
- аргументује предности вакцинације;
- примени поступке збрињавања лакших облика крварења;
- расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости;
- користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата;
- табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке.

Садржаји

НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА - 10

Улога и значај једра у метаболизму ћелије.

Деоба ћелије (хромозоми, настајање телесних и полних ћелија).

ДНК и појам гена (алел, генотип, фенотип).

Прво Менделово правило, крвне групе, трансфузија и трансплантација. Наслеђивање пола.

Наследне болести.

Животни циклуси биљака и животиња.

Смена генерација.

Једнополни и двополни организми.

Значај и улога полног размножавања

ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА -32

Основни принципи организације живих бића.

Појам симетрије – типични примери код једноћелијских и вишећелијских организама; биолошки значај. Симетрија, цефализација и сегментација код животиња.

Присуство/одсуство биљних органа, (симетрија и сегментација код биљака).

Ћелије са специфичном функцијом: мишићне, крвне, нервне, ћелије затварачице...

Грађа и улога ткива, органа, органских система и значај за функционисање организма.

Компаративни преглед грађе главних група биљака, гљива и животиња – сличности и разлике у обављању основних животних процеса на методски одабраним представницима.

Основни принципи систематике (Карл Лине, биномна номенклатура).

Приказ разноврсности живота кроз основне систематске категорије до нивоа кола и класе.

Докази еволуције, фосили и тумачење филогенетских низова (предачке и потомачке форме, прелазни фосили).

ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ -12

Састав и структура популација.

Популациона динамика (природни прираштај и миграције).

Абиотички фактори и биотички односи као чиниоци природне селекције (адаптације).

Мреже исхране.

Животне области.

Конвергенција и дивергенција животних форми.

Заштита природе.

Заштита биодиверзитета.

ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ -7

Примери наследних болести.

Особине и грађа вируса.
Болести изазване вирусима.
Имунитет, вакцине.
Пулс и крвни притисак.
Прва помоћ: повреде крвних судова (практичан рад).
Принципи уравнотежене исхране и поремећаји у исхрани.
Значај правилног чувања, припреме и хигијене намирница; тровање храном.
Промене у адолесценцији.
Здрави стилови живота (сан, кондиција, итд).
Последице болести зависности – наркоманија.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм предмета биологија за седми разред јесте део спиралног програма биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода.

Спирални програм подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација, до којих долази самостално, уз подршку наставника. У сваком наредном разреду, количина информација – знања – помало се повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходним разредима и знањем стеченим неформалним образовањем, уз постепено подизање захтева. На тај начин, знања се постепено проширују и продубљују, односно граде.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију и друге предмете. Исходи се односе на следећих пет области предмета: наслеђивање и еволуција, јединство грађе и функције – као основа живота, порекло и разноврсност живота, живот у екосистему и човек и здравље. (Исходи за шесту област посматрање, мерење и експеримент у биологији су распоређени у претходних пет, сходно планираним активностима.) Достизање исхода води развоју предметних, свих кључних и општих међупредметних компетенција и остваривању образовних стандарда. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме, нити начин вредновања ученичких постигнућа. За израду исхода коришћена је Блумова таксономија. Исходи су формулисани на нивоу примене као минимуму. Важна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода јесте да је настава усмерена на учење у школи. Ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота;
- повезивањем оног што учи са оним што је учио из биологије и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација;
- постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера;
- повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;
- кооперативно: у сарадњи с наставником и другим ученицима; путем дискусија и размене мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

Корелација:

- биологија 5, биологија 6, хемија, ликовна култура, информатика и рачунарство, географија, математика, српски језик, физичко и здравствено васпитање.

Уџбеник : Бошковић, Д. (2020). *Биологија – уџбеник за 7. разред основне школе*. Београд: БИГЗ школство;

Стандарди

БИ.1.2.1. БИ.1.2.2. БИ.1.2.3. БИ.2.2.1. БИ.2.2.3. БИ.3.2.1. БИ.3.2.2. БИ.3.2.4.
БИ.1.2.4. БИ.1.2.5. БИ.2.2.4. БИ.2.2.5. БИ.2.2.6. БИ.3.2.4.
БИ.3.2.5. БИ.1.2.7. БИ.2.2.7. БИ.2.2.8. БИ.2.2.9. БИ.3.2.6. БИ.3.2.7. БИ.3.2.8.
БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3.
БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.

БИ.1.4.1. БИ.1.4.2. БИ.2.4.1. БИ.2.4.2. БИ.2.4.3. БИ.3.4.1. БИ.1.4.3. БИ.2.4.3. БИ.2.4.4.
БИ.3.4.2. БИ.3.4.3. БИ.3.4.4
БИ.1.4.4. БИ.2.4.5. БИ.3.4.5. БИ.1.4.5. БИ.1.4.6. БИ.1.4.7. БИ.1.4.8. БИ.2.4.8. БИ.2.4.9.
БИ.3.4.6. БИ.3.4.7. БИ.3.4.8.
БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3.
БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.

БИ.1.3.1. БИ.1.3.2. БИ.2.3.1. БИ.2.3.2. БИ.3.3.1.
БИ.1.3.3. БИ.1.3.4. БИ.1.3.5. БИ.1.3.6. БИ.2.3.3. БИ.2.3.4. БИ.3.3.3. БИ.3.3.4.
БИ.1.3.8. БИ.1.3.9. БИ.1.3.10. БИ.2.3.5. БИ.2.3.6. БИ.3.3.5. БИ.3.3.6. БИ.2.6.1.
БИ.1.6.1. БИ.1.6.2. БИ.3.6.1. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3. БИ.3.6.3.
БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.

БИ.1.1.4. БИ.2.1.3. БИ.3.1.4. БИ.1.1.5. БИ.2.1.4. БИ.3.1.5.
БИ.1.3.8. БИ.1.3.9. БИ.1.3.10. БИ.2.3.5. БИ.2.3.6. БИ.3.3.5. БИ.3.3.6.
БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3.
БИ.3.6.3.
БИ.1.5.1. БИ.1.5.2. БИ.1.5.3. БИ.1.5.4. БИ.1.5.5. БИ.2.5.1. БИ.3.5.1. БИ.3.5.2.
БИ.1.5.7. БИ.1.5.8. БИ.1.5.9. БИ.2.5.4. БИ.3.5.6.
БИ.1.6.1. БИ.2.6.1. БИ.3.6.1. БИ.1.6.2. БИ.2.6.2. БИ.3.6.2. БИ.1.6.3. БИ.2.6.3.
БИ.3.6.3. БИ.1.6.4. БИ.2.6.4. БИ.3.6.4. БИ.3.6.5.

Активности наставника

Обухватају различите активности наставника у току часа (као предавач, демонстратор, активни учесник у дебати, координатор ученичких активности, ауторитет у образовном и васпитном смислу итд.).

Активности ученика

Обухватају различите ученичке активности у току часа: посматрање, бележење, закључивање, експериментални рад, анализирање, класификовање, упоређивање

Упутство за формативно и сумативно оцењивање

За **сумативно** оцењивање знања и вештина научног истраживања, ученици би требало да решавају задатке који садрже неке аспекте истраживачког рада, као и новине, тако да ученици могу да примене стечена знања и вештине, а не само да се присете информација и процедура, које су запамтили. Такође, треба да садрже захтеве за предвиђање, планирање,

реализацију неког истраживања и интерпретацију задатих података. У вредновању научног, поред усменог испитивања, најчешће се користе тестови знања. На интернету, коришћењем кључних речи outcome assessment (testing, forms, descriptiv/numerical), могу се пронаћи различити инструменти за оцењивање и праћење.

У **формативном** вредновању, наставник би требало да промовише групни дијалог, да користи питања да би генерисао податке из ђачких идеја, али и да помогне развој ђачких идеја, као и да даје ученицима повратне информације, а да повратне информације добијене од ученика користи да прилагоди подучавање, притом охрабрујући ученике да оцењују квалитет свог рада. Избор инструмента за формативно вредновање зависи од врсте активности која се вреднује. Када је у питању нпр. практичан рад (тимски рад, пројектна настава, теренска настава), може се применити чек-листа у којој су приказани нивои постигнућа ученика с показатељима испуњености, а наставник треба да означи показатељ који одговара понашању ученика.

МАТЕМАТИКА

Годишњи фонд часова 144

Недељни фонд часова 4

Циљ: наставе математике у основној школи јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и математичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и законитости у природи и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, да представља основу за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; као и да допринесе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

Задаци

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе математике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе математике буду у пуној мери реализовани
- стицање знања неопходних за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу
- стицање основне математичке културе потребне за сагледавање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад
- развијање ученикових способности посматрања, опажања и логичког, критичког, аналитичког и апстрактног мишљења
- развијање културних, радних, етичких и естетских навика ученика, као и побуђивање математичке радозналости
- стицање способности изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику

- усвајање основних чињеница о скуповима, релацијама и пресликавањима
- савлађивање основних операција с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција
- упознавање најважнијих геометријских објеката: линија, фигура и тела, и разумевање њихових узајамних односа
- оспособљавање ученика за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама
- припрема ученика за разумевање одговарајућих садржаја природних и техничких наука
- изграђивање позитивних особина ученикове личности, као што су: систематичност, упорност, тачност, уредност, објективност, самоконтрола и смисао за самостални рад
- стицање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања.
-

Исходи

Ученике треба оспособити да:

- схвате појам квадрата рационалног броја и квадратног корена
- умеју да одреде приближну вредност броја \sqrt{a} ($a \in \mathcal{Q}$, $a > 0$)
- схватају реалне бројеве као дужинске мере, односно као тачке на бројевној правој одређене дужима које представљају такву меру
- упознају појам степена и операције са степенима (изложилац степена природанброј)
- умеју да изводе основне рачунске операције сполиномима, као и друге идентичне трансформације ових израза (назначене у програму)
- упознају правоугли координатни систем и његову примену
- добро упознају директну и обрнуту пропорционалност и практичне примене
- знају Питагорину теорему и умеју да је примене код свих изучаванихгеометријских фигура у којима се може уочити правоугли троугао
- познају најважнија својства многоугла и круга; умеју да конструишу поједине правилне многоуглове (са 3, 4, 6, 8 и 12 страница) и да цртају друге правилне многоуглове рачунајући централни угао и преносећи га угломером
- знају најважније обрасце у вези с многоуглом и кругом и да умеју да их примене у одговарајућим задацима
- схвате појам размере дужи и својства пропорције
- умеју да преведу на математички језик и реше једноставније текстуалнезадатке
- користе елементе дедуктивног закључивања (и изводе једноставније доказе у оквиру изучаваних садржаја).

Садржај програма

Реални бројеви

Квадрат рационалног броја.

Решавање једначине $x^2 = a$, $a > 0$; постојање ирационалних бројева (на пример решења једначине $x^2 = 2$). Реални бројеви и бројевна права.

Квадратни корен, једнакост $\sqrt{a^2} = |a|$.

Децимални запис реалног броја; приближна вредност реалног броја. Основна својства операција с реалним бројевима.

Питагорина теорема

Питагорина теорема. Важније примене Питагорине теореме.

Конструкције тачака на бројевној правој које одговарају бројевима $\sqrt{2}$, $\sqrt{3}$, $\sqrt{5}$ итд.

Цели и рационални алгебарски изрази

Степен чији је изложилац природан број; операције са степенима; степен производа, количника и степена.

Алгебарски изрази. Полиноми и операције (мономи, сређени облик, збир, разлика, производ полинома).

Операције с полиномима (трансформације збира, разлике и производа полинома у сређени облик полинома). Квадрат бинома и разлика квадрата и примене.

Растављање полинома на чиниоце.

Многоугао

Многоугао – појам и врсте. Збир углова многоугла. Број дијагонала многоугла. Правилни многоуглови (појам, својства, конструкције). Обим и површина многоугла.

Зависне величине и њихово графичко представљање

Правоугли координатни систем у равни.

Пропорција. Примери практичне примене директне и обрнуте пропорционалности (пропорционална подела суме, проценти и др.).

Круг

Централни и периферијски угао у кругу.

Обим круга, број π . Дужина кружног лука.

Површина круга, кружног исечка и кружног прстена.

Сличност

Пропорционалне величине. Троуглови са једнаким угловима – слични троуглови – и пропорционалност њихових страница. Примене сличности.

Напомена: Обавезна су четири једночасовна школска писмена задатка годишње (са исправкама 8 часова).

Упуство за дидактичко-математичко остваривање програма

Током остваривања програма потребно је уважити високу образовну и мотивациону вредност активних и интерактивних (кооперативних) метода наставе/учења те кроз све програмске целине доследно осигурати да најмање једна трећина наставе буде организована употребом ових метода.

У настави користити, најмање у трећини случајева, задатке који захтевају примену наученог у разумевању и решавању свакодневних проблемских ситуација препоручених од стране Министарства и Завода, а приликом оцењивања обезбедити да су ученици информисани о критеријумима на основу којих су оцењивани.

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама по моделу (укупан број часова за тему; број часова за обраду + број часова за понављање и увежбавање).

Реални бројеви (16; 7 + 9)

Питагорина теорема (16; 5 + 11)

Цели и рационални алгебарски изрази(46; 19 + 27)

Многоугао (13, 5 + 8)

Зависне величине и њихово графичко представљање (20; 7 + 13)

Круг(15; 6 + 9)

Сличност(10; 4 + 6)

Реални бројеви

Увести појам квадрата рационалног броја $\frac{p}{q}$ и илустровати га површином квадрата.

Инсистирати на томе да је $\left(\frac{p}{q}\right)^2 > 0$ и кад је $\frac{p}{q} < 0$. Тема Реални бројеви наставља се

представљањем мерних бројева дужи на бројевној правој. Цртање дужи чији је мерни број дати рационалан број. Пример дужи чији мерни број није рационалан; нпр. отвара се питање колики је мерни број странице квадрата чија је површина 2 и доказује (Аристотелов доказ) да тај број није рационалан. За такве бројеве кажемо да су ирационални, а онда за рационалне и ирационалне користимо заједнички назив реални бројеви. Као резултат претходног, ученици долазе до сазнања о узајамно једнозначној вези између тачака на правој с једне, и реалних бројева с друге стране.

Саопштити ученицима да рационални бројеви имају коначан или периодичан децималан запис, и на основу тога видети да ирационални бројеви морају имати бесконачан и непериодичан децимални запис. На конкретном примеру показати како се долази до приближних рационалних вредности за нпр. $\sqrt{2}$, уобичајеним поступком: одговарајући одсечак бројевне праве с целобројним крајевима поделити на десет једнаких делова (дати геометријску конструкцију дељења дужи на једнаке делове) и тај поступак узастопно понављати. Тачка која представља тај ирационални број увек остаје унутар једног од добијених интервала. Крајеви интервала су означени децималним разломцима за које се каже да су приближне вредности тог ирационалног броја. За грешку која се тако чини треба говорити да је мања од једног целог, једног десетог, једног стотог итд. и никакву другу причу о грешкама при заокруживању не треба укључивати. Кад се горњи поступак дељења интервала замисли да се неограничено наставља, настају децимални разломци са неограниченим бројем децимала који ће представљати изабрани ирационални број.

Напоменути да рачунање са реалним бројевима иде по истим правилима које ученици знају да важе у пољу рационалних бројева.

Питагорина теорема

Ова теорема изражава једну значајну везу страница правоуглог троугла и има широке примене у рачунским и конструктивним задацима, па јој треба посветити одговарајућу пажњу (познавање формулације, једноставнијег доказа и разумевање суштине Питагорине

теореме). Треба постићи увежбаност у њеној примени код разних фигура у којима се појављује правоугли троугао. Такође треба ученике увежбати да неке троуглове с целобројним страницама (на пример 3,4,5 и 5,12,13) препознају као правоугле. Корисно је навести и неке примере практичне примене (рецимо да провере да ли су два суседна зида просторије ортогонална или да помоћу конопца са чворовима на 3. 7. и 12. метру исцртају на тлу прав угао). Ученици такође треба да науче да конструишу тачке бројевне праве које одговарају бројевима $\sqrt{2}, \sqrt{3}, \sqrt{5}, \dots$

Цели и рационални алгебарски изрази

Основни циљ ове теме јесте да се код ученика изгради навика (на основу познавања својстава степена) да успешно врше идентичне трансформације полиномијалних израза (полинома). Реализација ове теме започиње се даљом изградњом појма степена: упознавање степена чији је изложилац конкретан природан број и операција са таквим степенима, с примерима примене у физици и другим областима. После тога се може прећи на упознавање појма алгебарског израза, уз израчунавање вредности једноставнијих израза. Међу алгебарским изразима посебно се обрађују полиноми (при чему се моном третира као посебан случај полинома).

Рачунске операције с полиномима (у сређеном облику), односно идентичне трансформације збира и производа полинома врше се на основу познатих закона рачунских операција с бројевима (а то је случај и с било којим изразима). Од осталих идентичних трансформација полинома обрадити само растављање на чиниоце полинома типа $ax + bx$, $a^2 - b^2$, $a^2 + 2ab + b^2$; при томе је битно да се на конкретним примерима види сврха тих трансформација. Растављање на чиниоце може се искористити и за решавање једначина облика $ax^2 + bx = 0$ и $x^2 - c^2 = 0$.

Многоугао

Полазећи од раније стечених знања о појединим геометријским фигурама (област, изломљена линија, конвексна област, троугао, четвороугао), многоугао треба дефинисати као део равни ограничен многоугаоном линијом. Треба обрадити зависност збира углова и броја дијагонала ма ког многоугла од броја његових страница, па зависност међу елементима правилног многоугла, као и његову симетрију. Осим конструкција неких правилних многоуглова (са 3, 4, 6, 8, 12 страница), могу сецртати и други правилни многоуглови (са 7, 9, 10, ... страница) уз коришћење угломера. При томе треба јасно разликовати конструкцију од приближног цртања.

Зависне величине и њихово графичко представљање

Координатни систем, координате тачке и растојање две тачке изражено преко њихових координата. Примери зависних величина (време и температура, време пуњења базена водом и дубина воде, итд.) и њихово графичко представљање. Читање својстава с графика. За две променљиве величине x и y дефинисати директну (и обрнуту) пропорционалност везом $y = kx$ ($xy = k$, $x \neq 0$ и $y \neq 0$). Пропорција – својство и решавање по једном непознатом члану. Представљање директне пропорционалности и график зависности величина x и y везаних условом $y = kx$. Не уводи се општи појам функције, али може се

говорити о линеарној функцији (у поменутом посебном случају). Директну пропорционалност везивати за размере на географским картама и рачунање стварног растојања.

Круг

Осим увођења појмова централног и периферијског угла круга и уочавања и доказивања њиховог односа, централна тема треба да буде одређивање обима и површине круга. То треба започети кроз практичне аспекте проблема (пут који пређе точак, ...). Добро је да се експерименталним путем осети, односно констатује, сталност односа обима и пречника круга, уз увођење броја π и информативно упознавање ученика с његовом (иррационалном) природом. По обради обима и површине круга извести обрасце за дужину кружног лука, површину кружног исечка и површину кружног прстена.

У практичним израчунавањима за π треба увек узимати приближну вредност 3,14, него повремено радити и с другим приближним вредностима (3,142; 3,1427; 22/7 или мање тачним 3,1). Унети информацију о броју познатих децимала за број π и навести његову приближну вредност са, рецимо, 10 децимала.

Сличност

Два низа реалних бројева a, b, c, \dots и a', b', c', \dots су пропорционални ако је $\frac{a}{a'} = \frac{b}{b'} = \frac{c}{c'} = \dots$. Троуглови са једнаким угловима се дефинишу као слични. Код сличних

троуглова аналогне странице су пропорционалне (без доказа). Примене: историја о Талесу и фараону, одређивање висине дрвета мерењем углава и дужине његове сенке, мерење растојања до неприступачних места, итд.

Ставови сличности и њихова примена остају за осми разред.

Корелација са другим предметима:

Физика

Хемија

Информатика и рачуноводство

Техника и технологија

Биологија

Српски језик

Уџбеници

- В. Мићић, В. Јоцковић, Ђ. Дугошија, В. Андрић, *Математика за седми разред основне школе*, завод за уџбенике и наставна средства, Београд
- В. Мићић, В. Јоцковић, Ђ. Дугошија, В. Андрић, *Збирка задатака из математике 7*, завод за уџбенике и наставна средства, Београд
- Интерактивна табла,
- Прибор за геометрију,
- Фломастери,
- Креде у боји.

Литература

- В. Мићић, В. Јоцковић, Ђ. Дугошија, В. Андрић, *Збирка задатака из математике 7 за оне који желе и могу више*, завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2011.
- Н. Икодиновић, С. Димитријевић, С. Милојевић, Н. Вуловић, *Приручник за наставнике математике у седмом разреду основне школе*, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010.
- М. Вајукић, Р. Павлићевић, *Знам за више – Математика 7*, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010.
- Б. Маринковић, *Мала збирка занимљивих математичких задатака за “изоштравање ума”*, Архимедес, Београд.
- В. Андрић, *Математика 7*, збирка за додатну наставу и такмичења, Архимедес, Београд.
- Станоје Петровић, Јован Мартић, Милан Петковић, *Дидактичко методички приручник (За наставу математике од V – VIII разред основне школе)*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- *Одабрани задаци (задаци за математичка такмичења за ученике VII и VIII разреда) за младе математичаре*, Друштво математичара Србије, Београд 1991.
- *Дидактичко методско упутство за реализацију наставног програма Математике за основну школу*, Архимедес, Београд.
- Љубо Вушовић, *развијање интереса и стваралачког рада у настави математике*, Школска књига, Београд.

Стандарди

Реални бројеви

Основни ниво

МА 1.1.1. Уме да прочита и запише број

МА 1.1.3. Упореди по величини бројеве истог записа

Средњи ниво

МА.2.1.1. упореди по величини бројеве записане у различитим облицима

МА.2.2.2. оперише са степенима и зна шта је квадратни корен

Напредни ниво

МА.3.2.2. користи особине степена и квадратног корена

МА.3.1.1. одреди вредност сложенијег бројевног израза

Питагорина теорема

Основни ниво

МА 1.3.2. Уме да израчуна непознату страну правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему

Средњи ниво

МА 2.3.2. Решава задатке користећи Питагорину теорему

Напредни ниво

МА 3.3.2. Користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеца

МА 3.3.2. Рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису непосредни дати у формулацији задатка

Рационални алгебарски изрази

Основни ниво

МА.1.2.1. реши линеарне једначине у којима се непозната појављује само у једном члану

МА.1.2.2. израчуна степен датог броја, зна основне операције са степенима

МА.1.2.3. сабира, одузима и множи мономе

Средњи ниво

МА.2.1.2. одредисупротанброј, реципрочнувредност и апсолутнувредностброја;

МА.2.2.1. решилинеарнеједначине и системелинеарнихједначинасадвенепознате

МА.2.2.2. оперишесастепенима и знаштајеквадратникорен

МА.2.2.3. сабира и одузимаполиноме, умедапомножидвабинома и даквадрирабином

МА.2.2.5. користиједначине у једноставнимтекстуалнимзадацима

Напреднииво

МА.3.1.1. одредивредностсложенијегбројевногизраза

МА.3.2.2. користиособинестепена и квадратногкорена

МА.3.2.3. зна и примењујеформулезаразликуквadrата и квадратбинома;

увежбанотрансформишеалгебарскеизразе и сводиихна најједноставнијиоблик

МА.3.2.5. користиједначине, неједначине и системеједначинарешавајући и сложенијетекстуалнезадатке

Круг

Основнииво

МА.1.3.3. владапојмовима: круг, кружналинија (издвајањиховеосновнеелементе, уочавањиховемоделе у реалнимситуацијама и умедаихнацртакористећиприбор; умедаизрачунаобим и површинукругадатогполупречника)

Средњииво

МА.2.3.2. одредиодносуглова и страница у троуглу, збируглова у троуглу и четвороуглу и дарешавазадаткекористећиПитагоринутеорему

МА.2.3.3. користиформулезаобим и површинукруга и кружногпрстена

Напреднииво

МА.3.3.3. одреди централни и периферијски угао, рачуна површину исечка, као и дужину лука

Сличност

Напредни ниво

МА 3.3.6. Примени сличност троуглова повезујући разна својства геометријских објеката

Многоугао

Средњи ниво

МА.2.1.3. примени основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама

Напредни ниво

МА.3.2.1. саставља и решава линеарне једначине и неједначине и системе линеарних једначина са две непознате

Зависне величине и њихово графичко представљање

Основни ниво

МА 1.2.4. Одреди вредност функције дате таблицом или формулом

Средњи ниво

МА 2.2.4. Зна појам директне пропорционалности

МА 2.2.4. Уочи зависност међу променљивим

МА 2.2.4. Одређује непознати члан пропорције

Напредни ниво

МА 3.2.4. Разликује директно и обрнуто пропорционалне величине и то изражава одговарајућим записом.

Праћење и напредовање ученика

Наставник континуирано прати напредовање ученика. Постоји више начина да се утврди и процени у којој мери је ученик савладао садржаје предвиђене школским планом и програмом. Усмено излагање ученика један је од начина да наставник процени напредовање ученика, дијалог или дискусија на одређену тему између наставника и ученика. Презентација одређених садржаја по упутству наставника, израда домаћег задатка као и различити видови писменог излагања попут тестова, контролних вежби, писмених задатака који више одговарају ученицима који се теже усмено изражавају.

Активности ученика:

- Да путем стицања одређених знања упознају суштину вежбаоног процеса из одређених области,
- Да савладају програмски садржај, сходно индивидуалним способностима,
- Да учествују на обавезним унутаршколским такмичењима (међуодељенска и међуразредна),
- Самостално вежбање ученика, код куће, како би стекли трајну навику за вежбањем,
- Ученици могу да учествују и на такмичењима која су у систему школских математичких такмичења Србије,

- На почетку школске године ученици се опредељују за једну од активности за које школа има услове да их реализује,
- Однос ученика према раду прати се током целе школске године и то:уредност опреме за вежбање,редовно присуствовање на часовима,доследно извршавање радних задатака,ангажовање у животу школе и своје средине и др.

Активности наставника:

- Да утврди ниво заинтересованости ученика за праћење наставе математике,
- Одреди радне задатке за појединце и групе ученика,
- Утврди средства и методе за остваривање радних задатака,
- Оствари васпитне задатке кроз одговарајуће форме и методе рада,
- Прати и вреднује рад ученика,
- Да сваког ученика усмери на оне програмске садржаје у часовној,ванчасовној и ваншколској организацији рада који одговарају његовим способностима и интересовањима,
- Да слободно и креативно изналази ефикасна решења и бира вежбе помоћу који ће ток вежбања да прилагођава специфичностима ученичких могућности и просторним и материјалним условима рада,
- Припрема ученика за такмичење.

Наставник треба да изради:

- општи глобални план рада,
- општи глобални план по разредима,
- план рада по циклусима.

Наставне методе

- Илустрација
- Демонстрација,
- Разговор,
- Метод живе речи,
- Аналитичка.
- Проблемска

Облици рада

- Фронтални,
- Индивидуални,
- Индивидуализовани,
- Групни,
- Паралелни,
- Рад у паровима,

- Рад у малим групама,
- Комбиновани

Упуство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности)

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење. Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања. Оцене добијене сумативним оцењивањем су по правилу бројчане.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере постигнућа и практичног рада, а у складу са програмом обавезног предмета, изборног програма и активности. У току полугодишта најмање једна оцена треба да буде на основу усмене провере постигнућа ученика. Ученик се оцењује и на основу активности и његових резултата рада, а нарочито: излагања и представљања (изложба радова, резултати истраживања, модели, цртежи, постери, дизајнерска решења и др.), учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различитим облицима групног рада, рада на пројектима, збирке одабраних ученикових продуката рада – портфолија, у складу са програмом наставе и учења, односно школским програмом.

Провера остварености стандарда ученичких постигнућа (остварености исхода)

Међупредметно повезивање: Информатика и рачунарство (алгоритам за НЗД, природни бројеви), Географија (размера на карти...), Техника и технологија (техничко цртање помоћу прибора за геометрију...), Биологија (уочавање симетричних облика у живом свету...), Ликовна култура (коришћење геометријских фигура у сликарству...)

Неки од препоручених начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...),
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима,
- размена искустава и сарадња са члановима већа и стручним сарадницима у школи,
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја.

Начин провере остварености исхода

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што

поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак и других ученика (различите анкете, скале процене, табеле и сл.)

Процена остварености стандарда

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухвата читаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним приказом процене остварености стандарда по нивоима. У тестовима ће преовлађивати задаци отвореног типа.

Шта пратимо:

Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета;
процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и различитим врстама текстова;; вештин е, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака.

Критеријуми оцењивања

ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5); ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар (4); ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3); ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и, добија оцену довољан (2); ученик који не остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и ни уз помоћ наставника не испуњавања захтеве који су утврђени на основном нивоу постигнућа, добија оцену недовољан (1).

Поступак

- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника

- Ученици и наставник
- Усмено одговарање
- Редовност доношења домаћег,прибора,свески збирки
- Ученици и наставник воде евиденцију
- Прегледање свески
- Писмене провере

Инструменти оцењивања

Број решених задатака на табли: Задатак са основног нивоа: + Задатак са средњег нивоа :++ Задатак са напредног нивоа :+++15плусева-оцена2 25 плусева-оцена3 35плусева-оцена4 45плусева-оцена5.Свеобухватност одговора Прецизност и поступност Хоризонтално и вертикално повезивање градива.За три направљена минуса-1 у свеску, а након опомене и у дневник.Уредност.Све забележено са часова

Бодовање: I

0-34% -1

35-49%-2

50-69%-3

70-89%-4

90-100%-5

Време

Свакодневно бележење током године,Пресек стања на полугодишту или пре у зависности одкупљених плусева.По потреби, бар једном у полугодишту.Свакодневно током године праћење/ пресек стања за тромесечје (16 часова).На крајунаставне године.Након сваке теме.

Додатна настава

Годишњи фонд часова 36

Недељни фонд часова 1

Циљ

Циљеви математичког образовања ученика путем додатне наставе су:

- Проширивање и продубљивање стечених знања са редовне наставе
- Развијање наклоности према математици као науци и доприносу који она у модерном друштву има
- Развијање правог разумевања математичког израза, концепата процеса и доказа на примерима који се не раде на редовној настави
- Развијање способности логичког мишљења, резоновања, анализирања, доказивања и прецизног изражавања
- Развијање геометријског начина размишљања, доказивања геометријских тврђења и вештине цртања
- Развијање следећих способности код ученика:
 - о Посматрања
 - о Асоцијације
 - о Рачунања
 - о Апстрактног мишљења
 - о Логичког резоновања
 - о Прецизног записивања и изражавања

Задаци

- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивања у рад;
- да развија ученикову способност посматрања, опажања и логичког, критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;
- да развија културне, радне, етичке и естетске навике ученика као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавањима,
- да ученици савладају основне операције са природним, целим, рационалним и реалним бројевима као и основне законе тих операција;
- да ученици упознају равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;
- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних навика и допринесе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности као што су: истинољубивост, упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, и смисао за самосталан рад;
- да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесу формирању правилног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.

Теме

1. Површина троугла и четвороуглова
 2. Реални бројеви (ирационални бројеви, скуп реалних бројева, поље) – одабрани задаци
Делљивост бројева, прости бројеви, Еуклидов алгоритам
 3. Питагорина теорема и њене примене, геометријски доказ
 4. Полиноми, сабирање и одузимање – одабрани задаци
 5. Правилни полигони, мозаици, геометријски доказ
 6. Полиноми множење и дељење - * одабрани задаци
 7. Низови бројева
 8. Елементи комбинаторике – комбинаторни задаци
 9. Пропорционалност
 10. Круг. Број π , Архимед
 11. Сличност, одабрани задаци
- Анализа и решавање задатака са такмичења се могу радити у свакој области.

Начин остваривања програма

Рад тежих задатака по избору ученика
Објашњавање начина решавања задатака
Проблемска настава
Продубљавање знања помоћу литературе
Упућивање ученика на самостални рад
Задавање и помоћ у изради задатака за вежбање логичког мишљења и памћења
Припрема ученика за такмичење
Решавање тестова са такмичења

Избор ученика за додатну наставу се врши по следећим критеријумима:

- Општи успех
- Успех из математике
- Интересовање ученика
- Посебне способности
- Мотивација
- Досадашњи постигнути резултати

Облици рада

- Рад у паровима
- Индивидуални рад
- Фронтални рад

Методе рада

- Вербално-текстуална
- Илустративно-демонстративна
- Решавање проблема

Вредновање се врши се кроз анализу:

- Успешно савладан програм
- Реферати
- Освојена места на такмичењу

Допунска настава

Годишњи фонд часова 36

Недељни фонд часова 1

Допунска настава се организује за оне ученике који у току редовне наставе имају потешкоћа у учењу и не могу да усвоје минималне програмске садржаје. То су углавном ученици са слабом или никаквом мотивацијом и интересовањем за учење математике.

Циљ

- Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе.
- Усвајање наставних садржаја предвиђених планом и програмом на основном нивоу
- Увежбавање и понављање стечених знања и вештина и давање упутстава за савладавање потешкоћа у учењу.
- Пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја.

- Омогућити да ученик кроз вежбу овлада, како теоријским, тако и практичним делом градива у оквиру својих могућности.

Задаци

- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивања у рад;
- да развија културне ,радне , етичке и естетске навике ученика као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.
- да изграђује позитивне особине ученикове личности као што су: истинољубивост,упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, и смисао за самосталан рад;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних навика и доприносе радном и политехничком васпитању и образовању;

Начин остваривања

Програмски садржаји допунске наставе реализоваће се систематски и у континуитету са по једни часом недељно.Биће обухваћени ученици којима треба додатно објашњење и помоћ око савладавања наставних садржаја.Кроз индивидуализовани рад као и рад у пару лакше и боље ће се схватити обрађено градиво.

Рад лакших задатака

Објашњавање начина решавања задатака

Проблемска настава

Упућивање ученика на самостални рад

Задавање и помоћ у изради задатака за вежбање логичког мишљења и памћења

Облици рада

- индивидуални,
- индивидуализовани,
- рад помоћу наставних листића

Проверавамо напредовање и констатујемо који су ученици употпунили знање (које треба ослободити), а који да наставе и зашто.

Вредновање се врши на основу:

- Успешно савладаног градиво
- Способност праћења и учествовања у даљем раду
- Напредовање у односу на предходно стање

ФИЗИКА

Разред: Седми

Годишњи фонд часова (72)

Недељни фонд часова (2)

Циљ

Циљ учења Физике јесте да ученици стекну базичну језичку и научну писменост, оспособе се да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, образложе своје мишљење у оквиру дискусије, упознају природне појаве и основне природне законе и њихову примену у свакодневном животу, развију мотивисаност за учење и напредују ка достизању одговарајућих образовних стандарда.

ИСХОДИ

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разликује скаларне и векторске физичке величине;
 - користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички;
 - анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем;
 - примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења;
 - покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање;
 - демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења;
 - самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента;
 - покаже врсте и услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења;
 - наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу;
 - прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на води; повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења;
 - разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повеже њихове промене са извршеним радом;
 - демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења;
 - решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинетика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...);
 - разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго;
 - анализира промене стања тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења;
- наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног коришћења.

Садржај програма

СИЛА И КРЕТАЊЕ (9+14+2)

Сила као узрок промене брзине тела. Појам убрзања. Успостављање везе између силе, масе тела и убрзања. Други Њутнов закон.
Динамичко мерење силе.

Међусобно деловање два тела – силе акције и реакције. Трећи Њутнов закон. Примери Равномерно променљиво праволинијско кретање. Интензитет, правац и смер брзине и убрзања.

Тренутна и средња брзина тела.

Зависност брзине и пута од времена при равномерно променљивом праволинијском кретању.

Графичко представљање зависности брзине тела од времена код равномерно променљивог праволинијског кретања.

Демонстрациони огледи:

- Илустровање инерције тела помоћу папира и тега.
- Кретање куглице низ Галилејев жљеб.
- Кретање тела под дејством сталне силе.
- Мерење силе динамометром.
- Илустровање закона акције и реакције помоћу динамометара и колица, колица са опругом и других огледа (реактивно кретање балона и пластичне боце).

Лабораторијске вежбе

1. Одређивање сталног убрзања при кретању куглице низ жљеб.

2. Провера Другог Њутновог закона помоћу покретног тела (колица) или помоћу Атвудове машине.

КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ СИЛЕ ТЕЖЕ. СИЛЕ ТРЕЊА (4+6+2)

Убрзање при кретању тела под дејством силе теже. Галилејев оглед.

Слободно падање тела, бестежинско стање. Хитац навише и хитац наниже.

Силе трења и силе отпора средине (трење мировања, клизања и котрљања). Утицај ових сила на кретање тела.

Демонстрациони огледи:

- Слободно падање тела различитих облика и маса (Њутнова цев, слободан пад везаних новчића...).
- Падање тела у разним срединама.
- Бестежинско стање тела (огледи са динамометром, с два тега и папиром између њих, са пластичном чашом која има отвор на дну и напуњена је водом).
- Трење на столу, косој подлози и сл.
- Мерење силе трења помоћу динамометра.

Лабораторијске вежбе

1. Одређивање убрзања тела које слободно пада.

2. Одређивање коефицијента трења клизања.

РАВНОТЕЖА ТЕЛА (5+5+1)

Деловање две силе на тело, појам резултујуће силе кроз различите примере слагања сила. Разлагање сила.

Појам и врсте равнотеже тела. Полуга, момент силе. Равнотежа полуге и њена примена.

Сила потиска у течности и гасу. Архимедов закон и његова примена. Пливање и тоњење тела.

Демонстрациони огледи:

- Врсте равнотеже помоћу лењира или штапа.

-Равнотежа полуге.

-Услови пливања тела (тегови и стаклена посуда на води, Кар-тезијански гњурац, суво грожђе у минералној води, свеже јаје у води и воденом раствору соли, мандарина са кором и без коре у води, пливање коцке леда на води...).

Лабораторијске вежбе

1. Одређивање густине чврстог тела применом Архимедовог за-кона.

МЕХАНИЧКИ РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА (6+7+2)

Механички рад. Рад силе. Рад силе теже и силе трења. Квалитативно увођење појма механичке енергије тела. Кинетич-ка енергија тела. Потенцијална енергија. Гравитациона потенци-јална енергија тела.

Веза између промене механичке енергије тела и извршеног рада. Закон о одржању механичке енергије.

Снага. Коефицијент корисног дејства.

Демонстрациони огледи:

-Илустровање рада утрошеног на савладавање силе трења при клизању тела по различитим подлогама, уз коришћење динамо-метра.

-Коришћење потенцијалне енергије воде или енергије надуваног балона за вршење механичког рада.

Примери механичке енергије тела. Закон о одржању механичке енергије (Галилејев жљеб; математичко клатно; тег са опругом)).

Лабораторијске вежбе

1. Одређивање рада силе под чијим дејством се тело креће по различитим подлогама. (1)

2. Провера закона одржања механичке енергије помоћу колица. (1)

ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ (3+5+1)

Честични састав супстанције: молекули и њихово хаотично кре-тање.

Топлотно ширење тела. Појам и мерење температуре. Унутрашња енергија и температура.

Количина топлоте. Специфични топлотни капацитет. Топлотна равнотежа.

Агрегатна стања супстанције.

Демонстрациони огледи:

-Дифузија и Брауново кретање.

-Ширење чврстих тела, течности и гасова (надувани балон на стакленој посуди – флаши и две посуде са хладном и топлим во-дом, Гравесандов прстен, издужење жице, капилара...).

Лабораторијска вежба

1. Мерење температуре мешавине топле и хладне воде после успостављања топлотне равнотеже. (1)

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

При планирању наставног процеса наставник, на основу дефинисаног циља предмета, исхода и образовних стандарда, само- стално планира број и редослед часова обраде и осталих типова часова, као и методе и облике рада са ученицима. Редослед проучавања појединих тема није потпуно обавезујући. Наставник може у одређеној мери (водећи рачуна да се не наруши логичан след учења физике) прерасподелити садржаје према својој процени.

Улога наставника је да при планирању наставе води рачуна о саставу одељења и резултатима иницијалног теста, степену опремљености кабинета за физику, степену опремљености школе (ИТ опрема, библиотека,...), уџбенику и другим наставним материјалима које ће користити.

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олашавају наставнику даљу операционализацију истих на ниво конкретне наставне јединице. Од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне за дату наставну јединицу. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за остале исходе потребно више времена и више различитих активности.

Од метода логичког закључивања, које се користе у физици као научној дисциплини (индуктивни, дедуктивни, закључивање по аналогији итд.), ученицима седмог разреда најприступачнији је индуктивни метод (од појединачног ка општем) при проналажењу и формулисању основних закона физике. Зато програм предвиђа да се при проучавању макрофизичких појава претежно користи индуктивни метод.

Увођење једноставних експеримената за демонстрирање физичких појава има за циљ развијање радозналости и интересовања за физику и истраживачки приступ у природним наукама. Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, користећи многе предмете и материјале из свакодневног живота. Одређени садржаји и тематске целине се могу реализовати и преко пројектне наставе.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програмски садржаји седмог разреда доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

– *Поступност* (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.

– *Очигледност* при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину наведено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и видео снимације).

– *Повезаност наставних садржаја* са појавама у свакодневном животу.

Програмски садржаји на основу исхода се могу реализовати:

1. излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;
2. решавањем квалитативних и квантитативних проблема као и проблем – ситуација;
3. лабораторијским вежбама;
4. домаћим задацима;
5. коришћењем других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (пројекти, допунска настава, додатни рад...);
6. систематским праћењем рада сваког ученика.

Да би се циљеви и задаци наставе физике остварили у целини, неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса. Имајући у виду да сваки од

наведених облика наставе има своје специфичности у процесу остваривања, то су и методска упутства прилагођена овим специфичностима.

Методска упутства за предавања

Како уз сваку тематску целину иду демонстрациони огледи, ученици ће спонтано пратити ток посматране појаве, а на настав-нику је да наведе ученика да својим речима, на основу сопственог расуђивања, опише појаву коју посматра. После тога наставник, користећи прецизни језик физике, дефинише нове појмове (вели-чине) и речима формулише законе. Када се прође кроз све етапе у излагању садржаја теме (оглед, учеников опис појаве, дефинисање појмова и формулисање закона), прелази се, ако је могуће, на пре-зентовање закона у математичкој форми.

Методска упутства за решавање рачунских задатака

При решавању већине квантитативних (рачунских) задатака из физике, у задатку прво треба на прави начин сагледати физичке садржаје, па тек после тога прећи на математичко формулисање и израчунавање. Наиме, решавање задатака одвија се кроз три ета-пе: физичка анализа задатка, математичко израчунавање и диску-сија резултата. У првој етапи уочавају се физичке појаве на које се односи задатак, а затим се набрајају и речима исказују закони по којима се појаве одвијају. У другој етапи се, на основу мате-матичке форме закона, израчунава вредност тражене величине. У трећој етапи тражи се физичко тумачење добијеног резултата. У циљу развијања природно-научне писмености наставник треба да инстистира на систематском коришћењу јединица мере физичких величина SI (међународни систем јединица).

Методска упутства за извођење лабораторијских вежби

Лабораторијске вежбе чине саставни део редовне наставе и организују се на следећи начин: ученици сваког одељења деле се у две групе, тако да свака група има свој термин за лабораторијску вежбу. Опрема за лабораторијске вежбе умножена је у више ком-плета, тако да на једној вежби (радном месту) може да ради три до четири ученика. Час експерименталних вежби састоји се из: уводног дела, мерења и записивања података добијених мерењи-ма, анализе и дискусије добијених резултата, извођења закључака.

У уводном делу часа наставник:

– обнавља делове градива који су обрађени на часовима пре-давања, а односе се на дату вежбу (дефиниција величине која се одређује и метод који се користи да би се величина одредила),

– обраћа пажњу на чињеницу да свако мерење прати одгова-рајућа грешка и указује на њене могуће изворе,

– упознаје ученике с мерним инструментима и обучава их да пажљиво рукују лабораторијским инвентаром,

– указује ученицима на мере предострожности, којих се мо-рају придржавати ради сопствене сигурности.

Док ученици врше мерења, наставник активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава им и помаже. При уношењу резултата мерења у ђачку свеску, процену грешке треба вршити само за директно мерене величине, а не и за величи-не које се посредно одређују. Процену грешке посредно одређене величине наставник може да изводи у оквиру додатне наставе.

Методска упутства за друге облике рада

При одабиру домаћих задатака наставник треба да води рачуна о нивоу сложености задатака, али и о њиховој мотивационој функцији. С обзиром на то да кроз израду домаћег задатка ученици проверавају степен разумевања усвојеног садржаја, коректност урађеног задатог домаћег задатка треба да буде проверена на наредном часу. Пројектна настава, као један од облика рада, обухвата припрему, израду пројекта, презентацију и дискусију. Пројекат изводе ученици по групама уз асистенцију наставника. Овакав начин рада подразумева активно учешће сваког ученика у групи у оквиру прикупљања података, извођење експеримената, мерења, обраде резултата, припрема презентације и презентовање. Резултат оваквог начина рада је активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање.

У оквиру израде пројекта могуће је обухватити неке од следећих тема:

- Улога физике у заштити човекове околине.
- Енергетска ефикасност.
- Климатске промене.
- Својства воде – физичка, хемијска, значај воде за живи свет.

Праћење рада ученика

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз проверу његових усвојених знања, стечених путем организовања различитих облика наставе. Такође је у обавези да уредно води евиденцију о раду и напредовању сваког ученика. Оцењивање ученика само на основу резултата које је он постигао при реализацији само једног облика наставе није добро. Неопходно је да наставник од ученика не тражи само формално знање већ да га подстиче на размишљање и логичко закључивање. Ученик се кроз усмене одговоре навикава да користи прецизну терминологију и развија способност да своје мисли јасно формулише.

Будући да је програм, како по садржају, тако и по обиму, прилагођен психофизичким могућностима ученика седмог разреда, сталним обнављањем најважнијих делова из целокупног градива постиже се да стечено знање буде трајније и да ученик боље учествује у повезаност радних области физике.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања (Правилник о оцењивању у основној школи из 2013. године). Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака, лабораторијских вежби, и пројеката...

У сваком разреду треба континуирано проверавати и вредновати компетенције (знања, вештине и ставове) ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник физике треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.

На почетку школске године потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика и степен остварености образовних исхода.

Корелација

- математика,
- информатика и рачунарство,
- географија,хемија,
- техничко и технологија,
- биологија

Уџбеници

1.Физика за седми разред - КЛЕТ– Београд

Аутори:Марина Радојевић

2.Збирка задатака са лабораторијским вежбама - КЛЕТ – Београд , Аутори: Марина Радојевић

Литература

Закон о основама система васпитања и образовања

Просветни гласник - Правилник о наставном плану за 7.разред

Методика наставе физике

Закон о основном образовању

Образовни стандарди за крај обавезног образовања за наставни предмет физике

Стандарди

Сила и кретање

ОСНОВНИ НИВО

ФИ.1.2.1.-Уме да препозна врсту ретања према облику путање

ФИ.1.2.2.-Уме да препозна равномерно кретање

СРЕДЊИ НИВО

ФИ.2.2.1. – Уме да препозна убрзано кретање

ФИ.2.6.3. – Уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина

ФИ.2.7.1. – Уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења

НАПРЕДНИ НИВО

ФИ.3.2.1. – Уме да примени односе између физичких величина које описују равномерно променљиво праволинијско кретање

ФИ.3.7.1. – Уме да донесе ревалевантан закључак на основу резултата мерења

Кретање тела под дејством силе тежје

ОСНОВНИ НИВО

ФИ.1.2.1. - Уме да препозна врсту кретања према облику путање

СРЕДЊИ НИВО

ФИ.2.2.1. – Уме да препозна убрзано кретање

НАПРЕДНИ НИВО

ФИ.3.2.1. - Уме да примени односе између физичких величина које описују равномерно променљиво праволинијско кретање

Равнотежа тела

ОСНОВНИ НИВО

ФИ.1.7.2. - Да се придржава основних правила понашања у лабораторији

СРЕДЊИ НИВО

ФИ.2.1.3. – Зна шта је притисак чврстих тела и од чега зависи

ФИ.2.1.4. – Разуме како односи сила утичу на врсту кретања

ФИ.2.1.5. - Разуме и примењује концепт густине

НАПРЕДНИ НИВО

ФИ.3.1.1. – Разуме и примењује услове равнотеже полуге

ФИ.3.1.1.-Зна какав је однос сила које делују на тело које мирује или се равномерно креће

Механички рад и енергија. Снага

ОСНОВНИ НИВО

ФИ.1.5.2. – Уме да препозна да се механичким радом може мењати температура тела

СРЕДЊИ НИВО

ФИ.2.5.1. – Зна да кинетичка и потенцијална енергија зависе од брзине односно од висине на које се тело налази

ФИ.2.5.3. – Уме да препозна појмове рада и снаге

ФИ.2.7.2. – Уме да врши једноставна и уопштавања и систематизацију резултата

НАПРЕДНИ НИВО

ФИ.3.5.1. – Разуме да се укупна механичка енергија тела при слободном паду одржава

Топлотне појаве

ОСНОВНИ НИВО

ФИ.1.5.1. – Зна да агрегатно стање тела зависи од његове температуре

СРЕДЊИ НИВО

ФИ.2.5.4. – Зна да унутрашња енергија зависи од температуре

ФИ.2.5.5. – Зна да запремина тела зависи од температуре

НАПРЕДНИ НИВО

ФИ.3.5.2. – Уме да препозна карактеристиичне процесе и термине који описују промене агрегатних стања

Активности ученика:

- Уочава физичке појаве
- Прати ток посматране појаве и описује појаву коју посматра.
- Дефинише нове појмове (величине) и речима формулише закон.
- Набраја и речима исказују законе по којима се појаве одвијају
- На основу математичке формуле закона, израчунава вредност тражене величине.
- Тражи физичко тумачење добијеног резултата.
- Препознаје мерне инструменте, и пажљиво рукује лабораторијским инвентаром
- Редовно ради домаће задатке.

Активности наставника:

- Организује наставни процес (усклађује циљеве и задатке, планира садржаје, средства, методе рада и друго што ће увести у наставни процес у одређеном сегменту времена)
- Реализује наставни процес у свим његовим сегментима (ствара прилике за учење, презентира садржаје, води циљни разговор, омогућује примену стечених вештина, доје повратне информације...).

- Партнер је у педагошкој комуникацији (одговара на питања ученика, поставља питања, помаже ученику да организује своја размишљања и да прецизира своје исказе...).

- Партнер је у афективној комуникацији са децом (помаже им да упознају и прихвате своје и емоције других, разговара са децом кад им је потребна помоћ, сарађује са родитељима, психологом и другим релевантним особама када је то у интересу детата...).

- Мотивише ученике, подржава и развија њихова интересовања.

- Прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће.

- Прати ефекте сопственог рада, истражује нове могућности унапређивања сопственог рада...

Упутство за формативно и сумативно оцењивање

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења, како сумативно тако и формативно. Да би вредновање било објективно, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања (Правилник о оцењивању у основној школи из 2021. године). Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака, лабораторијских вежби, и пројеката...

У сваком разреду треба континуирано проверавати и вредновати компетенције (знања, вештине и ставове) ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. На- ставник физике треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.

На почетку школске године потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика и степен остварености образовних исхода.

ДОДАТНИ РАД

На часовима додатне наставе се окупљају ученици који показују више интересовања за ову науку и њене садржаје. За ученике који хоће да знају више планирају се нови садржаји који се наслањају на садржаје из редовне наставе.

Циљ додатне наставе је: идентификовати даровите ученике, подстицати и проширивати интересовање за физику, развијати њихове склоности и способности ка истраживачком раду као и даље проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе. Кроз додатну наставу оспособљавати ученике да изводе нсами једноставне огледе користећи многе предмете и материјале низ свакодневног живота.

Редни бр.	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	БРОЈ ЧАСА
1.	Сила и кретање	2
2.	Кретање тела под дејством силе теже	1
3.	Равнотежа тела	1
4.	Механички рад и енергија. Снага	1
5.	Топлотне појаве	1

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и теме за које ученици покажу посебно интересовање.

ДОПУНСКИ РАД

Допунски рад се организује за ученике који нису успешни у редовној настави.

Циљ допунске наставе је да ученику уз додатну помоћ наставника стекне минимум основних знања из садржаја који предвиђа програм физике у основној школи.

(Оријентациони садржаји програма)

Редни бр.	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	БРОЈ ЧАСА
1.	Сила и кретање	1
2.	Кретање тела под дејством силе теже	1
3.	Равнотежа тела	1
4.	Механички рад и енергија. Снага	2
5.	Топлотне појаве	1

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и садржаји за које ученици покажу низак степен знања.

ХЕМИЈА

Разред: Седми

Годишњи фонд часова (72)

Недељни фонд часова (2)

Циљ

Циљ наставе хемије јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и

- развијање функционалне хемијске писмености
- разумевање промена и појава у природи на основу знања хемијских појмова, теорија, модела и закона
- развијање способности комуницирања коришћењем хемијских термина, хемијских симбола, формула и једначина
- развијање способности за извођење једноставних хемијских истраживања
- развијање способности за решавање теоријских и експерименталних проблема
- развијање способности за тражење и коришћење релевантних информација у различитим изворима (учбеник, научно-популарни чланци, Интернет)
- развијање свести о важности одговорног односа према животној средини,

- развијање радозналости, потребе за сазнавањем о својствима супстанци.

Задаци наставе хемије јесу:

- омогућавање ученицима да разумеју предмет изучавања хемије и научни метод којим се у хемији долази до сазнања
- омогућавање ученицима да сагледају значај хемије у свакодневном животу, за развој различитих технологија и развој друштва уопште
- оспособљавање ученика да се користе хемијским језиком: да знају хемијску терминологију и да разумеју квалитативно и квантитативно значење хемијских симбола, формула и једначина
- стварање наставних ситуација у којима ће ученици до сазнања о својствима супстанци и њиховим променама долазити на основу демонстрационих огледа или огледа које самостално изводе, развијати при том аналитичко мишљење и критички став у мишљењу
- стварање наставних ситуација у којима ће ученици развијати експерименталне вештине, правилно и безбедно, по себе и друге, руковати лабораторијским прибором, посуђем и супстанцама
- оспособљавање ученика за извођење једноставних истраживања
- стварање ситуација у којима ће ученици примењивати теоријско знање и експериментално искуство за решавање теоријских и експерименталних проблема
- стварање ситуација у којима ће ученици примењивати знање хемије за тумачење појава и промена у реалном окружењу
- омогућавање ученицима да кроз једноставна израчунавања разумеју квантитативни аспект хемијских промена и његову практичну примену

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама, и принципима одрживог развоја;
- правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини;
- експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци;
- повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневно животу и различитим професијама;
- налази потребне информације у различитим изворима користећи основну хемијску терминологију и симболику;
- објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења, и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу;
- објашњава по чему се разликују чисте супстанце од меша и илуструје то примерима;
- разликује хомогене и хетерогене меше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке меша;
- представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула;
- повезује распоред електрона у атому елемента с положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемента;

- разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула;
 - разликује типове хемијских веза, препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци;
 - објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце;
 - изводи израчунавања у вези с масеним процентним саставом раствора;
 - напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квалитативно и квантитативно значење;
 - квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле користећи појмове релативна атомска и молекулска маса, количина супстанце и моларна маса;
 - опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника;
 - разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива, и опише основна својства ових класа једињења;
 - индикаторима испита и на рН скали процени киселост раствора;
- тумачи ознаке са амбалаже супстанци/комерцијалних производа

Корелација

Физика

Математика

Биологија

Информатика и рачунарство

Садржаји програма

ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС (3)

Предмет изучавања хемије. Везе између хемије и других наука. Примена хемије у различитим делатностима и свакодневном животу. Супстанца.Врсте супстанци : хемијски елементи, хемијска једињења и смеше.

Демонстрациони огледи: демонстрирање узорака елемената, једињења и смеша.

ХЕМИЈСКА ЛАБОРАТОРИЈА (10)

Хемијска лабораторија и експеримент. Лабораторијско посуђе и прибор.

Физичка и хемијска својства супстанци.

Физичке и хемијске промене супстанци.

Демонстрациони огледи:

демонстрирање правилног руковања лабораторијским посуђем и прибором, и правилног извођења основних лабораторијских техника рада; испитивање физичких и хемијских својстава и промена супстанци.

Лабораторијска вежба I: основне лабораторијске технике рада: мешање, уситњавање и загревање супстанци.

Лабораторијска вежба II: физичка својства супстанци, мерење масе, запремине и температуре супстанце.

Лабораторијска вежба III: физичке и хемијске промене супстанци

АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ (11)

Атоми хемијских елемената Хемијски симболи.

Грађа атома: атомско језгро и електронски омотач.

Атомски и масени број, изотопи.

Распоред електрона по нивоима у атомима елемената.

Периодни систем елемената (ПСЕ), закон периодичности и веза између броја и распореда електрона по нивоима у атомима елемената и положаја елемената у ПСЕ.

Племенити гасови. Својства и примена.

Демонстрациони огледи: формулисање претпоставке о честичној грађи супстанци

Вежба IV: одређивање валентног нивоа и броја валентних електрона..

МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА (10)

Ковалентна веза: молекули елемената и молекули једињења. Атомска и молекулска кристална решетка.

Јонска веза и јонска кристална решетка.

Валенца. Хемијске формуле и називи.

Демонстрациони огледи:

својства супстанци са ковалентном и јонском везом.

Лабораторијска вежба V: упоређивање својстава супстанци са јонском и супстанци са ковалентном везом.

ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ (13)

Смеше: хомогене и хетерогене.

Раствори – хомогене смеше. Растварање и растворљивост. Вода и ваздух – хомогене смеше у природи.

Масени процентни састав смеша.

Раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета.

Демонстрациони огледи: састав и својства смеша; раствори и њихова својства; растворљивост; незасићени, засићени и презасићени раствори; раздвајање састојака смеша.

Лабораторијска вежба VI: испитивање растворљивости супстанци.

Лабораторијска вежба VII: раздвајање састојака смеша: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета.

ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ (12)

Хемијске реакције. Закон о одржању масе. Хемијске једначине.

Демонстрациони огледи:

мерење и упоређивање укупне масе супстанци пре и после хемијске реакције у отвореном и затвореном реакционом систему.

Вежба VIII: састављање једначина хемијских реакција .

ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ

Релативна атомска и релативна молекулска маса.

Количина супстанце и мол. Моларна маса.

Закон сталних односа маса.

Масени процентни састав једињења. Израчунавања на основу једначина хемијских реакција.

Лабораторијска вежба IX: мерење масе супстанце и израчунавање моларне масе и количине супстанце

ВОДОНИК И КИСЕОНИК И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА, СОЛИ (13)

Водоник.

Кисеоник. Оксидација, сагоревање и корозија.

Оксиди: хемијске формуле, називи и основна својства.

Киселине: хемијске формуле, називи и основна својства.

Хидроксиди (базе): хемијске формуле, називи и основна својства.

Мера киселости раствора: рН-скала.

Неутрализација – хемијска реакција киселина и хидроксида (база).

Соли: формуле и називи.

Демонстрациони огледи:

испитивање кисело-базних својстава раствора помоћу индикатора; реакција неутрализације.

Лабораторијска вежба X: испитивање кисело-базних својстава раствора помоћу индикатора.

Кључни појмови садржаја: хемија, супстанца, елемент, једињење, смеша, хемијска лабораторија, оглед, хемијско својство, хемијска промена/хемијска реакција, атом, молекул, јон, ковалентна веза, јонска веза, хемијски симбол, хемијска формула, хемијска једначина, Периодни систем елемената, масени процентни састав, количина супстанце, оксид, киселина, хидроксид, со, рН вредност.

Начин остваривања програма

Програм наставе и учења Хемије првенствено је оријентисан на процес учења и остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи хемију. Они омогућавају да се циљ наставе хемије достигне у складу са предметним и међупредметним компетенцијама и стандардима постигнућа. Исходи представљају ученичка постигнућа и као такви су основна водила наставнику који креира наставу и учење. Програм наставе и учења хемије је тематски конципиран. За сваку област/тему предложени су садржаји, а ради лакшег планирања наставе предлаже се оријентациони број часова по темама.

Главна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода Хемије је настава усмерена на учење у школи, што значи да ученик треба да учи:

- *смислено*: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из хемије и других предмета;
- *проблемски*: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- *дивергентно*: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- *критички*: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;
- *кооперативно*: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. При планирању наставе и учења важно је имати у виду да се исходи разликују по потребном времену за њихово постизање. Неки се лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Потребно је да наставник за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне за дату наставну јединицу. Препорука је да наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација са предметима. У фази планирања наставе и учења треба имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Препоручен је број часова за реализацију сваке теме који укључује и предвиђене лабораторијске вежбе, вежбе и демонстрационе огледе. Формирање појмова треба базирати на демонстрационим огледима и лабораторијским вежбама. Ако у школи не постоје супстанце предложене за извођење демонстрационих огледа и лабораторијских вежби, огледи се могу извести са доступним супстанцама.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас

Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас је тема у којој ученици идентификују појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама,

кроз различите примере из савременог живота (на пример, производња и прерада хране, производња лекова, нових врста грађевинских и изолационих материјала, козметичких производа, средстава за хигијену, конзерванаса, боја, лакова). Ученици би требало да уоче да је развијеност хемијске производње значајан показатељ нивоа развијености друштва, да хемијски производи представљају стално окружење савременог човека, са свим добитима и ризицима. Хемија као природна наука, заједно са физиком и биологијом, пружа могућност комплексног сагледавања природе и доприноси да ученици формирају позитиван став према њеном очувању.

У оквиру теме ученици идентификују да је предмет изучавања хемије супстанца. На основу претходног знања разликују супстанцу и физичко тело, класификују супстанце према сложености састава на хемијске елементе и хемијска једињења, и сазнају да се елементи и једињења у природи могу наћи као чисте супстанце и као састојци смеша. Зато је важно да у оквиру демонстрације ученици посматрају узорке хемијских елемената, једињења и смеша, познатих из свакодневног живота. У овом периоду од њих се не може очекивати да прецизирају разлику у саставу различитих једињења.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 3.

Хемијска лабораторија

У оквиру ове теме ученици уочавају улогу експеримента у хемији, усвајају основна правила понашања у хемијској лабораторији, мере опреза при руковању супстанцама, лабораторијским посуђем и прибором, мере заштите себе и других, заштите животне и радне средине, и мере прве помоћи у случају повреде при раду. Ученици започињу учење о правилима понашања и мерама опреза у раду, а она се даље разрађују на садржајима наредних тема. Знања и вештине које ученици стичу на овим часовима неопходна су и за задовољавање свакодневних животних потреба.

Почев од ове теме, ученици се упознају са основним техникама рада у лабораторији (мешање, уситњавање и загревање супстанци), као и техникама: посматрања, мерења, бележења и уочавања правилности међу прикупљеним подацима, формулисања објашњења, извођења закључака.

Ученици експериментално испитују и описују физичка и нека хемијска својства супстанци, на пример, запаљивост, као и физичке и хемијске промене супстанци и повезују их са применом у свакодневном животу и различитим професијама.

У *демонстрационим огледима* ученици уочавају које се лабораторијско посуђе и прибор користи у експерименталном раду, како се правилно њиме рукује, уочавају и разликују физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци. Да би ученици препознали када је дошло до хемијске реакције, могу се демонстрирати огледи: издвајање гаса (реакција између цинка и хлороводоничне киселине, реакција између натријум-хидрогенкарбоната и етанске киселине), издвајање талога (реакција између раствора олово(II)-нитрата и калијум-јодида, бакар(II)-сулфата и натријум-хидроксида), промена боје реактаната (сагоревање хартије и сахарозе, разлагање амонијум-дихромата), појава светлости (сагоревање траке магнезијума). У овом периоду учења хемије важно је да ученици само уоче шта указује на хемијску промену (хемијску реакцију). У оквиру ове теме ученици први пут изводе лабораторијске вежбе. Потребно је да они претходно виде како се правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама и зато је важно да посматрају демонстрације огледа пре сваке вежбе. То важи и за све остале теме.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 7 и три лабораторијске вежбе.

Атоми и хемијски елементи

Учење шта је атом, о структури атома и субатомским честицама (протони, електрони, неутрони), ученици би требало да започну на примеру атома хелијума (с обзиром на то да атом најзаступљенијег изотопа водоника нема неутроне). Потребно је да ученици упореде наелектрисање и масу протона, неутрона и електрона, а потом наелектрисање, масу и величину атомског језгра и електронског омотача. Ученици би требало да примењују појмове атомски и масени број у описивању структуре атома. У овом периоду учења хемије ученици би требало да прошире дефиницију хемијског елемента тиме да хемијски елемент изграђује једна врста атома, тј. да сви атоми хемијског елемента имају исти број протона, односно атомски број.

Учећи о структури атома ученици би требало да користе различите моделе атома (сlike, тродимензионалне и анимиране моделе атома доступне преко савремених информационо комуникационих технологија, ИКТ). При томе је важно да ученици критички посматрају моделе, уочавају информације о структури атома које модели пружају, као и њихова ограничења.

Учећи о изотопима важно је да ученици уоче да атоми једне врсте, тј. једног хемијског елемента, могу да се разликују према броју неутрона. Уз то, потребно је да уоче различиту заступљеност изотопа у природи и да познају каква је њихова практична примена.

У оквиру ове теме ученици први пут разликују врсте хемијских елемената: метале, неметале, металоиде и племените гасове. Они би требало да уоче: када је максимално попуњен валентни ниво, распоред електрона у атомима племенитих гасова, да шематски представљају распоред електрона по енергетским нивоима, и да повезују распоред електрона у атому елемената са положајем елемента у Периодном систему елемената.

Учећи о племенитим гасовима ученици би требало да повезују структуру атома са својствима елемената, применом, као и са заступљенићу њихових слободних атома у природи.

Демонстрациони огледи: демонстрирање огледа за постављање претпоставке о честичној структури супстанце: растварање калијум-перманганата у води и разблаживање раствора калијум-перманганата.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 10 и једна вежба.

Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења

Током учења садржаја ове теме, ученици би требало да наставе повезивање својстава и структуре супстанци. При томе, важно је да уоче веома малу заступљеност слободних атома у природи, тј. да су само атоми племенитих гасова слободни. Удруживање атома у стабилне молекуле, односно грађење ковалентне везе, ученици би требало да уче на примерима: водоника, хлора, кисеоника, азота, хлороводоника, воде и амонијака, а о јонској хемијској вези на примерима: натријум-хлорида, натријум-оксида и магнезијум-хлорида. Ученици би требало да пишу формуле и називе супстанци користећи појам валенце. Учећи о хемијској вези могу користити моделе атома, молекула, јона, кристалних решетки доступних преко савремених ИКТ.

Посматрањем *демонстрационих огледа* ученици би требало да уоче разлике својстава супстанци са поларном и неполарном ковалентном везом – скретање млаза поларне супстанце у електричном пољу; поларност воде и етанола. Такође, као и да уоче разлике својстава супстанци са јонском и ковалентном везом: растворљивост, температура топљења, и агрегатно стање при стандардним условима.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 9 и једна лабораторијска вежба.

Хомогене и хетерогене смеше

Током учења садржаја теме ученици формирају појмове: хетерогена и хомогена смеша, раствори и растворљивост, разликују квалитативни и квантитативни састав смеше и представљају квантитативни састав смеше преко масеног процентног састава.

Ученици треба да овладају основним техникама раздвајања састојака смеше и да их самостално изводе: декантовање, цеђење и одвајање помоћу магнета. (Могу се информисати и о осталим техникама раздвајања састојака смеше).

Требало би да препознају воду за пиће, ваздух, али и речну воду или морску воду, као примере хомогених смеше. Упоредјујући различите узорке вода у природи и разматрајући различите природне или деловањем човека изазване промене у њиховом саставу, треба да уоче када вода и ваздух представљају хомогене, а када хетерогене смеше. При томе, важно је да разликују воду као једињење (чиста супстанца), од примера вода у природи које су смеше (изворска, морска, речна, језерска, подземна, минерална вода, атмосферска и отпадна вода). Ученици би требало да објасне шта се раствара у води, да схвате значај воде за живот, и да је чувају од загађења. Важно је да знају су неке супстанце загађујуће за ваздух, али и да се могу предузети мере у циљу спречавања загађивања ваздуха.

Израчунавања у вези са масеним процентним саставом смеше ученици би требало да у највећој мери повезују са саставом комерцијалних производа (на пример, медицинска средства, прехранбени производи, средства за одржавање хигијене).

У *демонстрационим огледима* ученици би требало да уоче да је састав смеше произвољан, да састојци смеше не мењају својства у смешама и да својства смеше зависе од заступљености састојака у смешама. Они би требало да виде како се припремају раствори, на пример припремање презасићеног раствора натријум-ацетата и кристализацију растворене супстанце. Препоручује се и демонстрирање огледа којим се показује да у води има раствореног кисеоника, растварање калијум-перманганата и јода у води и неполарним растварачима („хемијски коктел”). Поред наведеног, пре лабораторијске вежбе намењене раздвајању састојака смеше, потребно је да наставник демонстрационим огледима покаже како се изводе поједини поступци.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 11 и две лабораторијске вежбе.

Хемијске реакције и хемијске једначине

У оквиру теме ученици треба да граде квалитативно и квантитативно значење хемијске једначине којом се представља одређена хемијска промена, да примењују значење коефицијента и да разликују коефицијент од индекса. Закон о одржању масе ученици треба да разумеју са становишта честичне структуре супстанце, тј. да је маса супстанце пре и после хемијске реакције иста, јер је број атома пре и после хемијске реакције исти.

Ученици би требало да усмене и текстуалне описе хемијских реакција преводе у симболички запис, тј. да записују једначине хемијских реакција, разликују реактанте од производа хемијске реакције и одређују коефицијенте у хемијској једначини. Ученици би требало да уоче топлотне ефекте при физичким и хемијским променама супстанци, тј. да се током промена ослобађа или троши топлота на пример, при растварању натријум-хидроксида и растварању амонијум-хлорида у води.

При писању хемијских формула супстанци и записивању једначина хемијских реакција ученици уче и како се пишу хемијске формуле у програмима за обраду текста и посебним програмима креираним за ту сврху.

Велики значај у усвајању нових појмова у овој теми имају *демонстрациони огледи*: сагоревање свеће, реакција између натријум-хидрогенкарбоната и сирћетне киселине, реакција између натријум-хлорида и сребро-нитрата, и баријум-хлорида и натријум-сулфата.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 8 и једна вежба.

Израчунавања у хемији

У оквиру ове теме ученици формирају појмове: релативна атомска маса, релативна молекулска маса, количина супстанце, мол, моларна маса. Ученици на основу назива или хемијске формуле супстанце израчунавају релативне молекулске масе задатих супстанци користећи таблицу ПСЕ. Лабораторијска вежба предвиђа да ученици на техничкој ваги измере масу одређене супстанце, а затим да израчунају количину супстанце, и обрнуто, да за задату количину супстанце израчунају масу те супстанце, а онда и да је измере помоћу ваге. Важно је да током израчунавања ученици успостављају везе између масе супстанце, количине супстанце и броја честица, да изводе израчунавања на основу хемијских формула – израчунавање масеног елементарног процентног састава једињења, израчунавања на основу хемијских једначина, на основу односа количине, масе и броја честица учесника у хемијској реакцији.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 12 и једна лабораторијска вежба.

Водоник и кисеоник, и њихова једињења. соли

У последњој теми у 7. разреду ученици уче о водонику и кисеонику, и класама неорганских једињења (оксиди, киселине, хидроксиди/базе и соли). У оквиру теме ученици детаљније сазнају о својствима и практичној примени ова два елемента, као и о њиховим једињењима учећи у наставку о класама неорганских једињења. Тако ученици сазнају о заступљености водоника у природи, својствима водоника и повезују својства и примену водоника. Примењују Закон о одржању масе приликом писања хемијских једначина добијања водоника електролизом воде и сагоревања водоника. На тим примерима, ученици могу уочити разлику између хемијске реакције анализе и синтезе.

Заступљеност кисеоника у природи ученици повезују са значајем кисеоника за живи свет – дисање. Они би требало да знају да су својства O_2 и O_3 различита, и значај озона за заштиту живог света од зрачења из космоса.

Ученици треба да формирају појмове оксидација, сагоревање и корозија, и да уоче улогу кисеоника у овим процесима. Ученици треба да уоче да оксидација може бити бурна или тиха, и да се производи оксидације разликују по својим својствима. При томе могу се користити примери хемијских једначина реакције оксидације из теме ХЕМИЈСКЕ

РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ, и формуле оксида (писање на основу валенце кисеоника), из теме МОЛЕКУЛИ, ЈОНИ И ХЕМИЈСКА ЈЕДИЊЕЊА.

Потребно је да ученици кроз демонстрационе огледе и лабораторијску вежбу повежу састав и својства киселина, база и соли, да уоче шта је заједничко у саставу киселина (на пример, HCl , H_2SO_4 , CH_3COOH), и у саставу хидроксида/база (NaOH , $\text{Ca}(\text{OH})_2$). Промену боје индикатора у растворима различитих киселина и база требало би да повежу с постојањем H^+ , односно OH^- јона у воденим растворима, што одређује и остала хемијска својства ових једињења. Важно је да то знање повежу са примерима из свакодневног живота.

Важно је да ученици испитују кисело-базна својстава комерцијалних производа (за уклањање каменца, одмашћивање рерни, чишћење сливника) и тако уоче везу између својстава и примене киселина и хидроксида.

Ученици уче о киселости раствора и рН-скали на примерима из свакодневног живота (на пример, средства за одржавање хигијене, козметички препарати, прехранбени производи, телесне течности), што им помаже у разумевању информација о рН вредности на етикетама тих производа.

Ученици на крају теме систематизују знање о киселинама, хидроксидима/базама и солима кроз *демонстрациони оглед*, испитивање електропроводљивости дестиловане воде, хлороводоничне киселине, раствора натријум-хидроксида и раствора натријум-хлорида, и разматрање зашто неке течности проводе електричну струју, а неке не проводе.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 12 и једна лабораторијска вежба.

Литература

- Уџбеник хемије за седми разред основне школе;
Драгана Анђелковић, Татјана Недељковић;
Логос Београд, 2009.
- Радна свеска из хемије са демонстрационим огледима, лабораторијским вежбама и задацима за седми разред основне школе;
Драгана Анђелковић, Татјана Недељковић;
Логос Београд, 2009.
- Збирка задатака са решењима из хемије за седми разред основне школе;
Драгана Анђелковић, Татјана Недељковић;
Логос Београд, 2009.
- Хемија за седми разред основне школе;
др Љуба Мандић, др Јасминка Королија, Дејан Даниловић;
Завод за уџбенике Београд 2009.
- Збирка задатака из хемије са лабораторијским вежбама за седми разред основне школе;
др Љуба Мандић, др Јасминка Королија, Дејан Даниловић;
Завод за уџбенике Београд 2009
- Приручник за наставнике за седми разред основне школе;
др Љуба Мандић, др Јасминка Королија, Дејан Даниловић;
Завод за уџбенике Београд 2004. Корак по корак у свет хемије; (збирка задатака)
Полка Симић, Завод за уџбенике Београд 2006.

- Збирка решених задатака за седми разред;
Радојка Ђурђевић, Аница Мрђеновић,
Computer Book, Београд 2005.
 - Збирка задатака за редовну и додатну наставу,
Ика Б.Бауцал,
НИП Дечије новине 2001.
 - Општа и неорганичка хемија;
др Иван Филиповић, др Стијепан Липановић,
Школска књига, Загреб 1985
 - Стехиометрија, др Милан Сикирица,
Школска књига Загреб 1986.
12. Уџбеник хемије за седми разред основне школе;
Миомир Ранђеловић; Мирјана Марковић
БИГЗ Београд, 2012.
13. Радна свеска са збирком задатака за седми разред основне школе;
Миомир Ранђеловић; Мирјана Марковић
БИГЗ Београд, 2012.

Стандарди

ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ ОКО НАС

ОСНОВНИ НИВО

- ХЕ.1.1.3. зна на основу којих својстава супстанце могу да се разликују, којим врстама промена супстанце подлежу, као и да се при променама укупна маса супстанци не мења
- ХЕ.1.1.4. зна да су чисте супстанце изграђене од атома, молекула и јона, и те честице међусобно разликује по наелектрисању и сложености грађе
- ХЕ.1.1.9. зна да загрева супстанцу на безбедан начин
- ХЕ.1.1.10. зна да измери масу, запремину и температуру супстанце
- ХЕ.1.6.1. уме да безбедно рукује основном опремом за експериментални рад и супстанцама
- ХЕ.1.6.2. уме да изведе експеримент према датом упутству

СРЕДЊИ НИВО

- ХЕ.2.6.1. уме да прикупи податке посматрањем и мерењем, и да при том користи одговарајуће инструменте

АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ

ОСНОВНИ НИВО

- ХЕ.1.1.1. зна да прави разлику између елемената, једињења и смеша из свакодневног живота, на основу њихове сложености
- ХЕ.1.1.2. зна о практичној примени елемената, једињења и смеша из сопственог окружења, на основу њихових својстава
- ХЕ.1.1.3. зна на основу којих својстава супстанце могу да се разликују, којим врстама промена супстанце подлежу, као и да се при променама укупна маса супстанци не мења
- ХЕ.1.1.11. зна да састави апаратуру и изведе поступак цеђења

ХЕ.1.1.12. зна да у једноставним огледима испита својства супстанци (агрегатно стање, мирис, боју, магнетна својства, растворљивост) као и да та својства опише

ХЕ.1.2.1. зна основна физичка и хемијска својства неметала и метала (агрегатно стање, проводљивост топлоте и електрицитета и реакцију са кисеоником)

СРЕДЊИ НИВО

ХЕ.2.1.2. зна значење термина: материја, хомогена смеша, хетерогена смеша, анализа и синтеза, неутрализација, супституција, адиција, анхидрид, изомер, изотоп

ХЕ.2.1.5. зна да изабере најпогоднији начин за повећање брзине растварања супстанце (повећањем температуре растварача, уситњавањем супстанце, мешањем)

ХЕ.2.1.7. зна да у огледима испитује својства супстанци и податке о супстанцама приказује табеларно или шематски

ХЕ.2.6.2. уме да табеларно и графички прикаже резултате посматрања или мерења

ХЕ.2.6.3. уме да изводи једноставна уопштавања и систематизацију резултата

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.1.1. разуме разлику између чистих супстанци (елемената и једињења) и смеша, на основу врста честица које их изграђују

ХЕ.3.1.2. разуме како је практична примена супстанци повезана са њиховим својствима

ХЕ.3.1.7. разуме да на основу својстава састојака смеше да изабере и изведе одговарајући поступак за њихово раздвајање

ХЕ.3.1.8. разуме да осмисли експериментални поступак према задатом циљу/проблему/питању за истраживање, да бележи и приказује резултате

МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.1.2. зна о практичној примени елемената, једињења и смеша из сопственог окружења, на основу њихових својстава

ХЕ.1.1.4. зна да су чисте супстанце изграђене од атома, молекула и јона, и те честице међусобно разликује по наелектрисању и сложености грађе

ХЕ.1.1.5. зна тип хемијске везе у молекулима елемената, ковалентним и јонским једињењима

ХЕ.1.1.6. зна квалитативно значење симбола најважнијих хемијских елемената, хемијских формула најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и квалитативно значење хемијских једначина реакција оксидације

ХЕ.1.2.1. зна основна физичка и хемијска својства неметала и метала (агрегатно стање, проводљивост топлоте и електрицитета и реакцију са кисеоником)

СРЕДЊИ НИВО

ХЕ.2.1.1. зна како тип хемијске везе одређује својства супстанци (температуре топљења и кључања, као и растворљивост супстанци)

ХЕ.2.1.4. зна да саставља формуле најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и једначине хемијских реакција неутрализације и супституције

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.1.1.разуме разлику између чистих супстанци (елемената и једињења) и смеша, на основу врста честица које их изграђују

ХЕ.3.1.3.разуме да су својства супстанци и промене којима подлежу условљене разликама на нивоу честица

ХЕ.3.1.4.разуме структуру атома, молекула и јона, које их елементарне честице изграђују и како од њиховог броја зависи наелектрисање атома, молекула и јона

ХЕ.3.2.1.разуме да су физичка и хемијска својства метала и неметала одређена структуром њихових атома/молекула

ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.1.7.зна шта су раствори, како настају и примере раствора у свакодневном животу

ХЕ.1.1.8.зна значење следећих термина: супстанца, смеша, раствор, растварање, елемент, једињење, атом, молекул, јон, ковалентна веза, јонска веза, оксидација, оксид, киселина, база, со, индикатор

СРЕДЊИ

НИВО

ХЕ.2.1.3.зна шта је засићен, незасићен и презасићен раствор

ХЕ.2.1.6. зна да промени концентрацију раствора додавањем растворене супстанце или растварача (разблаживање и концентровање)

ХЕ.2.1.8.зна да израчуна процентни састав једињења на основу формуле и масу реактанта и производа на основу хемијске једначине, то јест да покаже на основу израчунавања да се укупна маса супстанци не мења при хемијским реакцијама

ХЕ.2.1.9.зна да израчуна масу растворене супстанце и растварача, на основу процентног састава раствора и обрнуто

ХЕ.2.1.10.зна да направи раствор одређеног процентног састава

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.1.9.разуме да израчуна процентуалну заступљеност неке супстанце у смеси, да изводи стехиометријска израчунавања која обухватају реактант у вишку и однос масе и количине супстанце

ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.1.1.зна да прави разлику између елемената, једињења и смеша из свакодневног живота, на основу њихове сложености

ХЕ.1.1.3. зна на основу којих својстава супстанце могу да се разликују, којим врстама промена супстанце подлежу, као и да се при променама укупна маса супстанци не мења

ХЕ.1.1.6.зна квалитативно значење симбола најважнијих хемијских елемената, хемијских формула најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и квалитативно значење хемијских једначина реакција оксидације

СРЕДЊИ НИВО

ХЕ.2.1.4.зна да саставља формуле најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и једначине хемијских реакција неутрализације и супституције

ХЕ.2.1.8.зна да израчуна процентни састав једињења на основу формуле и масу

реактаната и производа на основу хемијске једначине, то јест да покаже на основу израчунавања да се укупна маса супстанци не мења при хемијским реакцијама
ХЕ.2.2.2.зна да пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.1.9.разуме да израчуна процентуалну заступљеност неке супстанце у смеси, да изводи стехиометријска израчунавања која обухватају реактант у вишку и однос масе и количине супстанце

ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.1.1.зна да прави разлику између елемената, једињења и смеша из свакодневног живота, на основу њихове сложености

ХЕ.1.1.3. зна на основу којих својстава супстанце могу да се разликују, којим врстама промена супстанце подлежу, као и да се при променама укупна маса супстанци не мења

ХЕ.1.1.6.зна квалитативно значење симбола најважнијих хемијских елемената, хемијских формула најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и квалитативно значење хемијских једначина реакција оксидације

СРЕДЊИ НИВО

ХЕ.2.1.4.зна да саставља формуле најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и једначине хемијских реакција неутрализације и супституције

ХЕ.2.1.8.зна да израчуна процентни састав једињења на основу формуле и масу реактаната и производа на основу хемијске једначине, то јест да покаже на основу израчунавања да се укупна маса супстанци не мења при хемијским реакцијама

ХЕ.2.2.2.зна да пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.1.9.разуме да израчуна процентуалну заступљеност неке супстанце у смеси, да изводи стехиометријска израчунавања која обухватају реактант у вишку и однос масе и количине супстанце

ВОДОНИК И КИСЕОНИК И ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА, СОЛИ

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.1.2. знао практичној примени елемената, једињења и смеша из сопственог окружења, на основу њихових својстава

ХЕ.1.2.1. зна основна физичка и хемијска својства неметала и метала (агрегатно стање, проводљивост топлоте и електрицитета и реакцију са кисеоником

ХЕ.1.6.1.уме да безбедно рукује основном опремом за експериментални рад и супстанцама

ХЕ.1.6.2.уме да изведе експеримент према датом упутств

СРЕДЊИ НИВО

ХЕ.2.2.2.зна да пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења

ХЕ.2.2.3.зна да експерименталним путем испита растворљивост и хемијску реакцију оксида са водом

ХЕ.2.6.3.уме да изводи једноставна уопштавања и систематизацију резултата

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.2.1. разуме да су физичка и хемијска својства метала и неметала одређена структуром њихових атома/молекула

ХЕ.3.2.2. разуме хемијска својства оксида (реакције са водом, киселинама, хидроксидима)

ХЕ.3.2.3. разуме да општа својства киселина зависе од њихове структуре (реакција са хидроксидима, металима, карбонатима, бикарбонатима и базним оксидима)

СОЛИ

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.2.4. зна да на основу формуле именује основне класе неорганских једињења

ХЕ.1.2.5. зна примере оксида, киселина, база и соли у свакодневном животу као и практичну примену ових једињења

ХЕ.1.2.6. зна основна физичка и хемијска својства оксида, киселина, база и соли

ХЕ.1.2.9. зна да испита растворљивост соли

ХЕ.1.2.10. зна да безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором

СРЕДЊИ НИВО

ХЕ.3.2.6. разуме да изведе реакцију неутрализације

ХЕ.2.2.1. зна да на основу назива оксида, киселина, база и соли састави формулу ових супстанци

ХЕ.2.2.2. зна да пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења

ХЕ.2.2.4. зна да испита најважнија хемијска својства киселина (реакција са карбонатима и металима)

ХЕ.2.6.2. уме да табеларно и графички прикаже резултате посматрања или мерења

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.2.5. разуме да физичка и хемијска својства соли зависе од њихове структуре

Активности ученика

- посматрање својстава супстанци и промена у огледу које наставник изводи
- анализирање резултата огледа и њихово повезивање са претходним експерименталним искуством и постојећим теоријским знањем
- формулисање претпоставки
- планирање и извођење огледа уз безбедно руковање лабораторијским прибором, посуђем и супстанцама и бележење резултата
- формулисање објашњења за правилности уочене међу прикупљеним подацима
- извођење закључака и дискутовање
- претраживање и коришћење различите литературе и Интернета ради прикупљања информација
- припремање извештаја о експерименталном раду и извештавање
- сређивање радног места
- прављење наставних средстава

- решавање рачунских задатака, при чему се израчунавања могу повезати са експерименталним радом, итд.

Активности наставника

Организује,осмишљава и реализује наставни процес.

Формулише циљеве часа и бира методе

Обезбеђује сваком ученику формирање хемијске писмености.

Припрема и изводи огледе

Омогућити ученицима разумевање како се применом научног метода долази до сазнања у хемији.

Прати постигнућа ученика на сваком часу

Оцењује и процењује постигнућа ученика

Партнер у педагошкој комуникацији

НАСТАВНЕ МЕТОДЕ

Класичне методе: Разни облици дијалога, текст методе (рад на тексту, рад са уџбеником), очигледна метода (илустративни и демонстративни радови) стваралачке методе и практични рад ученика ...,

Методe активног учења: вербално-смислено учење, учење путем открића, интерактивни (кооперативно) учење, учење путем решавање проблема (проблемска настава).

методe логичког закључивања

ОБЛИЦИ РАДА

- Мање је заступљен фронтални облик рада.
- Индивидуални облик рада, разни облици кооперативног рада (рад у мањим и већим групама, рад у паровима, ...)
- Комбиновани облик рада (комбинација ових облика рада.)

Остали облици рада

Допунска настава ће се организовати за оне ученике који у току редовне наставе хемије нису успешно савладали програмом предвиђени садржај из појединих тема.

Број ученика који ће бити обухваћени допунском наставом планира се на почетку школске године.

Часове реализује сам предметни наставник који је у обавези да сам процени којим ученицима је потребна допунска настава и сам организује рад са ученицима. Кроз овакву наставу школа отвара могућност да ученици са успехом савладају градиво које је предвиђено у редовној настави.

Циљ

- накнадно савладати онај део градива који није постигнут у редовној настави
- подстиче и развија код ученика логично мишљење, способност за добро расуђивање и закључивање

- да стекну основна знања о ковалентној и јонској вези

Задаци

- разликује атом, молекул, јон
- зна грађу атома
- повезује грађу атома према положају у ПСЕ
- дефинише хемијске реакције као хемијску промену
- да идентификује дате хемијске реакције

Садржај програма

- атом и структура атома
- јонска и ковалентна веза
- хемијске реакције и израчунавања

Начин остваривања програма

Ови садржаји могу да се објасне применом демонстративно-илустративним методама, применом методама експеримената уз коришћења лабораторијског прибора.

Активности би требало планирати према оперативним задацима, наведеним уз сваку тему, имајући у виду која знања и способности ученици треба да развију.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА – Хемија

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас	1
3	Атоми и хемијски елементи	1
4	Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења	2
5	Раствори – хомогене смеше	2
6	Хемијске реакције и израчунавања	3
УКУПНО		9

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Додатна настава

Циљ

Циљ **додатне наставе** хемије јесте проширивање и продубљивање знања ученика који су на редовним часовима показали висок ниво интересовања за хемију, лакоћу савладавања градива, затим развијање способности и вештина тих ученика, а самим тим још већу мотивисаност и такмичарски дух.

Задаци су:

- Разумевање значаја хемије у савременом животу
- Оспособљавање ученика за самосталан истраживачки рад и овладавање основним научним методама
- Разумевање квантитативног и квалитативног значења хемијских симбола, формула и једначина
- Развијање аналитичког и критичког мишљења
- Развијање експерименталних вештина за правилан и безбедан рад у лабораторији - Стварање ситуација у којима ће ученици примењивати теоријска знања и експериментално искуство у решавању проблема
- Омогућавање ученицима да на основу различитих израчунавања разумеју квантитативан аспект хемијских промена и практично га примењују

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА – Хемија

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Хемија као експериментална наука и хемија у свету око нас	1
3.	Атоми и хемијски елементи	1
4.	Молекули елемената и једињења, јони и јонска једињења	2
5.	Раствори - хомогене смеше	2
6.	Хемијске реакције и израчунавања	3
УКУПНО		9

Шта пратимо		Критеријуми оцењивања	Поступак	Инструменти оцењивања	Време
Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета	Пратимо: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака.	Оцену одличан (5) добија ученик који: поседује функционално знање које му омогућава да анализира, класификује, повезује, примени и изведе закључке; способан је да самостално изводи експерименте и безбедно рукује са лабораторијски прибором, посуђем и хемикалијама; показује иницијативу током наставе и самостално решава различите типове задатака.	Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника Усмено одговарање, свеска евиденције наставника Редовност доношења домаћег, свеска евиденције Писане провере, свеска евиденције Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције	Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5 Ко не зна одговор –	Свакодневно бележење током године
		Оцену врло добар (4) добија ученик који:	Сналажење на зидним сликама, шемама	Учесталост по месецима Свеобухватност одговора Хоризонтално и вертикално повезивање градива	Пресек стања по тромесечју По потреби, бар једном у полугодишту

		<p>познаје основне хемијске појмове и појаве, познаје и разликује узроке и последице неких хемијских појава, самостално изводи закључке; показује иницијативу за самосталан лабораторијски рад и изводи једноставније хемијске огледе. Оцену добар (3)</p>		<p>Прегледање домаћих у радним листовима</p>	<p>Свакодневно током године праћење/ пресек стања за тромесечје На крају наставне године</p>
--	--	---	--	--	--

добија ученик који:
разуме основне
хемијске појмове и
чињенице; повезује
наставно градиво; у
стању је самостално
да објасни значење
неких хемијских
појмова и промена; уз
подршку наставника
решава задатке.
Оцену **довољан (2)**
добија ученик који: уз
помоћ наставника
препознаје основне
хемијске појмове,
лабораторијски
прибор и посуђе.
Оцену **недовољан (1)**
добија ученик који: не
познаје основне
појмове нити показује
жељу за напретком.

Бодовање:
85- 100% -5
70 - 85% - 4
55 - 70% -3
40 - 55% -2
испод 40%-1

Сарадња у групи
(сви чланови су
укључени, сви
имају задато
забележено у
свескама...)
Степен знања
свих чланова
групе
Квалитативно и
квантитативно
процењивање
резултата рада
група (пано,
табела...)

Након сваке
Теме

По потреби

Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима

Одличан (5):
показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања.
Врлодобар(4):
показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања.
Добар(3):
показује делимични степен активности и ангажовања
Довољан(2):
показује мањи степен активности и ангажовања
Недовољан(1):
не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање

Вођење евиденције од стране наставника о:

-Броју јављања на часовима

-Броју успешности у групном раду, раду у пару

-Учешћу на такмичењима

-Несебичном пружању помоћи другим ученицима..

-Све што је рађено на часу налази се у свескама

-Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)

-Пресек стања по тромесечјима

НАПОМЕНА :
Садржаји за реализовање додатне наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању у предвиђеним програмским садржајима

- разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме);
- сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака;
- користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње;
- креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате;
- вреднује процес и резултате пројектних активности.

Садржај програма

1. ИКТ (10)

- Обележавање логичке структуре и генерисање прегледа садржаја текстуалног документа.
- Карактеристике рачунарске графике (пиксел, резолуција, RGB и CMYK модели боја, растерска и векторска графика).
- Рад у програму за растерску графику.
- Рад у програму за векторску графику.
- Израда гиф анимација.
- Коришћење алата за снимање екрана.

2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (4)

- URL, DNS, IP адреса
- Електронска пошта, креирање налога, слање и пријем поште.
- Електронска пошта (контакти, безбедност, нежељена пошта).
- Рад на дељеним документима текстуалним документима/презентацијам/упитницима...) у облаку.

3. РАЧУНАРСТВО (15)

- Основе изабраног програмског језика.
- Основне аритметичке операције.
- Уграђене функције.
- Ниске (стрингови).
- Структуре података.
- Гранање.
- Понављање.
- Основни алгоритми.

4. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК (7)

- Рад са изабраним текстуалним програмским језиком у области 2Д графике.
- Основне карактеристике изабране графичке библиотеке.
- Методе за исцртавање основних геометријских облика. Подешавање боја и положаја објеката.
- Примена петљи и случајно генерисаних вредности на исцртавање геометријских облика.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Наставну тему Информационо-комуникационе технологије започети радом на документу који представља својеврсну рекапитулацију онога што су ученици учили у претходна два разреда. Наставник припрема текстуални документ, даје инструкције о даљем раду и

локацији на којој је документ постављен. Ученици треба да пронађу и отворе овај документ у изабраном текст процесору ,да прочитају текст и логички га уреде, доделе му одговарајуће стилове, идеално до 3 нивоа дубине.

Наставник треба да представи технику израде прегледа садржаја текстуалног документа, а ученици да је примене на документу који су логички структурирали. На овај начин, ученици се осврћу на раније научно смислено користећи нову технику израде прегледа садржаја текстуалног документа.

У сегменту креирања и обраде дигиталне слике, ученицима треба објаснити карактеристике векторског и растерског представљања слике на рачунару. Представити *RGB* и *CMYK* палете боја, указати на везу избора палете у односу на намену: *RGB* – за приказивање на дигиталном уређају или на интернету, односно *CMYK* палете боја за припрему за штампање. - На овом месту погодно је увести и питање одговарајуће резолуције (квалитета) графичке датотеке у контексту конкретне потребе–штампање или коришћење на дигиталном уређају, односно постављање на интернет. Коментарисати количину меморијског простора који заузима иста дигитална слика припремљена за штампу и припремљена за приказивање на вебу или слање електронском поштом. Повезати са претрагом слика у оквиру интернет прегледача (претрага по „величини” слике). Објаснити појам битмапе и најчешће технике компресије података (компресија редуковањем величине, компресија без губитка података и компресија са губитком квалитета слике), без уласка у техничке детаље самих алгоритама компресије.

Наставити рад на креирању растерске графике у програму који су ученици користили у претходним разредима. Увести појам и сврху слојева.Објаснити да је у неким програмима за растерску графику текст векторски слој у растерској слици. Демонстрирати увећавање слова док је слој векторски. Трансформисати слој са текстом у растер и увећати га. Тражити од ученика да уоче разлике.Показатитехнике:додавањаибрисањаслоја,видљивости и сакривања слоја, подешавања провидности, закључавања слоја за измену и стапањаслојева.

Представити алате за селекцију и основне корекције дигиталних слика и фотографија као што су промена нивоа осветљености, контраста и обојености. Увести могућност примене *Филтера*. Издвојити филтере попут *Blur* (замућеност) и *Sharpen* (оштрина) и позвати ученике да осмисле ситуације у којима је пожељно користити један, односно други филтер (нпр. поштовање права приватности особа које сликамо...).

Показати основне геометријске трансформације над сликом (опсецање, ротирање, смицање и превртање слике у целини). Приказати могућности аутоматске обраде већег броја дигиталних слика (нпр. аутоматско смањење величине свих слика преузетих са дигиталног фото-апарата).

Упознати ученике са карактеристикама радног окружења одабраног програма (инсталираног локално на рачунару или у „облаку”) за креирање и обраду векторске графике. Посебну пажњу посветити: алатима за селекцију, пројектовању цртежа као и припреми за цртање.

Код цртања основних графичких елемената (дуж, изломљена линија, правоугаоник, квадрат, круг, елипса) објаснити принцип коришћења основних алата (означавање, брисање, копирање, груписање и разлагање, премештање, ротирање, симетрично пресликавање, поравнање).

Поновити поступак векторизације, применити га на изабрану растерску слику. У договору са наставником ликовне културе, креирати текстуалне задатке који ће навести ученике да трагају за уметником, пронађу описано дело и векторизују га.

Разговарати са ученицима о појму „покретна слика”. Нагласити да покрет заиста не постоји..Увести појам „фрејм” и дефинисати потребан број фрејмова који се смењују у једној секунди за стварање илузије непрекидног кретања.

Разговарати са ученицима о видео камери – да ли камера снима покрет или је у питању изузето брз фото-апарат. Упоредити традиционалан начин креирања анимираних слика са рачунарском анимацијом. У одабраном програму, демонстрирати поступак израде 2Д анимације. Представити катрактеристике формата слике gif. Објаснити поступак чувања и приказа анимација (није их могуће прегледати у традиционалним програмима за преглед слика). Демонстрирати њихово уграђивање у мултимедијалну презентацију.

У одабраном алату за израду 2Д анимација, на већ припремљеној групи слика сачуваној у gif формату, омогућити ученицима да направе анимирану слику.

Разговарати са ученицима о изворима информација које користе док уче. Поред уџбеника, охрабрити их да испричају лична искуства везана за интернет као извор информација, видео-туторијале, разговоре са одраслим особама. Утврдити каква су искуства ученика када је учење коришћењем видео-туторијала у питању (формално и неформално).

Коришћењем одабраног програма за снимање екрана демонстрирати снимање кратког видео-туторијала, приказати резултат ове активности и задати смернице за израду кратког видео-туторијала, који ученици треба самостално да сниме и сачувају (на пример: приказати поступак уметања прегледа садржаја у текстуални документ или креирања растерске или векторске слике). Уколико услови у учионици (шум, бука, слаба чујност) утичу на квалитет снимљеног звука, могуће је уз помоћ програма за обраду звука отклонити недостатке (на пример, преузети програм Audacity и приказати технике уклањања недостатака) или организовати снимање звука у бољим условима. Нагласити ученицима да звук може бити додат у видео-туторијал накнадно или чак замењен одговарајућим титлом.

Подсетити ученике на значење појмова који су у претходним разредима представљени скраћеницама *URL* и *IP* адреса, затим појмова клијент и сервер у мрежном окружењу, као и на значење појмова: *домен*, *назив интернет домена*, *веб-адреса* и њихову узајамну везу. Укратко представити значење појмова: *DNS сервис* (на пример *DNS – Domain Name System* – као базни интернет сервис, који омогућава превођење текстуалних у нумеричке ознаке и обратно) и *DNS сервер* (на пример *DNS Server* – уређај који омогућава да се за тражене услуге на одређеном интернет домену добију одговарајуће *IP* адресе неопходне за комуникацију и размену података у мрежи) и објаснити њихову улогу у комуникацији између клијента и сервера у мрежном окружењу (на пример у ком су односу *DNS сервис*, *URL* и *IP* адреса у оквиру веб сервиса (*World Wide Web*)).

Објаснити појам хипервезе (*hyperlink*) и хипертекста (*hypertext*).

Представити интернет сервис *електронска пошта (e-маил)*.

Објаснити значење појма адреса електронске поште, описати и по потреби демонстрирати поступак креирања налога за електронску пошту. Представити поступак креирања и форматирања електронске поште, поступак уметања прилога и хипервеза. Нагласити важност форме саме поруке, проверу правописа и садржаја поруке пре слања. Објаснити одељке који се односе на: наслов поруке, адресе примаоца (коме, копија, скривена копија). Објаснити зна- чење функција: *проследи*, *одговори* и *одговори свима* на већ примљену поруку, нагласити дејство сваке од њих. Представити организацију и начин складиштења порука за изабрани сервис у виду фасцикли (ако се ради о *Gmail*-у, напоменути да нема фасцикле, него ознаке – *лабеле*) у којима се чувају примљене поруке, посла- те поруке, недовршене, нежељена пошта, отпад, као и могућности

изабраног сервиса за електронску пошту за архивирање, означавање порука по важности и сл. Посебну пажњу посветити правилима која важе у писаној електронској комуникацији као и на важност заштите личних података и контаката, питања безбедности, начинима заштите од нежељене поште и уобичајених поступака које треба применити у те сврхе. Подсетити ученике на примере дељења садржаја који су описани и примењивани у претходним разредима и представити могућности које нуди рачунарство у облаку (*Cloud Computing*) путем дељеног диска за чување података, употребу апликација и алата доступних уз изабрани е-маил налог. Представити концепт рада изабраног дељеног диска (на пример: *OneDrive, Google Drive...*) за организацију података, демонстрирати рад у апликацијама и направити аналогију са офлајн апликацијама исте намене (процесор текста, програм за рад са слајдпрезентацијама...). Представити поступак дељења и подешавање опција дељења садржаја (на пример, путем линка на конкретне мејл адресе).

Описати и демонстрирати рад на дељеном тексту, презентацији или упитнику кроз активности на конкретном садржају. Указати на бројне предности и могуће недостатке сарадничког рада. Описати и приказати поступке рада на документу, преузимање и чување у одговарајућим форматима намењеним за даљи рад, штампање или друге потребе. Објаснити поступак креирања, додавања (отпремања са уређаја на дељени диск) и преузимања садржаја (са дељеног диска на уређај). Приликом представљања концепта приступа дељеним садржајима по нивоима (уређивање, преглед и коментарисање) указати на важност поштовања правила безбедности, заштите података и ауторских права, која чланови групе треба да усвоје током рада на заједничком документу.

Пре преласка на обраду нових тема обновити технике програмирања у текстуалном програмском језику у 6. разреду (**бар 4 школска часа**).

Укратко упознати ученике са библиотеком за 2Д графику која ће бити коришћена у настави и, ако је то потребно, са начином њене инсталације. Подцртати везу између програмирања графичких апликација и програма за векторску графику (сваки цртеж се састоји од скупа геометријских облика описаних својим нумеричким параметрима).

Описати основну структуру графичког програма и потрудити се да се током наставе та структура што мање варира. Уколико графичка библиотека захтева нетривијалан програмски код за иницијализацију и деиницијализацију, ученицима понудити готову мустру од које могу да крену програмирање својих апликација, са што мање когнитивног оптерећења у вези са техничким детаљима одабране графичке библиотеке и са централним фокусом на технике заједничке већини графичких библиотека.

Увести појам координатног система прозора, описати сличности и разлике у односу на традиционални координатни систем који се користи у математици. Увести начине задавања боја (именоване боје, боје задате помоћу три броја у RGB систему).

Објаснити и демонстрирати исцртавање следећих основних примитива: дуж, испуњен и уоквирен правоугаоник, круг и кружница.

Описати и демонстрирати поступак цртања сложенијих облика састављених од ових примитива (нпр. кућица, глава робота, чича Глиша, сладолед, ...).

Објаснити појмове апсолутне и релативне вредности координата. Описати и приказати поступак цртања помоћу задавања апсолутних вредности координата, али и помоћу задавања релативних координата у односу на неку истакнуту тачку и величине одређене у размери према некој датој мери (на пример нацртати чича Глишу, ако ми се центар главе налази у тачки чије су координате (x, y) и полупречник јој је r , при чему се величина и положај тела одређују у пропорцији са датим величинама). У корелацији са

наставом математике цртати облике са интересантним математичким својствима (нпр. једнакокракни и једнакокраки троугао, средња линија троугла, тежиште троугла, описана кружница око троугла, кругови који се додирују споља и изнутра, концентричне кружнице, цветови од шест кругова, итд.).

Могуће је ученицима приказати и увоз и пуштање звука коришћењем одабране библиотеке.

Оставити ученицима дозу креативне слободе приликом избора цртежа који се програмски генерише.

У циљу вежбања итерације и алгоритамског начина размишљања приказати ученицима низ задатака у којима се цртају правилни облици уз помоћ петљи (низ подједнако размакнутих концентричних кружница, низ подједнако размакнутих паралелних линија, низ кружница истог пречника које се додирују, градијент боја, итд.). Подцртати корелацију са појмом линеарне функције који се обрађује у математици.

Приказати генерисање насумичних бројева и употребу насумично генерисаних бројева на цртање насумично распоређених облика и насумични избор боја.

Приказати ученицима могућност употребе референтних приручника, туторијала, видео-туторијала и интернет форума у циљу налажења потребних информација о примени библиотечких функција, алгоритама и релевантних делова програмског кода

Пројектна настава у области Рачунарства је комплексан приступ настави и учењу који најчешће користи методе као што су проблемска настава и учење засновано на истрази (питањима). Проблемска настава поставља пред ученике стварни проблем из живота који треба истражити и за који треба предложити могућа решења. Све врсте реалних животних проблема могу бити повод за проблемску наставу. Пронађена решења се могу тестирати и о њима се може расправљати.

Истрагу можемо да дефинишемо као „потрагу за истином, информацијама или знањем”. Учење засновано на истрази почиње постављањем питања, наставља са истраживањем и завршава се проналажењем решења, доношењем разумних закључака, одговарајућих одлука, или применом нових знања или вештина.

Обе наставне методе се фокусирају на развијање вештина за решавања проблема, критичко мишљење и обраду информација. Оне дају најбоље резултате када су почетна питања/проблеми довољно отворени (одговор није могуће наћи једноставним укуцавањем у претраживач) и када ученици раде у малим тимовима или групама. Ове две методе су уско повезане и често се преклапају. Изузетно је важно имати на уму да у оба приступа нема нужно тачних и нетачних одговора. Свако решење може имати мане и вр лине, а ученици морају да их анализирају и процењују.

Наставни пројекат подразумева програмирање у текстуалном програмском језику или адаптацију унапред датог програма у циљу решавања пројектног задатка. За реализацију наставног пројекта могуће је користити рачунар или други програмабилни физички уређај.

Теме наставног пројекта треба осмислити тако да подржавају функционализацију знања ученика стечених учењем различитих предмета.

Могуће теме наставног пројекта:

– *Да ли живим здраво?* (Истраживање концепта „здрав начин живота”, утврђивање у којој мери лични начин живота ученика одговара овом концепту на основу података добијених програмирањем физичког уређаја да врши функцију бројача корака, креирањем програма за израчунавање индекса телесне масе...);

– *Дигитална башта* (Истраживање услова за узгој зачинског биља у затвореном простору, креирање дигитализоване баште – програмирање физичког уређаја да мери влажност земљишта и сигнализира да ли је заливање потребно или програмирање физичког уређаја да, на основу очитане влажности земљишта, покреће мотор који омогућава аутоматско заливање; програмирање физичког уређаја да мери ниво осветљености места на коме се башта налази и сигнализира да башту треба поставити на другоместо...);

– *Бицикл са сигнализацијом* (Истраживање концепта „безбедност у саобраћају” у контексту визуелне сигнализације, програмирање физичког уређаја да симулира рад мигаваца и других визуелних обележја бицикла);

– *Интерактивни албум*

Сви елементи пројектног задатка морају бити реални.

Напомена: На првом часу, заједно са ученицима, формирати листу критеријума на основу којих ће се процењивати квалитет решења проблемских задатака. На овај начин, ученицима ће бити потпуно јасно шта квалитетно решење подразумева. Листа мора бити свеобухватна – не сме да се односи само на квалитет креираних програма, већ и на квалитет представљања и образлагања предложених решења.

Корелација са другим предметима

Математика, енглески језик, физика. Битно је напоменути да постоји корелација са свим наставним предметима коју је најлакше остварити при изради пројеката. Са којим предметима ће бити остварена корелација преваходно зависи од теме и свеобухватности пројекта.

Литература

Информатика и рачунарство, уџбеник за 7. разред основне школе, Светлана Мандић, Клет, 2020.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Шта пратимо?

1) **Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа** у току савладавања програма предмета (процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама тестова; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака) и

2) **ангажовање ученика у настави** (процењују се: одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање, активно учествовање у настави, сарадњу са другима)

Критеријуми оцењивања

1) **према степену остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа:**

- ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда

постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5);

- ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар (4);
- ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3);
- ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и, добија оцену довољан (2);

2) према степену ангажовања ученика у настави:

- веома висок степен ангажовања ученика (5)
- висок степен ангажовања ученика (4)
- уз ангажовање ученика (3)
- ангажовање ученика (2)

Поступак оцењивања

- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника
- Усмено одговарање, свеска евиденције наставника
- Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције
- Рад у пару
- Сналажење у апликацијама програмима
- Вођење евиденције од стране наставника о: броју јављања на часовима броју успешности у групном раду, раду у пару, несобичном пружању помоћи другим ученицима...

Инструменти оцењивања

- Број јављања:
- За јављање +
- За јављање више пута ++
- За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5
- Ко не зна одговор –
- Свеобухватност одговора
- Сналажење у одговарајућим и намеским програмима и апликацијама
- За три неуражена онлајн домаћа задатка -1
- Бодовање:
- 35-49%-2
- 50-74%-3

- 75-89%-4
- 90-100%-5
- Прва три пара која ураде добијају +5
- Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)

Техника и технологија

Разред: седми

Годишњи фонд: 72

Недељни фонд: 2

Циљ

Циљ учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа преузимаљиво и иницијативно

Исходи

- повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада;
- повеже ергономију са здрављем и комфором људи при употреби техничких средстава;
- анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине;
- истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству;
- разликује врсте транспортних машина;
- повеже подсистеме код возила друског саобраћаја са њиховом улогом;
- провери техничку исправност бицикла;
- демонстрира поступке одржавања бицикла или mopеда;
- самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање;
- користи CAD технологију за креирање техничке документације;
- управља моделима користећи рачунар;
- објасни улогу основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја;
- аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи;
- идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене;
- користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења;
- врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду;
- објасни улогу одређених елемената машина и механизма на једноставном примеру;

- образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације производних процеса;
- објасни основе конструкције робота;
- класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом;
- самостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта;
- изради производ у складу са принципима безбедности на раду;
- тимски представи идеју, потупак израде и производ;
- креира рекламу за израђен производ;
- врши е-кореспонденцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје;
- процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл.)

ОБЛАСТ / ТЕМА

11. ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	6 часова
12. САОБРАЋАЈ	8 часова
13. ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	18 часова
14. РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	20 часова
15. КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	20 часова

Садржај програма

1. ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ

Појам, улога и развој машина и механизма.

Потрошња енергије у домаћинству и могућности уштеде.

Утицај дизајна и правилне употребе техничких средстава на здравље људи.

Зависност очувања животне средине од технологије.

2. САОБРАЋАЈ

Машине спољашњег и унутрашњег транспорта.

Подсистеми код возила друмског саобраћаја (погонски, преносни, управљачки, кочиони).

Исправан бицикл/мопед као битан предуслов безбедног учешћа у саобраћају.

Специфичности техничких цртежа у машинству.

Ортогонално и просторно приказивање предмета.

Коришћење функција и алата програма за CAD.

Основне компоненте ИКТ уређаја.

Управљање и контрола коришћењем рачунарске технике и интерфејса.

3. ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ

Приказ грађевинских објеката и техничко цртање у грађевинарству.

Техничко цртање помоћу рачунара.

Представљање идеја и решења уз коришћење дигиталних презентација

4. РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА

Рационално коришћење ресурса на Земљи и очување и заштита животне средине.
Материјали у машинству (пластика, метали, легуре и др.).
Мерење и контрола – појам и примена мерних средстава (мерила).
Технологија обраде материјала у машинству (обрада материјала са и без скидања струготине, савремене технологије обраде).
Елементи машина и механизма (елементи за везу, елементи за пренос снаге и кретања, специјални елементи).
Производне машине: врсте, принцип рада, појединачна и серијска производња.
Појам, врсте, намена и конструкција робота (механика, погон и управљање).
Погонске машине – мотори (хидраулични, пнеуматски, топлотни).
Моделовање погонских машина и/или школског мини робота

5. КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ

Проналажење информација, стварање идеје и дефинисање задатка.
Самосталн/тимски рад на пројекту.
Израда техничке документације изабраног модела ручно или уз помоћ рачунарских апликација.
Реализација пројекта – израда модела коришћењем алата и машина у складу са принципима безбедности на раду.
Представљање идеје, поступака израде и производа.
Процена сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума.
Употреба електронске кореспонденције са циљем унапређења производа.
Одређивање оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела.
Креирање рекламе за израђен производ

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Током остваривања програма примељиваће се високо образовне и мотивационе вредности активних и интерактивних (кооперативних) метода наставе/учења те кроз све програмске целине доследно осигураће се да најмање једна трећина наставе буде организована употребом ових метода.

У настави користиће се, најмање у трећини случајева, задаци који захтевају примену наученог у разумевању и решавању свакодневних проблемских ситуација препоручених од стране Министарства и Завода, а приликом оцењивања обезбедиће се да су ученици информисани о критеријумима на основу којих су оцењивани.

Животно и радно окружење

У области животно и радно окружење обрађују се садржаји који се односе на машинство као грану технике. Уз помоћ медија у најкраћим цртама, приказаће се историјски развој машинства и повезивање са побољшањем услова живљења .

Саобраћај

У односу на програм петог, шетог разреда, у области саобраћај садржај је проширен и односи се на саобраћајне објекте, њихову намену, функционисање и организацију саобраћаја. Посебно ће се обратити пажња да безбедност учесника у саобраћају зависи и од прописне инфраструктуре (опреме пута, обележавања и сигнализација, квалитет израде саобраћајних објеката) као и прилагођавања постојећим условима (брзина). Помоћу примера симулације, а који су доступни на Интернету, ученици биће уведени у ситуацију да препознају сигурносне ризике и предвиде опасне ситуације у саобраћају. Уз помоћ

мултимедијалних примера објасниће се како се управља саобраћајем коришћењем ИКТ и колико такво управљање утиче на безбедност путника и робе. Са аспекта безбедности учесника у саобраћају обратиће се пажња на учешће пешака и возача бицикла у јавном саобраћају. За реализацију ових садржаја користиће се мултимедије као и саобраћајни полигони практичног понашања у саобраћају у оквиру школе. Уместо правог полигона, користиће се двориште ради остваривања овог исхода.

Техничка и дигитална писменост

На почетку реализације области укратко ће се поновити која су знања и вештине из техничког цртања ученици усвојили у претходном разреду. Ученици ће бити оспособљени за рад у рачунарској апликацији за техничко цртање примереној њиховом узрасту и потребама уз коришћење ИКТ уређаја. Објасниће се правила и симболи који се користе у техничком цртању у области машинства. Приликом израде техничких цртежа на папиру и помоћу рачунара користиће се индивидуални облик рада. Ученици има да скицирају просторни изглед одређене машинске конструкције који им је познат. Представиће се могућност рада са једноставним рачунарским апликацијама за 3Д приказ машинских конструкција. Ученицима биће објашњен појам пресека коришћењем наставних помагала и рачунарске симулације. Ученици ће бити оспособљени да своја решења, скице машинских елемената и техничке цртеже самостално представљају током редовне наставе.

Ресурси и производња

Ово је сложена наставна област јер се у оквиру ње изучавају машинство, енергетика и екологија, надовезује се на знања које су ученици стекли о ресурсима у петом разреду. На почетку рада на овој области упознаће се ученици, на нивоу обавештености, са основном поделом машинских материјала (према пореклу и намени). Врсте, начин производње, основне карактеристике материјала и њихову примену биће објашњени на елементарном нивоу, без улажења у детаље. Ученицима се показују угледни примери појединих машинских материјала или своје предавање биће поткрепљено сликама, проспектима или мултимедијом. Ученици ће упознати начине обрада машинских материјала употребом ручних алата, вршиће мерења и контролу израђених машинских елемената. Уочиће намене машинских елемената, производних машина, роботике и погонских машина.

Конструкторско моделовање

Модули - реализација модула је заснована на примени конструкторских елемената и самосталној изради неких делова конструкције на основу пројекта. Ученици се могу одредити по сопственом избору за различите модуле: конструкција модела машина и механизма, интерфејс технологија, роботика, рад на рачунару и др. Реализацијом модула остварује се диференцијација и индивидуализација ученика према способностима, интересовању и полу. Ученици приступају реализацији модула израдом пројекта који садржи алгоритам од идеје до реализације. У изради техничке документације за пројекат користиће се једноставни бесплатни програми за техничко цртање.

Корелација са другим предметима

Информатика и рачунарство

Математика

Физика

Биологија

Ликовна култура

Географија

Уџбеник

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА за 7. разред основне школе, Издавачка кућа „**Klett**„ 2019.
Аутори Ненад Стаменовић и Алекса Вучићевић

Литература

- Правилник о наставном плану и програму за седми разред основног образовања и васпитања - Просветни гласник, 2019.
- Ивић И., Пешикан А., Антић С.: Активно учење, Београд, Министарство просвете и спорта РС, 2001
- Слободан Попов, Данило Гачић: Техничко образовање за седми разред основне школе, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства, 2007.
- Ненад Стаменић, Алекса Вучићевић Техничко и информатичко образовање за седми разред основне школе, Клетт 2017.
- Шира литература (приручници, часописи и листови за децу, енциклопедије...)
 - Интернет

Активности ученика

- Активно праћење наставног садржаја
 - Оспособљавање за приказ своје идеје скицом и техничким цртежом
 - Читање техничких машинских цртежа;
- Израда истих и целокупне техничке документације за пројекат;
- Израда модела;
- Коришћење рачунара и рад на рачунару по оперативном плану;
- Развијање осећаја за активан рад зависно од облика извођења наставе
- Стицање знања о техничким, машинским материјалима и технологијама
- Упозна и практично зна да користи мерне инструменте за мерење и контролу дужине, масе углова и момента силе;
- Да опажа и креативно даје решења конструкције, елемената за пренос снаге и кретања, механизма, примену код роботике;
- Употреба конструкторских елемената из комплета и на основу упутства (шема) практична израда модела
- Да правилно користи алат и примењује мере заштите на раду и мере очувања животне средине;

Активности наставника

- увођење ученика у свет технике и савремене технологије на занимљив и атрактиван начин, чиме се подстиче њихово интересовање за техничко стваралаштво
- омогућавање ученицима да исказују властите креативне способности, да траже и налазе сопствена техничка решења и да се доказују у раду
- обезбеђење ученицима да на најефикаснији начин стичу трајна и применљива научно - технолошка знања и да се навикавају на правилну примену техничких средстава и технолошких поступака
- неинсистирање на учењу и запамћивању података, мање значајних чињеница и сличних теоријских садржаја

-ради што успешније корелације одговарајућих наставних садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика стална сарадња са наставницима физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе и др.

-приликом конкретизације појединих садржаја програма, нарочито упознавања нових и савремених технологија, усклађивање са специфичностима средине и усклађивање са њеним потребама.

- наставни садржаје реализује као модуле активности, реализацијом пројекта кога израђује сваки ученик према личном опредељењу и избору. Пројекат треба да садржи идеју (намену, изглед), материјал (избор), скицу, технички цртеж, план редоследа и поступака обраде и потребног алата и прибора.

-организује и омогућује реализацију пројекта где се могу укључити и више ученика уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче..

- планира посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба приказује наставне филмове односно видео секвенце, као и мултимедијалне програме у којима је заступљена ова проблематика.

- ученицима не задаје домаће задатке, већ све садржаје програма - знање, умења и вештине омогућава да усвоје на часовима редовне наставе и коришћењем одобреног уџбеника и дидактичког материјала.

Упутство за дидактичко-методичко оставаривање

Опис постигнућа садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих

У опису ангажовања ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.

Препорука за даље напредовање садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд: 1

Циљ учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме, кроз практични рад оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа

Задаци

Задаци образовно- васповног рада у настави ликовне културе састоје се у:

- стварању разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе ликовне културе сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе предмета ликовна култура буду у пуној мери реализовани
- развијању ученикове способности за:
 - коришћење свих ликовних елемената
 - ликовни стваралачки рад
 - коришћење различитих материјала и медијума
 - усвајање естетских критеријума за креативно мишљење
- доживљавање ликовних уметничких дела у оквиру културне баштине за препознавање савремених кретања у уметности свог и другог народа
 - визуелну перцепцију и аперцепцију
 - критичко мишљење
 - оплемењивање животног радног простора
 - активно стваралачко деловање у културном и уметничком животу средине
 - активно естетско унапређивање своје околине и очување природе и баштине завичаја и домовине
 - неговање укупних људских достигнућа
 - будућа занимања, професионалну оријентацију
 - еманципацију личности ученика
 - културу рада.

Исходи – по завршеној теми ученици ће бити у стању да:

- користи традиционалне технике и одабрана савремена средства за ликовна истраживања;
- изражава, одабраним ликовним елементима, емоције, стање или имагинацију;
- обликује композиције примењујући основна знања о пропорцијама и перспективи;
- користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад;
- разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха;
- уважава себе и друге када снима, обрађује и дели дигиталне фотографије;
- учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности и/или уметност и технологију;

- прави, самостално или у тиму, презентације о одабраним темама повезујући кључне текстуалне податке и визуелне информације;
 - представи своје и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно;
 - предлаже идеје за уметничку рециклажу, хуманитарне акције кроз ликовно стваралаштво или обилазак места и установа културе;
- разматра своја интересовања и могућности у односу на занимања у визуелним уметностима.

Садржај програма

ПРОСТОР И КОМПОЗИЦИЈА (19)

Композиција. Боје и емоције, стилизација облика. Композиција линија, композиција боја, композиција облика. Равнотежа, контраст, понављање и степеновање облика, варијације. Орнамент и арабеска.

Пропорције. Пропорције главе и тела.

Перспектива. Колористичка, ваздушна, линеарна перспектива.

КОМУНИКАЦИЈА (13)

Теме. Историјска, религијска и митолошка тема. Оригинал, копија и плагијат.

Дигитална фотографија. Кадар, селфи и аутопортрет.

Анимација. Процес креирања, стори борд.

Сцена. Обједињавање покрета, игре и звука.

Презентације.

УМЕТНОСТ ОКО НАС (4)

Уметност и технологија. Уметничка занимања и производи. Савремена технологија и уметност.

Уметност око нас. Уметничка рециклажа, уметнички пројекти, хуманитарне акције...
Наслеђе.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

ПРОСТОР И КОМПОЗИЦИЈА

Наставник бира оне појмове и ликовне проблеме које ће ученици истраживати кроз стваралачки (ликовни) рад. Затим, планира теме и појмове које ученици могу да истраже сами (код куће), а према сопственим интересовањима.

Композиција

Када ученици сликају, наставник може да постави ликовни проблем који се односи на повезивање емоција и боја (изражавање сопственог расположења или планско коришћење боја да би се изазвале одређене емоције код посматрача). Ученици, ако желе, могу да одаберу и истраживачке теме везане за пигментну боју (на пример, по чему боје

добијају називе, занимљивости о производњи боје током историје, психолошко дејство боје, боје и амбалажа производа, комбиновање боја приликом уређења просторије и утисак који комбинација оставља на посматраче...). Одабрану тему могу да истраже тако што ће истраживати податке код куће и/или кроз ликовни рад на часу. Када је реч о стилизовању облика, предлог се односи на то да ученици науче како да максимално поједноставе сложени облик, да га кроз фазе, поступно, сведу на знак. Потребно је да уоче по чему је облик препознатљив, да разликују његову битну карактеристику од мање важних детаља. Затим, да испробају неке поступке који ће им помоћи да стилизују облик (брисање детаља сложеног цртежа белом бојом, свођење сложеног облика на геометријске фигуре, опцртавање контуре, цртање контуре, истицање/преувеличавање карактеристичног детаља...). Могу да ураде више нацрта на мањем формату папира. Касније, када буду стварали сложеније радове (на пример, портрет) могу да примењују поступак или поступке који им највише одговарају. Потребно је и да ученици разумеју разлику између тродимензионалног објекта и илузије тродимензионалности (која се постиже на дводимензионалној подлози традиционалним техникама или у апликативном програму). Ако процени да су ученици заинтересовани, наставник може да планира и креирање илузија (оп-арт или друге илузије), у супротном илузије могу да се планирају за осми разред.

Предвиђено је да се о принципима компоновања више учи у осмом разреду. У седмом разреду фокус је на оригиналности. Једнако је важно да, када наставник постави ликовни проблем, ученици плански примене онај принцип или принципе компоновања о којима су учили, као и да искуствено и спонтано откривају оне о којима нису учили. Наставник повезује одабране појмове и ликовне проблеме са другим одабраним садржајима. На пример, композиција боја може да се повеже са колористичком перспективом, бојом и емоцијама, наслеђем, одабраним принципом компоновања на коме ће бити фокус (на пример, равнотежа или доминанта)... Орнамент и арабеска могу да се повежу са ритмом, наслеђем, уметничким занимањима...

Цртежи и текстуре се креирају традиционалним техникама, на часу. Мобилни уређаји могу да се користе за истраживање линија тако што ће ученици прво обликовати жичану скулптуру, затим је осветлити мобилним уређајем тако да сенка пада на папир, оловком пратити траг бачене сенке, а затим довршити апстрактни цртеж комбинованом техником.

Пропорције

Наставник нуди само основне податке о пропорцијама људске главе и тела, ученици уче кроз практични рад (златни пресек и ергономија могу да се помену у осмом разреду). Када обликују фигуре од меког материјала, могу и да користе жичану конструкцију. Ако приказују фигуре и предмете у простору, потребно је да обрате пажњу на однос величина више облика (на пример, људска фигура-пас-зграда или бокал-сто-јабука...) и на положај облика.

Перспектива

Наставник може да покаже графички приказ/приказе тродимензионалног објекта у отвореном простору и да говори о стајалишту, односно месту са кога посматрамо објекат или призор, о линији хоризонта и тачки нестајања/недогледа (прво једној). Ученици могу прво да вежбају приказивање једноставних облика (коцка, квадар, слово) у перспективи,

на папиру мањег формата (могу да користе и папир на квадратиће). Међутим, треба имати у виду да се не ради о садржају из нацртне геометрије и пројектовања. Циљ је да ученици развијају визуелно мишљење и да примењују перспективу без мерења, без лењира, без помоћних линија... Најважније је да их наставник научи како да опажају. Наставник показује и очигледне примере перспективе у уметничким делима. Треба водити рачуна о томе да се учење одвија постепено. Перспектива ће се учити и у осмом разреду, па наставник не треба да покаже ученицима све врсте перспектива.

КОМУНИКАЦИЈА

У овој целини су груписани садржаји који се односе на комуникацију – тумачење садржаја и изражавање (визуелно, вербално, писано и невербално). Ученици треба да до краја седмог разреда науче како да кратко, афирмативно и аргументовано говоре о својим радовима, радовима својих вршњака и о наслеђу, а до краја осмог разреда како да на прихватљив начин изразе критику или неслагање. Одабрани појмови/теме се повезују са одговарајућим појмовима других целина.

Садржај уметничког дела

Теме и мотиви које су ученици постепено упознавали претходних година (пејзаж, портрет, аутопортрет, мртва природа...) могу, према процени наставника, да се систематизују пре него што се покажу примери историјских, религијских и митолошких композиција. У разговору је неопходно повезати појмове/теме са садашњим временом и искуством ученика. Ученици се, постепено, уводе у разговор о намери уметника, о значају и утицају одабраних уметника и уметничких остварења у прошлости и данас, почев од примера из националног наслеђа. Ученици треба да разумеју и чему служе копије уметничких дела, шта је плагијат и какав је однос друштва (и закона) према плагирању, шта је оригиналност и због чега је важна. Када ученици обликују ликовне радове, фокус је на изражавању емоција, стања и/или имагинације.

Дигитална фотографија

О фотографији и филму ће се више учити у осмом разреду, а у седмом разреду је предвиђено да се ученици кроз практични рад и мотив близак њиховом искуству постепено уводе у начин комуницирања фотографијом. Елементарне податке о организацији композиције и основну терминологију потребно је повезати са одговарајућим садржајима прве целине и обезбедити да ученици прво изграде неопходну основу да би могли да се фокусирају на комуникацију – изражавање емоција, стања, порука... и утисак који фотографија оставља на посматрача. Разговор може да почне поређењем аутопортрета урађених традиционалним техникама, процењивањем како је уметник намеравао да се представи. У практичном раду, предлог је да ученици уче како да ураде занимљив селфи примењујући основна знања о кадрирању, а без обраде у фото едиторима. Важно је и да науче како да направе избор, односно да се фокусирају на то да ли су успешно приказали оно што је договорено, уместо на то да ли су „лепо испали“. Уколико немају сви ученици фото апарате/мобилне уређаје, наставник планира рад у групи и коришћење школског фото апарата. Фотографије могу да се користе на часу за анализу, али се не излажу/објављују без дозволе ученика и родитеља/старатеља. Потребно је упозорити ученике да не фотографишу једни друге, мењају и објављују те фотографије без знања и дозволе.

Анимација

Предложени садржаји се односе на кратко упознавање ученика са начином креирања анимираних остварења. Довољно је рећи да је креирање анимације сложени посао који подразумева планирање, продукцију и продају. У току продукције (израде) анимације припрема се књига снимања и стори борд (често и аниматик). Наставник кратко објашњава функцију стори борда и истиче да се стори борд битно разликује од стрипа који је целовито остварење (о стрипу ће се више учити у осмом разреду). Ученици могу да скицирају на часу стори борд користећи традиционалну цртачку технику. Циљ је да ученици сазнају да у креирању појединих уметничких остварења учествује више тимова који међусобно сарађују, да се рад на таквим делима унапред планира, да се идеје разрађују на различите начине и да науче како да скицирају своју замисао у форми стори борда. Они ученици који су заинтересовани за индивидуални пројекат (домаћи рад) могу да ураде и дизајн карактера (изглед и особине јунака), затим причу или синопсис који су сами осмислили (индивидуални пројекат који се планира у договору са наставником Српског језика и књижевности), или могу да анимирају лик који су осмислили (индивидуални пројекат који се планира у договору са наставником Информатике и рачунарства).

Сцена

Предложени садржај се односи на обједињене уметности. Овај садржај се до сада у пракси реализовао различито. Предлог је да наставник прво покаже одабрана уметничка остварења (мултимедијално позориште, интерактивно позориште, сценски дизајн...), а затим да заједно са ученицима договори активност у којој ће сви ученици учествовати према својим афинитетима и способностима.

Презентације

Ученици треба да почну да уче како да из текста издвоје најбитније садржаје, највише десет теза (број теза је потребно постепено смањивати). Када раде дигиталну презентацију, наставник треба да поставља јасне захтеве. На пример, да презентација нема више од седам слајдова, да су текст и слика у равнотежи, да контраст између боје подлоге и боје слова не замара очи... Затим, да су визуелне информације релевантне. Такође, потребно је разговарати о томе коме је презентација намењена и како држи пажњу публици. Потребно је водити рачуна о постепеном повећавању захтева (презентације ће се радити и у осмом разреду).

УМЕТНОСТ ОКО НАС

У овој целини су груписани садржаји који се односе на укључивање ученика у културне и уметничке активности у заједници и на развијање позитивних ставова према наслеђу свог и других народа.

Уметност и технологија

До краја седмог разреда ученици треба да упознају сва уметничка занимања за која се могу оспособити у средњим уметничким школама (остала занимања су предвиђена за осми разред). Ученици треба да размотре своја интересовања и могућности и да на време почну са припремањем за пријемни испит, уколико планирају да упишу уметничку школу.

Циљ разговора о новој технологији је да се ученици упознају са технологијом која се тренутно користи и да размотре на који начин технологија утиче на рад уметника. Наставник нуди минимум података, само онолико колико је потребно да се објасне основни појмови. На пример, израз „виртуелна реалност“ (VR) се односи на симулације облика и простора које су створене различитим технологијама (израз се не везује за традиционалне ликовне технике). Компјутерски генерисане слике (CGI) се користе у филму, анимираном филму, рекламама, игрицама. Апликативни програми омогућавају вајарима да за краће време обликују скулптуре, које остају као трајни записи, а не морају да се изведу у материјалу. Холограми су слике направљене помоћу ласерске технологије. У овом тренутку, 7D облици су холограми у реалном простору које видимо и без специјалних наочара. Јапански научници су произвели холограм који можемо и да додирнемо. Дигиталном оловком „Phree“ могуће је цртати скоро на свакој површини. Осим за фотографисање, дрoнови могу да се користе и за сликање. 3D штампа омогућава да се за кратко време „одштампа“ било шта: кућа, аутомобил, вештачки органи, скулптуре... Познате дизајнерске куће (Levi's, Nike, Ralph Lauren...) сарађују са великим корпорацијама које производе рачунаре и електронику, као што је Мајкрософт. Неким уметничким дисциплинама нова технологија пружа више могућности, док друге ограничава. Наставник планира како ће подстаћи ученике да развијају ставове.

Уметност око нас

Први предлог се односи на развијање позитивних ставова према себи, другима и друштву у целини, а кроз ангажовање у ликовном раду за хуманитарне активности, у уметничким пројектима (рециклажа), у програмима у музејима, у културно-уметничким манифестацијама у свом месту. Уколико нема могућности да се ученици непосредно укључе у културно уметнички живот заједнице, могу да смишљају и предлажу пројекте, да се повежу са музејима путем видео конференције, да користе предности дигитализованог наслеђа.

Наставник прави избор садржаја из националног наслеђа. Имајући у виду фонд часова, одабрани садржаји се могу користити као пример за ликовне проблеме који се истражују, као подстицај (мотивација) за стварање, као истраживачке теме (креирање презентација), могу се реализовати у корелацији са другим програмима, у интегрисаној тематској настави. Наставник објашњава и зашто су одабрани примери значајно наслеђе, зашто су важни за развој културног туризма и на који начин су повезани са животом ученика. Препорука је да школа у току године најмање једном реализује учење у сарадњи са установом културе, по могућности у самој установи културе. Садржаји који се односе на промоцију наслеђа и на установе за заштиту наслеђа предвиђени су за осми разред.

Корелација са другим предметима

Сви предмети

Уџбеници

- Ликовна култура за 7. разред основне школе
Аутор: Сања Филиповић
Издавачка кућа Клетт 2019.

Литература

- Енциклопедије ликовних уметности

Образовни стандарди за ликовну културу за седми разред

1. Основни ниво:

1.1. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности

ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове

ЛК.1.1.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.2. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.1.2.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.3. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода

ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)

ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)

ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном живот

*Стандарди ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

2. Средњи ниво:

1.1. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности

ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

1.2. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт

ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

1.3. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст

*Стандарди ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

3.Напредни ниво:

1.1. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности

ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

1.2. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат

ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других

ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других

1.3. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)

ЛК.3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности

ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности

ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота

*Стандарди ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

Активности ученика:

- Да стичу знања из области ликовне културе и савладају технолошке поступке ликовног рада у оквиру одређених средстава;
- Да упознају законитости и елементе ликовног језика;
- Да се изражавају у оквиру ликовних активности и остварују резултате;
- Да путем основних садржаја и методичких облика обогате естетско искуство;
- Формирање позитивних навика и јачање ликовних способности.
- у складу са индивидуалним способностима буде слободан у избору дидактичке припреме.

Активности наставника:

- Да се утврде задаци на сваком часу који би најпотпуније развијали све ликовне способности ученика;
- Да се развија способност за стварање;
- Оспособљеност примања;
- Способност поступања;
- Оспособљеност за одређени ниво разумевања.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Наставник у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (припремљен је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор; потписује радове; чува радове у мапи...);
- однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност; поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман је да испроба своје способности у новим активностима...);
- однос према другима (довршава рад у договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман је да помогне и да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, доживљавања, опажања, изражавања...);
- разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...);
- повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...);
- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...);

- организација композиције (у складу са својом идејом примењује одговарајуће принципе компоновања, знања о простору, перспективи, пропорцијама, правцу, смеру...);
- вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...);
- употреба техника и средстава (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала; користи дигиталну технологију као помоћно средство у раду; обликује рад у одабраном апликативном програму).

Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка.

Самопроцена радова је вербална и писана. Најефикаснија је метода 3, 2, 1. Ученик сам припрема листић на коме уписује име, презиме, датум и назив рада. Затим кратко наводи: 3 ствари које сам научио на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио, 1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио. Када се разговара о ликовним делима, ученик пише: 3 речи којима бих описао дело, 2 ствари које ми се највише допадају на делу, 1 ствар коју не разумем. Када се разговара о уметнику: 3 ствари због којих је уметник значајан, 2 дела која ми се највише свиђају, 1 питање које бих поставио уметнику. Када се ученик ликовно изражава: 3 ствари о којима сам размишљао током рада, 2 ствари које ми се свиђају на мом раду, 1 ствар коју бих променио. Или: 3 речи којима бих описао свој рад, 2 разлога због којих је мој рад оригиналан, 1 ствар коју бих урадио другачије. Важно је да ученик не наводи више од једне нејасноће или грешке, ни у случају када му ништа није јасно или сматра да је рад упропашћен. Издавање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученика да идентификује најважнији пропуст и да се фокусира на његово уклањање или да дође до бољих идеја. Ученике је потребно навикавати да листиће попуњавају брзо. Понекад је најважније оно чега се првог сете. Наставник може да прилагођава методу у складу са типом активности/задатка или да осмисли другачије чек-листе.

ЛИКОВНА СЕКЦИЈА
Глобални план рада ликовне секције

Редни број теме	Назив наставне теме	Број часова по теми	
I	Дечја недеља	3	Укупно 18
II	Новогодишњи цртежи	2	
III	Свети Сава	4	
IV	8. март	2	
V	Дан школе	2	
VI	Ускршња изложба	2	
VII	Ликовно-калиграфски конкурс „VII Дани Николе Тесле“	4	

Оперативни план рада ликовне секције (сви разреди)

Редни број наставне теме	Месе ц рада	Редни број часа	Наставна јединица	Тип часа	Облици рада	Наставне методе
I Дечја недеља	IX	1.	Формирање ликовне секције	Радионица	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербална
I Дечја недеља	IX	2.	Припреме за реализацију Програма поводом Дечје недеље	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
I Дечја недеља	X	3.	Поставка цртежа у Холу школе поводом Дечје недеље	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
II Новогодишњи цртежи	XII	4.	Израда новогодишњих цртежа	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
II Новогодишњи цртежи	XII	5.	Поставка новогодишњих цртежа у Холу школе	Вежбање Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	XII	6.	Припрема за ликовни конкурс у организацији Градске Библиотеке	Обрада Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	I	7.	Израда ликовних радова на тему Свети Сава	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	I	8.	Одабир ликовних радова на тему Свети Сава	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

				Утврђивање		
III Свети Сава	I	9.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом школске славе Свети Сава	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
IV 8. март	II	10.	Израда ликовних радова поводом 8. марта	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
IV 8. март	III	11.	Поставка дечјих радова у Холу школе поводом 8. марта	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
V Дан школе	III	12.	Одабир радова за изложбу поводом Дана школе	Практичан рад Радионица	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
V Дан школе	III	13.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом обележавања 133. година постојања школе	Утврђивање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VI Ускршња изложба	IV	14.	Припрема за Ускршњу изложбу	Обрада Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VI Ускршња изложба	IV	15.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом Ускрса	Практичан рад Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VII Ликовно-калиграфски конкурс „Дани Николе Тесле“	V	16.	Упознавање са ликовно-калиграфским конкурсом „Дани Николе Тесле“	Обрада	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

VII	V	17.	Разрада подтема за ликовни конкурс „Дани Николе Тесле“	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VII Ликовно-калиграфски конкурс „Дани Николе Тесле“	V	18.	Естетска анализа и одабир радова за ликовни конкурс „Дани Николе Тесле“	Утврђивање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

РЕДОСЛЕД ПРИ ИЗРАДИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Разред : 7 (седми) – предмет: Музичка култура

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

Циљ: Циљ наставе музичке културе јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну уметничку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да

- упознају музичке културе путем обраде тема повезаних са музиком различитих епоха;
- развију музикалност и креативност;
- негују смисао за заједничко и индивидуално музицирање у свим облицима васпитно-образовног рада са ученицима.

Задаци: Задаци наставе музичке културе су следећи:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе музичке културе сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе музичке културе буду у пуној мери реализовани;
- стицање знања о музици различитих епоха;
- стицање знања о музици различитих епоха;
- развијање способности извођења музике (певање/свирање);
- развијање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музике;
- подстицање креативности у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике);
- даље упознавање изражајних средстава музичке уметности;
- оформити и неговати рад школског ансамбла.

Оперативни задаци

Ученик уме да:

- препозна основне елементе музичке писмености - опише основне карактеристике;
- музичких инструмената;

- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Ученик уме да анализира повезаност:

- музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком;
- изражајности (нпр. брз темпо са живахним карактером);
- структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми);
- облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Ученик:

- зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;
- разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;
- критички и аргументовано образлаже свој суд;
- уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

Ученици умеју да:

- препознају теме из познатих композиција домаћих и страних аутора;
- упознају музику различитих жанрова;
- буду ангажовани у свим музичким активностима и сами стварају музику;
- активно учествују у припремању програма за такмичења и јавне наступе;
- стечена стваралачка искуства и искуства у слушању музике користе за процену својих и других музичких дела.

Исходи: У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да:

- наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму;
- разликује музичке форме барока и класицизма;
- идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма;
- идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба;
- изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи;

- примењује правилну технику певања;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.
- развије координацију и моторику кроз свирање и покрет;
- изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);
- наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период барока и класицизма;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у бароку и класицизму;
- разликује музичке форме барока и класицизма;
- идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника барока и класицизма;
- развија естетска мерила слушањем вредних дела европске музичке баштине;
- идентификује елементе музике барока и класицизма као инспирацију у музици савременог доба;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.
- наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период класицизма;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у класицизму;
- разликује музичке форме класицизма;
- идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника опере и вокално-инструменталне музике класицизма;
- развија естетска мерила слушањем вредних дела европске музичке баштине;
- идентификује елементе музике класицизма као инспирацију у музици савременог доба;
- класификује инструменте по начину настанка звука;
- опише основне карактеристике инструмената с жицама;
- опише основне карактеристике гудачких инструмената;
- опише основне карактеристике виолине;
- користи могућности ИКТ-а у примени знања о музичким инструментима (коришћење доступних апликација);
- развије координацију и моторику кроз свирање и покрет;
- наведе изражајна средстава српске црквене музике;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва тога доба;
- разликује музичке форме;
- идентификује репрезентативне музичке примере српске црквене музике;
- развија естетска мерила слушањем вредних дела домаће музичке баштине;
- класификује инструменте по начину настанка звука;
- опише основне карактеристике српских народних музичких инструмената;
- опише основне карактеристике српских народних музичких инструмената;

Садржај програма:

Упознавање музике различитих епоха и извођење музике:

Човек и музика (2) – поглавље у којем ученици могу да сазнају шта је то што ствара буку и како да се заштите од ње. Такође, научиће да брину о свом гласу уколико желе да се посвете певању. Научиће да препознају певачке гласове, шта је то вишегласје, да препознају различите певачке технике у зависности од музичог жанра. Истраживаће како су се некада штампале ноте, а како сада.

Певањем и свирањем упознајемо музику (17) – у овом поглављу ученици ће изводити бројне народне, староградске и уметничке песме путем певања и свирања. Научиће да стварају музику, креирају ритмичку или мелодијску пратњу песмама, покрет уз плес или чак да анализирају слушана дела, а касније да изразе свој став. Бонтон је саставни део музике и као такав је пронашао своје место у овом поглављу.

Барок (10) - Развој инструмената (породица виолина, породице дрвених и лимених дувачких инструмената, инструменти с диркама). Рођење опере. Клаудио Монтеверди. Облици вокално-инструменталне музике (ораторијум, кантата, пасија). Инструментална музика: солистичко, камерно и оркестарско музицирање. Облици: свита, концерт, фуга. Антонио Вивалди, Јохан Себастијан Бах и Георг Фридрих Хендл.

Слушање и извођење једноставних музичких примера. Примери двогласног извођења.

Класицизам - Појам сонате и симфоније. Жанрови класичне музике: опера, црквени жанрови, симфонијска, концертантна, камерна (посебно гудачки квартет), солистичка музика. Клавир. Јозеф Хајдн, Волфганг Амадеус Моцарт и Лудвиг ван Бетовен.

Слушање и извођење једноставних музичких примера.

Музика на тлу Србије - Праисторијска налазишта и антички споменици на тлу Србије. Народна музика и обичаји. Развој црквене музике од ХИИ до ХВИИИ века (утицаји византијске музике и стварање српске црквене музике, духовни центри у турском периоду, развој музике после Велике сеобе).

Основе музичке писмености - Обнављање и обрада нових појмова из музичке писмености: мелодијски мол, акорди на главним ступњевима (на примеру Це-дура), каденца, мешовити тактови.

Музички инструменти (7) – поглавље открива које све врсте жичаних инструмената постоје и како се добија звук на њима. Како препознати звук ових инструмената? Који су инструменти њихови претходници? Како се жичани инструменти користе у савременом животу? Српски народни музички инструменти.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:

Музичка култура у основној школи је предмет који пре свега има важну улогу у формирању младе личности, а поред развијања интересовања за музичку уметност и формирање осећаја за лепо, развија критичко мишљење и социјализује младо биће и уводи га у стваралаштво у разним гранама уметности.

Садржаји наставе *музичке културе* ученицима пружају знања и информације из области музичке уметности, које су неопходне за даље разумевање, доживљавање, праћење и процењивање основних музичких вредности. Они код ученика треба да развију естетски доживљај, машту, вештине, навике и стваралачки импулс. У основној школи *музичка култура* је у спрези са осталим основнообразовним предметима, утиче на свестрани развој личности детета и представља једну од незаобилазних дисциплина. Настава *музичке културе* развија позитиван однос младе особе према музици као уметности и њеном значају у свакодневном животу.

Предмет *Музичка култура* указује на стално прожимање свих области и тематских јединица предвиђених програмом наставе и учења. Музику треба повезивати са догађајима из свакодневног живота ученика јер ће је на тај начин брже заволети и усвојити нова сазнања. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче мисаону активност. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче мисаону активност, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, представља одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Садржаји предмета *Музичка култура* остварују се кроз следеће области:

- Човек и музика
- Певањем и свирањем упознајемо музику
- Барок, класицизам, развој српске црквене музике
- Музички инструменти

Настава усмерена на остваривање исхода даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање (певање и свирање) ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. Основни методски приступ се темељи на звучном утиску, по принципу *од звука ка нотној слици и тумачењу*.

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Упућивање ученика да приступају и користе информације (интернет, књиге...), да међусобно сарађују кроз свирање или аналитичку комуникацију требало да буде основни принцип у остваривању наставе, док би сам час требало да буде доживљај за ученике. У настави важан део заузима хигијена певања, као и негативан утицај гласне музике на здравље, тако да са ученицима треба разговарати, и учити их да сами препознају, а потом и спроводе ове наводе у континуитету. Упозорења да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма, треба да се спроводе у континуитету. Важно је стално указивати на позитиван ефекат музике, у смислу опуштања, подизања пажње, емоционалних и физичких одговора, когнитивне стимулације и развијања меморије.

Још један сегмент је важан за активан процес рада на часу, а то је упућивање ученика на правила понашања при слушању и извођењу музике. Наставник ствара атмосферу часа и упућује ученика на музичку културу понашања, а касније такав модел понашања ученик спроводи и на концертима и различитим музичким приликама.

Програм наставе и учења омогућава да се, поред наведених композиција за слушање и извођење, могу користити и композиције које нису наведене, односно, наставник има могућност да максимално до 30%, по слободном избору, одабере композиције за слушање и извођење водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим могућностима и интересовањима, естетским захтевима, исходима и локалитету на коме се налази школа. Однос између понуђених композиција и примера из друге литературе треба да буде најмање 70% у корист понуђених. Из поменутог разлога, у програму наставе и учења се налази већи избор наставног материјала (за слушање и извођење) у односу на годишњи фонд часова предмета Музичка култура.

ДИДАКТИЧКИ ПРИНЦИПИ И ЊИХОВА ПРИМЕНА У НАСТАВИ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Обзиром да наставници имају могућност бирања садржаја помоћу којих ће стићи до исхода у настави *музичке културе*, потребно је да се приликом одабира руководе дефинисаним дидактичким принципима како би успешно остварили постављене циљеве.

11. Принцип очигледности и апстрактности

Овај принцип подразумева усвајање чињеница перцепцијом неког звучног феномена помоћу чула слуха, вида и осећаја за ритам. Пажња ученика је интензивнија, развија се интересовање, дубљи емоционални доживљај и трајније памћење демонстрираних појава.

12. Принцип примерености узрасту ученика

Овај принцип се у настави остварује прилагођавањем и одабиром наставних садржаја који ће одговарати узрасту као и психо физичком развоју ученика. Сви садржаји се прилагођавају не само узрасту него и сваком ученику понаособ, јер се музичке способности развијају индивидуално.

13. Принцип свесне активности ученика

Ученици треба да буду активни у процесу усвајања знања. Активирају се кроз разне облике ангажованости: активно слушање, певање и мисаоно укључивање. Оно што желимо да ученици усвоје потребно је понављати и вежбати, због чега наставни поступци морају бити усмерени на максималну активност ученика.

14. Принцип систематичности и поступности

Одвија се на основу познатих дидактичких правила:

- од ближег ка даљем,
- од једноставнијег ка сложенијем,
- од лакшег ка тежем,
- од познатог ка непознатом.

15. Принцип доживљаја

Доживљаји могу бити спонтани или изазвани и представљају емоционално активирање ученика. Да бисмо ученике емоционално активирали потребно је да прво слушају (перцепција), затим мисле (интелект) и на крају певају (репродукција).

Корелација са другим предметима:

Физика, Енглески језик, Историја, Физичко васпитање, Српски језик, Техника и технологија, Ликовна култура, Биологија, Традиција, Верска настава, Географија.

Литература:

Уџбеници:

Литература за предмет музичка култура је веома разнолика. Њу чине стручне књиге, стручни часописи и остали стручни материјали. Литературу можемо поделити на стручну литературу за наставнике и литературу за ученике.

У својој пракси ученици треба да користе уџбеник и свеску, приложене CD-ове издавачке куће “Нови Логос”. Уџбеник је осмишљен тако да кроз креативан процес учења, ученици на лак начин долазе до сазнања о свету око себе, уче да опажају, критички размишљају и закључују, те стичу трајна и употребљива знања. Текст уџбеника је писан на ученицима разумљив и једноставан начин, примерен узрасту коме је намењен.

Уџбеник прате два ЦД-а са музичким примерима за све наставне јединице. Њихова улога је да звучно допуне стечено знање и да наставницима олакшају рад на часу музичке културе наснимљеним инструменталима песама. Примери су пажљиво изабрани како би се пређена методска јединица лако препознала у звуку. ЦД-ови садрже музичке примере који до сада нису били уобичајени део музичке наставе, што ову колекцију чини јединственом и посебно занимљивом.

Од остале литературе за наставнике навешћемо стручне књиге, као и књиге о музици и музичарима, инструментима музичким играма и бројним другим разноврсним темама везаним за музику које се могу наћи по књижарама или библиотекама, а чији разноврсни садржаји могу помоћи наставницима и ученицима да продубе знања из овог предмета.

ЛИТЕРАТУРА:

Alberti, Lučano: *Muzika kroz vekove*, Vuk Karadžić, Beograd, 1972.

Andreis, Josip: *Historija muzike*, Školska knjiga, Zagreb, 1966.

Бингулац, Петар: *Наниси о музици*, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1988.

Васиљевић, Зорислава: *Методика музичке писмености*, Завод за уџбенике, Београд, 2006.

Грба, Недељко: *Бисери оперске ризнице*, Београдска књига, 2002.

Деспић Дејан: *Теорија музике*, ЗУНС Београд, 1997.

Erman, Adolf: *Life in Ancient Egypt*, Macmillan and Co., London, 1994.

Играј, играј, играј, Зборник радова Четрнаестог педагошког форума сценских уметности, Факултет музичке уметности, 2012.

Историја српске музике, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Ивановић, Нада: *Методика општег музичког образовања за основну школу*, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Massey, Reginald; Massey, Jamila: *The Music Of India*, D. K. Fine Art Press Pvt. Ltd, London, 1993.

Музика, илустрована енциклопедија, ЈПЗ Земун, Београд, 2006.

Muzička enciklopedija, I–III, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1971.

Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 7*, уџбеник музичке културе за 7. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2009.

Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 6*, уџбеник

музичке културе за 6. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2010.
Pogue, David; Speck, Scott: *Klasična muzika za neupućene*, Mikro knjiga, Београд, 2000.
Радовић, Бранка: *Мала историја музике*, Савез друштва музичких и балетских педагога Србије, 1992.
Roger Kamien: *Music An Appreciation*, Mc Graw-Hill, New York, 1976.
Savage, Roger: *Incidental music*, *Grove Music Online*, Oxford Music Online, London, 2012.
Тајчевић Марко: *Основна теорија музике*, Просвета, Београд, 1981.
Colles, Henry Cope (1978): *The Growth of Music: A Study in Musical History*, 4th ed., Oxford University Press London; New York, 1913.
700 година класичне музике, Младинска књига, Београд, 2011.
www.allmusic.com
www.bbc.co.uk/a-z/
www.namejet.com/Pages/Auctions/BackorderDetails.aspx?domainname=music-web.org
www.naxos.com/education/glossary.asp

Стандарди:

1. ЧОВЕК И МУЗИКА - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике:

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да анализира повезаност:

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером);

М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми);

М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Напредни ниво

У области Знање и разумевање ученик:

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;

М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;

М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд;

М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

2. МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике;

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером).

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела.

3. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ - Слушање музике

Основни ниво

У области Слушање музике ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе;

М.К. 1.2.2. извођачки састав;

М. К. 1.2.3. музичке жанрове;

М.К. 1.2.4. српски музички. фолклор.

Средњи ниво

У области Слушање музике ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре);

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области Слушање музике ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера;

М.К: 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера;

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

4. ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ - Музичко извођење

Основни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције;

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

МК.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености.

Активности ученика: обухватају списак ученичких активности у току часа (ученици активно учествују у настави, посматрају, бележе, изводе закључке, музицирају, слушају звучне примере, врше самопроцењивање и сл.).

Активности наставника: обухватају списак наставникових активности (подстичу ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују...)

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:

Проверавање за предмет музичка култура је усмено и практично. Усмени облик проверавања везан је за области *Човек и музика*, *Романтизам*, *импресионизам савремено доба*, *Дувачки инструменти* и *Музичко-сценски жанрови*, а практични се односи на савладавање нових песама, код којих се захтева интерпретирање научених примера. Без обзира на то који метод користимо, у ситуацији смо да формулацијом захтева код ученика развијамо различите типове мишљења и различите стратегије при решавању задатака.

Нивое усвојености садржаја проверавамо различитим захтевима које постављамо пред ученике, водећи рачуна о томе који ниво желимо да проверимо.

Уколико желимо да проверавамо репродуктивна знања, захтеве можемо формулисти тако да ученик својим одговором може да опише, наведе и препозна оно што се од њега тражи.

У сваком нивоу образовни стандарди су дефинисани за следеће области у настави музичке културе:

- **Знање и разумевање**
- **Слушање музике**
- **Музичко извођење**
- **Музичко стваралаштво**

Основни ниво

- У области **знања и разумевања** ученици треба да:
 - Препознају основне елементе музичке писмености
 - Опишу основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва
- У области **слушање музике** ученици на основу слушања музичких примера требају да именују:
 - Музичке изражајне елементе
 - Извођачки састав
 - Музичке жанрове
 - Српски музички фолклор
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Певају једноставне дечје, народне или популарне композиције
 - Изводе једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:
 - Направе музичке инструменте користећи предмете из окружења
 - Осмисле мање музичке целине на основу понуђених модела
 - Изводе пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима
 - Учествују у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст

Средњи ниво

- У области **знања и разумевања** ученици треба да умеју да анализирају повезаност:
 - Музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером)
 - Структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми)

- Облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота
- У области **слушање музике** ученици треба да знају да:
 - Опишу и анализирају карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)
 - Препознају структуру одређеног музичког жанра

Напредни ниво

- У области **знања и разумевања** ученици:
 - Знају функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела
 - Разумеју историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора
 - Критички и аргументовано образлажу свој суд
 - Знају да креативно комбинују изражајне музичке елементе у естетском контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом)
- У области **слушање музике** ученици би требало да умеју да анализирају слушни пример и открију везу опажених карактеристика са:
 - Структуралном и драматуршком димензијом звучног примера
 - Жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера
 - Контекстом мастанка и применом различитих облика музичког фолклора
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Изводе разноврсан репертоар певањем и свирањем као солиста и у неким школским ансамблима
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:
 - Осмишљају пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте
 - Импровизују и/или компоњују мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова
 - Осмишљају музику за школску представу, приредбу, перформанс.

Хор и оркестар

Разред : Седми

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

Циљ: Општи циљ наставе изборног предмета Хор и оркестар је развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа.

Задаци: Задаци наставе хора су следећи:

- неговање развоја музичких и креативних способности ученика;
- утврђивање основа музичке писмености и упознавање изражајних средстава музичке уметности;

- подстицање креативности ученика;
- припремање програма за културну и јавну делатност школе.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- певају/свирају песме наших и других народа (народне, уметничке, дечје, староградске);
- упознају музичке дела уз основне информације о делу и композитору;
- развијају стваралачке способности и импровизују их на доступним инструментима.

Исходи:

У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да:

- изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи;
- примењује правилну технику певања;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.
- развије координацију и моторику кроз свирање и покрет;
- изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);
- развија естетска мерила слушањем вредних дела европске музичке баштине;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
- развија естетска мерила слушањем вредних дела европске музичке баштине;
- класификује инструменте по начину настанка звука;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва тога доба;
- разликује музичке форме;
- опише основне карактеристике српских народних музичких инструмената;
- опише основне карактеристике орфовог инструментарија;

Садржај програма:

Знања музичке писмености, стечена у претходним разредима, проширивати и примењивати на примерима за певање/свирање. Изабране композиције, великим делом, ослањају се на дела српске културне баштине, тако да су, осим дела духовне музике, у програмима заступљене народне мелодије, али и дела савремених српских композитора.

У оквиру изборног предмета, потребно је да ученици стекну основна знања о изгледу и начину свирања на Орфовим инструментима, осамостале се да свирају из нотног текста, као и да импровизују ритмичке и мелодијске мотиве, развијају и негују способност ученика у свирању на инструментима. Садржаји изборног предмета пружају ученицима

знања и информације из области музичке уметности, неопходне за даље разумевање, доживљавање, праћење, разликовање и квалитетну процену музичких вредности.

За успешну реализацију наставе неопходно је остварити основни дидактички предуслов: кабинет са наставним и очигледним средствима. Наставна средства су: клавир, комплет Орфовог инструментарија за све ученике, табла са линијским системима, квалитетни уређај за слушање музике, а пожељни су и компјутер, уређај за емитовање ДВД са пратећом опремом. Очигледна средства укључују: слике појединачних инструмената, гудачког и симфонијског оркестра, слике страних и домаћих композитора и извођача, визуелно представљање угледника из области музичке уметности, квалитетне снимке примера.

Садржаји изборног предмета треба да пружају ученицима довољно знања и обавештености и умешности које ће им помоћи да разликују стварне вредности и квалитете у свету музике која их окружује у свакодневном животу од оних садржаја који не доприносе развоју њиховог музичког укуса и не доприносе њиховом естетском васпитању.

Усвајање знања ученика зависи од организације часа, која мора бити добро планирана, осмишљена и занимљива. У настави је неопходно ученике мотивисати за активно учешће у раду. Ученик треба да буде активан на часу, а час изборног предмета Хор и оркестар треба да код ученика подстиче уметнички доживљај. Различитим облицима и методама рада, техникама и очигледним наставним средствима ученике мотивисати за актуелизовање наставног рада. Наставник је у настави равноправни учесник у свим активностима.

Певањем/свирањем ученици улажу своје индивидуалне способности у циљу решавања колективних задатака. Уметност певања обухвата поезију и музику и због тога је потребно синтетизовати ове чиниоце и посматрати их као интегрисане садржаје. Обратити пажњу колико на речи толико и на музику. У том смислу, потребно је да пробу хора започети вежбама за распевавање, јер оне развијају глас, дисање, учвршћују ритам, дикцију и интонацију. Пожељно је да час почне припремама за техничке вежбе и вокализе тако што ће се радити вежбе на једном тону, и то на мењању сугласника М-Н. Овим вежбама учврстиће се мишићи ларингса, што касније олакшава рад на импостацији. Вежбе је потребно изводити тихо, лагано и без напрезања. За развијање и стицање интонативне

сигурности изводити двогласне варијанте, при чему треба посебно настојати да свака деоница слуша другу деоницу.

Савремена настава музичке културе претпоставља коришћење и примену музичких инструмената који захваљујући својој једноставности омогућују ученицима могућност активног учествовања у свирању и усвајање основних елемената музике. Основни циљ свирања јесте да ученици свирају на свим расположивим инструментима из састава овог оркестра, а не да се "усавршавају" само на једном инструменту. На првом часу неопходно је спровести проверу способности, а затим распоредити инструменте за свирање ученицима и регистровати при том који ученик може да буде солиста. Наставник у даљем раду може да даје мелодијске фразе које ће, принципом поступности, најпре да понављају: сви ученици који свирају на једној врсти инструмента, по два извођача и појединачно, ученици са различитом комбинацијом инструмената итд.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:

Иако на почетку школске године увек имамо измене у саставу оркестра или ансамбла и појаву нових ученика у њему, то може да нас спута, али и да нам пружи нови изазов и могућност за креативност, а никако да нас обесхрабри у раду.

Пре почетка школске године немогуће је испланирати реализацију садржаја рада изборног предмета, јер је непознат састав ученика, нису проверени њихови афинитети, предзнања и способности. У зависности од резултата приликом провере музичких способности, наставник ће ученицима поделити штимове, пустити снимак, или ће сам одсвирати клавирски извод композиције који је спремио за обраду.

Сам поступак рада на часу састоји се из неколико етапа.

Прва етапа - обнављање раније научених композиција на часовима музичке културе у претходним разредима.

Друга етапа - савладавање свирања појединих деоница (сваку деоницу савладавају сви ученици плескањем рукама, ударањем оловке о клупу и читањем нотног текста парлато).

Теже деонице, за које процени да је потребно, наставник ће показати ученицима, док ће неке деонице ученици самостално савладати. Увежбавање свирања појединих деоница може бити уз певање целе групе, или уз певање самог наставника. На тај начин ученици се оспособљавају да истовремено свирају своју деоницу и певају песму. Правило је да теже

деонице треба поверити способнијим ученицима и обрнуто.

Трећа етапа - извођење целог аранжмана, уз свирање и певање, контролише наставник и евентуално исправља грешке. При том посебно водити рачуна да свака група инструмената тачно изводи своју деоницу, динамички је нијансира и изводи у правом темпу.

Од броја пријављених ученика зависиће и организација самог часа. На пример, када се ученици поделе у групе и свако добије свој инструмент, приступа се прво обради ритма за сваки инструмент поступно. Док једна група тихо вежба, наставник показује другима њихове деонице. Приликом свирања на металофону, у току вежбања, скренути пажњу ученицима да своје штапиће окрену наопако и тихо просвиравају своју деоницу како на би сметали другима.

У раду не треба реализовати нове садржаје уколико се уочи проблем и исти не отклони, било да је мелодијски, било ритмички.

Несигурности и проблеме у раду превазилазити методом понављања, систематичности и доследности, односно упорним понављањем сви ученици савладавају технику и науче свирање своје деонице.

Један од могућих проблема може бити певање уз свирање. У таквим ситуацијама добро је правити комбинације у којима ће се поред слабих извођача наћи неко спретнији у извођењу који ће им бити сигуран ослонац и у певању и у свирању.

Када је композиција технички обрађена, приступа се њеном дотеривању за коректно, тачно, лепо и изражајно извођење у одговарајућем темпу и динамици. Ако се композиција и пева, свирање треба утишати када наступа хор.

Добро је да сви ученици знају да свирају на свим инструментима Орфовог инструментарија, па је зато потребно да се мењају ученици или групе ученика мењају изабране инструменте.

После научене композиције требало би је снимити, а затим је анализирати и радити на доради и усавршавању.

Најлепше мелодије које су ученици научили за време часова изборног предмета могу се снимити и повремено емитовати пре или после редовног часа музичке културе. Тиме се врши представљање ученичког рада, а и остали ученици упознају рад изборног предмета и додатно подстичу своја интересовања за музичку уметност. Оваквим радом ученици ће

кроз музицирање упознати већи број музичких дела.

Корелација са другим предметима:

Енглески језик, Историја, Физичко васпитање, Српски језик, Ликовна култура, Биологија, Традиција, Верска настава, Географија.

Литература:

Уџбеници: Литература за предмет музичка култура је веома разнолика. Њу чине стручне књиге, стручни часописи и остали стручни материјали. Литературу можемо поделити на стручну литературу за наставнике и литературу за ученике.

У својој пракси ученици треба да користе уџбеник и свеску, приложене CD-ове издавачке куће “Нови Логос”. Од остале литературе за наставнике навешћемо стручне књиге, као и књиге о музици и музичарима, инструментима музичким играма и бројним другим разноврсним темама везаним за музику које се могу наћи по књижарама или библиотекама, а чији разноврсни садржаји могу помоћи наставницима и ученицима да продубе знања из овог предмета.

ЛИТЕРАТУРА:

Alberti, Lučano: *Muzika kroz vekove*, Vuk Karadžić, Beograd, 1972.

Andreis, Josip: *Historija muzike*, Školska knjiga, Zagreb, 1966.

Бингулац, Петар: *Наниси о музици*, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1988.

Васиљевић, Зорислава: *Методика музичке писмености*, Завод за уџбенике, Београд, 2006.

Грба, Недељко: *Бисери оперске ризнице*, Београдска књига, 2002.

Деспих Дејан: *Теорија музике*, ЗУНС Београд, 1997.

Erman, Adolf: *Life in Ancient Egypt*, Macmillan and Co., London, 1994.

Играј, играј, играј, Зборник радова Четрнаестог педагошког форума сценских уметности, Факултет музичке уметности, 2012.

Историја српске музике, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Ивановић, Нада: *Методика општег музичког образовања за основну школу*, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Massey, Reginald; Massey, Jamila: *The Music Of India*, D. K. Fine Art Press Pvt. Ltd, London, 1993.

Музика, илустрована енциклопедија, ЈПЗ Земун, Београд, 2006.

Muzička enciklopedija, I–III, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1971.

Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 7*, уџбеник музичке културе за 7. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2009.

Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 6*, уџбеник музичке културе за 6. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2010.

Rogue, David; Speck, Scott: *Klasična muzika za neupućene*, Mikro knjiga, Beograd, 2000.

Радовић, Бранка: *Мала историја музике*, Савез друштва музичких и балетских педагога Србије, 1992.

Roger Kamien: *Music An Appreciation*, Mc Graw-Hill, New York, 1976.

Savage, Roger: *Incidental music*, *Grove Music Online*, Oxford Music Online, London, 2012.

Тајчевић Марко: *Основна теорија музике*, Просвета, Београд, 1981.

Colles, Henry Cope (1978): *The Growth of Music: A Study in Musical History*, 4th ed., Oxford University Press London; New York, 1913.

700 година класичне музике, Младинска књига, Београд, 2011.

www.allmusic.com

www.bbc.co.uk/a-z/

www.namejet.com/Pages/Auctions/BackorderDetails.aspx?domainname=music-web.org

www.naxos.com/education/glossary.asp

Стандарди:

1. ЧОВЕК И МУЗИКА - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике:

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да анализира повезаност:

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером);

М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми);

М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Напредни ниво

У области Знање и разумевање ученик:

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;

М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;

М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд;

М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

2. МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике;

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером).

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела.

3. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ - Слушање музике

Основни ниво

У области Слушање музике ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе;

М.К. 1.2.2. извођачки састав;

М. К. 1.2.3. музичке жанрове;

М.К. 1.2.4. српски музички. фолклор.

Средњи ниво

У области Слушање музике ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре);

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области Слушање музике ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера;

М.К: 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера;

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

4. ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ - Музичко извођење

Основни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције;

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

МК.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености.

Активности ученика

Обухватају списак ученичких активности у току часа (ученици активно учествују у настави, посматрају, бележе, изводе закључке, музицирају, слушају звучне примере, врше самопроцењивање и сл.).

Активности наставника

Обухватају списак наставникових активности (подстичу ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују...)

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:

Да би се остварио процес праћења напредовања и степена постигнућа ученика у настави музичке културе, неопходно је да наставник претходно упозна и идентификује музичке способности сваког ученика.

Оцењивање ученика у настави мора се спроводити организовано. Оно треба да обухвати и прати посебан развој сваког ученика, његов рад, залагање, интересовање, став, умешност, креативност и слично. Наставник треба да прати развој личности у целини и да објективно процењује колико је ученик савладао програмске захтеве.

Смисао оцењивања у настави хора не треба да буде искључиво везан за оцену музичких способности, мада њих треба истаћи, већ и у функцији награде за залагање, интересовање, љубав према музици. Оцену треба користити као средство мотивације: она треба да ученике мотивише на музичке активности и на бављење музиком у складу с њиховим стварним способностима и потребама.

Домаћи писмени задаци или писани текстови, контролни задаци и слично не задају се за овај предмет ни у једном разреду. Целокупно наставно градиво остварује се само у школи.

У сваком нивоу образовни стандарди су дефинисани за следеће области у настави музичке културе:

- **Знање и разумевање**
- **Слушање музике**
- **Музичко извођење**
- **Музичко стваралаштво**

Основни ниво

- У области **знања и разумевања** ученици треба да:
 - Препознају основне елементе музичке писмености
 - Опишу основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва
- У области **слушање музике** ученици на основу слушања музичких примера требају да именују:
 - Музичке изражајне елементе
 - Извођачки састав
 - Музичке жанрове
 - Српски музички фолклор
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Певају једноставне дечје, народне или популарне композиције
 - Изводе једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:
 - Направе музичке инструменте користећи предмете из окружења
 - Осмисле мање музичке целине на основу понуђених модела
 - Изводе пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима
 - Учествују у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст

Средњи ниво

- У области **знања и разумевања** ученици треба да умеју да анализирају повезаност:
 - Музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером)
 - Структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми)
 - Облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота
- У области **слушање музике** ученици треба да знају да:

- Опишу и анализирају карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)
- Препознају структуру одређеног музичког жанра

Напредни ниво

- У области **знања и разумевања** ученици:
 - Знају функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела
 - Разумеју историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора
 - Критички и аргументовано образлажу свој суд
 - Знају да креативно комбинују изражајне музичке елементе у естетском контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом)
- У области **слушање музике** ученици би требало да умеју да анализирају слушни пример и открију везу опажених карактеристика са:
 - Структуралном и драматуршком димензијом звучног примера
 - Жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера
 - Контекстом мастанка и применом различитих облика музичког фолклора
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Изводе разноврсан репертоар певањем и свирањем као солиста и у неким школским ансамблима
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:
 - Осмишљају пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте
 - Импровизују и/или компонују мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова
 - Осмишљају музику за школску представу, приредбу, перформанс.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд: 108

Недељни фонд: 3

Циљ учења Физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ

Општи оперативни задаци су:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе физичког васпитања сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе физичког васпитања буду у пуној мери реализовани

- подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела
- развој и усавршавање моторичких способности
- стицање моторичких умења, која су као садржаји утврђени програмом физичког васпитања и стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања
- дефинисаног циљем овог васпитно-образовног подручја
- формирање морално-вољних квалитета личности
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштити природе и човекове средине.

ПОСЕБНИ ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ:

- усмерени развој основних моторичких способности: брзине, снаге, издржљивости, гipкости и координације
- стицање и усавршавање моторичких умења и навика предвиђених програмом физичког васпитања
- примена стечених знања, умења и навика у сложенијим условима (кроз игру, такмичење и сл.)
- задовољавање социјалних потреба за потврђивањем, групним поистовећивањем и сл
- естетско изражавање покретом и кретањима и доживљавање естетских вредности
- усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у самосталном вежбању;
- сврсисходно користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим ситуацијама;
- упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања уз помоћ наставника са вредностима за свој узраст;
- примени достигнути ниво усвојене технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу;
- примени атлетске дисциплине у складу са правилима;
- развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике;
- одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
- примени вежбања из гимнастике за развој моторичких способности;
- изведе елементе одбојкашке технике;
- примени основна правила одбојке;
- користи елементе технике у игри;
- примени основне тактичке елементе спортских игара;
- учествује на такмичењима између одељења;
- изведе кретања у различитом ритму;

- игра народно коло;
- изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура;
- изведе кретања, вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- преплива 25 м техником краула, леђног краула и прсном техником;
- процени своје способности и вештине у води;
- скочи у воду на ноге и на главу;
- рони у дужину у складу са својим могућностима;
- поштује правила понашања у води, и око водене средине;
- уочи ризичне ситуације у води и око ње;
- вреднује утицај примењених вежби на организам;
- процени ниво сопствене дневне физичке активности;
- користи различите вежбе за побољшање својих физичких способности;
- процени последице недовољне физичке активности;
- примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама;
- примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима;
- решава конфликте на друштвено прихватљив начин;
- пронађе и користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности;
- прихвати победу и пораз;
- уважи различите спортове без обзира на лично интересовање;
- примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;
- повеже значај вежбања за одређене професије;
- вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту;
- подстиче породицу на редовно вежбање;
- повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље;
- коригује дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама;
- користи здраве намирнице у исхрани;
- разликује корисне и штетне додатке исхрани;
- примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању;

Садржај програма

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ (108 часова)

Основни садржаји

- Вежбе за развој снаге.
- Вежбе за развој гipкости.
- Вежбе за развој аеробне издржљивости.
- Вежбе за развој брзине.
- Вежбе за развој координације.
- Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ (108 часова)

Атлетика (14 часа)

Основни садржаји

- Техника спринтерског трчања.
- Истрајно трчање - припрема за крос.
- Техника штафетног трчања.
- Скок удаљ.
- Бацања кугле.
- Трчање на 60 м.
- Скок увис.
- Бацање "вортекс-а".
- Проширени садржаји
- Скок увис (леђна техника).
- Тробој.

Спортска гимнастика

Основни садржаји:

Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе:

- Тло
- Прескок
- Трамполина
- Вратило
- Двовисински разбој
- Паралелни разбој
- Кругови
- Коњ са хватаљкама
- Греда.
- Проширени садржаји:
- На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби.

Основе тимских и спортских игара

Одбојка:

- Основни елементи технике, тактике и правила игре.

Футсал:

- Игра уз примену правила.

Рукомет:

- Игра уз примену правила.

Кошарка:

- Сложенији елементи технике, тактике и правила игре.
- Активност по избору.

Плес и ритмика

- Основни садржаји
- Вежбе са вијачом.
- Вежбе са обручем.
- Вежбе са лоптом.
- Народно коло "Моравац".
- Народно коло из краја у којем се школа налази.
- Енглески валцер.

- Проширени садржаји
- Састав са обручем.
- Састав са лоптом.
- Састав са вијачом.
- Основни кораци роцк н ролл.
- правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреда;
- чува животну средину током вежбања;
- препозна последице конзумирања дувана, алкохола и штетних енергетских напитака;
- води рачуна о репродуктивним органима приликом вежбања.

Пливање и ватерполо

Основни садржаји

Пливање

- Техника краула.
- Техника прсног пливања.
- Одржавање на води на разне начине и самопомоћ.
- Роњење у дужину до 10 м.
- Пливање 25 м одабраном техником на време.
- Проширени садржаји
- Мешовито пливање (две технике).

Ватерполо

- Пливање са лоптом.
- Хватање и додавање.
- Шут на гол.
- Проширени садржаји
- Пливање
- Мешовито пливање.
- Игре у води.
- Ватерполо
- Основни елементи тактике и игра.

Полигони

Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА

Физичко вежбање и спорт

Основни садржаји

- Основна подела вежби.
- Функција скелетно-мишићног система.
- Основна правила одбојке.
- Понашање према осталим субјектима у игри (према судији, играчима супротне и сопствене екипе).
- Чување и одржавање материјалних добара која се користе у вежбању.
- Облици насиља у физичком васпитању и спорту.

- Навијање, победа, пораз решавање спорних ситуација.
- Писани и електронски извори информација из области физичког васпитања и спорта.
- Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама.
- Значај вежбања за одбрамбено-безбедносне потребе.
- Повезаност физичког вежбања и естетике.
- Породица и вежбање
- Планирање вежбања.

Здравствено васпитање

Основни садржаји

- Утицај аеробног вежбања (ходања, трчања и др.) на кардио-респираторни систем.
- Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања.
- Значај употребе воћа и поврћа и градивних материја (протеини и беланчевине) у исхрани.
- Подела енергетских напитака и последице њиховог прекомерног конзумирања.
- Прва помоћ након површинских повреда (посекотина и одеротина).
- Вежбање у различитим временским условима.
- Чување околине при вежбању.
- Последице конзумирања дувана и алкохола.
- Додаци исхрани - суплементи.
- Вежбање и менструални циклус.
- Значај заштите репродуктивних органа приликом вежбања.

Кључни појмови садржаја: физичко вежбање, плес, одбојка, здравље, васпитање.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Циљ и исходи предмета се остварују кроз јединство наставе Физичког и здравственог васпитања, ваннаставних и ваншколских активности у складу са програмом. Програм седмог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из претходних разреда.

Настава Физичког и здравственог васпитања усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ваннаставној и ваншколској организацији рада.

Где је неопходно, програмске садржаје је потребно реализовати према полу.

Организациони облици рада

Концепција Физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.

А. Часови физичког и здравственог васпитања.

Б. Секције.

В. Недеља школског спорта.

- Г. Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање - камповање...).
- Д. Школска и ваншколска такмичења.
- Ђ. Корективно-педагошки рад.

НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

А. Часови физичког и здравственог васпитања

Наставне области:

И. Физичке способности

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у уводном и припремном делу часа путем вежби обликовања. Део главне фазе часа користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облике рада наставник бира у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- правилно држања тела.

Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника.

Праћење, вредновање и евидентирање физичких способности ученика спроводи се на основу Приручника за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016).

ИИ. Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине (108 часова)

Усвајање моторичких знања, умења и навика, остварује се кроз примену основних и проширених програмских садржаја атлетике, гимнастике, спортских игара, плеса, ритмичке гимнастике, пливања и ватерпола, примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода.

Усвојена знања, умења и навика треба да омогуће ученицима њихову примену у спорту, рекреацији, свакодневним и специфичним ситуацијама.

СТИЦАЊЕ знања, умења и навика је континуирани процес индивидуалног напредовања ученика у складу са њиховим психофизичким способностима.

Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе.

Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду.

Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.).

У раду са напреднијим ученицима реализују се проширени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

ИИИ. Физичка и здравствена култура

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу.

Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у Физичком и здравственом васпитању уз практичан рад и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика.

Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

И. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефинисани исходи су основни и незаобилазни елементи процеса планирања наставе и учења. Дефинисани као резултати учења на крају сваког разреда, током планирања рада потребно је одредити временску динамику у односу на бављење појединим исходима током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током школске године.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријска настава (до 5 часова);
- практична настава (103-108 часова).

Теоријска настава

- Посебни теоријски часови могу се организовати само у оним ситуацијама када не постоје услови за реализацију наставе у просторима за вежбање или алтернативним објектима и као први час у полугодишту. На тим часовима детаљније се обрађују садржаји предвиђени темама Физичко вежбање и спорт и Здравствено васпитање уз могући практичан рад у складу са условима.
- При планирању теоријских садржаја неопходно је узети у обзир: садржај програма, претходна искуства ученика, садржаје других предмета (корелацију - међупредметне компетенције).
- Практична настава
- Број часова по темама планира се на основу: процене сложености садржаја за ученике и услова за реализацију наставе. **Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим**

темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.

Оквирни број часова по темама:

1. Атлетика (14);
2. Гимнастика (8);
3. Основе тимских и спортских игара:
 - Одбојка (20)
 - Футсал (14)
 - Рукомет (13)
 - Кошарка (13)
- Активност по избору ученика (12);
4. Ритмика и плес (8);
5. Пливање и ватерполо
6. Полигони
7. Тестирање и мерење (6).

Програм Физичког и здравственог васпитања остварује се достизањем предвиђених исхода реализацијом основних и проширених садржаја.

Основни садржаји су они које је неопходно спровести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове.

Проширени садржаји су они који се бирају и реализују у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали обавезне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

ИИИ. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Физичке способности

При планирању кондиционог вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући и интервални метод, кружни тренинг, и др.), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и интензитета рада. Акцент се ставља на оне моторичке активности којима се најуспешније супротставља последицама хипокинезије.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге:
 - без и са реквизитима,
 - на справама и уз помоћ справа.
2. Развој покретљивости:
 - без и са реквизитима,

- уз коришћење справа,
 - уз помоћ сувежбача.
3. Развој аеробне издржљивости:
- истрајно и интервално трчање,
 - вежбање уз музику - аеробик,
 - тимске и спортске игре,
 - пешачење у дужини од 10 км (организовати у оквиру недеље школског спорта или активности у природи - излет),
 - други модели вежбања.
4. Развој координације:
- извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима (кретање екстремитетима у више равни).
5. Развој брзине и експлозивне снаге:
- једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.),
 - штафетне игре,
 - извођење вежби различитом максималном брзином (бацања, скокови, акробатика, шутирања, ударци кроз атлетику, гимнастику, тимске и спортске игре).
 - За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање, а за оне са којима се програм реализује по индивидуално образовном програму (ИОП-у), неопходно је обезбедити одговарајуће услове, узимајући у обзир њихове могућности.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ (108 часова)

1. Атлетика 14 часа

Препорука је да се садржаји атлетике реализују у јесењем и пролећном периоду, у складу са условима.

Основни садржаји

- Усавршавање технике спринтерског трчања и ниског старта.(2ч) Трчање деоница до 60 м.(2 ч) Техника штафетног трчања (4 x 60 м). (2ч)
- Усавршавање технике истрајног трчања и високог старта. (2ч)
- Скок удаљ техника "увинуће" и предвежбе за корачну технику.(2ч)
- Скок увис опкорачном техником.
- Бацања кугле 3 кг девојчице, 4 кг дечаци - бочна техника. (2ч)
- Бацање "вортекс-а" у даљ.

Проширени садржаји:

- Четворобој - кроз унутародељенско такмичење применити четири дисциплине које су ученици савладали (спринтерско трчање 60 м, бацање вортекса или кугле, скокови увис или удаљ, истрајно трчање 600 м ученице, 800 м ученици). (2ч)

2. Спортска гимнастика (8 часова)

- Препорука је да се садржаји реализују у оба полугодишта.
- Основни садржаји

- Ученике је неопходно поделити у радне групе према полу, према нивоу усвојености вежби из претходних разреда и њиховим способностима. Са ученицима, који нису савладали поједине вежбе из програма до шестог разреда, раде се оне предвежбе и вежбе које ће им омогућити њихово усвајање. Усвојене вежбе из шестог разреда надограђују се новим садржајима предвиђеним овим програмом. Поставити више радних места. На сваком часу увести нови задатак уз понављање претходних. Док једна група обрађује нови садржај, остале групе понављају усвојене садржаје, при чему је могуће организовати чување и помагање ангажовањем ученика. Промена радних места врши се након одређеног броја понављања. Група које није прошла неки задатак на часу, исти ће реализовати на следећем часу. Ученику који не може да изведе задату вежбу даје се олакшани задатак.
- Проширени садржаји
- Могу се реализовати кроз часове на којима се реализују основни садржаји програмом који је диференциран према способностима ученика - за напредне ученике. Овакве моделе могуће је применити на све садржаје спортске гимнастике. Гимнастички полигон осмислити према степену усвојености обрађених садржаја и претходних знања.
- 1. Тло (ученице и ученици):
Основни садржаји
- став на шакама, колут напред уз помоћ, (2 часа).
- два повезана предмета странце упором ("звезде"), (2 часа).
- предножењем предмет странце упором са окретом за 180° до става на једној ноzi, другом заножити,
- колут летећи из места и залетом.
- Састав на тлу комбинован од вежби из петог, шестог и усвојених вежби из седмог разреда. За ученице унети вежбе из ритмике (види вежбе на греди).
- Проширени садржаји
- став на шакама, колут напред,
- залетом предмет странце упором са окретом за 180° до става на једној ноzi и припремне вежбе за рондат.
- 2. Прескок (ученице и ученици):
Основни садржаји
- коњ у ширину висине 110 цм (уз квалитетну даску висина коња 120 цм):
- згрчка и разношка - усавршавање фазе првог и фазе другог лета. (2+2 часа)
- Проширени садржаји
- коњ у ширину (120 за ученице и 125 цм за ученике);
- припремне вежбе за прескоке са заножењем.
- 3. Трамполина или одскочна даска (ученице и ученици):
Основни садржаји
- скокови: пруженим телом; скок са згрченим предножењем.
- Проширени садржаји
- скокови пруженим телом са окретом око уздужне осе за 180°; скок са предножним разножењем.
- 4. Вратило
Основни садржаји

- дочелно вратило: упор предњи, премах одножно десном, премах одножно левом - нагласити упор стражњи,
- дохватно вратило: из упора предњег саскок подметно,
- доскочно вратило: њихање у вису предњем са повећавањем амплитуде, у зањиху саскок.

Проширени садржаји

- комбинација: узмак из виса стојећег, ковртљај назад у упору, саскок из упора предњег замахом ногама уназад (зањихом) до става на тлу.

5. Двовисински разбој

Основни садржаји

- комбинација: лицем према н/п - суножним одскоком наскок у упор предњи, премах одножно десном, премах одножно левом - нагласити упор стражњи, прехват на в/п, предњих и спојено саскок у предњиху.

Проширени садржаји

- комбинација: узмак из виса стојећег, ковртљај назад у упору, саскок замахом ногама уназад (зањихом), до става на тлу.

6. Паралелни разбој

Основни садржаји

- комбинација: (из положаја бочно): наскок у упор, предњих, задњих, предњихом предношка са окретом (180°) према притци до става на тлу.

Проширени садржаји

- комбинација: из положаја бочно наскок у упор и спојено предњих и задњих у упору; предњихом упор седећи разножно пред рукама, прехват кроз узручење до упора седећег за рукама, занужењем сножити; њихање и саскок предњихом предношка са окретом за 180° или зањихом заношка.

7. Кругови

Основни садржаји

дохватни кругови (ученици и ученице):

- комбинација: из виса стојећег згибом вис узнето, вис стрмоглави, вис узнето, саскок кроз згиб у вису предњем (уз помоћ).

Проширени садржаји

доскочни кругови (ученици):

- комбинација: вис, из замаха предњихом вис узнето, вис стрмоглави - издржај, вис узнето, вис стражњи и сп. саскок (уз помоћ).

8. Коњ са хваталкама

Основни садржаји

- комбинација: из упора предњег на хваталкама, премах одножно десном напред ван, премах одножно десном назад и спојено премах одножно левом напред ван, премах одножно левом назад, саскок назад или провлаком ногу између хваталки саскок напред.

Проширени садржаји

- метања: премаси одножно у сва три упора: предњи, јашући, стражњи, коло одножно, саскок: одношка премахом одножно из упора јашућег; заношка (или одбочка) из упора јашућег ван.

9. Греда

Вежбе прво научити на тлу, шведској клупи и ниској греди и на крају на високој греди.

Основни садржаји

- ниска греда - поновити и допунити садржаје из претходног разреда (ниска греда):
- боком поред греде; суножним одскоком наскок на греду суножно (једна нога мало испред друге),
- различити начини ходања: у успону, са згрченим предножењем, са заножењем, са одножењем, са високим предножењем,
- окрет у успону на средини греде,
- суножним одскоком скок пружено и доскок на једну ногу, друга је у предножењу,
- вага претклоном и заножењем,
- саскок згрчено.

Висока греда - комбинација вежби: (чеоно према греди): из места или залетом наскок у упор одножно, окрет за 90° у упор клечећи на одножној нози, заножити слободном ногом (вага у упору клечећем "мала вага"); клек искорак заножне и спојено усправ, одручити, лагано трчање или ходање на прстима, ходање докорацима, скок суножним одскоком и доскоком на једну ногу; саскок пруженим телом са окретом 90° или 180° .

Проширени садржаји

Висока греда:

- наскоци (у упор чучећи; у упор предњи одножно; сед "амазон");
- различити начини ходања и трчања;
- "галоп"; "дечији" поскоци, "мачији" скок;
- окрети за 180° на једној нози;
- саскоци (предножно разножни; са окретом за 360°);
- комбинације вежби најмање две дужине греде.

3. Основе тимских и спортских игара

Садржаји одбојке, фудсала, рукомета, кошарке и активности по избору ученика реализују се на часовима Физичког и здравственог васпитања.

3.1. Одбојка (20 часова)

Усвојене елементе технике треба применити у игри на часу. Континуитет у усвајању садржаја могуће је постићи тако што се претходно усвојени садржаји користе као уводни или специфично припремни на наредном часу.

Основни садржаји

- основни положај - техника одигравања лопте прстима(2 ч),
- основни положај - техника одигравања лопте "чекићем"(2 ч),
- игра преко мреже у три контакта - прстима и "чекићем"(2 ч),
- доњи (школски) сервис(2 ч),
- техника смечирања у олакшаним условима (нижа мрежа, подбацивање лопте и сл.) (2 ч),
- индивидуални блок (1ч),
- горњи сервис (2ч),
- елементи одбојкашке игре(1 ч).

Проширени садржаји

- "лелујави" сервис
- групни блок (двојни и тројни) (1ч),
- игра са задатком – тактика (5ч).

3.2. Футсал (14 часа)

- Са ученицима поновити усвојене елементе технике и тактике (6ч).
- Примена усвојених елемената у диригованој и ситуационој игри (6ч).
- Игра уз примену правила (2ч).

3.3. Рукомет (13 часа)

- Са ученицима поновити усвојене елементе технике и тактике (7 ч).
- Примена усвојених елемената у диригованој и ситуационој игри (4 ч).
- Игра уз примену правила (2 ч).

3.4. Кошарка (13 часа)

Са ученицима поновити усвојене основне елементе технике и тактике и реализовати неке од наведених елемената, као и њихову примену у диригованој игри и игри уз примену правила:

- дриблинг (сложеније варијанте) (2часа);
- повезивање елемената технике у акционе целине (хватање лопте, дриблинг, шутирање и др.) (2часа);
- финтирање;
- демаркирање;
- ситуациона игра 1:1(2ч);
- сарадња два и три играча у позиционој игри и контранападу (обука кроз игру);
- игра 3:3; 4:4 (игра на један кош) (2 часа);
- финте (продор, шут) (2 часа);
- игра "2:2 - пицк анд ролл" (2 часа);
- игра "2:2" по на принципу "додај и утрчи - бацк доор
- позициона игра 3:3 и 5:5(1ч);
- игра са применом правила.

3.5. Активности по избору

У складу са просторно-техничким могућностима школе наставник у договору са ученицима реализује неке од наведених активности:

- кондиционо вежбање (кружни тренинг, аеробик, елементи фитнеса и др.);
- обучавање, увежбавање и усавршавање елемената предвиђених проширеним наставним садржајима;
- пливање и ватерполо
- скијање;
- клизање;
- бадминтон;
- стони тенис (10 часа);
- оријентиринг;
- јацент;
- основни елементи борилачких спортова и самоодбране;

- друге активности по избору Стручног већа школе;
- активности од значаја за локалну заједницу.

4. Плес и ритмика 8 часова

Основни садржаји

- Њихања и кружења са вијачом у фронталној и сагиталној равни у месту и кретању (вежбе по избору наставника) (1 час).
- Дупли провак кружењем вијаче унапред.
- Коло "Моравац" четири варијанте, савладати 5. варијанту (1 час).
- Основни кораци енглеског валцера (2 часа).

Проширени садржаји

- Састав са вијачом.
- Дупли провак кружењем вијаче уназад.
- Састав са обручем састављен од елемената обрађених у петом и шестом разреду.
- Састав са лоптом састављен од елемената обрађених у петом и шестом разреду.
- Усавршити коло из краја у коме се школа налази, усвојено у претходном разреду (4 часа).
- Енглески Валцер - мешовити парови.

5. Пливање и ватерполо

Наставна тема Пливање и ватерполо реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе.

Школе које се одреде за реализацију програмских садржаја пливања и ватерпола на објектима изван школе, часове организују по посебном распореду.

Уколико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама предвиђених програмом, па се самим тим исходи за ову тему не могу достићи у овом разреду.

5.1. Пливање

Приликом реализације садржаја Пливања формирати групе пливача и непливача.

Основни садржаји

Вежбе дисања, рад ногу, пловак, одржавање у месту, завеслаји (краул и леђни краул), техника прсног пливања, скок на главу и изрон.

Пливање техником краула или леђног краула(1ч); Пливање 25 м на време одабраном техником. Роњење по дужини у складу са способностима ученика до 10 м.

Проширени садржаји

Мешовито пливање техникама прсног и краул пливања

5.2. Ватерполо

Садржаји ватерпола реализују се са ученицима који припадају групи "пливача":

- пливање са лоптом;
 - хватање и додавање;
 - шут на гол.
- Основни садржаји
- одржавање на води;
 - пливање са лоптом (вођење лопте);

- хватање и додавање лопте.
Проширени садржаји
- основни елементи тактике;
- диригована игра.

6. Полигони

Наставник након једне или више обрађених наставних тема може реализовати полигон у складу са усвојеним моторичким садржајима из:

- спортских игара;
- гимнастике и
- полигон са препрекама који садржи:

колутања и пузања, провлачења, промене правца, савладавања препреке одбочком, прескакања препрека увис и удаљ, прелажење високе греде, узмак на вратилу, пењање на шведске лестве и саскок, пењање уз шипку или конопац.

7. Тестирање и мерење 6 часова

Праћење физичког развоја и моторичких способности спроводи се на почетку и крају школске године, из простора кардио-респираторне издржљивости (процена аеробног капацитета), телесног састава (посебно телесне масноће), мишићне снаге, издржљивости у мишићној снази, гipкости и агилности. Модел континуираног праћења физичког развоја и моторичких способности у настави Физичког и здравственог васпитања, батерија тестова, критеријумске референтне вредности и начин њиховог тумачења, организација и протокол тестирања као педагошке импликације детаљно су објашњени у наведеном приручнику.

Физичка и здравствена култура

Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме Физичко вежбање и спорт и Здравствено васпитање.

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа - унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Уколико на часу истовремено вежбају два одељења, настава се спроводи одвојено за ученике и ученице.

Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка.

Избор дидактичких облика рада треба да буде функцији рационалне организације и интензификације часа, као и достизања постављених исхода.

Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу;
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја;
- прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији часовних, ваннаставних и ваншколских активности.

Неки од исхода за ученике ослобођене од практичног дела наставе.

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- наведе основна правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања;
- дефинише основна здравствено-хигијенска правила вежбања;
- презентује и анализира информације о физичком вежбању, спорту, здрављу, историји физичке културе, актуелним спортским подацима итд.);
- учествује у организацији Недеље школског спорта и школских такмичења.

Ученицима са инвалидитетом настава се прилагођава у складу са њиховим могућностима и врстом инвалидитета.

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Б. Секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

В. Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет...);
- ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, "ферплеју", последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће Физичког и здравственог васпитања у сарадњи са другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе Физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности.

Г. Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);
- излет са пешачењем (7 км);
- зимовање - организује се у току зимског периода у трајању од седам дана. Активности на зимовању обухватају обука скијања, клизања, краће излете са пешачењем или на санкама, и друге активности;
- летовање - организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана и обухвата боравак у природи са организованим образовним и физичким активностима).

Д. Школска и ваншколска такмичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:

- спортској гимнастици (у зимском периоду);
- атлетици (у пролећном периоду);
- најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.).

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења Републике Србије, која су у складу са планом наставе и учења како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик може представљати школу само у једном спорту или спортској дисциплини током школске године.

Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности.

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;

- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

Педагошка документација

- Дневник рада за Физичко и здравствено васпитање.
- Планови рада Физичког и здравственог васпитања и обавезних физичких активности ученика: план рада стручног већа, годишњи план (по темама са бројем часова), месечни оперативни план, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације.
- Писане припреме: форму и изглед припреме сачињава сам наставник уважавајући: временску артикулацију остваривања, циљ часа, исходе који се реализују, конзистентну дидактичку структуру часова, запажања након часа.
- Радни картон: наставник води за сваког ученика. Радни картон садржи: податке о стању физичких способности са тестирања, оспособљености у вештинама напомене о специфичностима ученика и остале податке неопходне наставнику.
- Педагошку документацију наставник сачињава у електронској или писаној форми.

Корелација са другим предметима

Корелација се врши са следећим предметима: физика, биологија, музичка култура
Уџбеници

- Настава физичког васпитања од 5. до 8. разреда основне школе: приручник за студенте, наставнике и професоре / Драгољуб Вишњић. – 2.изд. – Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 2006 (Бачки Петровац : Култура).

Активности ученика:

- Да путем стицања одређених знања упознају суштину вежбаоног процеса и законитости развоја младог организма, као и стицање хигијенских навика како би схватили крајњи циљ који физичким васпитањем треба да се оствари;
- Да савладају програмски садржај, сходно индивидуалним способностима;
- Да ученици који имају лоше држање тела или одређени телесни деформитет раде по програму којег сачињавају лекар физијатар и наставник физичког васпитања (изузев код тежих случајева који се третирају у специјализованим здравственим установама);
- Да учествују на обавезним унутрашколским такмичењима (међуодељенска и међуразредна) у гимнастици, атлетици и најмање једној спортској игри;
- Активно и свесно учешће ученика у наставним и другим облицима рада;
- Самостално вежбање ученика, код куће, како би стекли трајну навику за вежбањем;

- Ученици могу да учествују и на такмичењима која су у систему школских спортских такмичења Србије;
- Сваки ученик треба да за време основне школе бар једном оде на зимовање;
- На почетку школске године ученици се опредељују за једну од активности за које школа има услове да их реализује (ученици осмог разреда изабрали одбојку и као обавезни изабрани спорт и у оквиру наставе физичког васпитања);
- Однос ученика према раду прати се током целе школске године и то: уредност опреме за вежбање, редовно присуствовање на часовима, доследно извршавање радних задатака, ангажовање у спортском животу школе и своје средине и др.

Активности наставника:

- Да утврди иницијални психо – соматски статус ученика;
- Одреди радне задатке за појединце и групе ученика;
- Утврди средства и методе за остваривање радних задатака;
- Оствари васпитне задатке кроз одговарајуће форме и методе рада;
- Прати, вреднује и изврши евалуацију ефеката рада;
- Да сваког ученика усмери на оне програмске садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада који одговарају његовим способностима и интересовањима;
 - Сачињавање програма за развијање физичких способности(кроз вежбе обликовања);
 - Исправљање грешака, које се јављају код ученика, приликом извођења одређених моторичких задатака;
 - Да за сваког ученика сачини радни картон, са програмом вежби и индивидуалним оптерећењем за сваку вежбу;
 - Да слободно и креативно изналази ефикасна решења и бира вежбе помоћу који ће ток физичког вежбања да прилагођава специфичностима ученичких могућности и просторним и материјалним условима рада;
 - Да упућује ученике да у слободно време *самостално вежбају*. У том смислу, током часова физичког васпитања, наставник треба да прикаже и објасни вежбе које ће ученици реализовати као домаћи задатак. Наставник ће контролисати шта је ученик остварио;
 - Да сачињава и спроводи спортску активност од значаја за друштвену средину, за ученике од трећег до осмог разреда;
 - Да са лекаром специјалистом сачини програм који је примерен здравственом стању ученика, а у циљу отклањања одређених телесних деформитета;
 - Припреми ученике за кросеве;
 - Да према плану рада организује најмање једном недељно слободне активности;
 - Да прати и вреднује:
 - стање моторичких способности;
 - достигнут ниво савладаности моторних знања, умења и навика;
 - однос ученика према раду;
 - Правилна демонстрација моторичких задатака.

Наставник треба да изради:

- општи глобални план рада,
- општи глобални план по разредима,
- план рада по циклусима.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу праћења и оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продукцима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе Физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

1. Активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:

- вежбање у адекватној спортској опреми;
- редовно присуствовање часовима Физичког и здравственог васпитања;
- учествовање у ваннаставним и ваншколским активностима и др.

2. Приказ три комплекса усвојених општеприпремних вежби (вежби обликовања), са и без реквизита.

3. Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика (напредак у усавршавању технике):

Атлетика:

Техника измене штафете; скока увис опкорачна техника;

Спринтерско трчање 60 м на време, бацање вортекса. Истрајно трчање у трајању од 8 минута. Техника бацања "вортекса".

Трчање школског кроса.

Спортска гимнастика:

Вежбе на тлу:

- став на шакама, колут напред уз помоћ,
- летећи колут,
- два премега странце "звезде" спојено,
- мост заклоном (ученице); мост из лежања на леђима (ученици).

Састав на тлу комбинован од елемената из петог, шестог и усвојених елемената из седмог разреда.

Прескок:

- разношка, згрчка (висина справе до 120 цм).
Трамполина или одскачна даска (ученице и ученици):
- скокови: пруженим телом; скок са згрченим предножењем.

Вратило:

- дочелно вратило: упор предњи, премах одножно десном, премах одножно левом - нагласити упор стражњи;
- комбинација: узмак из виса стојећег, коврљај назад у упору, саскок из упора предњег замахом ногама уназад (зањихом) до става на тлу;
- доскочно вратило: њихање у вису предњем са повећавањем амплитуде, у зањиху саскок.

Двовисински разбој

- комбинација: лицем према н/п - суножним одскоком наскок у упор предњи, премах одножно десном, премах одножно левом - нагласити упор стражњи, прехват на в/п, предњих и спојено саскок у предњиху (уколико нема двовисинског разбоја саскок замахом ногама унапред - предношка).

Паралелни разбој

- комбинација: (из положаја бочно): наскок у упор, предњих, зањих, предњихом предношка са окретом (180°) према притци до става на тлу.

Кругови

дохватни кругови (ученици и ученице):

- комбинација: из виса стојећег згибом вис узнето, вис стрмоглави, вис узнето, саскок кроз згиб у вису предњем (уз помоћ).

Коњ са хваталкама

- комбинација: из упора предњег на хваталкама, премах одножно десном напред ван, премах одножно десном назад и спојено премах одножно левом напред ван, премах одножно левом назад, саскок назад или провлаком ногу између хваталки саскок напред.

Греда

Ниска греда - поновити и допунити садржаје из претходног разреда (ниска греда): комбинација вежби из основног програма (ученице саме комбинују две дужине ниске греде - обавезно са наскоком и саскоком).

Висока греда - комбинација вежби: (чеоно према греди): из места или залетом наскок у упор одножно, окрет за 90° у упор клечећи на одножној нози, заножити слободном ногом (вага у упору клечећем "мала вага"); клек искоракотом заножне и спојено усправ, одручити, лагано трчање или ходање на прстима, ходање докорацима, скок суножним одскоком и доскоком на једну ногу; саскок пруженим телом са окретом 90° или 180°.

Одбојка:

- одигравање лопте техникама прстима и "чекићем";
- доњи сервис;
- смечирање у олакшаним условима;
- индивидуални блок;
- игра преко мреже.

Рукомет:

Примена елемената технике у игри. Придржавање тактичких упутстава и кретање у игри.

Кошарка:

Примена елемената технике у игри. Придржавање тактичких упутстава и кретање у игри.

Плес и ритмика:

- Вежба са вијачом, лоптом или обручем. Дупли провак кружењем вијаче унапред;
- народно "Моравац" коло уз музику (трећа, четврта и пета варијанта);
- енглески валцер.

Пливање и ватерполо:

- техника прсног пливања;
- пливање са лоптом.

4. Индивидуални напредак моторичких способности

Индивидуални напредак моторичких способности сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник прати и вреднује:

- познавање основних правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања, ватерпола и основних здравствено-хигијенских правила вежбања;
- учешће у организацији ваннаставних активности.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник може извршити усменим или писменим путем.

Праћење вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

ИЗБОРНИ ПРОГРАМ ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Разред: Седми

Годишњи фонд часова: 36

Недељни фонд : 1

Циљ

Учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.

Задаци:

Ширење и усвајање нових знања о људским правима, демократском друштву, процесима у савременом свету и грађанском активизму

Исходи:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- наведе и опише основне карактеристике људских права

- својим речима опише везу између права појединца и општег добра
- дискутује о односу права и правде и осукобу права
- образлаже личну одговорност у заштити свог здравља
- штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права
- образложи сврху постојања политичких странака
- аргументује потребу ограничења и контролу власти
- наведе кораке од предлагања до усвајања закона
- образложи на примеру могућност утицаја грађана на одлуке Народне Скупштине
- препозна и одупре се различитим врстама вршњачког притиска
- препозна опасност када се нађе у великој групи људи и заштити се
- учествује у организацији, реализацији и евалуацији симулације Народне Скупштине
- у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став јаснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин
- проналази, критички разматра и користи информације различитих извора

Наставне теме и садржаји програма:

Људска права:

- карактеристике људских права- урођеност, универзалност, неотуђивост, недељивост
- опште добро
- права појединца и опште добро
- сукоб појединачних права и општег добра
- права и правда
- социјална правда

Демократско друштво

- политичке странке у вишепартиском систему- владајуће и опозиционе
- Народна скупштина- сврха и надлежности
- народни посланици, посланичке групе
- процедуре у раду Народне скупштине
- скупштинске дебате
- предлагање и доношење закона

Процеси у савременом свету:

- припадност групи. Групни идентитет као део идентитета младих. Односи у вршњачкој групи и њен утицај на појединца.
- вршњачки притисак
- конформизам
- приватност- обим и границе
- понашање људи у маси и угроженост права појединца

Грађански активизам:

- симулација Народне скупштине
- одређивање улога и процедура у скупштини
- формирање посланичких група
- избор председника скупштине
- формулисање предлога закона
- скупштинска дебата
- гласање
- евалуација симулације

Кључни појмови садржаја: социјална правда, Народна скупштина, конформизам, вршњачки ритисак

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Изборни програм Грађанско васпитање за седми разред организован је, као и претходни програми, по моделу спирале што значи да су садржаји дати у исте четири области (Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам) али се они проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Све четири области су једнако важне, а наставник их, у непосредном раду са ученицима, интегрише јер између њих постоји природна веза.

У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика и да су мерљиви, проверљиви, односно наставник може, пратећи активности ученика, да утврди да ли их они остварују и у којој мери. Најчешће су исходи дати на нивоу примене што значи да се знање и разумевање подразумевају јер без тога нема примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија конативну, вољну компоненту која долази до изражаја у понашању. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља програма и развој међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада током дужег временског периода, што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима и за претходне разреде.

Посебност Грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и уопште етосом школе. Садржај овог програма у великој мери корелира са предметом Историја у оквиру ког се проучава развој уставности, парламентаризма, грађанских права и слобода. У оквиру Српског језика и књижевности ученици имају прилику да упознају више књижевних дела која се односе на развој политичког живота у модерној српској држави што омогућава повезивање са садржајима Грађанског васпитања. Погодна књижевна дела из програма су: сатирична поезија Јована Јовановића Змаја Јутутунска јухахаха, сатирично иронична проза Радоја Домановића Вођа, драма Бранислава Нушића Власт. Овако богата корелација између ова три предмета пружа одличне могућности за тематско планирање.

У процесу планирања наставе и учења наставник се руководи, превасходно, исходима које ученици треба да достигну. Приликом осмишљавања активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да свака од њих се може вишеструко искористити. На пример, у оквиру скоро свих активности на различитим садржајима могућ је допринос достизању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатичност, улогу медија и др. То значи, да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено и спонтано са тенденцијом да ученици аутенично развијају пожељне облике понашања.

У оквиру прве области ученици проширују своја знања о правима, а фокус је на њиховим карактеристикама (урођеност, универзалност, неотуђивост, недељивост) и вези са општим добро које има за циљ да осигура права појединца, као и добробит заједнице. За очекивати је да ученицима седмог разреда буде интересантно да промишљају и разговарају о односу

између права и правде јер је то узраст појачане осетљивости на неправду. Тај садржај, као уосталом и све друге, треба ученицима приближити кроз конкретне примере из свакодневног живот као што су нпр. дилема да ли је праведно казнити особу која нема карту за превоз у аутобусу (то право има контролор јер превоз није бесплатан), а која за свој рад у предузећу није добила последња три месеца плату. Ученици овог узраста сасвим добро могу да износе своје ставове и да дискутују када се ставе у позицију супротстављених података, само је важно да наставник добро води активност и да је поентира на крају.

Како је концепција програма да се из разреда у разред проширује листа права, у седмом разреду ученици се упознају са социјалним правима што се логично надовезује на дискусију о правима и правди. Према Универзалној декларацији о људским правима и Пакту о економским, социјалним и културним правима, социјална права се третирају као елемент животног стандарда. Према таквој оријентацији, свако има право на стандард живота који обезбеђује здравље и благостање појединца и његове породице. У раду са ученицима требало би посебну пажњу посветити здрављу младих и то са становишта права и обавеза државе, родитеља али и самих ученика да сачувају своје здравље. Из тог разлога, програм садржи само један исход који је повезан са социјалним правима и односи се на личну одговорност ученика у заштити сопственог здравља јер су други аспекти овог права ученицима још увек недовољно блиски.

Садржаји из друге области програма обезбеђују наставак увођења ученика у функционисање демократског друштва са фокусом на парламент, његову функцију и надлежности, организацију и процедуре, а на примеру Народне скупштине Републике Србије. Ученицима треба приближити појмове са којима су се они свакако сусрели али им нису довољно познати као што су политичке странке, посланици, посланичке групе, опозиција. О овим појмовима ученици треба да стекну само основна знања, а њихова дубина и ширина одређена је исходима којих је само неколико из ове области и омогућавају даље разумевање функционисања демократског друштва. Ученике треба упознати са скупштинском расправом, њеним циљевима и процедурама (ко даје реч, колико дуго се може говорити, реплике) јер ће им то требати за активност у оквиру четврте области овог програма. Осим тога, ученицима треба предочити кораке од предлагања закона до његовог усвајања и објављивања. За овај програм најважније је представити могућност да предлоге закона дају грађани својим потписима. У ту сврху могу се користити подаци из реалног политичког живота наше земље као што је на пример, гласање посланика у Народној скупштини о тзв. Тијанином закону који је резултат акције коју су грађани водили заједно са оцем отете, а затим убијене девојчице од 15 година. У питању је закон који прецизира процедуре за ангажовање полицијских снага у случају пријаве да је особа нестала чиме се повећава правна сигурност грађана. На том примеру може се видети како изгледа грађански активизам, коришћење друштвених мрежа за покретање акција и увођење захтева грађана у парламентарну процедуру.

Како је социјални живот ученика седмог разреда сваким даном све богатији садржај треће области се односи на вршњачке групе, конформизам и вршњачки притисак. Вршњаци утичу на вредности које ће млади настојати да остваре, на ставове које ће развити, на тежњу за самосталношћу, прихватање друштвених норми. Повезано са тим је и дилема где су границе између укључености у заједницу и приватности. За активности у оквиру ове области добро је консултовати психологе и педагоге у школи, односно користити њихове већ развијене радионице чији је циљ оснаживање ученика да се одупру конформизму и

различитим врстама притиска вршњака. Понашање људи у маси добило је место у садржају јер се ученици овог узраста све чешће налазе у таквим ситуацијама (концерти, спортски догађаји) и могу бити угрожени. Зато је одговарајући исход дат на нивоу понашања.

Област Грађански активизам логично се надовезује на садржај и активности из друге области. Уз помоћ наставника ученици треба да припреме и спроведу симулацију рада Народне скупштине. Она би требала да садржи неке од постојећих процедура у раду скупштине, с тим да је њихов избор на самој групи. На пример, може се симулирати цео ток активности од предлагања до усвајања закона или симулација једним делом може да садржи процедуру посланичких питања премијеру и министрима у Влади. Да би се таква симулација остварила, ученици који ће бити у улози посланика треба да припреме питања која се тичу актуелних догађаја у нашој држави (најбоље би било унапред дефинисати тему нпр. повећање плата и пензија, обавезна средња школа и др.), што је само по себи вредан исход. Са друге стране, ученици који буду у улози премијера и министра такође треба да буду спремни да дају одговоре. Симулације се могу на различите начине организовати, а могу се допунити још неким аспектима као што је информисање грађана о раду скупштине. На пример, неколико ученика може добити задатак да буду у улози новинара и да припреме извештај о симулацији рада Народне скупштине који ће презентовати. Остали ученици процењиваће извештаје са становишта веродостојности, тачности. Активност се може учинити богатијом и самим тим занимљивијом ако се на пример, унапред наложи појединим „новинарима“ у ком правцу треба да пишу извештај (сензационалистички, негативистички, оптимистички, објективно, увредљиво...) што остали учесници симулације неће знати. Након тога, треба пратити да ли су остали ученици у групи то препознали и како су реаговали.

Поред симулације у раду са ученицима садржаји програма и дефинисани исходи пружају велике могућности за примену и других интерактивних облика рада као што су: радионице, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије, истраживања, промоције.

И у овом програму Грађанског васпитања, као и код претходних, продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте, с тим да је посебно пригодно да продукт буде снимак симулације рада скупштине који се може касније користити у различите сврхе. Драгоцен је у евалуацији урађене симулације али и у интеграцији и рекапитулацији обрађених садржаја.

За остваривање овог програма, као и свих претходних, наставник је врло важан. Он је модел који својим понашањем и организацијом рада на часу даје пример и доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје почетни подстицај за садржај који се обрађује, ко и повратне информације о активности. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ већ и начин да се остваре жељени исходи. Наставник је тај који обезбеђује равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост у типу личности и стилевима учења). Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлесијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају и исходима. Они се могу наћи у различитим изворима информација. За реализацију појединих тема могу се користити филмови јер активирају когнитивну и афективну страну личности и

подстицајно делују на ученике да искажу мисли, осећања и ставове. Не треба занемарити ни интернет и различите социјалне мреже јер су то облици комуникације који су блиски младима и на којима се могу препознати и анализирати многи проблеми живота у савременом свету, али и разговарати о говору мржње, нетолеранцији, облицима кршења права (на пример у самој Народној скупштини). Подразумева се да наставник има потпуни увид у материјале који се користе у раду са ученицима (филмови, видео клипови, текстови из новина и сл.) како би се заштитили од неодговарајућих садржаја.

Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења.

Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода, посебно оних који су кумулативни и који се не наводе у програму за седми разред, већ су у претходним програмима, али се подразумева да се они и даље подржавају и развијају. Како се ближи крај основног образовања и другог циклуса у оквиру њега, потребно је што чешће повезивати све оно што је рађено. Највећи број ученика похађа Грађанско васпитање континуирано током циклуса, многи од њих и свих осам разреда и зато је важан процес интегрисања обрађиваних садржаја и провера остварености исхода. Кључни показатељи напредовања у овом изборном програму, из разреда у разред, су све правилнија употреба термина који се односе на демократске појаве и процесе, исказивање ставова аргументацијом, ненасилна комуникација, прихватање различитости, емпатија, све чешће испољавање иницијативе, већа сарадљивост.

Корелација:

Српски језик и књижевност

Матерњи језик

Историја

Ликовна култура

Музичка култура

Информатика и рачунарство

Дидактичко радни материјал:

Приручник за наставнике

Наставна средства:

Приручник за наставнике, фломастери, бојице, селотејп, лепак, маказе, листови А4 формата бели и у боји, едукативни документарни филмови.

Активности ученика:

Слобода изражава мишљења и ставова о отвореним питањима и проблемима које су сами идентификовали као значајне; разумевање и разматрање различитих мера које се у школи / локалној заједници предузимају у циљу решавања проблема; унапређење вештина комуникације у различитим социјалним ситуацијама(у школи, на нивоу вршњачке групе и са наставницима , као и ван школе , са представницима јавних институција , организација и другим чесницима у животу локалне заједнице); развијање способности критичког мишљења, аргументовања и залагања за сопствене ставове; повезивање властитог искуства са потребама школске/ локалне заједнице и активно ангажовање

Активности наставника:

Мотивише ученике за рад, тако што ће развијати и одржавати њихова интересовања за живот и рад у школи , локалној заједници и давати лични пример позитивне заинтересованости за сва питања која су важна за унапређење квалитета живота;
Организује наставу тако што ће поставити циљеве рада планирати садржаје , средства и опрему , наставне облике и методе рада , као и време потребно за реализацију;
Развија и одржава партнерску комуникацију са ученицима , тако што ће постављати питања , захтеве , давати своје мишљење , подстицати ученике да они износе своја гледишта , подстицати интеракцију , пружати повратну информацију;
Уважава и реагује на потребе групе и појединаца , дели одговорност , демократски управља разрадом.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

У складу са Правилником оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних исхода и стандарда постигнућа ученика, а за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом прилагођених циљева, садржаја и исхода у савладавању индивидуалног образовног плана. Оцењивање је континуирана педагошка активност која позитивно утврђује однос према учењу и знању и подстиче мотивацију за учење.

Оцењивањем се ученик оспособљава за објективну процену сопствених постигнућа и постигнућа других ученика, за постављање личних циљева током процеса учења, развија се систем вредности и обезбеђује се поштовање општих принципа система образовања и васпитања утврђених законом којим се уређују основе система образовања и васпитања.

Принципи оцењивања, у смислу овог правилника, јесу:

- 1) објективност у оцењивању према утврђеним критеријумима;
- 2) релевантност оцењивања;
- 3) коришћење разноврсних техника и метода оцењивања;
- 4) правичност у оцењивању;
- 5) редовност и благовременост у оцењивању;
- 6) оцењивање без дискриминације и издвајања по било ком основу;
- 7) уважавање индивидуалних разлика, потреба, узраста, претходних постигнућа ученика и тренутних услова у којима се оцењивање одвија.

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду, а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

Оцена представља објективну и поуздану меру напредовања и развоја ученика, као и ангажовања ученика и његове самосталности у раду и она је је описна и бројчана.

Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцене садржи препоруку које активности ученик треба да предузме у даљем раду.

Када је у питању оцењивање из обавезног предмета, изборних програма и активности у првом разреду основног образовања и васпитања, у току школске године, ученик се оцењује описном оценом из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе).

У оквиру предмета, у првом разреду, у току школске године, описном оценом изражава се напредовање у остваривању прописаних исхода.

Од другог до осмог разреда, у току школске године, ученик се оцењује описно и бројчано из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) и владања.

Бројчана оцена из обавезног предмета и изборног програма други страни језик је: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1). Оцена недовољан (1) је непрелазна.

Успех ученика из изборних програма и то: верска настава и грађанско васпитање, матерњи језик/говор са елементима националне културе и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) оцењује се описно и то: истиче се, добар, задовољава.

Ученик се оцењује најмање четири пута у полугодишту, а ако је недељни фонд часова обавезног предмета, изборног програма и активности један час најмање два пута у полугодишту.

Ученику који није оцењен најмање четири пута из обавезног предмета и изборног програма други страни језик у току полугодишта, односно најмање два пута у току полугодишта уколико је недељни фонд обавезног предмета, изборног програма и активности један час, не може да се утврди закључна оцена.

Ученика који редовно похађа наставу и извршава школске обавезе, а нема прописани број оцена у полугодишту, наставник је дужан да оцени на посебно организованом часу у току трајања полугодишта уз присуство одељењског старешине, педагога или психолога.

Одељењски старешина је у обавези да редовно прати оцењивање ученика и указује предметним наставницима на број прописаних оцена које ученик треба да има у полугодишту ради утврђивања закључне оцене.

Оцењивање из обавезног предмета: музичка култура, ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, обавља се полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Ученик се оцењује бројчано из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у складу са законом и овим правилником.

Бројчана оцена из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у току школске године, утврђује се на основу следећих критеријума: оствареност исхода, самосталност и ангажовање ученика.

Закључна оцена из обавезног предмета, изборног програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) утврђује се на крају првог и другог полугодишта, на основу свих појединачних оцена које су унете у дневник од почетка школске године, а у складу са законом.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика првог разреда је описна и исказује се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика од другог до осмог разреда је бројчана.

Закључна оцена из изборних програма и активности (слободне наставне активности и пројектна настава) је описна и то: истиче се, добар и задовољава и не утиче на општи успех ученика, осим из изборног програма други страни језик који се оцењује бројчано и закључна оцена утиче на општи успех ученика.

Ученика од петог до осмог разреда оцењује предметни наставник у току образовно-васпитног рада, а оцену на крају полугодишта утврђује одељењско веће на предлог предметног наставника.

Када предмет садржи модуле, закључна оцена се изводи на основу позитивних оцена свих модула у оквиру предмета.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик не може да буде већа од највеће појединачне оцене уписане у дневник, добијене било којом техником провере знања.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик, не може да буде мања од:

- 1) одличан (5), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена најмање 4,50;
- 2) врло добар (4), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 3,50 до 4,49;
- 3) добар (3), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 2,50 до 3,49;
- 4) довољан (2), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 1,50 до 2,49.

Закључна оцена на полугодишту не узима се у обзир приликом утврђивања аритметичке средине, на крају другог полугодишта.

Ако одељењско веће не прихвати образложени предлог закључне оцене предметног наставника, нову оцену утврђује одељењско веће гласањем. Тако утврђена оцена евидентира се у напомени, а у записнику одељењског већа шире се образлаже.

Закључна оцена утврђена на одељењском већу уписује се у дневник у предвиђену рубрику.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Новим Правилником прописан је и распоред писмених задатака и писмених вежби.

Наиме, распоред писмених задатака и писмених провера дужих од 15 минута уписује се у дневник и објављује се за свако одељење на огласној табли школе и на званичној интернет страни школе најкасније до краја треће наставне недеље у сваком полугодишту.

Распоредом може да се планира највише једна провера у дану, а две у наставној недељи.

Распоред утврђује директор на предлог одељењског већа.

Распоред може да се мења на предлог наставника, уз сагласност одељењског већа. Промену распореда утврђује директор. Измењени распоред објављује се на исти начин као и распоред.

Одељењски старешина дужан је да прати да се писмени задаци и писмене провере, дуже од 15 минута, остварују у складу са распоредом и да благовремено указује директору и наставницима на обавезу поштовања распореда и прописани број провера.

Наставник је дужан да обавести ученике о садржајима програма наставе и учења који ће се писмено проверавати према распореду најкасније пет дана пре провере.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Када је у питању оцена на испиту, она се у складу са Правилником утврђује већином гласова укупног броја чланова комисије, у складу са законом. Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор на оцену на испиту, у складу са Законом.

Обавештавање родитеља о оцењивању ученика Правилник регулише тако што прописује да на почетку школске године ученици, родитељи, односно други законски заступници обавештавају се о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени из свих обавезних предмета, изборних програма и активности.

Одељењски старешина је обавезан да благовремено, а најмање четири пута у току школске године, на примерен начин обавештава родитеље о постигнућима ученика, напредовању, мотивацији за учење и напредовање, владању и другим питањима од значаја за образовање и васпитање.

Ако родитељ, односно други законски заступник не долази на родитељске и индивидуалне састанке, одељењски старешина је дужан да га благовремено, званично, у писменој форми обавести о успеху и оценама, евентуалним тешкоћама и изостанцима ученика и последицама изостајања ученика.

ВЕРСКА НАСТАВА- ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Разред: Седми

Фонд часова: 36

Циљ наставе: Указати ученицима на повезаност љубави и знања у црквеном искуству. Објаснити ученицима да нам Христос открива Бога као Свету Тројицу. Пружити ученицима основно знање о Символу вере. Пружити ученицима основ за разумевање основне истине о Тајни Богочовека Христа. Пружити ученицима основ за разумевање да се кроз учешће у Светим Тајнама Цркве наш живот и сви његови елементи узводе у личносни однос са Богом. Пружити ученицима основ за разумевање смисла и значаја Светих Тајни. Указати ученицима на историјски пут Српске Цркве кроз житија изабраних светитеља.

Задаци наставе: Подстаћи ученике да преиспитају свој однос према знању и учењу. Развити код ученика свест о љубави као темељу заједнице. Развијање свести ученика о значају и месту Символа вере у Крштењу и Литургији. Развијање свести ученика о

неопходности личног учествовања у светотајинском животу Цркве. Подстаћи ученике да развију доживљај Крсне славе као молитвеног прослављања Бога и светитеља.

Табеларни приказ оријентационог распореда градива

Ред. бр.	Наставна тема		Број часова					
			обрада	обнављање	утврђивање	систематизација	остало	укупно
1.	Увод						1	1
2.	Богопознање		4			1		5
3.	Јединство Цркве Христове		4		3			7
4.	Светотајински живот Цркве		8		2	2		12
5.	Српска Црква кроз векове		7		2	2		11
Укупан број часова			23		7	5	1	36
Р.б.	Наставна тема	Опште међупредметне компетенције	Исходи наставе (По завршетку теме ученик ће:)		Начин и поступци остваривања програма		Начин провере остварености исхода	
1.	Увод	Компетенција за учење; Комуникација; Сарадња	моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 7. разреда основне школе.		Упознавање деце са садржајима програма и начином рада.			

2.	Богопознање	Компетенција за учење; Естетичка компетенција; Комуникација; Сарадња, Решавање проблема	моћи да уочи да су знање и учење важни у његовом животу; моћи да повезује личносно познање са нашим познањем Бога; моћи да препозна да нам Христос открива Бога као љубавну заједницу три личности. бити подстакнут на одговорније обликовање заједничког живота са другима.	Кроз различите примере предочити ученицима процес познања ствари, а затим направити разлику између познања ствари и познања Бога. Размена мишљења.	
3.	Јединство Цркве Христове	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Комуникација; Сарадња	моћи да уочи да је Црква на Саборима решавала проблеме са којима се сусретала кроз историју; знати да је Символ вере установљен на Васељенским саборима; умети да интерпретира Символ вере.	Преглед историјских извора (Саборских докумената) зарад упознавања са одлукама Сабора. Обрада Символа Вере на основу светоотачких тумачења.	

4.	Светотајински живот Цркве	Компетенција за учење; Естетичка компетенција; Одговоран однос у демократском друштву; Комуникација; Сарадња	моћи да увиди да Црква Светим Тајнама повезује човека са Богом у најважнијим моментима његовог живота; моћи да увиди да је Литургија извор и циљ свих Тајни Цркве; моћи да разликује и именује службе у Цркви и да препозна своју службу.	Упознавање ученика са Светим Тајнама и обредима Цркве путем релевантних богослужбених текстова, али и снимака и слика одређених Светих Тајни и обреда. Размена мишљења.	
5.	Српска Црква кроз векове	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Комуникација; Сарадња	моћи да објасни просветитељску улогу и значај Кирила и Методија, а касније и Светог Саве, за српски народ; моћи да препозна неговање српских православних обичаја као начин преношења искуства вере и прослављања Бога и светитеља; бити подстакнут да доживи, вреднује и негује богатство и лепоту српске културне баштине.	Преглед историјских извора Српске Цркве; упознавање ученика са наслеђем Цркве кроз приказивање слика у видео материјала. Размена мишљења.	

Наставне методе: Монолошка и дијалогска наставна метода; метода рада на тексту; метода демонстрације.

Наставна средства: Текстуална и визуелна наставна средства;

Корелација са другим предметима: Историја, географија, српски језик

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ				
Шта пратимо		Поступак оцењивања	Иструенти оцењивања	Време
Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научних поступака; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине и решавање задатака.	Непосредно описно оцењивање ученика можесe вршити кроз: <ul style="list-style-type: none"> • Усмено испитивање; • Писмено испитивање; • Посматрање понашања ученика; • Редовно доношење домаћег задатка; • Прегледање свеске; • Вођење евиденције од стране наставника о јављању на часовима <p><u>Оцену истиче се добија ученик који:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -лако логички повезује чињенице и појмове; -самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; -решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује; -показује изузетну самосталност уз изузетновисок степен и ангажовања; -показује одговоран однос према раду/припремљен је за час. 	- Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника. - Формативно свакодневно оцењивање усмених одговора ученика.	Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За више јављања, одговоре, активност/ истиче се Ко не зна одговор -	Свакодневно бележење током године
		-Комисија ученика и наставника.	Активност на часу (учесталост и квалитет јављања на часу по месецима); Учесталост по месецима.	Пресек стања по тромесечју
		-Усмено одговарање.	Свеобухватност одговора; Хронолошка и појмовна прецизност; Хоризонтално и вертикално повезивање градива;	По потреби, бар једном у полугодишту

			Самосталност у одговарању.	
<p><u>Оцену добар добија ученик који:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове; -самостално изводи закључке који се заснивају на подацима; -решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мерикритички расуђује; -показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања. <p><u>Оцену задовољава добија ученик који:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -у довољној мери показује способност употребе информација; -у знатној мери логички повезује чињенице и појмове; -већим делом самостално изводи закључке 				
	-Описно оцењивање	На основу целокупног рада ученика током полутођа.	На крају полугодиш таи школске године	
	- Редовност доношења домаћег.	За три недоношења домаћег минус у свеску, а након опомене и у дневник као активност.	Свакодневн о током године, праћење/ пресек стања на тромесечју	
	- Прегледање свески.	Уредност; Све забележено са часова.	Три пута у једном полутођу	
	- Писане провере (једном у полутођу), свеска евиденције.	На основу целокупног рада ученика током полугодишта.	По потреби	

	<p>којисе заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме;</p> <p>-у довољној мери критички расуђује;</p> <p>-показује делимични степен активности и ангажовања.</p>	<p>- Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције.</p> <p>- Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика).</p> <p>- Вредновање самосталног рада ученика: ППТ,</p>	<p>Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено усвескама...)</p> <p>Степен знања свих члановагрупе</p> <p>Квалитативно и квантитативно процењивање резултатарада, продуката група (пано, табела...)</p>	<p>По потреби</p>
--	--	---	---	-------------------

		<p>истраживање о датој личности-догађају.</p> <p>- Провера знања које ученици усвајају на часу и испитивање ставова.</p> <p>- Формативно оцењивање.</p>	<p>Хоризонтално и вертикално повезивање градива</p> <p>- Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација..)</p>	
--	--	---	---	--

<p>Ангажовање ученика у настави: Процењује се: одговоран однос према раду, постављеним задацима и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање; активно учествовање у настави и сарадњу са другима.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања (истичесе) – показује делимични степен активности и ангажовања (добар) – показује мањи степен активности и ангажовања (задовољава) 	<p>Вођење евиденције од стране наставника:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Јављању на часовима (учесталост и активност); -Успешности у групном раду, раду у пару (ангажовање, продукти); -Посета културно-историјским институцијама и догађајима; -Израда паноа, ПП презентација, различитих врста излагања. 	<ul style="list-style-type: none"> -Све што је рађено на часу налази се у свескама и уредно је написано; -Учесталост јављања и активност по месецима; -Учествује, помаже другима, израђује самостално или у сарадњи са другима продукте рада; -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...); -Иницијатива и квалитет продукта 	<p>На сваком часу током школске године.</p> <p>Пресек стања по тромесечјима.</p>
--	---	--	--	--

СРПСКИ ЈЕЗИК

Разред: Осми

Годишњи фонд часова: 136

Недељни фонд: 4

Циљ учења предмета *Српски језик и књижевност* јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању; да кроз читање и тумачење књижевних дела развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање; подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у култури, као и о медијској писмености; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Задаци наставе Српског језика и књижевности:

- Развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- Основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- Поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- Упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- Оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);

- Развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- Развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- Увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког);
- Оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- Упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- Поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- Развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне);
- Поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- Поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- Усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности – упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- Развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- Навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији;
- Подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- Подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- Развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.
- Оперативни задаци:
- Проширивање знања из граматике, стилистике, лексикологије, историје књижевног језика и дијалектологије;
- Развијање позитивног односа према дијалектима као и потребе да се усваја, негује и развија књижевни језик;

- Даље усвајање ортоепске, ортографске, граматичке, лексичке и стилске нормe српског језика развијање критичког односа према језику и садржини текстова из свакодневног живота, осетљивости на манипулацију језиком;
- Формирање критеријума за самосталан избор, анализу и процену уметничких дела приступачних овом узрасту;
- Систематизација знања о књижевнотеоријским појмовима, овладавање расправом као обликом изражавања.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- Чита са разумевањем књижевноуметничке текстове и остале типове текстова, примењујући различите стратегије читања;
- Тумачи значења, језичке, естетске и структурне особине уметничких текстова, користећи књижевне термине и појмове;
- Критички промишља о стварности на основу прочитаних дела;
- Истакне универзалне вредности књижевног дела и повеже их са сопственим искуством и околностима у којима живи;
- Повеже писце и дела из обавезног дела програма од 5. до 8. разреда;
- Издвоји основне одлике књижевног рода и врсте у конкретном тексту, као и језичко-стилске карактеристике текста у склопу интерпретације;
- Уочи слојевитост књижевног дела и међужанровско прожимање;
- Повеже књижевна дела са историјским или другим одговарајућим контекстом;
- Одреди временски оквир у којем је писац стварао;
- Разликује аутора књижевноуметничког текста од наратора, драмског лица или лирског субјекта;
- Препозна националне вредности и негује културноисторијску баштину, поштујући особености сопственог народа и других народа;

- Учествоује у избору књижевних дела и начина њихове обраде и представљања;
- Објасни настанак и развој српског књижевног језика;
- Разуме значај књижевног језика за културу и историју српског народа;
- Сврста српски језик у одговарајућу језичку групу у Европи;
- Именује дијалекте српског језика;
- Разуме постојеће језичке прилике у Србији;
- Издвоји делове творенице и препозна основне моделе њиховог грађења;
- Користи садржаје из граматике обрађене у претходним разредима и повеже их са новим градивом;
- Доследно примени правописну норму;
- Примени основна правила о распореду акцената;
- Уочи разлику између научног, административног и разговорног функционалног стила;
- Пише и говори поштујући карактеристике различитих функционалних стилова;
- Уочи разлику између речи и лексеме;
- Препозна метафору и метонимију као лексичке механизме и разуме значење вишезначних речи карактеристичних за свакодневну комуникацију;
- Разуме значење застарелих речи и неологизама;
- Користи речник, енциклопедију и лексикон;
- Уочи манипулацију у пропагандним текстовима;
- Напише приказ, расправу и краћи есеј;
- Разликује делове текста и књиге – укључујући индекс, појмовник, библиографију – и уме да их користи;

• Повезује информације и идеје изнесене у тексту, уочава јасно исказане односе и изводи закључак заснован на тексту. __

Садржај програма

КЊИЖЕВНОСТ (препоручена дистрибуција часова је 50)

Л Е К Т И Р А

ЛИРИКА

1. Ђура Јакшић: „Отаџбина”
2. Јован Јовановић Змај: „Светли гробови”
3. Јован Јовановић Змај: „Ђулићи” (избор)
4. Десанка Максимовић: „Пролетња песма” / „Опомена”
5. Момчило Настасијевић: „Труба”
6. Иван В. Лалић: „Ветар”
7. Марина Цветајева: „Месечев сјај”

ЕПСКО-ЛИРСКЕ ВРСТЕ

1. Бранко Радичевић: *Ђачки растанак* (одломак „Ој Карловци, место моје драго...”)
2. Народна епско-лирска песма: *Женидба Милића Барјактара*

ЕПИКА

1. Вук Стефановић Караџић: *О народним певачима*
2. Вук Стефановић Караџић: *Житије Ајдук Вељка Петровића* (одломак)
3. Доситеј Обрадовић: *Живот и прикљученија* (одломак)
4. Прота Матеја Ненадовић: *Мемоари* (одломак)
5. Петар Петровић Његош: *Горски вијенац* (одломак „Бадње вече”)
6. Симо Матавуљ: „Пилипенда”
7. Лаза Лазаревић: „Све ће то народ позлатити”
8. Милош Црњански: *Сеобе* (одломак) / *Роман о Лондону* („Пролеће је стигло у Лондон”)

9. Бранимир Тосић: *Покошено поље* (одломак из прве књиге „Читава једна младост”)
10. Дино Буцати: „Колумбар”
11. Херман Хесе: „Магија књиге” / Нил Гејмен: „Зашто наша будућност зависи од библиотека, читања и сањарења” / Милорад Павић: *Роман као држава* (избор одломака из огледа: „Кратка историја читања”, „Последњих сто читалаца”, „Нова генерација електронске књиге”, „Скакутаво читање или повратак фусноте”, „Романи без речи”)

ДРАМА

1. Данило Киш: *Ноћ и магла*
2. Петар Кочић: *Јазавац пред судом* (одломак)
3. Жан Батист Поклен Молијер: *Грађанин племић* (одломак)

НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ

1. Веселин Чајкановић: „О ускршњим обичајима”
2. Милутин Миланковић: *Кроз васиону и векове* (одломак)
3. Хилда Дајч: *Писма* – одломак, (обавезна напомена о власнику права: ©Јеврејски историјски музеј)
4. Споменка Крајчевић: *Кругом двојке* (избор одломака: „Унутрашња пруга”: „Станица пристаниште” – „Почетак и крај”, „Одлазак”; „Станица Калемегдан” – „Гозбе”, „Теорија”; „Станица Браће Барух” – „Извесност”, „Тајна”; „Станица Вуков споменик” – „Простор”, „Булеварска бајка”)
5. Герман Титов: „25 сати у свемиру”

Са наведеног списка, обавезан је избор два дела за обраду. ___

ДОМАЋА ЛЕКТИРА

1. Народне епске песме новијих времена (тематски круг о ослобођењу Србије: „Почетак буне против дахија”; „Бој на

- Мишару”, „Бој на Чокешини”...)
2. Љубавне народне лирске песме („Српска дјевојка”, „Љубавни растанак”...); обичајне народне лирске песме (избор)
 3. Избор из савремене српске поезије (нпр. Васко Попа: „Очију твојих да није”, Бранко Миљковић: „Критика метафоре”, Војислав Карановић: „О читању поезије”, Момчило Мошо Одаловић: „Ршуме, јеси ли знао Црњанског”, Ана Ристовић: „Гледајући у дрвеће”...)
 4. Иво Андрић: *Деца* („Деца”, „Књига” и „Панорама”)
 5. Бранислав Нушић: *Сумњиво лице*
 6. Клод Кампањ: *Збогом мојих петнаест година*
 7. Давид Албахари, *Мамац*

ДОПУНСКИ ИЗБОР ЛЕКТИРЕ

(бирати 3–6 дела)

1. Милош Црњански: „Ја, ти и сви савремени парови”
2. Оскар Давичо: „Србија” / „Детињство” (избор)
3. Бранко Ћопић: *Мала моја из Босанске Крупе*
4. Станислав Винавер: *Ратни другови* („Аритон”)
5. Народна приповетка: *Усуд*
6. Вук Стефановић Караџић: *Српски рјечник* (избор, нпр. „Отмица”...);
7. Растко Петровић: *Африка* (одломци)
8. Радослав Братић: *Мајсторова рука* (одломак)
9. Милорад Павић: *Хазарски речник*, одреднице о Ћирилу и Методију (одломци)
10. Душан Ковачевић: *Ко то тамо пева*
11. Гроздана Олујић: *Гласам за љубав*
12. Џон Селинџер: *Ловац у житу*

13. Ричард Бах: *Галеб Џонатан Ливингстон*
14. Кајо Ритер: *Дечко који није био из Ливерпула*
15. Џон Бојн: *Дечак у пругастој пиџами*
16. Сју Таузенд: *Дневник Адријана Мола.*

КЊИЖЕВНИ ТЕРМИНИ И ПОЈМОВИ

Стилска средства: анафора и епифора, апострофа.

Лирске врсте: народне љубавне песме, обичајне песме (сватовске, тужбалице и здравице); љубавна песма (ауторска).

Епско-лирске врсте: поема, балада.

Драмски спев.

Мемоари. Биографија. __

ЈЕЗИК (препоручена дистрибуција часова је 52)

Грамматика

Језик Словена у прапостојбини; сеобе Словена и стварање словенских језика.

Мисија Ћирила и Методија.

Почетак писмености код Срба.

Старословенски језик и писма (глагољица и ћирилица).

Развој српског књижевног језика: српскословенски, рускословенски, славеносрпски језик.

Вук Караџић – реформа језика, писма и правописа.

Књижевни језик код Срба од Вука до данас (основни подаци).

Основне језичке групе у Европи и место српског језика у породици словенских језика.

Дијалекти српског језика: екавски (призренско-тимочки, косовско-ресавски, шумадијско-војвођански) и ијекавски (зетско-рашки и источнохерцеговачки). Народни језик (језик као скуп дијалеката) и књижевни (нормирани) језик.

Службена употреба језика и писма према Уставу.

Језици националних мањина (основни подаци).

Језик – основне особине говорног и писаног језика.

Грађење речи:

– основни модели: извођење, слагање, префиксација;

– просте речи и творенице (изведенице, сложенице, префиксалне творенице);

– састав твореница: корен, творбена основа, префикс, суфикс.

Систематизација претходно обрађених садржаја из фонетике, морфологије и синтаксе.

Фонетика: подела гласова и гласовне промене.

Морфологија: врсте и подврсте речи и њихове категорије.

Синтакса: реченични чланови (састав и функција); независне и зависне реченице; слагање реченичних чланова.

Правопис

Писање имена из страних језика са акцентом на њихову промену.

Спојено и одвојено писање речи (сложенице, полусложенице, синтагме).

Генитивни знак.

Црта и цртица; други интерпункцијски и правописни знаци.

Ортоепија

Краткоузлазни и краткосилазни акценат; правила о распореду акцената и неакцентованих дужина (основни појмови).

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА (препоручена дистрибуција часова је 34)

Књижевни и остали типови текстова у функцији унапређивања језичке културе.

Текстови писани различитим функционалним стиловима:

публицистички стил (репортажа, интервју); административни стил (молба, жалба, уплатница, обрасци, радна биографија; бирократски језик); научни стил (примери из текстова у уџбеницима других наставних предмета; употреба термина).

Лексикологија:

– једнозначност и вишезначност речи;

– лексичка метафора и лексичка метонимија као механизми остваривања вишезначности;

- синонимија, антонимија и хомонимија;
- застареле речи; нове речи – неологизми;
- речник, лексикон, енциклопедија.

Пропагандни текстови (рекламе и слично).

Расправа и есеј на задату тему.

Приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.).

Говорне вежбе: интерпретативно-уметничке (изражајно читање, рецитовање); анализа снимљеног разговора; интервју; расправа (дискусија); презентовање чињеница и коментара.

Правописне вежбе: диктат, уочавање и објашњавање правописних грешака у тексту; писање имена из страних језика; писање позајмљеница (информатички термини, мејл и сл.); писање сложеница, полусложеница и синтагми; писање црте и цртице; запета у независносложеним реченицама.

Језичке вежбе: уочавање и исправљање грешака у неправилно маркираном тексту; попуњавање текста са празнинама; тражење грешака у тексту и исправљање.

Лексичко-семантичке вежбе: допуњавање реченица хомонимима (хомоними и акценти); проналажење одговарајућег синонима; антонимски ланац; одређивање значења метафоре и метонимије у тексту; тумачење застарелих речи и неологизама; дефинисање лексема.

Писмене вежбе и домаћи задаци и њихова анализа на часу.

Четири школска писмена задатка – по два у сваком полугодишту.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: 8

Циљ допунске наставе из српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског стандардног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати.

Задаци допунске наставе из српског језика:

- Развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује

- Оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- Увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајно, усмереног, истраживачког);
- Упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- Оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела различитих жанрова.
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;

Начин остваривања програма

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, књижевне анализе, облика усменог и писменог изражавања.

Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Када савлада одређену тешкоћу или уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА – Српски језик

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	ГраMATика (правопис, ортоепија)	3
2.	Књижевност	3
3.	Језичка култура	2

		УКУПНО
		8

НАПОМЕНА: Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

ДОДАТНА НАСТАВА

Годишњи фонд часова: 18

Циљ додатне наставе из српског језика јесте да се ученицима пружи могућност да напредују и богате своја знања о матерњем језику, да упознају, доживе и тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задачи додатне наставе из српског језика:

- Развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- Развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- Развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служи као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељенске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- Упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- Развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- Васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;

Начин остваривања програма

Додатна настава се организује за ученике изнад просечних способности и посебних интересовања за наставу српског језика, односно за продубљивање знања из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе (књижевност, језик, култура изражавања, филмска и сценска уметност). Додатна настава се може реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада).

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА-СРПСКИ ЈЕЗИК

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Граматика (правопис, ортоепија)	6
2.	Књижевност	6
3.	Језичка култура	6
УКУПНО		18

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала:

- Изражајним читањем ученици утичу на говорну културу;
- Читањем самостално доносе закључке о стваралаштву појединих писаца;
- Уочавањем стилских средстава ученици вреднују литерарни поступак;
- На примеру песме стичу и примењују знања о строфи, стиху и рими;
- Читањем различитих приповедних врста ученици развијају позитиван став о прозном стваралаштву;
- Познавањем стваралачког опуса неког писца ученици самостално закључују о вредностима тих дела;

- Читајући уче да препознају оно што ће их лично највише заинтересовати и подстаћи да се тиме додатно баве;
- На основу анализе дела стичу знања о приповедним поступцима, перспективи приповедача;
- Упоређују народно и уметничко прозно стваралаштво и уочавају сличности и разлике.

Корелација са другим предметима

Између предмета:

Историја – друштвено-историјска локализација књижевних текстова и ликова који се у њима појављују, историјски оквири језичког развоја.

Географија – географско-демографске одлике средине за које се везују радње књижевних текстова, легенде.

Ликовна култура – илустрације књижевних текстова.

Музичка култура – мотивски.

Страни језици – тумачење непознатих речи, порекло речи у нашем језику, поређење граматичких особина.

Математика – математички модели у служби сликовитости, рад са табелама.

Посете Градској галерији, Народном музеју, Сајму књига, праћење позоришних представа, биоскопских пројекција, књижевних вечери и свих других културних дешавања у локалној средини.

Уџбеници

- Александар Јерков, Анђелка Петровић, Катарина Колаковић, *Читанка за осми разред основне школе*, Вулкан издаваштво, Вулкан знање, Београд, 2021.
- Данијела Милићевић, Сунчица Ракоњац Николов, *Граматика за осми разред основне школе*, Вулкан издаваштво, Вулкан знање, Београд, 2021.
- Катарина Колаковић, Анђелка Петровић, Сунчица Ракоњац Николов, Данијела Милићевић, *Радна свеска за осми разред основне школе*, Вулкан издаваштво, Вулкан знање, Београд, 2021.

Литература

- М. Николић: *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1988.
- П. Илић: *Методика наставе српског језика и књижевности*, Прометеј, Нови Сад, 1991.
- С. Маринковић: *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Креативни центар, Београд, 2003.

- КЊИнаставна средства, Београд, 1997.
- Живојин Станојчић, Љубомир Поповић: *Граматика српског језика*, Завод за уџбенике, Београд, 2008.
- М. Пешикан, Ј. Јерковић, М. Пижурца: *Правопис српскога језика*, Матица српска, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.
- И. Тартаља: *Теорија књижевности*, Завод за уџбенике, Београд, 2008.
- Р. Пешић, Н. Милошевић-Ђорђевић: *Народна књижевност*, Требник, Београд, 1997.
- *Речник књижевних термина*, уредник Д. Живковић, Нолит, Београд, 1992.
- В. Јанковић: *Митови и легенде*, СКЗ, Београд 2006.
- П. Булат, В. Чајкановић: *Митолошки речник*, СКЗ, Београд 2007.
- М. Николић: *Стилске вежбе*, Просветни преглед, Београд, 2000.

Стандарди

1. Читање и разумевање прочитаног

Основни ниво

СЈ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), нарација (приповедање), аргументација, пропаганда;

СЈ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима;

СЈ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста;

СЈ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног;

СЈ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту;

СЈ.1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе

Средњи ниво

СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања;

СЈ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама);

- SJ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове;
- SJ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима);
- SJ.2.1.6. разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности и пропаганде на једноставним примерима;
- SJ.2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у тексту;

Напредни ниво

- SJ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима);
- SJ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст;
- SJ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту;
- SJ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе

2. Писано изражавање

Основни ниво

- SJ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу;
- SJ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста);
- SJ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални);
- SJ.1.2.6. влада основним жанровима писане комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу;
- SJ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима;
- SJ.1.2.9. има изграђену језичку толеранцију и негативан став према језику дискриминације и говору мржње;

Средњи ниво

- SJ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је целовит и кохерентан;
- SJ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста;
- SJ.2.2.4. зна основне особине говорног и писаног језика;
- SJ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева

Напредни ниво

- CJ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслову деловима текста;
- CJ.3.2.2. саставља аргументативни текст;
- CJ.3.2.3. пише приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.), репортажу и расправу;
- CJ.3.2.4. пише резиме дужег и/или сложенијег текста;
- CJ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

3. Граматика и језик

Основни ниво

- CJ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слоге у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама;
- CJ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи;
- CJ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела;
- CJ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу);
- CJ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне); CJ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима;
- CJ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми;
- CJ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта);
- CJ.1.3.11. препознаје бирократски језик као непожељан начин изражавања;
- CJ.1.3.12. познаје основне лексичке појмове: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију;
- CJ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације;
- CJ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације као и оних који се јављају у школским текстовима;
- CJ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и контекста у коме су употребљени;
- CJ.1.3.17. разликује појмове књижевног и народног језика; зна основне податке о развоју књижевног језика код Срба;

CJ.1.3.18. зна основне податке о пореклу и дијалекатској разуђености српског језика;

CJ.1.3.19. зна основне податке о језицима националних мањина;

CJ.1.3.12. разуме важност књижевног језика за живот заједнице и за лични развој

Средњи ниво

CJ.2.3.2. препознаје гласовне промене;

CJ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи;

CJ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање);

CJ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица);

CJ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима;

CJ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици;

CJ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика;

CJ.2.3.9. познаје метонимију као лексички механизам;

CJ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима и правилно их употребљава CJ.2.3.11. одређује значење непознатих речи и израза на основу њиховог састава и контекста у коме су употребљени

Напредни ниво

CJ.3.3.1. дели реч на слоге у сложенијим случајевима;

CJ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује);

CJ.3.3.3. зна и у свом говору примењује акценатску норму;

CJ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама;

CJ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица);

CJ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима);

CJ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени;

CJ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима намењеним младима и правилно их употребљава;

4. Књижевност

Основни ниво

CJ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела;

- SJ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност);
- SJ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епiku и драму;
- SJ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац);
- SJ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: наратија, дескрипција, дијалог и монолог;
- SJ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, оноματοпеја);
- SJ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...;
- SJ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе;
- SJ.1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела

Средњи ниво

- SJ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања;
- SJ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација;
- SJ.2.4.3. разликује лирско-епске врсте (баладу, поему);
- SJ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научнопопуларне текстове;
- SJ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст);
- SJ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност;
- SJ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог;
- SJ.2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела;
- SJ.2.4.9. уме да води дневник о прочитаним књигама.

Напредни ниво

- SJ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова, карактеристичних тема и мотива;
- SJ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту;
- SJ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу;
- SJ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту;
- SJ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе;
- SJ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело;

CJ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже;

CJ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави.

Активности ученика

Дефинише, идентификује именује, репродукује, бира, утврђује, представља, издваја, организује, пише, понавља, прилагођава, тумачи, илуструје, демонстрира, показује, објашњава, препознаје, анализира, формулише, планира, повезује, класификује, процењује, описује, вредмује, бира, поставља питања, игра се....

Активности наставника

Припремање, организовање, читање, објашњавање, разговор, слушање, посматрање, праћење, показивање, подстицање, предвиђање, проверавање, анализирање, закључивање, вредновање, саопштавање, иницирање, вођење, процењивање, одлучивање.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду (у даљем тексту: дневник), а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Разред: Осми

Годишњи фонд: 68

Недељни фонд: 2

Циљ

Циљ наставе страног језика јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да овладају комуникативним вештинама и развију способности и методе учења страног језика.

Задаци

Оперативни задаци по језичким вештинама постепено се проширују и усложњавају. Истовремено се континуирано примењују и оперативни задаци из претходних разреда.

Разумевање говора

Ученик треба да:

- глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације) разуме различите усмене текстове (дијалоге, монологе, песме и друго) о темама предвиђеним наставним програмом у трајању од 3 до 5 минута (у зависности од степена познавања теме и контекста), које чује уживо или са аудио визуелних записа.

а) Разуме и реагује на одговарајући начин на усмене поруке у вези са активностима на часу (говор наставника и другова, аудио и визуелни материјали у настави);

б) Разуме рекламе, радио и ТВ емисије блиске интересовањима ученика или значајне за младе, као и о темама образовног карактера из *популарне науке*;

в) Разуме усмене текстове које исказују говорници различитих стандардних варијетета о темама из свакодневног живота ближег и даљег учениковог окружења, а које се односе на узрасно специфична интересовања.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- разуме глобално, детаљно и селективно (у зависности од захтева комуникативне ситуације и личних потреба) различите писане текстове (писма, новинске чланке, јасна илустрована упутства, огласе, прилагођене књижевне текстове, текстове у вези са градивом других наставних предмета и слично) о темама из свакодневног живота и популарне науке, ближег и даљег учениковог окружења, а које се односе на узрасно специфична интересовања и чија дужина зависи од чињенице у коликој мери ученик познаје дату тему и контекст.

Увиђајући намеру аутора текста и контекста у којем је текст настао (емоционални и друго), ученик чита:

а) да би се информисао;

б) да би пратио упутства;

в) ради задовољства.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- прилагођавајући свој говор комуникативној ситуацији, у временском трајању од два до три минута, на структурисани начин:
- а) говори о себи и свом окружењу, о догађајима и активностима у школи и изван ње;
- б) изрази своје утиске, осећања и аргументовано мишљење и ставове у вези са темама које су програмом предвиђене.

Интеракција

Ученик треба да:

- поштујући социокултурне норме комуникације, са саговорницима размењује информације, мишљења и ставове о темама из свакодневног живота, блиске његовом интересовању или из популарне науке и културе,
- започиње и води разговор о познатим темама, одржава његов континуитет и завршава га.

Писмено изражавање

Ученик треба да пише:

- структурисане и кохерентне текстове дужине од 140 до 160 речи у којима, користећи познату лексику и морфосинтаксичке структуре, описује догађаје и лична искуства,
- поруке и писма (у електронској и традиционалној форми) различитог садржаја (захваљивање, позивање, извињење, тражење и давање информација).

Медијација

У ситуацији када посредује између особа (вршњака и одраслих) које не могу да се споразумеју, ученик треба да:

- усмено преноси суштину поруке са матерњег на циљни језик и са циљног на матерњи,
- писмено преноси поруке и објашњења,
- препричава садржај писаног или усменог текста.

Доживљај и разумевање књижевног текста

Ученик може да:

- изрази утиске и осећања о кратком прилагођеном књижевном тексту и тексту из области књижевности за младе (песма, скраћена верзија приче, музичка песма), користећи вербална и невербална средства изражавања (цртежи, моделирање, глума),

- препознаје у тексту елементе културе земаља чији језик учи,
- увиђа сличности и разлике са матичном и осталим културама.

Знања о језику и стратегије учења

Ученик треба да:

- препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом,
- поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине,
- користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости),
- разуме везу између сопственог залагања и постигнућа у језичким активностима,
- уочава сличности и разлике између матерњег и страног језика и страних језика које учи,
- разуме значај употребе интернационализама,
- примењује компензационе стратегије и то тако што:
 1. усмерава пажњу, пре свега, на оно што разуме,
 2. покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна (друга, наставника итд),
 3. обраћа пажњу на речи / изразе који се више пута понављају, као и на наслове и поднаслове у писаним текстовима,
 4. обраћа пажњу на невербалне елементе (гестови, мимика итд. у усменим текстовима; илустрације и други визуелни елементи у писаним текстовима),
 5. размишљајући утврђује сличности и доводи у везу стране речи које не разуме са речима у српском језику,
 6. тражи значење у речнику,
 7. покушава да употреби познату реч приближног значења уместо непознате (нпр. аутомобил уместо возило),
 8. покушава да замени или допуни исказ или део исказа адекватним гестом / мимиком,
 9. уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција, инференција и позитивни трансфер).

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе;
- тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима;
- у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања;
- разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности
- ; – разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих;
- саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања; – разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење;
- упуту честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;

- тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости;
- размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости;
- размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише искуства, догађаје и способности из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности;
- размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима у будућности;
- саопшти планове, намере и предвиђања;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
- размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима;
- искаже и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
- разуме краће низове исказа који описују просторне односе, оријентацију и правац кретања;

- затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања;
 - разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
 - размени неколико информација које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе;
 - разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање;
 - размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на поседовање и припадање;
 - разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања;
- размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења;
 - тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења;
 - разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене;
 - размени информације у вези са количином, димензијама и ценама

Садржаји

Тематске области у настави страних језика за основну школу – други циклус

Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за

конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језика.

-Лични идентитет

-Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)

-Географске особености

-Србија – моја домовина

-Становање – форме, навике

-Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест

-Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)

-Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање

-Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање

-Млади – деца и омладина Животни циклуси

-Здравље, хигијена, превентива болести, лечење

-Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи

-Транспорт и превозна средства

- Клима и временске прилике
- Наука и истраживања
- Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика, визуелне и драмске уметности)
- Етички принципи; ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме
- Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- Слободно време – забава, разонода, хобији
- Исхрана и гастрономске навике
- Путовања
- Мода и облачење
- Спорт
- Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
- Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
- Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија
- Поздрављање и представљање сербе и других и тражење/ давање основних информација о себи и другима

How are you/have you been/are you doing? I'm/I've been/I'm doing fine, and you? It's been long time. / Long time no see! Yes, it's been a while. I was born and raised/brought up in Kruševac, a town in Serbia. Where did you grow up? I live in a nuclear/an immediate family. Who do you live with? We live in a suburb/in the suburbs/on the outskirts of the town. We share the house with another family. We've lived there since I was born. What part of town do you live in? I've got a twin/half/step brother. Have you got any siblings? The man over there is Alex's and my stepdad. Is Luka your relative? Yes, he's my second cousin. / He's my close/distant relative. / No, we're not related. He's just a friend of mine. What country was he born in? What/Which school did he go to? Have you got any family in an English speaking country? Is your step brother the same age as you? No, he's twice/half as old as me. He doesn't go to school, he goes to kindergarten. The boy in the photo is our schoolmate/teammate/roommate and our mutual friend. He's my namesake. Our name is pronounced... , but it is spelled.... My mum's the only person who calls me by my first name, and it usually means I'm in trouble! Do your friends call you by your first name or your nickname? Dunja's my soulmate; we are inseparable. Who's your role model? My dad's my main role model, I have always looked up to/admired him. Who has been the most important and most influential person in your life? Mark Twain was a pen name of the American writer whose real name was Samuel Clemens. What other names did Samuel Clemens write under? What was Agatha Christie famous for? She was famous for her detective stories. What films did Daniel Radcliffe play in? He played the title character in the Harry Potter film series. It's been nice meeting you/talking to you. Have a good life! Farewell, my friends!

The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости
The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости
The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају
Питања са Who/What/Which/Where/When/Why/How... Питања са препозиционим глаголима
Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple)
Саксонски и нормански генитив Twice/three times.../half as (adjective) as
Префикси over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-, dis-... (Интер)културни садржаји: устаљена правила учтиве комуникације; имена и надимци; родбина, породични односи и родбинске везе; важније личности из света књижевности, музике, филма и спорта

-Описивање бића, предмета, места појава, радњи, стања и збивања

My aunt's an average looking young woman. She's in her early/middle/late 20s. My uncle has grown a beard/moustache; now he looks twice as old as her. My parents are middle-aged. My mum's a bit overweight, but my dad's really skinny/underweight. My grandparents are elderly, but still young at heart/in spirit. How adventurous are your family? My sister doesn't look anything like me. Who do you look like in your family?/Who do you resemble most? I resemble my mother, while my brother looks more like my father. I was oversensitive about my looks/to criticism as a child. What were you like as a child? What did the man look like? He looked/seemed/appeared annoyed. He also sounded

strange/upset. How interesting! Jason was wearing a hoodie and sports trousers/pants at the party. Sophia was wearing a circular/semicircular/rectangular/ triangular/heart-shaped pendant made of silver/gold. This steak is undercooked/overcooked. It tastes/smells horrible! What does your steak taste/smell like? Novi Sad is a major city in Serbia. What's its high/main street? New York City is nicknamed the Big Apple. Has your city/town got a nickname? By what name was your hometown previously known? The 50 stars on the American flag represent the 50 states, while the 13 stripes represent the thirteen British colonies that declared independence from Great Britain and became the first states in the U.S. The UK flag is called the Union Jack, or Union Flag. The Serbian coat of arms consists of two main national symbols: a white double-headed eagle and a shield with a cross. Statehood Day is a national holiday in Serbia. It's celebrated on 15th February to commemorate the outbreak of the First Serbian Uprising against Ottoman rule in 1804. On the same day in 1835, during the rule of Miloš Obrenović, the first modern Serbian constitution was adopted, known as Sretenje Constitution. Armistice Day is celebrated in memory of the day when the armistice was signed between the Allies of World War I and Germany on the 11th of November, 1918. Saint Sava is considered the patron saint of education and all the schools in Serbia. He's also the patron saint of our school. Professor Moriarty is Sherlock Holmes's mortal enemy. My sister loves video games with immortal characters – so-called immortality games. The series was voted the best teenage series of all times. My score is twice as good/bad as yours. Dragana ran half as fast as Relja. You can't compare these two things - that's mixing apples and oranges! It's water under the bridge! The Present Simple Tense и The Present Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у садашњости The Present Perfect Simple Tense за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и радњи које су почеле у прошлости и још увек трају The Past Simple Tense и The Past Continuous Tense за изражавање појава, радњи, стања и збивања у прошлости Stative verbs (look, seem, appear, sound, taste, smell...) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple) Питања са Who...look like, What...look/taste/smell like, How (adjective)... Префикси over-, under-, un-, in-, im-, ir-, il-, dis-... Twice/three times... as (adjective/adverb) as (Интер)културни садржаји: особености наше земље и земаља говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике, национална обележја и сл.); метафоричка употреба језика/идиоми

-Изношење предлога и савета, упућивање позива за учешће у заједничкој активности и реаговање на њих

There aren't enough computers for everybody; why don't we take turns to work on them? Fine, let's do that! Let's go out for ice cream - my treat this time! Well, I'm trying to cut down on sweets, how/what about having some fruit salad instead? Why don't we split the bill? Let's start over, shall we? What do you mean? Can/Could you share a link to an example? Shall I ask him to join us? I think he would love that! He'd better not be late this time! Shall we meet at my place? Okay, what time? Is this time next week ok with you? That sounds good to me./That would be

great! Would you like/Do you want me to help you with your English assignment? No thank you, I can manage. You should/ought to/had better leave or you'll miss your bus. Thank you but don't worry, I'll hurry up now. You shouldn't/had better not stick your nose in other people's business. It's impolite! Pets shouldn't be abandoned by their owners. It's irresponsible! The doctor advised me to have regular meals and a balanced diet in order to stay healthy. She also recommended taking up a sport instead of dieting. My parents told me not to put off doing things I have to do, because I could regret later. If I were you I would stop being late for school. You might get expelled. What would you do if you were in my place/shoes? Let's not split hairs about it! Should/Ought to/Had better за давање савета Изрази: How/What about...? Why don't we...? Would you like...? Do you want...? Shall we...? Let's... Stative verbs (think, mean, sound...) Модални глаголи за изражавање предлога и вероватноће - can/could/may/might... Пасивни облик модалних глагола Заповедни начин Gerund/Infinitive Индиректни предлози и савети Први и други кондиционал Негативни префикси un-, im-, ir-, il-... (Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на њих; метафоричка употреба језика/идиоми.

-Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, честитања и захвалности

Can/Could/May I retake the listening text? I've misheard some questions. Can/Could/Will you rewrite the essay? You've misspelled/misspelt some words. Excuse me teacher, can you draw/pull/close the curtains? Ok, you put the light on. Can you now draw/pull/open them? Ok, let's have some sunlight in! Could/Would you come to my place tonight if you had time? Your place, sixish! Please don't tattle on me to my mother/teacher. / Don't be such a tattletale! Promise not to tell anyone! I promise! Stop showing off! Nobody likes a show-off! Stop arguing, will you? Can I tell my side if you let me talk? Stop beating around the bush and tell me what the problem is! She told me to stop making fuss about nothing! My mum asked/warned us to stop giggling. The head teacher promised to look into the matter. I'm sorry I overslept/overreacted. It's ok, make sure you don't do that again! Sorry to disturb/interrupt! Sorry, it wasn't on purpose. I'm truly sorry. Thanks for letting me stay/for waiting for me! Thank you, you've been very kind. Many thanks in advance! I (really) appreciate that/your help. Tell your parents I said thank you. Say hi for me! Pretty please! Happy anniversary! Better luck next time! Fingers crossed! Congrats on your exams! Модални глаголи за изражавање молбе и захтева – can/could/may/will Заповедни начин Први и други кондиционал Индиректне наредбе и молбе Gerund/Infinitive Префикси over-, mis-, over-, re... (Интер)културни садржаји: правила учтиве комуникације, значајни празници и догађаји, честитања

-Разумевање, давање и тражење упутстава

Choose a person in the classroom, but keep the name secret. Note down as much information about the person as you can. What shall we do next? Take turns to ask questions, and try to guess your partner's person! Find out about an eco-project in your country. Produce a leaflet explaining where it is and what happens there. What can I use this application for? Click on the photos if you want to find out more. If you want to make an appointment/need further information call our office at 555-333. I think I've been overcharged for my mobile phone bill. What shall/should I do first? Dial these numbers to speak to customer service... Read the exercise in silence/silently. Time's up! Put down your pens and hand in your tests. Sit tight! Sit up straight! Straighten your back! Behave yourself! Turn sideways! Why/What for? Move over to make room for some more students. Look me in the eye! Speak when spoken to! Don't speak/talk out of turn! Speak your mind! Don't blame me, it's not my fault! Don't wait for me! I might be long! Don't peek! It's none of your business! Don't touch the stove until it gets cool. Hold this for me!

He told me to hold on to his arm. Tell me who the book belongs to. The P.E. teacher told/instructed us to pass the ball to each other/one another. Mind your step! Beware of the dog! Caution: wet floor! Danger: strong current! Don't limit your challenges – challenge your limits! Let go of bad memories and be happy! Заповедни начин Модални глаголи shall/should за тражење упутстава Модални глаголи за изражавање вероватноће: might/may/could Пасивни облик глагола у комбинацији са модалним глаголима Први и други кондиционал Индиректне наредбе и молбе Префикси over-, un-, im-, ir-, il-... (Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.

-Описивање радњи у садашњости

It's getting dark/late/cold/hotter... She's getting hungry/tired/better/worse... The weather is getting worse by the minute. What's bothering/puzzling you? I can't solve this problem. Who are you doing that for? I'm doing this for my classmate Milica. Where's Jacob? He's at a sleepover. / He's sleeping/spending the night at a friend's. He often sleeps over at Filip's house. How often do you sleep over at your friends' place? Who does the new teacher remind you of? He reminds me of my Australian uncle. This reminds me, have you applied for the competition yet? This is the first time I've used a crib sheet. Can I trust you with something? Anyone can use the application, can't they? The class teacher tells us to always report the absent students. I don't know what they are arguing about/who they are laughing at. My teacher says that the English drink the most tea in the world. My mum asks me who the message is from. My friend wants to know which team you support / whether/if you support Red Star or Partisan. Danilo asks how long I have kept my diary/blog. Jelena complains that she keeps forgetting her parents' birthdays! Do you know who I met yesterday? What does UNICEF/the abbreviation stand for? What happens if students misbehave in class in your school?

Do they get punished for their misbehaviour? I would/could help you if I had time now. What would you do if you were rich? The Harry Potter film series is based on Joanna Rowling's novels. Which book is the play based on? The story/novel is set in the 19th century. In my country a lot of children live in a single-parent family or in a family with a step-parent and step brothers and sisters. Some city people live in a high rise, but most people live in detached or semi-detached houses. International Mother Language Day is held on 21 February to promote awareness of linguistic and cultural diversity. How's Labour Day celebrated in your country? There are approximately 1000 giant pandas remaining in the world. It is estimated that/According to the statistics, 2 million alligators live in the state of Florida. The Present Continuous Tense за изражавање тренутних и привремених радњи The Present Simple Tense за изражавање сталних и уобичајених радњи Stative verbs (taste, smell, remind...) The Present Perfect Simple Tense за изражавање радњи које су почеле у прошлости и још увек трају и у изразима This is the first/second/third time... Други кондиционал Can за изражавање способности у садашњости Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must/can't/might/may/could) Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple) Индиректне наредбе и молбе Индиректне изјаве и питања са уводним глаголом у садашњем времену Gerund/Infinitive Питања са препозиционим глаголима Get + adjective (Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји; метафоричка употреба језика/идиоми.

-Описивање радње у прошлости

I went to the park with some friends of mine yesterday afternoon. We had a two months' holiday. What did you do on your holiday/spring/term break? We were having the time of our life! Why didn't you tell me about that? I didn't want you to know! My friend turned pale/jumped for joy when she heard the news. Who forgot their phone? When did the centre reopen? What was the first concert you went to? Who were you there with? My friends threw me a going away/goodbye/farewell party before I moved away/left the town/country. They saw me off at the airport. My dad couldn't afford to go to university, but I can now. Anastasija was able to answer all of her questions correctly, but I answered mine incorrectly. I misheard you. I was mistaken. She misunderstood my message. Something's just crossed my mind. I've changed my mind. Have you made up your mind yet? I've lost my train of thoughts. / My mind's gone blank. Have you read/heard today's/yesterday's news? Have you passed to the next round? Has it stopped raining? I've misplaced my pen / miscalculated the numbers. He's gone bananas! We were having a rehearsal while the storm was raging/when there was a power cut. My mum told me to stop to buy some bread on my way home. The old lady asked/begged us to help her. I was voted the class president in the previous class meeting. Who was the book published by? It has been adapted

into a film. The people have been stricken by a lightning. The cat's been run over by a car. I haven't been invited to the party. The industrial revolution started in the 18th century. YouTube, the popular video sharing website, was created in 2005. The Past Simple Tense правилних и неправилних глагола, све употребе The Past Continuous Tense, све употребе The Present Perfect Simple Tense за изражавање искустава и радњи у неодређеној прошлости и са ever, never, just, already, yet... Could и was/were able to за изражавање способности у прошлости Пасивни облик глагола у простим временима (Present Perfect Simple, Past Simple) Индиректне наредбе и молбе Питања са Who/What/Which/Where/When/Why... Питања са препозиционим глаголима Герунд/Инфинитив Префикси mis-, over-, re... (Интер)културни садржаји: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости; метафоричка употреба језика/идиоми.

-Описивање будућих радњи (планова, намера, предвиђања)

Who are you going to the prom with? When are you leaving for the airport? When does your plane leave? / What time is your flight? What time does the flight from Moscow arrive? Which platform does the train leave from? When does the rerun of season 1 begin? I guess/suppose it starts in 2 weeks' time. We're going to make up the missed class next week. Let me know when/the time! I'll leave school in 2 years' time. When will you leave school? What are you going to do after you leave school? Emma will turn 15 in 2 months. Noah might/may/could take part in the karate tournament/marathon race next week. I think the party will be over/finished by the time/before we get to Kristina and Helena's place! We'll figure out/decide what to do as soon as/when/after we all get together. See you when you get back! Take your umbrella in case it rains tonight! I'll tell on you to the teacher unless you stop! If it's a tie, will we be able to play another round? If I wish on a shooting star, will my wishes come true? What will happen if we keep littering? What would you do if you saw aliens? Would you run away or speak to them? The Present Continuous Tense за изражавање унапред договорених/испланираних радњи The Present Simple Tense за изражавање будућих радњи које су део утврђених распореда/програма The Future Simple Tense за изражавање одлука донетих у тренутку говора, обећања и предвиђања на основу знања, искуства и веровања Модални глаголи за изражавање вероватноће: may/might/could Going to за изражавање општих планова и намера, као и предвиђања на основу чулних опажања Временске зависне реченице за изражавање будућности и одговарајући везници (when, after, before, as soon as, by the time...) Stative verbs (promise, believe, think, guess, suppose, hope...) Пасивни облик глагола у простим временима (Future Simple) Први и други кондиционал Will be able to за изражавање способности у будућности (Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.

-Исказивање жеља, интересовања, потреба, осета и осећања

What's the matter? My finger/hand is swollen. I've been stung by a bee. That must hurt! Let me have a look. Do you need some tissues? Are you fine with this? What's the matter with Helen? She's been bitten by a strayed dog. She needs to go to hospital. Why haven't you called an ambulance? She wants us to help her. / She asks if we could help her. I've got goose bumps/butterflies in my stomach/stage fright. My schoolmates expect me to win/hope that I will win the race/ game/competition. You needn't worry! We're on your side! What would you like to spend the money on? Who would you like to celebrate with if you won? Why are you smelling the food? What does it smell like? My hands smell of onions! Iva's tasting the coffee. She says it tastes awful. How do you like yours? Can I taste your pie? Liam felt embarrassed by his friends' insensitive remarks. He says they really hurt him. Sanja was pleased with her test results. She hopes to enrol in an art school if she passes her final exams with flying colours. Who wasn't happy with their marks? What were you good at as a child? I enjoyed being active, but now I'm really into/keen on studying. I've always been interested in clothes and fashion. Our parents have always taught us to treat people the way we want to be treated. I don't want this moment to ever end! I hope you make wonderful memories today! We need to laugh. Laughter is the best medicine! The Present Simple / Past Simple / Present Perfect Simple Tense Stative verbs (be, want, wish, need, expect, hope, have, hurt, feel, smell, taste...) Need/Needn't Why don't/haven't you... Питања са препозиционим глаголима Придевско-предлошке фразе – interested in, keen on, pleased with, embarrassed by... Глаголско-предлошке фразе - be into... Пасивни облик глагола у простим временима (Present Simple, Present Perfect Simple, Past Simple, Future Simple) Индиректне изјаве и питања са уводним глаголом у садашњем времену Модални глаголи за извођење закључака о садашњости (must, can't, may...) Први и други кондиционал Заповедни начин Gerund/Infinitive (Интер)културни садржаји: мимика и гестикулација

-Исказивање просторних односа и упутстава за оријентацију у простору

Let's meet at the entrance to/exit from the museum! Could you tell me where the pedestrian area/zone / the main square / the city/town hall is. Go past the traffic lights and go straight on until you get to the roundabout. At the roundabout turn left. You can't miss it! I live as close/near as you from the school. The Science and Technology Park is twice as far as the Natural History Museum. What would happen if the Sun was twice as far from the Earth? Čačak is a large industrial town halfway between Kraljevo and Užice. The baker's/pastry shop is halfway between my home and school. I don't know where the icon is. It's on the left/right side/at the top/bottom / in the top/bottom left/right corner of the screen. Move over towards the door. I slipped as I stepped onto the platform. We went for a walk along the beach/river bank at dawn. The boys swam across the lake. This is the first time I've flown across the Atlantic. Индиректна питања са уводним глаголом у садашњем времену Предлошки изрази за изражавање положаја и просторних односа: halfway between / on the left/right side / at the top/ bottom / in the top/bottom left/right corner... Предлози са глаголима кретања: towards, onto, into, across, along... as + adjective + as: as close/near/far... as

twice/three times... + adjective + as: twice/three times... as (far) as (Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика.

-Изрицање дозвола, забрана, упозорења, правила понашања и обавеза

You needn't take that subject. It's optional! You mustn't cheat in exams. It's illegal! I've had to study hard this month. We had to make the decision in a split second. We can't both use the bike at once so we'll have to take turns. I'm underage – I'm not allowed in pubs! It's a rude question – you should apologise to the teacher! I don't think you should drink that water! I wouldn't swim here if I were you! My parents always remind me to throw the tissue in the bin after using it. The government/local authorities should/ought to take more care of the unemployed/homeless/poor/elderly / unemployed/ homeless/poor/elderly people. In my country the young/young people are not permitted to vote until the age of 18. The Louvre is a must for visitors to Paris. These are dos and don'ts of social etiquette. Модални глаголи и глаголски облици за изражавање дозволе, забране, упозорења, правила понашања и присуства/ одсуства обавезе: can/can't, must/mustn't, need/needn't, should/shouldn't, ought (not) to, have to/don't/doesn't have to, had to/didn't have to, (not to) be allowed to Употреба и изостављање одређеног члана у изразима: the unemployed/homeless/poor/elderly/young... и unemployed/ homeless/poor/elderly/young... people (Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола

-Изражавање припадања и поседовања

He's a friend of mine. Is that a friend of your cousin's? My father owns a book/food stall. Who's the owner of that restaurant? This house has always belonged to my family. Who does that house belong to? Someday, I would like to possess a sailboat. How much money does he owe you? He owes me 100 dinars. Саксонски, нормански и дупли генитив Присвојне заменице mine, yours... Stative verbs (have, own, belong, possess, owe) (Интер)културни садржаји: однос према имовини

-Изражавање допадања и недопадања

How do you like this colour? I'd prefer a darker/lighter shade. My dog loves being cuddled/spending time with us. Would you fancy a drink? I didn't fancy swimming in that water. We enjoyed ourselves at the party. Please don't throw these photos away. They're really close to my heart! I like doing jumping jacks. They are great for warming up before my gym exercise! Cycling/Rollerblading is my most liked/preferred leisure activity. What's your family's favourite pastime? I would say our favourite pastime has always been watching informational videos / exploring

interesting places closer to home. Yoda from the Star Wars series has been one of my best-loved science fiction characters for as long as I can remember. Who's your favourite film character? One third of the class prefers fantasy books, they say they expand their imagination. Stative verbs (like/dislike/love/hate/fancy/prefer...) Gerund/Infinitive Питања са What, Who, Why, Which, How... (Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт; метафоричка употреба језика/идиоми.

- Изражавање мишљења

I agree/disagree. So do I. / Well, I don't. I don't agree. Neither do I. / I don't agree either. / Well, I do! I didn't think of that - good idea! I guess/suppose we should never learn anything by heart. What exactly do you mean by 'lousy singing'? It's not a big deal/no biggie. That's embarrassing/correct/ incorrect/possible/impossible/regular/irregular/convenient/inconvenient/honest/dishonest... How icredible/disappointing! Stative verbs (think, guess, suppose, agree, disagree, believe, mean, promise...) Питања са What, Why, How... So/Neither/Either за изражавање слагања и неслагања. Префикси un-, in-, im-, ir-, il-, dis-... (Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима; метафоричка употреба језика/идиоми.

-Изражавање количине, димензија и цена

It's only half-an-hour's drive / a couple of minutes' walk. He gave me a few tips/a piece of/some advice. They told us an interesting piece/a bit of information. She bought a bunch of grapes/flowers / a bar of chocolate/soap / a jar of honey/jam. The man was so weak that he could only take a sip of water. How much sugar do you take in your tea? Half a teaspoon, please. I don't have as many DVDs as you! My sister doesn't eat as much chocolate as I do. There is ten times as much traffic in my town as in yours. The deep end of the pool is 2 metres deep. The shallow end is only half as deep. This jacket is twice as expensive as that one. How much is the return/one-way fare from London to Brighton? What's the bus fare in London? A single bus fare costs £1.50. How much did the roasted chestnuts cost? They cost 90 pence/cents a/per cone. How much did they weigh? They weighed 100 g. None of my classmates won the prize. Neither of my parents speaks/speak a foreign language. Саксонски генитив са временским периодима: half-an-hour's, couple of minutes'... Партитиви: a piece/bit/bunch/bar/jar/sip of... Twice/three times.../half as (adjective) as None/Neither (Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, уџбенике и друге наставне материјале, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, комуникативних функција и препоручених језичких активности, наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи су дефинисани за крај разреда и усмеравају наставника да их операционализује на нивоу једне или више наставних јединица имајући у виду ниво постигнућа ученика. Исходи се разликују, тако да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упуту ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина. Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови: – циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери; – говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика у друштвеном чину. Уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала. Учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан. Током часа се препоручује динамично смењивање техника/ активности које не би требало да трају дуже од 15 минута. Слушање и реаговање на налоге наставника на страном језику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.). Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд). Мануелне активности (израда панона, презентација, зидних новина, постера и сл). Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио- записом повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл). Игре примерене узрасту.

Корелација

Српски језик

Биологија

Географија

Уџбеници

Project 5, Serbian Edition, енглески језик за осми разред основне школе, (уџбеник и радна свеска), Tom Hutchinson, THE ENGLISH BOOK.

Литература

-Тестирање у настави страних језика, Наум Димитријевић

-Грамматика енглеског језика, Љубица Поповић, Вера Мирић

Стандарди

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору.

ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење.

ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате / блиске теме.

ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим / блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.)

ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.)

ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе.

ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства.

ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.

ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима.

ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...)

ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.

ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2-3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања.

ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања.

ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама.

ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2-3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћена визуелним елементима.

ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама.

ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима.

ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства.

ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2-3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање.

ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење.

ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама.

ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве.

ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима.

ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања.

ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу.

ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.

ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.

ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације коју су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила.

ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/неприкладно у контексту циљних култура.

ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.

ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.3.1.1. Разуме дуже низове саопштења, упутстава, молби итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

ПСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације у аутентичном разговору два или више (са)говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.3.1.3. Разуме основни смисао и главне информације јасно артикулисаних монологских излагања, прича, презентација и предавања на узрасно адекватне и блиске теме, уз одговарајућу визуелну подршку.

ПСТ.3.1.4. Разуме основни смисао и може да издвоји главне информације из аутентичних подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим, узрасно адекватним темама (нпр. репортажа, научно-популарних, документарних, играних, анимираних филмова, спотова) које слуша/гледа у смисленим целинама.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и може да издвоји већину релевантних информација у порукама, писмима и мејловима о блиским темама.

ПСТ.3.1.7. Разуме упутства која се односе на сналажење на јавним местима (нпр. руковање апаратима и уређајима, упозорења, безбедносне информације и сл.)

ПСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и главне информације различитих врста текстова са интернета или других писаних медија који су у складу са узрастом и интересовањима ученика.

ПСТ.3.1.10. На основу смисла читавог текста и садржаја појединачних делова открива значења непознатих речи и конструкција.

ПСТ.3.1.11. Разуме експлицитно изражена осећања, жеље и расположења.

ПСТ.3.1.12. Разуме општи смисао и већину фраза и израза у текстовима из савремене музике.

ПСТ.3.1.13. Разуме смисао једноставних рекламних порука.

ПСТ.3.1.14. Проналази потребне информације у речницима, енциклопедијама, брошурама и на интернет страницама.

ПСТ.3.1.15. Разуме и може да издвоји потребне информације из табела, графикана, информатора и сл.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.16. Течно и с лакоћом описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, искуства/догађаје из прошлости и планове за будућност.

ПСТ.3.1.17. Учествује у неформалном и формалном разговору (нпр. са наставницима, службеним лицима и сл.), поставља и одговара на неколико питања у низу на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање.

ПСТ.3.1.18. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљења.

ПСТ.3.1.20. На једноставан начин излаже на задату тему и одговара на питања која се односе на њу.

ПСТ.3.1.22. Резимира текст који слуша или чита ослањајући се у мањој мери на језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.26. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ПСТ.3.1.24. Пише краће текстове од неколико логички повезаних реченица о узрасно релевантним темама (о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота).

ПСТ.3.1.27. Резимира/парафразира одслушан или прочитан текст, ослањајући се минимално на језичка средства која се у њему појављују.

ПСТ.3.1.28. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.3.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.30. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.31. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акцентаско-интонацијских правила или уз мање неправилности које не угрожавају разумевање поруке коју жели да саопшти.

ПСТ.3.2.3. Познаје и користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ПСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ПСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

ПСТ.3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/ неприкладног понашања у контексту циљних култура.

ПСТ.3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појава и негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању.

ПСТ.3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.

ПСТ.3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас.

ПСТ.3.3.7. Познаје најтипичније представнике појединих екосистема света где се користи страни језик и доводи их у везу са одликама екосистема.

Активности ученика

Ученик редовно похађа наставу и адекватно реагује на упутства наставника. Пажљиво прати предавања,записује најважније ствари и активно учествује у процесу наставе. Поставља наставнику подпитања како би што боље схватио оно што наставник презентује. Обраћа се наставнику са поштовањем и уважавањем. Развија самокритички став према себи, уважава мишљење других и прихвата критику. Сарађује са наставником и друговима из разреда.Учествује у раду групе, ради на сопственом усавршавању и јачању самопоуздања. Присуствује часовима допунске наставе уколико има потешкоца у учењу и отворено рзговара са наставником о извесним проблемима у учењу. Присуствује часовима додатне наставе уколико има интересовања за страни језик, припрема се уз помоћ наставника за учешће на такмичењима.

Ученик ради вежбе слушања(према упутствима наставника или са траке),повезује појмове у вежбанки,додаје делове слике, допуњује информације,селектује тачне и нетачне исказе и сл. Учествује у играма које су примерене његовом узрасту,пева у групи,црта по диктату, израђује сликовни речник. Преводи гест у исказ и исказ у гест. Повезује звучни материјал са илустрацијом и текстом,повезује наслове са текстом. Учествује у изради илустрованих и писаних материјала. Разуме писани језик, уочава дистинктивна обележја која указују на граматичке специфициности. Одговара на једноставна питања у вези са текстом. Проналази речи које недостају,повезује краћи текст и реченице са сликама и илустрацијама. Попуњава формулар,пише честитке и разгледнице и краће текстове.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу; бира садржаје,прикупља и пружа информације ученицима. Подстиче ученике, даје савете и пружа помоћ;усмерава , реализује, демонстрира, објашњава, даје упутства; омогућује примену наученог;прати ефекте сопственог рада и рада ученика. Наставник је ту да омогући приступ и прихватање нових идеја. Третира ученике као одговорне, креативне и активне учеснике у друштвеном цину. Подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад. Подстиче развијање такмичарског духа код ученика и позитивне атмосфере у разреду. Подстиче ученике на константно усавршавање и ради на јачању њиховог самопоуздања.Заједно са ученицима решава проблеме,пружа им корисне савете. Наставник поседује довољно стрпљења за ученике који слабије напредују,не запоставља их већ их стално укључује у различите активности,подстиче их и увек похваљује њихов труд. Припрема материјал са лакшим задацима за слабије ученике и додатни материјал за ученике који су надарени и брже ураде

постављене задатке од осталих. Наставник организује часове допунске наставе за ученике који имају потешкоћа у учењу као и часове додатне наставе за одличне и надарене ученике. Наставник подстиче одличне ученике и припрема их за учешће на такмичењима. Ангажује ученике приликом израде постера, паноа и другог материјала који ће украсити њихову учионицу и учинити је пријатним местом за учење и дружење.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају и наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини

провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик

Енглеска секција

Предмет: Енглески језик
Годишњи фонд часова: 36

Циљ

Рад секције укључује ученике од петог до осмог разреда који показују интересовање за енглески језик, књижевност и културу народа целог Уједињеног Краљевства. Један од најважнијих циљева јесте укључивање ученика у многобројне активности које подразумевају комуникацију на страном језику, припремање за јавни наступ и за различите приредбе и манифестације на којима ученици глуме, рецитију и певају на страном језику.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

– разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе;

- тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима;
- у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања;
- разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности
- ; – разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих;
- саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања; – разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење;
- упуту честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости;
- размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости;
- размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише искуства, догађаје и способности из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности;
- размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима у будућности;
- саопшти планове, намере и предвиђања;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;

- размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима;
 - искаже и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
 - разуме краће низове исказа који описују просторне односе, оријентацију и правац кретања;
 - затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања;
 - разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
 - размени неколико информација које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе;
 - разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање;
 - размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на поседовање и припадање;
 - разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања;
- размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења;
 - тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења;
 - разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене;
 - размени информације у вези са количином, димензијама и ценама

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Рад секције укључује ученике од петог до осмог разреда који показују интересовање за енглески језик, књижевност и културу народа целог Уједињеног Краљевства.

Секција се одржава једном у две седмице по распореду који наставник прави на почетку школске године. Ученици који долазе на ове часове раде врло занимљиве активности и уживају у духу енглеског језика и културе.

Секција се може реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни облик рада (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за енглески језик и културу). Наставник у великој мери користи циљни језик како би ученици усвојили што већи број најучесталијих фраза и израза. За сваки час наставник припрема одговарајући материјал са различитим вежбама и задацима који су примерени знању ученика. Наставник инсистира на комуникацији на страном језику како би ученици применили стечено знање и оспособили се за усмено излагање на страном језику које уједно представља најтежи сегмент савладавања страног језика.

Глобални план рада- Енглеска секција

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Music	6
2.	Fame and fortune	6
3.	Health	6
4.	Heroes	6
5.	Sport	6
6.	Relationships	6
	Укупно	36

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ И ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Додатна настава

ПРЕДМЕТ: Енглески језик

Годишњи фонд часова: 9

Циљ

Циљ додатне настава је проширивање знања код ученика изнад просечних способности посебних интересовања за наставу енглеског језика, из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе (језик, култура изражавања). Часови се одржавају једном недељно по распореду који наставник прави на почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику и усавршавање осталих језичких вештина је један од главних циљева додатне наставе.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе;
- тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима;
- у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања; – повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања;
- разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих;
- саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања; – разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење;

- упуту честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости;
- размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости;
- размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости; – опише искуства, догађаје и способности из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности;
- размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима у будућности;
- саопшти планове, намере и предвиђања;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
- размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима;
- искаже и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
- разуме краће низове исказа који описују просторне односе, оријентацију и правац кретања;
- затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања;
- разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
- размени неколико информација које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање;
- размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на поседовање и припадање;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања;
- размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења;
- тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења;
- разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене;

– размени информације у вези са количином, димензијама и ценама

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Додатна настава се може реализовати као индивидуализовани (примерен појединим ученицима) и групни (за групе ученика једног или више разреда који се посебно интересују за исте програмске садржаје додатног рада). Наставник у великој мери користи циљни језик како би ученици усвојили што већи број најчесталијих фраза и израза. За сваки час наставник припрема одговарајући материјал са различитим вежбама и задацима који су примерени знању ученика. Наставник један део часа посвећује комуникацији на страном језику како би ученици применили стечено знање и оспособили се за усмено излагање на страном језику које уједно представља најтежисегмент савладавања страног језика.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА- енглески језик

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	Teenage years and romance	2
2.	Past and present	2
3.	Saving the animal world and imagine a world without it	2
4	City life and new worlds	1
5	Summer's coming	2

Уџбеник за реализацију наставе:

Project 5, Serbian edition, Tom Hutchinson, THE ENGLISH BOOK.

Допунска настава

ПРЕДМЕТ: Енглески језик

Годишњи фонд часова: 9

Циљ

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Допунски рад се организује услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, усменог и писменог изражавања. Један од најважнијих циљева допунске наставе је свакако што веће ангажовање и мотивисње ученика са потешкоћама у учењу.

Допунски рад се организује током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или уклони недостатак, ученик престаје с допунским радом.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе;
- тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;

- разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих;
- разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење;
- упути честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости;
- саопшти планове, намере и предвиђања;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
- разуме краће низове исказа који описују просторне односе, оријентацију и правац кретања;
- затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања;
- разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења;
- тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења;
- разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене;

Упутство за диактичко-методичко остваривање програма

Начин остваривања програма прилагођен је способностима ученика како би се у постигли што бољи резултати у раду. Постоји велики број деце ромске националности који се налазе у тешкој материјалној ситуацији па често немају књиге, свеске и школски прибор зато наставник за њих припрема фотокопирани материјал како би им олакшао процес учења. На часовима допунске наставе примењује се фронтални и индивидуални облик рада како би наставник ученицима дао конкретна објашњења на задатим примерима. Ученици раде вежбе и задатке са основног нивоа које уз помоћ наставника могу успешно завршити.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА- енглески језик

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
1.	Teenage years and romance	2
2.	Past and present	2
3.	Saving the animal world and imagine a world without it	2
4	City life and new worlds	1
5	Summer's coming	2
УКУПНО		9

Уџбеник за реализацију наставе:

Project 5, Serbian edition, Tom Hutchinson, THE ENGLISH BOOK.

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

ПРЕДМЕТ: РУСКИ ЈЕЗИК

Осми разред

Годишњи фонд часова:68

Недељни фонд: 2

Циљ учења руског језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу

Исходи

На крају VIII разреда ученик треба да:

- разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе;
- тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима;
- у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања;
- разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете

- и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упуту предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
 - затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
 - разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих;
 - саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања;
 - разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење;
 - упуту честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
 - разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
 - тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
 - разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости;
 - разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости;
 - размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
 - опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
 - разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости;
 - размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
 - опише искуства, догађаје и способности из прошлости

- повезујући неколико краћих исказа у смислену целину;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности;
 - размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима у будућности;
 - саопшти планове, намере и предвиђања;
 - разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
 - размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима;
 - искаже и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
 - разуме краће низове исказа који описују просторне односе, оријентацију и правац кретања;
 - затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања;
 - разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
 - размени неколико информација које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе;
 - разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање;
 - размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на поседовање и припадање;
 - разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања
 - размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења;
 - разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења;
 - тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка

образложења;

– разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене;

– размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.

Садржај програма

Урок 1 В међународном младјем лагеру (13)

Урок 2 СМИ у нашој животи (15)

Урок 3 Плани на будуће (12)

Урок 4 Из прошлог у будуће (20)

Урок 5 Росијски рок (8)

ТЕМАТСКЕ ОБЛАСТИ У НАСТАВИ СТРАНИХ ЈЕЗИКА ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ – ДРУГИ ЦИКЛУС

Напомена: Тематске области се прожимају и исте су у сва четири разреда другог циклуса основног образовања и васпитања – у сваком наредном разреду обнавља се, а затим проширује фонд лингвистичких знања, навика и умења и екстралингвистичких представа везаних за конкретну тему. Наставници обрађују теме у складу са интересовањима ученика, њиховим потребама и савременим токовима у настави страних језик.

- 1) Лични идентитет
- 2) Породица и уже друштвено окружење (пријатељи, комшије, наставници итд.)
- 3) Географске особености
- 4) Србија – моја домовина
- 5) Становање – форме, навике
- 6) Живи свет – природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест
- 7) Историја, временско искуство и доживљај времена (прошлост – садашњост – будућност)
- 8) Школа, школски живот, школски систем, образовање и васпитање

- 9) Професионални живот (изабрана – будућа струка), планови везани за будуће занимање
- 10) Млади – деца и омладина
- 11) Животни циклус
- 12) Здравље, хигијена, превентива болести, лечење
- 13) Емоције, љубав, партнерски и други међуљудски односи
- 14) Транспорт и превозна средства
- 15) Клима и временске прилике
- 16) Наука и истраживања
- 17) Уметност (нарочито модерна књижевност за младе; савремена музика, визуелне и драмске уметности итд.)
- 18) Етички принципи); ставови, стереотипи, предрасуде, толеранција и емпатија; брига о другоме
- 19) Обичаји и традиција, фолклор, прославе (рођендани, празници)
- 20) Слободно време – забава, разонода, хобији
- 21) Исхрана и гастрономске навике
- 22) Путовања
- 23) Мода и облачење
- 24) Спорт
- 25) Вербална и невербална комуникација, конвенције понашања и опхођења
- 26) Медији, масмедији, интернет и друштвене мреже
- 27) Живот у иностранству, контакти са странцима, ксенофобија

Садржаји

Ученици треба да разумеју и користе:

Как вас/тебя зовут? Как ваша/ твоя фамилия? Меня зовут Виктор Петрович Иванов.

Разрешите/ позвольте вам представить...Это мой друг Саша. Привет, Саша! Добро пожаловать! Мы будем вместе учиться. Очень приятно. Рад/рада с тобой познакомиться.

А кто это? Это моя родственница Света. Она занимается музыкой. Мне кажется, что она хочет стать известной пианисткой.

Где ты живёшь? На улице Гагарина, дом 5, квартира 10. На втором этаже, а ты? Я живу на улице Ленина, в доме номер 13, в квартире 17, на четвёртом этаже.

Ты знаешь мою соседку Лену? Мне кажется, что вы вместе учились в восьмилетней школе имени Бранислава Нушича.

Это его родители. Его папа работает инженером, а его мама медсестрой.

У тебя есть братья/сёстры? Да, у меня есть брат. Он моложе меня. Ему 7 лет. Нет, у меня нет сестры.

Ты интересуешься музыкой? Нет, не очень, я люблю спорт.

У моего папы есть сестра, её зовут Марина. Марина – моя тётя. Её муж, дядя Стефан – немец. У них есть сын, мой двоюродный брат Иван. Ему три года. Он родился в Германии, но сейчас живёт в России, в Москве.

Это мой дядя Иван. Он очень интересный человек, художник. Он живёт и работает в деревне Иваново.

Как дела? Нормально. Всё в порядке.

Спасибо за имейл (электронное письмо). Большое вам спасибо. Не за что.

Номинатив множине именица мушког рода са наставком -á/ -я

(дом –домá, город – городá, учитель – учителя

)

Упитне реченице с упитним заменицама и прилозима (кто, где, как...).

Изражавање посесивности (потврдне и одричне конструкције): у+ ген. личних заменица и именица (у меня есть, у меня нет).

Личне заменице за 3. лице са и без предлога (к ней, ей)

Присвојне заменице (мой, твой, его, её, их...)

Глаголи заниматься, интересоваться, стать + инструментал.

Кратак облик придева рад/рада; рады.

Одричне заменице (никто, ничто)

(Интер)културни садржаји: устаљена правила учтивости; имена, патроними, презимена и надимци; адреса; формално и неформално представљање; степени сродства и родбински односи; нумерисање спратова, називи већих градова, познатијих држава и њихових становника, родно место

Какой Миша? Как Миша выглядит? Я в первый раз с ним встречаюсь, опиши его. Миша невысокий, стройный.

Какая Маша? Маша высокая, полная.

Какой у него рост?

Какие у неё глаза? Глаза – карие, волосы – каштановые.

В чём она? На ней блузка в полоску.

Миша хорошо знает математику и помогает Маше. Маша очень хорошо плавает. Она живёт в центре Екатеринбурга в многоэтажном доме. Её квартира небольшая. Её комната маленькая.

У меня в комнате большая удобная кровать.

Какой это город/ деревня? Это мой родной город.

В центре Белграда – памятник Князю Михаилу. Рядом улица Князя Михаила, пешеходная улица.

Это – памятник Петру Первому. Какой большой и красивый! Тебе нравится больше памятник Пушкину или Петру Первому?

Этот памятник мне известен.

Мы жили в спортивном лагере прошлым летом. Он спал в большой палатке.

Идёт дождь, дует ветер, холодно очень. Завтра будет солнечная погода, без дождя. Ночью поднялся сильный ветер и пошел дождь.

Я очень плохо себя чувствую. Болит голова и глотать больно. У меня температура. У него сильно болит живот. У неё грипп/ангина.

Именице треће дефлексије.

Придеви. Слагање с именицама у роду, броју и падежу.

Кратки придеви у предикативној функцији Башња видна издали. Я рад, что вы приехали.

Прилози за начин, место, време.

Фреквентне временске конструкције (прошлым летом, в прошлую среду, на следующей неделе, в прошлом году)

Садашње време..

Прошло време.

Будуће време (просто и сложено).

Прости облици компаратива придева/прилога.

Повратна заменица себя.

Неодређеноличне реченице без субјекта са предикатом у неодређеноличном глаголском облику (треће лице множине). Здесь продают билеты. Говорят, что это было давно.

Безличне реченице Меня тошнит.

(Интер)културни садржаји: карактеристике наше земље и земаља
говорног подручја циљног језика (знаменитости, географске карактеристике и сл.)

Уберите вещи!

А давайце погледимо с вама, што там лежи.

Разложимо књиге по местима. Помогите ми појалуста, давайце све заедно!

Ја иду у басейн. Петя, појдеш са мном? Ја обожају пливати. Сједна ми с вама сједлали оченъ много. Какие молодцы!

Чем тебја угостити? Ты будеш чай? Нет, спасибо.

Что ты будеш делати на следующей недели?

Придеш ко мне на вечеринку? У меня день рождения. Во сколько? В семь часов в субботу. Внимание! Срочно отправляемся на прогулку!

Будем в воскресенье играть в футбол? Когда? В пять. Нет, к сожалению, я еду с родителями к бабушке.

Појдем в кино вечером? Давай! Где встречаемся? У входа в метро.

Нажмите здесь и зарегистрируйтесь! Не переживай! В следующий раз получится лучше! Давайте решать вместе! Дорогие ученики! Приглашаем вас принять участие в творческом проекте «Как хорошо любить читать». Мне понравилось, как вы справились с заданием. Наша работа сегодня была очень полезной.

Промена именица женског рода треће деклинације чија се основа завршава на –чь, -щъ ; -жь, -шь.

Заповедни начин (позив на заједничку активност) .

Безличне модалне конструкције с предикативима (мне нужно, мне надо, мне необходимо).

Упитни искази без упитне речи. Интонација.

Садашње време у значењу будућег.

Будуће време.

Прилози за време утром, вчера, завтра, сейчас, опять ...

Прилози за количину (меру) очень, совсем, слишком ...

(Интер)културни садржаји: прикладно упућивање предлога, савета и позива и реаговање на предлоге, савете и позиве

Давайте споём эту песню. Пусть они читают. Скажите, как вы справились с текстом и вопросами?

Не забудьте, что у каждого ученика своя роль.

Не ешьте гамбургеры на завтрак. Составьте здоровое меню на день рождения с друзьями.

Занимайтесь спортом каждый день.

Вам помочь? Да, спасибо, возьмите эту сумку, пожалуйста. Спасибо. Благодарю вас. Не за что. Ничего.

Дай мне, пожалуйста, тетрадь. Минуточку. Вот она.

Можно я подойду? Можно. Мне кажется, что ... Это для меня (не)важно. По-моему ... Я считаю, что ... Я хотела бы танцевать с тобой..

Извините, можно вопрос? Можно.

Приезжайте к нам в Сочи!

Вы не скажете, как пройти до Красной площади? Конечно, скажу.

Простите за беспокойство. Извините за опоздание.

С днём рождения!

Скачай, пожалуйста, из интернета этот ролик.

Заповедни начин (позив на заједничку активност) Давай/те петь; Давай/те споём.

Конјугација глагола есть, дать; хотеть, бежать;

Предикативи можно, нужно, надо.

Упитни искази без упитне речи. Интонација.

Безличне реченице Мене кажења...

Прошло време глагола са суфиксом -ць (мочь, лечь, печь)

Кондиционал за изражавање предлога, жеља (у простој реченици): Я хотел/хотела бы.

(Интер)културни садржаји: правила учтивости комуникације, значајни празници и догађаји, честитања

Обрати внимание! Составьте предложения! Вы всё поняли?

Постарайтесь угадать! Закрой/те глаза! Правильно или нет?

Помните, вам надо прочитать текст всего лишь раз. Вставьте слово в нужном месте.

Ответьте на те вопросы, которые кажутся вам наиболее лёгкими. Не обязательно придерживаться того порядка, в котором приведены вопросы.

Из чего состоит он-лайн тестирование?

Прочитай внимательно вопросы к тексту и обведи кружком букву правильного ответа.

Открой рот и скажи «А-а-а». Это лекарство тебе надо принимать три раза в день. Надо лежать в постели пять дней.

Отметь правильный ответ. Проверьте свои ответы.

Сделайте проект-плакат/ презентацию на тему „Мой любимый город”. Найдите ошибки в тексте! Встаньте!

Нарежь картошку кубиками, положи в салатницу.

Один раз топни ногой, подойди к двери и похлопай в ладоши!

Заповедни начин фреквентних глагола на нулти суфикс: встань/те, составь/те, не забудь/те, проверь/те....

(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом.

Моя семья любит по праздникам собираться с близкими родственниками. В выходные мы ходим в кино или ездим на дачу.

Я живу в Москве. Моя бабушка живёт в деревне Азово, недалеко от города Омска.

Летом мы ходим купаться на пруд.

В Новгороде есть кремль.

Я учусь в седьмом классе. В школу я езжу на автобусе. Каждый день я встречаюсь с друзьями. Мы играем в футбол или в волейбол на школьной спортивной площадке. В свободное время я играю в компьютерные игры. Я ищу MP4-плеер.

Ты играешь на пианино? Нет, не играю, я пою в хоре.

Какие книги ты любишь? А я как раз сейчас читаю Андрича. Если хочешь, можешь взять почитать.

Я каждый день примерно пять часов сижу в интернете.

Обычно я встаю в шесть часов. Сначала я включаю ноутбук и читаю электронную почту.

Вечером мама и папа смотрят телевизор. После школы я делаю уроки.

Зимой мы катаемся на лыжах.

Пётр часто ездит на озеро ловить рыбу.

Самолёт летит в Белград.

Глаголски вид, разлике у употреби глаголског вида у руском и српском језику (обещать, завтракать...)

Садашње време.

Повратни глаголи, разлике у употреби повратних глагола у руском и српском језику (играть, отдыхать, загорать, учиться...)

Глаголи кретања: иди/ ходить, ехати/ ездить, летети/ летать, плывати/ плавать, бежати/ бегать, нести/ носить.

Употреба глагола играти (во что, на чём).

Употреба глагола ести.

Прилози за време, начин.

Упитне заменице: којој, којој

(Интер)културни садржаји: породични живот; живот у школи и у ширем друштвеном окружењу – наставне и ваннаставне активности; распусти и путовања; традиција и обичаји.

Где он родился? В каком городе он жил?

На прошлой неделе мы смотрели хороший фильм.

Что ты делал/делала вчера вечером?

Мама нашла свой мобильник.

Он помог мне выучить урок.

Сегодня мама пришла с работы в семь часов.

Саша ушёл в свою комнату. Когда твоя семья переехала на новую квартиру?

Мы прилетели вчера вечером. Когда вылетает твой самолёт?

Мы в прошлом году ездили на машине на море. Я нашла в Интернете информацию о Максиме Горьком. Александр Сергеевич

Пушкин родился 6 июня 1799 года в Москве. Название «Сибирь» появилось на карте в 14в. Белград был основан кельтами в IV–III вв. до н.э, поселение называлось Сингидунум. В 1521 году город захватили турки.

Открытия Николы Теслы навсегда изменили мир.

Бранислав Нушич умер 19 января 1938 г.

Прошло време повратних глагола.

Глаголи кретања с префиксима.

Употреба глагола кретања у прошлом времену.

Прошло време глагола с суфиксима -чь (мочь), -ти (идти).

Употреба речи тысяча

Временске конструкције с именицом год: в 1978 году; в сентябре 1978-го года).

Редни бројеви преко 10.

Фреквентне временске конструкције (прошлым летом, в прошлую среду, в прошлом году)

Садашње време.

Прилози и прилошке одредбе за време.

(Интер)културни садржаји: историјски догађаји, епохална открића; важније личности из прошлости.

Завтра утром я појду к врачу.

Мајя проведёт летние каникулы у бабушки в деревне.

На следуюшей неделе моя старшая сестра выходит замуж.

Мой брат улетает в Рим сегодня вечером. Во сколько его самолёт вылетает?

Мы закончим проект до конца недели.

Я надеюсь, что завтра будет хорошая погода.

Сегодня солнце светит, будет прекрасная погода!

Завтра моя сестра сдаёт экзамен по русскому языку на факультете.

Если мы не сделаем домашнее задание, наш учитель рассердится.

Что будет в будущем, если человек продолжит загрязнять планету?

Глаголски вид.

Просто и сложено будуће време.

Прилози и прилошке одредбе за време.

Фреквентне временске конструкције (на следуюшей неделе, в следуюшую среду)

(Интер)културни садржаји: правила учтивости у складу са степеном формалности и ситуацијом; традиција и обичаји.

Что с тобой? Как ты себя чувствуешь? У меня сильный насморк и голова очень болит. И температура повышена. У тебя, наверное, грипп. Тебе нужно лекарство. Выздоровливай быстро!

Почему Володя сердится на меня?

Желаю тебе счастья и успехов! Удачи тебе!

Ой, я очень волнуюсь! Я так переживаю за тебя!

Моя тётя приезжает завтра в Москву. Я так радуюсь!

Это пирожное так вкусно пахнет. Можно я попробую?

Так есть хочется! Я проголодался/ проголодалась. Хочу пить! Дайте мне, пожалуйста, стакан воды.

Я так устал/а! Так спать хочется!

Я очень интересуюсь историей. А я увлекаюсь пением.

Безличне реченице.

Глагол хотеть.

Глагол хотеться (безлична употреба: мне хочется).

Глагол чувствовать себя.

Модалне конструкције (лично и безличне) с нужно и должен

Заповедни начин.

Упитни искази без упитне речи. Интонација.

Глаголи интересоваться, увлекаться чем.

(Интер)културни садржаји: мимика и гестикаулација; интересовања, хоби, забава, разонода, спорт и рекреација.

Простите, вы не скажете, где находится ближайшая остановка автобуса? Да, конечно. Идите прямо до конца улицы. За углом – остановка.

Извините, остановка одиннадцатого автобуса напротив?

Мы гуляли весь день по набережной.

У моих родителей дача в горах.

Национальный музей находится в центре города.

Дети весь день бегали по парку.

Подожди, пожалуйста, за дверью.

Первым человеком в космосе был Юрий Гагарин.

Сибирь находится в центральных и восточных районах России.

Гора Златар находится на западе Сербии. Ущелье Джердап находится в восточной Сербии. На юге Россия граничит с Китаем и Монголией.

Предлошко-падежне конструкције за изражавање места и правца (за дверью, в космосе, на юге, в центре...).

Прилози за место и правац.

Глаголи кретања.

Префиксални глаголи кретања.

(Интер)културни садржаји: јавни простор; типичан изглед места; географске карактеристике наше земље и земаља говорног подручја циљног језика; идиоматска/метафоричка употреба предлошких израза.

По газонам ходити нељеза!

Можно сесть рядом с вами? Можно, конечно. Нет, нельзя, к сожалению. Можно воспользоваться твоим мобильником, пожалуйста?

Вы должны отключить свои мобильники на уроке.

Мы должны носить школьную форму.

Он не может прийти, потому что у него много работы.

Осторожно! Двери закрываются!

Животных кормить запрещено!

Куриль запрещено!

Заповедни начин.

Безличне модалне реченице с предикативима можно, нельзя, надо, нужно.

Модална конструкција с речима должен/должна/должны.

Управни и неуправни говор.

(Интер)културни садржаји: понашање у кући, школи и на јавним местима; значење знакова и симбола.

Это родители моего друга Саши.

Чьи это очки? Мои или его?

У неё нет чемодана, потеряла.

Это твой пенал? Нет, не мой.

Питања с присвојном упитном заменицом Чей.

Конструкције за изражавање посесивности.

Општа и посебна негација.

Присвојне заменице.

Упитни искази без упитне речи. Интонација.

(Интер)културни садржаји: однос према својој и туђој имовини.

Когда у меня есть свободное время, я хожу/ езжу...

Мне нравится смотреть в интернете фильмы, слушать музыку. Вчера я скачал/ скачала из интернета новую песню ДДТ.

Мне нравятся зимние виды спорта. Люблю кататься на санках. Не люблю кататься на лыжах.

Мой любимый спорт – теннис. Мне интересно смотреть теннис.

Мне не очень нравится новый сериал.

Я занимаюсь баскетболом. У меня тренировки каждый день.

Глаголи заниматься, интересоваться (чем).

Безлична употреба глагола нравиться.

(Интер)културни садржаји: уметност, књижевност за младе, стрип, музика, филм, спорт.

Я думаю, что в школах нужны мобильники. На уроке их можно использовать. Что ты думаешь на эту тему?

Пожалуйста, расскажи мне об этой книге. Тебе нравится книга?

Как тебе кажется, кто выиграет? Что ты думаешь по этому поводу?

Да, я согласен/согласна. Нет, мы не согласны.

Кратки облици придева согласен.

Безлична употреба глагола казаться. Мне кажется.

(Интер)културни садржаји: поштовање основних норми учтивости у комуникацији са вршњацима и одраслима.

Сколько жителей в Белграде? Почти два миллиона.

Самое высокое здание в «Москва-Сити» – Башня Восток. Её высота – 348 метров.

Моя мама работает на 16-ом этаже Башни Восток в «Москва-Сити».

Самая длинная река в России – Лена (4.400 километров).

Сколько весит яблоко? 200 грамм.

Сколько весят эти яблоки? Три с половиной килограмма.

У тебя было много домашнего задания?

Это дорого!

У нас больше/ меньше предметов в этом году.

Я получил пятёрку по биологии.

Основни бројеви преко 1.000.

Употреба бројних именица тј. тысяча, миллион, половина.

Употреба прилога за количину много, мало, несколько уз генитив множине именица.

Редни бројеви преко 10.

Питања са Скољко.

(Интер)културни садржаји: друштвено окружење; валуте циљних култура; метрички и неметрички систем мерних јединица.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном

или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:

–циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;

–говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;

–наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;

–битно је значење језичке поруке;

–знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;

–са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (ин- тернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;

–наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;

–сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту. Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:

–усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;

–поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;

–наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;

–ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;

–уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;

–учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;

–рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;

–за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

Технике / активности

Током часа се препоручује динамично смењивање техника / активности које не би требало да трају дуже од 15 минута.

Слушање и реаговање на команде наставника на страном је- зику или са аудио записа (слушај, пиши, повежи, одреди али и активности у вези са радом у учионици: цртај, сеци, боји, отвори/ затвори свеску, итд.).

Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.).

Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.).

Игре примерене узрасту

Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годи-шњим добима, волим/не волим, компарације...).

Решавање „текућих проблема” у разреду, тј. договори и ми-ни-пројекти.

„Превођење” исказа у гест и геста у исказ.

Повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом, повезивање наслова са текстом или, пак, именовање наслова.

Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Разумевање писаног језика:

–уочавање дистинктивних обележја која указују на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице...);

–препознавање везе између група слова и гласова;

–одговарање на једноставна питања у вези са текстом, тачно/ нетачно, вишеструки избор;

–извршавање прочитаних упутстава и наредби. Писмено изражавање:

–повезивање гласова и групе слова;

–замењивање речи цртежом или сликом;

–проналажење недостајуће речи (употпуњавање низа, проналажење „уљеза”, осмосмерке, укрштене речи, и слично);

–повезивање краћег текста и реченица са сликама/илустрацијама;

–попуњавање формулара (пријава за курс, налепнице нпр. за пртљаг);

–писање честитки и разгледница;

–писање краћих текстова.

Увођење дечије књижевности и транспоновање у друге медије: игру, песму, драмски израз, ликовни израз.

Предвиђена је израда два писмена задатка у току школске године.

СТРАТЕГИЈЕ ЗА УНАПРЕЂИВАЊЕ И УВЕЖБАВАЊЕ ЈЕЗИЧКИХ ВЕШТИНА

С обзиром на то да се исходи операционализују преко језичких вештина, важно је да се оне у настави страних језика перманентно и истовремено увежбавају. Само тако ученици могу да стекну језичке компетенције које су у складу са задатим циљем.

Стога је важно развијати стратегије за унапређивање и увежбавање језичких вештина.

Слушање

Разумевање говора је језичка активност декодирања дословног и имплицитног значења усменог текста; поред способности да разазнаје фонолошке и лексичке јединице и смисаоне целине на језику који учи, да би успешно остварио разумевање ученик треба да поседује и следеће компетенције:

- дискурзивну (о врстама и карактеристикама текстова и канала преношења порука),
- референцијалну (о темама о којима је реч) и
- социокултурну (у вези са комуникативним ситуацијама, различитим начинима формулисања одређених говорних функција и др.).

Тежина задатака у вези са разумевањем говора зависи од више чинилаца:

- од личних особина и способности онога ко слуша, укључујући и његов капацитет когнитивне обраде,
- од његове мотивације и разлога због којих слуша дати усмени текст,
- од особина онога ко говори,
- од намера с којима говори,
- од контекста и околности – повољних и неповољних – у којима се слушање и разумевање остварују,
- од карактеристика и врсте текста који се слуша, итд. Прогресија (од лакшег ка тежем, од простијег ка сложенијем)

за ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је, стога, на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- присуство/одсуство визуелних елемената (на пример, лакшим за разумевање сматрају се они усмени текстови који су праћени визуелним елементима због обиља контекстуалних информација које се аутоматски уписују у дуготрајну меморију, остављајући пажњи могућност да се усредреди на друге појединости);
- дужина усменог текста;
- брзина говора;
- јасност изговора и евентуална одступања од стандардног говора;
- познавање теме;
- могућност/немогућност поновног слушања и друго.

нављање претходно усвојених елемената, уз надоградњу која садржи сложеније језичке структуре, лексику и комуникативне способности. За ову језичку активност у оквиру програма предвиђена је прогресија на више равни. Посебно су релевантне следеће:

- теме (ученикова свакодневница и окружење, лично интересовање, актуелни догађаји и разни аспекти из друштвено-културног контекста, као и теме у вези са различитим наставним предметима);
- текстуалне врсте и дужина текста (формални и неформални текстови, резимирање, личне белешке);
- лексика и комуникативне функције (способност ученика да оствари различите функционалне аспекте као што су описивање људи и догађаја у различитим временским контекстима, да изрази претпоставке, сумњу, захвалност и слично у приватном, јавном и образовном домену);
- степен самосталности ученика (од вођеног/усмераваног писања, у коме се ученицима олакшава писање конкретним задацима и упутствима, до самосталног писања).

Говор као продуктивна вештина посматра се са два аспекта, и то у зависности од тога да ли је у функцији монолошког излагања, при чему говорник саопштава, обавештава, презентује или држи предавање једној или више особа, или је у функцији интеракције, када се размењују информације између два или више саговорника са одређеним циљем, поштујући принцип сарадње током дијалога.

Активности монолошке говорне продукције су:

- јавно обраћање (саопштења, давање упутстава и информација);
- излагање пред публиком (предавања, презентације, репортаже, извештавање и коментари о неким догађајима и сл.)
- Ове активности се могу реализовати на различите начине и то.

Читање

Читање или разумевање писаног текста спада у тзв. визуелне рецептивне језичке вештине. Том приликом читалац прима и обрађује тј. декодира писани текст једног или више аутора и проналази његово значење. Током читања неопходно је узети у обзир одређене факторе који утичу на процес читања, а то су карактеристике читалаца, њихови интереси и мотивација као и намере, карактеристике текста који се чита, стратегије које читаоци користе, као и захтеви ситуације у којој се чита.

На основу намере читаоца разликујемо следеће врсте читања:

- читање ради усмеравања;
- читање ради информисаности;
- читање ради праћења упутстава;
- читање ради задовољства.

Током читања разликујемо и ниво степена разумевања, тако да читамо да бисмо разумели:

- глобалну информацију;
- посебну информацију,
- потпуну информацију;
- скривено значење одређене поруке.

Писање

Писана продукција подразумева способност ученика да у писаном облику опише догађаје, осећања и реакције, пренесе поруке и изрази ставове, као и да резимира садржај различитих порука (из медија, књижевних и уметничких текстова итд.), води белешке, сачини презентације и слично.

Тежина задатака у вези са писаном продукцијом зависи од следећих чинилаца: познавања лексике и нивоа комуникативне компетенције, капацитета когнитивне обраде, мотивације, способности преношења поруке у кохерентне и повезане целине текста.

Прогресија означава процес који подразумева усвајање стратегија и језичких структура од лакшег ка тежем и од простијег ка сложенијем. Сваки виши језички ниво подразумева циклично по-

- читањем писаног текста пред публиком;

–спонтаним излагањем или излагањем уз помоћ визуелне подршке у виду табела, дијаграма, цртежа и др.

–реализацијом увежбане улоге или певањем.

Интеракција подразумева сталну примену и смењивање рецептивних и продуктивних стратегија, као и когнитивних и дискурзивних стратегија (узимање и давање речи, договарање, усаглашавање, предлагање решења, резимирање, ублажавање или заобилажење неспоразума или посредовање у неспоразуму) које су у функцији што успешнијег остваривања интеракције. Интеракција се може реализовати кроз низ активности, на пример:

–размену информација,

–спонтану конверзацију,

–неформалну или формалну дискусију, дебату,

–интервју или преговарање, заједничко планирање и сарадњу.

Социокултурна компетенција и медијација

Социокултурна компетенција и медијација представљају скуп теоријских знања (компетенција) која се примењују у низу језичких активности у два основна језичка медијума (писаном и усменом) и уз примену свих других језичких активности (разумевање говора, говор и интеракција, писање и разумевање писаног текста). Дакле, представљају веома сложене категорије које су присутне у свим аспектима наставног процеса и процеса учења.

Социокултурна компетенција представља скуп знања о свету уопште, као и о сличностима и разликама између културних и комуникативних модела сопствене говорне заједнице и заједнице/заједница чији језик учи. Та знања се, у зависности од нивоа општих језичких компетенција, крећу од познавања основних комуникативних принципа у свакодневној комуникацији (основни функционални стилови и регистри), до познавања карактеристика различитих домена језичке употребе (приватни, јавни и образовни), паралингвистичких елемената, и елемената културе/култура заједница чији језик учи. Наведена знања потребна су за компетентну, успешну комуникацију у конкретним комуникативним активностима на циљном језику.

Посебан аспект социокултурне компетенције представља интеркултурна компетенција, која подразумева развој свести о другом и другачијем, познавање и разумевање сличности и разлика између светова, односно говорних заједница, у којима се ученик креће. Интеркултурна компетенција такође подразумева и развијање толеранције и позитивног става према индивидуалним и колективним карактеристикама говорника других језика, припадника других култура које се у мањој или већој мери разликују од његове сопствене, то јест, развој интеркултурне личности, кроз јачање свести о вредности различитих култура и развијање способности за интегрисање интеркултурних искустава у сопствени културни модел понашања и веровања.

Медијација представља активност у оквиру које ученик не изражава сопствено мишљење, већ функционише као посредник између особа које нису у стању да се директно споразумевају. Медијација може бити усмена и писана, и укључује сажимање и резимирање текста и превођење. Превођење се у овом програму третира као посебна језичка активност која никако не треба да се користи као техника за усвајање било ког аспекта циљног језика предвиђеног комуникативном наставом. Превођење подразумева развој знања и

вештина коришћења помоћних средстава (речника, приручника, информационих технологија, итд.) и способност изналажења структуралних и језичких еквивалената између језика са кога се преводи и језика на који се преводи.

Упутство за тумачење граматичких садржаја

Настава граматике, с наставом и усвајањем лексике и других аспеката страног језика, представља један од предуслова овладавања страним језиком. Усвајање граматике подразумева формирање граматичких појмова и граматичке структуре говора код ученика, изучавање граматичких појава, формирање навика и умења у области граматичке анализе и примене граматичких знања, као прилог изграђивању и унапређивању културе говора.

Грамматичке појаве треба посматрати са функционалног аспекта (функционални приступ). У процесу наставе страног језика у што већој мери треба укључивати оне граматичке категорије које су типичне и неопходне за свакодневни говор и комуникацију, и то кроз разноврсне моделе, применом основних правила и њиховим комбиновањем. Треба тежити томе да се граматика усваја и рецептивно и продуктивно, кроз све видове говорних активности (слушање, читање, говор и писање, као и превођење), на свим нивоима учења страног језика, према јасно утврђеним циљевима, стандардима и исходима наставе страних језика.

Грамматичке категорије су разврстане у складу са Европским референтним оквиром за живе језике за сваки језички ниво који подразумева прогресију језичких структура према комуникативним циљевима: од простијег ка сложенијем и од рецептивног ка продуктивном. Сваки виши језички ниво подразумева граматичке садржаје претходних језичких нивоа. Цикличним понављањем претходно усвојених елемената надограђују се сложеније граматичке структуре. Наставник има слободу да издвоји граматичке структуре које ће циклично понављати у складу са постигнућима ученика, као и потребама наставног контекста.

Главни циљ наставе страног језика јесте развијање комуникативне компетенције на одређеном језичком нивоу, у складу са статусом језика и годином учења. С тим у вези, уз одређене граматичке категорије стоји напомена да се усвајају рецептивно, док се друге усвајају продуктивно.

Корелација са другим предметима

- Српски језик
- Енглески језик
- Историја
- Географија
- Музичка култура
- Физичко васпитање
- Верска настава
- Рачунарство и информатика
- Биологија

Уџбеник

Конечно! 4,

руски језик за осми разред основне школе, четврта година учења;

уџбенички комплет (уџбеник, компакт диск и радна свеска), Клетт, Београд, 2021, Кристине Амштајм Баман,

Улф Боргварт, Моника Брош, Данута Генч, Наталија Осипова Јос, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Ценкер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Аутори радне свеске:

Кристине Амштајм Баман, Моника Брош, Данута Генч, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Ценкер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Литература

Николић, В. Методика наставе руског језика. Београд: ЗУНС, 1996

Тошовић, Б. Руска граматика. Сарајево: ЗУНС, 1988

Девић, В. По-руски в класе. Београд: ЗУНС, 1992

Маројевић, Р. Руска граматика. Београд: ЗУНС, 2009

Мароевич, Р. Русская грамматика. Москва-Белград, 2001.

Стандарди

ОПШТИ СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА
ЗА КРАЈ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА ЗА СТРАНИ ЈЕЗИК

Општа предметна компетенција

Општа предметна компетенција или језичка комуникативна компетенција обухвата поседовање свести о језику као комуникационом средству, располагање основном језичком писменошћу и схватање повезаности између језика и културних идентитета. Она омогућава ученику да се користи једноставним језичким средствима у циљу обављања елементарне писмене и усмене комуникације, остваривања

интеракције и преношења информативних и других садржаја из полазног језика ка циљном и обрнуто, у приватном, јавном и образовном контексту.

Основни ниво

Ученик разуме главне информације у најједноставнијим писаним и усменим исказима. У усменом и писаном општењу користи најједноставнија језичка средства за исказивање информација о себи и својим непосредним потребама. Познаје основне граматичке и лексичке елементе. Разуме основне појаве и процесе циљне културе.

Средњи ниво

Ученик разуме препознатљиве и предвидиве информације у фреквентнијим и једноставнијим врстама писаних текстова и формама усменог општења, а које се односе на њему блиске ситуације и појаве.

Користи типске фразе, готове изразе, конструкције и прости реченице за формулисање конкретних исказа везаних за сопствену личност и свакодневне активности или послове. Познаје одређени број правилних граматичких елемената и структура и основну лексику из домена сопствене свакодневице и непосредног интересовања. Поседује свест о суштинским сличностима и разликама између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик разуме већи број речи и израза у свакодневној усменој и писаној комуникацији, везаних за сопствену личност, окружење, интересовања, школски контекст. Поседује елементарни репертоар језичких средстава за савладавање типичних и уобичајених свакодневних комуникативних ситуација.

Ученик познаје већину једноставнијих и одређени број сложенијих граматичких правила и фреквентне лексике. Ученик прихвата постојање разлика између сопствене и циљне културе и прилагођава своје понашање основним општеприхваћеним друштвеним конвенцијама.

Специфичне предметне компетенције

1) ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Функционално-прагматичка компетенција представља комуникативну компетенцију у ужем смислу и обухвата умеће рецепције (разумевања говора и разумевања писаног текста), умеће продукције (писано и усмено изражавање), умеће интеракције и умеће језичког посредовања (медијације).

Основни ниво

Ученик разуме најфреквентније речи и изразе из свакодневног спорог и разговетног говора, као и најједноставније писане текстуалне форме. Уме да обави основне комуникативне активности (поздрављање, представљање, добродошлица, опраштање, захваљивање, пружање информација о себи, распитивање о суштинским информацијама које се тичу саговорника).

Средњи ниво

Ученик разуме уобичајене речи, изразе, фразе и кратке везане усмене исказе и записе који се тичу његових непосредних искуствених доживљаја и сфера интересовања. Сналази се у кратким и увежбаним комуникационим секвенцама и улогама, уз употребу научених и уобичајених фраза и формула (постављање питања и давање одговара).

Напредни ниво

Ученик разуме фреквентне и уобичајене писане и усмене исказе, као и кратке, једноставне текстове и усмене прилоге везане за познате теме, појаве и догађаје. Обавља основне језичке функције (давање и тражење, тј. размена информација о искуствено блиским датостима и појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења), у писаном и усменом општењу, уз успостављање базичног, али ефикасног друштвеног контакта.

2) ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Лингвистичка компетенција се односи на познавање и разумевање принципа функционисања и употребе језика и обухвата фонолошко-фонетска, правописна, лексичка, семантичка, граматичка (морфосинтаксичка) знања.

Основни ниво

Ученик познаје изговор фреквентних, понављаних и меморисаних гласова, као и неких најчешћих гласовних група. Повезује гласове и начин(е) њиховог записивања у увежбаним речима. Познаје ограничени број регуларних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог континента језичких средстава. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за савладавање основних комуникативних активности.

Средњи ниво

Ученик познаје исправан изговор већине гласова и гласовних група, уз ограничења акценатско-интонацијске природе. Ученик исправно записује гласове и гласовне комбинације и познаје одређен број основних правописних правила. Ученик познаје једноставне

граматичке елементе и конструкције. Ученик познаје ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

Напредни ниво

Ученик углавном правилно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим и неувежбаним комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу и познаје фреквентна правописна правила. Познаје одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе именица, глагола, придева, прилога. Ученик познаје фреквентне лексичке елементе који се односе на искуствено блиске теме и ситуације.

3) ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Основни ниво

Ученик познаје основне појаве и процесе који одликују свакодневни живот циљне културе / циљних култура, познаје основне просторне и временске оквире развоја циљне културе / циљних култура, као и најзначајније личности и дела из историје и савременог доба. Ученик показује интересовање за одређене појаве и личности циљне културе.

Средњи ниво

Ученик поседује основна знања о разликама у свакодневном животу и разуме да су разлике последица сложености културе. Ученик познаје и разуме основне природне и друштвене специфичности циљне културе. Ученик поседује свест о основним сличностима и разликама између своје и циљне културе и препознаје/избегава најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Негује позитиван и отворен став према разликама које препознаје између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик поседује општа знања о свакодневном животу, друштву и култури страног/страних језика. Разуме утицај природних и друштвених појава на процесе у властитој и циљној култури; разуме положај земаља циљне културе у свету и њихову везу са властитом културом. Прихвата разлике које постоје између властите и циљне културе и уме да прилагоди понашање основним конвенцијама. Негује став отворености и радозналости према циљној култури / циљним културама и поседује основне вештине за критичко истраживање и разумевање појава циљне и властите културе.

Други страни језик

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ДСТ.1.1.1. Разуме најједноставније речи, имена, бројеве (нпр. цене, датуме, изразе за количину и меру) и успева да их запише, уколико му се саопштавају или диктирају полако и разговетно и уколико су јасно контекстуализовани.

ДСТ.1.1.2. Разуме значење најфреквентнијих речи, фраза и других основних лексичких елемената у оквиру једноставних, кратких, јасно контекстуализованих усмених исказа. ДСТ.1.1.3. Разуме и прати једноставна упутства и обавештења која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно.

ДСТ.1.1.4. Разуме споро и разговетно артикулисана јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење. ДСТ.1.1.5. Разуме основни смисао најједноставније конверзације, тј. предмет разговора који прати, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро. РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ДСТ.1.1.6. Препознаје лична и друга имена, као и најубичајеније интернационализме, разуме фреквентне речи и изразе.

ДСТ.1.1.7. Разуме кратке и једноставне поруке у белешкама, електронским порукама (мејл, СМС).

ДСТ.1.1.8. Разуме најједноставнија упутства, уколико укључују и визуелне елементе. ДСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и главне информације у најједноставнијим врстама текстова (натписи, огласи, вести, кратки извештаји, сервисне информације, временске прогнозе, брошуре, проспекти, рекламе, стрипови), уколико су праћени илустративним елементима и препознатљивим начином графичког обликовања. УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.1.1.10. Чита наглас (изражајно) кратке и једноставне текстове (показујући да прати њихов општи смисао).

ДСТ.1.1.11. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи најједноставнија језичка средства приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника.

ДСТ.1.1.12. Саопштава саговорнику основне информације о себи и најближем окружењу (породица, кућни љубимци, место становања, школа, хоби).

ДСТ.1.1.13. Најједноставнијим језичким средствима тражи од саговорника одређени предмет.

ДСТ.1.1.14. Најједноставнијим језичким средствима, уз употребу увежбаних фраза, именује и описује људе и ствари из свог непосредног окружења или везане за лична искуства.

ДСТ.1.1.15. Поставља најједноставнија питања личне природе (о блиским темама, потребама, интересовањима, предметима у нечијем поседу) и одговара на слична питања саговорника. 25

ДСТ.1.1.16. Најједноставнијим језичким средствима саопштава шта воли, а шта не и поставља иста/таква питања саговорнику. ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.1.1.17. Пише најједноставније податке о себи и лицима из свог блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

ДСТ.1.1.18. Пише најкраће и најсажетије белешке о информацијама од непосредног личног интереса (нпр. списак за куповину).

ДСТ.1.1.19. Писаним путем доставља информације о себи или тражи информације о другима.

ДСТ.1.1.20. Пише кратке и једноставне поздраве и поруке (као СМС, путем електронске поште или социјалне мреже).

ДСТ.1.1.21. Повезује неколико кратких исказа у везани текст о блиским темама. МЕДИЈАЦИЈА

ДСТ.1.1.22. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...). ДСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ДСТ.1.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ДСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ДСТ.1.2.3. Познаје и/или користи ограничени број правилних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

ДСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ДСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински. ДСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.

ДСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

ДСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

26 Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ДСТ.2.1.1. Разуме фреквентне речи и изразе као главне носиоце значења у кратким саопштењима на блиске теме.

ДСТ.2.1.2. Разуме једноставније поруке личне природе.

ДСТ.2.1.3. Разуме једноставнија упутства и поступа у складу с њима.

ДСТ.2.1.4. Разуме краћа саопштења и питања која се односе на блиску и познату тематику.

ДСТ.2.1.5. Разуме предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, непосредном друштвеном окружењу, природној средини.

ДСТ.2.1.6. Разуме спорији, јасно артикулисани монолошки исказ од неколико реченица, уз одговарајуће паузе и понављања.

ДСТ.2.1.7. Разуме основни смисао кратких телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о познатим темама, с предвидљивим информацијама, уколико се говори споро и разговетно.

ДСТ.2.1.8. Разуме појединачне речи, једноставне фразе и предвидљиве конструкције у модерној музици.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ДСТ.2.1.9. Разуме краће поруке личне природе са неколико суштинских информација (писма, мејлови итд.)

ДСТ.2.1.10. Разуме најједноставније савете и упутства који се тичу непосредних потреба (оријентација у простору, употреба апарата, правило игре), праћена визуелним елементима.

ДСТ.2.1.11. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставнијим информативним текстовима (новинске вести, брошуре, проспекти, кратке репортаже, кратки прилози на друштвеним мрежама) с блиском тематиком и предвидљивим порукама.

ДСТ.2.1.12. Разуме општи садржај различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.2.1.13. Разуме најопштији смисао једноставних прозних и поетских текстова прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.2.1.14. Разуме општи смисао једноставнијих текстова модерне музике.

ДСТ.2.1.15. Разуме садржај једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.2.1.16. Успева да накратко поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме. ДСТ.2.1.17. У оквиру размене информација са саговорником о темама од непосредног личног интереса повезује неколико реченица у смислену целину.

ДСТ.2.1.18. На једноставан начин тражи од саговорника предмет, објашњење, услугу. ДСТ.2.1.19. Једноставним средствима описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности.

ДСТ.2.1.20. Поставља једноставнија питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ДСТ.2.1.21. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање.

ДСТ.2.1.22. Размењује основне информације о плановима и обавезама.

ДСТ.2.1.23. Формулише љубазне молбе и извињења.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.2.1.24. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама. ДСТ.2.1.25. Писменим путем тражи или преноси детаљнија обавештења и податке личне природе.

ДСТ.2.1.26. Пише једноставне поруке (у личном обраћању) и објаве (на социјалним мрежама), као и кратка писма пријатељима и познаницима да би изразио захвалност, извињење и слично.

ДСТ.2.1.27. Пише кратке текстове на блиске теме у којима описује себе, своју породицу и окружење, користећи фреквентне кохезивне елементе.

МЕДИЈАЦИЈА

ДСТ.2.1.28. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе. ДСТ.2.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

ДСТ.2.1.30. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.

ДСТ.2.1.31. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације које су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

ДСТ.2.2.2. Исправно записује фреквентне и увежбане краће речи, познаје и примењује одређен број основних правописних правила.

ДСТ.2.2.3. Познаје и/или користи једноставније граматичке елементе и конструкције. ДСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ДСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

28 ДСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/ неприкладно у контексту циљних култура.

ДСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама. ДСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

ДСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

ДСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.

ДСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА ДСТ.3.1.1. Разуме саопштења, упутства, молбе итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

ДСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са) говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ДСТ.3.1.3. Разуме кратко и једноставно монолошко излагање на узрасно адекватне и блиске теме, као и презентације праћене визуелним елементима.

ДСТ.3.1.4. Разуме основни смисао и главне информације радио и телевизијских емисија (или других аудио-визуелних записа) о блиским темама, као и тему и основну поруку кратких телевизијских репортажа и документарних филмова помажући се визуелним информацијама.

ДСТ.3.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова модерне музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ДСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и релевантне информације на блиске теме у порукама, писмима, мејловима.

ДСТ.3.1.7. Разуме једноставнија упутства у вези с личним потребама и са сналажењем на јавним местима.

ДСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и појединачне информације у узрасно примереним информативним текстовима различитих врста и разноврсне тематике, примерене узрасту. ДСТ.3.1.9. Разуме општи садржај и главне информације различитих врста нелинеарних интернет текстова, прилагођених узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.10. Разуме информације, главне идеје и поруке фикционалних прича и других форми из области књижевности за младе.

ДСТ.3.1.11. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима модерне музике.

ДСТ.3.1.12. Разуме смисао једноставнијих рекламних порука.

29 УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ ДСТ.3.1.13. Описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, претходне и планиране активности и догађаје. ДСТ.3.1.14. Поставља неколико повезаних питања у низу, на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање; одговара на слична питања саговорника.

ДСТ.3.1.15. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

ДСТ.3.1.16. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ (вербалним и невербалним средствима).

ДСТ.3.1.17. Једноставним средствима пореди људе, ствари и појаве.

ДСТ.3.1.18. На једноставан начин и укратко излаже на задату тему или резимира краћи текст (прочитан или одслушан), делимично користећи и језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.3.1.19. Пише обична и електронска писма у којима с пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

ДСТ.3.1.20. Саставља краће текстове од неколико повезаних реченица о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота.

ДСТ.3.1.21. На једноставан начин описује догађаје и обављене активности.

ДСТ.3.1.22. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ДСТ.3.1.23. На једноставан начин резимира или препричава краћи (прочитан или одслушан) текст, у извесној мери користећи и језичка средства која се у њему појављују. МЕДИЈАЦИЈА

ДСТ.3.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.25. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.

ДСТ.3.1.26. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.

ДСТ.3.1.27. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у понеким тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила, а евентуалне неправилности не угрожавају комуникацију.

ДСТ.3.2.2. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу (тако да не долази до неспоразума) и познаје и примењује фреквентна правописна правила. 30 ДСТ.3.2.3. Познаје и/или користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ДСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ДСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

ДСТ.3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/неприкладног понашања у контексту циљних култура.

ДСТ.3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појава и негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању.

ДСТ.3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.

ДСТ.3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас.

ДСТ.3.3.7. Познаје најтипичније представнике појединих екосистема света где се користи страни језик и доводи их у везу са одликама екосистема.

ДСТ.3.3.8. Препознаје повезаност најважнијих појава из историје циљних култура и опште историје.

ДСТ.3.3.9. Препознаје утицај неколико најзначајнијих личности и дела из друштвене и уметничке историје циљних култура у свету, које доводи у везу са друштвеним и уметничким појавама из наше историје и обрнуто.

Активности ученика

Ученик усваја и развија појам гласа, речи и реченице, учи технику читања и писања на ћириличном писму, усавршава технику читања и писања, ради вежбе у посматрању и слушању и друге, тумачи текстове, препричава, прича и описује.

Активности наставника

Наставник планира, креира и организује наставу, бира садржаје, прикупља и пружа информације ученицима, подстиче их, даје савете и пружа помоћ. Он усмерава наставу, реализује је, демонстрира, објашњава, даје упутства, омогућује примену наученог, прати ефекте сопственог рада и рада ученика, ради на сопственом усавршавању и, у случају потребе, тражи помоћ стручног лица.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес. Процес праћења остварености исхода почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године како би наставници могли да планирају наставни процес и процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања. Тај процес се реализује формативним и сумативним вредновањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује оствареност исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Формативно вредновање није само праћење ученичких постигнућа, већ и праћење начина рада и средство које омогућава наставнику да у току наставног процеса мења и унапређује процес рада. Током оцењивања и вредновања ученичких постигнућа треба водити рачуна да се начини на које се оно спроводи не разликује од уобичајених активности на часу јер се и оцењивање и вредновање сматрају саставним делом процеса наставе и учења, а не изолованим активностима које стварају стрес код ученика и не дају праву слику њихових постигнућа. Оцењивањем и вредновањем треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Сврха оцењивања треба да буде и јачање мотивације за напредовањем код ученика, а не истицање њихових грешака. Елементи који се вреднују су разноврсни и треба да допринесу свеопштој слици о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социolingвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања неопходно је да начини провере и оцењивања буду познати ученицима односно усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа. Таква правила и организација процеса вредновања и оцењивања

омогућавају позитивну и здраву атмосферу у наставном процесу, као и квалитетне међусобне односе и комуникацију на релацији ученик – наставник, као и ученик – ученик.

Допунска настава

Годишњи фонд часова: 5

Циљ допунске наставе:

Допунска настава се организује за ученике који из објективних разлога у редовној настави не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја. Чим савлада одређену потешкоћу ученик престаје са допунским радом..

Начин остваривања допунске наставе:

Допунски рад се организује током целе наставне године односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Организује се услед недовољног знања одређених садржаја из граматике и правописа, немогућности елементарне књижевне анализе и потешкоћа у усменом и писаном изражавању.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе;
- тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима;
- у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде

- бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања;
- разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
 - упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
 - затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
 - разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих;
 - саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања;
 - разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење;
 - упути честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
 - разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
 - тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
 - разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости;
 - разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости;
 - размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
 - опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
 - разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости;
 - размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
 - опише искуства, догађаје и способности из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину;
 - разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности;

- размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима у будућности;
- саопшти планове, намере и предвиђања;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
- размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима;
- искаже и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
- разуме краће низове исказа који описују просторне односе, оријентацију и правац кретања;
- затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања;
- разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
- размени неколико информација које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање;
- размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на поседовање и припадање;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења;
- тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења;
- разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене;
- размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	В међународном младодјном легере	1
2.	СМИ в нашей жизни	1

3.	Планы на будущее	1
4.	Из прошлого в будущее	1
УКУПНО		4

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Уџбеник

Конечно! 4,

руски језик за осми разред основне школе, четврта година учења;

уџбенички комплет (уџбеник, компакт диск и радна свеска), Клетт, Београд, 2021, Кристине Амштајм Баман,

Улф Боргварт, Моника Брош, Данута Генч, Наталија Осипова Јос, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Ценкер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Аутори радне свеске:

Кристине Амштајм Баман, Моника Брош, Данута Генч, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Ценкер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Додатна настава

Годишњи фонд часова: 5

Циљ додатне наставе:

Додатна настава се организује за ученике који у редовној настави постижу резултате изнад задовољавајућих и показују интересовање за додатне информације о језику и култури руског народа и сличностима са њиховим језиком и културом.

Начин остваривања додатне наставе:

Додатни рад се организује током целе наставне године тј. док влада додатно интересовање ученика за одређену област. Ученицима се презентује садржај за који су у већем степену заинтересовани и у складу са жељама и потребама ученика врши се његова анализа и детаљније упознавање.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстова који се односе на представљање и тражење/ давање информација личне природе;
- тражи, саопшти, пренесе информације личне природе или податке о себи и другима;
- у неколико повезаних исказа представи себе, своју ужу/ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- размени информације које се односе на опис бића, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују и пореде бића, предмети, места, појаве, радње, стања и збивања;
- разуме краће низове исказа који се односе на предлоге, савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих;
- саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања;
- разуме и на прикладан начин одговори на честитку, захвалност и извињење;
- упути честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- разуме и следи краће низове упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање радњи и ситуација у садашњости;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање способности и умећа у садашњости;
- размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости;
- опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости;
- размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости;
- опише искуства, догађаје и способности из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину;

- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на одлуке, обећања, планове, намере и предвиђања у будућности;
- размени неколико исказа у вези са обећањима, одлукама, плановима, намерама и предвиђањима у будућности;
- саопшти планове, намере и предвиђања;
- разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
- размени неколико повезаних информација у вези са жељама, интересовањима, осетима и осећањима;
- искаже и образложи жеље, интересовања, потребе, осете и осећања;
- разуме краће низове исказа који описују просторне односе, оријентацију и правац кретања;
- затражи и пружи обавештења о просторним односима, оријентацији и правцу кретања;
- разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе и реагује на њих;
- размени неколико информација које се односе на дозволе, забране, упозорења, правила понашања и обавезе;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање;
- размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на поседовање и припадање;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратка образложења;
- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења;
- тражи и саопшти мишљење, слагање/ неслагање и даје кратка образложења;
- разуме краће низове исказа који се односе на количину, димензије и цене;
- размени информације у вези са количином, димензијама и ценама.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	В међународном младом легере	2
2.	СМИ в нашей жизни	1

3.	Планы на будущее	1
4.	Из прошлого в будущее	1
УКУПНО		5

Уџбеник

Конечно! 4,

руски језик за осми разред основне школе, четврта година учења;

уџбенички комплет (уџбеник, компакт диск и радна свеска), Клетт, Београд, 2021, Кристине Амштајм Баман,

Улф Боргварт, Моника Брош, Данута Генч, Наталија Осипова Јос, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Центер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Аутори радне свеске:

Кристине Амштајм Баман, Моника Брош, Данута Генч, Гизела Рајхерт Боровски, Евелин Валах, Жаклин Центер, Драгана Керкез, Јелена Гинић.

Секција за руски језик

Годишњи фонд часова: 18

Циљ секције за руски језик:

Циљ секције за руски језик је проширивање знања код ученика посебних интересовања за наставу руског језика, из свих или само појединих тематских подручја редовне наставе. Часови се одржавају једном у две недеље по распореду који наставник прави на

почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику и усавршавање осталих језичких вештина је један од главних циљева секције за руски језик. Поред тога ученици се упознају са културом народа, чији језик уче.

Исходи секције за руски језик:

- у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима;
- разуме једноставније текстове који се односе на опис особа, биљака, животиња, предмета, места, појава, радњи, стања и збивања;
- опише и упореди жива бића, предмете, места, појаве, радње, стања и збивања користећи једноставнија језичка средства;
- разуме једноставније предлоге, савете и позиве
- на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење;
- упути предлоге, савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе;
- затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности;
- честита, захвали и извини се користећи мање сложена језичка средства;
- разуме и следи једноставнија упутства у вези с уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота;
- опише неки историјски догађај, историјску личност и сл.;
- саопшти шта он/она или неко други планира, намерава, предвиђа;
- разуме уобичајене изразе у вези са жељама, интересовањима, потребама, осећањима и реагује на њих;

Начин остваривања

Часови секције за руски језик се реализују заједно са ученицима од петог до осмог разреда. За сваки час наставник припрема одговарајући материјал са различитим вежбама који су примерени знању и способности ученика. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију на страном језику како би ученици применили стечено знање и оспособили се за усмено излагање на страном језику које уједно представља најтежи сегмент савладавања страног језика. Ученици кроз различите активности, радионице, презентације, глуму и игру усвајају и у великој мери користе страни језик. Обележавају се празници, који се славе у Русији.

Глобални план рада

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по теми
1.	Праздники	8
2.	Русская история	2
3.	Русские фильмы	2
4.	Семья	1
5.	Русская кухня	1
6.	Известные спортсмены России	1
7.	Великие русские поэты и писатели	1
8.	Русские песни	2
УКУПНО		18

ИСТОРИЈА

Разред: Осми

Годишњи фонд часова: 68

Недельни фонд часова: 2

Циљ:

Циљ учења Историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне знања и компетенције неопходне разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

Задачи:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе историје сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе историје буду у пуној мери реализовани
- да ученици разумеју историјске догађаје, појаве и процесе, улогу истакнутих личности у развоју људског друштва и да познају националну и општу историју (политичку, економску, друштвену, културну...).

Оперативни задаци:

Ученици треба да:

- стекну основна знања о најважнијим одликама историјског периода од друге половине XIX до краја XX века на српском и југословенском простору
- стекну основна знања о историји европских и ваневропских држава у периоду од друге половине XIX до краја XX века
- разумеју најзначајније политичке идеје историјског периода од почетка XX до краја XX века
- стекну основна знања о знаменитим личностима периода од почетка XX до краја XX века у општој и националној историји
- се упознају са културним и научнотехнолошким достигнућима на српском, југословенском, европском и ваневропском простору у периоду од почетка XX до краја XX века
- разумеју да национална историја представља саставни део опште историје
- развијају истраживачки дух и критички однос према прошлости и оспособе се да препознају различита тумачења истих историјских догађаја
- разумеју узроке и последице најважнијих историјских појава у периоду од почетка XX до краја XX века
- овладају вештином коришћења историјских карата за период од почетка XX до краја XX века
- науче да повезују различите историјске садржаје (личности, догађаје, појаве и процесе) са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
- поседују свест о повезаности појава из прошлости са појавама из садашњости.

Исходи

(по завршетку разреда ученик ће бити у стању да:)

- смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историјена временској ленти;
- уочи динамику различитих историјских појава и промена наисторијској карти;
- пореди различите историјске изворе и рангира их на основуњихове сазнајне вредности;
- анализира и процени ближе хронолошко порекло извора наоснову садржаја;
- поредећи различите изворе о истој историјској појави илидогађају, анализира позицију аутора;
- доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава ипроцеса на конкретним примерима;
- наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичкихидеја, ставова појединаца и група у историјском периодусавременог доба;
- образложи значај и улогу истакнутих личности у датомисторијском контексту;
- уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српскедржавности;
- изведе закључак о повезаности националне историје сарегионалном и светском, на основу датих примера;
- образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса насавремено друштво;
- идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологијаи наводи њихове последице у историјском и савременомконтексту;
- препозна,на примерима из савремене историје, важност људских парава
- наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкојравноправности утицале на савремене политичке прилике иразвој друштва;
- пореди положај и начин живота припадника различитихдруштвених група у историјском периоду савременог доба;
- илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја напромене у друштву, економији и природном окружењу;
- образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере;
- препозна како су културне интеракције, и сарадња различитихетничких и социјалних група утицали на политички, друштвении привредни живот;
- наведе примере утицаја спортских и уметничких достигнућа наобликовање савременог друштва;
- идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликта;
- објасни значење појмова геноцид и Холокауст;
- изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности;
- изрази ставове, засноване на историјским аргументима,уважавајући мишљење саговорника;
- препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију уисторијском извору и формулише став који се супротставља манипулацији;
- критички се односи према информацијама из медија користећисе историјским знањима и вештинама;
- анализира историјске догађаје и појаве на основу доступногаудио-визуелног изворног материјала;
- осмисли, спроведе и презентује резултате истраживањазаснованог на одабраним историјским изворима и литератури,користећи ИКТ;
- образложи смисао неговања сећања на важне догађаје иличности из историје савременог доба;

- истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествујеу организовању и спровођењу заједничких школских активностивезаних за развој културе сећања;
- покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђусопственог и других народа;
- уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима;
- препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији

Наставне теме:

1.ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ (3)

2.ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА- (19)

3. ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ (19)

4.СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА (13)

5.СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА (14)

Садржаји програма:

- 1.Основне одлике периода од завршетка Првог светског рата до наших дана.Историјски извори за изучавање периода од завршетка Првог светског рата до наших дана и њихова сазнајна вредност(материјални, писани, аудио, визуелни, усмена сведочанства,дигитални).
- 2.Последице Великог рата (демографски и материјални губици,одраз рата удруштвеном и културном животу, Мировнаконференција у Паризу – нова карта Европе и света).Револуције у Русији и Европи (узроци, ток и последице).Стварање југословенске државе (југословенска идеја, процес иносиоци уједињења, међународно признање и границе).Политичке и друштвено-економске прилике у Европи и свету(либералне демократије, тоталитарне идеологије, економске кризе;култура, наука и уметност, свакодневни живот).Југословенска краљевина (простор, становништво и друштво;конституисање државе, политички живот; међународни положај;економске прилике; култура, улога двора; национално и верскопитање).Истакнуте личности: Николај II Романов, Владимир Иљич Лењин,Роза Луксембург, Александар Флеминг, Пабло Пикасо, ВолтДизни, Чарли Чаплин, Сергеј Ејзенштајн, Бенито Мусолини,Адолф Хитлер, Јосиф Стаљин, Френклин Рузвелт, АлександарI, Марија, Петар II и Павле Карађорђевић, Никола Пашић,Стјепан Радић, Милан Стојадиновић, Драгиша Цветковић, ВлаткоМачек, Слободан Јовановић, Милутин Миланковић, ИсидораСекулић, Ксенија Атанасијевић, Милена Павловић Барили, ИванМештровић.
- 3.Свет у рату – узроци, међународне кризе, сукоби и освајачкаполитика тоталитарних држава; почетак и ток рата, зараћеностране, савезништва, фронтови, најважније операције, нови начиниратовања; ратна свакодневица; страдање цивила и ратни злочини;крај рата, победа антифашистичке коалиције.Југославија и српски народ у рату – улазак у рат, војни пораз,окупација, подела, квислиншке творевине; геноцид и злочини;устанак, антифашистичка борба и грађански рат; војне операције,живот у рату.Последице рата – људски и материјални губици; демографске идруштвене промене, миграције; уништавање културног наслеђа;суђења за ратне злочине; стварање ОУН.Истакнуте личности: Френклин Рузвелт, Винстон Черчил,Јосиф Стаљин, Адолф Хитлер, Бенито Мусолини,

цар Хирохито, Франциско Франко, Мао Цедунг, Ана Франк, Петар II Карађорђевић, Драгољуб Михаиловић, Јосип Броз, Милан Неђић, Анте Павелић, Диана Будисављевић.

4. Свет после Другог светског рата – блоковска подела, трка унаоружању, глобална димензија хладног рата, ратна жаришта и кризе, деколонизација, европске интеграције, покрети еманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни и антирасни покрети; научна достигнућа, освајање свемира, медији, популарна култура. Југославија и српски народ после Другог светског рата – изградња новог државног и друштвеног уређења, једнопартијски систем, однос власти према политичким противницима, међународни положај, економске и културне прилике, самоуправљање, несврстаност; свакодневица, популарна култура, нове тенденције у култури. Истакнуте личности: Џон Кенеди, Никита Хрушчов, Махатма Ганди, Мартин Лутер Кинг, Роза Паркс, Нелсон Мандела, Голда Меир, Енди Ворхол, Јосип Броз, Александар Ранковић, Милован Ђилас, Иво Андрић, Милош Црњански, Александар Петровић, Мира Траиловић, Душан Ковачевић.

5. Свет после хладног рата – пад Берлинског зида; слом комунизма у Европи, распад СССР-а, нова политичка карта Европе, стварање Европске уније, доминација САД, локални конфликти и интервенције великих сила, процеси глобализације, Четврта индустријска револуција (дигитални медији, интернет, друштвене мреже и мобилна телефонија), претња тероризма, миграције, савремени културни покрети. Српски народ на крају 20. и почетком 21. века – криза СФРЈ 80-тих година, међунационалне тензије, увођење вишестраначког политичког система, распад СФРЈ, грађански рат и стварање нових држава, интернационализација сукоба и међународне интервенције, економске прилике и свакодневни живот, ратни злочини, страдање цивилног становништва, разарање културног наслеђа, НАТО агресија на СРЈ, последице ратова, политичке промене 2000. године, Република Србија као самостална држава, питање статуса Косова и Метохије, односи у региону, српски народу дијаспори и региону, процес придруживања Европској унији, култура и спорт. Истакнуте личности: Роналд Реган, Михаил Горбачов, Маргарет Тачер, Бил Гејтс, Владимир Путин, Ангела Меркел, Слободан Милошевић, Фрањо Туђман, Алија Изетбеговић, Зоран Ђинђић, Војислав Коштуница.

Упутство за дидактичко методичко остваривање програма:

Програм је конципиран тако да су уз дефинисане исходе за крај разреда и кључне појмове, за сваку од пет тематских целина (ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ; ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА; ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ; СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА и СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМА), дати и садржаји. Приступ настави заснован на процесу и исходима учења подразумева да ученици развијају не само основна знања, већ да их користе у развоју вештина историјског мишљења и изградње ставова и вредности. Програм наставе и учења, у том смислу, нуди садржински оквир, а наставник има могућност да изабере и неке додатне садржаје уколико сматра да су примерени средини у којој ученици живе, или да одговарају њиховим интересовањима (програм се, на пример, може допунити и садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају – археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржаји су дефинисани тако да буду у функцији остваривања исхода предвиђених програмом.

Наставник има значајан простор за избор и повезивање садржаја, методанастиаве и учења и активности ученика. Важна карактеристика наставе и учења усмерених на остваривање исхода је та да су фокусирани на учење у школи. Ученик треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из Историје и других предмета;
- проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;
- кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

Планирање наставе и учења: Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школарасполаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој годишњи план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Од њега се очекује и да, у фази планирања и писања припреме за час, дефинише исходе засваку наставну јединицу. При планирању треба имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али језа већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Наставник за сваки час планира и припрема средства иначе провере остварености пројектованих исхода. У планирању и припремању наставе и учења, наставник планира не само своје, већ и активности ученика на часу. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.

Остваривање наставе и учења: Ученици у осми разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности. Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ учења предмета и дефинисане исходе. Редослед исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање циља предмета. Између исхода постоји повезаност и остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи од исхода су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода и обраде различитих садржаја. Битно је искористити велике могућности које Историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича” богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично. Посебно место у настави историје имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести. У зависности од циља који наставник жели да оствари,

питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем. Учење историје би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе „како је уистину било”, већ и зашто се нешто десило и какве су последице из тога проистекле. Да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи” у свом уму, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору. Веома важан аспект наставе историје представља и рад на историјским изворима. Када су садржаји програма за осми разред у питању, велики значај, поред писаних и визуелних, имају и усмени извори, односно сведочанства. Због тога би требало осми слити наставни процес на такав начин да се, у оквиру пројектне наставе или елементарног истраживања, повежу ученици и савременици историјских догађаја, чиме би се омогућило пропитивање и изучавање рецентне прошлости. Треба искористити и утицај наставе Историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду и интегративну функцију Историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности условљености географских, економских и културних услова живота човека. Пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. У настави треба, кад год је то могуће, примењивати иновирани дидактичке методе и стратегије, при чему се истиче концепт мулти-перспективности. Одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, а посебну пажњу треба посветити оспособљавању ученика за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија (употреба интернета, прављење презентација, коришћење дигиталних аудиовизуелних материјала и израда реферата). У осмом разреду изучава се период савремене историје, што подразумева и обраду многих осетљивих, па и противуречних, односно контроверзних тема, о којима не постоји консензус у научним круговима и јавности. То су теме које су присутне свакодневно у информативним и документарним програмима, на интернету, о њима говоре политичари, јавне личности и новинари. Такве теме су често саставни део породичне историје и личних наратива, што додатно увећава њихову актуелност. Ученици су изложени различитим тумачењима историјских догађаја и због тога је нарочито важно код њих развијати критички однос према информацијама које им се нуде. Овладавање том вештином наводи се и у образовним стандардима, а у оквиру програма спомиње се у циљу предмета, као и у појединим исходима за крај разреда. Због тога би једна од најбитнијих компетенција успешног наставника била да зна како да код ученика подстиче критичко и историјско мишљење, што би ученицима омогућило развијање хуманистичких вредности заснованих на толеранцији, уважавању различитости и поштовању другог. На крају основног образовања и васпитања ученици треба да буду оспособљени да аргументовано анализирају противуречности, да се децентрирају (сагледају и уваже туђи угао гледања на одређени историјски феномен), да уочавају сличности и различитости, постављају питања а нове информације лако повезују с постојећим знањима. На тај начин, ученици би били оспособљени да препознају пропаганду и

активно учествују у разградњи предрасуда и стереотипа с којима се свакодневно сусрећу. Такав приступ омогућио би им аутономни и рационални однос према информацијама и додатно олакшао промишљање и доношење аргументованих закључака и судова.

Корелација:

Српски језик, ликовна култура,Музичко, Географија, Грађанско васпитање

Уџбеник:

Љ.Димић, Љ.Раковић, Историја, уџбеник са одабраним историјским изворима за осми разред основне школе, Фреска, Београд 2020.

Литература:

Шира литература (сви одобрени уџбеници, приручници, часописи и листови за децу, енциклопедије за децу...). Бранко Петрановић,Историја Југославије.

Стандарди:

Свет и Европа између Првог и Другог светског рата

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје

ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

3. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исту историјску појаву

ИС.3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)

Југословенска краљевина 1918.-1941.

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице

ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје

ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

Други светски рат

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

Југославија у Другом светском рату

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице

ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

Свет после Другог светског рата

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

ИС.1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

2. СРЕДЊИ НИВО

2. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.5. зна и разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3. 1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

3. 2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација, пропаганда, стереотип...)

Југославија после Другог светског рата

1. ОСНОВНИ НИВО

1.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице

ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације

ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје

ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

ИС.1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје

ИС.1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

1.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике

ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.1.2.5. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле

ИС.1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми графикана

ИС.1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче

2. СРЕДЊИ НИВО

2.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје

ИС.2.1.3. препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

ИС.2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

2.2. ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ

ИС.2.2.1. уме да закључи о којем догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора

ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора

3. НАПРЕДНИ НИВО

3.1. ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ

ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.3. зна специфичне детаље из националне и опште историје

ИС.3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

Активности ученика:

посматра – уочава видне карактеристике света у окружењу ▪ описује – вербално изражава спољашња и унутрашња запажања ▪ процењује – самостално одмерава ▪ групише – уочава сличности и различитости ради класификовања ▪ прати – континуирано посматра ▪ графички, симболички и електронски бележи опажања ▪ практикује – у настави, свакодневном животу, игри и раду ▪ учествује у активностима у оквиру мини пројекта – осмишљава, реализује и презентује...

Активности наставника:

организује наставни процес (усклађује циљеве и задатке, планира садржаје, средства, методе рада и друго што ће увести у наставни процес у одређеном сегменту времена) ▪ реализује наставни процес у свим његовим сегментима (ствара прилике за учење, презентира садржаје, води циљани разговор, омогућује примену стечених вештина, даје повратне информације...) ▪ партнер у педагошкој комуникацији (одговара на питања ученика, поставља питања, помаже ученику да организује своја размишљања и да прецизира своје исказе...) ▪ партнер у афективној комуникацији са децом (помаже им да упознају и прихвате своје и емоције других, разговара са децом кад им је потребна помоћ, сарађује са родитељима, психологом и другим релевантним особама када је то у интересу детата...) ▪ мотивише ученике и подржава и развија њихова интересовања ▪ прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће ▪ учествује у регулисању социјалних односа у разреду ▪ прати ефекте сопственог рада, истражује нове могућности унапређивања сопственог рада...

Допунска:

Циљеви:

Допунску наставу похађају ученици који заостају у савлађивању програма, па је циљ да ти ученици стекну основна знања, са акцентом на најбитнија дешавања у савременом добу и на основне карактеристике тог периода.

Задаци:

Да ученици стекну основна знања о савременом добу.

Начин остваривања програма:

Број часова допунске наставе се одређује сваке године у складу са структуром одељења и узроцима недовољног напретка ученика.

-Конкретни циљеви, задаци и начин остваривања програма зависе од ученика

Додатна:

Циљеви:

Додатни рад предвиђен је за ученике који показују посебна интересовања за историју. Додатни рад треба да продуби и прошири знања ученика о међуратном периоду, Другом светском рату у Свету и код нас, као и о послератној историји, да мотивише ученике за самостални рад и оспособи ученике за самообразовање уз помоћ литературе.

Задаци:

Проширивање знања на основу свих одобрених уџбеника и шире ако је потребно.

Начин остваривања програма: Број часова допунске наставе се одређује сваке године у складу са структуром одељења и интересовањима ученика. Знања се проширују из свих одобрених уџбеника за тај разред.

-Конкретни циљеви, задаци и начин остваривања програма зависе од ученика

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

У складу са Правилником оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних исхода и стандарда постигнућа ученика, а за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом прилагођених циљева, садржаја и исхода у савладавању индивидуалног образовног плана. Оцењивање је континуирана педагошка активност која позитивно утврђује однос према учењу и знању и подстиче мотивацију за учење.

Оцењивањем се ученик оспособљава за објективну процену сопствених постигнућа и постигнућа других ученика, за постављање личних циљева током процеса учења, развија се систем вредности и обезбеђује се поштовање општих принципа система образовања и васпитања утврђених законом којим се уређују основе система образовања и васпитања.

Принципи оцењивања, у смислу овог правилника, јесу:

- 1) објективност у оцењивању према утврђеним критеријумима;
- 2) релевантност оцењивања;
- 3) коришћење разноврсних техника и метода оцењивања;

4) правичност у оцењивању;

5) редовност и благовременост у оцењивању;

6) оцењивање без дискриминације и издвајања по било ком основу;

7) уважавање индивидуалних разлика, потреба, узраста, претходних постигнућа ученика и тренутних услова у којима се оцењивање одвија.

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду, а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

Оцена представља објективну и поуздану меру напредовања и развоја ученика, као и ангажовања ученика и његове самосталности у раду и она је описна и бројчана.

Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцене садржи препоруку које активности ученик треба да предузме у даљем раду.

Када је у питању оцењивање из обавезног предмета, изборних програма и активности у првом разреду основног образовања и васпитања, у току школске године, ученик се оцењује описном оценом из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе).

У оквиру предмета, у првом разреду, у току школске године, описном оценом изражава се напредовање у остваривању прописаних исхода.

Од другог до осмог разреда, у току школске године, ученик се оцењује описно и бројчано из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) и владања.

Бројчана оцена из обавезног предмета и изборног програма други страни језик је: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1). Оцена недовољан (1) је непрелазна.

Успех ученика из изборних програма и то: верска настава и грађанско васпитање, матерњи језик/говор са елементима националне културе и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) оцењује се описно и то: истиче се, добар, задовољава.

Ученик се оцењује најмање четири пута у полугодишту, а ако је недељни фонд часова обавезног предмета, изборног програма и активности један час најмање два пута у полугодишту.

Ученику који није оцењен најмање четири пута из обавезног предмета и изборног програма други страни језик у току полугодишта, односно најмање два пута у току полугодишта уколико је недељни фонд обавезног предмета, изборног програма и активности један час, не може да се утврди закључна оцена.

Ученика који редовно похађа наставу и извршава школске обавезе, а нема прописани број оцена у полугодишту, наставник је дужан да оцени на посебно организованом часу у току трајања полугодишта уз присуство одељењског старешине, педагога или психолога.

Одељењски старешина је у обавези да редовно прати оцењивање ученика и указује предметним наставницима на број прописаних оцена које ученик треба да има у полугодишту ради утврђивања закључне оцене.

Оцењивање из обавезног предмета: музичка култура, ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, обавља се полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Ученик се оцењује бројчано из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у складу са законом и овим правилником.

Бројчана оцена из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у току школске године, утврђује се на основу следећих критеријума: оствареност исхода, самосталност и ангажовање ученика.

Закључна оцена из обавезног предмета, изборног програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) утврђује се на крају првог и другог полугодишта, на основу свих појединачних оцена које су унете у дневник од почетка школске године, а у складу са законом.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика првог разреда је описна и исказује се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика од другог до осмог разреда је бројчана.

Закључна оцена из изборних програма и активности (слободне наставне активности и пројектна настава) је описна и то: истиче се, добар и задовољава и не утиче на општи успех ученика, осим из изборног програма други страни језик који се оцењује бројчано и закључна оцена утиче на општи успех ученика.

Ученика од петог до осмог разреда оцењује предметни наставник у току образовно-васпитног рада, а оцену на крају полугодишта утврђује одељењско веће на предлог предметног наставника.

Када предмет садржи модуле, закључна оцена се изводи на основу позитивних оцена свих модула у оквиру предмета.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик не може да буде већа од највеће појединачне оцене уписане у дневник, добијене било којом техником провере знања.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик, не може да буде мања од:

- 1) одличан (5), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена најмање 4,50;
- 2) врло добар (4), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 3,50 до 4,49;
- 3) добар (3), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 2,50 до 3,49;

4) довољан (2), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 1,50 до 2,49.

Закључна оцена на полугодишту не узима се у обзир приликом утврђивања аритметичке средине, на крају другог полугодишта.

Ако одељењско веће не прихвати образложени предлог закључне оцене предметног наставника, нову оцмену утврђује одељењско веће гласањем. Тако утврђена оцена евидентира се у напомени, а у записнику одељењског већа шире се образлаже.

Закључна оцена утврђена на одељењском већу уписује се у дневник у предвиђену рубрику.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Новим Правилником прописан је и распоред писмених задатака и писмених вежби.

Наиме, распоред писмених задатака и писмених провера дужих од 15 минута уписује се у дневник и објављује се за свако одељење на огласној табли школе и на званичној интернет страни школе најкасније до краја треће наставне недеље у сваком полугодишту.

Распоредом може да се планира највише једна провера у дану, а две у наставној недељи.

Распоред утврђује директор на предлог одељењског већа.

Распоред може да се мења на предлог наставника, уз сагласност одељењског већа. Промену распореда утврђује директор. Измењени распоред објављује се на исти начин као и распоред.

Одељењски старешина дужан је да прати да се писмени задаци и писмене провере, дуже од 15 минута, остварују у складу са распоредом и да благовремено указује директору и наставницима на обавезу поштовања распореда и прописани број провера.

Наставник је дужан да обавести ученике о садржајима програма наставе и учења који ће се писмено проверавати према распореду најкасније пет дана пре провере.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Када је у питању оцена на испиту, она се у складу са Правилником утврђује већином гласова укупног броја чланова комисије, у складу са законом. Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор на оцену на испиту, у складу са Законом.

Обавештавање родитеља о оцењивању ученика Правилник регулише тако што прописује да на почетку школске године ученици, родитељи, односно други законски заступници обавештавају се о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени из свих обавезних предмета, изборних програма и активности.

Одељењски старешина је обавезан да благовремено, а најмање четири пута у току школске године, на примерен начин обавештава родитеље о постигнућима ученика, напредовању, мотивацији за учење и напредовање, владању и другим питањима од значаја за образовање и васпитање.

Ако родитељ, односно други законски заступник не долази на родитељске и индивидуалне састанке, одељењски старешина је дужан да га благовремено, званично, у писменој форми обавести о успеху и оценама, евентуалним тешкоћама и изостанцима ученика и последицама изостајања ученика.

ГЕОГРАФИЈА

Разред: Осми

Годишњи фонд часова 68

Недељни фонд часова 2

Циљ

Циљ наставе географије јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да ученицима пружи знања и објашњења о савременим географским појавама, објектима и процесима на територији Републике Србије. Ослањајући се на претходно стечена знања и умења ученика, настава географије ће им омогућити разумевање основних физичко-географских одлика наше земље и упознавање сложених друштвено-економских процеса и промена, како у нашој држави, тако и на Балканском полуострву, Европи и свету као целини.

Исходи

- анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује;
- одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем;
- анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије;
- опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије;
- класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне;
- анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије;
- класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије;
- наводи начине коришћења вода Србије;
- препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода;
- доведи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора;
- објашњава популациону динамику становништва Србије: кретање броја становника, природни прираштај и миграције;
- изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи;
- изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике;
- израђује и анализира графичке приказе структура становништва;
- објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи;
- уз помоћ карте Србије и других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи;
- доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи;
- препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине;
- описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти;

- процењује важност очувања природне и културне баштине Србије;
- објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету.

Садржаји програма

ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ (7)

Југоисточна Европа, интеграциони и дезинтеграциони процеси.

Географски положај Србије.

Историјско-географски развој Србије.

Симболи Србије.

Границе и проблеми пограничних крајева.

ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ (25)

Геотектонски процеси на територији Србије.

Сеизмизам Србије.

Тектонски облици рељефа.

Падински процеси и рељеф настао деловањем воде.

Рељеф настао деловањем леда, ветра и човека.

Утицаји ерозивних и акумулативних процеса на човека.

Климатски фактори и елементи.

Климатске области у Србији.

Подземне воде Србије.

Реке Србије.

Језера Србије.

Заштита вода и заштита од вода.

Земљишта Србије.

Распрострањеност биљног и животињског света.

ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ (26)

Кретање броја становника и њихов просторни размештај.

Природно кретање.

Миграциони процеси. Структуре становништва. Демографски проблеми и популациона политика.

Прва насеља у Србији.

Село и рурални процеси.

Градови.

Урбанизација и проблеми урбаног развоја.

Београд.

Природни ресурси и привредни развој.

Друштвени услови привредног развоја и промене у структури привреде.

Пољопривреда и географски простор.

Индустрија и географски простор.

Саобраћај и географски простор.

Туризам и трговина.

Делатности кварталног сектора

ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ (5)

Природна баштина Србије.

Културна баштина Србије.

Светска баштина под заштитом Унескоа у Србији

ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА (2)

Појам и географски положај завичаја.

Природне карактеристике.

Друштвене карактеристике.

СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ (3)

Срби у Црној Гори.
Срби у БиХ - Република Српска.
Срби у Хрватској.
Срби у осталим суседним државама.
Срби у дијаспори

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Дати садржаји су препоручени и распоређени у шест тематских целина: Географски положај, границе и величина територије Србије; Физичко-географске одлике Србије; Друштвено-географске одлике Србије; Природна и културна баштина Србије; Географија завичаја; Срби у региону и дијаспори.

Географски положај, границе и величина територије Србије

За достизање исхода: ученик ће бити у стању да одреди географски положај Србије и доведе га у везу са историјско-географским развојем; анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије, потребно је објаснити етимолошко значење термина Србија, симболе отаџбине, детерминанте и компоненте географског положаја, њене границе, облик и величину територије. На почетку наставне теме, указати на то да на географски положај Србије утиче поливалентност, контактност и транзитност њене територије у смислу спајања и прожимања различитих елемената географског простора, који су одговорни за развој, организацију, функционисање и трансформацију територије. Објаснити да су детерминанте и компоненте географског положаја, мењајући кроз историју неке од функција, утицале на промене значаја коју је Србија имала у историји и коју има данас. Објаснити ученицима да географски положај Србије може бити апсолутан и релативан. Истаћи да је апсолутан географски положај Србије егзактан јер су у питању географске координате (математичко-географске) и природни фактори. На

основу тога издвојити две компоненте апсолутног географског положаја: математичко-географску и физичко-географску. Такође, издвојити и компоненте релативног географског положаја: културно-географску, политичко-географску, саобраћајно-географску и економско-географску. Објаснити ученицима да је територија Србије повезана и интегрисана, да њена тродимензионалност подразумева копно, ваздушни простор изнад копна и Земљину унутрашњост испод копна, као и да је њен квалитет дефинисан економским параметрима који зависе од квалитета и квантитета природних ресурса, као што су на пример, плодност земљишта, рудно богатство, однос обрадивих и необрадивих површина и биолошка разноврсност.

За достизање исхода: ученик ће бити у стању да анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије, важно је издвојити граничне прелазе Србије према суседним државама и објаснити централно језгро - колевку државне идеје, центар интеграције и фактор кохезије њене територије. Овај садржај треба реализовати у складу са одговарајућим садржајима из историје. Пожељно је избегавати фрагментарно учење историјских чињеница везаних за промене величине територије Србије јер то има најкраће трајање у памћењу, већ их треба повезати са утицајем историјских догађаја на савремени географски развој, чиме се постиже најјачи трансфер у стицању других знања и вештина. Поред тога, објаснити како различите историјске околности и економска развијеност утичу на динамичне промене у географском простору Србије. У циљу подстицања толеранције код ученика, указати на постајање различитих етничких и културних група у пограничним територијама Србије.

Физичко-географске одлике Србије

За достизање исхода: ученик ће бити у стању да опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије, кључно је да у светлу теорије литосферних плоча ученик опише геотектонски положај и геотектонску

рејонизацију Србије сагледавањем односа Евроазијске и Афричке литосферне плоче, објасни механизме настанка и обликовања рељефа на простору Србије и именује значајне морфоструктурне облике рељефа у Србији. Даљом операционализацијом исхода ученик ће бити у стању да препозна и наведе облике рељефа који настају тектонским покретима и вулканизмом, објасни процес настанка земљотреса и наведе најугроженије зоне и изведе закључке о појави савременог сеизмизма као и одсуство активног вулканизма на територији Србије. Наставници могу упознати ученике са мрежом сеизмолошких станица Србије и различитим начинима прикупљања података о трусној активности на подручју Србије у реалном времену, размени података са земљама у окружењу и компјутерским програмима за аутоматско лоцирање и извештавање.

Исход: ученик ће бити у стању да класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне. Кроз овај исход ученика треба упознати са генетским и основним морфолошким типовима рељефа као и њиховом распрострањеношћу уз помоћ географске карте Србије. Исход је остварен уколико је ученик у стању да опише деловање унутрашњих и спољашњих сила на постанак и обликовање рељефа Србије, да наведе и опише примере облика рељефа помоћу географске карте, графичких приказа и фотографија.

Исход: анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије. За остваривање овог исхода неопходно је да ученик самостално користи климатолошке податке који се односе на температуру и падавине изабраног места. Климатолошки подаци могу се преузети из метеоролошких годишњака који су доступни на сајту Републичког хидрометеоролошког завода Србије (РХМЗС). Да би анализирао просторну и временску дистрибуцију наведених података, неопходно је да самостално конструише климадијаграме бар два места између којих постоји значајна разлика у надморским висинама. Поред ових климатских елемената, ученика треба упознати и са ветровима и инсолацијом. Просторну и временску дистрибуцију температура, падавина и ветрова треба повезати са климатским

факторима који условљавају њихово формирање. Као последица просторне и временске дистрибуције вредности климатских елемената на простору Србије издвајају се одређене климатске области. Да би се исход остварио, неопходно је да ученик: наведе климатске елементе, опише просторну и временску дистрибуцију температуре ваздуха и падавина на територији Србије, наведе и оцени значај климатских фактора, издвоји климатске области на територији Србије.

Да би се остварио исход: класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије и наводи начине коришћења вода Србије, ученику би требало указати на постанак, еволуцију и распрострањеност река, језера, подземних вода и термоминералних извора на територији Србије. Упознати га са основним хидрографским карактеристика река Србије, чије груписање би се извршило према припадајућем морском сливу. Анализа водних режима, на најједноставнијем нивоу, подразумевала би уочавање максималних и минималних водостаја и протицаја на рекама, као и фактора који доводе до њихове појаве. Ученик треба да опише стања екстремних водостаја и протицаја (сува речна корита, поплава) као и последице које оне остављају на човека, привреду и животну средину. Да би се остварио исход, неопходно је да ученик: наведе највеће реке Црноморског, Јадранског и Егејског слива, процени време појаве минималних и максималних водостаја на рекама, разликује језера по начину постанка, опише еволуцију језерских басена, лоцира термоминералне изворе, опише врсте и значај подземних вода за водоснабдевање, утврди везу између доступности воде и лоцирања одређених привредних делатности и објеката.

Да би се постигао исход: препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода, наставник ставља акценат на интеракцију природе и друштва и указује ученицима да се људско друштво не може посматрати независно од природног окружења. За ученика је важно да зна шта доводи до формирања природне непогоде, да ли и како човек може да стимулише њено формирање, где су природне непогоде распрострањене на

простору Србије, као и да зна како да поступи у случају да је изложен њиховом дејству. Уз помоћ наставника, родитеља као и самосталног прикупљања података ученик треба да се упозна са природним непогодама које се дешавају, могу се десити или су се десиле у његовом непосредном окружењу: простори у Србији изложени дејству земљотреса, клизишта, одрона, атмосферских непогода (олуја, град, екстремне температуре), полава и бујица.

Да би се постигао исход: доведе у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора, кључно је објаснити да су ареали биљних и животињских врста детерминисани рељефом, земљиштем, климом, присуством воде и другим факторима. Неопходно је да ученици сагледају просторну дистрибуцију животињских врста, травнатих области, шумских ареала и њихов састав, као и ефекте које остварују у интеракцији са осталим природним и друштвеним објектима у простору. Да би се овај исход остварио, потребно је да ученик: наведе основне типове земљишта, разликује вертикални и хоризонтални распоред вегетације, класификује фауну у односу на тип средине (фауна копнених вода, фауну копна; шумска и шумска подручја), наведе како људске активности утичу на фрагментацију и смањење ареала биљних и животињских врста и појаву ендемских врста.

Друштвено-географске одлике Србије

У оквиру области/теме Друштвено-географске одлике Србије предвиђено је да се обрађују садржаји о становништву, насељима и привреди Србије. Њима се продубљују ученичка знања из области друштвене географије која су стекли у шестом разреду основног образовања и васпитања и иста примењују у конкретном просторном контексту, Републици Србији и локалној средини.

За достизање исхода: ученик ће бити у стању да објашњава популациону динамику становништва Србије, акценат треба ставити на објашњење кретања броја

становништва по подацима пописа (предлог је да временски обухват буде након Другог светског рата), природног прираштаја и миграција. Наставници треба да упознају ученике са изворима података о становништву (попис, матична статистика, други извори) и да их науче како се ови подаци користе и тумаче. Веома је важно да се у том смислу оствари корелација са наставом историје (ратови, историјске миграције, итд.).

Наведени исход се операционализује кроз проверу остварености следећих исхода код ученика: наводи изворе података о становништву, наводи компоненте демографског развоја, проналази податке о броју становника, наталитету, морталитету, миграцијама становништва Србије и локалне средине, објашњава временску и просторну динамику становништва Србије и локалне средине, користи тематске карте и графичке приказе у објашњавању популационе динамике становништва Србије и локалне средине.

Достизање исхода: изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашој земљи, непосредно се надовезује на реализацију претходног исхода. Овде је неопходно да ученик увиди како се (макро) регионалне тенденције у природном прираштају и миграцијама одражавају на биолошке, економске и социјалне структуре становништва Србије. Наведени исход се операционализује кроз проверу остварености следећих исхода: ученик наводи биолошке, економске и социјалне структуре становништва, ученик објашњава утицај рађања и умирања на биолошке, економске и социјалне структуре становништва у Србији и локалној средини, ученик објашњава утицај досељавања и одсељавања на структуре становништва у Србији, ученик објашњава промене у структурама становништва Србије и локалне средине као резултат садејства природног кретања и миграција.

Исход израђује и анализира графичке приказе структура становништва јако је важан у функционалном домену. Овде до изражаја долази захтев да ученик самостално проналази податке о структурама становништва који су доступни у аналогном и

дигиталном облику те да их на часовима и код куће за домаће задатке приказује у виду полно-старосних пирамида, графикона, дијаграма и тематских карата (картодијаграма). Садржаји везани за овај исход могу се реализовати применом различитих облика рада (индивидуални, рад у пару, рад у групи) и своју пуну примену проналазе у изради истраживачких пројеката, најбоље везано за локалну средину.

Исход ученик изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике даље се надовезује на претходне. Ученици на овом узрасту већ имају и интуитивна и појмовна знања о броју, кретању (природном прираштају, миграцијама) и структурама становништва и способни су да увиђају последице смањења броја становника, иселавања људи из села и мањих градова, интензивног прилива становништва у Београд, иселавања у иностранство, итд. Ова тематика је интересантна за организацију дебата и дискусија, трибина и радионица које би могле да се организују у сарадњи са експертима из локалне заједнице (лекари, социјални радници, психолози, демографи, запослени у јединицама локалне самоуправе задужени за социјална питања, итд.).

Наведени исход се операционализује тако да ће ученик бити у стању да: дефинише појам популационе политике; наводи различите типове популационе политике; објашњава којим популационим политикама се решавају различити демографски проблеми; предлаже примену мера популационе политике с обзиром на актуелне демографске проблеме у Србији и локалној средини.

Достизање исхода: објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи, захтева да се са ученицима обраде садржаји везани за настанак насеља у нашој земљи, село и руралне процесе (депопулација, деаграризација, сенилизација, гашење сеоских насеља, псеудоурбанизација, итд.), основне одлике градова, њихове функције и гравитациони утицај, унутрашњу структуру градова и односе са околним

простором. Неопходно је посебну пажњу посветити процесу урбанизације и главним урбаним проблемима. Ова целина се завршава упознавањем са Београдом, главним градом Србије, његовим географским положајем, историјско-географским и функционалним развојем.

Наведени исход се операционализује тако да ће ученик бити у стању да: наводи насеља у нашој земљи; објашњава утицај природних и друштвених фактора који су довели до настанка и развоја првих градова у нашој земљи; дефинише и врши класификацију сеоских и градских насеља по различитим обележјима; описује процесе трансформације сеоских и градских насеља; објашњава условљеност процеса деаграризације и урбанизације; објашњава везу демографских и насеобинских процеса у Србији и локалној средини.

Исход: уз помоћ карте Србије и свих других извора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи, доводи ученике у ситуацију да сами проналазе изворе информација о привреди наше земље и локалне средине, да их критички преиспитују, упоређују, уочавају временску динамику и просторне диспаритете економско-географских појава и процеса. Географска карта (општа и тематске карте) је овде незаобилазно наставно средство које ученици користе за извлачење географских закључака, али и за илустрацију резултата својих сазнања.

Исходи: доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи и препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средине су најдиректније међусобно повезани. Од ученика се очекује да продубе постојећа и стекну нова знања о утицају пољопривреде, индустрије, саобраћаја, туризма и других привредних делатности на географски простор. Будући да су примери негативног утицаја човека на животну средину доминантни у односу на позитивне, те да се на истицању позитивног утицаја човека на животну средину инсистирало и у нижим разредима, овде је

акцент стављен на примере рационалног коришћења енергетских извора и очувања животне средине. На овај начин ученици стичу целовиту слику о сличностима и разликама у функционисању привреде у свету и у нашој земљи, код њих се развија критичко и дивергентно мишљење, али и патриотска свест и интеркултуралност.

Природна и културна баштина Србије

Исход: описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти. Уз помоћ карте и других расположивих извора информација ученици треба да анализирају просторну заступљеност природних и културних објеката у Србији. Остваривање исхода подразумева уочавање разлика културно-историјских целина градског и сеоског типа. Исход је остварљив ако ученик на карти одреди и лоцира заштићена природна и културна добра и наведе примере.

Исход: ученик ће бити у стању да процењује важност очувања природне и културне баштине Србије. Ученици кроз овај исход треба да формирају вредносне ставове и развију свест о неговању природних и културних добара. Организовањем посета манастирима, музејима, националним парковима изводе се закључци о важности националног и културног идентитета наше земље. Исход је остварљив ако ученик на некој карти различитим картографским методама представи степен заштите природних добара и истакне њихов значај.

Географија завичаја

За достизање овог исхода: ученик ће бити у стању да реализује истраживачки пројекат у локалној средини, препорука је да технике наставника буду усмерене на поучавање и учење путем открића које обухвата прикупљање података од локалног становништва и самостално посматрање објеката и процеса. Организација теренског рада подразумева истраживачки пројектни задатак где наставник у сарадњи са ученицима дефинише тему, циљ и задатак истраживања, објашњава наставне

методе, дефинише хипотезе, израђује нацрт истраживања, описује фазе и ток реализације истраживања, одређује релевантне изворе информација, наводи начин обраде података и приказивање добијених резултата кроз вредновање и евалуацију пројекта. Применом пројектне наставе развијају се међупредметне компетенције. Наставник је у обавези да на почетку школске године ученицима да јасна и прецизна упутства о начину реализације пројектне наставе.

Након припреме и реализације пројектне наставе ученици ће бити у стању да уоче значај сарадње у тиму за остваривање заједничких циљева, али и да процене сопствена постигнућа. Ученици су оспособљени да прикупљају, обрађују и презентују резултате истраживачког рада током свих фаза реализације пројекта, као и да презентују и промовишу продукте пројекта.

За достизање исхода: реализује истраживачки пројекат у локалној средини, неопходно је да ученик познаје методологију истраживачког рада:

- дефинише пројектни задатак;
- прикупља податке из различитих извора и на терену;
- обрађује податке, приказује их текстуално, табеларно и графички и доноси закључке;
- представља резултате истраживачког рада;
- описује и вреднује географски положај завичаја;
- препознаје, наводи и именује облике рељефа и хидрографске објекте на простору завичаја, објашњава међузависност климе, земљишта и живог света;
- истражује и утврђује специфичности природно-географских и друштвено-географских одлика завичаја и доводи их у корелацију;
- објашњава утицај одређене структуре становништва на друштвено-економски развој завичаја;
- наводи и описује природна богатства и објашњава утицај њиховог искоришћавања;

- описује структуру привреде и наводи показатеље развијености одређених привредних делатности;
- образлаже потребе заштите природне средине;
- анализира и предлаже различите мере за унапређење завичаја;
- примењује географска знања и вештине приликом решавања проблемских ситуација у свакодневном животу;
- правилно наводи изворе литературе.

Срби у региону и дијаспори

Исход: ученик ће бити у стању да објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету, операционализује се тако што ће ученик бити у стању да наведе државе и ентитете у којима живе припадници српског народа, наведе број припадника нашег народа у земљама бивше СФРЈ, региону и дијаспори, објасни узроке досељавања Срба у различитим историјским периодима, упореди економски, културни и политички положај Срба. Припадници нашег народа исељавали су се из Србије у прошлости у више таласа из различитих разлога (средњовековна исељавања и сеобе, миграције пре Другог светског рата, послератна политичка емиграција, економска емиграција од шездесетих до деведесетих година XX века, таласи избеглица и савремена економска емиграција од деведесетих година до данас). Потребно је да се ученици осмог разреда упознају са тиме колико припадника нашег народа живи на тлу бивше СФРЈ, у региону и дијаспори, када су се и зашто досељавали у те државе, какав им је економски, политички и културни статус, којим делатностима се баве, какав им је однос са већинским становништвом тих држава.

Закон о дијаспори и Србима у региону дефинише појмове дијаспора и регион као и државе које ти појмови обухватају.

Наведеним исходом и наставним садржајем којим се он достиже, достиже се

васпитна димензија циља географије као наставног предмета што подразумева неговање вредности мултикултуралности и патриотизма. Етничку хетерогеност становништва Србије, као и вишевековно присуство Срба у региону и дијаспори, треба сагледавати као богатство које најбоље може да се сагледа у склопу наставног предмета географија.

Корелација са другим предметима

Биологија

Историја

Математика

Информатика и рачунарство

Физичко и здравствено васпитање

Ликовна култура

Уџбеници

Географија за осми разред основне школе

Прво издање

Издавачка кућа „Klett“ д.о.о. 2020.

Литература

- Група аутора Географија Србије, САНУ Географски институт, Београд
- Група аутора: Школски географски атлас, за ученике од петог до осмог разреда основне школе, Београд, завод за уџбенике и наставна средства, 2007.

Стандарди

Основни ниво

ГЕ.1.1.3. препознаје и чита географске и допунске елементе карте

ГЕ.1.3.1. познаје основне појмове о становништву и насељима и уочава њихов просторни распоред

ГЕ.1.3.2. дефинише појам привреде и препознаје привредне делатности и гране

ГЕ.1.4.1. препознаје основнеприродне и друштвенеодлике наше државе

Средњи ниво

ГЕ.2.1.2.одређује положај места и тачака на географској карти

ГЕ.2.1.3.препознаје и објашњава географске чињенице,објекте,појаве и процесе и односе који су представљени

моделом,сликом,графиком,табелом,шемом

ГЕ.2.1.4.приказује понуђене географске податке на некој карти картографским средствима,графиком,табелом,шемом

ГЕ.2.3.1.разликује и објашњава кретање(природно и механичко) и структуре становништва

ГЕ.2.4.1.описује природне и друштвене одлике наше државе и наводи њене географске регије

Напредни ниво

ГЕ.3.1.1.доноси закључке о просторним и каузалним везама географских чињеница, објеката,појава и процеса, односа на основу анализе географске карте

ГЕ.3.2.2.објашњава физичко-географске законитости у географском омотачу (климатску и биогеографску зоналност) и наводи мере за његову заштиту,обнову и унапређивање

ГЕ.3.3.1. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва и насеља

ГЕ.3.3.2. објашњава утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај

привреде и привредних делатности

ГЕ.3.4.1. објашњава географске везе(просторне и каузалне, директне и индиректне) изаконитости (опште и посебне) у нашој земљи и у меда издвоји географске регије

Активности ученика

Посматра (уочава видне карактеристике основних објеката, појава и процеса у простору); описује (вербално или ликовно изражава спољашња и унутрашња запажања); процењује (самостално одмерава); групише (уочава сличности и различитости ради класификовања); прати (континуирано посматра); бележи (графички, симболички и електронски бележи опажања); практикује (у настави, свакодневном животу, игри и раду; експериментише); истражује (испитује својства и особине, везе...); сакупља (прави колекције, збирке, албуме..); ствара (креативна продукција; учествује у активностима у оквиру мини пројекта – осмишљава, реализује и презентују...

Активности наставника

Организује наставни процес (усклађује циљеве и задатке, планира садржаје, средства, методе рада и друго што ће увести у наставни процес у одређеном сегменту времена); реализује наставни процес у свим његовим сегментима ствара прилике за учење, презентира садржаје, води циљни разговор, омогућује примену стечених вештина, даје повратне информације...) партнер у педагошкој комуникацији (одговара на питања ученика, поставља питања, помаже ученику да организује своја размишљања и да прецизира своје исказе...); партнер у афективној комуникацији са децом (помаже им да упознају и прихвате своје и емоције других, разговара са децом када им је потребна помоћ, сарађује са родитељима, психологом и другим релевантним особама када је то у интересу дебата...); мотивише ученике и

подржава и развија њихова интересовања; прати напредовање сваког ученика и оцењује њихово постигнуће; учествује у регулисању социјалних односа у разреду; прати ефекте сопственог рада, истражује нове могућности унапређивања сопственог рада...

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење и процењивање резултата постигнућа ученика, а у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа знања на коме се ученик налази. Свака активност на часу служи за континуирану процену напредовања ученика. Неопходно је ученике стално оспособљавати за процену сопственог напретка у остваривању исхода предмета.

Како ниједан од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање на тај начин постаје мотивациони фактор за ученике. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

На почетку школске године наставници географије треба да направе план временске динамике и садржаја оцењивања знања и умења (процењивања постигнућа) ученика водећи рачуна о адекватној заступљености сумативног и формативног оцењивања. Будући да се у новим програмима наставе и учења инсистира на функционалним знањима, развоју међупредметних компетенција и пројектној настави, важно је да наставници на почетку школске године добро осмисле и са ученицима договоре како ће се обављати формативно оцењивање. У том смислу препоручује се наставницима да на нивоу стручних већа договоре критеријуме и елементе формативног оцењивања (активност на часу, допринос групном раду, израда домаћих задатака, кратки тестови, познавање географске карте...).

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано спроводи евалуацију и самоевалуацију процеса наставе и учења

Додатна настава

Годишњи фонд часова:9

Циљ додатне настава је проширивање знања код ученика изнад просечних способности и посебних интересовања за наставу географије из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе (природне и друштвене одлике). Часови се одржавају једном недељно по распореду који наставник прави на почетку школске године. Оспособљавање ученика за што бољу комуникацију и усавршавање осталих вештина је један од главних циљева додатне наставе.

Исходи

- анализира тематске карте и статистичке податке и графички их приказује;
- анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије;
- класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне;
- објашњава популациону динамику становништва Србије: кретање броја становника, природни прираштај и миграције;
- описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их на карти;
- процењује важност очувања природне и културне баштине Србије;

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА-ГЕОГРАФИЈА

Редни број наставне теме	Називнаставне теме	Број часова по теми
--------------------------	--------------------	---------------------

1.	Географски положај, границе и величина територије Србије	1
2.	Физичко географске одлике Србије	3
3.	Друштвено географске одлике Србије	2
4.	Природна и културна баштина Србије	1
5.	Географија завичаја	1
6.	Срби у региону и дијаспори	1
УКУПНО		9

БИОЛОГИЈА

Разред: Осми

Годишњи фонд часова: 68 часова

Недељни фонд: 2

Циљ учења Биологије је да ученик, изучавањем биолошких процеса и живих бића у интеракцији са животном средином, развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

ИСХОДИ

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије;

- повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција;
 - идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе;
 - илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини;
 - одговорно се односи према свом здрављу;
 - изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота;
 - повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона;
 - идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота;
 - доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети;
 - истражи давно нестале екосистеме;
 - повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена;
 - повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције;
 - установи узрочно-последичну везу између губитака врста у екосистему и негативних последица у преносу супстанце и енергије у мрежама исхране;
 - критички процени последице људских делатности у односу на расположиве ресурсе на Земљи;
- повеже утицај еколошких чинилаца са распоредом карактеристичних врста које насељавају простор Србије;

- истражи присуство инвазивних врста у својој околини и вероватне путеве насељавања;
- истражи разлоге губитка биодиверзитета на локалном подручју.

САДРЖАЈИ

ПРЕПОРУЧЕНИ

ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА - 26

Улога и значај појединих ћелијских органела у метаболизму ћелије: једро, ендоплазмични ретикулум, рибозоми, хлоропласти, центриоле, лизозоми.

Матичне ћелије – ћелије програмиране за различите функције. Принцип економичности грађе и функције живих бића

Улога и значај ензима.

Ендокрини систем и хуморална регулација. Регулаторна улога хормона биљака и животиња.

Надражљивост, проводљивост, контрактилност. Чулно-нервни систем животиња.

Рефлексни лук.

Поремећаји функције ендокриног система, нервног система и чула. Неуротрансмитери, нервни импулси, драж, надражај.

Хомеостаза – принцип повратне спреге. Фотосинтеза.

Ћелијско дисање. Транспирација. Температурна регулација.

ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ - 9

Резултати стандардних лабораторијских анализа крви и урина. Биолошки смисао адолесценције (родни и полни идентитет у контексту хормонске активности и индивидуалне генетичке

<p>варијабилности).</p> <p>Заштита од полно преносивих болести контрацепција. Одговорност за сопствено здравље.</p>
<p>ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА - 7</p> <p>„Календар живота“, еволуција различитих група организама кроз геолошка доба и велика изумирања.</p> <p>Значај алги (цијанобактерија) и биљака за продукцију O₂ и озонског омотача, као заштита од УВ зрака, и услов за развој осталих живих бића.</p> <p>Строматолити.</p> <p>Излазак из воде на копно.</p>
<p>НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА - 7</p> <p>Улуткавање и пресвлачење инсеката. Пубертет и адолесценција човека. Цветање, плодношење и сазревање плодова биљака. Теорија еволуције. Постанак нових врста кроз еволуционе процесе.</p> <p>Еволуција човека.</p>
<p>ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ -19</p> <p>Еволуција и развој екосистема. Концепт климакса.</p> <p>Циклуси кружења основних супстанци у природи (H₂O, C, N) и њихова повезаност.</p> <p>Азотофиксација, микориза, симбиоза, симбионтски организми (лишајеви).</p> <p>Ограниченост ресурса (капацитет средине) и одрживи развој. Нестанак врста и фактори угрожавања (Н.І.Р.О. концепт). Типични екосистеми Србије.</p> <p>Ретке и угрожене врсте Србије.</p> <p>Интродукције и реинтродукције и инвазивне врсте. Последице глобалних промена.</p>

Упутство за дидактичко-методичко оставривање програма

Програм Биологије за осми разред је завршни део спиралног програма Биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода. Основна идеја увођења спиралног курикулума наставе биологије у основним школама је изучавање живота и животних процеса као целине, у складу са потојећим условима и окружењем. У том смислу, све изучаване функције живота треба ставити у реалан контекст и нагласити њихову повезаност. На тај начин ученици на крају другог циклуса образовања заокружују своје знање о целовитости организма и његовом динамичком односу са околином.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију и друге предмете. Исходи се односе на пет области предмета: *Наслеђивање и еволуција, Јединство грађе и функције као основа живота, Порекло и разноврсност живота, Живот у екосистему и Човек и здравље.* (Исходи за шесту област *Посматрање, мерење и експеримент* у биологији су распоређени у претходних пет, сходно планираним активностима.)

Достизање исхода води развоју предметних, свих кључних и општих међупредметних компетенција и остваривању образовних стандарда. Исходи не прописују структуру, садржаје и организацију наставе, као ни критеријуме и начин вредновања ученичких постигнућа. За израду исхода коришћена је Блумова таксономија. Исходи су формулисани на нивоу примене као минимуму.

Важна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода је да је настава усмерена на учење у школи. Ученик треба да учи:

- *смислено*: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из биологије и других предмета;
- *проблемски*: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- *дивергентно*: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- *критички*: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;
- *кооперативно*: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

Корелација са другим предметима

Српски језик и књижевност, биологија 5,6 И 7, математика, ликовна култура, хемија, информатика и рачунарство, физика, физичко и здравствено васпитање,

УЏБЕНИК :

Бошковић, Д. *Биологија – уџбеник за 8. разред основне школе*. Београд: БИГЗ школство;

СТАНДАРДИ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА

БИ.1.1.1; БИ.1.2.1; БИ.1.2.2; БИ.1.2.3; БИ.1.2.4; БИ.2.2.1; БИ.2.2.2; БИ.2.2.3; БИ.2.2.4; БИ.3.2.1; БИ.3.2.2; БИ.3.2.3;

БИ.1.5.1; БИ.2.5.1; БИ.2.5.2; БИ.3.5.1; БИ.1.6.3; БИ.2.6.3;

БИ.3.6.1; БИ.3.6.2; БИ.3.6.3.

БИ.1.5.2; БИ.1.5.3; БИ.2.5.1; БИ.2.5.2; БИ.2.5.3; БИ.2.5.4; БИ.3.5.1; БИ.3.5.3; БИ.3.5.4; БИ.3.5.5.

БИ.1.1.3; БИ.1.1.4; БИ.2.1.1; БИ.2.1.2; БИ.2.1.4; БИ.3.1.1;

БИ.3.1.2; БИ.3.1.3.

БИ.2.1.4; БИ.3.1.3; БИ.1.3.3; БИ.1.3.4; БИ.2.3.1; БИ.2.3.2; БИ.2.3.3; БИ.2.3.4; БИ.3.3.3.

БИ.2.3.3; БИ.2.3.4; БИ.3.3.3; БИ.1.4.1; БИ.1.4.3; БИ.1.4.4; БИ.2.4.1; БИ.2.4.3; БИ.2.4.4; БИ.3.4.1; БИ.3.4.3; БИ.3.4.4; БИ.3.4.5.

Активности наставника

Обухватају различите активности наставника у току часа (као предавач, демонстратор, активни учесник у дебати, координатор ученичких активности, ауторитет у образовном и васпитном смислу итд.).

Активности ученика

Обухватају различите ученичке активности у току часа: посматрање, бележење, закључивање, експериментални рад, анализирање, класификовање, упоређивање и сл.

Формативно и сумативно оцењивање

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са модулом и владањем и без њих, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са модулом и без њега, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником, и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовноваспитном раду (у даљем тексту: дневник), а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са правилником.

Разред: Осми

Годишњи фонд часова 144

Недељни фонд часова 4

Циљ

Циљ наставе математике у основној школи јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и математичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, као и да:

- оспособи ученике да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама;
- оспособи ученике да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима;
- развије мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје;
- осигура да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и законитости у природи и друштву;
- оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе;
- представља основу за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање;
- доприноси развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика.

Задаци наставе математике јесу:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе математике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе математике буду у пуној мери реализовани;
- нумеричко описмењавање ради успешног бављења било којом професијом и остваривања квалитета живота;
- стицање знања неопходних за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу;
- стицање основне математичке културе потребне за сагледавање улоге и примене математике у различитим подручјима људске делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад;
- развијање ученикових способности посматрања, опажања и логичког, критичког, аналитичког и апстрактног мишљења;
- развијање културних, радних, етичких и естетских навика ученика, као и побуђивање математичке радозналости;
- стицање способности изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- усвајање основних чињеница о скуповима, релацијама и пресликавањима;
- савлађивање основних операција с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих

операција;

- упознавање најважнијих геометријских објеката: линија, фигура и тела, и разумевање њихових узајамних односа;
- оспособљавање ученика за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- припрема ученика за разумевање одговарајућих садржаја природних и техничких наука;
- изграђивање позитивних особина ученикове личности, као што су: систематичност, упорност, тачност, уредност, објективност, самоконтрола и смисао за самостални рад;
- стицање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања.

Оперативни задаци

Ученике треба оспособити да:

- умеју да решавају линеарне једначине (неједначине) и системе линеарних једначина с једном и две непознате на основу еквивалентних трансформација, као и да решења тумаче графички;
- одговарајуће текстуалне задатке изразе математичким језиком и реше их користећи једначине;
- уоче функционалне зависности и да их приказују на различите начине, тј. да схвате појам функције и њеног графика;
- овладају појмом функције упознавањем/усвајањем линеарне функције и њених својстава, тако да могу да цртају и читају разне графике линеарне функције;
- умеју да тумаче податке представљене различитим дијаграмима и табелама;
- умеју да састављају табеле и цртају одговарајуће графиконе-дијаграме разних стања, појава и процеса; умеју да израчунају медијану и да је користе;
- схвате међусобне односе тачака, правих и равни у простору;
- науче најбитније чињенице о пројекцијама на раван;
- науче елементе и својства геометријских тела (призма, пирамида, ваљак, купа и лопта); умеју да цртају мреже и да израчунавају површину и запремину тела;
- примењују знања о геометријским телима у пракси, повезујући садржаје математике и других области;
- примењују елементе дедуктивног закључивања

Исходи наставе математике: По завршеној области-теми ученик ће бити у стању да:

Сличност троуглова

- примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту;
- примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалном контексту

Тачка, права и раван

- Анализира односе тачака, правих и равни у простору и запишете односе математичким писмом;
- Представља цртежом односе геометријских објеката у равни и простору и користи их приликом решавања задатака;
- Уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту

Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом

- Реши линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате;
- реши реалне проблеме користећи линеарну једначину, неједначину или систем линеарних једначина са две непознате

Призма

- израчуна површину и запремину праве призме и четворостране призме (основа правоугаоник), правилне троугране и шестостране призме;
- примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама

Пирамида

- израчуна површину и запремину праве призме и четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне троугране и шестостране пирамиде;
- примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама

Линеарна функција

- нацрта и анализира графиклине арне функције;
- учествује у избору истраживачког пројекта и начина рада

Системи линеарних једначина с две непознате

- реши линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате;
- реши реалне проблем екористећи линеарну једначину, неједначину или систем линеарних једначина са две непознате;

Ваљак, Купа, Лопта

- израчуна површину и запремину праве призме и четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде;
- израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте;
- примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама

Садржаји програм

Сличност троуглова (8; 3 + 5)

Талесова теорема. Сличност троуглова, примена сличности на правоугли троугао.

Тачка, права и раван (12; 6 + 6)

Однос тачке и праве, тачке и равни. Елементи који одређују положај праве и равни. Односи правих; мимоилазне праве. Односи праве и равни, нормала на раван, растојање тачке од равни. Односи две равни. Ортогонална пројекција на раван (тачке, дужи и праве). Полиедар.

Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом (18; 6 + 12)

Линеарна једначина. Еквивалентност једначина. Решавање линеарних једначина с једном непознатом. Линеарна неједначина. Еквивалентност неједначина. Решавање једноставнијих примера линеарних неједначина с једном непознатом. Примена.

Призма (14; 6 + 8)

Призма: појам, врсте, елементи. Мрежа призме. Површина призме: површина праве четворостране, правилне тростране и правилне шестостране призме. Запремина призме. Запремина призме: праве четворостране призме, правилне тростране и правилне шестостране призме; маса тела.

Пирамида (16; 6 + 10)

Пирамида; појам, врсте, елементи. Мрежа пирамиде. Површина пирамиде; израчунавање површине четворостране, правилне тростране и правилне шестостране пирамиде. Запремина пирамиде. Запремина четворостране пирамиде, правилне тростране и правилне шестостране пирамиде.

Линеарна функција (12; 5 + 7)

Линеарна функција ($y = ax + b$). График линеарне функције; нула функције. Имплицитни облик задавања линеарне функције. Цртање и читање графика линеарних функција.

Графичко представљање статистичких података (8; 4 + 4)

Представљање зависних величина табеларно и у координатном систему. Графичко представљање статистичких података у облику дијаграма (стубичастих, кружних,...). Рачунање средње вредности и медијане. Поређење вредности узорка са средњом вредношћу.

Системи линеарних једначина с две непознате (12; 6 + 69)

Појам линеарне једначине с две непознате. Појам система од две линеарне једначине с две непознате. Еквивалентност система линеарних једначина. Решавање система методом замене и методом супротних коефицијената; графички приказ решавања. Разноврсни примери примене система линеарних једначина у решавању проблема из живота, геометрије, физике и др.

Ваљак (10; 4 + 6)

Ваљак и његови елементи. Мрежа ваљка. Површина и запремина правога ваљка.

Купа (12; 4 + 8)

Купа и њени елементи. Мрежа купе. Површина и запремина праве купе.

Лопта (6; 3 + 3)

Појам лопте и сфере. Пресеци лопте (сфере) и равни. Површина и запремина лопте.

Напомена: Обавезна су четири једночасовна школска писмена задатка годишње (са исправкама 8 часова).

Упутство за дидактичко-методичкоостваривање програма:

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама по моделу (укупан број часова за тему; часова за обраду, часова за понављање и увежбавање).

Сличност троуглова (8; 3 + 5)

Тачка, права и раван (12; 6 + 6)

Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом (18; 6 + 12)

Призма (14; 6 + 8)

Пирамида (16; 6 + 10)

Линеарна функција (12; 5 + 7)

Графичко представљање статистичких података (8; 4 + 4)

Системи линеарних једначина с две непознате (12; 6 + 6)

Ваљак (10; 4 + 6)

Купа (12; 4 + 8)

Лопта (6; 3 + 3)

Сличност троуглова. - Поновити да је сличност троуглова уведена преко једнакости углова. Талесова теорема (без доказа). Поређење троуглова по сличности - коефицијент сличности. Применити сличност на правоугли троугао и на тај начин извести Питагорину теорему.

Тачка, права, раван. - Ученике упознати с међусобним односима тачака, правих и равни у простору и коришћењем модела и објеката у реалном окружењу и на сликама (цртежима) којима се представљају. Елементе који одређују раван (три неколинеарне тачке, две праве које се секу или су паралелне) и однос двеју равни представљати сликама, и на тај начин развијати ту врсту просторног сагледавања.

Посебно посветити пажњу односу равни и на њој нормалне праве. Ортогонална пројекција тачке на раван и ортогонално пројектовање дужи (тачка-по-тачка). Наставник треба да демонстрира ова својства користећи припремљени материјал, а не да захтева да то ученици самостално раде.

Полиедар као тело ограничено коначним бројем полигона. Неки основни полиедри ће се детаљније обрађивати (види даље).

Линеарне једначине и неједначине. - До сада су ученици решавали само једноставне примере једначина и неједначина, ослањајући се на везе међу операцијама и на својства збира и производа. Сад се решавају и сложенији примери, применом правила којима се једначине и неједначине трансформишу у њима еквивалентне. Зато је потребно обновити појам алгебарског израза са променљивом и

основна правила рачунања с бројевима. Истаћи да ова правила важе и кад се бројеви замене изразима са променљивом.

Два израза су *еквивалентна* (идентички једнака) ако се један од њих добија из другог применом правила рачунања у коначном броју корака. Истаћи чињеницу да су *вредности двају еквивалентних израза једнаке за све допустиве вредности променљивих*. Из овога следи да су линеарне једначине $f(x)=g(x)$ и $f(x)=h(x)$ (односно неједначине $f(x)>g(x)$ и $f(x)>h(x)$, тј. $f(x)<g(x)$ и $f(x)<h(x)$) еквивалентне ако је израз $g(x)$ еквивалентан изразу $h(x)$.

Треба рећи да је алгебарски израз с променљивом x *линеаран* ако је еквивалентан изразу облика $ax+b$, и једначина (неједначина) је линеарна ако је еквивалентна једначини (неједначини) облика $ax+b=0$ ($ax+b>0$, $ax+b<0$).

Геометријска тела - Да би ученици што лакше упознали геометријска тела (призму, пирамиду, ваљак, купу и лопту), њихове елементе и својства и научили да израчунавају површине и запремине ових тела, треба користити њихове моделе, мреже, скице и слике. Препоручљиво је да и сами ученици цртају мреже и израђују моделе проучаваних тела. Израчунавати површине и запремине само оних тела која су наведена у програму. Извођење формуле за запремину везивати за прихваћену формулу за запремину квадра. Погодним примерима из физике показати везу између запремине, масе и густине тела.

Рачунати површине и запремине преко основних елемената (датих одговарајућим формулама) као и с њима зависних елемената (дужине ивица, бочне висине, полупречника описаног или уписаног круга,...). Практично примењивати ова знања кроз различите конкретне примере рачунања површина и запремина објеката из окружења.

Линеарна функција - Говорити о линеарној функцији не уводећи општи појам функције. Детаљно обрадити линеарну функцију и њена својства и научити ученике да цртају графике и читају њихова својства.

Графичко представљање статистичких података - За примере статистичких података наведених у садржају програма бирати податке које ученици овог узраста разумеју и који за њих имају релевантно значење: школске оцене и просеци, резултати медицинских мерења и сличне податке из свакодневног живота.

Системи линеарних једначина с две непознате. - Ученици треба да упознају линеарну једначину с две непознате, график једначине с две непознате (права) и појам система једначина; они треба да знају да је график једначине $ax + by + c=0$, где је $a \neq 0$ или $b \neq 0$ права и да умеју да нацртају тај график. Графички приказ и интерпретација система линеарних једначина с две непознате имају значајну улогу. Решавати једноставније облике система методама замене и супротних коефицијената.

У изучавању линеарних једначина с једном непознатом и система линеарних једначина значајну пажњу треба посветити у њиховој примени на решавању разних једноставних проблема.

Неопходно је да се осмишљеним планирањем наставе изврши понављање и повезивање градива наставних садржаја из претходних разреда и "текућег" градива, при чему посебну пажњу треба обратити на усвојене стандарде постигнућа ученика на крају обавезног образовања. То би допринело да ученици на крају основне школе имају заокругљена и систематизована математичка знања. Такође, пожељно је повезати наставне садржаје предмета математика са наставним садржајима других предмета у сарадњи са колегама који предају те предмете.

Корелација са другим предметима:

Физика

Хемија

Информатика и рачуноводство

Техника и технологија

Биологија

Српскијезик

Уџбеници

- В. Мићић, В. Јоцковић, Ђ. Дугошија, В. Андрић, *Математика за осми разред основне школе*, завод за уџбенике и наставна средства, Београд
- В. Мићић, В. Јоцковић, Ђ. Дугошија, В. Андрић, *Збирка задатака из математике 8*, завод за уџбенике и наставна средства, Београд

Литература

- В. Мићић, В. Јоцковић, Ђ. Дугошија, В. Андрић, *Збирка задатака из математике 8 за оне који желе и могу више*, завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2011.
- Н. Икодиновић, С. Димитријевић, С. Милојевић, Н. Вуловић, *Приручник за наставнике математике у осмом разреду основне школе*, Издавачка кућа *Klett*, Београд, 2010.

- М. Вајукић, Р. Павлићевић, *Знам за више – Математика 8*, Издавачка кућа *Klett*, Београд, 2010.
- Б. Маринковић, *Мала збирка занимљивих математичких задатака за “изоштравање ума”*, Архимедес, Београд.
- В. Андрић, *Математика 5*, збирка за додатну наставу и такмичења, Архимедес, Београд.
- Станоје Петровић, Јован Мартић, Милан Петковић, *Дидактичко методички приручник* (За наставу математике од V – VIII разред основне школе), Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
- *Одабрани задаци (задаци за математичка такмичења за ученике VII и VIII разреда) за младе математичаре*, Друштво математичара Србије, Београд 1991.
- *Дидактичко методско упутство за реализацију наставног програма Математике за основну школу*, Архимедес, Београд.
- Љубо Вушовић, *развијање интереса и стваралачког рада у настави математике*, Школска књига, Београд.

Стандарди

Сличност троуглова

Напредни ниво

МА 3.3.6. Примени сличност троуглова повезујући разна својства геометријских објеката

Тачка, права и раван

Основни ниво

МА 1.3.1. Владапојмовимаправе и равни

МА 1.3.1. Уочавањиховемоделе у различитим ситуацијама

МА 1.3.1. Разликује паралелне и нормалне праве

Линеарне једначине са једном непознатом. Системе линеарних једначина са две непознате

Основни ниво

МА 1.2.1. Решава линеарне једначине у којима се непозната појављује само једном

Средњи ниво

МА 2.2.1. Решава линеарне једначине и системе линеарних једначина са две непознате

МА 2.2.5. Користи једначине у једноставнијим задацима

Средњи ниво

МА 3.2.1. Саставља и решава линеарне једначине и неједначине и системе линеарних једначина с дванепознате

МА 3.2.5. Користи једначине, неједначине и системе једначина решавајући и сложеније текстуалне задатке

Линеарна функција. Графичко представљање статистичких података

Основни ниво

МА 1.2.4. Одреди вредност функције дат таблицом или формулом

МА 1.5.1. Изражава положај објекта сврставајући их у врсте и колоне

МА 1.5.1. Одреди положај тачке у првом квадранту координатног система а косудате координате и обрнуто

МА 1.5.2. Прочита и разуме податке са графика, дијаграма или табеле и одреди минимум или максимум зависне величине

МА 1.5.3. Податке из табеле прикаже графиком и обрнуто

Средњи ниво

МА 2.5.1. Влада описом координатног система

МА 2.5.1. Одређује координате тачака, осно или центар симетричних тд.

МА 2.5.2. Чита једноставне дијаграме и табеле и на основу њих обради податке по једном критеријуму

МА 2.5.2. Одреди аритметичку средину за дати скуп података; пореди вредности узорака са средњом вредношћу

МА 2.5.3. Обради прикупљене податке и представи их таблично или графички

МА 2.5.3. Представи средњу вредност медијаном

Напредни ниво

МА 3.5.2. Тумачи дијаграме и табеле

МА 3.5.3. Прикупи и обради податке и сам састави дијаграму и табелу

МА 3.5.3. Црта график којим представља међузависност величина

МА 3.5.1. одреди положај (координате) тачака које задовољавају сложеније услове

Геометријска тела (призма, пирамида, ваљак, купа)

Основни ниво

МА 1.3.5. Влада појмовима: коцка, квадар, купа, ваљак, лопта

МА 1.3.5. Уочава њихове моделе у реалним ситуацијама

МА 1.3.4. Зна њихове основне елементе и рачуна њихову површину и запремину

МА 1.4.1. Користи одговарајуће јединице за мерење површине и запремине

МА 1.4.4. При мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу

МА.1.2.3. сабира, одузима и множимо но ме

МА.1.3.2. влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник

МА 1.3.2. ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку

МА 1.3.2. уме да израчуна непознату страну правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему

Средњи ниво

МА 2.3.4. влада појмовима: призма и пирамида

МА 2.3.4. рачуна њихову запремину и површину када си неопходни елементи непосредно дати у задатку

МА 2.3.5. израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте када су неопходни елементи непосредно дати у задатку

МА.2.2.3. сабира и одузима полиноме, уме да помножи два бинома и да квадрира бином

МА.2.3.3. користи формуле за обим и површину круга и кружног прстена

МА.2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу и да решава задатке користећи Питагорину теорему

МА.2.2.4. уочи зависност међу променљивим

МА.2.1.3. примени основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама

МА.2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама

Напредни ниво

МА 3.3.4. и МА 3.3.5. израчуна површину и запремину призме, пирамиде, ваљка, купе и лопте, укључујући случајеве када неопходни елементи нису непосредно дати

МА 3.4.1. по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима

МА.3.2.3. зна и примењује формуле за разлику квадрата и квадрат бинома

МА.3.2.1. саставља и решава линеарне једначине и неједначине и систем линеарних једначина садвенепознате

МА.3.1.2. оперише са појмом дељивости у проблемским ситуацијама

Праћење и напредовање ученика

Наставник континуирано прати напредовање ученика. Постоји више начина да се утврди и процени у којој мери је ученик савладао садржаје предвиђене школским планом и програмом. Усмено излагање ученика један је од начина да наставник процени напредовање ученика, дијалог или дискусија на одређену тему између наставника и ученика. Презентација одређених садржаја по упутству наставника, израда домаћег задатка као и различити видови писменог излагања попут тестова, контролних вежби, писмених задатака који више одговарају ученицима који се теже усмено изражавају

Активности ученика

- Да путем стицања одређених знања упознају суштину вежбаоног процеса из одређених области,
- Да савладају програмски садржај, сходно индивидуалним способностима,
- Да учествују на обавезним унутаршколским такмичењима (међуодељенска и међуразредна),
- Самостално вежбање ученика, код куће, како би стекли трајну навику за вежбањем,
- Ученици могу да учествују и на такмичењима која су у систему школских математичких такмичења Србије,
- На почетку школске године ученици се опредељују за једну од активности за које школа има услове да их реализује,
- Однос ученика према раду прати се током целе школске године и то:
- уредност опреме за вежбање, редовно присуствовање на часовима, доследно извршавање радних задатака, ангажовање у животу школе и своје средине и др.

Активности наставника:

- Да утврди ниво заинтересованости ученика за праћење наставе математике,
- Одреди радне задатке за појединце и групе ученика,
- Утврди средства и методе за остваривање радних задатака,
- Оствари васпитне задатке кроз одговарајуће форме и методе рада,
- Прати и вреднује рад ученика,
- Да сваког ученика усмери на оне програмске садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада који одговарају његовим способностима и интересовањима,
- Да слободно и креативно изнаходи ефикасна решења и бира вежбе помоћу којих ће ток вежбања да прилагођава специфичностима ученичких могућности и просторним и материјалним условима рада,
- Припрема ученика за такмичење.

Наставник треба да изради:

- општи глобални план рада,
- општи глобални план по разредима,
- план рада по циклусима.

Наставне методе

- Демонстрација,
- Разговор,
- Метод живе речи,
- Аналитичка.

Облици рада

- Фронтални,
- Индивидуални,
- Групни,
- Паралелни,
- Рад у паровима,
- Комбиновани.

Наставна средства:

- Графоскоп,
- Прибор за геометрију,
- Фломастери,
- Креде у боји.

Садржаји додатне наставе морају, пре свега, бити везани за садржаје овог разреда и на тај начин бити њихова интензивнија обрада. Уз то, могу да се изаберу и све друге занимљиве теме водећи рачуна да су битно садржајне. Препоручује се да руководиоци стручних већа контактирају добро афирмисане стручне институције, као што су Друштво математичара Србије, Математичка гимназија, КММ "Архимедес" итд.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем. Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности)

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење. Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања. Оцене добијене сумативним оцењивањем су по правилу бројчане.

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере постигнућа и практичног рада, а у складу са програмом обавезног предмета, изборног програма и активности. У току полугодишта најмање једна оцена треба да буде на основу усмене провере постигнућа ученика. Ученик се оцењује и на основу активности и његових резултата рада, а нарочито: излагања и представљања (изложба радова, резултати истраживања, модели, цртежи, постери, дизајнерска решења и др.), учешћа у дебати и дискусији, писања есеја, домаћих задатака, учешћа у различитим облицима групног рада, рада на пројектима, збирке одабраних ученикових продуката рада – портфолија, у складу са програмом наставе и учења, односно школским програмом.

Провера остварености стандарда ученичких постигнућа (остварености исхода)

Међупредметно повезивање: Информатика и рачунарство (алгоритам за НЗД, природни бројеви), Географија (размера на карти...), Техника и технологија (техничко цртање помоћу прибора за геометрију...), Биологија (учавање симетричних облика у живом свету...), Ликовна култура (коришћење геометријских фигура у сликарству...)

Неки од препоручених начина прилагођавања програма образовања ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...),
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима,
- размена искустава и сарадња са члановима већа и стручним сарадницима у школи,
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја.

Начин провере остварености исхода

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе треба да буде и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес треба започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, учествовање у разговору и дискусији, самосталан рад, рад у групи, тестови) помаже наставнику да сагледа постигнућа (развој и напредовање) ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак и других ученика (различите анкете, скале процене, табеле и сл.)

Процена остварености стандарда

У току школске године биће реализоване две процене остварености стандарда: на крају првог полугодишта и на крају школске године (ова процена обухвата читаво градиво). Ученици ће решавати тестове израђене по стандардима, који ће се састојати од дванаест питања и то: 6 на основном, 4 на средњем и 2 на напредном нивоу. Ученици ће радити тест подељени у две групе. Резултати ће бити приказани табеларним приказом процене остварености стандарда по нивоима. У тестовима ће преовладавати задаци отвореног типа.

Шта пратимо:

Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета; процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и различитим врстама текстова; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака.

Критеријуми оцењивања

ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5); ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар

(4); ученик који ostvarује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3); ученик који ostvarује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и, добија оцену довољан (2); ученик који не ostvarује минималан напредак у савладавању програма предмета и ни уз помоћ наставника не испуњавања захтеве који су утврђени на основном нивоу постигнућа, добија оцену недовољан (1).

Поступак

- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника
- Ученици и наставник
- Усмено одговарање
- Редовност доношења домаћег, прибора, свески збирки
- Ученици и наставник воде евиденцију
- Прегледање свески
- Писмене провере

Инструменти оцењивања

Број решених задатака на табли: Задатак са основног нивоа: + Задатак са средњег нивоа :++ Задатак са напредног нивоа :+++15 плусева-оцена2 25 плусева-оцена3 35 плусева-оцена4 45 плусева-оцена5. Свеобухватност одговора Прецизност и поступност Хоризонтално и вертикално повезивање градива. За три направљена минуса-1 у свеску, а након опомене и у дневник. Уредност. Све забележено са часова

Бодовање: I

- 0-34% -1
- 35-49% -2
- 50-69% -3
- 70-89% -4
- 90-100% -5

Време

Свакодневно бележење током године, Пресек стања на полугодишту или пре у зависности одскупљених плусева. По потреби, бар једном у полугодишту. Свакодневно током године праћење/ пресек стања за тромесечје (16 часова). На крајунаставне године. Након сваке теме.

Додатна настава

Годишњи фонд часова 36

Недељни фонд часова 1

Циљ

Циљеви математичког образовања ученика путем додатне наставе су:

- Проширивање и продубљивање стечених знања са редовне наставе
- Развијање наклоности према математици као науци и доприносу који она у модерном друштву има
- Развијање правог разумевања математичког израза, концепата процеса и доказа на примерима који се не раде на редовној настави
- Развијање способности логичког мишљења, резоновања, анализирања, доказивања и прецизног изражавања
- Развијање геометријског начина размишљања, доказивања геометријских тврђења и вештине цртања
- Развијање следећих способности код ученика:
 - o Посматрања
 - o Асоцијације
 - o Рачунања
 - o Апстрактног мишљења
 - o Логичког резоновања
 - o Прецизног записивања и изражавања

Задаци

- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивања у рад;
- да развија ученикову способност посматрања ,опажања и логичког , критичког, стваралачког и апстрактног мишљења;
- да развија културне ,радне , етичке и естетске навике ученика као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу способност изражавања математичким језиком , јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- да ученици усвоје основне чињенице о скуповима ,релацијама и пресликавањима,
- да ученици савладају основне операције са природним,целим, рационалним и реалним бројевима као и основне законе тих операција;
- да ученици упознају равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;
- да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних навика и доприносе радном и политехничком васпитању и образовању;
- да изграђује позитивне особине ученикове личности као што су: истинољубивост,упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, и смисао за самосталан рад;
- да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесу формирању правилног погледа на свет и свестраном развоју личности ученика;
- да ученици стичу навику и обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.

Теме

1. Круг
2. Сличност
3. Тачка, права, раван
4. Једначине и неједначине и функција са апсолутним вредностима
5. Ортогонална пројекција – одабрани задаци
6. Призма – одабрани задаци
7. Функција
8. Доказ у математици, грешке у закључивању
9. Линеарне и нелинеарне диофантске једначине
10. Пирамида – одабрани задаци

11. Елементи вероватноће и статистике. Графичко приказивање статистичких података
 12. Неки елементарни проблеми екстремних вредности
 13. Решавање система линеарних једначина
 14. Конгруенције по модулу
 15. Ваљак – одабрани задаци
 16. Купа – одабрани задаци
- Анализа и решавање задатака са такмичења се могу радити у свакој области.

Начин остваривања програма

Рад тежих задатака по избору ученика
Објашњавање начина решавања задатака
Проблемска настава
Продубљавање знања помоћу литературе
Упућивање ученика на самостални рад
Задавање и помоћ у изради задатака за вежбање логичког мишљења и памћења
Припрема ученика за такмичење
Решавање тестова са такмичења

Избор ученика за додатну наставу се врши по следећим критеријумима:

- Општи успех
- Успех из математике
- Интересовање ученика
- Посебне способности
- Мотивација
- Досадашњи постигнути резултати

Облици рада

- Рад у паровима
- Индивидуални рад
- Фронтални рад

Методе рада

- Вербално-текстуална
- Илустративно-демонстративна
- Решавање проблема

Вредновање се врши се кроз анализу:

- Успешно савладан програм
- Реферати
- Освојена места на такмичењу

Допунска настава

Годишњи фонд часова 36

Недељни фонд часова 1

Допунска настава се организује за оне ученике који у току редовне наставе имају потешкоћа у учењу и немогу да усвоје минималне програмске садржаје. То су углавном ученици са слабомилиникаквом мотивацијом и интересовањем за учење математике.

Циљ

- Усвајање наставних садржаја које ученици нису усвојили током редовне наставе.
- Усвајање наставних садржаја предвиђених планом и програмом на основном нивоу
- Увежбавање и понављање стечених знања и вештина и давање упутстава за савладавање потешкоћа у учењу.
- Пружање индивидуалне помоћи ученицима у учењу и бољем разумевању наставних садржаја.
- Омогућити да ученик кроз вежбу овлада, како теоријским, тако и практичним делом градива у оквиру својих могућности.

Задаци

- да ученици стичу основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивања у рад;
- да развија културне ,радне , етичке и естетске навике ученика као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- да ученици стичу навик у обучавају се у коришћењу разноврсних извора знања.
- да изграђује позитивне особине ученикове личности као што су: истинољубивост,упорност, систематичност, уредност, тачност, одговорност, и смисао за самосталан рад;
- да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних навика и доприносе радном и политехничком васпитању и образовању;

Начиностваривања

Програмски садржаји допунске наставе реализоваће се систематски и у континуитету са по једни часом недељно. Биће обухваћени ученици којима треба додатно објашњење и помоћ око савладавања наставних садржаја. Кроз индивидуализовани рад као и рад у пару лакше и боље ће се схватити обрађено градиво.

Рад лакших задатака

Објашњавање начина решавања задатака

Проблемска настава

Упућивање ученика на самостални рад

Задавање и помоћ у изради задатака за вежбање логичког мишљења и памћења

Облици рада

- индивидуални,
- индивидуализовани,
- рад помоћу наставних листића

Проверавамо напредовање и констатујемо који су ученици употпунили знање (које треба

ослободити), а који да наставе и зашто.

Вредновање се врши на основу:

- Успешно савладаног градиво
- Способност праћења и учествовања у даљем раду
- Напредовање у односу на предходно стање

ФИЗИКА

Разред: Осми

Годишњи фонд часова (72)

Недељни фонд часова (2)

Циљ: Циљ учења Физике јесте упознавање ученика са природним појавама и основним законима природе, стицање основе научне писмености, оспособљавање за уочавање и распознавање физичких појава и активно стицање знања о физичким феноменима кроз истраживање, усвајање основанаучног метода и усмеравање према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

Исходи

- По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:**
- повезује физичке величине које описују осцилације и таласе;
 - описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука;
 - анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп;
 - демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова;
 - демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида;
 - примењује превентивне мере заштите од буке и од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу;
 - демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи;
 - прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на наелектрисање и повеже електрични напон и јачину

електричног поља; – објасни провођење
 струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика;
 – наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврста ради рециклаже;
 – познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже,изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину струје
 и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички;
 – описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје; –
 описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом,деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада
 електромагнета и електромотора; – објасни принцип рада компаса
 и природу Земљиног магнетног поља; – користи компас и
 апликације за паметне телефона за оријентацију у природи; – препозна
 основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава
 основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у свакодневном животу;
 – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из сваке наведене области;
 –објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе; –
 опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе,познаје њихово дејство, примену и мере заштите;
 – разликује физију и фузију и наводи могућности њихове примене.

НАСТАВНИ САДРЖАЈИ

ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ (8)

Осцилаторно кретање (осциловање тела обешеног о опругу, осциловање куглице клатна). Појмови и величине којима се описује осциловање тела (амплитуда, период, фреквенција). Закон о одржању механичке енергије при осциловању тела. Механички таласи. Основни параметри којима се описује таласно кретање (таласна дужина, фреквенција, брзина). Звук. Карактеристике звука и звучна резонанција.

Демонстрациони огледи.

Осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу (у ваздуху и у течности). Осциловање жица и ваздушних стубова (ксилофон, различите затегнуте жице, једнаке стаклене флаше са различитим нивоима воде). Одакле долази звук (гумено црево са два левка,канап и две пластичне чаше...). Таласи (таласна машина или када).Демонстрација звучне резонанције променом висине ваздушног стуба (дужа стаклена цев са водом)

Лабораторијска вежба

1. Мерење периода осциловања клатна или периода осциловања тега на опрузи

2.

Одређивање убрзања Земљине теже помоћу математичког клатна

СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ(15)

Карактеристике светлости. Праволинијско простирање светлости (сенка и полусенка, помрачење Сунца и Месеца). Закон одбијања светлости. Равна и сферна огледала и конструкција ликова предмета. Брзина светлости у различитим срединама. Индекс преламања и закон преламања светлости. Тотална рефлексija. Преламање светлости кроз призму и сочива. Одређивање положаја ликова код сочива. Оптички инструменти. Лупа и микроскоп.

Демонстрациони огледи: Сенке. Хартлијева плоча за илустровање закона о одбијању и преламању светлости. Преламање светлости (штапић делимично уроњен у чашу с водом, новчић у чаши са водом и испод ње). Преламање беле светлости при пролазу кроз призму. Преламање светлости кроз сочиво, око и корекција вида (оптичка клупа, геометријска оптика на магнетној табли, стаклена флаша са водом као сочиво). Лупа и микроскоп.

Лабораторијске вежбе

1. Провера закона одбијања светлости коришћењем равноггледала.

2.

Одређивање жижне даљине сабирног сочива.

ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ (10)

Наелектрисавање тела. Елементарна количина наелектрисања. Закон о одржању количине наелектрисања. Узајмно деловање наелектрисаних тела. Кулонов закон. Електрично поље (линије сила, хомогено и нехомогено поље). Рад

силе електричног поља. Напон. Веза напона и јачине хомогеног електричног поља. Електричне појаве у атмосфери.

Демонстрациони огледи: Наелектрисавање чврстих изолатора и проводника. Електрофор, електрично клатно и електроскоп. Линије сила електричног поља (перјанице, гриз у ричинусовом уљу и јаком електричном пољу). Фарадејев кавез. Антистатичке подлоге. Инфлуентна машина. Мехури сапунице у електричном пољу. Модел громобрана.

ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА (18)

Електрична струја (једносмерна, наизменична). Услови за настајање електричне струје и извори струје (EMS). Мерење електричне струје и напона. Електрична отпорност

проводника. Проводници и изолатори. Омов закон за део струјног кола.

Омов закон за део струјног

струје.

Рад и снага електричне

закон за цело струјно коло.

Џул-Ленцов закон. Омов

Везивање отпорника.

Електрична струја у течностима и гасовима.

Мере заштите од електричне струје (жива бића, објекти и електрични уређаји).

Демонстрациони огледи: Демонстрациони амперметар у струјном колу. Регулисање електричне струје у колу реостатом и потенциометром. Графитна мина (оловке) као потенциометар. Мерење електричне отпорности омметром. Загревање проводника при протицању електричне струје. Протицање електричне струје у воденом раствору кухињске соли. Лимун као батерија. Пражњење у Гајслеровим цевима помоћу Теслиног трансформатора.

Лабораторијске вежбе

1. Зависност електричне струје од напона на отпорнику (таблични и графички приказ зависности).

2. Одређивање

електричне отпорности отпорника у колу помоћу амперметра и волтметра.

3. Мерење

електричне струје и напона у колу са серијски и паралелно повезаним отпорницима и одређивање еквивалентне отпорности.

МАГНЕТНО ПОЉЕ (6)

Магнетно поље сталних магнета. Магнетно поље Земље.

Магнетно поље електричне струје. Дејство магнетног поља на струјни проводник.

Допринос

Николе Тесле и Михајла Пупина развоју науке о електромагнетним појавама и њиховој примени.

Демонстрациони огледи: Линије сила магнетног поља потковичастог магнета и магнетне шипке. Магнетна игла и школски компас.

Ерстедов оглед. Електромагнет. Узајамно деловање два паралелна проводника кроз које протиче струја.

ЕЛЕМЕНТИ АТОМСКЕ И НУКЛЕАРНЕ ФИЗИКЕ (8)

Структура атома (језгро, електронски омотач). Нуклеарне силе.

Природна радиоактивност. Радиоактивно зрачење (алфа, бета и гама зраци) и њихово дејство на биљни и животињски свет. Заштита од радиоактивног зрачења. Вештачка радиоактивност.

Фисија и фузија. Примена нуклеарне енергије и радиоактивног зрачења.

Демонстрациони оглед: Детекција присуства

радиоактивног зрачења. (школски Гајгер-Милеров бројач)

ФИЗИКА И САВРЕМЕНИ СВЕТ (3)

Значај физике за развој других природних наука

Допринос физике развоју савремене медицине (ултразвук, ЕКГ, скенер, магнетна резонанција, Гама нож...) Физика и савремене технологије (интернет, мобилна телефонија, даљинско управљање, нанофизика....)

Упутство за дидактичко – методичко оставривање програма

Полазна одређења при дефинисању исхода и конципирању програма физике били су Образовни стандарди за крај обавезног образовања. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина и ставова које ученик стиче у процесу остваривања наставе у

седам области предмета: Осцилаторно и таласно кретање, Светлосне појаве, Електрично поље, Електрична струја, Магнетно поље, Елементи атомске и нуклеарне физике и Физика и савремени свет. Обновљање дела градива из седмог разреда, које се односи на Закон одржања механичке енергије, треба да послужи као увод и обезбеди континуитет. Ученици осмог разреда треба да наставе са учењем основних појмова и закона физике на основу којих ће разумети појаве у при-роди и значај физике у образовању и свакодневном животу. Они треба да стекну знање и вештине да би досегли стандарде за крај обавезног образовања. Полазна одређења утицала су на избор програмских садржаја и метода логичког закључивања, демонстрационих огледа и лабораторијских вежби, оријентисаних на очекиване исходе. Из физике као научне дисциплине одабрани су они садржаји које на одређеном нивоу, у складу са образовним стандардима и исходима, могу да усвоје сви ученици осмог разреда.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

При планирању наставног процеса наставник, на основу дефинисаног циља предмета, исхода и образовних стандарда, само стално планира број и редослед часова обраде и осталих типова часова, као и методе и облике рада са ученицима. Редослед проучавања појединих тема није потпуно обавезујући. Наставник може у одређеној мери (водећи рачуна да се не наруши логичан след учења физике) прерасподелити садржаје према својој процени.

Улога наставника је да при планирању наставе води рачуна о саставу одељења и резултатима иницијалног теста, степену опремљености кабинета за физику, степену опремљености школе (ИТ опрема, библиотека,...), уџбенику и другим наставним материјалима које ће користити.

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију истих на ниво конкретне наставне јединице. Од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне за дату наставну јединицу. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за остале исходе потребно више времена и више различитих активности. Увођење једноставних експеримената за демонстрирање физичких појава има за циљ развијање радозналости и интересовања за физику. Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици на часу или да их понове код куће, кроз истраживачки приступ при решавању проблема, користећи различите предмете и материјале из свакодневног живота. Одређени садржаји и тематске целине се могу реализовати и преко пројектне наставе.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програмски садржаји осмог разреда доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

– Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона. –

Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину наведено је више демонстрационих огледа, а у неким случајевима наставних средстава могуће је користити и видео симулације).

са појавама у свакодневном животу.

– Повезаност наставних садржаја

Програмски садржаји на основу исхода се могу реализовати:

излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;

решавањем квалитативних и квантитативних проблема као и проблем - ситуација;

лабораторијским вежбама;

домаћим задацима

5. коришћењем других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (пројекти, истраживачки задаци, вр шњачко учење, допунска настава, додатни рад...);

праћењем рада сваког ученика.

Да би се циљеви и исходи наставе и учења физике остварили у целини, неопходно је да ученици активно учествују у свим облицима наставног процеса. Имајући у виду да сваки од наведених облика наставе има своје специфичности у процесу остваривања, то су и методска упутства прилагођена овим специфичностима.

Методска упутства за излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе

Како уз сваку тематску целину иду демонстрациони огледи, ученици ће, индивидуално или кроз размену мишљења у малим групама, најпре предвиђати исход демонстрације, а потом пратити и објашњавати ток посматране појаве. На наставнику је да наведе ученика да својим речима, на основу сопственог расуђивања, опише појаву коју посматра.

Методска упутства за решавање квалитативних и квантитативних проблема као и проблем – ситуација

Када је реч о квалитативним задацима, посебно важно место имају концептуални задаци којима се испитује у којој мери су ученици развили научне појмове изучаваних природних појава и процеса.

При решавању квантитативних (рачунских) задатака из физике, у задатку прво треба на прави начин сагледати физичке садржаје, па тек после тога прећи на математичко формулисање и израчунавање. Наиме, решавање задатака одвија се кроз три етапе: физичка анализа задатка, математичко израчунавање и дискусија резултата. У првој етапи уочавају се физичке појаве на које се односи задатак, а затим се набрајају и речима исказују закони по којима се појаве одвијају. У другој етапи се, на основу математичке форме закона, израчунава вредност тражене величине. У трећој етапи тражи се физичко тумачење добијеног резултата. У циљу развијања природно-научне писмености наставник инсистира на систематском коришћењу јединица мере физичких величина SI (међународни систем јединица).

Методска упутства за извођење лабораторијских вежби

Лабораторијске вежбе чине саставни део редовне наставе и организују се на следећи начин: ученици сваког одељења деле се у две групе, тако да свака група има свој термин за лабораторијску вежбу. Опрема за лабораторијске вежбе умножена је у више ком плета, тако да на једној вежби (радном месту) може да ради три до четири ученика. Час експерименталних вежби састоји се из: уводног дела, мерења и записивања података добијених мерења, анализе и дискусије добијених резултата, извођења закључака.

1.

2.

3.

4.

6. систематским

У уводном делу часа наставник:– обнавља делове градива који су обрађени на часовима пре давања, а односе се на дату вежбу (дефиниција величине која се одређује и метод који се користи да би се величина одредила),– обраћа пажњу на чињеницу да свако мерење прати одгова рајућа грешка и указује на њене могуће изворе,– упознаје ученике с мерним инструментима и обучава их да пажљиво рукују лабораторијским инвентаром,– указује ученицима на мере предострожности, којих се морају придржавати ради сопствене сигурности. Док ученици врше мерења, наставник активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава им и помаже. При уношењу резултата мерења у ђачку свеску, процену грешке треба вршити само за директно мерене величине, а не и за величи не које се посредно одређују. Процену грешке посредно одређене величине наставник може да изводи у оквиру додатне наставе.

Методска упутства за друге облике рада

Различити типови домаћих задатака (класични – квалитативни и квантитативни задаци, практични, истраживачки, уз употребу ИКТ-а) доприносе бољем разумевању садржаја теме, остваривању исхода и развијању предметних и међупредметних компетенција. Пројектна настава, као један од облика рада, обухвата при премум, израду пројекта, презентацију и дискусију. Пројекат изводе ученици по групама уз асистенцију наставника. Овакав начин рада подразумева активно учешће сваког ученика у групи у оквиру при купљања података, извођење експеримената, мерења, обраде резултата, припрема презентације и презентовање. Резултат оваког начина рада је активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање. Препорука је да се пројектна настава реализује бар једном у полугодишту.

Праћење рада ученика

Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе. Такође је у обавези да уредно води евиденцију о раду и напредовању сваког ученика. Оцењивање ученика само на основу резултата које је он постигао при реализацији само једног облика наставе није добро. Неопходно је да наставник од ученика не тражи само формално знање већ да га подстиче на раз мишљање и логичко закључивање. Ученик се кроз усмене одговоре навикава да користи прецизну терминологију и развија способност да своје мисли јасно и течно формулише.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ПРЕДМЕТА ФИЗИКА

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања и Правилником о оцењивању. Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака, лабораторијских вежби, и пројектата...

У сваком разреду треба континуирано проверавати и вредновати компетенције (знања, вештине и ставове) ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина.

Наставник физике треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.

На почетку школске године потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања и потенцијала ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика и степен остварености образовних исхода.

Ø Начини прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка:

У складу са утврђеним потребама извршити индивидуализацију наставе и обезбедити додатну образовну подршку:

– просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. распоред седења, избор градива и прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања...);

– коришћење вршњачке

подршке и помоћи у остваривању прилагођених исхода и развијању компетенција;
члановима одговарајућих стручних већа и тимова у школи.

– размена искустава и сарадња са

Корелација са другим предметима

математика,
информатика и рачунарство,
техничко и технологија,

географија, хемија,
биологија

Уџбеници

1. Физика за осми разред - КЛЕТ – Београд **Аутори:** Марина Радојевић

2. Збирка задатака са лабораторијским вежбама - КЛЕТ – Београд, **Аутори:** Марина Радојевић

Литература

Закон о основама система васпитања и образовања

Просветни гласник - Правилник о наставном плану за 8. разред

Методика наставе физикр

Закон о основном образовању

стандарди за крај обавезног образовања за наставни предмет физике

Образовни

Стандарди

ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ

ОСНОВНИ НИВО

ФИ.1.2.1. - Уме да препозна врсту кретања према облику путање

СРЕДЊИ НИВО

– Уме да препозна основне појмове који описују осцилаторно кретање

НАПРЕДНИ НИВО

ФИ.3.2.2. – Уме да примени односе између физичких величина које описују осцилаторно кретање

ФИ.3.2.3. – Зна како се мењају положај и брзина при осцилаторном кретању

основне физичке величине које описују таласно кретање

препозна основне особине звука и светлости

СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ

ОСНОВНИ НИВО

ФИ.1.7.2. – Уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији

НАПРЕДНИ НИВО

ФИ.2.3.1. – Уме да разликује електричне проводнике и изолаторе

називе основних елемената електричног кола

су извори напона везани редно или паралелно.

струје или напона ако су му познате друге две величине

ФИ.2.3.5. – Уме да препозна топлотне ефекте електричне струје

појмове енергије и снаге електричне струје

особине звука и светлости

ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ

ОСНОВНИ НИВО

Уме да препозна смер деловања магнетне и електростатичке силе

ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА

ОСНОВНИ НИВО

ФИ.1.3.1. – Уме да препозна да струја тече само кроз проводне материјале

Уме да препозна магнетне ефекте електричне струје

СРЕДЊИ НИВО

– Уме да разликује електричне проводнике и изолаторе

називе основних елемената електричног кола

ФИ.2.2.3.

ФИ.3.2.4. – Зна
ФИ.3.2.5. – Уме да

ФИ.2.3.2. – Зна
ФИ.2.3.3 – Уме да препозна да
ФИ.2.3.4. – Уме да израчунава отпор,јачину

ФИ.2.3.6. – Разуме
.3.2.5. - Уме да препозна основне
ФИ.3.2.6. – Зна како се прелама и одбија светлост

ФИ.1.1.2. –

ФИ.1.3.2. –

ФИ.2.3.1.
ФИ.2.3.2. – Зна
ФИ.2.3.3 – Уме да препозна

да су извори напона везани редно или паралелно.
отпор, јачину струје или напона ако су му познате друге две величине
ФИ.2.3.5. – Уме да препозна топлотне ефекте електричне струје
појмове енергије и снаге електричне струје

НАПРЕДНИ НИВО

Зна како се отпорници и инструменти везују у електричном колу
релевантан закључак нма основу резултата мерења

МАГНЕТНО ПОЉЕ

ОСНОВНИ НИВО

- Уме да препозна смер деловања магнетне и електростатичке силе

СРЕДЊИ НИВО

ФИ.2.6.2. – Уме да препозна вектарске физичке величине

ФИ.2.3.4. – Уме да израчунава

ФИ.2.3.6. – Разуме

ФИ.3.3.1. –

ФИ.3.7.1. – Уме да донесе

ФИ.1.1.2.

Активности наставника:

- Активирати већи број чула ученика: чуло вида, опипа, додир, говора, размишљања и при томе дати политехнички карактер настави, да сами ученици ураде неке огледе те да на основу њих изведу закључке и дођу до одређених дефиниција;
- Наставник је тај који припрема демонстрационе огледе, мотивише их на посматрање при извођењу и упућује их на нове једноставније огледе;
- Да утиче на њихово извођење као и на анализу изведеног огледа од стране ученика.

Активности ученика:

- Да праве једноставније направе којима се доказују закони појединих садржаја: оптике, електрицитета и магнетизма, да раде моделе од стиропора, моделе атома и моделе молекула;
- Да раде схеме, скице, као и да поправљају уређаје инструмената који су засновани на законитости индукције;
- Да врше мерења са инструментима, као и да табеларно приказују повезаност физичких величина.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења како формативно тако и сумативно. Да би вредновање било објективно потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања и Правилником о оцењивању. Наставник је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака, лабораторијских вежби, и пројеката...

У сваком разреду треба континуирано проверавати и вредновати компетенције (знања, вештине и ставове) ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник физике треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује.

На почетку школске године потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања и потенцијала ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика и степен остварености образовних исхода.

ДОДАТНИ РАД

Циљ додатне наставе је: идентификовати даровите ученике, подстицати и проширивати интересовање за физику, развијати њихове склоности и способности ка истраживачком раду као и даље проширивање и продубљивање садржаја редовне наставе. Кроз додатну наставу оспособљавати ученике да изводе нсами једноставне огледе користећи многе предмете и материјале низ свакодневног живота.

Редни бр.	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	БРОЈ ЧАСА
1.	Осцилаторно и таласно кретање	1
2.	Светлосне појаве	1
3.	Електростатика	1
4.	Електрична струја	1
5.	Магнетно поље	1

6	Елементи атомске и нуклеарне физике	1
7	Физика и савремени свет	/

На часовима додатне наставе се окупљају ученици који показују више интересовања за ову науку и њене садржаје. За ученике који хоће да знају више планирају се нови садржаји који се наслањају на садржаје из редовне наставе.

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и теме за које ученици покажу посебно интересовање.

ДОПУНСКИ РАД

Допунски рад се организује за ученике који нису успешни у редовној настави.

Циљ допунске наставе је да ученику уз додатну помоћ наставника стекне минимум основних знања из садржаја који предвиђа програм физике у основној школи.

(Оријентациони садржаји програма)

Редни бр.	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	БРОЈ ЧАСА
1.	Осцилаторно и таласно кретање	1
2.	Светлосне појаве	1
3.	Електростатика	1
4.	Електрична струја	1
5.	Магнетно поље	1
6	Елементи атомске и нуклеарне физике	1
7	Физика и савремени свет	/

Поред понуђених садржаја могу се реализовати и садржаји за које ученици покажу низак степен знања.

ХЕМИЈА

Разред: Осми

Годишњи фонд часова (68)

Недељни фонд часова (2)

Циљ учења Хемије је да ученик развије систем основних хемијских појмова и вештине за правилно руковање лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, да се оспособи за примену стеченог знања и вештина за решавање проблема у свакодневном животу и наставку образовања, да развије способности апстрактног и критичког мишљења, способности за сарадњу, тимски рад, и одговоран однос према себи, другима и животној средини.

Задаци наставе хемије јесу:

- омогућавање ученицима да разумеју предмет изучавања хемије и научни метод којим се у хемији долази до сазнања
- могућавање ученицима да сагледају значај хемије у свакодневном животу, за развој различитих технологија и развој друштва уопште
- оспособљавање ученика да се користе хемијским језиком: да знају хемијску терминологију и да разумеју квалитативно и квантитативно значење хемијских симбола, формула и једначина
- стварање наставних ситуација у којима ће ученици до сазнања о својствима супстанци и њиховим променама долазити на основу демонстрационих огледа или огледа које самостално изводе, развијати при том аналитичко мишљење и критички став у мишљењу
- стварање наставних ситуација у којима ће ученици развијати експерименталне вештине, правилно и безбедно, по себе и друге, руковати лабораторијским прибором, посуђем и супстанцама
- оспособљавање ученика за извођење једноставних истраживања
- стварање ситуација у којима ће ученици примењивати знање хемије за тумачење појава и промена у реалном окружењу
- омогућавање ученицима да кроз једноставна израчунавања разумеју квантитативни аспект хемијских промена и његову практичну примену.

Исходи:

- правилно рукује лабораторијским посуђем, прибором и супстанцама, и показује одговоран однос према здрављу и животној средини;
- изведе експеримент према датом упутству, табеларно и графички прикаже податке, формулише објашњења и изведе закључке;

- наведе заступљеност метала и неметала, неорганичких и органичких једињења у живој и неживој природи;
- испита и опише физичка својства метала и неметала, и повеже их с њиховом практичном применом;
- испита и опише хемијска својства метала и неметала, и објасни их на основу структуре атома и положаја елемената у Периодном систему;
- напише формуле и именује оксиде, киселине, базе и соли;
- испита, опише и објасни својства оксида, неорганичких киселина, база и соли, препозна на основу формуле или назива представнике ових једињења у свакодневном животу и повеже њихова својства са практичном применом;
- напише и тумачи једначине хемијских реакција метала и неметала;
- разликује својства неорганичких и органичких супстанци и објашњава разлику на основу њихових структура;
- препозна физичке и хемијске промене неорганичких и органичких супстанци у окружењу, и представи хемијске промене хемијским једначинама;
- напише формуле и именује представнике класа органичких једињења имајући у виду структурну изомерију;
- разликује органске супстанце са аспекта чиста супстанца и смеша, величина молекула, структура, порекло и то повезује са њиховом улогом и применом;
- испита, опише и објасни физичка и хемијска својства представника класа органичких једињења и повеже својства једињења са њиховом практичном применом;
- објасни и хемијским једначинама представи хемијске промене карактеристичне за поједине класе органичких једињења;
- опише физичка својства: агрегатно стање и растворљивост масти и уља, угљених хидрата, протеина и растворљивост витамина;
- опише основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине;
- објасни сапонификацију триацилглицерола и хидрогенизацију незасићених триацилглицерола, наведе производе хидролизе дисахарида и полисахарида и опише услове под којима долази до денатурације протеина;
- наведе заступљеност у природи и улоге масти и уља, угљених хидрата, протеина и витамина у живим организмима и доведе их у везу са здрављем и правилном исхраном људи;
- изведе стехиометријска израчунавања и израчуна масену процентну заступљеност супстанци;
- рукује супстанцама и комерцијалним производима у складу с ознакама опасности, упозорења и обавештења на амбалажи, придржава се правила о начину чувања производа и одлагању отпада;
- наведе загађујуће супстанце ваздуха, воде и земљишта и опише њихов утицај на животну средину;
- критички процени последице људских активности које доводе до загађивања воде, земљишта и ваздуха;
- објасни значај планирања и решавања проблема заштите животне средине.

Садржаји програма

Неметали и њихова једињења

МЕТАЛИ, ОКСИДИ И ХИДРОКСИДИ (10)

Метали у неживој и живој природи.

Општа физичка и хемијска својства метала. Алкални и земноалкални метали.

Гвожђе, бакар, алуминијум, олово и цинк, њихове легуре и практична примена.

Оксиди метала и хидроксида, својства и примена.

Демонстрациони огледи:

реакција Na, K, Mg и Ca са водом; реакција MgO и CaO са водом и испитивање својстава насталог раствора помоћу лакмус- хартије; испитивање електропроводљивости раствора натријум- хидроксида.

Лабораторијска вежба I: испитивање физичких својстава метала; реакција метала са киселинама.

НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ И КИСЕЛИНЕ (10)

Неметали у неживој и живој природи.

Општа физичка и хемијска својства неметала. Халогени елементи, сумпор, азот, фосфор и угљеник.

Оксиди неметала и киселине, својства и примена.

Демонстрациони огледи:

добивање сумпор(IV) -оксида и испитивање његових својстава; разблаживање концентроване сумпорне киселине; добивање угљеник(IV)-оксида и испитивање његових својстава; испитивање електропроводљивости дестиловане воде и хлороводоничне киселине;

доказивање базних својстава воденог раствора амонијака.

Лабораторијска вежба II:

испитивање физичких својстава неметала.

Лабораторијска вежба III:

доказивање киселости неорганских киселина помоћу лакмус- хартије.

СОЛИ (8)

Добивање соли.

Формуле соли и називи. Дисоцијација соли. Физичка и хемијска својства соли.

Примена соли.

Демонстрациони огледи:

реакција неутрализације хлороводоничне киселине и раствора натријум-хидроксида;

реакција између метала и киселине; хемијске реакције соли: између калцијум-карбоната и хлороводоничне киселине, раствора гвожђе(III)-хлорида и натријум-хидроксида, раствора сребро- нитрата и натријум-хлорида.

Лабораторијска вежба IV: добијање соли и испитивање растворљивости различитих соли у води; добијање баријум- сулфата; доказивање угљеник(IV)-оксида и настајање калцијум- карбоната.

ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА И ЊИХОВА ОПШТА СВОЈСТВА (2)

Својства атома угљеника и многобројност органских једињења. Функционалне групе и класе органских једињења.

Општа својства органских једињења.

Демонстрациони огледи:

упоређивање својстава органских и неорганских једињења; доказивање угљеника у органским супстанцама.

УГЉОВОДОНИЦИ (12)

Подела угљоводоника. Номенклатура. Изомерија.

Физичка својства угљоводоника. Хемијска својства угљоводоника. Полимери.

Нафта и земни гас.

Демонстрациони огледи:

испитивање растворљивости и сагоревање n-хексана (медицински бензин);

разликовање засићених и незасићених ацикличних угљоводоника (реакција са калијум-перманганатом).

Вежба V: састављање модела молекула угљоводоника, писање структурних формула и именовање угљоводоника.

ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ (8)

Алкохоли – номенклатура, својства и примена.

Карбоксилне киселине – номенклатура, својства и примена. Масне киселине.

Естри – номенклатура, својства и примена.

Демонстрациони огледи:

добијање алкохола алкохолним врењем; доказивање киселости карбоксилних киселина;

лабораторијско добијање и испитивање својстава етил-етаноата. **Лабораторијска вежба VI:** физичка и хемијска својства органских једињења са кисеоником; испитивање растворљивости алкохола

и карбоксилних киселина са различитим бројем атома угљеника у молекулу у води и неполарном растварачу; реакција етанске и лимунске киселине са натријум-хидрогенкарбонатом.

БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА (13)

Оперативни задаци

Масти и уља

Угљени хидрати у прегледу: моносахариди (глукоза и фруктоза), дисахариди (сахароза и лактоза), полисахариди (скроб и целулоза).

Амино-киселине. Протеини.

Витамини.

Демонстрациони огледи:

сапонификација масти – сапуни.

Лабораторијска вежба VII:

испитивање растворљивост масти и уља, и угљених хидрата уводи; доказивање скроба; денатурација протеина

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗЕЛЕНА ХЕМИЈА (9)

Загађивачи, загађујуће супстанце и последице загађивања. Рециклажа. Зелена хемија.

ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења Хемије првенствено је оријентисан на процес учења и остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ће ученик бити у стању да: учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама, које је градио и развијао током школске године учећи хемију. Они омогућавају да се циљ наставе хемије достигне у складу с предметним и међу- предметним компетенцијама и стандардима постигнућа. Исходи представљају ученичка постигнућа и као такви су основна водила наставнику који креира наставу и учење. Програм наставе и учења хемије је тематски конципиран. За сваку област/тему предложени су садржаји, а ради лакшег планирања наставе предлаже се ори- јентациони број часова по темама.

Главна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода хемије је настава усмерена на учење у школи, што значи да ученик треба да учи:

–смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из хемије и других предмета;

–проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;

–дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;

–критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;

–кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. При планирању наставе и учења важно је имати у виду да се ис- ходи разликују по потребном времену за њихово постизање. Неки се лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Потребно је да на- ставник за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне за дату наставну јединицу. Препорука је да наставник планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација са предметима. У фази планирања наставе и учења треба имати у виду да је уџбеник наставно сред- ство намењено ученицима за учење и да он не одређује садржаје лекција. Препоручен је број часова за реализацију сваке теме који укључује и предвиђене лабораторијске вежбе, вежбе и демонстра- ционе огледе. Формирање појмова треба базирати на демонстра- ционим огледима и лабораторијским вежбама. Ако у школи не по- стоје супстанце предложене за извођење демонстрационих огледа и лабораторијских вежби, огледи се могу извести са доступним супстанцама.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Метали, оксиди и хидроксиди

На почетку теме ученици разматрају заступљеност метала у неживој и живој природи што доприноси њиховом сагледавању релевантности теме за разумевање природе и шта чини њен са- став, зашто је добијање метала из руда значајно за друштво и да је при томе важно предузимање мера за заштиту животне средине. Потребно је подстицати ученике да повезују облике налажења ме- тала у природи (у елементарном облику и у једињењима) са струк- туром атома, односно реактивношћу метала, као и с положајем метала у Периодном систему елемената. Ученици би требало да сазнају о важности катјона појединих метала за живе организме и повежу та знања са садржајем биологије. Физичка својства метала се уче у прегледу. Хемијска својства типичних метала уче се на примерима натријума и калијума (ученици би требало да то пове- жу с претходним разматрањима: од алкалних метала два најзасту- пљенија метала у Земљиној кори, чији су јони Na^+ и K^+ најважнији за људски организам), и магнезијума и калцијума као представни- ка земноалкалних метала (међу металима на петом, односно тре- ћем месту по заступљености у Земљиној кори, при чему је Ca^{2+} јон најзаступљенији јон метала у људском организму). Ученици треба да уоче да је кисеоник неопходан реактант за реакције оксидације метала, као што су сагоревање и рђање, и да упоређују тежњу ра- зличитих метала да подлежу том типу реакције. Они могу посма- трати демонстрацију сагоревања магнезијума као пример реакције у којој настаје оксид метала, а демонстрације реакција натријума, калијума, магнезијума и калцијума са водом као примере реакција у којима настају хидроксиди ових метала. Очекује се да на осно- ву посматрања демонстрација упоређују реактивност алкалних и земноалкалних метала, и да је повезују са структуром атома и по- ложајем метала у Периодном систему елемената. При разматрању хемијских својстава метала који имају велику практичну примену (гвожђе, бакар, алуминијум, олово и цинк), ученици би требало да уоче разлику у њиховој реактивности (грађење оксида и хидрок- сида) у односу на реактивност алкалних и земноалкалних метала. Такође, учење садржаја ове теме би требало да буде ослоњено на знање стечено у претходном разреду о доказивању базне средине помоћу индикатора, о дисоцијацији хидроксида и OH^- јону због којег је средина базна. У оквиру разматрања практичне примене метала, ученици би требало да сазнају о начинима заштите метала од

корозије, о легирању метала у циљу добијања материјала са по- годнијим својствима за одређену намену и о легурама које се нај- чешће користе (бронза, месинг, челик, дуралуминијум, силумини). У оквиру прве лабораторијске вежбе ученици испитују основ- на физичка својства метала (агрегатно стање, боју, проводљивост електричне струје и топлоте, магнетичност). Такође, испитују реакцију магнезијума и гвожђа са разблаженом хлороводоничном кисе- лином, што би, уједно, требало да укаже ученицима да је једно од својстава киселина реакција са металима (не свим) и да представља везу како с градивом седмог разреда, тако и са следећом темом. На основу огледа ученици би требало да уоче да заједничка својства метала нису подједнако изражена код свих метала.

Лабораторијска вежба I: Испитивање физичких својстава метала, испитивање проводљивости топлоте и електричне струје, магнетичности, тврдоће и густине гвожђа, алуминијума и бакра. Реакција метала са киселинама: реакција разблажене хлороводо- ничне киселине са магнезијумом, гвожђем и цинком.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 10 часова.

Неметали, оксиди и киселине

На почетку учења друге теме важно је да ученици, кроз раз- матрање заступљености неметала у неживој и живој природи, са- гледају релевантност теме за разумевање природе и шта чини њен састав, али и као ресурса који користи друштво. Ученицима се може рећи да неметали улазе у састав биолошки важних једињења о којима ће учити у другом делу године. И у оквиру ове теме је ва- жно да ученици повезују структуру атома неметала са реактивно- шћу елемената и облицима налажења у природи (у елементарном облику и у једињењима). Ученици могу да сазнају о различитим алотропским модификацијама сумпора, фосфора и угљеника, као и да се подсети градива седмог разреда о алотропским модифика- цијама кисеоника.

Демонстрациони огледи и лабораторијске вежбе омогућава- ју ученицима да уоче физичка својства неметала: агрегатно стање, растворљивост у води и неполарним растварачима (лабораториј- ска вежба II). Приликом разматрања агрегатног стања неметала на собној температури, ученици се могу подсетити о заступљености азота и кисеоника у ваздуху. Очекује се да ученици разликују ок- сиде неметала који не реагују са водом (CO , N_2O и NO) од оних који са водом граде киселине. Киселост неорганских киселина ученици доказују помоћу индикатора, то својство повезују са ди- социјацијом киселина и H^+ јоном због којег средина има кисела својства. Ученици могу упоредо доказивати киселост њима по- знатих киселина из свакодневног живота (сирћетна киселина, ли- мунска киселина). Извођење лабораторијске вежбе III не мора да обухвати цео школски час.

Ученике треба стално подстицати да пишу формуле оксида и киселина (кисеоничних: H_2SO_4 , HNO_3 , H_3PO_4 , H_2CO_3 и безкисео- ничних: HCl и H_2S). У оквиру ове теме важно је да ученици сазна- ју о практичној примени киселина.

Посматрањем демонстрација огледа ученици могу сазнати о начину добијања и својствима сумпор(IV)-оксида, о његовом утицају на ниже организме и пигменте, о начину добијања и свој- ствима угљеник(IV)-оксида, о његовој густини у односу на ваздух и својству да не подржава горење. Посматрањем демонстрације огледа важно је да сазнају како се правилно разблажује концентро- вана сумпорна киселина. Испитивање електропроводљивости рас- твора киселина и амонијака пружа прилику за утврђивање знања због којих јона раствори неких супстанци имају кисела, односно базна својства.

Препоручени број часова за реализацију теме је 10 часова.

Соли

Учење о начинима добијања соли, физичким и хемијским својствима соли требало би да обухвати примену до тада стечених знања (о киселинама и базама, њиховим формулама и називима) приликом писања формула и назива неутралних соли, као и хемијских једначина реакција за добијање неутралних соли. Добијање киселих соли приказати на примеру добијања натријум-хидрогенкарбоната. Ученици могу посматрати демонстрацију реакције неутрализације, написати формуле реактаната и једног производа (вода), а онда разматрати како се саставља формула другог производа, тј. формула соли. И у оквиру ове теме ученици би требало да пишу једначине дисоцијације у води растворних соли и да ра-

зликују катјоне од анјона. Ученици могу посматрати демонстрацију огледа у којем се добијају хидроксиди оних метала чији оксиди не реагују са водом (на пример $\text{Fe}(\text{OH})_3$), као и демонстрацију својства киселина да реагују са солима угљене киселине уз издвајање угљеник(IV)-оксида и воде.

И у оквиру учења ове теме ученици би требало да сазнају о практичној примени различитих соли, о својствима, добијању и практичној примени кухињске соли (на пример, за припремање физиолошког раствора, као конзерванс). Корелација са наставом географије може се остварити кроз разматрање како својства калцијум-карбоната и калцијум-хидрогенкарбоната утичу на облик кречњачког рељефа. Важно је да ученици повезују стечено знање о солима са саставом воде за пиће и саставом минералних вода.

На крају обраде теме, кроз различите примере (обухватајући и оне обрађене у првој и другој теми), важно је да ученици уоче међусобну повезаност класа неорганских једињења и тако систематизују знања о својствима оксида, киселина, хидроксида и соли. У лабораторијској вежби IV ученици могу да испитују растворљивост различитих соли у води и да добијају соли таложењем (двоструком изменом). При томе, за огледе бирати супстанце којима се најмање утиче на животну средину.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 8 часова.

Органска једињења и њихова општа својства

Ова тема уводи ученике у нову област хемије. У оквиру теме ученици, на основу посматрања демонстрационих огледа, упоређују састав и својства органских једињења, познатих из свакодневног живота, и претходно учених неорганских једињења. Они сазнају о великом броју органских једињења и ту чињеницу повезују са својствима атома угљеника и начинима међусобног повезивања. Препознају потребу за класификацијом органских једињења и да се она може извести на основу функционалне групе у молекулима.

Препоручен број часова за реализацију теме је 2 часа.

Угљоводоници

На почетку теме ученици се могу информисати да су угљоводоници састојци нафте и земног гаса, и према томе, извори енергије, чиме се истиче практични значај ових једињења. Састављање и посматрање модела молекула угљоводоника може помоћи ученицима да пишу молекулске, структурне и рационалне структурне формуле угљоводоника, и то једноставних примера, укључујући и

именовање изомера према IUPAC номенклатури. Појам изомера ученици би требало да повежу са садржајем претходне теме о могућим различитим начинима међусобног повезивања атома угљеника.

Ученици уче о физичким својствима засићених и незасићених угљоводоника у прегледу. Разлике у реактивности алкана, алкена, алкина и ароматичних угљоводоника требало би да повежу са разликама у структури молекула ових једињења. Упоредите реакције засићених и незасићених угљоводоника требало би да обухвати њихове сличности (сагоревање) и разлике (супституција, адиција). Ученици би требало да повежу хемијска својства угљоводоника са практичном применом ових једињења:

– сагоревање – употреба угљоводоника као извора енергије (земни и рафинеријски гас, бензин, дизел гориво, мазут);

– реакције супституције и адиције – од угљоводоника се могу добити једињења различите практичне намене која, поред атома угљеника и водоника, садрже и атоме других елемената (на пример, производња пластичних маса, тефлона, фреона, боја, инсектицида итд.). Ученици треба да познају широку примену угљоводоника, али и мере опреза у њиховом коришћењу, тј. последице које имају на животну средину и здравље људи.

Од ученика се очекује да пишу једноставније једначине хемијских реакција сагоревања угљоводоника, као и реакција адиције водоника, воде и брома на етен, пропен, етин и пропин, и супституције атома водоника у молекулу метана. Такође, могу да препознају и описују хемијске реакције адиције и супституције на основу написаних хемијских једначина ових реакција.

Ученици могу учити да се у реакцији полимеризације од реактаната одређених својстава (на пример, гасовито агрегатно стање), добијају супстанце са новим својствима (чврсто агрегатно стање). И у овом случају је важно да сазнају о практичној примени различитих полимера.

О ароматичним угљоводоникима, њиховој реактивности и токсичности, ученици уче на информативном нивоу. Учећи о дериватима нафте, важно је да они уоче да су производи фракционе дестилације (кондензације) и даље смеше угљоводоника.

Кроз демонстрационе огледе ученици треба да уоче разлику између засићених и незасићених угљоводоника, њихову примену као горива, и да су нафта и земни гас главни извори угљоводоника у природи.

Састављање модела молекула угљоводоника у оквиру вежбе V, ученицима може помоћи у савладавању писања формула и именовања угљоводоника. Препорука је да они састављају моделе молекула са највише шест атома угљеника.

Препоручен број часова за реализацију ове теме је 12 часова.

Органска једињења са кисеоником

Ученици уочавају да су својства органских једињења са истим бројем атома угљеника у молекулу различита у зависности од присутне функционалне групе. Они уче именовање органских једињења према функционалној групи и повезују одређену функционалну групу у молекулу са својствима једињења. Уз називе једињења према IUPAC номенклатури, ученици уче и тривијалне називе представника органских једињења са кисеоником.

Демонстрација добијања етанола алкохолним врењем и његово одвајање дестилацијом, захтева време за извођење огледа, о чему се мора водити рачуна приликом планирања часа. Ученици уче да су карбонилна једињења производи оксидације одговарајућих алкохола,

и о практичном значају метанала (формалдехида) и пропанона (ацетона). Важно је да се ученици информишу о штетном физиолошком деловању алкохола и о проблему алкохолизма. У корелацији са наставом биологије, ученици могу самостално, из различитих извора, да прикупљају информације о утицају алкохола на организам.

Током обраде наставних садржаја о карбоксилним киселинама, ученици уочавају сличности и разлике у својствима неорганских и органских киселина. Поред примене у свакодневном животу, потребно је да сазнају о важности органских једињења са кисеоником као индустријских сировина.

У оквиру лабораторијске вежбе VI ученици испитују својства органских једињења с кисеоником. Упоређују растворљивост алкохола и карбоксилних киселина са различитим бројем атома угљеника у молекулу у води и неполарном растварачу. Упоређују својства њима познатих киселина (сирћетне и лимунске), са својствима, на пример, разблажене хлороводоничне киселине.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 8.

Биолошки важна органска једињења

У оквиру теме ученици сазнају о саставу, структури, својствима и значају масти и уља, угљених хидрата, протеина и витамина. Од ученика се не очекује да пишу структурне формуле триацилглицерола, већ да описују и објашњавају својства ових једињења, и њихових смеша, да наводе биолошки и технички значај масти и уља, и примену ових једињења као сировина или полупроизвода у даљој хемијској преради (на пример, добијање маргарина из уља и производња сапуна). Ученици могу да припреме есеј о енергетској улози масти и уља у живим бићима, значају правилне исхране, и значају незасићених масних киселина у исхрани. На основу хемијске једначине процеса фотосинтезе, ученици могу да уоче да од једноставних неорганских молекула, угљеник(IV)-оксида и воде, под одређеним условима, настају сложени молекули органског једињења (глукозе). Они би требало да грађење полисахарида сагледају као начин да се енергија складишти, да опишу скроб и целулозу као природне полимере, изграђене различитим повезивањем истих моносахаридних јединица и да познају градивну и заштитну улогу целулозе у биљкама. На примерима скроба и целулозе ученици могу да уоче како разлика у структури доводи до разлике у својствима. Важно је да они познају заступљеност угљених хидрата у природи и њихову примену у свакодневном животу: сахарозе у прехранбеној индустрији, скроба у прехранбеној и фармацеутској индустрији, памука и целулозе у текстилној индустрији. На примеру сахарозе и инвертног шећера ученици могу обновити разлику између једињења и смеша, а на примеру кристализације меда, кристализацију презасићеног раствора.

Ученици уче о аминокиселинама као једињењима која у свом молекулу садрже две функционалне групе: карбоксилну и аминокиселинску групу, и о настајању пептидне везе, као функционалне групе полипептида и протеина, у реакцији аминокиселинске једне аминокиселинске са карбоксилном групом друге аминокиселине. Важно је да познају значење појмова: аминокиселина, α -аминокиселина, протеинска аминокиселина и есенцијалне аминокиселине, као и да познају биолошки значај протеина, њихову градивну и каталитичку функцију у организму. На основу огледа ученици би требало да уоче да под дејством топлоте и киселина долази до денатурације протеина. У оквиру теме треба да науче да се исхраном уноси шест главних врста супстанци неопходних људском организму (протеини, угљени хидрати, масти и уља, витамини, минерали и вода), о важности правилне исхране, као и о поремећајима исхране.

Лабораторијска вежба VII: ученици испитују растворљивост масти и уља у води и неполарном растварачу, на пример, хексану, растворљивост представника, моносахарида, дисахарида и поли-сахарида у води. Учећи о начину доказивања скроба, испитују у којим намирницама је скроб заступљен. За денатурацију протеина ученици примењују методе које се користе у кулинарству (кување, таложење протеина киселинама и сл.).

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 12.

Заштита животне средине и зелена хемија

У оквиру теме ученици сазнају да развој производа и процеса хемијске индустрије, поред доприноса побољшању квалитета жи-вота, може имати и штетно дејство на животну средину и здравље животиња и људи. Требало би да на основу својстава супстанци разматрају њихов утицај на околину и жива бића, идентификују главне неорганске и органске загађујуће супстанце ваздуха, воде и земљишта и начине како оне доспевају у животну средину. Ва-жно је да ученици сагледају значај руковања супстанцама и комерцијалним производима у складу са ознакама на амбалажи, као и правила о начину чувања производа и одлагања отпада. Такође би требало да ученици сагледају проблем нагомилавања отпада и значај рециклаже. У оквиру ове теме ученици сазнају о принципима зелене хемије као одрживе хемије, чији је циљ прилагођавање хе-мијских производа и процеса очувању животне средине и здравља људи. Требало би да ученици дискутују начине за првенцију за-гађења животне средине, смањење количине отпада и коришћење обновљивих извора сировина и енергије.

Ова тема се може реализовати кроз активности у оквиру ра-

зличитих мини пројеката, које ће ученици радити у току школске године, и презентовати након реализације сваког пројекта.

Препоручени број часова за реализацију ове теме је 6.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднује се процес и продукти учења. Приликом сваког вредновања постигну-ћа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша учење и резултат. Свака активност је прилика за процену напредовања и давања повратне информа-ције (формативно проверавање), а ученике треба оспособљавати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета. Тако, на пример, питања у вези с демонстрацијом огледа, ученичка запажања, објашњења и закључци, могу бити један од начина фор-мативног проверавања. Анализа ученичких одговора пружа увид у то како они примају информације из огледа и издвајају битне, анализирају ситуације, повезују хемијске појмове и појмове фор-миране у настави других предмета у формулисању објашњења и извођењу закључака о својствима и променама супстанци. Таква пракса праћења напредовања ученика поставља их у позицију да повезују и примењују научне појмове у контекстима обухваћеним демонстрираним огледима, доприноси развоју концептуалног ра-зумевања и критичког мишљења, и припрема ученике да на тај на-чин разматрају својства и промене супстанци с којима су у контак-ту у свакодневном животу.

Праћење напредовања ученика требало би да обухвати све

нивое презентовања хемијских садржаја: макроскопски, честич- ни и симболички ниво. Питањима би требало подстицати ученике да предвиде шта ће се десити, да оправдају избор, објасне зашто се нешто десило и како се десило, повежу различите области са- држаја, препознају питања постављена на нови начин, извуку ко- рисне податке, али и да процењују шта нису разумели. Ученике би требало охрабривати да презентују, објашњавају и бране стратегије које користе у решавању проблема. Тиме се они подстичу да реструктурирају и организују садржај на нов начин, издвајају релевантан део садржаја за решавање проблема, цртају дијаграме, анализирају везе између компоненти, објашњавају како су решили проблем или трагају за различитим начинима решавања проблема. Улога наставника је да води питањима или сугестијама резонан- ње ученика, као и да пружа повратне информације. На основу ре- зултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба плани- рати процес учења.

Оцењивање (сумативно проверавање) је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење оствари- вања циља, исхода и стандарда постигнућа. Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере и практичног рада. Важно је да активности ученика у процесу наставе и учења, формативног и сумативног проверавања буду усаглашене према очекиваним исходима, и да се приликом оцењивања од ученика не очекује испуњавање захтева за које нису имали прилику да током наставе развију потребна знања и вештине.

Наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад. Преиспитивање наставе према резултатима које постижу ученици је важна активност наставника и подразумева промену у методама наставе и учења, активностима и задацима ученика, изворима за учење, наставним средствима, тако да се ученицима обезбеди напредовање ка бољим постигнућима

Корелација

Физика

Математика

Биологија

Информатика и рачунарство

Уџбеници

1. Хемија за осми разред основне школе;
Драгана Анђелковић, Татјана Недељковић
Нови Логос 2020.

2. Хемија лабораторијске вежбе са задацима за 8. разред основне школе
Нови Логос 2020.

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

НЕМЕТАЛИ, ОКСИДИ НЕМЕТАЛА И КИСЕЛИНЕ

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.1.2. знао практичној примени елемената, једињења и смеша из сопственог окружења, на основу њихових својстава

ХЕ.1.2.1. зна основна физичка и хемијска својства неметала и метала (агрегатно стање, проводљивост топлоте и електрицитета и реакцију са кисеоником

ХЕ.1.6.1. уме да безбедно рукује основном опремом за експериментални рад и супстанцама

ХЕ.1.6.2. уме да изведе експеримент према датом упутств

СРЕДЊИ НИВО

ХЕ.2.2.2. зна да пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења

ХЕ.2.2.3. зна да експерименталним путем испита растворљивост и хемијску реакцију оксида са водом

ХЕ.2.6.3. уме да изводи једноставна уопштавања и систематизацију резултата

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.2.1. разуме да су физичка и хемијска својства метала и неметала одређена структуром њихових атома/молекула

ХЕ.3.2.2. разуме хемијска својства оксида (реакције са водом, киселинама, хидроксидима)

ХЕ.3.2.3. разуме да општа својства киселина зависе од њихове структуре (реакција са хидроксидима, металима, карбонатима, бикарбонатима и базним оксидима)

МЕТАЛИ, ОКСИДИ МЕТАЛА И ХИДРОКСИДИ

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.2.1. зна основна физичка и хемијска својства неметала и метала (агрегатно стање, проводљивост топлоте и електрицитета и реакцију са кисеоником)

- ХЕ.1.2.2. зна везу између својстава неметала и метала и њихове практичне примене
ХЕ.1.2.3. зна да препозна метале (Na, Mg, Al, Fe, Cu, Pb, Ag, Au) на основу њихових физичких и хемијских својстава
ХЕ.1.2.4. зна да на основу формуле именује основне класе неорганских једињења
ХЕ.1.6.1. уме да безбедно рукује основном опремом за експериментални рад и супстанцама

СРЕДЊИ НИВО

- ХЕ.2.2.2. зна да пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења
ХЕ.2.2.3. зна да експерименталним путем испита растворљивост и хемијску реакцију оксида са водом
ХЕ.2.2.4. зна да испита најважнија хемијска својства киселина (реакција са карбонатима и металима)
ХЕ.2.6.1. уме да прикупи податке посматрањем и мерењем, и да при том користи одговарајуће инструменте

НАПРЕДНИ НИВО

- ХЕ.3.2.1. разуме да су физичка и хемијска својства метала и неметала одређена структуром њихових атома/молекула
ХЕ.3.2.2. разуме хемијска својства оксида (реакције са водом, киселинама, хидроксидима)
ХЕ.3.2.4. разуме да општа својства база зависе од њихове структуре (реакције са киселинама и са киселим оксидима)

СОЛИ

ОСНОВНИ НИВО

- ХЕ.1.2.4. зна да на основу формуле именује основне класе неорганских једињења
ХЕ.1.2.5. зна примере оксида, киселина, база и соли у свакодневном животу као и практичну примену ових једињења
ХЕ.1.2.6. зна основна физичка и хемијска својства оксида, киселина, база и соли
ХЕ.1.2.9. зна да испита растворљивост соли
ХЕ.1.2.10. зна да безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором

СРЕДЊИ НИВО

- ХЕ.3.2.6. разуме да изведе реакцију неутрализације

ХЕ.2.2.1. зна да на основу назива оксида, киселина, база и соли састави формулу ових супстанци
ХЕ.2.2.2.зна да пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења
ХЕ.2.2.4.зна да испита најважнија хемијска својства киселина (реакција са карбонатима и металима)
ХЕ.2.6.2.уме да табеларно и графички прикаже резултате посматрања или мерења

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.2.5.разуме да физичка и хемијска својства соли зависе од њихове структуре

ЕЛЕКТРОЛИТИЧКА ДИСОЦИЈАЦИЈА КИСЕЛИНА, ХИДРОКСИДА И СОЛИ

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.2.8.зна да докаже кисело-базна својства супстанци помоћу индикатора

СРЕДЊИ НИВО

ХЕ.2.2.1.зна да на основу назива оксида, киселина, база и соли састави формулу ових супстанци
ХЕ.2.2.3.зна да експерименталним путем испита растворљивост и хемијску реакцију оксида са водом

СВОЈСТВА АТОМА УГЉЕНИКА ОПШТА СВОЈСТВА ОРГАНСКИХ ЈЕДИЊЕЊА

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.3.2.зна основна физичка и хемијска својства угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естера

УГЉОВОДОНИЦИ, ЕЛЕМЕНТАРНИ САСТАВ, ПОДЕЛА И ФИЗИЧКА СВОЈСТВА

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.3.2. зна основна физичка и хемијска својства угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

ХЕ.1.3.3. зна практични значај угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара у свакодневном животу

СРЕДЊИ НИВО

ХЕ.2.3.1. зна да пише једначине хемијских реакција сагоревања угљоводоника и алкохола

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.3.1. разуме хемијске реакције угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

ХЕ.3.3.2. разуме да видове практичне примене угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара на основу својстава која имају

ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.3.1. зна формуле, називе и функционалне групе најважнијих угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

ХЕ.1.3.2. зна основна физичка и хемијска својства угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

ХЕ.1.6.1. уме да безбедно рукује основном опремом за експериментални рад и супстанцама

СРЕДЊИ НИВО

ХЕ.2.3.1. зна да пише једначине хемијских реакција сагоревања угљоводоника и алкохола

ХЕ.2.6.1. уме да прикупи податке посматрањем и мерењем, и да при том користи одговарајуће инструменте

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.3.3. уме да пише једначине хемијских реакција угљоводоника, алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара

БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.4.1. зна да наведе физичка својства (агрегатно стање и растворљивост) масти и уља, угљених хидрата, протеина
ХЕ.1.4.2. зна примере и заступљеност масти и уља, угљених хидрата и протеина у намирницама
ХЕ.1.6.1. уме да безбедно рукује основном опремом за експериментални рад и супстанцама
ХЕ.1.6.2. уме да изведе експеримент према датом упутству

СРЕДЊИ НИВО

ХЕ.2.4.1. зна најважније улоге масти и уља, угљених хидрата и протеина у живим организмима

ХЕ.2.6.3. уме да изводи једноставна уопштавања и систематизацију резултата

НАПРЕДНИ НИВО

ХЕ.3.4.1. зна основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине
ХЕ.3.4.2. зна основна хемијска својства масти и уља (сапонификацију и хидролизу), угљених хидрата и протеина

ХЕМИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

ОСНОВНИ НИВО

ХЕ.1.5.1. зна значај безбедног поступања са супстанцама, начине њиховог правилног складиштења, а са циљем очувања здравља и животне средине

Активности ученика

- посматрање својстава супстанци и промена у огледу које наставник изводи;
- анализа резултата огледа и њихово повезивање са претходним експерименталним искуством и постојећим теоријским знањем;
- формулисање претпоставки;
- планирање огледа;
- извођење огледа уз безбедно руковање лабораторијским прибором, посуђем и супстанцама;
- бележење резултата огледа;
- формулисање објашњења за правилности уочене међу прикупљеним подацима;
- извођење закључака;
- дискутовање;
- претраживање и коришћење различите литературе;

- претраживање интернета ради прикупљања информација;
- припремање извештаја о експерименталном раду;
- извештавање;
- прављење наставних средстава;
- решавање рачунских задатака, при чему се израчунавања могу повезати са експерименталним радом итд.

Активности наставника

Организује, осмишљава и реализује наставни процес.

Формулише циљеве часа и бира методе.

Обезбеђује сваком ученику формирање хемијске писмености.

Припрема и изводи огледе.

Прати постигнућа ученика на сваком часу.

Оцењује и процењује постигнућа ученика.

Наставне методе

Класичне методе: Разни облици дијалога , текст методе (рад на тексту, рад са уџбеником), очигледна метода (илустративни и демонстративни радови) стваралачке методе и практични рад ученика...

Методe активног учења: Вербално учење, учење путем открића интерактивно (кооперативно учење, учење путем решавања проблема)

Методe логичког закључивања

Облици рада

Мање је заступљен фронтални облик рада.

Индивидуални облик рада, разни облици кооперативног рада (рад у мањим и већим групама, рад у паровима,...)

Комбиновани облик рада (комбинација ових облика рада).

Остали облици рада

Допунска настава

Допунска настава се организује за оне ученике који у току редовне наставе хемије нису успешни савладали програмом предвиђени садржаји из појединих области.

Циљ:

-да се тим ученицима омогући лакше укључивање у редовни васпитно-образовни процес и да им се развија самосталност у раду ,а самим тим и мотивација

Задаци:

-оспособљавање ученика да овладају хемијским појмовима ради лакшег укључивања у редовну наставу.

Начин остваривања програма

-уочавање ученика који имају тешкоћа у савлађивању одређених појмова из хемије.

-организација допунског рада према индивидуалним потребама, праћење и укључивање у даљи рад редовне наставе.

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОПУНСКА НАСТАВА – Хемија

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по
1.	Неметали и њихова једињења	1
2.	Метали и њихова једињења	1
3.	Соли	2
4.	Електролитичка дисоцијација киселина,хидроксида и соли	1

5.	Угњоводоници	2
6	Органска једињења са кисеоником	1
7	Биолошки важна органска једињења	1
УКУПНО		9

НАПОМЕНА : Садржаји за реализовање допунске наставе ће зависити од напредовања ученика и проблема на које наилазе у овладавању предвиђеним програмским садржајима.

Додатна настава

Додатни рад се организује за ученике који показују посебне способности, склоности и интересовања за одређене области из хемије. Ученици се овим радом припремају и за такмичење из хемије. Ученицима се пружа могућност да континуирано развијају свој таленат.

Циљ:

Циљ додатне наставе хемије јесте проширивање и продубљивање знања ученика који су на редовним часовима показали висок ниво интересовања за хемију, лакоћу савладавања градива, затим развијање способности и вештина тих ученика, а самим тим још већу мотивисаност и такмичарски дух

Задаци:

- Разумевање значаја хемије у савременом животу
- Оспособљавање ученика за самосталан истраживачки рад и овладавање основним научним методама
- Разумевање квантитативног и квалитативног значења хемијских симбола, формула и једначина
- Развијање аналитичког и критичког мишљења
- Развијање експерименталних вештина за правилан и безбедан рад у лабораторији
- Стварање ситуација у којима ће ученици примењивати теоријска знања и експериментално искуство у решавању проблема
- Омогућавање ученицима да на основу различитих израчунавања разумеју квантитативан аспект хемијских промена и практично га примењују.

Начин остваривања програма:

Уочавање даровитих ученика који брже напредују. Организација додатног рада према склоностима, способностима и интересима.
Извођење додатне наставе и подстицање ученика на даљи рад

ГЛОБАЛНИ ПЛАН РАДА-ДОДАТНА НАСТАВА – Хемија

Редни број наставне теме	Назив наставне теме	Број часова по
1.	Неметали њихова једињења	1
2.	Метали и њихова једињења	1
3.	Соли	2
4.	Електролитичка дисоцијација киселина, хидроксида и соли	1
5.	Угљоводоници	2
6	Органска једињења са кисеоником	1
7	Биолошки важна органска једињења	1
УКУПНО		9

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ				
Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању				
Шта пратимо	Критеријуми оцењивања	Поступак	Инструменти оцењивања	Време

<p>Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених стандарда постигнућа у току савладавања програма предмета</p> <p>Пратимо: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине, руковање прибором, алатом и технологијама и извођење радних задатака.</p>	<p>Оцену одличан (5) добија ученик који: поседује функционално знање које му омогућава да анализира, класификује, повезује, примени и изведе закључке; способан је да самостално изводи експерименте и безбедно рукује са лабораторијски прибором, посуђем и хемикалијама; показује иницијативу током наставе и самостално решава различите типове задатака.</p> <p>Оцену врло добар (4) добија ученик који: познаје основне</p>	<p>Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника</p> <p>Усмено одговарање, свеска евиденције наставника</p> <p>Редовност доношења домаћег, свеска евиденције</p> <p>Писане провере, свеска евиденције</p> <p>Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције</p> <p>Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције</p> <p>Сналажење на зидним сликама, шемама</p>	<p>Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5 Ко не зна одговор –</p>	<p>Свакодневно бележење током године</p>
			<p>Учесталост по месецима</p>	<p>Пресек стања по тромесечју</p>
			<p>Свеобухватност одговора Хоризонтално и вертикално повезивање градива</p>	<p>По потреби, бар једном у полугодишту</p>

		<p>хемијске појмове и појаве, познаје и разликује узроке и последице неких хемијских појава, самостално изводи закључке; показује иницијативу за самосталан лабораторијски рад и изводи једноставније хемијске огледе.</p> <p>Оцену добар (3) добија ученик који:</p>		<p>Прегледање домаћих у радним листовима</p>	<p>Свакодневно током године праћење/ пресек стања за тромесечје</p> <p>На крају наставне године</p>
--	--	--	--	--	---

		<p>разуме основне хемијске појмове и чињенице; повезује наставно градиво; у стању је самостално да објасни значење неких хемијских појмова и промена; уз подршку наставника решава задатке.</p> <p>Оцену довољан (2) добија ученик који: уз помоћ наставника препознаје основне хемијске појмове, лабораторијски прибор и посуђе.</p> <p>Оцену недовољан (1) добија ученик који: не познаје основне појмове нити показује жељу за напретком.</p>		<p>Бодовање:</p> <p>85- 100% -5 70 - 85% - 4 55 - 70% -3 40 - 55% -2 испод 40%-1</p> <p>Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (пано, табела...)</p>	<p>Након сваке Теме</p> <p>По потреби</p>
--	--	--	--	--	---

<p>овање ученика у настави</p>	<p>ран однос према раду, постављеним ма, и исказано интересовање и цију за учење и напредовање. активно овање у настави, сарадњу са другима</p>	<p>Одличан (5): показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања. Врлодобар(4): показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања. Добар(3): показује делимични степен активности и ангажовања Довољан(2): показује мањи степен активности и ангажовања Недовољан(1): не показује интересовање за учешће у активностима нити ангажовање</p>	<p>Вођење евиденције од стране наставника о:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу на такмичењима -Несебичном пружању помоћи другим ученицима.. 	<p>-Све што је рађено на часу налази се у свескама</p> <p>-Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда панона, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)</p>	<p>-Пресек стања по тримесечјим а</p>
--------------------------------	---	---	---	--	---

Информатика и рачунарство

Разред: Осми

Годишњи фонд часова: 34 часова

Недељни фонд часова: 1

Циљ наставе и учења предмета:

Циљ учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Исходи:

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- унесе и мења податке у табели;
- разликује типове података у ћелијама табеле;
- сортира и филтрира податке по задатом критеријуму
- користи формуле за израчунавање статистика;
- представи визуелно податке на одговарајући начин;
- примени основне функције форматирања табеле, сачува је у пдф формату и одштампа;
- приступи дељеном документу, коментарише и врши измене унутар дељеног документа
- разуме на које све начине делимо личне податке приликом коришћења интернета;
- разуме потенцијалне ризике дељења личних података путем интернета, поготову личних података деце;
- разуме везу између ризика на интернету и кршења права;
- објасни појам „отворени подаци”;
- успостави везу између отварања података и стварања услова за развој иновација и привредних грана за које су доступни отворени подаци;
- унесе серију (низ) података;
 - изврши једноставне анализе низа података (израчуна збир, просек);
 - графички представи низове података (у облику линијског, стубичастог или секторског дијаграма);
 - унесе табеларне податке или их учита из локалних датотека и сними их;
 - изврши основне анализе и обраде табеларних података (по врстама и по колонама, сортирање, филтрирање)
 - сарађује са осталим члановима групе у свим фазама пројектног задатка;
 - сараднички осмисли и спроведе фазе пројектног задатка; самовреднује своју улогу у оквиру пројектног задатка/тима;
 - креира рачунарске програме који доприносе решавању пројектног задатка;
 - поставља резултат свог рада на Интернет ради дељења са другима уз помоћ наставника;
- вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен

Садржај програма

1. ИКТ (10)

Радно окружење програма за табеларне прорачуне.

Креирање радне табеле и унос података (нумерички, текстуални, датум, време....).
Формуле и функције.

Примена формула за израчунавање статистика.

Сортирање и филтрирање података.

Графичко представљање података.

Форматирање табеле (вредности и ћелија).

Рачунарство у облаку – дељене табеле (нивои приступа, измене и коментари).

2. Дигитална писменост (4)

Заштита личних података.

Права детета у дигиталном добу

Отворени подаци.

Појам и примена вештачке интелигенције

Садашњост и будућност вештачке интелигенције – етичка питања

3. Рачунарство (12)

Програмски језици и окружења погодни за анализу и обраду података (Jupyter, Octave, R, ...).

Унос података у једнодимензионе низове.

Једноставне анализе низова података помоћу библиотечких функција (сабирање, просек, минимум, максимум, сортирање, филтрирање). Графичко представљање низова података.

Унос и представљање табеларно записаних података.

Анализе табеларно записаних података

Обраде табеларно записаних података (сортирање, филтрирање, ...).

4. Пројектни задаци (8)

Онлајн упитник (креирање – типови питања, дељење – нивои приступа и безбедност).

Онлајн упитник (прикупљање и обрада података, визуализација). Отворени подаци.

Инфографик.

Управљање дигиталним уређајима (програмирање уређаја). Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Пре преласка на опис програма за табеларна израчунавања поновити укратко са ученицима значење појмова: *податак*, *информација* и *информатика* (са нагласком на примени и значају података и информација у савременом друштву, не инсистирајући на прецизним дефиницијама). Дискутовати о могућим начинима прикупљања података (из постојеће документације, анкетањем, прикупљањем отворених података...), обраде прикупљених података, представљања података (подсећањем на раније уведене примене табела у склопу текстуалних докумената и презентација са табелама) и преношења информација уз помоћ дигиталних уређаја у савременом друштву. Описати значење појма аутоматске обраде података и укратко описати различите могућности аутоматске обраде података.

Радно окружење изабраног програма за табеларне прорачуне

Представити изабрани програм за табеларне прорачуне и његову примену у различитим областима (нпр. креирање спискова, евиденција, израчунавање трошкова, прихода, расхода...). Навести примере из реалних животних ситуација у којима познавање рада у овим програмима олакшава обављање конкретних задатака (на пример, обрада резултата контролног задатка, израчунавање успеха ученика одељења, вођење месечног

буџета домаћинства. Поменути занимања која имају потребу да користе овакве програме за разне прорачуне и вођење евиденције: економисти, рачуновође, инжењери...).

Увести *концепт радне табеле* у изабраном програму, са освртом на раније употребљаване табеле за представљање података у програмима за обраду текста и/или израду мултимедијалних презентација.

Укратко описати улогу основних елемената радног окружења одабраног програма за табеларне прорачуне (менија, палета са алаткама, картица, статусне линије...). Увести појмове: радна свеска, радни лист (радна табела, табела), ћелија (поље), ред (врста), колона и опсег (распон) ћелија. Приликом рада са радним свескама које могу имати више радних листова (табела), приказати поступак промене активног радног листа и именовања појединачних радних листова. Описати навигацију (кретање) кроз табелу (коришћењем миша и тастатуре). За ефикасније кретање кроз табелу користити приказати основне пречице на тастатури.

Унос података

Описати поступак уноса података, водећи рачуна о типу података који се уноси. Демонстрирати унос целих бројева (бројева без децимала), реалних бројева (бројева са децималама), текста, датума, времена и новчаних валута. Нагласити предности нумеричке тастатуре при уносу нумеричких података. Приказати могућност уноса текста у више редова у једну ћелију табеле. Скренути пажњу на различито поравнавање садржаја ћелија у зависности од типа података (и објаснити да су бројеви поравнати надесно, исто као код потписивања приликом сабирања у математици). Скренути пажњу на то да програми тип података одређују аутоматски, на основу садржаја ћелије, што може довести до неочекиваног и нежељеног понашања (нпр. погрешног препознавања броја телефона који почиње са 06... или јединственог матичног броја грађана ЈМБГ, као нумеричког податка, до препознавања броја као датума и слично). Приказати поступке експлицитне промене типа податка (форматирања ћелија) на нивоу појединачних ћелија, редова, колона и селектованих распона ћелија. Приказати подешавање приказа бројева на одређени број децимала, као и приказа у облику процената. Приказати подешавање формата приказа датума и времена. Истаћи разлику између категорије података и формата приказа (на пример, податак категорије датум може бити приказан у формату са нумеричком, али у формату са текстуалном ознаком месеца, док број може бити приказан у облику процента или обичног децималног записа). Демонстрирати различит приказ и тумачење истог податка при промени формата ћелија.

Демонстрирати могућности копирања и премештања садржаја ћелија, редова, колона или опсега. Демонстрирати могућности уметања и брисања редова тј. колона, као и промене редоследа редова тј. колона. Демонстрирати могућност претраге и замене садржаја ћелија табеле.

Приказати поступак снимања радне табеле, читавања података из снимљене радне табеле, као и увоза података из текстуалних датотека (података раздвојених зарезима, цев). Приказати могућност снимања табеле у облику шаблона. Приказ, форматирање и штампање података из табеле. Приказати могућност сакривања и поновног приказивања редова и колона табеле. Приказати могућност поделе приказа табеле (пре свега у сврху фиксирања линије заглавља која остаје при врху током скривања садржаја веће табеле). Представити опције за побољшање прегледности података груписањем редова и колона, као и замрзавањем изабране области (окна) како би иста била стално видљива при прегледу остатка садржаја радног листа.

Приказати могућности естетског подешавања и обликовања садржаја табеле (подешавање боје ћелија, оквира, боје текста, фонта и његове величине, ширине колона, висине редова, поравнавања текста у ћелијама и слично). Приказати могућности стилизовања ћелија унапред дефинисаним стиловима, као и конверзије опсега ћелија у табелу са већ дефинисаним изгледом које нуди програм.

Приказати могућност спајања суседних ћелија и раздвајања групе ћелија на појединачне ћелије. Приказати примену у форматирању насловних ћелија табеле и скренути пажњу на то да груписање онемогућава разне обраде података из табеле (те га треба избегавати у централном делу табеле који садржи податке).

У склопу припреме за штампу представити могућности програма за издвајање употребљене од неупотребљене радне површине листа радне свеске. Приказати како је могуће извршити прелом страница једног листа радне табеле уколико прелазе оквире формата штампане странице. Приказати штампу радног листа и радне табеле (пре свега у ПДФ документ). Указати на предности претходног прегледа пре саме штампе и опције: корекције маргина, оријентације и величине страница, области за штампу, прелома страница као и могућност понављања заглавља табеле на свакој одштампаној страници. Подсетити ученике на стандардна подешавања штампе са којима су се већ сусретали у програмима за рад са текстом (избор страна за штампу, број копија, обострана штампа, скалирање садржаја ...).

Планирање организације података, креирање радне табеле

Нагласити важност планирања, које треба да претходи процесу креирања радне табеле у самом програму. Изабрати адекватан пример, близак ученицима како би уочили битне елементе организације података у радној табели. Погодан пример, могао би бити представљање успеха ученика школе, изостанци ученика, табеле за такмичење. Напоменути и конкретне користи од израде таквих табела, на пример за разредног старешину или школу (за ове потребе могуће је креирати радну свеску – „Успех ученика осмог разреда”, радна свеска би могла имати: лист1 за 8/1, лист2 за 8/2... лист n – који би приказивао збирно податке за сва одељења осмог разреда)

У поступку планирања, извршити са ученицима анализу података, које је потребно да садржи таква табела. Навести релевантне изворе за прикупљање података у окружењу на које се подаци односе (на пример, окружење школа, за извор изабрати Дневник рада одељења), планира конкретан скуп података који је потребан да би ученици могли да планирају обраду података (на пример израчунавање појединачног просека по ученику и просека за сваки предмет, планирају које ћелије ће обухватити формулом, који математички модел да примене и осмисле формулу која се може применити у изабраном програму). Демонстрирати поступак избора одговарајућих функција, методе повезивања података уносом формуле којом се одређује успех одељења. Демонстрира се и израда радног листа за потребне збирне податке за осми разред.

Описати укратко појмове *ентитет* и *атрибути*. Нагласити како је у уобичајеном поступку планирања радне табеле, потребно да се прво одреди шта је у задатку *ентитет* (у нашем примеру то је ученик) и како се може описати у табели помоћу *атрибута* (скуп карактеристика којима се описује ентитет: *редни број, име, име родитеља, презиме, подаци о постигнутом успеху из предмета, као и владања, одређивање које оцене не улазе у просек и како се решава проблем са ...*).

Уобичајено је да се ентитет (ученик) представља у једном реду (за сваког ученика по један ред табеле), а да се атрибути (карактеристике) представљају по колонама. Препоручити да приликом планирања примене принцип, да *сваки атрибут описује посебну карактеристику* (свака колона носи назив издвојеног податка, на пример:

уместо једне колоне „Име и презиме” треба одвојити у две колоне, са описима: „Име” и „Презиме” ученика).

Креирање табеле

Након планирања наставник описује поступак креирања радне свеске у изабраном програму за табеларне прорачуне. За опис *ентитета* (у нашем примеру: *ученик*), уобичајено је да се у првом реду са лева на десно уносе називи колоне – *атрибути* (у нашем примеру: *редни број, име, име родитеља, презиме, српски, први страни језик, историја, ...*), а у сваком наредном врши се унос вредности за сваки од атрибута уписивањем одговарајуће вредности у засебној колони. Нагласити могућност додавања колоне и редова иако нису планиране пре креирања радне свеске (у нашем примеру, ако нам је потребно да знамо број дечака и девојчица у одељењу, можемо да додамо посебну колону пол уместо да, на пример, све врсте са дечама обојимо у плаву, а све врсте са девојчицама обојимо у црвену боју). Објаснити како је најбоље податке записати у табеларној форми, да би се касније једноставније и ефикасније са њима радило (на пример, да први ред садржи наслове колоне, да нема спајања ћелија, да су сви подаци у повезаном правоугаоном распону ћелија, да су евентуални додатни подаци, на пример, напомене раздвојени празним редом од главног дела табеле). Демонстрирати предности овакве организације (на пример, кроз аутоматско сортирање без експлицитног означавања распона).

Објаснити да се подаци могу уносити било на један радни лист у једној табели (представљање ученика свих одељења на радном листу „осми разред”), или да користимо више табела односно више листова (у нашем примеру, ако се креира само једна радна табела са успехом ученика осмог разреда, подаци о свим ученицима могу бити унети у исту табелу тако што се додаје колоне у којој ће бити приказана ознака одељења, или да решење представимо креирањем посебне табеле за свако одељење, где се сваки лист табеле може именовати ознаком одељења).

Сортирање података

Описати појам *сортирање*. Представити поступак који се примењује приликом сортирања, на примеру сортирања нумеричких и текстуалних података. На реалним примерима илустровати потребу за сортирањем података. Сортирање вршимо у циљу одређивања редоследа *ентитета* на изабраном примеру (на нашем примеру, редоследа *ентитета ученика*: сортирањем ученика једног одељења на основу презимена или на основу просечне оцене за успех), у циљу груписања *ентитета* пре одређивања статистика појединачних група (на пример, сортирање учесника такмичења на основу школе из које долазе, разреда који похађају ако се сви налазе у истој радној табели, пре израчунавања просечног броја поена за сваку школу или разред), у циљу уочавања и уклањања дубликата (на пример, одређивања броја пријављених учесника семинара, ако су се неки учесници грешком пријавили више пута), у циљу упоређивања два списка и слично. Приказати могућност сортирања редова на основу вредности у одабраној колони. Дефинисати растући/неоппадајући и опадајући/нерастући поредак и приказати поступак којим се бира поредак приликом сортирања. Дискутовати подразумевани поредак нумеричких и текстуалних података (абecedни – лексикографски поредак). Приказати поступке које треба применити у програму за табеларна израчунавања за потребе сортирања на основу *више критеријума*, тј. по подацима у више колоне (објаснити значење појма на конкретном примеру, сортирати ученике на основу презимена, а оне са истим презименом на основу имена или сортирати ученике на основу одељења из које долазе, а оне из истог одељења на основу просечне оцене). Нагласити да се приликом сортирања најчешће сортирају редови (утврђује се редослед редова), али да је могуће сортирати и променити редослед колоне табеле (овај поступак није неопходно демонстрирати). Нагласити важност претходног

селектовања пре примене поступка сортирања (ако постоји селекција дела табеле, сортира се извршава само на селектираним подацима, што некада може довести до грешака).

Елементарне статистике, формуле, функције

Описати појам *статистика* (навести препознатљиве примере статистичких података на нивоу одељења и указати на сврху, као на пример: број дечака/број девојчица у односу на укупан број ученика у одељењу, говори о родној заступљености ученика у одељењу). Најважније статистике серија података су: број података у серији, збир, аритметичка средина, минимум и максимум.

Демонстрирати неколико начина како се ове статистике израчунавају за одређени распон ћелија или целе врсте или колоне. Приказати читавање статистика селектираних ћелија са статусне линије. Приказати како се збир може израчунати применом алатке за аутоматско сумирање. Истаћи добру праксу да се вредност статистике раздвоји празним редом од табеле. Увести појам формуле, адресе ћелије (нпр. А3) и адресе распона ћелија (нпр. А3:Б5). Скренути пажњу на обавезност навођења знака једнако на почетку формуле. Скренути пажњу на разлику између приказа формуле у пољу за унос података и приказа њене вредности у ћелији. Рећи да се формуле могу користити за израчунавање вредности елементарних математичких израза, али да им то није главна намена. Приказати употребу функција СУМ, ЦОУНТ, МАХ, МИН, АВЕРАГЕ (Корелирати појмове који се употребљавати и математичке моделе који су у основи ових функција). Дискутовати утицај празних ћелија и ћелија које не садрже нумеричке вредности на резултат (приказати функције ЦОУНТ, ЦОУНТБЛАНК, АВЕРАГЕ и слично). Поменути да поред ових основних статистичких функција програми за табеларна израчунавања имају могућност израчунавања вредности много ширег скупа функција, приказати палету за избор функција и продискутовати основне категорије функција (математичке, финансијске, статистичке...), без инсистирања на детаљима појединачних функција (Приказати употребу функције ИФ на изабраном примеру, поступак и начин приказивања одговарајуће вредности за успех ученика исписује у одговарајућој ћелији текст „одличан”, уколико су у ћелији за просечну оцену добијене вредности „веће или једнаке 4,5”).

Копирање формула, адресирање

Приказати могућност да се формула примењена на једну врсту/колону примени на друге врсте/колоне. Један начин представља копирање садржаја ћелије са формулом, а други представља развлачење ћелије мишем преко суседних ћелија које треба да садрже исту формулу. Увести појам релативне адресе и описати како се релативне адресе аутоматски мењају приликом копирања формуле из једне у другу ћелију (приказати поступак копирања формуле, креирањем формуле у првој ћелији колоне просечна оцена и демонстрирати превлачење, дискутовати садржаје по случајном узорку у колони).

Приказати могућност креирања колоне са изведеним вредностима коришћењем копирања формула у којима се користе релативне адресе (на пример, ако је у једној колони дата јединична цена, а у другој количина робе, креирати колону која садржи укупну цену сваког производа).

Приказати могућност копирања вредности израчунатих формулама (а не самих формула), помоћу опције специјалног лепљења (енгл. пасте специал).

Навести примере у којима релативно адресирање није пожељно и у којима се приликом копирања формуле жели реферисање ка истој, фиксној адреси. Увести појам апсолутног адресирања (нпр. \$А\$3) и мешовитог адресирања (нпр. \$А3 или А\$3) чијим

се коришћењем у формулама то постиже (на нашем примеру проценат броја дечака или броја девојчица у односу на укупан број ученика у одељењу/разреду). Увести могућност именовања појединачних ћелија или распона ћелија и коришћење таквих имена у формулама.

Филтрирање података

Дефинисати *филтрирање* као поступак издвајања података који одговарају неком критеријуму (на пример, издвојити податке о ученицима из исте школе, у нашем примеру; издвојити податке о ученицима који имају „одличан” успех, просечну оцену 5,00, у некој табели која прати изостајање ученика оне који имају више од 50 оправданих изостанака или ако се прави табела која прати кућни буџет, издвојити податке о уплатама током марта текуће године). Приказати поступак уметања падајућих менија за филтрирање у наслове колона и филтрирање њиховом применом.

Приказати израчунавање статистика само оних редова које задовољавају одређени критеријум. Увести функције ЦОУНТИФ, СУМИФ, АВЕРАГЕИФ и слично. Приказати израчунавање статистика након филтрирања података применом функције СУБТОТАЛ или применом функција ЦОУНТВИСИБЛЕ, СУМВИСИБЛЕ, АВЕРАГЕВИСИБЛЕ и слично.

Груписање података и статистике појединачних група

У неким ситуацијама желимо да израчунамо статистике унутар појединачних група у табели. На пример, уколико у нашу табелу успех ученика додамо и изостајање за сваког ученика и израчунамо укупан број изостанака, можемо ако нам је то потребно да израчунамо просечни број оправданих изостанака унутар сваке категорије успеха ученика (да бисмо проверили да ли ученици са слабијим успехом више изостају него они са бољим). Приказати како се груписање може остварити сортирањем података по кључу на основу којег се врши груписање и како се након тога статистике за сваку групу могу добити израчунавањем субтотала.

Алтернативни приступ којим се ово може постићи је креирање *изведене (пивот табеле)*. Описати значење термина *изведена табела*, приказати на конкретном примеру поступак који треба применити, како би се креирала изведена табела. Приказати варијанте у којој се израчунавају статистике података груписаних на основу једног и на основу два критеријума (на пример, просечна оцена из математике за свако од одељења, а затим просечна оцена из математике за свако одељење и сваку категорију успеха). Приказати израчунавање различитих статистика (броја података у свакој групи, збира, просека, минимума, максимума). Скренути пажњу на то да се садржај изведених табела не ажурира аутоматски приликом измене оригиналних података.

Визуелизација података

Нагласити да је један од видова визуелизације података и сама табела, али да се појам *визуелизација* најчешће односи на *графичко представљање података*. Указати на предности графичког приказа података у смислу лакшег разумевања и анализе података у односу на табеларни приказ. Представити могућности креирања различитих *типова графикана* (линијски, стубичасти, секторски) и *мини графикана* (енгл. спарклинес), као и коришћење већ *уграђених модела форматирања*. Нагласити значај одабира података који се стављају на координате осе (приказати и на изабраном примеру, радног листа успех ученика осмог разреда на посебним табелама успех по одељењима, просечан број изостанака по одељењима, проширити анализу у односу на просек у школи, а за читавање са графика могу се посматрати максимални, минимални резултати одељења у односу на просек у школи и сл.). Приказати могућност визуелизације и упоређивања више серија података на истом графикону (на пример, кретање температура у два удаљена града током истог временског периода).

Приказати коришћење и подешавање легенде на графиконима. Демонстрирати како се графички приказ података аутоматски ажурира при измени вредности у оним ћелијама које су обухваћене (референциране) при креирању графичког приказа. Указати на могућности накнадних корекција креираних графикона које се тичу: измена типа графикона, селекције података за приказ, замене редова и колона, натписа (као на пример при врху придружити нумеричку вредност) као и форматирања приказаног садржаја.

Форматирање табеле и припрема за штампу

Истаћи важност лако читљивог приказа података при подешавању: висине колона и ширине редова, избору фонта и поравнања садржаја, истицања појединачних ћелија или опсега ћелија – уоквиравањем, бојењем или сенчењем. При том приказати могућности стилизовања ћелија унапред дефинисаним стиловима, као и конверзије опсега ћелија у табелу са већ дефинисаним изгледом које нуди програм. Представити опције за побољшање прегледности података груписањем редова и колона, као и замрзавањем изабране области (окна) како би иста била стално видљива при прегледу остатка садржаја радног листа.

Указати на предности претходног прегледа пре саме штампе и опције: корекције маргина, оријентације и величине страница, области за штампу, прелома страница као и могућност понављања заглавља табеле на свакој одштампаној страници. Подсетити ученике на стандардна подешавања штампе са којима су се већ сусретали у програмима за рад са текстом (избор страна за штампу, број копија, обострана штампа, скалирање садржаја ...).

За сваки пример демонстрирати селектовање: ћелија, опсега ћелија, зоне за штампање, приказ пре штампе, подешавање оквира ћелија и табеле, копирање, лепљење формула и функција и других садржаја, подешавање ширине колоне, висине реда, повезивање и центрирање садржаја у табелу (Wrap текст и Марге&Центер), форматирање слова и нумеричких података и израду и форматирање графикона.

Рачунарство у облаку – дељене табеле

Подсетити ученике на појам који су већ сретали, рачунарство у облаку. Нагласити две основе особине које рачунарство у облаку омогућава: складиштење и дељење датотека. Обновити са ученицима појмове дељени диск, дељени документи и креирање и отпремање датотеке. Објаснити креирање онлајн табеларног документа преко опције табеле Гугл табеле, унос и едитовање података, дељење табеле и права приступа (може да измени, може да коментарише и може да види).

Отворити наставну тему Дигитална писменост разговором са ученицима чији је циљ да осигура њихово разумевање природе личних података и начина на које се они деле и злоупотребљавају у дигиталном окружењу. Право на заштиту личних података и приватности јесте једно од основних људских права које је, наглим развојем дигиталне технологије и интернета, озбиљно доведено у питање. У ери великих података, лични подаци третирају се као „нова нафта”. Наставник треба да упозна ученике како се користе подаци које о корисницима интернета, њиховим активностима и понашању, прикупљају претраживачи интернет страница, саме интернет странице и друштвене мреже. Посебну пажњу треба посветити креирању личног профила ученика на интернету, било да је у питању играње видео-игара, друштвене мреже или веб-сајтови за учење.

Наставник треба да упозна ученике и са правима детета прописаним Конвенцијом о правима детета и појасни да се она односе и на дигитално окружење. Уместо питања *да ли права детета важе и у дигиталном свету*, стручњаци су покренули друго питање: *како осигурати пуно поштовање права детета у дигиталном свету*. С обзиром на то

да је Конвенција о правима детета најважнији међународни документ којим се штите права детета, наставник посебно треба да упозна ученике са члановима 2, 16, 17, 19, 34 и 35. Конвенције, стављајући их у контекст ризика и кршења права деце на интернету (изложеност дигиталном насиљу; говор мржње, стереотипу, предрасуде; изложеност непримереним садржајима; злоупотреба личних података и идентитета).

Наставник треба да подстакне ученике да идентификују начине на које одрасли својим понашањем у дигиталном окружењу крше право детета на приватност, као и да им помогне да разумеју улогу одраслих (родитеља, наставника, креатора интернет садржаја и јавних политика) у заштити њихових права у дигиталном окружењу. Препознавање узрасних ограничења за коришћење различитих сервиса на интернету такође је од виталног значаја за осигурање безбедности ученика у дигиталном простору.

Наставник упознаје ученике са начинима сакупљања и обраде података. Предочава ученицима везу између грађанских права и обраде података, као и да Република Србија има институцију Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности. Уводи појам *отворени подаци* и појашњава начине проналажења, приступања и преузимања са нагласком да треба наводити извор са кога су преузети, приликом коришћења ових података. Посебну пажњу наставник треба да посвети објашњењу везе између отварања података и генерисања нових радних места, те остваривања економске добити кроз рад у професијама везаним за сакупљање података, администрацију база података, анализу података и сл.

Осим у програмима за табеларна израчунавања анализу података могуће је вршити и у специјализованим програмским језицима и окружењима. У данашње време најпопуларнија окружења тог типа су Јупутхер/Путхон, Р студио и Матлаб тј. Оцтаве. Овај приступ анализи података често не одмеђује него допуњује програме за табеларна израчунавања. Подаци се из информационих система и репозиторијума отворених података често могу добити у форматима програма за табеларна израчунавања. Програми за табеларна израчунавања су веома погодни за преглед тих података и могу се веома једноставно користити за унос, измену и једноставније обраде података. Са друге стране, обрада података из програмских језика доноси одређене предности и нове квалитете.

Једна од важних предности је то што је сваки поступак обраде података експлицитно записан и лако га је поделити са другима у текстуалном облику (није потребно објашњавати шта је потребно урадити кроз кориснички интерфејс апликације). Разумевање смисла добијених статистика много је једноставније када се гледа експлицитно описани алгоритам који их описује, него када је поступак израчунавања раштркан кроз ћелије табеле (а у неким случајевима, попут сортирања, потпуно сакривен).

Лако је пронаћи готова решења и прилагодити их нашим потребама (модификацијом и проширивањем преузетих скриптова).

Примена постојећих анализа на нове податке постаје веома једноставна, јер скриптови који описују поступак остају неизмењени и само је потребно изменити назив датотеке у којој се подаци налазе. На пример, ако желимо да израчунамо просечни број изостанака за 10 најбољих ученика у одељењу у програм за табеларна израчунавања бисмо увезли податке из електронског дневника, затим бисмо их сортирали по просечној оцени опадајуће и онда бисмо у неку ћелију унели формулу у којој би се израчунавао просечан број изостанака првих 20 врста тако сортиране табеле. Ако бисмо исту анализу хтели да урадимо за неко друго одељење или за исто време у наредном полугодишту, исти низ акција (увоз података у табелу, сортирање, додавање

формуле за просечан број изостанака) бисмо морали да поновимо и у другој табели. Са друге стране, та анализа се може описати веома једноставним скриптом који се затим може применити на било које одељење (једноставном изменом имена датотеке у којој се подаци о том одељењу налазе) или на ажурирану табелу за подацима (једноставним поновним покретањем скрипта).

Обрада више скупова података истовремено се своди на то да се скрипт који обрађује податке из једне датотеке окружи петљом у којој се из листе узима једна по једна путања до датотеке са подацима који ће се обрађивати (на пример, у петљи је могуће обрађивати једно по једно одељење).

Иако су сви подаци који се обрађују обично записани табеларно, једноставније анализе обично подразумевају анализе појединачних врста тј. колоне, тако да се за почетак може претпоставити да су подаци који се обрађују записани у облику низа (листе, вектора) података. Приказати како се у програмском језику могу унети низови података разног типа (низови целобројних вредности, низови реалних вредности, низови ниски, низови логичких вредности).

Приказати ученицима основне начине анализе низова података (коришћењем библиотечке функционалности): израчунавање дужине низа података, израчунавање збира, просека (аритметичке средине), најмање и највеће вредности (минимума и максимума), сортирање података у неопдајућем и нерастућем редоследу, филтрирање (издвајање елемената низа који задовољавају дато својство), пресликавање (примену одређене функције тј. трансформације на сваки елемент низа) и фреквенцијску анализу (одређивање броја појављивања разних вредности у низу). Описати смисао сваке од наведених статистика и њихово коришћење увежбавати на реалним примерима из домена блиских ученицима.

Приказати ученицима могућност визуализације низова података у различитим облицима (линијски графикон, стубичасти графикон, секторски (пита) графикон).

Иако се сви табеларно записани подаци могу представити појединачним низовима (где сваки низ чува податке из појединачне колоне), програмска окружења за анализу података пружају специјализоване структуре за представљање табеларно записаних података. Приказати поступак анализе појединачних колоне табеле или групе колоне (на пример, у табели која садржи имена, презимена ученика и закључне оцене из свих предмета, приказати израчунавање просечне или минималне оцене за сваки предмет). Приказати поступак сортирања табеле на основу неког кључа (вредности неке колоне), филтрирање табеле (издвајање врста које у некој колони садрже вредност која задовољава дати критеријум) и фреквенцијску анализу (одређивање броја појављивања разних вредности у некој колони).

Десет часова током године предвиђено је за израду и евалуацију пројектних задатака. Наставник може да одабере како ће тих 10 часова распоредити током школске године (на пример, могуће је свих 10 часова реализовати на самом крају школске године, а могуће је 6 часа реализовати на крају првог, а 4 часа на крају другог полугодишта).

Наставник дефинише неколико тема пројектних задатака које погодују развијању међупредметних компетенција, подстичу иницијативу и креативност, функционализују раније стечена знања, као и формирање вредносних ставова ученика. И у овом разреду, пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета. Теме треба да буду што ближе реалном животу и релевантне за ученике. Приликом дефинисања тема пројектних задатака, наставник може да се ослони и на пројекте који су реализовани претходне школске године и пројектне теме повеже са утврђивањем и евалуацијом њихових резултата.

Ослањајући се на праксу утврђену у претходна три разреда, наставник реализацију пројектног задатка у највећој мери препушта ученицима. Ученици бирају једну од понуђених тема, а затим, у оквиру својих тимова, самостално планирају фазе реализације, у складу са расположивим временом, ресурсима и сложености одабране теме. Наставник има улогу ментора – он прати и благо усмерава ученике док пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник подстиче ученике да темељно осмисле сваки од корака, дискусију у оквиру тимова и сараднички долазе до решења. Циљ наставника је да, током реализације пројектних задатака, креира образовно окружење које погодује развијању и неговању: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања постигнућа.

На крају пројеката, ученици треба да сумирају резултате и изведу закључке. Пожељно је да се главни закључци визуелно прикажу, у форми инфографика и презентују наставнику, осталим ученицима, али и ширем аудиторијуму (могу се поставити на интернет, приказати родитељима, ...). Најбоље би било да наставник унапред припреми туторијале за израду инфографика и подстакне ученике да их изуче код куће, а да у школи примене приказане технике.

У наставку су предлози пројектних задатака за тему анализе података која је заступљена у осмом разреду кроз све три области (*ИКТ, Дигитална писменост и Рачунарство*). Поред ове, наставник може ученицима понудити одређени број пројектних задатака на тему *Управљање дигиталним уређајима*. При дефинисању теме пројеката наставник може да се ослони на предлоге дате у наставку или да у складу са њима предложи нове теме.

Пројектни задатак на тему прикупљања и анализе података

У складу са основним концептом предмета у 8. разреду, овај пројекат би било пожељно урадити тако што би се прикупили подаци (на пример, помоћу онлајн упитника), једноставно обрадили у програмима за табеларна израчунавања, а затим детаљније анализирали из специјализованог програмског окружења и програмског језика. Примери тема за пројектне задатке су:

Сврха и начини на које се користи дигитална технологија у мојој школи. Ученици састављају листу релевантних питања, креирају онлајн упитник, прикупљају и обрађују податке које, затим приказују у форми инфографике.

Шта желимо – будућа занимања. Ученици бирају најмање три образовна профила средње школе коју би желели да упишу и за сваки је потребно да пронађу податак о минималном потребном броју бодова за упис прошле године (<http://www.упис.мпн.гов.рс/>). Податке агрегирају у дељеној табели са дозволом за унос измена. Дељена табела може да садржи: презиме и име ученика осмог разреда, одељење, шифру првог профила, минимум бодова за први профил, шифру другог профила, минимум бодова за други профил, шифру трећег профила и минимум бодова за трећи профил. Више ученика заједнички обрађује исту дељену табелу коришћењем одговарајућег софтвера „у облаку”. Наставник приказује поступак преузимања већ креиране табеле офлајн уз објашњење како се таква табела може прилагодити и допунити онлајн, обликовати уз употребу одговарајућих алата. На основу података из табеле, ученици креирају одговарајући инфографик.

Завршни испит: моја школа и школе из окружења. На интернету, ученици проналазе податке који се односе на постигнућа на завршном испиту – просечан број бодова са сва три теста, просечан број бодова на основу успеха; пореде постигнућа на завршном испиту са бодовима на основу успеха; утврђују праведност оцењивања у школама; пореде школе, приказују закључке у форми инфографика.

Анализа прошлогодишњих пројеката. Резултате прошлогодишњих пројеката ученици могу да обраде по месецима, а затим и да утврде чињенице попут просечног броја посетилаца, прегледа видео-туторијала...

Популарни филмови и музика. Ученици на интернету проналазе отворене податке о филмовима или музици, врше анализе тих података и изводе интересантне закључке (на пример, проналази најпопуларније глумце или редитеље који су највише експериментисали тиме што су снимали и веома популарне и веома непопуларне филмове).

Анализа саобраћајних несрећа. На основу отворених података о саобраћајним незгодама ученици доносе закључке о ризичном понашању у саобраћају.

Занимљиве статистике у НБА. На интернету, ученици проналазе податке о учинку појединих кошаркаша и покушавају да о њима прикупе интересантне статистике, на пример, да пронађе себичне играче који су имали највећи проценат утакмица са трипл-дабл учинком у којима је њихов тим изгубио, а затим добијене резултате приказују у форми инфографики.

Пожељно је да сви инфографици буду приказани на сајту школе, а неки од њих и коришћени у пракси: на родитељским састанцима, приликом представљања школе родитељима будућих првака и сл.

Пројектни задатак за тему Управљање дигиталним уређајима (програмирање уређаја)

У зависности од инфраструктуре школе (поседовања Андроид уређаја, ЛЕГО ЕВ3 робота, Мицро:бит или Ардуино уређаја) и претходног искуства ученика у овој области, један од пројектних задатака може бити посвећен управљању дигиталним уређајима.

Захваљујући употреби паметних телефона у свакодневном животу, телефоне можемо користити за контролу различитих уређаја и робота. На пример, робот може да зна где се налази и где у зависности од информација које је добио од ГПС сензора паметног телефона; такође, може остварити своје кретање кроз сензор оријентације телефона; Штавише, уз помоћ телефона, тачније екрана осетљивог на додир, корисник може лако да прикупи различите информације о понашању робота или физичким и дигиталним уређајима; Коначно, робот може искористити камеру на телефону као „очи” за кретање и детектовање предмета у простору. Све ове функције могу се имплементирати са Андроид уређајима и ЛЕГО ЕВ3 роботима, Мицро:бит или Ардуино. Користећи графичко окружење Апп Инвентора могуће је да ученици на основу претходних знања из програмирања креирају апликацију за паметни телефон. Кроз овај модул се ученици подучавају о креирању апликација за покретање уређаја/робота повезујући своја знања са знањима која стичу из предмета Техника и технологија. Такође, кроз овај модул ученици се упознају са основама Интернет ствари (ИоТ) тако што ће ученици креирати апликације које се могу повезати са физичким и дигиталним уређајима свуда око нас.

Ученици могу да направе апликације које контролишу светла, дугмад, зујалице, моторе, роботе, електричне уређаје и све већи спектар дигиталних уређаја. Могу се користити сензори за снимање података, и то температуре, звука, интензитета светлости, боје, влаге, покрета, додира, број откуцаја срца и још много тога. За креирање ИоТ апликација потребни су уређаји као што су Ардуино или Мицро:бит који се могу повезати с различитим уређајима (моторима, сензорима) са којима може да се комуницира преко паметног телефона.

Пре преласка на израду мобилних апликација дискутовати са ученицима о мобилним апликацијама које користе свакодневно.

Представити изабрани програм за израду мобилних апликација и његову примену у најразличитијим областима (образовање, банкарство, туризам, култура, забава,...).

Укратко описати улогу основних елемената радног окружења одабраног програма за израду мобилне апликације (менија, палета са алаткама, едитора, картица, статусне линије...). Увести појмове: компоненте, догађаји, понашање апликације (шта ће се десити са апликацијом ако корисник кликне на дугме...). Приликом рада са компонентама разумети разлику између видљивих и невидљивих компоненти. Својства компоненте су попут ћелија у програмима за прорачуне: могу се мењати и дефинисати им почетно стање да ли су видљиве или не. Описати улогу основних компоненти (Усер Интерфејс компоненте, Лауоут компоненте, Медиа компоненте, Дрaвинг и Анимацион компоненте, Мап компоненте, Сенсор компоненте, Социал компоненте, Сторaге компоненте, Цоннеktivитy компоненте, ЛЕГО® МИНДСТОРМС® компоненте, Ехпериментал компоненте) и њихових својстава (особина). Свака компонента може имати методе, догађаје и својства. Упознавање са основним концептом рада мобилних апликација. Упознати се са начинима повезивања физичких и дигиталних уређаја. Већина модерних апликација не изводи гомилу инструкција у унапред одређеном редоследу; уместо тога, оне реагује на догађаје – најчешће догађаје које покреће крајњи корисник апликације. На пример, ако корисник притисне дугме, апликација одговара обављањем неке операције (нпр. слање текстуалне поруке,...). За телефоне и уређаје са екраном осетљивим на додир, поступак превлачења прстију преко екрана је још један догађај. Апликација може да одговори на тај догађај (превлачења прста преко екрана) тако што ће повући линију од тачке у којој је прст прво дотакао екран до тачке где прст више није у контакту са екраном. Упознавање са основним типовима догађаја: кориснички догађај (Иницијализацион евентс), догађај повезан са временом (Тимер евент) и догађај анимације (Анимацион евентс) и екстерни догађај (Ехтернал евентс). Подсетити ученике о разгранатим структурама које „раде” по принципу „постављања питања” апликацији. То значи да је потребно питати податке које је апликација сачувала и на основу одговора одредити правац (грану) извршавања, односно манипулисања подацима. Такве апликације имају условне гране, потребно је обновити гранање кроз блокове иф и иф-елсе са којима су се ученици раније сретали код блоковског програмирања. На пример, ако је играч освојио више од 90 поена онда је играч победио. Поред постављања питања и гранања на основу одговора, одговор на догађај може бити и понављање одређене операције више пута. Кроз блокове фор еацх, вхиле... до представљени су циклуси. Будући да управљач догађаја извршава одређене блокове, често је потребно да се прате одређене информације. Информације се чувају у променљивим, које се дефинишу у уређивачу блокова. Променљиве се тумаче као својства компоненте, али нису повезане ни са једном посебном компонентом. У апликацији за игру, на пример, можете дефинисати променљиву резултат, а након неког догађаја (клика на дугме,...) ће доћи до промене њене вредност. Подсетити ученике да променљиве привремено чувају податке док се апликација извршава; када се апликација „затвори”, подаци се губе и више нису доступни. Објаснити ученицима да је понекад потребно да апликација памти податке не само док се извршава, већ и када је затворена, а затим и када је поново покренута. На пример, ако желите да апликација прати најбољи скор игре, потребно је сачувати ове податке тако да буду доступни следећи пут када неко игру игра. Подаци који се чувају чак и након затварања апликације називају се трајни подаци и чувају се у некој врсти базе података. Објаснити разлику између уграђених и дефинисаних функција (процедура). Нпр. ученици креирају процедуру за израчунавање удаљености између две тачке коришћењем ГПС. Поновна употреба блокова (процедура) не мора нужно бити ограничена на само једну апликацију. Постоје многе процедуре, које се могу користити у скоро свакој апликацији. У пракси, организације и програмске заједнице стварају библиотеке процедура које су у њиховом интересу.

Приликом рада у радном окружењу упознати се са опцијама за тестирање апликације као и опцијама за генерисање QR кода за преузимање апликације на Андроид уређај, или се креира фајл са екстензијом .apk који чувамо на рачунару.

Корелација са другим предметима

Математика, енглески језик, физика. Битно је напоменути да постоји корелација са свим наставним предметима коју је најлакше остварити при изради пројеката. Са којим предметима ће бити остварена корелација преваходно зависи од теме и свеобухватности пројекта.

Битно је напоменути да постоји корелација са свим наставним предметима коју је најлакше остварити при изради пројеката.

Литература

Информатика и рачунарство, уџбеник за 8. разред основне школе, Клет, Светлана Мандић, 2020.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Шта пратимо?

1) **Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа** у току савладавања програма предмета (процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама тестова; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака) и

2) **ангажовање ученика у настави** (процењују се: одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање, активно учествовање у настави, сарадњу са другима)

Критеријуми оцењивања

1) **према степену остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа:**

- ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5);
- ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар (4);
- ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3);

- ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и, добија оцену довољан (2);

2) према степену ангажовања ученика у настави:

- веома висок степен ангажовања ученика (5)
- висок степен ангажовања ученика (4)
- уз ангажовање ученика (3)
- ангажовање ученика (2)

Поступак оцењивања

- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника
 - Усмено одговарање, свеска евиденције наставника
 - Редовност онлајн домаћег, свеска евиденције
 - Писане онлајн провере, свеска евиденције
 - Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције
 - Рад у пару
 - Сналажење у апликацијама програмима
 - Вођење евиденције од стране наставника о: броју јављања на часовима броју успешности у групном раду, раду у пару, учешћу на такмичењима, несебичном пружању помоћи другим ученицима...

Инструменти оцењивања

- Број јављања:
 - За јављање +
 - За јављање више пута ++
 - За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5
 - Ко не зна одговор –
 - Свеобухватност одговора
 - Сналажење у одговарајућим и намеским програмима и апликацијама
 - Хоризонтално и вертикално повезивање градива
 - За три неуражена онлајн домаћа задатка -1 у свеску
- Бодовање:
 - 35-49%-2
 - 50-74%-3
 - 75-89%-4
 - 90-100%-5
- Прва три пара која ураде добијају +5
- Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Разред: Осми
Годишњи фонд: 68

Недељни фонд: 2

Циљ

Циљ учења Технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.

Исходи

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- процени значај електротехнике, рачунарства и мехатронике у животном и радном окружењу;
 - анализира опасности од неправилног коришћења електричних апарата и уређаја и познаје поступке пружања прве помоћи;
 - образложи важност енергетске ефикасности електричних уређаја у домаћинству;
 - повеже професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике са сопственим интересовањима;
 - упореди карактеристике електричних и хибридни саобраћајних средстава са конвенционалним;
 - разуме значај електричних и електронских уређаја у саобраћајним средствима;
 - користи доступне телекомуникационе уређаје и сервисе;
 - класификује компоненте ИКТ уређаја према намени;
 - процени значај управљања процесима и уређајима помоћу ИКТ;
 - црта електричне шеме правилно користећи симболе;
 - користи софтвере за симулацију рада електричних кола;
 - састави електромеханички модел и управља њиме помоћу интерфејса;
 - објасни систем производње, трансформације и преноса електричне енергије;
 - анализира значај коришћења обновљивих извора електричне енергије;
 - разликује елементе кућне електричне инсталације;
 - повеже електрично и/или електронско коло према задатој шеми;
 - користи мултиметар;
 - анализира карактеристике електричних машина и повезује их са њиховом употребом;
 - класификује електронске компоненте на основу намене;
 - аргументује значај рециклаже електронских компоненти;
 - самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат;
 - креира документацију, развије и представи бизнис план производа;
 - састави производ према осмишљеном решењу;
 - састави и управља једноставним школским роботом или мехатроничким моделом;
 - представи решење готовог производа/модела;
- процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта.

Садржај програма

ОБЛАСТ/ТЕМА

16. ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	6 часова
17. САОБРАЋАЈ	6 часова
18. ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	18 часова
19. РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	20 часова

7. ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ

Увод у електротехнику, рачунарство и мехатронику.

Електрична инсталација-опасност и мере заштите.

Примена електричних апарата и уређаја у домаћинству, штедња енергије и енергетска ефикасност.

Професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике.

8. САОБРАЋАЈ

Саобраћајна средства на електропогон – врсте и карактеристике. Хибридна возила.

Електрични и електронски уређаји у саобраћајним средствима.

Основи телекомуникација.

9. ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ

Основне компоненте ИКТ уређаја.

Управљање процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ.

Основни симболи у електротехници.

Рачунарски софтвери за симулацију рада електричних кола.

Израда и управљање електромеханичким моделом.

10. РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА

Електроенергетски систем.

Производња, трансформација и пренос електричне енергије.

Обновљиви извори електричне енергије.

Електроинсталациони материјал и прибор.

Кућне електричне инсталације.

Састављање електричних кола

Коришћење фазног испитивача и мерење електричних величина мултиметром.

Електричне машине.

Електротехнички апарати и уређаји у домаћинству.

Основни електронике.

Рециклажа електронских компоненти.

11. КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ

Моделовање електричних машина и уређаја.

Огледи са електропанелима.

Коришћење интерфејса за управљање помоћу рачунара.

Израда једноставног школског робота сопствене конструкције или из конструкторског комплета.

Рад на пројекту:

- израда производа/модела;
- управљање моделом;
- представљање производа/модела.

Упутство за дидактичко-методичко оставаривање програма

Ученици у осмом разреду долазе са извесним знањем из области технике и технологије која су стекли у предходним разредима, као и са одређеним животним искуствима у коришћењу различитих уређаја.

Животно и радно окружење

У области *Животно и радно окружење* обрађују се садржаји првенствено везани за електротехнику, рачунарство и мехатронику. Уз помоћ различитих медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати развој ових грана технике као и њихову међусобну повезаност. Путем примера навести ученике да анализирају утицај развоја наведених области на савремен начин живота. Указати на доприносе српских научника у развоју електротехнике и телекомуникација. Правилну употребу електричних апарата и уређаја у домаћинству треба представити ученицима што је могуће више на практичним примерима користећи доступна наставна средства и мултимедије, са посебним акцентом на уштеду енергије. Објаснити разредне енергетске ефикасности електричних уређаја на основу којих ученик може извршити поређење електричних уређаја према ефикасности. Навести значај примене енергетски ефикасних уређаја са аспекта екологије и економије. Посебно анализирати могуће опасности које се могу десити приликом коришћења електричних апарата и уређаја и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за њихово коришћење. Навести поступке деловања приликом струјног удара. За избор наставка школовања и будућег занимања потребно је навести ученицима значај занимања из области електротехнике са примерима из свог животног окружења.

Саобраћај

Преглед карактеристика класичних саобраћајних средстава треба заокружити електронским подсистемима, као и конструкцијама и функцијама средстава на електрични погон и хибридних возила. Препоручује се да ученици самостално, путем доступних извора знања, истраже предности и недостатке возила на електрични и хибридни погон и упореде их са конвенционалним возилима. У ову сврху могуће је користити различите наставне методе (методу пројектне наставе, проблемску, истраживачки рад).

Путем мултимедија приказати електрични и електронски систем код саобраћајних средстава (путничка возила, мопеди). Елементе система (уређаје за производњу и акумулацију електричне енергије, електропокретач, уређај за паљење радне смеше, уређаје за сигнализацију) повезати са претходним знањем ученика о погонским машинама (моторима). Посебно обратити пажњу на намену електронских уређаја (електронско убризгавање, сензори за кретање..) Осврнути се и на потребу исправности ових уређаја за безбедно учествовање у саобраћају.

Преношење података на даљину чини посебан сегмент саобраћаја. Потребно је ученицима приближити телекомуникациону технологију и указати на убрзани развој телекомуникационих система и њихов утицај на живот. У овом сегменту обрадити пренос информација путем аудиовизуелних средстава (радио и телевизија), мобилне телефоније, GPS система, рачунарских и бежичних мрежа. Према могућностима и

опреми, у овом делу искористити доступне уређаје (мобилне телефоне, таблете, рачунаре) и практично остварити међусобну комуникацију путем њих, користећи интернет сервисе (електронску пошту, видео конференције, кратке поруке) или мобилне апликације (Viber, WhatsApp).

Техничка и дигитална писменост

Упознати ученике са основним симболима и ознакама које се користе у електричним шемама и оспособити их за њихово цртање. Приликом реализације ове активности користити једноставне шеме. Демонстрирати рад са софтвером за симулацију рада електричних кола примереним узрасту и предзнањима ученика. Креирати вежбу у оквиру које ученици цртају електричну шему и користе рачунарску симулацију за приказ њеног функционисања. Уколико материјално-техничке могућности дозвољавају, ученици потом састављају електричну шему на радном столу и демонстрирају њен рад. Можете користити аналогне и дигиталне компоненте.

Осмислити вежбе у којима ће ученици саставити и управљати електромеханичким моделима користећи ИКТ и интерфејс. Сложеност модела прилагодити условима и опреми са којом школа располаже. Комбиновати знања и вештине из програмирања која ученици поседују са појашњењем функција и начина рада појединих елемената модела. Уколико ученици раде са различитим моделима предвидети време за представљање појединачних решења у одељењу.

У најкраћим цртама упознати ученике са могућностима управљања процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ-а (Internet of Things – интернет ствари).

Оспособити ученике да правилно читају и тумаче карактеристике компоненти ИКТ уређаја. Демонстрирати њихов изглед и рад у складу са условима у школи

Осмислити активности у којима ученици самостално или групно учествују са циљем истраживања карактеристика нпр. рачунарских компоненти потребних за реализацију одређеног захтева/посла (играње одређене игре, рад са одређеним софтвером и сл.). У оквиру ове активности предвидети коришћење интернета и креирање/обликовање спецификације опреме од стране ученика поштујући основе пословне комуникације и е-кореспонденције.

Ресурси и производња

На почетку изучавања ове области упознати ученике, на информативном нивоу, са електроенергетским системом наше земље. Шта га чини, које су потребе за електричном енергијом, а који потенцијали за производњу којима располажемо.

Производњу, трансформацију и пренос електричне енергије објаснити уз помоћ мултимедије. У најкраћим цртама објаснити хидроелектране, термоелектране и нуклеарне електране, значај трансформисања електричне енергије у трансформаторским станицама, као и пренос електричне енергије далеководима и нисконапонском електричном мрежом, од произвођача до потрошача.

Садржаје у овој области, који су директно везани за живот и дело нашег научника Николе Тесле, увек посебно истаћи и нагласити.

Када је у питању производња електричне енергије, део садржаја посветити обновљивим изворима електричне енергије. Ту се пре свега мисли на: соларне електране, ветроелектране (аероелектране), геотермалне електране, електране на биомасу, мини хидроелектране и постројења за сагоревање комуналног отпада. Ове садржаје реализовати уз помоћ одговарајуће мултимедије. Са ученицима анализирати значај и предности производње и коришћења обновљивих извора електричне енергија са аспекта заштите животне средине.

Уз помоћ узорака електроинсталационог материјала, као очигледног наставног средства, или цртежа и мултимедије, објаснити ученицима својства и примену електроинсталационог материјала (проводници, изолатори, инсталационе цеви и кутије, сијалична грла и сијалице, прекидачи, утичнице, утикачи, осигурачи, електрично бројило, уклопни сат).

Уз помоћ одговарајућих шема и узорака склопљених струјних кола, објаснити ученицима, основна струјна кола кућне електричне инсталације (струјно коло прикључнице са уземљењем, сијалице са једнополним, серијским и наизменичним прекидачем). Тражити од ученика да у свесци нацртају шеме поменутих струјних кола.

Објаснити ученицима упрошћену шему и главне карактеристике трофазне електричне инсталације. При објашњавању користити електричну шему трофазне струје приказану на основи једног мањег стана.

Упознавање електроинсталационог материјала и прибора најефикасније се може остварити применом у различитим конструкцијама струјних кола. На основу стечених теоријских знања ученици, уз помоћ наставника, практично састављају струјна кола кућне електричне инсталације (струјно коло сијалице са једнополним, серијским и наизменичним прекидачем...). Спајање елемената струјних кола вршити уз помоћ пинова на монтажним испитним плочама или лемљењем. Уколико се определите за лемљење, ученицима демонстрирати правилну и безбедну употребу електричне лемилнице. Водити рачуна да се симулација струјних кола ради само са напонима до 24 V.

Искористити практичан рад ученика за демонстрацију рада универзалним мерним инструментом (мултиметром). При практичном раду ученици треба да користе мултиметар за мерење електричних величина.

У овом делу области може се са ученицима урадити симулација струјних кола уз помоћ бесплатних рачунарских програма намењених за ту сврху.

У најкраћим цртама упознати ученике са електричним машинама једносмерне и наизменичне струје, врстама и главним деловима. Излагање поткрепити моделима електромотора.

Упознавање ученика са електротехничким апаратима и уређајима у домаћинству урадити уз помоћ мултимедије, слика или модела (пресека појединих кућних апарата и уређаја). Објаснити главне делове, принцип рада и начин одржавања најкоришћенијих електротермичких (решо, штедњак, пегла, грејалице, бојлер ...), електромеханички (усисивач, миксер, соковник, фрижидер, замрзивач, клима уређај ...) и комбинованих апарата и уређаја (фен за косу, ТА пећ, машина за прање веша, машина за прање судова ...). Овај део наставне области се може искористити за израду мултимедијалне презентације, тако што ће сваки ученик на истој приказати и презентовати по један уређај у домаћинству.

У оквиру електронике, кроз примере практичне примене, упознати ученике са основама на којима се заснива рад дигиталне технологије. Уз практични приказ, упознати ученике са основним електронским елементима (отпорници, кондензатори, завојнице, диоде, транзистори, интегрисана кола ...). Најавити коришћење електронских елемената у оквиру практичног рада у следећој области Конструкторско моделовање.

На крају ове области упознати ученике са могућношћу и значајем рециклаже електронских компоненти са еколошког и економског аспекта.

Ову област реализовати у тесној корелацији са наставним садржајима физике, посебно са аспекта закона електротехнике на којима су засновани разни уређаји на електротермичком, електромеханичком дејству електричне струје.

Конструкторско моделовање

Ова област је сложенија јер се у њој по вертикали повезују садржаји како претходних разреда тако и осмог разреда. У овом делу програма ученици кроз практичан рад примењују претходно стечена знања и вештине кроз моделовање електричних машина и уређаја. То је неопходно пошто се та знања и вештине појављују и у реализацији делова пројекта.

У овом разреду треба заокружити целину о обновљивим изворима енергије. С обзиром да је у претходним разредима било речи о механичким и топлотним претварачима енергије у осмом разреду тежиште је на електричној енергији. Моделе који користе обновљиве изворе енергије ученици могу моделовати на различите начине. Један од начина је извођење огледа са електропанелима. У ту сврху довољно је радити на мањој плочи електропанела и помоћу мултиметара (унимера) мерити промене у зависности од количине светла. У оквиру пројекта могуће је израдити модел ветрогенератора.

Са интрфејсом ученици су се упознали на нивоу „црне кутије“ (black box). Практично приказати како функционише интерфејс да би, у каснијој фази, могли применити стечена знања на неком пројекту. Ученике треба упознати са основним деловима интрфејса: напајање, улази и излази. На исти начин упознати основне делове робота и саставити једноставан школски робот.

С обзиром да је програм модуларног типа оставља се могућност да ученици изразе своје личне афинитете, способности, интересовања како би се определили за неке од понуђених могућности: израда модела електричних машина и уређаја, аутоматских система, робота, електронских склопова и модела који користе обновљиве изворе енергије. Садржаје треба реализовати кроз ученичке пројекте, од графичког представљања замисли, преко планирања, извршавања радних операција, маркетинга до процене и вредновања. Наставити са алгоритамским приступом у конструкторском моделовању посебно у приступу развоја техничког стваралаштва – од идеје до реализације. Потребно је да ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације производа/модела користећи ИКТ, израђују производ/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. У пројект се може укључити и више ученика (тимски рад) уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче.

Када је пројекат реализован, ученици представљају резултате до којих су дошли. При томе треба омогућити да се самопроценом сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума развије размена ставова и мишљења. Да би унапредили процес рада на пројекту, треба подстицати употребу електронске кореспонденције. Исто тако треба реализовати активности које се односе на одређивање оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела приликом представљања производа/модела.

Корелација са другим предметима

Информатика и рачунарство

Математика

Физика

Биологија

Ликовна култура

Географија

Уџбеник

Техника и технологија за 8. разред основне школе,

Издавачка кућа „ Klett „, д.о.о 2020. Београд

Литература

- Правилник о наставном плану и програму за осми разред основног образовања и васпитања - Просветни гласник, 2019.
- Ивић И., Пешикан А., Антић С.: Активно учење, Београд, Министарство просвете и спорта РС, 2001
- Слободан Попов, Данило Гачић: Техничко образовање за осми разред основне школе, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства, 2007.
- Ненад Стаменић, Алекса Вучићевић Техничко и информатичко образовање за осми разред основне школе, Клетт 2017. ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ за 8. разред основне школе,
Завод за уџбенике-Београд 2009. , аутори Вјекослав Сајферт, Иван Тасић и Марина Петровић
- Шири литература (приручници , часописи и листови за децу, енциклопедије...)
 - Интернет

Активности ученика

- Активно праћење наставног садржаја
- Оспособљавање за приказ своје идеје скицом и техничким цртежом, шемом
- Читање техничких електротехничких и електронских шема ;
- Израда истих и целокупне техничке документације за пројекат;
- Израда модела;
- Коришћење рачунара и рад на рачунару по оперативном плану;
- Развијање осећаја за активан рад зависно од облика извођења наставе
- Стицање знања о техничким, машинским материјалима и технологијама
- Упозна и практично зна да користи мерне инструменте за мерење и контролу електричних физичких величина;
- Да опажа и креативно даје решења конструкције, елемената за пренос снаге и кретања, механизма, примену код роботике, електротехнике и електронике;
- Употреба конструкторских елемената из комплета и на основу упутства (шема) практична израда модела
- Да правилно користи алат и примењује мере заштите на раду и мере очувања животне средине;

Активности наставника

- увођење ученика у свет технике и савремене технологије на занимљив и атрактиван начин, чиме се подстиче њихово интересовање за техничко стваралаштво
- омогућавање ученицима да исказују властите креативне способности, да траже и налазе сопствена техничка решења и да се доказују у раду

- обезбеђење ученицима да на најefikasнији начин стичу трајна и применљива научно
- технолошка знања и да се навикавају на правилну примену техничких средстава и техно-лошких поступака
- не инсистирање на учењу и запамћивању података, мање значајних чињеница и сличних теоријских садржаја
- ради што успешније корелације одговарајућих наставних садржаја, усклађивања терминологије, научног осмишљавања садржаја и рационалног стицања знања, умења и навика стална сарадња са наставницима физике, математике, хемије, биологије и ликовне културе и др.
- приликом конкретизације појединих садржаја програма, нарочито упознавања нових и савремених технологија, усклађивање са специфичностима средине и усклађивање са њеним потребама.
- наставни садржаје реализује као модуле активности, реализацијом пројекта кога израђује сваки ученик према личном опредељењу и избору. Пројекат треба да садржи идеју (намену, изглед), материјал (избор), скицу, технички цртеж, план редоследа и поступака обраде и потребног алата и прибора.
- организује и омогућује реализацију пројекта где се могу укључити и више ученика уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче..
- планира посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, ученицима треба приказује наставне филмове односно видео секвенце, као и мултимедијалне програме у којима је заступљена ова проблематика.
- ученицима не задаје домаће задатке, већ све садржаје програма - знање, умења и вештине омогућава да усвоје на часовима редовне наставе и коришћењем одобреног уџбеника и дидактичког материјала.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Опис постигнућа садржи информацију о томе која знања, умења и навике је ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа. Тај опис треба да буде јасан, прецизан и концизан. У зависности од тренутка када се оцена даје, постигнуће може обухватати све програмске теме и очекиване исходе учења или само неке од њих

У опису ангажовања ученика налазе се кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама и задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником. Осим тога, опис ангажовања указује на контекст у коме ученик показује највише домете у учењу, на активности при којима је видљиво његово задовољство или незадовољство.

Препорука за даље напредовање садржи прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у првим наредним корацима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног, или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа. Ради се о прецизно и за ученика јасно формулисаним саветима за краткорочно или дуготрајније поступање у даљем учењу

ТЕХНИЧКО – САОБРАЋАЈНА СЕКЦИЈА

Недељни фонд: 1 (мешовита група)

Циљ

Циљ учења Техничко – саобраћајне секције је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно.

Исходи

- самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат;
 - креира документацију, развије и представи бизнис план производа;
 - састави производ према осмишљеном решењу;
 - састави и управља једноставним школским роботом или мехатроничким моделом;
 - представи решење готовог производа/модела;
- процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта
- упореди карактеристике електричних и хибридних саобраћајних средстава са конвенционалним;
 - разуме значај електричних и електронских уређаја у саобраћајним средствима;
 - користи доступне телекомуникационе уређаје и сервисе;
 - класификује компоненте ИКТ уређаја према намени;

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Годишњи фонд часова: 34

Недељни фонд: 1

Циљ наставе и учења Ликовне културе је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.

Задаци

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе ликовне културе сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе предмета ликовна култура буду у пуној мери реализовани.
- развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената;
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развијање способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање смисла за естетске ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу;

- развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;
- подстицање интересовања стварање и неговање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја визуелних уметности;
- развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности.

Исходи – по завршеној теми ученици ће бити у стању да:

- бира одговарајући прибор, материјал, технику, уређај и апликативни програм за изражавање идеја, имагинације, емоција, ставова и порука;
- користи разноврсне податке и информације као подстицај за стваралачки рад;
- примењује знања о елементима и принципима компоновања у стваралачком раду и свакодневном животу;
- реализује једноставне ликовне пројекте, самостално и у сарадњи са другима;
- дискутује аргументовано о својим и радовима других уважавајући различита мишљења;
- прави презентације усклађујући слику и текст и приказујући кључне податке и визуелне информације;
- тумачи садржаје одабраних уметничких дела и одабрану визуелну метафорику;
- разговара о значају културне баштине за лични развој, развој туризма и очување културног идентитета земље.

Садржај програма

КОМПОЗИЦИЈА (23)

Примена принципа компоновања.
Простор и пропорције (ергономија, перспектива).

НАСЛЕЂЕ (6)

Културна баштина (значај, заштита и промоција наслеђа).
Најзначајнија уметничка остварења и уметници, локалитети и споменици на територији Србије и у свету.

КОМУНИКАЦИЈА (5)

Декодирање слике (теме, мотиви, поруке, метафора, алегорија, пиктограми...)
Пројекти (цртеж, слика, скулптура, дигитална фотографија, филм, анимација, игрице, стрип, графити, мурали, инсталације, шминка и боди арт, одевне комбинације и детаљи...).

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

КОМПОЗИЦИЈА

Пожељно је да на почетку године наставник укаже на то где се знања о елементима и принципима компоновања примењују. Ова знања су неопходна ученицима који уписују уметничке школе и одређене профиле у стручним школама (техничар за обликовање графичких производа, фотограф, типограф, архитектонски техничар, техничар за пејзажну архитектуру, техничар за обликовање намештаја и ентеријера, цвећар, златар, електротехничар мултимедија, дизајнер одеће, дизајнер текстила, дизајнер производа од коже, техничар–моделар коже, декоратер зидних површина, аранжер у трговини, посластичар, мушки фризер, женски фризер, сценски маскер и власуљар...). Сви ученици могу да примене принципе компоновања приликом креирања презентација, фотографија, видео записа..., реализовања ликовних пројеката, уређења животног и радног простора, смишљања одевне комбинације...

На очигледним примерима из свакодневног живота и уметности потребно је објаснити принципе: ритам, контраст, доминанту, градацију, равнотежу, јединство и хармонију. Начин остваривања бира наставник. Могуће је кратко објаснити све принципе на једном часу (уз презентацију), па у току године постепено, кроз разговор и разноврсне проблемске задатке, омогућити услове да ученици развијају знања у складу са својим потребама, интересовањима и способностима. Могуће је и разматрати у току године један по један принцип (почев од оних који су ученицима непознати), па на крају школске године сумирати научено.

Заинтересованим и напредним ученицима се може указати на то да, осим наведених, постоје и други принципи. На пример, у фотографији је важан принцип трећина (rule of thirds), у графичком дизајну принцип беле позадине (white space)... Ученицима који желе да науче више потребно је дати смернице за истраживање на интернету (адресе или кључне речи) и договорити са сваким учеником пројектни задатак који ће радити самостално, код куће.

Када је реч о простору и пропорцијама, најважније је прво указати на значај ергономије за здравље ученика. Пример је дизајн радног стола и столице, који треба да омогући правилно држање тела приликом учења и рада на рачунару. Затим се може разговарати о дизајну ентеријера и индустријском дизајну (на пример, о дизајну аутомобила), о архитектури, скулптури у пленеру, приказивању простора на дводимензионалној подлози и перспективи... Заинтересованим ученицима се може указати на златни пресек.

Да би се обезбедила мотивација и развијала компетенција за учење, неопходно је објаснити зашто и како се уче одабрани садржаји. На пример, ако наставник тражи од ученика да нацртају простор и објекте у перспективи, потребно је да укаже на то да ученици на тај начин развијају визуелно опажање и памћење, што им је неопходно у бројним животним ситуацијама (за процењивање ситуација, доношење одлука, решавање проблема...). Аналитичко посматрање природе, окружења и уметничких дела није довољно, визуелно опажање и памћење се неће довољно развијати без практичног рада (ликовни задаци су уједно и начин да ученик провери у којој мери је развио визуелно опажање и памћење). Може се разговарати и о томе како данас доживљавамо приказивање тродимензионалног простора на дводимензионалној подлози. Обрнута, вертикална и семантичка перспектива могу деловати незанимљиво или збунити савременог посматрача. С друге стране, полиперспектива може бити занимљива савременом посматрачу иако, такође, не приказује објекте онако како их видимо у стварности. Као пример приказивања простора наставник може да покаже и 3Д мурале (оптичке илузије), који могу у потпуности да промене амбијент мањих и слабо осветљених просторија или да значајно измене изглед старих фасада (примери се могу

наћи на адреси: <https://artofjohnpugh.com>). Када је реч о пропорцијама главе и тела, може се указати на примену знања приликом шминкања и смишљања одевне комбинације, на различите облике лица и пропорције, на то како се бојом, линијама и валером неки делови лица могу визуелно смањити или истаћи. Боје и кројеви одеће могу утицати на то да неки делови тела визуелно делују шире или уже, краће или дуже... Такође, простор (димензије, дизајн ентеријера и осветљење) утиче на општи утисак. Може се разговарати и о опажању боја у зависности од врсте осветљења (бела светлост у распону од 2700 до 6500 Келвина), јер за ученике није важно да приликом бирања сијалица за стан, собу, радни простор... мисле само о потрошњи енергије и јачини светла, већ и о боји светла, а која утиче на расположење, учење, доношење одлука... Као пример може послужити боја светла која се користи у маркетима да би храна деловала свеже. Затим, ако је ученик изложио на зиду свој ликовни рад, постер или репродукцију уметничког дела, та слика ће другачије изгледати у зависности од избора сијалице (као и сви други објекти у просторији)...

Ученици се додатно могу мотивисати задацима који су њима занимљиви, а развијају стваралачко мишљење: трансформација облика (у апликативном програму: morphing), превођење информација из једне форме у другу (на пример, превођење музичке композиције у ликовну), повезивање реалних облика и нереалних односа, креирање илузија... Да би се утврдило које активности мотивишу ученике неопходно је континуирано испитивање праксе, јер оно што мотивише једну генерацију/одељење/ученика не мотивише нужно све ученике.

НАСЛЕЂЕ

Циљ учења ове теме је развијање позитивног става према светској и националној културној баштини. Као полазна основа треба да послужи неки феномен, актуелна тема или догађај. На пример, катедралу Нотр Дам у Паризу је у великој мери оштетио пожар у априлу 2019. године. Ова несрећа није потресла само француски народ већ и велики број људи широм света, што је повод за разматрање више важних тема. Једна од значајних тема је промоција наслеђа. Катедрала Нотр Дам је у својој дугој историји више пута била потпуно запуштена (нарочито у 16. веку). Током Француске револуције је демолирана, јер је народ није доживљавао као вредно наслеђе, већ као симбол богатства и моћи високог свештенства. Захваљујући роману Богородичина црква у Паризу (код нас: Звонар Богородичне цркве) Виктора Игоа, који је постао популаран одмах по објављивању, катедрала је обновљена. Пишчева намера је била да скрене пажњу француској јавности на значај националног наслеђа, међутим, роман је доживео светску славу, као и катедрала. По роману су нацртане бројне илустрације и стрипови, снимљени филмови, серије и анимиран филмови, креиране позоришне представе, мјузикли... У игрици Assassin's Creed Unity из 2014. године катедрала је верно приказана до детаља. Унеско је уврстио катедралу на листу светске културне баштине и она је и званично призната као наслеђе значајно за човечанство. Ученици треба да знају да је веома тешко прикупити новац за заштиту и обнову наслеђа. Катедрала је и у 21. веку пропадала упркос својој слави и годишњој посети од преко 13 милиона људи из целог света. Највише новца за обнову је уложено онда када је велики број људи осетио снажну емотивну повезаност са катедралом (непосредно по објављивању Игоовог романа и непосредно после пожара)... Ученици могу да истраже који споменици културе у нашој земљи се налазе на листи светске културне баштине, а који не (иако су изузетно значајни), као и да заједно

размотре шта за њих значе споменици културе у нашој земљи, како би као појединци и као заједница могли да допринесу промоцији наслеђа. На пример, изузетно значајан праисторијски локалитет Винча (Бело брдо) је озбиљно угрожен подземним водама, али није добио међународну помоћ за заштиту, нити је прикупљено довољно средстава да се до краја истражи и уреди за посетиоце.

Катедрала Нотр Дам може да буде основ за разматрање још једне важне теме, начина на који се наслеђе штити и обнавља. Иако се у јавности говори о рестаурацији катедрале, она је током векова само делимично рестаурирана, а делимично је обнављана тако што су јој додавани модерни елементи, па је Виктор Иго катедралу описао као химеру. После пожара, француска влада је расписала конкурс за идејно решење катедрале, што је подстакло још бурних реакција јавности. Јавност је подељена на оне који желе да се верно реконструише последњи изглед катедрале и на оне који сматрају да је боље катедрали дати савременији изглед (јер је катедрала на тај начин била и грађена и обнављана током векова). Као супротност катедрали може се навести пример обновљене средњовековне тврђаве Голубац или манастирског комплекса Манасија, којима нису додавани модерни архитектонски украси. Ученици могу да дискутују о томе да ли би се вредност културног споменика умањила уколико би се приликом обнове изменио његов првобитни изглед, као и о јединству стила, могу да ураде идејна решења за уређење простора око неког значајног споменика или места културе у нашој земљи... Такође, потребно је поменути 3Д скенирање и штампање, технологију која у великој мери може да помогне приликом истраживања и обнове културног наслеђа.

Када се планира учење о уметницима и њиховим делима, важно је смислено одредити циљ учења одабраног садржаја. На пример, није смислено да ученици уче о импресионизму зато да би упамтили податке (када је правац настао, шта је био повод за настанак правца, ко су представници, која су њихова најзначајнија дела), јер ти подаци за ученике немају значаја, неприменљиви су и ученици их брзо заборављају. Уместо тога, може се говорити о томе шта је креативност, а шта иновативност, колико је за ученике значајно да развијају стваралачко мишљење (које им је неопходно у бројним животним ситуацијама), као и о томе да иновативне идеје и остварења понекад неће одмах бити прихваћени. Као пример се може навести прича о непријатељској реакцији критичара, неких колега и публике када су први пут видели радове импресиониста и о увредама упућених уметницима. Ученицима се могу показати најпознатија дела импресиониста и поставити питање да ли та дела у њима изазивају презир, бес, мржњу... и зашто (да или не), као и шта мисле, зашто је јавност у 19. веку тако негативно реаговала на иновације. Ученици могу да упореде једно дело уметника који је био цењен у то време (на пример, Енгр) и дела импресиониста, да покушају сами да открију шта је тачно скандализовало публику. Затим се може нешто рећи о Салону, о томе како је отварање изложбе био значајан друштвени догађај који је окупљао виђене људе и обичне грађане, о стандардима које је поставила државна Школа лепих уметности (École des Beaux-Arts) и очекивањима публике тог времена. Може се разговарати и о томе на који начин ученици прихватају оштру критику или увреде, а на који начин су реаговали уметници који су касније постали славни, као и како би могли пристојно да кажу да им се неко дело не свиђа. Такође, може се разговарати и о томе зашто и данас неки људи мрзе, на пример, Реноара и објављују на интернету чланке против његових дела... На исти начин се може приступити и свим другим садржајима које наставник одабере. На пример, ако је фокус на томе како ученици могу да пронађу подстицај за стварање, као пример се могу показати дела настала под утицајем афричке уметности... Потребно је разговарати и о томе шта за ученике значи оригиналност, колико је оригиналност важна, у којој мери можемо да будемо оригинални, у којим

случајевима је оригиналност позитивно прихваћена, а у којим не. Такође, шта је у уметности омаж, а шта плагијат... Свака одабрана тема за разговор може да буде и повод за истраживање и стварање.

Наставник треба повремено да прати како се развијају нове образовне технологије. На пример, америчка компанија Triseum развија образовне игрице помоћу којих ученици и студенти могу да уче о уметницима и уметничким делима истовремено развијајући компетенције (називи првих игрица су: ARTé: Mecenas, ARTé: Lumiere, ARTé: Nemat).

КОМУНИКАЦИЈА

Декодирање слике се односи на тумачење слике у најширем значењу (теме и мотиви у уметничким делима, пропагандне поруке, пиктограми, симболика боје...). Ови садржаји се повезују са одговарајућим садржајима других тема. Према процени наставника, могуће планирати и тумачење сложенијих знака, истраживање порекла, значења и развоја познатих логотипа (Gamecube, Toblerone, Amazon, Pepsi...) или знака који су ученицима мање познати (амблеми војске РС, илирски грбовници, одликовања...). Наставник може да понуди ученицима да одаберу знаке о којима ће се разговарати на часу (и који ће послужити као подстицај за креирање оригиналног знака) или да сам направи избор, а у складу са знањима која су ученици стекли до осмог разреда.

Остали предложени садржаји се односе на предлоге пројеката. Ученицима је потребно понудити мотивационе садржаје и могућност да одаберу пројекте који их занимају. Пројекти могу да се планирају и остварују на различите начине. Један од могућих начина је да ученици самостално, у паровима или тимовима одрже час својим вршњацима. Наставник треба да постави захтев да тај час буде занимљив, да „наставник“ заинтересује вршњаке за тему, да припреми кратку презентацију и питања која подстичу на размишљање и разговор, на даље истраживање... Налози за ученике не треба да буду презахтевни, али не треба ни да се сведу на забаву. На пример, један тимски пројекат може да обухвати истраживање европске моде у периоду од почетка двадесетог века до Првог светског рата и нацрт свечане одеће (превођење неких карактеристичних елемената у савремену одећу). Истовремено, од ученика се може тражити да креирају кратку презентацију о духу тог времена (начину живота, архитектури, намештају, познатим уметницима и уметничким делима...). Други тимови могу да раде исти пројекат, али да истражују неко друго време или да истражују другу тему и реализују другачији рад (на пример, прилог за школски часопис). Ако ученици желе да сазнају више о стрипу, као мотивациони садржај може се понудити прича о популарности стрипа данас, филмовима снимљеним према стриповима, о основним карактеристикама америчке, јапанске и француско-белгијске школе, о српском стрипу, апликативним програмима за цртање

стрипова... Ученици могу да осмисле карактер/карактере и да нацртају траку или таблу стрипа (за стрип у наставцима). Уколико их занимају графити и мурални сликарства, може се указати на интернет страницу Google Street Art project, где се могу видети највреднији графити и мурални сликарства широм света, на бесплатне апликативне програме за креирање графита, а ученици могу индивидуално или тимски да планирају пројекте (да фотографишу зид у свом месту, да креирају неколико скица за графит/мурал, да одабрану скицу пренесу на већи формат натрон папира...). Такође, одељење може да се договори да сви заједно раде на једном пројекту. На пример, да сниме документарни филм о свом школском животу у последњем

разреду основне школе. Затим, један део школског простора може у потпуности да промени изглед за потребе школских прослава помоћу интерактивних инсталација (наставник може пронаћи идеје за пројекат и мотивационе садржаје ако у претраживач унесе: Interactive Art Installations, Nike Flyknit Collective installation, Jelly Swarm by Tangible Interaction, Scattered Crowd by William Forsythe, Patrick Nadeau Rainforest installation)...

Корелација са другим предметима

Сви предмети

Уџбеници

- Ликовна култура за 8. разред основне школе
Аутор: Сања Филиповић
Издавачка кућа Клетт 2020.

Литература

- Енциклопедије ликовних уметности

Образовни стандарди за ликовну културу за осми разред

1. Основни ниво:

1.1. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности

ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове

ЛК.1.1.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.2. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.1.2.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.3. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода

ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)

ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)

ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном живот

*Стандарди ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна

култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

2. Средњи ниво:

1.1. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности

ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

1.2. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт

ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

1.3. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст

*Стандарди ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

3. Напредни ниво:

1.1. Медији, материјали и технике визуелних уметности

ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности

ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

1.2. Елементи, принципи и садржаји (теме, мотиви, идеје...) Визуелних уметности

ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат

ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других

ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других

1.3. Улога, развој и различитост визуелних уметности

ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)

ЛК.3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности

ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности

ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота

*Стандарди ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

Активности ученика:

- Да стичу знања из области ликовне културе и савладају технолошке поступке ликовног рада у оквиру одређених средстава;
- Да упознају законитости и елементе ликовног језика;
- Да се изражавају у оквиру ликовних активности и остварују резултате;
- Да путем основних садржаја и методичких облика обогате естетско искуство;
- Формирање позитивних навика и јачање ликовних способности.
- у складу са индивидуалним способностима буде слободан у избору дидактичке припреме.

Активности наставника:

- Да се утврде задаци на сваком часу који би најпотпуније развијали све ликовне способности ученика;
- Да се развија способност за стварање;
- Оспособљеност примања;
- Способност поступања;
- Оспособљеност за одређени ниво разумевања.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Наставник у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (припремљен је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор; потписује радове; чува радове у маши...);
- однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност; поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман је да испроба своје способности у новим активностима...);
- однос према другима (довршава рад у договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман је да помогне и да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, доживљавања, опажања, изражавања...);
- разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...);
- повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...);
- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- организација композиције (у складу са својом идејом примењује одговарајуће принципе компоновања, знања о простору, перспективи, пропорцијама, правцу, смеру...);
- вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...);
- употреба техника и средстава (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала; користи дигиталну технологију као помоћно средство у раду; обликује рад у одабраном апликативном програму).

Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка.

Самопроцена радова је вербална и писана. Најефикаснија је метода 3, 2, 1. Ученик сам припрема листић на коме уписује име, презиме, датум и назив рада. Затим кратко наводи: 3 ствари које сам научио на часу, 2 примера која илуструју то што сам научио, 1 ствар која ми није јасна или питање које бих поставио. Када се разговара о ликовним делима, ученик пише: 3 речи којима бих описао дело, 2 ствари које ми се највише допадају на делу, 1 ствар коју не разумем. Када се разговара о уметнику: 3 ствари због којих је уметник значајан, 2 дела која ми се највише свиђају, 1 питање које бих поставио уметнику. Када се ученик ликовно изражава: 3 ствари о којима сам размишљао током рада, 2 ствари које ми се свиђају на мом раду, 1 ствар коју бих променио. Или: 3 речи којима бих описао свој рад, 2 разлога због којих је мој рад оригиналан, 1 ствар коју бих урадио другачије. Важно је да ученик не наводи више од једне нејасноће или грешке, ни у случају када му ништа није јасно или сматра да је рад упропашћен. Издвајање само једне нејасноће или грешке постепено оспособљава ученика да идентификује најважнији пропуст и да се фокусира на његово уклањање или да дође до бољих идеја. Ученике је потребно навикавати да листиће попуњавају брзо.

Понекад је најважније оно чега се првог сете. Наставник може да прилагођава методу у складу са типом активности/задатка или да осмисли другачије чек-листе.

ЛИКОВНА СЕКЦИЈА

Глобални план рада ликовне секције (сви разреди)

Редни број теме	Назив наставне теме	Број часова по теми	
I	Дечја недеља	3	Укупно 18
II	Новогодишњи цртежи	2	
III	Свети Сава	4	
IV	8. март	2	
V	Дан школе	2	
VI	Ускршња изложба	2	
VII	Ликовно-калиграфски конкурс „VII Дани Николе Тесле“	4	

Оперативни план рада ликовне секције (сви разреди)

Редни број наставне теме	Месе ц рада	Редни број часа	Наставна јединица	Тип часа	Облици рада	Наставне методе
I Дечја недеља	IX	1.	Формирање ликовне секције	Радионица	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербална
I Дечја недеља	IX	2.	Припреме за реализацију Програма поводом Дечје недеље	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
I Дечја недеља	X	3.	Поставка цртежа у Холу школе поводом Дечје недеље	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
II Новогодишњи цртежи	XII	4.	Израда новогодишњих цртежа	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
II Новогодишњи цртежи	XII	5.	Поставка новогодишњих цртежа у Холу школе	Вежбање Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	XII	6.	Припрема за ликовни конкурс у организацији Градске Библиотеке	Обрада Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	I	7.	Израда ликовних радова на тему Свети Сава	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

III Свети Сава	I	8.	Одабир ликовних радова на тему Свети Сава	Практичан рад Утврђивање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
III Свети Сава	I	9.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом школске славе Свети Сава	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
IV 8. март	II	10.	Израда ликовних радова поводом 8. марта	Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
IV 8. март	III	11.	Поставка дечјих радова у Холу школе поводом 8. марта	Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
V Дан школе	III	12.	Одабир радова за изложбу поводом Дана школе	Практичан рад Радионица	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
V Дан школе	III	13.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом обележавања 133. година постојања школе	Утврђивање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VI Ускршња изложба	IV	14.	Припрема за Ускршњу изложбу	Обрада Практичан рад	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
VI Ускршња изложба	IV	15.	Поставка ликовних радова у Холу школе поводом Ускрса	Практичан рад Обучавање	Фронтални, групни, индивидуални	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

<p>VII Ликовно-калиграфски конкурс „Дани Николе Тесле“</p>	V	16.	<p>Упознавање са ликовно-калиграфским конкурсом „Дани Николе Тесле“</p>	Обрада	<p>Фронтални, групни, индивидуални</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
<p>VII</p>	V	17.	<p>Разрада подтема за ликовни конкурс „Дани Николе Тесле“</p>	Практичан рад	<p>Фронтални, групни, индивидуални</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода
<p>VII Ликовно-калиграфски конкурс „Дани Николе Тесле“</p>	V	18.	<p>Естетска анализа и одабир радова за ликовни конкурс „Дани Николе Тесле“</p>	Утврђивање	<p>Фронтални, групни, индивидуални</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Вербално-текстуална • показивачка • метода сазнавања кроз праксу • проблемска и откривачка метода

Музичка култура

Разред : Осми

Годишњи фонд: 34 часова

Недељни фонд: 1 час

Циљ:

Циљ наставе музичке културе јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну уметничку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да

- упознају музичке културе путем обраде тема повезаних са музиком различитих епоха;
- развију музикалност и креативност;
- негују смисао за заједничко и индивидуално музицирање у свим облицима васпитно-образовног рада са ученицима.

Задаци: Задаци наставе музичке културе су следећи:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе музичке културе сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе музичке културе буду у пуној мери реализовани;
- стицање знања о музици различитих епоха;
- стицање знања о музици различитих епоха;
- развијање способности извођења музике (певање/свирање);
- развијање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музике;
- подстицање креативности у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике);
- даље упознавање изражајних средстава музичке уметности;
- оформити и неговати рад школског ансамбла.

Оперативни задаци

Ученик уме да:

- препозна основне елементе музичке писмености - опише основне карактеристике:
- музичких инструмената;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Ученик уме да анализира повезаност:

- музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком;
- изражајности (нпр. брз темпо са живахним карактером);
- структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми);
- облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Ученик:

- зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;
- разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;

- критички и аргументовано образлаже свој суд;
- уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

Ученици умеју да:

- препознају теме из познатих композиција домаћих и страних аутора;
- упознају музику различитих жанрова;
- буду ангажовани у свим музичким активностима и сами стварају музику;
- активно учествују у припремању програма за такмичења и јавне наступе;
- стечена стваралачка искуства и искуства у слушању музике користе за процену својих и других музичких дела.

Исходи:

У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да:

- повеже различите видове музичког изражавања са друштвено-историјским амбијентом у коме су настали;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва у романтизму, импресионизму и савременом добу;
- препознаје националне игре у делима уметничке музике;
- наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период романтизма, импресионизма и савременог доба;
- разликује музичке форме романтизма, импресионизма и савременог доба;
- идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма, импресионизма и савременог доба;

- идентификује елементе музике ранијих епоха као инспирацију у музици савременог доба.
- препозна врсту дувачких инструмента по изгледу и звуку;
- опише начин добијања тона код дувачких инструмената.
- наведе изражајна средстава музичке уметности карактеристична за период романтизма, импресионизма и савременог доба;
- разликује музичке форме романтизма, импресионизма и савременог доба;
- идентификује репрезентативне музичке примере најзначајнијих представника романтизма, импресионизма и савременог доба;
- идентификује елементе музике ранијих епоха као инспирацију у музици савременог доба;
- препозна врсту дувачких инструмента по изгледу и звуку.
- изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи;
- изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);
- учествује у школским приредбама и манифестацијама;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;
- критички просуђује утицај музике на здравље.
- користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;
- комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.

Садржај програма:

Човек и музика (4) – поглавље у којем ученици могу да сазнају шта је то што ствара буку и како да се заштите од ње. Такође, научиће да брину о свом гласу уколико желе да се посвете певању. Научиће да препознају певачке гласове, шта је то вишегласје, да препознају различите певачке технике у зависности од музичког жанра. Истраживаће како су се некада штампале ноте, а како сада.

Певањем и свирањем упознајемо музику (9) – у овом поглављу ученици ће изводити бројне народне, староградске и уметничке песме путем певања и свирања. Научиће да стварају музику, креирају ритмичку или мелодијску пратњу песама, покрет уз плес или чак да анализирају слушана дела, а касније да изразе свој став. Бонтон је саставни део музике и као такав је пронашао своје место у овом поглављу.

Романтизам, импресионизам, савремено доба (7) – поглавље које је подељено у три подобласти. Где се развијала музика у романтизму, импресионизму, савремено доба и које су им особености. Који музички облици су се развили у тим периодима? Ко су били главни представници музике у тим периодима? Како се развијала српска музика романтизма и савременог доба?

Дувачки инструменти (5) – поглавље открива које све врсте дувачких инструмената постоје и како се добија звук на њима. Како препознати звук ових инструмената? Који су инструменти њихови претходници? Како се дувачки инструменти користе у савременом животу?

Музичко-сценски жанрови (9) – поглавље у којем ће се ученици бавити изучавањем музичко-сценских жанрова, њихових особености и композитора који су се бавили овом музиком. Такође, ово поглавље садржи информације о развоју различитих игара и њиховом утицају на музику различитих епоха.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Музичка култура у основној школи је предмет који пре свега има важну улогу у формирању младе личности, а поред развијања интересовања за музичку уметност и формирање осећаја за лепо, развија критичко мишљење и социјализује младо биће и уводи га у стваралаштво у разним гранама уметности.

Садржаји наставе *музичке културе* ученицима пружају знања и информације из области музичке уметности, које су неопходне за даље разумевање, доживљавање, праћење и процењивање основних музичких вредности. Они код ученика треба да развију естетски доживљај, машту, вештине, навике и стваралачки импулс. У основној школи *музичка култура* је у спрези са осталим основнообразовним предметима, утиче на свестрани развој личности детета и представља једну од незаобилазних дисциплина. Настава *музичке културе* развија позитиван однос младе особе према музици као уметности и њеном значају у свакодневном животу.

Предмет *Музичка култура* указује на стално прожимање свих области и тематских јединица предвиђених програмом наставе и учења. Музику треба повезивати са догађајима из свакодневног живота ученика јер ће је на тај начин брже заволети и усвојити нова сазнања. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче мисаону активност. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче мисаону активност, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, представља одличну основу за интеграцију са другим предметима.

Садржаји предмета *Музичка култура* остварују се кроз следеће области:

- Човек и музика,
- Музички инструменти,
- Слушање музике,
- Извођење музике,
- Музичко стваралаштво.

Настава усмерена на остваривање исхода даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање (певање и свирање) ученика и музичко стваралаштво у оквиру којих ученик користи теоријска знања као средства за партиципацију у музици. Основни методски приступ се темељи на звучном утиску, по принципу *од звука ка нотној слици и тумачењу*.

Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање.

Упућивање ученика да приступају и користе информације (интернет, књиге...), да међусобно сарађују кроз свирање или аналитичку комуникацију требало да буде основни принцип у остваривању наставе, док би сам час требало да буде доживљај за ученике. У настави важан део заузима хигијена певања, као и негативан утицај гласне музике на здравље, тако да са ученицима треба разговарати, и учити их да сами

препознају, а потом и спроводе ове наводе у континуитету. Упозорења да прегласна и агресивна музика има штетан утицај и изазива физиолошки и психолошки одговор организма, треба да се спроводе у континуитету. Важно је стално указивати на позитиван ефекат музике, у смислу опуштања, подизања пажње, емоционалних и физичких одговора, когнитивне стимулације и развијања меморије.

Још један сегмент је важан за активан процес рада на часу, а то је упућивање ученика на правила понашања при слушању и извођењу музике. Наставник ствара атмосферу часа и упућује ученика на музичку културу понашања, а касније такав модел понашања ученик спроводи и на концертима и различитим музичким приликама.

Програм наставе и учења омогућава да се, поред наведених композиција за слушање и извођење, могу користити и композиције које нису наведене, односно, наставник има могућност да максимално до 30%, по слободном избору, одабере композиције за слушање и извођење водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим могућностима и интересовањима, естетским захтевима, исходима и локалитету на коме се налази школа. Однос између понуђених композиција и примера из друге литературе треба да буде најмање 70% у корист понуђених. Из поменутог разлога, у програму наставе и учења се налази већи избор наставног материјала (за слушање и извођење) у односу на годишњи фонд часова предмета Музичка култура.

ДИДАКТИЧКИ ПРИНЦИПИ И ЊИХОВА ПРИМЕНА У НАСТАВИ МУЗИЧКЕ КУЛТУРЕ

Обзиром да наставници имају могућност бирања садржаја помоћу којих ће стићи до исхода у настави *музичке културе*, потребно је да се приликом одабира руководе дефинисаним дидактичким принципима како би успешно остварили постављене циљеве.

1. Принцип очигледности и апстрактности

Овај принцип подразумева усвајање чињеница перцепцијом неког звучног феномена помоћу чула слуха, вида и осећаја за ритам. Пажња ученика је интензивнија, развија се интересовање, дубљи емоционални доживљај и трајније памћење демонстрираних појава.

2. Принцип примерености узрасту ученика

Овај принцип се у настави остварује прилагођавањем и одабиром наставних садржаја који ће одговарати узрасту као и психо физичком развоју ученика. Сви садржаји се прилагођавају не само узрасту него и сваком ученику понаособ, јер се музичке способности развијају индивидуално.

3. Принцип свесне активности ученика

Ученици треба да буду активни у процесу усвајања знања. Активирају се кроз разне облике ангажованости: активно слушање, певање и мисаоно укључивање. Оно што желимо да ученици усвоје потребно је понављати и вежбати, због чега наставни поступци морају бити усмерени на максималну активност ученика.

4. Принцип систематичности и поступности

Одвија се на основу познатих дидактичких правила:

- од ближег ка даљем,
- од једноставнијег ка сложенијем,
- од лакшег ка тежем,
- од познатог ка непознатом.

5. Принцип доживљаја

Доживљаји могу бити спонтани или изазвани и представљају емоционално активирање

ученика. Да бисмо ученике емоционално активирали потребно је да прво слушају (перцепција), затим мисле (интелект) и на крају певају (репродукција).

Корелација са другим предметима:

Физика, Историја, Физичко васпитање, Српски језик, Техника и технологија, Ликовна култура, Биологија, Традиција, Верска настава, Географија.

Литература:

Уџбеници: Литература за предмет музичка култура је веома разнолика. Њу чине стручне књиге, стручни часописи и остали стручни материјали. Литературу можемо поделити на стручну литературу за наставнике и литературу за ученике.

У својој пракси ученици треба да користе уџбеник и свеску, приложене CD-ове издавачке куће “Нови Логос”. Уџбеник је осмишљен тако да кроз креативан процес учења, ученици на лак начин долазе до сазнања о свету око себе, уче да опажају, критички размишљају и закључују, те стичу трајна и употребљива знања. Текст уџбеника је писан на ученицима разумљив и једноставан начин, примерен узрасту коме је намењен.

Уџбеник прате два ЦД-а са музичким примерима за све наставне јединице. Њихова улога је да звучно допуне стечено знање и да наставницима олакшају рад на часу музичке културе наснимљеним инструменталима песама. Примери су пажљиво изабрани како би се пређена методска јединица лако препознала у звуку. ЦД-ови садрже музичке примере који до сада нису били уобичајени део музичке наставе, што ову колекцију чини јединственом и посебно занимљивом.

Од остале литературе за наставнике навешћемо стручне књиге, као и књиге о музици и музичарима, инструментима музичким играма и бројним другим разноврсним темама везаним за музику које се могу наћи по књижарама или библиотекама, а чији разноврсни садржаји могу помоћи наставницима и ученицима да продубе знања из овог предмета.

ЛИТЕРАТУРА:

Alberti, Lučano: *Muzika kroz vekove*, Vuk Karadžić, Beograd, 1972.

Andreis, Josip: *Historija muzike*, Školska knjiga, Zagreb, 1966.

Бингулац, Петар: *Наниси о музици*, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1988.

Васиљевић, Зорислава: *Методика музичке писмености*, Завод за уџбенике, Београд, 2006.

Грба, Недељко: *Бисери оперске ризнице*, Београдска књига, 2002.

Деспић Дејан: *Теорија музике*, ЗУНС Београд, 1997.

Erman, Adolf: *Life in Ancient Egypt*, Macmillan and Co., London, 1994.

Играј, играј, играј, Зборник радова Четрнаестог педагошког форума сценских уметности, Факултет музичке уметности, 2012.

Историја српске музике, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Ивановић, Нада: *Методика општег музичког образовања за основну школу*, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Massey, Reginald; Massey, Jamila: *The Music Of India*, D. K. Fine Art Press Pvt. Ltd, London, 1993.

Музика, илустрована енциклопедија, ЈПЗ Земун, Београд, 2006.

Muzička enciklopedija, I–III, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1971.

Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 7*, уџбеник

музичке културе за 7. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2009.
 Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 6*, уџбеник музичке културе за 6. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2010.
 Rogue, David; Speck, Scott: *Klasična muzika za neupućene*, Mikro knjiga, Beograd, 2000.
 Радовић, Бранка: *Мала историја музике*, Савез друштва музичких и балетских педагога Србије, 1992.
 Roger Kamien: *Music An Appreciation*, Mc Graw-Hill, New York, 1976.
 Savage, Roger: *Incidental music*, *Grove Music Online*, Oxford Music Online, London, 2012.
 Тајчевић Марко: *Основна теорија музике*, Просвета, Београд, 1981.
 Colles, Henry Cope (1978): *The Growth of Music: A Study in Musical History*, 4th ed., Oxford University Press London; New York, 1913.
700 година класичне музике, Младинска књига, Београд, 2011.
www.allmusic.com
www.bbc.co.uk/a-z/
www.namejet.com/Pages/Auctions/BackorderDetails.aspx?domainname=music-web.org
www.naxos.com/education/glossary.asp

Стандарди:

1. ЧОВЕК И МУЗИКА - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике:

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да анализира повезаност:

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером);

М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми);

М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Напредни ниво

У области Знање и разумевање ученик:

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;

М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;

М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд;

М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

2. МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике;

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;

- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером).

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела.

3. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ - Слушање музике

Основни ниво

У области Слушање музике ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе;

М.К. 1.2.2. извођачки састав;

М.К. 1.2.3. музичке жанрове;

М.К. 1.2.4. српски музички. фолклор.

Средњи ниво

У области Слушање музике ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених

музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре);

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области Слушање музике ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера;

М.К: 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера;

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

4. ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ - Музичко извођење

Основни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције;

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

МК.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености.

Активности ученика

Обухватају списак ученичких активности у току часа (ученици активно учествују у настави, посматрају, бележе, изводе закључке, музицирају, слушају звучне примере, врше самопроцењивање и сл.).

Активности наставника:

Обухватају списак наставникових активности (подстичу ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују...)

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:

Проверавање за предмет музичка култура је усмено и практично. Усмени облик проверавања везан је за области *Човек и музика*, *Романтизам*, *импресионизам савремено доба*, *Дувачки инструменти* и *Музичко-сценски жанрови*, а практични се односи на савладавање нових песама, код којих се захтева интерпретирање научених примера. Без обзира на то који метод користимо, у ситуацији смо да формулацијом захтева код ученика развијамо различите типове мишљења и различите стратегије при решавању задатака.

Нивое усвојености садржаја проверавамо различитим захтевима које постављамо пред ученике, водећи рачуна о томе који ниво желимо да проверимо.

Уколико желимо да проверавамо репродуктивна знања, захтеве можемо формулирати тако да ученик својим одговором може да опише, наведе и препозна оно што се од њега тражи.

У сваком нивоу образовни стандарди су дефинисани за следеће области у настави музичке културе:

- **Знање и разумевање**
- **Слушање музике**
- **Музичко извођење**
- **Музичко стваралаштво**

Основни ниво

- У области **знања и разумевања** ученици треба да:
 - Препознају основне елементе музичке писмености
 - Опишу основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва
- У области **слушање музике** ученици на основу слушања музичких примера требају да именују:
 - Музичке изражајне елементе
 - Извођачки састав
 - Музичке жанрове
 - Српски музички фолклор
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Певају једноставне дечје, народне или популарне композиције
 - Изводе једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:
 - Направе музичке инструменте користећи предмете из окружења
 - Осмисле мање музичке целине на основу понуђених модела
 - Изводе пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима
 - Учествују у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст

Средњи ниво

- У области **знања и разумевања** ученици треба да умеју да анализирају повезаност:

- Музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером)
- Структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми)
- Облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота
- У области **слушање музике** ученици треба да знају да:
 - Опишу и анализирају карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)
 - Препознају структуру одређеног музичког жанра

Напредни ниво

- У области **знања и разумевања** ученици:
 - Знају функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела
 - Разумеју историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора
 - Критички и аргументовано образлажу свој суд
 - Знају да креативно комбинују изражајне музичке елементе у естетском контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом)
- У области **слушање музике** ученици би требало да умеју да анализирају слушни пример и открију везу опажених карактеристика са:
 - Структуралном и драматуршком димензијом звучног примера
 - Жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера
 - Контекстом мастанка и применом различитих облика музичког фолклора
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Изводе разноврсан репертоар певањем и свирањем као солиста и у неким школским ансамблима
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:
 - Осмишљају пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте
 - Импровизују и/или компонују мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова
 - Осмишљају музику за школску представу, приредбу, перформанс.

Хор и оркестар

Разред : Осми

Годишњи фонд: 36 часова

Недељни фонд: 1 час

Циљ:

Општи циљ наставе изборног предмета Хор и оркестар је развијање интересовања за музичку уметност и упознавање музичке традиције и културе свога и других народа.

Задаци:

Задаци наставе хора су следећи:

- неговање развоја музичких и креативних способности ученика;

- утврђивање основа музичке писмености и упознавање изражајних средстава музичке уметности;
- подстицање креативности ученика;
- припремање програма за културну и јавну делатност школе.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- певају/свирају песме наших и других народа (народне, уметничке, дечје, староградске);
- упознају музичке дела уз основне информације о делу и композитору;
- развијају стваралачке способности и импровизују их на доступним инструментима.

Исходи:

У оквиру области/теме ученица/ученик ће бити у стању да:

- изводи музичке примере користећи глас, покрет и инструменте, самостално и у групи;
- примењује правилну технику певања;
- примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању;
- понаша се у складу са правилима музичког бонтона у различитим музичким приликама;
- користи могућности ИКТ-а за самостално истраживање, извођење и стваралаштво.
- развије координацију и моторику кроз свирање и покрет;
- изрази доживљај музике језиком других уметности (плес, глума, писана или говорна реч, ликовна уметност);
- развија естетска мерила слушањем вредних дела европске музичке баштине;
- учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката;
- развија естетска мерила слушањем вредних дела европске музичке баштине;
- класификује инструменте по начину настанка звука;
- уочи основне карактеристике музичког стваралаштва тога доба;
- разликује музичке форме;
- опише основне карактеристике српских народних музичких инструмената;
- опише основне карактеристике орфовог инструментарија;

Садржај програма:

Знања музичке писмености, стечена у претходним разредима, проширивати и примењивати на примерима за певање/свирање. Изабране композиције, великим делом, ослањају се на дела српске културне баштине, тако да су, осим дела духовне музике, у програмима заступљене народне мелодије, али и дела савремених српских композитора.

У оквиру изборног предмета, потребно је да ученици стекну основна знања о изгледу и

начину свирања на Орфовим инструментима, осамостале се да свирају из нотног текста, као и да импровизују ритмичке и мелодијске мотиве, развијају и негују способност ученика у свирању на инструментима. Садржаји изборног предмета пружају ученицима знања и информације из области музичке уметности, неопходне за даље разумевање, доживљавање, праћење, разликовање и квалитетну процену музичких вредности.

За успешну реализацију наставе неопходно је остварити основни дидактички предуслов: кабинет са наставним и очигледним средствима. Наставна средства су: клавира, комплет Орфовог инструментарија за све ученике, табла са линијским системима, квалитетни уређај за слушање музике, а пожељни су и компјутер, уређај за емитовање ДВД са пратећом опремом. Очигледна средства укључују: слике појединачних инструмената, гудачког и симфонијског оркестра, слике страних и домаћих композитора и извођача, визуелно представљање угледника из области музичке уметности, квалитетне снимке примера.

Садржаји изборног предмета треба да пружају ученицима довољно знања и обавештености и умешности које ће им помоћи да разликују стварне вредности и квалитете у свету музике која их окружује у свакодневном животу од оних садржаја који не доприносе развоју њиховог музичког укуса и не доприносе њиховом естетском васпитању.

Усвајање знања ученика зависи од организације часа, која мора бити добро планирана, осмишљена и занимљива. У настави је неопходно ученике мотивисати за активно учешће у раду. Ученик треба да буде активан на часу, а час изборног предмета Хор и оркестар треба да код ученика подстиче уметнички доживљај. Различитим облицима и методама рада, техникама и очигледним наставним средствима ученике мотивисати за актуелизовање наставног рада. Наставник је у настави равноправни учесник у свим активностима.

Певањем/свирањем ученици улажу своје индивидуалне способности у циљу решавања колективних задатака. Уметност певања обухвата поезију и музику и због тога је потребно синтетизовати ове чиниоце и посматрати их као интегрисане садржаје. Обратити пажњу колико на речи толико и на музику. У том смислу, потребно је да пробу хора започети вежбама за распевавање, јер оне развијају глас, дисање, учвршћују ритам, дикцију и интонацију. Пожељно је да час почне припремама за техничке вежбе и вокализе тако што ће се радити вежбе на једном тону, и то на мењању сугласника М-Н. Овим вежбама учврстиће се мишићи ларинкса, што касније олакшава рад на

импостацији. Вежбе је потребно изводити тихо, лагано и без напрезања. За развијање и стицање интонативне сигурности изводити двогласне варијанте, при чему треба посебно настојати да свака деоница слуша другу деоницу.

Савремена настава музичке културе претпоставља коришћење и примену музичких инструмената који захваљујући својој једноставности омогућују ученицима могућност активног учествовања у свирању и усвајање основних елемената музике. Основни циљ свирања јесте да ученици свирају на свим расположивим инструментима из састава овог оркестра, а не да се "усавшавају" само на једном инструменту. На првом часу неопходно је спровести проверу способности, а затим распоредити инструменте за свирање ученицима и регистровати при том који ученик може да буде солиста. Наставник у даљем раду може да даје мелодијске фразе које ће, принципом поступности, најпре да понављају: сви ученици који свирају на једној врсти инструмента, по два извођача и појединачно, ученици са различитом комбинацијом инструмената итд.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:

Иако на почетку школске године увек имамо измене у саставу оркестра или ансамбла и појаву нових ученика у њему, то може да нас спута, али и да нам пружи нови изазов и могућност за креативност, а никако да нас обесхрабри у раду.

Пре почетка школске године немогуће је испланирати реализацију садржаја рада изборног предмета, јер је непознат састав ученика, нису проверени њихови афинитети, предзнања и способности. У зависности од резултата приликом провере музичких способности, наставник ће ученицима поделити штимове, пустити снимак, или ће сам одсвирати клавирски извод композиције који је спремио за обраду.

Сам поступак рада на часу састоји се из неколико етапа.

Прва етапа - обнављање раније научених композиција на часовима музичке културе у претходним разредима.

Друга етапа - савладавање свирања појединих деоница (сваку деоницу савладавају сви ученици плескањем рукама, ударањем оловке о клупу и читањем нотног текста парлато). Теже деонице, за које процени да је потребно, наставник ће показати ученицима, док ће неке деонице ученици самостално савладати. Увежбавање свирања појединих деоница може бити уз певање целе групе, или уз певање самог наставника. На тај начин ученици се оспособљавају да истовремено свирају своју деоницу и певају песму. Правило је да теже деонице треба поверити способнијим ученицима и обрнуто.

Трећа етапа - извођење целог аранжмана, уз свирање и певање, контролише наставник

и евентуално исправља грешке. При том посебно водити рачуна да свака група инструмената тачно изводи своју деоницу, динамички је нијансира и изводи у правом темпу.

Од броја пријављених ученика зависиће и организација самог часа. На пример, када се ученици поделе у групе и свако добије свој инструмент, приступа се прво обради ритма за сваки инструмент поступно. Док једна група тихо вежба, наставник показује другима њихове деонице. Приликом свирања на металофону, у току вежбања, скренути пажњу ученицима да своје штапиће окрену наопако и тихо просвиравају своју деоницу како на би сметали другима.

У раду не треба реализовати нове садржаје уколико се уочи проблем и исти не отклони, било да је мелодијски, било ритмички.

Несигурности и проблеме у раду превазилазити методом понављања, систематичности и доследности, односно упорним понављањем сви ученици савладавају технику и науче свирање своје деонице.

Један од могућих проблема може бити певање уз свирање. У таквим ситуацијама добро је правити комбинације у којима ће се поред слабих извођача наћи неко спретнији у извођењу који ће им бити сигуран ослонац и у певању и у свирању.

Када је композиција технички обрађена, приступа се њеном дотеривању за коректно, тачно, лепо и изражајно извођење у одговарајућем темпу и динамици. Ако се композиција и пева, свирање треба утишати када наступа хор.

Добро је да сви ученици знају да свирају на свим инструментима Орфовог инструментарија, па је зато потребно да се мењају ученици или групе ученика мењају изабране инструменте.

После научене композиције требало би је снимити, а затим је анализирати и радити на доради и усавршавању.

Најлепше мелодије које су ученици научили за време часова изборног предмета могу се снимити и повремено емитовати пре или после редовног часа музичке културе. Тиме се врши представљање ученичког рада, а и остали ученици упознају рад изборног предмета и додатно подстичу своја интересовања за музичку уметност. Оваквим радом ученици ће кроз музицирање упознати већи број музичких дела.

Корелација са другим предметима:

Енглески језик, Историја, Физичко васпитање, Српски језик, Ликовна култура, Биологија, Традиција, Верска настава, Географија.

Литература:

Уџбеници: Литература за предмет музичка култура је веома разнолика. Њу чине стручне књиге, стручни часописи и остали стручни материјали. Литературу можемо поделити на стручну литературу за наставнике и литературу за ученике.

У својој пракси ученици треба да користе уџбеник и свеску, приложене CD-ове издавачке куће “Нови Логос”. Од остале литературе за наставнике навешћемо стручне књиге, као и књиге о музици и музичарима, инструментима музичким играма и бројним другим разноврсним темама везаним за музику које се могу наћи по књижарама или библиотекама, а чији разноврсни садржаји могу помоћи наставницима и ученицима да продубе знања из овог предмета.

ЛИТЕРАТУРА:

Alberti, Lučano: *Muzika kroz vekove*, Vuk Karadžić, Beograd, 1972.

Andreis, Josip: *Historija muzike*, Školska knjiga, Zagreb, 1966.

Бингулац, Петар: *Наниси о музици*, Универзитет уметности у Београду, Београд, 1988.

Васиљевић, Зорислава: *Методика музичке писмености*, Завод за уџбенике, Београд, 2006.

Грба, Недељко: *Бисери оперске ризнице*, Београдска књига, 2002.

Деспић Дејан: *Теорија музике*, ЗУНС Београд, 1997.

Erman, Adolf: *Life in Ancient Egypt*, Macmillan and Co., London, 1994.

Играј, играј, играј, Зборник радова Четрнаестог педагошког форума сценских уметности, Факултет музичке уметности, 2012.

Историја српске музике, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Ивановић, Нада: *Методика општег музичког образовања за основну школу*, Завод за уџбенике, Београд, 2007.

Massey, Reginald; Massey, Jamila: *The Music Of India*, D. K. Fine Art Press Pvt. Ltd, London, 1993.

Музика, илустрована енциклопедија, ЈПЗ Земун, Београд, 2006.

Muzička enciklopedija, I–III, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1971.

Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 7*, уџбеник музичке културе за 7. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2009.

Паладин, Александра; Михајловић Бокан, Драгана: *Музичка култура 6*, уџбеник музичке културе за 6. разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2010.

Rogue, David; Speck, Scott: *Klasična muzika za neupućene*, Mikro knjiga, Beograd, 2000.

Радовић, Бранка: *Мала историја музике*, Савез друштава музичких и балетских педагога Србије, 1992.

Roger Kamien: *Music An Appreciation*, Mc Graw-Hill, New York, 1976.

Savage, Roger: *Incidental music*, *Grove Music Online*, Oxford Music Online, London, 2012.

Тајчевић Марко: *Основна теорија музике*, Просвета, Београд, 1981.

Colles, Henry Cope (1978): *The Growth of Music: A Study in Musical History*, 4th ed., Oxford

University Press London; New York, 1913.

700 година класичне музике, Младинска књига, Београд, 2011.

www.allmusic.com

www.bbc.co.uk/a-z/

www.namejet.com/Pages/Auctions/BackorderDetails.aspx?domainname=music-web.org

www.naxos.com/education/glossary.asp

Стандарди: 1. ЧОВЕК И МУЗИКА - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике:

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да анализира повезаност:

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером);

М.К. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра (на пример, оперски финале са догађајима у драми);

М.К. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота.

Напредни ниво

У области Знање и разумевање ученик:

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;

М.К. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;

М.К. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд;

М.К. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

2. МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ - Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

М.К.1.1.2. опише основне карактеристике;

- музичких инструмената и састава;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Средњи ниво

М.К.2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (на пример, брз темпо са живахним карактером).

Напредни ниво

М.К. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела.

3. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ - Слушање музике

Основни ниво

У области Слушање музике ученик уме, на основу слушања музичких примера да именује:

М.К. 1.2.1. музичке изражајне елементе;

М.К. 1.2.2. извођачки састав;

М. К. 1.2.3. музичке жанрове;

М.К. 1.2.4. српски музички. фолклор.

Средњи ниво

У области Слушање музике ученик уме да:

М.К. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених

музичких елемената (на пример, узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре);

М.К. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра.

Напредни ниво

У области Слушање музике ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

М.К. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера;

М.К: 3.2.2 жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера;

М.К. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора.

4. ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ - Музичко извођење

Основни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције;

М.К. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту.

Напредни ниво

У области Музичко извођење ученик уме да:

М.К.3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Знање и разумевање

Основни ниво

У области Знање и разумевање ученик уме да:

МК.1.1.1 препозна основне елементе музичке писмености.

Активности ученика

Обухватају списак ученичких активности у току часа (ученици активно учествују у настави, посматрају, бележе, изводе закључке, музицирају, слушају звучне примере, врше самопроцењивање и сл.).

Активности наставника

Обухватају списак наставникових активности (подстичу ученике да опажају, примењују, препознају, упоређују, изводе закључке, повезују знања са другим областима и другим предметима, решавају проблеме, практично примењују...)

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:

Да би се остварио процес праћења напредовања и степена постигнућа ученика у настави музичке културе, неопходно је да наставник претходно упозна и идентификује музичке способности сваког ученика.

Оцењивање ученика у настави мора се спроводити организовано. Оно треба да обухвати и прати посебан развој сваког ученика, његов рад, залагање, интересовање, став, умешност, креативност и слично. Наставник треба да прати развој личности у целини и да објективно процењује колико је ученик савладао програмске захтеве.

Смисао оцењивања у настави хора не треба да буде искључиво везан за оцену музичких способности, мада њих треба истаћи, већ и у функцији награде за залагање, интересовање, љубав према музици. Оцену треба користити као средство мотивације: она треба да ученике мотивише на музичке активности и на бављење музиком у складу с њиховим стварним способностима и потребама.

Домаћи писмени задаци или писани текстови, контролни задаци и слично не задају се за овај предмет ни у једном разреду. Целокупно наставно градиво остварује се само у школи.

У сваком нивоу образовни стандарди су дефинисани за следеће области у настави музичке културе:

- **Знање и разумевање**
- **Слушање музике**
- **Музичко извођење**
- **Музичко стваралаштво**

Основни ниво

- У области знања и разумевања ученици треба да:
 - Препознају основне елементе музичке писмености

- Опишу основне карактеристике: музичких инструмената, историјско-стилских периода, музичких жанрова, народног стваралаштва
- У области **слушање музике** ученици на основу слушања музичких примера требају да именују:
 - Музичке изражајне елементе
 - Извођачки састав
 - Музичке жанрове
 - Српски музички фолклор
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Певају једноставне дечје, народне или популарне композиције
 - Изводе једноставне дечје, народне или популарне композиције на бар једном инструменту
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:
 - Направе музичке инструменте користећи предмете из окружења
 - Осмисле мање музичке целине на основу понуђених модела
 - Изводе пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима
 - Учествују у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст

Средњи ниво

- У области **знања и разумевања** ученици треба да умеју да анализирају повезаност:
 - Музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу (нпр. брз темпо са живахним карактером)
 - Структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са догађајима у драми)
 - Облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота
- У области **слушање музике** ученици треба да знају да:
 - Опишу и анализирају карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре)
 - Препознају структуру одређеног музичког жанра

Напредни ниво

- У области **знања и разумевања** ученици:
 - Знају функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела
 - Разумеју историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора
 - Критички и аргументовано образлажу свој суд
 - Знају да креативно комбинују изражајне музичке елементе у естетском контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом)
- У области **слушање музике** ученици би требало да умеју да анализирају слушни пример и открију везу опажених карактеристика са:
 - Структуралном и драматуршком димензијом звучног примера
 - Жанровским и историјско-стилским контекстом звучног примера
 - Контекстом мастанка и применом различитих облика музичког фолклора
- У области **музичког извођења** ученици треба да умеју да:
 - Изводе разноврсан репертоар певањем и свирањем као солиста и у неким школским ансамблима
- У области **музичко стваралаштво** ученици треба да умеју да:

- Осмишљају пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте
- Импровизују и/или компонују мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова

Осмишљају музику за школску представу, приредбу, перформанс.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Разред: Осми

Годишњи фонд часова: 102 часа;

Недељни фонд часова: 3

Циљ учења предмета *Физичко и здравствено васпитање* је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

Општи оперативни задаци:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе физичког васпитања сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе физичког васпитања буду у пуној мери реализовани;
- подстицање раста, развоја и утицање на правилно држање тела;
- развој и усавршавање моторичких способности;
- стицање моторичких умења које су као садржаји утврђени програмом физичког васпитања и стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичког васпитања дефинисаног циљем овог васпитно – образовног подручја;
- формирање морално – вољних квалитета личности;
- оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;
- стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштити природе и човекове средине.

Посебни оперативни задаци:

- развој основних моторичких способности, првенствено брзине и кординације;
- стицање и усавршавање моторичких умења и навика предвиђених програмом физичког васпитања;
- примина стечених знања, умења и навика у сложенијим условима (кроз игру, такмичење и сл.);
- естетско изражавање покретом и кретањима и доживљавање естетских вредности;
- усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика.

ИСХОДИ

По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- одабере и примени комплексе простих и општеприпремних вежби одговарајућег обима и интензитета у вежбању;
- користи научене вежбе у спорту, рекреацији и другим ситуацијама;
- упоређује и анализира сопствене резултате са тестирања са референтним вредностима;
- примени усвојене технике кретања у игри, спорту и другим различитим ситуацијама;
- примени атлетске дисциплине у складу са правилима;
- развија своје физичке способности применом вежбања из атлетике;
- одржава равнотежу у различитим кретањима, изводи ротације тела;
- примени вежбања из гимнастике за развој физичких способности;
- изведе елементе усвојених тимских и спортских игара;
- примени основна правила тимских и спортских игара;
- користи усвојене елементе технике у спортским играма;
- примени основне тактичке елементе;
- учествује на унутар одељенским такмичењима;
- изведе кретања у различитом ритму;
- игра народно коло;
- изведе основне кораке плеса из народне традиције других култура;
- изведе вежбе и саставе уз музичку пратњу;
- плива техником краула и леђног краула и прсном техником;
- преплива најмање 50m;
- процени своје способности и вештине у води;
- скочи у воду на ноге и на главу;
- рони у дужину у складу са својим могућностима;
- поштује правила понашања у води, и око водене средине;
- уочи ризичне ситуације у води и око ње;

- вреднује утицај примењених вежби на организам
- одреди ниво сопствене дневне физичке активности;
- користи вежбе ради побољшања својих физичких способности;
- предвиди елиминише последице недовољне физичке активности;
- примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње;
- одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима;
- примени и поштује правила игара у складу са етичким нормама;
- примерено се понаша као учесник или посматрач на такмичењима;
- решава конфликте на друштвеноприхватљив начин;
- користи различите изворе информација за упознавање са разноврсним облицима физичких и спортско-рекреативних активности;
- прихвати победу и пораз;
- процени вредност различитих спортова без обзира на лично интересовање;
- примени усвојене моторичке вештине у ванредним ситуацијама;
- вреднује лепоту покрета у физичком вежбању и спорту;
- подстиче породицу на редовно вежбање;
- повеже врсте вежби, игара и спорта са њиховим утицајем на здравље;
- планира дневни ритам рада, исхране и одмора у складу са својим потребама;
- разликује здраве од нездравих облика исхране
- правилно користи додатке исхрани;
- примењује здравствено-хигијенске мере у вежбању;
- правилно реагује и пружи основну прву помоћ приликом повреда;
- чува животну средину током вежбања;
- анализира штетне последице конзумирања дувана, алкохола, штетних енергетских напитака и психоактивних супстанци.

Садржај програма

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ (102 часа)

Основни садржаји:

- Вежбе за развој снаге.
- Вежбе за развој покретљивости.
- Вежбе за развој аеробне издржљивости.
- Вежбе за развој брзине.
- Вежбе за развој координације.
- Примена националне батерије тестова за праћење физичког развоја и моторичких способности.

МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ (102 часа)

Атлетика (часа):

- Истрајно трчање
- Спринтерско трчање.
- Штафетно трчање
- Скок удаљ.
- Бацања кугле.
- Скок увис (леђна техника).
- Бацање „вортекс-а“.
- Четворобој

Спортска гимнастика

Основни садржаји:

- Вежбе и комбинације вежби карактеристичних за поједине справе:
- Тло
- Прескок
- Трамполина
- Вратило
- Двовисински разбој
- Паралелни разбој

- Кругови
- Коњ са хватаљкама
- Греда

Проширени садржаји:

- На тлу и справама сложеније вежбе и комбинације вежби.

Тимске и спортске игре

- **Футсал:**
- Елементи технике и тактике.
- Игра уз примену правила
- **Рукомет:**
- Елементи технике и тактике.
- Игра уз примену правила.
- **Кошарка:**
- Елементи технике и тактике.
- Игра уз примену правила.
- **Одбојка:**
- Елементи технике и тактике.
- Игра уз примену правила.
- **Активност по избору**

Плес и ритмика

- Вежбе са вијачом.
- Вежбе са обручем.
- Народно коло „Моравац“.
- Народно коло из краја у којем се школа налази.
- Енглески валцер.

Пливање и Ватерполо

- **Пливање**
- Техника крауле, леђног краула и прсног пливања.
- Одржавање на води на разне начине и самопомоћ.
- Рођење у дужину 10-15m.
- Скокови на ноге и главу.
- Мешовито пливање.
- Игре у води.
- Помоћ другима у води
- **Ватерполо**
- Пливање са лоптом.
- Хватање и додавање.
- Основни елементи тактике и игра.

Полигони

- Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима.
- Полигон са препрекама

ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА (102 часа)

Физичко вежбање и спорт

- Подела моторичких способности.
- Функција срчано-дисајног система.
- Основна правила и тактика спортских игара.
- Понашање на такмичењима и спортским манифестацијама.
- Чување и одржавање простора, справа и реквизита који се користе у вежбању.
- Превенција насиља у физичком васпитању и спорту.
- Решавање спорних ситуација.
- Коришћење писаних и електронских извора информација из области физчког васпитања и спорта.
- Вежбање у функцији сналажења у ванредним ситуацијама.

- Значај и улога физичког вежбања за професионална занимања у спорту, образовању, здравству, војсци, полицији и другим занимањима.
- Структура физичке културе (физичко васпитање, спорт и рекреација).

Здравствено васпитање

- Утицај различитих вежбања на кардио-респираторни систем, скелетно-мишићни и организам уопште.
- Здравствено-хигијенске мере пре и после вежбања.
- Значај правилне исхране.
- Енергетски напаци и њихова штетност.
- Прва помоћ након површинских повреда, уганућа у прелома.
- Значај вежбања у природи.
- Чување околине при вежбању.
- Последице конзумирања дувана и алкохола и психоактивних супстанци
- Правилно конзумирање додатака исхрани.
- Мере заштите репродуктивног здравља у процесу вежбања

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Циљ и исходи предмета се остварују кроз јединство наставе Физичког и здравственог васпитања, ваннаставних и ваншколских активности у складу са програмом. Програм седмог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из претходних разреда.

Настава Физичког и здравственог васпитања усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ваннаставној и ваншколској организацији рада.

Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу.

Организациони облици рада

Концепција Физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству наставних и ваннаставних организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.

- А. часови физичког и здравственог васпитања;
- Б. секције,
- В. недеља школског спорта,
- Г. активности у природи (кросеви, зимовање, летовање - камповање...),
- Д. школска и ваншколска такмичења
- Ђ. корективно-педагошки рад.

НАСТАВНЕ АКТИВНОСИ

А. Часови физичког и здравственог васпитања

Наставне области:

І. Физичке способности

На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у уводном и припремном делу часа путем вежби обликовања. Део главне фазе часа користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облике рада наставник бира у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- правилно држања тела.

Програм развоја физичких способности је саставни део годишњег плана рада наставника.

Праћење, вредновање и евидентирање физичких способности ученика спроводи се на основу *Приручника за праћење физичког развоја и развоја моторичких способности ученика у настави физичког васпитања*, (Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, 2016).

II. Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине (102 часа)

Усвајање моторичких знања, умења и навика, остварује се кроз примену основних и проширених програмских садржаја атлетике, гимнастике, спортских игара, плеса, ритмичке гимнастике, пливања и ватерпола, примењујући основне дидактичко- методичке приципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода.

Усвојена знања, умења и навика треба да омогуће ученицима њихову примену у спорту, рекреацији, свакодневним и специфичним ситуацијама.

Стицање знања, умења и навика је континуирани процес индивидуалног напредовања ученика у складу са њиховим психофизичким способностима.

Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се вежбања слична али лакша од предвиђених или предвежбе.

Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду.

Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд).

У раду са напреднијим ученицима реализују се проширени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

III. Физичка и здравствена култура (102 часа)

Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту, рекреацији и здрављу.

Посебно планиране и осмишљене информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.

Ова наставна област остварује се кроз све организационе облике рада у Физичком и здравственом васпитању уз практичан рад и обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању, здрављу и раду; развијање и неговање фер-плеја; препознавање негативних облика понашања у спорту и навијању; вредновање естетских вредности у физичком вежбању, рекреацији и спорту; развијање креативности у вежбању; очување животне средине, као и развијање и неговање здравствене културе ученика.

Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању материјалних добара, неговању друштвених вредности итд.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефинисани исходи су основни и незаобилазни елементи процеса планирања наставе и учења. Дефинисани као резултати учења на крају сваког разреда, током планирања рада потребно је одредити временску динамику у односу на бављење појединим исходима током школске године. Неопходно је посебну пажњу обратити на исходе које није могуће достићи током једног или више часова, већ је у ту сврху потребно реализовати различите активности током школске године.

Облици наставе

Предмет се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријска настава (до 5 часова);
- практична настава (97-102 часа).

Теоријска настава

Посебни теоријски часови могу се организовати само у оним ситуацијама када не постоје услови за реализацију наставе у просторима за вежбање или алтернативним објектима и као први час у полугодишту. На тим часовима детаљније се обрађују садржаји предвиђени темама Физичко вежбање и спорт и Здравствено васпитање уз могући практичан рад у складу са условима.

При планирању теоријских садржаја неопходно је узети у обзир: исходе програма, претходна искуства ученика, садржаје и исходе других предмета (корелацију – међупредметне компетенције).

Практична настава

Број часова по темама планира се на основу: процене сложености садржаја за ученике и услова за реализацију наставе. **Наставне теме или поједини садржаји за које не постоје услови за реализацију могу бити замењени одговарајућим темама или садржајима програма за које постоје одговарајући услови.** Оквирни број часова по темама:

1. Атлетика (12);
2. Гимнастика (6);
3. Основе тимских и спортских игара:
 - Одбојка (14)
 - Футсал (14)
 - Рукомет (12)

- Кошарка (15)
Активност по избору ученика (12)
4. Ритмика и плес (6);
5. Пливање и ватерполо ();
6. Полигони (5);
7. Тестирање и мерење (6).

Остваривање исхода из наставне теме *Спортска гимнастика* реализује се усвајањем основних и проширених садржаја.

Основни садржаји су они које је неопходно спровести у раду са ученицима узимајући у обзир способности ученика, материјално-техничке и просторне услове.

Проширени садржаји су они који се бирају и реализују у раду са ученицима (групама или појединцима), који су савладали обавезне садржаје, узимајући у обзир ниво достигнутог исхода, потребе ученика и услове за рад.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Физичке способности

При планирању кондиционог вежбања у главној фази часа, треба узети у обзир утицај наставне теме на физичке способности ученика и применити вежбе чији делови биомеханичке структуре одговарају основном задатку главне фазе часа и служе за обучавање и увежбавање (обраду и утврђивање) конкретног задатка. Методе вежбања које се примењују у настави су тренажне методе (континуирани, понављајући и интервални метод, кружни тренинг, и др.), прилагођене узрасним карактеристикама ученика. У раду са ученицима примењивати диференциране облике рада, доzirати вежбања у складу са њиховим могућностима и примењивати одговарајућу терминологију вежби. Време извођења вежби и број понављања, задају се групама ученика или појединцима у складу са њиховим способностима, водећи рачуна о постизању што веће радне ефикасности и интензитета рада. Акцент се ставља на оне моторичке активности којима се најуспешније супротставља последицама хипокинезије.

Препоручени начини рада за развој физичких способности ученика.

1. Развој снаге:

- без и са реквизитима,

– на справама и уз помоћ справа.

2. Развој покретљивости:

- без и са реквизитима,
- уз коришћење справа,
- уз помоћ сувежбача.

3. Развој аеробне издржљивости:

- истрајно и интервално трчање,
- вежбање уз музику – аеробик,
- тимске и спортске игре,
- пешачење у дужини од 10 km (организовати у оквиру недеље школског спорта или активности у природи – излет),
- други модели вежбања.

4. Развој координације:

– извођење координационих вежби у различитом ритму и променљивим условима (кретање екстремитетима у више равни).

5. Развој брзине и експлозивне снаге:

- једноставне и сложене кретне структуре изводити максималним интензитетом из различитих почетних положаја, изазване различитим чулним надражајима (старт из различитих положаја итд.),
- штафетне игре,
- извођење вежби различитом максималном брзином (бацања, скокови, акробатика, шутирања, ударци кроз атлетику, гимнастику, тимске и спортске игре).

За ученике који из здравствених разлога изводе посебно одабране вежбе, потребно је обезбедити посебно место за вежбање, а за оне са којима се програм реализује по индивидуално образовном програму (ИОП-у), неопходно је обезбедити одговарајуће услове, узимајући у обзир њихове могућности.

Моторичке вештине, спортови и спортске дисциплине (102 часа)

1. Атлетика (12 часа)

Препорука је да се садржаји атлетике реализују у јесењем и пролећном периоду, у складу са условима.

Основни садржаји

- Усавршавање технике спринтерског трчања и ниског старта (2 часа). Трчање деоница до 60 m(1 час). Техника штафетног трчања (4 x 60 m) (2 часа);
- Усавршавање технике истрајног трчања и високог старта(2 часа);
- Скок удаљ техника „увинуће” и предвежбе за корачну технику(1 час);
- Скок увис леђном техником (предвежбе); за напредније ученике техника скока увис леђном техником;
- Бацања кугле 3 kg девојчице, 4 kg дечаца – бочна техника(1 час);
- Бацање „вортекс-а” у даљ(1 час);
- Четворобој – кроз унутародељенско такмичење применити четири дисциплине (пример: спринтерско трчање 60 m, бацање вортекса или кугле, скокови увис или удаљ, истрајно трчање 600 m ученице, 800 m ученици) (2 час).

–

2. Спортска гимнастика (6 часова)

Препорука је да се садржаји реализују у оба полугодишта.

Основни садржаји

Ученици се деле у радне групе према полу, према нивоу усвојености вежби из претходних разреда и њиховим способностима. Са ученицима, који нису савладали поједине вежбе из програма до осмог разреда, раде се оне предвежбе и вежбе које ће им омогућити њихово усвајање. Задаци обухватају вежбе и комбинације вежби које ученици савладали у претходним разредима, без отежања (или са минималним отежањима), у складу са морфолошким карактеристикама и мотричким способностима ученика овог узраста. У раду са ученицима неопходно је поставити више радних места. Иницирати ученике да самостално креирају комбинације вежби и, уз помоћ наставника, организују чување и помагање. Промена радних места врши се након одређеног броја понављања. Група које није прошла неки задатак на часу, исти ће реализовати на следећем часу. Ученику који није у могућности да изведе одређене вежбе, дају се олакшани задаци. Ученике треба подстицати и помоћи им да организују полигоне који одговарају њиховим способностима и усвојености гимнастичких задатака.

Проширени садржаји

Могу се реализовати кроз часове на којима се реализују основни садржаји путем програма који је диференциран према способностима ученика – за напредне ученике (ИОП 3). Овакве моделе могуће је применити на све садржаје спортске гимнастике.

Тло (ученице и ученици):

Основни садржаји

- комбинација вежби научених током основне школе која садржи: вагу претклоном и занужењем (1 час); варијанте колута напред и колута назад (1 час); став на шакама – издржај, колут напред – уз помоћ (1 час); прамет странце упором („звезде”) у „бољу страну” и сп. прамет странце упором у „слабију страну” (1 час); за ученице додати вежбе из ритмике: плесни корак, скок, окрет, равнотежу у успону.

Проширени садржаји

- комбинација предвиђена за све ученике са тежим варијантама наведених вежби.

Прескок (ученице и ученици) (2 часа):

Основни садржаји

коњ у ширину висине 110 цм (уз квалитетну даску висина коња 120 цм):

- згрчка и разношка – удаљавањем даске усавршавање фаза првог и фазе другог лета.

Проширени садржаји

коњ у ширину (120 за ученице и 125 см за ученике);

- припремне вежбе за прескоке са занужењем и прескоци са занужењем.

Трамполина или одскочна даска (ученице и ученици):

Основни садржаји

- скокови: пруженим телом окретом око уздужне осе за 180^0 ; скок са згченим предножењем - усавршавање.

Проширени садржаји

– скокови пруженим телом са окретом око уздужне осе за 360^0 ; скок са предножним разножењем – усавршавање.

Вратило

Основни садржаји

- дочелно вратило: суножним одривом узмак до упора предњег; саскок замахом (зањихом) до става на тлу;
- дохватно вратило: из упора предњег спадом назад саскок подметно;
- доскочно вратило: њихање са повећаном амплитудом и саскок у предњиху са окретом за 180^0 .

Проширени садржаји

- комбинација: узмак из виса стојећег, ковртвај назад у упору и сп. спадом назад саскок подметно.

Двовисински разбој

Основни садржаји

- лицем према нижој притки, вис предњи: одгуривањем једне ноге о н/п, зањих предњих до н/п, зањих и спојено саскок у зањиху.

Проширени садржаји

- комбинација: суножним одривом узмак из згиба стојећег, ковртљај назад у упору, саскок замахом ногама уназад (зањихом), до става на тлу;
- вис предњи на в/п; климом успоставити њих.

Паралелни разбој

Основни садржаји

- комбинација: из положаја бочно: наскок у упор, предњих, зањих, предњихом до седа разножно пред рукама; кроз узручење прехват до седа разножно за рукама, занужењем сножити, њихање у упору и сп. предњихом саскок предношка (или заношка).

Проширени садржаји

- комбинација као за основне садржаје са отежањем: наскок у упор и спојено предњих и зањих и код саскока предњихом предношка са окретом за 180^0 или зањихом заношка.

Кругови

Основни садржаји

дохватни кругови (ученици и ученице):

- комбинација: замахом – предњихом вис узнето, вис стрмоглаво, вис узнето, вис стражњи – саскок (уз помоћ).

доскочни кругови (ученици):

- комбинација: из виси предњег згибом вучењем вис узнето, вис стрмоглаво – издржај, вис узнето, згибом отварање у вис предњи и спојено саскок (уз помоћ).

Проширени садржаји

- предвиђене комбинације вежби извести без помоћи.

Коњ са хваталкама

Основни садржаји

- из упора предњег на хваталкама премах одножно десном до упора јашућег; њих у упору јашућем, премах одножно левом до упора стражњег; премах одножно десном назад до упора јашућег, премах одножно левом назад до упора и сп. саскок.

Проширени садржаји

- наскок у упор предњи; премах одножно десном напред; премах одножно левом напред, премах одножно десном назад до упора јашућег; њих у упору са изразитијим преношењем тежине са руке на руку и спојено премахом одножно десне саскок са окретом за 90^0 улево.

Греда

Вежбе прво научити на тлу, шведској клупи и ниској греди и на крају на високој греди.

Основни садржаји

Ниска греда

- ученица комбинује кратак састав избором вежби научених током основне школе, редоследом који она жели: наскок; различити начини ходања и трчања; поскоци; скокови; окрети; равнотеже, саскок.

Висока греда

- Комбинација: (чеоно према греди) наскок из места или залетом наскок премахом одножно у упор јашући; окрет за 90^0 , грчењем ногу стопала поставити иза тела и прећи у упор чучећи; чучањ одручити; усправ; комбинацију са ниске греде извести на високој; саскок пружено или згрчено из положаја чеоно или бочно у односу на справу.

Проширени садржаји

- програм за све ученице отежати: после наскока у упор јашући и окрета замахом ногама у заножење прећи у упор чучећи. Сва остала кретања и саскок извести у тежој варијанти.

3. Основе тимских и спортских игара (67 часова)

3. 1. Футсал (14 часа)

- Са ученицима поновити усвојене елементе технике и тактике (6 часова).
- Примена усвојених елемената у диригованој и ситуационој игри (6 часова).
- Игра уз примену правила (2 часа).

3.2. Рукомет (12 часа)

- Са ученицима поновити усвојене елементе технике и тактике (5 часова).
- Примена усвојених елемената у диригованој и ситуационој игри (5 часова).
- Игра уз примену правила (2 часа).

3.3. Кошарка (15 часова)

- Са ученицима поновити усвојене елементе технике и тактике (6 часова).
- Примена усвојених елемената у диригованој и ситуационој игри (6 часова).
- Игра уз примену правила (3 часа).

3.4. Одбојка (14 часа)

- Са ученицима поновити усвојене елементе технике и тактике (6 часова).
- Примена усвојених елемената у диригованој и ситуационој игри (6 часова).
- Игра уз примену правила (2 часа).

3.5. Активности по избору (12 часа)

У складу са просторно техничким могућностима школе наставник у договору са учницима реализује неке од наведених активности:

- Кондиционо вежбање (кружни тренинг, аеробик, елементи фитнеса и др.);
- Пливање и ватерполо;
- Скијање;
- Клизање;
- Бадминтон;
- Стони тенис (12 часа);
- Оријентиринг;
- Игра „Јацент“;
- Основни елементи борилачких спортова и самоодбране по избору наставника;
- Друге активности по избору Стручног већа школе;

- Активности од значаја за локалну заједницу.

–

4. Плес и ритмика (6 часова)

- Њихања и кружења са вијачом у фронталној и сагиталној равни у месту и кретању (вежбе по избору наставника).
- Дупли провак кружењем вијаче унапред.
- Састав са вијачом.
- Дупли провлак кружењем вијаче уназад.
- Састав са обручем састављен од елемената обрађених у петом, шестом и седмом разреду.
- Састав са лоптом састављен од елемената обрађених у петом, шестом и седмом разреду.
- Усавршити коло из краја у коме се школа налази, усвојено у предходном разреду (2 часа).
- Коло „Моравац“ поновити варијанте из претходних разреда (2 часа).
- Енглески валцер – мешовити парови(2 часа).

5. Пливање и ватерполо

Наставна тема пливање и ватерполо реализује се у школама у којима за то постоје услови, у оквиру редовне наставе.

Школе које се одределе за реализацију програмских садржаја пливања и ватерполоа на објектима изван школе, часове организују по посебном распореду.

Уколико не постоји могућност реализације наставе пливања у овом разреду, број часова намењен овој наставној теми распоређује се другим наставним темама предвиђених програмом.

5.1. Пливање

Приликом реализације садржаја Пливања формирати групе пливача и непливача.

Основни садржаји

Вежбе дисања, рад ногу, пловак, одржавање у месту, завеслаји (краул и леђни краул), техника прсног пливања, скок на главу и зрон.

Пливање техником краула или леђног краула; пливање 50 m једном од техника и пливање 25 m на време.Рођење по дужини у складу са способностима ученика 10-15 m.

Проширени садржаји

Мешовито пливање техникама леђног краула, прсног и краул пливања.

6. Полигони (5 часова)

Наставник након једне или више обрађених наставних тема може реализовати полигон у складу са усвојеним моторичким садржајима из:

- спортских игара;
- гимнастике, као и
- полигон са препрекама који садржи:

колутања и пузања, провлачења, промене правца, савладавања препреке одбочком, прескакања препрека увис и удаљ, прелажење високе греде, узмак на вратилу, пењање на шведске лестве и саскок, пењање уз шипку или конопац. По могућству саставити полигон сличан (олакшан) полигону који се примењује у Војсци Србије, пример: пузање испод препреке; прескок препреке до висине колена; прелажење преко високе препреке (шведски сандук, коњ, рипстол...); прелажење преко високе греде; наскок на почетак високог вратила, бочно померање на вратилу (прелаз целе шипке у вису) саскок; гажење кроз неколико оквира „шведског“ сандука; пењање и прелажење преко отвореног рипстола; узмак на вратилу; трчање преко ниске греде, скок са струњаче на струњачу; пењање уз две шипке или конопац.

Напомена: моторичке задатке и њихов редослед комбинује наставник у складу са материјално-техничким условима.

7. Тестирање и мерење (6 часова)

Праћење физичког развоја и моторичких способности спроводи се на почетку и крају школске године, из простора кардиореспираторне издржљивости (процена аеробног капацитета), телесног састава (посебно телесне масноће), мишићне снаге, издржљивости у мишићној снази, гipкости и агилности. Модел континуираног праћења физичког развоја и моторичких способности у настави Физичког и здравственог васпитања, батерија тестова, критеријумске референтне вредности и начин њиховог тумачења, организација и протокол тестирања као педагошке импликације детаљно су објашњени у наведеном приручнику.

Физичка и здравствена култура

Ова наставна област реализује се кроз све друге наставне области и теме уз практичан рад и састоји се од две наставне теме *Физичко вежбање и спорт* и *Здравствено васпитање*.

Физичко вежбање и спорт

Упознати ученика са основном поделом моторичких способности и функцијом срчано-дисајног система приликом вежбања. Поновити правила и тактику спортских игара и дисциплина усвојених у претходим разредима. Истаћи значај вежбања и његову улогу у ванредним ситуацијама и за поједина професионална занимања. Структура физичке културе (физичко васпитање, спорт и рекреација).

Здравствено васпитање

Упознати ученике са утицајем различитих врста вежбања на кардио-респираторни систем, скелетно-мишићни и организам уопште, значајем примене здравствено-хигијенских мереа пре и после вежбања. Утицајем правилне исхране на организам издравље. Истаћи штете ефекте енергетских напитака, дувана, алкохола, психоактивних супстанци као и неправилног конзумирања додатака исхрани. Упознати ученике са пружањем прве помоћи након површинских повреда, уганућа у прелома. Истаћи важност мера заштите репродуктивног здравља у процесу вежбања.

Дидактичко-методички елементи

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног процеса;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа – унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Уколико на часу истовремено вежбају два одељења, настава се спроводи одвојено за ученике и ученице.

Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка.

Избор дидактичких облика рада треба да буде функцији рационалне организације и интензификације часа, као и достизања постављених исхода.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА: биологија, физика, музичка култура, информатика.

Литература:

- Настава физичког васпитања од 5. до 8. разреда основне школе: приручник за студенте, наставнике и професоре / Драгољуб

Вишњић. – 2.изд. – Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 2006 (Бачки Петровац : Култура).

Активности ученика:

- Да путем стицања одређених знања упознају суштину вежбаоног процеса и законитости развоја младог организма, као и стицање хигијенских навика како би схватили крајњи циљ који физичким васпитањем треба да се оствари;
- Да савладају програмски садржај, сходно индивидуалним способностима;
- Да ученици који имају лоше држање тела или одређени телесни деформитет раде по програму којег сачињавају лекар физијатар и наставник физичког васпитања (изузев код тежих случајева који се третирају у специјализованим здравственим установама);
- Да учествују на обавезним унутрашколским такмичењима (међуодељенска и међуразредна) у гимнастици, атлетици и најмање једној спортској игри;
- Активно и свесно учешће ученика у наставним и другим облицима рада;
- Самостално вежбање ученика, код куће, како би стекли трајну навику за вежбањем;
- Ученици могу да учествују и на такмичењима која су у систему школских спортских такмичења Србије;
- Сваки ученик треба да за време основне школе бар једном оде на зимовање;
- На почетку школске године ученици се опредељују за једну од активности за које школа има услове да их реализује (ученици осмог разреда изабрали одбојку и као обавезни изабрани спорт и у оквиру наставе физичког васпитања);
- Однос ученика према раду прати се током целе школске године и то: уредност опреме за вежбање, редовно присуствовање на часовима, доследно извршавање радних задатака, ангажовање у спортском животу школе и своје средине и др.

Активности наставника:

- Да утврди иницијални психо – соматски статус ученика;
- Одреди радне задатке за појединце и групе ученика;
- Утврди средства и методе за остваривање радних задатака;
- Оствари васпитне задатке кроз одговарајуће форме и методе рада;
- Прати, вреднује и изврши евалуацију ефеката рада;
- Да сваког ученика усмери на оне програмске садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада који одговарају његовим способностима и интересовањима;
- Сачињавање програма за развијање физичких способности(кроз вежбе обликовања);
- Исправљање грешака, које се јављају код ученика, приликом извођења одређених моторичких задатака;
- Да за сваког ученика сачини радни картон, са програмом вежби и индивидуалним оптерећењем за сваку вежбу;

- Да слободно и креативно изнаходи ефикасна решења и бира вежбе помоћу који ће ток физичког вежбања да прилагођава специфичностима ученичких могућности и просторним и материјалним условима рада;
- Да упућује ученике да у слободно време самостално вежбају. У том смислу, током часова физичког васпитања, наставник треба да прикаже и објасни вежбе које ће ученици реализовати као домаћи задатак. Наставник ће контролисати шта је ученик остварио;
- Да сачињава и спроводи спортску активност од значаја за друштвену средину, за ученике од трећег до осмог разреда;
- Да са лекаром специјалистом сачини програм који је примерен здравственом стању ученика, а у циљу отклањања одређених телесних деформитета;
- Припреми ученике за кросеве;
- Да према плану рада организује најмање једном недељно слободне активности;
- Да прати и вреднује:
 - o стање моторичких способности;
 - o достигнут ниво савладаности моторних знања, умења и навика;
 - o однос ученика према раду;
- Правилна демонстрација моторичких задатака.

Наставник треба да изради:

- општи глобални план рада,
- општи глобални план по разредима,
- план рада по циклусима.

Ослобађање ученика од наставе физичког и здравственог васпитања

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима. За рад са ослобођеним ученицима наставник сачињава посебан програм рада базиран на усвајању теоријских и васпитних садржаја у складу са програмом и корелацији са садржајима других предмета.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу;
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја;

- прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији часовних, ваннаставних и ваншколских активности.

Неки од исхода за ученике ослобођене од практичног дела наставе:

По завршетку теме ученик ће бити у стању да:

- Наведете основна правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања;
- Дефинише основна здравствено-хигијенска правила вежбања;
- Презентује и анализира информације о физичком вежбању, спорту, здрављу, историји физичке културе, актуелним спортским подацима итд.;
- Учествује у организацији Недеље школског спорта и школских такмичења.

Ученицима са инвалидитетом настава се прилагођава у складу са њиховим могућностима и врстом инвалидитета.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу праћења и оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе Физичког и здравственог васпитања, препоручује се да наставник подједнако, континуирано прати и вреднује:

1. Активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:

- вежбање у адекватној спортској опреми;

- редовно присуствовање часовима Физичког и здравственог васпитања;
- учествовање у ваннаставним и ваншколским активностима и др.

2. **Приказ више комплекса усвојених општеприпремних вежби** (вежби обликовања), са и без реквизита;

3. **Достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика** (напредак у усавршавању технике):

Атлетика:

Техника измене штафете;

Спринтерско трчање 60 m на време; Бацање кугле бочном техником. Истрајно трчање у трајању од 12 минута. Техника бацања „вортекса”.

Трчање школског кроса.

Спортска гимнастика

Вежбе на тлу:

- став на шакама, издржај, колут напред, уз помоћ;
- прамет странце упором („звезде”) у „бољу страну” и спојено прамет странце упором у „слабију страну”;
- ученик, према својим способностима, креира састав који садржи вежбе које је научио током основне школе.

Прескок:

- разношка, згрчка (висина справе до 120 cm), ученик индивидуално одређује удаљење даске од справе.

Трамполина или одскачна даска (ученице и ученици):

- ученик бира да ли ће извести скок пруженим телом; скок са окретом за 180° или скок са окретом за 360°; скок са згрченим предножењем.

Вратило:

- дочелно вратило: суножним одривом узмак до упора предњег; саскок замахом (зањихом) до става на тлу;
- дохватно вратило: из упора предњег спадом назад саскок подметно;
- доскочно вратило: њихање са повећаном амплитудом и саскок у предњиху са окретом за 180°

Двовисински разбој:

- лицем према нижој притци, вис предњи: одгуривањем једне ноге о н/п, задњих предњих до н/п, зањих и спојено саскок у

зањиху.

Паралелни разбој:

- комбинација: из положаја бочно: наскок у упор, предњих, зањих, предњихом до седа разножно пред рукама; кроз узручење прехват до седа разножно за рукама, занужењем сножити, њихање у упору и спојено предњихом саскок предношка (или заношка).

Кругови

дохватни кругови (ученици и ученице):

- комбинација: замахом – предњихом вис узнето, вис стрмоглаво, вис узнето, вис стражњи – саскок (уз помоћ).

доскочни кругови (ученици):

- комбинација: из виса предњег згибом (вучењем) вис узнето, вис стрмоглаво – издржај, вис узнето, згибом отварање у вис предњи и спојено саскок (уз помоћ).

Коњ са хваталкама:

- из упора предњег на хваталкама премах одножно десном до упора јашућег; њих у упору јашуцем, премах одножно левом до упора стражњег; премах одножно десном назад до упора јашуцег, премах одножно левом назад до упора и спојено саскок.

Греда

Ниска греда

- ученица комбинује кратак састав избором вежби научених током основне школе, редоследом који она жели: наскок; различити начини ходања и трчања; поскоци; скокови; окрети; равнотеже, саскок.

Висока греда

- Комбинација: (чеоно према греди) из места или залетом наскок премахом одножно у упор јашући; окрет за 90^0 , грчењем ногу стопала поставити иза тела и прећи у упор чучећи; чучањ одручити; усправ; комбинацију са ниске греде извести на високој; саскок пружено или згрчено из положаја чеоно или бочно у односу на справу.

Одбојка:

Горњи сервис; индивидуални и групни блок; придржавање тактичких упутстава и кретање у игри; Игра преко мреже(примена елемената технике у игри).

Рукомет:

Примена елемената технике у игри. Придржавање тактичких упутстава и кретање у игри.

Кошарка:

Примена елемената технике у игри. Придржавање тактичких упутстава и кретање у игри.

Плес и ритимка:

- Вежба са вијачом, лоптом или обручем. Дупли провак кружењем вијаче унапред и уназад.
- Народно „Моравац“ коло уз музику (трећа, четврта и пета варијанта).
- Енглески валцер (мешовити парови).

Пливање и ватерполо:

- Техника пливања (краул, леђном и прсном техником) 3 x 25 m.
- Пливање са лоптом и шут на гол.

4. Индивидуални напредак моторичких способности

Индивидуални напредак моторичких способности сваког ученика процењује се у односу на претходно проверено стање. Приликом оцењивања неопходно је узети у обзир способности ученика, степен спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна постигнућа и могућности као и ангажовање ученика у наставном процесу.

Код ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник прати и вреднује:

- познавање основних правила, гимнастике, атлетике, спортске игре, пливања, ватерпола и основних здравствено-хигијенских правила вежбања;
- учешће у организацији ваннаставних активности.

Праћење, вредновање и оцењивање ученика ослобођених од практичног дела наставе, наставник може извршити усменим или писменим путем.

Праћење вредновање и оцењивање ученика са инвалидитетом врши се на основу њиховог индивидуалног напретка.

ВАННАСТАВНЕ И ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ

План и програм ових активности предлаже Стручно веће и саставни је део годишњег плана рада школе и школског програма.

Б. Секције

Формирају се према интересовању ученика. Наставник сачињава посебан програм узимајући у обзир материјалне и просторне услове рада, узрасне карактеристике и способности ученика. Уколико је неопходно, секције се могу формирати према полу ученика. Ученик се у сваком тренутку може се укључити у рад секције.

В. Недеља школског спорта

Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције, школа у оквиру Школског програма реализује недељу школског спорта.

Недеља школског спорта обухвата:

- такмичења у спортским дисциплинама прилагођеним узрасту и могућностима ученика;
- културне манифестације са циљем промоције физичког вежбања, спорта и здравља (ликовне и друге изложбе, фолклор, плес, музичко-спортске радионице, слет...);
- ђачке трибине и радионице (о здрављу, историји физичке културе, спорту, рекреацији, „ферплеју“, последицама насиља у спорту, технолошка достигнућа у вежбању и спорту и др.).

План и програм Недеље школског спорта сачињава Стручно веће Физичког и здравственог васпитања у сарадњи са другим стручним већима (ликовне културе, музичке културе, историје, информатике...) и стручним сарадницима у школи, водећи рачуна да и ученици који су ослобођени од практичног дела наставе Физичког и здравственог васпитања, буду укључени у организацију ових активности.

Г. Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Из фонда радних дана, предвиђених заједничким планом, школа организује активности у природи:

- пролећни крос (дужину стазе одређује стручно веће);
- излет са пешачењем (10-12 km);
- зимовање – организује се у току зимског периода у трајању од седам дана. Активности на зимовању обухватају обука скијања, клизања, краће излете са пешачењем или на санкама, и друге активности;
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана и обухвата боравак у природи са

организованим образовним и спортско-рекреативним активностима.

Д. Школска и ваншколска такмичења

Школа организује и спроводи обавезна унутаршколска спортска такмичења, као интегрални део процеса физичког васпитања према плану Стручног већа и то у:

- спортској гимнастици (у зимском периоду);
- атлетици (у пролећном периоду);
- најмање једној спортској игри (у току године).

Школа може планирати такмичења из других спортских грана или игара уколико за то постоје услови и интересовање ученика (плес, оријентиринг, бадминтон, између две или четири ватре, полигони итд.).

Ученици могу да учествују и на такмичењима у систему школских спортских такмичења прописаним од стране министарства надлежног за просвету, а која су у складу са планом наставе и учења.

Како би што већи број ученика био обухваћен системом такмичења, на ваншколским такмичењима један ученик током школске године може представљати школу у једној спортској игри и спортској гимнастици (екипно и појединачно) или у једној спортској игри и једној атлетској дисциплини (екипно и појединачно).

Ђ. Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

За ученике који имају потешкоће у савладавању градива и ученике са смањеним физичким способностима организује се допунска настава која подразумева савладавање оних обавезних програмских садржаја, које ученици нису успели да савладају на редовној настави, као и развијање њихових физичких способности;

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.

Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

Педагошка документација

- Дневник рада за физичко и здравствено васпитање;
- Планови рада физичког и здравственог васпитања и обавезних физичких активности ученика: план рада стручног већа, годишњи план (по темама са бројем часова), месечни оперативни план, план ванчасовних и ваншколских активности и праћење њихове реализације.
 - Писане припреме: форму и изглед припреме сачињава сам наставник уважавајући: временску артикулацију остваривања, циљ часа, исходе који се реализују, конзистентну дидактичку структуру часова, запажања након часа.
 - Радни картон: наставник води за сваког ученика. Радни картон садржи: податке о стању физичких способности са тестирања, оспособљености у вештинама, напомене о специфичностима ученика и остале податке неопходне наставнику.

Педагошку документацију наставник сачињава у електронској или писаној форми.

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Разред: Осми

Годишњи фонд часова: 34 часа

Недељни фонд часова: 1

Циљ:

Циљ учења Грађанског васпитања је да ученик изучавањем и практиковањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе других и спреман да активно делује у заједници.

Задаци:

Ширење и усвајање нових знања о људским правима, демократском друштву, процесима у савременом свету и грађанском активизму

Исходи:

по завршетку разреда ученик ће бити у стању да:

- изрази осећај љубави и поноса према својој домовини на начин који никога не угрожава;
- образложи зашто су понашања која се могу описати као ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам облици дискриминације и кршења људских права;
- наведе примере повезаности различитих култура у једној заједници и образложи потребу интеркултуралног дијалога за квалитетан живот свих чланова те заједнице;
- покаже интересовање за упознавање различитих култура;
- наведе права која националне мањине у Србији по Уставу имају;
- разликује појмове пол и род и препознаје родне стереотипе;
- уочава у рекламама, филмовима, књигама, изрекама, стриповима и другим продукцима културе на који начин се преносе родни обрасци;
- указује на примере родне равноправности и неравноправности у ситуацијама из свакодневног живота;
- дискутује о значају уважавања родне перспективе приликом доношења одлука значајних за једну заједницу;
- наведе неколико привремених позитивних мера за постизање родне равноправности и аргументе за њихову примену;
- препозна у понашању особе карактеристике насилника и жртве;
- наведе могуће начине реаговања у ситуацији сусрета са насилником;
- наведе основне функције медија и образложи зашто је важно да постоје кодекс новинара и кодекс деца и медији;
- образложи значај слободе медија за развој демократије;
- у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира;
- препозна механизме манипулације медија и утицај медија на сопствено мишљење и деловање;
- проналази и користи информације из различитих извора, критички их разматра и вреднује;
- препозна пример злоупотребе деце у медијима;
- у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин;

- учествује у припреми, реализацији и евалуацији кратког филма,
- учествује у избору садржаја и начина рада.

Садржаји програма:

1.ЉУДСКА ПРАВА- Заједницаприпадника различитихкултурних група. Припадност држави и нацији. Патриотизам – осећај љубави и поноса према домовини и свимњеним припадницима.Начини изражавања патриотизма.Обесправљивање и угрожавање слободе људи.Ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам.Заједница различитих културних група. Културна разноликост у форми мултикултуралности иинтеркултуралности.Интеркултурни дијалог као средство развоја поштовања различитих култура и заједничког живота.Припадници националних мањина у Србији – заштита права и слобода припадника националних мањина.

2.ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО-Родна (не)равноправност. Пол и род. Биолошке разлике (анатомске и физиолошке), насупрот разликама које друштво ствара (очекивања друштва од мушкараца и жена). Преношење родних образаца. Стереотипи и предрасуде о роду. Родна перспектива. Укључивање родне перспективе приликом доношења одлука важних за једну заједницу (образовање, здравље, породица, запошљавање, спорт...). Родна равноправност. Родна равноправност и једнаке могућности за све ради развоја друштва. Препреке родној равноправности. Одговорност државе, организација цивилног друштва и појединца у постизању родне равноправности. Привремене позитивне мере за постизање родне равноправности (квоте уписа на факултет, субвенције за запошљавање...). Родно засновано насиље. Родне разлике као основа неравнотеже моћи. Злоупотреба моћи насилника. Карактеристике особе која врши насиље, која је изложена насиљу или која му сведочи. Мере заштите од родно заснованог насиља.

3.ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ- Медији. Медији, врсте и функције медија. Слобода медија и њихов допринос развоју демократије.Медији као извор информација и дезинформација. Манипулације путем медија (одлагање информације, скретање пажње, побуђивање емоција, стварање осећаја кривице, неговање некултуре...). Медијска писменост.Способност разумевања, критичког и аналитичког усвајања медијских садржаја. Кодекс у медијима. Кодекс деца и медији. Кодекс новинара. Притисци на новинаре као инструмент ограничавања слободе изражавања.

4.ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ - Вредности грађанског друштва. Снимање кратког филма о вредностима грађанског друштва. Избор теме и формулисање идеје. Писање сценарија. Подела задатака. Снимање. Монтажа. Презентација. Евалуација.

Упутство за дитактичко методичко остваривање програма:

Изборни програм Грађанско васпитање за осми разред организован је, као и претходни програми, по моделу спирале, што значи да су садржаји дати у исте четири области (Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам), али се они проширују и продубљују, а исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. По свом садржају ово је најзахтевнији програм, који се ослања на исходе у програмима Грађанског васпитања за претходне разреде, на исходе из програма обавезних предмета, као и на ваншколско искуство ученика који на крају основне школе имају све сложеније социјалне релације. У програму су наведени садржаји које наставник, као и у претходним разредима, може да допуњује, проширује и мења према конкретним

потребама и плану сопственог рада, али увек имајући у виду исходе које треба остварити. Они су тако дати да одговарају узрасту ученика, да буду мерљиви и проверљиви, односно да наставник, пратећи активности ученика, може лако да утврди да ли их они достижу и у којој мери. Најчешће су исходи дати нанивоу примене, што значи да се знање и разумевање подразумевају, јер без тога нема примене. Такав приступ одговара концепту Грађанског васпитања од кога се очекује да код ученика развија конативну, вољну компоненту, која долази до изражаја у понашању. Редослед наведених исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање општег циља предмета и развој међупредметних компетенција. Између исхода постоји повезаност. Достижање једног исхода доприноси достизању других исхода. Многи исходи су процесни и представљају резултат кумулативног дејстваобразовно-васпитног рада, током дужег временског периода, што се препознаје у томе да се неки исходи у истој или сличној формулацији налазе у програмима и за претходне разреде, али се очекује да постоји напредак у квалитету. На пример, исход ученик ће бити у стању да износи свој став заснован на аргументима подстиче се током више разреда, а очекује се да је квалитет аргумената све бољи. Посебност Грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са обавезним предметима, ван-наставним активностима и уопште етосом школе. Најјача веза је са предметима Историја и Српски језик и књижевност, јер имају садржаје који се односе на појаве као што су мултикултуралност, ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам, родно засновано насиље. Поред ова два предмета, веза се може направити и са Биологијом, чији програм за осми разред, у оквиру теме Човек и здравље, предвиђа да се ученици баве питањима родног и полног идентитета, наравно у контексту хормонских активности и индивидуалне генетичке варијабилности што се природно надовезује на садржај овог програма у делу Родна (не)равноправност. У процесу планирања наставе и учења наставник се, превасходно, руководи исходима које ученици треба да достигну. Приликом осмишљавања активности, како наставника тако и ученика, треба имати у виду да се свака од њих може вишеструко користити. На пример, у оквиру многих активности на различитим садржајима могућ је допринос достизању исхода који се односе на комуникацију, осетљивост за различитост, емпатију. То значи да за такве исходе нису потребни посебни садржаји, активности и часови. Њихово остваривање одвија се постепено и спонтано са тенденцијом да ученици аутентично развијају пожељне облике понашања. У оквиру прве области ученици проширују своја знања у вези са правима, са фокусом на угрожавање слободе људи. Кључни појмови ове области су ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам. С обзиром на узраст ученика и знања која су стекли у оквиру Грађанског васпитања, проучавајући историју, читајући књижевна дела и гледајући филмове, ученици могу самостално да проналазе примере тих појава и о њима критички да расправљају. Ове појаве се могу посматрати са становишта некад и сад и локално и глобално, чиме се добија целовитост увида. Рад у оквиру ове области захтева посебну пажњу наставника, јер у групи могу бити ученици који имају лично непријатно искуство по том питању, или га има неко у њиховој породици. За такве осетљиве теме погодне су радионице, и то посебно драмске, које пружају заштиту учесницима, јер се кроз играње улога слободније исказују мисли и осећања. У оквиру ове области налази се и садржај значајан за одговоран живот у демократском друштву, који се односи на живот у заједници културно различитих група, каква је свакако наша држава, а заправо и читав свет. Од ученика се очекује да уочавају разлику између мултикултуралности и интеркултуралности, као и да се залажу за интеркултурни дијалог као најбољи начин развоја поштовања различитих култура и квалитета заједничког живота. За другу област изабран је садржај који одговара завршном разреду основне

школе, иако се неки аспекти родне перспективе налазе и у програмима Грађанског васпитања за претходне разреде. Осим разликовања пола и рода, од ученика се очекује да доводе у везу питања родне перспективе са квалитетом живота свих људи у једној заједници. Родна равноправност је заправо прича о једнаким могућностима за све, а ради развоја друштва. Активности треба фокусирати на идентификацију препрека родној равноправности и на очекивања у будућности – шта за њено постизање треба да уради држава, а шта организације цивилног друштва и сами појединци. Овде се, такође, тематика може сагледати из перспективе некад и сад и локално и глобално. Ученицима су доступни бројни подаци који недвосмислено показују какво је стање када је у питању родна равноправност, код нас и у свету. Посебну пажњу захтева рад на истраживању о родно заснованом насиљу. Иако се подразумева да и мушкарац и жена могу бити жртве таквог насиља, ученици ће врло лако, на основу статистичких података, схватити да је угроженост жена значајно већа. Садржај предвиђа да се о овој теми говори са становишта неравнотеже моћи, што насилник користи да би наудио жртви. Ученици могу дискутовати и о овој теми и самостално пронаћи примере из историје, свакодневног живота, књижевности, филмова, где се препознаје неравнотежа моћи и њена злоупотреба. Како у групи могу бити ученици који су жртве или сведоци таквог насиља, неопходна је пуна пажња наставника у вођењу активности. Важан очекивани исход рада у овој области јесте да ученици препознају карактеристике насилника и заштите се. Потребно је, међутим, оспособити ученике да препознају и карактеристике жртве и обрате се за помоћ адекватној особи. У оквиру треће области предвиђено је да се ученици баве питањима медија и њиховом доприносу демократизацији друштва. Та област је повезана са многим темама у програмима Грађанског васпитања за претходне разреде. У програму за четврти разред, на

пример, постоји исход који гласи: ученик ће бити у стању да препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих. У програму за шести разред дат је исход: ученик ће бити у стању да образложи могући утицај друштвених мрежа на ставове и деловање појединца. Из тог разлога може се очекивати да су ученици већ имали прилике да о питањима медија промишљају у оквиру рада на различитим садржајима, као и да имају извесну развијеност критичког мишљења о медијима, као извору информација и дезинформација. У програму се налази и садржај који се односи на механизме манипулације који се користе у медијима (нпр. ускраћивање информације, праплављивање селектованим информацијама, упрошћавање, претерано стручно информисање...). Ученици завршног разреда, уколико су од стране наставника добро припремљени, могу сасвим успешно у медијима самостално препознати неке од примера манипулације. У овој тематској целини налази се и садржај који се односи на медијску писменост, али се она развија на многим садржајима овог изборног програма, у свим разредима, и то сваки пут када се од ученика тражи да пронађе и критички разматрају податке који су дати у медијима. Као наставак бављења медијима програм предвиђа да ученици у оквиру четврте целине осмисле и реализују кратки филм на тему по избору, а која се тиче кључних вредности грађанског друштва. Најважнији моменат ове акције јесте договор ученика о томе којом темом ће се бавити и како ће јој приступити. Фокус ове акције, наравно, није на техничком квалитету произведеног филма, иако ученици осмог разреда својим мобилним телефонима свакако могу то коректно извести. Као припрему за ту акцију потребно је интегрисати пређене садржаје и достигнуте исходе, како би ученици стекли бољи увид у развој кључне, односно међупредметне компетенције за одговорно учешће у демократском друштву. У ту сврху треба извршити неки вид рекапитулације о томе шта се све дешавало током њиховог изучавања Грађанског васпитања, са посебним освртом на активности у

оквиру четврте области, где су ученици спроводили акцију у корист деце, истраживали ставове и понашање ученика, симулирали рад парламента итд. То је тренутак кад се са ученицима може разговарати и о значају приступа информацијама од јавног значаја с обзиром на то да су у спровођењу акција били у ситуацији да су им биле потребне различите информације. Такву рекапитулацију наставник може осмислити на различите начине (спонтани разговор, писање есеја, квиз, прављење изложбе на основу сачуваних продуката...), али са истим циљем – да ученици постану свесни знања која су стекли, ставова и вештина које су развили, а што је значајно за одговоран живот у демократски уређеној заједници. Осврт би требало да садржи процењивање следећих елемената компетенције за одговорано учешће у демократском друштву (знања, ставови, вештине): каква је била сарадња у групним активностима, колико смо били отворени за различитости, колико знамо о људским правима и проблемима неравноправности, како смо решавали сукобе, да ли познајемо демократске процедуре, колико смо били одговорни за сопствене поступке, колико смо исказивали емпатије, колико смо критички промишљали, колико смо били толерантни и солидарни, да ли препознајемо опасности и знамо коме да се обратимо за помоћ, дали у дискусији показујемо вештину активног слушања, да ли износимо свој став заснован на аргументима, да ли комуницирамо наконструктиван начин, како смо прикупљали и обрађивали податке, да ли имамо став да треба штитити и поштовати људска права, дали смо спремни да се ангажујемо у заштити нечијих права и да ли верујемо у владавину закона. За овај осврт неопходно је планирати више часова и на тај начин створити добру подлогу да ученици самостално изаберу тему филма и напишу сценарио. Било би добро да снимљени филм не остане у оквирима групе која га је радила, те треба осмислити на који начин ће он бити представљен другим ученицима осмог разреда, али и свих других, као и њиховим родитељима. Филм би, с једне стране, требало да буде финале четворогодишњег, а за неке ученике и осмогодишњег развоја компетенције за одговорно учешће у демократском друштву, а са друге, прилика да наставник и школа добију повратну информацију о свом раду у овој области и идеје о томе како га унапредити.

Корелација:

Српски језик и књижевност

Матерњи језик

Историја

Ликовна култура

Музичка култура

Информатика и рачунарство

Дидактичко радни материјал:

Приручник за наставнике

Наставна средства:

Приручник за наставнике, фломастери, бојице, селотејп, лепак, маказе, листови А4 формата бели и у боји, едукативни

документарни филмови.

Активности ученика:

Слобода изражава мишљења и ставова о отвореним питањима и проблемима које су сами идентификовали као значајне; разумевање и разматрање различитих мера које се у школи / локалној заједници предузимају у циљу решавања проблема; унапређење вештина комуникације у различитим социјалним ситуацијама(у школи, на нивоу вршњачке групе и са наставницима , као и ван школе , са представницима јавних институција , организација и другим чланицама у животу локалне заједнице); развијање способности критичког мишљења, аргументовања и залагања за сопствене ставове; повезивање властитог искуства са потребама школске/ локалне заједнице и активно ангажовање

Активности наставника:

Мотивише ученике за рад, тако што ће развијати и одржавати њихова интересовања за живот и рад у школи , локалној заједници и давати лични пример позитивне заинтересованости за сва питања која су важна за унапређење квалитета живота;
Организује наставу тако што ће поставити циљеве рада планирати садржаје , средства и опрему , наставне облике и методе рада , као и време потребно за реализацију;
Развија и одржава партнерску комуникацију са ученицима , тако што ће постављати питања , захтеве , давати своје мишљење , подстицати ученике да они износе своја гледишта , подстицати интеракцију , пружати повратну информацију;
Уважава и реагује на потребе групе и појединаца , дели одговорност , демократски управља разредом.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика

У складу са Правилником оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних исхода и стандарда постигнућа ученика, а за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом прилагођених циљева, садржаја и исхода у савладавању индивидуалног образовног плана. Оцењивање је континуирана педагошка активност која позитивно утврђује однос према учењу и знању и подстиче мотивацију за учење.

Оцењивањем се ученик оспособљава за објективну процену сопствених постигнућа и постигнућа других ученика, за постављање личних циљева током процеса учења, развија се систем вредности и обезбеђује се поштовање општих принципа система образовања и васпитања утврђених законом којим се уређују основе система образовања и васпитања.

Принципи оцењивања, у смислу овог правилника, јесу:

- 1) објективност у оцењивању према утврђеним критеријумима;
- 2) релевантност оцењивања;
- 3) коришћење разноврсних техника и метода оцењивања;
- 4) правичност у оцењивању;
- 5) редовност и благовременост у оцењивању;
- 6) оцењивање без дискриминације и издвајања по било ком основу;
- 7) уважавање индивидуалних разлика, потреба, узраста, претходних постигнућа ученика и тренутних услова у којима се оцењивање одвија.

Ученик се оцењује из обавезних предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула и владања, у складу са Законом, посебним законом и овим правилником.

Праћење развоја, напредовања и остварености постигнућа ученика у току школске године обавља се формативним и сумативним оцењивањем.

Формативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте редовно праћење и процена напредовања у остваривању прописаних исхода, стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру обавезног предмета, изборних програма, активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) са и без модула, као и праћење владања ученика. Формативно оцењивање садржи повратну информацију о остварености прописаних исхода и стандарда постигнућа и ангажовања у оквиру предмета, изборних програма, активности са и без модула, предузете активности од стране наставника за унапређивање постигнућа ученика, процена њихове делотворности и јасне и конкретне препоруке за даље напредовање.

Формативне оцене се по правилу евидентирају у педагошкој документацији наставника, у складу са овим правилником и најчешће се односе на редовно праћење напретка постигнућа ученика, начин како учи, степен самосталности у раду, начин остваривања сарадње у процесу учења са другим ученицима и други подаци о ученику битни за праћење.

Сумативно оцењивање, у смислу овог правилника, јесте вредновање постигнућа ученика на крају програмске целине или на крају полугодишта из обавезног предмета, изборних програма, активности и владања.

Оцене добијене сумативним оцењивањем у првом разреду су описне и на крају полугодишта, односно школске године исказују се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука. Оцене добијене сумативним оцењивањем у осталим разредима су по правилу бројчане.

Сумативне оцене се евидентирају у прописаној евиденцији о образовно-васпитном раду, а могу бити унете и у педагошку документацију, у складу са овим правилником.

Оцена представља објективну и поуздану меру напредовања и развоја ученика, као и ангажовања ученика и његове самосталности у раду и она је је описна и бројчана.

Оцена је јавна и саопштава се ученику одмах по добијању, са образложењем. Образложење оцене садржи препоруку које активности ученик треба да предузме у даљем раду.

Када је у питању оцењивање из обавезног предмета, изборних програма и активности у првом разреду основног образовања и васпитања, у току школске године, ученик се оцењује описном оценом из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе).

У оквиру предмета, у првом разреду, у току школске године, описном оценом изражава се напредовање у остваривању прописаних исхода.

Од другог до осмог разреда, у току школске године, ученик се оцењује описно и бројчано из обавезног предмета, изборних програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) и владања.

Бројчана оцена из обавезног предмета и изборног програма други страни језик је: одличан (5), врло добар (4), добар (3), довољан (2) и недовољан (1). Оцена недовољан (1) је непрелазна.

Успех ученика из изборних програма и то: верска настава и грађанско васпитање, матерњи језик/говор са елементима националне културе и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) оцењује се описно и то: истиче се, добар, задовољава.

Ученик се оцењује најмање четири пута у полугодишту, а ако је недељни фонд часова обавезног предмета, изборног програма и активности један час најмање два пута у полугодишту.

Ученику који није оцењен најмање четири пута из обавезног предмета и изборног програма други страни језик у току полугодишта, односно најмање два пута у току полугодишта уколико је недељни фонд обавезног предмета, изборног програма и активности један час, не може да се утврди закључна оцена.

Ученика који редовно похађа наставу и извршава школске обавезе, а нема прописани број оцена у полугодишту, наставник је дужан да оцени на посебно организованом часу у току трајања полугодишта уз присуство одељењског старешине, педагога или психолога.

Одељењски старешина је у обавези да редовно прати оцењивање ученика и указује предметним наставницима на број прописаних оцена које ученик треба да има у полугодишту ради утврђивања закључне оцене.

Оцењивање из обавезног предмета: музичка култура, ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, обавља се полазећи од ученикових способности, степена спретности и умешности. Уколико ученик нема развијене посебне способности, приликом оцењивања узима се у обзир индивидуално напредовање у односу на сопствена претходна постигнућа и могућности, а нарочито се узима у обзир ангажовање ученика у наставном процесу.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Ученик се оцењује бројчано из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у складу са законом и овим правилником.

Бројчана оцена из обавезних предмета и изборног програма други страни језик, у току школске године, утврђује се на основу следећих критеријума: оствареност исхода, самосталност и ангажовање ученика.

Закључна оцена из обавезног предмета, изборног програма и активности (пројектне наставе и слободних наставних активности) утврђује се на крају првог и другог полугодишта, на основу свих појединачних оцена које су унете у дневник од почетка школске

године, а у складу са законом.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика првог разреда је описна и исказује се као напредовање ученика у остваривању исхода, ангажовање и препорука.

Закључна оцена из обавезног предмета за ученика од другог до осмог разреда је бројчана.

Закључна оцена из изборних програма и активности (слободне наставне активности и пројектна настава) је описна и то: истиче се, добар и задовољава и не утиче на општи успех ученика, осим из изборног програма други страни језик који се оцењује бројчано и закључна оцена утиче на општи успех ученика.

Ученика од петог до осмог разреда оцењује предметни наставник у току образовно-васпитног рада, а оцену на крају полугодишта утврђује одељењско веће на предлог предметног наставника.

Када предмет садржи модуле, закључна оцена се изводи на основу позитивних оцена свих модула у оквиру предмета.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик не може да буде већа од највеће појединачне оцене уписане у дневник, добијене било којом техником провере знања.

Закључна оцена за успех из обавезног предмета и изборног програма други страни језик, не може да буде мања од:

- 1) одличан (5), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена најмање 4,50;
- 2) врло добар (4), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 3,50 до 4,49;
- 3) добар (3), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 2,50 до 3,49;
- 4) овољан (2), ако је аритметичка средина свих појединачних оцена од 1,50 до 2,49.

Закључна оцена на полугодишту не узима се у обзир приликом утврђивања аритметичке средине, на крају другог полугодишта.

Ако одељењско веће не прихвати образложени предлог закључне оцене предметног наставника, нову оцену утврђује одељењско веће гласањем. Тако утврђена оцена евидентира се у напомени, а у записнику одељењског већа шире се образлаже.

Закључна оцена утврђена на одељењском већу уписује се у дневник у предвиђену рубрику.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Новим Правилником прописан је и распоред писмених задатака и писмених вежби.

Наиме, распоред писмених задатака и писмених провера дужих од 15 минута уписује се у дневник и објављује се за свако одељење на огласној табли школе и на званичној интернет страни школе најкасније до краја треће наставне недеље у сваком полугодишту.

Распоредом може да се планира највише једна провера у дану, а две у наставној недељи.

Распоред утврђује директор на предлог одељењског већа.

Распоред може да се мења на предлог наставника, уз сагласност одељењског већа. Промену распореда утврђује директор. Измењени распоред објављује се на исти начин као и распоред.

Одељењски старешина дужан је да прати да се писмени задаци и писмене провере, дуже од 15 минута, остварују у складу са распоредом и да благовремено указује директору и наставницима на обавезу поштовања распореда и прописани број провера.

Наставник је дужан да обавести ученике о садржајима програма наставе и учења који ће се писмено проверавати према распореду најкасније пет дана пре провере.

Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор у складу са Законом.

Када је у питању оцена на испиту, она се у складу са Правилником утврђује већином гласова укупног броја чланова комисије, у складу са законом. Ученик, његов родитељ, други законски заступник има право да поднесе приговор на оцену на испиту, у складу са Законом.

Обавештавање родитеља о оцењивању ученика Правилник регулише тако што прописује да на почетку школске године ученици, родитељи, односно други законски заступници обавештавају се о критеријумима, начину, поступку, динамици, распореду оцењивања и доприносу појединачних оцена закључној оцени из свих обавезних предмета, изборних програма и активности.

Одељењски старешина је обавезан да благовремено, а најмање четири пута у току школске године, на примерен начин обавештава родитеље о постигнућима ученика, напредовању, мотивацији за учење и напредовање, владању и другим питањима од значаја за образовање и васпитање.

Ако родитељ, односно други законски заступник не долази на родитељске и индивидуалне састанке, одељењски старешина је дужан да га благовремено, званично, у писменој форми обавести о успеху и оценама, евентуалним тешкоћама и изостанцима ученика и последицама изостајања ученика.

ВЕРСКА НАСТАВА- ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

Разред: Осми

Фонд часова: 34

Циљ наставе:

Продубити код ученика знање о човеку као икони Божијој у свету. Омогућити ученицима основ за правилно разумевање хришћанског подвига. Објаснити ученицима начин, смисао и циљ поста. Упознати ученике са Житијима Светих. Објаснити ученицима важност Литургије тумачењем значења речи Евхаристија и Литургија. Упознати ученике са смислом и основним елементима Литургије. Објаснити ученицима да је Царство Божије крајњи циљ историје. Развијање свести ученика да је Литургија икона Царства Божјег. Предочити ученицима улогу Цркве у свету. Упознати ученике са сведочанствима присуства Божијег у овом свету (чуда, мошти...). Указати ученицима на повезаност између васкрсења мртвих и Царства Божијег. Упознати ученике са иконографијом као изразом

есхатолошког стања света и човека.

Задаци наставе:

Развити свест код ученика о неопходности живота у заједници. Развити свест код ученика да је грех злоупотреба слободе. Подстаћи ученике на узајамну љубав и поштовање. Подстаћи ученике на стално. преиспитивање свог живота. Развити евхаристијски етос код ученика. Подстаћи ученике на заједничко учешће у богослужењима.

Табеларни приказ оријентационог распореда градива

Ред.бр.	Наставна тема	Број часова					
		обрада	обнављање	утврђивање	систематизација	остало	укупно
1.	Увод					1	1
2.	Човек је икона Божија	5			1		6
3.	Подвижничко- евхаристијски етос	5		1	1		7
4.	Литургија	6	1	1	2		10
5.	Царство Божије	6		2	2		10

Укупан број часова		22	1	4	6	1	34
Р.б.	Наставна тема	Опште међупредметне компетенције	Исходи наставе (По завршетку теме ученик ће:)	Начин и поступци остваривања програма		Начин провере остварености исхода	
1.	Увод	Компетенција за учење; Комуникација; Сарадња	моћи да сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 8. разреда основне школе.	Упознавање деце са садржајима програма и начином рада.			
2.	Човек је икона Божија	Компетенција за учење; Естетичка компетенција; Одговоран однос према околини; Комуникација; Сарадња, Решавање проблема	моћи да увиди да је човек икона Божија јер је слободна личност и да је служба човека да буде спона између Бога и света; моћи да сагледа грех као промашај људског назначења; моћи да разликује слободу од самовоље; моћи да вреднује своје поступке на основу Христових заповести о љубави.	Преглед релевантних библијских одломака који говоре о стварању човека и слободи. Упознавање са делима Светих Отаца из области хришћанске антропологија. Размена мишљења.			
3.	Подвижничко-евхаристијски етос	Компетенција за учење; Одговорно учешће у демократском друштву; Одговоран однос према околини; Комуникација; Сарадња	моћи да увиди да је подвижнички начин живота у Цркви; моћи да препозна различите подвиге као путеве који воде ка истом циљу; моћи да објасни кад и како се пости.	Упознавање са различитим начинима подвизавања кроз преглед житија светих подвижника. Размена мишљења.			

4.	Литургија	Естетичка компетенција; Одговоран однос у демократском друштву; Одговоран однос према околини; Комуникација; Сарадња	моћи да увиди да је молитва разговор са Богом; моћи да схвати личну молитву као припрему за саборну молитву; моћи да препозна неке од елемената Литургије; моћи да наведе најважније делове храма и препозна њихову богослужбену намену.	Обрада поретка Литургије Светог Јована Златоустог ишчитавањем њеног текста. Приказивање слика и видео материјала везаних за Литургију и архитектуру храмова, зарад упознавања са деловима храма.	
5.	Царство Божије	Одговорно учешће у демократском друштву; Одговоран однос према околини; Комуникација; Сарадња	моћи да објасни да је Бог створио свет са циљем да постане Царство Божије; моћи да објасни да Царство Божије у пуноћи наступа по другом Христовом доласку и васкрсењу мртвих; моћи да препозна да је Литургија икона Царства Божијег; моћи да препозна да је предукус Царства Божијег присутан у моштима, чудотворним иконама, исцељењима; моћи да препозна икону као символ Царства Божијег.	Упознавање са текстом Отривења Јовановог и релевантним тумачењима Светих Отаца и савремених теолога, а у контексту данашњице. Приказивање икона и фресака Другог доласка Христовог и повезивање са Литургијом као догађајем заједнице Цркве. Размена мишљења.	

Наставне методе: Монолошка и дијалогска наставна метода; метода рада на тексту; метода демонстрације.

Наставна средства: Текстуална и визуелна наставна средства;

Корелација са другим предметима: Историја, географија, српски језик

ПЛАН ЕВАЛУАЦИЈЕ			
Шта пратимо	Поступак оцењивања	Иструменти оцењивања	Време

<p>Процењују се: вештине изражавања и саопштавања; разумевање, примена и вредновање научених поступака; рад са подацима и рад на различитим врстама текстова; уметничко изражавање; вештине и решавање задатака.</p>	<p>Непосредно описно оцењивање ученика можесe вршити кроз:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Усмено испитивање; • Писмено испитивање; • Посматрање понашања ученика; • Редовно доношење домаћег задатка; • Прегледање свеске; • Вођење евиденције од стране наставника о јављању на часовима <p><u>Оцену истиче се добија ученик који:</u></p> <p>-лако логички повезује чињенице и појмове;</p> <p>-самостално изводи закључке који се заснивају на подацима;</p> <p>-решава проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у потпуности критички расуђује;</p> <p>-показује изузетну самосталност уз изузетновисок степен и ангажовања;</p> <p>-показује одговоран однос према раду/ припремљен је за час.</p>	<p>- Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника.</p> <p>- Формативно свакодневно оцењивање усмених одговора ученика.</p>	<p>Број јављања: За јављање + За јављање више пута ++ За више јављања, одговоре, активност/ истиче се Ко не зна одговор -</p>	<p>Свакодневно бележење током године</p>
	<p>-показује изузетну самосталност уз изузетновисок степен и ангажовања;</p> <p>-показује одговоран однос према раду/ припремљен је за час.</p>	<p>-Комисија ученика и наставника.</p>	<p>Активност на часу (учесталост и квалитет јављања на часу по месецима); Учесталост по месецима.</p>	<p>Пресек стања по тромесечју</p>
		<p>-Усмено одговарање.</p>	<p>Свеобухватност одговора; Хронолошка и појмовна прецизност; Хоризонтално и вертикално повезивање градива; Самосталност у одговарању.</p>	<p>По потреби, бар једном у полугодишту</p>

<p><u>Оцену добар</u> добија ученик који:</p>				
---	--	--	--	--

<p>- у великој мери показује способност примене знања и логички повезује чињенице и појмове;</p> <p>-самостално изводи закључке који се заснивају на подацима;</p> <p>-решава поједине проблеме на нивоу стваралачког мишљења и у знатној мери критички расуђује;</p> <p>-показује велику самосталност и висок степен активности и ангажовања.</p> <p><u>Оцену задовољава добија ученик који:</u></p> <p>-у довољној мери показује способност употребе информација;</p> <p>-у знатној мери логички повезује чињенице</p>	-Описно оцењивање.	На основу целокупног рада ученика током полугођа.	На крају полугодишта и школске године
	- Редовност доношења домаћег.	За три недоношења домаћег минус у свеску, а након опомене и у дневника као активност.	Свакодневно током године, праћење/ пресек стања на тромесечју
	- Прегледање свески.	Уредност; Све забележено са часова.	Три пута у једном полугођу
	- Писане провере (једном у полугођу), свеска евиденције.	На основу целокупног рада ученика током полугодишта.	По потреби

	<p>ипојмове;</p> <p>-већим делом самостално изводи закључке којисе заснивају на подацима и делимично самостално решава поједине проблеме;</p> <p>-у довољној мери критички расуђује;</p> <p>-показује делимични степен активности и ангажовања.</p>	<p>- Групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције.</p> <p>- Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика).</p> <p>- Вредновање самосталног рада ученика: ППТ,</p>	<p>Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено усвескама...)</p> <p>Степен знања свих члановагрупе</p> <p>Квалитативно и квантитативно процењивање резултатарада, продуката група (пано, табела...)</p>	<p>По потреби</p>
--	---	---	---	-------------------

		<p>истраживање о датој личности-догађају.</p> <p>- Провера знањакоје ученици усвајају на часу испитивање ставова.</p> <p>- Формативно оцењивање.</p>	<p>Хоризонтално и вертикално повезивањеградива</p> <p>-Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним иваннаставним активностима (израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)</p>	
--	--	--	---	--

<p>Ангажовање ученика у настави: Процењује се: одговоран однос према раду, постављеним задацима и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање; активно учествовање у настави и сарадњу са другима.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – показује изузетну самосталност уз изузетно висок степен активности и ангажовања (истичесе) – показује делимични степен активности и ангажовања (добар) – показује мањи степен активности и ангажовања (задовољава) 	<p>Вођење евиденције од стране наставника:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Јављању на часовима (учесталост и активност); -Успешности у групном раду, раду у пару (ангажовање, продукти); -Посета културно-историјским институцијама и догађајима; -Израда паноа, ПП презентација, различитих врста излагања. 	<ul style="list-style-type: none"> -Све што је рађено на часу налази се у свескама и уредно је написано; -Учесталост јављања и активност по месецима; -Учествује, помаже другима, израђује самостално или у сарадњи са другима продукте рада; -Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...); -Иницијатива и квалитет продукта 	<p>На сваком часу током школске године.</p> <p>Пресек стања по тромесечјима.</p>
--	---	--	--	--